De Belgische Illustratie. Jaargang 10

bron
De Belgische Illustratie. Jaargang 10. De Belgische Illustratie, Antwerpen 1877-1878

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bel014187701_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

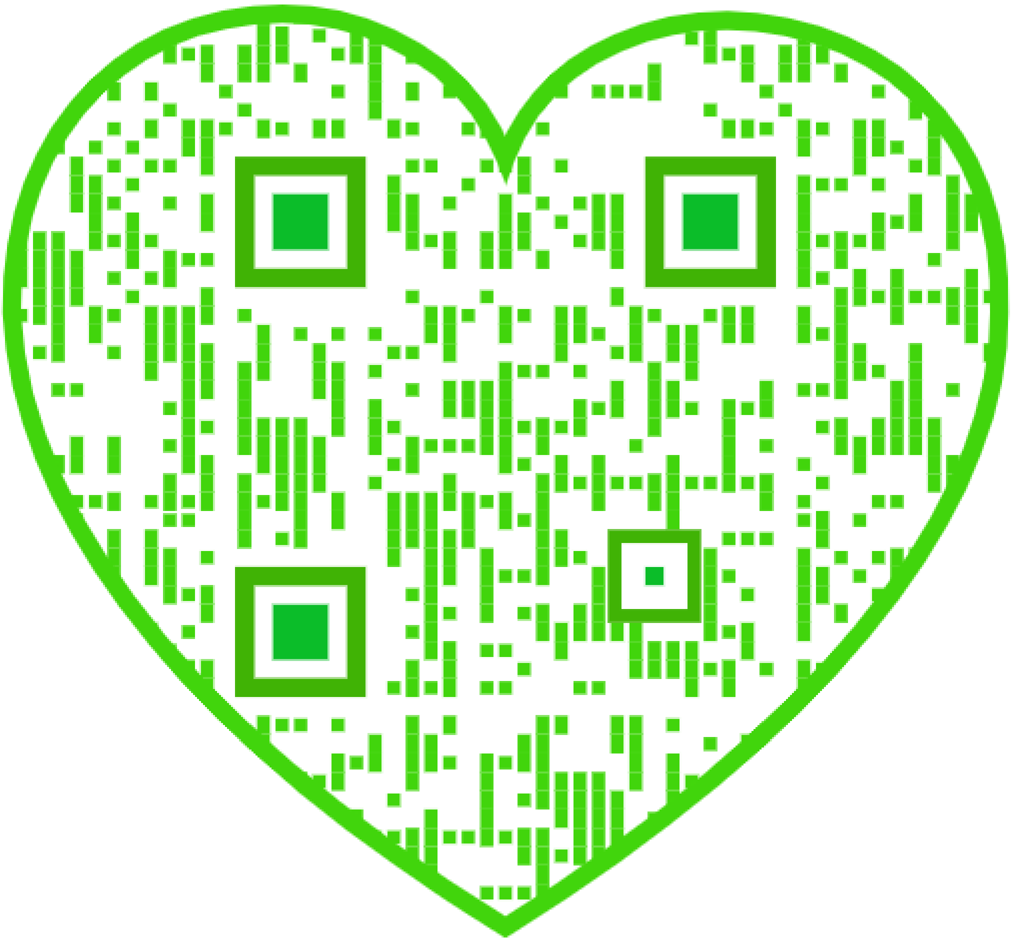

[Nummer 1]

Aan den lezer.

De *Belgische Illustratie* is haar tienden jaargang ingetreden; wij mogen het met trots zeggen, dat zij zich, ondanks de wisselingen van den tijd, op eene schitterende wijze gehandhaafd heeft. Meer nog, met ieder jaar is de *Belgische Illustratie* vooruitgegaan, zoowel in belangrijkheid van tekst als in de keuze van prachtige gravuren. De afgeloopen jaargang vooral heeft zich in dit opzicht bijzonder onderscheiden, wat onze talrijke lezers volmondig zullen toestemmen.

Wij zullen op den ingeslagen weg blijven voortgaan; onze beste vlaamsche en hollandsche schrijvers zullen hunne krachten aan ons tijdschrift blijven wijden; wij zullen blijven voortgaan geregeld de geschiedenis van den tegenwoordigen oorlog te beschrijven, die, door gravuren opgeluisterd, als het ware een gedenkboek van den bloedigen en belangwekkenden strijd zal vormen; uitvindingen en ontdekkingen op het gebied van handel, nieverheid en volkenkunde zullen steeds onze aandacht bezig houden: in tekst en teekening zullen wij onze lezers zooveel mogelijk op de hoogte houden van hetgeen op dat gebied nieuws en belangrijks voorkomt.

Dat ook de novelle, in hare beste beteekenis van het woord, niet veronachtzaamd wordt, daarvan moge de afgeloopen jaargang ten bewijze strekken. Het vervolg van Mathilde's sierlijk verhaal ‘Nathalie’ zal zeker niemand ongelezen laten die het eerste gedeelte daarvan ingezien heeft, terwijl bovendien een nieuw oorspronkelijk verhaal van H.A. Banning. ‘De Beeldstormers te 's-Hertogenbosch, geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566,’

DE POELIERSTER, NAAR J. PLATTEEL.

in de kolommen der *Belgische Illustratie* zullen opgenomen worden. Deze novelle, waarin ook de beeldstormers van Antwerpen een grooten rol spelen, bevat eene belangrijke bladzijde uit de vlaamsche geschiedenis van dien tijd.

Wij hebben ons gedurende negen jaren mogen verheugen in de onverdeelde belangstelling van het vlaamsche publiek, en gaan thans den tienden jaargang in met de volle overtuiging, dat die belangstelling zal blijven voortduren.

Geïllustreerd nieuws.
De oorlog in het oosten.

De bloedigste en verschrikkelijkste veldslag van den geheelen oorlog, ja, een der hardnekkigste en vreesselijkste gevechten, welke de geschiedenis dezer eeuw weet aan te wijzen, is ongetwijfeld de (tweede) slag bij Plevna[1)], die in eene reeks van bloedige gevechten, aanvallen en bestormingen dagen lang met afwisselend geluk en zonder bepaalden uitslag gevoerd is. Om de ruimte der stof geven wij heden slechts de reeks van gevechten van den 7 tot en met den 11 september, op welken dag de Russen hun eerste voordeel behaalden door de verovering van een der sterkste vijandelijke werken.

In onze vorige aflevering bespraken wij de bestorming van Loftcha door de Russen, waardoor de linie der turksche verdedigingswerken aanmerkelijk ingekrompen werd, die zich thans alleen tot Plevna en omstreken bepaalde.

In een wijden kring rondom de stad hadden de Turken een aantal hoogten bezet, die voor een gedeelte door aardwerken met elkander verbonden, een reusachtig verschanst legerkamp vormden, waarvan de geweldige redoute achter het dorp Grivitza het hoofdpunt uitmaakte. De Russen, door twee divisiën Rumeniërs versterkt, stonden onder het opperbevel van prins Karel van Rumenië met generaal Zotow als chef van den generalen staf. De opstelling van dit leger was bij den aanvang van den slag ongeveer de volgende: Op den rechtervleugel bevonden zich de Rumeniërs van Berbica tot den straatweg, in het centrum stonden het 4^{e} en 9^{e} russische legerkorps van den straatweg over Radisovo en Tucenica tot den van Loftcha naar Plevna voerenden straatweg, en eindelijk op den linkervleugel generaal Emeritinsky bij Bogot. De geheele sterkte van het vereenigde russischrumeensche leger bedroeg 90.000 man.

Hoewel de aangevraagde versterkingen nog slechts ten deele aangekomen waren, was het voor de Russen van het hoogste belang, Plevna zoo spoedig mogelijk te bedwingen, ten einde de handen vrij te krijgen om, zoowel den grootvorst-troonopvolger, - die aan de Lom steeds door Mehemed-Ali werd teruggedrongen, als Radetsky, die in den Schipka-pas tegen Suleimanpacha een noodlottigen strijd te voeren had, - te kunnen bijspringen, waarom dan ook reeds vijf dagen na den val van Loftcha tot den hoofdaanval tegen Osman-pacha werd besloten. Het was echter onmogelijk, zonder voorafgaande voorbereiding, de ontzaglijke turksche verdedigingswerken met hoop op goed gevolg aan te tasten, waarom de eerste dag van den strijd (7 september) zich bepaalde tot een hevige kanonade tegen de vijandelijke stellingen en vooral tegen de geduchte Grivitza-redoute; het russische

1) De eerste werd den 30 juli geleverd tusschen Osman-pacha en baron Krüdener.

vuur werd echter slechts zwak beantwoord: de Turken wilden hunne munitie blijkbaar besparen tot de beslissende aanval zou plaats hebben, zoodat dien dag de verliezen betrekkelijk gering waren.

Den volgenden dag (8 september) ging het reeds heeter toe. De Russen hadden meerder kanonnen in batterij gesteld en deze batterijen kwamen de turksche stellingen steeds nader. Het dorp Grivitza werd door de Russen bezet, en daar hunne artillerie 's vijands werken meer en meer bedreigde, beantwoordde deze het vuur met meer kracht en was het wederzijdsche bombardement soms verschrikkelijk. De Turken vooral schoten met zeer veel juistheid; hunne kogels en granaten kwamen dikwijls in het midden der russische batterijen neêr en brachten er ontzaglijke verliezen teweeg. Op den avond van den tweeden dag hadden de Russen reeds verscheidene honderden dooden en gewonden, terwijl de verliezen der Turken, die beter voor het kanonvuur beschut waren, onbeduidend mochten genoemd worden. Enkele afgezonderde infanterie-aanvallen van generaal Skobeloff werden door de Turken afgeslagen.

De derde en vierde dag (9 en 10 september) waren den vorigen tamelijk gelijk. De voorgestelde bestorming van Plevna werd nog steeds verschoven: waarschijnlijk zagen de Russen het gevaarlijke van de kans in en poogden ze tijd te winnen. Zij brachten intusschen hunne batterijen de vijandelijke werken steeds nader, en hunne vleugels steeds meer en meer uitbreidende, was Plevna ten laatste zoogoed als ingesloten, zoodat Osman-pacha's legerkamp spoedig door een ijzeren kring van geduchte veldbatterijen omringd was. Tegen deze voordeelen stond echter het groote nadeel over, dat de russische troepen reeds afgemat werden alvorens de hoofdstrijd een aanvang nam. Zonder bedekking en voortdurend onder de wapens, had de infanterie veel te lijden door de koude van den nacht en de verzengende stralen der middagzon. Geen wonder dat er naar de ambulances meer soldaten gevoerd werden, die door de ongestadigheid van het klimaat, dan door de turksche kogels bezweken. Onder zulke omstandigheden, verlangden de russische soldaten vurig naar eene beslissing, die hen uit hun alles behalve benijdbaren toestand zou verlossen.

De groote aanval zou eindelijk den 11, den verjaardag des keizers, plaats hebben: de russische generale staf hoopte dien dag door eene beslissende overwinning waardig te vieren.

De 11 september stelde zich zeer somber in. Een dichte nevel hing over het slagveld en het was onmogelijk ook maar tien stappen voor zich uit te zien. Toch werd de dag met een geweldig artillerie- en infanterievuur begonnen, terwijl de stormcolonnes zich onder begunstiging van den nevel konden formeeren. Tot den algemeenen aanval over te gaan, was echter onmogelijk: de duisternis maakte een gecombineerd optreden onmogelijk en de stormcolonnes zouden zich aan het vuur harer eigene batterijen blootgesteld hebben. Voorloopig bleef het woord dus aan het geschut, dat een hagelbui van kogels naar de vijandelijke verschansingen, vooral de Grivitza-redoute zond, welke echter het vuur met woeker beantwoordden. Eerst tegen twee uur van den namiddag klaarde de nevel op, om plaats te maken voor een doordringenden stofregen, die nochtans den voorgenomen aanval niet meer vertragen kon. Weldra rukten massa's infanterie van den russischen linkervleugel tegen de Grivitza-redoute op; hunne batterijen openden een geweldig vuur tegen de verschansing en in dichte drommen snelden de Russen tegen den berg op. Plotseling donderde het turksche geschut; het scheen of het vernielende vuur der redoute de bestormers in één slag wilde wegvegen, doch hoewel er breede openingen in hunne gelederen ontstonden, hoewel geheele rijen werden weggemaaid, rukten ze tegen het vuur in en den dood tegemoet. Met

eene bewonderenswaardige koelbloedigheid stormden de Russen voort; de afstand werd altijd kleiner, maar bij iedere losbersting verminderde het getal der aanvallers op eene onrustbarende wijze. Het overschot had echter den voet der verschansingen bereikt; het kanonvuur zweeg, een onstuimige bajonetaanval volgde; de grachten werden met lijken gevuld, de wallen opgehoopt met turksche soldaten, die in den strijd vielen. Het was een oogenblik van geweldige spanning; reeds meende men, dat de stoute aanvallers de redoute genomen hadden, toen zich het geweervuur opnieuw deed hooren. De russische onstuimigheid was op de turksche volharding afgestooten en uit elkaâr gereten, schier vernietigd, en altijd door het doodelijke vuur van den vijand vervolgd, renden de russische stormcolonnes den berg weder af: de aanval was mislukt, de Grivitza-redoute voor het oogenblik behouden. Toch gaven de Russen den strijd niet op: hunne reserve rukt in het vuur; de teruggeslagen bataljons hereenigen zich en voort gaat het weêr tegen het moordende vuur der geduchte turksche stellingen in. Vergeefs! Kanonkogels, granaten en kartetsen werpen dood en vernieling in de russische gelederen, het snelvuur velt honderden neêr en vóór de stormcolonnes nog de grachten bereikt hadden, moesten ze andermaal wenden, om in snelle, ordelooze vlucht hunne eigene verschansingen te bereiken. Links en rechts donderde het kanon; het scheen of de Turken hunne krachten verdubbelden, en toen de Russen zich eindelijk in veiligheid bevonden, hadden ze meer dan de helft hunner manschappen verloren. Vier duizend der hunnen lagen dood of gewond in de nabijheid der turksche verschansingen uitgestrekt.

Terwijl de aanval van den russischen linkervleugel op zulk eene bloedige wijze werd afgeslagen, beproefde een gedeelte van den rechtervleugel een gelijken aanval. Het waren de 3^{e} en 4^{e} rumenische infanterie-divisiën met 3 bataljons Russen versterkt. Ook hier ging het zeer heet toe, ofschoon de verliezen niet zoo groot waren als op den linkervleugel, daar de Rumeniërs aanvankelijk eenigszins voor het vijandelijke vuur beschut waren. Tegen 5 uur ging men tot den algemeenen aanval over; tirailleursgewijze rukten de Rumeniërs voorwaarts, van een groot aantal personen vergezeld, die stormladders droegen en schanskorven, om de gracht der redoute te vullen. Ondanks het hevige vuur gingen de aanvallers met moed voorwaarts, doch werden teruggeworpen. Weldra herzamelden zij zich en ditmaal werd hunne poging met een goeden uitslag bekroond: onder groote verliezen bereikten zij de grachten, van daar de wallen, en na een woedend gevecht met de blanke wapens werden de Turken eindelijk ten onder gebracht.

De groote redoute was genomen en daardoor de verjaardag des keizers door een gedeeltelijke zegepraal opgeluisterd. De overwinnaars maakten vier stukken geschut en een vaandel buit, doch de partieele overwinning kwam de Russen op niet minder dan 7000 man aan dooden en gewonden te staan.

De laatste aanval was voorbereid door generaal Skobeloff, onder wiens leiding de groote redoute dus wezenlijk genomen werd. Het is echter zeer de vraag, of het succes tegen de ontzaglijke verliezen door de Russen en Rumeniërs, niet alleen aan minderen, maar vooral aan officieren geleden, kon opwegen, te meer daar de Grivitza-redoute, door het opwerpen van dichter bij Plevna gelegen turksche versterkingen, die de groote redoute bestreken, veel van haar waarde verloren had. Dat de verliezen op den 11 inderdaad groot waren, blijkt uit de omstandigheid, dat na den slag geheele bataljons zoogoed als verdwenen waren. Van enkelen verschenen niet meer dan honderd man op het appèl; de groote meerderheid der manschappen lag op het terrein voor de redoute, terwijl van andere afdeelingen bijna alle officiers gevallen waren.

Een correspondent[1], die de versterkingswerken ten noorden van Loftcha na de bestorming door de Russen bezocht, had zich na de inneming van de Grivitza-redoute met levensgevaar derwaarts begeven en hing er het volgende ontzettende tafreel van op:

'Ik smeek den Hemel mij nooit meer zulk een vreesselijk tooneel te doen aanschouwen. In het binnenste der uitgebreide redoute lagen niet slechts honderden dooden, maar ook de talrijke gewonden opgehoopt - een ijzingwekkende mengeling van menschelijke lichamen. Door het onafgebroken vuren werden geneesheeren en ziekenoppassers van deze plaats verwijderd gehouden, en er werden zelfs geen kameraden gevonden, om de arme gewonden ook maar een troostwoord toe te spreken, of een teug water te geven. Hulpeloos en ellendig lagen zij daar te kermen en te stuiptrekken. Het waren dezelfde wakkere mannen, die kort geleden de begeerde redoute met heldenmoed bestormd hadden. Thans liet men ze langzaam sterven, zonder eene enkele poging aan te wenden om hen te redden. Ik zou geheele kolommen kunnen vullen over de hartverscheurende tooneelen, die zich hier voor mijn oog ontrolden, doch mijn pen weigert mij haren dienst en nog sidder ik, wanneer ik mij dat ijsselijk schouwspel voor oogen breng.'

(1) De correspondent van de 'Daily News.'

De poelierster, naar J. Platteel.

Het is een feit, dat de volkstypen langzamerhand zeldzamer worden; het schilderachtige verdwijnt uit het maatschappelijk leven. De beschaving, waarvan, jammer genoeg, zekere volksklassen alleen de slechte zijde leeren kennen, ontneemt aan onze straten en markten hare eigenaardigheden. Toch zijn die typen nog hier en daar aanwezig, en ontdekt ze het oog van den kunstenaar, zooals een oudheidkundige bij een kunstkooper een antiek meubel vindt, dan vereeuwigt hij ze op het doek. Het zal zoo lang niet meer duren, dat de oude nationale costumes zullen verdwenen zijn, dat de laatste straat in middeleeuwschen trant ‘om reden van openbare veiligheid’ onder den hamer der afbrekers zal vallen, doch dan zal de tijd gekomen zijn, waarop typen, als de *Poelierster* van Platteel, met den lantaarn zullen gezocht worden.

Moedervreugd.

Het onderwerp onzer tweede gravure is reeds door verschillende kunstenaars behandeld, doch hoe verscheiden ook voorgesteld, altijd heeft het iets aantrekkelijks. Het geluk eener jonge moeder, die haar kind liefkoost en het spelende allerlei lieve benamingen geeft, is dan ook zoo rijk, dat de wereld nog duizenden jaren kan bestaan, zonder dat de voorstelling uitgeput raakt. Die, welke wij onzen lezers aanbieden, mag met recht een juweeltje heeten. Niet elke kunstenaar kan het ideale van het moedergeluk zoo juist treffen als wij het hier weêrgegeven zien, terwijl het voorwerp van al die liefde, de kleine krullebol, zijne moeder toelacht en met het handje wijst, als begreep het de blikken van teederheid, waarmeê het aanschouwd wordt. De stoffeering, waarvan de hoofdfiguren het middelpunt uitmaken, mag rijk zijn en iets tot het bekoorlijke van het geheel bijbrengen, wij gelooven dat het tafreel niet minder zou voldoen, al ware de omgeving weggelaten.

De bekroning van den heer Henri Bogaerts.

In een onzer vorige nommers spraken wij reeds met een enkel woord over de Amsterdamsche Tentoonstelling, waarop onze uitgever, de heer Henri Bogaerts eene kast tentoonstelde met de procedés der werkplaatsen, waar de *Belgische Illustratie* gedrukt wordt.

Met genoegen kunnen wij nu meêdeelen, dat aan zijne inzending de hoogste prijs, de zilveren medaille, werd toegekend.

Deze hooge onderscheiding, de *Belgische Illustratie* te beurt gevallen, zal zeker door hare inteekenaars op prijs gesteld worden. Op de laatste bladzijde geven wij eene gravure van zijne bekroonde inzending.

Alles wat tot het vervaardigen der *Illustratie* noodig is, vindt men daar in modellen aanwezig: schilderstukken, houtgravures, galvanische kopergravures, stereotype lettervormen, enz. Ook de premieplaten, waaronder de *Val der Engelen* van Doré, zijn er in teekening, gravure en afdruk tegenwoordig, en het tafeltje, waarop Doré zijn meesterstuk teekende, heeft niet het minste de aandacht getrokken.

De *Belgische Illustratie* mag dus terecht wijzen op die bekroning als eene erkenning van hare hooge waarde voor de kunst, waarheen haar streven steeds gericht is geweest, en als men bedenkt, dat op de tentoonstelling te Amsterdam vele met roem bekende drukkerijen hare werken hadden tentoongesteld, zonder nochtans bekroond te worden, zal men moeten bekennen, dat ons tijdschrift, door de bekroning van den heer Henri Bogaerts, een buitengewone waarde wordt toegekend.

Geïllustreerde reisschetsen.

Herculanum en Pompeji.

Den dag voor wij een bezoek zouden brengen aan de stad der dooden, gebruikten wij, om met volle teugen het altijd schilderachtige en afwisselende panorama van Napels te genieten. Geheel den morgen hadden wij langs de straten gewandeld, zoodat wij blijde waren weêr samen aan tafel te zitten. Er wachtte ons echter eene verrassing, waarop niet gerekend was.

Tegen den avond klommen wij op het terras van het hotel, waar wij aan de eene zijde het gezicht hadden op den Vesuvius, en langs de andere zijde op de blauwe wateren der Thyreensche Zee.

De dag was brandend heet geweest en ofschoon de avond viel, was de atmosfeer zoo drukkend, alsof het eerste middaguur nog niet voorbij was. De zon neigde ten ondergang en wierp lange, donkere schaduwen over den berg, waardoor zijn aanzien dreigender werd, daar de lichte waterdampen van den krater zich op den donkeren achtergrond afteekenden als wolkenreuzen, die niets goeds voorspelden.

Ter rechterzijde was het gezicht verrukkelijk. Tallooze scheepkens bewogen zich op den effen spiegel der zee, die door geen windje werd gerimpeld, en sneden door de zachte, met alle kleuren prijkende lichtstrepen, welke de ondergaande zon elken avond op den waterspiegel der Thyreensche Zee teekent.

Langzamerhand begon de hemel zijne helderheid te verliezen. Een doffe, verwijderde en donkere massa saamgepakte wolken, die voorbijjoegen, kondigden het naderen van een onweêr aan.

‘Heer professor,’ zeide de kapelaan, ‘ik zou u raden de dames naar beneden te laten brengen, want eer het een kwartier verder is, hebben wij een vreesselijk onweer. Ik voor mij blijf hier, ik wil het verheven natuurverschijnsel, dat in deze streken zulk eene schrikaanjagende grootheid tentoonspreidt, geheel genieten.’

De professor bleef insgelijks gaarne en was bijzonder gelukkig toen onze koopman en de architect hem hunne diensten aanboden.

Zij konden nauwelijks beneden zijn of zware regendroppels vielen van den hemel en bezorgden ons, gedragen als zij werden door geweldige rukwinden, een nat pak vóór het onweêr begonnen was. Plotseling kliefde een bliksemflits de wolken, onmiddellijk gevolgd door een ratelenden donderslag. Het sein was gegeven en de bliksemstralen volgden elkaâr nu zoo spoedig op, dat zij de steeds toenemende duisternis in een helderen dag herschiepen.

Dicht naast elkander gedrongen beschouwden wij in sprakelooze bewondering het woeden der ontketende elementen. De herhaalde donderslagen deden den bodem schudden door hun alles overstemmend geraas en duizendvoudig kaatsten de bergwanden het gerommel terug. Langs alle zijden brandde de hemel van één vuur. Nu eens liet de bliksem het landschap in diepe duisternis en vlamde in breede schichten over den oceaan, die in zijne diepste lagen bruiste, zoodat zijne golven als

vuur schenen te gloeien; dan weêr zette hij het land in zulk een lichten gloed, dat men zelfs de scherpe omtrekken herkennen kon der verwijderde bocht van kaap Miseno tot aan het schoone Sorento en de reusachtige bergtoppen op den achtergrond.

Wij waren druipnat, doch dachten er niet aan om naar beneden te dalen, alvorens de hemel de doorschijnende helderheid had herkregen, die de italiaansche nachten zoo bekoorlijk maakt. Wij wisselden spoedig van kleêren en zaten weldra rondom de groote tafel in de eetzaal, om in een gezamentlijk onderhoud den dag te eindigen.

Het gesprek liep natuurlijk over ons tochtje naar Herculanum en Pompeji, dat op den volgenden dag was vastgesteld.

De professor zat hier op zijn stokpaardje en schonk ons nauwelijks de gelegenheid een woord meê te spreken, of het moest zijn om eene vraag te doen aan den hooggeleerden heer.

'Pompeji,' begon hij, 'is tegenwoordig niet meer eene verzamelplaats van puinhoopen, maar eene regelmatige stad met hare tempels en basilieken, hare pleinen, straten en huizen, eene oude stad, die slechts leven en beweging noodig heeft om haar eene plaats te doen innemen onder onze hedendaagsche steden. Zij ligt aan den voet van den Vesuvius en wordt bespoeld door de Sarno. Door deze ligging moest zij wel het middelpunt zijn van den handel uit den omtrek.

Gesticht door de Etruskers of Grieken, werd zij door Sylla in eene kolonie veranderd en spoedig, evenals alle omstreken van Napels, eene verblijfplaats voor de keur van den romeinschen adel. In het jaar 63 der Kristelijke tijdrekening had de stad geducht te lijden van eene aardbeving, doch de sporen van de verwoesting, toen aangericht, waren reeds verdwenen toen zestien jaren later de verschrikkelijke uitbersting van den Vesuvius haar, met hare zustersteden Herculanum en Strabia, onder asch en lava bedolf.

Ik zal trachten u een schets te geven van dat vreesselijk tooneel, door Plinius den Jongere voor de nakomelingschap te boek gesteld.

Pompeji vierde feest. In zijn amphitheater wedieverde het verdierlijkte volk door zijn geloei met het brullen der wilde dieren om het bloed van eenige Kristenen, toen plotseling de aarde begon te beven, de muren van het amphitheater wankelden en een dof gedreun door de lucht rolde.

Alle gerucht verstomt en door de wijde scheur in 't zeil, dat over het amphitheater was gespannen, aanschouwt de verschrikte menigte den Vesuvius, uit wiens krater een ontzettende damp stijgt, die weldra overslaat tot een laaien vuurgloed.

Angstgeschreeuw en gejammer vervullen de lucht, doch een nieuwe, nog heviger schok doet den bodem trillen en gebouwen als kaartenhuizen instorten. Nog een oogenblik en de wolk van den berg drijft op de stad aan, duister en snel als een woudstroom, die, voortgezweept door nieuwe watermassa's, de lager gelegen dalen opzoekt. Aschregens en ontzettende steenklompen vallen op de wijnbergen, de ledige straten, het amphitheater en doen de golven der reeds beroerde zee hemelhoog stijgen, om met donderend geweld op nieuwe watertorens neêr te vallen, deze te verpletteren en aldus de verwarring te vermeerderen.

Het angstgeschreeuw klimt tot den hoogsten trap. De schrik heeft alle medelijden verdoofd en ongevoelig vertrappen bloedverwanten de lichamen van bloedverwanten, die door den vreesselijken drang onder den voet zijn geraakt. Alles vlucht, doch waarheen? In de straten ligt de asch reeds dik opgehoopt en de toenemende duisternis wordt door de hevige braking van den Vesuvius slechts schaars verlicht.

Op alle punten verschijnen nu fakkels, bij welker twijfelachtig licht iedereen naar de poorten stroomt. Daar klieven duizend bliksemstralen het sidderende luchtruim

en bij hun blauwachtig licht zien de vluchtenden uit den berg zuilen van kokend water opstijgen, die zich met de half verbrande asch tot een dikken vloed vormen en door de straten stroomende, de ongelukkigen, die nog achtergebleven zijn, elken weg afsnijden.

De kokende regen bluscht de flikkerende lichten uit en daarmede ook de laatste hoop van hen, die ze droegen. Geen redding meer!

Niemand durft nog naar den Vesuvius zien, wiens bliksemstralen met elk oogenblik in levendigheid en glans toenemen. Als verschrikkelijke slangen wringen zij zich uit de rookwolken los en verlichten nu en dan het akelige tooneel der verwoesting.

“Naar zee! Naar het strand!” klinken in de korte tusschenpoozen van stilte de wanhopende stemmen der vluchtelingen en alles zoekt den weg daarheen. Duizenden zijn daar bijeen en dobberen reeds op de onstuimige baren, die hen redden zullen, doch, o onheil! zelfs de zee verlaat het oord van verschrikking en verwijdert zich van het strand, opgezweept door regenvlagen van asch en steen, die met vervaarlijk gesis en geraas de golventoppen breken.

De stemmen der ongelukkigen gaan in dat geraas verloren, en terugrollend, dekt de oceaan zijn wateren als een lijkkleed over de ongelukkigen, die in hem redding zochten.

Terug ijlt het naar de stad, waar men tooneelen aanschouwt, vreesselijker dan de verschrikking door den Vesuvius te weeg gebracht.

De ontketende elementen hebben de menschelijke driften niet kunnen intoomen en de hebzucht werpt zich op de onbeheerde schatten en zoekt zich, beladen met het geroofde, een uitweg.

Plotseling verlicht een donkerroode gloed de stad. Allen zien naar den Vesuvius, die daar staat als een reus van vuur. Zijne kruin splijt vaneen en donderend storten ontzaglijke rotsblokken langs de bergwanden naar beneden, gevolgd door onophoudelijk stroomende vuurlawines. De bodem schudt met geweld en op dien schok volgt een gekraak, als stortten alle zuilen en tempels neder.

Opnieuw valt een aschregen en hult alles in de diepste duisternis, tot de lavastroomen de wijnbergen bereiken, deze doen branden, waardoor weder een gedeelte der duisternis wordt weggenomen. Schokken volgen nu elkaar met korte tusschenpoozen, tot een nieuwe braking van vuur uit den verwijden muil van den berg nieuwe ontzetting brengt en de vluchtelingen al de doodsverschrikkingen doet gevoelen, welke door menschen kunnen gevoeld worden.

MOEDERVREUGD.

Terwijl de wolken van brandende asch Pompeji en Strabia op eene diepte van twaalf voeten bedekten, stroomt in de straten van Herculanum de kokende lava. Zij vult de kelders, stijgt in de huizen tot eene aanmerkelijke hoogte en stollende vormt zij, met hetgeen zij in haar kluisters omklemd houdt, eene massa, waaruit noch forum, noch gebouw, noch stad te herkennen is.

Doch laat mij eindigen met te zeggen, dat de verschrikking drie dagen aanhield en dat de opgaande zon op den vierden dag slechts eene gelijkgemaakte vlakte bescheen, waaronder drie steden bedolven lagen.'

Wij bedankten den professor voor zijne belangrijke mededeeling, onder welker indruk wij gesidderd hadden. Langzamerhand begon het gesprek weêr aan te vangen.

'Ja,' zeide de kapelaan, 'de verwoesting

was vreeslijk, en wie de geschiedenis der zedelooze steden kent, die, toen het eerste schokken van de aarde begon, bezig waren zich te verlustigen in de walgelijke schouwspelen van het amphitheater, zal moeten erkennen, dat de hand des Heeren zwaar op haar drukte.'

'Terecht aangemerkt, heer kapelaan,' antwoordde de professor. 'Herculanum en Pompeji waren de toevluchtsoorden voor alles, wat om zijne zedeloosheid te Rome berucht was geworden, en daar gedwongen door de volksstem voor een tijd de baan moest ruimen.'

'En zijn die steden nu opgegraven, pa?' vroeg eene der jonge dames.

'Ja, mijn kind, wij zullen er morgen heengaan en door de straten wandelen, die eeuwen geleden getuigen zijn geweest van zulke ontzettende tooneelen. Wij zullen echter nu gaan rusten, want we moeten vroeg bij de hand zijn.'

HET ROODE KRUIS OP HET SLAGVELD (3 september).

Allen stemden er in toe en weldra waren wij op onze kamers, waar ik echter eerst zoo trouw mogelijk het verhaal van den professor opteekende, alvorens mijne legersteê op te zoeken.

Reeds vroeg in den morgen stapten wij in het rijtuig, dat ons naar de verwoeste, eenzame stad zou brengen, vergezeld van onzen lazarone, die, tot groot verdriet van den professor, niets deed dan babbelen en onophoudelijk den hooggeleerden heer in de rede viel, om hem omtrent een of ander punt te verbeteren.

Dit was de oorzaak dat het gesprek verder in de duitsche taal werd gevoerd, ofschoon wij allen, indien wij iets te vragen hadden, ons van de landstaal bedienden, waarin de lazarone gereedelijk aanleiding vond, om ongevraagd vele bijzonderheden te vertellen, welke wij anders niet zouden vernomen hebben.

Reeds van verre wees ons Luigi de stad der dooden, zooals Walter Scott haar recht schilderachtig noemt, en aan de poort gekomen, stegen wij uit, om, volgens het vastgestelde plan, eerst een wandeling te doen langs de wallen.

'Hier, bij deze poort,' nam de lazarone terstond het woord, 'had ten tijde van de verwoesting een schrikkelijk tooneel plaats. Toen

TERUGTOCHT DER TURKSCHE TROEPEN VAN LOFTCHA NAAR PLEVNA (3 september).

namentlijk de uitbersting het hevigste was en de bewoners elkander vertrapten om naar 't veld te vluchten, ontmoette de menschendrom der stad juist de massa, die door de hoog opgezweepte golven van het strand was verdreven, en radeloos in de stad haar heil zocht. De botsing moet vreesselijk geweest zijn, want op dit punt zijn de meeste lijken gevonden.'

'Waren die lijken nog ongeschonden?' vroeg de student.

'Van de hier gevonden lijken waren slechts de beenderen overgebleven,' antwoordde Luigi, 'daar een dikke lavastroom het vleesch heeft doen verkolen. Er zijn echter plaatsen in de stad, waar men menschelijke wezens heeft aangetroffen, die er uit zagen alsof zij voor een uur gestorven waren. In het museum worden er verschillende bewaard.'

Wij wandelen langs breede trappen den wal op, van waar wij een gezicht hebben op de half opgegraven stad; het gedeelte dat nog onder de asch rust, is bedekt met wijngaardranken en zou een paradijs mogen heeten, indien de bodem, in plaats van grauw, afgewisseld was met groene perken.

'Daar groeit de bekende *lacryma Christi*,' zeide de lazarone.

Wij telden op de muren elf torens, die allen drie verdiepingen hoog zijn en waarin geheime wegen naar het veld uitloopen. Aan een der poorten, welke zich van de andere onderscheidde door haar driedubbele sluiting, bleven wij een oogenblik staan, om het trotsche gezicht der baai te genieten, waar eertijds talrijke koopvaardijschepen en rijk vergulde gondels hunne veelkleurige vlaggen in den wind lieten wapperen.

'Deze poort heet de Herculanum-poort,' zeide Luigi opnieuw, 'en langs den muur vond men bij de opgraving nog een aanplakbiljet, waarop bekend werd gemaakt, dat in het amphitheater twee gladiators zich met elkander zouden meten. Doch laat ons hier de stad ingaan. Wij komen dan door de schoonste straat, de Fortuna-straat, welke op het Forum uitloopt.'

Langs den zelfden trap daalden wij de stad in, en na eenige kronkelende straatjes doorgegaan te zijn, bevonden wij ons in de Fortunastraat. Aan beide zijden liggen breede voetpaden, waarin op gelijke afstanden openingen zijn, om doorgang te verleenen aan het regenwater, dat door onderaardsche riolen naar de zee stroomde, welker golven destijds de muren der stad baadden.

Alle huizen zijn van dezelfde bouworde en verschillen van elkaâr alleen in den rijkdom der versieringen, naarmate het vermogen van de voormalige bezitters. Met toestemming van een ouden invalide, door het italiaansche gouvernement als bewaker over de opgegraven gedeelten aangesteld, traden wij een huis binnen.

Onze architect moest hier het woord voeren en op zijne beurt ons inlichten.

'Deze met zuilen versierde ingang,' begon hij, 'werd vestibulum genoemd en leidt naar het atrium of portaal, waaraan zich terstond de slaapkamers aansluiten. De opening in het midden is het impluvium of de regenput, waarin, door een sluitbare opening in het dak, het regenwater werd opgevangen.

Op de peterstalen, welke gij langs de wanden ziet, stonden de huisgoden, want in de oogen der ouden bezat het atrium eene eigenaardige heiligheid. In deze kamer werd ook de gastvrije haard geplaatst, waarvan de dichters zoo dikwijls gewagen, en welke doorgaans uit een beweeglijk op een drievoet rustend komfoor bestond.

In dit vertrek, het tablinum geheeten, bewaarde de familie hare archieven, zooals gij nog duidelijk kunt zien aan de kassen, terwijl de drie deuren toegang geven tot het triclinium of de eetzaal.'

(Wordt vervolgd.)

Nathalie.
Eene novelle door Mathilde.
(Vervolg.)
Tien jaar later.

I.

Twee dames wandelden op het scheveningsche strand. Zij liepen arm in arm; het was vóór twaalf uur en dus vertoonden de badgasten zich slechts in klein getal en dan nog wel in ochtendtoilet.

Het weêr was frisch door den zeewind en de lucht met wolken bedekt, die niet dik genoeg waren om iets meer dan nu en dan een voorbijgaande bui te voorspellen.

De beide dames schenen in een druk gesprek gewikkeld. De oudste, in stemmig zwart gekleed, was blijkbaar eenige jaren ouder dan de andere, die een net maar eenvoudig zomertoilet droeg.

Ofschoon niet ziekelijk van uiterlijk, was zij toch vrij bleek; hare trekken waren regelmatig, maar de uitdrukking harer oogen was onuitsprekelijk treurig, geheel anders dan de bijna kinderlijke vroolijkheid, welke op het gelaat der andere te lezen was.

‘De bruid dus, Vera,’ zei de oudste met een buitengewoon liefelijke stem.

‘Ja, Louise-lief, de bruid. Wat verandert men toch met de jaren; in mijne jeugd, - glimlach niet, ik word spoedig twee en twintig, - kon ik niet zonder huivering aan 't huwelijk denken ik vond het zoo verschrikkelijk, dat al ons toekomstig geluk of leed afhangen zal van een man, maar nu ben ik zoo rustig, zoo kalm, ik vrees niets, ik vertrouw hem zoo!’

‘En geen wonder ook! Alle waarborgen immers hebt gij voor een gelukkig huwelijk. Wat u vrees aanjaagde was mijn voorbeeld, maar gij hebt u aan mij gespiegeld en God zal u zegenen, even als papa, die u reeds als kind aan Paul vertrouwde; maar ik ben gestraft.....’

‘O, Louise, spreek toch niet van u zelve. Arme martelares, uw schuld is lang uitgewischt en uw boete duurt nog steeds voort! Zal er dan nimmer een einde aan komen?’

‘Gods wil geschiede, Vera!’

‘O, hoe veracht ik den man, die u ongelukkig gemaakt heeft, die uw kind van u verwijderd houdt! Arm klein schepsel, wie weet hoe zij u mist, hoe zij treurt om haar moeder, die ze nooit gekend heeft!’

‘Ik heb haar aan haar Hemelsche Moeder aanbevolen; deze zal over haar waken, nu ik het niet kan.’

‘O, Louise, hoe groot moet uw geloof, hoe vast uw vertrouwen zijn, dat gij met uw teergevoelig hart zulk een scheiding zóó kunt verdragen! Zeg mij, hoe hebt gij dat geleerd?’

‘Door den strijd, aan den voet van het Kruis! Maar, zusje-lief, laat ons niet over mij spreken, dat is al te ernstig; vertel mij liever van uw geluk! En zijne familie keurt het huwelijk goed?’

‘Dat wil zeggen, zijn broeder George en diens vrouw, en dan die lieve, goede Henriette; maar Margareta, neen! die zou haar toestemming nooit hebben gegeven, als hij die gevraagd had! En zijn moeder is al jaren dood. Ik ben daar niet bedroefd

over, Louise, 't is misschien niet goed van mij, maar voor een schoonmoeder ben ik zeer bang.'

'Ze zijn allen geen vorstinnen Dalmatchine.'

'God beware de wereld er voor! Maar, Louise, ge moet toch toegeven, dat het een groote verrassing voor mij was, toen ik uit Engeland, waar ik twee jaar lang de vervelende betrekking van secondante had vervuld, in Holland weêr terugkwam met het vooruitzicht opnieuw naar een andere betrekking om te zien, dat juist toen mijn geëerbiedigde voogd zijn voorstel deed. Hij is wel wat oud voor mij, maar ik ben toch verstandiger dan andere meisjes van mijn leeftijd; gelooft ge 't ook niet, Lodoïska?'

'Ge hebt ten minste meer ondervonden dan de meeste harer.'

'En nu moet ik spreken over u, Paul heeft het mij opgedragen. Wij willen niet, dat g*ij* langer in dienst blijft, want dat is toch het woord, hoe goed gij het ook bij mevrouw Ten Berghe hebt. Ge komt dus bij ons en we zullen u omringen met alle zorg en alle liefde, die gij waard zijt.'

Louise schudde glimlachend het hoofd.

'Neen, lieve, beste Vera, laat alles blijven zoo als het is. Ik ben tevreden in mijne tegenwoordige positie. Mevrouw Ten Berghe en ik, we zijn aan elkander gewoon geraakt. We hebben elkaâr zelfs lief gekregen, en ik heb gisteren avond, toen ik haar uwe verloving bekend maakte, stellig beloofd, dat ik niet van haar heen zou gaan.'

'O, Louise, stelt gij dus een vreemde vrouw boven uw eigen zuster?'

'Neen, lieve Vera, maar wie weet of ik niet bij u aan huis de rol zou gaan vervullen van een lastige schoonmoeder?'

'Louise, maak geen gekheid over zulk een ernstige zaak. Ach! wat zal Paul teleurgesteld zijn! We hebben zulke schoone plannen gemaakt en bij 't huren van een huis kozen wij 't eerst uwe kamer.'

'Ik zal dikwijls bij u komen logeeren, maar wonen, neen, geloof mij, 't is zoo beter, of gij zoudt u moeten schamen over uwe dienstbare zuster.'

'Wat een gedachte! Maar toch, ik kan u niet zeggen hoe mij de gedachte hindert, prinses Dalmatchine, dienstdoende als gezelschapsjuffrouw bij een hollandsche baronesse.'

'Nu, als 't uw geweten gerust kan stellen, Vera, verneem dan, dat ik sedert de voltooiing van uwe opvoeding, slechts als vriendin bij mevrouw Ten Berghe woon!'

'Maar wie weet dat? Voor de wereld zijt ge toch niet meer of minder dan wat ge schijnt.'

'Lieve Vera, wat deert ons de wereld?'

'En dat die afschuwelijke man zulks met goede oogen kan aanzien.....'

'St.! Vera! bedenk dat ik nog steeds zijne echtgenoot ben!'

'Bah, foei! Maar weet de barones, welke vermomde prinses haar jaren lang gezelschap heeft gehouden?'

'Neen, 't geheim is goed bewaard.'

'Behalve in Leiden, waar het publiek is. Maar zeg me nu, hebt ge in al die jaren van hem niets gehoord, of van Nathalie?'

'Ja, toch wel! Ik heb een geheime correspondentie gevoerd met de kamenier van mijn schoonzuster Pelagie. Doch sedert twee jaar heb ik niets van Nathalie gehoord. Ze moet zwak van gestel zijn.'

'En waar is die kamenier thans?'

'Ik weet het niet! Dood of weg! God weet het!'

Zij stonden een oogenblik stil.

De zon brak even door de wolken en wierp een gouden gloed over de golven, terwijl het strand in de schaduw bleef.

'Wat is dat schoon,' zei Vera, 'die vergulde zee!'

'Een beeld van ons leven. Ik kan de zee niet zien, zonder te denken aan de eeuwigheid.'

'De eeuwigheid kent geen afwisseling van licht of schaduw, geen stormen meer,' antwoordde Louise.

Een jong meisje zat eenige stappen van de twee zusters af op een zandheuvel; zij was in een indischen shal gewikkeld, maar haar hoed had zij naast zich in het zand gelegd.

Een menigte goudblonde krullen vielen langs haar hals en schouders af; zij vermaakte zich met de kabbelende golfkens aan haar voet te zien reiken, en dan zich terugtrekken.

Toen zij de beide zusters achter zich hoorde spreken, wendde zij even het hoofd om.

Haar gelaat was doorzichtig, fijn en bleek, een bedriegelijke blos kleurde hare wangen onder de oogen; een zwaarmoedige trek lag om hare lippen en diezelfde blik sprak ook uit haar zacht, blauw oog.

Als marmer zoo wit scheen haar voorhoofd, en donker blauwe aderen, die duidelijk onder hare slapen afgeteekend waren, bewezen hoe fijn haar huid, hoe teeder haar bouw was.

'Ach, dat arme kind! Haar uiterlijk zegt genoeg, dat ze reeds ver weg is! Die komt niet op de badplaats voor haar pleizier,' fluisterde Vera.

Met een medelijdenden blik zag Louise het jonge meiske aan.

'Zoo zwak wellicht ziet mijn Nathalie er uit,' sprak zij met een diepen zucht, 'zoo oud zal ze ook wel zijn. Zestien jaar bijna!'

'Louise, hoe is 't mogelijk, dat ge zulk een groote dochter hebt, zoo jong ziet gij er uit. 't Is of al het verdriet, dat gij geleden hebt, uw gelaat niet aangeraakt heeft. 't Is alles gevlucht in uwe oogen.'

Zij zetten de wandeling voort.

Louise was nadenkend geworden en stil. Nu en dan keerde zij zich om en zag naar het meisje. 't Begon sterker te waaien. Een windvlaag wierp plotseling haar hoed in zee.

'O, mon Dieu!' hoorde Louise haar roepen en zag hoe zij plotseling, zonder zich te bedenken, van den heuvel afgleed en door het water naar den hoed toeliep, die verder afdreef.

'Dat koude water zal haar geen goed doen! Mijn hemel! om zijn leven te wagen voor zulk een leelijken hoed,' zei Vera.

Daar kwam een groote, donkere golf, de vloed was aan het opkomen en dreigde haar reeds van nabij.

'O, Heer, kom haar te hulp! Zij valt!' gilde Louise en, de daad bij het woord voegende, sprong zij het meiske na; een oogenblik zag de verschrikte Vera haar zuster met het vreemde kind tegen de golven worstelen.

Maar Louise was sterk; nog vóór de golf haar bereikte, had zij 't meiske in haar armen getild en droeg haar naar het strand.

Verschrikt door de plotselinge tusschenkomst, door het gevaar, dat haar bedreigd had, en verkoeld door het koude water, dat op haar gelaat gespat was en hare voeten doorweekte, was het zwakke kind bewusteloos in Louise's armen neêrgezegen en hield met beide armen haar hals omklemd.

Louise zette zich op het zand neêr; Vera wilde de armen losmaken.

'Neen, laat haar!' riep Louise, 'zij is hier goed! Maak haar schoenen liever los!'

Zij hield het bleeke hoofd op haar hand gesteund en met een soort van weemoedig genot beschouwde zij die fijne, door ziekte of zwakte vermagerde trekken.

'O, Vera, indien het Nathalie ware, die ik hier aan mijn hart druk!' fluisterde zij.

En toegevend aan haar gevoel, bedekte zij het voorhoofd van 't meiske met kussen.

Deze sloeg de oogen op.

'Maar, Louise,' sprak Vera, 'dat vreemde kind! Hoe is 't mogelijk, dat ge zoo vrij zijt?'

'Wie zijt ge?' fluisterde zij ontwakend; 'die golf wilde mij verslinden. Houd me nog een oogenblik zóó, in uw armen, omhels mij; ik ben zoo goed hier aan uw hart!'

'Hoe heet ge?' vroeg Louise gejaagd; 'zeg het mij toch spoedig!'

'Zal ik eens aan het badhotel gaan vragen, wiens kind zij is?' vroeg Vera, die niet zeer ingenomen was met het avontuur; 'wie weet hoe ongerust haar familie op haar wacht.'

En zij verwijderde zich.

'Zeg me eerst, wie gij zijt,' sprak het meisje 'nogmaals;' uwe oogen zien me aan zooals niemand mij nog ooit heeft aangezien.'

'Ik ben een arme verlatene, zonder vaderland, zonder bloedverwanten.'

'En ik, ik ben ook een verlatene; hebt gij geen moeder meer?'

'Zij is dood sedert jaren.'

‘En hebt ge haar gekend?’

‘Een weinig.’

‘Maar ik ken de mijne in het geheel niet.’

‘Is zij bij den lieven God?’

‘Neen, neen, zij heeft mij verlaten! Hebt gij 't ooit gehoord, dat een moeder haar kind verlaat?’

‘Ja, eens. Arme moeder!’

‘Zeg liever, arm kind!’

‘Maar hoe heet ge, zeg het mij toch!’

‘Ze noemen mij Lily, dat beteekent Lelie. Mijn vader vindt dat ik op een lelie gelijk; een geknakte echter, gelooft ge niet?’

‘En zijt ge hier met uw vader?’

‘Neen, mijn vader laat me reizen, alle landen en alle badplaatsen langs, om mijne borst te genezen. Ach, het helpt niets, niets! Ik ga sterven.’

‘En ge zijt nog zoo jong!’

‘Foei, wat is het leven dan! Ik ben het moê. Als ge mij niet gered hadt, dan wellicht zou 't nu met mij gedaan wezen.’

‘En weet ge dan niet, dat daarna een ander leven begint?’

‘Dat hebben mijne gouvernantes mij gezegd, en ik geloof het ook, omdat ik niet begrijpen kan, waarom wij anders op die leelijke aarde zijn, maar andere dingen, die ze mij leerden, geloof ik niet.’

‘Welken godsdienst belijdt ge?’

‘Dat zeg ik niet, 't is mijn geheim! Hoe komt het toch, dat ik u zoo gaarne zie? Ik zou u alles kunnen verhalen, al mijne geheimen, indien ik er slechts tijd toe had! Blijf bij mij, lieve redster; ik zal het mijn gouvernante zeggen, dat ik het wil, en dan keurt mijn vader het zeker goed. Ge zijt immers alleen op de wereld?’

‘Is uw vader goed voor u?’

‘Ja, maar ik ben bang voor hem! En mijne moeder was zeker ook angstig, anders zou zij mij niet verlaten hebben.’

Vera kwam nader met een vrij bejaarde dame, die eenige omslagdoeken over den arm had en zeer vlug Fransch ratelde.

‘O, Lily, arm kind! Wat hebt ge toch begonnen! En die lieve dame, die u gered heeft, wat zult gij haar moeite gegeven hebben! Och, mevrouw, wat is u nat! Neem een van mijne doeken; die leelijke hoed was het toch zeker niet waard er uw leven voor te wagen. Van avond zult ge stellig koorts hebben. Kunt ge nu wel loopen?’

‘Ja, maar dan moet gij mij ondersteunen,’ en zich oprichtend zag zij Louise smeekend aan. Nu ze recht stond, viel 't beiden eerst op hoe klein, maar goed geëvenredigd en bevallig Lily's gestalte was.

Zij hing aan Louise's arm, doch zoo licht was haar stap, dat die nauwelijks indrukken op het zand achterliet.

‘Mevrouw, woont u te Scheveningen?’ ging de gouvernante voort. ‘Ik zal u dadelijk aan drooge kleederen helpen. Wat een geval toch! Neen, ik zal er niets van aan uw papa schrijven, Lily, want dan.....’

‘Zou hij ontevreden zijn, dat ge mij zoo lang alleen hebt gelaten en ge weet, dat ik niets liever heb dan de eenzaamheid.’

‘Laat ons hierheen gaan! Daar zitten een paar engelsche families en die zouden dadelijk praatjes er over maken. Och, mevrouw, uw naam, als 't u belieft. U zal nooit kunnen begrijpen, hoe dankbaar ik u ben.’

‘Och, 't is de moeite niet waard, madame.’

‘Lily is een eenig kind, een zwak poppeke, wel is waar! Ach, beloof me toch, dat ge mij uw adres zult opgeven.’

‘Blijt bij mij, ik ga spoedig sterven! Verlaat mij niet!’ bad het meiske, met haar groote, treurige oogen Louise aanstarende.

‘Wat vreemde menschen!’ dacht Vera, die zeer hollandsche begrippen had.

‘Louise,’ zeide zij overluid, ‘ge moet drooge kleêren zien te krijgen. We moeten naar Den Haag terug. Mevrouw Ten Berghe wacht ons met de koffie. Paul en Henriette zullen met den trein van 12.15 aankomen.’

Louise volgde zwijgend madame Moustiers, die van Lily als van haar nichtje sprak en 't deed voorkomen of ze ook zoo heette.

Vera kwam 't echter voor, dat ze al heel deftig reisden, want in de korte oogenblikken, die zij alleen in het salon doorbracht, zag zij een knecht en twee kameniers, blijkbaar tot het gevolg der dames behoorende.

Louise kwam terug, Lily ging aan haar zijde.

‘Komt ge van avond weêr?’ vraagde zij smeekend.

‘Ja, ik zal het geleende terugbrengen.’

‘Van avond nog?’

‘Ja, van avond.’

‘O, bedrieg mij niet! Ik zal ziek worden als ge mij bedriegt,’ voegde zij er dringend bij op den toon van een vertroeteld kind, dat steeds al hare wenschen ingewilligd ziet.

‘Ik beloof het u!’

‘Wat zijn die Franschen toch hartstochtelijke menschen,’ sprak Vera afkeurend; ‘geen volk gaat toch boven de Hollanders!’

‘Ik hoop dat ge dit altijd zult denken, Vera, nu ge een Hollander gaat trouwen.’

‘Neen, wees niet bang! Ik ken ze goed en schat hen daarom op de rechte waarde. Ge moet van avond dat goed maar in een pakske sturen, mevrouw Ten Berghe zal den knecht wel kunnen missen.’

‘En als ik 't nu eens zelve bracht?’

‘Och, Louise, zet u dat toch uit het hoofd! Ik moet u zeggen, dat die menschen mij niet aanstaan. Dat kind heeft zulke halfwijze manieren.’

‘Laat me begaan, Vera, ik zal wel weten wat ik doen of laten moet.’

II.

‘Daar is zij, daar is zij!’ was de blijde uitroep van Lily, die voor het raam in een ligstoel uitgestrekt, Louise Florinska afwachtte.

Zij was zoo 't kon nog bleeker dan dien morgen, haar hand was ijskoud en haar oogen schitterden van een koortsachtigen gloed.

Witte rozen en jasmijnen stonden in groote vazen op de vensterbank en haar geur scheen haar te verfrischen; slechts zeldzaam zag zij naar buiten, waar een groote massa volks op het terras heen en weêr wandelde of rondom tafelkens zat en onder luidruchtige gesprekken vergat te luisteren, zoowel naar het rollen der golven, als naar de tonen der muziek.

Louise kwam glimlachend binnen en drukte Lily's kleine hand aan hare lippen.

‘Omhels mij!’ zeide zij zacht, ‘ik ben zoo koud! Ik was bang, dat gij niet komen zoudt!’

‘Maar ik had het u immers beloofd?’

‘Och, er is mij zooveel beloofd, wat nooit vervuld wordt.....’

‘Lily, zijt ge niet ondankbaar?’

Het kind schudde hare blonde lokken.

‘Neen, zij denken mij te vertroetelen, maar eigenlijk helpen zij mij in het graf! Altijd onder vreemden te leven, geen moeder te hebben, geen zusters, geen vrienden, alleen een somberen vader, die aan niets denkt dan aan politiek; wat deren mij die mooie kleêren, die reizen, die juweelen? Deze bloemen alleen doen mij genoegen.’

‘Zoudt ge niet naar buiten willen gaan, die menschen zien, die toiletten bewonderen?’

‘Ik ben er te ziek voor; voelt ge niet hoe koud ik ben? O, ware ik gezond, ik zou niet op dit terras willen zitten tusschen al die praters en pronkers, naar buiten zou ik gaan, het bosch in, onder dien blauwen hemel, in de schaduw der eiken en linden, op het gras zitten en spelen. O, dat zou ik zoo gaarne!’

Haar wangen gloeiden thans, haar oogen fonkelden van levenslust en verlangen.

‘Maar nu,’ en ze liet het hoofd tegen Louise's schouder vallen, ‘nu ben ik zwak en ter dood veroordeeld.’

‘Neen, Lily, ge zijt nog zoo jong, ge kunt sterker worden en dan, wie weet, kind, welk geluk u nog wacht!’

‘Geluk? Bestaat dat op de wereld?’

‘Niet geheel, doch er zijn oogenblikken, waarin we er ons zeer dicht bij gevoelen. Maar als wij nu geheel gelukkig waren, zouden we dan niet vergeten, Lily, dat er een hemel was?’

‘O, de hemel! als ik dien niet zien kon, dan zou ik sterven van smart. Zou mijn moeder daar ook zijn?’

‘Lily!’ en doodsbleek, bevend en stamelend deed Louise de beslissende vraag, ‘is uw ware naam niet ‘Nathalie Dalmatchine?’

Het meiske hief zich op.

‘Hoe weet gij dat? Heeft iemand 't u gezegd?’

‘Neen, niemand, maar,’ en zij fluisterde, ‘ik heb uwe moeder gekend.’

‘Mijn moeder? O, spreek mij dan van haar, ik heb haar lief, hoe wreed zij ook jegens mij was!’

‘Zeg dat niet, Lily, ge weet immers niets van haar? Wat hebben ze u gezegd? Waarom leeft zij van uw vader gescheiden?’

‘Zij was de dochter van een vogelvrijverklaarde, en zij wilde den keizer niet dienen; ze heeft opstand gemaakt tegen hem; zij wilde liever mij verlaten dan mij als Russin te zien opgroeien, alsof haar land door haar kon gered worden, en toch heb ik Polen lief, omdat zij 't zoo beminde.’

‘Nathalie.....’

‘O, noem mij meer zoo! Nathalie, heeft mijn moeder u geleerd dit woord zóó uit te spreken?’

‘Nathalie, geloof mij, ik ken al de gedachten uwer moeder; zij heeft u niet verlaten omdat zij de Russen haatte, ze hebben u de waarheid niet gezegd.’

‘O, ik dacht het wel! Mijn grootmoeder en mijne tantes verachten immers mijne moeder en ook mij!’

‘Zij bemint u boven alles op aarde, maar om uwentwille mocht zij God niet beleedigen.’

‘Ja, ik weet het, zij is katholiek en daarom... maar zeg me nu de waarheid: leeft zij nog?’

‘Zij leeft!’

Nathalie richtte zich op en zag met hare groote, schitterende oogen Louise aan.

‘En zal ik haar dan nimmer zien?’

‘Ja, gij zult haar zien.’

‘Vóór mijn dood?’

‘Kind, kind! spreek niet van sterven, ge zoudt het hart uwer moeder breken!’

‘Waarom komt ze niet hier? Roep haar! Ik wil haar zien, ik wil haar omhelzen!’

‘Bedaard, kind, bedaard!’

‘O, als ge wist hoe ik van haar droom, slapend en wakend, in die lange nachten, welke ik zonder slapen doorbreng, want slechts zelden vallen mijne oogen toe; hoe ik mij haar voorstel, mijn moeder, mijn liefste moeder!’

DE BEKROONDE INZENDING VAN DEN HEER HENRI BOGAERTS.

Een stroom tranen ontrolde haar oogen en zij begon hard te kuchen.

Louise boog zich over haar, steunde het bleeke hoofd met haar hand en met siddering zag zij hoe op den witten zakdoek, dien Nathalie aan den mond bracht, druppels bloed lagen.

'Nathalie' zeide ze teeder, 'gij hebt rust noodig. Ik zal u verlaten; blijf nu stil en kalm achterover liggen.'

'Mij verlaten? Neen, neen, gij hebt mij nog niets van mijne moeder verteld! Laat me zoo tegen uw arm rusten; me dunkt, dat ik dan zal kunnen inslapen.'

Madame Moustiers trad binnen.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 1.

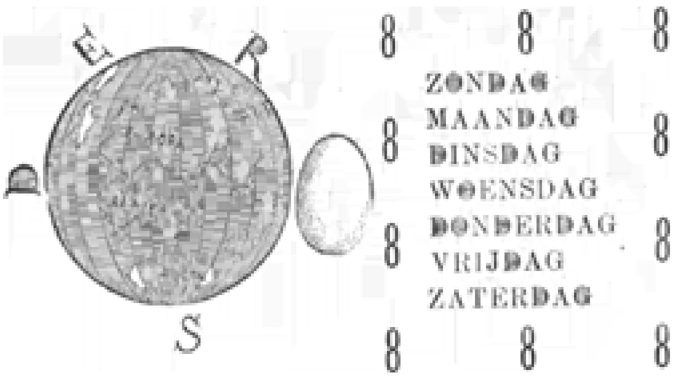

Bericht.

Geen kosten sparende om aan de Inteekenaren eene verrassing te verschaffen, heeft de Administratie voor de oplossing van dezen Rebus als prijzen beschikbaar gesteld vijftig Ex. van

GERMANIA'S DICHTBLOEMEN,

verzameld en overgeplant door B. VAN MEURS.

Prachtwerk in royaal 8° met 12 gravures. De prijs van elk exemplaar is fr. 4. -

Deze 50 Ex. zullen bij loting aan vijftig oplossers toegewezen worden.

Daarenboven hebben alle geabonneerden op den tienden jaargang, die eene goede oplossing ingezonden hebben, zoodra de oplossing in de *Illustratie* verschenen is, tegen inzending van een postmandaat van frs 2.60 recht op een der acht eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie*, behalve den 5^en^ en 7^en^ jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie*, Madou-plaats l te Brussel.

[Nummer 2]

Geïllustreerd nieuws.
De oorlog in het oosten.

Op denzelfden dag, dat de Russen en Rumeniërs onder Skobeloff de Grivitza-redoute, ten oosten van Plevna op den weg naar Roestsjoek gelegen, bestormden (11 september), ondernamen andere russische afdeelingen den aanval tegen een dubbele redoute ten zuiden der stad, die, door aardenwerken verbonden, den weg naar Loftcha bestreek.

Den geheelen dag had ook hier het russische geschut de turksche verschansingen gebeukt; loopgraven en borstweringen werden met een hagelbui van bommen en granaten overdekt, doch de aangerichte schade was betrekkelijk gering. Wel hadden de verschansingen haar net en, om het aldus uit te drukken, haar elegant aanzien verloren, wel zag men hier en daar diepe gaten in de wallen en waren de gebouwen gedeeltelijk tot puin geschoten; maar de geduchte, met kanonnen beplante borstweringen lagen nog altijd dreigend voor het front der russische bataljons, en de gevreesde turksche infanterie bewaakte de wallen.

Toch waagden de Russen de bestorming: tot elken prijs wilden zij Plevna naderen en Osman-pacha zoo nauw mogelijk insluiten. De eerste stormcolonnes beklommen de hoogten, terwijl het russische geschut over de hoofden der bestormers heen voortging zijn vreesselijk vuur tegen de redoute te slingeren. Doch ook de Turken hielden een wakend oog op de vijandelijke bataljons, en zoodra deze in de vuurlinie kwamen, wierp een dubbele uitbersting van artillerie en infanterie dood en verderf in hunne gelederen. Bij honderden vielen de aanvallers neder, maar naarmate

DE 10 THERM[...]DOR. - ROBESPIERRE, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN LUCIEN MÉLINGUE.

de voorste liniën der Russen bezweken of achteruitgingen, kwamen nieuwe massa's haar vervangen, om op hare beurt door het vernielende vuur uit de redoutes verpletterd te worden.

Langzamerhand wonnen de Russen echter terrein: met een niets ontziendend moed rukten altijd weêr andere scharen voorwaarts; de officiers gaven het voorbeeld; langs alle zijden snelden hunne bataljons in stormmarsch aan, nu eens in breede liniën of tirailleursgewijze, dan weder in lange, smalle lijnen; in het front en in de flanken werden de redoutes bedreigd, en ondanks de vreesselijkste verliezen waren zij de loopgraven genaderd. De bevelhebbers vuurden de hunnen door woord en voorbeeld aan; in de linkerhand den degen zwaaiende, schoten zij met de rechterhand hunne revolvers op de hoofden der verdedigers, die zich boven de borstweringen vertoonden, af; reeds hoopten de Russen de grachten over te komen en de verschansingen te beklimmen, toen de Turken uit Plevna versterkingen ontvingen. Nieuwe losberstingen van artillerie en infanterie volgden, die geweldige gapingen in de rangen der bestormers teweegbrachten, waarna de Turken onder den oorlogskreet: *Allah! Allah!* uit hunne verschansingen te voorschijn kwamen en met de bajonet op den vijand aanvielen. Eene vreesselijke worsteling volgde, maar de afgematte russische soldaten konden den geweldigen schok niet wederstaan, en terug ging het met ongeëvenaarde snelheid van de hoogten af. De bodem was met dooden en gewonden bedekt, en altijd door het verpletterende vuur der Turken achtervolgd, kwam nauwelijks de helft der aanvallers in hunne eigene stellingen terug.

De avond was gevallen, doch de russische bevelhebber gaf nog den moed niet op. Nieuwe stormcolonnes richtten zich tegen de geduchte redoutes, en op de tonen der krijgsmuziek rukten de aanvallers vooruit. Het waren de regimenten Vladimirski en Zoozolski, door twee bataljons scherpschutters ondersteund. In een oogenblik waren zij in een wolk van rook en stof gewikkeld, en toen de rook optrok, zag men de gedunde gelederen voor het verpletterende vuur der redoute achteruit wijken. Een derde regiment werd ter hulp gezonden; de opperbevelhebber bevond zich aan het hoofd der zijnen, en toen de Russen opnieuw tegen de vijandelijke werken aanstormden, zag men weldra den generaal alleen voor zijne manschappen uitgaan; als bij tooverslag was zijn geheele staf verdwenen: allen lagen dood of gewond op het bloedige slagveld neêr. Weder ontstond er eene aarzeling in de rijen der aanvallers, maar de laatste reserve rukte aan en besliste den uitslag van het gevecht: met onweêrstaanbare kracht ging het nogmaals voorwaarts; onder een vernielend vuur werd de gracht doorwaad, de verschansing beklommen, en eenmaal in de redoute, waren de turksche soldaten, die nog stand gehouden hadden, door een hevigen bajonetsaanval spoedig tot wijken gebracht.

Ook deze redoute was gewonnen, maar - ten koste van meer dan drie duizend Russen.

Al woog het succès van den 11 september, den verjaardag van keizer Alexander, niet op tegen de ongehoorde verliezen door het russische leger bij Plevna geleden, toch kon het zich althans op eene gedeeltelijke overwinning beroemen. De indruk der behaalde voordeelen ging echter den volgenden dag weêr verloren door een nieuwe worsteling, waarbij de Turken op hunne beurt aanvallers waren en zij de met zooveel moed en doodsverachting verdedigde redoute, van welker bestorming wij zooeven eene beschrijving gaven, weêr hernamen.

Daar de sterkte langs drie zijden door het turksche vuur bestreken werd, en de overige verdedigingswerken van Osman-pacha, met name het zuidelijk gedeelte van het geretrancheerde kamp bij Plevna, de pas veroverde redoute beheerschten, begrepen de Russen, dat het eene zware taak zou zijn haar te behouden. Generaal Skobeloff, die zich den elfden zoo gunstig door zijn geestkracht en volharding onderscheiden had, werd met de verdediging der dubbele schans belast, en nog denzelfden nacht nam de kloeke bevelhebber zoo goed mogelijk zijne maatregelen, om een waarschijnlijken aanval van den vijand tegen den volgenden dag het hoofd te bieden. Zijne aanvraag om versterkingen werd echter van de hand gewezen.

In den vroegen morgen van den 12 openden de Turken inderdaad langs alle zijden tegelijk hun vuur. Dit was vooral hevig van den kant der redoute van Krischina, links van de nieuwe russische stelling gelegen. Met een bewonderenswaardige juistheid werd het geschut gericht en iedere losbersting bracht ontzaglijke schade te weeg, te meer daar het den Russen langs die zijde, door de hardheid der rotsmassa's onmogelijk was, tegen dit vernielend turksche vuur aardenwerken op te werpen.

De russische positie scheen dus onhoûbaar, ten minste wanneer Skobeloff er niet in gelukte, zich van het geretrancheerde legerkamp in zijn rug en van de Krischina-redoute aan zijn linkerflank meester te maken. Hij herhaalde te dien einde zijn aanvraag om versterking; welke ontzaglijke verliezen zijne troepen den vorigen avond ook geleden hadden, toch hadden een paar regimenten versche soldaten hem kunnen redden, en wellicht zou het hem mogelijk geweest zijn, het behaalde voordeel te vervolgen en den vijand uit zijn overige stellingen te verdrijven. Het gemis aan overeenstemming in de leiding der russische operatiën wierp echter Skobeloffs plannen omver, en de versterkingen, waaraan hij zoozeer behoefte had, bleven achterwege. En in dien tusschentijd donderde het turksche ges hut met steeds toenemende hevigheid op de redoute, tot de Turken eindelijk tot een rechtstreekschen aanval overgingen. Van drie zijden te gelijk werd de geïsoleerde stelling bestormd en wel met eene doodsverachting, die de russische onversaagdheid niets toegaf. De aanval werd echter afgeslagen en tot vijfmaal toe herhaald. Ontzettend waren de wederzijdsche verliezen, de russische bataljons verdwenen als bij tooverslag; afdeelingen van duizend man krompen tot honderd vijftig ineen; de aanvoerders der regimenten waren allen buiten gevecht gesteld; nauwelijks bleef er een bataljonschef over. Generaal Gobrowolsky, de aanvoerder der scherpschutters, werd op de borstwering door een kogel gedood, alleen Skobeloff bleef ongedeerd en deelde met de meeste bedaardheid zijne bevelen uit. Alles rondom hem stortte, van kogels doorboord, dood of gewond neêr; het getal zijner manschappen was tot minder dan de helft ingekrompen: drie duizend der kloeke verdedigers waren reeds buiten gevecht gesteld en nog altijd kwam er geene redding opdagen. Vergeefs zond Skobeloff bode op bode naar den opperbevelhebber, om hem het onhoûbare der positie onder het oog te brengen en om spoedige hulp te smeeken: geen soldaat verscheen uit het hoofdkwartier, tot generaal Kriloff hem tegen den avond eindelijk op eigen verantwoording de overblijfsels van een regiment zond, dat den vorigen dag bij de bestorming der redoute bijna vernietigd was. Van de 2500 man waren er hoogstens 1000 overgebleven, zoodat de geringe en late versterking het lot van den dag niet meer kon keeren. Wat baatten toch die 1000 man, daar meer dan 3000 anderen buiten gevecht gesteld waren en de Turken telkens met vernieuwde en versche versterkingen aanrukten!

Vijfmaal hadden de Turken de redoute bestormd, evenveel maal werden zij afgeslagen, doch het aantal der kloeke verdedigers verminderde op eene onrustbarende

wijze, en de overblijvenden waren uitgeput door een onafgebroken strijd van twee lange dagen.

De avond begon te vallen, generaal Skobeloff had zich voor het oogenblik onder zijne tent, buiten de redoute, teruggetrokken om tot verademing te komen. Plotseling nadert hem een ordonnance-officier, die hem mededeelt, dat de vijand een zesden aanval op de verschansingen doet en hij reeds zichtbaar vorderingen maakt. In een oogwenk is de bevelhebber te paard, hopende nog bij tijds te komen om den aanval te stuiten, maar nauwelijks heeft hij eenige schreden gedaan, of hij ontmoet een saâmgedrongen hoop vluchtelingen, die van vermoeinis schier bezwijkende en stervende van dorst, zoo snel hunne beenen hen dragen kunden het doodelijke geschutvuur tracht te ontkomen. Het was het ellendige overschot van de russische regimenten, die den vorigen dag met zooveel heldenmoed de redoute aan den vijand ontrukt hadden. Eene enkele kleine afdeeling, door een jeugdig officier aangevoerd, was in de verloren stelling achtergebleven, om den vluchtelingen den terugtocht mogelijk te maken; tot den laatsten man kwam de kleine bende om, maar het gros der troepen was gered en bereikte eindelijk zijne stellingen van den vorigen dag.

Ook generaal Skobeloff was door de vluchtelingen in hun overhaasten terugtocht medegesleept, doch hij was aan eene onbeschrijflijke wanhoop ten prooi; zijn uniform was met slijk bespat, zijn degen gebroken, het kruis van de St.-Georges-orde gebogen en gekromd; zijn gelaat was door den kruitdamp zwart geworden, zijne oogen stonden hol in hunne kassen en hij kon nauwelijks eenig menschelijk geluid voortbrengen. Tot een correspondent, die hem denzelfden avond in zijne tent bezocht, zeide hij: ‘Ik heb mijn best gedaan, meer kon ik niet; mijn legerkorps is ontbonden, mijne regimenten bestaan niet meer; de kanonnen zijn door den vijand veroverd, mijne officiers liggen dood in de redoute.’

Generaal Skobeloff had zich in den dagenlangen veldslag als een held gedragen, en zijne verdiensten werden later door den keizer erkend; maar aan de algemeene leiding der operatiën had veel ontbroken, wat, ondanks den heldenmoed der russische soldaten, voor het grootste gedeelte de oorzaak was van de verschrikkelijke verliezen en de neêrlagen, door de Russen geleden. Zes dagen had de strijd geduurd, 15 à 18.000 Russen waren gevallen, en de eenige vrucht van al dat vergoten bloed was de inneming der Grivitza-redoute, die wel behouden bleef, maar waarvan men wegens de nabijheid van andere turksche verschansingen geen partij konde trekken, terwijl de redoute op den weg naar Loftcha, zooals wij gezien hebben, weder verloren ging.

Geen wonder dat de Russen, na die verschrikkelijke worsteling, waarbij het zesde gedeelte van hun leger buiten gevecht gesteld werd, geen lust of kracht meer hadden den aanval te hernemen, en zij opnieuw wekenlang werkeloos voor Plevna bleven liggen.

Robespierre.

De groote fransche revolutie telt reeds haar tweede levensjaar, en nog altijd rijden dagelijks de karren met slachtoffers van het *Palais de Justice* naar de *Place de la Révolution,* waar Meester Samson onophoudelijk bezig is de sluis te voeden van de zee aristocratenbloed, die het menschdom moet.... schoonwasschen. Het aristocratenbloed heeft echter zijne tooverkracht verloren, de bijl verlangt naar de hoofden van hen, die haar tot nu toe rusteloos bezighielden, en de Sansculotten, door

het bloed verdorven, steken op hunne beurt de hoofden in denzelfden noodlottigen guillotien-zak, welken Samson hen voorhoudt.

Daar is er een die grijnslacht, telkenmale dat de bijl valt, want elke slag bevrijdt hem van eenen mededinger, en, wat de hoofdzaak is, bij elken slag telt de toekomstige republiek van deugden, waarin gelijkheid, matigheid, gelukkige arbeidzaamheid en broederschap de banden zullen zijn, die het geheele menschdom moeten omvatten, een vijand minder.

De droomer van deze gouden toekomst is een kleine man, in zeegroene jas gekleed, met galachtige oogen, dien men den 'Onomkoopbare' noemt en die zich dan ook de man denkt, waarvan de profeten spreken; hij is de verpersoonlijkte Revolutie: Robespierre.

Een nieuwen godsdienst, den godsdienst der Rede, waarvan de beruchte kaartlegster Cathérine Théot de godin wordt, heeft hij geproclameerd en zich zelven omhangen met den mantel van hoogpriester. Onder dit godsdienstig kleed zal hij gematigder worden, want hij heft den hoed van het hoofd als hij van het Opperste Wezen *(Etre Suprême)* spreekt.

Billaud-Varennes, het onstuimige conventielid, Collot, de *patriote inflexible et implacable* van Lyon, Tallien, de beul van Bordeaux, Carrier, de held der noyades te Nantes, allen lachen echter met den revolutionairen profeet

en roepen hem luid toe: 'met uw *Etre Suprême* begint ge ons te vervelen!'

De Onomkoopbare wordt nog galachtiger, en hij dwingt de bespotters, die hem vreezen, de Wet der Verdachten aan te nemen. Dagelijks verschijnt hij nu met een rol papieren in de Conventie en leest er de namen van 'de vijanden des vaderlands' voor, door hem met behulp van St.-Just en Couthon opgemaakt.

Het Sansculottenbloed loopt bij stroomen, want de schavotkarren ratelen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, daar zelfs de corridors van het Luxembourg de gevangenen niet meer kunnen bergen.

Met de openbare veiligheid is het gedaan. Niemand is meer zeker van zijn leven, en zelfs de conventie-leden komen met zware beenen ter vergadering, bevreesd als zij zijn hun naam van de tribune te hooren aflezen.

Danton, de reus der Revolutie, moet voor het 'manneke met watjes in de ooren en een flanel om het lichaam' de guillotine beklimmen, en hem volgen tallooze kleine dwingelanden, allen veroordeeld volgens de wet: 'ik ben verdacht, gij zijt verdacht, hij is verdacht, wij zijn verdacht, gij zijt verdacht, zij zijn verdacht.'

Wie weet raad? Tallien, wiens naam bovenaan op de lijst der verdachten staat, heeft een besluit genomen: de geheele Conventie is op iets verschrikkelijks voorbereid en onder de bangste spanning begint de zitting van den 9 thermidor, jaar II.

St.-Just staat reeds op de tribune en leest zijn berucht rapport voor. Maar ziet....... Laat ons echter hier het woord aan den engelschen geschiedschrijver Carlyle geven, om ons te verhalen wat er verder plaats had:

Maar ziet, St.-Just heeft nog maar weinig zinsneden gelezen, daar ontstaan onderbrekingen met snel *crescendo,* daar rijst Tallien op en Billaud, en deze en gene rijst op, en Tallien ten tweeden male met de woorden: 'Burgers, gisteren nacht sidderde ik voor de republiek bij de Jacobijnen. Ik zeide bij mij zelven, indien de Conventie het niet waagt den tiran neer te slaan, dan waag ik het zelf, en nu wil ik het doen, indien het zoo zijn moet'[1].

Zoo sprak hij en trok een scherpgeslepen dolk en zwaaide dien: het staal van Brutus, gelijk wij het noemen. Daarop volgt een algemeen gebrul en gezwaai onder den onstuimigen kreet van: 'Tirannie! dictator! driemanschap!' En leden van het *Salut*[2] leveren beschuldigingen in, en allen doen zulks, en tieren en roepen onstuimig. En St.-Just staat daar bewegingloos, bleek van schrik; Couthon jammert 'Drieman' met een oogslag op zijne verlamde beenen. Robespierre poogt te spreken, maar de bel van den president Thuriot belet het hem; intusschen raast de zaal tegen hem als een bulderende storm; en Robespierre beklimt de tribune en klimt weêr af, van woede, schrik en wanhoop schier stikkende, en de muiterij is aan de orde van den dag.

'President van moordenaars,' schreeuwt Robespierre, 'ik verlang voor de laatste maal het woord van u!' Hij kan het niet hebben. 'Tot u, o deugdzame mannen van het centrum,' roept hij, toen hij een oogenblik gehoor verkreeg, 'tot u wend ik mij.' De deugdzame mannen blijven echter stom als steenen. En Thuriots bel klinkt, en in de zaal raast men bulderend voort. Robespierre's schuimende lippen zijn blauw geworden, en de drooge tong kleeft hem aan het verhemelte. 'Het bloed van Danton verstikt hem!' roept men. 'Beschuldiging, decreet van beschuldiging!' Thuriot stelt

1) Den vorigen dag had Robespierre in de Jacobijnenclub de Conventie aangevallen en hare leden, onder donderende toejuichingen, verraders genoemd.

2) Het Salut Public.

snel de vraag voor. De beschuldiging gaat door, de onomkoopbare Maximiliaan[3] wordt in staat van beschuldiging gesteld.

‘Ik begeer het lot van mijnen broeder te deelen, gelijk ik er naar gestreefd heb zijne deugden te deelen!’ roept Augustin, de jonge Robespierre; ook Augustin wordt in staat van beschuldiging gesteld. En Couthon en St.-Just en Lebas[4], zij allen worden in staat van beschuldiging gesteld en naar buiten gesleept, niet zonder moeite, daar de oppassers van vrees nauwelijks durven gehoorzamen. Driemanschap en compagnie worden buiten de zaal in de comitékamer van het *Salut* gesleept. Er blijft nog slechts over, het stadsbestuur uit te noodigen, den commandant Henriot[1] af te zetten en in verzekerde bewaring te nemen, eenige formaliteiten te regelen en de offers aan Tinville[2] te overhandigen. Het is middag; de zaal heeft zich ontlast, en blaast zegevierend en welluidend, als een onweerstaanbare wind.

Is de zaak nu afgedaan? Men meent het, en toch is het niet zoo. Ongelukkig is slechts het eerste bedrijf geëindigd, drie of vier bedrijven moeten nog komen, en eene onzekere catastrophe! Eene ontzaglijke stad is vol verwarring, zevenhonderdduizend menschelijke hoofden, van welke niet één weet wat zijn buurman doet, ja, niet eens wat hij zelf doet. Ziet, tegen drie uur des middags, den commandant Henriot, hoe hij, in plaats van afgezet en in de gevangenis geworpen te zijn, aan het hoofd van stadsgendarmes langs de kaden galoppeert en ‘verscheiden menschen overhoop rijdt!’ Want het stadhuis houdt beraadslagingen in openlijken opstand: de barrières moeten gesloten worden, geen cipier mag heden een gevangene toelaten - en Henriot galoppeert naar de *Tuileriën* om Robespierre te verlossen. Een jong burger, die op de kade *de la Feraillerie* met zijne vrouw wandelt, roept luide: ‘Gendarmes! die man is uw commandant niet, hij ligt onder arrest.’ De gendarmes slaan den jongen burger met het plat van de sabel neêr.

Zelfs volksvertegenwoordigers, die hem aanspreken, laat deze machtige Henriot in wachthuizen werpen. Hij vliegt naar de comité-kamer in de *Tuileriën* ‘om met Robespierre te spreken;’ met moeite en terwijl de bedienden en gendarmes van de *Tuileriën* ernstig dreigen en de sabel trekken, maakt men zich meester van Henriot, haalt zijne gendarmes over om niet te vechten, stopt Robespierre en compagnie in huurrijtuigen en zendt ze onder bedekking naar het Luxembourg[3] en naar de andere gevangenissen. *Is* dat dan het einde? Mag de uitgeputte Conventie thans, nu het ‘bijna vijf uur’ is, niet verdaagd worden, om een weinig uit te rusten en iets te nuttigen?

De uitgeputte Conventie doet het en heeft er berouw van. Het einde was nog niet gekomen, slechts het einde van het *tweede bedrijf.* Luister! Terwijl de uitgeputte Conventie aan den maaltijd zit, dreunt de stormklok van alle torens, roffelen de trommen in den zomeravond. De rechter Coffinhal rent met nieuwe gendarmes naar de *Tuileriën,* om Henriot uit de comité-kamer te bevrijden, en bevrijdt hem inderdaad! De machtige Henriot springt te paard, houdt eene toespraak tot de gendarmes der *Tuileriën,* verleidt ook deze en draaft met hen naar het stadhuis.

En ongelukkig is Robespierre niet in de gevangenis; de cipier toonde zijne order van de municipaliteit en mocht, op straffe des doods, geen gevangene binnenlaten; Robespierre en de zijnen zijn in hunne huurrijtuigen, te midden van de grootste verwarring en gedraaf van onzekere gendarmes, welbehouden op het stadhuis

3) De voornaam van Robespierre.
4) St.-Just, Couthon en Lebas noemde men het driemanschap van Robespierre.
1) De commandant van de sectie der Sansculotten; in die dagen werd de naam Henriot figuurlijk voor een aanhanger van Robespierre beschouwd.
2) De cipier van de gevangenis.
3) Aldaar werden de verdachten bij gebrek aan ruimte in de gevangenissen bewaard.

aangekomen! Daar zitten nu Robespierre en compagnie, door stadsraden en Jacobijnen omhelsd, in het heilige recht des opstands, stellen proclamatiën op, luiden de stormklok en correspondeeren met secties en moedergenootschap. Is hier niet genoeg voor het *derde bedrijf* van een *natuurlijk* Grieksch drama: de ontknooping onzekerder dan ooit?

De Conventie snelt in de schemering haastig weêr bijeen, de president Collot - want hij bekleedt den voorzittersstoel - treedt met groote stappen en met een bleek gelaat binnen, zet den hoed op en zegt met eene plechtige stem: 'Burgers! gewapende schurken hebben zich van het comité-vertrek meester gemaakt. Het uur is gekomen, om op onzen post te sterven!' '*Oui,*' antwoorden allen. 'Wij zweren het!' Ditmaal is het geen ijdele grootspraak, maar eene treurige noodzakelijkheid; indien men niet op zijnen post blijft, is de dood niet te ontgaan. Robespierre, Henriot en het stadsbestuur worden dus onverwijld voor rebellen verklaard en buiten de wet gesteld. Nog meer, men benoemt Barras tot commandant van de gewapende macht, zendt leden-afgevaardigden naar alle secties en kwartieren om te prediken en troepen te heffen, men wil ten minste in volle uitrusting sterven.

Te drie uur des morgens zijn de wederzijdsche strijdkrachten handgemeen geworden. De gewapende macht van Henriot houdt het Grèveplein bezet en thans komen de troepen, die Barras in haast bijeengebracht heeft; men plaatst zich tegenover elkaar, kanonnen tegen kanonnen.

Burgers! roept de stem der voorzichtigheid luide genoeg, alvorens het tot bloedvergieten, tot eindeloozen burgeroorlog komt, hoort het besluit van de Conventie: 'Robespierre en alle rebellen zijn buiten de wet gesteld!' Buiten de wet gesteld? Dat woord klinkt vreeselijk. Ongewapende burgers verstrooien zich snel en gaan naar huis. De kanonniers van den gemeenteraad maken eensklaps gezamentlijk rechtsomkeert en plaatsen zich met eenparig gejuich aan de zijde van de Conventie. Op dit gejuich gaat Henriot naar beneden, naar 't heet, tamelijk dronken, vindt het Grèveplein ledig, de trompen der kanonnen tegen hem gericht, kortom ziet - dat de ontknooping gekomen is!

Weêr binnen strompelende roept de dronken Henriot: 'Alles is verloren!' '*Misérable,* door u is het vcrloren!' roept men hem toe, en werpt hem - of hij werpt zich zelf - uit het venster, diep genoeg naar beneden op muurwerk, in afzichtelijke modderpoelen, niet in den dood, maar erger. Augustin Robespierre volgt hem en ondergaat hetzelfde lot. St.-Just, zegt men, riep Lebas op om hem te dooden, maar deze wilde niet. Toen men in de kamer kwam, vond men allen zoogoed als gereed. Er bleef niets te doen over, dan hen gevangen te nemen. Robespierre zat op een stoel, met het onderste kaaksbeen - niet het hoofd, - door een pistoolschot verbrijzeld; de hand van den zelfmoordenaar had gemist. Met vluggen iever, niet zonder moeite, verzamelt men de verminkte samenzweerders, vischt zelfs Henriot en Augustin weêr op, bloedig en misvormd; laadt ze ruw genoeg op een kar en brengt ze vóór zonsopgang veilig achter slot en grendel, onder gejubel en omarmingen.

Terwijl de bedekking, die hem naar de gevangenis zou brengen, zich gereed maakte, lag Robespierre in eene voorkamer van de conventie-zaal, terwijl zijn verbrijzeld kaaksbeen op eene ruwe manier met bebloed linnen verbonden was.

En zoo wordt de zegevierende Conventie des morgens te zes uur verdaagd. De tijding vliegt als op gouden vleugels door Parijs, dringt de gevangenissen binnen en doet de gezichten van degenen glanzen, die op het punt stonden van om te komen; cipiers en *moutons,* van hunne hoogte gevallen, staan stom en verlegen. Het is de 28 juli of 10 thermidor van het jaar 1794.

Fouquier[1)] hoeft slechts een oogslag in het rond te werpen, daar zijne gevangenen reeds buiten de wet gesteld zijn. Te vier uur des middags waren de straten van Parijs stampvol, zooals nog nimmer te voren. De weg naar het schavot is ééne dichte menigte, alle vensters zijn opgepropt, zelfs op de daken wemelt het van nieuwsgierigen, in zonderlinge blijdschap. De doodenkarren met haar gemengd *baksel* van buiten de wet gestelden, in het geheel drie en twintig, van Maximiliaan af tot den maire Fleuriot en Simon den schoenmaker toe, rollen voort.

Aller oogen vestigen zich op de kar, waarop Robespierre, het kaaksbeen in vuil linnen gewikkeld, met zijn halfdooden broeder en den halfdooden Henriot, verminkt ligt. De gendarmes richten hunne sabels op hem, om aan het volk te toonen wie het is. Eene vrouw springt op de kar, klemt zich met de eene hand vast, zwaait de andere als eene Sibylle en roept: ‘Uw dood maakt mij dronken van vreugde!’ Robespierre opent de oogen. ‘*Scélerat,* vaar ter helle, beladen met de vervloekingen van alle vrouwen en moeders!’

1) President der revolutionaire rechtbank.

PANORAMA VAN POMPEJI.
Gedeelte eener muurschildering.
Ondergang van Pompeji.
Gezicht op het uitgegraven Pompeji.
Uitgegraven waterfontein.

Aan den voet van het schavot strekte men hem op den grond uit, tot dat de beurt aan hem zou komen. Toen men hem opbeurde, opende hij de oogen weêr en zag de bloedigebijl. Samsonrukte hem zijn rok af, scheurde het bebloede verband van zijn kaaksbeen, waarop het kaaksbeen machteloos neêrviel; hij liet een schreeuw, afgrijselijk om te zien en te hooren. Toen zijn hoofd viel, berstte het volk in een luid jubelgeschreeuw uit, een jubelgeschreeuw, dat zich niet slechts over Parijs uitstrekte, maar over Frankrijk, over Europa, en dat klinkt tot op den dag van heden.

Geïllustreerde reisschetsen.

Herculanum en Pompeji.
(Slot.)

Wij traden de eetzaal binnen en maakten terstond de opmerking, dat de Pompejers in hun prachtigste zaal het maal gebruikten. Rondom lange aan elkaar geschoven tafels stonden nog de armstoelen der vrouwen en de rustbedden der mannen, allen met schildpad ingelegd en met rijk gestikte kussens bedekt. Boven de tafel en de stoelen hing aan de zoldering een prachtige troonhemel, rijk versierd met beeldhouwwerk, terwijl rechts en links verschillende massief gouden en zilveren drievoeten stonden, waarop bij plechtige gastmalen wierook en myrrhe gebrand werd, om de gasten door welriekende geuren te verfrischen.

GENERAAL ZIMMERMANN.

‘Deze kamer,’ vervolgde de architect, eene nieuwe deur openende, ‘diende tot bewaarplaats van curiositeiten en kleinoodieën en loopt uit op den peristylis of zuilengang. De marmeren fontein, welke gij hier ziet, treft men in alle huizen van deze grootte aan. De volgende kamers dienden tot verschillende doeleinden, als slaapkamers, indien het aantal familieleden groot was, schilderijzalen, enz., terwijl daarachter de hof ligt.’

‘De Pompejers schijnen van bonte kleuren gehouden te hebben,’ merkte ik aan, op de zuilen wijzende, die ter halver hoogte rood gekleurd waren, terwijl het bovenste gedeelte kleurloos was.

‘O, ja,’ antwoordde de kapelaan, ‘dit zult gij nog duidelijker zien uit de overdreven afbeeldingen op hunne schilderijen.’

‘Tot welken stijl behooren deze huizen?’ vraagde de professor.

CIRCASSISCHE VRIJWILLIGERS IN DEN KAUKASUS.

‘Half grieksch, half romeinsch,’ antwoordde de architect, ‘doch de romeinsche bouworde heeft de overhand.’

‘Wij moesten nu naar de verdiepingen klimmen,’ wierp een der dames op, ‘dan kunnen we daar ook eens rondzien.’

‘Dit is onnoodig,’ zeide de architect. ‘De verdiepingen zijn verdeeld in vele kleine kamerkes en werden alleen bewoond door slaven. De wanden zijn er naakt en in de meesten zult ge zelfs geen bed aantreffen.’

Wij stapten weêr naar buiten en bevonden ons weldra op een ruim plein, waarvan het grootste gebouw eene ruïne was.

‘De voormalige tempel van Fortuna,’ zeide de lazarone. ‘Het was 't schoonste gebouw der stad, waaraan de beroemdste grieksche kunstenaars al hun genie besteed hadden. Hierheen, excellenza,’ vervolgde hij, ons naar een half ingevallen boog wijzende, ‘deze triomfboog verbindt de Fortuna-straat met het Forum.’

Te midden van het uitgestrekte plein, dat wij nu betraden, staan vele voetstukken waarop eens standbeelden prijkten, waarvan nog oververblijfsels aanwezig zijn; doch wij bevinden ons hier op het voornaamste punt der stad, waarom ik liever eene beschrijving wil geven van 't geen ik zag, dan de gesprekken en opmerkingen van ons gezelschap woordelijk te volgen.

Het groote gebouw is het pantheon of de tempel van Augustus. Dit prachtig gebouw heeft een ronden vorm en diende tot bewaarplaats voor de openbare schatten. Het wordt gesteund door twaalf kolommen en is omringd door elf kamers, welke den priesters tot verblijfplaats dienden. De fresco's, die dezen tempel versieren, zijn in het oog vallend door hun zuiverheid van teekening, doch de meesten stellen tafelfeesten voor.

Links bevindt zich de triomfboog der Fortuna-straat, waarop eertijds het standbeeld van Calligula prijkte, en daarnaast de tempel van Jupiter. Het front van dezen tempel is zeer schoon, doch kan niet in vergelijking komen met dat van den tempel van Venus, welke niet ver van daar staat. De muren van laatstgenoemden tempel zijn beschilderd met tafreelen uit het leven van deze zedelooze godin, terwijl verschillende opschriften, de rijke geschenken vermeldende door de voornaamste personen de godin aangeboden, getuigenis afleggen van den geest van zedeloosheid, welke onder de Pompejers heerschte.

Nog verscheidene andere tempels, als die van Isis, Mercurius en Hercules, zoomede vele openbare gebouwen voor stedelijke aangelegenheden versieren het Forum, en voor een dezer laatsten staan nog een aantal onvoltooide zuilen, bij welker oprichting de arbeiders waarschijnlijk door den aschregen verrast werden.

Wij wandelden verder onder het verhaal van den professor, die ons de geschiedenis der opgravingen meêdeelde.

‘Zooals gij weet,’ begon hij, ‘werd Herculanum twee jaren vroeger ontdekt dan Pompeji. Niemand wist waar deze eertijds zoo bloeiende stad gestaan had, zoodat de meening spoedig veld won, dat aardbevingen en verwoestingen des oorlogs ook deze plaats, gelijk dit met andere het geval is geweest, spoorloos van de oppervlakte der aarde had weggevaagd. Men vond hier wel eene steenmassa van vulkanische stoffen gevormd, doch zij was zoo vast geworden, dat ze zich moeilijk liet vermorzelen.

‘In 1724 liet echter Emanuel van Lotharingen te Portici een landhuis bouwen, en bij de opmetingen vernam de architect van een boer, dat deze bij het graven van een

put marmer gevonde had. Hij kocht derhalve van den boer de vergnnning om op zijn grond verdere opdelvingen te mogen doen, en weldra vond men de standbeelden van Hercules en Cleopatra, de zuilen eener marmeren poort en zeven grieksche beelden.

‘Doch zoodra het bericht daarvan de regeering ter oore kwam, verbood deze opsporingen naar eigendommen van den staat, en het werk bleef liggen, totdat Karel III zijn slot te Portici liet bouwen. De nieuwe opgravingen werden nu met spoed voortgezet en op zes en twintig meters diepte stiet men op het oude plaveisel der stad Herculanum, en zelfs dieper tot op het bed der rivier, die deze stad doorstroomde.

‘De stad Pompeji was, zooals ik reeds gezegd heb, geheel onder asch begraven, waarom de pogingen om deze te voorschijn te brengen beter slaagden. Gelijk gij ziet is reeds meer dan een derde van het puin ontdaan terwijl de arbeid nog steeds voortgezet wordt.’

Zoo sprekende waren wij voortgewandeld en bleven bij eene fontein staan om eene kleine collatie te nemen, welke wij uit voorzorg hadden meêgenomen. De straat waar wij stonden was zeer nauw, zooals bijna alle straten van Pompeji, terwijl de sporen van wagens, die hier voor achttienhonderd jaar door reden, nog duidelijk zichtbaar zijn. De fontein was versierd met fresco's, tafreelen uit de godenleer voorstellende, en de onmisbare slangen, welke wij overal vonden, waren ook hier aangebracht.

De collatie aan de fontein had ons verkwikt en weldra zetten wij onze wandeling voort.

‘Indien de excellenza het goedvinden, zullen wij eerst het amphitheater gaan zien,’ zeide de lazarone. ‘Wij zullen dan den weg nemen langs de basiliek.’

‘De basiliek?’ vraagde de professor verwonderd.

‘Waren er te Pompeji Kristenen?’ voegde de student er bij.

‘Met zekerheid kan men niets daaromtrent zeggen,’ zeide de kapelaan, op de laatste vraag antwoordende. ‘Wij weten echter, dat de H. Petrus in het jaar 44 te Napels was en dat de H. Paulus in het jaar 59 te Pouzzoles broeders in het geloof aantrof. Het is dus hoogst waarschijnlijk, dat twintig jaren na de komst van den H. Paulus en vijf en dertig jaren na die van den H. Petrus, in eene stad die zoo dicht bij het brandpunt van het Kristendom was gelegen, discipelen van het Evangelie waren, hetgeen overigens wordt bewezen door het kruis, dat in het huis van Pansa werd gevonden.’

‘Hun aantal zal toch niet zoo groot geweest zijn, dat zij eene basiliek hadden,’ merkte de professor op, ‘wat daarenboven om de vervolgingen, welke de Kerk hier te lijden had, niet aannemelijk is.’

‘Door de basiliek verstaat men ook geheel iets anders. De vormen van het gebouw zijn oorzaak, dat het dien naam van de opgravers heeft gekregen. Overigens werd het door de Pompejers gebruikt als beurs en gerechtshof.’

‘De ketens, waarmeê de gevangenen aan den muur werden gekluisterd, zijn nog aanwezig,’ zeide Luigi, en hij weês ons de ruïne, waarvan de grootste stukken weêr ordelijk naast elkaar zijn gezet.

Wij daalden in het amphitheater af door een breede straat, waarvan de steenen duidelijk de sporen dragen, dat zij druk bezocht werd; niet minder dan twintig duizend toeschouwers konden hier eene plaats vinden.

Op de lagere zetels, rondom de arena, zaten de hooge en rijke toeschouwers, de overheden, de senaatsleden en ridders, en op een hoogere rij de vrouwen, die zich hier in hare schitterendste toiletten vertoonden. De hooger gelegen rijen waren door het volk bezet. De gangen, welke ter rechter en linker zijde van de eironde arena naar de zetels der rijken en grooten voerden, vormden ook de ingangen voor de strijders.

Rond de borstwering, welke de toeschouwers van de arena scheidde en van waar de zitplaatsen trapsgewijze stijgen, zien wij nog overblijfsels van de opschriften en fresco-schilderingen, die de spelen in het amphitheater zinnebeeldig voorstellen.

Door het gansche gebouw lagen de stukken der buizen, waardoor over de toeschouwers een verkoelende en welriekende lucht werd verspreid.

De kapelaan vestigde onze aandacht op eene merkwaardige berekening, door een vermaard reiziger te boek gesteld.

'Het amphitheater,' zeide hij, 'heeft honderd uitgangen. Indien men nu aanneemt, dat twee personen te gelijk door de tachtig groote poorten kunnen gaan, en één persoon door de twintig kleinere, terwijl men daarbij aan elken persoon eene seconde tijd geeft om over den drempel te stappen, dan krijgt men de uitkomst, dat de twintig duizend toeschouwers in twee en een halve minuut buiten het gebouw konden zijn. Aan zulke beuzelarijen besteedde hət heidendom zijn tijd en zijne schatten!'

Langs een der poorten verlieten wij het amphitheater, om den openbaren oven te bezichtigen, waarin, zooals Luigi vertelde, bij de eerste opgraving (in 1862) 81 brooden werden gevonden, welker korst zeer hard, doch de kruim betrekkelijk zacht was. Volgens een opschrift op den muur werden de brooden hier den 23 november van het jaar 79 in den oven gelegd.

'Uit de opschriften, die gij hier overal vindt,' zeide de kapelaan, 'hebben sommige schrijvers, o.a. Fiorelli, die de eerste opgravingen leidde, gepoogd de geschiedenis van enkele familiën uit Pompeji op te maken. Fiorelli beweert al de inwoners der doode stad bij naam te kennen, alsmede hunne verwantschap, afkomst en innigste geheim, en deelt in zijne *Mémoires* zeer veel daarvan mede. Laat mij u enkele zijner merkwaardigste vondsten meêdeelen.

'Hij leidt u het huis van den Pompejer Proculus binnen. Het is geen onbekende naam, want men vond hem zelfs op een aanplakbiljet in verband met de verkiezingen.....'

'Neem mij niet kwalijk, heer kapelaan,' viel de student hem in de rede, 'doch Luigi moest ons naar het huis van Proculus brengen, dan konden wij alles met eigen oogen zien.'

Luigi zeide, dat hij het huis zeer goed kende en ons er heen zou leiden, waarin wij allen toestemden.

'Hier, in het atrium,' hernam de kapelaan, toen wij het oogenschijnlijk burgerlijke huis waren binnengetreden, 'lag bij de opruiming alles het onderst boven, waaruit Fiorelli besluit, dat men gedurende de uitbersting deze plaats herstelde. Men vond er schenkborden van gebakken aarde met verfstoffen, een slot met een gesoldeerde kling en duizend gereedschappen, die zeker niet op hun plaats waren.

'In deze aangrenzende zaal was al het keukengereedschap opgestapeld: overblijfselen van drievoeten, roosters, brouwketels, metalen potten, drinkvazen, eene bijl om hout te hakken en zelfs een belleke, dat zonder twijfel tot den halsband van een dier behoord heeft.

'Fiorelli zag spoedig, dat andere oudheidkundigen (!) hem waren voor geweest, want alles wat waarde had was verdwenen. Werkelijk vond men later bij de boeren in den omtrek verschillende gouden en zilveren voorwerpen, die hier geroofd waren.

Zooals gij ziet was Proculus een minnaar der kunst, want overal ziet ge muurschilderingen. Onder de voorwerpen, in het atrium ontdekt, heeft men er zoo hoog boven den grond gevonden, dat zij uit de bovenste verdieping moeten gevallen zijn, als bijv. twee verpletterde geraamten, welker beenderen in het puimsteen waren verstrooid. Een kieken, dat gedurende de catastrophe heen en weêr vloog, is

tegelijkertijd omgekomen; men heeft hare beenderen weêrgevonden. Eindelijk had eene vrouw al hare schatten verzameld, doch daaraan te veel tijd verspild om te kunnen vluchten. Toen zij de vlucht nam was het te laat; zij viel verpletterd neêr. Men vond haar geraamte naast de kleinoodiën, die haar het leven gekost hadden.

Doch genoeg van dit huis; laat ik u nog zeggen, dat Proculus een koopman in vet en kruidenierswaren was, hetgeen blijkt uit de curieuse aanteekening in dezen pilaar gegrift. Minervini vertaalde het aldus: ‘8 juli. Tweehonderd pond vet en tweehonderd vijftig handen knoflook.’

De student merkte op, dat de geleerde Minervini hier waarschijnlijk te geleerd had willen zijn, daar het niet is aan te nemen, dat een kruidenier in een paleis zal gewoond hebben, noch eene verzameling schilderijen kan bezitten, waartoe het vermogen van een Lucullus noodig is, om ze te betalen.

De kapelaan gat hem gelijk, en veroorloofde zich eene kleine vergelijking met de wetenschappelijke theorieën van onzen tijd, waarop de professor wel de wenkbrauwen fronste, doch geen antwoord gaf.

Wij bezochten nog een ander huis met het openhartige opschrift: *Salve lucrum* (welkom winst). Daar moest een koopman gewoond hebben, hetgeen overigens uit niets blijkt, want het gansche voorhuis, waar de winkel moest geweest zijn, is verdwenen.

‘Toen men hier opgravingen deed,’ zeide

de lazarone, ‘vond men in den oven een geit en vier schildpadden, die in het jaar 79 wellicht er eene schuilplaats hadden gezocht; de geit droeg het belleke nog om den hals.’

‘Het arme dier!’ riepen de dames.

‘Die lijkrede is te kort,’ zeide de student, ‘vooral omdat zij achttienhonderd jaar na dato wordt uitgesproken.’

‘Dat kon toch moeilijk vroeger gebeurd zijn,’ merkte ik op.

‘Wij moesten nog het museum gaan zien,’ zeide de kapelaan, ‘het is te merkwaardig om het over te slaan.’

Het museum is opgepropt met gevonden voorwerpen, doch de vier bewaard gebleven lijken trekken het meest de aandacht. Het zijn geen standbeelden, maar menschelijke lichamen, door den Vesuvius in vormen gelegd en onder 't hulsel van asch bewaard. De beenen komen hier en daar voor den dag, waar de vloeistof niet heeft kunnen doordringen.

Twee van die lichamen, hoogst waarschijnlijk moeder en dochter, houden elkaar nog omstrengeld. Het meisje had haar kleed over het hoofd getrokken, om de verschrikkingen, waarvan zij getuige was, niet te zien, doch de doodsangst heeft haar gelaat misvormd tot trekken, die niets menschelijks meer hebben. Hare kleederen zijn nog gaaf en ongedeerd, en duidelijk ziet men het borduursel harer schoenen.

Wij stappen weêr de straat op, om den terugtocht aan te nemen. De poort uittredende gaan wij langs de graven, waar eertijds de brandstapels tusschen de sombere treurwilgen stonden, die de dichtkunst sinds zoo lang aan het graf heeft toegewijd.

Juist naast de poort ziet men nog een schilderhuis. De soldaat, die er op het oogenblik der verwoesting stond, bleef trouw op zijn post, doch deze trouw kostte hem het leven; men heeft zijn lijk gevonden, de lans in de hand houdende.

Op de graven prijken steenen met verschillende opschriften, waaruit blijkt, dat het eene groote eer was op stadskosten begraven te worden, hetgeen met alle verdienstelijke mannen plaats had.

Buiten de poort beraadslaagden wij er over, om den volgenden dag insgelijks Herculanum te bezoeken, doch Luigi zeide, dat van die stad te weinig te zien was, om, als men Pompeji bezocht had, belangstelling op te wekken, zoodat wij besloten ons uitstapke te eindigen.

Intusschen was de dag afgenomen. In deze luchtstreek gaat de dag zoo snel tot den nacht over, dat de schemering nauwelijks eene brug daar tusschen vormt. Een oogenblik is er donker purper aan het firmament, duizend roosachtige kleuren zweven op de wateren; een oogenblik daarna zegeviert de schaduw ten halve over het licht, en tallooze sterren schitteren plotseling aan het uitspansel; de maan werpt haar schijnsel en de nacht heeft zijne heerschappij aanvaard.

Onder deze afwisseling, zoo bekoorlijk voor een bewoner van het noorden, wandelden wij naar Napels terug, waar alles nog door elkaar krioelde en met volle teugen de frische koelte van een italiaanschen zomernacht genoot.

De windmolen van Hallady.

De windmolen is, zooals bekend is, een nederlandsche uitvinding. Evenals dit met de boekdrukkunst het geval is, wordt dit door alle schrijvers niet eenstemmig

aangenomen. Het is namelijk een feit, dat de eerste windmolen eerst na de kruistochten in Europa is verschenen, en het is wellicht daaraan toe te schrijven, dat men het Oosten het vaderland der windmolens noemt, ofschoon men nooit eenig bewijs daarvoor heeft kunnen aanhalen. Dit is echter eker dat de windmolens, welke men tegenwoordig in het Oosten aantreft, volkomen gelijken op onze windmolens, waaruit men mag besluiten, dat zij tot op dit oogenblik gebleven zijn, zooals zij waren ten tijde van Godfried van Bouillon.

Wel is waar heeft men op verschillende plaatsen op de windmolens ook stoomkracht toegepast, doch zulke molens kunnen geen windmolens genoemd worden, terwijl eenige nieuwe ‘verbeteringen’ door enkelen aangebracht zoo onpraktisch bleken, dat men zich liever aan het oude systeem hield.

De onlangs uitgevonden windmolen van den Amerikaan Halladay, waarvan wij hiernaast eene gravure geven, schijnt echter beter aan de eischen te voldoen. Zijne samenstelling is daarenboven zoo eenvoudig, dat wij niet veel woorden noodig hebben om ze te verklaren.

Zooals men op de gravure ziet, zijn de vier wieken, zonder welke wij ons geen windmolen kunnen voorstellen, verdwenen en in de plaats daarvan vinden wij zes van elkaar afgescheiden schermen, die bevestigd zijn op de zes armen der as. De schermen bestaan uit houten latten op twee ijzeren bogen bevestigd. Als de wind niet hevig is, vertoont zich de molen als in fig. 1 is aangegeven. Wordt hij echter sterker, dan gaan de schermen rechtop staan, zooals in fig. 2 is voorgesteld, zoodat de storm er niet den minsten invloed op kan uitoefenen, waaruit volgt, dat men voortdurend eene gelijkmatige beweging krijgt. Daarenboven is de molen voorzien van een roer, waardoor zijne schermen altijd naar den wind staan gekeerd.

Nathalie.
Eene novelle door Mathilde.

(Vervolg.)

‘O, Lily, wat maakt gij het die vriendelijke dame lastig; hebt ge een hoestbui gehad? Kind, ge praat te veel! Zij is koortsig, niet waar, mevrouw?’

‘Ze moet gaan rusten, heb ik gezegd.’

‘Maar ge moogt niet heengaan; ik wil het niet!’

‘Lily, hoe heb ik 't nu met u? Deze vriendelijke dame heeft wel wat anders te doen dan u gezelschap te houden. Wie weet of zij geen familie heeft, die op haar wacht?’

‘Neen, zij heeft niemand, zegt ze, niemand, en daarom moet ze bij mij blijven tot ik sterf. Wilt ge dat?... maar hoe moet ik u noemen?’

‘Zeg maar Maria!’

‘Maria, dat is een zoete naam; madame Moustiers kent Maria niet; maar wij kennen haar, niet waar? gij zijt immers de vriendin van....?’

Een zalige lach speelde om Nathalie's lippen.

‘Och, blijf, Maria,’ ging zij smeekend voort.

‘Ik zal morgen terugkomen!’

‘Madame Moustiers, ge zult papa immers schrijven, dat Maria mijn gezelschapsdame is geworden?’

‘Wanneer ge het wilt, lieve,.... maar hoe grillig zal mevrouw dit van u vinden. Wat kunt ge toch dwaas zijn. Lily! bedenk, dat ge reeds oud begint te worden.’

‘Zeker, zeer oud, ik ben dicht bij het graf, en menschen, die aan 't einde van hun leven komen, zijn immers oud?’

‘Maar als de dame mij dan even wilde spreken, dan kunnen wij die zaak regelen.’

‘Ik mag er dus niet bij zijn? Kom hier, Maria, ik moet u iets zeggen.’

En aan Louise's oor fluisterde zij:

‘Zeg haar niet, dat ge mijne moeder kent, want zij brengt alles aan grootma en tante Pelagie over.’

Louise volgde de dame in het belendende vertrek.

‘Dat kind heeft veel grillen,’ begon de andere, ‘haar ziekte brengt het zoo meê. Gelukkig dat haar vader geld genoeg heeft om ze allen te bekostigen. Zij is de dochter van een russischen prins, die verlaten is door zijne vrouw; maar we reizen altijd onder den naam van de dames Moustiers; dat is vrijer en 't kind is werkelijk zeer ziek.’

‘Zou het de tering zijn?’

‘Zeker! De dokter heeft me van morgen nog gezegd, dat zij waarschijnlijk geen maand meer zou leven.’

't Was duister in de kamer, dus kon madame Moustiers niet zien, hoe doodsbleek Louise werd bij die woorden.

De slag bedwelmde haar wel voor een oogenblik, maar dadelijk herstelde zij zich weêr en vraagde:

‘Wat doet zij dan hier in het ruwe klimaat? Ze moet naar het Zuiden. De zeewind zal haar dooden.’

‘Daar komt ze van daan en de dokters raadden toen zeebaden aan, maar 't helpt niets. Tegen den dood is geen kruid gewassen, zeî mijn vader in zijn tijd en hij zelf is ook gestorven. Maar toch geloof ik, dat ze niet zoo spoedig erger zou geworden zijn, als zij daar was gebleven; ze hadden echter een gewichtige reden om haar van die streken verwijderd te houden.’

‘En verlaat haar familie haar geheel? Waar zijn ze dan allen?’

‘In Rusland heeft ze nog eenige tantes en hare grootmama, die alles haar betreffende regelt, want haar vader bekleedt te St.-Petersburg een hooge betrekking en heeft geen tijd naar haar om te zien.’

‘Arm verlaten kind!’

‘Volstrekt niet; ze zorgen uitmuntend voor haar. En, al zeg ik het zelve, ze is mij goed toevertrouwd; als ik slechts mag, doe ik in alles haar zin. Jegens mijn eigen kind zou ik niet zoo toegevend zijn, maar ach! hare dagen zijn geteld!’

‘U wilde mij immers spreken?’

‘Ja, 't schijnt dat ze erg op uw gezelschap gesteld is. Ze zal weêr de koorts krijgen en een bloedspuwing als ge morgen niet komt, want ze vergeet nooit wat ze eens gevraagd heeft.’

‘Ik zal terugkomen!’

‘Maar zou ik mogen weten, of u dit niet hindert; ze schijnt u voorgoed bij zich te willen hebben. Ziet ge, ik ben zeer zorgvuldig voor haar, maar ik ben te levendig, ik kan niet naar haar luisteren, met haar over allerlei onbeduidende dingen, als de wolken, de zee en zoo meer praten, en 't zou mij een verlichting zijn, zoo ze goed gezelschap kon vinden!’

‘Het zou mij een weldaad wezen, als ik in betrekking kon komen bij de prinses! Ik ben thans gezelschapsdame bij de barones Ten Berghe, doch veel liever zou ik het bij haar zijn.’

‘Ha, ha, nu begrijp ik u!’ dacht madame Moustiers, ‘geen wonder dat het u toelacht bij deze vrijgevige familie in dienst te komen.’

‘Wel zeker, dat geloof ik gaarne,’ zeide zij luid. ‘Onder ons gezegd, 't is een prachtige positie bij die rijke Russen, heel anders dan bij karige Hollanders. En wanneer zoudt ge kunnen komen?’

‘Waarschijnlijk morgen.’

‘Dat zou goed zijn! Hoe spoediger, hoe beter. 't Is wellicht binnen kort te laat. Nu nog iets: over het salaris spreek ik thans niet; ik moet uit St.-Petersburg berichten daarover inwinnen, maar ge moet mij een getuigschrift meêbrengen van uw tegenwoordige mevrouw. Dat moet ik dan opzenden.’

‘'t Zal morgen in uw bezit zijn.’

‘Nu, dan is alles geregeld. Wilt ge afscheid van haar nemen?’

Louise ging naar Nathalie terug.

‘Welnu?’ vraagde deze.

‘Tot morgen en dan voorgoed!’

‘O, Goddank!’

Aan de diepste ontroering ten prooi ging Louise het badhuis uit en liep snel, gejaagd, zonder zich om den langen reeds duisteren weg of de voorbijgangers te bekommeren, naar Den Haag terug.

III.

Dien avond was mevrouw Ten Berghe alleen thuis. Haar man was naar de Witte Sociëteit; Paul en zijn zuster Henriette, die met haar oudste kinderen uit Leiden voor eenige uren waren overgekomen en welke zij vriendelijk als hare eigene familie had ontvangen, hadden Vera met zich meêgenomen.

De barones zat alleen in haar studeervertrek; zij was bezig een werk te schrijven over de planten, en Louise hielp haar gewoonlijk de bouwstoffen daarvoor te rangschikken en te classificeeren.

‘Ha, komt ge eindelijk?’ vraagde zij zonder op te zien, zoodra zij het geschuifel van Louise's kleêren hoorde; ‘ge zijt lang weg gebleven; ge hebt toch den weg niet geheel afgewandeld?’

‘Ja, ik heb hard geloopen, ik ben doodmoê.’

‘Maar, kind, wat zijt ge bleek, en wat ziet ge er diep ontroerd uit. Aan tafel vond ik u reeds zoo stil. Is er iets gebeurd?’

‘Ja, mevrouw, iets zeer gewichtigs.’

‘Wat zegt gij dat ernstig. Is er een ongeluk gebeurd, Ten Berghe misschien?’

‘Neen, mevrouw, maak u niet ongerust: 't betreft alleen mij.’

‘Spreek dan, gij brengt mij in spanning.’

‘Mevrouw, gisteren heb ik u gezegd, dat ik bij u wenschte te blijven.’

‘Ja, en daardoor hebt ge mij een steen van 't hart genomen.’

‘En vandaag kom ik u mijn ontslag vragen: ik ga u verlaten!’

‘Mij verlaten, Louise! waarom? Wat is er gebeurd?’

‘Misschien zal ik spoedig terugkeeren..... O, mevrouw, laat me u alles vertellen, mijn treurig, smartelijk geheim!’

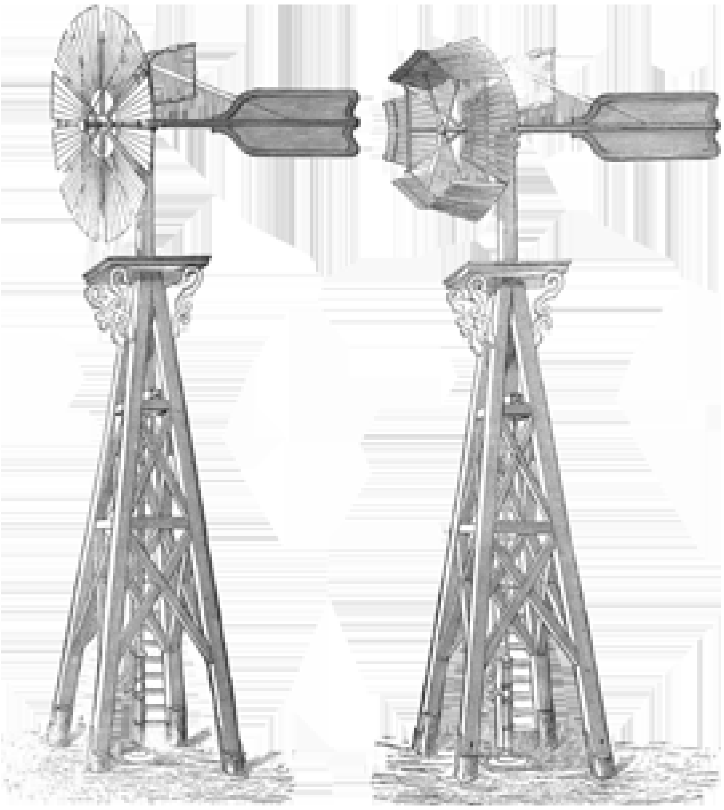

DE WINDMOLEN VAN HALLADAY.

En zij verhaalde alles. De barones luisterde oplettend toe en sloeg van verbazing de handen in elkander.

‘Een russische prinses, gij? Maar, Louise, neen, mevrouw..... waarom mij zoolang bedrogen?’

‘U bedrogen, mevrouw? Neen, dat heb ik niet, maar ik wilde vrijer wezen; Louise Florinska kon gerust uw gezelschapsdame zijn.’

‘En ik, die 't reeds zoo interessant vond een poolsche gravin in mijn dienst te hebben, en uw kind is stervend, en als vreemdeling wilt ge haar oppassen! maar, Louise, dat lijkt een roman!’

‘Helaas! ware 't dat slechts! Een treurige waarheid is het! Mijn kind kwijnt weg van verlangen naar mij, en God is zoo goed mij op haar weg te brengen; mag ik dat dan van mij afstooten?’

‘Neen, zeker niet, ga naar haar toe; arm kind! wat een wreeden vader moet zij hebben, die zijn vrouw kan verstooten om haar geloof, een geloof, dat ik door en in u heb leeren eerbiedigen, want daardoor alleen zijt ge zulk een vrouw geworden. Ik zal u niet weêrhouden: aan uw kind alleen wil ik u afstaan!’

‘O, mevrouw, ik dank u!’

‘Noem mij geen mevrouw meer. Zeg Marie, indien gij wilt dat ik voortga, de prinses Dalmatchine bij haar naam te noemen.’

‘Dalmatchine! ik ben dien naam ontwend.’

‘Maar, Louise, in Wiesbaden, toen gij het geluk van de hand gewezen hebt, was hij 't daar dien gij ontmoettet vóór gij zulk een toeval kreegt?’

‘Ja, me..... lieve vriendin!’

‘En hij, dien we in de grieksche kapel hebben gezien, dien langen man in zijn uniform?’

‘Dezelfde.’

‘Maar wat hebt gij toen moeten lijden! Geen wonder, dat uw oogen zulk een smart uitdrukten!’

‘God heeft me bijgestaan, Marie, en ik heb het kruis slechts zelden te zwaar gevonden.’

‘Ge zijt een heilige!’

‘O, mevrouw, ge kent onze heiligen niet, anders zoudt ge zoo niet spreken.’

‘En morgen dus verlies ik u?’

‘Ja, op één voorwaarde!’

‘En die is?’

‘Geef mij een getuigschrift mede, en leen mij uw meiskes naam.’

‘De Roode, wilt ge zoo heeten? Ik zal u niets weigeren, en zie wat voor kwaads ik van u ga schrijven.’

En onmiddellijk begon zij over den lof van hare lieve Louise uit te weiden in een fransch certificaat, waarin zij verklaarde, slechts met tranen in de oogen haar te zien vertrekken.

Nog lang bleven beide vriendinnen spreken en toen scheidden ze na eene innige omhelzing. Louise ging naar hare slaapkamer, doch de rust kwam niet over haar.

Zij viel op hare knieën en met haar crucifiks in de handen bleef zij bidden voor haar lijdend kind, dat haar, juist nu ze het teruggevonden had, wie weet hoe spoedig zou worden ontnomen.

Den volgenden morgen na een hartelijk afscheid bracht het rijtuig der barones Louise naar Scheveningen.

De gouvernante en hare leerling wandelden over het terras.

Nathalie, bleek en kuchend, steunde op den arm der oude dame, doch nauwelijks zag zij Louise met valies en regenmantel, gevolgd door een knecht die haar koffer droeg, of haar gelaat verhelderde.

‘Wat zijt ge goed! Ik heb altijd van u gedroomd en van haar, over wie gij mij gesproken hebt. Ik verlangde zoo naar uw komst, en nu verlaat gij mij niet meer, niet waar?’

‘Neen, nooit meer!’

‘Wilt ge met mademoiselle Marie gaan, Lily?’ vroeg de gouvernante, ‘geef mij dan uw tasch en doek, mademoiselle. Ik zal ze binnen brengen en zet u dan maar met Lily de wandeling voort.’

Madame Moustiers verliet haar en Nathalie leunde toen geheel op hare gezellin met een glimlach zoo gelukkig, zoo zoet, dat haar moeder daardoor al haar geledene smarten voor een oogenblik vergat.

IV.

‘En nu ga ik u mijne geschiedenis verhalen,’ zeide Nathalie op zekeren morgen vertrouwelijk tot haar onbekende moeder, ‘wilt ge hooren?’

‘Niets liever dan dat!’

‘Werkelijk? Och, 't is niets belangrijks!’

‘Alles wat u betreft vind ik belangrijk!’

‘Luister dan!’

‘Maar zal 't u niet vermoeien?’

‘O neen, ik ben vandaag zoo wel.’

‘Ge zijt in de laatste dagen niet vrij van koorts geweest en vandaag.....’

‘Zou ik gaan denken, dat ik kon herstellen. Maar dat zal niet zijn! Ik moet mij haasten,’ voegde zij er met een glimlach bij, die Louise als een dolksteek in het hart drong.

‘Ik luister, Nathalie; zet toch vooral de gedachte aan den dood uit uw hoofd.’

‘Dat kan ik niet! Maar nu ik weet dat mijn moeder leeft, nu verlang ik niet meer zoo erg te sterven; wanneer zal ik haar toch zien?’

't Kostte Louise moeite om haar niet in de armen te drukken en zich aan haar dochter bekend te maken, maar de voorzichtigheid hield haar terug. Zoolang Nathalie zelve niet wist wie Louise was, zou het geheim goed verborgen wezen.

‘Geduld, mijn engel! geduld! Maar ge vergeet uwe geschiedenis.’

‘'t Is waar, hoor dan naar mij. Ik kan mij nog slechts flauw mijne moeder herinneren; ik heb zelfs geen portret van haar, doch in mijn droomen zag ik haar dikwijls; ik geloof dat ze op u lijkt en dat ik mij daarom zoo aangetrokken voelde tot u.’

‘En sprak uw vader nooit over haar?’

‘Nooit; eens vroeg ik hem naar mijn mama, doch toen zag hij mij zoo vertoornd aan, dat ik hem niet meer naar haar durfde vragen.’

‘En antwoordde hij niets?’

‘Neen, eerst niet, maar later, een paar dagen daarna, nam hij mij op den schoot en sprak:

‘Lily, ik wil niet dat ge ooit meer spreekt van uw moeder, maar als iemand iets ten nadeele van haar in uwe tegenwoordigheid zegt, verhaal het mij! Gij moet haar eeren, want zij heeft slechts één fout begaan: zij is mij ongehoorzaam geweest. Leer nu ook hieruit, dat gij het nimmer wagen moogt mij te weêrstreven, want dan verstoot ik u ook!’ Hij zag er zoo verschrikkelijk uit, dat ik over mijn geheel lichaam beefde en van hem vluchtte. Gelijk ik op mijne moeder?’

‘Neen, niet geheel, maar toch is uw gelaat meer poolsch dan russisch.’

‘Dat is mij dikwerf verweten. Ik heb veel nichten en neven: tante Pelagie heeft acht, tante Zenaïde zes en tante Alexandra vier kinderen, maar ik ben toch de eenige, die Dalmatchine heet; in ons paleis te St.-Petersburg en op ons landgoed vlogen de bedienden op mijne wenken, maar noch mijn grootmoeder, noch mijne tantes en hare kinderen hielden van mij.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 3]

Bericht.

Van vele zijden daartoe aangezocht, hebben wij besloten achtervolgens een reeks staalgravures naar schilderijen van de beroemdste meesters der hedendaagsche school voor de inschrijvers der *Belgische Illustratie* als premieplaten tegen lagen prijs verkrijgbaar te stellen. Wij openen heden die reeks met een prachtige staalgravure, naar eene schilderij van onzen landgenoot L. Gallait, genaamd: Le Repos de la Bohémienne. Het is iedereen bekend, dat Louis Gallait een der grootste meesters van onze eeuw is. Om een denkbeeld te geven van de staalgravure nemen wij in dit nummer een houtsnede daarvan op. De staalgravure is 53 centimeters hoog en 43 centimeters breed met een witten rand van 15 à 20 centimeters.

Het is bijna onnoodig er op te wijzen welk een voortreffelijke gelegenheid het voor onze inschrijvers is om zich tot ongekend lage prijzen een verzameling staalgravures aan te schaffen vervaardigd naar de uitstekendste schilderstukken van onzen tijd. Daar wij het getal afdrukken uitsluitend beperken tot het getal exemplaren, die aangevraagd zullen worden, verzoeken wij de kunstliefhebbers dringend het inschrijvingsbiljet, hetwelk in dit nummer gelegd is, zoo spoedig mogelijk ingevuld aan ons bureel terug te zenden.

LEEUWARDEN.

Bericht.

Bij vergissing hebben wij in het eerste nummer van dezen jaargang gezegd, dat de inteekenaren, bij goede oplossing van den rebus, tegen inzending van een postmandaat van frcs. 2.60 ‘recht hebben op een der *acht* eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie,’* dit moet zijn: recht hebben op een der *zeven* eerste jaargangen, behalve den 5^{en} en den 7^{en} jaargang, die uitverkocht zijn.

Geïllustreerd nieuws.
De oorlog in het oosten.

Na het ontslag van Abdul-Kerim-pacha en de benoeming van Mehemed-Ali tot opperbevelhebber van de turksche strijdkrachten in Europa, meende men, dat de nieuwe *Serdar-Ekrem* het turksche leger in den bekenden vesting-vierhoek zijne verdedigende houding zou doen verlaten, om krachtig offensief tegen den vijand te werk te gaan. Men had de grootste verwachtingen op Mehemed-Ali gebouwd, doch dagen en weken verliepen, zonder dat men iets van hem hoorde. Terwijl het leger van Osmanpacha zich van Plevna meester maakte en er vervolgens alle vijandelijke aanvallen afsloeg; terwijl Suleiman-pacha Gurko's overwinnenden tocht in Rumelië tegenhield en hem dwong den terugtocht naar den Balkan aan te nemen, waar de overwinnaar der Montenegrijnen op zijne beurt door de in den Schipka-pas genestelde Russen werd tegengehouden; terwijl de strijd tegen den binnendringer overal ontbrand was, bleef het leger van Mehemed-Ali werkeloos achter zijne sterke verschansingen aan de Lom liggen, waar de Russen zich wel wachtten hem aan te vallen.

Toch had het turksche leger een vijand tegenover zich, die dezelfde taktiek scheen te volgen en meer op een observatie-korps, dan op een aanvallend leger geleek. Het russische leger werd door den grootvorst-troonopvolger aangevoerd. Men wist, dat het betrekkelijk zeer zwak was, zoodat men zich van deze zijde wel tot een streng verdedigende houding moest bepalen. Hoe echter de werkeloosheid te verklaren van Mehemed-Ali, die naar het algemeen gevoelen over een geducht leger te beschikken had, en wiens militaire bekwaamheden door niemand in twijfel werden getrokken?

Zijne troepen waren inderdaad minder talrijk dan men algemeen meende: het is eene eigenaardigheid van dezen oorlog, dat het publiek, ja, zelfs de officieele cijfers zich voortdurend in de sterkte der wederkeerige legers vergist hebben, waardoor vele zaken geheel anders uitgekomen zijn, dan men aanvankelijk vermoedde. Toen de Russen nog in Rumenië stonden, had men een goed gedeelte van het Lom-leger naar het Westen gezonden, terwijl andere troepenafdeelingen de bergpassen van den Balkan bezet hadden; daardoor was het eigenlijke hoofdleger zeer verzwakt, en toen Suleiman-pacha later op het oorlogstooneel verscheen, bleef hij hardnekkig aan den Schipkapas hechten, in plaats van te trachten door een anderen bergpas zich met Mehemed-Ali te vereenigen.

Langzamerhand echter ontving de *Serdar-Ekrem* eenige versterkingen, en toen zijn legermacht tot ongeveer 65.000 man was aangegroeid, dacht hij het oogenblik gekomen om aanvallend te werk te gaan. Hij verdeelde zijn leger in drie colonnes en nam tot basis zijner operatiën den straatweg van Osman-Bazar naar Rasgrad. Zijn

hoofddoel was den vijand uit zijne stellingen tusschen Rasgrad, Eski-Djouma en de Lom te verdrijven.

Het turksche leger wendde zich eerst tegen Jenikioï en nestelde zich, zonder tegenstand te ontmoeten, te Popkioï en Sarnasuflar. In zijn front bevonden zich talrijke russische troepenkorpsen, die zich te Jaslar, Popkioï, Haidarkioï, Karahasankioï en Kesylat verschanst hadden. Rondom deze laatste plaats bevonden zich de geduchtste der russische stellingen, die van zwaar geschut voorzien waren. Hier werden de vijandelijkheden geopend.

Nedjib-pacha, die een der drie turksche colonnes aanvoerde, begon den strijd, onmiddellijk door Mehemed-Ali zelven ondersteund, die het sein tot den algemeenen aanval gaf. Het was den 29 augustus. Het gevecht begon te negen uur in den morgen. De turksche artillerie opende langs de geheele linie gelijktijdig het vuur, zoodat de Russen niet onderscheiden konden, op welk punt zich de vijandelijke strijdkrachten samentrokken. Terwijl Fuad-pacha zijne cavalerie-regimenten op de Russen wierp, kon Nedjib-pacha hen ongemerkt naderen, en na een heet gevecht werd de vijand op Karahasankioï teruggeworpen. De aangevoerde versterkingen kwamen te laat en mochten nog slechts de geheele vernietiging van het russische detachement verhinderen. Men zag de russische troepen in volslagen wanorde de Lom oversteken, doch nieuwe versterkingen rukten aan en nogmaals hernamen de Russen het gevecht, met het doel om de verloren versterkingen te herwinnen. De Turken hadden echter hun tijd uitmuntend besteed: op de pas veroverde verschansingen hadden zij eenige batterijen zwaar geschut geplaatst, wier geweldige uitberstingen de Russen andermaal dwongen den rechteroever van de Lom te verlaten. Een groot aantal vluchtelingen vond in de rivier den dood.

Haidarkioï werd door Sadik-pacha aangevallen en wel met zulk eene onstuimigheid, dat de gevreesde stelling reeds bij den eersten storm genomen werd. De Russen namen met overhaasting de vlucht, hunne tenten en bagage in de handen van den vijand achterlatende.

De Russen verloren in dezen slag 1800 man, de Turken ruim 1000. Wanneer men in aanmerking neemt, dat deze laatste de aanvallers waren en sterke vijandelijke stellingen moesten bestormen, zal men moeten toegeven, dat zij zich ook bij deze gelegenheid heldhaftig gedragen hebben.

Den 1 september naderde het turksche leger Popkioï; daar de Russen op dit punt echter te zwak waren om den aanrukkenden vijand tegenstand te bieden, ontruimden zij hunne stellingen, na het dorp in brand geschoten te hebben.

Den volgenden dag werd Kadikioï door de Turken aangevallen: maar hier werden zij met een verlies van 200 man afgeslagen; den 4 september hervatten zij echter den aanval, maakten zich van het dorp meester, doch verloren het nog denzelfden dag.

Den 5 september had er weêr een ernstig treffen plaats. Omstreeks 10 uur in den morgen begonnen, duurde het gevecht tot 6 uur des avonds; de vrucht van den turkschen aanval was de verovering van het versterkte dorp Kacilievo. Van nu af werd de strijd langs de geheele linie voortgezet; het leger van Mehemed-Ali rukte op de Jantra aan, op zijn weg al de russische versterkingen veroverende; den 6 september werden Ostrica en Ablava genomen; andere stellingen volgden en den 11 was het russische leger genoodzaakt zich op een halve dagreis ten westen van de Kara-Lom (Zwarte Lom) te concentreeren. Ook thans kon het echter Mehemed-Ali niet tegenhouden: den 12, 13 en 14 september werden respectievelijk Djenmalkioï, Ganatokioï en Bameka door hem bezet. Den 21 werden de gewichtige stellingen van

Berboka en Tsjairkioï door de Turken aangevallen. Na eene hevige kanonnade vielen de Turken de genoemde verschansingen met woede aan; het gevecht duurde verscheidene uren en aan weêrszijden leed men beduiden de verliezen. De pogingen der aanvallers, om de Tschairkioï-stelling te nemen, bleven echter vruchteloos: met een verlies van verscheidene honderden mannen moesten zij den strijd opgeven, daar de opperbevelhebber zijne manschappen niet nutteloos aan een zekeren dood wilde blootstellen. Voor Berboka waren de Turken aanvankelijk gelukkiger: na een heeten strijd gelukte het hun dat dorp te nemen, doch toen de Russen versterking ontvingen, waren zij na een bloedig gevecht genoodzaakt hunne verovering weder op te geven.

Van dien dag af scheen het geluk Mehemed-Ali's vanen te verlaten. Wel leed hij geene beslissende neêrlagen, doch hij kon evenmin eenig blijvend voordeel meer behalen; de Russen toch ontvingen voortdurend versterkingen; versche regimenten, die nog niet aan den strijd in Bulgarië hadden deelgenomen, losten de zieke of gewonde manschappen af, en weldra was de czarevitch in staat op zijne beurt aanvallend te werk te gaan. Mehemed-Ali kwam zijne vijanden echter voor; begrijpende dat zijne door talrijke kleinere gevechten uitgeputte troepen niet sterk genoeg meer waren om den schok van de russische bataljons te weêrstaan, nam hij den terugtocht naar de Beneden-Lom aan. Deze terugtocht werd door den vijand weinig verontrust en hoogstens hadden hier en daar eenige onbeduidende schermutselingen plaats. Intusschen was Mehemed-Ali's veldtocht, die onder zulke gunstige omstandigheden voor hem begonnen was, mislukt, en zijn hoofddoel, Osman-pacha te naderen en aldus het russische leger voor Plevna tusschen twee vuren te brengen, heeft hij moeten opgeven.

Op het laatst van september stond de *Serdar-Ekrem* weêr in zijne oude positiën aan den rechteroever van de Lom, terwijl de door hem verlaten stellingen tusschen Lom en Jantra achtereenvolgens door het leger van den czarevitch bezet werden.

De mislukte veldtocht kostte Mehemed-Ali het opperbevel: bij besluit van den sultan is hij door Suleiman-pacha vervangen.

Leeuwarden.

De historische tentoonstelling van Friesland, onlangs in de hoofdstad van die provincie gehouden, heeft zeker menigen geleerde naar het noorden van Nederland gelokt, die er anders wellicht niet zou gekomen zijn, en wij durven gerust zeggen, dat er weinigen onder hen zullen gevonden worden, die niet voldaan zijn over hun uitstapje.

Leeuwarden toch mag een der schoonste steden van Nederland genoemd worden, terwijl de omstandigheid, dat men zich hier in het hart van het groote rijk bevindt, dat zich oudtijds van den middelsten arm des Rijns tot, aan de Weser uitbreidde, niet weinig belangrijkheid aan de stad bijzet.

Zeer vele gedenkteekens herinneren nog aan het oude Friesland, en wie daarvoor geen oog mocht hebben, wordt er door de bevolking zelve aan herinnerd, zoowel door haar kleederdracht als door hare taal. Deze twee kenteekens komen echter op het land meer tot hare waarde, want evenals alle andere steden, heeft de friesche hoofdstad den invloed van 'tgeen men de beschaving noemt, niet kunnen ontgaan.

In weerwil hiervan mag nog openlijk verklaard worden, dat de oude nationale friesche deugden in 't geheel niet verdwenen zijn. Geen enkele volksstam die zoo gehecht is aan zijn vaderland, en zoo zeer roem draagt op zijn verleden. Sommige schrijvers, die deze provincie bezochten, hebben het den Friezen wel eens tot een

verwijt gemaakt, dat zij allesbehalve aantrekkelijk zijn in hun omgang, en de deugd, welke zelfs de meeste wilde volken siert, de gastvrijheid, geheel missen.

Grooter onrecht is hun nooit aangedaan. 't Is waar, de Friezen schijnen wel wat stug en koel tegenover elken vreemdeling, doch heeft men het eenmaal zóó ver gebracht, dat men toegang verkrijgt tot hun gezin, dan wegen de eenvoudige maar hartelijke vriendschapsblijken, die men ontvangt, wel op tegen de beleefdheden, die men elders ziet bewijzen.

Jammer dat dit volk, hoe afkeerig overigens van alle nieuwigheden, het eerst van alle nederlandsche provinciën de hervormde leer omhelsde, nadat een Bonifacius met zijn bloed den bodem voor het katholicism had vruchtbaar gemaakt.

De meeste kerken van Leeuwarden zijn dan ook voormalige katholieke tempels en hunne geschiedenis beslaat de schoonste en treurigste bladzijden in de geschiedenis van het land.

De ligging en wijze van de bebouwing van Leeuwarden zijn een zeer natuurlijk gevolg van den oorsprong, lateren aanwas en uitbreiding der stad in ver chillende tijdperken. Immers,

aan den oorsprong van Leeuwarden is deze merkwaardigheid bijzonder eigen, welke van weinige andere nederlandsche steden kan gezegd worden, dat zij in de twee eerste eeuwen van haar bestaan ee[...]e zeestad was, die echter omstreeks het jaar 1300 in eene landstad is herschapen. Evenals het tegenwoordige Harlingen, lag Leeuwarden toen aan een breeden zeeboezem of golf van de Noordzee, welke als een der zijtakken van den noordelijken Rijn, den naam van Middelzee of het Boorn- of Boerdiep droeg, en zich zuidwaarts eerst tot Sneek en Bolsward uitstrekte, en daarna, toen in de 13^{e} eeuw de Fliestroom, door het inbreken van de Noordzee verwijd werd en de Zuiderzee ontstond, allengskens opslibde, aanslijkte of verlandde en in schoon bouwland herschapen werd.

De vroegere zeedijken van dezen zeeboezem zijn nu de voornaamste rijwegen der provincie, en wijzen zoowel de vroegere grenzen aan als de groote uitgestrektheid lands, waaronder de gansche rijke grietenij, het Bildt, welke de Friezen als eene gave der natuur hebben ontvangen van dien Oceaan, tegen welken zij hunne overige bezittingen met zooveel opoffering en inspanning moesten verdedigen.

In het midden nu van den oostelijken boord dier Middelzee, waar nevens twee of drie heuvels of terpen eene kromming van den zeedijk was, welke de schepen eene veilige schuilplaats aanbood, ontstond van allengskens, naast het westelijke dorp Oldenhove, het dorp Nijehove, dat door zijne gunstige ligging dermate in uitgebreidheid en aanzien toenam, dat het in het laatst der 12e eeuw stedelijke rechten en den naam van Leeuwarden verkreeg, zoo men meent naar zekeren Lieuwe, die hier op deze terpen of *werden* bezittingen had.

Wij zullen de onophoudelijke twisten tusschen Schieringers en Vetkoopers, waarvan de stad meermalen getuige was, niet schetsen, noch de verdere lotgevallen van Leeuwarden meêdeelen; het zij voldoende er op te wijzen, dat de stad zich als hoofdstad der provincie heeft kunnen handhaven, welke bange dagen haar ook soms boven het hoofd gehangen hebben.

Le repos de la bohémienne, naar L. Gallait.

Reeds meermalen hadden wij, naar aanleiding onzer gravures, gelegenheid over het zonderlinge menschenras te spreken, waarvan wij heden weêr een drietal typen opnemen. De Zigeuners of Heidens, zooals wij ze tegenwoordig noemen, waren bij hun eerste verschijnen even raadselachtig als nu, en ondergingen in alle streken, waar zij zich vertoonden, hetzelfde lot: zij werden als erkende dieven van beroep, onder politie-geleide, het gebied der steden, provinciën en landen uitgezet.

Langen tijd is de oorsprong van dat volk even onbekend gebleven als die van den Nijl, maar aan de sanscritische woorden, welke in hun taal te midden van het mengelmoes van woorden voorkomen, die aan alle talen der wereld ontleend zijn, heeft de wetenschap eindelijk hun geheimzinnigen oorsprong ontdekt: Indië!

Hoe heeft het onbeweeglijke Indië dezen zwervenden volksstam kunnen voortbrengen? Voor welke misdaad moeten zijne leden door eeuwenoude omdoling boeten? Hoe komt het, dat zij geen enkel afgodsbeeld, geen enkele fetisch, geen enkele godsdienstige plechtigheid van hun geboortegrond hebben medegenomen? -

Altemaal vragen, die niet beantwoord kunnen worden, dewijl men daaromtrent alle zekerheid mist.

Men kan zich de verbazing van het Kristelijk Europa voorstellen toen het in de vijftiende eeuw, op alle punten van zijn bodem, die vreemdsoortige drommen zag verschijnen, die als uit de lucht kwamen vallen. Zij trokken bij kleine troepjes of bij groote horden voort, vergezeld door groote honden, onder leiding van hoofdlieden in de zonderlingste kleederdracht, welke tegelijk rijk en armoedig was, doch altijd iets schilderachtigs bezat, rijdende op uitgemergelde paarden, buiten de poorten der steden legerende onder tenten of op wagens. Den verloop van hun inval te willen volgen zou even onmogelijk wezen als dien der sprinkhanen na te gaan.

De namen welke zij dragen, zijn even verscheiden als de landen waarin zij zich vertoonen. Bij de Arabieren en Mooren heeten de Zigeuners Haramis (dieven), bij de Hongaren Cinganys of Pharaonebel (Pharaovolk), in Engeland Gypsies (Egyptenaren), bij de Schotten Coirds, in Spanje Gitanos, in Portugal Ciganos, in Rusland Freuganis, in Italië Zingoirs, in Zweden Spakaring, in Noorwegen en Denemarken Tartaren, in Wallachije, Bessarabië en Moldavië, Servië en Slavonië Zigani. De Franschen noemden ze eerst Egyptenaren, later Bohemers, welken naam zij bij hen nog dragen.

Gelijk zij in de vijftiende eeuw bij hun eerste verschijning waren zijn zij nog heden ten dage. Geen enkele trek van hun eerste type heeft zich gewijzigd of is verbasterd. Het is altijd hetzelfde zwervende volk geweest zonder vaste woonplaats, zonder godsdienst of wet, verstrooid en toch volkomen aan elkander gelijk op alle punten van den aardbol, welke zij op hun eindelooze tochten bezoeken. Het heeft zijne droomerige vadsigheid, zijn zelfzuchtige onafhankelijkheid, zijn onkunde van goed en kwaad, zijn hardnekkigen weerzin tegen de wetten van den arbeid en den maaatschappelijken dwang behouden. Het vordert niets van de landen, die het doortrekt, dan het recht van schuilplaats in den wijden tempel der natuur.

Gelijk wij reeds zeiden, is is de Zigeuner een aartsvijand van allen geregelden arbeid: hij leeft dan ook hoofdzakelijk van het beroep van beerenleider, waarzegger, wonderdokter en dergelijke, waarbij met weinig inspanning veel geld kan verdiend worden; bij elke bende zijn gewoonlijk ook eenige ketellappers, doch dit beroep strekt hun meestentijds slechts tot voorwendsel om onbeschaamd de woningen binnen te dringen en van de gelegenheid gebruik te maken om iets te stelen. Zij weten ook uitmuntend hun voordeel te doen met de nieuwsgierigheid der lieden, die hen in hunne eigenaardige kampementen komen bezoeken, daar zij volleerd zijn in de kunst van bedelen.

Over het algemeen zijn de mannelijke Zigeuners forsch gebouwde mannen met regelmatige gelaatstrekken, waarin onmiskenbaar hun oostersche afkomst te lezen is; de jeugdige vrouwen en de kinderen zijn voor het meerendeel verwonderlijk schoon, maar bij de vrouw is die schoonheid slechts kort van duur, zij schittert en snelt voort gelijk een luchtverschijnsel en bijna zonder overgang wordt de Peri herschapen in eene afzichtelijke tooverkol.

Het is derhalve niet te verwonderen, dat de beoefenaars der schilderkunst dikwijls de legerplaatsen der Zigeuners tot onderwerp van hun penseel kiezen en kunststukken ontwerpen, die wel verdienen door het graveerstift algemeen bekend gemaakt te worden en onder deze bekleedt voorzeker het voortreffelijke doek van onzen landgenoot Louis Gallait, waarvan wij voor onze inteekenaren een staalgravure verkrijgbaar stellen, eene eerste plaats.

De jonge moeder.

De moeder heeft de wieg gespreid,
En legt het kindje op 't mollig kussen
Maar hoe ze ook wiegt, de kleine schreit
En laat zich niet in sluimring sussen.

De moeder doedelt, neuriet, kweelt,
En immer zoeter wordt haar zingen;
Om 't schommlend kleine bedje speelt
De zoete slaap in tooverkringen.

Hoe zachter 't wiegeliedje klinkt
Te stiller wordt het kreunend weenen,
Totdat een rustig traantje blinkt
In 't half geloken oog des kleenen.

Dra zweeft een zoete blijde droom
Om 't lachend bloozend aangezichtje;
De moeder ademt zacht, met schroom -
En neigt zich over 't sluimrend wichtje.

Als zij 't zoo rustig slapen ziet,
Poogt zij voorzichtig het te dekken;
Zij wil het kussen, waagt dat niet -
Beducht haar lieveling te wekken.

Zij staart het lang volzalig ân,
Gaat telkens weg, keert telkens weder,
En doet wat zij niet laten kan:
Zij steelt een kusje zacht en teeder.

Nu knielt zij naast het wiegje neêr,
En spreekt tot God een moederbede,
En dankt Hem voor zijn zegen weêr,
En zoekt dan zelf haar legerstede.

Wat gedaan is, blijft gedaan.

Men kan zwijgen, zwijgen immer,
Zwijgen tot aan 't zwijgend graf;
Maar uw daden stijgen nimmer
Met u in den grafkuil af.
Golven zinken op elkander,
Bloemen bloeien en vergaan,
Hoe uw maske en kleed verander' -
Wat gedaan is, blijft gedaan.
Germania's.
B.van Meurs.

Iets over natuurlijken en kunstslaap.

Als mijn oude buurman Van Helzen des middags na het diner in zijn grooten stoel gaat zitten, om 'een uiltje te vangen' en het beestje zich niet vlug genoeg laat vangen, neemt hij het eerste boek het beste, slaat in het honderd eene bladzijde open, en

binnen vijf minuten ligt het ‘goede boek’ op den grond en mijn goede buurman in de armen van den slaap.

Het komt er in 'tgeheel niet op aan wie het boek geschreven heeft, want elke schrijver kan er zich op beroemen, dat hij Van Helzen binnen vijf minuten in zijne zoete droomen gewiegd heeft: - allen bewijzen hem denzelfden dienst.

Zelfs de *Illustratie,* waarin Van Helzen zooveel belang stelt en waarvan hij een der trouwste lezers is, ondergaat in zulke oogenblikken he - zelfde lot; daarom hopen wij, dat deze bladzijden hem niet *after dinner* in handen komen, want wij willen een woord of wat spreken over den vriendelijken gast van den nacht, die zoo menig vermoeid oog sluit, zoo menig bekommerd hart eenige rust schenkt.

Een zonderlinge toestand, het slapen! Een zijn en niet zijn, - niet leven en niet dood! Geen wonder dat de ouden hem den tweelingbroeder van den dood noemden. Zijn komen en zijn gaan is voor ons zoo natuurlijk geworden, dat wij niet vragen wat hij is, noch hoe hij komt en gaat. En toch zijn deze vragen niet zonder belang en gaarne willen wij hier zoo beknopt mogelijk meêdeelen, welke antwoorden de ‘geleerde wereld’ daarop geeft.

Wat den slaap voorafgaat, weet iedereen - namelijk vermoeidheid. Hetzij deze vermoeidheid voortkomt van lichamelijke inspanning of dien van den geest, zij wordt eindelijk zoo groot, dat de natuur onverbiddelijk hare rechten doet gelden - de mensch valt in slaap. Wanneer men voortdurend door arbeid wordt ingespannen, zouden de krachten ons spoedig begeven, indien niet de natuur door den slaap een gebiedend *halt!* uitsprak en het lichaam zoowel als den geest dwong, de uitgeputte krachten weêr te verfrisschen.

De slaap is dus noodzakelijk ter oorzake van de vermoeienis. De zenuwen, spieren, zintuigen, hersenen - in één woord, alle organen zijn vermoeid. Vanwaar komt echter de vermoeienis? Om dit te verklaren moeten wij een weinig geleerd zijn.

Wij hebben voor al onze levensverrichtingen een onmisbaren factor noodig, namelijk de zuurstof der lucht, die wij door de longen in ons bloed opnemen. Zonder hare aanwezigheid kan zich in het menschelijk lichaam geen organisch proces ontwikkelen. De longen brengen

haar in het bloed, het bloed draagt haar verder, het hart is de expediteur, die haar naar alle organen verzendt en dezen daardoor levenskracht schenkt.

Door de werking der organen wordt de opgenomen zuurstof met een gedeelte harer eigen stof (substantie) verbruikt en er heeft daarbij, evenals bij elke verbinding der zuurstof met een ander lichaam, een verbrandingsproces plaats, terwijl het hoofdproduct van die verbranding, het koolzuur, als een giftig gas door de longen weêr verwijderd wordt.

Als de pomp van den bloedsomloop, kan het hart de zuurstof niet missen, wil het zijne gewone werking blijven voortzetten. Een voorbeeld moet dit duidelijk maken. Wanneer men het hart uit een levenden kikvorsch snijdt, zet het buiten dit lichaam zijne slagen nog een tijd lang voort. Deze slagen duren veel langer indien het hart met bloed gevuld is - dus met een drager van zuurstof, - dan wanneer het geen bloed in heeft. In zuivere zuurstof beweegt het zich gemiddeld 12 uren, in de gewone lucht nog 3 uren, in waterstof of stikstofgas houdt de beweging reeds na een uur op, terwijl in het giftige koolzuur de hartslag onmiddellijk stilstaat.

LE REPOS DE LA BOHÉMIENNE, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN L. GALLAIT.

De spieren kunnen evenmin de zuurstof missen. De proef met uitgesneden spieren leert, dat deze in zuurstofhoudende lucht zuurstof

opnemen en koolzuur afgeven, en deze opname van zuurstof wordt grooter, wanneer de spier door den galvanischen stroom in beweging wordt gebracht.

Hoe meer spanning er van de spieren geëischt wordt, hoe meer wij ons lichamelijk inspannen, hoe meer zuurstof er verbruikt wordt. De ademhaling wordt sneller en dieper, terwijl de afscheiding van koolzuur zelfs drievoudig vermeerdert. En hier moeten wij op een feit wijzen, waarop wij ons later zullen beroepen: er wordt bij het werken der spieren meer in koolzuur gebonden zuurstof afgegeven, dan zuurstof opgenomen.

Al behooren wij gelukkig niet tot de rampzalige wezens, die niet aan de onsterfelijkheid gelooven, die meenen dat te gelijk met het lichaam ook de ziel begraven wordt, toch kunnen wij er ons van overtuigen, dat de geest, zoolang hij aan de stof gebonden is, in innig verband met haar staat.

DE OORLOG IN HET OOSTEN. - EEN LEGERKAMP VAN BULGAARSCHE VRIJWILLIGERS.

Ook de hersenen, welke wij als het middelpunt der verrichtingen van den geest beschouwen, hebben voor hare opwekking en werkzaamheid zuurstof noodig. Het bloed geeft aan de hersenen dan ook zuurstof af, terwijl deze, evenals alle andere organen, koolzuur aan het bloed teruggeven.

Om eene proef daarvan te nemen, sluite men een dier in eene zeer beperkte van de buitenlucht afgesloten ruimte, waar het al de aanwezige zuurstof verbruikt, en men zal zien, dat de werking der zintuigen zal ophouden en eerst dan weêr terugkeeren, wanneer men het

DE OORLOG IN HET OOSTEN. - RUSSISCHE VERSTERKINGSTROEPEN IN DEN SCHIPKA-PAS.

dier zuurstof toevoert. Ontvangen onze hersenen geen versche zuurstof, hoopt zich het koolzuur daarin op, of wordt dit door het bloed aangevoerd, dan verdwijnen de zinnen langzamerhand, men kan niet meer hooren of zien, men wordt bewusteloos.

Alle organen hebben dus voor hare verrichtingen zuurstof noodig. Zijn nu al deze organen in werking, dan moeten zij vermoeid worden, en het gevoel van vermoeienis ontstaat door de in de organen opgehoopte vermoeiingsstoffen. Dit laatste woord is geene uitvinding van ons, want de grootste scheikundigen hebben werkelijk zulke vermoeiingsstoffen aangewezen.

Zoodra de spier in werking wordt gesteld, heeft er in haar eene opvallende scheikundige verandering plaats. Dewijl namelijk de spier, als zij in rust is, geen spoor van zuur inhoudt, zoo bemerkt men in de werkzame spier een zuur, dat door Liebig en Berzelius als vleeschmelkzuur uit de spier is aangewezen. De hoeveelheid melkzuur is grooter, naarmate de spier sterker gespannen wordt.

Hoe meer wij werken, hoe meer melkzuur zich in onze spieren ophoopt. Ook in de hersens is melkzuur aanwezig en wij mogen gerust aannemen, dat het een scheikundig voortbrengsel is harer werkzaamheid.

Dat dit melkzuur wezenlijk eene vermoeiingsstof is, hebben de proeven op dieren genomen bewezen. Wanneer men melkzuur in de spieren spuit, nemen hare krachten beduidend af, terwijl door het uitwasschen de spieren hare krachten weêr hernemen.

Zoodra zich melkzuur in de organen opgehoopt heeft, is men vermoeid. Wil men de vermoeidheid verdrijven, dan moet het zuur verwijderd worden. Nu wordt het in 't lichaam aanwezige melkzuur door de zuurstof gemakkelijk geoxydeerd, d.w.z. de zuurstof verbindt zich gemakkelijk met de grondelementen van het melkzuur en vormt, als afvalsproducten, koolzuur en water. Op deze wijze worden de spieren van hare vermoeiingsstoffen ontlast.

Op deze feiten heeft Preger zijne leer der oorzaken van den slaap gegrond. Is namelijk zooveel vermoeiingsstof, d.i. melkzuur opgehoopt, dat de verschillende organen machteloos worden, dan moet al de opgenomen zuurstof gebruikt worden om deze stof te verwijderen. In plaats dat de zuurstof spieren, zenuwen en hersenen in de ontwikkeling hunner werkzaamheid hindert, wordt zij tot vernietiging der stof gebruikt, welke de krachten dezer organen verlammen. Wanneer daarenboven bij dag meer koolzuur uitgeademd wordt dan de opgenomen zuurstof noodig heeft - en wel bij zeer gering werk de dubbele hoeveelheid - dan is ook juist de tijd gekomen, om het lichaam de te weinige zuurstof te geven, welke gedurende den arbeid verbruikt is.

Deze dubbele werking - opname van zuurstof tot verdrijving van het melkzuur en opname van zuurstof tot aanvulling van het meerder verbruik van zuurstof bij dag - is de oorzaak, die ons spier- en zenuwstelsel voor een tijd verlamt. En zijn wij aan het punt gekomen, waarop deze organen door onttrekking van zuurstof niet meer werken, dan treedt de toestand in, welke zich vooral kenmerkt door de onderbreking der verrichtingen van de hersenen, die toestand namelijk, welken wij slaap noemen.

Dit is dus de slaap, welke de natuurwetten aan ons lichaam opdringen, als het zich moê gewerkt heeft. In welke verhouding de ziel tot het lichaam staat, weet de vriendelijke lezer misschien niet. Hij slape er echter niet minder gerust om. Dat er nog iets meer achter schuilt dan melkzuur is gemakkelijk te begrijpen.

(Slot volgt.)

Nathalie.
Eene novelle door Mathilde.

(Vervolg.)

‘Mijn neven noemden mij steeds de Polin, en ik antwoordde, dat ik er trotsch op was geen Rus te zijn. Tante Pelagie hoorde dit en gaf mij een slag op de wang. Dat ging ik aan papa vertellen, en na dien tijd heeft hij mijn neef Wladimir en tante Pelagie nooit meer toegesproken, maar mij verbood hij van ooit zoo iets weêr te zeggen.’

‘En hebt ge gehoorzaamd?’

‘Ja, ik vrees mijn vader zoo! Doch in mijn hart heb ik altijd de Polen bemind; er woonde een arme poolsche vrouw niet ver van ons; ik stuurde haar altijd geld of kleederen, alleen omdat mama een poolsche was.’

Louise drong haar tranen met geweld terug; dankbaarheid vervulde haar hart, omdat de Hemel zelf gedaan had wat zij niet mocht doen, de ziel van haar kind tot het goede vormen en vervullen met liefde tot de onbekende moeder.

‘Ik was een buitengewoon vrolijk kind; dat zoudt ge nu niet meer zeggen!’ vervolgde Nathalie; ‘ik hield meer van in den tuin rond te springen en in de bosschen te dwalen dan van studeeren. Ik was sterk als een jongen; ik had een paardje, waarop ik soms urenlang reed.’

‘En wie zorgde voor uwe opvoeding?’

‘Madame Moustiers is mijn tweede gouvernante, de eerste was een engelsche; och, ik bekommerde mij weinig om die dames; papa zag ik hoogst zelden, grootmama was altijd even streng en koel jegens mij, maar wat deerde het mij? Ik had een vriendin, Marsa heette zij; ze was de dochter van een onzer lijfeigenen; 't ergerde mijn familie wel, dat ik haar zoo beminde, maar papa vond het goed en dus konden we samen voortleven, spelen, rijden, lezen, soms een weinig werken; o, wat gelukkige jaren hebben wij doorgebracht. Ik dacht toen weinig aan mijn moeder.’

‘Hoe oud waart ge in dien tijd?’

‘Ik zou dertien jaar worden, toen Marsa plotseling ziek werd en stierf. Ik paste haar op, ik, die nooit een zieke of doode had gezien. O, toen begreep ik eerst wat een vreeselijk ding die dood is; nadat Marsa mij verlaten had, was ik geheel veranderd: maanden lang sprak ik geen woord, in mijn slaap zag ik slechts het lijk van mijn vriendin, ik hoorde haar laatste benauwde ademhalingen; ik stelde mij voor hoe eenzaam zij moest liggen op het kerkhof en ik werd er erg ziek van. De doctoren raadden afleiding aan; juist was tante Pelagie van plan om met haar man en grootmama een reis te maken naar Italië; ik zou dan meêgaan, madame Moustiers vergezelde ons, maar om mij op te vrolijken, huurden zij in Parijs een fransche jonge dame tot mijn gezelschap. Ze was eenige jaren ouder dan ik en ik kon beter met haar praten dan met mevrouw Moustiers. Zoo gingen we naar Italië.’

‘En uwe gezondheid?’

‘Ach, mijn borst was reeds aangetast en ik had het lot van Marsa onophoudelijk voor oogen. Niemand had nog getracht mij te troosten, wat zou men mij ook zeggen? Dat Marsa in den hemel was en we elkander daar zouden terugzien? Grootmama en de tantes denken er liefst niet aan, dat ze eens met haar lijfeigenen in één hemel zullen komen. Ik treurde dus om Marsa als een heidin; Louise Baron, zoo heette mijn nieuwe vriendin, - ik mocht haar reeds lijden omdat ze Louise heet, dit is immers de naam van mijn moeder - was zeer godsdienstig en katholiek; zij sprak mij veel over

de wijze, waarop wij ons moeten onderwerpen, over de verdiensten van het lijden, over het wederzien in den hemel en ik luisterde zoo gaarne naar haar, en de herinnering aan mama werd hoe langer hoe zoeter. Ik zou misschien wel genezen zijn, indien.....'

'Nu, ga voort!'

'Nu komt het geheim! Louise vertelde mij veel schoons over de katholieke godsdienst, zij nam mij meê naar de kerk, legde mij de ceremoniën uit en ik, die niets anders van God of godsdienst wist dan dat men naar de kerk moet gaan en kruisen maken, omdat de czaar er op gesteld is, ik was innig verheugd over het nieuwe licht, dat in mijn ziel scheen; ik vergat mijn verdriet en in Rome herleefde ik geheel, zoowel naar de ziel als naar het lichaam.'

'Maar vermoedden uwe grootmama en tante niet wat Louise u leerde?'

'Neen, nog niets! Zij zagen ons uitgaan en vroegen niet waar wij heengingen; maar eens, op een prachtigen lentenamiddag, maakten wij een uitstapje in de romeinsche Campagna met vele adellijke Russen. We hadden onze rijtuigen verlaten en wandelden in groepjes door het land, toen er plotseling een stoet naderde.

't Waren priesters en kardinalen, voorafgegaan door eenige pauselijke soldaten, en ik hoorde ons gezelschap fluisteren: 'De Paus, de Paus!'

Ik had den Paus nog niet gezien en bleef stilstaan, terwijl de anderen zich verwijderden; eenige landlieden knielden neêr om zijn zegen te ontvangen. Maar grootmama en tante Pelagie zagen verachtelijk op den stoet neêr en ik..... o, ik zal het nooit vergeten, hoe hij nader kwam, die grijsaard in zijn witte kleeding, met zijn zoeten lach en zijn oogen, waarin een uitdrukking lag als hadden zij een blik mogen werpen in den hemel!

'Wat was ik toen vertoornd op onze patriarchen en op onzen keizer, die hem niet wilden erkennen als hun vader, dien man, op wiens voorhoofd als het ware de stempel rust van zijn hemelsche zending.

'Ik had een grooten schat oranjebloemen in mijn handen en mijn kleed; zonder nadenken ging ik hem tegemoet en strooide de bloemen op zijn weg, en toen knielde ik voor hem neêr. Ik wist niet wat ik deed, 't was of ik zóó en niet anders handelen mocht.'

'Ga voort, ga voort!'

'Hij zag me aan en glimlachte. Wat een glimlach en wat een gevoel, toen hij zijn hand zegenend verhief en daarna even op mijn gebogen hoofd deed rusten. O, Maria, ik stond op, ik ging ter zijde, maar 't was of ik droomde, of ik een oogenblik in een andere wereld had verkeerd.'

'En wat zeiden de anderen?'

'Grootmama sprak niets, maar tante Pelagie greep mij bij den schouder en, haar toorn niet meester, schudde zij mij heen en weêr en zeide ruwe woorden over mijne moeder, over mijn slechten aard, mijn poolsche sympathieën en ik weet niet wat al meer. De anderen waren ook zeer verstoord op mij en de tocht liep treurig af. Louise Baron was thuis gebleven; mijn eerste werk toen ik haar terug zag was natuurlijk, haar alles te vertellen. Zij verbleekte en verzocht mij om toch voorzichtiger te zijn, maar ik was opgewonden over de slechte behandeling en nog vol geestdrift over mijne ontmoeting met den Paus. Ik wilde katholiek worden, kost wat kost, en den volgenden morgen ging ik met Louise naar haren biechtvader, en hij nam mij eenige dagen later in den schoot der katholieke Kerk op.'

'O, Nathalie, ge hebt dus de godsdienst uwer moeder omhelsd? Mijn God, hoe zal ik U genoeg kunnen danken? Maar verder?'

‘Louise Baron werd ondervraagd, zij bekende niets van den stap, dien ik in stilte had gedaan; maar 't was genoeg dat zij mij zulke gedachten en denkbeelden had opgedrongen: zij moest heengaan en na haar vertrek werd ik alweder zwaar ziek; ik moest den winter in Nice doorbrengen en de doctoren verboden ten strengste mijn terugkeer naar Rusland. Grootmama en tante gingen naar St.-Petersburg, en ik bleef met madame Moustiers en de bedienden in Italië.’

‘Maar uwe bekeering dan?’

‘Ze merkten er niets van; madame Moustiers liet mij naar de kerk gaan, waar ik verkoos; zij zelve weet niet eens wat voor godsdienst zij belijdt. Doch toen.....’

‘Lieve Nathalie, ga wat uitrusten! Ge zijt zoo heesch en moe.’

‘Tot morgen dus! Ik heb u toch reeds het grootse gedeelte verteld.’

V.

Daags daarna was Nathalie weêr minder wel, en eerst eenige dagen later kon zij hare geschiedenis voortzetten.

‘Ik vertelde u dus, dat ik met Moustiers in Italië overbleef; hoe ik mij verveelde, kunt ge begrijpen; ik was wel niet ziek, maar toch

zeer zwak en treurig gestemd. Als ik niet gesteund was geworden door de godsdienst en door de brieven van mijn goede Louise, dan zou ik ongetwijfeld van verdriet en verveling gestorven zijn. Geregeld vervulde ik mijn plichten als katholiek; 't toeval wilde, dat een Russische familie in onze buurt er achter kwam en zulks aan mijn vader schreef.

'Ik vertelde u reeds, dat papa altijd overladen was met werk en dus weinig tijd had om aan mij te denken. Grootmama daarentegen, toen zij den brief las, was buiten zich zelve van toorn, en zij vond het de moeite waard de groote reis van St.-Petersburg naar Nice te maken, om mij eens te ondervragen.'

'Arm kind!'

'Neen, niet arm! Ik was sterk door mijn geloof, ik durfde grootmama weêrstaan, hoe verschrikkelijk ook hare verwijtingen waren; maar toen ze mij met papa dreigde, die er niets van wist, zooals zij zeide, en die mijne ongehoorzaamheid zwaar zou straffen, kreeg ik een zenuwtoeval en lag verscheidene dagen achtereen bewusteloos.'

'Die wreedaards!' en hartstochtelijk sloot Louise haar kind in de armen, als wilde zij haar verdedigen tegen degenen, die haar aanvielen.

'Maar uw vader heeft u toch niet mishandeld, niet waar, Nathalie? Zoo ontaard is hij immers niet?'

'Neen, Maria, ik heb mijn vader niet gezien, sedert ik te St.-Petersburg afscheid van hem nam, en zijn brieven, hoe kort ook, zijn teeder en zachter geworden, sedert mijn ziekte mij nader bij het graf brengt. Hij zal mij komen bezoeken zoodra hij kan, maar ik beef toch voor hem!'

'Weet hij nog niets van uw overgang?'

'Volgens grootmama niet, maar ik heb een fragment gevonden van een brief, dien zij in Nice ontving en toornig in stukken scheurde. Daar, lees, ik bewaar het steeds in mijn portefeuille.'

Louise nam het stukje en las:

'Neen, 't is erg genoeg, dat ik om uwe dweepzieke eerzucht mijn huiselijk geluk heb verwoest; ik heb uw wil gedaan, ik heb mij in de politiek geworpen, ik heb den keizer gevleid, de eereposten nagejaagd. Eén zaak heb ik steeds geweigerd en zal het ook nimmer doen; en wat nu de daad van Nathalie betreft, 't is de straf, die mijn gebroken belofte na zich sleept. Ik heb gezworen, vóór mijn huwelijk met Lodoïska, dat al onze kinderen katholiek zouden worden: welnu! God heeft zich gewroken, en buiten haar moeder heeft mijne dochter toch de orthodoxe godsdienst verlaten. Doe haar geweten geen geweld aan! Als ik haar spreek, dan.....'

'Dan..... wat dan, Maria, wat dan?'

'Wees gerust, Nathalie, God zal u bijstaan!'

'Begrijpt ge nu waarom ik zou willen sterven, waarom ik mij voelde aangetrokken tot u? Ik zag u met uwe zuster in 't katholieke kerkje, ik was er ook heen gewandeld. Ze hebben mij Italië doen verlaten en naar een protestantsch land gezonden, om mij buiten de gelegenheid te stellen, mijn plichten waar te nemen; doch God is overal in alle kerken en kapellen; maar nu zult ge immers zorgen, dat ik vóór mijn dood alle troostmiddelen der Kerk ontvang?'

'Wees gerust,' snikte Louise, 'Nathalie, arm kind! God is goed, maar o, waarom moet uw leven zóó geknakt zijn, waarom kan ik u niet wegvoeren verre van hier, naar een land, waar men ons niet kent en waar.....'

'Mijn moeder woont?'

‘Ja, uw moeder, uw arme moeder, die al die jaren ver van u geleden, geweend, gestreden heeft. Waarom zouden we niet mogen gelooven, dat haar gebed verhoord is? Zij vroeg de redding uwer ziel tot prijs van haar smarten, en op wonderbare wijze hebt ook gij moeten lijden voor haar geloof!’

‘De tijd dringt, Maria, wanneer zal ik haar zien?’

‘Spoedig, spoedig!’

De krachten van Nathalie namen zichtbaar af; loopen viel haar moeilijk, weldra was 't haar niet meer mogelijk; met een engelachtig geduld droeg zij haar lijden, vooral toen het Louise gelukt was, tijdens een afwezigheid van Madame Moustiers, haar de laatste HH. Sacramenten te doen toedienen.

't Scheen of zij niet meer tot de aarde behoorde, zoo kalm, zoo verheerlijkt zag zij er uit.

Zij had geen grillen meer, moest de gouvernante zelve tot haar groote verwondering bekennen; alle scherpe kanten van haar karakter waren afgeslepen. Madame Moustiers had vele kennissen gemaakt; het was een groote uitkomst voor haar, dat de zieke zoo gaarne bij Louise was en dat deze ook zoo goed voor haar zorgde; gerust kon zij nu tochtjes of visites maken en liet het tweetal dan, tot beider groote vreugde, alleen.

Met weemoedig genot verlichtte Louise de laatste smarten van haar kind, dankbaar dat dit ten minste haar gegund was; aan de toekomst trachtte zij niet te denken: als de familie kwam, als de dood Nathalie wegrukte....; zij leefde alleen in het tegenwoordige.

Dag en nacht bleef zij bij de zieke; geen zuchtje, dat de zieke borst ontsnapte, of Louise ving het op, geen kuchje of het hart der moeder dreigde daardoor te breken.

‘O, Maria,’ zeide Nathalie haar eens, toen zij, liefdevol over haar gebogen, het brandend hoofd van 't lijdend kind verfrischte, ‘ik geloof niet, dat mijn moeder beter voor mij zou zijn dan gij, maar ik vrees dat, - zeg 't haar niet, - ik haar niet meer zal beminnen dan ik u liefheb. Wanneer komt ze toch?’

Toen bezweek Louise's kracht.

Zij viel voor haar dochter neêr en haar omhelzende, snikte zij:

‘Hebt gij 't dan nog niet geraden, Nathalie? Welke vreemde vrouw zou u zoo met liefde overladen, als ik 't doe; zie me aan, herkent ge uw moeder niet?’

En daar 't meisje haar nog steeds verbaasd aanstaarde, haalde zij het medaillon en den trouwring te voorschijn.

‘Zie,’ sprak zij, ‘dit is uw vader toen hij mijn bruidegom was, en deze ring, waarop uw wapen staat, was het teeken onzer verbintenis.’

Toen bezon zich Nathalie, en met een vreugdekreet wierp zij zich om den hals van hare moeder.

‘O, nu ken ik u, mama, mijn liefste mama, te dikwijls immers reeds zag ik uw beeld in den droom; hoe dikwijls kwam de gedachte bij mij op, dat ge mijn moeder waart; doch ik vreesde, dat dit slechts een herschenschim, dat dit te veel geluk zou zijn. O, nu kan ik gerust sterven en dan..... O, was mijn vader slechts hier!’

Dienzelfden avond riep de geneesheer madame Moustiers ter zijde en waarschuwde haar, dat Nathalie's toestand een spoedigen, treurigen afloop deed vreezen, zoodat het noodzakelijk was haar familie er van te onderrichten.

Onmiddellijk schreef de ijverige gouvernante naar St.-Petersburg, doch vergat Louise dit mede te deelen.

Toen dus moeder en dochter eens, terwijl madame Moustiers naar Den Haag was, alleen bij elkander zaten, trad plotseling de vorstin Dalmatchine, wie de jaren noch

den overmoedigen trots, noch het krachtige gestel ontnomen hadden, in het vertrek, waar zij zich bevonden.

Sprakeloos van schrik staarde zij het tooneel aan. Haar kleinkind in de armen harer gehate schoondochter!

Het was verschrikkelijk! Geen wonder, dat zij geen woorden vinden kon om aan haar gevoel lucht te geven; ook Louise was door het onverwachte der verschijning getroffen.

Alleen Nathalie kon spreken.

‘Grootmama,’ zeide zij, ‘ik ben zoo gelukkig geweest, van in mijne laatste dagen een goede oppasster te vinden in mijn eigen moeder!’

‘Gij hier!’ barstte zij eindelijk uit, ‘uw plaats is niet hier. Vertrek!’

‘Mevrouw!’ antwoordde Louise met trillende lippen, doch vastberaden, ‘ge hebt mij verjaagd van de zijde van mijn echtgenoot, van de wieg mijner dochter. Geen menschelijke macht echter zal mij verwijderen van haar sterfbed!’

‘Neen, neen, mama, gij moogt mij niet verlaten; o, had ik u altijd bij mij gehad, ik zou niet zoo jong moeten sterven!’

Dit woord, dat Nathalie ontviel, - want met opzet had zij 't niet gekozen, - maakte op dit oogenblik nog niet veel indruk op de vorstin, maar nadat zij vol toorn de kamer verlaten had, om madame Moustiers te zoeken, die nergens te vinden was, begon zij er over na te denken.

Wat kon zij doen?

Opzien baren door Louise te verwijderen; maar ieder zou haar laken, zelfs haar zoon; madame Moustiers wist niets van de zaak; het getuigschrift was in orde, zij zelve had haar toestemming gegeven tot de aanstelling van juffrouw De Roode bij hare kleindochter.

Wat zou het beste zijn?

Alles aan haar zoon schrijven en overigens haar schoondochter te behandelen als een bediende: zoo bleef ten minste de zaak verborgen.

Ondertusschen viel haar het woord van Nathalie weêr te binnen en deed haar opnieuw sidderen van toorn.

Zij schreef Casimir, dat dit de verwelkoming van Nathalie was geweest, dat het ongetwijfeld haar moeder was, die haar zulke denkbeelden had ingegeven, en zij bad hem dringend toch spoedig over te komen.

VI.

Casimir zou sedert lang niets liever gedaan hebben, maar hij was in een onaangename zaak gewikkeld. Sinds eenigen tijd hadden benijders, die spoedig vijanden waren geworden, het op zijn rang en positie gemunt; eenige onvoorzichtige woorden van hem, in een toost geuit, zijn bekende haat en afkeer tegen alles wat Duitsch was, de bescherming die hij aan eenige poolsche samenzweerders verleend had, gaven hun wapenen in de hand, welke zij te rechter tijd wisten aan te wenden.

Hij verdedigde zich zoo goed hij kon, maar zijne vijanden waren machtig; de keizer, door angsten en hersenschimmen gekweld, leende hun een al te gewillig oor, en juist toen hij den dringenden brief zijner moeder ontving, was hem aangezegd, dat hij voorloopig van zijne bediening aan 't hof ontheven was en een proces tegen hem zou worden ingesteld.

Zoo hevig schokte hem het bericht van Nathalie's ziekte, maar vooral de woorden door haar gebezigd en de onverwachte tegenwoordigheid zijner vrouw bij het sterfbed van hun kind, dat hij nauwelijks meer dacht aan den anderen slag, die hem getroffen had; zonder over de gevolgen na te denken van zijn overijld vertrek juist op dit oogenblik, verliet hij onmiddellijk de hoofdstad en stoomde Duitschland door naar Nathalie's ziekesponde.

In de lange, eenzame uren, welke hij in de coupé doorbracht, ontrolde zich zijn vorig leven in vurige trekken voor zijn geest.

Wat had 't hem gebaat, dat hij jaren lang eenzaam en treurig geleefd had, verre van zijn vrouw en kind, alleen ter wille van eenige voorbijgaande glans en aanzien?

Nu had hij toch verloren, hetgeen hij zoo lang met koortsachtigen ijver had nagejaagd en verkregen, waarvoor hij zijn vrouw opgeofferd, zijne beloften geschonden, zijn geweten bevlekt had; en nu stierf zijn kind in den bloei van haar leven en gaf hem de schuld van haar dood.

Geluk? Neen, dat had hij niet gekend in die woelige, onrustige jaren tusschen al die hofintriges, die kleingeestige berekeningen en listen; nooit, moest hij zich zelf bekennen, had hij tevredenheid en kalmen vrede gevoeld sedert hij zijn Louise verstiet.

Eindelijk kwam hij dan in Den Haag aan en liet zich onmiddellijk naar Scheveningen rijden; hij dacht slechts aan Nathalie, het kind dat hij aanbad, maar wier aanblik hij niet goed verdragen kon, daar zij hem steeds zacht scheen te verwijten, wat zij nu eindelijk overluid had uitgesproken.

Hij vroeg, in 't badhotel aangekomen, het eerst naar zijn moeder.

De ontmoeting tusschen moeder en zoon was koel en afgemeten.

(Wordt vervolgd.)

Mozaïek.

De rekenmachine van Georges B. Grant.

- Onderstaande machine, eene uitvinding van den heer Georges B. Grant te Boston, heeft ten doel uitvoerige becijferingen te maken met eene juistheid, waarover men verbaasd staat. Zooals men in de gravure ziet, wordt een cylinder door een zwingel bewogen, waardoor een ijzeren staaf, die aan den cylinder is bevestigd, insgelijks in beweging wordt gebracht. Rondom den staaf bevinden zich beweegbare wielen, waarop cijfers staan. De bovenste cylinder is omgeven door een glazen cylinder, waarop acht ringen zijn aangebracht met de cijfers 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. Elk dezer ringen kan zoodanig om den glazen cylinder draaien, dat hunne cijfers gezamenlijk een getal uitmaken naar verkiezing. Ook de glazen cylinder kan zich rondom den ijzeren cylinder bewegen. Wanneer men hem een gaatje verder schuift, wordt de uitkomst eener vermenigvuldiging met tien vermenigvuldigd.

Veronderstellen wij, dat we eene vermenigvuldiging te doen hebben met drie cijfers, en kiezen wij daartoe bijv. 763 te vermenigvuldigen met 345.

Men stelt nu de ringen van den bovensten cylinder zoodanig, dat hij het getal 763 vertoont. Men draait vervolgens vijfmaal den zwingel rond, omdat er vijf eenheden in den vermenigvuldiger zijn, en de uitkomst leest men op den ondersten staaf. Wanneer dit gedaan is, zet men den glazen cylinder een gat verder en men heeft de tientallen. Men draait viermaal, omdat er 4 tientallen in den vermenigvuldiger zijn, en men verkrijgt als uitkomst het product van het vermenigvuldigtal door het cijfer der tientallen van den vermenigvuldiger; terzelfdertijd wordt de som bij de uitkomst der eenheden geteld.

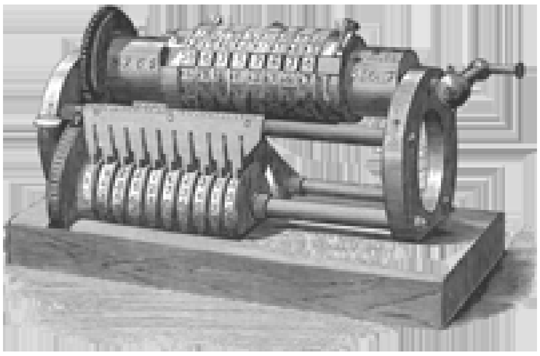

DE REKENMACHINE VAN GEORGES B. GRANT.

Men zet nu den glazen cylinder nog een gat verder, en de uitkomst levert de honderdtallen op. Het product wordt bij de verkregen uitkomst van de vermenigvuldiging van het vermenigvuldigtal door de cijfers der tientallen en de eenheid van den vermenigvuldiger geteld, en de vermenigvuldiging is gereed.

Om eene deeling te doen, wordt de deeler op de ringen van den bovensten cylinder gezet en het deeltal op de wielen. Het quotient wordt dan op de bovenste wielen gelezen.

De steppen.

- Meermalen is reeds het woord steppen gebruikt en men bedoelde daarmeê vlakten zonder einde, waar niets leeft, niets groeit. Een aardrijkskundig genootschap gaf onlangs de volgende beschrijving der russische steppen:

'Bij de bespreking van het Aralgebied werd eindelijk op het verschil gewezen tusschen de vruchtbare rivieroevers, zoo rijk aan prachtige streken, en de steppen of woestijnen, die, gelijk een Middel-Aziaat tot den reiziger Vambery zeide, 'God voor Turkestan en zijn bewoners in zijn gramschap geschapen had,' en die dan ook door Vambery zelven als eindelooze zandzeeën worden beschreven. Zij zijn nu eens gelijk aan een zee van zandgolven, door stormen opgezweept, en dan weêr aan den zeespiegel, door een snellen wind bewogen. Geen vogel in de lucht, geen worm op den grond is er te zien: er zijn slechts sporen van uitgebluscht leven, het gebeente namelijk van gestorven menschen en dieren, dat elk voorbijtrekkende tot eenen hoop verzamelt, opdat het tot wegwijzer zou kunnen dienen. De vreeselijke eenzaamheid der steppen was ook door Thomas Witlam Atkinson in zijn reisverhaal duideiijk geteekend. Zij is niet te vergelijken met die der bosschen. Dáár hoorde men nog den wind fluiten, de bladeren ruischen, de takken kraken, nu en dan stortte een reusachtige boom krakend ter aarde, vernam men een echo, zag men een vogel of eenig ander levend wezen, doch in de steppen, in de dorre woestijn werd de doodsche stilte door niets afgebroken.'

Het zijde-fabrikaat in Frankrijk.

- Tegenwoordig worden in Frankrijk ongeveer 6 millioen kilogrammen zijde verwerkt, terwijl de uitvoer tusschen de zes- en zevenhonderd millioen franken bedraagt. De zijde-nijverheid verschaft aan meer dan tweehonderd duizend personen werk. Bovendien telt men tusschen 150.000 en 200.000 kweekers van zijdewormen. Thans beloopt de oogst van cocons nauwelijks meer dan tien millioen kilogram, eene waarde vertegenwoordigende van 50 millioen franken, doch dit cijfer zou onder gunstige omstandigheden verdrievoudigd kunnen worden.

Egyptische mummiën.

- Het britsch Museum bevat de grootste verzameling egyptische mummiën; twee zalen zijn er geheel meê gevuld. De oudste overblijfselen van voorname personen zijn wel de beenderen van den eersten Pharao (in zijne oorspronkelijke doodskleederen gehuld en, met het oog op den hoogen ouderdom, goed onderhouden), die in 1865 in het Museum werden geplaatst en als het merkwaardigste stuk beschouwd worden. Op het deksel der doodskist was de naam Pharao Mykerinus gegrift.

Deze monarch, wiens verbrokkelde beenderen en leêrachtige huid nu de nieuwsgierigheid en bewondering der menschen opwekken, regeerde in Egypte, eer Abraham geboren was. Toen hij in den bloei van zijn leven was, begon eerst de tijd van de verste oudheid.

Eetbare aarde.

- In tijd van nood wordt door veel volken aarde als voedingsmiddel gebruikt. Deze aarde bevat echter altijd organische voedingsstoffen, vooral infusie-diertjes. In China kent men reeds van den oudsten tijd de eetbare aarde. De natuurvorscher Ehrenberg hield het voor zeer waarschijnlijk, dat deze aarde een soort steen was, uit het overschot van poliepen afkomstig. Chineesche berichten van het jaar 744 na Kristus gewagen reeds van steenbrood, dat men voor speksteen hield. Speksteen-eters vindt men tegenwoordig nog in Kurdistan en Nieuw-Caledonië. Volgens de berichten van den chineeschen missionaris Mathieu Ly is in 1831 en 1834 in China aarde gevonden, welke bij den hongersnood, die kort daarop volgde, het eenige voedsel was.

De aardappelen.

- De geschiedenis der invoering van den aardappelbouw is vooral in Frankrijk merkwaardig geweest. De apotheker Parmentier verwierf zich door dit voedingsmiddel groote verdiensten, zoodat Lodewijk XVI eens tot hem zeide: ‘Gij hebt het brood der armen uitgevonden. Frankrijk zal er u eens dankbaar voor zijn.’ De koning en de koningin alsmede geheel het hof droegen de aardappelbloemen als bouquet in het knoopsgat.

Hoe had Parmentier het aangelegd om het volk dit nieuwe brood te doen aannemen? Er was hier namelijk spraak, evenals in andere landen, alleen het vooroordeel tegen iets nieuws te overwinnen, en dit gelukte hem door de volgende list: Parmentier liet geheele velden met aardappelen beplanten en daarop planken plaatsen waarop met groote letters stond, dat al degenen, die de kostbare vrucht stolen, streng zouden gestraft worden. De boeren begonnen daarop te stelen, en men hield een oog gesloten, - en weldra begon men eerst in 't klein en daarna in 't groot de aardappels zelven te planten.

Pruisische horloges.

- Iedereen weet, dat de minuten in 60 seconden verdeeld zijn; minder bekend is het echter, dat er op het einde der vorige eeuw horloges waren, waarop de minuut in 75 seconden verdeeld was. Deze zonderlinge horloges waren namelijk voor de Pruisische officieren gemaakt, omdat de soldaten vroeger evenzooveel passen in eene minuut moesten doen en men de excercitiën precies naar het horloge wilde regelen.

Een tempel uit één steen.

- In de nabijheid der stad Madras in Indië lag eertijds de bloeiende stad Mahabali Pouram, en op dezelfde plaats vermoedelijk vroeger nog andere steden, welker namen in de duistere voortijden verloren gingen. Een enkel werk van menschenhanden heeft echter al deze verwoestingen van den tijd overleefd, de monolitische tempel bij Pouram, die in den vroegsten voortijd uit een reusachtige rots gekapt werd. Vele geslachten werkten aan dien bouw; de een kapten de rots uit, de anderen versierden hem met reusachtige figuren en ornamenten en zoo trotseert hij nog vandaar de vergankelijkheid. Zijn torenspits verheft zich 150 voet boven den beganen grond.

Het kanaal van Suez.

- De jaarlijksche ontvangsten van de compagnie van het Suezkanaal bedroegen in:

1870	1.159.000 fr.
1871	8.933.000 fr.
1872	16.407.000 fr.
1873	22.899.000 fr.
1874	24.859.000 fr.
1875	28.886.000 fr.
1876	29.974.000 fr.

Het aantal schepen, dat in 1876 de reis door het kanaal maakte, beliep 1457. Het gewicht der handelsartikelen stond gelijk met 3.072.000 ton. Gedurende de eerste vijf maanden van 1877 voeren 766 schepen door het kanaal en bedroegen de ontvangsten 15.023.025 franken. In 1876 hadden over hetzelfde tijdvak 692 schepen den tocht door het kanaal gemaakt en bedroegen de ontvangsten 13.732.175 franken. Het schijnt dus, dat de inkomsten van het laatste jaar die van 1875 met 10.880.000 franken zullen overtreffen, de eerste vijf maanden van het jaar tot maatstaf genomen. Vergeleken met hetzelfde tijdvak in 1876 zou de meerdere ontvangst 1.290.350 fr. beloopen.

[Nummer 4]

Geïllustreerd nieuws.
De oorlog in het oosten.

Hebben de Russen in Bulgarië weinig geluk gehad met hunne oorlogsbedrijven, in Klein-Azië is het hun niet beter gegaan. Hunne voorspellingen, dat zij Armenië binnen weinige maanden geheel in hunne macht zouden hebben, zijn niet alleen gelogenstraft, maar over het algemeen hebben zij niets dan tegenspoeden ondervonden. Behaalden zij eene enkele vluchtige overwinning, deze werd onmiddellijk opgewogen door eene smadelijke neêrlaag, die het verkregene we r deed verloren gaan. Batum werd ingesloten en bedreigd, maar moest door tegenspoed op tegenspoed weder verlaten worden. Bajasid bevond zich nauwelijks in de macht der Russen, of zij werden er met beduidende verliezen uit verdreven. Het gewichtige Kars was van het hoofdleger der Turken afgesloten en Loris Melikoff bedreigde zelfs Erzerum, Armenië's hoofdstad, maar eene reeks van neêrlagen, door den bloedigen slag bij Olti besloten, dwong de Russen tot den terugtocht; de belegering van Kars moest opgegeven worden en het russische hoofdleger was gedwongen zich op zijn eigen grondgebied terug te trekken.

Aan welke oorzaken waren die reeks van rampen te wijten, waarmede de Russen bezocht werden? Zij zelven gaven voor, dat de vijand sterker was dan men aanvankelijk vermoed had - alsof dit eene gegronde verschooning kan genoemd worden. Alvorens den veldtocht te beginnen, hadden zij zich van de sterkte van Moukhtar-pacha's oorlogsmacht moeten overtuigen: dit niet gedaan te hebben, was een onvergeeflijke misslag. De Russen beweerden verder, dat zij een gedeelte hunner macht moesten aanwenden, om de oproerige volks-

KAREL I EN OLIVIER CROMWELL, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN M. SCHEX.

stammen in den Kaukasus in bedwang te houden, doch ook dit geeft den sleutel niet aan voor de in Klein-Azië ondervonden tegenspoeden: zij hadden met den geest der bevolking rekening behooren te houden en daarnaar hunne maatregelen moeten nemen.

Allengs konden echter de Russen hunne voorwendsels niet meer doen gelden; voortdurend ontvingen zij versterking en de Kaukasische opstand werd bedwongen: zij konden dus al hunne macht tegen Moukhtar - pacha wenden, maar - de voorspelde overwinningen bleven nog altijd uit. Dit kon niet anders: de eigenlijke oorzaak van de russische neêrlagen werd niet weggenomen, - de onbekwaamheid der aanvoerders. Noch de grootvorst Michaël, de opperbevelhebber van het Kaukasus-leger, noch de chef van zijn generalen staf, Loris Melikoff, werden teruggeroepen, en zoo hadden in Armenië evenals in Bulgarië gelijke oorzaken gelijke gevolgen.

Weken lang bleef het russische hoofdkwartier, na het opbreken van het beleg van Kars, werkeloos in zijne verschanste legerplaats bij Alexandropolis liggen. Eerst in de eerste dagen van september beproefde Loris Melikoff, nadat zijn leger aanmerkelijk versterkt was, een nieuwen aanval op de Turken; bij Kizil-Tepe, op den weg tusschen Alexandropolis en Kars, kwam het tot een veldslag, waarbij de Russen na een bloedigen strijd geslagen werden en de laatste positie op turksch grondgebied verloren. Het waren de versterkte heuvels van Kizil, die den grooten weg tusschen beide genoemde steden beheerschten, en nu door Moukhtar-pacha in bezit genomen werden.

Sedert waren de Russen geheel en al van Kars afgesneden, daar de Turken hun hoofdkwartier tusschen deze stad en Alexandropolis hadden opgeslagen.

Opnieuw trad een tijdperk van rust in, slechts nu en dan door eenige onbeduidende schermutselingen afgewisseld. De Turken toch, die in het gezicht der vijandelijke legerplaats lagen, konden er niet aan denken Loris Melikoff aan te vallen, daar deze zich nabij Alexandropolis op eene geduchte wijze verschanst had; doch zij lieten hun tijd niet verloren gaan en omringden hunne eigen werken bij Kizil-Tepe door een dubbelen muur, van zware artillerie voorzien.

In den nacht van den 1 op den 2 october zetten de Russen zich echter in beweging; de onmogelijkheid inziende om Moukhtar-pacha's legerkamp in het front aan te vallen, voerden zij eene flankbeweging uit, die ten doel had zich tusschen den turkschen bevelhebber en Kars in te dringen en den eersten zoo mogelijk van de vesting af te snijden. Om dit doel te maskeeren viel een gedeelte van het russische leger het centrum der Turken bij Kizil-Tepe aan, waar Ferik-pacha, een Duitscher van geboorte, het bevel voerde. Deze schijnaanval had inderdaad de gewenschte uitwerking: de aandacht van Moukhtar-pacha werd van den hoofdaanval, onder het persoonlijk bevel van den grootvorst Michaël, afgeleid, en toen deze onverwacht voor de versterkte heuvels van Yagnilar verscheen en een woedenden aanval op de turksche positiën ondernam, waren de Turken na een hevig gevecht gedwongen voor de overmacht terug te trekken; voor een oogenblik was Moukhtar-pacha's toestand niet zonder gevaar: zijn gemeenschap met Kars dreigde onderschept te worden, en wanneer hij nog verder noordwaarts gedrongen werd, moest hij onfeilbaar op de sterk verschanste russische stellingen bij Alexandropolis stooten.

Intusschen rukten dertien bataljons uit Kars, om hunne bedreigde wapenbroeders te hulp te snellen, en het gelukte hun in den namiddag van den 2 october de Russen tot staan te brengen, zonder dat zij er echter in gelukten de heuvelen van Yagnilar te hernemen.

Den volgenden dag werd de strijd voortgezet; de Turken waren opnieuw de aanvallers; over de geheele linie werd gevochten, ditmaal vooral in de omstreken van Kizil-Tepe; schitterende ruiter- en infanterie-aanvallen werden door Moukhtar-pacha's troepen uitgevoerd, doch hoe zware verliezen zij den Russen ook toebrachten, het gelukte hun niet den vijand te verdrijven en den derden dag, zijnde 4 October, moest de aanval hervat worden. Bloedig ging het er dien dag toe, maar de buitengewone heldenmoed en doodsverachting der turksche bataljons behaalden ten laatste de overwinning, en de Russen waren gedwongen de versterkte heuvelen van Yagnilar op te geven, waardoor het gevaar voor de Turken als geweken kon beschouwd worden.

Het door grootvorst Michaël in persoon aangevoerde leger bestond uit 64 bataljons infanterie, 14 regimenten cavalerie en 130 stukken geschut. Beide partijen schreven zich de overwinning toe; zeker is het echter, dat de Turken de meeste aanspraak hebben zich er op te beroemen, daar zij den vijand niet alleen uit de reeds veroverde positiën terugdrongen, maar tevens zijn voornemen verijdelden om Moukhtarpacha van Kars af te snijden.

Volgens turksche opgaven hebben de Russen in den driedaagschen strijd 10.000 man verloren; deze laatste schatten de turksche verliezen op 8000 man.

Karel I en Olivier Cromwell.

Het is eene donkere bladzijde in de engelsche geschiedenis waarop de namen staan geschreven van Karel I en Olivier Cromwell, van het slachtoffer en den beul, welke laatste aan Europa het schouwspel te zien gaf van den eersten officieelen koningsmoord.

Toen Karel I in 1625 zijn vader, Jacobus I, op den engelschen troon opvolgde, vond hij in zijn land een strijd tusschen het koninklijk gezag en het volk, welke voor de monarchie te gevaarlijker was, daar de schatkist was uitgeput en nieuwe sommen alleen konden verkregen worden van het Parlement, dat het volk vertegenwoordigde. De twee partijen van het Parlement, independenten en puriteinen, betwistten elkaar wel is waar elken schijn van gezag, doch zoodra er spraak was de kroon eene nieuwe beleediging te bereiden, sloegen zij de handen in elkaar en wreekten hunne onderlinge grieven op den gemeenschappelijken vijand, Karel I, of liever op het Katholicism, dat door Karel vertegenwoordigd werd.

Aan het hoofd der puriteinen stonden Cromwell, Henry Vane, Ireton en andere geestdrijvers, die hunne redevoeringen steeds spekten met bijbelteksten en psalmen en den schijn aannamen van alleen te werken voor het zieleheil der engelsche onderdanen, doch zij smeedden in stilte plannen, die den ondergang van het koninkdom en hun eigen verheffing ten doel hadden.

Cromwell vooral, die om zijne krijgskundige talenten en groote slimheid, onder Fairfax, tot de hoogste waardigheid in het leger was geklommen, was de man die alles dreef. Met gevouwen handen en neêrgeslagen oogen verscheen hij 's morgens in het Parlement, om onder het storten van overvloedige tranen te weeklagen over de goddeloosheid van het menschdom, terwijl hij 's avonds zijne soldaten opruide om het goddelooze Parlement te vernietigen.

In verschillende gevechten sloeg hij het koninklijk leger, waarop Karel besloot tot de Schotten over te gaan, die hij meende dat aan zijne zaak verkleefd waren, doch

schandelijk hun vorst aan het engelsche Parlement overleverden; Karel werd naar Holmby gebracht, en daar in vrije gevangenschap gehouden.

Vanaf dat oogenblik was Karel I niet meer dan een speelpop in de handen van iederen machthebber. De glans van het koningschap bleef echter behouden, doch slechts in zooverre als het Parlement goed vond hem dien te verleenen, en daarmeê ging het kwistig te werk.

Weldra ontstond er een vormelijke oorlog tusschen het Parlement en het leger, en Karel, van deze oneenigheid zijner vijanden gebruik makende, zond aan beiden onderhandelaars om zijn terugkeer naar Londen te bewerken. Door de stoutmoedige daad van den kleermaker Gilbert Jayce, die in het puriteinsche leger tot den rang van ritmeester was opgeklommen, meende Cromwell zijne zaak gewonnen te hebben. Hij bevool Jayce met vijftig zijner ruiters den koning van het kasteel Holmby op te lichten en naar Hamptoncourt te brengen, waar het hoofdkwartier van Cromwell lag.

Het Parlement zat echter niet stil en zond Karel zijne voorwaarden. Verplaatsen wij ons in het koninklijke kasteel.

Cromwell en Ireton zaten in eene zaal en bespraken de eischen, welke het leger aan den toekomstigen protector wilde opdringen.

‘Het leger wordt met elken dag oproeriger, Olivier,’ zeide Ireton. ‘Er moet een slag geslagen worden..... doch luister, ik hoor paardengetrappel op het voorhof, het zijn Whalley en Lilburne.’

Kort daarna werd de kamerdeur geopend en traden Whalley en Lilburne binnen.

‘De genade des Heeren zij met u!’ zeide Cromwell, Lilburne de hand reikende.

‘En met u,’ antwoordde de strenge puritein, ‘opdat gij niet moget vallen in den kuil, welken de heidenen gegraven hebben.’

‘Ik ben geen zwakke boom, die door den storm geveld wordt,’ zeide Cromwell.

‘Des Heeren macht breekt rotsen en doet hen vallen, die Hem en de zijnen trotseeren. Ik ging en zie, er kwam een wee over mij, twee weeën kwamen over mij - een derde zal volgen.’

Cromwell stampte ongeduldig met den voet en beet zich op de dikke lippen.

‘Lilburne,’ zeide hij, ‘wanneer het noodig is geestelijke taal te spreken, hoor ik gaarne zoo spreken, doch laat ze nu achterwege, want ik begrijp u niet. Spreek de taal der kinderen van deze wereld; - welk nieuws brengt gij?’

‘Dit!’ riep Lilburne, den generaal een grooten brief overreikende, dien Cromwell snel opende.

‘Het zijn de voorwaarden welke het leger den koning stelt; het geeft niet toe, het heeft mijne waarschuwingen behartigd, het verlangt dat de koning in zijn bezit blijve.’

‘Lees verder,’ zeide Lilburne afgemeten.

Cromwell las - en wierp zich hoonlachende in zijn zetel. De drie officieren zagen hem verwonderd aan.

‘Zij dreigen mij!’ riep Olivier, het papier op tafel werpende, ‘zij hebben gehoord hoe wij - ik en de mijnen, ook gij, Ireton - met Karel Stuart vriendschappelijk leven. Zij schreeuwen van verraad en bedrog, en dreigen naar Hamptoncourt te zullen trekken - ha! - geheel Herfordshire is er over in opstand, dat ik een aanhanger des konings ben geworden - ha, ha ha!’

‘Lach niet,’ zeide Ireton. ‘Ik ben er altijd tegen geweest voor Stuart wierook te branden. Voor de vromen is dit een gruweldaad.’

‘Ik ben listiger en sterker dan allen!’ riep Cromwell buiten zich zelven. ‘Ik verklaar u, Stuart zal vallen, doch zijn tijd is nog niet gekomen. Het is noodzakelijk hem te vleien, opdat de nulliteiten van het Parlement hem niet tot hunne partij overhalen.

De koning moet bij het leger blijven; hij mag zich niet aan het Parlement overgeven, want *ik* moet hem hebben.'

Hij ging naar eene kas en nam er een document uit, dat van een groot zegel voorzien was.

'Dit zijn de voorwaarden van het Parlement,' zeide hij. 'Zij noodigen den koning uit naar Londen te komen, om zich in de armen der burgers te werpen. De presbyterianen zijn - zoo zeggen zij - de ware vrienden des konings. Zij haten het leger, zij willen het ontbinden. Wanneer hunne plannen gelukken, wanneer de koning naar Londen gaat, is alles verloren. Als Stuart eenmaal weêr in 't bezit zal zijn eener macht, zal hij ze vaster hebben dan ooit. De voorwaarden zijn dezelfde, welke te Newcastle opgesteld zijn, en 't is een geluk, dat die, welke Lilburne van het leger me brengt, gunstiger zijn. Luistert wat ik van plan ben te doen. Karel Stuart is een vijand van Londensche kooplui, zooals hij de heeren van het Huis der Gemeenten noemt; hij zal de voorwaarden van het leger aannemen, en heeft hij dit gedaan, dan is hij ons. Het Parlement kan sterk zijn, wanneer het den koning in zijn midden heeft, doch zonder hem vermag het niets, terwijl het leger met den koning eene macht is, waaraan de mannen van het Parlement niet kunnen weerstaan. Weg met hen en dan

- dan de beurt aan den koning,' voegde hij er fluisterend bij.
'Ik keur uwe plannen goed,' zeide Whalley, 'doch maak spoed, zorg dat gij het Parlement voor zijt. De tijd verandert de menschen en onder de edellieden uit het gevolg van den koning zijn er velen, die het Parlement voorstaan.'
'Welaan,' antwoordde Cromwell, 'laat ons beginnen.' Hij en Ireton stonden op, wierpen hunne mantels om de schouders, reikten beiden anderen de hand en richtten hunne schreden naar den vleugel, waar de kamer des konings gelegen was. Het was buiten donker en slechts eene enkele lamp trachtte door haar licht de duisternis te verdrijven. De nacht was stil en koel. De sterren flonkerden aan den hemel in al haar glans. Cromwell bleef met zijn gezel een oogenblik op den dorpel der deur staan, welke naar de kamers van den koning toegang verleende. Hij ademde diep.
'Het is een beslissend oogenblik,' fluisterde hij Ireton toe... 'Wij zullen spoedig weten of wij voor onze hoofden zullen te strijden hebben. Als Karel Stuart de voorwaarden van het leger verwerpt en die van het Parlement aanneemt - ha, dan....' Hij schoof met de hand zijn hoed een weinig terug, om zijn brandend voorhoofd te verkoelen.
'Wij hebben snel gehandeld,' zeide Ireton. 'Wij zullen de eerste zijn, Burns en Fort, de beide afgevaardigden van het Parlement, zullen eerst morgen ontvangen worden, dat is reeds een voordeel.'

De koning rustte op eene canapé en las. Op de kleine tafel, die dicht bij hem stond, lag een brief, waaraan groote zegels hingen. Karels gelaatstrekken getuigden van eene volkomen gerustheid. Het scheen afsof hij overtuigd was van het behaalde voordeel. Eensklaps hoorde hij in zijne nabijheid een zacht gezang. Het is een puriteinsche psalm. De zanger was de wachthebbende soldaat, die op de galerij heen en weêr wandelde, en als eerepost en bewaker dienst deed. Eene glazen deur scheidde de kamer des konings van de galerij, zoodat hij den soldaat kon zien. Plotseling echter werd het gezang afgebroken en een page trad binnen, de komst van Cromwell en Ireton meldende.
De koning stond op en ging zijnen bezoekers te gemoet. De binnentredenden bogen zich diep.
'Zoo laat nog, mijne heeren?' zeide Karel, hun vriendelijk de hand reikende. 'Gij hebt zeker gewichtige redenen daartoe?'
'Zooals Uwe Majesteit zegt,' antwoordde Cromwell. 'Wij komen in uw belang, sire.'
Karel boog even. 'Wat is er?' vroeg hij.
'Wij zullen kort zijn,' zeide Cromwell. 'Het leger is onrustig. De vrijheid, welke wij Uwe Majesteit hier schenken, wordt voor ons gevaarlijk, want de ieverigste en dapperste strijders beginnen te morren. Men vreest, dat Uwe Majesteit het leger zal verlaten.'
'Ik heb daaromtrent nog geen besluit genomen, sir Olivier.'
'Nog geen besluit genomen, sire?' vroeg Cromwell verwonderd. 'Vergeef mij, ik wil den koning van Engeland niet beleedigen, doch Uwe Majesteit spreekt alsof zij de macht in handen heeft.'
'Ik hoop ze spoedig te bezitten,' zeide de koning opstaande. 'Ik zal besluiten nemen, naar gelang mij goeddunkt. Zie, mijne heeren, het Parlement van Londen

heeft mij onlangs door zijne medeleden Burns en Fort zijne voorwaarden gezonden, om naar Londen terug te keeren.'

Cromwell en Ireton verbleekten.

'Sire,' zeide Cromwell, die zich spoedig hersteld had, 'wij komen met een zelfde boodschap van het leger. Deze voorwaarden heb ik hier bij mij. Vergelijk ze met die der Londensche kooplieê en beslis dan.'

Karel kon nauwelijks zijne vreugde verbergen. Ook het leger behield hem gaarne. Hij had geen oogen voor den steeds nauweren band, welken Cromwells list om hem samentrok. Tot heden was hij - zoo redeneerde Karel bij zich zelven - slechts als een geleider van het leger door het land getrokken, nu zou hij het bevelen.

Hij zeide echter niets. Hij nam den brief van het leger uit Cromwells hand en las hem aandachtig. Daarna greep hij den brief van het Parlement en vergeleek de beide stukken met elkander. Ireton en Cromwell stonden onbeweeglijk naast de tafel. Zij hielden nu en dan den adem in; hunne loerende blikken volgden elke beweging van Karel en zochten op zijn gelaat zijne gedachten te raden. De stilte, welke in de kamer heerschte, werd slechts door het vouwen van het papier onderbroken, dat in de handen des konings beefde, en door den stap van den schildwacht op de galerij.

De koning las zeer lang, zoodat Cromwells hart in het lijf begon te bonzen. Wanneer het Parlement eens de overwinning behaalde? Noch te Marston Moore noch te Naseby had Cromwell zulk een angst ondervonden; het leger verwachtte, dat hij ook in het kabinet den koning zou overwinnen.

Karel legde den brief van het Parlement neêr en zeide:

'Mijne vrienden raden mij aan de voorslagen van het Parlement aan te nemen. Het zijn dezelfde, welke mij vroeger te Newcastle voorgelegd werden.'

De twee generaals beefden licht.

Cromwell trok de schouders op. 'Uwe Majesteit kan vrij kiezen, sire,' zeide hij op onderworpen toon. 'Wij houden u niet terug. Doch ik geloof niet, dat Karel Stuart lang zal kiezen tusschen de omgeving van handelaars en vischkoopers en de bataljons dappere soldaten, die hij in een eervollen strijd voor zich zocht te winnen.'

De koning zweeg. 'Ik vergeleek juist weêr de voorwaarden,' zeide hij, naar de papieren wijzende.

'Dan zal Uwe Majesteit wel bespeurd hebben, dat de voorwaarden van het leger de beste zijn,' viel Ireton hem in de rede.

'Waarlijk!' riep de koning. 'Gij hebt gelijk. De kooplieê van Londen schrijven mij harde zaken voor: ik moet mij aan hen onderwerpen, een menigte mijner vrienden verwijderen, de hulp der wolmakelaars inroepen en wie weet wat meer! Het leger maakt het daarentegen beter; ik zie duidelijk, dat de soldaten mij in den strijd hebben leeren kennen; geef hier het blad, sir Olivier!'

Cromwell kon nauwelijks een vreugdekreet inhouden. Hij gaf den koning het geschrift.

Karel stond eenige oogonblikken onbeweeglijk, doch plotseling nam hij de pen en teekende.

'Met het leger!' riep hij.

'Het leger ben ik,' zeide Cromwell.

'Ik begrijp u,' lachte de koning, 'wij zullen elkander wel verstaan.'

Ireton en Cromwell gingen weêr naar buiten. Beiden hadden zij een gevoel alsof hun een rots van het hart was gevallen.

'Ik heb hem en het Parlement in mijn zak,' fluisterde Cromwell, naar het venster des konings wijzende.

Boven lag de koning weêr op de canapé. 'Ik heb er goed aan gedaan voor het leger te kiezen,' zeide hij. 'Cromwell zal mij veel diensten bewijzen.'

Wij tellen twee jaren later. Rondom het paleis van Whitehall te Londen verdrong zich eene samengepakte menigte, die zwijgend het oog gericht hield op een venster van het paleis, waarvoor den dag te voren een schavot was opgetimmerd, en waaruit weldra de koning zou te voorschijn treden, om als een lage misdadiger het hoofd op het blok te leggen.

Daar binnen knielde Karel neêr in een laatst en innig gebed. Hij had reeds afscheid genomen van zijne kinderen en hield zich nog maar alleen bezig met het heil zijner ziel, die weldra voor haar Schepper zou verschijnen. De koning had zich voor 't laatst met de insignes der koninklijke macht bekleed, want met opgeheven hoofde wilde hij den dood ingaan, hem door een schijnheiligen en valschen verrader bereid.

De bisschop van Londen stond den koning bij en wees den vorst onophoudelijk op het kruis, waaraan Kristus, de Koning der koningen in eeuwigheid, zich had willen slachtofferen voor het heil der geheele menschheid.

Eindelijk had het noodlottig uur geslagen en trad het slachtoffer, vergezeld van den bisschop, door het raam op het schavot. De koning liet zijn blik over het volk weiden, doch ziende dat zijne stem de menigte, die door cavalerie en infanterie op eerbiedigen afstand gehouden werd, niet bereiken kon, zeide hij tot zijne omgeving:

'Ik zweer bij God, voor wiens rechterstoel ik weldra zal verschijnen, dat ik onschuldig ben aan de misdaad, die mij toegedicht wordt. Niet ik, maar het Parlement draagt de schuld van den oorlog. Het heeft de rechten der kroon vernietigd door het opperbevel over het leger te eischen, door wervingen te bevelen, eer ik iemand te wapen had geroepen. Ik vergeef mijnen vijanden en bid God, dat Hij hunne harten moge roeren. Had ik mij onderworpen aan de willekeurige heerschappij van het Parlement, ik zou hier niet staan. Ik verdedigde mijne goede zaak. God moge mij genadig zijn!'

'Er blijft u nog ééne schrede over,' zeide de bisschop, 'zij is moeielijk en smartelijk, doch kort en brengt u van de aarde naar den hemel.'

'Ik verwissel mijne vergankelijke met eene onvergankelijke kroon,' hernam de koning.

'Moed,' antwoordde de bisschop. 'Die wisseling is eene goede.'

Nogmaals knielde Karel neêr en bad, waarna hij het hoofd op het blok legde.

De beul trad nader, zwaaide de bijl en kapte met een enkelen slag het hoofd van het lichaam, waarop een zijner helpers het bij de haren opnam en het aan het volk toonende uitriep: 'Dit is het hoofd van een verrader!'

Een kreet steeg uit het volk op, dat met afschuw den koningsmoord had gaêgeslagen, doch de cavalerie verstikte spoedig alle uitingen van dien aard en dreef de menigte uiteen.

Daarmeê was de moord volbracht en de grond gelegd voor het dictatorschap van Cromwell, die echter van dat oogenblik af zijn laatste rustig oogenblik beleefd had.

Het konijntje op den muur.

Hij is niet rijk, de man, die daar neêrzit met zijn vrouw aan zijn zij en de vier kinderen om zich heen - verre van daar; een tooverlantaarn bezit hij niet, misschien is die weelde hem geheel en al onbekend, maar zijne kinderen moeten zich toch vermaken bij den langen winteravond, en meêspelen wil hij, want de zorgzame vader weet

klein te zijn met de kleinen. Zijn twee handen en de kaars - ziedaar *zijn* tooverlantaarn, en ik verzeker u, dat hij er meê weet te tooveren, evengoed als de rijkeliê's kinderen in de steden met den hunnen, die St.-Nicolaas of kermis hun gebracht heeft. *Zijn* vader had hem geleerd allerlei schaduwbeelden op den muur te maken, schoone, beweegbare beelden, en dat hij het spel nog zoovele jaren onthield, was hem het beste bewijs, dat hij het indertijd pleizierig gevonden had; ook wist hij nog, dat hij het konijntje op den muur het pleizierigste van al vond. Daarom met zijne kinderen gedaan, wat zijn vader voor twintig, dertig jaar met hem en zijn kleine broêrs en zusters deed! Of de eersten er nog vermaak in vinden? Neem het schilderstukje van den engelschen schilder Wilkie nog eens voor u, lezer, en de vroolijke, levenslustige oogen van het viertal, zelfs van den kleine op moeders schoot, zeggen u, dat ze zich allerhartelijkst vermaken.

Wij willen hopen, dat, wanneer zij op hunne beurt groot geworden zijn, die kleinen het ‘konijntje op den muur’ voor het later geslacht zullen voortplanten.

Iets over natuurlijken en kunstslaap.

(Slot.)

In het eerste gedeelte van dit artikel was alleen sprake van natuurlijken slaap, wij zijn daarom nog iets naders verschuldigd omtrent den kunstslaap, of met andere woorden, over de zoogenaamde slaapmiddelen. De middelen om een kunstmatigen slaap op te wekken, of liever om het zenuwstelsel te verdooven, zijn

echter zoo talrijk, dat wij slechts de voornaamste zullen behandelen.

Op de eerste plaats staat het opium. Sedert de oude opiumschuimer Morpheus de olympische rust is ingegaan, zijn er veel concurrenten van het opium opgetreden, doch het oude middel wordt nog altijd in ongelooflijke hoeveelheden verbruikt. Het is eventwel niet meer alleen het Oosten, waar in het opiumschuimen een aantrekkelijk genot wordt gevonden, maar ook in andere deelen der aarde wordt het niet minder gebruikt. Zoo bedraagt bijvoorbeeld, volgens de ambtelijke verslagen der Vereenigde Staten van Noord-Amerika, het jaarlijksch verbruik aldaar 250.000 ponden, waarvan volgens de opgaven van dokters en apothekers nauwelijks een derde voor geneeskundige doeleinden wordt verbruikt.

Dit buitengewoon debiet heeft het opium vooral te danken aan zijn prikkelende en opwekkende eigenschappen. Kleine hoeveelheden opium doen namelijk een gevoel van rust en behaaglijkheid ontstaan; het bewustzijn van de verstandelijkste krachten wordt zoo diep mogelijk gevoeld, de geest wordt opgewekt, de phantasie toovert zich de zonderlingste en aangenaamste beelden, in één woord, de mensch heeft zich in een vroolijken toestand verplaatst - hij heeft zijn opiumroes.

HET KONIJNTJE OP DEN MUUR, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN D. WILKIE.

Wordt het opium in groote hoeveelheid genomen, dan werkt de opwekking juist tegenovergesteld. In plaats van opwekking doet zich eene groote vermoeidheid gevoelen, de bewegingen zijn traag, de gang onzeker, de tong zwaar, de indrukken der zinnen worden stomp, men kan een gevoel van slaap niet overwinnen.

Bij eene nog grootere dosis kan de verdooving zoo hevig worden, dat de slapende niet wakker is te maken, en niet zelden gebeurt het, dat de hersenen er door verlammen en de dood onmiddellijk volgt.

Evenals bij alle middelen, die het zenuwstelsel opwekken, moet men, om hetzelfde doel te bereiken, langzamerhand eene grootere dosis nemen, zoodat de eigenlijke opiumschuimers het tot eene hoeveelheid brengen, welke voor ieder ander doodelijk is.

Van de morphine, die uit opium gemaakt wordt, kan hetzelfde gezegd worden.

Iets anders is het met de chloroform, een onschatbaar middel in de hand van den geneesheer. De pijnlijkste operatiën, die vroeger moesten verricht worden, terwijl de lijder wakende was, worden tegenwoordig onder een kunstmatigen slaap uitgevoerd. Met de noodige zorgvuldigheid aangewend is de chloroform in 't geheel niet gevaarlijk.

Ze wordt door inademing genomen. Hare eerste werkingen doen zich op in eene opwekking en kitteling der aangetaste organen. De chloroformsnuiver wordt in eene behaaglijke stemming gebracht, doch de kracht zijner zintuigen neemt af. Handen en voeten schijnen te slapen; tonen, welke naast hem voortgebracht worden, schijnen uit de verte te komen; de omgeving hult zich in nevelen, de helderheid van zijne gedachten is verdwenen, de verdoofde leeft in eene droomwereld: de eene gedachte volgt de andere met bliksemsnelheid en men kan deze volgen, want de verdoofde roept ze luid op. Naar gelang van het karakter en de ontwikkeling worden de dwaasste dingen uitgekraamd; geen geheim kan zoo diep in het hart begraven liggen, dat de onbeteugelde tong niet verraadt. Aan complimenten doet de verdoofde weinig en zijne omgeving moet zich de onaangenaamste opmerkingen laten welgevallen. Dikwijls wordt hij onrustig en spreidt dan eene ongewone kracht ten toon.

Doch ook deze toestand verandert geheel en al. Weldra volgt een diepe slaap. De armen en beenen hangen slap, alle gevoel is verdwenen, de oogen sluiten zich, de verdoofde gelijkt op een slapende, die van alles wat er rondom hem gebeurt niets weet. Wordt den verdoofde nog meer chloroform toegediend, dan is het zeker, dat hij slapende de wereld verlaat; in de hand des geneesheers levert echter de uitwerking der chloroform volstrekt geen gevaar op.

LUITENANT-GENERAAL SKOBELOFF.

In den laatsten tijd wordt het chloorhydraat zeer veel als slaapmiddel gebruikt. Het heeft de vormen van gekristalliseerde naalden, welke zich in alcalische vloeistoffen, in chloroform en bremzuur verdeelen. Daarop berust de werking van zijn gebruik als slaapmiddel. Dewijl namelijk het bloed eene alcalische vloeistof is, zoo wordt aangenomen, dat genoemde scheiding wezenlijk in het bloed plaats heeft en het met chloroform bezwangerde bloed het lichaam, evenals dit bij de inademing geschiedt, in slaap brengt. Het werkt zeer spoedig, want terstond nadat de mensch eene genoegzame dosis genomen heeft, gevoelt hij eene onweerstaanbare vermoeidheid en hij valt in een slaap, die veel overeenkomst heeft met den gewonen slaap.

Van het zwavelaether welks werking met die van de chloroform overeenkomt, zullen wij niet spreken, doch eindigen met het stikstofoxydulegas, dat zeer veel door de tandmeesters van onzen tijd gebruikt wordt, daar het zeer spoedig werkt, terwijl de wakende toestand spoedig terugkeert. Het is echter een gevaarlijk slaapmiddel, want talrijk zijn de voorbeelden, dat de verdoofde door vergiftiging stierf.

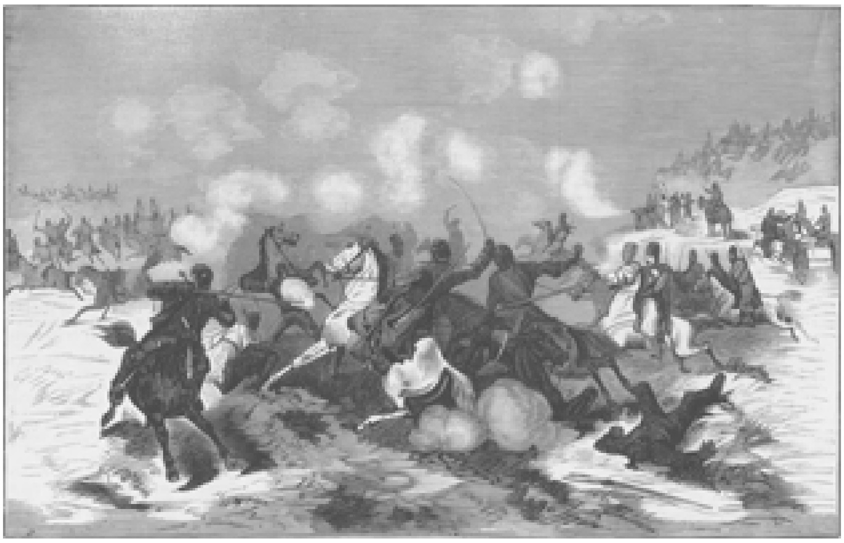

DE OORLOG IN HET OOSTEN. - SLAG BIJ KIZIL-TEPE.

Wellicht heeft de opmerkzame lezer zich zelven reeds afgevraagd, waarom wij het melkzuur niet bespraken, daar het als vermoeiingsstof den natuurlijken slaap veroorzaakt. Wezenlijk is het melkzuur van verschillende zijden als slaapmiddel aanbevolen. Intusschen zijn nog te weinig pogingen aangewend, om een gunstig oordeel over zijne werking te kunnen geven.

Pergolese.

(Giovanni Battista Pergolese, een beroemd italiaansch toondichter, stierf in 1736 in den jeugdigen leeftijd van zes-en-twintig jaren. - De laatste dagen van zijn kwijnend leven wijdde hij aan het samenstellen van het S t a b a t M a t e r ; deze zijn zwanenzang is tevens de schoonste zijner muzikale scheppingen.)

Eindlijk mocht het werk gelukken,
En met zalig zielsverrukken
   Brengt de kunstnaar God zijn dank;
Door der kathedraal gewelven
Ruischt de schepping van hem zelven
   In gezang en orgelklank:
‘Met de tranen in heur oogen
Stond de Moeder diep bewogen
   Bij het kruis daar Jesus hong;
O, wat leed heur teeder harte,
Dat het zwaard der felste smarte
   Zevenvoudig binnendrong.’

Der bedroefde Moeder smarten
Roeren machtig aller harten,
   Naar het orgel dieper klinkt;
Ja, die hemelzoete klanken
Doen de ziel voor 't lijden danken,
   En de traan der weemoed blinkt:
‘Wie kan zonder medelijden
Christus' Moeder zoo zien strijden
   Met heur naamloos zielewee;
Wie kan zonder meê te rouwen
't Droeve moederhart aanschouwen
   Lijdend met haar Zone meê?’

Vroome vreeze, droef verlangen
Houdt des kunstnaars hart gevangen,
   Voorgevoel is 't van zijn dood;
Maar hij blijft met vol vertrouwen
De oogen op de beeltnis houën
   Van de Toevlucht in den nood:
‘Maagd der maagden, uitverkoren,
Wil mijn bede toch verhooren:
   Laat mij treuren aan uw zij,
Laat mij Christus' wonden dragen,
Laat mij deelen in zijn slagen
   Laat mij lijden zooals gij.’

Eensklaps komt het lied der Englen
In der vromen zang zich menglen -

Pergolese ontroert en hoort...
En zijn ziel mag opwaarts varen
Met de zingende Englenscharen
Hier beneden ruischt het voort:
'Christus' kruis zij mij gegeven
Tot een schild hier in dit leven,
Zijn genade als hoogste prijs,
Als mijn lichaam eens zal sterven
Doe mijn ziele dan verwerven
't Eeuwig Hemelsch Paradijs!'
Germania's.
B. VAN MEURS.

Nathalie.
Eene novelle door Mathilde.

(Slot.)

'Leeft, ze nog?' was zijn eerste vraag.

'Zeker, en de Poolsche verlaat haar niet!'

'Zij heeft gelijk, daar en nergens anders is haar plaats. Ik word vervolgd door verrassingen en ongeluk; op 't oogenblik dat ik uw brief opende, ontving ik de tijding, dat men mij ontslagen en in staat van beschuldiging gesteld heeft.'

'En ge hebt St.-Petersburg toch verlaten? Maar dat schijnt een vlucht, een schuldbekentenis!'

''t Is mij onverschillig! Wat baat het mij nu, dat ik op uw raad mijn dochter heb opgeofferd?'

'Mijn raad? Casimir, handelde ik dan niet om uw bestwil?'

'Ja, om mijn bestwil. Nu heb ik niets meer, wie weet of Siberië mij niet wacht.... maar breng mij bij haar.'

Madame Moustiers bracht snel 't nieuws van Casimirs aankomst naar de ziekenkamer over. Nathalie lag op een rustbank, zwakker dan ooit; haar moeder verliet haar zijde niet.

'O God, papa!' gilde zij en scheen nog bleeker te worden.

'Gij moet niet schrikken voor uw vader, kind!' sprak Louise troostend.

'Ik kan het niet helpen, ik deed het altijd. Geef mij uw kruisbeeld, mama, dat zal mij moed geven! O, was ik toch eerder gestorven!... maar neen, ik heb nog een plicht te vervullen.'

Louise's lokken, die zij anders een weinig langs het voorhoofd gestreken droeg, waren heden door de haast, waarmede zij zich gekapt had, naar achteren geschoven, en 't nog niet uitgewischte litteeken van haar val in Wiesbaden vertoonde zich daarop.

'Mama, wat is dat toch?' vroeg Nathalie opeens; 'ik heb nooit dat teeken gezien!'

'Niets, kind, een overblijfsel van een val, anders niet!'

''t Doet me pijn dat te zien, ik weet niet waarom.'

'Ik zal er mijn haar over strijken.'

'Komt papa? O, ik hoor hem; uwe hand, mama, geef mij uw hand!'

Doodsbleek en roerloos bleef Louise met haar hand in die harer dochter voor 't rustbed geknield liggen.

Zij zag niet op, toen zij de zijden japon harer schoonmoeder en den zwaren stap van haar echtgenoot achter zich hoorde.

Zwijgend naderden beiden.

Nathalie hief zich op en klemde haar moeders hand nog vaster in de hare.

'Vaderlief!' zeide zij met een engelachtigen, zoeten lach, en stak hem de andere hand toe.

Zóó had zij hem nooit toegelachen en de ijskorst, die Casimirs hart omgaf, smolt weg op dat ééne woord, zoo treffend uitgesproken.

'Nathalie,' barstte hij los, 'Nathalie!' en zonk naast Louise voor het rustbed neêr. 'Mijn arm kind, gaat gij mij verlaten? O, vergeef mij, dat ik oorzaak was van uw treurig leven en uw vroegen.....'

Hartstochtelijke snikken beletten den ongelukkigen man het vreeselijke woord uit te spreken.

Met een blik van diep medelijden zag Louise beurtelings vader en dochter aan, doch zij sprak niets; even wierp Casimir den blik op haar, en 't eerste wat hij zag was 't litteeken, dat zij op het voorhoofd droeg en dat jaren en jaren lang zijnen geest had vervolgd als een dreigend spooksel.

'Vader!' ging Nathalie voort, en streek met haar fijne, doorzichtige hand over zijn lokken, 'vader! laten wij het verledene rusten; ik ga heen en zal verheugd de aarde verlaten, als.... Geef mij uw hand, vader. Zóó, laat mij nu begaan!'

En zij legde beide handen, welke zij in de hare omvatte, ineen.

'Laat mama niet meer zwerven door de wereld, papa; zie, ik zal steeds bij u zijn, wanneer gij samen blijft.'

Uitgeput zonk zij achterover.

Niets weêrklonk in de kamer dan het dof gesteun van Casimir en de zachte snikken van Louise.

De vorstin Dalmatchine, die een oogenblik koud en trotsch het drietal had aangestaard, keerde zich minachtend om en verliet het vertrek, om over de verpletterende tijding na te denken, welke Casimir haar medegedeeld had en die al haar eerzuchtige luchtkasteelen in puin deed nederstorten.

'Belooft gij me dat, vader?' vroeg Nathalie.

'Vraag het mij niet, kind,' zuchtte hij, 'vraag het uwe moeder, die ik ver van mij heb verjaagd, zij moet beslissen; ik ben nu ongelukkig, veroordeeld misschien, zij zal mij nu verstooten.'

'Mama, spreek, is het waar? Zult ge mijn vader nu opnieuw willen verlaten?'

'Wat God vereenigd heeft, mag de mensch niet scheiden! Als hij mij weêr aan zijn zijde roept, mag ik niet weigeren.'

'En uw voorhoofd dan, Louise?'

'Stil, stil! Waartoe dienen zulke herinneringen?'

'Vraag haar mij te vergeven, Nathalie! Ik durf het niet.'

Maar nog vóór de zieke spreken kon, had Louise beide armen om Casimirs hals geslagen en hief hem met zacht geweld op.

'O!' zeide het kind, met een zaligen blik, 'hoe gelukkig gaat gij nu worden! Ach, dat ik juist nu sterven moet!'

De zonnestralen speelden over de dansende golfjes, de badgasten gingen over het terras heen en weêr, het bosch zond, op de vleugelen van een zacht briesje, zijn geuren naar het strand en de klokken van het kerkje luidden vroolijk en feestelijk ter eere van den naderenden zondag, toen Nathalie's reine ziel de aarde ontvlood.

Haar laatste woord was geen woord van verlangen meer naar een langer leven, maar een hoopvol: 'Tot wederziens daarboven, lieve ouders, in één geloof en ééne liefde!'

Kalm en bedaard, als bij het sterfbed haars vaders, stond Louise naast het stoffelijk omhulsel van haar eenig kind.

Casimir daarentegen, toen een blik zijner vrouw beteekenisvol de smartelijke waarheid mededeelde, verloor de weinige kracht, welke hem tot nog toe had ondersteund.

Hij viel onmachtig neder en dienzelfden avond nog openbaarde zich een hevige hersenkoorts.

Zijn moeder wilde hem verzorgen, doch hij stiet haar ruw van zich af.

‘Ga heen! Ik heb alles door U verloren,’ gilde hij, ‘mijn betrekking, mijn naam, mijn eer misschien en dan nog mijn kind. Lodoïska, Lodoïska!’

En haar naam kwam onophoudelijk in die aanvallen over zijne lippen.

Mevrouw Dalmatchine, de oudere, was neêrgedrukt door den toestand van haar zoon, en toen zij Louise door een kamerdienaar liet roepen, gaf deze ten antwoord, dat zij het overblijfsel van haar kind niet wilde verlaten.

Prins Dalmatchine had oppassing genoeg, zij zou, zoo lang 't haar mogelijk was, blijven bij 'tgeen overbleef van haar dochter.

Maar de toestand van Casimir werd telkens schrikwekkender, en toen besloot de trotsche vrouw tot een stap, welke haar ontzaglijk veel moest kosten.

Zij ging naar de kamer, waar de kinderlooze moeder het lijkje van haar kind met bloemen tooide en op een praalbed uitstrekte.

‘Louise,’ sprak de vernederde vorstin, ‘ik vlei me niet, dat een verzoek uit mijn mond u eerder zal overhalen dan eenig ander, doch vergeet voor een oogenblik uwe grieven en zie alleen de moeder in mij! Ook mijn kind heeft hulp noodig en hij stoot mij van zich af. Alleen om u roept hij, misschien zal het u gelukken hem te bedaren! Vergeet het verledene, Louise, en verlaat hem niet, nu hij ongelukkig is!’

‘Waar is hij?’ vroeg Louise eenvoudig, en zonder iets meer aan de vorstin te zeggen, volgde zij haar naar de ziekenkamer.

‘Zou ook hier de dood mijn triomf zijn?’ vroeg Louise zich bezorgd af, toen zij het gloeiende hoofd van haar man met frisch water bevochtigde en hem zacht toefluisterde:

‘Casimir, bedaar, ons kind is bij God!’

‘Lodoïska, verlaat mij niet!’ smeekte hij angstig, ‘zij heeft uw hand in de mijne gelegd, o, ruk die niet weg.’

En hij drukte tot brekens toe haar pols tusschen zijn ijzeren vingers.

‘Ge zult mij immers niet verlaten? Dien uw God, zooals gij wilt! Wij zijn verschrikkelijk gestraft.’

‘Neen,’ beloofde zij, ‘ik zal u niet verlaten, nooit, tot dat wij met onze Nathalie vereenigd zijn!’

VII.

‘Begrijpt ge mijn zuster, mevrouw Ten Berghe?’ vroeg Vera aan de barones. ‘Dat ze zoo'n komedie spelen wilde om haar kind op te passen, dat begrijp ik, maar om nu dag en nacht te tobben ten genoege van die familie welke haar in gelukkige dagen weggejaagd heeft, neen, dat is de deugd te ver drijven.’

‘Lieve Vera, wat zou Paul zeggen, als hij u

thans hoorde? Zou hij dan niet moeten vreezen, dat gij minder goed dan onze lieve Louise uw huwelijksplichten kendet?'

'Paul? Maar vergelijk Paul toch niet met dien halven barbaar, Casimir!'

'En zoudt ge zelfs, al had hij u zoo dikwijls en zoo veel beleedigd, weigeren hem aan zijn ziekbed bij te staan?'

'Dat weet ik niet, maar dien Casimir verafschuw ik; hem met Paul vergelijken, kan ik onmogelijk; me dunkt, dat dan altijd de balans niet zuiver is.'

'Toch moet ge dit doen, wanneer gij 't gedrag uwer zuster beoordeelen wilt.'

'Hoe 't ook zij, ik ben blij dat ik... o, als papa mij kon hooren,... geen Poolsche meer ben, dat ik nooit meer iets met de Russen te doen zal hebben en mijn leven ga slijten te midden van een goed, geregeld volk, met regelmatige zeden en gewoonten en waarin zulke toestanden niet gevonden worden als die, waarin mijn zuster verkeerd heeft.'

'Kom, Vera, prijs nu mijn landgenooten maar niet te veel, of is het alleen om mij een aangenaam compliment te maken?'

'O, neen, mevrouw, ik heb de Hollanders zoodanig lief gekregen, omdat bij hen alles den stempel van de eenvoudigheid en het gezond verstand en.....'

'Omdat Paul van Rijzen een Hollander is.'

Blozend wendde zij het hoofd om, om even daarna weêr te beginnen over de ongelukkige toegevendheid harer zuster, die geen oogenblik het langdurige ziekbed van haar echtgenoot verliet.

Weken en weken lang duurde de ziekte van Casimir; hij zweefde tusschen leven en dood, en toen het levensgevaar geweken was, scheen hij bedreigd met het verlies van zijn geest; alleen Lodoïska kon de aanvallen van razernij en moedeloosheid, welke hem beurtelings overvielen, meester worden. Zoo gingen eenige maanden om; zij hadden een woning gehuurd in de nabijheid van Den Haag.

Het proces van den prins was nog steeds hangende en scheen slecht voor hem te zullen afloopen; de vorstin was naar St.-Petersburg teruggekeerd; de zware les, welke zij had ontvangen, oefende een gunstigen invloed op haar karakter uit.

Zij had haar schoondochter met vriendelijke oplettendheden overladen; deze bleef echter steeds zeer beleefd, doch koel tegenover de vrouw, die de eerste oorzaak was van al haar rampen.

Zoo ging de winter om.

Vera bracht dien bij de familie Ten Berghe of bij hare aanstaande schoonzuster door.

Dikwijls ging de barones met haar mede, om de prinses Dalmatchine te bezoeken.

Langzamerhand kwam het verstand met de gezondheid bij haar man terug, doch Vera weigerde steeds hem te zien.

Eens echter trad zij, niets vermoedend, in de huiskamer; daar zag zij haar zwager bij het raam zitten, bleek, uitgeteerd en gebogen; Louise ging stil en bedrijvig als gewoonlijk door het vertrek en zijn oogen volgden haar onophoudelijk.

'Kom maar binnen, Vera,' sprak Louise vriendelijk, 'daar is Casimir! Vindt gij niet, dat zij groot is geworden?'

Casimir deed een poging om op te staan, doch de zwakte verhinderde het hem.

Door medelijden bewogen, naderde Vera en stak hem de hand toe.

'Vergeef mij, Vera!' sprak hij met bevende stem, 'uit naam uwer overleden ouders, de smart, die ik uw zuster heb veroorzaakt en de wijze, waarop ik jaren en jaren lang

haar behandeld heb. Ik ben er zwaar voor gestraft en God is nog te goed, dat Hij mij dien engel heeft teruggegeven.'

Met tranen in de oogen verklaarde Vera, dat zij alles vergaf op het voorbeeld van Louise.

'Ja, op haar voorbeeld, zij is een schat, dien ik schandelijk miskend heb ten koste van mij en van ons arm kind!'

'Ze lijkt op haar, dunkt u niet, Casimir?' vroeg Louise, nader komende en leunende op den fauteuil van haar man.

'Ja, op hetgeen zij geworden zou zijn, wanneer de moederliefde hare jeugd had gekoesterd!'

VIII.

In April, kort na het blijde Paaschfeest, werd in Leiden 't huwelijksfeest van Paul van Rijzen en Vera Florinsky gevierd.

De baron en de barones Ten Berghe luisterden het door hun tegenwoordigheid op.

Casimir en Louise verschenen niet, wegens den rouw, dien zij nog over hunne dochter droegen.

Maar voordat zij hun huwelijksreis begonnen, brachten zij een dag in Den Haag bij hen door.

Paul zag met bewondering naar zijn schoonzuster op, die hij eens had gehoopt zijn echtgenoote te noemen, maar die hij nu slechts vereerde als een ideaal, als iemand, die hoog boven de gewone menschenwereld stond; en bovendien, hij was gelukkig met zijn lief vrouwtje, dat hij al sedert zoovele jaren kende.

'Zijt gij tevreden?' vroeg hij. 'Ben ik de belofte, die ik uw vader aflegde, trouw nagekomen?'

'Hoe kunt gij dat nog vragen? maar meer dan ooit is nu Vera aan uwe zorg toevertrouwd.'

'En gij zult beter dan ik waken over uw schat en haar naar de rechte waarde behandelen!' voegde Casimir er bij.

'O, foei,' sprak Louise, 'laat het verledene toch rusten!'

Door een onvoorziene omstandigheid had zijn proces een anderen keer genomen.

Zijn zaak triomfeerde, zijn vijanden werden verslagen; hij werd in zijn post hersteld en de keizer verlangde naar zijn terugkomst. Doch Casimir weigerde.

'Ik heb slechts één verlangen,' schreef hij terug, 'aan mijn vrouw namelijk alles goed te maken, wat zij door mij lijden moest; die plicht hecht mij nog aan het leven.'

En met een bijna ziekelijke gehechtheid hing hij Louise aan; geen oogenblik kon hij haar missen en als hij haar zag, dan werd hij telkens herinnerd aan zijn vroegere wreedheid jegens haar.

Doch zij verstond de kunst zijn geschokten geest op te beuren, zijn schier wanhopende ziel te bedaren, hem door hare onverstoorbare lieftalligheid en onvermoeide zorgen te overtuigen, dat zij aan het verledene slechts dacht om zich te herinneren, dat zij hem innig bemind en eeuwige trouw gezworen had.

'De avond is zoo koel, Casimir,' zeide zij, 'de lente lokt ons naar buiten om te genieten van het frissche avonduur; durft ge het niet wagen eens met Paul en Vera een wandeling te gaan maken?'

'Ja, maar gij zult ons vergezellen!'

'Zeker, als ge dit verlangt.'

Voor het eerst sedert zijne ziekte verliet Casimir het huis.

Beide paren wandelden den Scheveningschen straatweg op, maar Casimir liep te langzaam voor Paul en zijne jonge vrouw, zoodat deze spoedig hen vooruit kwamen.

‘Louise,’ zei Casimir, ‘laat ons gaan..... gij weet het wel..... ik ben er nog niet geweest.’

‘Zou het u niet te veel schokken, Casimir?’

‘Neen, ik droom er 's nachts van; ik zal kalmer zijn, wanneer ik voor haar laatste rustplaats geknield heb.’

‘Laat ons dan rechts afslaan, de anderen zullen hun weg wel vinden.’

Juist zag Vera om.

‘Volg ons van verre,’ wenkte Louise haar toe, die wel begreep hoe zeer Casimir wenschen moest alleen met haar te zijn bij zijn eerste bezoek aan het graf van hun kind.

Samen gingen zij dan naar het katholieke kerkhof, dat daar eenzaam en stil tusschen het geboomte lag.

Louise kende den weg; iederen morgen immers bracht zij frissche bloemen op de kleine zerk.

‘Hier is het,’ zeide zij en knielde neêr.

Ze stonden voor een klein, maar smaakvol monument; onder een medaillon, dat de marmeren buste der jonge doode voorstelde, las men den tekst uit het Hooglied:

‘Ik slaap, maar mijn hart waakt.’

Een klein crucifix achter een glas geplaatst trok daaronder de aandacht.

Het was 't kruis, dat Louise in al die jaren niet verlaten had en uit welks aanblik zij de kracht had geput om te lijden en te overwinnen.

Een weinig lager waren haar naam en ouderdom vermeld:

NATHALIE DALMATCHINE,
oud zestien jaar, dochter van
CASIMIR DALMATCHINE
en
LOUISE FLORINSKY.

Zij leefde slechts kort, doch als een zoete geur blijft de herinnering aan het leven harer ouders haar verkwikken!

Bid voor mij!

Casimir stond een poos naast zijne vrouw. Met een uitdrukking van hartverscheurende droefheid staarde hij den steen aan, waaronder 't overschot van zijn geliefde dochter lag verborgen.

Maar toen viel zijn oog op de inschriften en 't was of dit zijne smart weeker stemde.

Hij zonk voor de tombe neêr en groote tranen vielen uit zijne oogen.

‘Ik slaap, maar mijn hart waakt, haar herinnering zal.....’ stamelde hij; ‘o, Louise, dat waren hare gedachten, ja, ik weet het, maar haar laatste woord, herinnert ge u dat nog?’

‘Tot wederziens in één geloof en ééne liefde.’

‘Eén geloof, ja, Louise, leer mij uw geloof en het hare; beiden hebt ge daarvoor geleden, o, laat mij het ook kennen.’

Dankbaar boog Louise het hoofd.

Haar gebed was verhoord, haar offer aangenomen,

De bladerlooze populieren ritselden zacht en geheimzinnig boven huune hoofden, de laatste zonnestralen speelden door het teedere loof der wilgen, toen zij opstonden en arm in arm den Godsakker verlieten, inniger verbonden dan ooit te voren.

Op den grooten weg liepen Paul en Vera vroolijk schertsend voor hen uit.

'Hoe heerlijk is de lente,' zei Louise.

'Ja, ook voor hen is het lente,' zuchtte Casimir, 'maar wij zijn in den herfst, Louise.'

'O, neen, Casimir, op den herfst moet de winter volgen, en wat wij nu te gemoet gaan, zou dat niet de schoonste lente kunnen worden?'

IX.

En zoo geschiedde het ook.

Casimir is geheel hersteld. Hij is met zijne Louise weer naar Rusland vertrokken; daar wijden zij zich toe aan het geluk hunner onderhoorigen op Casimirs landgoederen.

Ze leven verre van het hof, maar toch had Casimir eerst alles aan zijn gade willen goedmaken.

Eer dat hij zich voorgoed terugtrok, stelde hij Louise aan de keizerlijke familie als de prinses Dalmatchine, zijn geliefde en geëerde gemalin, voor.

Met onderscheiding werd zij ontvangen en ook zijne familie durfde haar niet anders dan met eerbied behandelen; zelfs zijn overgang tot de Katholieke Kerk werd hem niet tot verwijt gerekend.

Dit vermeerderde zijn zelfverwijt; hoe heel anders had zijn leven kunnen zijn, wanneer hij van het begin af zulk een edele standvastigheid had getoond!

Ondertusschen werd hun leven zoo schoon als het nog slechts eenigszins worden kon, na al de stormen, die zij doorleefd hadden.

Paul en Vera bezochten hen een enkele maal, doch elk jaar geregeld kwamen zij in Holland twee graven bezoeken, dat van Louise's vader en dat hunner oudste dochter, want, niettegenstaande God Casimirs en Louise's woning vervroolijkte door de blijde kinderstemmen van twee bloeiende jongens, bleef onuitwischbaar in beider herinnering gegrift het aandenken hunner eerste lieveling, Nathalie.

EINDE.

John Bull in Zwitserland.

Hij. - Wat een diepe afgrond! Het is om bang te worden!
Zij. - John, John, wees toch voorzichtig, mijn waarde; herinner u, in Gods naam, dat gij uw testament nog niet gemaakt hebt, onvoorzichtige!

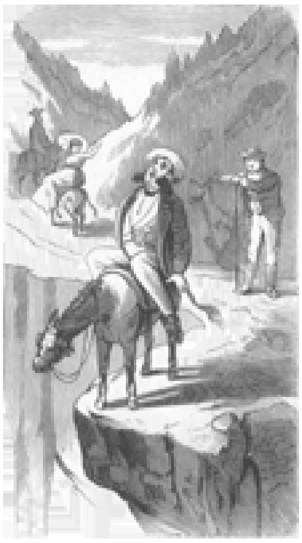

Hij. - Bekoorlijk oord! Hoe heerlijk schijnt de purperen zon op de besneeuwde toppen der bergen!
Zij. - Pas op, John, uw ezel voert u naar den afgrond!
De gids. - Stel u gerust, mijnheer, uw ezel kijkt maar naar zijn kameraad die eergisteren in de diepte gestort is.

De Gids. - Ik loop naar het dorp om koorden en ladders: binnen het uur ben ik terug
Zij, tot John. - Hoort gij het, John, over een uur zal men pogen u te redden; wees zoo goed, mijn waarde, mij in afwachting uw lorgnette te geven: in dien tusschentijd kan ik het landschap bewonderen.....

Hij. - En die verraderlijke gids had mij gezegd, dat de ezel het tamste beestje der wereld was..... Sta toch, grauwtje, mijne corpulente vrouw kan geen val van duizend voet diep verdragen!

Zij. - Heere God, John, een beer en dat aan den rand van den afgrond!
Hij. - Kniel neèr, vrouwlief, goed zoo.... Zie hem strak aan.... Ha, hij gaat reeds achteruit! Ik ben gered!

[Nummer 5]

Geïllustreerd nieuws.
De oorlog in het oosten.

De gevechten op 2, 3 en 4 october, tusschen de Russen en Turken aan de armenische grenzen geleverd, waren het voorspel van een nog woedender en beslissender strijd, die den 14 en 15 van dezelfde maand in de nabijheid van Kars plaats had.

In onze laatste aflevering deelden wij meê, dat het de Russen niet gelukt was blijvend de turksche stellingen bij Kizil-Tepe te bezetten, en zij met zware verliezen naar hunne eigene grenzen teruggedrongen werden. Sedert veranderde de toestand echter aanmerkelijk. Terwijl Moukhtar-pacha met zijne strijdkrachten geheel op zich zelven stond en geen nieuwe hulptroepen hem konden bijspringen, daar al de beschikbare bataljons zich naar Constantinopel begeven hadden, om op het europeesch oorlogstooneel de troepen van Suleiman-pacha te versterken, deden de Russen telkens nieuwe troepen aanrukken, hetgeen te gemakkelijker viel, dewijl, zoo als wij reeds vroeger mededeelden, de kaukasische opstand bedwongen was en de weg naar Armenië dus open lag. Vooral in de eerste dagen van october kwamen talrijke hulptroepen uit het hart van Rusland in het leger van grootvorst Michaël aan, zoodat deze zijn macht weldra verdubbeld zag en het opnieuw, en nu met meer hoop op een gunstigen uitslag, wagen kon, zijn kloeken tegenstander een beslissenden slag te leveren.

Moukhtar-pacha, die nog kort te voren van den sultan den titel van *Ghazi* of ‘overwinnaar’ ontvangen had, wilde zijn naam ophouden, en ofschoon hij van de ontvangen versterkingen en dus van de overmacht der Russen kon verwittigd zijn, bleef hij er, ondanks de waarschuwingen zijner onderbevelhebbers, hardnekkig op staan den vijand in het open veld af te wachten. Dit was een onvergeeflijke misslag, te grooter daar hij zich gemakkelijk op Kars had kunnen terugtrekken, waar geen vijand het zou gewaagd hebben hem aan te vallen. Zijne roekeloosheid heeft hem thans het verlies van een goed deel zijns legers gekost.

Aanmerkelijk versterkt rukte grootvorst Michaël met zijn geheel leger, uit 70.000 man bestaande, van 200 stukken geschut voorzien, den 14 october opnieuw voorwaarts en wist stelling te vatten tusschen Kars en Moukhtar-

WERF EN DOKKEN TE ANTWERPEN, NAAR EENE TEEKENING VAN F. VAN KUYCK.

pacha's legers, na de zwakke turksche legerafdeelingen, die de gemeenschap van het hoofdkwartier met de vesting onderhielden, verdreven te hebben. Moukhtar-pacha kwam daardoor in eene zeer moeielijke positie; de Russen hadden onmiddellijk de hoogten van Orlikan, die den grooten weg naar Kars bestreken, bezet en versterkt, en met zijne legermacht van hoogstens 30.000 man kon hij er niet aan denken, den meer dan dubbel zoo talrijken vijand uit de ingenomen stellingen te verdrijven. De eenige kans op uitkomst was het behoud van den gewichtigen Avlia-berg, dien de Turken met vier bataljons en drie stukken geschut tegen den vijand poogden te verdedigen. Ongelukkig voor hen hadden echter de Russen ditmaal een weldoordacht krijgsplan, en terwijl een gedeelte van deze laatsten eene stelling kozen, welke elken aanvoer van hulptroepen van de zijde der Turken onmogelijk maakte, voerde generaal Heymann de kaukasische grenadiers-divisie, met eenige regimenten infanterie versterkt, den volgenden dag ten storm aan. Heet was de strijd; de Turken verdedigden zich met doodsverachting; meer dan eens wierpen zij de vijandelijke aanvalscolonnes terug, doch op den duur konden zij, van alle gemeenschap met het hoofdkwartier beroofd, de russische overmacht geen weêrstand bieden. Bijna tot den laatsten man werden zij neergeveld en tegen den middag wapperde de russische vlag van de hoogte des bergs. Deze verovering was van het uiterste gewicht. Moukhtar-pacha's leger was schier in tweeën gesneden, zoodat reeds van dit oogenblik af het lot van den dag beslist was.

Moukhtar-pacha begreep thans, dat het tijd werd aan de redding van zijn leger te denken. Snel nam hij met het door hem gekommandeerde centrum den terugtocht naar Kars aan, doch de vijand kwam hem voor en deed een woedenden aanval op de flank van zijn sterk gedunde legermacht. De schok was vreeselijk. Zijne bataljons werden van elkander gescheurd, waardoor de slagorde verbroken was. Van af den middag tot 5 uur werden de Turken door den vijand op de hielen gevolgd en slechts de batterijen der vesting Kars beveiligden de vluchtelingen tegen de herhaalde aanvallen hunner vervolgers. Honderden dooden en gewonden bedekten het slagveld, terwijl de Russen zich bovendien van een duizendtal gevangenen en vier stukken geschut hadden meester gemaakt.

Terwijl het centrum op deze wijze een zwaren schok ontving, ging de turksche rechtervleugel geheel en al verloren. Deze hield sterke positiën aan den Aladja-dagh bezet en bestond uit drie divisiën infanterie, eenige regimenten cavalerie en 32 stukken geschut. Ondanks hunne uitmuntende stellingen stonden de zaken der Turken wanhopend. Terwijl het gros van het leger, na gevoelige verliezen geleden te hebben, op Kars teruggeslagen was, was hunne verbinding met het hoofdkwartier verbroken en stond hunne zwakke macht aan de aanvallen der overmacht bloot, zonder dat zij de minste hoop op ontzet konden voeden. Zich insgelijks naar Kars doorslaan, was eene volslagen onmogelijkheid, daar de Russen zuidwaarts van hunne stellingen den Avlia-berg bezet hielden, terwijl de terugtocht naar het noorden rechtstreeks op het vijandelijk gebied geleidde. Er bleef den Turken dus geen andere keus over, dan zich over te geven, of zonder hoop op redding de verpletterende overmacht des vijands het hoofd te bieden. Zij kozen aanvankelijk het laatste. Met hunne gewone doodsverachting hielden zij uren lang den ongelijken en bloedigen strijd vol: hunne generaals gaven overal het voorbeeld van den treffendsten heldenmoed en stelden zich het eerst aan 's vijands verwoede aanvallen bloot. Deze herhaalden zich echter telkens, en eindelijk werden de Turken uit hunne posities geworpen en bij hunne

poging om zich westwaarts een doortocht te banen door den overmachtigen vijand omsingeld. Slechts enkelen kleinen afdeelingen gelukte het zonder geschut en bagage te ontsnappen en langs omwegen Kars te bereiken, of zij bleven ronddwalen in de bergachtige landstreken, waar zij door den Rus achtervolgd werden. Het gros van hun leger hield nog eenigen tijd de wanhopende worsteling vol, maar onbeschut voor de herhaalde charges der Russen en een zekeren dood zonder het minste nut te gemoet gaande, gaf het gedunde overschot zich 's avonds te acht uur aan de overwinnaars over, die, behalve duizenden gevangenen en zeven pacha's, den geheelen legertrein, bestaande uit 32 stuk kanon en eene groote hoeveelheid oorlogsmaterieel, buit maakten.

Hiermeê was de slag afgeloopen, de eerste beslissende, die door een der partijen sedert het begin van den oorlog in het open veld gewonnen is. Zoo het jaargetij niet zoover verloopen was, zouden de Russen de baan schoon zien om hunne veroveringen over geheel Armenië, misschien met uitzondering van Kars en Batum, voort te zetten; bij den slechten toestand der wegen en den invallenden winter zal deze schitterende overwinning, door de russische wapenen bevochten, geen groote gevolgen kunnen hebben en in geen geval een beslissenden invloed op den loop der krijgsbedrijven uitoefenen. Intusschen hebben de Russen reeds een sterk artilleriepark uit Alexandropolis gezonden, om het zoolang onderbroken beleg van Kars andermaal op te vatten. Moukhtarpacha, die meer dan de helft van zijn leger verloren heeft, is natuurlijk niet in staat dit plan ernstige hinderpalen in den weg te leggen.

Werf en dokken te Antwerpen.

Antwerpen is, voorwaar, nog immer eene stad met een gansch eigenaardig karakter. De inwerking van het fransch element eeuwen herwaarts, de omwenteling van 1830, de bevordering ten allen kante, na deze laatste, van alles wat fransch was, hebben in die veste den alouden nederduitschen geest niet kunnen dooden. Toen Ledeganck, de gentsche dichter, Antwerpen's roem schilderde en zich zelven vroeg:

> Zoo schittrend staat uw beeld geteekend in 't voorheen,
> En leed het van 't verderf der tijden niet?... O neen!

Toen riep hij, en met reden, in geestverrukking uit:

> O neen! gij bleeft de schoone,
> Die frissche telg van 't Noord,
> Nog fier op haar geboort';
> Gij siert nog steeds de kruin met uw driedubble kroone
> Van kloekheid, rijkdom en van kunst,
> Te trotsch voor gift van vreemde gunst,
> Weet gij uw schatten steeds uit eigen grond te delven,
> En zoekt de bron van heil nog immer in u zelven.
> Uw grootsche kunstenroem, de luister uwes naams,
> Uw zeden en uw taal zijn steeds nog louter vlaamsch.

Inderdaad: beeldende kunst, litteratuur en handel zijn nog immer eigenschappen van Antwerpen, welke te vergeefs andere steden van België haar benijden. Brussel heeft gepoogd aan de koopstad die driedubbele kroon te ontnemen: de hoofdstad droomde, door een kanaal recht naar zee, zeehaven te worden en den handel in haren omtrek te besluiten; zij lokte, daarin geholpen door het gouvernement, een aantal schilders

uit Antwerpen en elders, tot zich en verborg de zucht niet, eens de hand te zullen leggen op de kunstrijkdommen, in de Museums en kerken van de Schelde-stad verzameld.

Alle die, zelfs krachtig aangewende, pogingen hebben tot niets geleid: Antwerpen is en blijft de groote koopstad; zij is en blijft het centrum der kunst; zij is en blijft het middenpunt der hergeboorte van de nederduitsche letterkunde in België; zij is en blijft, in het midden eener onzinnige verfransching, de vlaamschgezinde stad bij uitstek - en juist het behoud van die eigenaardigheid is hare sterkte en hare macht.

Dat gevoel ligt diep bij het volk ingeworteld en daarom ook lijden de pogingen, door zekere partij aangewend om dien toestand met een eigenbaatzuchtig doel te veranderen, immer schipbreuk. Het is onder de zoogezegde Meetingregeering, van 1860 tot 1870, dat dit eigenaardig karakter met eene ongelooflijke wilskracht naar boven worstelde. Antwerpen, na ruim dertig jaren fransche inwerking, toonde nog immer eene recht nederlandsche stad te zijn en in het diep des harten behouden te hebben, wat zij haar eigen karakter noemen mocht.

Indien men oppervlakkig oordeelde, zou men denken dat Antwerpen integendeel reeds gansch ‘verwereldburgerd’ was: de uithangborden zijn, vooral in zekere gedeelten der stad, in vier of vijf verschillende talen; ter Beurze spreekt men Vlaamsch, Duitsch, Engelsch, Fransch; aan de Werf klinken u een klein dozijn talen in het oor; doch dat alles is de noodwendigheid van het oogenblik - men heeft immers met alle natiën te handelen? - en wanneer de Antwerpenaar zich ter Beurze, aan de Werf of in huis onder de zijnen bevindt, spreekt hij zijne eigene taal en drukt zich nog in dezelfde wendingen, in dezelfde bewoordingen, dikwijls in dezelfde geestige en bijtende spreekwoorden uit als voor eeuwen.

Zoo als de Antwerpenaar sprak tijdens pater Poirters en Willem Ogier, ja, zelfs zoo als in de dagen van Anna Byns, drukt bij zich nog uit. Hij houdt, wij herhalen 't, aan zijne stad, aan haar vlaamschen geest, aan haar kunstrijkdom, aan haar koopvaardij; hij maakt in België door dit alles zoo wat *bande à part,* en houdt er aan andere steden te doen gevoelen, dat hij, juist door die zelfstandigheid, iets of beter gezeid meer is dan een ander.

In hooger gemeld tijdstip, tijdens de Meeting, heeft Antwerpen eene ontwikkeling genomen, die alle denkbeeld te boven gaat. De regeering van Put wierp de oude vestingen neêr, breidde de stad langs de landzijde ontzaggelijk uit, schiep dáár prachtige dreven of singels, een overheerlijk park, straten tot in het oneindige en doorzaaide gansch dat nieuwe gedeelte der stad met gebouwen en gedenkteekens.

Ook de Werf, of de waterkant der stad, onderging aanzienlijke veranderingen en de scheepvaart-inrichtingen van Antwerpen, destijds daargesteld, deden deze stad in rang plaats nemen boven de best bedeelde havens van Europa.

De Werf blijft altijd een der meest karakteristieke gedeelten der stad, ofschoon die plaatsen dan ook reeds in den loop der eeuwen gewichtige herscheppingen hebben ondergaan, en nu andermaal, bij gelegenheid der ontworpen lijnrichting van de kaaien, een gansch nieuw uitzicht zullen erlangen. Helaas! het practische vervangt het dichterlijke in onzen tijd: de Werf, die in de laatste twintig jaren reeds zoo sterk veranderd is, zal dan totaal haar type verliezen, en van den Schelde-kant beschouwd, zal het laatste dichterlijke karakter aan Antwerpen ontnomen worden.

Binnen dit en weinig tijd zal men, de rivier opvarende, niets meer te zien krijgen dan, achter eene rij schepen, eene rij donkere zwarte magazijnen, loodsen en pakhuizen, terwijl vroeger het oog schouwde op eene lange rij schoone, vroolijke en

hooge huizen, eene lange kaai met eene dubbele rei weelderige olmen en linden beplant.

Het is aan die Werf, het middenpunt des handels, de plaats waar de wereld schatten komt neêrstapelen en schatten komt wegnemen, dat Antwerpen als het ware geboren werd. Daar, zegt de legende, woonde Druon Antigoon, de reus die den schipper de hand afkapte en deze in 't water wierp, wanneer hij vergat tol te betalen. Omtrent welken tijd dit plaats had wordt nergens opgegeven, doch de dichter Theodoor van Ryswyck zegt vroolijk:

Voor eeuwen toen God Wodan hier
   Gevierd werd en aanbeden;
Toen men hier nog geen grondwet vond,
Toen men hier nog geen fransch verstond....
   Zoo lang is 't wel geleden.

Het is in alle geval niets dan eene legende, en welk volk het eerst den boord der Schelde bewoonde, het mogen Toxanders of Sweven, Nedersaksers of Westfriezen geweest zijn, zeker is het dat het een volk was tot den dietschen stam behoorende. Het dietsche element is ook wel dien ten gevolge altijd en niettegenstaande alle vreemde indringing, overheerschend in Antwerpen gebleven, en dit vooral aan de Werf.

Op dien rivierboord verhief zich allengs de Burcht, en later die lange reeks onregelmatige en getorende gebouwen, welke zich in den diepen vloed spiegelden en waarvan de oude

gravuren ons een zoo recht kenmerkend, een zoo dichterlijk denkbeeld doen opvatten. Destijds, zoo als wij in een vroegeren jaargang (1873) opmerkten, nadat Antwerpen den rijkdom van Brugge had geërfd en het Venetië van het noorden geworden was, leverden de Werf en de rivier eene handelsbeweging zonder weêrga op.

Het grootste deel der geschiedenis van Antwerpen is aan gemelde Werf te vinden: dáár huisden de eerste bewoners, de eerste heeren, de eerste tolheffers, de eerste verkondigers van het Kristendom; dáár toefde en zinde de oorlogsman die zich te verdedigen had, te beginnen met den eersten dwingeland die, zoo als de legende zegt, den armen schipper de hand afhakte, tot dengene die eens in Antwerpen, de ‘geladen pistool op de borst van Engeland’ droomde; tot eindelijk de hedendaagsche militaire plannengieters. Dáár vonden immer de koopman zijne goudmijn, de kunstenaar zijne ingeving, duizenden burgers eene ruime neering.

Die ontwikkeling van vandaag heeft echter niet door alle eeuwen heen bestaan; zij neemt, in grondbegin, slechts aanvang in het begin dezer eeuw.

Toen in 1803 Bonaparte, de man der ‘avontuurlijke en vruchtelooze expeditie naar Egypte,’ als eerste consul te Antwerpen kwam, broeiden hem geene handels-, maar wel militaire ontwerpen in het hoofd. Engeland wekte zijne achterdocht op, en op den oever der Schelde staande, gevoelde hij dat hij van daar het trotsche Albion in het hart zou kunnen treffen. Bij besluit van 2 Thermidor jaar XI (21 juli 1803) herschiep hij twee vlieten ten noorden der stad in dokken; ten zuiden werd een zeearsenaal aangelegd en eene lijn van kaaien, langsheen de Schelde zou die twee instellingen verbinden. Antwerpen werd eene oorlogshaven, waaruit de Corsikaan eens het machtige Engeland naar het hart wilde steken!

De Werf was echter nog met puinen, ten gevolge der afbraak tijdens het keizerrijk, overdekt, toen de gebeurtenissen Antwerpen bij het koninkrijk der Nederlanden inlijfden, en aan de Werf dan ook andermaal eene nieuwe, en meer met het antwerpsche karakter overeenkomende, bestemming gaven. In 1820 lagen heinde en ver nog de stukken en brokken van hetgeen de keizer in 1810 ontworpen, doch op verre na niet voltooid had.

‘Onverminderd de kaeyen der dokken,’ zegt Torfs, ‘waren degene der Schelde (in 1819 insgelyks aan de stad afgestaen) in zeer soberen staet; allen hadden houten beschotten en van den steenen veerdam was nog maar de helft gemaekt. Nog erger was het gesteld met de kaeyen der vlieten: op vele plaetsen leverden dezelve niets dan puinen op.’ Het is dus vooral onder Willem's regeering, dat de Werf het uiterlijke kreeg, welke den bezoeker van Antwerpen, nu tien of vijftien jaar geleden en wanneer hij, bij voorbeeld met eene der Nederlandsche stoombooten, de vlaamsche koopstad bereikte, zoo diep aangreep.

Inderdaad, de Werf was prachtig. Langsheen de rivier verhieven zich sierlijke en hooge gebouwen, slechts door een breeden steenweg, twee rijen boomen, waaronder de aarden wandelweg liep, en eene lijn van stoombooten en scheepjes van minderen omvang, van den breeden en diepen vloed gescheiden. Dat groen der boomen, zich tegen de witte en rooskleurige gevels in den stroom spiegelend, en het geheel bekroond door dien reusachtigen O.-L.-V.-toren, leverde een gezicht op, dat nooit uit het geheugen gewischt werd.

Er was iets grootsch, iets levendigs, iets opwekkends, ja, iets dichterlijks in het aanschouwen van dat panorama.

De Werf was des avonds, en zondags middags, de verzamelplaats van al wat wandelde: men bezat destijds het heerlijke park, oostwaarts de stad gelegen, nog niet. Onder de boomen langsheen de rivier, drentelde men 's avonds op en neêr. De zon ging achter den vlaamschen wal onder; de groote Amerikaners lagen op reede en men hoorde soms flauw de duitsche landverhuizers aan boord hun *heimath's* lied zingen. In den zomer, als de rivier kalm en rustig, in den winter als zij met kruiende ijsschotsen gevuld was; des avonds als de maan helder aan den hemel scheen, of als het uitspansel pekzwart en met bliksemstralen doorregen werd - altijd leverde die wandeling aan de rivier eene onweêrstaanbare aantrekkelijkheid op.

Met de kermisdagen waren de Werf en de oude Burchtplein, het groote en woelige middenpunt der feesten: daar, op die plein en langs de rivier, verhieven zich de kermistenten, de hollandsche wafelkramen, de cirque-Loiset, het wassenbeeldenspel, de eindelooze en zoo rijk gevarieerde poppenkramen - kortom, het heerlijke paradijs van kinderen en dienstmeisjes.

Allengs al meer werden de kaaien landingsplaatsen voor stoombooten; allengs werd de aanvoer der koopwaren grooter en men stapelde den wandelweg vol kisten, vol balen, vol tonnen. Nu ook stonden weldra de boomen in den weg en toen deze, lang genoeg gemarteld en ‘gejudasd’, nog niet wilden sterven, sloeg men ze ongenadig neêr. Van dat oogenblik verdween de wandelende bevolking van den Scheldekant.

En wat vooral vroeger aan den boord der Schelde thuis hoorde, was die pleiade van jonge Vlamingen, dichters en schilders, die, niettegenstaande de afscheuring van 1830, den Nederlandschen geest niet wilden zien verloren gaan en hem, tegen de verfransching in, door pen, penseel en beitel, met zooveel schitterenden bijval bleven huldigen. Dáár, onder het gespannen zeildoek der prozaïsche herberg, hebben wij, die deze regelen schrijven, Conscience, Van Ryswyck, Gerrits, Vleeschouwer, Jan van Beers, soms Van Duyse en Ledeganck, wanneer deze de Scheldestad bezochten, ontmoet. Het was dáár dat in Ledeganck het denkbeeld oprees, om Antwerpen door een lierzang, die zoo prachtig bewerkt werd, te gedenken. Dáár, het oog droomend op al die bedrijvigheid en dien zoo kalmen, heerlijken stroom latende rusten, kwamen hem de beelden voor den geest, die hij later in zoo'n schitterende taal vertolkte:

En 's avonds, neêrgezeten
Nabij den oeverrand
Van uw bekoorlijk strand,
Zag ik een schouwspel, dat geen dichter kan vergeten.
De maan, in reinen zilverglans,
Hing statig aan d'azuren trans
Zich in het effen vlak des breeden vloeds te spiegelen:
Ik zag op deze vlakte een bosch van masten wiegelen,
Waarmede elk werelddeel alhier zijn schatten bracht;
En 'k sprak: hier vloeit nog steeds de bron van weelde en pracht!

En, luistrende om mij henen,
Vernam ik t' allen kant
De taal van 't vaderland,
Die aan dit schouwtooneel haar maatgeluid mocht leenen.
Zij, lievelinge van uw zoons,
Had op hun tong iets ongewoons,
Want allen scheen de ziel des dichters ingeboren,
't Zij veder of penseel of beitel hun behooren.
Mij trof hun beeldenspraak, gelijk een krachtig lied,
En 'k sprak: hier rijst de zon van Vlaandrens kunstgebied.

De thans ontworpen plannen, die van de lijnrichting der kaaien, zullen andermaal het aanzien der Werf gansch veranderen en, zooals wij reeds zeiden, het schilderachtige en het dichterlijke door het practische vervangen De dokken, waarvan wij in dit nummer eene zeer juiste afbeelding meêdeelen, en waarvan wij hooger spraken, ter gelegenheid van Napoleon's ontwerpen, hebben sedert lang geene andere aantrekkelijkheid voor den bezoeker, dan eene onvermoeide werkdadigheid, dan het lossen en laden van schepen.

Napoleon deed ze graven ter plaatse van het zoogenaamde *Boerenkwartier,* ‘de schuilplaats,’ zegt Thys, ‘der vagebonden, bedelaars, gelukzoekers, losgelaten boeven, lichtekooien, met één woord, van alle ondeugden en alle schanden; van alles wat het slechtste, het meest oneerlijk in de Antwerpsche bevolking, zoo eigen als vreemd, te vinden was.’ Men moest zich bij dag zelfs wachten dit deel der stad te bezoeken, en bij avond was gezelschap en een duchtig wapen hoogst noodzakelijk.

Toen men in 1806 aanving te graven, stiet men weldra op een aantal geraamten en menschenbeenderen: in zoo slechten reuk stond, gansch de stad door, dit kwartier, dat er beweerd werd dat die overblijfsels voortkwamen van personen, vroeger daar geheimzinnig vermoord. De stedelijke regeering gaf echter een logischer uitlegging aan die ontdekking, dan wel de traditie: zij herinnerde, dat die geraamten voortkwamen van de talrijke sterfgevallen onder de militairen, in 1740, en die destijds in een nabij gelegen huis (het Hessenhuis) gekazerneerd waren.

Is het niet opmerkenswaardig, vraagt een schrijver, dat juist dit eerloos kwartier der stad, na zijne hervorming, bestemd was om aan Antwerpen zijnen bloei en welvaart weêr te geven, die het twee eeuwen lang, eigenlijk door het tractaat van Munster, verloren had!

AUG. SNIEDERS.

Het kruis in het gebergte.

De dichterlijke phantasie van den schilder Woltze hoeft weinig woorden ter verklaring. Boven op den hoogen Alp, waar alleen zich de vlugge gemsen in vrijheid denken, ademt alles de stilte van de natuur, slechts nu en dan door de komst van den stouten jager verbroken.. Niet zelden wordt echter die eenzame verhevenheid het graf van hem, die haar durfde beklauteren, en op het graf van een Kristen behoort het teeken der opstanding. Woltze schildert er ons een bergmeisje als bewaakster van het kruis bij, dat met gevouwen handen haar gebed voor de gestorvenen ten hemel zendt en met een traan in het oog de dooden beweent. Verheven beeld van het geloof van het katholieke bergvolk, dat zuiverder dan andere volken den schat van zijn geloof blijft bewaren!

Het eiland Aruba.

De treurige advertentie, welke onlangs in alle dagbladen de ronde deed en waarin een huisvader den dood zijner vrouw aankondigde, die van den honger was gestorven, terwijl hij zelf zoo machteloos was, dat geene middelen meer redding konden aanbrengen, heeft zeker het eiland Aruba eene algemeene bekendheid gegeven, en niet minder heeft daartoe het amsterdamsche dagblad *De Tijd* bijgedragen, dat door zijn flink beroep om den nood der ongelukkige eilanders te verzachten, zeer zeker den lof van iedereen verdient.

Naar aanleiding daarvan wenschen wij het eiland Aruba bij onze lezers eenigszins nauwkeuriger bekend te maken.

Het eiland Aruba behoort tot de nederlandsche West-Indische eilanden, waarvan Curaçao het grootste is, en werd eerst in het begin der vorige eeuw door de Nederlanders in bezit genomen, ofschoon omtrent honderd jaren vroeger op Curaçao de nederlandsche vlag wapperde. De oorzaak van deze trage handelwijze moet gezocht worden in de weinige aantrekkelijkheid, welke het eiland aanbiedt.

De bodem levert hier en daar goud op, zooals zijn naam aanduidt (*Oru abo,* d.i. goudgisting), doch in zulke geringe hoeveelheid, dat het arme volk er geen middel van bestaan in vinden kan. Wel meende men later dat Aruba rijk moest zijn aan kostbare delfstoffen, doch alle onderzoekingen zijn tot nu toe vruchteloos geweest.

Dit neemt echter niet weg, dat op de bergen de grond zeer vruchtbaar is en hij voldoende zou kunnen voorzien in het onderhoud der Arubanen, doch daar staat tegenover, dat de meeste oogsten door gebrek aan regen mislukken of zoo gering worden, dat de bewoners er slechts eenige weinige maanden van kunnen leven. Zoet water is er dus zeer schaars, en niet dan tegen fabelachtig hooge prijzen wordt dit aan schepelingen afgestaan en dan nog alleen, indien deze in grooten nood verkeeren.

Het kan wel niet anders of de bewoners moeten zeer arm zijn, en hebben dan ook voortdurend gebrek aan de noodzakelijkste levensbehoeften, niettegenstaande ze zeer gematigd zijn in hunne nooddruft.

Niet ten onrechte aarzelden dus de Nederlanders er hunne vlag te planten, en wellicht zou dit nimmer het geval geweest zijn, indien niet eene andere reden hen daartoe ge-

dwongen had. Men vreesde namelijk er de aanspraak op te zullen verliezen, daar er vroeg of laat kans zou komen, dat men een onwelkomen nabuur kreeg.

Veel geluk hadden er de Nederlanders niet, want reeds hun eerste burgerlijke commandeur, Pieter Boer, werd in zijne woning door de Indianen aangevallen en op de gruwzaamste wijze vermoord. Zijn opvolger Dirk Nieukerk moest een opstand onder hen dempen, doch daarna, van 1752, genoot het eiland, op eene geringe uitzondering na, gedurende eene halve eeuw rust en voorspoed.

In 1796 had Aruba, na de oprichting van eene sterkte aan de Paardenbaai, veel te lijden van de Engelschen, hetzij door het blokkeeren der baai, hetzij door dat ze er willekeurig den schepter van overheerscher voerden, tot in 1805 het eiland door de Engelschen voor goed in bezit genomen werd. Een aanval van uit Curaçao op Aruba was oorzaak, dat de Engelschen het eiland weêr verlieten, waarna het in hetzelfde jaar door de Spanjaarden onder generaal Miranda veroverd werd.

HET KRUIS IN HET GEBERGTE, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN B. WOLTZE.

Toen echter op 1 Januari 1807 de Engelschen zich door eene stoutmoedige daad van Curaçao meester maakten, kwam Aruba vanzelf in hunne macht en werd door hen met een officier en eenige soldaten bezet, tot dat het, in het begin van het jaar 1816, aan het nederlandsche gouvernement werd teruggegeven.

Op Aruba bestaat een missie; de Zeereerw. heer H.J. de Vries is daar sedert 1853

pastoor, en aan diens schrijven ontleenen wij een en ander betreffende den nood, die thans op het eiland heerscht.

In september van het vorige jaar werd het eiland bezocht door een orkaan, die alles wat recht stond vernielde. Niet één huis waar geene verwoesting was aangericht, terwijl al het vee, dat op 4 à 5000 stuks geschat werd, in zee den dood vond. Voor zulk een ellendig land was dit een doodsteek, doch daarbij bleef het niet.

Geven we echter aan den Zeereerw. heer De Vries zelven het woord, om ons de ellende van het eiland te schetsen:

DE OORLOG IN HET OOSTEN. - SLAG VAN HASSANKIOÏ.

'Thans (om niet van de ramp te spreken, die u uit mijn vorigen brief bekend is) staan de zaken op Aruba aldus: vier vijfden der bevolking, die bijna allen van den landbouw leven, hebben een slechten of mislukten oogst gehad; ja, velen hebben zelfs geen plantzaad voor het toekomende jaar. Bijna allen zitten tot over de ooren in de schuld, die zij niet betalen kunnen, wat maakt dat zij ook niets opnieuw geborgd kunnen krijgen. Het ergste van al: er is *niets* te verdienen. De goudmijnen liggen bijna twee jaren *geheel* stil, en het eiland wordt door opzichters bewaakt, zoodat *niemand* hier of daar een stofje goud kan gaan zoeken, dat anders in vroegere jaren nog al het geval was. Het vee heeft in de wildernis niet te eten, alles is kaal en dor, zoodat er al ezels en schapen op den weg dood liggen. Als dat nu in februari reeds plaats heeft, wat zal het dan geven eer het october is, in welke maand de regentijd gewoonlijk begint! Ik kan u alzoo in geweten en waarheid zeggen: als de goede God zich niet op eene buitengewone wijze over Aruba ontfermt om regen te zenden, en als er geen raad geschaft wordt, op welke wijze ook, dan moeten dit jaar *zeker* bijna al het vee, dat er 25 sept. II. is overgeschoten, en een gedeelte der bevolking den hongerdood sterven!

'Nu zult ge wellicht vragen: maar zal het Gouvernement dan niet te hulp komen? Daarop antwoord ik: volgens ondervinding: *Neen!* Ziehier het bewijs. In 1869, toen er op Aruba ook hongersnoodheerschte, verzocht de toenmalige gezaghebber Ferguson (die nu in China is), een liefdadig en medelijdend man en mijn beste vriend, de voornaamste heeren van Aruba op eene conferentie, om met hen over eene gewichtige zaak te spreken of te raadplegen. Wèl, ik ondergeteekende, alsook mijn buurman en vriend Dominee Kupéri, die thans in Holland is, werden onder de patriciërs gerekend,

en wij voldeden aan het verzoek van ZEd.Gestr. Doch welke teleurstelling! Wat moesten wij hooren? De heer gezaghebber, blijkbaar door medelijden bewogen, las in de vergadering eene missive

DE OORLOG IN HET OOSTEN. - TURKSCHE PAARDEN BIJ SCHUMLA.

van den heer gouverneur van Curaçao, inhoudende: ‘dat de minister van Koloniën in Holland met den droevigen toestand bekend was; doch dat de Arubanen op *geen* onderstand van het Gouvernement moesten rekenen; maar dat de deur, om naar Suriname te gaan, voor hen open stond, en dat de heer gouverneur van Curaçao zich met het gevoelen, de uitspraak, zienswijze (of menschlievendheid?) van den heer minister van Koloniën vereenigde!!’ Ergo. Na re- en dupliek en na een paar uren gepraat, beraadslaagd en geconcludeerd te hebben, vroeg de heer gezaghebber: ‘Maar, heeren, wat zal ik nu den heer gouverneur antwoorden?’ Daarop zeide ik (want ik werd een beetje warm): ‘Mijnheer de gezaghebber, u behoeft niet te antwoorden; er is u niets gevraagd. U hebt slechts de eer gehad om, namens den heer gouverneur van Curaçao, het vonnis af te lezen, dat de arme menschen van Aruba als slaaf naar Suriname kunnen gaan, of wel van honger omkomen.’ Denk eens - als wij toen niets uit Holland van de collecten ontvangen hadden!

‘En wat is er nu na de ramp van 25 sept. II. geschied? De heer Gusman Blanco, president van Venezuela, heeft voor de hulpbehoevenden op Aruba, Curaçao en Bonaire een scheepslading eetwaren gezonden, bestaande uit 100 koebeesten, rijst, maïs, suiker, boonen etc., maar in plaats van dit direct naar de eilanden afzonderlijk af te zenden, ging alles tegelijk naar Curaçao. Om welke reden of met welk plan dit geschied is, weet ik niet, en daar blijf ik ook buiten. Hoe alles geregeld en verdeeld is, weet ik evenmin. Maar wèl weet ik, dat Aruba, 'twelk f 40.000 schade heeft gehad, niet meer dan *f* 4.200 ontvangen heeft; en dat, als het in plaats van door de handen van 't Gouvernement, door particulieren ware beheerd geworden, Aruba er niet slechter bij gevaren zou zijn. Ook weet ik, dat de Commissie voor noodlijdenden op Aruba een verzoek heeft gedaan aan eenige heeren op Curaçao, om eene collecte voor Aruba te houden; doch de heer gouverneur vond het doelmatiger eene collecte te houden voor alle eilanden tegelijk, die schade hebben geleden. En wat is nu het resultaat? Dat van de *f* 1600, die de collecten hebben opgebracht, Aruba, na ongeveer 4 maanden wachtens, slechts *f* 200 gekregen heeft, en dat, wijl het de moeite niet waard was die som te verdeelen, daar elk huishouden toch niet meer dan 40 of 50 cent kon ontvangen, het geld, zoo ik hoor, maar in de ledige armenkas gestort is!’

Wij onthouden ons hier een woord bij te voegen.

Eene abdij in puin.

Het was een heerlijke septemberdag van dit jaar toen wij Ottignies verlieten, om na een korten rit te Villers-la-Ville stil te houden. In het voorbij stoomen zagen wij reeds, tusschen het geboomte, de puinen der beroemde abdij, langs welke de spoorweg heensnijdt. Een smalle weg door de Thyle, met geelblond water, omboord, leidt naar de ruïnen. Rechts van u ligt het oude molenhuis der monniken. 't Is nog een molen, doch de stoom heeft de primitieve beweegkracht, het water, vervangen. In het bovengedeelte is een restaurant gevestigd, die er voorwaar goede zaken maakt, want het getal bezoekers is groot, vooral des zondags.

Die puinen met gras, boomen, distels en bramen doorgroeid, met lommerrijke plekjes en dichterlijke hoekjes, zijn het *but de promenade* geworden van eene wufte, lichtzinnige volksmenigte, die daar komt lachen, giechelen, luierikken, teeren en smeeren, zonder ooit te denken wat al herinneringen, wat al lessen uit het verledene voor het toekomende dáár te vinden zijn! Rechts en links zijn dames op het gras

gezeten en *lunchen,* en kakelen, en lachen. In het heiligdom, waar de monniken hebben geknield en gebeden, dwaalt de kunstkenner, de landschapschilder, de archeoloog, de geschiedonderzoeker. De hemel is overal puur, de lucht frisch, de zon koesterend, de schaduw aangenaam.

De abdij van Villers ligt in een aangenaam en vruchtbaar dal. Het zijn de monniken welke die vruchtbaarheid deden ontstaan, want verre van het gewoel der menschen, verre van hunne eerzucht en lage hartstochten, wijdden zij hun leven aan den akkerbouw; zij bouwden hoeven, graafden waterloopen, legden bosschen aan, wierpen den grondslag voor schoone dorpen, beschermden den wroetenden dorper tegen het uitbuiten der heeren, en gaven den mindere het eerste denkbeeld van vrijheid en onafhankelijkheid.

In onze dagen is het de mode tegen de kloosters der middeleeuwen te schreeuwen, en het zijn evenwel de kloosters, welke het meeste bijdroegen om den onvermogende bescherming tegen den machtige te verleenen; zij waren een oasis voor den ongelukkige, voor hem die door de armoede vervolgd, niet meer wist waarheen zich te wenden; voor hem die de wereld moede, in rust en vrede het overige zijner dagen wilde slijten - en voor dezulken moet die abdij, in dat kalme dal gelegen, eene onweêrstaanbare aantrekkelijkheid hebben gehad.

In 1146 kwam in het wilde en onvruchtbare land rondom Nijvel, Laurentius met twaalf monniken en vijf leekebroeders aan, om er zich te vestigen; doch in tegenwoordigheid der groote hinderpalen, lieten zij weldra den moed zakken en wanhoopten ooit eenig huis aldaar te kunnen stichten. De H. Bernardus kwam echter zijne trouwe makkers ter hulp: hij dwaalt in de omstreken rond en kiest eene vallei uit, welke hem als het best geschikt voorkomt en dáár, zegt hij, dáár op die afschuwelijke plaats zullen velen gered worden: *in hoc loco horroris plures salvabuntur.*

Die afschuwelijke, die vrees inboezemende plaats werd door de onvermoeide monniken, zooals wij aanhaalden, ontgind, de bosschen hier gekapt, daar geplant, de rivier in hare bedding besloten, enz. Die godsdienstige arbeiders openden de flanken der bergen en haalden den steen op om hun huis te bouwen; zij hakten de oude eiken, om dit te voltooien; zij stichtten gebouwen, die de eeuwen zouden getrotseerd hebben, waren niet ontheiligende, revolutionaire handen gekomen om dit alles af te breken, en stuk voor stuk al den kunstrijkdom voor ruwe afbraak te verkoopen.

De abdij van Villers beslaat, daargelaten de hoeve, eene oppervlakte van vijftien hectaren. Deze oppervlakte ligt door een muur van 4 à 4½ meters hoog, omsloten. De omgeving bevat drie poorten: de *porte de Bruxelles,* de *porte de Namur* en de *porte de la Ferme,* de laatste was enkel voor de monniken bestemd.

Als men door de kleine groene deur, waar men 50 centiemen inkomgeld eischt, binnentreedt, komt men in een langen gang, aan welker rechterzij de vertrekken der voorname personen, die de abdij bezochten, gelegen zijn; links treedt men op de eere-plein, langs waar men het paleis van den gemijterden abt en den refter bereikte, welke nog doet zien in welken prachtigen bouwtrant die zalen werden opgericht.

Omringd door de kapittelzaal, den refter, de verschillende zalen tot het huis benoodigd, ligt het eigenlijke klooster: een groot vierkant plein, ten allen kante met bovengebouwen en beneden met eene prachtige galerij omgeven, die nog ten deele zichtbaar is. Ter langs van alle de gebouwen ligt de kerk, grootendeels in de XIIIe eeuw gebouwd.

Als men die ruïnen ziet wordt het hart pijnlijk aangedaan, niet alleen omdat men zooveel godsdienstigs baldadig heeft vernield, maar nog omdat de wandalen der zoogezeide beschaving zooveel kunstrijkdommen hebzuchtig hebben vernield. Er zijn daar nog gedeelten zichtbaar uit de eerste helft der XIIIe, zelfs uit het laatst der XIIe eeuw; trouwens, het metselwerk draagt den stempel van de twee bovengenoemde eeuwen, en tevens van de XIVe tot de XVIe, van deze laatste tot de XVIIIe eeuw.

En heinde en verre, waar men nu treedt, vindt men niets dan puinen! Het gras groeit beneden op den heuveligen grond, en de dorens, distels en bramen vormen hier en daar ontoegankelijke hinderpalen. De kerk, waarvan vooral de choor en het middenschip nog recht staan, is prachtig van bouwtrant en nog, in het midden der puinen, ademt men de rust, het gebed en de zielsverheffing.

Ja, het deed ons pijnlijk aan, als wij daar op die plek, aan de rust en het gebed gewijd, al die wufte dames van Brussel en elders zagen ronddwalen, die in de schaduw van die geheiligde wanden een *pique-nique* kwamen vieren, en er wellicht spookten en raasden tegen de 'vadsige monniken' van voorheen, terwijl zij vergeten wat al goed diezelfde monniken rondom zich deden uitstralen. En nu? die zon heeft uitgeschenen, de stralen zijn dood en er vloeit noch zedelijk, noch stoffelijk goed meer uit dat middenpunt!

Beneden in de kelders vindt men de gevangenissen; het woord ontzette den lezer niet! De abten van Villers oefenden eene groote jurisdictie uit, waren heeren en meesters van een aantal dorpen en er bestond diensvolgens noodwendig eene rechtspleging. Deze laatste was des te noodzakelijker, daar het bergachtige land in 't geheel niet veilig was; doch men heeft nooit gehoord, dat de abten van Villers dwingelanden waren of eene bijzonder wreede rechtspleging uitoefenden.

De moderne, zoogezeide philosooph, die in alles, wat den monnik en de middeleeuwen betreft, wreedheid en dwingelandij vinden wil, wijst ons op de eereplein, de zoo verschrikkelijke *oubliettes,* die ijselijke holen, waar de gevangene opgesloten werd om ze nooit te verlaten. Zouden de monniken van den H. Bernard inderdaad dergelijke rechtspleging hebben uitgeoefend?

Stel u gerust, lezer! Het is alleen het booze hoofd van dezen of genen *verlichten* wijsgeer die, in eene blijkbare instorting, *oubliettes* heeft meenen te ontdekken. Vrienden der waarheid, en die gansch de abdij op het papier, door plan en schrift, hebben opgebouwd, verklaren, evenals bestaande documenten, dat het huis des gebeds nooit *oubliettes* heeft gehad.

De muren van deze puinen zijn rechts en links, tot hoog in de gothische bogen, met namen bekrabt, besneden en beschreven. De wandelaars schrijven veelal hunne indrukken op die zwijgende steenen, stomme getuigen van zooveel schoons en edels. Hier zijn het kreten van verontwaardiging welke men leest, daar, onbegrijpelijk! zijn het kreten van toejuiching.

Vivent les gueux! las men op eene plaats, en een tweede bezoeker, verontwaardigd dat die kreet dáár in die gewelven klonk, schreef er onder: *Canaille, vous ferez encore de même.* Hier leest men engelsche, daar fransche, ginds vlaamsche, verder latijnsche opschriften. Wij lazen er twee in de nederduitsche taal, die wel deden begrijpen, dat de dichters geen vrienden van vernieling waren:

Eerbiedwaarde wanden,
Door godlooze handen,
  Van uw pracht ontdaan,
  Neem den weemoedstraan,
  Van een Christen aan.....

't Grootsch geloof der vaadren,
Straalt voor die u naadren,
In uw puinen door..... (*onleesbaar.*)

En op eenige steenen van daar, naast de klacht, lazen wij de volgende ontboezeming, vol verontwaardiging:

Zoo braken de geuzen der 18^{e} eeuw
Het Huis van den Heer!.....
Zoo dreigen ons geuzen met brullend geschreeuw:
'Wij werpen wat God is,
En dat ons ten spot is,
Baldadig ter neêr!'

Hoe is al die pracht gevallen? Helaas, alweêr de groote en zoo verheerlijkte fransche omwenteling, heeft Villers in puin gestooten. Aulnes, Lobbes, Fontaine-Valmont werden door den moedwilligen soldaat in brand gestoken, maar Villers werd aangeslagen, openbaar verkocht en kerels zonder geweten eigenden zich, voor eene betrekkelijk geringe som, die rijkdommen toe. Villers, dat juweel van bouw-

kunst, werd afgebroken en lood, koper, ijzer, marmer en steen werden rechts en links verkocht. Men huivert als men denkt aan zooveel schennis, en er gaat nu bij ieder man van gevoel, kunst en wetenschap, die deze puinen bezoekt, een kreet van afgrijzen op tegen die hartelooze vernielers, welke zooveel nationalen roem verdelgden!

Morgenlied.

De lange nacht vliedt henen -
Het licht breekt scheemrend aan -
De dagtoorts is verschenen
Aan de ooster starrenbaaan.
Gij stoflijk licht, wees ons gegroet,
Dat leven wekt en leven voedt.

Het geestlijk licht woont boven
Waar aan der glorie bron
De Zaligen Hem loven,
Die is der zonnen Zon.
Wij wandlen donkre dalen door,
Toch licht zijn zonnestraal ons voor.

O, zend ons licht en zegen
Uit uwe volheid af,
Wees ons op duistre wegen
Een lichtbaak en een staf.
Uw oog zie minzaam op ons neer,
Verlaat uw kindren nooit, o Heer!
Germania's.
B. VAN MEURS.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566. Door H.A. Banning.

I.

Requiem aeternam dona ei, Domine; et lux perpetua luceat ei.
Requiescat in pace.
Amen.

Nadat de priester aan het slot van zijn gebed deze woorden gesproken had, doopte hij een palmtak in gewijd water, en besproeide daarmede het lijk eener vrouw, dat in de doodkist lag, die op hooge schragen midden in het vertrek stond.

De overledene moest tot een aanzienlijke familie behooren, dat kon men duidelijk zien aan haar deftig doodsgewaad en aan de kostbare kist, haar laatste verblijfplaats.

Aan het boveneinde der kist lag een meisje van nauwelijks twintig jaren op den grond geknield, het hoofd voorover gebogen, kennelijk in een diep gebed verzonken. Hare eerbiedige houding was zeer in strijd met het voorkomen van den man van middelbaren leeftijd, die gedurende het gebed onverschillig op eenigen afstand

gestaan had en wiens mond zich tot een valschen glimlach plooide, toen de priester het gewijde water sprenkelde met het teeken des kruises. Aan laatstgenoemde, een hoog bejaard grijsaard, moet dat niet ontgaan zijn, want men kon op zijn voorhoofd en in zijne oogen verontwaardiging lezen, die ook uit zijne stem sprak, toen hij zeide:

'Alvorens van hier te gaan, heer advocaat, heb ik een plicht te vervullen, welke als zielzorger der overledene op mij rust. Uwe vrouw heeft mij in haar laatste uur verzocht met u, voordat haar stoffelijk overschot dit huis zou verlaten, te spreken over eene aangelegenheid van zeer ernstigen aard, die.....'

'Het komt mij voor, heer pastoor,' viel de advocaat vrij haastig in, 'dat door dergelijk gesprek in het bijzijn mijner nicht de bescheidenheid uit het oog verloren wordt.'

'Ik begrijp u,' hernam de priester, 'en zou u voorzeker geen gelegenheid voor soortgelijke opmerking gegeven hebben, indien niet juist de tegenwoordigheid van Agnes daarbij werd vereischt.'

'En is u ook voorgeschreven, dat het bedoelde onderhoud in deze kamer moest plaats hebben?' vroeg de man, terwijl hij de vingers van zijn rechterhand door zijn spitsen kinbaard liet spelen.

'Zooals gij zegt,' klonk het antwoord. 'Ik moet u evenwel de opmerking maken, dat hier geen spraak is van eenig voorschrift; de brave overledene heeft slechts zoodanigen wensch uitgedrukt, doch ik twijfel geenszins, of haar verlangen zal door haar echtgenoot niet minder geëerbiedigd worden, dan door haar biechtvader.'

De advocaat beet zich op de lippen.

'Ik ben tot uw dienst, heer pastoor,' sprak hij, 'doch moet u verzoeken zoo kort mogelijk te zijn, want mijn tijd is kostbaar.'

'Elk uur van 's menschen leven is een schat, hem door God geschonken, waarmede hij kan woekeren voor het heil zijner ziel,' hernam de priester, 'doch het uur des doods is wel het kostbaarste, dewijl alsdan de rekening met het tijdelijke moet afgesloten worden en wij rekenschap moeten geven van ons rentmeesterschap. Het was in dit gewichtig uur, dat uwe vrouw zich meer dan ooit bekommerd gevoelde over de toekomst van uw beider nicht, die hier haar intrek heeft genomen sinds zij ouderloos werd.'

'Die zorg was overdreven,' sprak de advocaat hooghartig; 'ik heb als voogd altijd de belangen van Agnes met nauwgezetheid behartigd en zal dat blijven doen, zooals een man van eer betaamt.'

'Er is een grootere schat dan geld en goed, heer licentiaat,' vervolgde de priester; 'dat heeft de waardige overledene zeer goed begrepen, toen zij Agnes van kindsbeen af de deugden leerde beoefenen, die haar aangenaam konden maken in de oogen van God, toen zij door woord en voorbeeld aantoonde, dat de hoogste plicht van den Kristen hierin bestaat: de geboden Gods te onderhouden en zijn leven te schikken naar de leer van Kristus. Het mag u niet verwonderen, dat zij zich bezorgd gevoelde voor den kostbaren schat des geloofs, nu zij hem niet langer kon bewaken. Daarom heeft zij mij verzocht, u bij haar lijk dezen brief te overhandigen, door haar in het begin harer laatste ziekte geschreven.'

De priester haalde een gesloten brief te voorschijn. De advocaat brak hem open en ging wat dichter bij het venster staan, als kon hij daar beter zien, doch veeleer om een afleiding aan zijne gemoedsbeweging te geven. Zijn gelaat was strak en somber, nu en dan scheen het dat het geschokt werd, en eens zelfs verschoot zijn kleur merkbaar; doch toen de lezing geëindigd was, stak hij den brief in zijn zak en zeide met veel zelfbeheersching:

‘De inhoud is u waarschijnlijk bekend, heer pastoor.’

‘De inhoud niet, maar wel de beweegreden, die de overledene tot het schrijven genoopt heeft,’ antwoordde de geestelijke. ‘De vrouw, die gedurende haar leven zooveel liefde en geloof bezat, die van zooveel zelfverloochening blijk gaf, heeft vóór haar vertrek van hier nog eens willen spreken tot hem, met wien zij in dit leven verbonden is geweest. Die brief is haar laatste groet, het laatste beroep op hare rechten als de voedstermoeder van haar nicht. Aan het sterfbed harer zuster heeft zij beloofd te zullen waken, dat Agnes in de vreeze des Heeren werd opgevoed en.....’

‘Welnu,’ zoo viel de advocaat den priester in de rede, ‘zij heeft gewaakt tot aan haar einde toe en kon dus gerust sterven, dewijl zij zich in dit opzicht niets te verwijten had.’

‘Om gerust te kunnen sterven behoeft men, naast de hoop op Gods barmhartigheid, nog iets anders dan het besef van naar vermogen zijn plicht betracht te hebben,’ hernam de pastoor. ‘Geen rechtgeaard moeder zal uit dit leven scheiden zonder bezorgdheid over het lot harer kinderen, die door haar dood den steun gaan missen, welken zij zoo zeer behoeven. En ik moet u onbewimpeld zeggen, heer Agylaeus, dat de waardige overledene maar al te veel reden had, om bezorgd te zijn voor de toekomst van haar pleegkind. Zij kende, helaas, uwe afdwalingen en uwe pogingen, om Agnes onverschilligheid voor den godsdienst in te boezemen; zij kende uw voornemen om haar uit te huwelijken aan iemand, dien zij veracht, omdat hij van het pad der deugd afgeweken is en samenspant met de goddeloozen, die Gods geboden en het gezag der Kerk met voeten treden.’

‘Weet gij wel, heer pastoor,’ sprak de advocaat, terwijl toorn zijn gelaat kleurde, ‘dat het niet welvoeglijk is, in mijn huis, in het bijzijn van mijn pupil, met zooveel minachting over mijne vrienden te spreken?’

‘Het zou zondige zwakheid, geen welvoegelijkheid zijn, wanneer ik als priester mijn stem niet verhief tegen de aanslagen van hen, die vijanden van onzen godsdienst en, helaas, uwe vrienden zijn,’ hernam de pastoor. ‘Ik heb in dit huis nog plichten te vervullen, mij door God en den laatsten wil der overledene opgelegd, en ik zal niet vertrekken alvorens mij daarvan te hebben gekweten. Wat uwe vrouw in den brief heeft geschreven is mij onbekend, doch zij maakte zich in haar laatste uur zeer ongerust omtrent uwe plannen voor de toekomst van Agnes. Zij deelde mij mede, dat gij en uwe vrienden pogingen in het werk stelden, om haar geloof aan het wankelen te brengen, en dat gij uwe toestemming weigerdet tot een huwelijk tusschen haar en den hopman De Gruyter, een jonkman van onbevlekte zeden en in stand met u gelijk. Het was haar verlangen, dat ik u hierover in het bijzijn van haar lijk zou onderhouden.’

‘Ik geef niemand het recht zich tusschen mij en mijn pupil te plaatsen,’ sprak de advocaat driftig.

Op dat oogenblik wierp de zon haar laatste stralen door het boogvenster, dat met gekleurde glasruiten prijkte; die stralen vielen ook in de doodkist en het bleeke gelaat van het lijk werd met een buitengewonen gloed overtogen.

De priester wees met den vinger naar het lijk en zeide met verheffing van stem: ‘Is het niet of de vrouw, die daar ligt, verontwaardigd is over uwe woorden, over het verbreken van een plechtig afgelegde belofte?’

Men kon duidelijk zien dat Agylaeus huiverde, toen zijn oog op het lijk viel.

‘Het is mij bekend,’ zoo vervolgde de priester, ‘dat gij de overledene op haar ziekbed beloofd hebt, Agnes na haar dood ongemoeid te laten in hare godsdienstige overtuiging, in de uitoefening harer godsdienstplichten, en het is ten gevolge van

haar verlangen, dat ik u verzoek die belofte hier in het bijzijn van hare pleegdochter te herhalen.'

Agylaeus trachtte zijn wrevel onder een gedwongen glimlach te verbergen. 'Als een voogd het recht betwist wordt om over zijne pupil te waken, hoe kan dan een priester zich bevoegd achten tusschen haar en haar geweten te treden?' sprak hij. 'Over mijne weigering tot een echtverbintenis van Agnes met den hopman De Gruijter heb ik, als oom en voogd, niemand rekenschap te geven; doch zij wordt niet bemoeielijkt in hare godsdienstige overtuiging, zij is in dat opzicht geheel vrij, want ik haat allen gewetensdwang, ik strijd voor de vrijheid van geweten, voor de emancipatie van den menschelijken geest op kerkelijk gebied. Stond Agnes onder de hoede van een priester, dan zou er zeker gevaar zijn voor dwang; bij iemand als ik, die voor vrijheid van geweten ijvert, kan daarvan echter geen spraak zijn.'

Reeds bij de eerste woorden, die Agylaeus sprak, was Agnes opgestaan; haar gelaat was bleek, maar hare oogen vonkelden van verontwaardiging.

'Oom misleidt u, zooals hij mijn brave pleegmoeder misleid heeft,' sprak zij tot den priester, nog alvorens deze eenig antwoord kon geven op de ongepaste woorden van den advocaat.

'Hoe! gij durft u verstouten zulke taal tegen mij te voeren?' riep de advocaat, terwijl hij van woede met zijn voet op den grond stampte.

'Ik ben u altijd gehoorzaam en onderdanig geweest,' hernam het meisje, 'maar men heeft mij geleerd, dat ik God meer moet gehoorzamen dan de menschen, en nu mijne brave pleegmoeder mij niet meer in bescherming kan nemen, zie ik mij wel genoodzaakt mijn zielzorger te zeggen, dat mij hier geweld wordt aangedaan.'

'Verlaat onmiddellijk dit vertrek,' riep Agylaeus buiten zich zelven, 'of ik zal u toonen op welke wijze ik mijne rechten als voogd kan doen gelden, ook zonder geweld te bezigen.'

(Wordt vervolgd.)

Mozaïek.

De stoomhamer van B. en S. Mass te Manchester.

- Velen onzer lezers hebben wellicht nooit zulk een kolossaal werktuig gezien, waarmeê de groote stukken ijzer gesmeed worden. De hamer van de heeren B. en S. Mass mag daarenboven een reus in de familie der stoomhamers heeten.

De hamer is omstreeks 400 kilogrammen zwaar en wordt door een enkel werkman bewogen. Door een hefboom op te lichten, kan hij hem in beweging stellen en wel zoo vlug en zoo langzaam als hij wil, altijd in aanmerking genomen, dat bij zekere grootte eene zekere vlugheid als uiterste grens niet overschreden wordt. Met een grooten hamer kunnen ook geen kleine stukken gemaakt worden, en zelfs voor veldkanonnen en geweren is de stoomhamer van Mass te zwaar.

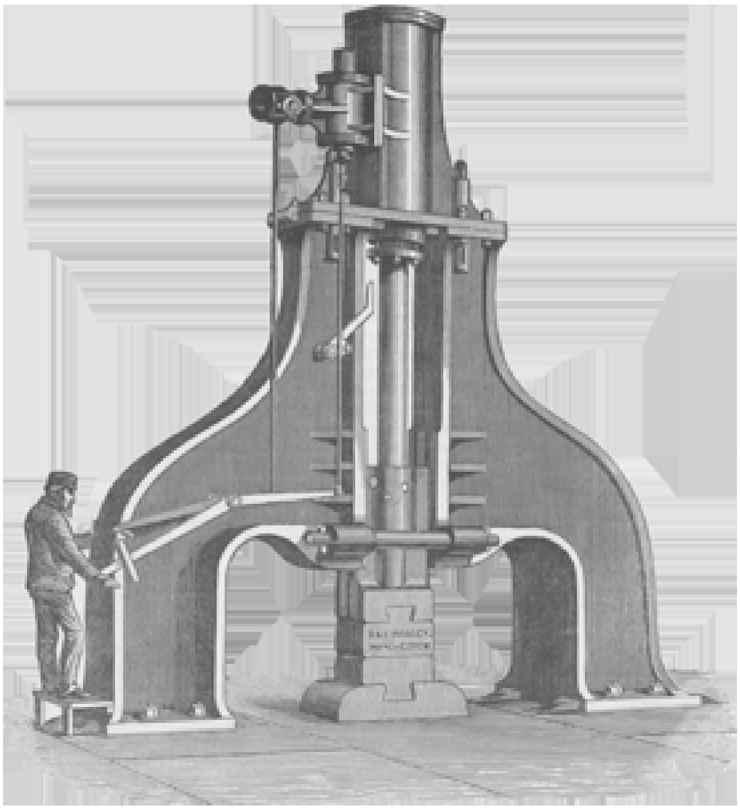

DE STOOMHAMER VAN B. EN S. MASS TE MANCHESTER.

De bodem van Nederland.

- Van de ruim 3½ millioen bunders, door de 11 provinciën van Nederland ingenomen, behooren nog ongeveer 700.000 bunders tot de woeste gronden, bestaande in zee- en rivier-duinen en stranden, heidevelden, riet- en bies-, veen- en turfgronden, enz. Terwijl eene uitgestrektheid van ruim 100.000 bunders door binnenlandsche grootere en kleinere wateren wordt ingenomen zijn ruim 700.000 bunders als bouwland en ruim 1 millioen bunders als weiland in gebruik. Waren er in lang verloopen tijden vele en uitgestrekte bosschen in Nederland, thans zijn nagenoeg alle van de

tegenwoordig bestaande kunstmatig aangelegd. De omvang dier bosschen bedraagt ruim 200.000 bunders, die der vruchtboomgaarden ongeveer 20.000 bunders.

De verzamelwoede der Engelschen.

- De hertog van Devonshire heeft eene verzameling van 100.000 toegangkaartjes voor theaters van verschillende naties; lord Manchester verzamelde 500.000 visitekaartjes; lord Wilson 100.000 handteekeningen van beroemde mannen; sir Brougham 12.000 miniatuurportretten van beroemde vrouwen; sir Wilson eene menigte snuifdoozen.

De langste spoorwegbrug der wereld.

- De onlangs voor het publiek verkeer opengestelde spoorwegbrug van den *Nord-British-Railway* over den mond van de Tay bij Dundee, mag wel de langste brug der wereld genoemd worden. Zij meet niet minder dan bijna twee engelsche mijlen (een engelsche mijl telt 20 minuten), en kostte van bouwen ongeveer 350.000 p. st. (420 millioen gulden). De menigte, welke bij de opening tegenwoordig was, werd geschat op 20 à 30.000 personen.

De eerste telegraaflinie in China.

- Eindelijk is de eerste telegraaflinie in China tot stand gekomen. Zij is zes mijlen lang en aangelegd door den onderkoning. De lijn loopt van zijne officieele residentie naar het Tientsin-arsenaal. De bevolking heeft er zich niet tegen verzet, zooals bij pogingen tot aanleggen van telegrafen door vreemdelingen steeds het geval was.

Onderaardsche telegrafen.

- Sedert eenigen tijd worden in Pruisen de telegraafdraden onder den grond gelegd, en volgens de laatste mededeelingen, met goed succes. Van Berlijn uit liggen reeds of zijn in bewerking acht lijnen, namelijk: naar Halle, Keulen, Frankfort, Straatsburg, Hamburg, Kiel, Breslau en Koningsbergen. Een kunstig stoomwerktuig graaft den grond uit, waar de draad moet loopen, legt dezen neêr en vult daarna de opening weêr aan, die een meter diep en een halve meter breed is. De draad bestaat uit zeven dunne koperen draden, die ineen zijn gevlochten en met gutta-percha omwonden. Naar men vermoedt zal dit stelsel van onderaardsche lijnen niet slechts blijken in den oorlog uitmuntende diensten te doen, maar ook goedkooper zijn, daar men de uitgave voor en het kostbare onderhoud van de telegraafpalen bespaart.

Gaslicht uit water,

- Het probleem om het water als brandstof te gebruiken schijnt opgelost te zijn. In een amerikaansch blad lazen wij, dat in het Rufer-hotel te Louisville voor een talrijk publiek een toestel is beproefd, dat met goed gevolg gas uit water maakte. Het is reeds lang bekend, dat water de zuiverste waterstofgas inhoudt en meer dan eens werd voorspeld, dat het water ons niet alleen hitte maar ook licht zou geven. Het nieuwe licht is veel helderder dan het uit kolen gestookte gaslicht. Het toestel, welks inrichting tot heden nog een geheim is, is klein en kan op elke plaats aangebracht worden. Iedereen kan het laten werken; er is geene machinerie toe noodig, terwijl er geene ongelukken bij kunnen plaats hebben, en wat de hoofdzaak is, het kost slechts de helft van het kolengas.

Sympathetische uurwerken.

- Sedert eenigen tijd trekken de zoogenaamde sympathetische uurwerken, die oogenschijnlijk slechts uit twee op spiegelglas aangebrachte wijzers bestaan en dus een gangwerk schijnen te missen, zeer de aandacht. In een raam bevinden zich twee glazen platen, waarop de wijzers zitten In den voet der kas is eene machinerie aangebracht, die elke minuut een mechanische trilling geeft, welke zich als een onzichtbaren schok op een der glazen platen voortplant en door een klein in den knop van den wijzer aangebracht toestel dezen van minuut tot minuut vooruittrekt. De beweging gaat door een in den wijzer verborgen minuutwerk naar den uurwijzer over. Een gedeelte van het uurwerk is dus in de wijzers verborgen, ofschoon deze niet grooter zijn dan die van eene gewone pendule.

Oude menschen.

- Er zijn weinig landen, die zulk een groot aantal honderdjarigen tellen als de Argentijnsche Republiek. Volgens de officieele volkstelling van 1875 hadden daar 26 personen hun 120ste, 36 hun 110de, 59 hun 105de en 63 hun 100ste jaar bereikt. In het geheel telde men dus 234 honderdjarigen, een getal dat wellicht grooter is, daar in de officieele lijsten van 468 personen geen ouderdom wordt opgegeven.

Stalen pennen.

- Evenals bij zoovele gewichtige uitvindingen is het tot heden niet kunnen uitgemaakt worden, hoe en wanneer de eerste stalen pennen gemaakt werden. In Birmingham zelve, waar zij sedert lang vervaardigd worden, is er niets van bekend. Zooveel is echter zeker, dat men reeds op het einde der vorige eeuw stalen pennen had. Een der oudste patenten, welke voor de fabricage van stalen pennen in Engeland werden uitgegeven, is dat van James Perry, van 24 April 1830. Tegenwoordig schat men het wekelijksch verbruik der fabrieken op circa 640 centenaars staal, waarvan 260.000 gros of circa 40 millioen pennen gemaakt worden. De eerste pennen kostten 18 shillings per dozijn, terwijl men nu zelfs voor weinig centen een gros pennen kan bekomen. Eene pen gaat twaalf- en meermalen door de hand van den werkman in verschillende machines en heeft tot hare vervaardiging twee à drie weken noodig.

Papier als bouwstof.

- Sedert langen tijd gebruikt men in Amerika papier als bouwstof. In 1857 werd met de fabricage begonnen en tegenwoordig levert eene fabriek in Wisconsin 16 tonnen van deze bouwstof per dag. Zij bestaat uit een dikke pap, die in rollen van 25 tot 100 pond gewikkeld wordt en gewoonlijk 23 duim breed is. Bij de fabricage wordt het papier zeer sterk geperst, waardoor het eene vastheid verkrijgt, die geheel luchtdicht is. Daar het papier, zooals men weet, een slechte geleider der warmte is, weêrstaat het zoowel aan hitte als koude; een gebouw, uit deze stof opgetrokken, is derhalve in den winter warm en in den zomer koel.

Inkt voor briefkaarten.

- Het veelvuldig gebruik van briefkaarten brengt den zoogenaamden sympathetischen inkt weêr in gebruik, waarbij het schrift eerst na verschillende bewerkingen zichtbaar wordt. Het best worden daartoe kobaltoplossingen gebruikt, waarvan het schrift door verwarming te voorschijn komt. Onlangs is weêr zulk een inkt uitgevonden met de nieuwe eigenschap, dat hij, als het papier koud wordt, verdwijnt. De fabrikant raadt zijne koopers aan, om met gewonen inkt iets onbeduidends op de briefkaart te schrijven, om zoodoende de nieuwsgierigheid der postbeambten niet op te wekken.

[Nummer 6]

Geïllustreerd nieuws.
De oorlog in het oosten.

Meer dan een half jaar is er verloopen, sedert keizer Alexander zijne proclamatie uitvaardigde en de russische troepen de Pruth en de grenzen van Klein-Azië overtrokken. Bulgarië en Armenië zijn gedrenkt met het bloed van Russen en Turken; duizenden en tien duizenden zijn gevallen onder de nieuwe oorlogswapens; duizenden anderen bezweken door vermoeienissen, ziekten en ontberingen; nogmaals duizenden vonden, helaas, een rampzalig einde als gevolg der namelooze gruwelen, door alle partijen - Russen, Bulgaren en Turken - gepleegd. Sedert de eerste kanonschoten aan den Donau en in de vlakten van Klein-Azië vielen, bezweken meer dan honderdduizend strijders, van welke de meesten een onbekenden en roemloozen dood vonden. Kozakken, Bulgaren, Bashibazoeks en Circassiërs wedieverden met elkander in wreedheid en bloeddorst, en deden de ellenden en gruwelen van den oorlog verdubbelen. Bulgari is ontvolkt en verwoest, Armenië verlaten en een kerkhof gelijk. Het trotsche Rusland, dat in zijn overmoed en sterk door zijne ontzaglijke legermacht den oorlog verklaarde aan een natie, die, zij moge veel op haar geweten gehad hebben, nochtans het recht aan hare zijde had - het op prooi en verovering beluste Rusland meende een gemakkelijke zegepraal te behalen en met lichte hand den ‘Zieken Man’ den genadestoot te kunnen toebrengen. Zoo zeker was het van de overwinning, dat het bij het begin van den oorlog niet eens zijn geheele legermacht op voet van oorlog bracht en zijne keurtroepen, de keizerlijke garde, meende te kunnen sparen. Ruslands verwaand-

GENTSCHE TENTOONSTELLING 1877. - BROODNIJD, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN DAVID COL.

heid en roekeloosheid werden echter op een geduchte wijze gestraft. De 'Zieke Man' verzamelde zijne laatste krachten, en met den moed der wanhoop en de kracht, die het goed recht inboezemt, weêrstond hij den vijandelijken inval en zijne legers sloegen, tot verbazing van geheel Europa, de verwoede aanvallen der Russische legerscharen telkens zegevierend af. Na elken kleinen tegenspoed volgde een schitterende *revanche*, en de stad aan den Bosphorus kon vreugdevuren ontsteken over den voorspoed der turksche wapenen, zoowel in Rumelië en Bulgarië als in Armenië.

Toch scheen alles den Russen een gemakkelijke zegepraal te voorspellen. Zooals wij in een vorige aflevering zagen, was het leger van grootvorst Michaël, kort na het openen van den veldtocht, diep in Klein-Azië doorgedrongen; Kars en Batum werden belegerd, Ardahan en Bajasid genomen, Armenië's hoofdstad, Erzerum werd bedreigd en één beslissende overwinning ware voldoende geweest, om geheel Armenië onder het juk der Russen te brengen; spoedig verkeerde echter de oorlogskans. Uit alle deelen van het uitgestrekte turksche gebied kwamen hulptroepen toegesneld, om Mahomed's standaard en den vaderlandschen grond tegen de invallen van den gehaten overweldiger te verdedigen, en weldra was de Rus op zijn eigen grondgebied teruggedrongen. Zoo deze nog vóór den winter een eerste gewichtige veldslag wint, kan dit, met het oog op het ongunstige jaargetijde, van weinig invloed meer op den loop van den oorlog zijn.

In Europa ging het niet anders. Bij het openen van den veldtocht scheen de Russen alles toe te lachen en de veldtocht een korte en gemakkelijke zegetocht te zullen worden. De gewichtige overgang van den Donau werd door de Turken schier niet betwist; generaal Zimmermann rukte in de Dobrudscha zegevierend tot den Trajanus-wal voort, en grootvorst Nicolaas bezette in Bulgarië, bijna zonder slag of stoot, Bjela en de oude hoofdstad van het voormalige Bulgaren-rijk, Tirnova. Van een vijand was schier geen spoor te ontdekken, en toen generaal Gurko met een onbeduidende legermacht Rumelië trachtte binnen te dringen, vond hij de gewichtige Balkan-passen nagenoeg onbezet en maakte er zich met geringe verliezen meester van. Het hart van Turkije lag nu voor de Russen open; Kazanlik, Eski-Sagra en Jeni-Sagra werden zonder moeite genomen en reeds waande men Gurko voor de poorten van Adrianopel, toen de oorlogskans plotseling verkeerde. Binnen weinige dagen was het russische leger, na de helft zijner manschappen verloren te hebben, uit Rumelië teruggedrongen en werden alle bergpassen, alleen de noordelijke helling van den Schipka-pas uitgezonderd, door de troepen van Suleiman-pacha in bezit genomen. Tegelijkertijd werd Plevna in Bulgarië door de Turken bezet, die er zich sedert met roem gehandhaafd hebben. Het hielp niet, dat het ontnuchterde Rusland het leger van prins Karel van Rumenië te hulp riep, - Russen en Rumeniërs stieten het hoofd voor de ontzaglijke verschansingen en de volhardende dapperheid van Osman-pacha's troepen. Veertig duizend man zijn reeds voor Plevna gevallen, en nog altijd wappert de turksche halve maan niet alleen van de moskeeën der stad, maar ook van de geduchte buitenwerken, die alle aanvallen van den vijand uitdagen.

Niet beter ging het den grootvorst-troonopvolger aan de Lom en de Jantra, en generaal Zimmermann in de Dobrudscha. De eerste heeft geen duimbreed gronds op Mehemed-Ali en Suleiman-pacha kunnen winnen; hij werd herhaaldelijk teruggedrongen en tot werkeloosheid veroordeeld, terwijl Zimmermann zonder het minste nut zijne troepen in de ongezonde en moerassige landstreek zag inkrimpen.

Na meer dan een half jaar van een bloedigen oorlog, heeft de russische aanvaller nog geen enkel beslissend voordeel behaald en waarschijnlijk zal hem de winter verrassen, alvorens een grooten slag te hebben geslagen. Dan, als het booze jaargetij met zijn sneeuwstormen en zijn nijpende koude gekomen is, zullen alle beslissende krijgsbedrijven onmogelijk geworden zijn en blijft den Russen niets anders over, dan hunne winterkwartieren te betrekken.

Onder deze omstandigheden achten wij het minder noodig de ons gestelde taak geregeld voort te zetten. De onbeduidende krijgsbedrijven, die nog aanstaande mochten zijn, kunnen onze lezers minder belang inboezemen, en slechts dan, wanneer nogmaals gewichtige gebeurtenissen op het oorlogstooneel voorvallen, zullen wij de pen weder opnemen, om er onze lezers van op de hoogte te houden. Tot zoo lang nemen wij van hen voorloopig afscheid, om onder een anderen vorm onzen arbeid voort te zetten.

Broodnijd.

Wat wij *Jalousie de métier* noemen hebben wij zelden zoo eigenaardig voorgesteld gezien als in de eerste gravure van dit nommer.

Twee vischvrouwen die haar waar langs de straten te koop bieden, ontmoeten een koopman in gevogelte, die insgelijks de lekkere beetjes van de keuken in zijn mand draagt en daarover door de twee vriendinnen wordt lastig gevallen.

Wij weten natuurlijk niet wat de vischvrouwen hem toeroepen, doch zeker is het eene ruwe spotternij, dat is aan het vergramde gelaat van den vogelman en de lachende tronies der vrouwen te zien. De kinderen uit het volk en vooral zij, die in steden langs de straten hun brood moeten verdienen, zijn alles behalve gezocht op hunne uitdrukkingen, en een buitenman, die daarenboven in zekeren zin een concurrent van hare neering is, bespotten, is eene te schoone gelegenheid om ongebruikt te laten voorbijgaan.

De groepeering is zoo prachtig, dat men den rijken achtergrond bijna over 't hoofd ziet om alleen naar de gezichten der personen te zien, en bij meer nauwkeurige beschouwing kan men een glimlach niet onderdrukken. Daarin echter ligt juist de hooge waarde van het stukje. Het spreekt tot den beschouwer en doet hem met den geest tegenwoordig zijn bij het feit, dat hij voorgesteld ziet.

Een belangwekkend kapittel.

De gravure, welke wij onzen lezers hier achter aanbieden, is genomen naar eene schilderij van Von der Beek, een der meest geliefkoosde schilders van de Dusseldorfsche school. Von der Beek munt uit in het genre weêrgeven en onder zijne stukjes is ‘Een belangwekkend kapittel’, dat op de schilderijen-tentoonstelling, dit jaar te Gent gehouden, de welverdiende opmerkzaamheid van kunstrechters en het publiek tot zich trok, geen van de minsten.

Het schilderijke is dan ook geheel naar het leven geteekend, en onmiddellijk ziet men welk verband er bestaat tusschen het drietal op den voorgrond en het zich naar het veld begevende paar op den achtergrond. Babbelachtig en stekelig als oude vrouwen wel eens zijn, wijst het moederke op onze gravure naar den maaier en zijne gezellin in de verte en weet de jaloezie van een der twee meisjes op te wekken, die (waarom zegt de schilder ons niet) hare kans verkeken heeft. Wie van de waschmeisjes

de teleurgestelde is, hoeft niet gevraagd te worden. Het halve grimlach op het gelaat van het meisje rechts toont genoegzaam, dat *zij* zich de woorden der oude aangetrokken heeft, terwijl de andere haar glimlach achter de pomp verbergt, om hare zuster niet nog dieper te grieven of misschien hare gramschap op te wekken.

Kardinaal Joachim Pecci, camerlengo van het Heilige Roomsche Rijk.

De waardigheid van camerlengo van het Heilige Roomsche rijk is een der gewichtigste bedieningen aan het Vaticaan. Toen de Pausen nog in het bezit van den Kerkelijken Staat waren, vertegenwoordigde de camerlengo, bij het openstaan van den Heiligen Stoel, de souvereiniteit van het Rijk en zorgde voor de uitvoering der besluiten van het collegie der kardinalen. De camerlengo bezat zelfs het recht munt te doen slaan, die van zijn eigen beeltenis voorzien was. Deze waardigheid is reeds zeer oud. Zij stamt af van den tijd toen de Kerk, onder den eersten kristen keizer, Constantijn, de katakomben verliet; de Pausen verleenden toenmaals het oppertoezicht over alle zaken, die tot het wereldlijk beheer behoorden, aan een vice-domino, welke benaming later in het woord camerarius werd veranderd, waaruit het tegenwoordige camerlengo is ontstaan.

Gedurende de regeering van Gregorius XVI was de waardigheid van camerlengo opgedragen aan den kardinaal Thomas Riario-Sforza; na diens dood (15 maart 1857) benoemde Pius IX kardinaal De Angelis tot de gewichtige betrekking. Den 21 september jl. is kardinaal Joachim Pecci zijn inmiddels overleden voorganger opgevolgd en daardoor tot de hoogste kerkelijke waardigheid, na den Paus, verheven.

De nieuwbenoemde werd den 2 maart 1810 te Carpineto, in den Kerkelijken Staat, geboren en stamt af van eene aanzienlijke adellijke familie. Na zijne studiën aan het romeinsche collegie voleindigd te hebben, bezocht hij de academie te Rome, waar hij in de rechtsgeleerdheid en de theologie studeerde. Gregorius XVI benoemde hem den 16 maart 1837 tot zijn huisprelaat en referendaris; spoedig daarop bevond de jeugdige prelaat zich als pauselijk delegaat te Benevento en later te Spoleto. In 1843 werd Mgr. Pecci tot aartsbisschop van Damiate in Egypte benoemd, doch vertrok kort daarna als nuncius naar Brussel. Den 19 december 1853 ontving hij den kardinaalshoed; tot voor weinige maanden was Mgr. Pecci aartsbisschop van Perugia, in welke stad hij zich door zijne diepe geleerdheid, zijne apostolische deugden en heiligen levenswandel de algemeene achting mocht verwerven.

Japansche ambtenaars.

De japansche waardigheidsbekleeders en ambtenaars van den Staat mogen zich niet, als de ambtenaars der overige aziatische Staten, in eene betrekkelijke vrijheid verheugen. De bevelen van den mikado, uitvloeisels van zijne grillen, moeten door hen zonder tegenspraak gehoorzaamd worden, hetzij ze het ambtenaars- of het huiselijk leven der dignitarissen betreffen. Wat het laatste aangaat, is de japansche ambtenaar aan de grootste willekeur overgeleverd. In het voorjaar van 1873 verscheen een keizerlijk bevelschrift, waarbij allen ambtenaars der regeering gelast werd, de europeesche kleeding aan te nemen. Zij moesten onze afschuwelijk smakelooze kachelpijpen op 't hoofd zetten en voortaan pantalons, kousen, enge laarzen, halsboorden en handschoenen dragen. De regeering verspreidde door het gansche rijk eene menigte afbeeldingen, modeplaatjes, waarop het nieuwe kostuum nauwkeurig

was aangegeven. De Europeanen haalden de schouders op over zulk een kinderachtig bevel en voorspelden, dat de maatregel zou blijken nietuitvoerlijk te zijn. Dit was dan ook inderdaad het geval: de mindere ambtenaars vooral, voor wie de kosten tot het aanschaffen van zulk een nieuw pak te bezwarend waren, stoorden zich niet aan den gegeven last, en de regeering moest toegevendheid gebruiken. Het voorbeeld der minderen is door de hoogere ambtenaars gevolgd en allen vertoonen zich nog altijd in nationaal kostuum.

Geïllustreerde reisschetsen[1].

I.
Van Rome naar Venetië.

Eindelijk weêr te Rome teruggekeerd, maakten wij ons gereed de terugreis naar het

1) Zie bladz. 15 van den loopenden jaargang.

vaderland aan te nemen. Zooals vooraf bepaald was, zouden wij den weg over Venetië, Tirol, Munchen en Keulen nemen, en in de voornaamste plaatsen eenige dagen verblijven.

Onze reisgenooten, de duitsche familie, die te Neurenberg thuis hoorde, wilden gaarne de reis met ons meêmaken, doch op voorwaarde, dat wij over Livorno, Alexandria, Milaan en Verona naar Venetië zouden reizen, waartegen ons gezelschap, met den kapelaan aan het hoofd, zich verzette, terecht aanvoerende, dat wij reeds een plan hadden vastgesteld en al diegenen, die zich bij ons wilden aansluiten, ons programma moesten volgen. Wij hadden dan ook reeds afgesproken, dat wij over Florence rechtstreeks naar de Lagunenstad zouden sporen, zonder ergens op te houden, waarom onze leider den professor het ultimatum voorlegde, die er zich naar believen aan kon onderwerpen of onttrekken.

Tot onze uiterste verbazing en mijne niet geringe teleurstelling, gaf de professor aan ons gezelschap de voorkeur, doch niet dan nadat wij een gemotiveerd protest hadden moeten hooren, waarin hij ons wees op den hoogst belangrijken weg, die van Rome naar Milaan loopt.

'Reeds even voorbij Civita-Vecchia,' begon hij zijne beschrijving, 'beginnen de in de rotsachtige Alpen geboorde tunnels en het zijn juist deze, welke den weg zoo aantrekkelijk maken. Gij kunt u geen denkbeeld vormen van het schoone en tegelijk verschrikkelijke van deze reis. De trein stoomt voort en gunt den reizigers een blik op de schoonste landschappen der wereld, als men plotseling onder een scherp gefluit der locomotief in een dier onderaardsche holen gesleurd wordt.

Onwillekeurig strekt men de handen uit, alsof men een dreigend gevaar wil afkeeren, terwijl men zich tegen zijne reisgenooten aandringt als om bescherming te zoeken tegen een onbekenden vijand, die echter alleen in de verbeelding bestaat.

Eensklaps, terwijl men nog niet bekomen is van den schrik, door de dikke duisternis en het bruisend gezwoeg der locomotief veroorzaakt, verschijnt weêr het daglicht, en als men de oogen heeft uitgewreven, vertoont zich aan den blik het tooverachtige italiaansche landschap in al zijne onvergelijkelijke pracht.

Het heerlijke natuurschoon wordt door zulke plotselinge afwisselingen niet weinig verhoogd, doch jammer genoeg te dikwijls onderbroken om er volop van te genieten, want nauwelijks heeft men zich neêrgezet om zijn hart eens op te halen, of met bulderende vaart verdwijnt de trein weder in de ingewanden der aarde en vervult u met nieuwen schrik.'

Wij vonden die beschrijving zeer schoon, doch niet uitlokkend genoeg om ons van ons plan te doen afzien, vooral niet, omdat wij tegenover het heerlijke der reis via Milaan de wonderen van het eenige Venetië konden stellen.

Niet dan met eene diepe ontroering namen wij afscheid van Rome. Voor het laatst bezochten wij de gedenkwaardigste plaatsen van de wereldstad en vergaten niet een vurig gebed te storten voor den doorluchtigen gevangene van het Vaticaan, voor den grijzen Priestervorst, wiens houding en woorden ons dieper overtuigd hadden van de spoedige en volkomen zegepraal der Kerk, want niet als een gevangene, maar als een overwinner was hij ons verschenen, die, zeker van de eindoverwinning, zijne kinderen moet opbeuren in hunne smart.

Vaarwel dan, Rome, stad der Voorzienigheid! Gij zijt het Rome niet meer van weleer! Uwe heiligdommen worden u ontroofd en vreemde huurlingen van een meineedigen vorst hebben uw luister verminderd door de vernietiging der glorie,

welke uwe roem uitmaakte; doch in weerwil der schitterende feesten van het Quirinaal, blijft het Vaticaan uw brandpunt, de zon, die door hare stralen de stad bezielt en haar maakt tot het middelpunt van het Kristendom!

De professor scheen weinig van onze ontroering te begrijpen en nog minder zijne vrouw en dochters, want onophoudelijk vielen zij nu dezen, dan genen lastig met onbeduidende vragen en snaterden onderling zoo lustig voort, alsof zij van eene kermisvreugd huiswaarts keerden.

Om zooveel mogelijk tijd te winnen, hadden wij den nachttrein genomen, die 's avonds te 11 uren de eeuwige stad verlaat en 's morgens te Venetië aankomt. De meesten onzer waren zeer stil, en weldra volgden ook de dames dit voorbeeld en lagen in de diepste rust gedompeld. Onze kapelaan scheen daarop gerekend te hebben, want nauwelijks zag hij de hoofden langzaam op de borst zinken, of hij fluisterde mij in het oor, dat hij het gezelschap eene verrassing bereid had. Om den professor zooveel mogelijk het verlies der door hem geschilderde bekoorlijke reis te vergoeden, wilde hij aan het station Mestre, op eenige uren afstands van Venetië, uitstappen en vandaar door het groote kanaal, het *Canalazzo*, Venetië per gondel binnenvaren, eene vaart, welke iedereen, die haar ooit gedaan heeft, in verrukking heeft gebracht over het ‘keurgesteente uit de stedenkroon van Italië,’ zooals Venetië door de dichters genoemd wordt.

Ferni, Perugia en Florence vlogen ons voorbij, zonder dat wij er iets anders van bemerkten dan een zwarte massa, schaars verlicht door straatlantaarns. Vervolgens kwamen Pistoja en Bologna met hare herinneringen, doch voort ging het over Ferrara en Revigo naar Padua, waar wij nog een uurtje te sporen hadden om het station Mestre te bereiken.

Ik moet ronduit bekennen, dat ik geen vriend was van de duitsche familie, en wel 't minst van den professor, zoodat ik het watertochtje bepaald zou ontraden hebben, indien ik er mij niet zoo veel van voorgesteld had, want ik hield den duitschen professor voor een man, die, in weerwil van zijn titel, zeer bekrompen van geest was; dat was meer dan eens bij de enkele woordenwisselingen gebleken.

Eindelijk konden wij uitstappen en bevonden ons te Mestre, waar wij weldra een gondelier vonden, die ons naar Venetië zou brengen.

Het weêr was tamelijk frisch en een dunne grijze nevel hing over het water, zoodat wij nauwelijks honderd ellen ver konden zien. In onze mantels en overjassen gedoken, luisterden wij naar het verhaal van den gondelier, die een Venetiaan van geboorte was en zijne vaderstad tot in de wolken verhief. De gloed, waarmeê de venetiaansche gondelier van zijne vaderstad sprak, kon echter onze koude niet verdrijven en met vreugde begroetten wij het eerste schijnsel van den dageraad aan den horizon.

Zooals ik reeds vroeger opgemerkt heb, kent men in dit feeënland geen schemering, en spoedig rees de dagvorstin aan de kim op en verdreef met hare koesterende stralen de nevelen van den nacht.

Een vreugdekreet ontsnapte aan onze borst. Allen stonden recht in het bootje en volgden met het oog de richting waarheen de gondelier wees, terwijl hij juichend uitriep: ‘daar ligt de koningin der Adriatische Zee!’

Wij konden nog weinig onderscheiden, doch de Venetiaan was een te vurig patriot, om zijne twee gezellen niet tot verdubbelden spoed aan te manen en de vreemdelingen zoo spoedig mogelijk het gezicht zijner vaderstad te doen genieten.

Langzamerhand maakten zich de vormen van elkander los en konden wij toren van toren, paleis van paleis, den St.-Marcustoren, de gouden koepels van den dom en het dogenpaleis onderscheiden. Eindelijk vertoonde zich de reusachtige stad in

hare gansche uitgestrektheid, als een tooverwereld boven de donkere wateren zwevend, op een fondament van bosschen en rotsen rustend, die alleen uit de diepte naar boven schenen gekomen te zijn om het gevaarte te torsen.

De professor werd dichterlijk en liet een soort van lierzang hooren.

‘Ja,’ zeide hij ten slotte, ‘in weerwil van alle rampen, die de stad over het hoofd gevaren zijn, was er voor haar geen noodlottiger dag, dan toen zij bij den vrede van Villafranca aan handen en voeten gebonden aan Oostenrijk werd overgeleverd. Sedert dien dag kende de echte zoon van Venetië geen geluk meer, daar het land, dat hij afgodisch bemint, van zijne vrijheid beroofd was.

‘Wat beteekende voor hem de betrekkelijke vrijheid waarin hij leefde, eene vrijheid, die echter grooter was dan men ooit onder zijne eigene vorsten had beleefd! Aansluiting aan het ééne en ondeelbare Italië! Vrijheid en onafhankelijkheid onder de Italiaansche banier! Dit was de zucht, die de ziel van alle Venetianen vervulde, en om daartoe te geraken was de stad tot alles bereid. Zij zou zelfs niet voor de opoffering harer onschatbare monumenten teruggedeinsd hebben, zoo er kans bestond, dat zij tot dien prijs hare onafhankelijkheid kon verwerven. Alle Venetianen zouden er zich op verhoovaardigd hebben, wanneer zij op de puinhoopen der St.-Marcuskerk hadden kunnen uitroepen: ‘Zie, wat de barbaren met een van de wonderen der wereld hebben uitgericht! Zie wat de vrijheid ons kost!’

‘Vergeef mij, heer professor,’ viel de kapelaan hem niet zonder eenige drift in de rede, ‘uwe slotwoorden gaan een weinig mank. Ik kan mij goed voorstellen, dat de Venetianen hunne vrijheid terug verlangden, doch hadden zij deze in zoo hooge mate genoten tijdens de muiterijen van de Menotti's en Garibaldi's, Mazzini's en Gioberti's, Azeglio's en Cavour's en andere carbonari, wier woelingen den vrede van Villafranca voorafgingen? En daarenboven, dat werken voor het ééne Italië, wat was dat anders dan zich uit de handen van den eenen meester losrukken, om zich gebonden aan een anderen over te geven?

‘De geschiedenis van Venetië spreekt op elke bladzijde van haar strijd met de overige italiaansche steden, en is het tegenwoordige geslacht zoo vergeetachtig, dat het 't verleden zijner vaderstad opoffert aan eene slavernij, dieper dan waarin Venetië ooit gedaald is? Neen, neen, het ééne Italië heeft aan Venetië evenals aan Rome haar karakter ontnomen, en hoe grooter de luister is harer monumenten, des te dieper moet elke echte Venetiaan de vernedering gevoelen, waarin de stad is verzonken.’

Er volgden eenige oogenblikken van stilte, waarin de student mij in het oor fluisterde, dat zijn hooggeleerde *Herr Cousin* den schoonen volzin betrekkelijk de puinen van de St.-Marcuskerk uit den bekenden franschen schrijver Paul de Musset had van buiten geleerd.

De gondelier, die van het antwoord des kapelaans niets begrepen had, daar deze zich van de duitsche taal bediende, voorkwam hoogst waarschijnlijk een verderen woordenstrijd door de opmerking, dat wij den marmeren trap der slavonische kade naderden, waar wij zouden uitstijgen. Hij bood ons tevens zijne diensten aan, om ons op onze tochtjes door de stad te vergezellen en met ons de voornaamste monumenten te bezoeken.

Wij namen dien voorslag aan en stapten aan het Piazetta aan wal, om ons eerst in een hotel te verfrisschen en gereed te maken tot eene wandeling door de stad, hetzij dan te water of te voet, want alle hoofdstraten van Venetië zijn kanalen.

Het is mij onmogelijk mijne indrukken weêr te geven toen wij, op de kade staande, den blik over het Groote Kanaal lieten weiden. Een gevoel van het wonderbare en romantische greep mij aan, waarvan ik geene verklaring kan geven. De omgeving is

zoo geheel anders als wij gewoon zijn, en welk een stilte heerscht hier! Geen geratel van wagens, geen stampen van paarden. Slechts van het St.-Marcusplein, het Rialto en het Merceria, welker ligging de gondelier ons met de hand wees, gaat een stadsgewoel op, doch anders hoort men niets dan de klokken der kerken, het zachte kabbelen der golfjes en den eentonigen roeislag der riemen in het water. Men gelooft te droomen en de oude vertelseltjes van de zwijgende koningstad rijzen in de ziel op.

Voor ons staan twee granietzuilen, een rooskleurige en een grauwe, waarop de gevleugelde leeuw van St.-Marcus en het beeld van den H. Theodorus prijken, die te samen de stijlen van eene reusachtige poort schijnen te vormen, welke het Piazetta tot ingang dient. De leeuw van St.-Marcus is van brons, doch het beeld van Venetië's eersten beschermheilige, die een krokodil onder den voet treedt, is van marmer.

'Signora,' zoo stoorde ons de gondelier in onze beschouwing, 'van dit punt zullen wij onze tochtjes door de stad beginnen. Ik moet u echter nu verzoeken mij zonder stil te staan te volgen naar het hotel, wij verliezen dan minder tijd.'

De man deed er goed aan ons te waarschuwen, want van het Piazetta betraden wij het St.-Marcusplein, en welke vreemdeling gaat daar onverschillig voorbij? 't Is waar, ik had be-

sloten niet rond te zien, om bij het aanvangen onzer wandelingen te meer de grootheid van Venetië te genieten, doch het was tegen mijn wil, dat ik aan die belofte getrouw bleef. Ik zag het St.-Marcusplein met zijn dom, met zijn standbeelden en schittering van de rijkste marmerpracht, doch alles scheen mij een droombeeld; ik zag het met de oogen, doch mijne ziel was te vol om een enkele gewaarwording er in toe te laten en half duizelig volgde ik het gezelschap naar het hotel, dat wij spoedig bereikten.

(Wordt vervolgd.)

GENTSCHE TENTOONSTELLING 1877. - EEN BELANGWEKKEND KAPITTEL, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN TH. VON DER BEEK.

Een vrouwen-oproer
Uit het reis-journaal van Yours.

......Ja, in dat geval bid ik:

Heere, Heere, ontferm U onzer!

Ieder wil in onzen tijd eene staatkundige rol spelen; ieder wil toch ook eens een oogenblikje in zijn leven, op de tribune - dat voetstuk onzer representatieve glorie - pronken.

In onzen tijd eigent zich iedereen - de vigelantrijder op zijn bok, de schoenmaker op zijnen driepikkel, de pruikmaker gelijk de barbier - de laatste is nog te begrijpen, die is van de familie der *scheerders* - eene politieke zending toe - en men maakt staatkundige progagande tot in de holder-de-bolderachtige coupletten der karamellen.

We leven in de eeuw der praters, en men heeft zelfs de stoomkracht op de praatziekte toegepast.

Heere, Heere, ontferm U onzer!

Gaat eens naar een kinderschool: gij ziet er den magister, met al den mogelijken ernst, streven om het geslacht der Cicero's voort te planten, en is het te verwonderen dat zijne redenaars, pas de schoolbanken ontloopen, nog zonder dons om de kin, ons, oude Demosthenessen, van de tribune komen stooten - en in de meetings, bij het gehuil der volkszee, zich in het samenkoppelen van groote woorden komen oefenen?

Heere, Heere, ontferm U onzer!

De vrouwen zelfs, na een tijdlang ons kleedsel te hebben nageaapt, willen ons daarenboven nog van de algemeene budget-tafel jagen! Als ik door Vlaanderen reis, zie ik aan de halten des spoorwegs, vrouwen den bezem presenteren: - nu, dat gebeurt nog wel op andere plaatsen, en zelfs is men genoodzaakt dit aan te nemen. Maar toch als de vrouw in het forum onze plaats inneemt, verbeeld ik mij dat de man op hetzelfde oogenblik de soep schuimt en den schreeuwenden bengel wiegt. Uit liefde voor den maatschappelijken, gelijk voor den huiselijken hutsepot, bid ik luider dan ooit:

Z. EMIN. KARDINAAL PECCI.

Heere, Heere, ontferm U onzer!

Ik ben eens in een van die staten geweest, welke men met hoofdstad en al, makkelijk in eene neurenbergsche doos kon stoppen en, op dezen of genen dag, wanneer zijn jongen zoet is geweest, als speelgoed hem in den broekzak steken.

Een van die kolossale Staten, zoo groot, dat, als er luidop gekeven werd - en dat gebeurt in de groote en kleine huisgezinnen - de inwoners van den naburigen Staat het oor tegen den grenspaal legden en letterlijk woord voor woord hoorden wat er door heel het rijk gekeven werd.

Hoe wilt ge dien Staat noemen?

Knickelborg - als 't u gelijk is.

Welnu, de potentaat van Knickelborg was een vorst van den echten stempel; maar bij hem, zoo als bij den geringsten burger was de vrouw meester, en dewijl mevrouw Knickelborg beweerde op deze of gene trappen van eenen troon - een wel hard kussen - geboren te zijn, eischte zij ook eene volledige hofhouding, al moest men dan ook dikwijls de armoede achter het blinkende klatergoud verbergen.

DE OORLOG IN HET OOSTEN. - RUSSISCHE PARLEMENTAIRS IN HET TURKSCHE KAMP.

Knickelborg had een leger - wel niet groot; maar toch was het een leger; het had kanons, forten en citadellen; eene ridderorde van den Blauwen Kanarie-vogel; edelheeren, eene hofhouding, eene Kamer, kortom alles wat aan een wel ingerichten en fatsoenlijken Staat toekomt - en zonder welk kostbaar speelgoed Knickelberg niet met eere tusschen de natiën en mogendheden kon plaats nemen.

Hare Hoogheid dacht er zóó over en punctum - de ondervinding leert.

De prins van Knickelborg had wel is waar dat alles, of veel van dat alles, ter zijde willen laten, doch hij had ongelijk.

Verbeeld u, dat hij zich eens in 't hoofd had gesteken, zijn leger af te danken en te Neurenberg een dozijn houten, maar levensgroote, gekleurde soldaten te laten maken, die, het geweer presenterend, met een ijzeren pin voor of in het schilderhuis konden gestoken worden; de kanons wilde hij in stuivers laten hergieten en de gronden der forten in aardappel- en koornvelden.

Dat ontwerp werd echter met vaderlandschen geestdrift verstooten, en terwijl het hangende was, waggelde de troon van Knickelborg en dreigde, volgens de volbloedige gemalin, met een donderend gedruisch in te storten.

De prins had integendeel gedacht, dat hij door die middelen het geluk van zijn stamhuis en dat zijner onderdanen zou hebben bevestigd. Hij vroeg niet beter dan als een eenvoudig mensch te leven, niet verder te springen dan zijn stok lang was, zoo weinig gedruisch te maken in de wereld als mogelijk, rustig zijnen meerschuimer te rooken en eene partij domino te spelen, nadat hij des avonds de paarden van den Knickelborgschen staatswagen op stal had gebracht en de teugels laten rusten.

Van de zweep spreken wij niet: de paarden liepen uit eigen beweging; ze waren ook mager genoeg!

De vrouwen van Knickelborg vooral hadden zich tegen het plan van hervorming verklaard; want - werd het leger afgeschaft, zij toch konden hare weenende kinderen niet meer stillen, door hun de blinkende officieren te laten bewonderen; - zij zelven zouden op het hofbal geene galante dansers meer ontmoeten, en zich een middel zien ontnemen - en men moest de weinige die men bezat, in eere houden - hare dochters fatsoenlijk uit te huwelijken: doch die twee laatste argumenten werden niet luidop gezegd.

Het bal zelve zou verdwijnen, en met het bal de parade, de reveille en de taptoe.

Toen de mannen aan hunne achtbare weêrhelft voorcijferden, duidelijk als 2x2 is 4, dat Knickelborg door al die overgroote uitgaven, regelrecht naar een staatsbankroet ging, lachten de vrouwen met dat spook - de chineesche schim aller oppositie.

Overigens het leger hield het met de vrouwen, en van dat oogenblik had de bedreiging der vorstelijke moeder aller Knickelborgers, wel waarheid kunnen worden.

Ik moet er bijvoegen, dat de vorst van Knickelborg toen hij schooljongen was, wat al te familjair met zijne onderdanige dames geknikkerd en in de koord gedansd hebbende, zij ook niet veel eerbied voor hem hadden.

Er was geen meisje, nu vrouw, of het had met den kleinen potentaat op het gras gespeeld en hem *Fritsje* genoemd - Fritsje uit het *Hoog Huis* - want zoo noemde men van ouds het paleis. Geen meisje of het had met langen Frits, jongeling geworden, gewandeld, gewalst, op partij geweest en hem zelfs soms eene oorveeg toegediend, dat heel het hoofd tintelde, tot dat hij wanhopig, in plaats van een eenvoudig blond blaauwoogerke en een hart vol liefde, eene groote dame trouwde, welke hij nooit

gezien had, die Olga of zoo wat heette en zoo als ik zegde, hem gedurig te binnen bracht dat zij op de trappen geboren werd - van eenen troon wel te verstaan.

Nu de prins schikte er zich in; maar familjair zijn met het gepeupel zou hij zich niet ontwennen.

Na aan het hooger gezegd gevaar ontsnapt te zijn, waagde de prins geen stap meer op de baan der hervorming. Hij behield een paar dozijn bajonnetten, zijne cartonnen forten en citadellen, zijne klatergouden hofhouding - kortom, zijne bedekte armoede.

De oppositie, eens op de baan des vooruitgangs, werd stouter.

De vrouwen van Knickelborg beweerden, dat de prins zijne plichten vergat, dat de mannen onbekwaam waren om te regeeren, en dat zij, die reeds zooveel blijken van kennis en vaderlandsliefde hadden gegeven, eindelijk hetzelfde recht eischten als de mannen: recht van verkiezing, recht om gekozen te worden, recht op onderscheiding en gezag.

Knickelborg moest het voorbeeld geven aan Europa, wat de ontvoogding der vrouw betrof. Dat voorbeeld zou welhaast alom gevolgd worden, en Knickelborg zou eene heerlijke perel te meer aan zijne kroon hebben gehecht!

De prins lachte met die eischen en zegde goedaardig:

‘Maar, dames, gij bezit al die rechten reeds; wij, mannen, hebben maar den schijn van te regeeren - gij, dames, hebt de daad. Knickelborg draait, en zelfs heel de wereld draait op uwen duim. Laat ons toch ten minste den schijn behouden van meester te zijn!’

Nooit was Knickelborg zoo onstuimig geweest. Hoe, men weigert der vrouw het recht dat haar toekomt! Hoe, men ontkent haar de kennis van een huishouden te regelen! Hoe, zij zou gedoemd zijn, eeuwig het hoofd voor de dwingelandij des mans te bukken... Onthouding - ziedaar een algemeene plicht!

De prins lachte nogmaals met die bedreiging en dacht: ‘Als ik de dansviool maar klinken doe, komen zij allen op een drafje aanzetten!’ Helaas, de man was in de kennis der vrouw maar een schooljongen; want toen eens een gekroond hoofd, een bloedverwant der Knickelborgsche dynastie, zijne intrede deed en de prins gehoopt had, dat de vrouwen het schoonste sieraad van het feest zouden zijn, was er geen enkele dame te zien, en zelfs vele mannen ontbraken, opgesloten als zij waren door de vrouwen.

‘Luitenant,’ zegde de prins bestraffend, ‘waar is uw degen? Kapitein, hoe durft ge met uw blauw wollen slaapmuts op eene parade verschijnen? Vaandrig, waarom zijt gij op dezen dag ongeschoren? En gij, kolonel, wat sloft gij daar op uwe pantoffels?’

Er was maar één enkele kreet: ‘de vrouwen, de vrouwen!’

Het kanon was als vernageld met een mengelmoes van snippers en vod en; de trommelvellen doorsteken, de feifer met papier opgestopt; er waren geen bloemen op den weg gestrooid, geen kransen gevlochten - er hingen geen vlaggen uit - ja toch: op koorden over de straten gespannen, wapperden witte vlaggen, doch de wapens daarin kwamen niet juist overeen met dat van het doorluchtige huis van Knickelborg.

Wat nu de huizen betreft, die bleven als lijkhuizen gesloten - ten minste, wij mogen ons niet vergissen, de vensters stonden met eene spleet open, breed genoeg om van binnen te zien, wat er op straat gebeurde.

En toen 's avonds de zalen van het paleis geopend en de dames aan de danspartij verwacht werden, om den prins te vereeren, zou de potentaat zijnen door de jicht krom en scheef getrokken minister hebben moeten engageeren, om als danseres op te treden.

Geene enkele Knickelborgsche dame was komen opdagen!

Gelukkig was de vorstelijke bloedverwant ongesteld geworden - hij kreeg namelijk eene zinking op het lelleke van zijn linkeroor, hetgeen aan de Esculapussen een zeer bedenkelijk gezicht deed trekken, en zij op het punt waren aan de wereld te bewijzen wat vreesselijke schokken er kunnen ontstaan, als een zoo machtig hoofd slechts pijn heeft in het lelleke van zijn oor!

Ook liet de vreemde prins voor de genoegens van het bal bedanken.

Maar de potentaat van Knickelborg gevoelde diep - zeer diep de hem aangedane beleediging, en voor de eerste maal zijns levens was hij zich zelven niet meer meester - te meer toen zijne vrouw, met een flegmatisch gezicht, zegde:

'Och, gij hebt geen verstand om met vrouwen om te gaan!'

De gewapende macht werd, zoo volledig mogelijk, bijeen geroepen en in een om 'Nu eerst,' roept Mevrouw uit; nu zien zat de vrouwelijke bevolking van Knickelborg achter de traliën.

'En nu?.... En nu?....' vroegen zij sarrend.

Och, nooit was de wanorde zoo groot geweest. De minister kwam niet op audiëncie; Zijne Excellentie moest 's morgens zelf zijne jongens kleeden, hunnen boterham smeeren en hen naar school helpen. De kommandant der artillerie vatte post aan de strijktafel. De generaal der infanterie schuimde de soep. De kamerheer bakerde zijn krijtend kind - en ik durf niet zeggen wat hij al meer deed - en dat alles ging zoo onhandig, dat de jongens als vagebonden rondliepen, het linnen verbrand, de soep bedorven was en het kind een dozijn speldewonden in armen en beenen had.

De prins wachtte 's morgens te vergeefs op een versch gestreken overhemd en eenen *fauxcol;* ook op zijne laarzen, die een luchtgat in de zolen hadden, op zijnen rok, waaraan een knoop ontbrak - zelfs op zijnen barbier, die hem 's morgens, onder het inzeepen zijner genadige kaken, het nieuws van den dag vertelde.

In de keuken, gelijk in den kelder was verwarring - en nooit was de potentaat door een onbarmhartiger leger omsingeld geweest.

'En nu?...' riepen de dames sarrend achter de traliën.

'Ik zal u doen geesselen!' riep de potentaat, in een oogenblik dat hij zich zelf vergat; maar hij meende er niets van.

'Ha, hij wil ons doen geesselen! Ha, nu zien we wat tiran, wat bloedhond hij is!'

Maar dat woord 'geesselen' klonk ook hard in de ooren der mannen, en zij wilden niet, neen! dat hunne vrouwen zouden gegeesseld worden - kortom, ze dreigden den potentaat van Knickelborg over de grenzen te jagen of liever te wippen. Ik spreek daar van grenzen; 't is licht te begrijpen, dat al de buren weêr aan den grenspaal stonden te luisteren en - niet heel ernstig als die buren waren - zich den buik vasthielden van 't lachen, om wat zij de aardige kluchten der Knickelborgers noemden.

'Dat is eene dwaze geschiedenis!' zeide de prins tot zijn eersten minister.

'Ja, Hoogheid,' antwoordde de man op hoogen, deftigen en staatkundigen toon, 'het vaderland is in gevaar! Indien wij de hulp der Mogendheden inriepen om den wettigen troon van het Knickelborgsche stamhuis te doen eerbiedigen?....'

De prins zat mismoedig, het hoofd neêrgedrukt, de armen op de borst gekruist, in zijnen leuningstoel. Het werd klaar en duidelijk bewezen, dat men de vrouwen niet langer buiten den gouvernementeelen kring sluiten kon. Maar wat aanvangen?

De barbier van Zijne Hoogheid, die een der fijnste diplomaten van het Knickelborgsche hof was, waagde ook zijne raadgeving in het midden te brengen.

'Zijne Hoogheid,' zegde Figaro, 'moet het kwaad door het kwaad bestrijden. Laat de vrouwen eenige vier-en-twintig uren meester, en men zal welhaast Zijne Hoogheid

op de knieën komen bidden, om van de dwingelandij verlost te worden. Daarna zal Zijne Hoogheid al de hervormingen kunnen invoeren die zij verkiest.'

De barbier was een pessimist in de staatkunde: hij kon wellicht gelijk hebben. De prins gaf hem de orde van den Blauwen Kanarievogel en deed Mevrouw ontbieden, welke juist bezig was met het volkenrecht te doorgronden in eenen roman van.... ja, ik meen van Pigault-le-Brun. De potentaat verklaarde het scepterzwaaien moede te zijn, verzocht zijne vrouw zich daarmeê te belasten en, zoo mogelijk, den vrede en de eendracht tusschen de Knickelborgsche familie terug te brengen.

'Nu eerst, roept Mevrouw uit; nu eerst krijgt ge den tand van verstand!'

'Beter laat dan nooit!' mompelde de prins, trok daarop zijnen jas uit - want het was bijzonder heet - stopte zijne pijp - sloeg vuur - zette zich voor het open venster in zijnen leuningstoel - liet, als een echte Yankee, de beenen buiten op het balkon rusten, en was de gelukkigste mensch der wereld.

Hij was van den staatslast ontheven; hij kon weêr even als in zijn jeugd, Gods water over Gods akker laten drijven. De zon scheen vroolijk op het landschap en op den stroom - een zil-

veren waterstraaltje - die Knickelborg dooradert; de bloemen geurden, de vogelen zongen; in de verte blaauwde het gebergte - en de illusie werd zoo groot, dat de kronkelende tabakswolken allengs figuren uit zijn eersten jongelingstijd werden. Zoolang hij potentaat was, had de vorst van Knickelborg aan al die vreugdedagen niet meer kunnen denken.

(Wordt vervolgd.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566. Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

‘Niet voordat de pastoor alles weet,’ antwoordde het meisje, dat blijkbaar in zeer opgewonden toestand verkeerde. ‘Gij hebt het aanzoek van den hopman De Gruijter, dat door mijne moei ondersteund werd, afgeslagen, om uwe plannen te kunnen doorzetten met een jonkman, dien ik evenzeer veracht om zijne lichtzinnige manieren, als om zijn afkeer van alles wat godsdienst heet; gij hebt mij in den laatsten tijd gedwongen naar de goddelooze taal te luisteren van een predikant der nieuwgezinden, die met de mysteriën van onzen godsdienst en met Gods lieve heiligen den spot drijft, en die hier samenkomsten houdt met allerlei slag van lieden, wier woorden en handelingen mij afschuw inboezemen en wier bijzijn ik toch moet gedoogen.’

‘En gij durft u nog beroepen op uwe plichtvervulling als voogd, op de vrijheid die uwe nicht hier geniet!’ sprak de priester tot den advocaat.

‘Niemand zal mij beletten mijne vrienden in mijn eigen huis te ontvangen en met hen te spreken over gemeenschappelijke belangen,’ antwoordde Agylaeus.

‘Helaas, ja,’ hernam de pastoor, ‘de vijanden van Kristus en Zijne bruid, de heilige Kerk, zijn uwe vrienden, ik wist dit reeds lang; daarom heb ik mij ook weinig goeds voorspeld van dit onderhoud en zal genoodzaakt zijn maatregelen te nemen in het belang uwer pupil, in geval gij nog langer haar geweten geweld aandoet.’

‘Maatregelen?’ riep Agylaeus driest. ‘Gij schijnt weinig kennis van onze wetten te bezitten, heer pastoor, daar gij nog niet eens weet hoe onbeperkt de rechten van een voogd zijn.’

Zonder eenig antwoord te geven, wendde de priester zich tot Agnes en zeide:

‘Verwijder u thans, mijn kind, ik moet met uw oom en voogd over aangelegenheden spreken, waarbij hij waarschijnlijk liever geen getuigen zal zien.’

Het meisje knielde voor den priester neder en verzocht om zijn zegen. Toen hij aan haar verzoek voldaan had, sprak hij:

‘Schep moed, mijn dochter, ik voorzie dat u zware beproevingen te beurt zullen vallen, doch vergeet nimmer, dat God de beschermer der weezen is en dat zij, wier stoffelijk overschot morgen ter aarde zal worden gebracht, thans in den hemel voor u bidt, zooals zij gedurende haar leven gedaan heeft.’

Het meisje had de kamer verlaten en Agylaeus stond in een uitdagende houding, met de armen over elkander geslagen, voor den priester.

‘Gij hebt mij daareven willen herinneren aan onze wetten en de rechten, welke een voogd bezit, heer advocaat,’ sprak laatstgenoemde, ‘mag ik u thans ook eens herinneren aan een wet, krachtens welke het burgerrecht en ook de voogdijschap ontnomen kan worden aan hen, die bannelingen en samenzweerders in hun huis opnemen?’

‘Gij vergist u; heer pastoor, wanneer gij meent mij schrik te kunnen aanjagen met de dwaasheden, welke Agnes daareven heeft uitgekraamd,’ antwoordde Agylaeus.

‘Het was om u te waarschuwen, niet om u schrik aan te jagen, dat ik aan zekere wet herinnerde,’ sprak de priester; ‘het waren geen dwaasheden, maar betreurenswaardige feiten die Agnes mededeelde, en daar het blijkt, dat gij geen waarde meer hecht aan plechtig afgelegde beloften, kom ik thans het voorstel doen, om Agnes vrijwillig aan mijne zorgen toe te vertrouwen.’

‘Nooit!’ riep Agylaeus. ‘Gij brengt beschuldigingen tegen mij uit, welnu, ik wacht u voor de rechtbank; men kan mij niets ten laste leggen.’

‘Ook niet, wanneer duidelijk te bewijzen is, dat gij in verstandhouding zijt met de vijanden van den Staat?’ vroeg de priester.

‘Wat bedoelt ge, heer pastoor?’ vroeg de advocaat, eenigszins onthutst.

‘Ik heb het oog op samenkomsten met rustverstoorders en op zekere geheime briefwisseling, waaruit kan worden bewezen, dat de advocaat Agylaeus niet vreemd is aan een samenzwering, die zelfs vertakkingen in het buitenland heeft,’ sprak de pastoor langzaam en met nadruk.

Agylaeus werd bleek als een lijk en was zoo ontsteld, dat hij de hand aan de doodkist sloeg om zich staande te houden.

‘Niet ik, maar uw eigen geweten jaagt u schrik aan, heer advocaat,’ vervolgde de priester. ‘Gij klemt u vast aan het lijk uwer vrouw, haddet gij vroeger steun gezocht in hare beginselen, in haar voorbeeld, ge zoudt nu niet zoo diep ongelukkig zijn.’

Agylaeus stelde alles in het werk om zich te beheerschen, doch scheen nog geen antwoord te kunnen vinden.

‘Gij ziet dat mij bijzonderheden bekend zijn, die elk oogenblik uwe vrijheid in gevaar kunnen brengen, heer advocaat,’ vervolgde de priester. ‘Ontkennen zou u niet baten, en zoo gij bewijzen verlangt, wil ik die overleggen, doch alleen in handen van de bevoegde overheid.’

Agylaeus knarste van woede op de tanden. ‘Zij heeft mij verraden!’ riep hij, een blik op het lijk werpende, dat nog slechts flauw verlicht werd door het bleeke schijnsel der lange kaarsen, die rondom de kist op hooge kandelaren stonden, want de avond begon reeds te vallen.

‘Zij u verraden, zij, die met een bede voor uw zieleheil op de lippen de eeuwigheid inging!’ sprak de priester met waardigheid. ‘Besmet de nagedachtenis niet van de brave vrouw, die haar leven voor u zou hebben gegeven en die bezweken is onder het leed, dat gij haar hebt aangedaan. 't Is ter wille van haar en om aan haar vurig verlangen te voldoen, dat ik gezwegen heb, doch slechts onder ééne voorwaarde.’

‘En welke is die voorwaarde?’ vroeg Agylaeus haastig.

‘Gij kent die reeds,’ antwoordde de pastoor: ‘uw pupil moet dit huis verlaten en ik ontvang van u een schriftelijk bewijs, dat gij daarin vrijwillig hebt toegestemd.’

‘En wat waarborgt mij, dat gij uw woord zult houden?’

‘Een priester breekt nooit zijn woord,’ antwoordde de pastoor fier.

‘Welnu,’ hernam Agylaeus na eenige aarzeling, ‘Agnes zal morgen dit huis verlaten, en ik zal u het verlangde bewijs ter hand stellen.’

‘Dan zou ik mijn taak als afgeloopen kunnen beschouwen,’ hernam de pastoor, ‘wanneer niet als priester de verplichting op mij rustte, om u nogmaals voor oogen te houden, hoe ver gij van den waren weg zijt afgedwaald door het verkeer met menschen, wier hoogmoed en verdorvenheid des harten in opstand zijn tegen Kristus en Zijne leer. Ik heb u gekend, Agylaeus, als een onschuldig jongeling, als een trouwe zoon van onze moeder de heilige Kerk, als een onberispelijk echtgenoot, en thans?’

‘Ik ben een man geworden, ik heb de dwaasheden, die gij kinderlijk geloof noemt, aan het gezond verstand getoetst, ik ben door het vrije onderzoek tot de kennis van het ware evangelie gekomen, dat door het bijgeloof der laatste eeuwen verloren is gegaan,’ antwoordde Agylaeus verwaand.

‘De vreeze Gods is meer dan alle kennis en menschelijke wijsheid,’ hernam de priester. ‘De wetenschappen, zegt de H. Schrift, zijn ijdel en nutteloos voor den mensch, wanneer hij zich niet beievert God te kennen en te beminnen, en hoever is uw hart niet van God geweken door het navolgen van menschelijke begrippen? In het laatste oordeel zal ons niet gevraagd worden, wat wij gelezen, maar wat wij gedaan hebben. Kristus is de waarheid, van Hem gaat alle waarheid uit, en gij hebt gehoor gegeven aan de inblazingen van menschen, die Kristus verloochenen en hunne eigene begrippen stellen in de plaats van de onfeilbare leer der Kerk.’

‘De nieuwgezinden verloochenen Kristus niet, maar trachten zijne leer te herstellen in haar oorspronkelijken eenvoud, die verloren is gegaan sinds de Pausen leerstellingen hebben ingevoerd, in strijd met de Schriftuur. Gij schijnt omtrent de leer der nieuwgezinden niet goed ingelicht te zijn, heer pastoor.’

‘Arme dwaas, die in de woelingen uwer hartstochten en de afdwalingen uwer rede steun zoekt bij valsche leeraars, zooals de Kerk ze in alle eeuwen gekend heeft en die allen met elkander in tegenspraak zijn!’ sprak de priester. ‘Gij zegt, dat zij Kristus niet verloochenen, en is het nu niet reeds vele jaren geleden, dat de nieuwgezinden hier op het kerkhof het beeld van Kristus de armen afgehouwen en schandelijk verminkt hebben? Welke verontschuldigingen zoudt gij als advocaat inbrengen tegen een onverlaat, die het beeld des konings moedwillig geschonden had? en wat is een koning, in vergelijking van den Koning der koningen, onzen Heer en Heiland?’

‘Er staat toch geschreven: gij zult geen gesneden beelden maken, noch die aanbidden, heer pastoor,’ sprak Agylaeus, blijkbaar fier op zijne kennis; ‘men heeft die daad gepleegd om de afgoderij te bestraffen.’

‘Men bedrijft afgoderij, door een schepsel de eer te geven die aan God toekomt,’ hernam de priester, ‘en zooals gij weet, heeft de Kerk uitdrukkelijk verboden te gelooven, dat er in de beelden iets goddelijks of eenige kracht is. Zij die beweren dat wij de beelden aanbidden, misleiden het volk om hunne goddelooze oogmerken te bereiken. Juliaan de afvallige wist dit reeds, toen hij de geschilderde beelden der Apostelen Petrus en Paulus liet wegruimen en zijn eigen beeld daarvoor in de plaats stelde. Zoo handelen ook in onzen tijd zij, die Kristus verloochenen; zij vertrappen het kruis, omdat zij de wellusten, hun hoogmoed en eigenwaan meer beminnen en daar hun God van maken.’

De advocaat scheen nog tegenwerpingen te willen maken, toen aan de deur geklopt werd. Er kwam een man binnen, die hem eenige woorden in het oor fluisterde, welke een aangenamen indruk op hem schenen te maken, want zijn mond plooide zich tot een glimlach.

‘Ik ben slechts een leek, heer pastoor,’ sprak hij, zich op nieuw tot den pastoor wendende, ‘en kan met u moeielijk over dergelijke vraagstukken disputeeren, welke

overigens reeds door mijne overtuiging opgelost zijn, maar zooeven is iemand hier gekomen, die zich beter met u kan meten en daarvan ook zeker niet afkeerig zal zijn.'

'Wie is hij?'

'Voor het oogenblik wenscht hij onbekend te blijven,' klonk het antwoord.

'En ik wensch verschoond te blijven van een onderhoud, dat, zooals de ondervinding mij heeft geleerd, onvruchtbaar wordt gemaakt door spitsvondigheid en kwade trouw,' zeide de priester, terwijl hij zijn hoed opnam om te vertrekken.

'Als het zoo gemakkelijk is de waarheid te leeren kennen,' sprak de advocaat op bijtenden toon, 'waarom onttrekt gij u dan aan een gesprek, dat haar aan het licht kan brengen?'

'De waarheid is integendeel zeer moeielijk te vinden, heer advocaat,' antwoordde de priester, 'wanneer men niet met zelfverloochening aanvangt, maar in zijn hoogmoed waant de wijsheid uit zich zelven te bezitten. Men moet eerst God zoeken, want zonder Hem kan niemand iets wèl verstaan, en God deelt zich ook niet mede aan trotsche en laatdunkende gemoederen. Ik deins echter niet voor een gesprek over de eeuwige waarheden terug, zooals gij schijnt te meenen, heer advocaat, en stel mij, om valsche gevolgtrekkingen te voorkomen, tot uwe beschikking.'

Agylaeus geleidde nu den pastoor naar eene kamer, waarin reeds licht ontstoken was. Zij vonden daar een klein, onaanzienlijk man, met gladgeschoren en verflenst gelaat en in reisgewaad gekleed.

'Een mijner vrienden uit Antwerpen!' Met die woorden werd hij aan den pastoor voorgesteld, die hem eerst goed in de oogen zag en toen verbaasd een schrede terug deed.

'Herman de Struicker..... ongelukkige, gij hier?' riep hij.

'Gij vergist u,' sprak de advocaat, doch ziende, dat de vreemdeling de vingers op den mond legde, liet hij het daarbij.

'Ik vergis mij niet, heer Agylaeus,' hernam de priester, 'ik ken dien afvallige maar al te goed; hij is zijn klooster ontloopen en heeft zijn priesterlijk kleed door allerlei ongebondenheden bezoedeld. Ik zou meenen mij te onteeren, wanneer ik met hem een dispuut aanging.'

De vreemdeling was aanvankelijk eenigszins onthutst, doch hij wist zich spoedig te beheerschen.

'Die den geest niet bezit, verkeert in dwaling en blijft ronddoolen,' sprak hij op femelenden toon, 'daarom is het zeer natuurlijk, dat gij meer waarde hecht aan de bijgeloovigheden van het pausdom, dan aan de zuivere leer van het evangelie.'

'Gij noemt dien man een uwer vrienden, heer advocaat,' hernam de priester, zonder, naar het scheen, acht te geven op de woorden van den vreemdeling; 'weet gij echter wel, dat hij wegens schelmerij en oproerigheid uit verschillende landen en steden gebannen is?'

'Dat lot deelen allen met mij, die hunne stemmen verheffen tegen de afgoderij van Rome en de superstitiën van het pausdom,' sprak de vreemdeling. 'Werden ook de eerste geloofsverkondigers niet verbannen en vervolgd, omdat zij de afgodendienst bestreden?'

De priester stond nog altijd met den rug naar den vreemdeling gekeerd.

JAPANSCHE AMBTENAARS.

'Ik zou wel eenig antwoord van u willen vernemen, heer pastoor,' zeide Agylaeus.

‘Ik zal dien man niet antwoorden, maar hem in uw bijzijn slechts een paar vragen doen,’ sprak de priester.

En zich omkeerende, vervolgde hij: ‘Is het niet waar, dat gij uwen priesterlijken eed geschonden hebt en nu met eene vrouw samenwoont?’

‘Het huwelijk is niet in strijd met de verordeningen Gods, want Hij heeft gezegd: het is niet goed dat de mensch alleen zij; het gedwongen celibaat is een verkrachting van de heiligheid van het huwelijk, een van de verfoeilijke instellingen, door Rome uitgevonden.’

‘En durft gij dan, afgezien van uw meineed, het samenwonen met meer dan ééne vrouw ook een Kristelijk huwelijk noemen?’ vroeg de pastoor.

De vreemdeling scheen op deze vraag niet voorbereid te zijn.

‘In zulk een zondige gemeenschap heeft de man geleefd, die hier voor u staat, heer advocaat,’ vervolgde de pastoor.

Er vertoonde zich een schijnheilige trek om den mond van den vreemdeling, toen hij zeide:

‘De geest blaast waar hij wil, al kunnen de kinderen der duisternis dit niet bevroeden. Het evangelie heeft noch herroepen, noch verboden wat bij de wet van Mozes in betrekking tot het huwelijk was toegelaten. Zoo verklaren Luther en Melanchton in hunne dispensatie, waarbij den landgraaf van Hessen werd toegestaan meer dan ééne wettige vrouw te bezitten.’

‘'t Is genoeg,’ sprak de priester, zich met walging van den apostaat afwendende. ‘Gij ziet, heer advocaat, waarheen de emancipatie van den menschelijken geest voert en wie zij zijn, die gij uwe vrienden en bondgenooten noemt. Moge het u tot nadenken brengen, wanneer ik er nog bijvoeg, dat zij, met wie deze man zich heeft verbonden, de wettige vrouw is van iemand, die nog leeft en in Italië woont.’

Zonder verder een woord te spreken, verliet hij de kamer en het huis.

‘De pastoor schijnt u te kennen,’ zeide Agylaeus, na eenige oogenblikken, met een spotlach om den mond; ‘hij noemde u echter Herman de Struicker, wat moet ik daarvan denken?’

De vreemdeling legde de armen kruisgewijze over de borst, sloeg de oogen ten hemel en sprak:

‘De mond van den goddelooze is vol boosheid en zijn tong vol bedrieglijkheid; der wijzen woorden worden gehoord in stilte, meer dan het geroep van een prins der zotten. Ik zou hem met den profeet Isaïas kunnen vragen: Wat doet gij hier of wie zijt gij? Wie hebt gij beschimpt, wie hebt gij geblasphemeerd en tot wie hebt gij uwe stem verheven? Tot de heiligen van Israël. Wij, dienaren des Woords, hebben steenen gedragen tegen Babylon en zijne afgodendienaars, toen de geest des Heeren over ons gekomen was, en wie steenen draagt, zegt de H. Schriftuur, die zal daarmede moeite hebben, en wie hout klooft, zal daaraf gekwetst worden. In de verdrukking zal echter het zaad opschieten. Glorificeeren wij daarom den Heer door de leeringen, in de eilanden der zee, den naam des Heeren, des Gods van Israël, die gezegd heeft: Zalig zijt gij, die daar zaait op alle wateren.’

De advocaat had deze woorden met een mengsel van bevreemding en minachting aangehoord.

‘Laat ons den tijd niet met nuttelooze zaken verkwisten,’ sprak hij. ‘Hoe het ook zij, wij moeten op onze hoede zijn tegen dien priester, want hij heeft invloed en is zeer doortastend. Nog dezen avond zal ik mijne maatregelen nemen, doch het wordt tijd, dat wij de vergadering van het consistorie gaan bijwonen, ten huize van mijn

collega Everzwijn. Ik moet u daarom verzoeken mij thans te verlaten, want wij mogen niet te zamen op de straat gezien worden.'

Deze tooneelen hadden plaats op den 15 Juni 1566 in het huis van den advocaat Agylaeus, bij de Tolbrug te 's-Hertogenbosch, daar de 'Hoorn' uitstak.

Alvorens het sterfhuis te verlaten, liet de advocaat den oud-zanger der Illustre kapel, Jan Bentijn, en zekeren Willem Michelsz. bij zich ontbieden, met wie hij een kort onderhoud had.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 7]

Een gevaarlijke vijand der spoorwegen. - Hoe men in Duitschland aan de sleepende vrouwenkleêren den oorlog heeft verklaard.

Zoo wij eens geen spoorwegen hadden! Die gedachte komt meermalen bij mij op, wanneer ik, als kind der negentiende eeuw, die noch blind ben voor het dwaze en onzinnige dat zij oplevert, noch de oogen sluit voor het vele goed 'twelk zij voortbrengt, van onze ijzeren wegen gebruik maak, 'tzij om een reisje voor zaken, 'tzij een pleiziertochtje te maken. Zoo wij eens geen spoorwegen hadden! De oude diligentie zou dan weêr een hoofdrol moeten spelen bij onze vervoermiddelen, en de oud-nederlandsche trekschuit zou plotseling weêr in eere komen. Geen spoorwegen!... Maar wie denkt er aan? Alle werelddeelen, schier alle landen hebben hunne spoorwegen; ternauwernood mist men ze in het een of ander vergeten of verlaten hoekske der aarde. En toch, het volkrijkste land der wereld, de mannen der oude, doch versteende beschaving en der paardenvoeten, de bewoners van het Hemelsche Rijk, de Chineezen,

GENTSCHE TENTOONSTELLING 1877. - ONZE ZEEROBBEN, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN P. VERHAERT.

willen niets meer van de spoorwegen weten. Weinige jaren geleden waren eenige Europeanen gekomen en hadden wijd en breed uitgemeten over de voortreffelijkheid van dit vervoermiddel en ze hadden, natuurlijk met chineesch geld, een eerste spoorweglinie aangelegd van Shanghai naar Woosung. De route was niet groot, hoogstens eenige kilometers, doch het was een begin en.... alle beginsels zijn moeielijk. De verheven keizer van het Hemelsche Rijk had zijn toestemming gegeven en men droomde reeds van een 'net' van spoorwegen, en de verbeelding zag reeds alle producten der chineesche markt per spoor naar de kusten gevoerd.

Een groot jaar geleden (31 october 1876) werd de eerste spoorweglinie plechtig ingewijd, en de verbaasde Chineezen zagen het ijzeren monster met zijn gloeiende oogen en dampende longen pijlsnel over hunne velden vliegen, alsof de duivel in persoon er de conducteur van was. Het was een vreemdsoortig gezicht, en de gemoedelijke Chineezen vreesden, dat het onbeteugelde ijzeren paard, driftig geworden, buiten de hem gestelde baan zou loopen en eens spookend en vernietigend door het land zou varen, om alles, den oogst, de theeplantingen en de dorpen te verwoesten. De bewoners van het Hemelsche Rijk riepen, verschrikt of verontwaardigd, al hunne goden aan en ongeluksprofeten voorspelden, dat het einde der wereld aanstaande was. Toch gewende men zich spoedig aan de zaak. Het bleek, dat het ijzeren paard toch zoo heel verschrikkelijk niet was, en dat het vurige monster zich liet leiden en sturen als het tamste trekdier van het geheele rijk. De chineesche dames begonnen er aan te denken hare dragers hun *congé* te geven en de draagstoelen in hare verzamelingen van oudheden te plaatsen, vele manderijnen en andere ambtenaren hadden reeds hunne kruiwagens als reisequipage afgeschaft en namen plaatskaartjes aan de spoorwegstatie als de best geroutineerde Europeaan; ja, men maakte reeds het plan tot het aanleggen van een tweeden spoorweg, toen de onderkoning van het Hemelsche Rijk er zich tegen verklaarde en aan al de plannen der moderne Chineezen een beslissend halt toeriep. Eenige chineesche priesters hadden hem bij alle goden van de boven- en onderwereld bezworen, dat het europeesche tooverpaard oorlog, pest en hongersnood over het Hemelsche Rijk zou brengen, en zoozeer was de gemoedelijke man van de waarheid der profetie overtuigd, dat hij onmiddellijk de staking van de dienst en de vernietiging van den geheelen weg bevool. Ongelukkig voor de voortvarende plannen van den zorgvollen onderkoning, had hij met Europeanen te doen, die, koppig van natuur, maar niet naar het vorstelijk bevel verkozen te luisteren en hem, onbeschaamd genoeg, de keizerlijke goedkeuring onder den neus staken. Dat was inderdaad een erg geval voor den onderkoning, die het zoo goed meende met de redding van het land; hij kende echter zijne lieden en wist dat er een verlokking is, waarvoor de Europeaan nooit doof blijft: - de klank van het geld. In zijn grootmoedigheid kocht hij den geheelen weg op: de rails, de gebouwen, het rollend materieel, met het vreeselijke tooverpaard incluus, te leveren vóór of op den 31 october 1877.

Reeds is een groot gedeelte van den weg in zijne handen overgegaan, en hij maakt er zich een feest van, op den bestemden dag alles aan de vernietiging zijner strijdlustige dienaren prijs te geven. Het afschuwelijke ijzeren paard met zijn geheelen aanhang moet van de aarde verdwijnen, om nooit meer het geheiligde grondgebied van het Hemelsche Rijk te betreden. Ongelukkig reiken onze inlichtingen niet tot den noodlottigen 31 October; wij kunnen dus nog niet melden of de onderkoning zijn plan reeds volvoerd heeft; zoodra wij echter nadere bijzonderheden over dezen

spoorweg-oorlog vernemen, zullen wij onze lezers op de hoogte van dit belangwekkende vraagpunt houden.

Terwijl de onderkoning van China den oorlog aan de spoorwegen verklaart, dreigt men in sommige streken van Duitschland een ander product der negentiende eeuw insgelijks een onverbiddelijken oorlog aan te doen. Het geld niet minder dan een vernietigingsoorlog tegen... de sleepende vrouwenkleêren. In zekere stad in Duitschland is een anti-slependragersbond opgericht, waarvan alle mannen eereleden geworden zijn. Vijanden van dezen voortreffelijken bond beweren echter, dat de aandrang der mannen, om den bond hun stoffelijken steun te verleenen, niet op vaste overtuiging, maar uitsluitend op eigenbelang berust, daar deze op die wijze hopen, dat hunne vrouwen door de afschaffing der slepen bij de leveranciers op den duur minder diep in het krijt zullen komen; de Parijzenaars integendeel zeggen, dat de oprichting van dien bond tegen de lange vrouwenkleêren in Duitschland, eene vijandelijke betooging tegen Frankrijk is, vanwaar de slepen de wereld ingezonden zijn. Daar ik in deze moeielijke kwestie liefst onzijdig wensch te blijven, laat ik de *on dits* voor hetgeen ze zijn, om mij bij het feit zelf te bepalen - de poging namelijk, door het vaderlijk gemeentebestuur van Leipzig aangewend, om de sleepende kleêren voorgoed in den ban te doen. Gelijk Alcibiades den staart van zijn hond afsneed, tracht de zorgvolle gemeenteraad van genoemde duitsche stad den staart der dameskleêren af te snijden. Ziehier de verordening, dezer dagen door het stedelijk bestuur van Leipzig uitgevaardigd:

'Het gebruik der trottoirs, wandelwegen en paden voor voetgangers is op straffe eener geldboete van 5 tot 10 mark verboden aan al degenen, die sleepende kleêren dragen.

De policie-agenten zijn belast de overtreders van deze bepaling naar het policie-bureau te voeren. Zoo er op de plaatsen, waar het feit gepleegd wordt, geen policie-agenten tegenwoordig zijn, wordt iedereen uitgenoodigd den overtreder te verzoeken onmiddellijk de trottoirs, wandelplaatsen, enz. te verlaten en tevens inlichtingen in te winnen omtrent den naam en de woning van de overtreedster.

De namen van hen, die wegens het dragen van slepen gestraft zijn, zullen iedere week in de te Leipzig verschijnende bladen worden openbaar gemaakt.'

Aldus luidt de voortreffelijke bepaling, door den vaderlijken gemeenteraad van Leipzig in zijne hooge wijsheid uitgevaardigd. De bond van zijn kant heeft besloten, den voorzitter van het stedelijk bestuur van Leipzig eene gouden medaille aan te bieden. Men verzekert op goede gronden, dat geen enkele dame tot dat doel op de inschrijvingslijst geteekend heeft. De manufacturiers en modisten moeten evenmin tevreden zijn, ja, men beweert, dat de betaalde straatreinigers van Leipzig eene petitie bij den burgemeester hebben ingediend, om te protesteeren tegen de willekeurige handelwijze van den gemeenteraad, die hen met één slag van zooveel honderden kostelooze helpsters beroofd heeft. Alleen de mannen der slependragende dames zijn vol verrukking en ten hoogste met den genomen maatregel ingenomen.

Onze zeerobben, naar eene schilderij van P. Verhaert.

Het zijn wakkere en moedige mannen, de typen onzer zeehavens, met hunne door het weêr en de gevaren gebronsde gezichten, wier element de wijde, eindelooze zee

is, en die meermaals den dood in zijne verschrikkelijkste gedaanten moedig onder de oogen zagen. Hunne vereelte handen hebben zich wellicht meer dan eens aan het wrak van hun schip vastgeklemd, terwijl het naar den bodemloozen afgrond zonk; zij hebben meer dan eens met eigen lijfsgevaar ongelukkigen van een wissen dood gered, en misschien vader, broeders en bloedverwanten in de golven zien verdwijnen; doch in weerwil van al die verschrikkingen, aan hun beroep verbonden, hebben zij de zee lief als hunne moeder, en verlangen zij naar een gevaar als ware het een levensgenot.

Dat trotseeren van gevaren, dat alleen zijn op den uitgestrekten oceaan met God, die zelfs door de ruwsten onder hen, als zij in nood verkeeren, wordt aangeroepen, heeft op hunne trekken het gemoedelijk zelfvertrouwen geteekend, dat wij in hen bewonderen en door den schilder Verhaert van Antwerpen zoo schoon op het doek is weêrgegeven. In den verteller onzer gravure zal iedereen terstond den ouden zeerob herkennen.

Ook de luisterenden zijn allen echte typen en, indien wij het gesprek konden volgen, zou het ons niet verwonderen te hooren vertellen van eene schipbreuk, waarin vele menschenlevens verloren gingen. Hunne trekken ten minste drukken hoogen ernst uit, waaraan de opgeheven vinger van den verhaler nog meer kracht bijzet.

Geïllustreerde reisschetsen.
II.

Venetië.

In weerwil onzer plannen om nog dienzelfden morgen onze uitstapjes door de stad te beginnen, ging hij geheel en al voorbij met eene uitvoerige tafeldiscussie over hetgeen wij reeds gezien hadden, om ten slotte te komen op de geschiedenis van Venetië. Dit onderwerp had ons allen zooveel belang ingeboezemd, dat de tijd verliep zonder dat wij er aan dachten; eerst toen de gondelier opdaagde, kwam er een einde aan met de eenvoudige vraag of de signori gereed waren.

Gereed! Maar wij waren immers reeds den geheelen dag gereed, zoodat wij niet weinig boos op ons zelven waren, dat wij onzen tijd zoo verbeuzeld hadden. Allen stonden op om eindelijk te gaan, en toen de gondelier verzekerde, dat de signori er niets bij zouden verliezen indien zij Venetië bij avond zagen, helderden de gezichten weêr op.

Het gesprek werd daarop tamelijk levendig, en in vroolijker stemming dan wij nog geweest waren, stapten wij de straat op, voorafgegaan door den gondelier.

Zooals hij gezegd had voerde hij ons naar het Piazzetta, dat, om het zoo uit te drukken, het St.-Marcusplein tot portaal dient. Het was niet volkomen donker, zoodat wij nog zeer goed het grootsche en schilderachtige gezicht der schepen van alle natiën konden bewonderen, welker kleurige vlaggen en wimpels in het zachte avondwindje fladderden, en op den achtergrond de wijde, eindelooze zee, hare witgekuifde golfkens naar de stad stootende.

Wij keerden de zee den rug toe en overzagen het plein.

‘Goede hemel!’ riep de architect in verrukking, ‘hoe schoon!’

En inderdaad, wat wij zagen verdiende die onwillekeurige maar diep gemeende hulde eener kunstenaarsziel volkomen.

Aan onze linkerzijde stond een door Sansovino gebouwd paleis, opgetrokken van marmer, dat het oog verblindt door zijn pracht, waartoe zijne zuilen en standbeelden

niet weinig bijdragen, terwijl rechts zich het beroemdste paleis der geheele wereld bevindt, het in Moorschgothischen stijl gebouwde dogenpaleis. De achtergrond van het Piazzetta is open, waardoor men een gezicht heeft op het St.-Marcusplein of Piazza, dat met het Piazzetta een rechten hoek vormt.

Men droome zich eene onbeschrijfelijke pracht en neme daartoe zijne toevlucht tot de rijkste en mildste phantasie, niets kan vergeleken worden bij de tooverachtige schoonheid van het tooneel, dat wij sprakeloos aanschouwden. Men ziet den hoogen ranken Campanile of den op zich zelven staanden toren der St.-Marcuskerk, den Orologio of klokketoren boven de triomfboogvormige poort, die den doorloop naar La Mercerie, de breedste straat der stad, vormt, en rechts daarnaast den dom van St.-Marcus, schitterend van goud, mozaïek en marmer.

‘Signori,’ sprak de gondelier opgetogen, ‘het is hier eene merkwaardige plaats. Alles wat Venetië schoons heeft, laat zich hier in één blik samenvatten.’

‘Dat is waar,’ zeide de kapelaan, en een veelbeteekenenden blik op ons werpende, vervolgde hij: ‘Aan het Piazzetta betrad ook Frederik Barbarossa de stad, waar hij ontvangen werd door paus Alexander III en den doge Ziani, en de twee grootste mannen hunner eeuw vierden hier hunne verzoening.’

De professor deed alsof hij de bedoeling van den kapelaan niet begrepen had en zeide:

‘Zeker, heer kapelaan, doch nog andere gebeurtenissen hebben het Piazzetta in de geschiedenis vereeuwigd. Hier werden de talrijke revoluties afgespeeld tegen de donkere majesteit van het dogenpaleis; hier landden de vloten, die met den buit van het Oosten beladen naar hare vaderstad terugkeerden. Het Piazzetta zag de ridders na de verovering van Candia in een schitterenden triomftocht voorbijtrekken naar de Porta della Carta van het dogenpaleis, en zag uit dezelfde poort vele dragers van wereldberoemde namen komen, die, beschuldigd van hoogverraad, hier tusschen de twee granietzuilen voor 't laatst de heerlijkheid der haven aanschouwden.’

Wij wandelden verder, sloegen bij de Campanile links om en betraden het St.-Marcusplein.

Ik zal niet trachten onze gewaarwordingen te schetsen bij het zien van het plein, dat het hart van Venetië genoemd wordt en waar elke Venetiaan zich verplicht rekent minstens eenmaal per dag te verschijnen. Op het oogenblik dat wij het betraden, was het gevuld met een kleurige en weelderig gekleede menigte, die onder een oorverdoovend geraas door elkaar krioelde, en zich meer met hare omgeving dan met de onschatbare monumenten bezighield, die op haar neêrzagen.

De prachtige winkels in de bogengangen der drie paleizen, waarin de koopwaren van het oosten en westen, een fabelachtige rijkdom aan goud, zilver en brillanten uitgestald zijn, schitterden in den glans van duizenden gasvlammen en lampions, die het donkere marmeren plaveisel, waarin zij weêrkaatsten, met een verblindend licht overtogen, terwijl de maan de tinnen der paleizen met hare standbeelden alsmede de torentjes en koepels der St.-Marcuskerk met zilveren strepen in de lucht afteekende.

Het was hier de plaats om stil te staan en met volle teugen te genieten van al het schoone, waardoor het oog als overladen wordt, doch die drukte en dat gewoel verhinderen ons aan eene enkele gedachte voedsel te geven, iets waaraan men op zulk eene plaats behoefte gevoelt.

De gondelier bemerkte onze teleurstelling en raadde ons, in den morgenstond er heen te gaan, als wanneer wij ongestoord alles zouden kunnen zien.

‘Die raad is zeer goed,’ antwoordde de student, ‘doch wij hebben niet zeer veel tijd en nog een geheelen avond voor ons, en gij begrijpt, dat wij dezen niet ongebruikt willen laten voorbijgaan.’

‘Indien de signori dezen wilden gebruiken om enkele historische plaatsen van Venetië te zien, kunnen wij niet beter doen dan een roeitochtje naar het Orfano-kanaal te maken, te beginnen bij de Brug der Zuchten, die u wel bekend zal zijn.’

Wij namen het voorstel aan en gingen weêr naar het Piazzetta terug.

De professor nam nu het woord en wijdde in het breede uit over het St.-Marcusplein, waarin hij veel bitters mengde over de gehaatte inquisitie, die eenmaal Venetië beheerschte, doch de kapelaan noch een van allen gaf daarop eenig antwoord.

‘Het St.-Marcusplein,’ zeide hij ten slotte, ‘was ten allen tijde en onder de meest verschillende omstandigheden het toevluchtsoord van het venetiaansche volk; de

plaats, waar het bij overwinningen of heuglijke gebeurtenissen vreugdekreten kwam aanheffen en waar het in oogenblikken van misnoegen en lijden kwam samenscholen, de plaats der openbare terechtstellingen zoowel als het hoofdtooneel van het carnaval en van andere volksvermakelijkheden.'

Ondertusschen had de gondelier zijne boot losgemaakt en noodigde ons uit in te stappen. Spoedig waren wij gezeten en konden ons verlustigen in eene gondelvaart, te midden van duizenden andere vaartuigen, die over de watervlakte vlogen.

Rechts en links zien de stomme getuigen der voormalige grootheid, de prachtige paleizen, hier en daar afgewisseld door eene kerk, op al dat gewoel neêr en stijgen met hunne witmarmeren gevels of koepels uit den donkeren vloed op. Zoo klein is er te Venetië geen kanaal of het heeft zijne paleizen. In het Groote Kanaal is echter hunne eigenlijke plaats, en het is ook daar dat zij met hunne sporen, door de eeuwen nagelaten, met hunne heerlijkheid en treurigheid, zulk een welsprekend pleidooi voor den vreemdeling zijn, die aan den voormaligen luister der dogenstad mocht twijfelen.

Hun aantal is, zooals de architect terecht opmerkte, zoo groot, dat indien alle paleizen van elkander gescheiden en op verschillende plaatsen neêrgezet werden, zij een geheel koninkrijk tot sieraad zouden strekken.

'Zie,' voegde hij er bij, 'de arabische, byzantijnsche en gothische stijlen hebben hier hunne schoonste producten tentoongesteld en vanaf de oudste tijden verhalen zij aan iedereen de geschiedenis hunner wording, opkomst en bloei.'

'Ja,' zeide de kapelaan, 'de paleizen hebben den roem van Venetië overleefd, want sedert de ontdekking van Amerika heeft de Middellandsche Zee hare beteekenis verloren en met haar ook Venetië, en de nieuwe waterweg van Suez heeft daarin geene verandering kunnen brengen.

'Sedert dien tijd is het oude Venetië niet meer de bruid en beheerscheres der zee, wier dochters zich in goud en wier zonen zich in purper kleedden, wier zegerijke vlaggen in het oosten en westen wapperden, vanwaar haar de schatten van Indië en Arabi werden toegevoerd. Stil en treurig zijn de paleizen, en hoe betooverend zij ook mogen schitteren in den maneschijn, bij het daglicht vertoonen zij hunne volle verlatenheid.'

Onder zulke gesprekken naderden wij de beruchte Brug der Zuchten, die het dogenpaleis met de even beruchte looden kerkers verbindt, waaruit zelden iemand terugkeerde.

'Deze brug,' zeide de gondelier, 'gaf den Venetianen een kouder siddering dan het op den vollen dag tusschen de twee zuilen of het Piazzetta of soms, bij buitengewone gelegenheden, op het St.-Marcusplein, opgeslagen schavot. De flauwste lichtstraal, die des avonds of des nachts door de tralievensters der brug drong, deed de voorbijgangers op de Slavonische Kade schier van schrik verstijven, en wanneer de bark met de roode fakkel door het tusschen het palazzo en de gevangenissen gelegen canaletto voer, zou men geen gondelier hebben kunnen bewegen er zijn gondel in te sturen.'

'Ja,' zeide de professor, 'de inquisitie heeft hier verschrikkelijk huisgehouden.'

'Maar, heer professor,' viel hem de kapelaan in de rede, 'hoe kunt gij toch herhaaldelijk zoo iets zeggen? Een professor moest minstens in de geschiedenis geen vreemdeling zijn en weten, dat de ongelukkigen, naar wie deze brug de Brug der Zuchten genoemd wordt, slachtoffers waren van de politiek en de heerschzucht van enkele voorname geslachten. Dit is immers door geschiedschrijvers, bij wie alles wat hedendaagsch is zweert, reeds lang uitgemaakt. Spreek dus niet meer van inquisitie, indien gij niet wilt, dat ik u voor een mensch met vooroordeelen houde.'

‘Daar komt nog bij,’ vulde de student aan, ‘dat ten tijde van de hevigste vervolgingen, de Venetianen met Rome gebroken hadden, zoodat dus de beschuldiging, die men met het praatje van inquisitie de katholieke Kerk naar het hoofd wil slingeren, geheel vervalt. Een fanatiek schrijver moge daarop zijne even fanatieke lezers vergasten en er onder hen veel naam meê maken, beschaafde menschen halen echter voor zulke redeneeringen de schouders op.’

‘Bravo, waarde reismakker,’ riep ik, doch had weldra spijt van mijn uitroep, want de professor was het lang niet eens met de twee pleidooien en liet dit zien door zijn ontevreden gelaatstrekken.

Ik wachtte echter den storm niet af, en mij tot de dames wendende, zeide ik:

‘Ik heb u beloofd hier en daar iets van de geschiedenis van Venetië te vertellen; 't is er hier juist de plaats toe:

‘In de veertiende eeuw,’ begon ik, ‘werd den doge een Raad van Tienen toegevoegd, die langzamerhand geheel de Republiek bestuurde. Om hunne macht nog geduchter te maken benoemden zij uit hun midden eene rechtbank van *Staats*-inquisiteurs, die over leven en dood van allen beschikten, vanaf den gondelier tot den doge, zonder eenige verantwoordelijkheid schuldig te zijn aan wie ook.

Schier allen, die voor deze rechtbank gedaagd werden, verdwenen voor altijd, zonder dat men ooit vernam of zij onder de Looden Daken een langzamen dood waren gestorven, of dat zij over de Brug der Zuchten ter verworging of verdrinking waren weggevoerd, terwijl hunne betrekkingen geen navraag naar hen durfden doen uit vrees van de geheime rechtbank te vertoornen. De inquisiteurs waren volkomen vrij in de keus der middelen om het kwaad op te sporen, en die om het te straffen. Zij hadden den sleutel van de lade, waarin de geheime aanklachten vielen, die in de leeuwenmuilen werden geworpen, welke in het dogenpaleis en elders geplaatst waren.

‘Allen, die in hunne klauwen vielen, waren veroordeeld om gedurende den dag onder de Looden Daken te branden onder den zonnegloed en 's nachts te verstijven onder de koortsachtige koude; voor hen bestond geen familie meer. Daar buiten lag de vrije zee, boven hen welfde de hemel zich lachend over de stad, doch hij lachte niet voor hen, want zij werden gerekend tot de dooden te behooren.

Nog verschrikkelijker waren de onderaardsche kerkers, donkere, koude graven, welker dikke muren met bloed bevlekt waren en waar de ijzeren deuren zich klagend achter de slachtoffers sloten. In die verschrikkelijke holen heerschte de stilte van den dood, welke slechts onderbroken werd door het eentoonige klotsen der golven, die tegen de muren kwamen breken; daar drong geen andere lichtstraal door dan die van het lampke tegenover het luchtgat.

Enkele malen gingen de deuren voor de ongelukkigen open, doch alleen om in een verschrikkelijken dood hun ellendig bestaan te eindigen. De slachtoffers werden alsdan aan handen en voeten gebonden in de noodlottige bark gelegd; zij ademden weder de versche lucht in, zagen door den zwarten sluier, die hun over het hoofd geworpen werd, de sterren aan het luchtgewelf schitteren en vingen de toonen der feestmuziek op, die door de marmeren gangen van de paleizen der nobili ruischten, toonen die de zucht tot het leven en naar de vrijheid sterker dan ooit in hunne borst deden ontwaken.

Maar de schuit verwijderde zich meer en meer van den wal, de liefelijke toonen stierven weg, en allengs naderde men den mond van het Orfano-kanaal, waar het water diep en de bodem slijkerig genoeg was om alle sporen der wandaad, die men bedrijven wilde, uit te wisschen.

Zie, wij zijn dat verschrikkelijk punt genaderd. De staak daar in het water, waarop nu een Moedergodsbeeldje prijkt met een lantaarn er voor, droeg destijds het opschrift: “Hier mogen geen netten worden uitgeworpen.” Daar hield de boot stil, en na weinige oogenblikken lieten de beul en zijne knechten het slachtoffer met een zwaren steen aan den hals in den eeuwig zwijgenden vloed zinken.’

Ik zweeg, want mij overviel een rilling bij het zien der plaats, waar duizenden het leven verloren.

Niemand sprak een woord, en wij voeren naar de stad terug, terwijl elk zich met zijne gedachten bezighield.

(Wordt vervolgd.)

Natuuronderzoekers of menscheneters?

De drie ‘geleerden’, die hier de verwondering der eenvoudige Tyroolsche familie opwek-

ken, hebben in het gebergte het geraamte van een mensch gevonden, 't welk hun belangrijk genoeg toescheen om terstond onderzocht te worden. Met een kijker gewapend worden de beenderen een voor een nauwkeurig opgenomen, en wie weet met welke geleerde gevolgtrekkingen weldra de wereld zal worden verrijkt, want er wordt ieverig gebruik gemaakt van het notitieboekje.

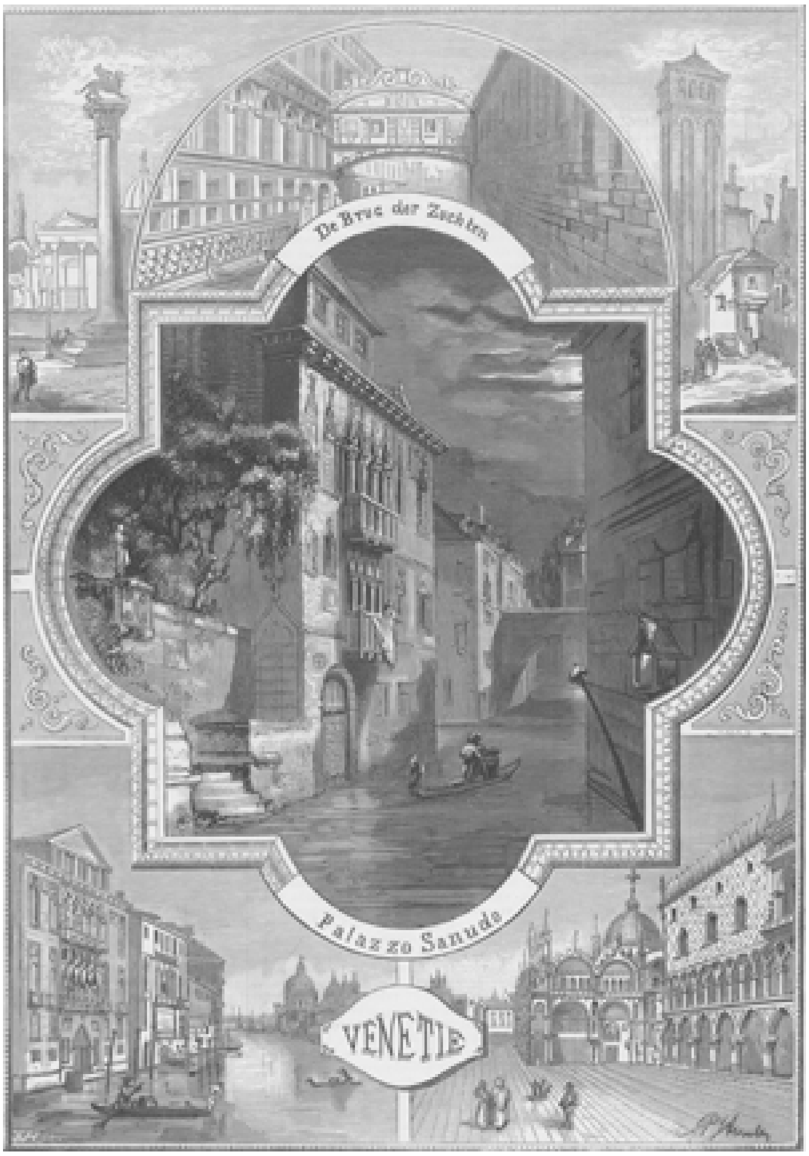

Geleerden zijn ook menschen, en al geven zij geen acht op 't geen er rondom hen gebeurt, toch streelt hen de verwondering der familie, die zij zeer zeker voor bewondering houden. Wie echter de Tyrolers kent, zal weten dat zij de heeren eer voor mencheneters dan voor natuuronderzoekers houden, en er hoeven zooveel woorden niet gesproken te worden om het onderzoek te doen eindigen met een pa[...]slagen voor de ‘geleerden,’ die meenen zich af te beulen voor de menschheid. Wellicht komt het dan ook aan het licht, dat de beenderen,

die zij onderzoeken, eens toebehoorden aan een ongelukkigen jager, die in de bergen het leven liet, en indien dit het geval is, hebben de ‘geleerden’ de dracht slagen niet te duur.

Hoe vele theorieën zijn reeds in de wereld gekomen, waarbij de geleerden in hunne onderzoekingen niet door Tyroolsche boeren werden gestoord, en die door een gansche club van half en schijngeleerden als orakelspreuken werden aangenomen, doch die bij het licht der ware wetenschap weder even spoedig vergeten werden als ze ontstonden.

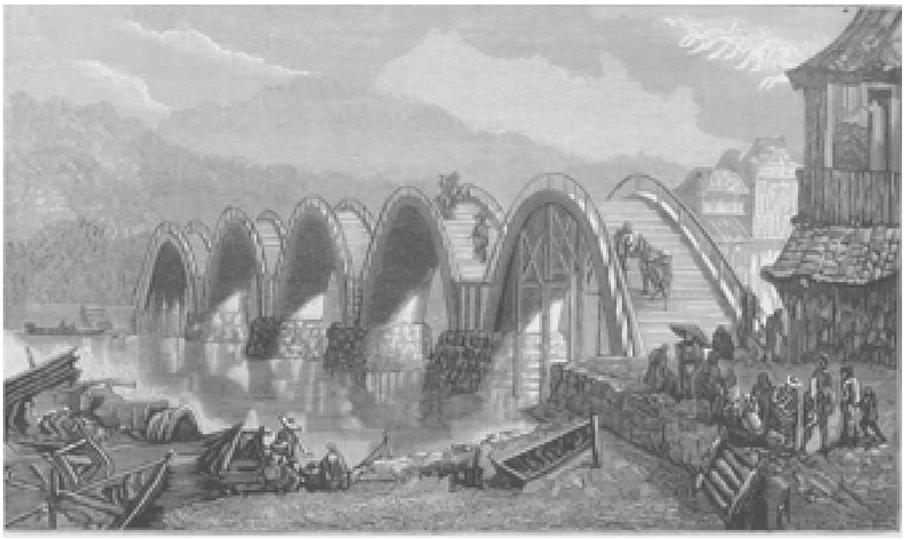

DE BRUG VAN IWAKUNI IN JAPAN.

Japan.

In ons vorig nommer deelden wij, naar aanleiding onzer gravure, het een en ander mede omtrent de japansche ambtenaars; heden geven wij eene gravure van de zonderlinge brug van Iwakuni, het wonderlijkste stuk van bouwkunst van geheel Japan. Evenals alle wonderwerken heeft ook deze brug hare legende, welke wij in onzen vorigen jaargang reeds hebben meêgedeeld.

Onze laatste gravure, japansche postambtenaars vraagt nu nog eene nadere verklaring. Ofschoon het beheer der japansche post niet tot zulk een trap van volmaaktheid is geklommen als in Europa, heeft deze dienst er regelmatig, zij het dan ook langzaam, plaats. Die langzaamheid is in een land, waar men geen spoorwegen heeft, zeer verklaarbaar, terwijl de hand der regeering, die willekeurig de brieven opent en eerst kennis van hun inhoud neemt alvorens ze te verzenden, ook daartoe het hare bijbrengt. De hooge japansche ambtenaars zoowel als de chefs van het leger ontvangen of schrijven geen briefke dat niet gelezen wordt, welke maatregelen, met het oog op de binnenlandsche onlusten, die er zeer dikwijls heerschen, zeer noodzakelijk is, dewijl daardoor belet wordt, dat enkelen op het volk een invloed verkrijgen, die noodlottig voor het land zou kunnen zijn.

Een vrouwen-oproer.
Uit het reis-journaal van Yours.

(Slot.)

Nu liet zich plotseling eene ongewone beweging op straat hooren. Op hooger bevel was

MENSCHENETERS OF NATUURVORSCHERS?

de gevangenis geopend, en werd er algemeene vergiffenis geschonken.

Het volk stroomde op den hoek der straat te samen. Men hechtte er eene proclamatie aan den muur, in welke onder ander te lezen stond:

‘De dwingeland, de vrouwenhater, de vrouwenbeul, de vrouwengeeselaar is gevallen! Knickelborg is vrij. De tirannieke macht is door onze vreedzame beweging gebroken. De Knickelborgsche vrouwen zijn hare romeinsehe voorgangsters gedachtig geweest! De dwingeland is neêrgeworpen; hij zal het overige zijns levens in wroeging over zijne misdaden doorbrengen; de vloek der vrouwen zal hem volgen tot in zijn gaf. Leve de Knickelborgsche vrouwen!’

De beul lachte met die woorden, en zijn helder blauw oog rustte zoo kalm op de ijselijke proclamatie, alsof het een lofdicht van een hofpoëet geweest ware.

‘Wat straf moet op die onvoorzichtigen worden toegepast?’ vroeg de minister, die hijgend en met vlammend oog kwam binnen gestormd.

‘Och, mijne beste Exellentie, wien den schoen niet past, trekt hem niet aan!’

‘Maar die overtreding van gekwetste majesteit moet gestraft worden!’

‘Dat moet mijn vrouw weten!’ was 't antwoord en de prins ging uit in gezelschap van den Blauwen Kanarie-vogel, om in het gekende waterstraaltje met de hengelroê te visschen

Middelerwijl bulderde de donder der omwenteling in Knickelborg voort. Eene tweede proclamatie volgde de eerste. Zij verkondigde dat de vrouw haar burgerrecht hernomen had; dat de stad des avonds prachtig moest verlicht zijn en er eene kolossale volksvergadering zou gehouden worden in de zaal van den *Blinden Valk.*

Geen stenograaph ter wereld had een regelmatig verslag van die vergadering kunnen opmaken: - nu, dat gebeurt wel met eene vergadering van mannen! Ook daar wordt bij geval wel eens gehuild, getierd en gebulderd. Dáár ook spreken soms allen te gelijk en het baat weinig, dat de hamer van den voorzitter de veldmarsch trommelt, om de rust en de waardigheid in het mannelijk heiligdom te doen terugkeeren!

De anti-vrouwsgezinden, onder andere de ridder van den Blauwen Kanarie-vogel, beweert zelfs in zijne gedenkschiften, dat de Knickelborgsche vrouwen, om te doen zien dat zij de verkregen rechten waardig waren, elkaêr - doch ik verklaar, dames, dat die man lastert - elkaêr de hoeden en mutsen van het hoofd scheurden en men met de nagels - nog eens, 't is onmogelijk, dames: lammeren zijn geen tiegers! - met de nagels roode decreten op het aangezicht schreven.

‘Maar, Hoogheid!’ riep de minister in verontwaardiging uit, ‘zooveel anarchie.....’

‘Ja, dat moet mijn vrouw weten!’ was het antwoord en de potentaat rookte zijne duitsche pijp, dronk rustig zijn glas Bock-bier, en was gelukkig als een engel, toen hij, in de *domino*partij, den ridder van den Blauwen Kanarievogel gedwongen had, hem de dubbel-zes te laten plaatsen, die hem zwaarder op het hart lag, dan de staatkundige donderwolk van Knickelborg.

Zeker is het dat, na drie vergaderingen waar ieder om het hardst schreeuwde en waar dikwijls het publiek slechts ééne vrijheid, maar deze ook onbepaald, had, die namelijk van te mogen schreeuwen - men het nog niet eens geworden was. Maar, dames, wij schrijven dit enkel toe aan de intrigues der mannen.....

Duizend kleinigheden, welke wij in dergelijke gevallen over het hoofd zien, en niettemin haar belang hebben - maar die de vrouwen trouw in aandenken bewaren - stelden zich nu tegen dat, dan tegen dit kandidaatschap - en nu halen wij weêr de lasteringen van den barbier aan.

Hier wilde men D. niet, omdat hij op het laatste bal vergeten had met deze of gene dame te dansen - maar juist dáárom werd hij ginder gewild. C. kon het niet zijn, omdat hij de vriend was van Mejuffrouw X. - maar juist dáárom vond hij ondersteuning bij anderen. H. was een sul, O. een droogstok, L.... enz. enz.

Deze dame is voor M., omdat hij haar onlangs, onder het aanbieden van een bloementuil, gezegd heeft dat ze..... schoon was, en van dat oogenblik is M. de grootste staatsman. Daar is men integendeel voor P., omdat men dacht aan het huwelijksbootje en zijne fortuin - en van dat oogenblik is het niet te betwisten, dat hij als de fenix aller kandidaten aangezien wordt. Ginds, die moeder met *zes* dochters, vraagt *zes* kandidaten, die tevens kandidaten zullen zijn bij haar half dozijn. Dat is zeer natuurlijk - vindt u niet, mevrouw?

Doch die vrouwenhatende memorie wordt toegeslagen en ik bepaal mij te zeggen: nadat de prins andermaal aan den minister verklaard had: ‘Dat moet mijn vrouw weten! Ik bemoei me met haar huishouden niet!’ ging hij rooken, philosopheren of met de kegels spelen in de schaduw der groene linden.

Het is mij onmogelijk alles te beschrijven wat er in Knickelborg voorviel. Om kort te gaan, zeg ik, dat er nooit zoo'n omgekeerde wereld plaats had; maar, geloof me, dat kwam eigenlijk omdat die gevloekte mannen heimelijk nijdig waren van den opperzetel gestooten te zijn, en zij aan de dames in alles den voet dwars zetteden.

Zoo groot was de verwarring, de oneenigheid, de tweedracht ten allen kante, dat de dames eindelijk den scepter neêrlegden, en ten laatste wel moesten bekennen dat Olga, al was zij dan ook op de trappen van eenen troon geboren, geen verstand van regeeren had.

Maar bekennen dat zij, de dames zelf, schuld hadden - neen! daartoe was niemand te besluiten. En toch wilde de potentaat van geene verzoening hooren, indien de vrouwen, in persoon, hem niet kwamen verzoeken we r als koetsier op den staatkundigen bok van Knickelborg plaats te nemen. Nu, van die deputatie wilde niemand deel maken; twintig vrouwen, ter meeting in den *Blinden Valk* aangeduid, weigerden niet beurtelings, maar als een onberispelijk pelotonsvuur klonk het ‘neen!’

De mannen zaten met de hand in 't haar bij zooveel stijfhoofdigheid, bij zooveel onberekende hardnekkigheid.

Verwondert u dat? Mij in 't geheel niet.

Dat herinnert mij mijnen buurman, een leelijken, krommen en nijdigen schoenmaker, die razend kwaad werd als men hem ‘vlooi’ noemde. Waarom de man dit zoo sterk op zijn fatsoen trok, weet ik niet; maar 't woord ‘dief’ deed op hem een zoo verschrikkelijk effect niet als het woord vlooi.

Nu dat wist zijn lieve vrouw en als zij Crispijn op zijnen driepikkel wilde doen bonzen, riep zij hem dat beleedigende, dat bloedig kwetsende woord ‘vlooi’ toe.

‘Als ge dat nog eens zegt,’ antwoordde de spanriem met vlammende oogen, ‘zal ik u een ongemakkelijk doopsel in de regenton geven.’ - ‘Vlooi!’ klonk het bitsig; maar ook met forsche hand werd de lieve weêrhelft vastgegrepen en zat ze weldra tot aan den hals in de waterton. - ‘Vlooi!’ riep het serpent en Crispijn schuimbekte van razernij. - ‘Als ge 't nu nog zegt, zal ik u doen duikelen als een kikvorsch.’ - ‘Vlooi!’ beet zij hem toe en toen ze onder was, stak de beminnenswaardige weêrhelft de handen boven de regenton uit, en wreef de voorvingers en knipte de duimnagels op elkaêr..... Begrepen?

Nu, hoe het ook ging, een voetval moest er gedaan worden. De prins eischte dit en die boosaardige barbier van den Blauwen Kanarievogel hitste, zoo men dacht, den potentaat gedurig aan. Wat al cachemirs, japonnen, kanten, tullen, diamanten en

badreizen werden er beloofd, om de lieve hoofdjes te breken! en 't was ook slechts dank aan die omkooping, dat de deputatie eindelijk gevormd, en door den eersten minister, met eene voorzichtigheid als waren de dames uit zeepbellen gemaakt, naar het *Hoog Huis* geleid werd.

De diplomaat zweette water en bloed in die operatie. Nu wilde deze dame niet verder, dan stond gene weêr stil, koppig als een muilezel. Gansch Knickelborg was te been, om te zien wat al moeite de gekruiste en gesternde minister had, met dat half dozijn Knickelborgsche lievekes. Een herdershond hijgde minder dan Zijne Excellentie, al moest hij dan ook eene kudde van twee honderd schapen in behoorlijke orde doen marcheeren.

Liever, dacht Zijne Excellentie, met zes Pitt's, twaalf Talleyrand's, vier-en-twintig Metternich's en nog al een paar Antonelli's daarbij, onderhandelen, dan met zes vrouwen!

Maar dat is slechts een valsch denkbeeld, dames!

Niesttemin moet ik zeggen, dat, in de groote audientie-zaal gekomen, niemand der dames het woord wilde nemen: rood als hanen, boos als slangen - zegt de mansgezinde chronijk - zagen zij naar den grond en deden van tijd tot tijd, wanneer de minister haar smeekte wat toegevend te zijn, een lieve beweging met den schouder zien, die zoo veel wil zeggen als: ‘loop naar de weêrlicht!’

Maar de prins was de wijsste; de galante Frits stond van zijnen troon op en zegde, terwijl een fijne glimlach om de lippen speelde: ‘Dames, ik ben gelukkig u in mijn paleis te mogen ontvangen!’ O, nu triomfeerden ze! Wel hadden ze ongelijk - dat wisten ze zeer wel; maar ze hadden *toch* niet het eerst gesproken.....

Er werd bepaald, dat al de dames van Knickelborg den anderen dag in de voorzaal van het *Hoog Huis* zouden bijeen komen - en Olga aan het hoofd, al was zij dan ook op de trappen van eenen troon geboren. Dan zou de potentaat er toe besluiten de regeering weêr op zich te nemen. Aan welke voorwaarde? Dat wist niemand; maar wat lachte die infame barbier, die Blauwe Kanarie-vogel valsch!

Inderdaad, de raadgeving van den ridderbarbier had de bovenhand bekomen.

Den ganschen dag zag men den barbier, in het open venster, zijne breede engelsche scheermessen slijpen. De buurt schoolde saam en men beweerde, dat, bij gebrek aan eene guillotine te Knickelborg, de blauwe kannibaal gelast was de voornaamste aanleiders van den oproer haar schouder-ornement af te nemen - ten bewijze dat slechts de vrouw zonder hoofd de redelijke vrouw is.

In groot gala waren de vrouwen van Knickelborg, in de voorzaal van het *Hoog Huis,* vereenigd. De deuren werden plotseling gesloten en de eerste minister verscheen, met een bedrukt gelaat en een grooten witten zakdoek in de hand, in haar midden. Kwam hij den dood aankondigen?

Neen!

‘Dames,’ zegde de diplomaat, met een ontroerde stem, ‘Zijne Hoogheid beweert, en wij beweren het met hem, dat, sedert gij u de plaats der mannen hebt toegeëigend, gij allen baarden draagt, en om weêr behoorlijk tot het geslacht der vrouwen terug te keeren, gij allen door den Blauwen Kanarie-vogel dient geschoren te worden!’

Algemeene protestatie! Maar de prins had wel degelijk baarden gezien, en wat een prins ziet, moet immers ook een hoveling zien!

Heviger dan ooit huilde, jammerde, tierde men tegen den dwingeland en zijnen beul. Men had zich op eene schandelijke wijze in den klem laten vangen, en na te vergeefs op de deuren gebonsd te hebben, rukte men de vensters open, om langs daar te ontvluchten, maar - in alles was voorzien! Het leger van Knickelborg gehoorzaamde

weêr aan zijn mannelijken meester en velde de bajonet. O, hadden de dames, zoo als wij in onze jeugd, zich begeesterd gevoeld door den reuzen-sprong van Jan van Schaffelaar, ze zouden den soldaten hebben toegeroepen: ‘Welaan, gegaloneerde monsters, die wij voor dertig jaar aan onze harten hebben gekoesterd, vangt ons aan uwe naalden en haarspelden op!’

Maar dat zoo roemrijk feit kenden ze niet - gelukkig.

Olga, zij, die op de trappen van eenen troon geboren was, stond bleek en waardig in den hoek der zaal. Zij had een voorgevoel dat de Blauwe Kanarie-vogel haar den hals zou afsnijden - bij vergissing - en daarna nog zeer beleefd zeggen: ‘'k Vraag excuus, Mevrouw!’

Die blauwe schurk!

Nu werd Olga, met al hare titels en waardigheden, opgeroepen. Statig als Maria Antoinette, als Maria Stuart, toen zij het schavot beklommen, stapte zij voort, hield nog even voor de deur stel, wendde het hoofd om, en met eene vaste stem zegde ze:

'Ik zal weten te sterven. Vaarwel!'

En al de dames huilden en snikten, 't Was een hartroerend tafereel. De deur viel toe en uit dat zwarte kabinet kwam niemand weêr! Met angstig kloppende harten, met ingehouden adem luisterde men aan de noodlottige deur - maar 't was of de dood met haar ijselijk stilzwijgen, zich dáár gevestigd had. De schrik deed nieuwe veronderstellingen geboren worden, en het leger dreigde met naald en haarspeld - schrikwekkender waren toch de Knickelborgsche bajonnetten niet - om de dames beurtelings te doen binnen treden.

Wat wachtte haar aan de andere zij der deur? Niets van al wat zij gedroomd hadden.

Zijne Hoogheid stond daar met eene gansche rij cavaliers, en nadat hij zijner Olga een frisch bouquet had aangeboden en haar, zoo als overigens ieder cavalier zijne dame deed, het vrouwelijk wetboek: *Aaltje of de zuinige keukenmeid* in de hand had gestopt, walste hij, op de toonen eener luchtige muziek, de groote audienciezaal in, die tevens tot balzaal diende, en toen al de dames de zaal waren ingewalst, berichtte hij de instelling eener nieuwe orde, alleen voor de vrouwen, en genaamd de Gouden Sauskom - eene orde, welke, door eene commissie van vrouwen, aan de beste huishoudsters van Knickelborg zou verleend worden.

Van dan af kwam alles in Knickelborg weêr in orde.

De Blauwe Kanarie-vogel werd minister; de vrouwen waren zoo onderdanig en gevoelig als de schapen, en Frits maakte gebruik van zijne onbepaalde macht, zond zijn leger naar de maan, goot *sous* of *kreutsers* van zijne kanons, slechtte forten en citadellen, dankte een groot deel van zijne hofhouding af, en liet zelfs te Neurenberg geene levensgroote houten soldaten maken, die, zoo als hij eens voornemens was, op een pin in 't schilderhuis konden gestoken worden.

Dank dus aan den ridder van den Blauwen Kanarie-vogel, genoot Knickelborg weêr welvaart en de achting der naburen.

Alleen Olga, die nooit vergeten kon, dat ze op de trappen van eenen troon geboren was, stierf van hartzeer en verdriet bij al die vernedering, en de prins trouwde met een burgermeisje, een blauwoogerke met hetwelk hij, toen hij nog knaap was onder de groene linden was gaan walsen en polkeren.

Knickelborg bestaat niet meer; 't is in de vorming van groote rijken verdwenen, maar 't was een gelukkige staat geworden, nadat het eenvoudig gezond verstand daar regeerde, en indien er nog zoo'n landeke gevonden werd, ik zou er willen wonen en philosopheeren.

YOURS.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch.
Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566.
Door H.A. Banning.

(Vervolg.)
II.

De dag, waarop ons verhaal een aanvang neemt, mag in de geschiedenis van 's-Hertogenbosch wel als zeer noodlottig aangeteekend staan, dewijl nog laat in den

avond aldaar de eerste vergadering plaats had van het consistorie, bijgenaamd 'de boom in het bosch,' dat zooveel heeft bijgedragen tot de rampzalige gebeurtenissen, die wij willen beschrijven.

Die vergadering werd gehouden ten huize van Mr. Reinier Everzwijn, oud-advocaat van den raad van Brabant. Wij willen haar bijwonen en daar kennis maken met eenige historische personen, die in het tijdvak der nederlandsche beroerten in 't algemeen, en in de geschiedenis van 's-Hertogenbosch in 't bijzonder, een droevige vermaardheid erlangd hebben, doch meenen bevorens onzen lezers eenige inlichtingen verschuldigd te zijn betreffende den aard der consistoriën en de voornaamste oorzaken, die den stoot hebben gegeven aan de gewelddadigheden, welke dat jaar en ook later te betreuren zijn geweest.

Het consistorie was een kerkelijke instelling der Calvinisten of zoogenaamde nieuwgezinden. Iedere gemeente werd door zoodanig lichaam bestuurd, dat bestond uit predikanten, diakenen en ouderlingen; al deze consistoriën gehoorzaamden aan eene synode, die bijna den ganschen zomer van het jaar 1566 onafgebroken vergaderde. Onder het voorwendsel van zich slechts met tucht en andere kerkelijke aangelegenheden bezig te houden, werden die vergaderingen tot broeinesten gemaakt der politieke beweging, welke reeds groote afmetingen kreeg. De nieuwgezinden traden zoo stoutmoedig op en deden zulke hooge eischen, dat zelfs Willem de Zwijger er zich over verontrustte en, in een brief aan Lodewijk van Nassau, de Calvinisten lieden noemde, 'die, zoodra men hun een goed gelaat toont, terstond een vasten voet nemen en groote stoutheid aan den dag leggen.' Lodewijk van zijn kant schreef aan zijn broeder Jan van Nassau: 'Zal men de Calvinisten laten begaan, dan zullen zij niet alleen hunne religie, maar ook eene groote ongehoorzaamheid onder den gemeenen man invoeren, gelijk men dagelijks aan hen bespeurt.'

Die vrees voor teugelloosheid kwam bij de hoofden der revolutionaire beweging alleen hieruit voort, dat zij hunne plannen daardoor bemoeilijkt zagen. Het moest den schijn hebben, alsof de godsdienst geheel buiten spel was en men slechts voor oude rechten en privilegiën streed, die door het stelsel van centralisatie geschokt werden. De nationale afkeer tegen de Spanjaarden moest algemeen gaande gehouden en aangewakkerd worden, en daarvoor had men evenzeer de medewerking der katholieken als der nieuwgezinden noodig. De edelen, die meerendeels diep in schulden staken en tot een laag peil van zedelijkheid gedaald waren, hadden zich in hun strijd tegen het koninklijk gezag nauw aaneen gesloten, doch Willem de Zwijger bleef geheel achter de schermen en duchtte niets minder dan een uitbarsting van de begeerlijkheid der nieuwgezinden, die de oogen uitsloegen naar de rijke abdijen en andere kerkelijke goederen, want daardoor zouden alle plannen in duigen kunnen vallen; het verbond der edelen was van jonge dagteekening, er moest nog veel voorbereid worden en eerst op een geschikt oogenblik zou men tot de openlijke samenwerking met de consistories komen, die nu nog slechts in het geheim bestonden.

Ziehier hoe dit verbond der edelen tot stand kwam. In den zomer van het jaar 1565 kwamen drie jeugdige heethoofden te Spa bijeen. Zij waren: Jan van Marnix, heer van Toulouse, broeder van den beruchten Filips van Marnix, heer van St.-Aldegonde, Nicolaas Hames, die verplicht was zijne afkomst te verbergen, daar hij de zoon van een diep bedorven Franschen priester was, en die in haat tegen de priesters zijns gelijke niet kende, en eindelijk Lodewijk van Nassau, broeder van den Zwijger. Zij waren allen ongeveer dertig jaren oud. Hun doel en streven was een compromis der edelen tot stand te brengen. Het zou niet passen de later gepleegde gruweldaden op hunne rekening te stellen, al hebben zij er ook aanleiding toe gegeven, doch in alle

omwentelingen openbaart zich het verschijnsel, dat zij, die er den grondslag voor leggen, alras overvleugeld worden door anderen, die verder willen gaan en wier teugelloosheid, eens opgewekt en geprikkeld, niet meer bedwongen kan worden. Drie jongelingen brachten het vuur aan, dat den burgeroorlog zou doen ontbranden. Het verbond kwam tot stand en van welken aard het was, kan men hieruit afleiden, dat de ontwerpers voorstelden zich meester te maken van Antwerpen en eigenmachtig de Staten-Generaal bijeen te roepen, met andere woorden, den burgeroorlog op touw te zetten. Het manifest, dat de edelen onderteekenden, huichelde wel onderdanigheid aan het wettig gezag, doch de onderteekenaars verbonden zich onderling bij elke vervolging, onder welk voorwendsel, onder welken titel ook, elkander in alles met lijf en goed bij te staan. Zij verbonden zich ook tot handhaving van het katholiek geloof en het koninklijk gezag, doch hoe groot de huichelarij der onderteekenaars was, bleek hieruit, dat zij steun zochten bij protestantsche vorsten in het buitenland, dat zij met de hoofden der fransche Hugenoten in onderhandeling traden en zich in verbinding stelden met de calvinistische consistories.

Wij willen, na deze korte uitweiding, den draad van ons verhaal weder opvatten.

Het consistorie van 's-Hertogenbosch, door de eedgenooten in hunne geheime briefwisseling ‘de boom in het bosch’ genoemd, zou voor het eerst eene vergadering houden, om de plannen, die reeds voorbereid waren, tot verdere ontwikkeling te brengen. Uit de briefwisseling met de verschillende hoofden en aanvoerders wist men, dat weldra de gewenschte uitbarsting moest plaats grijpen en men ging nu, in overleg met het hoofdbestuur te Antwerpen, middelen beramen, om van den onvermijdelijken opstand zooveel mogelijk partij te trekken.

Toen Agylaeus ten huize van zijn collega Mr. Reinier Everzwijn verscheen, vond hij daar behalve dezen reeds onderscheidene eedgenooten: Jacob de Witte en Matthijs Keijen, beide procureurs der stad, Herman de Ruijter en Gerard van Diepenbroek, laatstgenoemde als gedelegeerde van het consistorie te Antwerpen, Claes de Leeuw, ‘die de pen voerde,’ en dus als secretaris fungeerde, en den predikant Modet[1)], dien wij reeds onder den naam van de Struicker hebben leeren kennen in het huis, daar de ‘Hoorn’ uitstak. Later verschenen nog: Gilles Leclerc, een rechtsgeleerde uit Doornik, die al de draden der revolutionaire kuiperijen van die dagen in handen had, doch zich achter de schermen hield, twee der voornaamste burgers van Utrecht: Jonker Jan van Renesse en Steven van Zuylen van Nyeveld, en eindelijk graaf Willem van den Berg, heer van Hedel.

Gilles Leclerc bekleedde het voorzitterschap en verzocht na de opening van de vergadering aan Gerard van Diepenbroek, zich van zijne lastgeving te kwijten en verslag te doen van den staat van zaken binnen Antwerpen en de plannen van het consistorie aldaar. Uit de mededeelingen van laatstgenoemde bleek, dat men te Antwerpen op alles voorbereid was om de kerken te bestormen en de oproervaan op te steken; men moest daar echter de zekerheid hebben, dat dit zooveel mogelijk gelijktijdig in de voornaamste steden van Brabant en Holland kon plaats hebben, om de Regeering voor een *fait accompli* te stellen. Men was op aandringen van Filips van Marnix van St. Aldegonde, die tweemaal de vergadering van het consistorie te Antwerpen had bijgewoond, begonnen met zoogenaamde graspreeken te houden. Die bijeenkomsten in het open veld moesten steeds veelvuldiger worden en men zou wel zorgen, dat de indrukwekkende menigte steeds aangroeide en eindelijk het leger

1) De predikant Modet was te Zwolle geboren en heette eigenlijk Herman de Struicker. Hij werd monnik, ontliep zijn klooster en staat in het Verslag van 't Magistraat van Gent aangeteekend als ‘befaemt van schelmerye,’ alsmede ‘dat hy drye zo meer huysvrouwen alle ghetrauwet hadde.’

vormde, waarop men zijne hoop voor het welslagen van den aanval bouwde. Daarom was ook aan de verschillende consistories het verzoek gericht, om de graspreeken zooveel mogelijk te bevorderen en ze allengs meer in de onmiddellijke nabijheid der groote steden te doen houden.

Graaf Willem van den Berg verkreeg het woord en gaf als zijne meening te kennen, dat men in een algemeenen opstand niet zou slagen, zoolang men de meerderheid der burgerij tegen zich had. 'Al doen wij ook allerwege gelooven,' sprak hij, 'dat het getal der nieuwgezinden met den dag aangroeit, wij mogen ons hier niet ontveinzen, dat wij nog geen tiende gedeelte der bevolking uitmaken en in sommige voorname steden bijna geheel niet vertegenwoordigd zijn. Hoe zal het dus mogelijk kunnen zijn, dat wij bij zulk eene verhouding eenige kans van slagen kunnen hebben, daar de papisten zeer aan hunne kerken verkleefd zijn? Het komt mij voor, dat de duizenden, die zich nu bij ons aansluiten uit haat tegen de spaansche dwingelandij, de wapens tegen ons zullen keeren, zoodra het blijkt welk doel wij hebben. Ik stel tot voorbeeld deze stad. De papisten zijn aan hun St.-Jan gehecht als een kind aan zijne moeder, en ik durf gerust voorspellen, dat allen, die het waagden een hand of vinger naar dat gebouw uit te steken, hun leven geen

oogenblik zeker zouden zijn. Hetzelfde kan van verschillende andere steden gezegd worden, en daarenboven heeft men nog rekening te houden met de overheidspersonen, die niet overal zoo welwillend zijn als hier. Te Amsterdam bv. zouden onze broeders zich in het verderf storten, zoo zij eene poging waagden in den geest, als door het consistorie van Antwerpen wordt bedoeld.'

'Te Amsterdam vervolgt de magistraat de uitverkorenen gelijk Achab de profeten deed,' riep Modet, 'de kudde van Christus moet daar vluchten voor de roofgierige wolven, doch de Heer zal te Zijner tijd recht doen en die plaats verdelgen gelijk Sodoma en Gomorrha.'

'Laat mij uitspreken,' hernam graaf Willem, 'en bewaar die gemeenplaatsen voor uwe graspreeken, *wij* hebben dat aas niet noodig. Het consistorie 'de Wijngaard' spoort ons aan de bijeenkomsten in het veld zoo hoog mogelijk op te voeren, doch Marnix van St.-Aldegonde verschuilt zich achter de schermen en stelt ons aan al de gevaren bloot. Ik heb reeds bij herhaling graspreeken op mijn gebied doen houden; wie zal echter mij en mijne bezittingen beschermen, wanneer ik opgeroepen mocht worden om daarvan rekenschap te geven? Zelfs mijn zwager Oranje[1)] spoort mij tot voorzichtigheid aan en zegt, dat ik mij met die zaken niet moet inlaten.'

'Uwe opmerkingen zouden zeer juist zijn, heer graaf,' sprak Gilles Leclerc, 'wanneer niet reeds maatregelen genomen waren om de moeielijkheden, welke door u gevreesd worden, te voorkomen. Het is waar dat wij slechts klein in getal zijn, doch wij kunnen in vele steden rekenen op een aantal libertijnen, die zich bij ons zullen aansluiten om een reden, welke ik niet behoef te qualificeeren, en de papisten, die gemeene zaak met ons maken, zijn reeds lang in de fuik geloopen en kunnen niet meer achteruit, zij hebben zich reeds te veel gecompromitteerd. Dit is zóó waar, dat het niet moeielijk zou vallen de schuld op hen te werpen, wanneer hier ot daar onze plannen niet goed mochten slagen. Doch daar is geen vrees voor, want wij kunnen buitengewone krachten in het veld brengen. Ik mag niet ontkennen, dat wij vooralsnog geen steun van Willem van Oranje mogen verwachten, doch men moet niet vergeten, dat de voorzichtigheid hem aanspoort onze zaak op zeer eigenaardige wijze te dienen. Wij kennen hem echter en weten, dat wij op hem kunnen rekenen. Oranje deinst niet voor opstand terug; hij heeft daar zelfs reeds toe aangespoord tijdens de bijeenkomst der edelen in de maand Maart, welke ook werd bijgewoond door twee Duitsche krijgsoversten, die zich bereid verklaarden een leger op de been te brengen. Oranje kon zijn doel niet bereiken, omdat Egmond en meer edelen niets van een opstand wilden weten, maar daarom is onze verstandhouding met het buitenland niet minder goed. Alles is reeds voorbereid. Hendrik van Brederode is de man, die den stier bij de hoornen wil vatten, de hertog van Kleef is in het eedgenootschap opgenomen, Coligny kent onze plannen en wat de fransche Hugenoten vermogen is in den loop van dit jaar duidelijk gebleken, toen Doornik, Yperen en nog twee andere plaatsen in Vlaanderen voor hen beefden. Wij hebben een machtig bondgenootschap in Frankrijk, Duitschland en Engeland, die ons krachtig willen steunen, en voor het welslagen van den gemeenschappelijken aanval op de kerken kan ik insgelijks goede waarborgen geven. In de meeste steden is de overheid op onze hand, die wel zal zorgen, dat geen gewapende macht tegen ons oprukt, en wij kunnen over duizenden en duizenden beschikken, die bereid zijn, op hoop van buit, het werk te doen onder

1) Graaf Willem van den Berg was een zwager van den Zwijger en staat bekend als een man zonder moed en zonder karakter.

aanvoering van hen, die daarvoor reeds lang door ons gehuurd en betaald werden. Tien zulke aanvoerders in elke stad zijn voldoende, want wij kunnen duizenden en duizenden op de been brengen, dewijl de arbeid in Vlaanderen geheel kwijnt en de Franschen bij honderden over de grenzen trekken, doch juist daarom is het noodzakelijk, dat de graspreeken toenemen en zooveel mogelijk in de nabijheid der steden gehouden worden, ten einde daarin een voorwendsel te vinden, om op gegeven punten een groote volksmenigte bijeen te brengen. Bij Doornik bedroeg het getal eens acht duizend en Antwerpen mocht er reeds zestien duizend zien. De graspreek is dus een uitstekend middel, dewijl de predikanten niet verzuimen het volk zoowel tegen Spanje als tegen Rome op te winden; wij moeten echter met beleid te werk gaan en ons geheel onder de leiding stellen van het consistorie 'de Wijngaard' te Antwerpen, dat mij, als tusschenpersoon bij de edelen en de consistoriën, heeft belast met het overbrengen van een brief.'

JAPANSCHE POSTBEAMBTEN.

De voorzitter nam een mesje, sneed de binnenzijde van zijn wambuis los en bracht een brief van grooten omvang te voorschijn. Hij droeg geen adres maar alleen het opschrift 'De boom in het bosch,' en was verzegeld met een figuur, dat een wijnrank moest voorstellen. Hij overhandigde hem aan Mr. Everzwijn, den president van het consistorie te 's-Hertogenbosch, die hem opende.

Het opschrift luidde: 'De Wijngaard aan den voorzitter van den Boom in het bosch.' Al het overige was voor een oningewijde onleesbaar, dewijl het uit een geheim schrift bestond, waarvan men den sleutel moest bezitten. Slechts de voornaamste leden der consistoriën en de hoofden van het eedgenootschap waren in het geheim betrokken, dewijl daardoor het leven van velen op het spel werd gezet.

Nadat Everzwijn den brief ontraadseld had richtte hij zich tot de vergadering:

'De zaken staan uitmuntend,' sprak hij, 'doch "de Wijngaard" spoort ons aan tot geduld en vooral tot voorzichtigheid en onbeperkt vertrouwen in Marten Willemsz.[1)],

1) Door dezen naam werd onder de eedgenooten Willem de Zwijger aangeduid. Zij waren zoo bezorgd voor de geheimhouding, dat zij zelfs in hunne vergaderingen van dezen pseudoniem gebruik maakten.

die nog wel niet openlijk kan optreden, maar daarom niet minder ijverig werkt voor het welslagen van de plannen der eedgenooten.'

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 8]

De langste spoorwegbrug der wereld. - Eene zwervende obelisk - De spreektelegraaf.

Er is niets nieuws onder de zon: de negentiende eeuw beroemt er zich op het monopolie der reusachtige bruggen te bezitten, die over even reusachtige stroomen, gapende afgronden en breede zeearmen geslagen, met recht de algemeene bewondering opwekken. Toch was men voor honderden, ja, duizenden jaren reeds vertrouwd met de kunst om te vereenigen 'tgeen gescheiden was, en de overblijfselen van talrijke breede en prachtige bruggen, over de geheele uitgestrektheid van het voormalige romeinsche rijk gevonden, bewijzen, dat de oude Romeinen het in die kunst reeds ver gebracht hadden. De persische koning Xerxes sloeg zelfs eene dubbele brug over den Hellespont, een zeearm van eerbiedwaardige breedte, ja, Indië bezit sporen van bruggen, die tot de grijze oudheid opklimmen. Dit alles neemt echter niet weg, dat onze bruggenbouw tot eene hoogte gekomen is, waarop het tegenwoordige geslacht met recht trotsch mag zijn, en dat de spoorwegbruggen in Amerika, Engeland, Zwitserland, Duitschland en andere landen, wanneer ze niet zoo talrijk geweest waren in vroeger tijd, tot de zoogenaamde wereldwonderen zouden gerekend zijn geworden. Dat Nederland in dit opzicht niet bij de overige rijken hoeft achter te staan, bewijzen onder ander de bruggen bij Kuilenburg en over den Moerdijk.

De grootste brug der wereld, eerst dezer dagen voltooid, is de Tay-bridge, aan de monding van de Tay in Schotland, tusschen de graafschappen Forfar en Tife. Deze reusachtige brug heeft eene lengte van niet minder dan 3200 meters. Een voetganger die ze passeerde, zou minstens 35 minuten tijds noodig hebben om haar over te gaan. De Tay-bridge is geheel van ijzer en bestaat uit 95 bogen, waarvan de mid-

DE VRIJSPRAAK, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN J. WEIS[...]

delsten eene hoogte van 26 meters hebben, zoodat de grootste schepen met volle zeilen er onder door kunnen varen.

Wij zijn er niet zeker van, dat deze kolossale brug niet den een of anderen tijd door nog reusachtiger waterbouwwerken zal overtroffen worden. Een Amerikaan houdt zich reeds onledig met het ontwerp eener brug over den Bosphorus, die Azië met Europa in verbinding moet stellen. Deze brug zou uit slechts 15 stalen bogen bestaan, maar sommige er van hebben eene spanning van niet minder dan 750 voet bij eene hoogte van 120 voet. De rijweg zou 100 voet breed zijn en dus voldoende ruimte aanbieden zoowel voor spoortreinen als voor gewone rijtuigen. Met een klein 140 millioen francs kan dit reuzenwerk voltooid worden.

Behalve de tunnel onder de zee door, is ook het plan opgeworpen om een spoorwegbrug over de zee van Dover naar Calais te bouwen, eene reusachtige onderneming, waarbij alles, wat tot nu toe op dit gebied gedaan is, in de schaduw zou komen te staan. Wij kunnen den tijd nog beleven, dat men van Londen uit over het Kanaal, dwars door Europa en Siberië, over de Behringstraat en door de vlakten van Noord-Amerika, met den spoortrein een reisje naar New-York maakt. Keert men dan per stoomboot over den Atlantischen Oceaan naar Engelands hoofdstad terug, dan had men in een kleine maand tijds eene reis om de wereld volbracht - denzelfden tijd ongeveer, die de maan er voor haar rondreis over doet.

Jammer, dat de spoorwegbruggen over het Kanaal en den Bosphorus in het jaar Onzes Heeren 1877 nog niet gereed zijn; ware dit wèl het geval geweest, dan had men niet zooveel hoeven te sleuren met een monument, dat, voor Londen bestemd, te water uit Egypte moest aangevoerd worden en op dit oogenblik, als een gevolg van de grillen der verbolgen zee en de vasthoudendheid van een inhaligen aannemer, in een spaansche haven aangeland is en er voor tijd en wijl ‘vast’ zit. Ik bedoel de zoogenaamde naald van Cleopatra, door den onderkoning van Egypte aan de stad Londen ten geschenke gegeven.

Mijne lezers hebben ongetwijfeld veel van de egyptische naalden of obelisken gehoord, die ontzagwekkende overblijfsels der grijze oudheid, welke uit één reusachtig stuk graniet gekapt, van het onuitputbaar geduld en de bewonderenswaardige kunstvaardigheid der Egyptenaren van voor ruim vijf en dertig eeuwen getuigen. Eenmaal versierden deze schoone kunstwerken de groote steden van het Nijldal, maar sedert Egypte in alle opzichten zijn alouden roem en luister verloren heeft, hecht het land niet meer aan die oude eerwaarde bouwwerken; misschien is het verwijt, dat het aanschouwen van die werken hunner voorvaderen geeft, voor de tegenwoordige Egyptenaren te grievend en zien ze de kunstwerken der oude bewoners maar liever verdwijnen; ze schijnen meer dan genoeg te hebben van de onwankelbare en niet aan te randen pyramiden, waarop de tijd en de vernielzucht der menschen te vergeefs hunne krachten beproefden. Hoe het zij, al wat vervoerbaar is, wordt het land uitgezonden en onze hoofdsteden tooien zich met de eerbiedwaardige overblijfsels der aloude egyptische kunst.

Hoe overvloedig Europa echter ook uit die rijke bron voor den oudheidverzamelaar geput heeft, toch blijft er in Egypte nog genoeg te halen over; vooral de beide Cleopatra-naalden, scheppingen van koning Touthmes III, die omstreeks 1600 vóór Christus leefde, doch welke obelisken ongeveer zestien eeuwen later door koningin Cleopatra van Heliopolis naar Alexandrië overgevoerd werden, en aan deze koningin

haar naam ontleenden, bevonden zich nog altijd in het oorspronkelijke vaderland. Toch had de onderkoning van Egypte, Mehemed-Ali, een der twee obelisken reeds in 1827 aan de stad Londen ten geschenke aangeboden, die echter het cadeau tot nu toe niet aanvaard had, daar de onderkoning er niet toe te bewegen was, het geschenk franco thuis te zenden.

Zoo bleef de Cleopatra-naald nog eene halve eeuw te Alexandrië, tot men eindelijk het kloek besluit nam de obelisk af te halen en naar Londen over te voeren. Dit was echter geen gemakkelijke taak; zooals men in de spreektaal zegt: een obelisk is geen kat om zonder handschoenen aan te vatten, en een granieten gevaarte uit één stuk van duizenden bij duizenden kilo's neemt men niet als passagiers- of vrachtgoed mede; zelfs voor wijlen de *Great Eastern*, die niet minder dan 10,000 passagiers kon meêvoeren, was zulk een vracht nog te hinderlijk en te zwaar. Er moest iets anders op gevonden worden en na lang wikken en wegen besloot men, de Cleopatra-naald met een sterken houten mantel te omkleeden en door eene stoomboot op sleeptouw te doen nemen. Voor de kleinigheid van 250,000 francs, zou zekere Dixon de obelisk frank en vrij te Londen leveren; reeds de voorbereidende werkzaamheden kostten veel moeite en overleg; doch wat de oude Egyptenaren gelukt was, daarin moesten de negentiende-eeuwers natuurlijk gelukken, en weldra bevond het gevaarte zich aan het strand ter inscheping gereed. De houten mantel was spoedig klaar en de stoomboot *Olga* verscheen, om de zonderlinge vracht van den Nijl naar de Theems over te voeren. Ongelukkig had de zuinigheid van den aannemer zijne wijsheid bedrogen. De *Olga* was eene kleine stoomboot, welke met eene naald als die van Cleopatra achter zich, onmogelijk een sterken storm weêrstand kon bieden; maar de *Olga* had de reis goedkoop aangenomen en de eigenaar van een der groote steamers had enkele honderden ponden meer geëischt.

Toch ging in den beginne alles naar wensch. De obelisk met haar omkleedsel werd van een mast voorzien en eenige kloeke zeelieden hadden op het gevaarte plaats genomen; sterke kettingen en kabels verbonden haar aan de stoomboot en de dubbele bodem kwam zonder ongelukken door de straat van Gibraltar en in den Atlantischen Oceaan. Een wonderlijke reis! de trotsche obelisk, die meer dan 3000 jaar aan de boorden van den Nijl had doorgebracht, zag nog op haar ouden dag landen, zeeën en werelddeelen en zou in eene moderne stad een nieuw leven beginnen, eene nieuwe toekomst tegemoet gaan. Op de hoogte van kaap Finisterre gekomen, greep echter een storm de *Olga* en hare vracht aan; het was een verschrikkelijke worsteling: de zee trachtte het oude granietblok van de moderne stoomboot te scheiden en de bemanning, zoowel van den sleeper als van de omkleede naald, deed het uiterste om vereenigd te blijven. Vierentwintig uren duurde de strijd, doch de woedende storm behaalde de overwinning, en de obelisk van de stoomboot losscheurende, wierp hij haar in de ruime zee en maakte haar ten speelbal van de wilde golven. De manschappen, die zich op het omkleedsel van de Cleopatra-naald bevonden, konden zich nog in eene boot redden, doch de sloep, door de *Olga* afgezonden om het gevaarte bij te staan, zonk in de diepte en sleepte zes manschappen in de golven mede.

Het was avond toen de *Olga* hare kostbare vracht moest loslaten, doch ondanks de duisternis gaf de kapitein den koop niet op. Den geheelen nacht had er een wilde jacht plaats: de kleine stoomboot kliefde links en rechts de golven, overal de dobberende naald zoekende - eene ontzaglijke granietmassa als een notendop ten speelbal van wind en golven! Alle pogingen waren echter vruchteloos: zonder obelisk viel de *Olga* een paar dagen later de haven van Falmouth binnen.

Ieder dacht de Cleopatra-naald verloren, en men geloofde de eerbiedwaardige egyptische oudheid reeds in het rijk der visschen en *pierreries* afgedaald, toen men de verblijdende tijding ontving, dat de zwervelinge terug gevonden en door de *Fitz Maurice* naar de haven van Ferrol (noordkust van Spanje) gesleept was. Dáár bevindt de obelisk zich thans nog, want dewijl de kapitein van de *Fitz Maurice* als belooning voor zijne moeite eene aanzienlijke som eischt en de aannemer Dixon er niet naar hooren wil, heeft de naald alle kans te Ferrol te moeten overwinteren. Mocht men niet tot een accoord kunnen komen, dan kunnen we het zonderlinge schouwspel beleven, dat de aan avonturen zoo rijke obelisk aan den meestbiedende publiek verkocht wordt!

De tweede Cleopatra-naald, die zich nog altijd te Alexandrië bevindt, is door den khedive van Egypte aan de stad New-York ten geschenke aangeboden. Men zegt, dat de transportkosten honderd duizend dollars zouden beloopen, behalve het risico van zee en wind natuurlijk. Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht, zullen de practische Amerikanen wellicht denken en de naald misschien rustig in haar oorspronkelijk vaderland laten.

Er is niets nieuws onder de zon, zeiden we zoo even, en dat kan ook gezegd worden van de totaal nieuwe telophon of spreektelegraaf, die reeds voor 2300 jaren bekend was, al berustte hare toepassing op geheel andere wetten dan die der electriciteit. In de oude geschiedenis lezen wij, dat de tiran van Syracuse, Dionysius I, de geestige uitvinder van het Damocles-zwaard, reeds omtrent het jaar 400 vóór Kristus een middel bezat, om ook op een betamelijken afstand de gesprekken af te luisteren, die in zijn paleis gevoerd werden. Achterdochtig als ieder geweldenaar, was er in een zaal van zijn paleis een mekaniek aangebracht, het 'Oor van Dionysius' genaamd, dat met de overige vertrekken en in de eerste plaats met de onderaardsche gevangenis in verbinding stond, waar staatkundige veroordeelden werden opgesloten. Op die wijze kon hij, zonder een voet te verzetten of de achterdocht der bedienden en gevangenen op te wekken, op een gemakkelijke wijze te weten komen wat er over hem en zijn regeering gezegd en gefluisterd werd. Of de tiran veel wil van zijn fameus derde oor gehad heeft, meldt de geschiedenis niet; ik durf er natuurlijk niet op zweren, al heeft het vernuftig samenstel waarschijnlijk menigeen het leven gekost.

Wat ik hierboven over het Oor van Dionysius mededeelde, zij gezegd zonder den roem van den uitvinder der tegenwoordige spreektelegraaf of telophon te na te komen. De heer Graham Bell heeft in wezenlijkheid een geestig denkbeeld gehad, met de electriciteit op het geluid toe te passen, en in de practijk kan zijn uitvinding van hooge waarde worden. Het gehoor is daardoor aan geen afstand meer gebonden en de menschelijke stem wordt door geen ruimte beperkt. Over land en zee kan iedere toon, ieder geluid door middel van de telophon juist en zuiver naar de verwijderdste plaatsen overgeplant worden. Een gesprek tusschen twee vrienden, die te Batavia en te Amsterdam wonen, zal in het vervolg niet meer tot de onmogelijkheden behooren, en de muziekliefhebbers in Antwerpen zullen gemakkelijk een concert kunnen volgen, 'twelk te New-York of te St.-Petersburg gegeven wordt!

Het is hier de plaats niet de telophon in al hare bijzonderheden te beschrijven; de uitvinding is echter merkwaardig genoeg, om er meer in het breede op terug te komen. In de volgende aflevering zal dan ook eene volledige beschrijving van de spreektelegraaf met toelichtende afbeeldingen worden opgenomen, waarop ik de aandacht mijner lezers vestig.

De vrijspraak.

De geschiedboeken der rechtspleging zou men het zondenregister der maatschappij kunnen noemen; vertrouwbaarder statistiek van de maatschappelijke toestanden bestaat er niet dan deze; alle misdrijven tegen den mensch en de samenleving staan er geboekt, alle ongerechtigheden, die binnen de artikels van het strafwetboek vallen, hebben er eene plaats gevonden. Geen wonder dus, dat zij eene onuitputtelijke bron zijn voor de roman- en novelle-schrijvers, die, wanneer zij de wezenlijkheid, hierin neêrgelegd, weêrgeven, hunne verbeeldingskracht gerust thuis kunnen laten, daar de waarheid hier veel vreeselijker en belangwekkender tooneelen opvoert, dan de stoutste verbeelding kan scheppen.

Ook het penseel heeft ons dikwijls de gerechtszalen binnengeleid en de schilder Weiser heeft het nogmaals beproefd, de belangstelling van het publiek op zulk eene voorstelling te

vestigen. 'Vrijspraak' heet zijne schilderij, en al wonen wij met hem de terechtzitting niet bij, toch doet hij ons in de verbeelding de geheele reeks van indrukken mede leven, die zulk eene gebeurtenis bij hen, die, hetzij als beschuldigden of beschuldigers of belangstellenden, er deel van uitmaken, pleegt op te wekken. Het is echter geen vernietigend, verpletterend vonnis, dat wij hier over den schuldige hooren uitbrengen, het is een blij einde, eene vrijspraak met haren plotselingen overgang van angst in verlichting en blijdschap, die wij bijwonen.

De schuldige, of liever de beschuldigde, is eene jonge vrouw, die zoo juist de gerechtszaal heeft verlaten, waar zij zooveel angst en beklemdheid doorstond en verlicht van den druk, in opgewondenheid over hare redding, hare moeder - mogen wij de vrouw, die haar te gemoet snelt, niet hare moeder noemen? - in de armen valt.

De overige personen, en groot is hun getal, schijnen allen belangstellenden te zijn, wien men het kan aanzien, dat het tooneel, hetwelk zij bijwonen, tusschen moeder en dochter, een steen van het hart wentelt. Treffend zijn de aandoeningen in aller houding, aller trekken weêrgegeven.

In het visschersdorp.

De zee stond reeds sinds lang hol en de oudste visschers hadden een vliegenden storm voorspeld. De bewoners der visschersdorpen vreezen echter bij noodweêr minder voor zich zelven dan voor hunne bloedverwanten, vrienden en kennissen, die ter haring- of oestervangst zijn uitgezeild en al de woede der zee zullen te verduren hebben.

De dag was zonder eenige bijzondere voorteekens begonnen en met een licht gemoed en zorgeloos als altijd gingen de visscherskinderen naar de duinen, om zich met hunne speelmakkers over te geven aan hunne kinderlijke vermaken.

Na den middag veranderde het tooneel. Dikke luchtgevaarten stegen dreigend uit de golven op en volgden elkaar zoo snel, dat weldra de geheele hemel er door verduisterd werd.

Grootsch gezicht, de zee te zien woeden!

In de verte rijst schijnbaar eene andere kust met gebouwen en torens op, die elk oogenblik nieuwe vormen aannemen. Op den voorgrond een gedrang van hooge watermuren, die tegen elkander opklimmen en als zij het hoogste punt bereikt hebben in schuim neêrploffen met een geweld, alsof de minste van hen het dorp moest overstelpen.

Daar rolt de gebroken golf weêr met een dof geluid terug, doch nog even woedend als zij gekomen is, want zij ploegt diepe kuilen in het zand alsof zij de aarde wilde ondermijnen. Sommige baren slaan in stukken eer zij het land bereiken, doch elk deel van het gewezen geheel, bezield met de volle woede daarvan, snelt voort om zich met de andere tot het samenstellen van een nieuw reusachtig monster te verzamelen.

De ingebeelde kust langs den gezichteinder met hare gebouwen en torens rijst op en valt weêr neêr, de wolken vliegen en jagen door elkander, in één woord, de geheele natuur is in een woesten strijd gewikkeld.

Geheel het dorp is op de been gekomen, want boven het stormgeloei heeft luid de angstkreet der ouders geklonken, die hunne lievelingen in dit groot gevaar niet aan hunne zijde zagen.

De moedigste zeerobben baden met hunne lantarens door de plassen, terwijl andere de touwen vasthouden, die de redders om hun middel geknoopt hebben. De zouten regen belet alle gezicht, het loeien van den storm verdooft elke menschelijke stem, de alles neêrwerpende wind belet het ademhalen.

Doch niets zal hen terughouden de kinderen op te sporen en aan hunne ouders weêr te geven, of een golfslag moest hen zelven den laatsten ademtocht benemen, doch in dit verschrikkelijk geval zijn er nog anderen, die hun leven zullen wagen tot de onderneming ten einde is gebracht.

De Fransche omwenteling.

I.

Gebeurtenissen als de fransche omwenteling plegen niet zoo plotseling uit de lucht te komen vallen; het zijn ziekte-processen, die nu en dan in het lichaam der maatschappij uitbreken, maar die even goed als ieder ander verschijnsel onderworpen zijn aan de wet van oorzaak en gevolg. Voor het nageslacht is het niet moeilijk de oorzaken op te sporen, die wereldschokkende gebeurtenissen als de fransche revolutie hebben in het leven geroepen; den tijdgenoot moge veel in dergelijke rampen duister, raadsclachtig en onbegrijpelijk voorkomen, zijne kinderen en kindskinderen zullen de zaken geheel anders beoordeelen, en mogen zij in sommige voorvallen ook al de hand Gods zien, toch zullen zij den stroom der gebeurtenissen tot in zijne bronnen kunnen volgen.

De fransche omwenteling is eene vermaking van de achttiende aan de negentiende eeuw, een overgangstijdperk, bloedig, verschrikkelijk donker, maar toch slechts een overgangstijdperk - de laatste akte van een tragi-comisch tooneelspel, maar bij welks ontknooping den toeschouwers de haren te berge rijzen; een van die maatschappelijke aardbevingen, waarin bergen en hoogten geslecht worden en dalen en vlakten dikwijls tot bergen worden opgejaagd; een van die uitberstingen van een vuurberg, die de Herculanums en Pompeji's begraven, maar dikwijls het nageslacht een vruchtbaar slijk achterlaten om op te bouwen.

Voor ons, kinderen der negentiende eeuw, die hier en daar een blik geslagen hebben in de geschiedrollen der wereld, heeft het niets onbegrijpelijks, dat de achttiende eeuw, dit kind ter wereld brengende, den laatsten adem uitblies. Menschen, die danspartijen aanleggen op de boorden van kraters, verdienen door het onderaardsche vuur verzwolgen te worden; een geslacht, dat het heilige met voeten treedt, God en godsdienst uit de samenleving verbannen heeft en de toekomst aan den zondvloed overgeeft, verdient eene guillotine tot hoofdkussen te hebben - een volk, dat zedelijk ten gronde is gegaan, verdient zulk een doodstrijd te doorworstelen, om weêr tot een vernieuwd leven te ontwaken. Die den wind zaait zal den storm oogsten en de achttiende eeuw had haar verdiende loon, toen zij door mannen als Robespierre, Danton, Saint-Just en Marat ten grave werd gebracht. Wanneer Bossuet deze gebeurtenis kon beschrijven, hij zou zich richten tot de koningen der aarde en hen onder het oog brengen, welke verschrikkelijke vingerwijzingen God hun dikwijls doet toekomen. Wie verklaart ons het raadsel van het bijbelsche Woord, dat de zonden der vaderen dikwijls worden gewroken tot in het derde, vierde geslacht, en dat de tekortkomingen van het voorgeslacht dikwijls door het bloed van onschuldigen worden gewroken.

De maatschappij der achttiende eeuw doet ons denken aan een door den kanker aangetast lichaam; al is het verderf verscholen onder de plooien van het kleed, toch is het bloed niet minder ontstoken en sidderen wij reeds wanneer wij denken dat dit deksel wegvallen zal. Het godsdienstige leven, die voorwaarde van ieder gezond en krachtig maatschappelijk wezen, was in sommige kringen geheel uitgewischt en sleepte in andere nog maar een vormelijk bestaan na. De encyclopedisten, met Voltaire en Rousseau aan het hoofd, hadden niet vergeefs gewerkt. Terwijl men in de hoogere kringen zich vergenoegde met een vernis der beschaving en dit een genoegzame schadeloosstelling rekende voor het gemis van ieder godsdienstig leven, openbaarde zich tegelijkertijd bij het volk een geest van verzet, van opstand, niet slechts tegen het gezag van iedere overheid, maar ook tegen het gezag der zedelijkheid, en als gevolg hiervan ook tegen dat van den godsdienst. Ook onder hen hadden de achttiende-eeuwsche schrijvers niet vergeefs gezaaid en het woord, niet slechts der bestaande maatschappij en hare instellingen maar ook den hemel toegeslingerd, had ook onder hen een maar al te vruchtbaren bodem gevonden.

Het frankrijk der achttiende eeuw was arm; de oorlogen van Lodewijk XIV en Lodewijk XV hadden het land uitgeput; niet slechts de schatkist was leeg, maar ook het gebrek en de honger gingen de provinciën af, slopen de steden en dorpen door en klopten aan de woningen van duizenden. Hier en daar was het reeds tot oproer gekomen en had men graanmagazijnen geplunderd; er waren jaren geweest, dat de oogst was tegengevallen, de ellende was dus onbeschrijfelijk.

Het treurigste echter van alles was, dat het volk zijne berusting en overgeving verloren had en dat haat en wrok in duizenden harten de plaats hadden ingenomen van den godsdienst; uitgehongerde magen werden gevoed door de goddelooze geestigheden van Voltaire; men had vergeten het kerkboek in handen te nemen, maar bladerde met zooveel te meer aandacht in de werken van Jean Jacques Rousseau.

Ook de hoogere klassen brachten er het hare toe bij om den toestand te verergeren; de ergernis aan het volk gegeven, nam honderderlei vormen aan; goddeloosheid en ongeloof gingen bij haar hand aan hand, de brasserijen uit den tijd van het regentschap werden trouw voortgezet en waren door het salonleven nog prikkelender en aantrekkelijker geworden. En al die weelde en losbandigheid staarde het volk aan met oogen, waarin de nijd en haat fonkelden, terwijl zijne driften nog dag aan dag werden aangevuurd door de geschriften der mannen, die, verlangend naar de vleeschpotten der groote wereld, om stand, rang of anderszins uit die hoogere kringen geweerd werden. De nijd plantte zich hier over op den nijd en de booze drift des eenen versmolt hier in dien des anderen.

Bij al deze opgeladen stoffen kwam nog, dat het raderwerk van het staatsleven als versleten was en bij de geringste hinderpaal zijn dienst weigerde. Daar de fransche revolutie haar eersten en onmiddellijken oorsprong had in geldnood en een niet in overeenstemming te brengen staatsbudjet, zoo dienen wij eerst en vooral onze aandacht te schenken aan den financieelen toestand van Frankrijk in de laatste helft der achttiende eeuw.

De geldnood van Frankrijk dagteekende reeds van af den dood van Colbert; zoolang deze bekwame minister leefde, stroomden de hulpbronnen van Frankrijk overvloedig en ontbrak het Lodewijk XIV niet aan geld voor zijne kostbare oorlogen. Na zijn dood hielden de bronnen eensklaps op te vloeien, en mag men de reden hiervan eensdeels zoeken in de uitputting des lands, van den anderen kant kan men het ook voor een gedeelte op rekening stellen van zijne opvolgers, die het formulier niet kenden, waarmede Colbert de noodige sommen als uit den grond wist te tooveren.

Evenmin was zijn zuinig beheer op zijn opvolgers overgegaan, en niet alleen werden 's lands gelden onbehoorlijk bestierd, maar ook op een onverantwoordelijke wijze verkwist. Gedurende Lodewijk XV was de toestand al niet beter gesteld; het hof van Lodewijk den Welbeminde was kostbaar en zijne dwaze oorlogen verslonden schatten, die niet konden verkregen worden dan door 's lands schuldenlast altijd grooter te maken.

Hij, die uit beginsel de violen voor de toekomst liet zorgen, verlangde slechts voldoening van de behoeften des oogenbliks en bekommerde er zich niet om, welk eene zware verantwoordelijkheid hij tegenover zijn opvolger en het nageslacht op zich nam. Toen Lodewijk XVI het bestuur des lands overnam, vond hij de financiën dan ook in zulk een slechten toestand, dat hij naar alle middelen moest omzien om het dreigende staatsbankroet te bezweren. Lodewijk XVI was wel de minst geschikte man, om in deze gesteldheid van zaken en bij zulke moeielijke toestanden aan het hoofd van Frankrijk te staan.

Er zijn weinig vorsten geweest, die zoovele huiselijke en maatschappelijke deugden in zich vereenigden als Lodewijk XVI; hij was een oprecht koning, die 't hartelijk met zijne onderdanen meende; aan zijn huwelijksleven kleefde geen smet, onnadenkend vertrouwde hij de menschen; zacht van aard, zag hij er tegen op dwang en geweld te gebruiken, waar slechts dwang en geweld konden baten. Waar een man van ijzer en staal was noodig geweest, zien wij een man, wiens gemoed uit enkel zachtheid gemaakt was. Zijn wil dobberde als een kurk, en wanneer hij zich na lang aarzelen soms ook al voor het een of ander plan verklaard had, kwam hij er te laat mede. Hij was als een voorbestemd

offer, dat zich ten laatste gelaten aan zijn lot overgaf. De geschiedenis van dezen koning is dan ook waarlijk een aandoenlijk drama, aandoenlijk maar niet grootsch.

Wanneer wij aan zijn lotgenoot Karel I van Engeland denken, zien wij een vorst voor ons, die aan het hoofd zijner cavaliers charges maakt op zijne oproerige onderdanen, die zijn recht met het zwaard in de hand handhaafde en slechts bezweek onder de lagen van het verraad. Karel I is een grootscher figuur dan het Parlement en al zijne tegenstanders samen. Lodewijk XVI daarentegen is als een lam, dat ter slachtbank geleid wordt; alleen zijne vrouw, eene Habsburgsche, wist de koninklijke waardigheid op te houden en zij stierf als degenen behooren te sterven, die zich van een ander maaksel beschouwen dan het gewone menschengeslacht.

IN HET VISSCHERSDORP, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN LEJEUNE.

Lodewijk XVI aanvaardde met de beste bedoelingen de regeering. Maurepas, een hoveling en een achttiende-eeuwsche type, was de

opperste raadgever der kroon en de ziel van het kabinet. De financiën eischten de eerste zorg. Het evenwicht van inkomsten en uitgaven, ziedaar het groote vraagstuk, dat alle geesten bezighield en dat noch Maurepas, noch Malesherbes, noch Turgot, noch Necker, noch Calonne, noch Brienne vermochten op te lossen. Veel verwachtingen had men op Turgot gebouwd; hij had den steun van de partij der encyclopedisten, was zelf een vrijdenker en droomde van eene hervorming der maatschappij - maar ook zijne pogingen leden schipbreuk. Necker, een Zwitser van geboorte en een groot kapitalist, beloofde de verwarring der fransche financiën te zullen doen eindigen; zijn naam wekte vertrouwen, daar hij in directe verbinding stond met de voornaamste bankiers, niet slechts van Frankrijk, maar ook van het buitenland. Necker was echter weinig gezien aan het hof en zijn puriteinsch aandringen op bezuinigingen en nog eens bezuinigingen, kon niet in den smaak vallen van hen, wier verteringen moesten bekostigd worden door 's lands penningen. Hij wist echter den nood van het oogenblik te verzachten en door zijn krediet werden eenige gelukkige leeningen gesloten. Maar bij zijne al te groote hervormingsplannen, die de geheele organisatie des rijks dreigden omver te werpen, was ook zijn val onvermijdelijk. In Calonne trad nog eens een hofman en type der achttiende eeuw op het tooneel. Calonne verstond de kunst om veel van zich te doen verwachten. Welsprekend en scherpzinnig, wist hij den koning en zijne omgeving in zich te doen gelooven, ofschoon het later bleek dat dit geloof meer op schijn dan op waarheid berust had. Het is waar, hij wist, steunende op het krediet van zijn voorganger Necker, geld te verschaffen, maar geld voor het oogenblik, dat verdween als water door een zeef.

DE CLEOPATRA-NAALD IN DEN STORM.

Waar hij het geld vandaan haalde, was voorloopig zijn geheim, maar zou echter spoedig in de bijeenkomst der notabelen uitlekken. Calonne durfde veel voor zijne rekening nemen, maar de bronnen blijven niet eeuwig vloeien en er zijn grenzen, waar de ministerieele verantwoordelijkheid niet over durft. Het eenige middel, meende hij, om aan geld te komen, was de notabelen bijeen te roepen en van hen machtiging te verkrijgen tot het openen van nieuwe hulpmiddelen.

(Wordt vervolgd.)

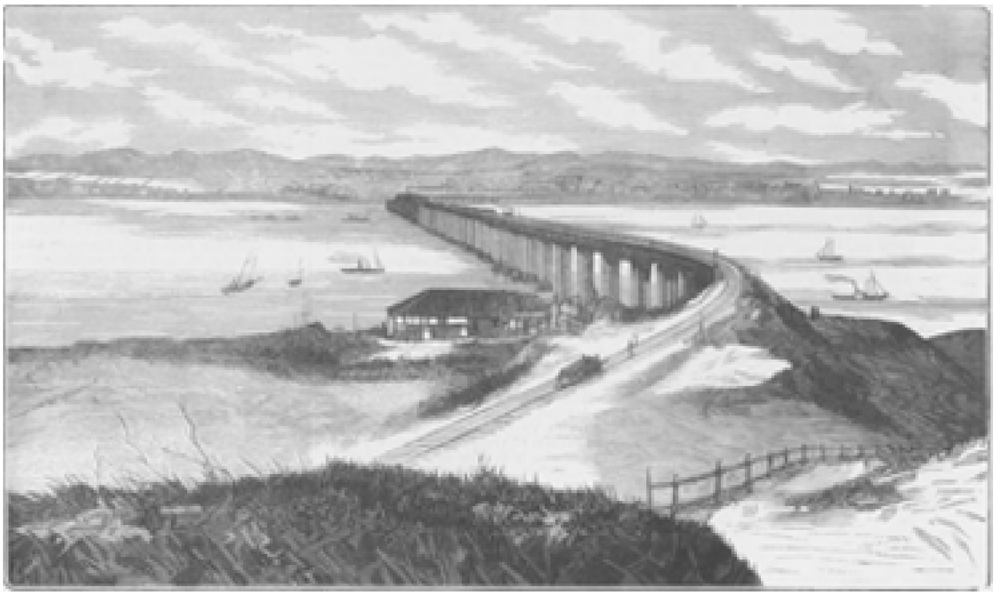

DE SPOORWEGBRUG OVER DE TAY.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566. Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

‘En wie geeft ons waarborgen, dat dit vertrouwen niet misplaatst zal zijn?’ vroeg Jan van Renesse.

‘Hoe, gij durft den man mistrouwen, op wien geheel het land het oog gevestigd heeft, heer Jan?’ vroeg Everzwijn.

‘Ik mistrouw hem niet,’ antwoordde Renesse, ‘maar meen te mogen wijzen op zijn weifelende houding, op zijn raadselachtig gedrag tegenover de bewegingen en zou kunnen bewijzen, dat hij heimelijk te Brussel de nieuwgezinden tegenwerkt.’

‘Zoodanige opmerking is door “de Wijngaard” voorzien,’ hernam Everzwijn. ‘Daarom zegt ook het centraal bestuur in dit schrijven, dat men geen waarde moet hechten aan den uiterlijken schijn, zelfs wanneer Marten Willemsz. openlijk als vervolger optrad.’

‘Men eischt zeer veel,’ antwoordde Jan van Renesse. ‘Weet “de Wijngaard” wel dat wij, door de beweging openlijk te blijven ondersteunen, ons leven en onze bezittingen in gevaar brengen?’

‘Zoo is het,’ sprak graaf Van den Berg. ‘Ik stel veel vertrouwen in de wijsheid en het beleid van mijn zwager Oranje, maar 't is toch niet te ontkennen, dat hij de Calvinisten vijandig is en straks heb ik u reeds gezegd, dat ik een waarschuwing van hem heb ontvangen om mij niet met de beweging in te laten. Het komt mij voor, dat wij waarborgen moeten hebben alvorens een stap verder te doen en de graspreeken en andere bijeenkomsten van dien aard te bevorderen.’

‘Die waarborgen zullen u gegeven worden, heer graaf,’ hernam Everzwijn. ‘Ziehier een schrijven van den Raad van Brabant, heden door den schout onzer stad ontvangen, een waarschuwing bevattende tegen de predikanten, die zich te Hedel ophouden.’

‘En noemt gij dit een geruststelling, een waarborg?’ vroeg graaf Van den Berg, zichtbaar ontsteld.

‘De schout zou mij dat stuk niet ter hand stellen, voor 't geval hij vijandelijk tegenover ons stond,’ antwoordde Everzwijn, ‘doch hij heeft mij daarenboven verzekerd, dat hij ons niet zal tegenwerken en alles oogluikend toelaten. Breng hem morgen een bezoek en gij zult u van zijne gezindheid kunnen overtuigen. Dit moge tot uwe persoonlijke geruststelling dienen. Wat nu het streven van Marten Willemsz. betreft, hierover moest onder ons geen twijfel kunnen bestaan. Wij weten toch allen, dat hij reeds in de maand Maart, in een bijeenkomst van edelen te Breda, tot opstand heeft aangespoord en zijn plan slechts is afgestuit op den onwil van de graven Egmond en Van Meghen. Hij is echter te veel staatsman om niet te weten, dat men niet met het hoofd door een muur kan loopen. Hij verzet de bakens naarmate he getij verloopt, hij onthoudt zich van alle deelneming om zijne positie niet in gevaar te brengen en voor een bestrijder der beweging door te gaan. Ik zal u echter bewijzen, dat hij zich tot den strijd toerust en reeds de noodige maatregelen heeft genomen, om in het bezit te geraken van twee voorname middelen: geld en manschappen.’

Hij nam weder het geheim schrijven van 'de Wijngaard' ter hand en vervolgde toen:

'In dit officieele stuk wordt de verzekering gegeven, dat Marten Willemsz. aan de evangelische rijksvorsten in Duitschland verslag heeft doen geven van den toestand hier te lande, met verzoek om ondersteuning door geld en soldaten.'

'Naar het eerste zal hij waarschijnlijk lang kunnen wachten,' sprak graaf Van den Berg, 'want in Duitschland weet men zeer goed, dat zijne goederen reeds verpand zijn, en wat zou het baten, wanneer men hem ook al eenige vendels ter beschikking wilde stellen, daar hij ze niet kan betalen?'

'Dit geschrift,' sprak Everzwijn, zijn rechterhand op den brief van het consistorie te Antwerpen leggende, 'geeft mij het recht te verklaren, dat Marten Willemsz. aan zijn zaakgelastigde volmacht heeft gegeven, om den bruidschat zijner vrouw tot onderpand en waarborg te doen strekken.'

Deze woorden maakten een diepen indruk op de aanwezigen.

'Er wordt nog meer gezegd,' hernam Everzwijn. 'De onderhandelingen met Schwartzenberg en Hol, de twee duitsche krijgsoversten, blijven voortbestaan; zij zullen met hunne benden aanrukken zoodra het teeken gegeven is, en Marten Willemsz. is bovendien willens een leening met de rijke kooplieden te sluiten, die alle kans heeft van te zullen slagen. Dit alles wordt in dit stuk verzekerd en het komt mij dus voor, dat niemand recht heeft zijn vertrouwen aan Marten Willemsz. te ontnemen. Voor het overige staat hij buiten de consistoriën; hij zou zeker niet alles goedkeuren wat wij voornemens zijn te doen, doch voor ons moet het genoeg zijn te weten, waarheen Marten Willemsz. wil; wij kunnen elkander in de hand werken.'

'Die verzekeringen van "de Wijngaard" zijn ongetwijfeld van groot gewicht,' sprak jonker Jan van Renesse, 'doch wie waarborgt ons dat het consistorie goed ingelicht is, dat niet alles op geruchten en veronderstellingen berust. Marten Willemsz. is een gesloten boek, waarin niemand kan lezen; nog eens, wie waarborgt de waarheid dier verzekeringen?'

'Ik,' zeide Gilles Leclerc. 'Laat het u genoeg zijn te zeggen, dat hij, die met de onderhandelingen namens Marten Willemsz. belast is, mij alles heeft medegedeeld, opdat de consistoriën er hun voordeel mede zouden kunnen doen; mijn eerewoord geef ik daarvoor tot onderpand.'

De aanwezigen waren blijkbaar bevredigd door deze verklaring.

'Hooren wij nu verder hoe de inlichtingen en instructiën van het centraal-consistorie luiden,' vervolgde de voorzitter, 'want het wordt reeds laat. Antwerpen is het brandpunt der beweging, de brandstoffen liggen gereed, doch men mag niet te vroeg de vlam doen uitbersten. Hendrik van Brederode zou er niet tegen opzien, om met den kreet: leven de geuzen! het spel te beginnen, doch onze Zwijger meent daarin groot gevaar te zien. Hij tracht daarom door tusschenkomst der edelen een machtiging van de landvoogdes te krijgen, om naar de Scheldestad te gaan. Erlangt hij die, dan verschijnt hij daar als erfelijk burggraaf en kan, in schijn van de orde te handhaven, de beweging onderhands ondersteunen. Hij wil den opstand langs een bedekten weg en zal daarin slagen, doch dan moet men ook een onbeperkt vertrouwen in hem stellen en zich niet laten verblinden door den schijn. "De Wijngaard" was voornemens reeds vroeger het sein te geven tot den algemeenen aanval op de kerken, doch wil nu de gebeurtenissen afwachten, tenzij de opgewondenheid niet meer te bedwingen mocht zijn. Gaat alles naar wensch, dan zal op den 18 Augustus, tijdens den grooten omgang te Antwerpen, gelegenheid gegeven worden tot wanordelijkheden, die het plan in de hand kunnen werken, doch dan moet ook onmiddellijk te 's-Hertogenbosch, Utrecht,

Den Haag, Amsterdam, Middelburg en meer andere voorname plaatsen begonnen worden; het centraal-consistorie zal onmiddellijk boden zenden. Slaat men eenparig de handen aan het werk, dan zal de indruk geweldig zijn en de Spanjaard met ons moeten onderhandelen, want wij kunnen tegen dien tijd over een aanzienlijke legermacht beschikken, zoo niet, dan zijn wij verloren; alles hangt dus van de samenwerking af.'

'Kan men op den burgemeester van Antwerpen rekenen?' vroeg Willem van den Berg.

'Van Stralen is een der onzen,' antwoordde Gerard van Diepenbroek, 'en bewijst ons, terwijl hij voor het oog de Regeering steunt en dus niet onder verdenking staat, belangrijke diensten.'

'De Wijngaard' heeft een gelijkluidend schrijven gericht aan de Palm 1), het Zwaard 2), Apollo 3) en Jupiter 4), doch nu vraagt het

1) Doornik.
2) Gent.
3) Delft.
4) Den Haag.

consistorie ons, of wij hier ter stede goed georganiseerd zijn en voldoende geldelijke middelen bezitten om hen, die het volk moeten opruien en de handen aan het werk willen slaan, van nu af aan ons te verbinden; het wil daarvan onderricht worden door zijn gedelegeerde, hier tegenwoordig, en verlangt ook te weten hoe de stemming is in het Sticht en over welke middelen men daar te beschikken heeft. Op het eerste kan ik antwoorden, dat onze rollen reeds verdeeld zijn en wij slechts op het sein tot den aanval wachten. Mijn ambtgenoot Agylaeus betaalt sinds eenigen tijd de mannen, die in onze dienst staan en waarop wij kunnen rekenen, en wij zullen niet nalaten de gemoederen meer en meer in beroering te brengen. Wat Utrecht betreft, daarover zal jonker Van Zuylen het best inlichtingen kunnen geven.'

'Jan van Renesse, mijn broeder Willem van Zuylen van Nyevelt en ik staan in het Sticht aan het hoofd van het eedgenootschap, dat krachtige vertakkingen heeft,' klonk het antwoord. 'Op de stedelijke regeering kunnen wij niet onvoorwaardelijk rekenen, doch zij bestaat uit zwakhoofden en er zijn gegronde redenen om te vermoeden, dat de bevelhebber van het kasteel Vreeburg ons niet te veel zal bemoeilijken. Grooten steun hebben wij aan den invloed van Willem Bloys van Treslong, aan de Boetselaars, de Batenburgen en vooral aan graaf Floris van Pallandt, doch wij moeten onze voornaamste kracht zoeken in het aanwerven door betaling en in het opruien van 't gemeen[1)]. Dat vereischt aanzienlijke uitgaven, maar wij deinzen daarvoor niet terug. Zeg aan hen, die u gezonden hebben,' zoo eindigde hij, zich tot den gedelegeerde wendende, 'dat wij bereid zijn de bevelen van het centraal-consistorie op te volgen en desnoods zelf de handen aan het werk zullen slaan.'

Na deze wederzijdsche verklaringen en inlichtingen besloot het consistorie, een schrijven tot het centraal bestuur te richten, en hiermede eindigde de vergadering.

Middelerwijl de aanwezigen, om geen opzien te baren, een voor een de woning van Mr. Everzwijn verlieten, nam Agylaeus den secretaris Claes de Leeuw ter zijde en fluisterde dien eenige woorden in het oor.

De schrijver zette groote oogen op en vroeg:

'Moet dat dezen nacht nog gebeuren?'

1) Volgens eene verklaring, later door Jan van Renesse voor de rechtbank afgelegd, zou vooral Willem van Nyevelt zich belast hebben met het omkoopen der beeldstormers, zooals ook bewezen kan worden, dat Agylaeus dit te 's-Hertogenbosch heeft gedaan.

De advocaat legde den vinger op den mond, knikte met het hoofd en verwijderde zich.

De toren van St.-Jan had reeds lang het uur van middernacht aangekondigd. Na den zoelen zomeravond hadden zich laat in den avond zware wolken aan het uitspansel samengepakt; zij ontlastten zich nu in ratelende donderslagen, terwijl de regen bij stroomen neêrviel.

Het was en bleef een stikdonkere nacht, die nu en dan slechts verlicht werd, wanneer een felle bliksemstraal het luchtruim kliefde.

Was die geweldige donderbui een voorteeken van een ander onweder, dat de oude hertogstad en de beroemde kathedraal bedreigde?

De bewoners in de nabijheid van de Tolbrug, die zich uithoofde van het onweder niet ter rust begeven hadden, hoorden eensklaps laat in den nacht een rauwen gil, daarna het getrappel van paarden, die zich snel verwijderden, en toen werd alles weder stil. Slechts de donder liet zich in de verte nog hooren.

(Wordt vervolgd.)

Geïllustreerde reisschetsen.

III.
Venetië.
(Vervolg.)

Den volgenden morgen waren wij reeds bij het krieken van den dageraad ter been, om naar het eenige aantrekkingspunt van Venetië te wandelen, en daar, in den glans van het zonlicht, de wonderen van kunst te gaan zien, die sedert eeuwen door de machtige vleugelen

van den leeuw van St.-Marcus beschut worden.

Op den Vesuvius, in het beelderig schoone Napels, bij de puinen van Pompeji, hadden wij zulk een aandrang naar het gezicht van al het schoone en wonderbare niet ondervonden als in de fraaie dogenstad, het prachtige marmeren schip, dat op de stille lagunen drijft, zooals onze architect de stad noemde.

Allen waren een beetje gejaagd en in zekere spanning sloegen wij den weg in naar het St.-Marcusplein. Wij wilden alles nauwkeurig en stuk voor stuk zien en stonden dus het eerst stil voor den Campanile, den op zich zelf staanden toren van de St.-Marcuskerk, waar onze architect terstond het woord nam.

‘Het juweeltje, dat als een dwerg aan den voet van dezen reus ligt, is de Loggia of Loggietta, het paleis, waar eens de procuratoren verbleven, die gedurende de zittingen van den Grooten Raad de wacht commandeerden. Zie hoe heerlijk dat rozenrood marmer straalt, zie hoe sierlijk en fijn alle vormen zijn! Zoudt ge niet zeggen een kostbaar meubelstuk, een *article de luxe* te zien, in plaats van een monument?’

‘Heerlijk!’ riep de student, die echter onophoudelijk naar den toren had staan kijken, ‘heerlijk, doch kunnen wij niet op den toren klimmen? Mij dunkt, dat wij geen schooner gezicht kunnen hebben van Venetië en zijne omstreken dan daar boven.’

De dames pruttelden een beetje, doch de bijval van het gezelschap was zoo algemeen, dat dit kleine protest bijna niet werd opgemerkt.

De student zeide echter:

‘Weest niet bevreesd, *Fräulein,* deze toren is een venetiaansche toren, dat wil zeggen, hij is geheel anders dan een gewone toren. De trap, die naar boven leidt, heeft geen treden, gij zult u dus niet behoeven te vermoeien met klimmen. Zie,’ vervolgde hij, haar het zacht afhellend vlak wijzend, dat binnen in den toren naar boven voert, ‘men kan hier langs gemakkelijk te paard naar boven rijden, in de veronderstelling dat er te Venetië een paard te vinden is.’

Wij wandelden naar boven en kwamen spoedig aan de klokken van St.-Marcus, die met hunne bronzen tongen de bewoners der lagunen ten gebed oproepen.

Niets van alles wat wij gezien hadden haalde bij het gezicht, dat wij hier genoten op de huizenzee der stad met hare honderden torens en marmeren paleizen, in donkere groepen verdeeld door de blinkende kanalen, en verder op de talrijke eilanden vol groen en zonneschijn, welke rechts en links in den waterspiegel gezaaid zijn.

De Adriatische Zee vertoont zich daar in hare volle pracht, terwijl talrijke stoombooten en zeilschepen ons met snelheid voorbijschieten. Niet minder schoon is de voorgrond van deze schitterende en levendige schilderij, want aan onze voeten wemelen duizende gondels, die met elkaar in pracht wedieveren. In het noorden ziet men de Alpen met hunne ijzige toppen en spitsen, en boven al dat schoon spant zich de kristallen, zonnige hemel van Italië met zijn milden glans, welks kleurenmengeling samensmelt met de lichtblauwe tinten der zee. 't Is betooverend!

Niemand ontging den machtigen indruk van dit tooneel, ofschoon de professor nog aan iets anders scheen te denken, want hij zeide:

‘Deze toren diende eens den ongelukkigen Gallileï tot observatorium, doch spoedig......’

‘Wij moesten nu maar weêr afdalen,’ onderbrak hem de student, die voor een nieuwen woordenstrijd vreesde, daar hij wel voorzag, dat zijn *Herr Oncle* omtrent Galileï wel dezelfde gevoelens zou koesteren, als alles wat zich antikatholiek noemt.

Een vergramde blik was het antwoord op die onderbreking, doch de student deed alsof hij niets zag, en ging met de dames voorop.

‘Wat nu?’ vroeg de student aan den gondelier.

Voor alle antwoord wees deze op het dogenpaleis.

‘Ja,’ riep de architect, ‘eerst het dogenpaleis met zijne duizende herinneringen van eeuwenouden roem. Branden en oproeren deden zijne muren en zuilenrijen meermalen instorten, doch als een sphinx steeg het altijd weêr met grooteren luister uit zijn puinhoopen op.’

Even als het stoute Venetië zijne grootheid bouwde op de onzekere fondamenten der wateren, even zoo rust de kolossale marmeren reus op lichte, ranke boogpijlers, die zonder voetstuk met hunne marmeren voeten in de aarde wortelen.

Een tweede rij zuilen, welker kapiteelen insgelijks als die der ondersten rijk met bloemen en loofwerk versierd zijn, staat op de onderste en vormt eene lange opene galerij, die rondom het geheele paleis loopt.

‘Welke stijl is dat?’ vroeg de kapelaan.

‘De arabische,’ antwoordde de architect, ‘doch ziet gij wel, dat die twee zuilen van rood porfier en alle andere van wit marmer zijn?’

‘Dat heeft zijne beteekenis,’ zeide de kapelaan. ‘Tusschen die twee zuilen werden de uitspraken van den Raad van Tienen en van den Raad van Drieën voorgelezen, en deze raadsbesluiten waren met bloed geschreven.’

Wij traden binnen.

Door de groote, smaakvolle poort naast den dom van St.-Marcus, de porta della Carta, kwamen wij op een ruim plein en bestegen de met ijzeren loofwerk versierde breede marmeren trappen, die naar de opene galerij voeren.

‘Hier tusschen deze twee beelden van den god der zee en des oorlogs, zinnebeelden van de machtige zee-republiek,’ zeide de professor, ‘werd den nieuw gekozen dogen met groote plechtigheid het teeken hunner waardigheid, de dogenmuts, op het hoofd gezet.’

‘Ja,’ antwoordde de kapelaan, ‘doch hier werd ook de vier en tachtigjarige doge Marino Falieri, voor het oog zijner onderdanen, van de teekens zijner waardigheid ontdaan, zijn zwaard gebroken en zijn grijs hoofd door beulshanden van den romp gescheiden, zoodat het op de onderste trappen rolde.’

Wij liepen langs de galerij en stonden stil voor een trap, die als beladen was met verguldsel, waaronder zijne versieringen gebukt gingen.

‘De *scala d'oro*, de gouden trap,’ zeide de professor. ‘Alleen de venetiaansche edelen, wier namen in het gouden boek stonden opgeteekend, mochten deze treden beklimmen.’

Talloos zijn de kamers en kamertjes van dit vorstelijk verblijf, doch allen zijn beladen met rijk ornamentwerk en schitteren door hun met goud en zilver opgewerkte leêren behangels, door hunne mozaïekvloeren van de zeldzaamste steenen en de kunstrijkste plafonds.

Tintoretto, Bassano, Palma Giovine, Contarini, Paul Veronese, Titiaan, wier penseelen de frischte jeugd en de teederste schoonheid op de wanden tooverden, zij allen hebben hun beeldwerk in dit kunstmuseum tentoongespreid en de trotsche beheerscheres van land en zee in al hare heerlijkheid geteekend.

Even als in den Tower te Londen waait u in deze van goud stralende zalen de herinnering van eeuwen van roem, bloed en misdaad tegen. De donkere eenzaamheid doet u schijngestalten zien en uit de breede lijsten schouwen de groote, roemruchte mannen van den voortijd op u neêr, en wijzen op hunne paleizen daar aan het Rio Grande en op hunne graven in de kerk San Giovanni en paolo, waar het ruiterstandbeeld van den overwinnaar der Turken, Bartholomeo Colleoni de wacht houdt, en waar zich de graven van meer dan zeventig dogen bevinden.

Onder de talrijke zalen van het *palazzo ducale*, die allen nog in denzelfden toestand zijn als ten tijde der republiek, is de zaal der verschrikkelijke Deci of Tien, waaruit duizenden, schuldig of onschuldig, naar de akelige gevangenissen gevoerd werden, zeer merkwaardig, doch eene rilling overvalt u als gij de zaal der nog meer verschrikkelijke Drie binnentreedt, die onbekend en straffeloos over het leven en den dood van alle burgers, den doge niet uitgezonderd, beschikten.

'Hier,' zeide de kapelaan, 'werd des nachts de doge Marino Faliero voor zijn ledigen troon gevoerd, waarop het zwaard van den beul lag, met een zwarten doek bedekt. Terwijl de doge, in het midden der zaal staande, zijn doodvonnis vernam, even als honderd jaren voor hem op dezelfde plaats de groote generaal Carmagnola daar stond, brak een vreeselijk onweêr los. De storm zweepte huilend de lagunen op en onder een stroomenden regen, vergezeld door donder en bliksem, werden de beide medeplichtigen van het komplot tegen de wetten van den Staat, Bertuccio en Calendario, tusschen de zuilen van het Piazzetta opgehangen.'

Van de zaal der Drie betraden wij de wereldberoemde zaal van den Grooten Raad, *salone del maggiore Consiglio*.

'Deze zaal,' zeide de architect, 'is de grootste en rijkste van Europa en hare historische portretten zijn eenig in de geheele wereld.'

Wij telden er niet minder dan honderd en veertien afbeeldingen van doges, die allen kunststukken mogen heeten.

'Nu naar den dom van St.-Marcus,' zeide de kapelaan, 'wij hebben daarmeê lang genoeg getalmd.'

Langs denzelfden weg als wij gekomen waren, verlieten wij het overschoone gebouw en betraden het Piazza of St.-Marcusplein.

'Welk eene zeldzame verzameling van pracht en schoonheid!' riep de architect, op den dom wijzende. 'Ziet gij die tooverachtig schoone moorsche architectuur, die vijf boven elkander uitstekende en van goud stralende koepels, die rij kostbare zuilen!'

Hij was in verrukking, en wezenlijk, onwillekeurig vraagt men zich af, of de dom een tempel van de oevers van den Gouden Hoorn is, of dat hij uit het vaderland der Pharao's hierheen is gebracht. Het schemerde mij voor de oogen en wild holden beelden, kleuren, goud en marmer door elkander.

Langzamerhand kan ik alles van elkaar onderscheiden en de eenheid, die in deze kleurige pracht heerscht, doet mij verbaasd staan. Overal ziet men aan de buitenzijden kostbare arabesken en rijke mozaïken, op gouden grond ingelegd. En dan die ongeloofelijke hoeveelheid bogen, met spitsen en kanten, rijk versierde zuilen, die allen op zich zelven een wonder van kunst zijn! Op de tinnen en torentjes schiet eene marmeren bloemenwereld op, welke rondom de zuilen slingert en de kapiteelen met rozen bezaait. Alles is zeldzaam, verrassend, phantastisch en als uit een oostersch tooververtelsel plotseling in wezenlijkheid gebracht.

Onder de vele beelden van het front, welker mozaïeken op den achtergrond der lijsten, waarin zij gevat zijn, nog zoo frisch van kleur zijn alsof ze eerst onlangs

afgewerkt waren, vallen vooral in het oog de vier vergulde bronzen paarden boven den hoofdingang.

De architect vertelde ons de geschiedenis der paarden.

‘Van de triomfbogen van Nero en Trajanus,’ zeide hij, ‘zagen zij 't eerst op Rome ne r en werden vervolgens dikwijls voor de triomfwagens van beroemde krijgsoversten gespannen. De oost-romeinsche keizers versierden met hen hunne renperken te Byzantium, doch de doge Dandolo bracht ze van Konstantinopel naar Venetië; keizer Napoleon spande ze voor de bronzen wagens der *Place du Caroussel* te Parijs, doch onder keizer Frans kwamen ze weêr naar Venetië terug.’

Voor het front der kerk staan drie groote cedermasten, die eens de groote banieren van drie aan Venetië onderworpen rijken: Morea, Candia en Cyprus, droegen en waarop nu bij feestdagen de italiaansche kleuren wapperen.

‘De bouw der kerk,’ vervolgde de architect, ‘werd in 976 door Pietro Orseolo begonnen en eerst in 1455 voltooid. Daar er verscheidene bouwmeesters aan werkten, is het niet te verwonderen, dat zij eene mengeling van bouworden vertoont. De versieringen buiten aangebracht zijn afkomstig van de tempels van Griekenland en Palestina, doch van binnen, waar de overdadige rijkdom van aziatisch porfier en afrikaansch marmer, van albast, onyx, smaragd en andere kostbare gesteenten het oog onweêrstaanbaar boeit, herinnert zij aan de veroveringen van Ptolomeus, Tyrus, Sidon, Morea en Konstantinopel en aan de overwinningen op de Turken en Barbaren behaald. Elk venetiaansch schip, dat naar de Middellandsche Zee stevende, ontving den last om een steen voor de metropolitaankerk aan te voeren, die de Sophia-kerk van het oude Byzantium, zoo niet in grootte, dan toch in pracht moest overtreffen. Bij geen enkel verdrag, door de republiek gesloten, werd de hoofdkerk vergeten: de gewapende en gevleugelde leeuw van San Marco eischte van allen buit, door zijne beschermelingen behaald, een recht leeuwenaandeel voor zich.’

(Wordt vervolgd.)

Een knoop in den zakdoek.

Toebereidsels tot een bekende operatie.

Hé, waarom heb ik ook dien knoop in mijnen zakdoek gelegd?

Wacht eens..... ik geloof.....

Neen, neen..... ik ben het totaal vergeten.

Heeft mijn vrouw mij ook belast met.....

Daar heb ik 't..... Mijn vrouw is vandaag jarig!

Bericht.

Ten gevolge van de veelvuldige aanvragen om de prachtige staalgravure naar de schilderij van onzen landgenoot L. GALLAIT, genaamd: **Le repos de la bohémienne,** welke wij in nummer 3 van dezen jaargang tot den prijs van fres. 10.75 als premieplaat voor onze inschrijvers verkrijgbaar stelden, hebben wij tot een tweeden druk moeten besluiten; daar deze echter zeer veel zorg en tijd vereischt, kan de verzending niet direct plaats vinden en zullen de inschrijvers eenige dagen moeten wachten. Degenen, die hun biljet nog niet ingezonden hebben, worden verzocht dit spoedig te doen, dewijl er na 1 januari geen gelegenheid meer bestaat op die gravure in te schrijven.

[Nummer 9]

Een strenge winter. - Op reis in den Kaukasus. - Nubiërs en Eskimo's te Parijs. - Een modern alchimist. - Uit het Oosten.

December, wintermaand, - eene waarschuwing dat het laatste der vier jaargetijden weêr in aantocht is, de winter met zijne vinnige koude en zijn kachels, zijn sneeuwstormen en zijn tochtbaai, zijn ontberingen en zijn ijsvermaak. De schooljeugd en de liefhebbers van het schaatsenrijden wrijven zich reeds de handen: de eersten zien verlangend naar de eerste sneeuw uit, de laatsten kijken naar den thermometer, om te zien of hij nog niet beneden het vriespunt daalt. Alleen de eigenaar der skating-rink verwenscht de vorst, die de menigte van de overdekte rijbaan naar het wezenlijke ijsveld lokt en de rolschaatsen voor de gewone vergeten doet. De winter staat voor de deur, - maar zal het een serieuse, een ouderwetsche winter zijn of een van die ellendige winters, welke meer regen en vochtigheid dan frissche koude en spiegelend ijs geven? Tot heden verzuimde ik de weersvoorspellingen van den almanak te raadplegen, doch de dagbladen hebben reeds voor weken aangekondigd, dat wij een strengen winter zullen hebben. Zoo ze echter hiermeê even ongelukkig zijn als met hunne voorspellingen over den oorlog en de politiek, dan komt er van hunne weersvoorzegging weinig te recht. Ik moet echter onpartijdig zijn en erkennen, dat de dagbladen een wetenschappelijken bondgenoot gevonden hebben in den schotschen sterrekundige, dokter Piazzi Smith, die uit het tijdstip der heete stroomingen berekend heeft, dat de winter van 1877-78 buitengewoon streng zal zijn. Die stroomingen komen ongeveer om de tien jaar terug en vielen in de jaren 1846-47, '58-59, '68-69 in, om weêr in 1879-80 terug te komen. De jaren vóór en na dien tijd hebben steeds buitengewoon koude winters opgeleverd, waaruit de sterrekundige Schot de gevolgtrekking maakt, dat ook deze winter zich op eene vreesselijke wijze zal doen gevoelen. Wat er van de zaak

KEIZER OTTO DE GROOTE BIJ HET LIJK VAN ZIJN BROEDER THANKMAR, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN A. BAUR.

is, durf ik niet beslissen, doch ik vind de voorspelling merkwaardig genoeg..... mits ze uitkomt. Ik zeide het echter reeds, de winter staat voor de deur en wij zullen dus spoedig genoeg weten of de schotsche dokter al dan niet tot de gewone almanak-weerprofeten moet gerekend worden.

Mogen in ons land enkele liefhebbers naar een harden winter verlangen, de groote meerderheid zal met dokter Smiths voorspelling minder ingenomen zijn. Iets anders is het met de bewoners van Turkije en Armenië, die een vroeg invallenden en strengen winter waarschijnlijk als een reddenden engel zouden begroeten. In dat geval zou er voor hen kans bestaan, tot nader orde van de ellende des oorlogs verlost te worden. Zelfs de oorlogskorrespondenten zouden, geloof ik, er niet droevig om zijn, zoo ze na maanden lang omgezworven, veel gevaren en ontberingen, doch weinig nieuws opgedaan te hebben, weer huiswaarts konden keeren. Het Oosten heeft voor hen weinig aantrekkelijks en vooral het reizen gaat er met bezwaren gepaard, waarvan wij ons in het lieve vaderland geen denkbeeld kunnen maken. Een treffend staaltje daarvan geeft de korrespondent van een buitenlandsch blad, die bij het heen- en weêrtrekken tusschen Tiflis en Alexandropolis, in den Kaukasus driemaal het poststation Delijane moest passeeren. Hoewel overvloedig van geld en aanbevelingsbrieven voorzien, moest de man telkens een paar dagen in het laatstgenoemd station wachten, alvorens hij er paarden kon machtig worden, zoodat hij gedwongen werd in de ellendige, ongezellige en slechts met een zeker soort van allerlastigste insecten rijkelijk bevolkte herberg van den postmeester zijn verblijf te nemen, om ten slotte eene rekening te ontvangen, die onze brusselsche hotelhouders zou doen watertanden. Evenwel moest de ondervinding, die de korrespondent te Delijane opdeed, hem zich zelven en zijne welgevulde beurs nog gelukkig doen prijzen.

De eerste maal toch ontmoette hij nabij het station een reiziger, die het ongeluk had noch van aanbevelingen, noch van geld overvloedig voorzien te zijn en bijgevolg niet de minste kans had paarden te bekomen tot voortzetting der reis.

Bij den tweeden tocht van den korrespondent bevond de arme duivel zich nog altijd te Delijane, zittende onder een boom en bezig zijnde een aantal hennen te voederen.

'Wat doet gij daar?' vroeg hem de korrespondent.

'Gij ziet het,' was het zuchtend antwoord, 'ik voeder mijne hoenders; daar ik niet weet wanneer het den postmeester behagen zal mij paarden tot voortzetting der reis te bezorgen, heb ik mij deze vogels aangeschaft; zij geven mij eieren en deze latende uitbroeden, zal ik de kiekens verkoopen, om op die wijze aan den kost te komen en de herberg van dien bloedzuiger te kunnen ontwijken.'

Toen de korrespondent de derde maal te Delijane aankwam, was de arme reiziger verdwenen. Hij vroeg den postmeester wat er van den man geworden was.

'Gisteren overleed hij aan verval van krachten,' antwoordde de postmeester koel.

Gestorven, in afwachting van de paarden!

Gelukkig België met zijne spoorwegen en kanalen!

Kaukasië is echter niet het eenige gewest, waar men de eerste kwart eeuw nog naar onze nieuwe vervoermiddelen zal moeten wachten. De beschaving en de spoorwegen gaan snel en ver, doch de wereld is groot, en de heeren bezoekers, die op dit oogenblik

in het Bois de Boulogne te Parijs hunne tenten hebben opgeslagen, zullen in hun vaderland het vooreerst nog wel zonder moeten doen. Na eene kolonie Nubiërs geherbergd te hebben, bezit de wereldstad Parijs op dit oogenblik eene familie Eskimo's, die heel genoegelijk in het Bois de Boulogne gehuisvest zijn, juist op dezelfde plaats als hunne voorgangers.

De verwisseling is nog al opmerkelijk. De Nubiërs komen uit het zuiden, waar zij in het brandende Afrika het zuidelijk gedeelte van Egypte bewonen; de Eskimo's zijn regelrecht van de sneeuwvelden van Groenland, nabij de Noordpool, gearriveerd. Waarlijk, de Parijzenaars hebben over geen gemis aan afwisseling te klagen! Voor eenige weken konden zij de hooggebouwde, donkerkleurige Nubiërs bewonren, die met hunne kameelen het verre vaderland - het land der rhinocerossen, der giraffen, der sprinkhanen en der vlooien - hadden verlaten, om maanden lang de gasten te zijn der fijnbeschaafde Parijzenaars; thans bezitten deze eene volledige familie Eskimo's met hare geheele ap- en dependentie: groenlandsche honden, zeekoeien, ijsbeeren en sleden. Parijs kan niet zeggen, dat zijne noordsche gasten - vier mannen, ééne vrouw en twee kinderen - met ledige handen gekomen zijn. Zij hebben alles meêgebracht om een volledig huishouden op te zetten en het zich op zijn Eskimoosch zoo gemakkelijk mogelijk te maken. Behalve het noodige huisraad, hunne sleden en sloepen van zeehondenvel, bedraagt het getal der meêgebrachte dieren niet minder dan dertig stuks, waaronder vijftien honden. Zij leven in het Bois de Boulogne in hutten van graszoden en, bij gemis van de zee, begeven zij zich in hunne kano's van zeehondenvel op de vijvers van het bosch. Evenals in hun vaderland zijn zij met dierenvellen bekleed, terwijl de vrouw haar jongste kind - een aanvallig Eskimootje van 13 maanden - in een zak van zeehondenvel op den rug meê draagt.

De Parijzenaars hebben met hunne noordsche gasten zeer veel op en deze van hunne zijde hebben ter wille hunner gastheeren insgelijks belangrijke offers gebracht. Niet alleen toch zijn ze buiten de gelegenheid om met hunne lichte kano's op de zee rond te zwerven en zich aan hunne geliefkoosde zeehondenjachten over te geven, maar zij hebben de beleefdheid zoover gedreven, dat ze hun lichaam niet meer met walvischtraan insmeren en zich zelfs, hoeveel moeite het ook kostte, van de dikke laag smeer ontdoen.

Parijs zou die bruingekleurde kinderen uit het noorden gaarne tot na de opening der wereldtentoonstelling in het volgend jaar bij zich houden, doch het heimwee heeft de gasten aangegrepen. Zij verlangen terug naar hunne sneeuwvelden, naar de zee en vooral naar het heerlijke zeehonden- en walvischspek, dat zij rauw eten. Zij willen hunne zwerftochten te zee en te land hervatten, en het rauwe en half bedorven spek der Noordpool-zeebewoners is hun liever dan de uitgezochtste spijzen van de wereldstad. Spoedig zullen zij dan ook naar het noorden terugkeeren, hunne bagage en hunne honden als eene herinnering achterlatende. De oude dichter zegt te recht:

‘Een algemeene trek den sterfling ingegeven Doet hem zijn vaderland beminnen naast het leven En d'appel van zijn oog.’

De Eskimo's zijn nog geene wereldburgers geworden; waarlijk, zij zijn er niet te minder om!

Wie met volle recht een wereldburger mag genoemd worden, is de eenige Paraff, een Elzasser van geboorte, die, naar Chili vertrokken, dat land, ja geheel Amerika met één slag wilde rijk maken. Paraff beweerde den steen der wijzen gevonden te hebben en de kopermijnen van Chili in onuitputtelijke goudmijnen te zullen herscheppen. Binnen een jaar tijds zouden alle Amerikanen Cresussen worden en

daar hem, ondanks zijn wereldburgerschap, zijn vroeger vaderland insgelijks nog ter harte ging, zou hij Elzas-Lotharingen van Von Bismarck afkoopen en aan Frankrijk teruggeven.

Laag ziet men op de middeleeuwen neêr, toen de alchimisten hun lood en kwikzilver in goud trachtten om te zetten, toen zelfs vorsten zich met het zoeken naar den steen der wijzen bezighielden, en groote geldsommen bij het opsporen van het groote geheim verloren gingen; doch het jaar 77 van onze verlichte en beschaafde negentiende eeuw heeft het merkwaardige schouwspel beleefd, een nieuwen alchimist te hebben geleverd niet alleen, maar ook duizenden goedgeloovigen, die zich door den negentiende-eeuwschen goudmaker bij den neus lieten nemen. De onovertrefbare Paraff had het groote geheim gevonden, om uit het koper van Chili zooveel goud te trekken, dat de bewerking jaarlijks milliarden moest opbrengen. Chili is rijk in kopermijnen, en terwijl zich in de hoofdstad Santiago een maatschappij met een kapitaal van eenige millioenen vormde, begon men dadelijk met de ontginning der goudmijnen *in spe.* Het geheele land kwam in beroering en de aandeelen der maatschappij stegen tot het vier-, vijfdubbele hunner waarde. Paraff had dus werkelijk een rijke goudmijn ontdekt, zij het al niet in den grond, dan toch in de geldkisten van het goedgeloovige publiek; maar daarbij bleef het ook. Na het ontginnen der mijnen en het oprichten van werkplaatsen, bleek het spoedig, maar helaas te laat! dat het met de edele goudmakerskunst van den nieuwen alchimist ellendig gesteld was, en de gouden bergen belovende maatschappij is dezer dagen failliet gegaan. Het schoone luchtkasteel ging in mist en nevel op en het land was enkele millioenen armer.

De Amerikanen zijn dus geen millioenairs geworden en Elzas-Lotharingen zal tot nader orde in de handen van Von Bismarck moeten blijven.

Het is mij niet gebleken of Paraff bij zijn grootsche plannen ook aan Rusland en Turkije gedacht heeft; noodig ware het intusschen wèl, dat men in die landen den steen der wijzen mocht vinden, èn om de uitgeputte schatkist wat te vullen èn om de ongelukkige bewoners van het Oosten voor de verliezen, door hen geleden, zooveel mogelijk schadeloos te stellen. Ik zeg zooveel mogelijk, want zoo al het koper van Chili in goud veranderde, nog zou dit geen enkele der tienduizenden, die in dezen oorlog gevallen zijn, tot het leven kunnen terug roepen, en dat niet alleen de minderen vallen, blijkt hieruit, dat zelfs een russische prins ten grave is gebracht. Het is de prins van Leuchtenberg, die in een der gevechten aan de Jantra door een Turkschen kogel gedood werd en wiens afbeelding hier achter voorkomt.

Overigens vertoont geheel Bulgarië en Armenië slechts één groote puinhoop; de ruïne van Nicopolis - eene bulgaarsche stad aan den Donau - mag een denkbeeld geven van de verwoesting, die over geheel noordelijk Turkije aangericht is.

Keizer Otto de Groote bij het lijk van zijn broeder Thankmar.

De laatste heerschers uit het geslacht van Karel den Groote hadden zich noch voor Frankrijk noch voor Duitschland verdienstelijk gemaakt, en veel was er door den franschen Koenraad en de saksische Otto's weêr goed te maken, om aan Duitschland zijn rang, waardigheid en macht terug te geven. In de hooge overtuiging van hunne roeping aanvaardden zij dan ook den strijd tegen de vijanden des rijks naar binnen en naar buiten, met volle kracht en overal waar zij hunne zegevierende standaarden

plaatsten, zaaiden zij zeden en beschaving in een land, dat grootendeels uit pas veroverde, pas tot het Kristendom bekeerde, onbeschaafde volken bestond.

De geweldigste en roemzuchtigste onder deze duitsche vorsten, die gedurende een leven van strijd en worsteling, het rijk tot de hoogste macht en bloei, tot den wereldbeheerschenden rang als onder Karel den Groote ophief, was Otto I. Hij regeerde van 936 tot 973 en wist gedurende dezen tijd van zijn bestuur Duitschland weêr tot eenheid te brengen, zijne vijanden te overwinnen, het rijk uit te breiden, en aan de keizerlijke waardigheid aanzien en gezag te verschaffen.

Otto I was een zoon van Hendrik I, den Vogelaar; maar niet de eenige of de oudste. Dit was eerder Thankmar, die uit een vroeger huwelijk van Hendrik was ontsproten, doch wien zijn vader niet tot opvolger op den troon wilde benoemen. Kort voor zijn dood riep hij de grooten des rijks te Erfurt bijeen, en bevool hun Otto, zijn eersten zoon uit het huwelijk met Mathilde, uit het geslacht van Widukind, als

keizer en opvolger aan. Deze werd hierop plechtig te Aken gekroond.

Van dit oogenblik af zwoer zijn halve broeder Thankmar, die zich achtergesteld meende, zich bloedig op hem te wreken, en reeds spoedig daarop geloofde hij met goed gevolg openlijk als vijand van zijn broeder te kunnen optreden. Er waren genoeg kleine en ontevreden vorstendommen in het rijk, en vooral de machtigen van Beieren en Frankenland, met wie hij gemeene zaak kon maken, terwijl Otto reeds de handen vol had met het beoorlogen van Boleslaw, den hertog van Bohemen. Thankmar en hertog Eberhard van Frankenland wisten in den zomer van het jaar 937 een opstand in Westfalen te verwekken, die, na de verovering der vesting Eresburg, het tegenwoordige Marsberg, het geheele zuiden van Duitschland dreigde mede te slepen. Otto echter snelde uit Beieren met zijne getrouwen en den wakkeren veldheer Hermann Billung naar Eresburg, en de Saksers, die Thankmar tevergeefs tot opstand had willen verleiden, openden den koning de poorten der stad en ondernamen nu met hem den vernietigingskamp tegen de scharen van Thankmar en hertog Eberhard. Wanhopend aan het welslagen zijner onderneming, vluchtte Thankmar in eene kerk. Hij geloofde dat zij hem als iederen vluchteling een vrijplaats zou schenken tegen zijne verbitterde vervolgers. Tot zijn schrik en ontzetting zag hij hen eveneens het heiligdom binnen dringen en hier met lansen naar hem werpen. Na een korten en razenden strijd tegen de overmacht viel Thankmar, uit een aantal wonden bloedende, dood aan de voeten van het altaar neêr.

Zoo vond hem de koning, toen hij na de bevochten overwinning, het zwaard nog in de hand, met zijn veldheer Billung, zijne schilden vanendragers en andere krijgsknechten, de kerk binnen trad. Voor hem lag het lijk van den stouten en trotschen opstandeling, en diep moest het den koning in de ziel grijpen, dat het zijn eigen broeder was, aan wien zulk een bloedig strafgericht was voltrokken.

Oberwesel met den Ochsenthurm.

Die den Rijn bezocht hebben, herinneren zich nog het plaatsje, dat op de kaart staat aangewezen onder den naam van Oberwesel. Het ligt tusschen St.-Goar en Bacherach en biedt een uitzicht op de befaamde rots de Lorelei. Ook herinneren zij zich den grooten toren, onmiddellijk aan den oever van den Rijn oprijzend, van zwaren omvang en met schietgaten en kanteelen voorzien, onder den naam van *Ochsenthurm* bekend, het laatste overblijfsel der vestingwerken van Oberwesel. Oberwesel is eene kleine oude stad, het Vosavia der Romeinen, met 2800 inwoners. Zij was een rijksstad en behoorde naderhand, van af den aanvang der 14e eeuw, tot het bisdom van Trier. Met hare kerk, hare gekanteelde muren, op den achtergrond de ruïnen van het kasteel van Schoenberg, die den bergtop kroonen, is Oberwesel een van de schilderachtigste punten van den Rijn en reeds lang bekend als het lievelingsplekje van schilders.

De telephon.

In een onzer vorige nommers spraken we reeds met een enkel woord van de uitvinding, welke men den naam van *telephon, spreek-telegraaf,* heeft gegeven en verklaarden in algemeene trekken haar doel en werking, onder de belofte er weldra meer uitvoerig op terug te zullen komen.

De uitvinder van het voornaamste dezer toestellen was de heer Graham Bell, een Ier van geboorte, doch sedert geruimen tijd amerikaansch burger. Even als zijn vader had hij zich gewijd aan de opvoeding der doofstommen, en zijne werkzaamheden waren van dien aard, dat hij er zich in de Vereenigde Staten een grooten naam door verwierf. Reeds lang had hij pogingen aangewend om een spreek-telegraaf te vervaardigen, doch zijne vrienden dreven den spot met hem, waardoor echter zijne kracht slechts aangewakkerd werd, en meermalen heeft men hem hooren zeggen, dat, daar het hem gelukt was de doofstommen te doen spreken, hij ook gemakkelijk het ijzer zou laten praten.

Op de tentoonstelling van Philadelphia verscheen het eerste toestel, dat hij den naam van telephon had gegeven, en de proeven daarmeê genomen gelukten zoo volkomen, dat de twee amerikaansche natuurkundigen Thompson en Watson de nieuwe uitvinding hemelhoog roemden.

Eene proef genomen tusschen Malden en Boston, welke plaatsen ongeveer vier uren van elkander verwijderd zijn, gaf dezelfde uitkomsten. Tusschen die steden werd een gesprek gevoerd, alsof de sprekers in éène kamer tegenover elkander zaten. Een lied, door een orkest uitgevoerd, werd door allen die tegenwoordig waren gehoord, alsof het door eene zachte melodieuze stem werd gezongen. Eene later genomen proef bracht de geluiden op twee en veertig uren afstands over.

Het toestel van Bell kan echter geen aanspraak maken het oudste in zijne soort te zijn, want een duitsche professor in de natuurkunde, de heer Reis, had vóór dien tijd te Frankfort reeds een telephon vervaardigd en proeven er meê genomen. Een talrijk publiek woonde in het groote theater van die stad de proeven bij, en op een gegeven oogenblik hoorde men de toonen eener viool en van een harmonium, waarvan de spelers op honderd meters van daar en in eene andere zaal zaten.

Het toestel van Reis berust op het feit, door de amerikaansche natuurkundigen Henry en Page onlangs ontdekt, dat telkenmale, wanneer men een galvanischen stroom, welke verbonden is met eene spiraalvormige schroef, (gewonden om een staaf zacht ijzer) beurtelings sluit en onderbreekt, deze staaf een toon voortbrengt. De natuurkundige Wertheim had reeds vroeger eene zoogenaamde AEölusharp vervaardigd, welker werking op dit beginsel berustte. IJzeren staven, die magnetisch gemaakt en vervolgens terstond weêr die kracht ontnomen worden, brengen toonen voort. Onder den invloed der electriciteit wordt het metaal langer of korter en de trillingen, welke door die beweging ontstaan, geven, naar gelang de massa der staven, hoogere of lagere toonen.

Op dit beginsel berust de telephon van Reis, die, even als alle telegraphische toestellen, een overbrenger (seintoestel) en een ontvanger heeft.

De overbrenger is een groote vierkante houten doos, waarvan de bovenste oppervlakte gesloten is door een vlies. Op een der zijvlakken is eene spreekbuis aangebracht, waardoor gesproken wordt. Zoodra het geluid de kas binnendringt, begint het vlies te trillen, en de beweging dezer trilling wordt het punt van uitgang der overbrenging.

Hoe is het echter mogelijk, dat men een klank door een telegraphischen draad kan overplanten? Wij zullen dit zoo duidelijk mogelijk verklaren.

Dwars over het vlies der kas is een klein staafje platina aangebracht, dat zich bij de trilling van het vlies mede heen en weêr beweegt; bij elke beweging van het platina-staafje raakt dit een ander metalen staafje aan, dat met een electrischen draad in verbinding staat; bij elke aanraking der twee staafjes loopt een electrische stroom door den draad. De trillingen van het vlies hebben gelijke trillingen van de staaf ten

gevolge en deze veroorzaken eene reeks van electrische stroomen in den telegraafdraad.

Laat ons nu naar het ontvang-station vertrekken en zien wat daar gebeurt.

Het eerste en eenige wat wij hier zien, is eene soort van vioolkas, waarop bij wijze van een koord een ijzeren roede is vastgemaakt of liever eene breinaald van 30 centimeters lengte. De naald is spiraalsgewijze omwonden met een koperdraad, die zelf weêr met zijde is omwonden. Dat is alles.

De telegraafdraad van het punt van vertrek is verbonden met, of liever eindigt aan de spiraal, welke rondom de ijzeren naald is gedraaid. De electrische stroomen, die door het seintoestel langs den draad loopen, komen in de spiraal terecht en doen hunne werking op de breinaald. Deze begint namelijk op hare beurt als eene vioolsnaar te trillen; de trillingen van het vlies van het seintoestel worden in dezelfde verhouding op de breinaald van den ontvanger overgebracht: het vlies neemt een toon, een klank op, de naald geeft dien toon, dien klank weêr.

Bij het seintoestel of den overbrenger zijn evenveel trillingen als bij den opnemer; de tusschenruimten der toonen zijn bij beide dezelfde. Het is dus niets anders dan eene automatische overbrenging der elementen, die eene melodie uitmaken, de juistheid van den toon, zijn hoogte en duur.

Zooals men ziet is het dezelfde maat, doch ook dezelfde klank.

Een toon nu heeft drie bijzondere eigenschappen, welke wij tot beter verstand in herinnering willen brengen: 1. zijne *hoogte,* die afhangt van het aantal trillingen en waardoor hij diep of scherp wordt; 2. zijne *kracht,* die afhangt van de spankracht der trilling en waardoor hij meer of minder sterk wordt en 3. zijn *klank,* die afhangt van den aard, den vorm der trilling en die aan elk instrument zijn bijzonder karakter geeft.

De telephon van Reis brengt alleen het aantal trillingen over, dat wil zeggen de hoogte der tonen, met hunne diepte of scherpte, doch zonder hunne kracht en hun klank.

De heer Elisah Gray heeft aan het toestel meer electriciteit willen geven en zijne eentoonigheid op willen heffen door het aantal organen, die trillen, te vermeerderen. De overbrenger bestaat niet meer in een enkel trillend vlies. Op een soort van klavier zijn een aantal vlieskes aangebracht, die voor elke noot trillen, even als dit met de snaren van een piano of de pijpen van een orgel plaats heeft. De ontvanger is insgelijks van dergelijke vlieskes voorzien, die elk afzonderlijk met de vlieskes van den overbrenger in verbinding staan. Evenals een toon van een instrument slechts op ééne wijze, hetzij door een vingergreep, hetzij door het aanslaan van een toets of van een piston of klep kan voortgebracht worden, eveneens kan hier elke toon alleen het vlieske doen trillen, waarme het in verband staat, terwijl de andere toonen het onverschillig blijven.

Er bestaat aldus een soort van sorteering van toonen, die elk door hun afzonderlijk trilorgaan telegraphisch worden overgebracht. Bij de aankomst werken de langs den draad overgezonden trillingen alleen op het trilorgaan, waarmeê het in verbinding staat, terwijl de overigen in rust blijven. De langs dezen weg verkregen uitkomsten zijn natuurlijk beter, dan wanneer alle toonen slechts een en hetzelfde trilorgaan in beweging brengen.

Gaan wij echter tot de telegraaf van Bell over. Haar geheele werking berust op een bekend natuurkundig verschijnsel.

Telkens als men met een ijzeren staaf de polen van een electro-magneet nadert, ontstaan in de draden van den electro-magneet stroomen, die slechts een oogenblik

duren, en de *spankracht* van den stroom is op elk oogenblik *geëvenredigd* aan de snelheid, waarmee men het stuk ijzer er bij brengt en weêr terugtrekt[1].

Indien men dus op het trillende vlies van een gewone telephon een plaatje van zacht ijzer vastmaakt en men tegenover het zachte ijzer een electro-magneet aanbrengt, is het duidelijk, dat bij elke trilling van het vlies, bij elke beweging van het ijzeren plaatje, er in de draden van den klos oogenblikkelijke stroomen ontstaan, welker spanning zich regelt naar de spanning van den voortgebrachten toon, die het vlies heeft doen trillen. Hoe meer de toon het vlies doet trillen, hoe meer het ijzeren plaatje zich op en neêr zal bewegen en hoe sterker de electrische stroom zal zijn, die daardoor ontstaat.

In één woord, de kracht van den stroom is geheel afhankelijk van de kracht der weergalmende trilling. Geheel het geheim der telephon berust op de zekere en noodzakelijke verhouding, die er tusschen de spankracht van den toon en de spankracht van den stroom bestaat.

De stroomen worden dus voortgebracht door

1) Men zie over dat natuurkundig verschijnsel het artikel E l e c t r i s c h l i c h t in eenige nommers van den vorigen jaargang, waar men tevens eene verklaring vindt van het ontstaan van het electro-magnetisme.

de trilling van het vlies. De vraag is nu: op welke wijze doen zij hun invloed op het ontvang-toestel gelden? Wij hebben hier niet als in de telephon van Reis eene zingende breinaald. De stroomen, door de telegraaf overgebracht, doen eenvoudig een klein rond stukske plaatijzer trillen. De kleine metalen plaat van den ontvanger dient als tegenhanger van het vlies van den overbrenger; het geeft getrouw alle trillingen weêr.

De stroom loopt daartoe in een klos van bijzonderen vorm, in den buisvormigen electromagneet, in 1852 door Nikles uitgevonden. Denkt u een cylinder van zacht ijzer, die verticaal is geplaatst en waaraan aan de buitenzijde een staaf is aangebracht, die met een koperdraad is omwonden. Wanneer deze klos in verbinding gebracht wordt met den electrischen draad, ontstaan in de schroef oogenblikkelijke en elkaar met snelheid opvolgende stroomen, waardoor de buitenste ring elk oogenblik magnetisch wordt.

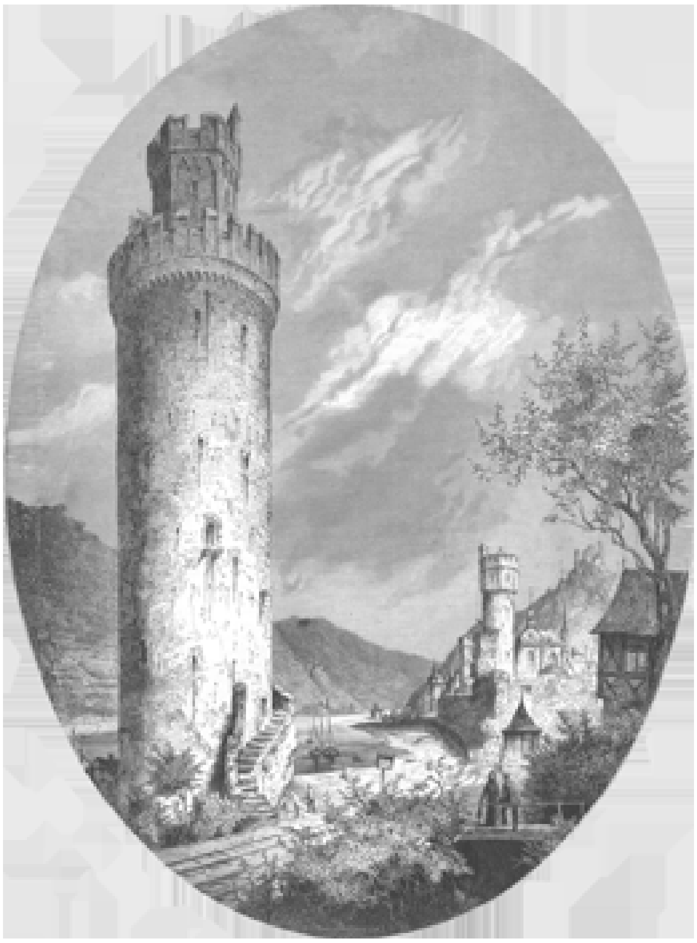

OBERWESEL MET DEN OCHSENTHURM.

Boven aan den cylinder is bijwijze van een deksel een rond stukske plaatijzer vastgemaakt, van de dikte van een vel zwaar papier. Het stukske ijzer wordt door den stroom van den magnetischen cylinder sterk aangetrokken, telkenmale als er een stroom door heen gaat; het trilt bijgevolg even als het vlies van den overbrenger trilt. Daarbij speelt de ijzeren cylinder

nog de rol van kast, om den toon te versterken.

De telephon van Bell bestaat dus bij het station van afzending uit eene weergalmende kast met een vlies, waarvan de trillingen stroomen doen ontstaan; bij het station van ontvangst in een ronde doos, die mechanisch, als wij het zoo mogen noemen, door de overgebrachte stroomen in beweging wordt gebracht.

De overbrenger heeft de grootte van een kleine trom, men kan hem als een valies onder den arm dragen. De ontvanger is nauwelijks zoo groot als een fotografietoestel. Hij is besloten in eene doos, voorzien van eene hoorbuis. Met het oor nadert men de buis en men hoort zuiver de stem van hem, die aan den ander kant spreekt.

De Fransche omwenteling.

II.

DE PRINS VON LEUCHTENBERG.

De macht, waarover het fransche koningschap vóór het uitbreken der omwenteling beschikte, was niet gering te rekenen, al doet men ook verkeerd met haar, bij voorbeeld, gelijk te stellen met de macht, welke de russische autocraat over zijne onderdanen uitoefent. Feitelijk beschikte het over den eigendom door het recht van confiscatie, over de personen door de *lettres de cachet*, al moet men er ook bijvoegen, dat de willekeur en het misbruik van gezag, welke zij op eigendommen en personen wilde toepassen, ter verantwoording konden geroepen worden. Voor het fransche koningschap waren nog altijd de salische wetten in voege, niet slechts in het verbod van vrouwelijke opvolging op den troon, maar ook in de machts bevoegdheid, al hadden de geslachten der zich opvolgende vorsten de grenzen van deze laatste ook aanmerkelijk uitgebreid, zoodat Lodewijk XIV, de opvolger der vorsten, die in de bijeenkomsten op het veld van Mars hunne Parlementen erkenden, durfde zeggen, dat hij en hij alleen de Staat was. Gedurende de middeleeuwen had het koninklijk

gezag in Frankrijk even zeer als in Engeland een zwaren strijd te voeren, maar terwijl het koningschap in Engeland zich ten laatste naar de eischen van den adel, in opstand gekomen, moest schikken en het groote charter onderteekenen, wist het fransche koningschap daarentegen in den persoon van Lodewijk XI den overmoed der vazallen te breken, door langzamerhand door uithuwelijking, list of geweld alle vazalstaten weer tot de ko-

DE OORLOG IN HET OOSTEN. - RUÏNEN VAN NICOPOLIS.

ninklijke jurisdictie terug te brengen.

Deze strijd van den hoogen adel tegen het koninklijk prerogatief herhaalde zich in later tijd nog verschillende malen, totdat hij ten laatste in de Fronde door Mazarin voor goed onderdrukt werd. Van het volk of den derden stand, zooals het bij den aanvang der groote omwenteling genoemd werd, was bij dit alles nimmer sprake geweest, en zondert men de Jacquerie en nog twee andere bewegingen uit, dan had dit zich altijd in zijn lot weten te schikken.

Lodewijk XIV zette het werk van Mazarin niet alleen voort, maar wist den rumoerigen en eerzuchtigen adel door den glans, die van zijne kroon afstraalde, voorgoed aan het koningschap te verbinden. Hiermede was elk verzet tegen de eischen der kroon geheel machteloos gemaakt en uitgeroeid. De notabelen, gekozen uit den hoogen adel en de hooge geestelijkheid, hadden slechts eene raadgevende stem, de Staten-Generaal werden door Lodewijk XIV naar huis gezonden, terwijl de Parlementen de koninklijke eischen hadden te registreeren of zich zelven te ontbinden.

Zoodanig was nog de toestand toen Calonne, ten einde raad en niet wetende hoe het steeds hooger klimmende tekort te dekken en het hof te Versailles van de noodige gelden te voorzien, de notabelen bijeen liet komen. Onder deze notabelen waren er reeds velen, die door de nieuwe vrijheidsdenkbeelden bezield, voor hun land eene engelsche of amerikaansche grondwet verlangden.

Calonne, die geen oog had voor de teekenen des tijds, schijnt dit bij de keuze der notabelen, welke alleen van hem en het hof afhing, geheel en al over het hoofd gezien te hebben, en dit was de reden, dat zij, bij wie hij hulp en onderstand meende te vinden en die, naar hij dacht, hem vast zouden ondersteunen, hem juist het meeste tegenwerkten. De notabelen toch vormden geen vast Staatslichaam, gelijk het de Parlementen en de Staten-Generaal deden, maar werden slechts nu en dan, in ernstige omstandigheden, door de hooge regeering uitgekozen en opgeroepen, om eene raadgevende, nu en dan zelfs wetgevende stem uit te brengen bij maatregelen, die de regeering in 's lands belang noodzakelijk dacht.

Onder deze notabelen dan waren er velen, die den vrijheidsoorlog in Amerika hadden meêgemaakt, als Lafayette, of kennis hadden genomen van de engelsche of amerikaansche constituties en de gelegenheid der oproeping slechts aangrepen, om op radicale hervormingen bij de regeering aan te dringen. Calonne was natuurlijk verplicht den stand van zaken bloot te leggen en zijne geheime kunsten, waardoor hij tot nu toe aan geld was gekomen, bekend te maken, en bij deze gelegenheid bleek het, dat er in de laatste jaren voor 1 milliard 646 millioen aan leeningen gesloten was en dat het jaarlijksch deficit niet minder beliep dan 140 millioen.

Met deze ontdekking werd de vergadering der notabelen ‘welkom’ geheeten; welke slechte gedachten zij ook hadden van den toestand der geldmiddelen, zeker hadden zij niet kunnen vermoeden, dat de schuldenlast zoo hoog en het tekort zoo aanzienlijk was. Geen wonder dus, dat den meesten de lust verging Calonne en regime in hunne verkwisting te helpen en dat allen op bezuinigingen aandrongen. Lafayette meende, dat alleen een Staten-Vergadering de verantwoordelijkheid op zich kon nemen om nieuwe kredieten toe te staan en nieuwe belastingen uit te schrijven, en hij sprak deze meening ook onverborgen tegen Calonne uit; maar deze zocht hulp voor het oogenblik en was overtuigd, dat deze raad toch geen gunstig gehoor aan het Hof zou vinden. Maar de notabelen weigerden eenvoudig in zijne voorslagen te deelen, en na eene nieuwe zegelbelasting ingesteld, de heerendiensten afgeschaft en eene nieuwe bepaling

op den korenhandel gemaakt te hebben, keerden zij naar huis terug, ieder in zijne provincie de mare verspreidende, hoe slecht het met 's lands zaken gesteld was.

Calonne, van zijn invloed beroofd en bij de openbaar gemaakte dokumenten niet het minst financieel vertrouwen meer bezittende, kon niets anders doen dan aftreden. Geheimzinnigheid en handigheid waren zijne kracht geweest, maar nu hij eerlijk had moeten bekennen en zijne behendigheid slechts een roekeloos geldverkwisten en een onverantwoordelijk geld leenen bleek geweest te zijn, had hij uitgediend, zoowel bij het hof als bij de natie.

Zijn opvolger zou het al niet beter maken en heeft bovendien nog de verantwoordelijkheid te dragen, dat hij het vooral is geweest, die door zijn doordrijven en zijne stoute, maar onverstandige maatregelen, het eerst den geest der natie tegen het hof heeft opgezet. Doch wie kan bij het beoordeelen van eene gebeurtenis als de fransche omwenteling het nageslacht van schuld vrijpleiten? Wanneer men niet gezondigd heeft door boos opzet, dan was het zeker door onverstand en kortzichtigheid; maar in vermindering van schuld kan gebracht worden, dat het niemand tot verwijt kan aangerekend worden, dat hij geen groot man is. Napoleon I heeft gezegd, dat, wanneer hij Lodewijk XVI geweest ware, hij nooit de speelbal van het volk en der revolutie zou geworden zijn, en misschien kon hij zoo van zich spreken. Kan men echter daarom Lodewijk XVI den maatstaf aanrekenen van Napoleon I, en moet men de geesten niet beoordeelen naar hunnen tijd, maar ook naar hunne krachten? Het is of er in sommige tijdperken der geschiedenis eene noodlottigheid heeft gewerkt, die, hetgeen in andere tijden ten goede zou gevoerd hebben, juist op dat oogenblik tot eene nationale ramp maakte en alles deed samenloopen, om de groote, ontzettende uitkomst te doen geboren worden.

Brienne, de opvolger van Calonne, was zonder twijfel een man van energie; deze eigenschap moeten hem zelfs zijne tegenstanders toekennen, maar het ongeluk was, dat hij bij halve maatregelen bleef staan en dat zijne voortvarendheid terugschrikte voor het laatste woord. De vergadering der notabelen was ontbonden, Calonne afgetreden, hij stond dus alleen om de zeven wonderwerken van Hercules uit te voeren. Geld moest er komen, hoe ook, en hij zette zich onmiddellijk aan het uitschrijven van nieuwe belastingen. Maar deze belastingen moesten geregistreerd worden door het Parlement, en daar vond hij op zijne beurt den stronkelsteen, waarover hij zou vallen.

Hier moeten wij echter nog eens in de herhaling treden van wat wij boven reeds zeiden, dat de geest der revolutie reeds lang werkzaam was, nog voor de eigenlijke revolutie losbrak. Het wemelde in Frankrijk van geesten, die van eene nieuwe toekomst droomden en wie de maatschappelijke niet alleen, maar de geheele inrichting der fransche monarchie reeds lang tegen het hoofd stieten. Dat er veel misbruiken en verkeerdheden in Frankrijk bestonden, kan gemakkelijk toegegeven worden, doch de fransche omwenteling heeft voornamelijk hare oorzaak in de goddelooze grondbeginselen, die maar al te veel wortel hadden geschoten. Uit eene zoo verpeste en slecht geworden maatschappij, als de achttiende-eeuwsche was, kunnen geen balsemgeuren opstijgen en een geslacht, dat bij Voltaire en Jean Jacques Rousseau in de leer is geweest, grijpt de eerste de beste gelegenheid aan, om zijne omgeving in overeenstemming te brengen met zijne ideeën.

Ook het ontzag voor het koningschap had in de laatste halve eeuw veel geleden, men had het voorhangsel weggescheurd, dat den troon zoo lang tot een heiligdom had gemaakt, terwijl de koningen zelven, door hunne koninklijke waardigheid prijs te geven, het volk verleerd hadden naar hen met eerbied op te zien. Wat Lodewijk

XVI intusschen door zijn vlekkeloos leven weer zou goed maken, werd door zijn hof bedorven. De beruchte *collier*-geschiedenis bracht de koningin der Franschen, Maria Antoinette, op de tong van geheel Europa en maakte haar een graf in het hart der Franschen. De rechtbank verklaarde haar onschuldig en het nageslacht heeft haar eveneens van iedere schuld vrijgesproken, maar de vijanden van het koningschap bleven de publieke opinie vergiftigen; niet slechts had haar faam geleden, maar ook het volk hield op haar nog langer te achten, terwijl haar naam in het vervolg maar al te luid zou genoemd worden in de schand- en schimpschriften van haren tijd. Ook de hertog van Orleans, de Philippe Egalité der geschiedenis, heeft zich een treurige vermaardheid verworven als afbreker van Frankrijks troon. In hem was de booze geest der omwenteling als vergroeid; zijne slagen vielen onmiddellijk op het koningschap, en hij is de eerste geweest, die door zijn geld en zijne agenten de furie der revolutie heeft losgemaakt. De gemoederen waren dus voorbereid en men wachtte slechts op een vonk, die het gebouw der fransche monarchie in de lucht zou doen vliegen.

Brienne zag zijne pogingen al met even ongelukkigen uitslag bekroond als zijne voorgangers. Het Parlement, op welks toestemming hij vast meende te kunnen rekenen, weigerde niet alleen zijne nieuwe belastingwetten te registreeren, maar nam ook tegenstandsmiddelen aan, dat het Hof tot voorzichtigheid moest stemmen. Bovendien maakte zich het Parlement tot verdediger van de eischen der oppositie en drong op eene geheele hervorming aan in 's lands bestuur. Brienne nam sterke maatregelen, maar deze waren olie in het vuur; toen hij de Parlementen wilde ontbinden en opheffen, braken er bijna in het geheele fransche gebied opstanden uit; overal verklaarde zich het volk voor de Parlementen, en in sommige steden van het zuiden kwam het tot bloedige botsingen. Nu was goede raad duur. Dit was de weg niet om aan geld te komen, en Brienne had zich door zijne laatste maatregelen als minister onmogelijk gemaakt. Er schoot voor Lodewijk XVI dus niets anders over, dan de Staten-Generaal bijeen te roepen, hoe ongaarne hij ook tot dit uiterste middel overging. Niet alleen in het Parlement, maar van alle kanten drong men er op aan; hij zelf had ze beloofd, al had hij zich een tusschentijd van vijf jaren voorbehouden; doch de omstandigheden hadden hem overvleugeld en hij was verplicht zijne handteekening te zetten onder het besluit, waarbij de fransche Staten-Generaal tegen den 5 Mei 1789 werden bijeen geroepen.

(Wordt vervolgd.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch.
Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566.
Door H.A. Banning.

(Vervolg.)
III.

Schuins tegenover het huis daar de 'Hoorn' uitstak stond een kleine woning van slechts één verdieping; zij werd bewoond door Jan Bentijn, oud-zanger der kapel van de Illustre Lieve-Vrouwe-broederschap.

Wij vinden op den avond dat onze geschiedenis een aanvang neemt, in het woonvertrek van bedoeld huisje, de vrouw van Bentijn en hare dochter, de eenige spruit uit een ongelukkigen echt. De moeder, die ijverig bezig is met het zoomen van nieuw lijnwaad, is mager, haar gelaat draagt sporen van langdurig hartzeer, en de

grijze haren, die uit haar kap te voorschijn komen, zijn in tegenspraak met haar leeftijd. De dochter zit bij het kleine venster aan een spinnewiel; zij zal ongeveer twintig jaren oud zijn, doch, ofschoon ook hare wangen het kenmerk van jeugd en gezondheid dragen, kan men in hare oogen en ook in de trekken van haar gelaat een vastberadenheid lezen, welke niet in overeenstemming is met haar leeftijd.

Het spinnewiel, door den kleinen voet in beweging gebracht, snort onophoudelijk, zoodat men nauwelijks de zware zuchten kan hooren, die der moeder nu en dan, waarschijnlijk onbewust, ontsnappen, wanneer zij gestadig den langen draad ophaalt en de oogen op het lijnwaad gevestigd houdt, ofschoon hare gedachten blijkbaar verdwaald waren.

‘De pastoor blijft lang,’ sprak het meisje, 't zal nu wel haast een uur geleden zijn dat ik hem binnen zag gaan.’

‘Hij zal bij het lijk bidden, Clara,’ antwoordde de moeder.

‘Ongetwijfeld,’ hernam het meisje, ‘maar het

lezen van *De profundis* duurt toch gemeenlijk niet zoo lang; wie weet wat daar binnen voorvalt.......... Zie eens, daar klopt iemand aan de deur,' liet zij er haastig op volgen, terwijl het wiel eensklaps zijne beweging staakte; 'wie mag dat zijn?'

'Het bespieden der buren is een kwade gewoonte, kind,' spak de moeder bestraffend; 'het is onbescheiden en voert tot lichtzinnige gevolgtrekkingen, waaruit maar al te dikwijls praatjes voortkomen, die kant noch wal raken. Wat zou men wel niet van ons zeggen, als er altijd oogen op dit huis gevestigd waren?'

'Och! gij weet toch wel, dat ik het niet uit nieuwsgierigheid doe,' hernam het meisje. 'Kan ik het helpen, dat mijne gedachten zich onophoudelijk bezighouden met het lijk der brave vrouw en met de ongelukkige Agnes?..... Maar zie toch eens, moeder, hoe die man loert, hij kijkt nu juist hierheen..... foei, wat heeft hij a schuwelijke oogen!'

De moeder legde het lijnwaad op de tafel en ging naar het venster, doch juist op hetzelfde oogenblik verdween de man in het huis met den 'Hoorn.'

'Gij moet mij niet meer van mijn werk afhouden,' sprak zij eenigszins gemelijk, 'want er is haast bij; gisteren had ik het reeds aan den hopman moeten afleveren.'

Het wiel snorde nu weder lustig voort, doch ofschoon de vingers van het jonge meisje zich ook vlijtig bewogen, hare oogen bleven meestal op de overzij gericht. De berisping der moeder scheen weinig gebaat te hebben; wij willen haar daarom echter niet veroordeelen, want indien het niet moeielijk ware de oogen in bedwang te houden, zou Salomon er niet reeds herhaaldelijk op gewezen hebben.

'Daar is de pastoor!' roept zij nu weder, en het wiel staat andermaal stil; het meisje ziet zeer goed, dat de priester in een buitengewonen toestand verkeert en dit wekt belangstelling en bezorgdheid bij haar op.

'Er moet iets buitengewoons voorgevallen zijn,' zegt zij, 'want ik heb den pastoor nog nooit zóó gezien; hij schijnt geheel ontdaan te zijn en er geen erg in te hebben, dat Lena, de oude meid, hem wat zeggen wil. Zie maar, zij doet nog een poging en schudt het hoofd nu de pastoor haastig vertrekt. Wat zou zij hem toch te vertellen hebben?'

'Kind, kind, wat zijt gij toch erg nieuwsgierig,' zoo berispte de moeder. 'Waarom zouden wij de geheimen van anderen willen doorgronden, daar de onze nauwelijks te dragen zijn? Ik kan mij zeer goed voorstellen, dat in het huis met den "Hoorn" hooge woorden zijn voorgevallen, want Agylaeus is zoo diep gezonken, dat hij zelfs bij het lijk zijner vrouw zijn tong niet zal kunnen bedwingen. Brave vrouw, gij zijt mij zoo dikwijls komen troosten, omdat hetzelfde leed aan ons beider hart knaagde. Thans hebt gij volstreden en ik.....'

Er vielen tranen op het lijnwaad en de naald bleef eenige oogenblikken in de hand rusten, wat zelden gebeurde tusschen den vroegen morgen en den laten avond.

Het jonge meisje verliet haar spinnewiel, sloeg de armen om den hals der moeder en drukte een kus op haar voorhoofd.

'Gij moet niet boos op mij worden, omdat mijne gedachten den ganschen dag aan den overkant zijn,' sprak zij. 'Wij verliezen zooveel aan vrouwe Agylaeus, en de radeloosheid van Agnes maakt mij bezorgd. De brave vrouw was echter nog veel ongelukkiger dan gij, mo dertje, want gij hebt een dochter, die al het leed met u wil dragen, niet waar?'

'Ja, gij zijt een goed kind, Clara,' sprak de vrouw, en door de tranen heen glinsterden hare oogen van moedervreugde; 'gij zijt mijn eenige troost, maar daarom

kan het hart toch wel eens overloopen. Ik ben zoowel als gij beducht voor het lot van juffer Agnes, doch wij kunnen er niets aan doen en moeten alles aan den lieven God overlaten. Zet nu het spinnewiel hier bij de tafel neder en steek de lamp op, want het wordt avond en ik zou graag met dit werk gereed zijn alvorens wij gaan slapen.'

Clara voldeed aan het verlangen en sloot ook buiten het kleine luik voor het venster.

'Er schijnt een onweder op te zetten, de lucht is in het zuid-westen zoo zwart als roet,' sprak zij binnenkomende. 'Zou vader ver uit de buurt zijn?'

'Ik weet het niet,' klonk het antwoord, en dat antwoord ging vergezeld van een zwaren zucht; 'hij is in het huis met den "Hoorn" geroepen en dat voorspelt nooit veel goeds.'

Er volgde nogmaals een zucht en het scheen Clara leed te doen, dat zij dit onderwerp had aangeroerd, want zij zette het gesprek niet voort.

Vrouw Bentijn vervolgde bij het zwakke schijnsel der lamp haar werk en het spinnewiel snorde nu onafgebroken. De spinster kon niet meer naar buiten zien, haar oogen werden niet meer afgeleid; of echter de gedachten daarom minder snel in haar hoofd rondwentelden durven wij niet verzekeren.

Het was stil in het kleine vertrek en ook buiten; zoo stil als het zijn kan, wanneer een onweder log en zwaar in de lucht hangt en zich als het ware voorbereidt om den aanval te beginnen.

Op eens hoorde men op de straat een zware tred; moeder en dochter staakten tegelijk den arbeid.

'Zou uw vader daar zijn?' vroeg eerstgenoemde.

Clara schudde het hoofd terwijl zij bleef luisteren. 'Vader stapt niet zoo zwaar en zoo gelijkmatig en..... Neen, 't is vader niet,' sprak zij, toen de ijzeren klopper op de deur viel. 'Vader is gewoon aan het venster te tikken.'

'Ga dan eens zien wie het is,' sprak de vrouw, en er volgde weder een zware zucht. Zij was reeds zoo vaak door buitengewone tooneelen geschokt, dat de geringste stoornis in het dagelijksche leven haar den angst om het hart joeg, even als een vogeltje, dat bij het minste geritsel schuchter heen en weêr ziet.

Het was de hopman De Gruijter die het vertrek binnentrad, nadat de deur door Clara geopend was. Hij had den mannelijken leeftijd reeds lang bereikt en onderscheidde zich door een kloeke gestalte en een regelmatig gelaat, dat van evenveel rechtschapenheid als vastberadenheid getuigde. Men kan wel niet op het gelaat lezen wat in het hart omgaat, doch als deze jonkman een slecht karakter, een boos gemoed bezat, was zijn gansche voorkomen een groote leugen.

'De hopman komt zeker knorren, omdat zijn werk nog niet afgeleverd is,' zei de vrouw, nadat Clara hem een stoel had aangeboden.

Het jonge meisje glimlachte schalksch, zij wist wel beter.

'Wij hebben rouwwerk gehad uit het huis met den "Hoorn," hopman, en dat kon niet wachten, doch ik kom nog vóór den nacht gereed en zal morgen vroeg alles thuis bezorgen,' vervolgde de vrouw

'Rouwwerk gaat vóór alles, de dooden kunnen niet wachten, al hebben zij ook veel meer geduld dan de levenden,' zei De Gruijter, glimlachend terwijl hij plaats nam en zijn hoed aan den knop van den stoel hing. 'Ik dacht wel dat dit de oorzaak der vertraging was, want gij hebt altijd voor het huis met den "Hoorn" gewerkt, niet waar?'

'Altijd sinds ik de naald moest opnemen om voor ons onderhoud te zorgen,' antwoordde de moeder, en er volgde weder een zucht. 'Zij heeft veel voor ons gedaan,

die brave vrouw en daarom ook gezorgd, dat wij haar doodskleed zouden maken met alles wat er bij behoort.'

'Zoo! heeft de overledene dit besteld?' vroeg de hopman, die er belang in scheen te stellen, dat het gesprek dezelfde richting bleef behouden.

'Zij heeft alles bij uitersten wil beschreven, ik wist dit reeds vooraf, want zij heeft mij in haar ziekte veel, heel veel verteld: een zwarte kist met een wit kruis op het deksel, rondom die kist moesten nacht en dag twaalf waskaarsen branden en de pastoor moest altijd toegang tot haar lijk hebben. De arme vrouw wist zeer goed dat van dit alles niets komen zou, wanneer zij het aan den advocaat overliet, evenmin als van de zielmissen. Wat zal er een omkeering in het huis den "Hoorn" plaats hebben, als zij er morgen voor goed uit is.'

'Zeg dat niet, moeder,' sprak Clara, die gretig de gelegenheid waarnam om het gesprek wat belangrijk voor den hopman te maken, daar zij zeer goed begreep, dat hij niet om het lijnwaad gekomen was, 'Agnes blijft in huis en zij bezit evenveel zoo niet meer geestkracht dan haar moei.'

'Hoe maakt het juffer Agnes onder deze omstandigheden?' vroeg De Gruijter met meer bedeesdheid, dan men van iemand met zulk een voorkomen zou hebben verwacht.

'Zij is natuurlijk diep bedroefd, zooals gij wel kunt denken, hopman,' antwoordde Clara, 'doch ik ken haar goed, want wij hebben van kindsbeen af veel omgang met elkander gehad, ik heb zeer goed gezien, dat zij buitengewoon opgewonden is en ik meen ook de oorzaak te kennen.'

De koopman schoof onrustig op zijn stoel heen en weêr.

'Agnes heeft mij veel verteld en ook over u gesproken,' vervolgde zij.

'Over mij!' riep De Gruijter haastig.

'Ik zal u alles meêdeelen wat ik weet,' hernam Clara. 'De overledene heeft verlangd, dat wij elken dag bij haar lijk zouden komen bidden. Toen ik van morgen voor het laatst nog een oogenblik op dat goede gelaat zag, stond Agnes naast mij, zonder dat ik haar had hooren komen. Zij drukte een kus op de koude handen. 'Gij zijt gelukkig dat gij nog een moeder hebt, Clara,' sprak zij, 'ik ben nu verlaten, geheel verlaten!' Ik troostte haar zooveel ik kon, maar zij schudde het hoofd. 'Gij weet niet wat mij boven het hoofd hangt,' hernam Agnes. 'Ik heb, zonder dat men het wist, gesprekken afgeluisterd, die mij deden sidderen. Mijn geweten wordt geweld aangedaan en men wil mij uithuwelijken aan iemand, dien ik moet verachten. Oom uit het gasthuis[1] is ook al niet te vertrouwen en ik word door spionnen omringd.' Toen fluisterde zij mij in het oor: 'De pastoor weet alles en ik heb hem ook een brief gegeven, die toevallig in mijne handen gekomen is. Als gij den hopman De Gruijter spreekt, zeg dan dat ik op hem reken. Ik doe dit in overleg met den pastoor; als het noodig mocht zijn, zal ik u door de oude Lena, die ik nog vertrouwen kan, een briefje voor den hopman zenden.'

'Wat zou de advocaat in zijn schild voeren?' vroeg De Gruijter, die gedurende deze mededeeling hoe langer hoe onrustiger geworden was.

'Ik weet het niet,' antwoordde Clara, 'maar ik ben blij dat gij gekomen zijt, hopman, want ik maak mij ongerust en heb aanhoudend naar het huis met den "Hoorn" zitten kijken, zoolang tot het donker werd.'

'En hebt gij iets ongewoons bespeurd?' vroeg De Gruyter.

(Wordt vervolgd.)

1) Daniel van Vlierden, bestuurder van het gasthuis te 's-Hertogenbosch, was een zwager van Agylaeus; hij wordt sterk verdacht van medeplichtigheid aan de samenspanning.

Rebus N°. 2.

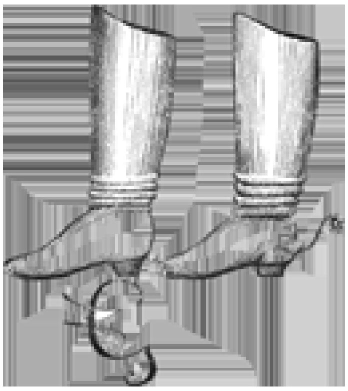

Bericht.

De geabonneerden op den TIENDEN JAARGANG, wier oplossing vóór den 29 December ingezonden, nauwkeurig overeenkomt met die, welke in het nummer der *Belgische Illustratie* van dien dag verschijnt, hebben tegen inzending van een postmandaat van frs 2.60 recht op een der zeven eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie*, behalve den 5^{en} en 7^{en} jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie*, Madou-plaats 1, te Brussel.

De telephon van Reis.

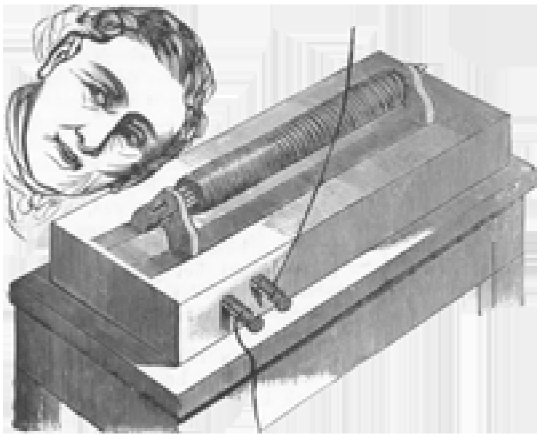

DE ONTVANGER.

DE OVERBRENGER (S E I N T O E S T E L).

De telephon van Graham Bell.

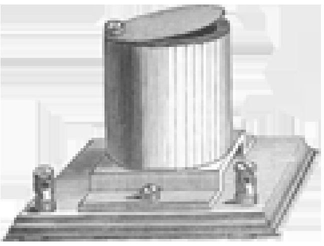

DE ONTVANGER.

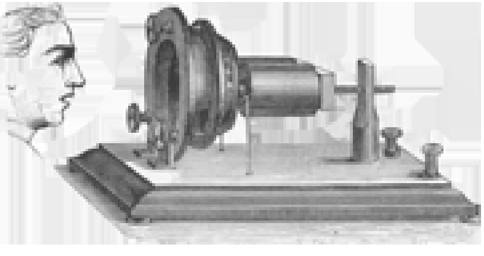

DE OVERBRENGER.

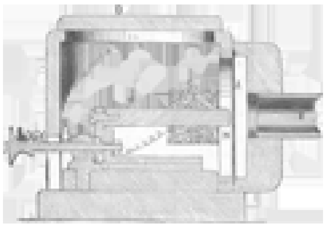

DOORSNEDE VAN HET TOESTEL.

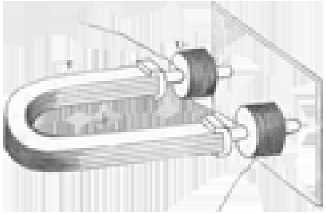

DE MAGNEET EN DE TRILPLAAT.

DE LEIDING VAN DE TELEPHON.

[Nummer 10]

Bericht.

Den 25 december 1877 sluiten wij de inschrijving der namen van de abonnés, die ons de oplossing van den in N°. 1 van den 6 october 11. verschenen Rebus hebben toegezonden. Na dien datum zullen wij overgaan tot de loting en in een der volgende nummers de namen vermelden der 50 inschrijvers, die aan het bureel der Administratie, Madou-Plaats, 1, te Brussel, een Ex. der GERMANIA'S DICHTBLOEMEN zullen kunnen bekomen.

Geïllustreerd nieuws.
De oorlog in het oosten.

De russisch-turksche krijg is een oorlog van verrassingen, zoo werd van meer dan eene zijde gezegd, en inderdaad, het begint er al meer en meer op te gelijken. Wat in den beginne niemand vermoed had - dat Turkije maanden lang aan de overmachtige russische legers een geduchten tegenstand zou bieden - werd eene zekerheid; en toen de Russen in den nazomer op alle punten teruggeslagen en verzwakt waren, geloofde integendeel niemand meer, dat het hun nog mogelijk zou zijn in dezen veldtocht de geledene schade weêr in te halen en als overwinnaars uit den strijd terug te keeren. Toch schijnt dit laatste, tegen alle verwachting in, het geval te zullen zijn en naderen, zoowel in Europa als in Klein-Azië, de gebeurtenissen hare ontknooping.

Wij hebben beloofd op den oorlog in het Oosten te zullen terugkomen, zoodra weêr gewichtige feiten op het oorlogstooneel voorvielen; de bestorming en de inneming van Kars geven ons aanleiding, onze lezers opnieuw naar het Oosten te verplaatsen.

Na de voor de Turken zoo ongunstige gevechten bij Kars op 14 en 15 october, waarbij Moukhtar-pacha's leger in tweeën gesneden en grootendeels vernietigd werd, trok de Turksche generalissim zich met het gedunde overschot zijner troepen, te Kars een garnizoen van ongeveer 10.000 man achterlatende, op de hoofdstad van Armenië, Erzerum, terug. Te Hassan-Kaleh hielden de Turken eenigen tijd stand: Moukhtar-pacha vestigde zijne hoop op de troepen van Ismaël-pacha, die bevel had ontvangen van Bajasid ter onder-

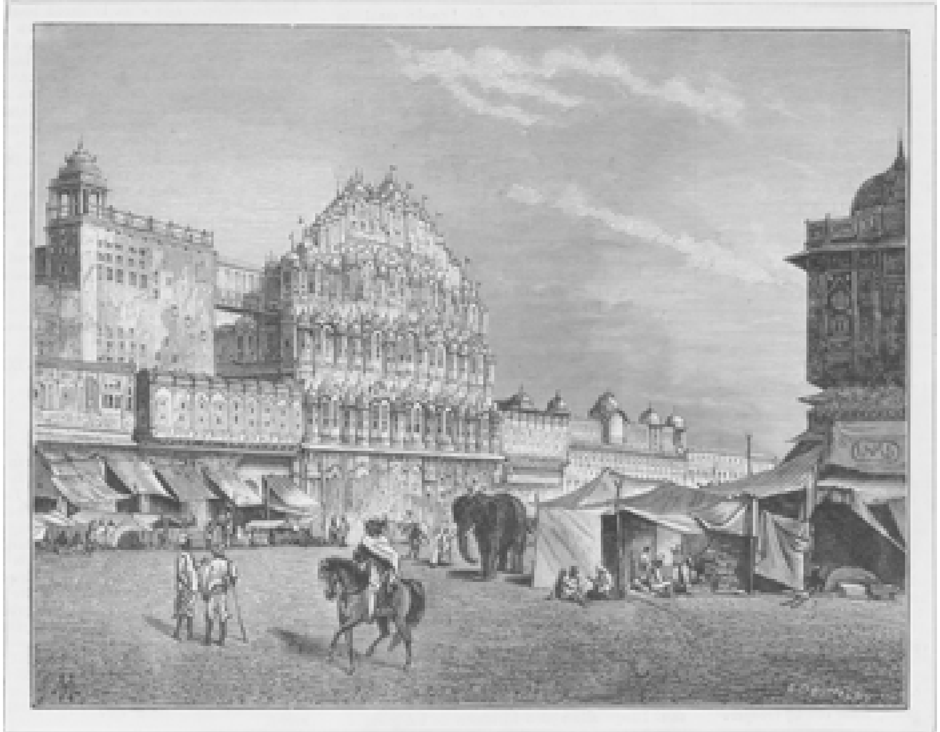

EENE STRAAT TE JAYPORE.

steuning van het hoofdleger op te rukken; ongelukkig werd deze generaal door Tergukasoff ingehaald en slechts met een zeer gering getal der zijnen gelukte het Ismaël-pacha zijne vereeniging met den opperbevelhebber te bewerken. Toen nu de russische voorhoede voor Hassan-Kaleh verscheen, waren de Turken genoodzaakt inderhaast hun legerkamp op te breken, nadat een groot gedeelte hunner achterhoede door den vijand in de pan gehakt was. Eerst in de nabijheid van Erzerum, op de versterkte hoogten van Deveboya, hield Moukhtarpacha stand en maakte hij zich gereed de troepen van generaal Heymann te ontvangen.

Weldra verscheen het russische leger voor Erzerum; door de behaalde overwinningen aangevuurd, wilden de Russen de reusachtige hoogten ten noorden van deze stad bestormen en stelden ze batterijen tegen de vijandelijke stellingen op, die door den aard van den bergachtigen bodem wel op verren afstand geplaatst waren, doch wegens de kolossale draagwijdte der getrokken kanonnen den Turken veel kwaad konden doen. Nadat de batterijen in positie gesteld waren, nam het bombardement een aanvang, dat van den morgen tot den avond duurde en de Turken ontzaglijke verliezen toebracht.

Ondertusschen bereidde generaal Heymann den aanval voor; hij vormde zijne troepen in twee kolommen, die langs verschillende wegen op den vijand aanvielen; het scheen of de Russen een gemakkelijke overwinning zouden behalen, daar de turksche linkervleugel reeds bij den eersten schok uit elkander geslagen werd en zich in overhaasting op Erzerum terugtrok. Dit ongeval was aan de lafheid van eenige officieren te wijten, die later voor een krijgsraad verschenen en ter dood veroordeeld werden.

Het centrum der Turken hield intusschen moedig stand en ondanks de russische overmacht, week het geen haar breed van zijne plaats; doch nadat de linkervleugel uit elkander gerukt en verstrooid was, begon de toestand der Turken zeer moeielijk te worden, daar zij thans ook met een aanval in den linkerflank bedreigd werden. Nog eenmaal daagde echter redding op. Moukhtar-pacha had de vluchtelingen op den weg naar Erzerum ontmoet, hen door zijne bezielende taal tot staan gebracht en thans voerde hij hen tegen de Russen aan. Deze werden voor een oogenblik in hunnen loop gestuit, het scheen zelfs dat zij hunne pogingen geheel zouden moeten opgeven, doch plotseling maakte een onverklaarbare schrik zich van de Turken meester, en toen generaal Heymann, die de aarzeling van den vijand bemerkte, met zijne reserve aanrukte, vluchtte het turksche leger, na ontzaglijke verliezen geleden te hebben, in wanorde binnen Erzerum, de gewichtige hoogten in 's vijands handen latende.

Van dien dag af konden de Russen de blokkade van Erzerum beginnen; wel werd eene latere bestorming der vesting met verlies afgeslagen, doch de inneming van Kars maakt het behoud van Erzerum zeer twijfelachtig. Over den val van het zoogezegde onneembaar Kars laten wij hier eenige nadere bijzonderheden volgen.

Kars is zonder twijfel de gewichtigste vesting van geheel Armenië en dit niet slechts om de sterkte zijner verdedigingswerken - behalve de citadel telt Kars twaalf met elkander verbonden redoutes en forten - maar ook om zijne ongewoon gunstige ligging in eene vruchtbare landstreek, tusschen Armenië, Trans-Kaukasië, Kurdistan, Pontus en Perzië. Deze vesting is dus niet alleen de sleutel van Aziatisch-Turkije, maar zijn bezit opent tevens den weg naar Perzië, ja, naar het rijke Indië. Vandaar dat de Engelschen, die de mededinging der Russen in hunne rijke indische bezittingen

vreezen, zich zoozeer aan Kars lieten gelegen liggen, dat het hoofdzakelijk engelsche ingenieurs waren, die de vesting volgens al de regels der moderne krijgsbouwkunde versterkt en op nieuw opgetrokken hebben.

Men mag zeggen, dat het bezit van Kars het bezit van geheel Armenië is; vandaar dat de Russen niet alleen thans, maar ook bij vroegere oorlogen al het mogelijke deden, om die vesting in hunne macht te krijgen en te behouden. In 1807 veroverden zij haar na eene belegering van slechts weinige dagen, hoofdzakelijk door de lafhartigheid van den turkschen bevelhebber; in 1855 kregen zij de stad echter eerst na eene regelmatige belegering van zes volle maanden in hun bezit en dat nog slechts door uithongering.

Ook bij dezen oorlog stelden de Russen alle pogingen in het werk om zich van Kars meester te maken. Reeds den 24 april, nadat Moukhtar-pacha zich met zijn leger in de Soghanlu-passen teruggetrokken had, verschenen de eerste russische bataljons voor de vesting, zonder dat het vooreerst tot eene regelmatige belegering kwam. Den 5 mei beproefden zij een der buitenwerken door bestorming te nemen, doch zij werden met zware verliezen afgewezen. Den 14 mei demaskeerden de Russen hunne eerste batterijen ten noorden der vesting; den 18 werd het bombardement ook in het oosten tegen het fort Kara-dagh geopend, 'twelk acht dagen met onafgebroken hevigheid voortduurde. Den 2 juni was Kars geheel en al ingesloten en begon het vuur over de geheele linie; den 12 en 13 deden de belegerden een vreesselijken uitval, die de Russen op zware verliezen te staan kwam; den 23 ontbrandde een geweldige strijd om het bezit van het fort Kara-dagh, doch iedere bestorming der turksche werken werd met kracht afgeslagen en een paar dagen zagen de belegeraars zich door Moukhtar-pacha's beslissende overwinning bij Sewin genoodzaakt, het beleg op te breken en op Alexandropolis terug te trekken.

Kars was nu ontzet, en toen de turksche generalissime kort daarop zijn hoofdkwartier ten noorden der stad, tusschen deze plaats en Alexandropolis, opsloeg, was Kars voor elken vijandelijken overval beveiligd. Eerst de boven door ons aangehaalde gevechten van den 14 en 15 october brachten het russische leger, onder grootvorst Michaël en Loris-Melikoff, weêr voor de muren der vesting.

Kars was aldus voor de tweede maal in dezen oorlog door de Russen ingesloten en deze zetten de belegering met kracht voort; niemand vermoedde echter, dat hunne pogingen in dezen veldtocht nog met een gelukkig gevolg bekroond zouden worden. Het gunstige jaargetijde verliep, en terwijl de aanvallers door de vervolging van Moukhtar-pacha hunne krachten versnipperen moesten, was de sterke vesting ruimschoots van zwaar geschut en levensmiddelen voorzien en achtte men het garnizoen van 10.000 man meer dan voldoende, om alle pogingen der belegeraars te verijdelen. Het moet dus erkend worden, dat de inneming der stad na eene bestorming van twaalf uren een waar heldenfeit is en voor de kracht, de dapperheid en het beleid der Russen getuigt. In den nacht van den 17 op den 18 november begon de aanval; terwijl Loris Melikoff langs alle punten herhaalde schijnaanvallen liet doen, wierp hij zijn hoofdmacht tegen de zuidelijke forten. De belegerden waren onzeker van het eigenlijke doel der aanvallen, en daar de nacht zeer donker was, bracht hun geschutvuur betrekkelijk geringe verliezen te weeg. Generaal Lazareff klauterde met de 40ste divisie tegen de steile rotsen op, waarop het fort Hafez-pacha gelegen is; generaal Grabbe bestormde met zijn grenadiers en een regiment infanterie de hooge citadel, terwijl de generaals Ropp en Komaroff de eigenlijke vestingwerken beklommen. Het was een geweldige worsteling, nog verschrikkelijker door de

duisternis van den nacht. In stormpas ijlden de regimenten op de geduchte verdedigingswerken aan, met de officiers aan de spits, die steeds de eersten waren om de wallen te beklimmen. Generaal Grabbe sneuvelde door een kogel doorboord evenals generaal Belersky; de luitenant-kolonel prins Melehoff en kolonel Butschkieff vielen aan het hoofd hunner troepen, maar de Russen lieten zich door geen verliezen ontmoedigen, en stervend vuurden de officieren nog de hunnen tot volharding aan. Langs alle zijden klommen de belegeraars tegen de steile rotsen op en vlak voor de monden der vijandelijke kanonnen klampten zij er zich aan vast, tot zij op de wallen vasten voet hadden en door hunne stoutmoedige aanvallen hunne makkers gelegenheid gaven, op hunne beurt 's vijands werken te beklimmen.

Tegen den morgen waren de voornaamste buitenwerken door de Russen genomen en daardoor was het lot van Kars beslist. Een groot gedeelte der belegerden trachtte er zich op den straatweg naar Erzerum door te slaan, maar door de russische cavalerie achtervolgd, waren zij genoodzaakt zich over te geven, waardoor de overwinning der Russen volkomen was.

Het geheele garnizoen werd gevangen genomen, 300 kanonnen, 4500 zieken, vele vaandels en een groote voorraad levensmiddelen en amunitie werden de buit der overwinnaars, terwijl de Russen zelven, althans volgens hunne eigene opgaven, niet meer dan 2700 man verloren, onder welke echter verscheidene generaals.

Weinige dagen na den val van Kars rukte generaal Loris-Melikoff met het grootste gedeelte van zijn leger tegen Erzerum op, ten einde zich bij generaal Heymann te voegen.

Eene straat te Jaypore.

Het vorstendom Jaypore is een der voornaamste staten van Rajpoutanar. Het telt omstreeks twee millioen inwoners en wordt geregeerd door eene dynastie die sedert de tiende eeuw op den troon van Jaypore zetelt.

De tegenwoordige hoofdstad is schilderachtig op den achtergrond van een groot meer gelegen, op eene plaats waar de bergketen een hoek vormt en waar deze de grensscheiding uitmaakt der groote indische woestijn, en mag een der regelmatigste en wonderlijkste steden der geheele wereld genoemd worden. De straten die soms meer dan honderd voet breed zijn, zijn lijnrecht en worden door andere straten ook rechthoekig gesneden; de huizen, die allen even hoog schijnen, zijn allen lichtrood beschilderd met witte paneelen en fresco's. Men meent een dier fantastische steden te zien, waarvan de sprookjes vertellen, met huizen van koek, paleizen van suiker, pagodes van macaroni, gevels van roomtaart en arabesken van marsepijn. Daarbij komt nog dat de soldaten veel op mannen van speculatie gelijken, hetgeen de vergelijking meer volkomen maakt. De maharajah van Jaypore heeft niet even als zijn buurman Holkar, de vorst van Gwalior, een leger geheel op europeesche wijze gekleed en gewapend, hij heeft iets dat beter is voor een indischen staat: scholen, wegen, magazijnen en gasthuizen. Het land mag zich dan ook in een voorspoed verheugen, in Indië onbekend en is algemeen bekend voor de gelukkigste streek van indië.

De drinkbak langs den weg,
Naar Peter Moran.

Het tafereel van den schilder Moran, dat wij onzen lezers aanbieden, was op de jaarlijksche schilderij-tentoonstelling te Londen een der beste en flinkste landgezichten, welke er werden aangetroffen. Het is geheel engelsch, dat is duidelijk te zien, doch de achtergrond wel ietwat te schoon voor een engelsch landschap. De houding van het drinkende paard, waarop de landman is gezeten, is echter meer dan eene fantasie; er spreekt eene grondige studie uit van dit genre, hetgeen overigens nog meer uitkomt in de figuur van den hond, die de eend ruikt, welke achter den drinkbak verscholen is. Het geheel maakt een bekoorlijken indruk en verdient dan ook ten volle den eereprijs, welken het door de jury werd waardig gekeurd.

Ulyssus Grant.

Ofschoon van het staatstooneel afgetreden, doet de ex-president der Vereenigde-Staten, Ulyssus Grant, op dit oogenblik veel van zich spreken, daar hij, als zoovele andere hooge personages vóór hem, de schah van Perzië en de keizer van Brazilië bijv., eene soort van rondreis door Europa maakt. Parijs vooral schijnt een groote aantrekkingskracht voor den Amerikaan te bezitten, want hij vertoeft er sedert weken en denkt nog altijd aan geen heengaan. Overigens heeft Grant na de lange en gevaarvolle loopbaan in de dienst zijns vaderlands zijn eervolle rust wel verdiend.

Den 22 April 1822 te Point-Pleasant (Ohio) in de Vereenigde-Staten geboren, trad Ulyssus Grant, na zijn voorbereidende militaire studiën te West-Point volbracht te hebben, als onderofficier in dienst van het leger der republiek. In een veldtocht tegen Mexico veroverde hij de officiers-epauletten en na den slag van Chapultepec werd hij tot kapitein benoemd (1847).

In 1860 bij het uitbreken van den burgeroorlog trad Grant meer op den voorgrond. Tot kolonel, later tot generaal van een regiment vrijwilligers benoemd, onderscheidde hij zich bij menige ontmoeting tegen de Zuidelijken, ontnam hun Paducah, in februari 1862 het fort Donelson, nam deel aan den bloedigen slag van Pitterburg-Landrig aan de Tennessee en werd eindelijk aan het hoofd van het geheele noordelijke leger geplaatst.

Zijn groote militaire bekwaamheden kwamen thans schitterend aan het licht; den 14 juli 1863 was het geduchte Wickskurg genoodzaakt zich op genade of ongenade aan hem over te geven; hij bracht zijn dapperen tegenstander Lee zeer in het nauw, won den vijfdaagschen slag van Welderness en voltooide door de verovering van Petersburg en de hoofdstad der Zuidelijken, Richmond, de onderwerping der Zuidelijken (1865).

Grant was daardoor de populairste man van Amerika geworden en na de vermoording van president Lincoln werd hij met groote meerderheid tot diens opvolger gekozen. Tweemaal gekozen, verzocht hij bij de verkiezing van het vorige jaar niet meer in aanmerking te komen, en bij de installatie van president Hayes keerde hij in het ambtelooze leven terug, om zich eenige maanden later naar Europa te begeven, waar zijn vrouw hem gevolgd is.

De kookkunst in Londen.

Het is reeds dikwijls genoeg gezegd, dat het engelsche volk zeer veel houdt van goed eten en drinken; menige lord heeft dan ook voor zijn kok of bottelier meer eerbied dan voor den lordkanselier der kroon. De engelsche botteliers hebben echter hun tijd gehad, dat wil zeggen, het keuken-departement is aan hun beheer onttrokken en in vrouwenhanden overgegaan. Of milord er beter om eet, is zeer twijfelachtig, dewijl de engelsche meisjes, grootendeels, even vreemd zijn in de keuken als milord zelf. Er bestaat dus eene leemte in de opvoeding en om daarin te voorzien, heeft John Bull eene school opgericht, waar onderwijs gegeven wordt in de edele kookkunst. Of er na het verlaten der school door de jonge dames een eind-examen moet afgelegd worden is ons niet bekend, doch zeer zeker zal elke echte Engelschman, die zich eene vrouw kiest, er prijs op stellen, dat zijne bruid zekeren graad aan de

kook-academie heeft verkregen, dewijl hij daarvan gedurende zijn gansche leven de voorrechten geniet en de eer van het diploma op zijn tafel en in zijne huishouding terugkaatst.

De school zelve verheugt zich in een grooten bloei, want het is mode geworden, aan de inrichting 'gestudeerd' te hebben. De leerlingen beginnen met schotels wasschen en klimmen langzamerhand op tot het toebereiden der spijzen, waarna een cursus volgt, waarin de theorie van het koken wordt behandeld en eerst als men alle geheimen daarvan heeft doorgrond, wordt de 'studie' als geëindigd beschouwd. Onze gravure geeft een gezicht op die inrichting en verklaart zich, na het gezegde, te duidelijk om er nog een woord bij te voegen.

De Fransche omwenteling.

III.

Het heuglijk nieuws, dat de Staten-Generaal bijeen zouden komen, vervulde geheel Frankrijk met blijdschap en jubel, en wekte overal de meest overdreven verwachtingen op. De tijd der hervormingen was thans aangebroken, meende men, en de monarchie zou op nieuwe grondslagen gevestigd worden. De geldnood mocht op den voorgrond staan, in zijn gevolg bevonden zich nog vele andere vraagstukken, die evenzeer op eene oplossing wachtten en die den hervormingsgezinden wel zoo nauw aan het hart lagen. In de omgeving van het Hof dacht men er echter anders over, men beschouwde de Staten-Generaal als een noodzakelijk kwaad, door de omstandigheden opgedrongen, maar waarvan men zich echter zoo spoedig mogelijk behoorde te ontslaan. Het middel hiertoe meende men in de hand te hebben. Dat de drie standen, die waren opgeroepen, op den duur konden overeenstemmen, beschouwde men als eene onmogelijkheid. Was eenmaal de geldnood afgeweerd en was het fransche crediet weêr hersteld, dan was de twistappel gemakkelijk te vinden, die de drie standen onderling zou verdeelen en voor het Hof en de kroon onschadelijk maken.

De 5 mei van het jaar 1787 was bepaald als de dag, waarop de Staten-Generaal plechtig zouden geopend worden. Gewichtig zou die dag zijn, niet slechts in de geschiedrollen van Frankrijk, maar in die der geheele wereld; deze dag zou een keerpunt zijn in de geschiedenis der menschheid, een dag die zou gelijk staan met den val van het westersche keizerrijk, met de ontdekking van Amerika; een dag waarop eene geheele nieuwe orde van zaken voor Europe zou beginnen. Het ineenstorten van eene wereld is geen alledaagsche gebeurtenis en het was eene wereld, die op dien dag de eerste schokken der aardbeving gevoelde. Europa en de beschaafde wereld rustten nog altijd op het feodale stelsel, en dit stelsel was veroordeeld om vernietigd te worden. Zulk een feit staat niet op zich zelf, gaat niet onopgemerkt voorbij, maar doet zijn naklank gevoelen tot den uitersten hoek der aarde en drukt zijn zegel op den geheelen tijd.

Twaalf honderd veertien afgevaardigden van Frankrijk zullen op dezen dag, den 5 mei van het jaar 1787, in statigen optocht trekken van de kerk Notre-Dame naar de kerk Saint-Louis, om daar den zegen des Hemels af te smeeken op hunne aan te vangen werkzaamheden, opdat deze tot heil van Frankrijk mogen gelukken. Het is een indrukwekkende stoet, en geheel Parijs, het volkrijke Parijs, is leeggeloopen om hem te zien. De mannen met de fluweelen mantels en gepluimde hoeden zijn de afstammelingen van de befaamde fransche ridderschap, wier moed Europa tot een spreekwoord is geworden en op alle slagvelden der wereld heeft geblonken. Zij heeft

geen voorgevoel van wat haar te wachten staat, en stapt zwijgend en hooghartig voort, met geringschatting neêrziende op haar collega's van den derden stand.

Ook de beroemde fransche geestelijkheid, die de Bossuets, de Fenelons en vele andere grootheden onder hare voorgangers telt, is talrijk vertegenwoordigd, eveneens onbekend met de zware wolken, die boven haar hoofd samenpakken en als een verschrikkelijk onweêr over de fransche Kerk zullen losbersten. De derde stand, bestemd om de sluizen van den zondvloed te openen, houdt zich stemmig en wandelt voort met een nederig gezicht maar een hoogmoedig hart. De koninklijke familie sluit den optocht, de koning met den vaderlijken glimlach, die hem in andere tijden het hart des volks zou hebben doen stelen, de koningin zwijgend maar rechtop, de ernstige plooi op haar gezicht, die van verdriet en kommer spreekt, maar ook getuigt van de fierheid, waarmede zij, eene Habsburgsche, de dochter van Maria Theresia, haar lot weet te dragen. Arme koningin, reeds is er grijs in uwe haren, maar het is het grijs der slapelooze nachten, het grijs van die bittere tranen die de laster u heeft afgeperst! Veel is er reeds over uw hoofd gegaan, dat uwe eens zoo schoone gelaatstrekken heeft doen verwelken en rimpels door uw voorhoofd heeft geploegd, maar den gloed der oogen toch niet heeft kunnen uitblusschen. De eerloosheid heeft uw naam trachten te rooven, betaalde schimpschrijvers hebben uwe deugd verdacht zoeken te maken, maar uw scherpe geest heeft reeds lang het onweêr voorzien, dat thans over u staat uit te breken en dat gij toch met al uwe kracht niet hebt kunnen bezweren. Wat u nog over het hoofd hangt, is u nu nog duister en dat is maar goed ook, want hoe sterk uwe ziel ook is, zij zoude breken, wanneer gij een blik in de toekomst kondt slaan.

De zaal des Menus was van regeeringswege ingericht voor de ontvangst der Staten-Generaal. Nauwelijks hadden zij zitting genomen, of de derde stand had reeds grieven; hij achtte zich verongelijkt, aangezien den adel en der geestelijkheid grooter eer bewezen werd.

De openingsrede des konings bepaalde zich tot algemeenheden over het heuglijke van het feit, dat hij thans de vertegenwoordigers der geheele fransche natie voor zich had.

De derde stand, die geloofde, dat de koning met opzet zijne rede zoo schraal had ingekleed, om de vraagstukken niet te hoeven aan te raken, meende gekrenkt te zijn. Dit bracht de eerste ernstige verkoeling te weeg tusschen de vertegenwoordigers des volks en den koning, en de reden hiervan was, dat de koning aan hunne opkomst en aan te vangen werkzaamheden geheel andere gedachten verbond dan zij zelven.

De koning meende te goeder trouw, dat hij alles om bestwil van zijn volk deed, evenzeer toen hij het bevel uitschreef ter bijeenroeping der Staten-Generaal, als nu hij de Staten-Generaal zijdelings hun werkkring voorschreef, een werkkring, dien hij gaarne alleen tot het financieele wilde beperkt zien. Dit viel natuurlijk niet in den smaak van den derden stand, want deze maakte zich een geheel andere voorstelling van zijnen werkkring en zocht het in 't geheel niet te verbergen dat het vraagstuk van uitgaven en inkomsten slechts bijzaak was en dat het hem hoofdzakelijk te doen was, zoo niet om de koninklijke prerogatieven te besnoeien, dan toch het gezag op een geheel anderen grondslag te vestigen. Had de koning dit geweten, nooit zou hij te bewegen zijn geweest, de Staten-Generaal bijeen te roepen; met volle overtuiging ging hij dus zijn ongeluk te gemoet; zijn eigen denkwijze en die zijner raadgevers deden hem alles licht tellen; met geen enkele mogelijkheid, ja zelfs met geene waarschijnlijkheid werd rekening gehouden, en men meende aan het Hof, dat men alles even gemakkelijk kon afbreken als men het opgebouwd had.

Voordat de werkzaamheden der Staten-Generaal voor goed een aanvang konden nemen, was er nog eene andere moeielijkheid uit den weg te ruimen: het was de vraag, of de vergaderden stemmen zouden per hoofd of dat iedere stand een stem zoude uitbrengen. Aan het Hof was deze vraag reeds beslist, daar men den derden stand, voor wien men alleen bevreesd was, zoo onschadelijk mogelijk wenschte te maken. Maar juist deze dacht er geheel anders over: het stemmen bij stand beroofde hen van het voordeel van het getal, en bracht hen geheel en al in de macht der twee andere standen, die, naar men meende, in de meeste gevallen samen zouden gaan. Het was dus voor de leden van den derden stand van het grootste belang, om het stemmen per hoofd te doen aannemen.

Hierbij meenden zij vast op Necker te kunnen rekenen, die weêr zijn oude plaats van mini terpresident had ingenomen. Maar Necker was de man niet om ronduit zijne meening te

zeggen, waardoor hij zijn goed crediet bij het Hof en den adel op eens kon verspelen. Zijne zucht naar populariteit mocht groot zijn, zijn geloof in het eigen ik en zijne behaaglijke zelfzucht waren zeker nog grooter, en daar de balans nog naar geene der beide partijen was overgeslagen en hij nog niet weten konde wie bij den aanstaanden strijd, dien iedereen kon voorzien, de overwinning zoude wegdragen, zocht hij zooveel mogelijk uitvluchten, vreezende zoowel het Hof als zijne aanhangers in de rangen van den derden stand te stooten. Reeds veertien dagen waren er voorbij gegaan en nog altijd stond men voor de onopgeloste moeielijkheid.

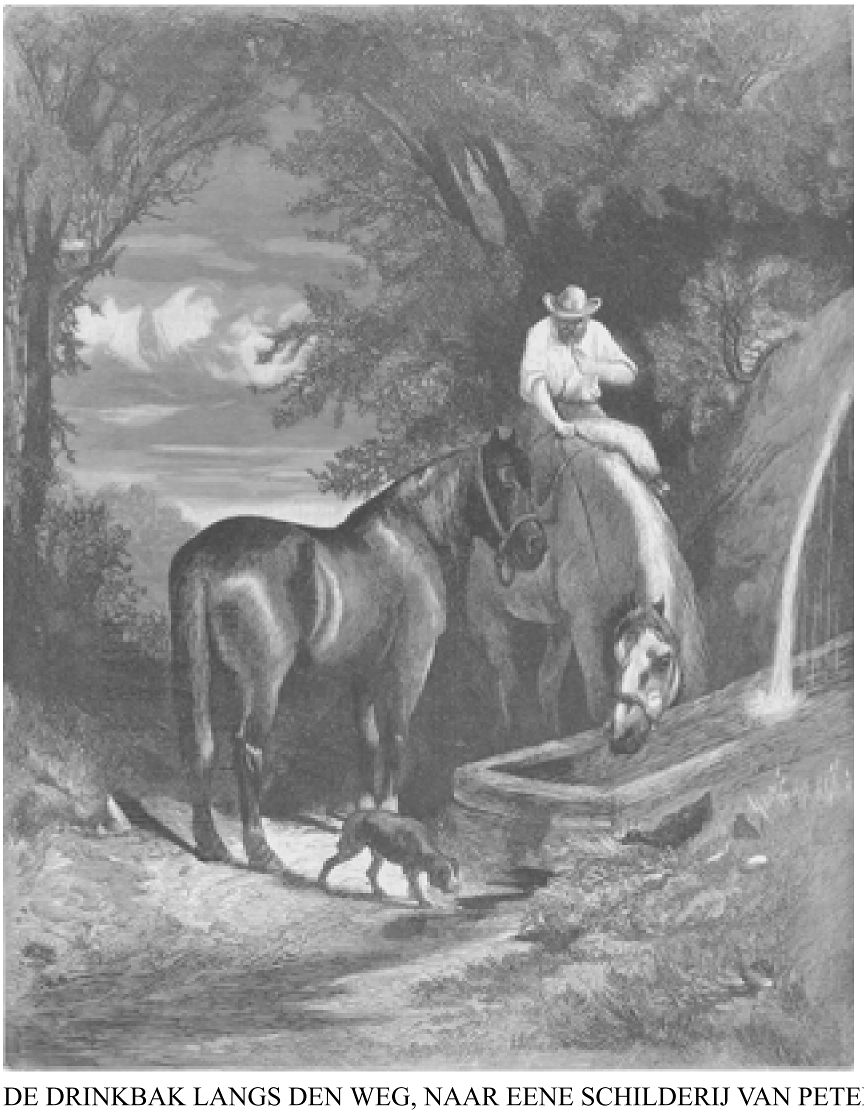

DE DRINKBAK LANGS DEN WEG, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN PETER MORAN.

Er werd reeds uitgestrooid, dat de derde stand misleid was, dat men hem bij die plechtigheid slechts liet figureeren; de leden staken de hoofden bijeen en besloten, dat men de handen aan het werk behoorde te slaan. Men deed dus een eersten stap, en den 17 mei van het jaar 1789 werd door de leden van den derden stand een voorstel van Sieyes aangenomen, waarbij zij zich verklaarden te zijn *Assemblée Nationale* of Nationale Vergadering.

Dit was een stoute stap, die zeker van groote aanmatiging getuigde, daar de adel en de geestelijkheid toch evenzeer de natie vertegenwoordigde als de derde stand.

Sieyes was, zooals wij zeiden, de vader van dit voorstel en sprak hiermede slechts zijn innigste overtuiging

uit. Zijn werk over den derden stand, waarin hij de vragen gesteld en beantwoord had: 'Wat is de derde stand? Niets. Wat zal hij worden? Alles,' had hem reeds onmiddellijk als een leider en voorganger doen begroeten en zijn stem tot een gezag verheven. En toch was hij niet voor aanvoerder in de wieg gelegd; die taak moest hij aan anderen overlaten; zijne kracht ging geheel en al in die theorie op, en al kon hij stelsels bij legio opbouwen en afbreken, op het gebied der daden was hij niet veel meer dan een recruut. De ware leider en aanvoerder der Nationale Vergadering, zooals de derde stand zich bleef noemen, drong zich spoedig genoeg op den voorgrond en noemde zich Riquetti Mirabeau. Deze man was waardig de fransche revolutie in te leiden en haar voorspel te openen. Zijn leertijd en proefjaren waren achter den rug, en geheel opgewassen voor den rol, dien hij zou spelen, betrad hij het tooneel. Maar welke leertijd en proefjaren! *Lettres de cachet*, kerkering, verbanning, schakingen, echtscheidingprocessen, duels, omzwervingen in den vreemde, waar het hem niet altijd naar wensch ging en waar hem dikwijls van het eene rijk naar het andere uitgeleide werd gedaan!

ULYSSUS GRANT.

Dit leven, in zede- en bandeloosheid doorgebracht, was echter niet in staat geweest de kracht van zijn geest te breken. Op den bodem des kerkerhols mocht hij versmachten, Tacitus deed hem zijne ellende vergeten en voerde zijn geest naar tijden terug, die hij zelf nog eens in zijn eigen leven zou zien aanbreken. Hij mocht als armoedige balling door Nederland, Duitschland en Engeland zwerven, hij vond nog tijd om dat geschrift samen te stellen, waarin hij het engelsche bloedsysteem in Hessen en Hanover aan de verachting der wereld prijs geeft. In hem waren de elementen vereenigd voor een Gracchus en Catalina beiden en men zou bijna zeggen, dat de fransche revolutie voor hem en hij voor de fransche revolutie geschapen waren. Deze twee duivelsche krachten behoorden bij elkander, vulden elkander aan; beiden konden bij niets beters vergeleken worden dan bij de kraters van een vuurberg, woord en daad waren bij beiden even gloeiende massa's. Wanneer Mirabau sprak, ging er een schok door de vergadering, terwijl het tooneelachtige van zijne houding en woorden werden uitgewischt door den persoon, die zijn rol tot natuur wist te verheffen.

(Wordt vervolgd.)

DE KOOKKUNST IN LONDEN.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566. Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

‘'t Is morgen begrafenis en men loopt er af en aan, zooals gij wel kunt denken, maar tegen het vallen van den avond is een vreemdeling binnengegaan met een zeer ongunstig voorkomen; hij zag gluiperig naar alle kanten rond en was daar nog toen ik het huis sloot. De pastoor is er ook zeer lang geweest, veel langer dan de vorige dagen en bij zijn vertrek was hij erg ontroerd en verontwaardigd, dat zag ik zeer goed.’

‘Van het eerste hebt mij niets gezegd,’ sprak vrouw Bentijn.

‘Waarom zou ik u verontrusten, moeder?’ antwoordde het meisje, ‘gij hebt toch reeds zorgen genoeg.’

‘Dan moet ik er ook nog iets bijvoegen,’ hernam de vrouw; ‘Agylaeus heeft, een uur geleden, Jan laten roepen en kort daarna zag ik hem op een drafje den weg naar de markt inslaan.’

‘Er zijn wellicht nog eenige beschikkingen voor de begrafenis te maken,’ zei de hopman, ‘er steekt toch niets buitengewoons in, dat uw man het een of ander voor den advocaat doet.’

‘Helaas, neen!’ sprak vrouw Bentijn; ‘Jan is sedert eenige weken ruim van geld voorzien en daarom bijna elken dag beschonken; wanneer alles in den haak was, zou men hem zoo ruim niet betalen of liever geheel niet gebruiken. Ik vrees dat er weêr iets achter schuilt, Jan zou anders reeds lang terug zijn, want van morgen was al zijn geld op en hij staat overal te diep in het krijt, om nog wat op den kerfstok te kunnen krijgen.’

En nu begon de vrouw te klagen over de slechte menschen, over den slechten tijd en haar ongelukkig lot. Vroeger was dat anders. Toen was haar man vlijtig en huiselijk, hij had een goed inkomen als zanger aan de kapel, maar slechte kameraden hadden zijn hoofd op hol gemaakt en hem aan den drank gebracht, en zoo was hij al dieper en dieper gevallen. Hij gaf niets meer om God of zijn gebod en natuurlijk ook niet meer om vrouw en kind, hij had omgang met allerlei slag van lieden, die in een kwaden reuk stonden, en liet zich betalen om het volk in de herbergen tegen de priesters en de kloosterlingen op te ruien.

Gedurende dit relaas kon men aan den hopman zeer goed zien, dat hij zich slechts uit welvoeglijkheid onthield van vragen, die hem als op de lippen brandden. Clara ontging dit niet en zij liet het wiel dapper snorren om eenige afleiding te geven. De vrouw zou waarschijnlijk haar jeremiade nog niet geëindigd hebben, wanneer zich niet een zacht getik aan de deur had doen hooren. Zij zweeg een oogenblik en ook het spinnewiel staakte zijn gesnor, en toen hoorden alle drie weêr duidelijk kloppen. Clara verliet haar stoel met een haast, die deed vermoeden dat zij eenig onheil vreesde, en opende de deur. Het was zeer donker buiten, men kon dus niet onderscheiden wie de vrouw was, die slechts even het hoofd binnen de deur stak en toen snel weêr verdween, na Clara eenige woorden te hebben toegefluisterd. Het meisje wierp haastig de deur dicht en sprak blijkbaar ontroerd:

‘Goddank, dat gij hier zijt, hopman, er is een boodschap voor u.’

‘Uit het huis met den ‘Hoorn?’ vroeg De Gruijter, terwijl hij met gejaagdheid van zijn stoel oprees.

Clara knikte met het hoofd. ‘De oude Lena was daar,’ sprak zij, ‘en die heeft mij dit briefje overhandigd, met verzoek het u onmiddellijk te bezorgen. Zij had zulk een haast, dat ik haar niet eens kon zeggen dat gij hier waart.’

‘Een briefje van Agnes!’ riep de hopman, de hand uitstekende.

Het was slechts een klein stukje papier, waarop blijkbaar in groote haast het volgende geschreven was:

> ‘Een voorgevoel zegt mij dat mijne vrijheid bedreigd wordt. Ik heb met den pastoor afgesproken, dat ik mij in dergelijk geval tot u zou wenden en verzoek u morgen, gedurende en na de begrafenis mijner lieve moei, een wakend oog op dit huis te doen houden. Mogen God en onze Zoete Lieve Vrouw mij beschermen.’

‘Zou die schurk van een advocaat het wagen.......!’ riep de hopman.

Hij kon van verontwaardiging geen woord meer uitbrengen, en 't was of zijn rechterhand de plaats zocht, waar gemeenlijk zijn degenknop te vinden was.

‘Lena sprak haastig eenige woorden die ik niet kon verstaan, maar ik hoorde haar toch duidelijk Claes de Leeuw en Willem Michielz. noemen’ hernam Clara. ‘Zij schijnt een gesprek afgeluisterd te hebben; die goede Lena heeft Agnes altijd zoo liefgehad, zij zou voor haar door het vuur loopen.’

‘Waar Willem Michielsz. in het spel is, kan zeker niet veel goeds verwacht worden,’ sprak de hopman, terwijl hij het briefje met buitengewone zorg bij zich stak; ‘die ellendeling is in staat voor geld zijn ziel te verkoopen en ik weet, dat hij een betaalde handlanger is van den advocaat. Ik ga morgen vroeg terstond maatregelen nemen.’

‘Zou het niet raadzaam zijn de overheid op de hoogte te brengen?’ vroeg vrouw Bentijn.

De Gruijter glimlachte pijnlijk. ‘Als de overheid haar plicht deed,’ zeide hij, ‘zouden wij zooveel schandalen niet rondom ons zien plaats grijpen.’

Hij had den hoed reeds in de hand om het huisje te verlaten, toen men in de verte hoorde zingen.

‘Dat is Jan,’ sprak vrouw Bentijn met een zucht; ‘hij moet geld ontvangen en gedronken hebben, want als hij nuchter is, maakt hij geen burengerucht.’

‘Dan zal ik maar terstond gaan, het is beter dat hij mij hier niet ziet,’ zei De Gruijter.

‘Neen, neen, blijf, hopman,’ hernam de vrouw. ‘Zooals ge weet, werd Jan in den vooravond ook bij den advocaat ontboden; wie weet of wij niet 't een of ander uit hem kunnen krijgen, want als hij wat op heeft, is zijn tong gemeenlijk los.’

De stem kwam al nader en nader en eindelijk hoorde men duidelijk het lied van den beruchten predikant Marot zingen:

> ‘Ghy sult u gheen ghesneden beelden,
> Gheen maecxels maken, wes 't oock sy;
> Wat hou en trouw ghy daer bedeelden -
> Uw Godt benijdet! Geloovet vry!’

‘Dat lied wordt bij de graspreeken gezongen, om het volk tot beeldstormerij aan te hitsen,’ sprak De Gruijter, terwijl een gloed van verontwaardiging zijn gelaat kleurde.

Clara was opgestaan en had de deur geopend. Een oogenblik later trad Jan Bentijn waggelend binnen. Hij droeg in de rechterhand een bruine kan met een tinnen klep,

zijn gelaat was vaalbleek en zijne oogen waren dof en waterig. Hij wilde op nieuw zijn lied aanheffen, doch zweeg toen hij zag, dat zijne huisgenooten niet alleen waren. Hij naderde achterdochtig, staarde De Gruijter een oogenblik vlak in het gelaat en zeide toen grinnekend:

'Gij hier, hopman, dat is goed; het zal Clara wat opvroolijken, want zij hoort liever een jongen vogel fluiten dan een oud-zanger zingen, ha! ha!'

'Foei, vader!' riep het meisje.

'Waarom foei?' hernam Jan; 'ik heb in mijn jongen tijd Grieksch en Latijn geleerd, ik weet heel goed, dat dappere krijgslieden gaarne bij de spinrokken zitten, als een knappe deern het wiel in beweging brengt, ha! ha!'

'Vader!' riep Clara andermaal, en het bloed steeg naar haar wangen.

'De hopman kwam vernemen naar het lijnwaad, dat ik van hem onder handen heb,' zeide vrouw Bentijn, om hare verlegenheid te verbergen.

'Ik mag den hopman wel lijden, al heeft hij mij ook uit de kapel gejaagd,' zei Jan, 'en ik weet ook wel waarom hij hier komt, ha! ha! Met juffer Agnes is het uit, glad uit, die kans is verkeken: zij wordt met de doodkist het huis uitgedragen... Krijg nu maar geen kleur, Claar, want daar steekt geen kwaad in... Met Wouter Harmsen wilt gij niets meer te doen hebben en wij zijn voor den drommel ook van goede afkomst. Ik heb Latijn geleerd en Grieksch ook, maar ik had geen lust om mijn jonge leven in perkamenten te versuffen, ha! ha!'

Clara had de handen voor de oogen geslagen, zij weende; de moeder kreeg berouw dat zij den jonkman opgehouden had, en gebood den dronkaard ernstig dat hij zwijgen zou.

'Laat hem maar praten, moeder Bentijn,' sprak De Gruijter, 'wij weten hoe het met hem gesteld is.'

'Zoo mag ik het hooren!' riep Jan, de kruik met een harden stoot op de tafel zettende. 'Leve de vrijheid, weg met de Spanjolen! Geef eens bekers, vrouw, groote bekers, ik heb met den hopman nog wat af te drinken, dat weet hij wel, want het is zijn schuld dat ik mijn ontslag gekregen heb; maar ik dien nu een andere broederschap, ik zing andere liedjes en word daar dubbel voor betaald. Kom, bekers, vrouw!'

Bentijn greep naar een stoel, bracht hem strompelend bij de tafel en ging naast De Gruijter zitten.

'Gij krijgt geen droppel meer, Jan,' sprak de vrouw, 'het is schandelijk en zondig om zich zoo te bedrinken.'

'Gij zijt een beste vrouw,' sprak Bentijn, 'maar daar hebt gij geen verstand van, hoor, geen lood verstand.'

Hij bracht de kruik voor den mond. 'Leven de Geuzen!' riep hij en slurpte met groote teugen een groote hoeveelheid brandewijn in.

De hopman had moeite om zich te bedwingen. 'Weet ge wel, Jan,' zeide hij, 'dat gij den naasten weg naar de gevangenis zoekt? Zulke oproerige kreten laat men hier in de stad nog niet ongestraft toe.'

'Niet,' zei Bentijn, met de armen zwaaiende, 'nu, dan zal ik u nog wel iets anders laten hooren.'

Hij veegde met den rug van zijn rechterhand den mond af en zong:

'Hebdy niet ter Missen gheweest
   In der Papen kercke?
't Guychelspel dat men daer leest,
   Gaet het wel te wercke;
Oremus craeyen, Cruycen saeyen,
Nyghen, draeyen, soo ick 't wel aenmercke.'

De Gruijter was van zijn stoel opgestaan. ‘Dat gaat te ver,’ riep hij verontwaardigd uit, ‘ik kan niet gedoogen, dat in Den Bosch ongestraft zulke schandelijke liederen gezongen worden, die men in Antwerpen, dat broeinest van goddeloosheid, maakt en verspreidt om het land in oproer te brengen. Vrouw Bentijn, gij moet er op rekenen, dat uw man achter slot komt; ik wil de godsdienst en de priesters niet hooren bespotten en heb als hopman nog invloed genoeg, om daar een einde aan te maken.’

Clara vloog bij die woorden ontsteld van haar stoel op en greep beide handen van den hopman.

‘Ach, mijn arme vader..... ik bid u, maak hem nog niet ongelukkiger,’ riep zij uit.

‘Maar hij zal u beiden met zulke hemeltergende woorden en liedjes hoe langer hoe dieper in het verderf storten, Clara,’ hernam De Gruijter, terwijl zijn oog vol innig medelijden op het meisje bleef rusten.

‘Ik weet het wel, ik weet het wel,’ riep zij, ‘maar het is mijn vader; laat hem niet gevangen nemen, beschuldig hem niet, ik smeek het u.’

‘Wat zegt de hopman?’ vroeg de dronkaard, die wel zag dat er iets ongewoons gaande was, doch meer en meer zijn bewustzijn verloor.

‘Gij zult het niet doen, dat weet ik wel,’ vervolgde Clara dringend, ‘en het zou ook niet goed zijn, want gij vergeet, dat wij wellicht nog iets van hem kunnen hooren over 'tgeen Agnes bedreigt.’

‘Wat zegt de hopman toch?’ vroeg de dronkaard andermaal, terwijl hij naar de kruik greep en nog een teug nam.

‘Hij zegt, dat gij u om den tuin laat leiden,’ sprak zij gevat, ‘dat gij voor een bagatel voor groote heeren de kastanjes uit het vuur haalt, zonder te weten wat zij eigenlijk in hun schild voeren.’

‘Kastanjes uit het vuur halen, hoe zoo?’ vroeg Bentijn, die zich slechts met moeite op zijn stoel in evenwicht kon houden.

‘Wel, gij hebt nu weêr een boodschap voor

den advocaat moeten doen, en ik weet beter waarvoor dan gij.'

'Zoo, zoo, ha! ha!' Dat was alles wat de dronkaard zeide.

'Zeker, hij gebruikt u als een hond om het wild op te jagen, gij laat u misleiden,' vervolgde Clara.

'Misleiden, ha! ha!' sprak Bentijn met dubbele tong. 'Misleiden..... ik moest niet beter weten..... Jan is zoo onnoozel niet als zij wel denken..... Ik weet heel goed wat Willem Michielsz. te doen heeft, al zeggen zij mij niets.... Mij misleiden..... ha! ha! dat zou ik wel eens willen zien....... Een verlofbriefje van den schout om de Vughterpoort te openen, en een paard om Agnes.....'

'Wat moet dat beteekenen?' riep de hopman ontsteld.

Bentijn had andermaal de kruik voor den mond gebracht, alvorens zijne vrouw of dochter zulks konden beletten. Hij nam nog een teug, doch toen ontglipte de kruik aan zijne handen, zijn hoofd zwol op, zijne oogen werden vuurrood en hij viel voorover op de tafel neder.

Een groote gemoedsbeweging had zich van den hopman meester gemaakt, hij vermoedde, dat het geheim van Bentijn in verband stond met het briefje van Agnes.

'Jan!' riep hij, den dronkaard heen en weer schuddende, 'luister eens: gij kunt veel geld verdienen, zooveel ge maar wilt zelfs, als gij mij zegt, wat met dat paard moet gebeuren.'

'Ja, ja, een paard,' stotterde Bentijn half verstaanbaar. '.....Ik weet wel wat ik zeg, ik ben niet dronken.... laat mij liggen..... ik wil slapen..... doe de gordijnen dicht.'

De Gruijter verkeerde in groote opgewondenheid, hij wilde den dronkaard bij den kraag vatten en het geheim als het ware uit hem schudden.

'Laat Jan een poosje stil liggen,' sprak vrouw Bentijn, den hopman tegenhoudende, ''t gebeurt wel meer, dat hij in zulk een roes luide spreekt.'

'Maar als het dan eens te laat mocht zijn,' bemerkte De Gruijter ongeduldig.

'In 's hemels naam, met geweld zult gij toch niets uit hem krijgen.'

Alle drie hadden zij de oogen onafgebroken op den dronkaard gevestigd, die nu en dan binnensmonds prevelde. Het waren eerst onverstaanbare klanken, doch allengs kon men enkele woorden opvangen, ofschoon zonder samenhang. Eindelijk werd hunne aandacht meer en meer gespannen, want Jan begon wat duidelijker te spreken.

'Misleiden!'... herhaalde hij eenige malen, 'ik weet wat ik weet..... Agnes moet weg..... van nacht nog.....'

De Gruijter kon zich niet meer bedwingen, er ontsnapte een kreet aan zijne lippen, doch Clara legde de hand op den mond en bedwong hem.

'Van nacht nog,' herhaalde Bentijn, '.....ik begrijp alles..... want het paard moet om één uur klaar staan.'

'Groote God, welk een schelmstuk wil men uitvoeren!' riep de hopman.

Hij nam haastig zijn hoed. 'Hoe laat is het?' vroeg hij en in zijne oogen fonkelde een vuur, dat Clara deed sidderen.

''t Is zoo even elf uur geslagen op de St.-Jan,' antwoordde zij. En toen naar De Gruijter gaande vervolgde zij: 'Neem u in acht, hopman, gij zijt erg opgewonden.'

'Wie zou bedaard kunnen blijven tegenover zulke ellendelingen!' riep hij.

'En toch zult gij meer door bedaardheid en list dan met geweld tegen hen vermogen,' hernam het meisje en men zag tranen over hare wangen rollen. 'Mijn vader is ook schuldig, hopman, dat weet ik wel, maar stort hem toch niet in 't verderf.'

'Ja, hij is uw vader, Clara,' hernam De Gruijter, '..... anders..... nu, goeden nacht!'

Hij verliet ijlings het huis.

Toen Clara hem volgde om de deur te sluiten, doorkliefde een bliksemstraal de lucht en kort daarop volgde een geweldige donderslag, die rommelend in de verte wegstierf.

‘Het gaat noodweêr worden, moeder,’ sprak zij, na een kruis te hebben gemaakt, ‘'t is of de zwarte lucht op de huizen hangt. Ik vrees dat wij een akeligen nacht te gemoet gaan; laat ons daarom vader naar bed brengen en dan wat gaan bidden.’

(Wordt vervolgd.)

Geïllustreerde reisschetsen.

IV.
Venetië.
(Slot.)

Ons verlangen om de prachtige kathedraal van binnen te zien was groot; wij verzuimden dan ook geen oogenblik om den rijkdom van stijl en marmer te bewonderen, en traden langs de groote koperen deuren, welke eens de Sophiakerk van Konstantinopel versierden, Venetië's hoofdkerk binnen.

Het onvergelijkelijke tafereel, dat wij daar aanschouwden, gaat alle beschrijving te boven en doet elken bezoeker, zoodra hij de kerk binnentreedt, verstomd stilstaan. Aan die verbazing komt wel een einde, doch bij elke schrede opent zich een nieuw gezichtspunt, dat u opnieuw doet stilstaan om het in al zijne volheid te genieten.

Het daglicht valt door groote in den gevel en de koepels aangebrachte rosetten en vensters, zoodat slechts het bovengedeelte der kerk sterk verlicht is, terwijl in de benedenruimte voortdurend eene zachte schemering heerscht. Het is echter juist dit groot contrast, dat den rijkdom der versieringen in al haar oosterschen gloed zoo sterk doet uitkomen.

De onafzienbare rij zuilen, welker kapiteelen eene mengeling zijn van pracht en kunst, zooals zich niemand, die dit nooit gezien heeft, droomen kan, beginnen door hunne schittering van goud en zilver, als het ware te leven en schijnen den bezoeker de roemrijke gebeurtenissen te verhalen, waarvan zij eenmaal getuigen waren.

Niets is gespaard om de plaats, waar de asch van den H. Marcus bewaard wordt, zoo luisterrijk mogelijk te doen zijn en de geslepen edelgesteenten, die in de marmeren bloemknoppen der kapiteelen zoowel als in de mozaïeken der zijwanden in al hun gloed fonkelen, maken de kathedraal tot een der rijksten van de wereld.

Onder den middelsten der vijf koepels, die door 36 marmeren zuilen van allerlei kleur gesteund wordt, verheft zich het hoofdaltaar, dat als het middelpunt van dezen onvergelijkelijken tempel, ook het rijkste is aan kunst- en andere schatten. Mozaïeken in zuiver zilver en goud gevat, zuilen van echt, doorschijnend albast, een verhemelte in terpentijnsteen gebeiteld, een overvloed van kostbaar en veelkleurig marmer, dit alles vraagt de aandacht van het oog, dat zich nooit moede kijkt op dit kunstjuweel.

Wij wandelden zwijgend door de beuken en ik geloof, dat zelfs de professor het profaan zou gevonden hebben daar een woord te spreken.

Langer dan een uur verbleven wij in de kerk, doch tot het laatste oogenblik had ik denzelfden indruk als dien, welken ik ondervond, toen ik voor 't eerst binnentrad, en aan de gelaatstrekken mijner reisgenooten kon ik zeer goed bespeuren, dat zij in dezelfde stemming waren.

Weêr op het Piazza gekomen, stelde ik voor terstond naar ons hotel te gaan, want alles wat ik nog verder zou zien, moest onbeduidend zijn voor mijn hoog opgevoerd gevoel.

‘Hoe billijk ook uw wensch is,’ kreeg ik van den student ten antwoord, ‘toch moet ik u er aan herinneren, dat het heden de laatste dag van ons verblijf te Venetië is, zoodat, indien er nog iets te zien is, wij daarvan moeten profiteeren.’

Onder deze woorden zag hij den gondelier aan.

‘Het *darsend*, signori,’ zeide deze, laconiek.

‘Het arsenaal! Maar wat kan daar anders te zien zijn dan eene massa wapens en vaandels?’ riep een der jonge dames verdrietig.

‘Neen, neen,’ antwoordde de kapelaan lachend, ‘een arsenaal, dat door een Dante in zijne *Hel* bezongen werd, verdient toch zeker wel onze belangstelling.’

‘Een arsenaal, door Dante bezongen?’ vroeg de student, doch kreeg geen antwoord, want de opmerking van den kapelaan had ons allen reeds voor het bezoek daarheen gewonnen.

Langs de heerlijke marmeren kade wandelden wij naar het arsenaal, dat, zooals de kapelaan onderweg vertelde, eene wereldvermaardheid bezit en niet ten onrechte door Dante het wonder van Italië genoemd was.

Geheel afgezonderd van alle gebouwen, omgeven door hooge muren, voorzien van torens en bastions, ligt het arsenaal daar als eene trotsche vesting, als eene stad op zich zelve, die zich met hare huizen-rijen, pleinen, kanalen en torens bijna twee uren in 't ronde uitstrekt en over verschillende eilanden verdeeld is.

De deur, waardoor men van de landzijde daar binnentreedt, is een grootsch werk, dat om zijn prachtige beelden, waaronder de twee groote leeuwen, die weleer de haven van Athene versierden, terstond de aandacht trok.

Een groot stuk wereldgeschiedenis ontrolt zich voor onze oogen bij het aanschouwen van dit eerbiedwaardig gedenkteeken.

De meeste muren zijn bedekt met opschriften, welke de Noormannen en de oud-noordsche lijfwacht der byzantijnsche keizers in het marmer gegrift hebben, terwijl alles wat men er vindt herinnert aan het bloeiende verleden van de beheerscheres der Adriatische Zee: de helm van Dandolo, de wapenrustingen der bedwingers van Cyprus en Candia, turksche vaandels en paardenstaarten, pijlen en bogen, enterdreggen en bijlen, alles is eene sprekende herinnering van Venetië's voormalige roem en grootheid.

Terecht merkte de kapelaan op, dat, zoo het St.-Marcusplein en Venetië's paleizen en kerken tot een maatstaf kunnen dienen van den vroegeren rijkdom der doge-stad, het arsenaal alleen een recht denkbeeld geeft van de macht, die de republiek in haar bloeitijd bezat.

‘Deze is echter geheel verdwenen,’ voegde hij er bij. ‘Zie slechts. De achttien linieschepen en zes fregatten, zoowel als de wapens voor tachtig duizend man troepen, welke hier nog kort vóór het te gronde gaan der republiek aanwezig waren, zijn verdwenen en treurig ligt daar de *Bucentoro*, ontdaan van zijn praal en versieringen.’

‘Bedoelt ge dat schip?’ vroeg ik.

‘Ja,’ ging onze bekwame leider voort, ‘de *Bucentoro* was eens het prachtige met goud en beeldwerk versierde schip, dat op elken Hemelvaartsdag, omringd door duizenden barken en gondels, de dogen en andere voorname personen der republiek naar de Lido voerde.

De geheele bevolking bevond zich alsdan in hare rijk versierde vaartuigen op de lagunen; bloemen, kransen en vanen versierden zeilen, touwen en masten, want Venetië vierde op dien dag haar merkwaardigsten feestdag.

De doge, op het dek van de *Bucentoro* gezeten en door de vreemde gezanten, den geheelen Senaat, de voornaamste staatsbeambten en de standaarden der republiek omstuwd, stevende des morgens naar de Lido en wierp een gouden ring met saffieren steen in de golven, terwijl hij de bekende woorden uitsprak:

'Wij huwen u, o zee, ten teeken eener wezenlijke en bestendige heerschappij.'

'De stoet woonde op de Lido eene H. Mis bij en keerde vervolgens naar de stad terug, waarna de doge zich met de gezanten en de nobili aan een schitterend gastmaal vereenigden, terwijl de rijkversierde en des avonds geïllumineerde *Bucentoro* voor een ieder te zien was en des nachts hier onder zijn afdak, op de werf van het tuighuis werd teruggebracht.'

'Hoe is deze plechtigheid ontstaan?' vroeg de architect.

'Zij had haar oorsprong te danken,' antwoordde onze verteller, 'aan de in 997 door de Venetianen op de roofzuchtige bevolking van Nareta behaalde schitterende zege. Sedert echter Paus Alexander III, bij gelegenheid van zijne verzoening met keizer Barbarossa, de republiek op Hemelvaartsdag de leenhuldiging over de Adriatische Zee schonk, kreeg het feest, of liever de plechtigheid eene bijzondere wijding, en tot de opheffing der republiek is zij in stand gebleven.'

Tegenwoordig is het op de werf, waar eens de talrijke vloten en legers lagen, die tegen het Oosten en Westen uitgerust werden, zeer stil en eenzaam, en de uitgestrekte werk-

plaatsen, waarin de werpstukken werden vervaardigd, die de turksche vloot in de haven van Lepanto verwoestten, zijn verlaten; in één woord, er heerscht eene stilte van het kerkhof, die elkeen onaangenaam moet aandoen.

Wij verlieten het arsenaal om nog eenige kerken te bezoeken, namelijk de San-Sebastiano, waar Paul Veronese, en de Franciscanerkerk, waar Titiaan, deze twee groote Venetianen, begraven liggen. Beiden hebben een graf hunner waardig, want langs de kapellen, waar hun overschot rust, leven zij in hunne geniaalste scheppingen voort, die als eene aanvulling moeten dienen van hunne namen, welke zonder eenige praal op de zerken gebeiteld zijn.

Wij wandelden naar het hotel terug. Onderweg vroeg ik aan den kapelaan eene verklaring van het woord Lido, waarvan hij ons verteld had; hij zeide:

‘De Lido is eene lage landtong in de Adriatische Zee, vlak voor Venetië. Van den mond der Tagliamento tot dien der Po heeft men vele groote duinen of lido's; de landtong van Malamocco heeft echter dien naam gekregen en onder de Lido wordt deze plaats en geene andere verstaan. Zij ligt omstreeks twee uren van de stad en bezit de muren, waaraan Venetië haar behoud en hare zegepraal over de zee te danken heeft.

‘Het is eene merkwaardige plaats,’ voegde hij er bij, ‘want aan het einde van de Lido, namelijk in de straat van Malamocco, werden de zeeslagen tusschen Genua en Venetië geleverd, die even romantisch waren als de strijd tusschen Troje en Thebe en bloedig en hartstochtelijk, als er ooit oorlogen tusschen republieken gevoerd zijn.’

Afscheid te nemen van Venetië kost moeite en het was met een zekere treurigheid, dat wij 's avonds in ons hotel de plannen voor het vervolgen der reis bespraken. Het gesprek wilde dan ook volstrekt niet vlotten, telkens liep het als vanzelf over Venetië en zijne wonderen, en gaarne zouden wij nog bij zoo menig schoon of gedenkwaardig gebouw, bij zoo menig kunstvoortbrengsel, bij zoo vele beroemde mannen van Venetië stilgestaan hebben; onze tijd was echter beperkt, wij moesten onze omzwervingen staken en afscheid nemen van de beroemde doge-stad.

Mozaïek.

De baromotor van Bozérian.

- De baromotor van Bozérian heeft ten doel, om kleine werktuigen in beweging te brengen zonder aanwending van stoomkracht, welke voor zulke werktuigen veel te kostbaar is. Het toestel wordt, als de naaimachine, of de draaibank, met de voeten bewogen. Het bestaat uit twee voettreden, die met een drietal hefboomen in verbinding staan en deze in beweging brengen. Van de hefboomen wordt de beweging overgeplant op een stang, die zich heen en weêr beweegt en een vliegwiel en een klein rad doet draaien, waarover men een riem kan laten loopen, die het verlangde werktuig in beweging zet.

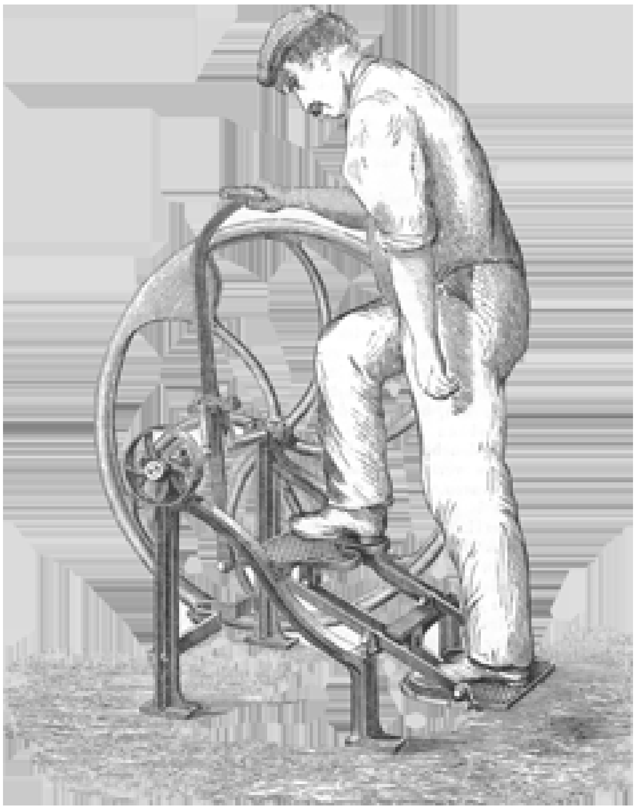

DE BAROMOTOR VAN BOZÉRIAN.

Bedelscholen in Londen.

- Een der zonderlingste instituten te Londen is de school, gehouden door een oud wijf, dat de kinderen onderwijst in de onuitputtelijke kunst van bedelen. Londen verschaft dagelijks den kost aan vijftien duizend straatbedelaars en daaronder zijn er, die men schat op een inkomen van dertig shillings of achttien gulden per dag. Velen van deze schavuiten vereenigen zich tot groepen in kroegen of koffiehuizen, waar des avonds heel deftig whist en boston wordt gespeeld, terwijl de bedeljongens lustig drinken en dansen. Een bedelwijf, dat weet te speculeeren, betaalt voor een kind, als het er echt ellendig, gebrekkelijk en ziek uitziet, met het grootste genoegen twee shillings en meer aan daghuur. Een blindeman is duurder; hij doet het voor niet minder dan drie shillings daags en de prijs stijgt naarmate hij magerder is en leelijker gezichten kan trekken. De meest gezochte artikelen zijn jongens, die door het kunstmatig verdraaien hunner ledematen zich in allerhande soort van kreupelen kunnen veranderen, en daarbij links en rechts scheel zien. De bedelaars houden echter de kinderen niet bij zich, maar brengen ze naar de bedelschool, waar zij nog wat leeren kunnen. Behalve de bedelschool zijn er nog bijzondere magazijnen, waar de kinderen 's morgens afgehaald en 's avonds weêr teruggebracht worden. 't Spreekt van zelf dat de bedelaar of bedelares, die zulk een toonbeeld van ellende huurt, bij den eigenaar van die rariteitenverzameling een borgtocht of onderpand moet achterlaten.

Porseleinen violen.

- Porseleinen violen zijn niet zulke groote zeldzaamheden als men wel zou denken. Tegen het einde der 17 eeuw werden o.a. te Delft drie zulke violen gemaakt door een bekenden pottenbakker. Een daarvan bevindt zich in een museum in Frankrijk, een tweede behoort aan den heer John Loudon in Den Haag, terwijl de derde het eigendom is van een Brusselschen particulier.

De petroleum-handel.

- De amerikaansche petroleum-handel heeft een ontzettenden omvang bereikt; er is geen deel van de beschaafde wereld, waarheen niet van daar petroleum verscheept wordt. Voor het tegenwoordige worden in de havens van New-York, Philadelphia en Baltimore te samen niet minder dan 200 schepen er mede bevracht. Men schat het aantal petroleum - bronnen in Pensylvanië en West-Virginië op 20,000, met eene opbrengst van 88 millioen barrels of vaatjes, ter waarde van 300 milioen dollars op de plaats van herkomst.

Straat-locomotieven.

- Het groote beletsel, dat tot heden het practisch gebruik der straatlocomotieven in den weg stond, het ontsnappen van stoom, cokes, asch en vonken schijnt opgeheven te zijn. Dezer dagen lazen wij, dat de heer Titken Mention te Luik een middel heeft uitgevonden, om deze bezwaren te voorkomen. Het is een toestel, dat zijn stoom ontleedt in zijne beide bestanddeelen, zuurstof en waterstof, terwijl tevens de trek en de verbranding worden bevorderd. Dit toestel wordt aangewend op een verticalen ketel, zoodat men den haard aan alle kanten kan openen en de conducteur, tevens stoker en machinist, zich voor en achter de machine kan plaatsen. De uitvinding kan ook op locomotieven, stoombooten, enz. worden toegepast.

Kinderspeelgoed.

- Waar komt het kinderspeelgoed vandaan? vroeg onlangs een tijdschrift, en gaf er het volgende antwoord op: Straatsburg voorziet ons van wagentjes en kleine karren, Metz van het vragen- en antwoordenspel, Amiens en Villers van poppen, fluitjes zijn de glorie van Saint-Cloud en Oyonnaq, alle springende kikvorschen komen uit Tyrol, de looden soldaten worden door Piëmont geleverd, de fijnere soorten van soldaten en poppen komen uit Neurenberg, Saksen zendt de bekleede dieren, het Schwartzwald stallen, arken en withouten beesten, Parijs heeft het monopolie van houten sabels, geweren, kanonnen, tooneelen, militaire uitrustingen, mirlitons, enz.

De kuchhoest.

- Deze hoest behoort, zooals men weet, tot de aanstekelijke ziekten. Even als bij velen dezer heeft men in den lateren tijd de eigenlijke aanstekingsstof waargenomen

in den vorm van kleine, voor 't bloote oog onzichtbare schimmelplanten. Dr. Tschamer heeft nu bemerkt, dat deze schimmel zich ook op aangestoken sinaas' en gewone appelen bevindt. Op de oneffen in duizenden vlakjes verdeelde schild van den oranjeappel, ziet men in de kleine putkes zwarte en donkerbruine stipkes, die zich gemakkelijk als een poeierachtige massa laten verwijderen. Na een microscopisch onderzoek bleek deze massa te bestaan uit een opeenhooping van dergelijke schimmelplanten. Om zich van de identiteit dezer beide schimmels te overtuigen, nam Dr. Tschamer 2 zwarte stipkes van een oranjeappel en bracht ze door een diepe ademhaling in de long. Na eenige dagen bemerkte hij een gekittel, en na acht dagen een krampachtig hoesten. Bij onderzoek bleek, dat bij hem dezelfde verschijnselen waren waar te nemen als bij verkouden kinderen. Is de ontdekking juist, dan dient men beide genoemde vruchten goed te reinigen voor men die met de schil nuttigt.

[Nummer 11]

Een gestrande reuzenpoliep. - Een vreemdsoortige vulkaan. - Bronnen en fonteinen. - Kashgar.

De fantasie der oude zeevaarders en der nieuwe romanschrijvers bevolkte de zee met reusachtige monsters, pieuvres, poliepen, kraken, zeeslangen of hoe men dergelijke watermonsters meer heeten moge; vooral de zeeën in het hooge noorden en het verre zuiden waren met die verschrikkelijke ondieren bevolkt, en zoo erg was het, dat de grootste schepen met hunne bemanning dikwijls een prooi werden dier ontembare waterbewoners. Deze omklemden de vaartuigen met hunne lange armen en sleepten ze mede naar de diepte, waar het scheepsvolk eene welkome prooi van de akelige zeemonsters en hunne jongen werd. Zoo erg liep het in de middeleeuwen, dat geen zeeman het waagde ver naar het zuiden door te dringen, uit vrees daar een zekere prooi der verschrikkelijke poliepen te worden; zoo erg gaat het nòg in de geschriften van zekere romanschrijvers, dat men ze met schrik uit de hand legt en gansch niet zeker is de fantastische monsters niet 's nachts als een nachtmerrie in den slaap weer te zien.

De vraag bestaat echter zijn de zeeslangen, pieuvres, enz. geheel denkbeeldige wezens of heeft men hier met eene sterk overdreven voor-

GENTSCHE TENTOONSTELLING 1877. DE SCHELDE BIJ HOOG GETIJ, NAAR H. PERMEKE.

stelling te doen? Een tijdlang waren de gevoelens hierover zeer verdeeld; wel had men verhalen, ook van latere zeelieden, die zeemonsters beweerden gezien te hebben, wier omvang en kracht nog altijd aan het fabelachtige grensden, doch de natuuronderzoekers, die gaarne alles met eigen oogen zien, meenden op dergelijke vertellingen niet te mogen betrouwen, en zoo bleef het bestaan der reuzendieren nog lang een raadsel. In de laatste jaren is daaromtrent echter alle twijfel opgeheven; volkomen geloofwaardige personen hebben op den oceaan zeeslangen van overgroote afmetingen en de zonderlingste reuzenpoliepen waargenomen, terwijl zij het proces-verbaal hunner bevinding door talrijke ooggetuigen deden onderteekenen.

Een der merkwaardigste ontdekkingen op dit gebied is ongetwijfeld die van den reuzenpoliep, een paar maanden geleden door een paar visschers op den noordelijken oever van de Trinity-baai, bij Catalina in New-Foundland (Vereenigde Staten van Noord-Amerika) gevonden.

Door de keerkringsstroomen op het strand geworpen, mocht het dit vreemdsoortige dier niet meer gelukken de zee te bereiken en werd het nog levend gevonden, doch de visschers durfden het niet naderen, alvorens het in zijne worsteling om weêr in zijn element te komen gestorven was. De visschers scheepten hunnen vond in en brachten haar naar St.-John, waar zij het dier, na het gedurende eenigen tijd tentoongesteld te hebben, aan het bestuur van het aquarium te New-York verkochten, waarna het door de stoomboot *Cortes* naar die stad werd overgebracht. Hoewel eenigszins beschadigd, lokt het dier tallooze bezoekers en is het de trots der Amerikanen, zooals de beruchte gorilla Pungo gedurende zijn kort maar veelbewogen leven, die der Berlijners was.

Geen wonder! het reuzendier is ongeveer tien voet lang en tien voet in omtrek, de romp eindigt in een vinvormigen staart, die bijna drie voet breed is; het hoofd heeft niet minder dan 4½ voet in omtrek, terwijl de vreeselijke oogen acht duim in middellijn hebben. Het verschrikkelijkste van het dier zijn echter de tien armen, die bij den kop hun oorsprong nemen en zich als stralen naar alle richtingen heen bewegen. Acht dezer armen hebben eene lengte van elf voet, de twee langste echter van dertig voet, d.i. bijna tien meters. Met deze beide armen zou het dier dus een lichaam kunnen omvatten, 'twelk een omtrek van 60 voet heeft! Alle armen zijn met talrijke zuigers voorzien; aan de kortste telt men er ongeveer 250, aan de langste dubbel zooveel.

De visschers, die het ondier vonden, verhalen dat het nog in zijnen doodstrijd verschrikkelijk was; het sloeg zijne reusachtige armen naar alle richtingen uit, een steunpunt zoekende waaraan ze zich konden vastklampen; het water spatte als schuim omhoog en de visschers, die zich in de nabijheid waagden, werden door den zonderlingen regen overspat.

Dat bij de ontmoeting van zulk een reuzenpoliep in de onbekende zeeën onze vroegere zeevaarders den schrik om het hart sloeg en zij daardoor tot het besluit kwamen, dat de zuidelijke zeeën met onweêrstaanbare monsters bevolkt waren, kan na de beschouwing onzer afbeelding op de laatste bladzijde niet meer zooveel verwondering wekken.

Nu wij eenmaal in Amerika zijn, willen we onze lezers naar het zuidelijk gedeelte van dit werelddeel overvoeren - naar het ‘goudrijke’ Peru der eerste ontdekkers, ofschoon het land in dit opzicht zijn ouden roem slecht gehandhaafd heeft. Het zijn

echter niet de voormalige goud-, noch de tegenwoordige diamantmijnen van Peru, die op dit oogenblik onze aandacht trekken, maar de vulkaan Colopaxi, die zich in den laatsten tijd geducht geroerd heeft. Onze lezers weten wat een vulkaan is, en toch is de benaming vuurspuwende berg op den Colopaxi niet volkomen van toepassing. Deze berg wierp bij zijn laatste uitbersting geen vuur, zooals bijv. de Etna en de Vesuvius, maar, wat men van een vulkaan niet zou vermoed hebben, eene ontzaglijke hoeveelheid water uit. Eene bergoverstrooming dus!

Te midden van een geweldigen aschregen braakten alle kraters van den Colopaxi tegelijk ontzaglijke watermassa's uit, die de omliggende landstreek overstroomden en alles op haar doortocht verwoestten. Uitgestrekte plantages werden geheel vernield; de gebouwen, aanplantingen, zelfs zware bosschen werden meêgesleept en talrijke fabrieken en andere werkplaatsen verdwenen van den bodem. De nood was groot over een uitgestrekte landstreek: duizenden stuks vee kwamen in de golven om en, wat nog meer te bejammeren is, honderden menschen vonden hun graf in de op zulk eene buitengewone wijze gevormde watervlakte. Nog uitgestrekter zou de ramp geweest zijn, indien het bergwater in de talrijke rivieren en kanalen geen uitweg had kunnen vinden; thans bleef ten minste de stad Lamcungo gespaard, welker bewoners overigens uren lang in doodsangst verkeerden, bij het woelen van den vreesselijken nabuur, den bergreus Colopaxi. De bevolking der stad moet wel eene aanschouwelijke voorstelling, eene al te aanschouwelijke zelfs, van den toestand ontvangen hebben, waarin achttien eeuwen geleden Herculanum en Pompeji verkeerden, al werden de Peruanen juist niet door het vuur bedreigd. Door den geweldigen aschregen werd de dag in een zwarten nacht herschapen; bloedroode bliksemstralen doorkliefden langs alle kanten de lucht en in de verte hoorde men het gebruis der woedende golven, die van den berg af steeds nader kwamen en als vijandelijke heirlegers de stad dreigden te overstelpen. Het moeten vreeselijke uren geweest zijn die de bewoners doorbrachten; gelukkig kwamen zij echter met den schrik vrij, daar de tusschen de stad en den Colopaxi stroomende rivier het dreigende water afleidde. De omliggende landstreek was echter aan eene woestenij gelijk gemaakt en de ontsnapte bewoners van de streek zullen zich ongetwijfeld nog lang de laatste uitbarsting van den waterberg herinneren.

Behooren reuzen-fonteinen als de Colopaxi gelukkig tot de zeldzaamheden, kleinere, doch ook minder gevaarlijke natuurlijke bronnen en fonteinen worden op onze aarde alom gevonden. Daarbij hebben deze dikwijls de eigenaardigheid, uit den kouden grond kokend of warm water op te geven, 'tgeen, merkwaardig genoeg, het meest in de koude landen voorkomt. IJsland bijv., dat gedurende het grootste gedeelte van het jaar met sneeuw bedekt is, bezit talrijke warme bronnen, waarin een ei binnen weinige minuten gekookt kan worden, zoodat men er des noods zonder vuur zijn aardappels in klaar kan maken.

Ook de Vereenigde-Staten van Noord-Amerika kunnen merkwaardige plekken aanwijzen, waar de natuur overvloed van warm water geeft en daardoor badplaatsen vormt, waaraan niets ontbreekt dan de gewone bezoekers om ze een algemeene vermaardheid te geven. Zulke warme bronnen vindt men vooral in Yellowstone; aan den voet der Rotsgebergten ontspringt hier het water uit den steenachtigen bodem en vormt talrijke heete stroomen, die zich òf in bekkens vereenigen, òf als beken door de streek vloeien. Het water der bronnen is met kalkdeelen bezwangerd en vormt, na verloop van eeuwen, talrijke verblindend witte heuvels van de zonderlingste gedaanten. Sommige dier heuvelen verkrijgen reusachtige afmetingen, zooals die,

welke op onze gravure afgebeeld is en eene hoogte van veertig voet bereikt. Ter oorzake van zijn vorm draagt hij den naam van phrygische muts, daar hij op eenigen afstand volmaakt op die symbolische voorstelling gelijkt.

De heuvel is na verloop van tijd door eene fontein van kokend water gevormd, die echter sedert lang niet meer in werking is.

Het meerendeel der bronnen ontspringt op een ongeveer driehonderd meters hooge bergvlakte. Dit plateau, 'twelk duizend meters lang is, wordt over zijne geheele lengte met bronnen en beken doorsneden, wier kalkhoudend water er eene oogverblindende witheid aan geeft.

Door een dier wonderbare spelingen der natuur is deze plek een der doeltreffendste natuurlijke badplaatsen geworden. De beken op het plateau vormen een groot aantal albasten bekkens van vier tot acht voet in het vierkant en drie à vier voet diepte. Het water dezer bekkens heeft een zeer verschillenden warmtegraad, naarmate zij op grooteren of kleineren afstand van de bron gelegen zijn. De badgasten *in spe* hebben dus slechts de temperatuur te kiezen, die zij voor hunne wezenlijke of ingebeelde kwalen het doelmatigst vinden. Moeder natuur heeft op deze plek voor alles en allen gezorgd.

Dit merkwaardig oord belooft voor Noord-Amerika te worden, wat Baden en Homburg voor de Duitschers, de Engelschen, de Belgen en Nederlanders is. De amerikaansche Senaat schijnt dit insgelijks ingezien te hebben; althans dit hooge staatslichaam heeft beslist, dat de plek niet mag bebouwd worden.

Het reizen gaat tegenwoordig snel, de ge dachte echter nog sneller, en terwijl locomotief en stoomboot er nog dagen voor behoeven om van het eene werelddeel naar het andere te komen, voert de schrijver zijne lezers op de ‘vleugelen der gedachten’ in een oogwenk van den eenen uithoek der aarde naar den anderen. Vertoefden wij tot nu toe in Amerika, met eenige regels stappen we naar Azië over, en wel naar den noordelijken uithoek van het onmetelijke China, het emiraat Kashgar.

Sedert eeuwen door de vaste banden eener strenge overheersching aan de verheven keizers van het Hemelsche Rijk verbonden, heeft Kashgar later zijne onafhankelijkheid weten te heroveren, ofschoon het land door den eeuwenlangen gedwongen omgang met de Chineezen vele hunner gebreken heeft overgenomen. Behendige roovers, volleerde dieven, onverbeterlijke leugenaars, valt er dus op het karakter der bevolking van Kashgar niet te roemen, terwijl zij als belijders van den mahomedaanschen eeredienst bovendien het fanatisme der Turken hebben overgeërfd.

Later vinden we wel gelegenheid een tochtje door dat land te maken en zijne eigenaardigheden op te nemen; daar mijne lezers echter op de gastvrijheid van zulk een volk weinig gesteld zullen zijn, ben ik wel genoodzaakt in de eerste plaats over de herbergen of logementen van dit land, bepaaldelijk van de hoofdstad, insgelijks Kashgar genaamd, te spreken. Onze gravure op bladzijde 85 ontslaat mij van de moeite veel over de inwendige inrichting dier onmisbare pleisterplaatsen te zeggen. De tafels welke men er vindt zijn eene weelde, die geen enkel particulier in dit land zich veroorlooft. Iets anders is het met de bekkens, die men op iedere tafel ziet en waarin de geloovige muzelman voor en na den maaltijd de handen wascht: deze treft men noodzakelijkerwijs in iedere mahomedaansche woning aan.

Wat ons echter voor het oogenblik het meeste belang inboezemt zijn de spijzen, over welker deugdelijkheid mijne lezers in zulk een afgelegen land met recht twijfel konden voeden. Gelukkig kan ik ze omtrent dit gewichtig punt de meest geruststellende verzekeringen geven, al bestaat de hoofdschotel in de herbergen van

Kashgar onveranderlijk uit *pilau,* de meest bekende en geliefkoosde spijs in het Oosten.

Door pilau verstaat men gewoonlijk rijst met vleeschnat overgoten, op welk laatste toevoegsel zich lang niet alle volken van Azië beroemen kunnen. In vele streken van het uitgestrekte werelddeel ontvangt de inboorling voor zijn ontbijt rijst in water gekookt, voor zijn middagmaal juist hetzelfde, om den dag opnieuw met rijst en water te besluiten. In Kashgar vindt men echter de pilau in alle mogelijke variaties klaar gemaakt: zij hebben dit van hunne voormalige overheerschers, de Chineezen, overgenomen, waaruit dus zonneklaar blijkt, dat zij met het vele kwade toch ook iets goeds bij de bewoners van het Hemelsche Rijk hebben opgedaan. Door chineesche koks dus in de bereiding der pilau onderricht, is de verscheidenheid dier toebereiding zoo groot, dat de Kashgarees elken dag van het jaar eene variatie zou kunnen opdienen. Vleesch,

gevogelte, schapenvet, wortelen, in vierkante schijfjes gesneden rapen, appelen, vermengd met kaneel, muskaatnoot en andere specerijen, te zamen of afzonderlijk met de onmisbare rijst gekookt, vormen een gerecht, dat zelfs, volgens de getuigenis van europeesche reizigers, de keuken der logementhouders van Kashgar alle eer aandoet en waarbij men onze aardappelen en groenten, voor een tijd lang ten minste, opperbest missen kan.

Met deze geruststellende verklaring nemen we voorloopig afscheid van Kashgar en zijne bewoners.

De Schelde bij hoog getij, naar H. Permeke.

De oeverbewoners onzer groote rivieren, waar deze hunne watermassa's met ongeloofelijke snelheid naar den Oceaan stuwen, weten meê te spreken van het geweld, waarmeê de oevers gebeukt worden, indien hevige winden het water opzetten. De monden der Schelde, van de Maas en den Rijn, gelijken op zulke dagen dan ook meer op geduchte binnenzeeën dan op rivieren, en wij behoeven slechts den naam van den Moerdijk te noemen om geloof te vinden voor onze in niets overdreven bewering.

Een riviergezicht, als men daar bij onstuimig weêr vindt, is in werkelijkheid een zeegezicht, want de hooggaande golven verbergen den toeschouwer het gezicht van den anderen oever, terwijl het schuimende en kokende water in woede niets onderdoet voor dat van den grooten vergaarbak, waarheen het zich spoedt.

Het waterrijke Nederland heeft daarom dan ook meer dan één schilder in het genre van zee- en riviergezichten uitgelokt, om zijne oevers en stranden op het doek te brengen, en onze verdienstelijke landgenoot, de heer Permeke, heeft daar insgelijks zijne krachten aan beproefd. Het Scheldegezicht. nabij de zee is op de gentsche Tentoonstelling zeer gewaardeerd, zoowel om de kennis van zeezaken die er uit spreekt, als om de photographische juistheid der weêrgegeven plek. De heer Permeke is een Vlaming, die de Vlaamsche Schilderschool reeds met veel schoons verrijkt heeft en ook menigen prijs op tentoonstellingen heeft mogen verwerven. Zijn Scheldegezicht wordt door het *Journal Artistique* niet het minste zijner stukken genoemd; wij hopen daarom onzen lezers nog meerdere van zijne hand te kunnen aanbieden.

De stilte des doods, naar Carl Hoff.

Er is niets, wat ons meer tot ernst en eerbied stemt, dan de dood. Geen mensch, zoo beroofd van gevoel, zoo hard van gemoed, die bij het zien van een lijk zich niet ontroerd gevoelt. Maar hoeveel inniger en smartelijker moeten deze aandoeningen zijn, wanneer een vader, een moeder, een broeder of een ander geliefd wezen daar op het bed des doods voor ons nederligt, met bleeke wangen en gesloten oogen, koud, roerloos, zoo gereed om aan den schoot der aarde te worden toevertrouwd. Wie onzer heeft gedurende zijn leven al niet eens voor zulk een doodkist gestaan! Dan zijn

tranen bijna machteloos om datgene uit te drukken, wat er in ons binnenste omgaat; het is niet slechts de droefheid over het geleden verlies, het is nog een ander gevoel dat ons doet huiveren en dat slechts te matigen is door het geloof en de hoop op het wederzien.

De schilder heeft in zijn tafereel dit oogenblik, waarin de droefheid als overgaat in huivering, op eene aandoenlijke wijze weten te grijpen; alles is even plechtig, de donkere gordijnen evenzeer als de bedrukte gezichten; alles doet ons zien dat de dood hier in huis is, en de bloemkrans, die den doode bedekt, schijnt slechts daar te zijn, om het beeld der verschrikking nog treffender te doen uitkomen.

Geïllustreerde reisschetsen.

V.
Van Venetië naar Innsprück.

Den volgenden morgen stonden wij reeds in de vroegte gereed om met den eersten trein het tooverland te verlaten, dat sedert eene maand al onze zinnen geboeid, of liever eenigszins overspannen had. In weerwil dezer overspanning kostte het ons eenige moeite het land der zon, het land der kleuren en der klassieke schoonheden te verlaten, en aan het ontbijt heerschte eene drukkende stilte, welke door de komst van den gondelier, die ons uitgeleide wilde doen, onderbroken werd.

‘Signori,’ riep hij levendig, ‘indien gij nu wilt opstappen, kan ik u een venetiaansch gezicht doen genieten, zooals gij nog niet gezien hebt; doch gij moet u haasten, want het is tijd.’

Zwijgend gaven wij aan die uitnoodiging gehoor en volgden hem, na van onzen waard afscheid genomen te hebben.

Door het vroege morgenduur waren de straten bijna geheel verlaten, doch juist daarom maakten de spiegelgladde kanalen, boven welker oppervlakte de eerste zonnestralen een strijd voerden met de lichtgrijze nachtnevelen, zulk een diepen indruk op ons.

De gondelier voerde ons naar het einde van de slavonische Kade, liet ons daar eenige kronkelende straatjes doorgaan en bracht ons ten laatste aan een uithoek der stad, waar wij een blik hadden op eene uitgestrekte groene vlakte, met hoven, weilanden en hooibergen.

Onze verrassing was niet gering. Welk eene verkwikking voor onze oogen, die in de laatste dagen schier op niets anders gestaard hadden, dan op het veelkleurig marmer van kerken en paleizen!

De student vooral was in de wolken, en zijn begeesterend gepraat bracht ons allen aan het praten, zoo vroolijk en opgeruimd, alsof wij ons nog maandenlang konden verkwikken aan de wonderen van het eenige Italië. Nooit had ik vermoed, dat Venetië zulke frissche, kalme landschappen te aanschouwen kon geven.

Wij moesten echter vertrekken en ons spoeden naar de spoorwegstatie der Brenner-baan, om den trein niet te missen, met welken wij naar het vaderland van Andreas Hofer zouden vertrekken. Voor het laatste wierpen wij een blik op de heerlijke dogenstad, op hare monumenten, door de geschiedenis vereeuwigd, waarboven zich de campanile verheft als de mast van het marmeren schip, dat men Venetië noemt.

Wij stappen in, de locomotief doet een schel gefluit hooren en voort sleept ons het monster naar de tyroler landschappen met hunne frissche berglucht.

In den trein gezeten hebben wij nog te veel italiaansche landgezichten voor oogen om aan de tyroler bergen eenige aandacht te schenken, doch de locomotief sleept ons onbarmhartig voort, waar wij zouden willen stilstaan, en zelfs van de lange Lagunenbrug met hare 222 bogen zien wij niets anders dan hare stijlen.

Weldra is Mestre bereikt, waar wij westwaarts sporen, daar de spoorlijn van Venetië naar Milaan loopt.

Ons gezelschap was sedert het verlaten van Venetië weer een beetje zwijgend geworden, waartoe wellicht de tegenwoordigheid van vreemde reizigers iets bijdroeg. Niet zoodra hadden wij echter een kwartier langs de nieuwe baan gespoord, of de dames stonden juichend op en wezen onder den uitroep van: 'de Tyroler Alpen!' rechts.

Allen zagen in de aangewezen richting.

Voor onze oogen rijzen de altijd schoone rotsachtige Alpen van Tyrol op, welker voet met het nog nauwelijks merkbare landschap ineen vloeit, doch die hooger de schoonste kleurschakeeringen vertoonen, welke men zich denken kan. Zij zijn gekroond met een diadeem van sneeuw en langs de zijden met breede strepen van sneeuw als besprenkeld, waarin de zonnestralen duizenden diamanten en peerlen tooveren. Door den afstand is het berggevaarte nog in een doorzichtigen blauwen nevel gehuld, maar toch komt het ons zoo dreigend en somber voor in al zijne ontzagwekkende majesteit, dat ons een onbestemde angst bevangt, hoe dichter wij den ontzettenden reus naderen.

Beurtelings namen wij het raampke van het portier in beslag, om dat schouwspel volop te genieten en wij waren te Padua voor wij het wisten. Niet lang echter hielden wij daar stil, doch stoomden verder over Vicenza naar Verona en Trente, waar wij het italiaansch gebied zouden verlaten.

De professor, die op ons reisplan reeds zooveel amendementen had beproefd, kwam weêr met een nieuw voor den dag; hij stelde voor te Botsen, het eerste plaatsje in Tyrol, uit te stappen en daar den nacht door te brengen. Het voorstel vond bijval, vooral toen hij ons eene heerlijke schilderij ophing van het natuurschoon, dat wij daar zouden genieten.

Ik moet bekennen dat de professor de kunst verstond zijne waar aan de markt te brengen, doch niettemin niets overdreven had in zijne schildering. Hij bemerkte onze verrassing toen wij te Botsen uitstapten en maakte ruimschoots gebruik van de behaalde overwinning.

'Zie,' sprak hij, in zijn zonderlingen franschen tongval, 'welk eene heerlijke streek! De vijge- en olijfboomen groeien hier naast de zonen van het Noorden; eikenbosschen grenzen hier aan de donkere dennen, en dit alles wordt omlijst door de weeligste maïsvelden, waartusschen zich het riviertje de Eisach naar de Adige spoedt.'

Het is werkelijk allerprachtigst en de krans van tuinen en boomgaarden, waartusschen het vriendelijke stadje met zijne zonderlinge huizen is gevat, geven het zulk eene aantrekkelijkheid, dat het oog nooit moede wordt op dat schoone tafereel te staren.

'De geschiedenis heeft deze landstreek niet minder vereeuwigd dan de faam van haar natuurschoon,' vervolgde de professor. 'Zij heeft heugenis van zeer oude tijden. Hier, in deze bergpassen, kampten bij herhaling de legioenen van Rome, die de stammen der Rherische Alpen gingen onderwerpen, en de barbaren, die Italië trachtten binnen te dringen. Op den top der rotsen, waarop, daar in de verte, het klooster Seben troont, hadden de Romeinen de sterke vesting Sabonia gebouwd. In de tiende eeuw werd het kasteel Seben de zetel der bisschoppen, die later hunne residentie naar

Brixen verlegden. Het kasteel kwam toen in handen der burggraven van Seben, doch na het uitsterven dier familie keerde het aan de bisschoppen van Brixen terug, die het echter slechts tot 1585 behielden, in welk jaar het door een brand vernield werd.'

'Voor zoover ik het hier kan zien, schijnt het klooster een grooten omvang te hebben,' merkte de student op. 'Dit werd zeker later gebouwd?'

'Ja, het klooster is uitgestrekt, telt niet minder dan drie kerken en dagteekent van het einde der zeventiende eeuw. Te Klausen zult gij er een beter gezicht op hebben.'

Wij wandelden naar de *Kaiserskrone* om een *déjeûner à la fourchette* te gebruiken, waar wij tevens gelegenheid hadden om een rijtuig naar Brixen te vragen. Paarden waren er in overvloed, doch rijtuigen minder, zoodat wij de keus hadden te paard te stijgen of met den trein verder te reizen. We kozen een middelweg, namelijk de dames met den kapelaan en den professor zouden in een rijtuig plaats nemen - het eenige voertuig van geheel het dorp - en wij te paard stijgen.

De tocht ging niet verder dan tot Brixen. Het spreken viel onder het rijden zeer moeielijk, doch nu en dan vertelde een onzer zijne gewaarwordingen en opmerkingen.

De kapelaan noemde de Brenner spoorbaan, waar wij langs reden, een der uitmuntendste werken, die op dat gebied zijn gemaakt.

'De baan,' zeide hij, 'loopt ter hoogte van 1261 el over den Brenner-pas, terwijl de helling aan de duitsche zijde 1: 40 en aan de italiaansche zijde 1: 44 bedraagt. Bij den aanleg had men ook door de eigenaardige gesteldheid van het terrein en de steensoort der bergen met bijna ongeloofelijke moeielijkheden te kampen, want niet minder dan twee en twintig

tunnels, waaronder van aanmerkelijke lengte en zeer sterke kromming, moesten er gegraven worden, zooals gij morgen zult zien.'

Het genoegen, dat een tocht langs dezen spoorweg verschaft, zal ik niet spoedig vergeten. Voortdurend wisselt het tooneel in de rijkste verscheidenheid af: hier groene weiden en steile rotswanden, daar torenhooge klippen en donkere kloven; hier op de steilste spitsen half in puin gevallen ridderburchten, daar ernstige kloosters.

Eindelijk naderen we Klausen, welks klooster de professor ons heeft aangewezen en dat zich minstens tweehonderd ellen boven de stad moet verheffen. Hoe romantisch en schilderachtig is dat stadje gelegen! Het is tusschen den Sonnenberg en de Eisach zoo nauw geklemd, dat er slechts ruimte overschiet voor eene smalle straat, waar geen twee rijtuigen elkander kunnen voorbijgaan.

DE STILTE DES DOODS, NAAR CARL HOFF.

Hoe klein de enkele straat ook is, waaruit Klausen bestaat, heeft het een hotel, waar een gans uithangt. Wij stapten er af en zonden ons rijtuig weêr terug, waarna wij nog juist tijd genoeg hadden om een ander niet minder merkwaardig klooster van het stadje te bezoeken, en dan nog tijdig aan de statie te zijn om des avonds te Innsbrück aan te komen.

'Dit klooster,' vertelde onze gids, 'werd in 1616 door den capuciener monnik, Gabriël Pontifeser, gesticht, die van hier geboortig was. Als hofkapelaan van prinses

Anna Maria van den Paltz-Neuburg, de gemalin van koning Karel II van Spanje, wees hij de hoogste kerkelijke waardigheden van de hand en vroeg geene andere gunst van de vorstin, dan de stichting van een klooster in zijne geboortestad. Het klooster met de kerk werd in 1701 voltooid.'

We traden de kerk binnen en vonden er onderscheidene kostbare voorwerpen, waaronder vier schilderijen van Murillo.

'Geschenken van koningin Anna,' zegt de gids; 'het belangrijkste gedeelte van den kerkelijken schat werd echter tijdens de fransche oorlogen geroofd.'

De man zuchtte toen hij dit zeide, en in zijne gelaatstrekken lazen wij den echten Tyroler, wien de eer en de roem van zijn vaderland meer ter harte gaan, dan zijne eigene belangen.

Eindelijk stappen wij weêr in den trein en hollen met hem tegen hoogten op en in diepten neêr, dat wij soms duizelen van schrik. Brixen met haar dom, de waterval van Schrambach, het brennersche posthuis, de schoonste dalen en meren vliegen ons voorbij, en nauwelijks kunnen wij op ons gemak den beroemden brennerschen straatweg bezichtigen, welken wij nu en dan snijden.

'Deze straatweg,' zeide de professor, 'werd reeds door de Romeinen gebruikt en loopt van Innsbrück naar Venetië en Triëst. Hij is tevens de eerste berijdbare overgang der Alpen geweest.'

'En,' voegde de kapelaan er bij, 'hij was de eerste, die het schouwspel van de wegvoering van Andreas Hofer zag. Langs dezen weg werd de held vervoerd naar Mantua, waar hij op bevel van Napoleon werd doodgeschoten.'

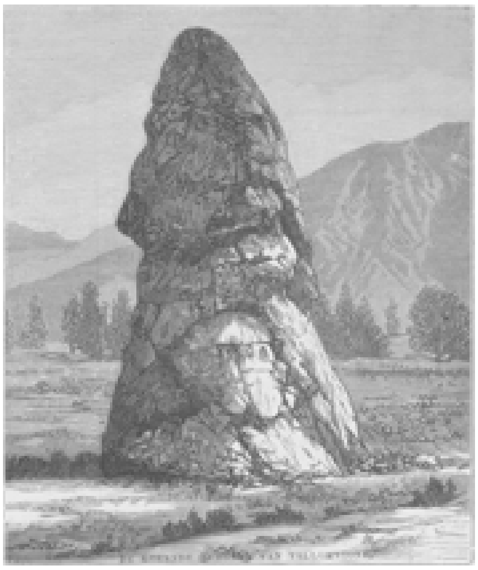

De Phrygische Muts.

'Ja,' viel de professor in de rede, 'het was eene eerlooze daad van den grooten geweldenaar, die eeuwig een vlek zal wezen op zijn naam.'

Niemand antwoordde op zulk eene krachtige uitdrukking, doch het gesprek werd er meê afgebroken. De kapelaan fluisterde mij in het oor, dat hij, bij het graf van Andreas Hofer te Innsprück, op den grooten Tyroler zou terugkomen.

Ik bereidde mij reeds op een vinnigen woordenstrijd voor, ofschoon ik niet kon begrijpen hoe de professor, die alles, personen en zaken, afkeurde, wat slechts met de Catholiciteit in verband staat, Hofer zou verdedigen.

Het was intusschen avond geworden; weldra waren wij in de hoofdstad van Tyrol en liepen te voet door de triomfpoort, in 1765 ter gelegenheid der intrede van keizerin Maria Theresia en haar gemaal Frans I opgericht, naar de *Goldne Sonne,* welk hotel ons door den professor was aangeprezen.

(Wordt vervolgd.)

EENE HERBERG TE KASHGAR.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566. Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

IV.

Wanneer Jan Bentijn in zijne dronkenschap waarheid had gesproken, bleven den hopman nog twee uren over alvorens het beraamde schelmstuk tot uitvoering zou komen. Vond hij in de genegenheid voor Agnes reeds een spoorslag om voor hare belangen te waken, nu hare pleegmoeder overleden was, had zij hem, blijkens het gezonden briefje, tot haar beschermer gekozen en hij wilde zich die onderscheiding waardig maken, al moest daarvoor ook zijn leven op het spel gezet worden.

Als men in aanmerking neemt onder welke omstandigheden en hoe plotseling de hopman de tijding ontving van den geheimzinnigen aanslag, is niets natuurlijker, dan dat hij onbesuisd, zonder beraad op de vesting losging. Wij hooren dan ook, weinige seconden nadat hij de woning van den ex-zanger verlaten heeft, de ijzeren klopper op de deur van het huis met den ‘Hoorn’ vallen.

Moest die stap echter niet zeer onberaden genoemd worden? Agnes werd streng bewaakt, en wanneer zij daarom zoo geheimzinnig te werk ging, zou hij geen toegang tot haar kunnen krijgen, ook al had hij een meer geschikt uur gekozen. Dat Agylaeus afwezig was, wist de hopman niet, doch in het omgekeerde geval zou al 'tgeen hij voor Agnes wilde doen niet weinig hebben bijgedragen, om het gevaar nog te vergrooten.

Bij de gemoedsstemming waarin De Gruijter verkeerde, dacht hij echter aan dat alles niet, en toen hij een paar minuten ongeduldig had gewacht, viel de klopper nog eens op de deur, ditmaal veel harder. Hij was niet de man van kronkelpaden en sluipwegen en 't moet in zeker opzicht kordaat van hem genoemd worden, dat hij zich onverwijld tusschen den eervergeten voogd en zijne pupil wilde werpen, doch onder andere omstandigheden zou hij ongetwijfeld een meer veiligen weg hebben ingeslagen. 't Is echter een oude waarheid, die altijd nieuw blijft, dat de mensch zich zelven niet weet te beheerschen wanneer het hart den boventoon voert. Hieraan is het dan ook toe te schrijven, dat de twee uren, die den hopman nog overbleven, slechts oogenblikken schenen, terwijl de seconden, die hij in onzekerheid moest doorbrengen, hem eindeloos voorkwamen.

Nogmaals viel de klopper en kort daarop meende De Gruijter binnenshuis eenig gerucht te hooren. Men vond in dien tijd en nog lang daarna aan voorname huizen naast de deur kleine tralievenstertjes, die van binnen met een luikje gesloten werden. Zij dienden om in gemeenschap te kunnen zijn met hen die buiten stonden, zonder dat de deur geopend behoefde te worden. Zulk een luikje scheen ook nu geopend te zijn, doch ofschoon daarvan uithoofde der duisternis niets zichtbaar was, riep De Gruijter aanstonds, zonder de gewone vraag af te wachten:

‘Ik moet terstond heer Agylaeus over een zeer gewichtige zaak spreken.’

Hij kreeg geen antwoord en zag niemand, ook niet toen hij zijn vraag herhaald had, doch eensklaps schoot een felle bliksemstraal door de lucht, en nu ontwaarde hij voor het tralievenster het boevengezicht van Willem Michelz. Laatstgenoemde

had nu echter ook gezien, wie het was, die op zulk een onstuimige wijze toegangvroeg en wierp haastig het luikje weder dicht.

Een zware donderslag, die onmiddellijk volgde, was oorzaak dat men daar in de buurt niet kon hooren hoe geweldig de hopman op de deur bonsde. Hij was schier buiten zich zelven van woede, want volgens de zonderlinge woorden van Jan Bentijn was Willem Michelsz. de persoon, aan wien men de uitvoering van het schelmstuk toevertrouwd had. Eensklaps scheen hij zich echter te bezinnen; het gezond verstand kwam tot zijne rechten en men hoorde hem zeggen:

'Ik ben een dwaas! Clara had gelijk: geweld vermag hier niets, en wie weet of ik door mijne onstuimigheid niet reeds veel bedorven heb. Ik ga de hulp der overheid inroepen tegen Agylaeus en zijne huurlingen; zoover zal het in onze stad nog wel niet gekomen zijn, dat dergelijke schandelijkheden maar door de vingers gezien worden.'

Hij verwijderde zich haastig en liep in allerijl de Groote Markt over naar de Kerkstraat, waar de schout woonde. Hier kreeg hij spoediger gehoor dan in het huis met den 'Hoorn,' want de bewoners hadden zich, uithoofde van het onweder, nog niet ter rust begeven. De schout was verbaasd over zijne komst op zulk een ontijdig uur en vroeg naar de oorzaak daarvan. De Gruijter deelde kort en bondig mede, dat de advocaat Agylaeus voornemens scheen te zijn, nog denzelfden nacht zijne nicht en pupil in 't geheim te doen ontvoeren. De schout zette groote oogen op en verlangde te weten, hoe de hopman kennis kon dragen van zoodanig plan, wanneer het geheim gehouden moest worden.

Hier geraakte De Gruijter in eene moeielijke positie. Hij stelde weinig vertrouwen in den schout, die niet krachtdadig genoeg tegen de ontevredenen optrad, om vrij te blijven van de verdenking, dat hij in 't geheim met de nieuwgezinden heulde en mocht daarenboven noch Lena, noch het huisgezin van den oud-zanger in gevaar brengen.

'Ik kan mij daarover niet uitlaten, heer schout,' sprak hij, 'maar geef u de verzekering, dat ik goed ingelicht ben; 't is mij zelfs bekend, dat de schandelijke aanslag op de vrijheid van het jonge meisje dezen nacht ten een uur moet plaats hebben.'

De schout glimlachte. 'Gij zijt opgewonden, hopman,' zeide hij, 'en verlangt iets van mij, dat u bij bedaard nadenken ongerijmd moet toeschijnen.'

'Ongerijmd, schout?'

'Zeker. Gij wilt dat ik van mijn gezag gebruik zal maken tegen een der eerbiedwaardigste burgers dezer stad, en wel alleen omdat deze, volgens uwe meening, iets *schijnt* te willen doen, wat niet met uwe persoonlijke belangen strookt.' De laatste woorden werden zeer langzaam uitgesproken.

'Ik ben niet hier gekomen voor persoonlijke belangen, maar om een misdrijf te verhoeden, dat onder uwe oogen gaat plaats grijpen,' sprak De Gruijter. 'Wanneer gij mij volmacht en de noodige ondersteuning wilt geven, zal ik u voor het aanbreken van den dag bewijzen, dat die eerbiedwaardige burger een schurk is.'

'Dat zijn gevaarlijke woorden, hopman,' hernam de schout, die, althans uiterlijk, zeer bedaard bleef; 'als ik u een goeden raad mag geven, kom dan morgen met mij spreken, gij zult na den nacht waarschijnlijk kalmer zijn.'

'En ik heb u immers reeds gezegd, dat het schelmstuk nog dezen nacht gepleegd zal worden!' riep De Gruijter.

De schout schudde het hoofd.

'Zoo lang mij geen voldoende bewijzen gegeven worden,' sprak hij, 'kan ik geen maatregelen nemen als gij verlangt, daar zij natuurlijk groot opzien zouden baren.'

‘Welnu dan,’ sprak De Gruijter, ‘de nicht en pupil van den advocaat heeft mij schriftelijk kennis gegeven van het gevaar, waarin zij verkeert, en ik weet dat hij, die haar zal ontvoeren, zich op dit oogenblik reeds in het huis met den “Hoorn” bevindt.’

De schout glimlachte andermaal. ‘Ik dacht 't wel, dat uw gemoed door een teedere snaar in beroering gebracht was, hopman,’ zeide hij. ‘Mag ik dat briefje eens zien?’

‘Ik ben daartoe niet gerechtigd, maar wil gaarne mijn eerewoord voor de waarheid verpanden,’ antwoordde De Gruijter.

De schout schudde weder het hoofd, doch gaf geen antwoord.

Te midden der geweldige donderslagen, die elkander onafgebroken opvolgden, kon men den toren van St.-Jan halftwaalf hooren slaan. De hopman zat als op heete kolen, hij kon zijn ongeduld niet langer bedwingen en voegde den schout woorden toe, die hem reeds lang op de lippen gebrand hadden.

‘Wanneer mijn eerewoord voor u geen waarde heeft, heer schout,’ sprak hij, ‘dan moet het u toch dezen avond reeds gebleken zijn, dat de advocaat Agylaeus iets buitengewoons in zijn schild voert.’

‘Gij wilt mij, naar 't schijnt, raadsels opgeven,’ zeide de schout, terwijl zijn gelaat merkbaar betrok.

‘Is het dan niet waar, dat door u aan hem een verlofbriefje voor het openen der Vughterpoort is afgegeven?’ vroeg de hopman.

De schout beet zich op de lippen. ‘Ik ben niet gewoon ondervraagd te worden, jonkman,’ sprak hij spijtig. ‘Het komt mij voor, dat een hopman te veel besef van dienstzaken moet hebben, om zulke ongerijmde vragen te doen.’

‘Gij weigert dus gehoor te geven aan mijne waarschuwing?’ vroeg De Gruijter terwijl hij opstond.

‘Ik weiger elke onbescheiden vraag te beantwoorden,’ zeî de schout. ‘Volg mijn raad en ga naar huis; morgen zult gij met mij inzien, dat ik de stad niet in rep en roer mag brengen ter wille van iemand, die te opgewonden is om bedaard te kunnen denken en wiens hoofd waarschijnlijk op hol is gebracht door de verliefde grillen van een jong meisje.’

De hopman gloeide van verontwaardiging. Hij vroeg nog slechts of de schout hem dan ook een verlofbriefje wilde geven om de Vughterpoort te doen openen, doch kreeg een kort maar weigerend antwoord.

Nu sprak hij geen woord meer, maar wierp een blik vol verachting op den schout en verliet haastig het huis.

Reeds was een half uur voorbij gegaan en nog had hij niets kunnen doen om het schandelijke plan van den advocaat te verijdelen. Hij snelde verschillende straten door, ging even naar zijne woning, gespte daar zijn rapier om de lenden en stormde toen weder voort.

Waarheen? Loodzwaar hingen de zwarte wolken boven de stad; verschillende buien waren met elkander in botsing geraakt, als volksstroomen bij een oproerige beweging, die elkander den doortocht betwisten; uit die opeengehoopte stoffen schoten on ophoudelijk bleeke vuurstralen en dan volgden slagen, die de gebouwen op hunne grondvesten deden trillen. Eensklaps werd De Gruijter in zijn vaart gestuit. Een angstkreet ontsnapte aan zijn mond en hij maakte het teeken des kruises. Een felle bliksemstraal had zich snel als de gedachte boven de beroemde kathedraal van St.-Jan bewogen en scheen de prachtige houten toren op het kruis, nog eerst weinige jaren voltooid, te treffen, want de gouden haan schitterde als bij volle daglicht. Hij beefde voor den heerlijken tempel, de trots der Bosschenaars, het pronkjuweel der

middeleeuwsche architectuur en er steeg een zucht van verlichting en verademing uit zijne borst op, toen hij zag dat het gevaar geweken was.

Had de kloeke hopman, het waardige lid der Illustre broederschap, kunnen vermoeden dat een ander vuur, door de hel aangeblazen, slechts korten tijd daarna dat heerlijke Godshuis, die beminde woonstede der Zoete Lieve Vrouw zou onteeren en van zijne sieraden berooven, dat menschen, die zich Christenen noemden, in den zwijmelroes van hun fanatisme in dat heiligdom den sabbat der revolutie zouden vieren, hij zou waarschijnlijk gewenscht hebben, dat de bliksem het eeuwenoude gebouw tot den grond verwoest had. Thans ging hij met een eenigszins verlicht gemoed verder.

Waarheen? Het zou ongerijmd geweest zijn te verwachten, dat de wacht aan de Vughterpoort hem bijstand of zelfs een doortocht wilde verleenen; welk gezag of welken invloed hij als hopman ook mocht bezitten, daar viel niet aan te denken. Slechts één uitzicht bleef hem over. Op de hoogte van den Grooten Hekel lag in de vestinggracht een schuitje, dat hem toebehoorde en waarmede hij nu en dan op de rivier ging visschen. Ten einde dat vaartuigje tegen ontvreemding te beveiligen, had hij vergunning verzocht en verkregen, om het aan de vestingmuur vast te leggen. Wilde hij gaan visschen, dan word hem van de nabijgelegen wachtpost een ladder verstrekt, waarmede hij van de vesting afdaalde en ook weder in de stad terugkeerde. Met dit schuitje wilde hij thans trachten buiten de vesting te komen en op den grooten weg naar Vught den ontvoerder

van Agnes afwachten. Dit was zeker een wanhopige poging, doch er bleef hem niets anders over en hij stelde veel vertrouwen in de rechtvaardigheid zijner zaak.

Hoe echter het bedoelde schuitje te bereiken? De wacht zou hem in dat ongelegen uur natuurlijk niet ten dienste staan, en de wallen werden gedurende den nacht streng bewaakt; hij moest dus een list verzinnen en nog vele bezwaren het hoofd bieden. Aan den Grooten Hekel woonde zekere Wouter Harmsen, een touwslager, die kort te voren van de overheid vergunning had verkregen, om in de nabijheid van den wal eene lijnbaan aan te leggen. Wouter Harmsen was een jonkman van ruim vijf en twintig jaren, wiens ouders overleden waren en die zich door zijn vlijt een weg had weten te banen. Nog slechts weinige jaren geleden zou de hopman zeker op zijn bijstand hebben kunnen rekenen, want de ouders van Wouter, die vroeger onder vught woonden, hadden groote verplichting aan den vader van den hopman De Gruijter, een verplichting, die dagteekende van den tijd, toen Maarten Van Rossem met zijn woeste bende een gedeelte van Vught in den asch legde. Sedert twee jaren hadden echter omstandigheden, die met de woelingen van dien tijd in verband stonden, verkoeling tusschen beide jongelingen teweeggebracht, welke meermalen aanleiding had gegeven tot hevige woordenwisseling. De jonge touwslager had namelijk zijn geloof verzaakt en nam, onder begunstiging van Everzwijn en Agylaeus, ijverig deel aan de woelingen van dien tijd.

Het was dus wel een zwak anker, waarop de hopman zijne hoop bouwde, toen hij besloot de hulp van Harmsen in te roepen, doch er bleef hem geen andere weg meer over.

Zooals men weet, ligt de Groote Hekel niet ver van de St.-Janskerk en wij hooren dan ook De Gruijter bij Harmsen aankloppen, kort nadat hij de kerk door den fellen bliksemstraal bedreigd meende te zien. De touwslager was niet weinig verbaasd, toen hij midden in den nacht en bij zulk een weder den hopman voor zich zag.

‘Laat mij een oogenblik bij u binnen,’ sprak De Gruijter gejaagd, ‘ik wensch u te spreken, Wouter.’

Harmsen voldeed aan het verzoek en bood hem een stoel aan zonder eenig antwoord te geven.

‘Wilt gij mij een dienst bewijzen, Wouter?’ vroeg de hopman hijgend, want hij was schier geheel buiten adem.

‘Als gij niets vergt dat met mijn plicht of mijne overtuiging in strijd is, ben ik bereid,’ antwoordde de touwslager. ‘Gij komt waarschijnlijk hier een schuilplaats zoeken,’ vervolgde hij, verwonderd over den ongewonen toestand, waarin De Gruijter verkeerde.

De hopman schudde het hoofd.

‘Wanneer ik in het water tegen den dood worstelde, zoudt gij een poging doen om mij te redden?’ vroeg hij.

‘Met gevaar van mijn leven!’ klonk het antwoord.

‘Luister dan, Wouter,’ hernam De Gruijter. ‘Ik acht mijn leven niets bij 'tgeen op dit oogenblik op het spel staat. Mijne veiligheid wordt niet bedreigd, maar ik moet binnen een uur ongemerkt buiten de vesting op den weg naar Vught zijn, en gij weet, dat de poort niet zonder buitengewone vergunning geopend wordt.’

De touwslager knikte toestemmend.

‘Het is u ook bekend, dat mijn schuitje niet ver van hier tegen de veste ligt. Langs den gewonen weg kan ik het nu niet bereiken, maar als gij mij wildet bijstaan, zou ik er met behulp van een flink touw in afdalen en zoo mijn doel bereiken kunnen.’

Het gelaat van Harmsen betrok merkbaar. ‘'t Doet mij leed, hopman, dat ik u niet van dienst kan zijn,’ sprak hij ontroerd.

‘Gij deinst dus voor het gevaar terug!’

‘Ik heb gezegd, dat ik mijn leven voor u zou willen wagen als het noodig mocht zijn, want ik weet wat ik aan uwen naam verschuldigd ben, maar ik ken nog eene hooger verplichting dan die de dankbaarheid eischt. Wij zijn tegenstanders, hopman, zoowel in godsdienstige als staatkundige overtuiging. Gij dient eene partij, die mij en mijne geestverwanten onderdrukt; gij ijvert voor den Spanjaard, die ons uitzuigt, gij wilt de vrijheid van geweten in bloed gesmoord zien en ik kan, zonder mijne overtuiging geweld aan te doen, niet medewerken om de belangen uwer partij te bevorderen.’

‘Gij bedriegt u, Wouter,’ hernam de Gruijter.

‘Laat mij uitspreken, hopman,’ vervolgde de jongeling, ‘want ik wil niet, dat gij mij verkeert zult verstaan. Toen Maarten van Rossem Vught deed afbranden, zouden mijne ouders, zonder de tusschenkomst van uw vader alles, wellicht ook het leven verloren hebben. Dat zal ik nimmer vergeten en kan ik onmogelijk naar waarde vergelden. Vraag van mij wat gij wilt, geld en goed, maar verlang niet, dat ik tegen mijne overtuiging en mijn geweten zal handelen.’

‘Ik zeg immers dat gij u vergist, Wouter,’ hernam De Gruijter getroffen; ‘'t is een persoonlijke dienst, die gij mij bewijst; dat gij u aan gevaar blootstelt mag ik niet ontkennen, doch ik verzeker u, dat noch uw geweten, noch uwe overtuiging daarmede iets te maken hebben.’

De jongeling geraakte in tweestrijd. 't Was hem bekend, dat dien avond het eerste consistorie was gehouden, hij wist dat dien nacht zich vreemdelingen in de stad ophielden, die door de regeering gesignaleerd waren als oproermakers en rustverstoorders; wat was dus natuurlijker dan dat hij in den hopman een spion meende te zien, die ijlings de stad wilde verlaten, om hen te verraden en over te leveren.

‘Welnu,’ sprak hij na eenige oogenblikken, ‘als gij mij uw geheim wilt toevertrouwen, beloof ik u bij te staan, voor zoover ik vermag; uw geheim zal ik als eerlijk man weten te bewaren.’

‘Luister dan, Wouter,’ zei De Gruijter. ‘Gij kent de nicht van den advocaat Agylaeus.’

De jongeling knikte veelbeteekend.

‘Welnu, dat jonge meisje wordt dezen nacht ontvoerd door een der betaalde handlangers van den advocaat. Ik ben zooeven bij den schout geweest om dien aanslag te verijdelen, doch werd afgewezen, en nu blijft mij niets over dan op den weg naar Vught de ontvoering met geweld te verhinderen.’

De touwslager fronste de wenkbrauwen. ‘Ik wil openhartig zijn, De Gruijter,’ sprak hij. ‘De opgewondenheid, waarin gij verkeert, schijnt u te doen vergeten, dat hier nog andere belangen dan persoonlijke in het spel zijn. Ik kan niet beoordeelen waarom Agylaeus zijne nicht in den nacht uit de stad wil brengen, doch als hij haar wil onttrekken aan een invloed, die tegen zijne overtuiging strijdt en wellicht aan een macht, waartegen hij niet opgewassen is, dan kan men hem daarom in onzen tijd nog niet verongelijken. Gij weet dat de spanning tegenwoordig groot is. De overledene vrouw van den advocaat was een dweepster, wie weet welke maatregelen zij heeft

genomen om de nicht aan haar rechtmatigen voogd te onttrekken, en ik kan en mag daarin niet meêwerken.'

'Hoe,' sprak de hopman verontwaardigd, 'gij durft het schelmstuk van den eerloozen advocaat verdedigen?'

'Als Agylaeus een eerlooze moet heeten, omdat hij niet ter Mis gaat,' hernam Harmsen vrij driftig, 'dan zult gij mij ook met dien naam kunnen bestempelen.'

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

IV.

De tijding, dat de afgevaardigden van den derden stand zich tot Nationale Vergadering hadden ingericht, klonk het Hof als een donderslag in de ooren. Dat was de proef op de som, meenden zij, die den koning altijd hadden afgeraden de Staten-Generaal bijeen te roepen. De weerzin, dien men in deze kringen reeds tegen deze afgevaardigden had opgevat, klom tot bitterheid en allen stemden overeen, dat het des vorsten plicht was er zoo spoedig mogelijk een einde aan te maken. De verontwaardiging van de prinsen van den bloede, den graaf Van Artois, den prins De Condé, den prins De Conti kende geene grenzen en de goede koning, die de beleediging, in deze daad van overmoed gelegen, maar al te goed zelf gevoelde, werd het slachtoffer van een overijlden raad, die hem aanzette, ofschoon onvoorbereid voor de omstandigheden en verwikkelingen welke zich mochten voordoen, de Nationale Vergadering, zooals zij zich zelve en anderen haar thans noemden, den handschoen toe te werpen.

Toen Bailly, die door de vergadering tot president benoemd was, op een morgen de zittingzaal wilde binnentreden, vond hij haar gesloten en werd hem de toegang door de policiemacht ontzegd. De mare hiervan riep onmiddellijk alle andere afgevaardigden bijeen en plantte den eersten schok der omwenteling naar de stad Parijs over. De geheele stad trilde en toen reeds zou de stormklok geluid zijn, wanneer Mirabeau de crisis van het oogenblik niet door een stoute en beslissende daad had bezworen. Onverschillig of hij of een ander het eerst het voorstel gedaan heeft, om in de Kaatsbaan de zittingen voort te zetten, hij blijft niettemin de held van dit tragi-comische tooneel. Bailly, de goedhartige dweeper met zijn vertrouwende denkbeelden, die het goed met de menschheid mocht meenen, maar de menschheid in ieder geval voor veel te braaf aanzag, ging de afgevaardigden naar de Kaatsbaan voor en daar werd, op voorstel van Mirabeau, de befaamde Kaatsbaan-eed afgelegd, waarbij de afgevaardigden met opgeheven handen bezwoeren niet eer uit elkander te gaan, voordat zij het land eene nieuwe constitutie gegeven hadden.

Dit tooneel is in ieder geval geschikt op een romantische verbeelding te werken, en wanneer wij ons die volksvertegenwoordigers voorstellen, omgeven door eene opgestookte en joelende menigte, waaronder in geenen deele de bloem van het volk, die bijval schreeuwt en van hunne bedoelingen en plannen weinig anders begrijpt, dan dat zij tegen het Hof gekeerd zijn, dan weten wij niet of wij ernstig of vroolijk gestemd moeten zijn, daar het kluchtige hier zeker tegen het verhevene opweegt. Maar haasten wij ons er bij te voegen, dat het hier een klucht was, die een bloedigen ernst verborg, een klucht, die aan Frankrijk het koningschap en aan den koning het hoofd zou kosten.

Alles ware nog goed te maken, maar wie kan weten, dat de sneeuwvlok tot lawine zal worden, dat het koeltje tot storm zal aangroeien, dat deze op zich zelf staande daad van verzet de fransche omwenteling in haar gevolg zal hebben? Was de koning onmiddellijk te paard gestegen en had hij de noodige troepenmacht terstond in Parijs bijeen getrokken, hij zou de omwenteling misschien in het begin gesmoord hebben, en de afgevaardigden hadden in de gevangenis of in de ballingschap den tijd gehad om te bedaren. Niets van dat alles gebeurde echter. De koning was kwaad, maar daar bleef het bij. Hij scheen niet te weten, dat de grond reeds door de geheime genootschappen ondermijnd was; hij meende dat zijne tegenwoordigheid wel genoeg zou zijn, om het verzet te breken en de overmoedige volksvertegenwoordigers tot betere gedachten te brengen. Maar zijn verschijnen in de vergadering had geen ander gevolg, dan dat het de uitbersting verhaastte en het verzet bestendigde. Zich op zijne koninklijke waardigheid om zoo te zeggen beroepende, wekte hij nog te meer den haat en den weerzin der vergaderden op en versterkte hen slechts in het plan, om ten einde toe te blijven volharden. Hij raadde hun aan zijne oproeping gehoor te geven en vreedzaam uiteen te gaan. Daarna verwijderde hij zich. De adel en de geestelijkheid gehoorzaamden zijne bevelen en verlieten de zaal; de afgevaardigden van het volk bleven echter onbeweeglijk op hunne zetels zitten en zagen elkander stilzwijgend aan.

Toen stond Mirabeau op en stiet den eersten kreet des opstands uit. ‘Mijne heeren,’ zeide hij, ‘ik geef toe, dat, wat gij daar zoo even kwaamt te hooren, het geluk des vaderlands zou kunnen zijn, indien de geschenken der dwingelandij niet altijd gevaarlijk waren. Wat beteekent deze beleedigende dictatuur? Het vertoon der wapens, het schenden van den nationalen tempel om u te bevelen gelukkig te zijn. Wie geeft u dit bevel? Uw gevolmachtigde. Wie

legt u deze gebiedende wetten op? Uw gevolmachtigde, die ze van u moet ontvangen, van ons, Mijne heeren, die bekleed zijn met een staatkundig en onschendbaar priesterschap, van ons eindelijk, van wie vijf on twintig millioen Franschen hun aanstaand heil en geluk verwachten. Maar de vrijheid van uwe beraadslagingen wordt geweld aangedaan; eene militaire macht omgeeft de Nationale Vergadering! Waar zijn de vijanden der natie? Is Catalina voor de poorten? Ik vraag, dat, u bedekkende met uwe waardigheid, met uw wetgevend gezag, gij u opsluit in de godsdienst van uw eed. Wij kunnen niet uit elkander gaan alvorens eene constitutie gemaakt te hebben!'

De groot-ceremoniemeester, ziende dat de vergadering er nog niet aan dacht om op te staan, bracht nog eens het bevel des konings in herinnering.

'Ga aan uw meester zeggen,' riep nu Mirabeau, 'dat wij hier zijn op last des volks, en dat wij slechts zullen wijken voor de kracht der bajonetten!'

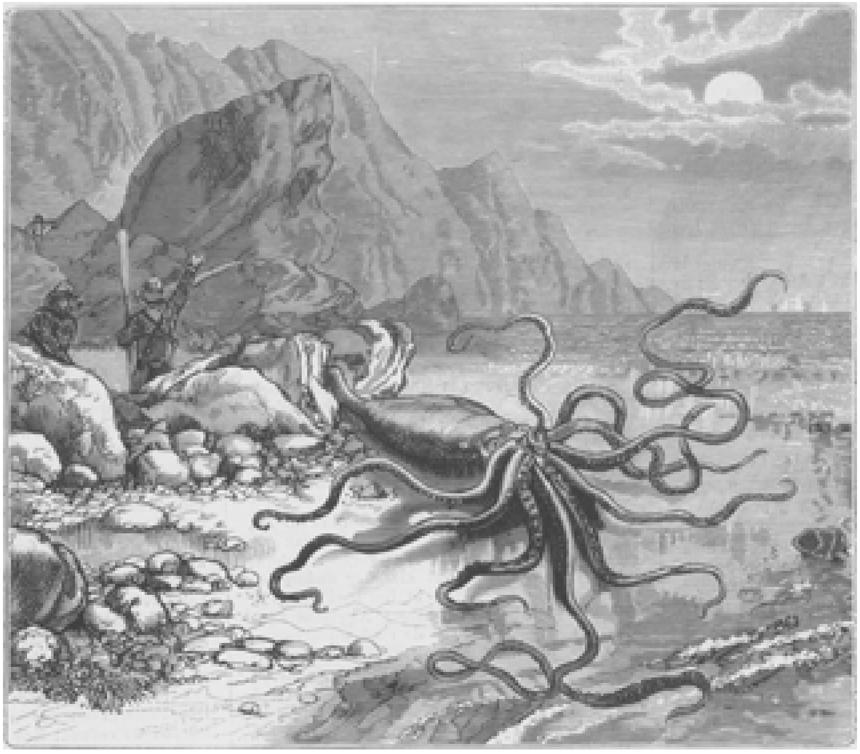

REUZENPOLIEP.

Het woord was dus gesproken, dat de omwenteling zou doen losbersten, en de redevoering van Mirabeau is te beschouwen als het bezweringsformulier, waarmeê de geesten uit den afgrond werden opgeroepen. Deze redevoering, als uitdaging opgeworpen, is daarom zoo merkwaardig, omdat zij het geheele alphabet bevat van de nieuwe staatsleer, die in de fransche omwenteling een vorm, al was het ook een afschrikwekkenden, zou aannemen, om later op alle regeeringen van Europa toegepast te worden. Deze redevoering bevatte den zaakrijken inhoud van het *Contrat Social* en ontkende de geheele leer, die men voorheen omtrent het koningschap had aangekleefd. Het Kristendom had alle gezag, en ook het koninklijke, tot eene goddelijke instelling verklaard, en hier werd het gezag teruggebracht tot eene overeenkomst der beide partijen, waarbij de machtigste tot den rechthebbende werd verheven. De sluier van het koningschap bij de gratie Gods was als door den bliksem

uiteengescheurd, en de opvolger van Hendrik IV en Lodewijk XIV werd hier tot den hoogsten ambtenaar des rijks verklaard, niets minder maar ook niets meer; de uitvoerende macht van hen, die zich de vertegenwoordigers des volks heetten, die zich het recht en de bevoegdheid aanmatigden de macht op hem over te dragen, maar wanneer zij wilden haar ook te ontnemen. Het hier in vraag gestelde beginsel is aan zooveel andere beginselen vast, dat het hier de plaats niet kan wezen er het noodige licht op te doen vallen, het is niet slechts eene staatsmaar ook eene godsdienstkwestie.

Het Hof werd door deze vermetele houding der vergadering op eene onzachte wijze wakker geschud en begon thans ernstig aan het nemen van maatregelen te denken. Verschillende legerkorpsen werden ontboden en legerden zich in de omstreken van Parijs. Maar ook nu nog aarzelde men toe te tasten, omdat men den geheelen omvang van het gevaar nog niet besefte.

Intusschen nam de gisting te Parijs ieder oogenblik meer en meer toe; het grootste gedeelte der bevolking had in den strijd tusschen de Nationale Vergadering en den koning de partij der Nationale Vergadering gekozen en openbaarde deze ingenomenheid op eene wijze, die het reeds in botsing had gebracht met de militaire macht. Aan een regiment fransche grenadiers, dat geweigerd had op het volk te schieten, werden zijn wapenen ontnomen en de manschappen vonden voorloopig een onderkomen in de gevangenis der Abbaye. Maar het volk vergat zijne helpers en bondgenooten niet. Overal in Parijs was gisting en woeling, maar de tuin van het *Palais Royal* was toch de voornaamste plaats van bijeenkomst voor de tallooze scharen, die de politiek van den dag kwamen bespreken en elkander ophitsen tegen de militaire macht, die steeds een nauwer kordon om de hoofdstad sloot en welke de Nationale Vergadering in een verzoekschrift aan den koning vergeefs gepoogd had te verwijderen. In deze menigte van ontevredenen, eerzuchtigen, haveloozen en misdadigers smeulde en kookte het en waren de brandstoffen zoo hoog opgeladen, dat een enkele vonk ze vlam konde doen vatten.

Hoe strakker het Hof de teugels begon te spannen, zooveel te dreigender houding begon het volk aan te nemen. Reeds had eene schaar oproerlingen de gevangenis l'Abbaye opengebroken en de grenadiers, die door hunne weigering om op het volk te schieten de volksgunst gewonnen hadden, in vrijheid gesteld.

Daar komt eensklaps het bericht, dat Necker verbannen en zijn ministerie ontbonden is. Dit is het oogenblik voor het uitbersten der volkswoede en Camille Desmoulins geeft den eersten stoot aan de beroerten, die staan uit te breken. Bij het bekend worden dezer tijding beklimt hij eene geïmproviseerde tribune in de tuinen van het *Palais Royal* en roept het volk te wapen. ‘De Bartholomeus-nacht voor de patriotten is aangebroken en spoedig zullen wij de zwitsersche en duitsche benden, in dienst van het koningschap, uit het *Champ de Mars* zien opdagen om ons te vermoorden.’ Met dezen kreet windt hij de menigte op, die zich bij duizenden om hem samendringt en slechts het wachtwoord vraagt, om naar de wapenen te grijpen. De bladeren werden van de boomen getrokken en als kokardes aan de muts gestoken ten teeken der hoop. Immer talrijker wordt de menigte, die zich langzamerhand in beweging zet en met de borstbeelden van Necker en den hertog van Orleans in hun midden, in plechtigen optocht langs de straten trekt, om te protesteeren tegen de verbanning van Necker, tegen het ontslag van het ministerie en de maatregelen en de houding van het Hof. Maar de massa kent hare kracht nog niet en wordt door de dragonders van den prins van Lambese gemakkelijk uit elkander gedreven. Razend van wraakzucht en verbittering stuiven de scharen uiteen en de kreet: ‘wapens! wapens!’ klinkt als eene dreigende oproeping door de straten en wijken van Parijs.

Intusschen heeft de fransche garde de zijde des volks gekozen, en één of twee salvo's drijven de troepen, tot beteugeling des opstands gezonden, op hare beurt terug. Nog ware het tijd om den storm te bezweren, maar de koning bezit te veel zachtmoedigheid om op het opgeruide volk te doen schieten en de bevelhebbers schijnen te gelooven, dat men voor bedreigingen zal terugdeinzen.

Een troepke soldaten, dat de vanen verlaten en zich aan de zijde des volks heeft geschaard, zet het geheele parijsche garnizoen schaakmat, zoodat het volk tijd en gelegenheid bekomt om zich te wapenen, en de opstand om zich te organiseeren.

'Te wapen! te wapen!' is de kreet, die thans alle andere leuzen overstemt; voor het stadhuis schuilt het volk bij duizenden samen en de *prevôt des marchands,* De Flessilles, moet beloven wapens te verschaffen. Maar deze geeft schoenen in plaats van geweren, hetgeen de man waarlijk niet helpen kan, omdat zijn order verkeerd, misschien met opzet verkeerd, is uitgevoerd. Deze vergissing, opzettelijk of niet, zal De Flessilles echter zijn hoofd kosten. Men wil een burgermilicie organiseeren om den troepen het hoofd te kunnen bieden; men heeft reeds eene kokarde, de roode en blauwe - de kleuren van de stad Parijs - maar men heeft nog geen wapens. Daar gaat een kreet door de scharen, dat er in het *Hôtel des Invalides* geweren genoeg zijn om een burgerleger te wapenen. Wat verhindert hen het *Hôtel des Invalides* leeg te plunderen, en binnen eenige uren zijn duizenden armen met geweren gewapend. Spoedig kunnen deze wapenen reeds hun dienst doen, want het gerucht loopt, dat de Bastille hare kanonnen op de *rue Saint-Antoine* gericht heeft en ieder oogenblik dreigt los te bersten. Of dit bericht verzonnen was of niet, de dolle menigte weet thans wat zij wil, en de kreet *'à la Bastille, à la Bastille!'* zet duizenden in beweging, gewapend of niet, om hunne woede te koelen op een oud gebouw.

(Wordt vervolgd.)

ZOO LIFE HEEFT GOD DEN MENSCH GEHAD.

[Nummer 12]

Verzoend.
Eene kerstvertelling,
door J.A. Vesters.

I.

Midden in de heide, op ongeveer twintig minuten afstands van de kom der gemeente Oosterhoven, een dorp in het zuidelijk gedeelte van Noord-Brabant, ligt een nette boerenwoning, tamelijk groot van omvang, met stalling en schuur onder één dak, 'twelk - eene weelde in die streken - half met roode pannen, half met stroo gedekt is. Noordwaarts van de niet onbevallige woning loopt een zandpad dat naar het dorp geleidt, terwijl andere hobbelige met karsporen beploegde voetpaden nog dieper in de uitgestrekte heide voeren, wier eentonigheid slechts hier en daar door eene zachtgolvende heuvelenreeks of een donkergroen dennenbosch wordt afgebroken. Rondom de woning strekt zich, tot ongeveer 200 meters in het vierkant, bouw- en weiland uit, met eindelooze inspanning en taai geduld aan de zanderige heide ontwoekerd, zoodat de kleine boerderij als een oase in de woestijn ligt en het heldere groen van de aardappel-akkers en de malsche klavervelden in den zomer heerlijk afsteekt tegen het bruin en rood der heide van rondom.

Thans echter is het winter, en de eerste sneeuw heeft alles - heide en bouw- en weiland - met een effen, gelijkvormig kleed bedekt, waarboven alleen de woning uitsteekt, die den geheelen omtrek beheerscht. Hoog ligt de sneeuw opgestapeld, zoodat zelfs de lage berkenheg, die den moestuin rondom de woning omzoomt, schier geheel onder de dikke sneeuwlaag verdwenen en er van zandweg of voetpad geen spoor meer te vinden is.

Het is kerstavond en vinnig koud, zóó koud, dat de sneeuw bij het betreden van den grond het eigenaardig piepend en klagend geluid doet hooren, 'twelk men slechts bij den laagsten thermometerstand waarneemt. Treden wij dus de woning binnen, waar nog leven en beweging schijnt te zijn, want al verneemt men geen enkel menschelijk geluid, al verhinderen de dikke ijsbloemen op de kleine ruiten naar binnen te zien, straalt toch een vriendelijk licht door het raam, te uitlokkender wegens de nijpende koude en de akelige eenzaamheid buiten.

Zoo zacht mogelijk hebben wij de deur geopend en wij bevinden ons onmiddellijk in een vrij ruim vierkant vertrek, den zoogenaamden ‘haard’ der boerenwoningen, en al brandt er geen lamplicht, eene flikkerende vlam onder de groote holle ‘schouw’ verspreidt licht genoeg, om don ‘haard’ te kunnen opnemen; wij komen trouwens van buiten en onze oogen zijn aan het donkere gewoon geraakt. Noch de groote uitgesneden en zeer ouderwetsche eikenhouten kast - een erfstuk zeker, - noch de glinsterende tinnen en aarden schotels op den schoorsteenmantel en op de rekken langs den muur, noch de tot den zolder reikende huisklok nemen onze opmerkzaamheid in beslag, - want reeds onmiddellijk bij het binnentreden wordt onze geheele aandacht geboeid door eene vrouwelijke figuur bij het flikkerende haardvuur, wier belangwekkend en eenigszins op de borst gebogen gelaat eene diepe smart en innig zielelijden afteekenen. De phantastisch spelende vlam, die haar met

heur rooden gloed beschijnt, stelt ons in staat de trekken der vrouw duidelijk waar te nemen. Hare lippen bewegen zich: zij bidt en diep moet zij in dat gebed verzonken zijn, wijl zij ons binnentreden niet eens bemerkt. De houten koralen van haar rozenkrans glijden door hare vingers en nu zij voor een oogwenk den blik op een openliggenden brief op de tafel in hare nabijheid vestigt, zien Wij twee dikke tranen langs hare vermagerde wangen rollen.

Wat die droeve vrouw daar zoo alleen in den akeligen winternacht waken en bidden doet in het eenzame, holle vertrek, bij den spookachtigen gloed van het knapperende vuur? Wij zeiden het reeds, het is de nacht, dat de Heiland der wereld in een stal werd geboren, het is kerstnacht, die nacht schooner dan de dagen, zooals Vondol zingt, en zoo wij het niet reeds geweten hadden, zou de omvangrijke knoestige en harsachtige ‘post’ of wortel van dennenhout, die thans bij uitzondering zonder turf in den ruimen haard brandt, er ons onmiddellijk aan herinnerd hebben[1]. Doch de nadering van den verheven feestdag alleen kan de nachtwake dier vrouw niet verklaren; daarenboven, de herinnering aan 's Heilands geboorte stemt het hart niet droef te moede. Een diepe smart, een in wendig verdriet moet dus aan haar hart knagen, en dat zij met zulke blijken van innig zielelijden hare betraande oogen op dien brief naast haar vestigt, doet aan smartvolle scheiding en het afzijn van een betreurden of verloren gewaanden geliefde denken. Zoo is het inderdaad: die vrouw heeft geleden, oneindig veel geleden ter wille van haar eigen vleesch en bloed, van haar eenigen zoon, die door het wreede noodlot aan het minnend moederhart ontscheurd werd.

Maar de droeve moeder gaat voort met bidden. Ongetwijfeld bad zij voor haar zoon, en de vrome meende dat haar gebed in *zulk* een nacht verhooring moest vinden. Daarom was zij alleen gebleven bij het flikkerende kerstvuur, en zij wilde waken en bidden tot de kerkklok haar vroeg in den morgen ter kerstmis zou oproepen, om in 's Heeren tempel hare smeekbede voort te zetten. Kan het moederhart rust vinden waar het treurt over den verloren zoon?

Driemaal waren al de koralen van haar rozenkrans door hare vermagerde vingers gegleden en met een diepen zucht liet zij den paternoster in haar schoot nedervallen. Zij mijmerde. Maar plotseling greep zij den brief van de tafel en bij het zwakke schijnsel van het haardvuur poogde zij de woorden te ontcijferen. Zulks viel haar blijkbaar niet moeielijk, minder wellicht ter oorzake van de scherpte van haar oog, dan omdat zij den inhoud reeds schier van buiten kende; spoedig had zij den brief doorlezen en klagend klonk het van hare lippen:

‘O, Willem, Willem, mijn zoon! Hoe gaarne wilde ik mijn leven geven om u weder met uw vader te verzoenen en u beiden tot één te brengen; doch vruchteloos waren al mijne pogingen en zelfs uw brief van dezen morgen, die om verzoening en vrede smeekte, zelfs mijne tranen en smeekingen vermochten zijn hart niet te vermurwen. In zijn vaderlijk gezag miskend en beleedigd door zijn eigen kind, is hij onverbiddelijk en wijst hij met onwrikbare gestrengheid den zoon terug, die hem eenmaal vrijwillig verliet! En ik, och arme, ben thans eene moeder zonder kind, en geen hope rest mij, dat mijn Willem nog ooit aan mijne teederheid zal teruggegeven worden. O mijn kind, gij zijt voor mij verloren, en het *te laat* uws vaders klinkt mij voortdurend als een doodvonnis in het oor.’

Zoo jammerde de arme vrouw en als wezenloos staarde zij voor zich uit in het opflikkerende haardvuur, en de kronkelende bloedroode vlammen namen allerlei

1) Op het platteland in het zuidelijk gedeelte van Noord-Brabant bestaat de gewoonte, 's avonds vóór Kerstmis een kolossalen dennenwortel, k e r s t b l o k genoemd, aan den haard te ontsteken, die den geheelen nacht blijft doorbranden.

phantastische vormen aan; het scheen haar toe als vertoonden zich voor haar blik welbekende gestalten, maar afschrikwekkend door toorn en ontketende woede. Doch ook heerlijke tafereelen van geluk en huiselijken vrede ontrolden zich weer voor haar geest, gevolgd, helaas, door sombere tooneelen van tweedracht, verblinding en haat.

Verschillende tijdperken van haar huwelijksleven daagden voor haren geest op. Zij was gelukkig met haren Hendrik aan haar zijde, den man, dien zij liefhad als den appel harer oogen. De eenzaamheid en verlatenheid der afgelegen boerderij vermocht op haar geen invloed uit te oefenen. Hendrik was bij en met haar, en met hem deelde zij alles, zijn zware dagtaak, de zorg voor vee en akker, de vreugde wanneer de goede God op tijd dauw, regen en warmte schonk, maar ook den tegenspoed wanneer droogte of hagelslag den oogst vernielde, - eindelijk het dikwijls zuur, maar altijd eerlijk verdiend stukje brood. Eenzaamheid en verveling kende zij niet, want zij had haar man en hare bezigheden, en de zorgen, lasten en tegenspoeden des levens drukten haar slechts ten halve, daar zij die met haren Hendrik deelen mocht. Daarenboven zij bezat een kind, een zoon, die voorspoedig opgroeide, spoedig een handje begon mede te helpen en op wien hare hoop voor de toekomst gevestigd was. Zij was trotsch op Willem, en terecht. Vlug en leerzaam op school, was hij het niet minder bij den veldarbeid en in de schuur, en zijne handen stonden nooit verkeerd. Op vijftienjarigen leeftijd woog hij tegen een volslagen knecht op, en op zijn achttiende jaar behoefde hij voor den besten werkman van het dorp niet meer achter te staan. De vlugge jongeling was wel een beetje lichtzinnig, doch hij was tevens godsdienstig van gemoed, en het was een lust om te hooren, wanneer Willem Groothuis 's zondags de hoogmis op het koor mede zong. Hij had een stem zuiver als een klok, zuiverder dan het kleine orgel, 'twelk door den kleermaker van het dorp bespeeld werd, en niet alleen de moeder was trotsch op den knappen jongen, maar zelfs de pastoor, die altijd veel met den vlijtigen en veelbelovenden jongeling had opgehad.

Plotseling veranderde echter het tooneel. Willem Groothuis was in de loting gevallen en moest vertrekken naar eene verre garnizoensplaats. Tranen en zuchten werden er gewisseld, maar het lot had gesproken en weldra bevond de jonge man zich in eene geheel andere omgeving. De moeder telde met smart de maanden, die haar nog van haar kind scheidden, en vader Groothuis, die nimmer veel zeide, moest toch erkennen, dat de arbeid hem zonder zijn zoon dubbel zwaar viel. Hij rekende echter op zijne terugkomst en zonder een zucht te doen hooren, wachtte hij geduldig op het einde van den diensttijd; trouwens, zuchten deed de boer nooit; zijn hoekig, nu en dan eenigszins hardvochtig karakter leende er zich niet toe.

Een jaar verliep; weinige maanden nog en Willem zou voorgoed terugkeeren en schop en riek weer ter hand nemen. Daar kwam de jonge soldaat echter onverwacht tehuis, groot geworden als een boom en sterk als een reus, en op de mouwen van zijn soldatenjas droeg hij de gele korporaalsstrepen. Willem kwam voor acht dagen met verlof, maar..... tevens met het verzoek, om in den militairen dienst te mogen blijven. Zijn kapitein had hem de gouden galons van sergeant beloofd en een snelle bevordering voorgespiegeld, wanneer hij het land en den koning verder wilde blijven dienen, en... het soldatenleven kwam geheel en al met zijn aard en zijne neiging overeen. Die voorslag, in allen ernst gedaan, en vooral de verklaring, misschien zoo kwaad niet gemeend en waarschijnlijk meer een gevolg van de inblazingen zijns kapiteins dan van eigen aandrang, werkten als een donderslag op het ouderenpaar, ofschoon de uitwerking zich in geheel verschillende vormen vertoonde. Terwijl de arme moeder weende en bad en haar kind bezwoer van zijn noodlottig voornemen

af te zien, barstte de vader in hevige gramschap uit en overlaadde den zoon mot een vloed van scheldwoorden en bedreigingen. ‘Gij kunt blijven,’ was de slotsom van de woorden of liever van de uitvallen des landbouwers, ‘gij kunt blijven, maar waag het in dat geval niet, nog ooit onder mijne oogen te komen.’

Willem Groothuis bleef echter niet, hoewel 's vaders hardheid een ongunstigen indruk op zijn gemoed maakte; de tranen en smeekingen zijner moeder hadden hem verteederd, en toen hij vier maanden later met groot verlof tehuis kwam, vatte hij weer met ijver en lust den veldarbeid aan en was hij blijde, niet aan den luim van het oogenblik toegegeven te hebben.

Toch was het verkeer in het huisgezin van den landbouwer niet meer zoo hartelijk en innig als voor anderhalf jaar; er was een ze-

kere koelheid tusschen vader en zoon ontstaan, die te een of ander tijd tot eene gevaarlijke uitbarsting dreigde te komen. Deze bleef dan ook niet achterwege. Het kon niet geloochend worden, dat het karakter van den zoon, sedert hij soldaat was geweest, veranderd was, of liever, dat een min gunstige karaktertrek zich in hem sterker ontwikkeld had, - zijne lichtzinnigheid. Zonder juist slecht of ongodsdienstig te zijn, liet hij zich na zijn terugkomst door minder gunstig bekende makkers medesleepen en leiden, bezocht de herbergen en jaarmarkten en kreeg langzamerhand den naam van een losbol te zijn, ofschoon hij zich nimmer aan een eigenlijk gezegde onedele of slechte daad schuldig maakte. Door zulk een laakbaar gedrag werd de verhouding tusschen vader en zoon steeds meer gespannen; de eerste overlaadde zijn zoon voortdurend met verwijtingen die niet altijd verdiend waren, en toen de oude landbouwer hem op zekeren dag eene onedele daad ten laste legde, waaraan deze echter geheel onschuldig was, verliet de zoon, door zijne opvliegendheid medegesleept, in arren moede de ouderlijke woning en trok de wijde wereld in.

De arme moeder, die den slag niet had kunnen afwenden, leed er het meest onder, te meer daar zij het karakter van haar man kende, die zulk eene miskenning van zijn vaderlijk gezag onmogelijk vergeven kon. Donker was dus de toekomst voor de droeve; wel verlichtte haar weer een straal van hoop toen de berouwhebbende zoon een jaar later opnieuw de woning in de heide betrad, doch die zwakke lichtstraal werd spoedig door donkere wolken onderschept, toen de landman zijn zoon met trots de deur wees en hem stellig verbood, nog ooit den drempel van zijn huis te overschrijden. Sedert had haar Willem zich inderdaad niet in Oosterhoven meer gewaagd, doch hij had nog verscheidene brieven geschreven, die echter niet in staat waren het hart van den vertoornden en al te hardvochtigen landbouwer te vermurwen. De laatste brief dagteekende niet langer dan van gisteren, doch ondanks de tranen der vrouw was hij evenzeer zonder de minste uitwerking gebleven.

Was het wonder, dat de arme moeder zonder kind in hare smart als wegsmolt en zij dien nacht biddende en wakende wilde doorbrengen, opdat de God van Vrede, die dien nacht op de wereld was nedergedaald, het hart van haren man mocht roeren en den vrede aan het verslagen en verstrooide huisgezin hergeven?

Al die verschillende beelden zag zij beurtelings als uit de vlammen oprijzen, doch de schoone droomen van weleer verdwenen met den rook van het haardvuur, terwijl alleen de ijselijke werkelijkheid haar bijbleef. De arme moeder was zwak, zelfs in hare liefde en haar gebed, want terwijl zij dien nacht uitsluitend tot bidden bestemd had, lag haar rozenkrans sinds een uur vergeten in haar schoot en waren hare gedachten verre van het Goddelijk Kindje, op dat uur in Bethlehems stal geboren, van wien zij troost en hulp wilde afsmeeken.

Helder brandde intusschen het kerstblok, en de vlam steeg knetterend omhoog, toen de harsachtige deelen van den dennenwortel aangetast werden. Nieuwe gestalten vormden zich... maar hoor, de zware slag der huisklok dreunt door het vertrek: het is middernacht, het is *Kerstmis*. En de droeve moeder ontwaakt uit hare martelende droomen; het is of het geluid der klok plotseling weer moed, hoop en vertrouwen in haar boezem stort, het is alsof zij alles vergeet: haar lijden en haar strijden, om op dat oogenblik slechts aan het groote mysterie der menschwording van Christus te denken.

Zij zinkt op hare knieën neder en bidt. En als welde eene herinnering van vroegere jaren plotseling weer bij haar op, verheft zij in het holle van den nacht luide hare stem en zingt:

De herdertjens lagen bij nachte,
Ze lagen bij nacht in het veld;
Ze hielden vol trouwe de wachte,
Ze hadden de schaapjens geteld:
Daar hooren zij de Engelen zingen
Hun liederen vloeiend en klaar;
De herders naar Bethlehem gingen;
't Liep tegen het Nieuwe jaar.

Toen zij er te Bethlehem kwamen,
Daar schoten drie stralen door-een:
Een straal van omhoog zij vernamen;
Een straal uit het kribjen beneên;
Toen vlamde er een straal uit hun oogen
En viel op het Kindeken teêr;
Zij stonden tot schreijens bewogen,
En knielden bij Jesus neer.

Maria die bloosde van weelde,
Van ootmoed en lieflijke vreugd,
De goede Sint Joseph, hij streelde
Het Kindjen, der menschen geneucht.
De herders bevolen ter weiden
Hun schaapjens aan de Engelenschaar.
‘Wij kunnen van 't Kribjen niet scheiden,
Wij wachten het Nieuwe jaar.’

‘Och Kindjen, och Kindjen, dat heden
In 't needrige stalletjen kwaamt,
Ach, laat ons uw paden betreden:
Want gij hebt de waereld bcschaamd.
Gij komt om de waereld te winnen;
Den machtigsten vijand te slaan:
De kracht uwer liefde van binnen
Kan waereld noch hel weerstaan.’

Het lied is geëindigd, doch hoor, daar klinkt nogmaals de laatste strophe van het kerstlied in de ooren der ontstelde vrouw:

‘Och Kindjen, och Kindjen, dat heden
In 't needrige stalletjen kwaamt,
Ach, laat ons uw paden betreden:
Want gij hebt de waereld beschaamd.
Gij komt om de waereld te winnen;
Den machtigsten vijand te slaan:
De kracht uwer liefde van binnen
Kan waereld noch hel weerstaan.’

Is het de echo der bosschen of zingen de millioenen engelen, die op aarde de blijde boodschap brengen, met haar mede? Maar het is eene welbekende stem en eensklaps wordt de deur geopend en een jonge man zinkt aan de borst der verraste vrouw.

II.

Meer dan eenige andere landstreek van ons vaderland heeft de heide hare bekoorlijkheid en hare stille poëzie. Voor den oningewijde en den onverschillige moge zij eentonig en vervelend schijnen, voor hem, die er mede bekend is en hare geheimenissen weet te vatten, is de heide vol leven, vol uitdrukking, vol poëzie. Overal elders in Nederland is 's menschen hand te zeer merkbaar; alles is er te systematisch ingedeeld, met rechte lijnen doorsneden, van regelmatige hoeken voorzien. Bouw- en weiland zijn geheel volgens de regelen der kunst aangelegd en de grond is zorgvuldig in regelmatige vierhoeken afgedeeld, die met hunne verscheidenheid van gewassen wel afwisseling aanbieden, doch eene afwisseling, die altijd weder de hand van den mensch verraadt, zelfs in de kleinste voetpaden, die met de tabaks-, tarween aardappelvelden zorgvuldig evenwijdig loopen. Men wil zooveel mogelijk grond uitsparen en moet dus zuinig zijn met het aanleggen van wegen en paden.

Hoe geheel anders is het in de heide. Daar heeft de kunst nog niets gedaan en de grond is er maagdelijk als voor eeuwen. De heide is nog geheel natuur, met hare zacht glooiende heuvels, hare vennen en meren; zelfs de dennenboschjes, die hier en daar verspreid liggen en eene aangename afwisseling aanbieden, behoeven geen menschenhand voor hun aanleg. Een zwervende vogel laat een zaadkorrel vallen, die door het opgewaaide zand zacht toegedekt, spoedig ontkiemt en een slanken dennenboom voortbrengt, met zijne evenwijdige takken en fijne naalden, en de eenzame boom geeft op zijne beurt vruchten, en wanneer deze door de warme zon openspringen, verspreiden de gevleugelde zaadkorrels zich in den omtrek, om weder te ontkiemen en, den moederstam omringend, een schilderachtig bosch te vormen, waar het vlugge eekhorentje, de schuwe haas, het schuchtere konijntje en zelfs de looze vos en de sluwe wezel een schuilplaats vinden.

Onmetelijk is het vergezicht op de heide: in een breeden cirkel ziet de wandelaar slanke torenspitsen boven het groene geboomte uitsteken en de dorpen met hunne lage huizen liggen als verscholen in eene zee van groen, door een smallen gordel van wei- en akkerland omringd. Geen lijnrechte wegen voeren naar die groene oasen, maar slingerende voetpaden, hier over den top van een heuvel loopend, daar een moeras ontwijkend, ginds zich door een dichtbegroeid dennenbosch kronkelend. Schijnbaar eenzaam en verlaten, heeft de bruine en roode heide nochtans haar leven, hare sterk sprekende stem. De wind brengt de kopjes der milliarden heibloempjes bij elkander en een zacht gefluister breidt zich over den onmetelijken omtrek uit, afgewisseld en overstemd door het gegons der bijen, die hier haren besten voorraad opgaren, van de fladderende, juichende, tjilpende en kirrende vogelen, die in volle vrijheid op de heide leven; een haas schiet uit zijn leger op en pijlsnel rent hij over de vlakte; zwermen patrijzen en snippen klapwieken door de lucht en uit gindsch moeras stijgen het vlugge waterhoen en de logge gans omhoog, terwijl de wind met het dennenboschje op de glooiing van den heuvel in onafgebroken gesprek is. Op de heide vindt men nog wat men elders in ons dichtbebouwd land tevergeefs zoekt - de maagdelijke natuur, de ongekunstelde, onopgesmukte poëzie.

In den winter verandert echter het tooneel; wanneer het witte sneeuwkleed zich over de aarde uitspreidt, gelijkt de heide op eene onafzienbare woestijn, en de witte heuvelen, die hier en daar boven het eenvormige vlak uitsteken, schjjnen grafterpen te zijn op een onmetelijk kerkhof. Geen voetpad slingert zich over de vlakte; alles is glad en effen, en de stilte des doods heeft zich over de heide uitgespreid. Alleen

het besneeuwde dennenbosch doet, door den wind bewogen, bijwijlen een klagend geluid hooren, wanneer de hard bevrozen takken met elkander in aanraking komen. Men kan zich in het hooge noorden, in Noorwegen of Siberië verplaatst wanen.

In den avond van den 24 December bewoog een jonge man zich door de dik besneeuwde heide, die zich in het zuidelijk gedeelte van Noord-Brabant langs de Belgische grenzen en in de omstreken van Oosterhoven uitstrekt. De eenzame reiziger, die ondanks de hooge sneeuw zoo moedig voortstapte, was Willem Groothuis, en zijn einddoel is de ouderlijke woning, ginds heel in de verte, waar de kerktoren van zijn geboortedorp bij het heldere maanlicht in twijfelachtige omtrekken nog even zichtbaar is.

Willem Groothuis verlangdo vurig naar zijne moeder terug en, ondanks diens hardvochtigheid, ook naar zijn vader. De onmin, waarin hij met zijn vader leefde, woog als een ondragelijken last zijne ziel, en, kostte wat het wilde, hij moest van die loodzware vracht ontheven worden. Hij gevoelde het thans diep; hij had misdaan, zijne lichtzinnigheid had hem tot laakbare handelingen verleid, hij had het vaderlijk gezag miskend, in strafbare overijling de ouderlijke woning verlaten en dit op een tijdstip, dat zijne ouders meer dan ooit een steun behoefden, - hij gevoelde zich schuldig, hij was een ondankbare zoon geweest, maar zwaar had hij geboet. Zijn hart was niet bedorven, en daarom gevoelde hij te meer zijne schuld, en daarom viel het hem te harder, dat al zijne pogingen tot verzoening op de onverzettelijkheid en den beleedigden trots zijns vaders waren afgestuit. Bitterheid vervulde zijne ziel, maar geen onwil, en nadat hij den vorigen dag nog een vurigen brief had geschreven om het hart zijns vaders te vermurwen, werd het hem spoedig te eng in zijn boezem en begaf hij zich den dag vóór Kerstmis op reis, om in persoon vergiffenis en wederopname in de ouderlijke woning af te smeeken.

Diep in Holland had hij werk gezocht en gevonden, en toen hij tegen den avond uit den spoortrein stapte, had hij nog een weg van vier uren af te leggen, alvorens zijn geboortedorp te bereiken. Een gedeelte van de reis had hij een meer gebaanden weg kunnen volgen, doch deze maakte een grooten omweg en in zijn

Kerstlied.
Vierstemmig choraal muziek van Z.K.H. Prins Albert van Saxen-Coburg-Gotha,
Woorden van B. van Meurs.

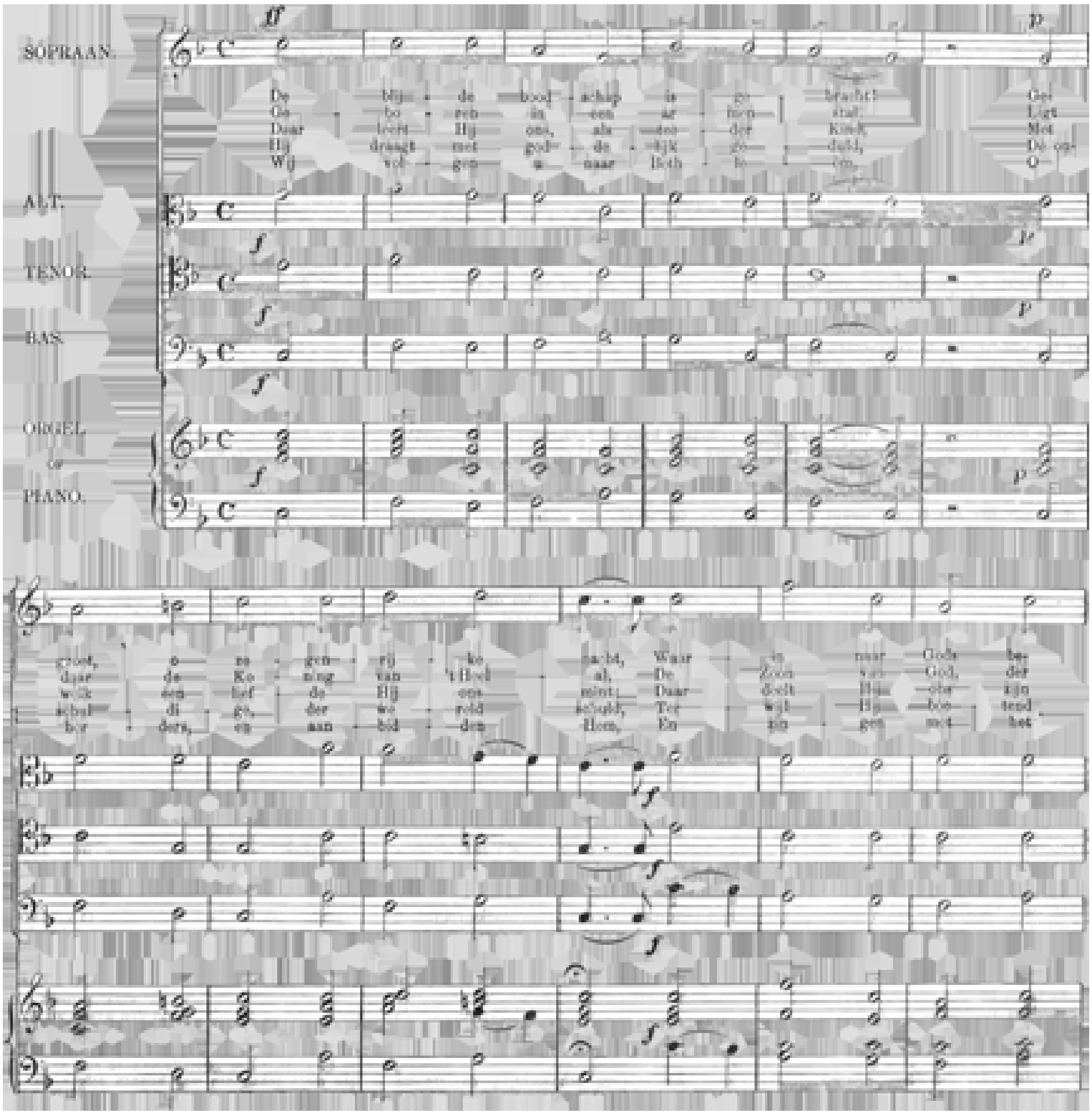

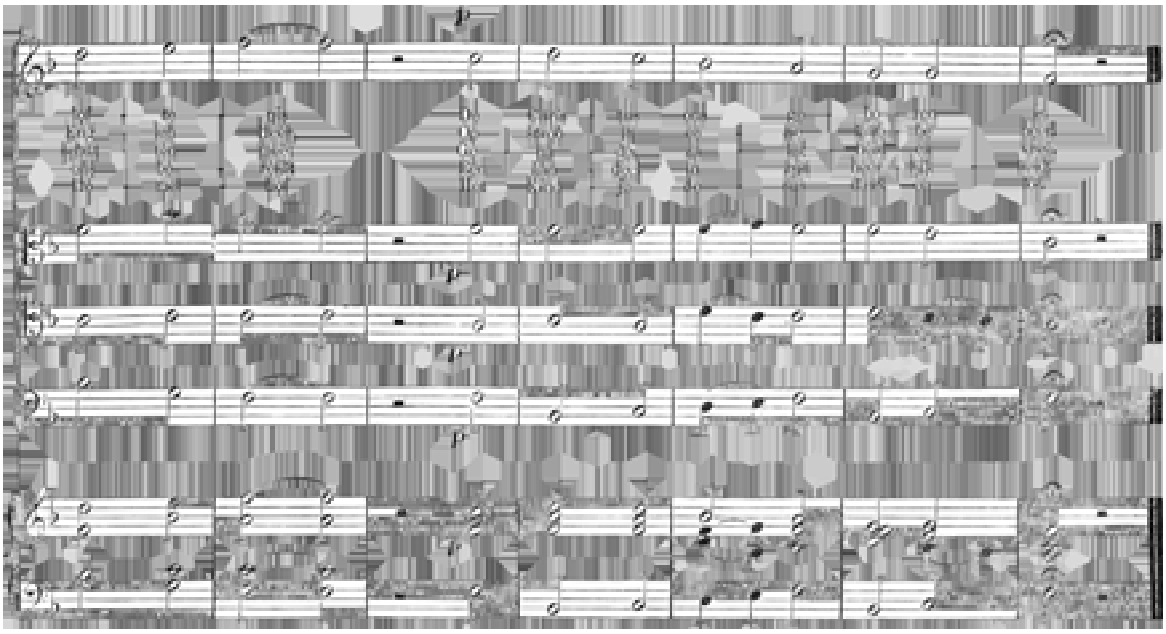

1.
De blijde boodschap is gebracht!
Gegroet, o zegenrijke nacht,
Waarin naar Gods beloftenis
De CHRISTUS ons geboren is.
2.
Geboren in een armen stal,
Ligt daar de Koning van 't heelal,
De Zoon van God, der Englen Heer,
Op stroo in eene kribbe neer.
3.
Daar leert Hij ons, als teeder Kind,
Met welk een liefde Hij ons mint;
Daar deelt Hij ons zijn schatten meê:
Genade, zaligheid en vreê.
4.
Hij draagt met goddelijk geduld,
De onschuldige, der wereld schuld,
Terwijl Hij boetend ons bereidt
Een aandeel in zijn heerlijkheid.
5.
Wij volgen u naar Bethleëm,
O herders, en aanbidden Hem,
En zingen met het Hemelhof
Het Kindje Jesus dank en lof.

[Vervolg Verzoend.
Eene kerstvertelling,
door J.A. Vesters.]

ongeduld recht op het doel willende afgaan, ging hij dwars door de heide, die hij kende als de stedeling de straten zijner vaderstad.

De avond was sedert lang gevallen; met moeite baande hij zich een weg door de hooge sneeuw over de hobbelige heide, doch voort ging hij, altijd voort, al hijgde zijn boezem en knikten zijne knieën van vermoeidheid. En de maan die op de glinsterende sneeuw speelde, vormde wonderlijke en phantastische beelden voor zijn oog, beelden uit het verleden, ook onbestemde gestalten der toekomst; maar dan voerde de werkelijkheid hem plotseling weer in het heden terug en hij zag zijn vergramden vader en het bleeke, uitgeteerde gelaat zijner moeder, en het schemerde hem voor de oogen; dan werd het echter plotseling weer licht in zijn binnenste; hij zag de heide met millioenen engelen bevolkt, die den heerlijken lofzang aanhieven, welken hij in vroeger jaren op 't Kerstfeest in de vroegmis zoo dikwijls had medegezongen: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis:* Glorie zij aan God in den Allerhoogste en vrede op de aarde aan de menschen die van goeden wil zijn.

Vrede aan de menschen van goeden wil! De vrede des harten, de vrede met de menschheid in het algemeen en met zijn vader in de eerste plaats, - dat was zijn zielewensch, en van goeden wil was hij ook, al had hij gedwaald en zich tegen het vaderlijk gezag verzet. Het gezang der engelen scheen hem daarom een profetie toe, zoodat zijn gemoed verlicht werd en de hoop in zijn hart terugkeerde. Met krachtvolle stem weerklonk ook weldra uit zijn mond het schoone engelenlied, en de echo's der naburige bosschen weerkaatsten het hoopvolle: *pax hominibus bonae voluntatis.*

Maar de maan ging langzamerhand onder donkere wolken schuil en de helderheid van den avond veranderde in eene onheilspellende duisternis. De oogen van den reiziger, die door het vermoeiende en bedriegelijke licht der maan als verblind waren, konden weldra de richting, die hij te nemen had, niet meer onderscheiden, te meer daar het gladde en eenvormige sneeuwkleed geen enkel spoor aanwees. Willem Groothuis was in de uitgestrekte heide verdwaald. Zijn toestand geleek aan dien van een schipper, die zonder kompas op de onmetelijke zee ronddwaalt. Toch stapte hij voort; in vroeger jaren had hij de geheele vlakte in alle richtingen doorkruist en hij hoopte op zijn weg een punt, een kenteeken, zij het slechts een boom of een heuvel, te vinden, 'twelk hem in de goede richting kon terugvoeren; maar de dikke sneeuw had de landstreek onkenbaar gemaakt en urenlang dwaalde de arme jonkman over de vlakte, zonder zich een denkbeeld te kunnen vormen, waar hij zich bevond en welke richting hij te volgen had. Zijn toestand scheen wanhopig, te meer daar zijne vermoeide beenen hem bijna hunnen dienst weigerden; nu eens meende hij dicht bij zijne geboorteplaats te zijn, dan weder waande hij er zich uren van verwijderd. Hij ging dwars door een uitgestrekt dennenbosch, en telkens als de wind de breede takken der boomen schudde, werd hij door een sneeuwlaag als overdolven; schier uitgeput leunde hij tegen een der stammen, maar de angst joeg hem weer voort en de onafzienbare heide ontving hem opnieuw in hare akelige eenzaamheid. De steeds feller opstekende wind gierde snijdend langs zijn aangezicht: zou hij hier dan moeten bezwijken van uitputting en koude? Zijne krachten begonnen hem te begeven, doch zie - een licht in de nabijheid, een licht door het venster eener menschelijke woning! Verbijsterd staart de verdwaalde jongeling voor zich uit en.... eensklaps herkent hij alles rondom zich: de heide, de bosschen, die heuvelen en de woning, waaruit het vriendelijke licht hem tegenstraalt: - de woning zijner ouders! Moed en kracht zijn

hem hergeven en weinige minuten later staat hij met kloppend hart voor het bevroren venster geleund en hoort hij een welbekend lied zingen door eene welbekende stem aangeheven, en toen het gezang geëindigd was, herhaalde hij verrukt het slotcouplet, om een oogenblik daarna aan de borst zijner moeder uit te weenen en de doorgestane vermoeienissen te vergeten.....

'Moeder,' sprak Willem Groothuis, nadat de eerste verrassing en de aandoening van het onverwachte wederzien een weinig bedaard waren, 'moeder, zal ik tot vader gaan, zijne vergiffenis afsmeeken en hem om wederopname in het ouderlijke huis vragen?'

'Willem,' antwoordde de waardige vrouw, die haar kind niet te zeer ontmoedigen wilde noch hem thans reeds de hoop op welslagen ontnemen, 'het is Kerstnacht, de nacht des gebeds; bidden wij dus bij de kribbe van den pasgeboren Zaligmaker, die heil en vrede over de menschen bracht. Smeeken wij den zegen van het Goddelijke Kindeke af; over weinige uren begint de Kerstmis: begeef u er heen en bid nogmaals. Eerst daarna moogt gij uwen vader ontmoeten, die dan wellicht aan uwe smeekingen het oor leenen en u weer in liefde zal aannemen.'

De zoon was bereid zich geheel naar den wil zijner moeder te schikken; deze zette inmiddels in alle stilte den pas aangekomene eenige eenvoudige doch versterkende spijzen voor, en toen Willem Groothuis een weinig van zijne vermoeienissen bekomen was, knielden moeder en zoon in diepe aandacht voor het beeld van den Goddelijken Verlosser en der gezegende Moedermaagd neder, om in een vurig gebed den zegen en de hulp des hemels af te smeeken.

III.

Lang vóór de zilveren tonen der kerkklok de geloovigen de blijde boodschap brachten van de geboorte des Zaligmakers en hen ten gebede opriepen voor de kribbe van het Goddelijk Kindje, was Willem Groothuis den weg naar de kerk opgegaan; hij wilde de eerste zijn om niet door de dorpelingen gezien te worden, maar toen hij langzaam en peinzend op het zich door de akkers slingerend kerkpad voortging, hoorde hij plotseling krakende voetstappen achter zich in de sneeuw, en omziende, herkende hij den eerwaarden heer pastoor, wiens woning eenige minuten van de kerk af gelegen was en die zich vroegtijdig naar 's Heeren tempel begaf, om vóór de H. Mis nog eenige dorpelingen de biecht te hooren. Weldra was de pastoor den jongeling ter zijde en de waardige geestelijke, die geheel en al op de hoogte was van de huiselijke omstandigheden des landbouwers en zelfs meer dan eens pogingen in het werk gesteld had om eene verzoening te bewerken, luisterde minzaam naar het verhaal van den jongeling, dien hij eerst als misdienaar, later als koorzanger gekend en lief gekregen had. Hij was ook ten volle met het karakter des vaders bekend en verheelde het zich dus niet, welke moeielijkheden het moest opleveren, om de onverzettelijkheid van den landbouwer te breken en eene duurzame verzoening tot stand te brengen.

'Kom na de H. Mis even bij mij op de pastorie,' sprak de waardige herder goedig, 'tijd en gelegenheid ontbreken mij op dit oogenblik om u nader over de zaak te spreken; wellicht ook geeft het gebed ons eene goede ingeving. Tot straks dus, mijn zoon!'

Willem Groothuis begaf zich op het koor der kerk; daar had hij in betere tijden zoo menigwerf den lof des Heeren mede gezongen, en al zou het hem ditmaal niet vergund zijn mede in te stemmen in de jubelzangen ter eere van den pasgeboren

Heiland, - hij kon er zich aan de onbescheiden blikken der dorpelingen onttrekken en in stilte en zonder al te zeer de aandacht op zich te vestigen zijn gebed verrichten.

De lichten werden ontstoken, de schaduwen van den nacht door den gloed der brandende waskaarsen verdreven en weldra baadde de eenvoudige dorpskerk in een zee van licht. Langzamerhand werd het Godsgebouw met geloovigen gevuld en nam de viering der heilige Geheimen een aanvang. Onder begeleiding van het kleine orgel zong het koor het jubelende *Gloria in excelcis* en zoovele andere treffende lofzangen. Willem Groothuis zweeg, al voelde hij nu en dan de bekoring in zich opkomen om, evenals vroeger, zijne welluidende stem door de gewelven van het kerkgebouw te doen weerklinken; de jongeling zweeg en bad, en met het gebed daalden hoop en vertrouwen in zijn boezem neder.

De groote plechtigheid was ten einde, doch volgens aloude gewoonte zou nog een kerstlied worden gezongen, opdat de geloovigen nog meer onder den indruk van het groote feest mochten huiswaarts keeren. Vergeefs hadden de zangers hunnen voormaligen mede-korist bij herhaling aangespoord zijne stem bij de hunne te voegen, doch toen de eerste tonen van het roerende en welbekende kerstlied weergalmden, kon de jongeling het niet langer meer uithouden; hij trad naar voren en weldra klonk zijne stem door de volle kerk, eerst zacht en eenigszins aarzelend, maar weldra vol en krachtig, schoon en verteederend. De overige zangers lieten onwillekeurig hunne stem dalen en reeds bij het tweede couplet hoorde men alleen de welluidende tonen en gevoelvolle klanken van den zoon des landbouwers uit de heide. De geheele kerk was één gehoor, toen het liefelijk en toch krachtvol door de ruimte klonk:

Herders, hoe ontwaakt gij niet?
Schouwt in 't ronde, wat geschiedt!
Hoort een stem van Hemelingen
Klonk door lucht en starrenkringen:
Gloria, gloria,
O, wat wonder werd dees nacht
Hier op aarde wel volbracht?
Ziet, de glans van 't firmament
Maakt iets heiligs ons bekend.

Hoort gij ginds die Englenstem,
Die ons roept naar Betklehem?
Van een Maagd, door God verkoren,
Werd een heilig Kind geboren:
Gloria, gloria,
't Is de Schepper van 't heelal
Die daar ligt in d'armen stal:
Herders, spoedt u, spoedt u voort
Naar 't van God gezegend oord.
....
Welkom Kindjen, wees gegroet:
Zie onze offers aan uw voet;
Welkom, dierbaar Wicht, in 't leven!
Mogen we u ons harte geven!
Gloria, gloria,
Glorie zij aan God omhoog!
Vreugde straalt ons uit het oog,
Want Gij, Kindjen, God en Heer,
Daalt hier vredebrengend neer.
....

Groot was de indruk, dien dat heerlijk gezang op de geloovigen maakte, maar wie beschrijft het gevoel, 'twelk het hart doorstroomde der moeder, die, naast haren echtgenoot in eene bank gezeten, met gevouwen handen en hijgenden boezem had toegeluisterd. En de vader? Een oogenblik was hij van verrassing als buiten zich zelven; hij had niets van de nabijheid zijns zoons vermoed, en, het moet gezegd zijn, toen hij bij de eerste woorden Willems stem herkende, was het eer een gevoel van wrevel dan van blijde en teedere aandoening die hem aangreep; de wrok, die zich sedert jaren in zijn boezem vastgezet had, dreigde zich opnieuw in zijn volle kracht te doen gelden; maar dan sloeg hij den blik voor zich heen, en hij zag op het altaar het Kindeke Jesus in een kribbe neergelegd, hij zag de geheele kerk ootmoedig geknield en in zijne ooren ruischten de tonen van het kerstlied als eene herinnering aan het verledene, aan den tijd, toen zijn Willem nog zijne vreugde en zijn steun was, en weeker werd zijn gemoed gestemd; het scheen hem toe alsof een drukkende last van zijn hart werd afgewenteld en hij luisterde, niet meer ondanks zich zelven, maar met aandacht, met stichting, met een zeker gevoel van welbehagen. Slechts nu en dan ging hem nog een schok door de leden als ondervond hij eene onaangename gewaarwording, als greep hem eene booze gedachte aan, doch dan luisterde hij weer, en toen krachtig en gevoelvol het slot weerklonk:

> Glorie zij aan God omhoog!
> Vreugde straalt ons uit het oog,
> Want Gij, Kindje, God en Heer,
> Daalt hier vredebrengend neer, -

toen stortte zich de volheid van zijn godsdienstig gestemd gemoed in een zucht van verlichting, in een gebed uit, en terwijl hij bad meende hij nog den nagalm van het kerstlied te hooren en ruischte het ‘vrede, vrede,’ in zijne ooren, als vernam hij inderdaad de stemmen der engelen en der herders bij de kribbe van het Goddelijk Kindje......

Hoe lang hij gebeden had, wist hij niet, maar toen hij weer tot zich zelven kwam, was de kerk bijna ledig, doch zijne vrouw zat nog naast hem, en den blik opslaande, zag hij een traan in haar oog parelen en op haar bleek gelaat las hij eene bede om vrede en verzoening. Noch die tranen, noch die stille bede waren meer noodig om allen wrok en haat uit zijn hart te verbannen; hij gevoelde zich reeds een geheel ander mensch, maar goed deed het hem toch en het versterkte hem in zijn besluit om het verleden te vergeten en zich oprecht met zijn kind te verzoenen. Zoo de heiligheid der plaats het hem niet belet had, zou hij in hare armen gevlogen zijn en zijn overkropt gemoed voor haar hebben uitgestort. Een stille, doch warme handdruk was thans alles, waarmede hij zijn gevoel vertolkte. Dat was echter genoeg voor de liefhebbende vrouw en moeder; zij wist thans dat haar doel bereikt was.

De kerk was leeggestroomd en toen het gelukkige paar eveneens wilde vertrekken, stond de pastoor voor hen en verzocht beiden hem naar de pastorie te volgen, eene uitnoodiging, waaraan bereidwillig gevolg werd gegeven.

Willem Groothuis had een der eersten de kerk verlaten en het pad ingeslagen, dat naar de woning van den dorpsgeestelijke voerde. Weldra was hij er aangekomen, doch daar hij wist, dat de pastoor zich nog in de kerk bevond, sloeg hij een zijweg in, waar hij zeker was door geen der kerkgangers ontmoet te worden. Verscheidene minuten lang dwaalde hij rond; zijn gemoed was vol; de godsdienstige ernst der kerkelijke plechtigheden had hem aangegrepen; hij had gebeden en gepeinsd en bij het licht der waskaarsen had hij beneden zich zijne moeder gezien en zijn vader..... Zijn vader! Zou deze hem weder in genade ontvangen en het verledene vergeven en vergeten? Zou hij weer rust en vrede mogen vinden aan den ouderlijken haard?.. of zou hij nog langer de straf voor zijne roekeloosheid en zijn verzet tegen het vaderlijk gezag moeten dragen?.... Hij werd echter in zijne overpeinzingen wakker geschud - het was tijd den goeden pastoor te gaan opzoeken en zijn raad en voorlichting in te roepen.

Hij schelde aan de pastorie aan en de pastoor, die zelf opendeed, voerde den jongeling in eene zijkamer. Eene aangename verrassing wachtte hem: zijn vader en zijne moeder stonden daar beiden en zijne eerste gedachte was naar hen toe te snellen en zich aan zijn kinderlijk gevoel over te geven. Maar aarzelend bleef hij staan: hoe zou zijn vader hem ontvangen, hem, die moedwillig het ouderlijke huis verlaten had? Doch zijn boezem was te vol om lang bij die pijnigende vraag stil te staan en met kloppend hart trad hij op zijn vader toe. Deze wachtte niet tot zijn zoon hem genaderd was en hem tegemoet tredende, stak hij hem de hand toe. Een vreugdekreet ontsnapte den jongeling: ‘Vader! vader!’ klonk het van zijne lippen en op hetzelfde oogenblik lag hij aan de borst van hem, wien hij in zoovele maanden niet had mogen wederzien.

‘Gij vergeeft mij mijne lichtzinnigheid, vader!’ riep Willem, nadat de eerste aandoening der blijde ontmoeting een weinig bedaard was. ‘Ik heb jegens u misdaan en uw gezag miskend, - doch thans neemt gij mij weder aan gelijk de verloren zoen?’

‘Het verleden zij tusschen ons vergeten, mijn jongen,’ antwoordde de landman met ernst; ‘wij hadden beiden onze gebreken, en geloof mij, dat ik mij zelven meer verwijt dan gij het u doen kunt.....’

‘Niet aldus, vader, ik was u gehoorzaamheid verschuldigd en als kind was het mijn plicht u in alles onderdanig te zijn. Aan dien plicht ben ik te kort gebleven en de geheele zwaarte der schuld valt dus op mij.’

‘Waar gij berouw toondet, Willem, had ik niet aan een onedel gevoel van wrok mogen toegeven, dat is mijne schuld en die schuld...’

‘Gij hebt het gezegd, vriend Groothuis, het verleden moet tusschen u beiden vergeten zijn,’ kwam de waardige pastoor tusschenbeide, die *dezen* wedstrijd geheel noodeloos achtte en het gesprek dus op een ander terrein wilde overbrengen, ‘gij moogt slechts aan het heden en de toekomst denken.’

‘Mijnheer pastoor heeft gelijk,’ voegde de gelukkige boerin er bij, ‘wij moeten ons verheugen, dat Onze Lieve Heer alles zoo ten beste geschikt heeft.’

‘Dat willen we, vrouw,’ sprak vader Groothuis met warmte, ‘en mijn jongen blijft voortaan in Oosterhoven en in onze hut op de heide.’

‘Ik blijf bij u, vader, altijd bij u!’ antwoordde de jongeling, zijns vaders hand met warmte drukkende, ‘en met u hoop ik nog menig stuk goed bouwland uit de heide te scheppen; ik kan u verzekeren, dat ik het werken niet verleerd heb, vader.’

En de jongeling toonde triomfantelijk zijne vereelte handen, om een poos daarna een buidel uit zijn zak te halen, en even triomfantelijk eene goedgevulde geldbeurs te toonen.

‘Als mijnheer pastoor er niets op tegen heeft,’ sprak Willem Groothuis.

‘Ga uw gang, mijn jongen,’ antwoordde de geestelijke lachend.

‘Ziehier mijn spaarpenningen, vader: ik mocht toch niet met ledige handen bij u komen.’

‘Braaf zoo, Willem, ik zie dat ge toch uws vaders aard hebt,’ lachte de landbouwer, ‘en nu naar huis, mijn jongen; gij treft het: wij hebben eergisteren geslacht en de versche varkensribben zullen ons opperbest smaken.’

In zegepraal trok het gelukkige drietal naar de stille woning in de heide, en het woord van den pastoor, bij het heengaan uitgesproken om dat Kerstfeest steeds dankbaar te gedenken, is geen ijdele wensch geweest. Thans nog, verscheidene jaren na de gedenkwaardige Kerstmis, vieren vader, moeder en zoon in zoete vreugd en ongestoorde eendracht het feest der geboorte van den Zaligmaker der wereld.

Kerstfeest.

Thans, op het feest der zalige geboort
Van 't godlijk Kind, des Vaders eeuwig Woord,
De vlam der vreugd niet in het hart gesmoord,
    Dat blij wil zingen!
Stort nu, mijn ziel, uw dankbre tonen uit,
En doe wat gij, o minnend hart, besluit
In rein en ongekunsteld maatgeluid
    Ten Hemel dringen!

Wel was het grootsch, toen door Gods vrije Macht,
Het scheppend Woord, de wereld uit den nacht
Van 't niet in volle majesteit en pracht
    Kwam opgerezen,
En in dien zelfden stond het hemelhof

Op eens weergalmde van der Englen lof,
Wier reien juublend boven 't aardsche stof
Den Schepper prezen.

En toch, hoe schoon, hoe krachtig 't eerste lied
Hun borst ontschoot - het haalt in weelde niet
Bij 't lofgezang, dat nu hun harp ontvliet
In de arme woning,
Waar Jezus zich een zetel heeft gesticht,
Waar als een teeder, spraak- en hulploos wicht
Op 't stroo der krib van koû te bibbren ligt
De Hemelkoning!

O, op dien eersten morgen van 't heelal,
Toen dreunde door den bovenaardschen val
Van 't Englenlied, dat met bazuingeschal
De luchten kliefde,
De glorie slechts der Almacht Gods, die blinkt
En schittert waar het oog des schepsels dringt
In hemel en op aard; maar hier, hier klinkt
Het lied der Liefde!

Der Liefde! In 't kleed der diepste needrigheid
Komt hier der heemlen God, een kind dat schreit,
Den mensch in de eens verloren majesteit
Opnieuw doen blinken.
O afgrond van genâ! Hoe duizel ik,
Hoe slaat uw diepte mij het hart met schrik,
Verbijstring en verbazing, als 'k den blik
In u laat zinken!

Als Kindje kwaamt Ge op aarde, Heer, voor mij!
Gij liet uw glorietroon, uw heerschappij
En 't lofgeschal dor heemlenmelodij
Zoo blij ontvloten,
Om hier - waar heeft de liefde U toe gebracht! -
Bij mij, voor wien uw hart van teerheid smacht,
Bij mij te zijn, die U zoo vaak veracht
Heb en verstooten.

Wist Gij dan niet, o lief, o godlijk Kind,
Hoe ik, helaas! door zinlijkheid verblind,
Zoo flauw uw hemelschoonheid heb bemind
En eeuwge liefde,
Waarvoor ik nu bij uwe kribbe zwicht,
Daar Gij op mij die minnende oogjes richt,
Wier blik, o God, met liefdeschicht op schicht
Mijn ziel doorkliefde!

Mijn Jezus, Kindjelief! och, waarom moet
De glans dier oogjes, nu zoo rein zoo zoet,
Eenmaal voor mij, ondankbre, in stroomen bloed
Geheel verloren;
Moet eens dat hartje van een speer gekloofd,
Een dorenkrans door dat onschuldig hoofd,
Welks lieflijkheid den glans der sterren dooft,
Wreedaardig boren?

Die handjes, die Gij mij te kussen strekt,

Die voetjes, nu met luttel stroo bedekt,
Och, moeten ze eens op 't kruishout uitgerekt?...
Zie, zie de tranen
Mijn Jezus, die er bigglen langs mijn wang!
Zij ruischen door der Englen lofgezang:
Aanvaard ze, minlijk Kind! Mocht U hun drang
Van lijden spanen!

Vergeefs! Gij zult eens lijden, en voor mij!
O geef dan, dat uw bloed niet vruchtloos zij;
Maak mij, o Kind, van zonde en wereld vrij!
O, dat ik brande
Van de eigen vlam, die U het hart verteert,
Die daalt uit God en tot God wederkeert;
Neem 't hart, waar uwe liefde in triompheert,
Tot offerande!

Nu, Englen, sla 'k met u een dankbren galm;
Nu klinke om strijd ons beider vreugdepsalm!
Omwuiven wij de krib met groenen palm
En blijde olijven!
Weerklonk Gods Macht bij 't scheppen uit het niet,
Hier hoort men slechts der Liefde dankbaar lied.
Ja, Kind, het hart dat ik U heden bied
Zal eeuwig trouw U blijven!

Sittard.

G.J.

Bethlehem,
de geboorteplaats des Heeren.

‘En gij, Bethlehem Ephrata, ofschoon gij klein zijt, gij zijt niet het minste onder de koninkrijken van Juda, want uit u zal een Heerscher opstaan, die mijn volk Israël zal regeeren!’ Met deze profetische woorden werd de groote gebeurtenis voorspeld, welke wij jaarlijks op het Kerstfeest herdenken en waarvan het kleine, nederige Bethlehem het middelpunt is.

Elke gedachte aan de geboorte des Heeren is zoo nauw verbonden aan den naam van Bethlehem, dat wij bij het ontkiemen daarvan ons in den geest naar de bakermat van het Christendom verplaatsen en aan elk steentje, aan iederen boom, aan elken grashalm de oude maar altijd nieuwe geschiedenis zouden willen vragen van het Kindje en zijne Moeder.

Hoeveel meer moet zich het hart van een Christen niet vervoerd gevoelen, wanneer hij de plaats betreedt, waar zijn Verlosser het eerste levenslicht aanschouwde. Alles herinnert er aan de menschwording van Christus en zijne heilige familie.

Op een uur atstands van Jerusalem ligt een veld, bedekt met kleine ronde steentjes van verschillende kleuren. Men verhaalt dat de

H. Maagd daar eens voorbijging, toen een landman bezig was erwten in de voren te zaaien en hem vroeg, wat hij in de hand had. 'Steenen,' antwoordde de gierige landbouwer, die vreesde dat de H. Maagd hem een gedeelte zijner groenten zou vragen. 'Het zij zoo!' zeide de Moeder van God, en op hetzelfde oogenblik veranderden de erwten in steenen.

Een weinig verder ligt een soort van plein, waarop eertijds de tamarindeboom stond, waaronder de H. Maagd met het kind Jesus kwam uitrusten. Zoodra zij zich aan den voet van den boom had neergezet, zoo vertellen de landlieden, keerde hij terstond zijne takken naar de zijde, vanwaar de zonnestralen kwamen en diende aldus de H. Familie tot beschutting. In de XVII eeuw verbrandde een landbouwer, in wiens bezit het plein geraakt was, den miraculeuzen boom, en drie dagen daarna stierf hij met zijn geheel zijn gezin, terwijl zijn vee insgelijks omkwam.

Een kwartier uurs verder staat het klooster van Mar Elias, gebouwd op de plaats waar het huis stond, dat den profeet Elias zag geboren worden. Tegenover den ingang van dat huis ziet men eene rots van zes voet lang en drie breed, waarin de vorm van een menschelijk lichaam is afgedrukt. Men zegt, dat toen de profeet voor de vervolging van Jezabel vluchtte, hij een nacht op deze rots doorbracht en dat deze zoo week werd als was, opdat zij zijnen ledematen eene zachte rustplaats zou zijn. Toen de profeet opstond, hernam zij weer hare vorige hardheid.

DE GEBOORTE DES HEEREN, NAAR LORENZO DI CREDI.

Dicht daarbij is de put, boven welken de wijzen de ster zagen stilstaan, die zij op hun langen tocht gevolgd hadden.

Rechts van den weg, een weinig landwaarts, trekken drie andere monumenten de aandacht van den Christen. Daar staat een oude toren, welke de plaats aanduidt, waar Simeon woonde, de rechtvaardige man, de getrouwe dienaar van God, die de vertroosting van Israël verwachtte, en die het kind Jesus in zijne armen nemende, zijn danklied aanhief: *Nunc dimittis servum tuum, Domine.*

Daar staat een kleine open koepel, ondersteund door vier pilaren, welke het graf dekt van Rachel, de vrouw van Jacob, de moeder van Jozef en Benjamin.

Voorts een heuvel, waarop men nog slechts eenige ruïnen ziet, de puinen van Rama, waar het bloed der onnoozele kinderen den grond besproeide, waar men de stem van een andere Rachel hoorde, die zuchtte en weende en niet wilde getroost worden, omdat hare zonen niet meer waren.

Vervolgens rijst, langs den boord van een heuvel, het nederige Bethlehem op, omkransd door olijven en moerbeziën. Daar staat het Latijnsche klooster met zijne kerk, die den naam van *Santa Maria di Bethleem* draagt, doch meer door de Turken dan door den tijd, geheel beroofd is van zijne kostbaarheden. Hooger waarde dan de geroofde kerkschatten hebben echter de onderaardsche grotten, waarin men langs een trap afdaalt. Beneden aan de trap bevindt zich een kelder, waarin de graven zijn der arme kinderen van Bethlehem en omstreken, die als slachtoffers vielen van de achterdocht en de wreedheid van Herodes.

Uit dezen kelder voert een nauwe en donkere gang naar het altaar der Geboorte, opgericht in de grot, waar Jesus ter wereld kwam. De grot der Geboorte is verwijd, om er de godsdienstige plechtigheden te kunnen vieren. Zij is omstreeks twaalf voet lang en vier breed. De zijwanden zijn, jammer genoeg, met marmeren platen belegd. Het is te betreuren, dat men de natuurlijke en oorspronkelijke muren van dit heiligdom heeft bedekt. Welk marmer kan de zand- en rotswanden vervangen, die de H. Maagd beschutt'en en den Zaligmaker zagen geboren worden? Alleen het gewelf is niet door de bouwmeesters uitgehouwen, doch het is geheel zwart geworden van den walm der lampen, die er voortdurend branden.

Aan de oostzijde der kapel, tegenover een altaar, in de voegen der grot gehecht, is een kring aangebracht van jasmijn en agaat, rondom welke men de woorden leest:

HIC DE VIRGINE MARIA JESUS CHRISTUS NATUS EST.

Eenige stappen van daar is de kribbe, waarin het Goddelijk Kind werd gelegd, met het altaar aan de H. Driekoningen toegewijd.

Nog eene andere grot of grafspelonk bevindt zich in deze wereldvermaarde gewelven; het eene graf is toegewijd aan twee edele Romeinsche vrouwen, de H. Paula en hare dochter, de H. Eustachia, die, aan alle menschelijke ijdelheid verzakende, hier haar leven in goede werken kwamen eindigen.

Tegenover haar graf staat dat van den H. Hieronymus, den man met het vurig hart, die door de lezing van het H. Evangelie aan de profane studiën onttrokken werd en hier eene schuilplaats kwam zoeken en de wereld verbaasde door zijne standvastigheid in den strijd tegen de ketterij en door de overtuiging, welke uit zijne werken spreekt.

Niet verre van de grot der Geboorte bevindt zich nog een andere, welke men niet dan met weemoed bezoekt. Men zegt, dat toen Herodes zijn bloedig vonnis had uitgesproken, de H. Maagd hier eene schuilplaats zocht, alvorens naar Egypte te vertrekken.

Boven op de rots ziet men, als men het gelaat naar het Oosten keert, de vallei, waarin de herders de stem van den engel hoorden, die hun de goede tijding bracht:

‘In de stad van David is u heden een Redder geboren, die de Christus, de Heer is.

‘En aan dit teeken zult gij hem kennen: gij zult een kind vinden in doeken gewikkeld, liggende in eene krib.

Op hetzelfde oogenblik voegde zich bij den engel eene schaar hemelsche geesten, die God loofden, zeggende:

Glorie aan God in den hooge, en vrede op aarde aan de menschen, die van goeden wil zijn.’

Alle steden van Syrië bewaren herinneringen aan den Verlosser, doch geene enkele stad is door de Christenen van alle tijden meer vereerd dan Bethlehem. De kerk, waarvan men heden nog de machtige zuilenrij bewondert, werd omstreeks het jaar 330 gebouwd. Op het einde der vierde eeuw stichtte er de H. Paula vier kloosters. Toen de kruisvaarders naar Jerusalem trokken, maakten zij zich eerst van Bethlehem meester; in 1110 stichtte er Boudewijn I een bisdom. Op eenigen afstand van het stadje ligt een berg, wiens naam aan een van die godsdienstige tochten van Europa herinnert; men noemt hem toren der Franken en de overlevering zegt, dat de kruisvaarders er zich nog veertig jaren staande hielden nadat Jerusalem weer in de handen der muzelmannen was. In de dertiende eeuw kwam Bethlehem opnieuw onder het Turksche juk en sedert dat tijdstip is hare geschiedenis gelijk aan die van alle steden en staten, eene geschiedenis van verdrukking, treurig om te lezen, doch die uit een Christelijk oogpunt beschouwd, veel leerrijks aanbiedt.

Inderdaad, als men den droevigen toestand der Oostersche Christenen beschouwd, indien men nagaat tot welke smarten, tot welke vernederingen zij sedert eeuwen veroordeeld zijn, en indien men daarbij denkt, dat zij in weerwil van alles hun geloof blijven bewaren; indien men hen zich dagelijks ziet krommen onder de roede eener vijandig gezinde overheid, die zich over hunne dienstbaarheid verheugt en met hunne smarten den spot drijft, dan moet men wel bekennen dat de kracht, welke hen staande houdt, eene bovennatuurlijke moet zijn, dat de godsdienst, waarin zij hun troost vinden, goddelijk is.

In 1834 ging een nieuwe storm over Bethlehem, die echter bijna uitsluitend de Turksche bevolking trof. Deze wilden namelijk den inval van Egyptische troepen weerstaan, waarom Ibrahim hen op eene echt Oostersche manier strafte en ontwapende.

Bethlehem telt tegenwoordig omstreeks drie duizend inwoners, waarvan de meeste Christenen zijn. Zij leven van het maken van kruisen en rozenkransen, die zij aan de pelgrims verkoopen. De Turken doen aan deze industrie eveneens mee. De mannen doen het ruwe werk, zagen de olijfblokken en snijden de kruisen en doozen; de vrouwen en de kinderen rijgen de koralen aan de rozenkransen en in de meeste huizen werkt alles mee. Nog anderen verkoopen de gemaakte voorwerpen, en de typen der jonge meisjes gelijken zoo sprekend op de voorstelling, die ons de schilderkunst van de H. Maagd geeft, dat het niet moeielijk valt te raden, dat de schilders hier hunne modellen zijn komen halen.

Dit enkel woordje over de geboorteplaats des Zaligmakers moest onvolledig zijn om de kleine ruimte waarover wij te beschikken hebben. We hopen echter er ons doel mee bereikt te hebben: op kerstdag onze lezers alleen te spreken over het groote feit der menschwording, dat wij heden herdenken. Geheel dit nummer is aan dit feest gewijd, alles hebben we gedaan om onzen lezers den Vredezang der engelen in herinnering te brengen, in de vaste hoop dat dit iets, hoe weinig dan ook, moge bijdragen tot eene meer genoeglijke en zalige viering van het Kerstfeest. Ten slotte wenschen we allen een zalig kerstfeest, vrede in uw gemoed, vrede in uwe gezinnen, vrede aan de geheele wereld en vooral aan Kerk en Paus.

C.

[Nummer 13]

Bericht.

Ten vervolge op het bericht voorkomende in N°. 10 van 8 december 1877 geven wij aan onze inschrijvers kennis, dat wij zullen overgaan tot de verloting van de 50 premiën verbonden aan de oplossing van den rebus, in N°. 1 van 6 october 1877 verschenen. Al onze inschrijvers hebben het recht die verloting bij te wonen, welke zal geschieden in het bureel van de *Illustration Euroéenne,* Madou-plaats N°. 1 te Brussel, op maandag 21 januari 1878 ten twee uur na den middag. De namen der winnende inschrijvers zullen in een later nommer bekend gemaakt worden.

De oorlog in het oosten.
De val van Plevna.

Hetgeen de neêrlaag van Moukhtarpacha en de daarop gevolgde bestorming van Kars voor den oorlog in Klein-Azië was, is de geruchtmakende val van Plevna voor de krijgsbedrijven in Bulgarië, met dit verschil echter, dat de eigenlijke, beslissing van den geheelen oorlog in Europa ligt, en de belangwekkende gebeurtenissen van den 10 october van onmeetlijken invloed op den toestand der oorlogvoerende partijen zijn moeten.

Na zich gedurende vijf maanden in het kleine, eertijds onbekende Plevna gehandhaafd te hebben, is Osmanpacha, de heldhaftige turksche generaal, eindelijk bezweken, niet voor de overmacht van den vijand, niet voor zijne talrijke en geduchte artillerie, maar door den onverbiddelijken honger en door de besluiteloosheid der andere turksche bevelhebbers, die de ingesloten vesting niet op tijd ter hulp wisten te komen. Plevna is gevallen, maar met eere, en de insluiting dier stad en de vertwijfelende gevechten, die daar vijf maanden lang schier week op week geleverd werden, zullen in de krijgsgeschiedenis beroemd blijven; de naam van den heldhaftigen overwonnene zal steeds met eerbied en hoogachting genoemd worden, zelfs door zijne vijanden, de Russen, die hun dapperen tegenstander reeds nu hunne hoogachting niet kunnen ontzeggen.

Osman-pacha heeft zijn doel niet mogen bereiken om het gros der russische strijdkrachten op den duur tegen te houden, maar hij heeft gedaan wat menschelijker wijze mogelijk was, en kon hij de overmeestering van geheel Bulgarië niet duurzaam verhoeden, toch heeft hij maanden lang de plannen

NIEUWJAAR.

van den russischen generalen staf verijdeld en de gansche gevreesde strijdmacht der overweldigers schaakmat gezet. Om de groote beteekenis van Osman-pacha's stelling beter te begrijpen, willen wij in het kort de belangrijke krijgsbedrijven in herinnering brengen, die Plevna's val vooraf gingen.

Nadat de russische legers met eene geweldige overmacht den Donau overgetrokken waren, voorspelden zelfs de voornaamste krijgskundigen Turkije's aanstaanden val, te meer daar de Russen snel en ongehinderd in het zuiden voortrukten, Tirnova bereikten, de Balkanpassen forceerden en zich in het hart van Turkije, in Rumelië, nestelden. Suleimanpacha streed ver in het westen tegen de Montenegrijnen, en de zwakke generalissime Abdul-Kerim bleef werkeloos in den turkschen vestingvierhoek opgesloten. Turkije scheen verloren, toen de dappere en ondernemende Osman-pacha de redder van het zwaar beproefde land werd. Met hoogstens 20.000 kloeke manschappen rukte hij uit Widdin zuidoostwaarts, bezette den 18 juli plotseling Plevna en bedreigde aldus de russische aftochtslinie. Wel beproefde generaal Schilder-Schuldner hem in de gevechten van den 20 en 22 te verdrijven, maar de aanval mislukte, evenals een woedende stormloop van baron Krüdener (30 juli), die met bebloede koppen en verlies van een goed deel zijner troepen plotseling den terugtocht moest aannemen. Sedert dien tijd handhaafde Osman-pacha zich in Plevna niet alleen, maar herschiep het onbekende, nietige stadje in eene geduchte vesting, omringde het met aardewerken, schansen en redoutes, die de bewondering van alle deskundigen opwekten, en stelde paal en perk aan het voortdringen der Russen. Generaal Gurko moest de verovering van Rumelië opgeven, daar hij geene nieuwe versterkingen kon ontvangen; het leger van den kroonprins aan de Lom moest een gedeelte zijner troepen aan de Plevna bewakende troepen afstaan, en was daardoor buiten staat iets ernstigs tegen den vestingvierhoek te ondernemen, waardoor ook generaal Zimmermann met zijne in de Dobrudscha staande troepen tot werkeloosheid veroordeeld was. Het geheele russische krijgsplan was dus met één slag in duigen gevallen en de keurtroepen van den czaar moesten tegen den ondernemenden Osman-pacha aangevoerd worden. Nog meer. Rusland, dat op een gemakkelijke zegepraal gehoopt en daarom slechts een gedeelte zijner troepen gemobiliseerd had, zag zich door Osman-pacha's tactiek niet weinig gedwarsboomd, moest zelfs zijne garde naar het oorlogstooneel roepen en de hulp aanvaarden der Rumeniërs, die men liever geheel buiten het gedrang gelaten had. Het is zelfs Ruslands schuld niet, zoo de kleinmoedige Serviërs niet vroeger aan den oorlog hebben deelgenomen en eerst na Plevna's val ten strijde durfden trekken.

Het was voor de Russen eene levenskwestie Osman-pacha te bedwingen en het met zooveel heldenmoed verdedigde Plevna ten val te brengen. Zoolang dit niet geschied was, bleef iedere ernstige onderneming hetzij oost- hetzij zuidwaarts ondoenlijk. Langzamerhand hadden zij ongeveer 100.000 man bij en om Plevna vereenigd, en talrijk waren, vooral in de maand september, de aanvallen en bestormingen der Russen en Rumeniërs, waarin die op de beruchte Grevitza-redoute wel de bloedigste waren. Iedere aanval werd echter met onvergelijkelijkenheldenmoed afgeslagen, elke bestorming kostte den Russen honderden, soms duizenden manschappen. Osman-pacha's 50 à 60.000 manschappen hielden een meer dan dubbele overmacht in bedwang en de standaard van den Profeet bleef uitdagend boven Plevna's wallen wapperen.

De Russen zagen thans in, dat de zoo roemvol verdedigde vesting niet door geweld te nemen was. Toen werd de leiding der operatiën aan den bekwamen en reeds bij den Krimoorlog van 1854 tot 1856 met roem bekenden inspecteur der russische vestingen, generaal Tottleben, toevertrouwd, die geheel van tactiek veranderde, alle roekelooze bestormingen deed staken en het er op toelegde, Plevna geheel van de buitenwereld af te sluiten. Dit gelukte: de zich in het bezit der Turken bevindende schansen ten westen van de vesting op den weg naar Sofia, werden den 24 october en volgende dagen door de Russen veroverd en Plevna daardoor volledig ingesloten. Hiermeê was nu Osman-pacha de mogelijkheid afgesneden, nog langer aanvoer van levensmiddelen en ammunitie te verkrijgen en hij dus geheel aan zijn eigen hulpbronnen overgelaten.

Van dat oogenblik was de val van Plevna nog slechts eene kwestie van tijd. Ontzet van buiten was zeer onwaarschijnlijk vooral met het oog op de onbekwaamheid en het gebrek aan krachtdadigheid der overige turksche bevelhebbers; en de sterke schansen met zware batterijen beplant, die als een geduchte steenen en ijzeren kring rondom de vesting verrezen, gevoegd bij de groote overmacht der Russen en Rumeniërs, maakten het doorbreken van dien welbewaakten kring zoo goed als onmogelijk. Osman-pacha bleef echter standhouden: kon hij de verovering van Bulgarië en misschien van Rumelië door den russischen indringer al niet verhinderen, hij kon haar vertragen en iedere dag uitstel moest, vooral met het oog op den naderenden winter, kostbaar zijn. De kloeke turksche bevelhebber heeft het dus zoo lang uitgehouden als er levensmiddelen voorhanden waren, en toen de honger hem naar buiten dreef, heeft hij de lange worsteling op eene wijze willen eindigen die zijn verleden waardig was, namelijk met een onstuimigen uitval, met eene geweldige poging om door de vijandelijke insluitingslinie heen te breken.

Maandag, 10 december, had de groote uitval plaats; reeds in den nacht hadden de Turken de meesten hunner buitenwerken ontruimd, slechts in enkele schansen eene zwakke bezetting achterlatende, om des vijands aandacht zooveel mogelijk af te leiden. 's Voormiddags omstreeks 7 uur trokken de Turken met een groot aantal kanonnen en een langen legertros over de rivier de Wid, in noordwestelijke richting van de stad, in de nabijheid van het punt, waar de Grevitza-beek in den stroom valt; het plan was eene uiterste poging te wagen, om zich hier door de rurneensche posities heen te slaan en te trachten den straatweg naar Widdin te bereiken. Het was eene wanhopige onderneming, doch Osman-pacha meende ze aan de turksche wapenen verschuldigd te zijn, te meer daar de pogingen tot eene eervolle capitulatie, eenige dagen te voren beproefd, afgestuit waren op den eisch van het russische hoofdkwartier, dat de turksche bevelhebber zich tot prins Karel van Rumenië behoorde te vervoegen, en Osman-pacha zich niet aan den voormaligen vazal van de Porte wilde overgeven.

De Turken wierpen zich met onweêrstaanbare dapperheid op de eerste liniën der rumeensche troepen; woedend bestormden zij de verschansingen die hun den weg versperden; binnen weinige minuten waren ze beklommen en genomen: het grenadiers-regiment Sibirsky werd grootendeels vernietigd; de Rumeniërs werden teruggedrongen en het gelukte den Turken zelfs eene batterij van acht kanonnen te veroveren. Steeds verder drongen de stoute aanvallers door, doch weldra geraakten zij tusschen een vernielend kruisvuur van ongeveer honderd stukken geschut; van het oosten en het zuiden rukten versche regimenten aan om de Turken tot staan te brengen, en toen deze op de tweede insluitingslinie stieten, had er eene geweldige worsteling plaats, waarbij de Turken met den moed der wanhoop den ongelijken strijd volhielden, terwijl de Russen, van hunne zegepraal zeker, alle pogingen

aanwendden, om den insluitingskring gedurig nauwer toe te halen en geen enkelen vijand te laten ontsnappen.

Tot twaalf uur in den middag werd de strijd voortgezet. Osman-pacha werd aan het been gekwetst, honderden zijner manschappen waren gevallen; er bestond niet de minste kans de linie van insluiting te verbreken, daar de belegeraars allengs grooter macht op het bedreigde punt saamgetrokken hadden; toen poogde de ongelukkige bevelhebber op zijne schreden terug te keeren en Plevna opnieuw te bereiken - te laat: de verlaten stellingen waren door den vijand bezet en de russische vlag wapperde reeds op de wallen der met zooveel mannenmoed verdedigde vesting. Er bleef Osman-pacha niets ander over dan zich met het overschot van zijn leger over te geven. Van beide zijden verstomde het vuur en een half uur later was de capitulatie geteekend. Osman-pacha gaf zich met zijn geheel leger aan den overwinnaar over, nadat de laatste worsteling hem nog op een verlies van 3000 dooden en gewonden was te staan gekomen. Bij deze capitulatie vielen den Russen behalve Osman-pacha 10 pacha's, 128 stafofficieren, 2000 andere officieren, 30.000 infanteristen, 1200 ruiters, 80 kanonnen en de geheele legertrein in handen. De Russen zelven hadden dien dag niet meer dan 1500 man verloren, maar toch komt de overwinning hun duur genoeg te staan. De maandenlange belegering heeft hun niet minder dan 40.000 man hunner beste soldaten gekost, terwijl daarenboven minstens 100.000 manschappen gedurende al dien tijd werkeloos moesten blijven liggen.

Osman-pacha werd door de Russen met al den eerbied, aan zijn ongeluk en zijn heldenmoed verschuldigd, ontvangen. De czaar zond hem onmiddellijk na de overgave zijn degen terug, grootvorst Nicolaas en zijn gevolg ontvingen hem met ondubbelzinnige blijken van bewondering, terwijl hem te Bogot, waar hij voorloopig als krijgsgevangene heengevoerd werd, eene eerewacht werd geschonken en hem dezelfde eerbewijzen ten deel vielen, die men een russischen opperbevelhebber bewijst. Ook in de officieele russische berichten wordt met den grootsten lof over den heldhaftigen vijand gesproken en de russische dagbladpers zwaait hem mede den hoogsten lof toe.

Met Osman-pacha's leger is de laatste turksche krijgsmacht bezweken, die den Russen nog met vrucht weerstand kon bieden, zoodat Turkije de worsteling nog wel eenigen tijd kan voortzetten, maar geen hoop meer kan hebben op de eindelijke zegepraal zijner wapenen.

Nieuwjaar.

Nieuwjaar is een dag, die door de geheele beschaafde wereld gevierd wordt; ieder land echter geeft zijn eigen karakter aan dezen feestdag en wij, Vlamingen, herdenken hem op de ons eigene gulle en hartelijke wijze. Onze familie, vrienden en kennissen wenschen wij op den eersten dag des jaars geluk, is het niet mondelings dan is het door een hartelijken brief en zelfs door een ijskoud kaartje. Het antwoord is altijd van denzelfden aard; doch alleen de gelukwensching met een stuk ‘carton’ zou men, dunkt ons, zeer goed kunnen daarlaten.

In alle huiskringen, bij meerderen en minderen, heerscht vreugde en opgeruimdheid en brompartijen zijn op dien dag - door min of meer prachtige geschenken geheiligd - verbannen. De moeder staart op een sierlijk juweel, de kinderen jubelen om printen, doozen, hansworsten, soldaten en vooral om het zoete amandelbrood, dat bij tante en grootmoeder zoo ruimschoots voorhanden is, ter belooning van de schoone brieven

met roozen en gouden sieraden die de lieve kleinen met zooveel moeite geschrevea en vooral tegen inktplekken bewaard hebben.

Als iedereen zijne familie en bekenden den nieuwjaarsgroet toericht dan zeker hebben de lezers van ons blad recht op een nieuwjaarsgroet, en evenmin als verleden jaar willen wij nu in gebreke blijven hun onze hartelijkste wenschen toe te richten. Geen onder ons die Gods zegen op zijn levenspad niet noodig heeft, en moge het den een al meer voor den wind gaan dan den andere, beider lotsbestemming staat toch evenzeer onder den invloed eener hoogere tusschenkomst. Waarde lezers, mogen wij nog vele jaren onzen nieuwjaarswensch kunnen hernieuwen, elkander moed toesprekend in de moeielijkheden van 't leven en hoop voor het hiernamaals.

De inneming van Rome door de Galliërs.

Den grooten prijs van Rome te winnen is voor elk jeugdig kunstenaar nog steeds eene aanlokking om zich met hart en ziel aan zijne kunst te wijden en voor den wedstrijd een stuk te leveren, dat de eerekroon boven de andere

wegdraagt. Het is dan ook geen geringe eer, door de romeinsche academie voor Schoone Kunsten als kunstenaar uitgeroepen te worden, en het ingeleverde stuk moet geene kleine verdiensten hebben. De groote prijs is dit jaar toegewezen aan een parijzer schilder, voor de schilderij getiteld: *De inneming van Rome door de Galliërs,* 'twelk wij hier achter weêrgeven.

Zoo als het onderschrift zegt, is het onderwerp ontleend aan eene welbekende bladzijde van Titus Livius en stelt een der meest dramatische episodes uit de inneming van Rome door de Galliërs voor; het is het oogenblik, waarop alle genomen voorzorgen voor de verdediging der vesting te vergeefs blijken en de grijsaards zich naar hunne woningen begeven, om er de komst van den vijand af te wachten; zij, die leden waren van de magistratuur, voegt er de latijnsche geschiedschrijver bij, wilden sterven met de teekens hunner voormalige waardigheid, hunner eer of van hun moed: gekleed in den purperen toga, namen zij midden in hun huis op hunne ivoren zetels plaats. De barbaren bleven verstomd staan op het gezicht van die standbeelden, toen een hunner zich verstoutte met de hand zacht langs den baard van Papirius te strijken, die volgens het gebruik van dien tijd zeer lang was.

Men kent het vervolg van het verhaal, en hoe Papirius, door met zijn ivoren stok den schedel van den Galliër te verbrijzelen, op zijne beurt den dood vond, 'tgeen het teeken voor het algemeene bloedbad was.

De heer Chartan, aldus heet de gelukkige winnaar, heeft Papirius voorgesteld, gezeten te midden van zijn huis, waar de barbaren zoo even zijn binnengedrongen; een hunner is eenige stappen voorwaarts getreden en raakt met de hand den baard van den ouden Romein aan, waarop deze, verwoed over zooveel vermetelheid en vernederd door zulk eene schande, den ivoren stok opheft; zijne hand zal den stoutmoedige treffen en de geschonden senatoriale waardigheid wreken.

Het tooneel verwierf zoowel de hooge goedkeuring van het publiek als die der jury; vooral het lichteffect, waarmeê de kunstenaar getooverd heeft, doet hem kennen als een reeds gevormd talent.

De das.

Het is geene gemakkelijke taak de levenswijze van den das te beschrijven, dewijl hij buitengewoon voorzichtig is. De hoofdzaak daarbij is zijn nest, dat de das zelf bouwt of van zijne voorouders overneemt. In een bergachtig land kiest hij daarvoor de houtrijke helling. Hij graaft een pijp van 6 tot 8 voet lang in den grond, welke hij aan het uiteinde verwijdt, en van daar uit nog verschillende andere pijpen, die allen aan den beganen grond eene opening hebben.

De eerste pijp, welke men kan kennen aan het hoopje opgeworpen aarde, gelijk aan dat van den mol, is de hoofdpijp, welke het dier tot uit- en ingang dient; de andere zoogenaamde vluchtpijpen worden alleen bij een dreigend gevaar gebruikt en dienen het nest tevens tot luchtgaten. In den regel wordt zulk een nest slechts door een enkelen das bewoont, doch is de plaats gunstig gelegen dan gebeurt het wel, dat twee of drie dassen hetzelfde hol bewonen; in dat geval echter gebruiken zij alleen de pijpen gemeenschappelijk, terwijl elk dier een afzonderlijk nest of verwijde ruimte heeft.

In zulk een nest heerscht eene in het oogvallende zindelijkheid, daar de das zijne behoeften buiten het nest doet, en insgelijks zijne jongen, hoe klein zij ook zijn, daartoe verplicht.

Overdag ligt het dier bijna altijd in zijn nest. Alleen in geheel eenzame streken waagt hij het, zich in de hoofdpijp van zijn nest in de zonnestralen te komen koesteren. Des nachts gaat hij echter zijn voedsel zoeken, want de das is, zooals men aan zijne kleine oogen zien kan, een nachtdier.

De jager, die hem wil schieten, gaat dan ook eerst tegen tien uur van den avond op de loer liggen, en meestal laat het dier hem wachten tot het middernachtsuur geslagen is. Wanneer de das zijn nest verlaten wil, steekt hij eerst voorzichtig zijn kop uit de pijp, om zich te verzekeren dat er geen onraad is, schudt zich in de pijp de aarde van het lijf en komt dan te voorschijn om het *steken* of *wortelen* te beginnen.

Even als de varkens leeft hij namelijk meestal van planten en onderaardsche dieren, welke hij zoekt door den grond op te graven. Boomwortels, op den grond liggend fruit, boonen, erwten en aardappelen, alsmede bijna alle wormsoorten en vogels die hun nest op den grond bouwen, worden zijne prooi en in tijd van nood versmaadt hij zelfs het aangeschoten wild niet dat hij vindt.

Door de veelzijdigheid van zijnen smaak ontbreekt het hem in het goede jaargetijde zelden aan aas, en alleen in het voorjaar maakt de winter hem het leven bitter, dewijl hij in den bevrozen bodem niet kan boren. Hij maakt echter van het goede jaargetijde zulk een gepast gebruik, dat hij in het midden van november een kapitaal van vijf tot zeven pond vet heeft, wat voldoende is voor een winterslaap van drie maanden.

Van het midden van november tot de helft van februari gaat de das in den regel niet uit, doch ligt in zijn nest op stroo, met den kop tusschen de voorpooten in een vasten slaap, zonder iets te eten. Hij teert dan op het in den zomer verkregen vet van zijn lichaam, om tegen het einde van februari opnieuw te beginnen met het zorgen voor zijn slaapvoedsel.

Door het toenemende jachtmaken zijn de dassen in Europa zeldzaam geworden, en alleen in Duitschland en Rusland worden zij in eene belangrijke hoeveelheid gevonden. In Rusland vinden zij in de wolven echter onverzoenlijke vijanden, zoodat ook daar hun getal in de zoogenaamde wolvendistricten niet groot is.

Geïllustreerde reisschetsen.

VI.
Innsprück.

Op den avond van den dag, dat wij de hoofdstad van Tyrol binnentraden, waren wij te vermoeid om er aan te denken nog voor het vallen van den nacht eene wandeling door de stad te doen. Liever wilden wij ons terstond ter rust begeven, om den volgenden morgen met het krieken van den dag de bergen te bestijgen, ten einde daar het schouwspel van de opkomende zon te genieten.

Het was nog volkomen nacht toen de bestelde gids de reveille op onze kamerdeuren kwam trommelen, doch niemand liet op zich wachten; en spoedig stapten wij door de eenzame straten van Innsprück, allen diep in onze overjassen gedoken.

Zwijgend gingen wij voort en beklommen de kalksteenrotsen, die de stad ten noorden begrenzen. Eer wij nog een der toppen bereikt hadden, brak het licht door.

De gids verzocht ons stil te staan en rond te zien.

Alles was stilte en in rust. De Inn en de Sillbach, welke zich hier vereenigen, geleken langwerpige inktvlakken. Allengs ontwarden zich de omtrekken der voorwerpen. Het licht verspreidde zich ieder oogenblik meer. Overal daalden zachte tinten neder. De kleur der beide rivieren ging van zwart tot purper en van purper tot paars over, met die duizenden fijne, lichte veranderlijke tusschenkleuren, die slechts in het bloemenrijk worden terugge vonden.

De klomp steen aan onze voeten kreeg weldra den vorm eener stad, en telkens als wij den blik over het breede Inn-dal lieten waren, was het, getooid met nieuwe en levendiger tinten.

In gespannen verwachting zagen wij in de richting, waarheen de vinger van den gids wees, toen hij zeide: ‘Van achter die hoogte zult gij de zonneschijf zien oprijzen!’

Het water aan onze voeten geleek den spiegel der zon. Het blankste zilver is zwart en de zuiverste sneeuw bezoedeld bij den dageraad. Het was het licht zelf, dat wij zagen, het lieve licht, dat opgaat over boozen en goeden, dat de duisternis verjaagt en den afgrond doet schemeren.

In blijde verwachting stonden wij als aan den grond genageld bij het prachtige tooneel, en hielden ons oog gevestigd op den verblindenden glans. De poorten staan nu open, de rossen trappelen, de zonnegod bestijgt den gouden wagen, hij nadert, hij genaakt, wij voelen zijne nabijheid: daar, daar is de dagtoorts!

O, de zon! het uitgedrukte beeld der hemelsche goedertierenheid! Zij vangt de dagreis statig en luistervol aan, zij brengt den mensch leven, de schepping kleur, den luchtstroom gloed, de bloemen geuren, de aarde vruchtbaarheid!

Wij slaan de oogen neder en kunnen den glans van den vuurbol niet verdragen, doch zien rond en worden daar zijn invloed gewaar. De aarde is ontwaakt, de kleuren verhoogen zich, alles treedt in zijne ware gedaante te voorschijn. De vogels kweelen, het graanveld ruischt, de weide fluistert, de wind speelt door het lover, de golfjes kabbelen, de insecten gonzen, het vee dartelt, de mensch voelt zich vernieuwd; nu is alles lust en genot, waken en werken, leven en streven.

Nog altijd stonden we stil en sprakeloos.

‘Daar!’ vroeg op eens de student, en wees ons op eenige wolken in de verte, ‘zijn dat nevelen?’

‘Dat zijn de Alpen,’ antwoordde de gids.

‘De Alpen?’ vroeg de student ongeloovig.

Ja! Daar stond aan den gezichteinder die ontzaggelijke keten van reuzengestalten voor ons. Hare besneeuwde kruinen schitterden in de zon en zij waren, hun sneeuwglans in de fijne blauwe lucht afspiegelende, gekroond met een witten krans van licht, dat van hen zelven scheen uit te gaan.

Het was betooverend en tegelijk ontzettend. Welk een afstand!

Ik kan hier mijne gewaarwordingen niet in woorden weêrgeven. Het verstand bezwijkt, de denkkracht duizelt. De mensch krimpt terug in zijne eigene gedachten en geeft zich over aan de verdwaling zijner zintuigen, aan zijn gevoel. Men is de speelbal zijner gewaarwordingen. Eene onuitgesprokene, eene onuitspreekbare taal dringt zich op.

Men verheft zich, men vergeet, versmaadt alle aardsche banden, geeft zich over aan duizende gevoelens, aan alle buitensporigheden der aandoening, aan alle opborrelingen des gemoeds.

We zagen elkander aan zonder spreken, en het was duidelijk dat allen meêgesleept waren. Zulk een gezicht wensch ik den godloochenaar toe, en indien hij niet op de

knieën valt en den Schepper van dat alles om ontferming smeekt, heeft hij geen hart meer.

Nog lang stonden wij op dezelfde plaats en daalden eindelijk zwijgend naar beneden, om in het hotel de dames te halen en met haar door de stad te wandelen.

Het eenige bezienswaardige gebouw der stad is de Franciscaner- of hofkerk, welke echter ruimschoots het gemis van veel andere monumenten vergoedt. Het is een sierlijk gebouw uit de zestiende eeuw en maakt met zijn ranken toren een heerlijken indruk, welke nog verhoogd wordt, wanneer men den tempel binnentreedt.

Het eerste waar ons oog op valt is het wit marmeren gedenkteeken, opgericht voor Andreas Hofer, dat zich links van de ingangdeur bevindt.

Ik zag den kapelaan aan, om hem aan zijne belofte te herinneren en uit zijn hoofdknik bereep ik, dat hij mijn blik verstaan had. Mijne waarschuwing was echter overbodig, want niet zoodra las de professor Hofers naam, of hij begon weêr door te slaan.

‘Napoleon versloeg de Oostenrijkers,’ vervolgde hij, na een vloed van scheldwoorden op den overwinnaar van Austerlitz, ‘en dat was goed, doch daarbij had het moeten blijven. Tyrol was immers bij Beieren gevoegd en voor goed aan Oostenrijks heerschappij onttrokken.’

‘Vergeef mij, heer professor,’ begon nu de kapelaan, ‘het was juist onder de beiersche heerschappij, welke alle Tyrolers zoozeer verfoeiden, dat Hofer de oostenrijksche vaan verhief, om zijne landgenooten te verlossen van de onuitstaanbare geweldenarijen, waaraan zij dagelijks blootstonden. De held, dien gij evenzeer vereert als ik, bestreed Beieren en niet

Napoleon. Eerst toen een vereenigd Fransch-Beiersch leger in Tyrol viel, trad hij tegen de Franschen op.'

'Dit neemt echter niet weg,' antwoordde de professor, die alleen Hofer verhief, omdat hij op bevel van Napoleon, dien hij haatte, was doodgeschoten, 'dat Fransche soldaten den held hebben vermoord, op bevel van den man, die Oostenrijk machteloos had gemaakt. Hij is dus hier de hoofdschuldige.'

'Ook dit kan ik niet toegeven,' zeide de kapelaan. 'Na de twee overwinningen voor Innsprück door Hofer op het Fransch-Beiersche leger behaald, ontvingen de Tyrolers een eigenhandigen brief van den oostenrijkschen keizer, waarin hij zeide: "in het vertrouwen op God en mijne rechtvaardige zaak, verklaar ik hierbij aan mijn getrouw graafschap Tyrol, dat het nooit meer van het lichaam des oostenrijkschen keizersstaats zal gescheiden worden, en dat ik geen anderen vrede onderteekenen zal dan dien, welke dit land onafscheidbaar aan mijne monarchie verbindt." Welnu, wat gebeurde na dit keizerswoord van hun goeden keizer Frans? Napoleon sloeg de Oostenrijkers, ten gevolge waarvan een wapenstilstand werd gesloten, waarbij keizer Frans Tyrol nogmaals aan zijn lot overliet en het aan zijne vijanden prijsgaf. Neen, keizer Frans is hier de hoofdschuldige!'

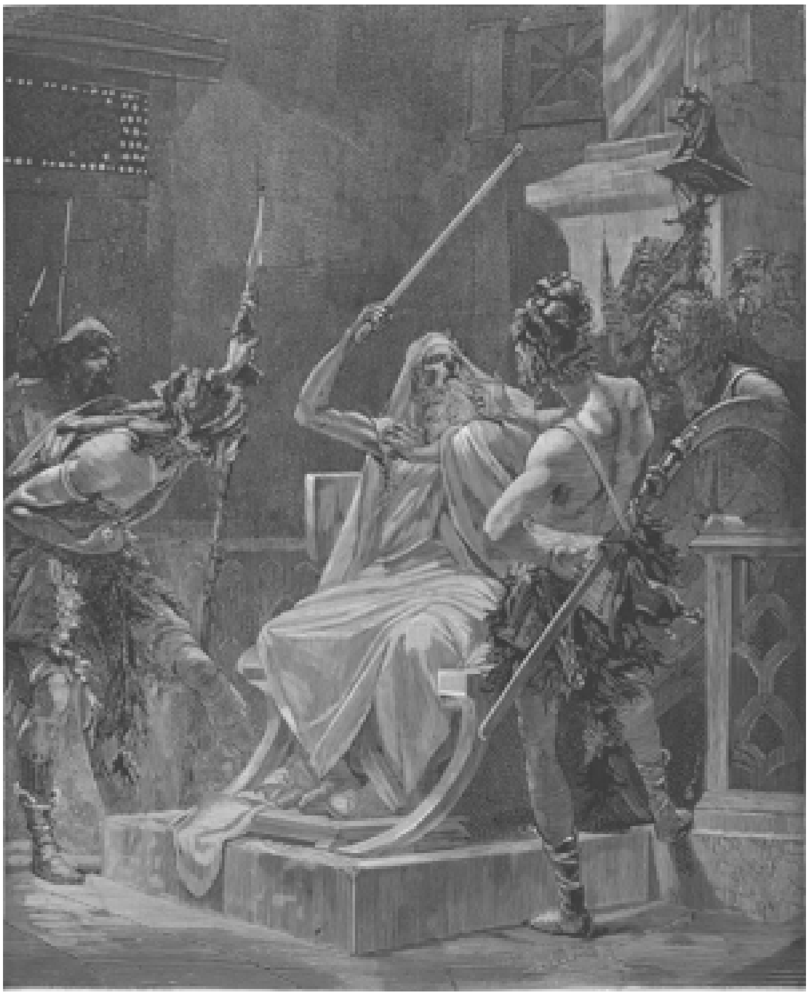

DE INNEMING VAN ROME DOOR DE GALLIËRS, NAAR CHARTAN.

'Maar, heer kapelaan, zijt gij zulk een vurig vereerder van Napoleon, dat gij al zijne daden rechtvaardigt! Dat is toch zeer eenzijdig.'

‘Neen, neen, professor, even als gij kan ik geen vereerder van Napoleon zijn, doch onze beweegredenen daartoe hebben een anderen grond. Gij houdt niet van Napoleon om zijne anti-duitsche staatkunde, doch keurt het volkomen goed als hij Kerk en Paus aan kluisters zoekt te leggen. Ik, daarentegen, ga in mijne beoordeeling uit van het recht, dat door Napoleon met voeten getrapt werd, wanneer dit met zijne plannen overeen kwam. Ik vraag niet of hij Duitschland of de katholieke Kerk aantast; alleen wie is in zijn recht, wie is de beleedigde partij: naar deze vragen richt ik mijn oordeel en spreek hem dan ook volkomen vrij, waar de schuld aan een ander ligt.’

‘Zeker, *Herr oncle,’* zeide de student ondeugend, ‘en de kapelaan is wel goed, dat hij *u* niet van eenzijdigheid beschuldigt.’

‘Wat Hofer aangaat,’ vervolgde de kapelaan, zonder op de aanmerking van den student te antwoorden, ‘wij, katholieken, rekenen hem onder de Kristen helden, zoowel om zijne op-

offerende en volhardende vaderlandsliefde, als om de Kristelijke gelatenheid, waarmeê hij in den dood ging.'

'Vertel ons van dien dood, heer kapelaan,' verzocht eene dame.

'Gaarne,' antwoordde deze.

'Na de herhaalde neêrlagen der tyroolsche boeren, vluchtte Hofer met zijn gezin naar het gebergte, waar hij echter door de Franschen werd ontdekt en gevangen genomen. Die barbaren - Italianen waren het - vielen woedend op hem aan, bonden hem en de zijnen, rukten hem als aandenken aan deze heldendaad de haren uit zijn eerbiedwaardigen baard, dat het bloed er af stroomde. Half gekleed moest hij barrevoets met de zijnen door sneeuw en ijs over rotsen en door doornen naar beneden. Zijne Tyrolers weenden tranen van woede en onmacht toen zij hem met bloedende voeten en den tot een rooden ijskegel bevroren baard zagen voorbij leiden.

DE DAS.

'Te Botzen moest hij van de zijnen scheiden, aan wie de fransche generaal den terugkeer toestond. Hofer zou naar Mantua vervoerd worden. Hartverscheurend was het afscheid. Stom van smart hielden de beide echtgenooten elkander een tijdlang omarmd; toen zag hij ten hemel en zeide: 'Daar is onze Vader en Trooster, die bestuurt

alles ten beste. Groet mijne vrienden, wees voor onze kinderen gelijk tot nu toe eene goede moeder en voed hen op tot brave Kristenen.'

Hij zegende nu echtgenoot en kinderen, die luid weenden. 'Goede Anna,' zeide hij nog tot zijne vrouw, 'breng uwe smart den Gekruisigde ten offer en toon u als Hofers vrouw! Vaarwel! Omhels onze kinderen!' Daarop liet hij zich door de soldaten wegvoeren naar Mantua.

'Daar aangekomen werd hij meermalen aan-

gezocht in fransche dienst te treden, doch Hofer bleef onverzettelijk en versmaadde de schitterendste aanbiedingen. Hij zag zijn dood met bedaardheid tegemoet, en toch sprak hem de meerderheid van het krijgsgericht vrij. Een bevel van Napoleon veroordeelde hem echter, om binnen vier en twintig uren doodgeschoten te worden.

'Hofer hoorde met de gelatenheid van een Kristen en de waardigheid van een held het doodvonnis aan. Hij versterkte zich in het gebed. Om elf uur werd hij door officieren naar de gerechtsplaats geleid. Toen hij door de kazematten ging, in welke velen zijner Tyrolers gevangen zaten, vielen zij allen op de knieën, strekten de handen naar hem uit en weenden luid. Eindelijk maakte de optocht halt. Een bataljon grenadiers vormde een vierkant, welks eene zijde open was. Hofer begaf zich naar deze zijde, terwijl hij de krijgslieden ernstig en plechtig groette. Den priester, die vol aandoening nogmaals met hem bad, schonk hij zijn zilveren kruis, omarmde hem en verzocht hem aan zijne vrouw zijn dood te berichten.

'Intusschen waren twaalf man met het geweer in den arm tot op twintig schreden genaderd. De geestelijke verliet hem. Men reikte den martelaar een witten doek om zich de oogen te binden; hij wees dezen van de hand. Toen men hem bevool neêr te knielen, zeide hij: 'Ik sta voor dengene, die mij geschapen heeft; staande wil ik Hem mijn geest teruggeven. Treft goed!' voegde hij er zachter bij.

'Nu riep hij: 'Leve keizer Frans!' bad met opgeheven handen nog eenige minuten lang en commandeerde toen zelf: 'Vuur!'

'Maar de soldaten troffen slecht, klaarblijkelijk door aandoening bewogen. Op de eerste zes schoten zonk de held op de knieën met de hand op den grond gesteund, de tweede zes doodden hem ook nog niet; hij maakte nog eene beweging om zich op te richten. Toen trad de kaporaal vooruit en maakte door een dertiende schot een einde aan de marteling.'

De kapelaan zweeg. Na zulk eene pleitrede viel er weinig meer te zeggen en keerden we spoedig huiswaarts. Daar er te Innsprück zelve niet veel merkwaardigs meer te zien was, besloten we een uitstapje te doen naar Ambras, eene plaats, bekend om hare historische herinneringen, en niet ver van de stad gelegen.

(Wordt vervolgd.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch.
Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566
Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

De Gruijter stond op; hij begreep dat het gesprek een wending had genomen, waaruit niets dan verbittering kon voortspruiten. Hij wilde vertrekken, want een beroep op de rechtschapenheid van Wouter zou niets baten, doch daar vloog hem plotseling eene gedachte in, zooals de mensch wel eens meer gegeven wordt, wanneer het gevaar ten top gestegen is: een reddingsplank in den uitersten nood.

'Clara Bentijn zal u nu niet meer beklagen, maar verachten,' sprak hij met nadruk, 'wanneer zij verneemt, dat gij geweigerd hebt mij deze dienst te bewijzen.'

‘Clara Bentijn!’ riep de touwslager, terwijl hij insgelijks opstond..... ‘Wat heeft Clara met dit alles te maken?’

‘'t Is door haar, dat het schelmstuk bekend is geworden,’ hernam De Gruijter.

‘Gij spreekt herhaaldelijk van een schelmstuk, hopman,’ zeide Harmsen; ‘ik meen echter uit zeer goede bron te weten, dat Agnes de leer der nieuwgezinden toegedaan is en slechts den dood harer moei heeft willen afwachten, om daarvoor openlijk uit te komen. Wat is nu natuurlijker, dan dat zij zich onverwacht verwijdert om de strikken te ontkomen van hen, die haar geweten geweld willen aandoen?’

‘Men heeft u misleid, wouter,’ sprak De Gruijter, verbaasd over zulk een verregaande valschheid. ‘Gij zijt in handen van eerloozen gevallen, arme vriend, die u in een net van bedriegerijen wikkelen, omdat uw eerlijk gemoed anders in opstand zou komen tegen hunne snoode plannen. Gelooft gij Clara Bentijn?’

‘Onvoorwaardelijk!’ klonk het gulle antwoord. ‘Clara Bentijn is de oprechtheid zelve, nooit heb ik eene onwaarheid uit haar mond gehoord; zij is een engel, zij.....’

‘Genoeg, Wouter, genoeg! Hoor dan mijn laatste woord, er blijft mij geen oogenblik meer over, want zoo gij mijn verzoek van de hand wijst, ga ik alleen bij het huis met den ‘Hoorn’ post vatten, al zou ook de gansche stad in rep en roer komen. Agnes heeft gisteren aan Clara Bentijn, bij het lijk harer moei, verzekerd, dat haar geweten geweld wordt aangedaan, dat men haar wil uithuwelijken aan iemand, dien zij veracht, en haar dezen avond in 't geheim laten weten, dat hare vrijheid bedreigd wordt. Door Clara weet ik ook, dat Agnes dezen nacht ten een uur met geweld ontvoerd zal worden, en ik kan er nog bijvoegen, dat Willem Michelsz. met de uitvoering belast is.’

De touwslager stond een oogenblik in beraad.

‘Welnu,’ zeide hij toen haastig, ‘Clara zal ondervinden, dat ik geen verachting verdien, al is ook een scheidsmuur tusschen ons opgetrokken. Ik ben bereid u bij te staan, zeg mij eerst welk plan gij hebt.

‘Er blijft mij nu slechts over den ontvoerder op den weg naar Vught van zijne prooi te berooven.’

‘Een groot waagstuk, dat wel eens in uw nadeel kon uitvallen,’ hernam de touwslager.

‘In 's hemels naam,’ sprak De Gruijter, ‘doch wij mogen geen tijd meer verliezen. Hebt gij een geschikte lijn bij de hand?’

‘In een oogenblik,’ antwoordde Wouter, en hij verdween uit het vertrek.

Het sloeg twaalf uur op den toren van St.-Jan. 't Was of de hopman met elken slag een pijnlijken schok gevoelde. Reeds was een uur voorbij gegaan sinds hij de woning van Jan Bentijn verliet; de helft van den tijd was verstreken en hij had nog niets kunnen doen om den aanslag te verijdelen. De tegenkanting, de teleurstelling, die hij moest ondervinden, mocht zeer groot heeten, doch wie weet hoe noodlottig de afloop voor hem zou zijn geweest, wanneer die tegenkantingen niet bestaan hadden. Daar woelde in den beginne iets in hem, waarvoor hij later huiverde; het was eigenlijk geen verontwaardiging over den snooden aanslag, dien men op Agnes wilde plegen, maar veeleer een wilde gemoedsbeweging, die om wraak riep, die naar bloed vroeg. Dat was nu voorbij, en al bleef hij ook bij zijn besluit, om zijn leven voor Agnes te wagen en alle gevaar te trotseeren, er waren daarbij geen roerselen aanwezig, waarvoor zijn nauwgezet geweten zich behoefde te schamen.

Harmsen kwam spoedig met een lijn terug en beiden verlieten haastig maar zoo stil mogelijk de touwslagerij. De donderbuien hingen nog altijd boven de stad, zij braakten onophoudelijk vurige pijlen, die aan de lucht, welke zij met onberekenbare snelheid doorkliefden, jammerkreten afpersten, welke de oude veste op hare

grondslagen deed sidderen. Nu waren er sedert eenige oogenblikken zware regendroppelen gevallen, eerst traag en loom, als hadden zij zich slechts met moeite van de zwarte massa kunnen losmaken, daarna met meerdere snelheid en toenemende hoeveelheid, en toen de beide jongelingen zich buiten begaven, viel het water als bij stroomen van den hemel neder.

Er heerschte een tastbare duisternis, men kon geen schrede voor zich uitzien, doch Harmsen zou daar den weg hebben kunnen vinden, al had men hem een doek voor de oogen gebonden, en zoo kwam het dat zij, ofschoon ook druipnat, toch ongemoeid den wal bereikten.

'Waar ligt de schuit?' vroeg de touwslager nauwelijks hoorbaar.

'Dicht bij het wachthuis.'

'Maar daar kunt gij onmogelijk afdalen zonder eenig gerucht te veroorzaken.'

'Daarom wil ik het hier wagen en dan des noods de schuit zwemmende zoeken.'

Het was niet te zien, dat Harmsen het hoofd schudde. 'Gij zoekt den dood, De Gruijter!' sprak hij zacht en zijne stem beefde.

De hopman drukte hem de hand. 'Wees gerust,' fluisterde hij, 'ik ben een geoefend zwemmer, doch vlei mij, dat ik de gracht wel zal kunnen bereiken, zonder mijne krachten te beproeven. Laat ons nu niet langer talmen, want mijn tijd is kostbaar. Ik weet dat in dezen muur zware ijzeren ringen zijn, waaraan de stukken geschut bevestigd worden, doe het eene eind der lijn door zulk een ring, om een tegenwicht te krijgen bij het afdalen, ik zal aan het andere einde een strop maken.'

Wouter vond na eenige oogenblikken zulk een ring en De Gruijter maakte een groote lis in de lijn en sloeg die zoodanig over het lijf, dat de knoop op zijn rug zat en de armen vrij bleven.

'Hoe ook de uitslag moge zijn, Wouter,' zeide hij, 'ik zal nimmer de dienst vergeten, die gij mij thans bewijst.'

'En hoe zal ik te weten komen of gij de schuit bereikt hebt?'

'Ik kan u geen teeken geven zonder mij in gevaar te brengen. Mocht mij een ongeluk overkomen, geef dan dezen rozenkrans aan Clara Bentijn en verzoek haar voor mijne zielerust te bidden en - gij moet niet kwaad worden - ook voor uwe bekeering, mijn vriend.'

Hij gaf nogmaals Wouter, die getroffen scheen te zijn, de hand, klom op den muur en begon zijn gevaarlijken tocht.

Wouter liet het touw langzaam vieren tot de spanning ophield; toen wachtte hij een oogenblik en trok daarna de lijn zonder eenigen tegenstand op. Hij spitste de ooren, om. zooveel de opvolgende donderslagen dat gedoogden, te luisteren, doch hoorde niets. Daar was iets in zijn rechtschapen gemoed, dat in opstand kwam tegen de werkeloosheid, waartoe hij gedoemd was. 'Als ik in het water met den dood worstelde, zoudt gij mij te hulp komen?' klonk het in zijn binnenste, en wellicht stak de hopman op dat oogenblik de handen uit om redding te zoeken. In weerwil van den plasregen stond hij daar nog, toen het op den toren van St.-Jan halfeen sloeg, doch hij vernam zelfs het minste gerucht niet en keerde toen met een bedrukt gemoed naar zijne woning terug.

De Gruijter had zich niet, vergist, het water stond laag in de gracht, er was een kleine zoom gronds langs den vestingmuur, wel niet zóó dat men droogvoets kon gaan, maar voldoende om zich een weg te banen, die daar natuurlijk als van zelve afgebakend was. Hij ging met de noodige voorzichtigheid vooruit, in de richting waar zijn schuit lag; somwijlen zakte hij wel tot aan de knieën in de modder, doch zulk een tegenstand wist hij te overwinnen en het mocht hem eindelijk gelukken zijn

vaartuig te bereiken. Kort daarna hoorde men riemslagen, die zeker voor de wacht niet onopgemerkt zouden zijn gebleven, indien het waagstuk in een gewonen zomernacht uitgevoerd was, doch de donder ratelde en rommelde nog altijd onafgebroken. Onze hopman bezat veel meer zelfbeheersching dan een uur geleden, hij roeide met zooveel gematigdheid voort als de behoedzaamheid eischte, ofschoon hij door ongeduld verteerd werd. Hoe lang scheen het niet geleden, dat zijn gemoed diep geschokt werd door de onsamenhangende woorden van den dronken oud-zanger. Nog geen twee uren? Onmogelijk! Hij had zich waarschijnlijk vergist, toen hij in de woning van Harmsen meende dat het twaalf uren sloeg; het moest toen reeds later geweest zijn, hij had wellicht de donderslagen geteld.

Als zulke gedachten door het hoofd vliegen, is het moeilijk zichzelven te beheerschen.

De hopman luisterde. Sloeg daar niet weder de klok? Eenmaal slechts.

Het kon halftwee, het kon ook één uur zijn. En dan was het te laat..... Zijne gespierde handen omklemden vaster de riemen, die nu met meer onstuimigheid in het water sloegen.

De hopman was nu niet ver meer van de rivier, waarin zich de gracht uitstort, hij roeide met verdubbelde kracht naar den oever en had dien bijna bereikt, toen zich op den wal bij de Vughterpoort gerucht deed hooren. Hij kon niets zien, maar meende dat alarm gemaakt werd; een oogenblik later vertoonde zich een

lantaarn op de borstwering en eindelijk hoorde hij de trompet blazen.

Er viel niet meer aan te twijfelen: men had de riemslagen in het water vernomen. De hopman sprong ijlings uit de boot. Eerst was hij voornemens zich in het nabijgelegen struikgewas te verschuilen, doch bij nadenken kwam hem dit ondoelmatig voor. Op den wal dacht men aan onraad en wanneer er in de nabijheid der poort eene schermutseling moest plaats hebben, zou hij altijd het onderspit moeten delven. Hij ging dus den weg naar Vught op te midden van een aanhoudenden plasregen. Nu en dan schoot een felle bliksemstraal door het luchtruim, welks licht hem den schier onbegaanbaren weg afteekende en dan zag hij hier en daar ook nog de overblijfselen der rampzalige verwoesting, door Maarten van Rossem in 't jaar 1543 veroorzaakt, welke voor het dorp Vught zoo noodlottig was en waaraan Tilburg grootendeels den grondslag van zijn fabriekswezen te danken heeft, dewijl verschillende fabrikanten, die zich niet meer veilig achtten in de nabijheid der beroemde sterkte, zich daar gingen vestigen.

Zoo bereikte de hopman het dorp, toen eensklaps eenig geluid zijne aandacht trok. Hij meende het getrappel van een paard te hooren, doch dat geluid verdween weêr even spoedig. Zou hij zich vergist hebben? Een oogenblik later vernam hij het andermaal, nu veel duidelijker en het kwam al nader en nader. Het was te vergeefs, dat hij de hand boven de oogen hield, de dikke regengordijn vermocht hij niet te doorboren. Eensklaps was het of een schim uit de diepte voor hem oprees.

‘Sta!’ riep hij, ‘zoo gij uw leven liefhebt.’

Hij had reeds met de linkerhand de teugels van een paard gegrepen en zou ongetwijfeld meêgesleept zijn, hadde hij niet over buitengewone krachten kunnen beschikken.

Een vloek was het antwoord.

‘Ik ken u Willem Michielsz.,’ hernam de hopman, ‘en bij den hemel, gij zijt een man des doods, zoo gij niet terstond afstijgt.’

De Gruijter had zijn zijdgeweer getrokken en stond in dreigende houding, ofschoon bijna onzichtbaar, voor zijn vijand.

‘Wat wilt gij van mij?’ vroeg de ruiter blijkbaar ontsteld.

‘Ik wil, dat gij afstand zult doen van uw buit, eerlooze!’ riep de hopman.

Hij kreeg geen antwoord, maar de ruiter scheen zijn paard de sporen te geven, want het begon geweldig te steigeren, en toen De Gruijter nogmaals te vergeefs zijne bedreiging herhaald had, stak hij het dier zijn rapier diep in de borst, zoodat het onmiddellijk dood neêrviel. Op hetzelfde oogenblik echter, dat hij zich op den ruiter wilde werpen, werd hem zulk een geweldige slag op het hoofd toegebracht, dat hij ineenzonk zonder een enkelen kreet te doen hooren.

Dat alles was het werk van een oogenblik geweest. Zij, die in de nabijheid woonden en door het onweder uit den slaap gehouden waren, hadden in de verte de ruwe woordenwisseling gehoord, die echter spoedig eindigde. De stilte, welke daarop volgde, werd na eenige minuten weder afgebroken door het getrappel van een paard, dat snel door het dorp reed en den weg naar Tilburg insloeg.

De worsteling had plaats gegrepen in de nabijheid van de pastorie der parochie van den H. Lambertus[1]. De pastoor, die zich ook nog niet ter rust begeven, maar sinds meer dan een uur onophoudelijk gebeden had, opdat God hem en zijne parochianen voor het vuur des hemels mocht sparen, verliet zijn slaapkamer, om te vernemen of ook eenig ongeluk oorzaak mocht zijn van het buitengewone gerucht, zoo laat in den nacht en bij zulk een noodweêr.

'Wat zou er buiten gaande geweest zijn, Mieke?' vroeg hij aan zijn oude dienstmeid, die bij een lampje zat en haar rozenkrans bad.

'Het waren waarschijnlijk zatlappen[2], die door het onweder overvallen zijn en wat laat gepooid hebben in den 'Verloren Zoon,' antwoordde zij, ''t is nu weêr stil.'

De pastoor schudde het hoofd. 'Dat geloof ik niet,' hernam hij, 'het scheen er woest toe te gaan en ik heb een zwaren doffen slag gehoord; er kan wel een misdaad gepleegd zijn; steek daarom de lantaarn aan, ik wil eens gaan zien.'

Mieke schudde nu ook het hoofd. Zij gaf te kennen, dat ieder bij zulk een noodweêr te veel met zijn eigen ziel te doen had om aan een misdaad te denken, doch ging desniettemin het gevraagde licht halen. Middelerwijl zij daarmede bezig was, hoorde men andermaal gerucht in de nabijheid, en toen de pastoor, vergezeld van zijne oude dienstbode, buiten kwam, vernamen zij ook het paardengetrappel, waarvan wij gesproken hebben.

De pastoor, die de lantaarn droeg, zocht in de nabijheid der pastorie overal rond; door het kleine licht en den zwaren regen kon hij echter slechts een paar voetstappen van zich afzien, en hij zou waarschijnlijk teruggekeerd zijn, zoo een bliksemstraal hem niet te hulp ware gekomen.

'Daar schijnt iets te liggen,' sprak hij, en stapte door de groote plassen naar het aangeduide voorwerp. Het was het paard, door den hopman gedood; zijn bloed had zich reeds in een wijden omtrek met het water gemengd. Toen de pastoor, tot nader onderzoek, het licht van de lantaarn op den bloedigen romp liet vallen, gaf de meid eensklaps een gil.

'Jesus Maria!' riep zij, 'hier is een moord gepleegd.'

De priester bestrafte haar voor die luidruchtigheid en maakte de opmerking, dat er slechts spraak was van een paard.

'Maar zie dan eens hier, pastoor..... hier!' hernam zij, over al hare leden bevende.

Zij wees op De Gruijter, die achter het paard lag, midden in een plas bloedig water.

'Groote God! hier is werkelijk een moord gepleegd,' riep de priester ontroerd uit.

Hij gaf de lantaren aan Mieke en bukte zich om een onderzoek in te stellen. De ongelukkige lag roerloos, zijn gelaat was geheel met bloed bemorst, doch ofschoon zich ook geen enkel teeken van ademhaling vertoonde, schenen de levensgeesten nog niet geheel uitgebluscht te zijn.

'Ach arme, zoo'n jonge borst!' riep Mieke weeklagend uit, terwijl tranen over hare wangen rolden.

'Er moet raad geschaft worden,' sprak de pastoor, 'wij kunnen dien ongelukkige hier niet laten.'

'Zal ik een van de buren opkloppen?' vroeg Mieke.

'Neen, neen,' riep de pastoor haastig; ''t is een ongelukkige tijd, en men weet niet in welke moeielijkheden men de menschen kan brengen. Als het zoo donker niet was, zouden we hem wel naar huis dragen, maar.....'

1) In het jaar 1829 is de parochie van St.-Lambertus opgeheven en werd de pastoreele woning verkocht. Thans ziet men op die plaats een heerenhuis met kolommen, bewoond door den heer Ronca.

2) Drinkebroêrs.

‘Wat is hier te doen?’ hoorde men plotseling vragen.

Het was de chirurgijn van Vught, die vlak bij de pastorie woonde, en door het onverwachte gerucht in den nacht uit zijn huis gelokt was.

‘God heeft u gezonden, meester,’ sprak de pastoor..... Zie eens!’

Hij wees op het bloedige lichaam. De geneeskundige stelde nu ook een onderzoek in.

‘Er is nog leven,’ zeide hij na eenige oogenblikken, en ik kan ook geen wond vinden; het bloed schijnt van het paard te zijn, dat gedood is. Waar blijven wij echter met dien ongelukkige?’

‘Als gij mij helpen wilt, zullen wij hem naar de pastorie brengen.’

De chirurgijn knikte toestemmend en nu namen beide het lichaam op, Mieke ging met de lantaren vooruit.

Toen de chirurgijn in de pastorie het gelaat van den hopman reinigde, werd het bleek als van een doode. De pastoor stond met gevouwen handen en bad, Mieke jammerde over het ongelukkige lot van zulk een schoonen jonkman.

Nergens was een wond te vinden, ook niet toen men de kleeren van het slachtoffer had losgemaakt; hij bleef echter bewusteloos en zijne ademhaling was nauwelijks te bespeuren.

De chirurgijn haalde de schouders op.

‘Ik acht het noodig, dat hem terstond het H. Oliesel worde toegediend,’ zeide hij.

‘Wie verzekert ons, dat de ongelukkige een kind der Kerk, een Christen is?’ vroeg de priester.

‘En zie dan eens hier!’ hernam de chirurgijn. Hij wees op een zilveren kruisje, dat aan een lint op de borst van De Gruijter hing.

Des morgens werd vóór de H. Mis een bijzonder gebed verzocht voor een onbekende, die de berechting der Stervenden had ontvangen.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 3.

Bericht.

De geabonneerden op den TIENDEN JAARGANG, wier oplossing, vóór den 26 januari 1878 ingezonden, nauwkeurig overeenkomt met die, welke in het nummer der *Belgische Illustratie* van dien dag verschijnt, hebben tegen inzending van een postmandaat van frs 2.60 recht op een der zeven eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie,* behalve den 5^{en} en 7^{en} jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie,* Madou-plaats l, te Brussel.

Nieuwjaarsdag.

Gedroomde wenschen.

Officieele wenschen.

Eenvoudige, maar oprechte wenschen.

Onverwachte wenschen.

Vriendschappelijke wenschen.

Familie-wenschen.

Papieren wenschen.

Onaangename wenschen.

Wenschen volgens tarief.

[Nummer 14]

Haarlems bloemenhof te Parijs. - Een reuzen-aquarium. - Eene korte betrachting over den oorlog. - Servische dapperen

Parijs zal dan in 1878 toch zijne wereldtentoonstelling hebben, ten spijt der woelige politieke driften; daar wij echter geen politiek schrijven, kunnen wij den strijd der partijen buiten rekening laten en ons verheugen, dat de opening der groote tentoonstelling binnen weinige maanden zoo goed als verzekerd is. Het Mars-plein en het Trocadero zijn reeds geheel van gedaante veranderd en als bij tooverslag met reusachtige gebouwen bezet, weldra gereed om rijkdommen der geheele aarde in ontvangst te nemen en alle natiën der wereld in hunne muren te omvatten. Waar thans honderden werklieden met de voorbereidende werkzaamheden bezig zijn, zullen, wanneer de meimaand het schoone en zonnige weêr heeft aangekondigd, duizenden bezoekers, koningen en prinsen, Amerikanen en Aziaten, bewoners van den evenaar en van de polen in en rondom de reusachtige gebouwen, tempels, kiosken en paleizen zich verdringen, om er gade te slaan en te bewonderen, wat de aarde schoons, kostbaars en zeldzaams aanbiedt.

In afwachting dat wij ook onzen lezers in plaat en tekst de heerlijkheden der wereldtentoonstelling kunnen doen genieten, willen wij voorloopig een oogslag op het Trocadero nemen, waar men op dit oogenblik bezig is met het aanleggen van een bloemhof, waarvan alleen Haarlems omstreken de wederga aanbieden, een bloemhof ovorigens, die geheel aan de oude hollandsche bloemenstad herinnert.

Bloemisten uit Haarlem zijn op dit oogenblik bezig de zeldzame gedaanteverwisseling voor te bereiden; op het Trocadero, in de nabijheid van een grooten waterval, planten zij niet minder dan 40.000 stuks tulpen-bollen, die in het voorjaar Haarlem in Parijs zullen doen herleven

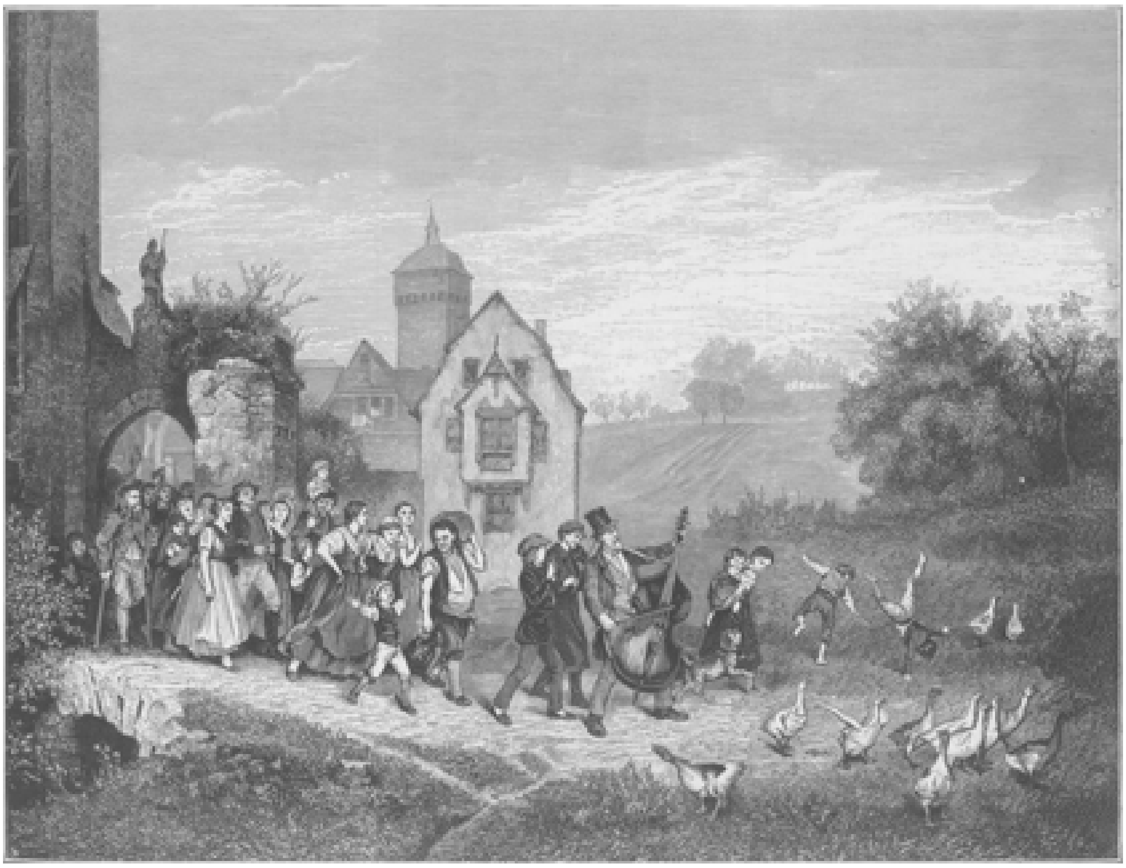

TEN DANS, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN L. KNAUS.

en in de schoonste kleurschakeeringen voor de honderdduizenden vreemdelingen van Hollands vermaarde bloemhoven zullen spreken.

Het reusachtige bloemperk zal bovendien merkwaardig zijn door den bijzonderen vorm, die er aan gegeven wordt. Het geheel zal op een veld vol levende, kleurige bloemen het wapen van Haarlem voorstellen. Het zwaard, dat op het schild ligt, zal door sneeuwwitte tulpen worden voorgesteld, terwijl hoogroode bloemen de randen en sterren rondom het zwaard zullen vormen. Boven het reusachtige maar eigenaardige wapenschild leest men in roode tulpen het woord *Haarlem*, en daar beneden het woord *Holland*. Deze kleurige letters zullen met een rand van witte bloemen afgezet worden, terwijl het geheele park nog met een dubbelen levenden bloemenrand wordt omzoomd. Haarlems lof zal dus in dubbele bloementaal voor het oog der geheele wereld spreken, en wanneer de bezoeker langs sterren en figuren van dezen zonderlingen bloemhof wandelen zal, moet hem met de haarlemsche tulpen ook Haarlems levende naam in het oog vallen.

Nog eene andere in wording zijnde merkwaardigheid op de Parijsche tentoonstelling is het aquarium. Bijna iedere groote stad heeft nu haar aquarium; dat van de wereldtentoonstelling van dit jaar zal al de anderen echter overtreffen in uitgebreidheid, grootheid van aanleg en volledigheid.

Van buiten zal het een soort van labyrinth vormen, door een prachtig waterkasteel beheerscht. Eene over eene rotskloof geworpen brug en in de rots uitgekapte trappen voeren naar dit kasteel, op een eiland in het middelste en grootste bassin gelegen. Twee schoone bruggen verbinden dit schilderachtige rotseneiland met den oever. Rondom de talrijke bassins liggen met schelpen bestrooide wegen.

Tusschen de verschillende bassins loopen met graszoden bedekte doorgangen, die tevens den vorm en de uitgestrektheid aanduiden der onderaardsche galerijen van het aquarium, welks gewelf zij vormen. In die galerijen bewegen zich de bezoekers, voor wie de aquariums, met reusachtige glasschijven afgesloten en met levende zee- en riviermonsters bevolkt, een treffend gezicht opleveren. Het geheel beslaat eene uitgestrekte oppervlakte; onnoodig te zeggen, dat zich de grootste verscheidenheid van waterbewoners in deze doorschijnende meiren zal bewegen.

Wenden wij ons van het werk des vredes naar het werk des oorlogs; is de eerste stof opwekkender, de laatste heeft de actualiteit voor zich: de parijsche tentoonstelling behoort nog altijd tot de toekomst, terwijl de oorlog de geschiedenis van den dag is. Een schrijver heeft gezegd: ‘In den oorlog zijn slechts overwonnenen,’ en hoe vreemd deze stelling ook klinke, zij bevat veel waars. Een oorlog is een duel in het groot, een afschuwelijk en bloedig duel tusschen twee natiën, met dit onderscheid echter, dat bij zoodanig tweegevecht *beide* partijen wonden ontvangen, die niet licht genezen worden. Het verschil tusschen beide partijen bestaat alleen hierin, dat de wonden van den eenen tegenstander wat gevaarlijker zijn dan die van den anderen; overigens treden beiden verzwakt en uitgeput uit het strijdperk, en jaren zijn dikwijls niet voldoende om de geslagen wonden te heelen.

Rusland is overwinnaar in het bloedige tweegevecht, dat sedert negen maanden in het Oosten gestreden wordt, maar hoeveel hebben het de bloedige lauweren gekost, in Armenië en Bulgarië behaald! Stil staan handel en nijverheid in het onmeetlijke rijk van den czaar; zijne koopvaardijschepen liggen in de havens te rotten, zijne

producten van uitvoer liggen in de zeehavens renteloos opgestapeld of moesten naar het oorlogstooneel gevoerd worden, de invoer is gestremd, want Rusland bezit geen geld om op de buitenlandsche markten inkoopen te doen. Honderdduizenden mannen, - echtgenooten, zoons, broeders, - werden aan hunne dierbaarste betrekkingen ontrukt, om in verre, onbekende landen wellicht te vallen door het zwaard van den vijand of het nog scherper zwaard van honger en ellende.

Rusland is overwinnaar en toch overwonnene. Onze gravure geeft een aanschouwelijk beeld van de ellenden des oorlogs. Ze stelt eene droevige plechtigheid voor uit de laatste dagen van den strijd bij Plevna, - of neen, niet uit de laatste dagen alléén: vijf maanden lang was het dag op dag hetzelfde: de doodgravers in den grond woelende, de dragers de lijken aanvoerende, de geestelijkheid deze zegenende, en terwijl dit tooneel *hier* plaats heeft, woedt de strijd ginds op den achtergrond voort, altijd nieuwe offers vragende, altijd nieuwen buit vergaderende voor de koude aarde of het azende roofgediert. Honderdvijftig dagen lang was het rondom Plevna eene onafgebroken begrafenis; geen wonder, Plevna's velden zagen veertigduizend Russen vallen: - gelukkige overwinnaars!

En indien het overmachtige Rusland nog den oorlog gevoerd had ter verdediging van den vaderlandschen grond, tot een grootsch en edel doel; maar oorlog voeren en rouw en dood te brengen in 's vijands land niet alleen, maar ook in den schoot zijner eigene huisgezinnen, uit enkele bevrediging zijner eeren veroveringszucht - gewis, Rusland zal voor de vierschaar der onpartijdige geschiedenis eene zware verantwoording af te leggen hebben!

De dappere, grootmoedige Serviërs zijn weder ten oorlog getrokken. Zij hebben zelfs reeds hun eerste gevecht geleverd - een miniatuurgevecht natuurlijk, klein als de brave Serviërs zelven zijn en klein als hun moed. Maar toch, ze hebben weêr het zwaard getrokken: de scheê is weggeworpen. Van waar die overmaat van dapperheid na de gevoelige les, hun een groot jaar geleden door de Turken toegediend? Sedert het begin van den tegenwoordigen oorlog stond Servië op den uitkijk, het gelaat èn naar St.-Petersburg èn naar Bulgarië gewend. Van de eerste plaats moesten onderstandsgelden, van de laatste de russische overwinningsbulletins komen. Servië zou aan den oorlog deel nemen, mits Rusland de onkosten betaalde; en de gelden vloeiden uit St.-Petersburg toe, en telkens wanneer een gedeelte der som ontvangen werd, rammelde Servië met zijn zwaard ten bewijze dat hij geen zielloos schandbeeld was, doch de schildwacht aan de Bulgaarsche grenzen riep het land telkens een ‘voorzichtig!’ toe, want Ruslands zegevaan lag nog onaangeroerd in de tent van den russischen veldheer; het zwaard kwam oogenblikkelijk weêr in rust en Servië maakte eene ootmoedige buiging voor de Porte. Daar klonk echter de mare: Plevna is gevallen, Turkije overwonnen, en - onmiddellijk verhief het ridderlijke Servië zich in zijn geheele lengte, trok met veel gedruisch het zwaard uit de scheê - de turksche leeuw toch lag stervend op het slagveld neêr - en slingerde de Porte zijn oorlogsverklaring in het gezicht. Het dappere Servië heeft niets meer van zijn voormaligen overwinnaar te vreezen: waarom zou het zich nog langer aan de bezworen tractaten houden? Het is dus ten oorlog getrokken, niet om roem, maar om buit. - Waarlijk, de Serviërs zijn eene edelmoedige, ridderlijke natie!

Ten dans.
Naar eene schilderij van L. Knaus.

De duitsche schilder Knaus, dien wij reeds in vorige jaargangen van ons tijdschrift bij onze lezers inleidden, heeft zijne beste stukken geleverd, waar hij het duitsche volksleven op het doek bracht. Gewoonlijk is het eene dorpsbruiloft, eene kermis of een algemeen feest, waaraan oud en jong deel neemt, welke hij bij voorkeur behandelt; en waar de perelende rijnwijn de ronde doet, of de jeugd op de toonen van viool en fluit ronddanst, is hij in zijn element.

Dit vrolijk element spreekt uit alle stukken van dezen schilder en brengt den aanschouwer in eene aangename stemming. Als men de tafreelen nauwkeuriger beschouwt, staat men verbaasd over den geest, welken de schilder in die eenvoudige tafreeltjes heeft ten toon gespreid. De gelaatstrekken zijner figuren spreken, want op elk leest men het karakter van den bezitter. De schikking is bij Knaus altijd goed doordacht en natuurlijk, de samenstelling ongedwongen en geestig en zijn humor is van eene gezonde soort; daarbij weet hij in elk karakter eene ziel te leggen en werkt hij alle onderdeelen zijner figuren, ook die, welke oogenschijnlijk van minder belang zijn, even fijn af als de hoofdfiguur zelve.

Dit toont ook weêr de gravure op de eerste bladzijde van dit nummer, waar muzikanten een geheel dorp tot den dans uitlokken op de groene weide. Het zou ons te ver voeren, indien wij in bijzonderheden moesten treden, doch de basspeler, op wiens gelaat een leven ligt geteekend van kommer en ellende, de gezette kastelein met het vaatje en de wijnkruik, de juichende jongens en meisjes, en zelfs de invalide en het oude moedertje, die ook getuigen willen zijn van het genoegen, elke figuur trekt aan door haar eigenaardig karakter en de volmaaktheid waarmeê zij is weêrgegeven.

Geïllustreerde reisschetsen.

VII.
Van Innsprück naar Ambras.

We wandelden naar het hotel terug om een rijtuig te bestellen, waarin wij met ons achten zouden kunnen plaats nemen. De kastelein stond in de deur.

'Hoe ver is het kasteel van Ambras wel hier van daan?' vroeg ik.

'Ongeveer twee uur rijdens.'

'Hebt ge een rijtuig, waarin wij allen kunnen zitten?'

'Zeker, mijnheer! Verkiest u morgen een wagen daarheen? Ik zal zorg dragen er een voor u gereed te houden.'

'Neen, we willen over een half uur vertrekken, doch zorg eerst voor een goed ontbijt en waarschuw de dames,' zeide de kapelaan, waarna wij de eetzaal binnen traden.

In de zaal zaten twee reizigers, waarvan de een, zoodra hij onzen professor in het oog kreeg, terstond opsprong en met uitgestrekte handen op hem toeliep, onder een vloed van woorden zijne vreugde te kennen gevende over die onverwachte ontmoeting.

De professor was met zijn nieuwen kennis alles behalve ingenomen en liet dit duidelijk blijken, door weinig of niets op den woordenvloed van den uitgelaten Franschman te antwoorden en zich te houden, alsof hij de uitgestrekte handen niet zag.

Het uiterlijk van den vreemdeling had dan ook weinig aantrekkelijks. Een kogelrond gezicht, bolle, bleeke wangen, kattenoogen, witte haren en witte wijd uitgekamde bakkebaarden, zijn nu juist niet de opgaven om een Adonis te schilderen, doch

wanneer daarbij gevoegd is eene kleine hoeveelheid hersens, zooals uit zijn zouteloos geklap bleek, dan kan het geen verwondering wekken, dat een professor op zulk een gezelschap weinig gesteld is.

‘En ge gaat morgen dus naar Ambras?’ vroeg hij, toen we gezeten waren.

‘Ja..... Neen, we gaan over een half uur,’ antwoordde de professor.

‘Dat valt heerlijk, ik ga meê! Hebt ge een rijtuig? Wacht, ik zal er den kastelein een bestellen! Is het niet noodig? Ge hebt er dus reeds een? Zooveel te beter! In Italië geweest? Ja? Heerlijk land! Vooral Venetië! In het Florian-café geweest? Goede wijn daar! De Cyprus- en Samoswijn geproefd? Niet? Wel, dat is jammer, ik vind het 't beste wat Venetië aanbiedt! Al die marmeren paleizen en kerken en dat eentoonige water, foei, ik kreeg er slaap van!’

De nieuwe kennis draafde in denzelfden geest door en gevoelde er zich in 't geheel niet door beleedigd, dat niemand hem antwoordde en wij bedaard voortgingen met ons ontbijt.

Intusschen moest hem toch aan het verstand gebracht worden, dat wij niet op zijn gezelschap gesteld waren, want het was duidelijk dat we hier te doen hadden met een dier wezens, die altijd op reis zijn, hoog opgeven van hunne kunstvorming, doch nooit te vinden zijn op bergen, in kerken, in museums, nooit daar, waar natuur of kunst in al hare weelde prijken, maar altijd in hotels en koffiehuizen, die het doel zijn van hun reizen, of op diligences en spoorwegen, die het middel zijn, hetwelk hen tot dat doel voert.

De professor zag aan onze gelaatstrekken, dat van een mederijden geen spraak kon zijn en wilde juist aan zijne inleiding tot die kennisgeving beginnen, toen de man vroeg:

‘Wat is het kasteel van Ambras toch eigenlijk?’

‘En oud nest, dat half in elkander is gevallen.’

‘Ja, maar wat is er te zien?’

‘Niets dan steenen, boomen en oude meubelen.’

‘Is dat alles?’

‘Men heeft er nog enkele wapens van beroemde vorsten en krijgsoversten, alsmede vele herinneringen van aartshertog Ferdinand, die het kasteel in 1567 bewoonde.’

‘Zoo, zoo! Nu, ik moet het toch zien!’ zuchtte de praatachtige ‘toerist.’ ‘Kom, laat ons opstappen,’ voegde hij er bij, toen hij zag dat een groot rijtuig voor de deur van het hotel stil hield.

‘Neem mij niet kwalijk, doch ik mag mijn gezelschap niet derangeeren, en ik weet niet of de heeren wel.....’

‘O, maak geen excuses, gij zult mij voorstellen en de heeren zullen wel een plaatsje over hebben.’

De toestand werd kritiek. Van zooveel onbeschaamdheid was ik nog nooit getuige geweest en het deed mij genoegen, dat de student het woord opnam.

‘Wij gaan niet verder dan Ambras, mijnheer,’ zeide hij, ‘wij keeren heden avond terug en vertrekken morgen naar Munchen.’

‘Juist mijn reisplan,’ was het ongewenschte antwoord; ‘bravo, ik verheug mij nu reeds over de genoeglijke uren, die ik in uw gezelschap zal doorbrengen.’

‘Luister eens, mijnheer,’ viel de student vrij driftig uit, ‘wilt gij dan volstrekt dat wij het u zeggen, goed! Wij zijn niet gediend van uw gezelschap, wij zullen er nooit van gediend zijn en den Hemel danken, als wij u nooit meer ontmoeten!’

Dat was grof, doch de indringer verdiende de les. Allen stonden op en verlieten de zaal om te vertrekken, doch de ‘toerist’ hield den student bij de panden van zijn jas vast, met een vriendelijk: ‘Maar, mijnheer.....’ de student rukte zich echter los, liep naar buiten, zat weldra bij ons en voort reed de wagen.

‘Oef!’ riep de professor lachend, ‘dat kostte moeite!’

‘Wat is dat voor een heer?’ vroeg de kapelaan.

‘Een vreeselijk mensch,’ was het antwoord. ‘Hij verscheen mij voor het eerst op een vroegen morgen te Freiburg in het Badensche. Wij reden beiden in denzelfden snelwagen, hij in de middelste, ik in de achterste koets, hetgeen mijne kennismaking tot Bazel aan de *table d'hôte* deed uitstellen. Daar bemerkte ik langzamerhand, dat hij in den toestand verkeerde van een Duitscher, die voor een Franschman wilde

doorgaan *et gui barlè evvrondement vranzè à dous lè HalIemand à dable*. Ik voedde echter zoozeer nog geen achterdocht. Hij stelde mij voor, na het eten het bezienswaardige der stad in oogenschouw te gaan nemen en ik - onvoorzichtige die ik was! - nam het verraderlijke voorstel aan. Spoedig zag ik, dat hij noch smaak voor letteren, noch gevoel voor kunst, noch kennis van beide bezat; ja, zelfs meende ik hier en daar zekeren kwalijk verborgen afkeer er van te bespeuren, doch hij was sterk in het spotten met den knecht uit het hotel en het vloeken op den cicerone, die ons vergezelde, zoodat ik thuis komende mijn man in den zak had. Zijn toon was laf en plat; hij keek als een ezel naar alles, waar de geschiedkundigen of dichters als arenden op staren. Intusschen had en hield hij mij beet. Hij vervolgde mij met zijn aardigheden, zat mij na met allerlei voorstellen, die, zoodra afgeslagen, terstond door andere werden vervangen. Ik sidderde dat ik gedurende gansch mijn tocht aan dien kerel gekluisterd zou gaan. Ik deed hem gevoelen, dat hij mij tot last was. Ik werd zoo barsch als ik kon. Niets baatte. Ik had hem, helaas! bij mijne aankomst te Bazel verteld, dat ik den volgenden dag naar Solothurn dacht te gaan; hij ook! Hij was de weerhaan van mijn wind. Gelukkig werd een ander, die zich gemakkelijker liet vangen, mijn plaatsvervanger, dien hij toen meêsleepte!'

'Dan heeft hij zijn verdiend loon,' zeide de kapelaan, tegen den student knikkende.

We lachten nog eens hartelijk over deze zonderlinge ontmoeting en begonnen vervolgens eenige aandacht aan het natuurschoon rondom ons te schenken.

De weg liep door eene streek, welke niet van eene schilderachtige wildheid was vrij te pleiten, en onwillekeurig dachten wij aan duitsche ridders en spooklegenden. Dikke wolken, welke door den hemel zweefden, overtogen het landschap met gedurig verdrevene, beurtelings met het zonnelicht afwisselende schaduwen, en de Inn, die gisteren en nog dezen morgen zoo rustig daarheen vloeide, was als het ware geheel van karakter veranderd, schuimde en scheen een zilveren band langs den voet der sombere heuvels of den zoom van vruchtbare weilanden, welke zij laafde met haar helder nat.

Een onweêr naderde, waarover de dames niet weinig ongerust waren, doch de koetsier stelde haar gerust met het bericht, dat de bui niet voor het invallen van den nacht zou losbersten.

Het gesprek begon weêr te vlotten en spoedig moest de kapelaan vertellen, wat hij van het kasteel Ambras wist.

'Het kasteel Ambras,' begon hij, 'werd reeds in den romeinschen tijd gebouwd, of liever, de Romeinen bouwden er de grondslagen van, want oorspronkelijk was het niet meer dan een wachttoren, zooals men er nog enkele in Duitschland vindt. De geschiedenis van den toren en 'tgeen hij later werd, is zeer duister en met zekerheid kan alleen gezegd worden, dat er verschillende voorname geslachten woonden.

'Eindelijk kwam de heerlijkheid in 1563 aan keizer Ferdinand, die haar in 1567 aan zijn zoon, den aartshertog Ferdinand, schonk en van dat oogenblik af dateert zijn roemrijke bekendheid. Onder de leiding van den aartshertog werd de burcht vergroot en in den prachtigen stijl opgetrokken, welken gij nog kunt bewonderen. Groote, schoone zalen en van rijkdom schitterende kamers, welke tot dan in Tyrol onbekend waren, verrezen en werden versierd met kostbare schilderstukken en beelden, een rijke bibliotheek, alsmede met kabinetten van natuurlijke historie.

'De rijkste en kostbaarste kamer was echter de wapenzaal, waarin meer dan honderd harnassen en wapenen der beroemdste vorsten en krijgsoversten van dien tijd en van vorige eeuwen werden bewaard.'

'Zijn al die schatten daar nog aanwezig?' vroeg de professor.

‘Neen,’ was het antwoord, ‘zij zijn meestal naar Weenen overgebracht, maar de enkele stukken, welke er zijn gebleven, zijn een tochtje naar Ambras overwaardig. Doch zie, daar ligt het kasteel voor ons. Op de plaats zelve vertel ik u zijne geschiedenis verder.’

De streek was langzamerhand boschachtig geworden en achter het kasteel begon een dicht woud, waartegen zijne wit verweerde muren een heerlijk effect maakten. Langzamermuren konden wij een kunststuk bewonderen, zoo als de zestiende eeuw er zoovele zag verrijzen, doch waarvan zelfs de ruïnen zeldzaamheden zijn geworden.

Onze architect hield een lofrede op den zestiende-eeuwschen bouwstijl en gaf zijn verlangen te kennen naar het afgesproken bezoek aan Neurenberg, welke stad hij het kunstmuseum der zestiende eeuw noemde.

Eindelijk stapten we uit, en konden een kreet van verbazing niet inhouden.

Vlak aan den voet van de hoogte, waarop de burchtruïne zich verheft, ligt een open ruimte door prachtige boomrijen omringd, in welks midden een aantal eeuwenoude beuken staan, allen zonder uitzondering behangen met kleine houten nissen, waarin een Moedergodsbeeld prijkte. De bladerenkroon der boomen belette het zonlicht gedeeltelijk daar door te dringen, doch juist daarom maakten de brandende lantaarnkens, voor de nissen aangebracht, zulk een zonderlingen indruk op ons.

‘Is dit eene bedevaartplaats?’ vroeg ik, op enkele landlieden wijzende, die daar geknield hun gebed deden.

‘Ja,’ antwoordde de Kapelaan, ‘en indien gij het goedvindt, zullen wij O.L.V. van Ambras met een enkel Wees Gegroet onze hulde gaan brengen.’

Allen, met uitzondering van de duitsche familie, traden de breede laan in en knielden eenige oogenblikken neêr.

Ik begreep, dat we daarover van den professor eene berisping te verwachten hadden, en wezenlijk wachtte deze daarmeê niet eens tot onze woordvoerder, de kapelaan, weêr bij ons was.

‘Daar begrijp ik niets van,’ begon hij, ‘hier een bedevaartplaats! Laat de policie dat toe? Indien ik.....’

‘Bedaar, heer professor,’ zeide ik; ‘Tyrol is geen Pruisen, en ik houd het er voor, dat gij goed zoudt doen niet zoo luid te spreken, indien gij ons onaangenaamheden met de landlieden besparen wilt.’

‘Maar gij zelven, heeren, hoe moet ik uw gedrag verklaren?’ vroeg hij verder, toen hij zag dat de dames den neus optrokken, terwijl ik sprak.

‘Och, dit is zoo eenvoudig mogelijk,’ antwoordde de kapelaan, die zich weêr bij het gezelschap gevoegd had, ‘wij zijn katholiek, ziedaar alles, en gij zoudt ons allen genoegen doen met die verklaring tevreden te zijn.’

De professor zweeg ongaarne, dat zag ik aan zijne ongeduldige bewegingen, doch hij verzocht om eene verklaring van deze bedevaartplaats.

‘Deze plaats,’ begon de kapelaan, ‘was vroeger de hof van den burcht en moet wat schoonheid aangaat, een aardsch paradijs geweest zijn. Deze laan was het renperk van den ridderlijken Ferdinand, want rijden en tornooispelen waren aan zijn hof aan de orde van den dag, waarom deze open ruimte nog altijd den naam van tornooiveld draagt.

‘Door verloop van tijd kwam echter aan de heerlijkheid van Ambras een einde, en spoedig werden de hertogelijke burcht en zijne omstreken zoo eenzaam en rustig, dat, volgens een oude legende, de kaboutermannekens hier ongestoord in den maneschijn ronddansten.

‘Deze verlatenheid duurde tot het jaar 1796, toen in de streek eene besmettelijke ziekte uitbrak en de burcht in een militair hospitaal werd herschapen. Duizenden vielen als slachtoffers der ziekte en de lijken der soldaten, die bezweken, vonden een laatste rustplaats op de plek, waar gij nu de beeldekes ziet hangen.’

‘Ha, ik begrijp u,’ viel hier de professor in de rede, ‘de Duitscher denkt zich in een bosch nader bij de godheid dan in eene kerk, en daarom komt men wellicht hier bij voorkeur bidden. Reeds Tacitus zeide van de Germanen, dat zij de bosschen tot hunne heiligdommen maakten en daar hunne goden.....’

‘Hola!’ riep de kapelaan. ‘Gij dwaalt, heer professor; Tacitus heeft nooit een Kristen Germaan gekend, zoodat zijn oordeel hier niet in rekening kan gebracht worden. De goede Tyrolers dachten ook in geenen deele aan het volgen van een heidensch gebruik, toen zij hier eene bedeplaats oprichtten. Op deze plaats lagen de helden begraven, die in de dienst van hun vaderland gevallen waren; op deze plaats gaf de H. Maagd verschillende teekenen harer gunsten en genaden en wonderbare macht; op deze plaats eindelijk werd meer dan een Tyroler begraven, op wiens graf later wonderbare genezingen plaats hadden. Dat is geen legende,

maar een historisch feit. Kunt gij het dan misprijzen, dat de Tyroler hier bij voorkeur komt bidden, dat hij den grafheuvel versiert met de beeltenis van haar, die hem onder den titel van O.L.V. van Ambras als de patrones is geworden van zijn vaderland, 'twelk hij zoo innig liefheeft! Neen, neen, ik geef liever toe aan een gevoel van bewondering voor den tyroolschen landaard, die zijn godsdienst en vaderland tot één maakt en ten gevolge daarvan geen vaderlandsliefde kent zonder godsdienst.'

De kapelaan was warm geworden, zoodat zijne laatste woorden wel een beetje uitdagend klonken, doch de professor scheen geen lust te gevoelen om zich verder met zulk een kampvechter te meten.

Wij bestegen nog even den burchtheuvel om het rijke vergezicht te genieten, en reden vervolgens onder een kletterenden regen naar Innsprück terug. Juist toen wij weêr thuis waren, brak het voorspelde onweêr los.

(Wordt vervolgd.)

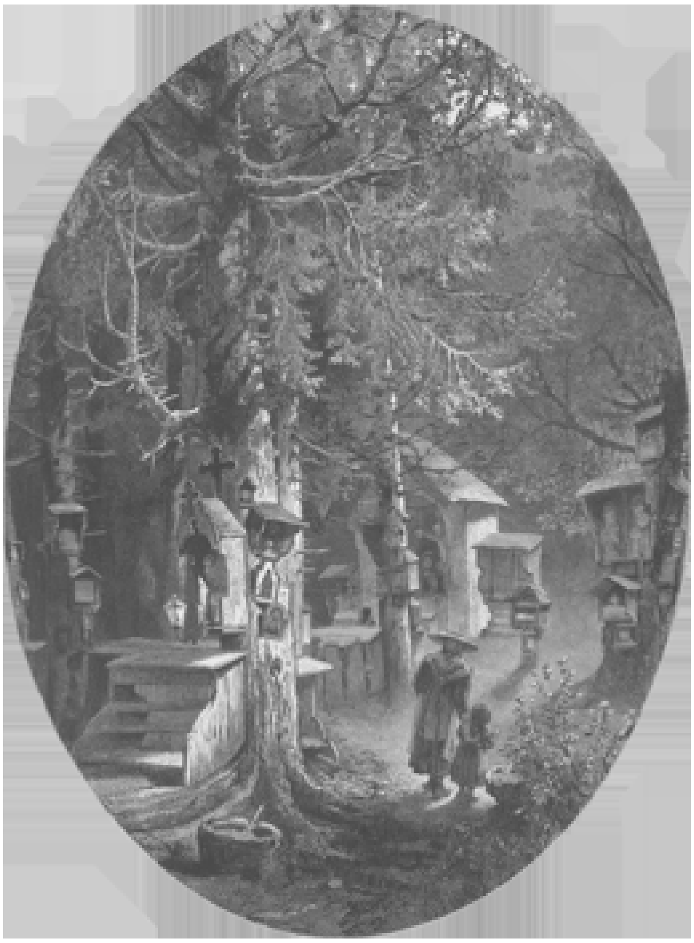

HET TORNOOI-VELD VAN AMBRAS, BIJ INNSPRÜCK.

De Fransche omwenteling.

V.

Dreigend en somber hing de Bastille met hare acht torens, die aan den vestingbouw der middeleeuwen herinnerden, over de *rue Saint-Antoine.* Er zijn weinig

staatsgevangenissen in de geschiedenis, die zooveel vermaardheid en beruchtheid verworven hebben als deze, en gerust kan zij daarom op één linie gesteld worden met den *carcer Mamertinus* te Rome en

de looden daken van Venetië. Zij was hoofdzakelijk eene gevangenis voor politieke misdadigers, en de ongerechtigheid en willekeur van den ouden en nieuwen tijd hebben haar gemaakt tot een voorwerp van vervloeking. Hier had de man gehuisd met het ijzeren masker, de geheimzinnige persoonlijkheid, door de overlevering met een romantischen nevel omgeven, zooals de volksverbeelding dien over sommige duistere geschiedenissen weet heen te werpen; hier had Voltaire zijne ondichterlijke ‘Henriade’ ontworpen en gedeeltelijk afgewerkt; hier hadden honderden bekenden en duizenden onbekenden het bittere brood der gevangenis gegeten. Het onredelijk medelijden des volks had van al de bewoners, die daar in den loop der tijden een onderkomen gevonden hadden, even zooveel martelaars gemaakt, en het gebouw verhief zich daar als een wraakroepende stem over de onnoemelijke offers der gerechtigheid, door den mond des volks tot ongerechtigheid herdoopt, die in deze gangen en holen geleden of den dood gevonden hadden. Er waren er ook velen, die persoonlijke herinneringen hadden aan de gevreesde en sombere cellen, waar zij hunne misdrijven hadben moeten boeten en die den prikkel van hunne wraakzucht gebruikten, om het volk tot den aanval tegen deze steenen muren op te hitsen.

DE EERSTE SCHERMUTSELING TUSSCHEN DE SERVIËRS EN TURKEN BIJ NISCH.

BEGRAEENIS VAN RUSSISCHE GESNE VELDEN BIJ HET BELEG VAN PLEVNA,

Delaunay, de gouverneur der Bastille, zag den stroom des volks uit de *rue St.-Antoine* opzetten, en als gehard krijgsman, dien hij mocht zijn, kon hij een gevoel van siddering niet onderdrukken bij het zien van die woeste bende, die, uit de meest vreemde bestanddeelen samengesteld en gewapend met geweren, pieken, bijlen en alles, wat de woede tot wapen weet te maken, zich langs de pleinen en straten, welke het gebouw omgaven, verspreidde. De geheele bezetting bestond slechts uit twintig Zwitsers en een tachtigtal invaliden. Wat te doen? - Goede raad was in dit geval duur, en hij had den uitdrukkelijken last zijns konings, om de versterking nooit of nimmer over te geven. De afgevaardigde Thuriot de la Rosière komt als afgevaardigde des volks en bezweert den gouverneur de kanonnen uit de schietgaten te verwijderen en geen geweld te gebruiken, met andere woorden, het kasteel als een weêrlooze prooi te laten aan de woede des volks. Maar Delaunay heeft te veel van het oude fransche soldatenbloed in zijn lijf, om de hem toevertrouwde bastions in handen des vijands te leveren en, minder nog om de straf, die het krijgswetboek op zulk eene daad heeft vastgesteld, dan om de eigene schande, weigert hij in de minste schikking te treden en dreigt liever het gebouw en zijne bezetting in de lucht te laten springen, dan het aan de woeste bende over te geven. En Delaunay is de man, om de daad bij het woord te voegen en zijn eed te staven.

Ondertusschen heeft de bestorming reeds een aanvang genomen, maar de steenen muren van de Bastille blijven onverzettelijk voor de geweerschoten en voor de woedende kreten, die er uit de menigte opgaan. Men zal stroo en mutsaarden aanbrengen, om te beproeven het gebouw in brand te steken, maar ook de rookwolken blijken onschadelijke wapens te zijn tegen steenen, die door middeleeuwsche reuzenhanden opeen zijn gestapeld. Maar Rome heeft een Curtius en Mucius Scaevola voortgebracht, waarom zouden er onder het parijzer volk ook geen twee waaghalzen zijn, die hun leven veil hebben, niet voor het vaderland, maar voor het vieren der dolle volkswoede. Twee armen zijn reeds bezig om met bijlen de ijzeren kettingen der valbrug te rammeien. De twee stoutmoedigen zetten hun gevaarlijk werk voort, al moge het ook kogels om hen regenen en al mogen zij ook bijna stikken in den rook der mutsaarden, die nog altijd smeulen, maar noch hout, noch steen, noch ijzer hebben kunnen beschadigen; zij worden aangemoedigd door den bijval der ongeduldige menigte, die hare hoop en verwachtingen in luide kreten uitspreekt. De bijlen doen gedurig hun werk en zij, die ze hanteeren, blijken onschendbaar te zijn voor de kogels, die rond hen fluiten; nog één slag en een donderende slag wordt vernomen; met een ontzettend geraas stort de valbrug neêr en het volk dringt met eene verschrikkelijke samenschokking de brug over, het voorplein op, waar zij echter voor een tweede verdedigingslinie blijft staan. Delaunay is radeloos, maar meent dat een uitbersting van schrootvuur het plein wel zal zuiveren. De kanonnen beginnen te spelen en de gelederen des volks worden weggemaaid. Maar mogen zij ook al voor een oogenblik uit elkander stuiven, het gezicht van het bloed maakt hen razend en de geweren beginnen op nieuw te spelen, zonder dat zij den belegerden echter kwaad doen.

Maar er is hulp voor de oproerlingen onder weg. De afgevallen garden slepen kanonnen aan, en nu dient Delaunay er aan te denken de versterking over te geven. De grijze gouverneur dwaalt echter in de nabijheid der kruitkamer rond en overlegt nog altijd, of het niet beter is zich zelven onder de puinhoopen te begraven - dan den lafaard te spelen. De bezetting echter is minder met dit wanhopig besluit ingenomen

en dringt er bij hem op aan, dat hij het slot overgeeft. Een zwitsersch officier is reeds bezig voor zich zelven te zorgen, en vraagt door een schietgat aan het volk voor zich en de zijnen vrijen aftocht. Maar deze woedenden verstaan de kunst niet van te onderhandelen en dringen op de overgave aan zonder voorwaarden. Anderen echter, meer bezadigd en verstandig, roepen de bezetting toe, dat zij de valbrug neêrlaat, aan hen zal geen leed geschieden. De bezetting meent, dat langer weêrstand bieden onmogelijk is en laat de valbrug neêr; het volk stroomt binnen als een razende zee, en mogen er ook al zijn, die de gelofte willen gestand doen en het leven van Delaunay en de zijnen sparen, de meerderheid dezer woeste bende echter heeft een tiegerachtigen dorst naar bloed - en dringt de goedgezinden op zijde. De lynx-wet wordt hier in al hare afschuwelijkheid toegepast; de grijze Delaunay wordt te voorschijn gesleurd en spoedig steekt zijn hoofd op een piek; ook eenige Zwitsers en invaliden worden op eene barbaarsche wijze vermoord.

Terwijl in dat gedeelte der stad op zulke onmenschelijke manier werd huis gehouden, bracht men den tijd op het stadhuis in duizend vreezen door. Over de houding van Flessilles zijn het de geschiedschrijvers niet eens; zooals wij reeds boven zeiden, was Flessilles *prévôt des marchands*, proost der kooplieden, eene middel-eeuwsche instelling, een andere benaming voor burgemeester. Men weet niet of hij der regeering is trouw gebleven of de zijde des volks gekozen heeft. Het waarschijnlijkste zal wel zijn, dat hij besluiteloos is geweest als de meesten, die in den aanvang dezer beweging een rol gespeeld hebben en dat, mocht hij in schijn het volk ook al geen moeielijkheden in den weg leggen, hij niettemin de baldadigheden verafschuwde en in het geheim naar de middelen omzag, om de regeeringloosheid paal en perk te stellen.

Het waren uren van angst die hij op het stadhuis doorbracht; de zittingszaal, waar het kies-comité of de vertegenwoordigers der zestig stadswijken bijeen waren, werd letterlijk belegerd door eene ordelooze en woeste menigte, die voor Flessilles niets goeds voorspelde. Zijne laatste houding, de wijze waarop hij op de aanvraag naar wapens geantwoord had, had de woede der menigte opgewekt en men drong er op aan, dat hij voor het volksgerecht op het *Palais Royal* zoude terecht staan. 't *Palais-Royal* was het brandpunt geworden der omwenteling en tot paleis van het gemeen ingericht. Hier werden de braspartijen der volksregeering gevierd en eene eigenmachtig opgeworpen Volksjustitie leverde hier reeds het voorspel van het latere *Convent*. Men eischte, dat Flessilles zich daarheen zou begeven en zich voor deze rechtbank zou verantwoorden. De ongelukkige *prévôt des marchands* bevond zich in zulk een toestand, dat alleen de vlucht, wanneer die nog mogelijk was, hem kon redden. Het kies-comité had hem niet slechts als verdachte, maar ook als vertegenwoordiger van een middeleeuwsche instelling, verbannen, terwijl hij daarenboven nog om zijne laatste houding onder de gramschap des volks gebukt ging. Juist wilde hij, om ten minste een besluit te nemen, aan de oproeping des volks om op het *Palais-Royal* te verschijnen gehoor geven, toen de overwinnaars met hun bloedigen buit en bloedige zegeteekens verschenen. De een droeg de sleutels en het vaandel van het kasteel, terwijl de andere den bloedigen halskraag van Delaunay als zegeteeken omhoog hief. Het gezicht van Flessilles vermeerderde slechts hunne woede en de kreet: naar het *Palais-Royal* met hem! werd door een duizendtal razende kerels aangeheven. Hij was reeds de trappen van het stadhuis afgetreden om zich naar de rechtplaats te begeven en zou juist eene straat inslaan, toen een der ellendelingen hem met een pistoolschot doodde. Zijn hoofd werd, naar gewoonte van deze kannibalen, van den romp gekapt en op een piek gestoken.

Voordat wij verder gaan, moeten wij eerst van de nieuwe stadsregeering spreken. De stad Parijs was verdeeld in zestig wijken, waarvan de kiezers de stadsregeering benoemden, terwijl de president of voorzitter dezer regeering, toen *prévôt des marchands*, thans maire genoemd, door het hof werd gekozen en aangesteld. Na het bijeenkomen der Staten-Generaal waren de kiezers begonnen een eigen rol te spelen, en iedere wijk werd herschapen in een club, waarin niet slechts de staatkunde en de aangelegenheden der stad werden behandeld, maar ook besluiten voor de stadsregeering werden genomen en uitgevoerd.

Toen het conflict tusschen het volk en het hof uitbrak, was het 't eerste werk der kiezers den volksweerstand te organiseeren. Hiervoor was het noodig, dat er een stadsleger werd gevormd. De vertegenwoordigers dezer clubs, het kies-comité genoemd, vaardigden diensvolgens eene proclamatie uit, waarin gezegd werd, dat de stadsregeering, met den *prévôt des marchands* aan het hoofd, het vertrouwen des volks verbeurd had en met nieuwe krachtiger elementen moest versterkt worden. Dit comité verklaarde zich permanent en gelastte, dat de burgers der zestig wijken zouden ingedeeld worden in compagnieën en bataljons. Het nieuwe stadsleger zoude zestien legioenen tellen, die onder eenen stadscommandant zouden staan, welke op zijne beurt door een onder-bevelhebber en een generaal-majoor zou worden bijgestaan. Deze drie vormden den oppersten staf. Bovendien zou ieder legioen nog zijn eigen staf hebben; de officieren werden door eene commissie aangesteld, terwijl de soldaten een rood en blauw lint, de kleuren der stad, aan den hoed zouden dragen. Het was ook dit comité, dat Flessilles als verdacht had uitgestooten en zich gereed maakte, niet slechts het bestuur der stad, maar ook de geheele leiding der omwenteling op zich te nemen. Op deze wijze en gesteund door zulk eene macht, heeft de raad van Parijs zich tot heerscher van Frankrijk kunnen opwerpen en, later in convent herdoopt, het geheele land kunnen beheerschen.

Terwijl dit gruwelijk bedrijf te Parijs werd afgespeeld, leefde men te Versailles in zorgeloosheid, meenende, dat het nog tijd was voor het geven van bals. Men beschouwde den opstand nog als niets anders dan als eene tijdelijke rustverstoring, die spoedig door den krachtigen arm van De Broglie, den bevelhebber van het om Parijs samengetrokken leger, zou worden onderdrukt. Men maakte zich dan ook gereed om uitvoering te geven aan deze plannen. De vijftiende Juni was als de dag vastgesteld, dat men een einde zou maken, niet slechts aan de wanordelijkheid, maar ook aan ieder verzet, van welken kant het komen mocht. De koning zou officieel de Nationale Vergadering ontbinden en eene proclamatie uitvaardigen, terwijl het leger intusschen de orde in Parijs zou herstellen.

Maar nog een andere macht was er te Versailles, de Nationale Vergadering. Deze bleef in haar aangenomen gedrag volharden en zond deputatie op deputatie naar het hof, om er bij den koning op aan te dringen, dat hij de troepen toch zou verwijderen. Zij stond op het punt een nieuwe deputatie af te vaardigen, toen een der hunnen, de graaf De Noailles, van Parijs komend, de tijding bracht van den volksopstand, de plundering van het *hôtel des Invalides* en het beleg der Bastille.

Deze werd op den voet gevolgd door een anderen afgevaardigde, Wimpfen, die mededeeling deed van de inneming der Bastille. Een deputatie, door den stadsraad van Parijs gezonden, bracht hen daarna spoedig op de hoogte van den stand van zaken.

Nog altijd was de koning onwetend van wat er in Parijs was voorgevallen, tot de graaf De Liancourt, die ambtshalve toegang had tot de koninklijke vertrekken, hem de verschrikkelijke waarheid in haren geheelen omvang deed kennen. ‘Maar dat is

een opstand,’ zeide de koning. ‘Neen, sire, het is eene omwenteling,’ antwoordde de graaf De Liancourt met een voorspellenden geest.

(Wordt vervolgd.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

V.

't Is twee dagen geleden dat de bliksems uit de opgeperste wolken met dood en verderf dreigden en alom angst en schrik verspreidden.

Thans biedt de natuur een geheel ander schouwspel aan. De opgaande zon, die velden en bosschen met een gouden gloed tint, begint haren loop voor dien dag aan een wolkenloozen hemel, een effen pad, dat geen spoor meer aanbiedt van de onmeetbare waterbergen, die zoo kort geleden loodzwaar boven de stad hingen.

Wij zijn nog in de lente. Naarmate de dauw zich oplost, treden uitgestrekte velden met jeugdig, mollig gras te voorschijn; de wilde kastanje laat zijn panache in de zonnestralen schitteren en aan den eik en den beuk ontplooien zich de fluweelen blaadjes bij duizendtallen. 't Is of de natuur een overwinningsfeest viert na den strijd der elementen, zoo schoon is alles getooid, zoo juicht alles wat leven ontvangen heeft. De bloemen beuren lachend het hoofd weêr op, in het zwaar geteisterde kreupelhout tjilpen de vogels op hunne beschadigde nesten, de bontgekleurde meerkol huppelt met zijne onafscheidbare gezellin in het malsche groen en de nachtegaal doet zijn zwanenzang hooren; zijn stem is wel niet meer zoo krachtig als toen hij kwam om zijne woning op te bouwen, maar toch even diep en wonderbaar.

De opgang der zon wordt ook begroet door een aantal menschen, die zich tusschen 's-Hertogenbosch en Hedel bewegen; zij schijnen echter niet in zulk een opgewekte stemming te zijn als alles, wat in de natuur ademt, want zij trekken zwijgend en met stroef gelaat daarheen. Het zijn meerendeels marskramers en werklieden, althans naar het uiterlijke te oordeelen, doch het werkpak van sommigen is zeer in tegenspraak met hunne handen, die wel nooit een beitel of truweel aangeraakt hebben. Men ziet ook schuiten op de rivier, die door flinke riemslagen voortgestuwd worden, en wagens op den weg met witte huiven, waaronder lieden verborgen zijn, die den koelen luchtstroom niet kunnen verdragen of niet gezien willen worden. Heerscht in de vogelenwereld buitengewone luidruchtigheid, die menschen zijn stil en afgetrokken; slechts hier en daar gaan er twee naast elkander, doch zij zien schuw rond alvorens een fluisterend gesprek aan te vangen. Naarmate de zon meer stijgt, neemt de beweging op den weg en op de rivier toe, en alles gaat Orthen voorbij om zich naar Hedel te begeven.

Wij verzoeken den lezer ons te volgen naar een open plek in de nabijheid van laatstgenoemd dorp.

Het uitgestrekte terrein is omgeven door een muur van wagens, en aan de uitgangen staan schildwachten, met zinkroeren gewapend. In het midden hebben marskramers hunne waren uitgestald, die bestaan uit bijbelvertalingen, schimpschriften tegen den Paus, de priesters en de kloosters en vertaalde gezangen en liedjes van den franschen predikant Marot. 't Is een zonderlinge markt. Uit de gesprekken die gevoerd worden kan men duidelijk hooren, dat er vele vreemdelingen zijn, die slechts met moeite verstaan kunnen worden.

Vooral is dit het geval met vier personen, die met in 't oog loopende onderscheiding bejegend worden en door gewapende mannen omringd zijn. Met elk oogenblik komen nog menschen uit de nabuurschap toestroomen; enkelen zijn blijkbaar edelen, dat kan men aan hunne houding en manieren zeer goed zien, doch zij dragen grijze kleederen als bedelmonniken, op hunne hoeden ziet men, in plaats van gouden ringen, houten napjes en op de borst bengelt aan een lint een tinnen medaille met het devies: ‘Getrouw aan den koning tot aan den bedelzak.’ Men vindt onder de aanwezigen ook vele vrouwen en kinderen; het geheel heeft wel iets van een jaarmarkt, doch het gaat er niet zoo luidruchtig toe; de verkoopers van bijbelvertalingen en schotschriften slaan nu en dan zelfs een zalvenden toon aan. De meesten dezer lieden gaan langzaam

heen en weêr, sommigen echter hebben zich in de nabijheid van een groot vat op den grond neergezet in eene afwachtende houding.

Er zal een graspreek gehouden worden op het grondgebied van graaf Willem van den Berg, den zwager van Oranje.

Uit een der laatste wagens ziet men Reinier Everzwijn en Agylaeus stappen; beide rechtsgeleerden worden kennelijk met onderscheiding ontvangen, men gaat voor hen uit den weg en Agylaeus stapt regelrecht door naar de vier mannen, die door gewapenden omringd worden. Hij spreekt hen in de fransche taal toe en drukt een hunner vertrouwelijk de hand: 't is iemand met wien hij gestudeerd heeft aan de universiteit te Parijs[1]. Aan den predikant Modet, een der vier, geeft hij een papier, waarop de verkorte inhoud van de predikatie te lezen staat, die door hem gehouden moet worden. De advocaat voegt er nog mondelings bij, dat de predikant zich geheel aan dat voorschrift moet houden en hij in zijne nabijheid zal blijven, om hem bij elke afwijking een teeken te kunnen geven[2].

Agylaeus schijnt een man van groot gewicht te zijn, want de edellieden in grove pij - smalle jonkers werden zij destijds spottend genoemd - spraken zoo vertrouwelijk met hem alsof hij tot de ridderschap behoorde, en men verdrong zich om hem als verleende hij audientie. Mandenmakers, blauwververs, leerlooiers en andere ambachtslieden vragen hem de vergunning om het woord te mogen voeren; een hunner, een mandenmaker, blijft met nadruk daarop aandringen, zeggende dat hij zich door den geest gedreven gevoelt en men het licht niet onder de koornmaat mag stellen. Die lieden zijn zeer lastig, daar zij met bijbelteksten bewijzen, dat de geest, die uit hen spreekt, niet belemmerd mag worden; de advocaat weet hen echter te bevredigen door er op te wijzen, dat dien dag een man Gods onder hen zou opstaan om het woord te verkondigen.

Middelerwijl deze toebereidselen tot de graspreek gemaakt werden, verliet een man van middelbaren leeftijd in stilte de pastorie van Hedel. De pastoor gaf hem bij zijn vertrek de hand, maar liet zich niet buiten zien, en op korten afstand waren eenige gewapende mannen geposteerd, die den vreemdeling naar het vreemdsoortige kamp geleidden. Nadat hij zich eenige oogenblikken met Agylaeus onderhouden had, nam hij plaats op het groote vat, dat in het midden der schare geplaatst was, en liet zijn oog over de menigte waren als een veldheer, die de sterkte van zijn leger opneemt.

Het was de beruchte predikant Cornelis van Diest, die zulk een afschuwelijke rol heeft gespeeld tijdens de beeldstormerij te 's-Hertogenbosch. Geen wonder waarlijk, dat die man door de consistoriën als een geschikt werktuig werd beschouwd, want hij moest in den volsten zin des woords een volksmenner genoemd worden; hij wist, wanneer het noodig was, het fanatisme tot een helle vlam te doen opschieten, zoodat rondom hem zich kreten deden hooren die van bloeddorst getuigden, en dan weder tot kalmte en voorzichtigheid aan te sporen, tot de ure zou zijn gekomen.

Van Diest sprak over de vervolging, welke de kudde des Heeren te verduren had. Vluchtende voor de roofgierige wolven moesten de uitverkorenen, gelijk de eerste Christenen, in de woestijn bijeen vergaderen, en hij, de verkondiger des woords, vond geen plaats om zijn hoofd veilig neêr te leggen. Hij werd opgejaagd als een ree in het bosch, wanneer hij het brood wilde breken voor de kinderen der genade, die de ware leer van den Gekruiste belijden, omdat zij gelooven aan de rechtvaardigmaking door het geloof alleen en geen hout en steen aanbidden als de

1) Agylaeus was aan de universiteit te Parijs tot licentiaat in de rechten bevorderd.
2) Ten einde te zorgen dat de predikanten bij deze bijeenkomsten in hunne verbittering niet verder zouden gaan dan men voor de tijdsomstandigheden noodzakelijk achtte, werd hun door het consistorie een voorschrift gegeven, waaraan zij zich stipt moesten houden.

kinderen Belials, die nederknielen voor de beelden van Santen en Santinnen. De buitensporigheden van het Pausdom hadden een zondvloed van goddeloosheid over de wereld uitgestort; het menschdom lag in een poel van bijgeloof en zedeloosheid verzonken, het wierp Christus, den eenigen Middelaar, uit en hing den antichrist van Rome aan, die zich liet aanbidden. Men had sinds eeuwen het woord vervalscht en menschelijke begrippen daarvoor in de plaats gesteld; de duizenden trawanten van den antichrist vervloekten en vervolgden ieder, die geen deel nam aan de goddelooze afdwalingen der zuivere leer; de kloosters waren opgevuld met luie en zedelooze monniken, die het vette der aarde genoten, die zich in wellust baadden ten koste van het zweet en bloed der dienstbaren. En zij, die geen deelnamen aan de paapsche mis, die vervloekte afgoderij, werden vervolgd en opgejaagd als wilde dieren; men wierp hen op de brandstapels, men beroofde hen van hunne goederen, ten voordeele van rijke abdijen. Er stond een groote vervolging voor de deur, want het was hem bekend, dat de nieuwe bisschop van 's-Hertogenbosch, Sonnius, de trawant van den antichrist, de spion van Spanje, de inquisitie in het land wilde invoeren.

Van Diest wist zeer goed dat hij onwaarheid sprak, doch men had genoemden bisschop gehaat weten te maken, en die haat moest meer en meer aangewakkerd worden. Hij schetste Sonnius als een dwingeland, een handlanger van den antichrist, een beulsknecht van Spanje, die de uitverkorenen te vuur en te zwaard zou vervolgen; hij voorspelde, dat het volk door nieuwe belastingen zou worden uitgezogen, om de hofhouding der nieuwe bisdommen te bekostigen en een gansche zwerm dienaren van Rome te onderhouden[1]. Na op die wijze de gemoederen te hebben opgewonden, riep hij uit: ‘De storm nadert, de Philistijnen zijn in aantocht om de kinderen Israëls te vernietigen. Zullen wij ons als schapen naar de slachtbank laten voeren? Zullen wij het gedoogen, dat foltertuigen uit Spanje komen, om ons en onze broeders te pijnigen? Zullen wij het aanzien, dat de moeders aan hare zuigelingen worden ontrukt, om onder beulshanden te sterven?’

Er voer bij die woorden een rilling door de vergadering, men hoorde wraakkreten opstijgen en Agylaeus wilde den predikant een teeken geven, doch Van Diest wist wat hij deed, hij glimlachte en ving toen weêr op nieuw aan:

‘Gij, klein-geloovigen, weet gij niet, dat er geschreven staat: Wee den herderen, die de kudde mijner weide vernielen en verscheuren! Dit zegt de Heer: Wordt vergaderd en komt te zamen, die behouden zijt uit de heidenen. Verkondigt en komt en houdt raad te zamen. Ik zal voor u gaan, en ik zal de glorieuzen der aarde vernederen; de metalen poorten zal ik in stukken breken en de ijzeren grendelen zal ik breken. En ik zal u de verborgen schatten geven, en de verborgene dingen der verholenheden. - Welnu, de dagen der goddeloozen zijn geteld, de beelden der Santen en Santinnen wankelen reeds en gij zult ze zien vallen voor uwe voeten, en de ketenen der slavernij zullen verbroken worden. Nog roepen wij: Wachter, wat is er van den nacht? maar spoedig zal de ure aanbreken, waarin wij de blijde tijding hooren: De nacht is voorbij, de dag is aangebroken!’

Toen deze predikatie geëindigd was, verzocht Van Diest de vergadering het lied van Clement Marot op de Tien Geboden te zingen, waarvan het eerste couplet vertaald aldus luidde:

‘Doet open uw herte, doet open uw ooren
Catyvighe volcken, ay hoort also wel!
De roepstemme Godes ga niet verloren!

1) In het jaar 1559 waren in de toenmalige Nederlanden achttien bisdommen opgericht, onder welke drie zetels door aartsbisschoppen zouden worden bekleed.

Aanhoort vry en smaeckt uwes Heeren bevel!'

Men kon Jan Bentijn boven allen uit hooren; zijn flinke tenor-stem was nog in hare volle kracht. De ongelukkige, die zoo vaak in de beroemde kapel der Illustre Broederschap den lof van het H. Sacrament had bezongen, gaf nu den toon aan voor een afschuwelijk lied, dat tot beeldstormerij aanspoorde en als de *Marseillaise* van dien tijd moet worden beschouwd.

(Wordt vervolgd.)

Mozaïek.

De boa-constrictor en hare jongen.

- De groote reuzenslang is langen tijd een geheim gebleven voor de natuuronderzoekers en zelfs hare voornaamste levensverrichtingen waren raadselachtig. In den laatsten tijd echter, toen men exemplaren van dat diersoort in aquariums had gekregen, werd daaromtrent veel opgehelderd, en met name hare voortplanting. Het was bekend, dat enkele slangensoorten levende jongen ter wereld brengen, terwijl andere deze uit eieren uitbroedden, doch omtrent de boa-constrictor verkeerde men tot heden in het onzekere. Die van het aquarium te New-York, waarvan wij hieronder eene gravure geven, heeft onlangs hare eieren uitgebroeid en niet minder dan 43 jongen kwamen daaruit te voorschijn. Zij hadden de dikte van een vinger en waren ruim een halven meter lang. Hun groei gaat zeer langzaam, waaruit men besluit, dat de reusachtige dieren een hoogen ouderdom moeten hebben. Te New-York heeft men de jonge slangen uit het hok der oude moeten verwijderen, daar deze binnen eenige dagen twee harer jongen had opgepeuzeld.

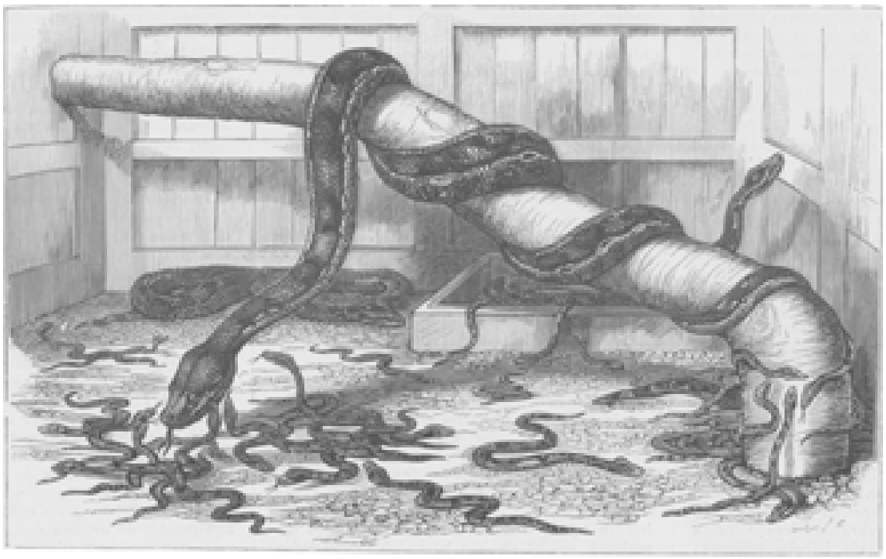

DE BOA-CONSTRICTOR EN HARE JONGEN.

De wolf in Rusland.

- Het is ongeloofelijk welk een schade de wolven in Rusland te weeg brengen. In eene brochure, uitgegeven op last van het ministerie van binnenlandsche zaken, lezen wij, dat europeesch-Rusland voortdurend 200.000 wolven herbergt een getal, dat volgens de statistiek der door wolven omgekomen menschen, in het laatste jaar eer is toegenomen dan verminderd. Terwijl toch in de jaren 1849, 1850 en 1851 gemiddeld 125 personen als offers van die wilde dieren vielen, was dit getal in het jaar 1875 tot 161 geklommen. Daarbij moet nog in aanmerking genomen worden, dat niet alleen de maatregelen tot bestrijding van de wolven niet voldoende zijn, doch dat ook de eigenlijke jacht, die een groot aantal menschenlevens kost, sedert de opheffing der lijfeigenschap zeer is afgenomen. Volgens de officieele opgaven worden jaarlijks

door de wolven 180.000 stuks groot vee en 560.000 stuks klein vee verslonden; de schrijver der brochure wijst er op, dat deze cijfers slechts bij benadering zijn opgemaakt en in wezenlijkheid veel grooter zijn, terwijl de verliezen aan hoenders en honden er niet onder begrepen zijn. Hij begroot de schade voor Rusland, jaarlijks door de wolven veroorzaakt, op omstreeks 15 millioen roebels, behalve het voedsel dat zij in het wild aantreffen en verslinden.

Japansch bijgeloof.

- Zoodra een Japanner zijn Boudha-tempel binnentreedt, klapt hij driemaal in de handen. Na zijn gebed verlangt hij van zijne afgoden een teeken, dat zijn gebed verhoord is. Door de tanden fijn gemalen papier wordt daartoe op het gezicht van het afgodsbeeld gespogen; valt de prop papier op den grond, dan is het gebed te vergeefs geweest.

Wat het volk van het oor zegt.

- Wanneer de ooren tuiten, dan wordt er van ons gesproken. Tuit het linkeroor dan spreekt men kwaad, tuit het rechter dan spreekt men goed, tuiten zij echter beiden, dan zal men spoedig belogen worden. In sommige streken van Duitschland staat de bijgeloovige, als zijn linkeroor tuit, terstond op en slaat zich zelven met een koord op den rug; als dit met de rechterhand geschiedt, zooals is voorgeschreven, dan moet degene, die kwaad van hem spreekt, zich in de tong bijten. Wanneer het rechteroor tuit, noemt hij de namen zijner beste vrienden en kennissen op, tot het tuiten ophoudt. Degene, wiens naam genoemd werd, toen het tuiten ophield, spreekt dan goed van hem, doch moet daarmeê ophouden, omdat hij in zijne rede zal blijven steken.

De handelsmarine der wereld.

- Op den 1 januari 1877 telde de handelsmarine der wereld 58.208 zeilschepen met 15.553.368 tonnen, en 5771 stoomschepen met 5.686.342 tonnen inhoud. Onder deze getallen zijn, zoo als van zelf spreekt, alleen zeeschepen, en niet de rivier- en kustschepen begrepen. Bijna het derde gedeelte der bovengenoemde vaartuigen vaart onder engelsche vlag, terwijl het zesde gedeelte Amerikanen zijn. De vijf voornaamste zeevarende natiën zijn: Engeland 5.807.375 tonnen, - de Vereenigde Staten 2.390.521, - Noorwegen 1.410.903 - Italië 1.292.076 en Frankrijk 725.043 tonnen. - Handelsvloten van den tweeden rang behooren aan Spanje met 557.320 tonnen, Griekenland 426.905, Nederland 400.000, Zweden 399.000, Rusland 392.000, Duitschland 376.000 en Oostenrijk met 338.000 tonnen. De kleine republiek Liberia heeft drie vaartuigen met [...]540 tonnen inhoud.

Origineel Hollandsch.

- In de drukkerij van het *Leicester Journal*, te Leicester in Engeland, gebeurde het eens, dat, alvorens men met het afdrukken zou beginnen, een paar stoeiende jongens drie kolommen, die gezet stonden, door elkander deden vallen. Men moest echter te 4 uur in den morgen gereed zijn voor de verzending naar Nottingham en Derby, die eenige honderden exemplaren vereischte, en hoe de zetters zich ook spoedden, men kwam een kolom te kort. In dezen nood dacht de directeur aan een kolom pastei, die toevallig voorhanden was, namelijk een kolom van allerlei letters, die van den vloer, enz. worden opgeraapt en naast elkaar gezet zooals ze in handen komen, om ze vervolgens in de letterkassen te kunnen verdeelen, derhalve regels van tien of twaalf consonanten achtereen, en dan weêr evenveel vocalen, op de grilligste wijze met cijfers en leesteekens vermengd. Deze kolom werd te baat genomen. Bovenaan het opschrift 'Hollandsche post' en het bericht, dat de nieuwstijdingen uit Nederland te laat waren aangekomen om ze te kunnen vertalen, en daarom in het oorspronkelijke werden megedeeld. Daarop volgde de noodige hoeveelheid pastei, die in Derbyshire en Nottinghamshire voor origineel Hollandsch werd gehouden.

Lengte eener wet.

- Men zal zich een flauw denkbeeld van den omvang der engelsche staatsarchieven kunnen maken, wanneer men verneemt, dat een enkel statuut, de *Land Tax Commissioner's Act*, in het eerste regeeringsjaar van George IV uitgevaardigd, een rol perkament is van over de 900 voet lengte. Als het noodig is dit overgroot document te raadplegen, heeft een sterk man drie uren werk om het af en op te rollen.

Broeder jonathan.

- Toen generaal Washington, nadat hij bevelhebber van het amerikaansche leger was geworden, in Massachusetts kwam, om dezen Staat te organiseeren en toebereidselen ter verdediging van het land te maken, vond hij groot gebrek aan munitie en andere noodzakelijke hulpmiddelen, om den machtigen vijand het hoofd te kunnen bieden, en er deden zich groote moeielijkheden op om het ontbrekende aan te schaffen. Ware men in zulk een toestand aangevallen, dan had men waarschijnlijk het onderspit moeten delven. In dit tijdperk had eene beraadslaging tusschen de officieren en andere personen plaats, doch men kon geen middel ontdekken om uit dien neteligen toestand te geraken. Z. Ex. Jonathan Trumbull was toenmaals gouverneur van Connecticut; aan zijn oordeel en zijn bijstand hechtte de generaal groot gewicht en hij zeide: 'Wij moeten broeder Jonathan over de zaak spreken.' Dit geschiedde en de gouverneur wist inderdaad vele behoeften van het leger te bevredigen. Later, toen zich het leger over het land uitbreidde, werd het, wanneer er zich zwarigheden opdeden, tot een spreekwoord: 'Wij moeten broeder Jonathan er over spreken.' Vandaar de uitdrukking Broeder Jonathan ten opzichte van de Vereenigde Staten.

De azijn-rivier.

- In Zuid-Amerika, nabij Topayan, stroomt eene rivier, die door de bewoners de Azijn-rivier genoemd wordt. Zij ontspringt uit een zeer hooge bergketen, stroomt een eindweegs onder de aarde door en vormt ter plaatse, waar zij te voorschijn komt, een waterval van 300 voet. Staat men beneden, dan wordt men door een stofregen van zout water verdreven, dat de oogen aandoet. Bij onderzoek bleek het water zwavelzuur te bevatten.

[Nummer 15]

Woudreuzen in Californië. - Het kasteel van Semiramis te Van. - De winter in Bulgarië. - Naar Siberië.

De zwaarste eike- en lindeboomen, die men in onze spaarzame bosschen of op de marktvelden van sommige steden en dorpen vindt, zijn slechts kinderen in vergelijking met de geduchte woudreuzen in Afrika, Nieuw-Holland en de Nieuwe Wereld, met name Californië. De *Adansonia digitata* of apenbroodboom, die in het heete Afrika tamelijk algemeen verspreid is, bereikt menigmaal eene hoogte van 70 à 80 meters bij een omtrek van niet minder dan 50 meters; de *Encalyptus amygdalina* of gomboom, dien men in Nieuw-Holland en Van-Diemensland aantreft, heeft wel een veel kleineren omvang - 25 meters ongeveer - doch de ranke stam is niet zelden 120 meters hoog, eene hoogte, die door slechts enkele kerktorens in Europa bereikt wordt. De palm wordt echter weggedragen door de in Californië wassende *Wellingtonia gigantia* of *Sequoya,* die men op de hellingen van het Sierra Nevada (Sneeuwgebergte) aantreft.

Lang voor de Europeanen met deze reuzenboomen bekend waren, werd hun hout door de inlanders als een voortreffelijk timmerhout hoog geschat en algemeen gebruikt; de eerste amerikaansche plantenkundige werd op het bestaan dier boomen opmerkzaam gemaakt door een halfbloed-Indiaan van den stam der Tschirokihs, welks aanvoerder Sequoyah heette en die aan de reuzenboomsoort zijn naam gegeven heeft. Zij wordt voornamelijk gevonden in de graafschappen Mariposa en Calaveras, doch slechts in enkele groepen van ruim honderd stuks. Men treft ze op eene hoogte van 1500 meters aan. Welk een onbeschrijfelijken indruk de

EEN OPSTAND IN DE ZESTIENDE EEUW, NAAR J.C. STANILAND.

aanblik van een bosch met *sequoya's* maken moet, wordt begrijpelijk, wanneer men bedenkt, dat deze reuzen der plantenwereld eene gemiddelde hoogte van meer dan 100 meters bereiken en de stammen een omvang van 20 à 30 meters hebben. Een van de grootsten der sequoya-boomen ligt, van tak en bladeren beroofd, naast zijn nog levende makkers neêrgeveld, of liever zijn geraamte, want het midden, dat geheel vermolmd was, heeft men verwijderd en alleen de schors bleef over, waarvan onze gravure op bladzijde 117 eene getrouwe afbeelding geeft. De geheele lengte van den stam bedroeg 140 meters, zijne middellijn aan den wortel 20 meters, met een omvang dus van niet minder dan 63 meters. Veertig personen zouden nauwelijks in staat zijn dien reuzenboom te omspannen. De uitgeholde boom gelijkt op een kleinen tunnel; een ruiter kan met gemak door dien tunnel heengaan, zonder vrees een hinderpaal op zijn weg te ontmoeten.

Jammer slechts dat het boschrijke Californië nog zoo schaars bewoond en bebouwd is, zoodat de uitgestrekte bosschen voorloopig nog grootendeels als een dood kapitaal te beschouwen zijn.

Met één sprong voer ik mijne lezers over van het uiterste westen van Noord-Amerika naar het oosten, en wel naar Turksch Armenië, eene landstreek, tegenwoordig al te befaamd wegens den bloedigen en onmenschelijken oorlog, die in dit gewest tusschen den russischen arend en de turksche Halve Maan gevoerd wordt. Meer dan eens reeds hadden wij gelegenheid, van enkele der gewichtigste steden van Armenië te spreken: Kars, Erzerum en B[...]tum, meer of minder door den fakkel des oorlogs gebrand. Het schoone gewest bezit nog een vierde stad van bijzondere beteekenis, die echter tot heden minder de opmerkzaamheid tot zich trok, wijl het den Russen nog niet gelukte tot hier door te dringen - de aloude stad Van namelijk. Van ligt aan den oostelijken oever van het uitgestrekte meer, dat denzelfden naam draagt, niet ver van de perzische grenzen. Het is eene versterkte handelsstad en telt ongeveer 45.000 inwoners. De stad heeft schoone bazars, net ingerichte koffiehuizen, goede khans of herbergen, scholen en zelfs een hospitaal. Haar grootste roem bestaat echter in de eerbiedwaardige overblijfselen der grijze oudheid, die hier in menigte gevonden worden. Zij werd namelijk gebouwd door de bekende assyrische koningin Semiramis, waarom zij bij de Armeniërs nog heden ten dage den naam van Sjamiramakurt, d.i. Semiramisstad draagt. Ook thans nog vindt men in en rondom de stad vele bouwwerken, van de oude assyrische koningin afkomstig, benevens overgroote muren, egyptische standbeelden, hiëroglyphen en overblijfselen van het overoude assyrische nagelschrift.

Ten zuiden van de stad ligt het wereldberoemde kasteel van Semiramis, door haar zelve gebouwd. Het is als een arendsnest op een ongenaakbaren heuvel, ongenaakbaar in de letterlijke beteekenis van het woord, want de wanden verheffen zich langs alle zijden loodrecht omhoog, en zelfs de stoutste Alpenjager zou het beklimmen dier hooge rotsen een onmogelijkheid denken. Toch bevat het kasteel een turksch garnizoen, dat hier bij eene belegering alle pogingen der moderne krijgskunde zou kunnen bespotten. Door het inwendige van den berg loopt een spiraalvormige trap naar het kasteel, en langs dien weg ontvangt de bezetting uit de stad den noodigen toevoer van levensmiddelen en ammunitie. De berg bevat bovendien talrijke kelders en magazijnen, waaruit de bezetting, zelfs voor het geval de stad door den vijand mocht veroverd zijn, nog langen tijd haar aanvoer putten kan. Mocht de loop van

den oorlog de Russen voor het kasteel van Semiramis voeren, dan zullen ze voor dien eeuwenouden burcht waarschijnlijk een nog hardnekkiger tegenstand vinden, dan voor het zoo geducht versterkte Kars.

Veelbeteekenend zijn de cijfers, die de dagbladen ons van week tot week meêdeelen omtrent de verliezen, door de beide oorlogvoerende partijen op het slagveld geleden. Tot het einde van het jaar 1877 bedroegen die verliezen voor de Russen, alleen in Europa, bij de honderdduizend man. Zulke getallen zijn welsprekend. En toch niet slechts het staal en het lood van den vijand, niet slechts de booze ziekten en het nijpend gebrek vellen zoovele offers, - een nieuwe vijand is opgetreden, een vijand, die de beide oorlogvoerende machten gelijkelijk zijne woede doet gevoelen, die overal gelijktijdig is en onverbiddelijk als het noodlot, - de winter met zijn onvermijdelijken nasleep: de gevreesde sneeuwstormen en de ijzige koude.

Men had op den winter als op eene uitkomst gerekend, men had gemeend, dat de strenge bulgaarsche winter de vijandelijkheden zou geschorst hebben, maar de uitkomst heeft die hoop bedrogen: al belemmert de winter de krijgsoperatiën, ze staken doet hij niet, en hij dient nergens toe dan om den nood nog te doen stijgen, de ellende nog vreeselijker te maken. De sneeuwstormen in Bulgarië en Rumenië zijn als de lawinen op de zwitsersche Alpen. Ze overdekken en bedelven alles wat ze op hun weg ontmoeten, en hunne aanraking is de dood. Geheele transporten zijn reeds door de gevreesde sneeuwstormen verrast, geheele convooien onder de sneeuw begraven, gansche bataljons er door weggemaaid. Eene enkele episode slechts uit vele.

Een escadron rumeensche ruiters was aangewezen om een convooi turksche krijgsgevangenen, afkomstig van de voormalige bezetting van Plevna, naar Bucharest te vervoeren. Die taak werd met geestdrift aanvaard: na eene maandenlange afwezigheid zouden de Rumeniërs den vaderlandschen grond weêr betreden en, al ware het dan ook slechts voor eenige dagen, hunne vrienden en bloedverwanten terugzien. Moeitevol was de tocht; de aanhoudende regens hadden den bulgaarschen bodem doorweekt en de wegen onbegaanbaar gemaakt; meermalen moesten de reizigers den nacht onder den blooten hemel doorbrengen; doch de regenvlagen hielden op en maakten plaats voor eene snerpende koude. De soldaten, geleiders zoowel als gevangenen, waren nog nauwelijks met eenige ellendige lompen bekleed, en de koude nam inmiddels steeds in hevigheid toe; hun toestand werd schier wanhopend, maar het blijde vooruitzicht, weldra het einddoel van hun tocht bereikt te hebben, hield hen nog staande. Het was in den avond van den 24 december - den avond voor Kersmis! De handen en voeten der reizigers waren bijna bevrozen; men bevond zich in een onherbergzaam oord, en in een verren omtrek was geen enkele menschelijke woning te bespeuren. Toch hield men goeden moed: eenige uren reizens nog en Bucharest zou bereikt zijn: men zou het Kersfeest in de hoofdstad bij landgenoot en vriend vrolijk kunnen vieren en al de doorgestane ellenden vergeten.

Helaas, schier aan de haven des heils aangeland, zouden die krijgslieden, wellicht bij zoo menig bloedig gevecht in het vijandelijke land gespaard, in hun eigen vaderland een onbekend en roemloos einde vinden. Met het invallen van den nacht, stak een geweldige sneeuwstorm op; Rumeniërs en Turken waren zonder de minste beschutting aan al de woede van het weder blootgesteld; hoog waaide de sneeuw op en achteruitgaan was evenzeer onmogelijk als nog voorwaarts te trekken. Hoelang de worsteling met den sneeuwstorm en de ijzige koude geduurd heeft weet niemand, maar den volgenden dag vond een koerier het gansche transport - bewakers en

gevangenen - onder de opgehoopte sneeuw begraven, half gestikt onder de geweldige sneeuwmassa, half versteven van koude. Aldus hadden Rumeniërs en Turken gelijktijdig hun graf gevonden, door denzelfden gemeenschappelijken vijand geveld.

Gewis, talloos zijn de bezwaren en gevaren, waarmede de Russen en Rumeniërs in Bulgarië te kampen hebben, maar zij gingen ten minste naar het vijandelijke land met een doel; trokken zij al niet vrijwillig ten oorlog, de gedachte dat ze voor het vaderland lijden en strijden, houdt den moed staande en verstaalt hunne kracht; daarenboven, ook aan dezen oorlog moet een einde komen, en wie niet onder 's vijands grond slaapt, zal de zijnen weêrzien en in den schoot van zijn huisgezin het uitgestane leed vergeten.

Hoe geheel anders is het echter voor de rampzaligen, die op een wachtwoord van den czaar niet zuidwaarts, maar oostwaarts gezonden worden, niet naar Bulgarië of Armenië, maar naar het onmetelijke en onherbergzame Siberië. Siberië! de klank van het woord alleen doet den Rus - en niet minder den armen Pool - sidderen; Siberië, het oord van onbeschrijfelijke ellende, waar duizenden heengaan, maar waarvan nauwelijks honderden terugkeeren. Siberië, het oord der misdadigers en der... martelaars! En vraagt de lezer of dat verschrikkelijk gewest nog het ballingsoord voor zoovele schuldigen en onschuldigen is, of het nog als eertijds bevolkt wordt met de duizenden misdadigers en de duizenden heiligen? Helaas, Siberië bleef wat het voortijds was; schier alle bisschoppen en een groot aantal priesters van het arme Polen bevinden zich nog in het ijzige land, welks koude tot een spreekwoord is geworden, met de bloem der poolsche natie en het uitschot der russische bevolking. Vreeselijke cijfers!! Gedurende de zes laatste maanden van het afgeloopen jaar (1877) zijn niet minder dan 17.266 personen langs een enkelen weg - dien over Tjumen - naar Siberië gezonden, terwijl honderden anderen op vervoermiddelen wachten, om eveneens in ballingschap te gaan. Zoo er iets is, wat bij die beteekenisvolle statistiek misschien nog eene troostende gedachte kan geven, dan is het de omstandigheid, dat niet minder dan 2693 personen, waaronder 1480 kinderen, de getransporteerden *vrijwillig* in hunne ballingschap volgden. Zulk eene edele zelfopoffering zou ons bijna met die vreeselijke cijfers kunnen verzoenen.

Voor heden hebben wij echter reeds genoeg akeligs onder de oogen der lezers gebracht; in onze volgende aflevering zullen wij in eene enkele schets mededeelen, wat het leven van een siberischen banneling is.

Een opstand in de zestiende eeuw.

De zestiende eeuw was nog rijk aan de twisten, welke de vorige eeuwen beroerd hadden, en menige ridder of bezitter eener heerlijkheid riep ook in dien tijd zijne onderhoorigen op, om aan hun hoofd het kasteel van een gezworen vijand aan te vallen en zijne goederen buit te maken.

De strijd, welke alsdan bij de burchten gevoerd werd, was hevig en verschrikkelijk, want hij werd gestreden man tegen man, en elke doodsrilling van een gevallene bracht bij hem, die den doodelijken slag had toegebracht, eene rilling van afkeer en ontzetting door de leden. Niet zelden gebeurde het dan ook, dat de ridder zelf door het zwaard omkwam of onder de instortende muren van het bestormde kasteel begraven werd, want de meesten verkozen den roemrijken dood in het strijdperk boven eene akelige gevangenschap.

Onze gravure op de eerste bladzijde herinnert aan zulk een tooneel. Een gevreesde roofridder heeft den burcht van een anderen ridder aangevallen, zijne goederen onder zijne woeste bende verdeeld en hem zelven opgesloten in den donkeren en vochtigen toren van het kasteel.

Wie kan zeggen hoeveel jaren de ongelukkige gevangen ridder nog in zijn akelig kerkerhol op het roofslot zal moeten doorbrengen! Zijne treurende echtgenoote wil nog eene poging wagen en trachten dat steenen hart te vermurwen door hare tranen, door hare beloften, door te wijzen op hare kinderen, die reeds zoo vroeg hun leider, hun steun moeten missen.

Zij wordt op het roofnest toegelaten en verschijnt in de tegenwoordigheid van den vervolger harer familie. Zij weent, heft knielend de handen op om genade af te smeeken, doch een koud spotgelach is het eenige antwoord op de vurige bede.

De kleine stamhouder der ongelukkige familie heeft eveneens knielend gesmeekt, hij heeft

zijne door snikken afgebroken stem bij die zijner moeder gevoegd, doch die spotlach snijdt hem door de ziel. Het bloed der heldenfamilie, van welke hij afstamt, begint in zijne aderen te gisten, en met een sprong staat hij voor den woestaard en bedreigt hem met den fijn geslepen dolk, welke naar het gebruik van dien tijd aan zijne zijde hing.

Een oogenblik heeft de belager gesidderd en zijn zwaard is rinkelend uit de scheê gevlogen, doch weldra hernemen zijne gelaatstrekken hun gewone sarcastische plooi en met bewondering vermengd met een spotlach staart hij den knaap aan.

Zal de betoonde moed tevergeefs geweest zijn? Zal de roofridder meer getroffen worden door dien moed dan door de tranen der ongelukkige familie? De schilder zegt het ons niet.

De schilderij mag een juweeltje heeten, zoowel door hare groepeering als wegens het tooverachtige effect, door de stoutmoedigheid van den knaap teweeggebracht.

De bokkingvrouw, naar Henri Bource.

Alle bewoners der steden van ons vaderland kennen de type, met welke de ons reeds bekende Henri Bource, op de Gentsche Tentoonstelling, zulk een naam maakte. De schilderkunst onzer dagen zoekt natuurlijk hare onderwerpen in onze omgeving en, wat men er ook van moge zeggen, het pleit voor haar, dat zij ons karakters maalt, die in het oog van een gewoon mensch weêrspiegelen, zonder er een indruk achter te laten, doch in welke wij terstond iets buitengewoons bemerken, zoodra men ze op het doek ziet voorgesteld.

De bokkingvrouw is eene alledaagsche figuur, en zal daarom wellicht niet zooveel bijval vinden als zij wezenlijk verdient, doch de toekomstige tijden zullen haar eenmaal recht laten wedervaren, omdat alsdan de ons te goed bekende typen zullen verdwenen zijn en, wat heden alledaagsch is, dan tot de uitzonderingen zal behooren.

De militaire telegraaf van Trouvé.

Gedurende de laatste groote oorlogen is er herhaaldelijk spraak geweest van het telegraphisch toestel van Trouvé, dat met vrucht door de legers te velde gebruikt werd. Wij denken het daarom nuttig onze lezers met deze uitvinding, welke wel is waar niet meer geheel nieuw is, doch daarom niet minder onze belangstelling verdient, bekend te maken.

Het geheel bestaat uit een kabel van twee draden, ter verbinding der beide stations, en aan elk station een kolom van Volta[1)], alsmede uit een korrespondentie-toestel. Onze gravure op de laatste bladzijde van dit nummer stelt de lijn en de twee stations voor, of om eens wat minder technisch te spreken, de twee korrespondenten. De officier rechts bevindt zich op het waarnemingspunt. Aan een bandelier draagt hij een Voltasche kolom, welke men langs zijne zijde ziet hangen, en een telegraphisch toestel, ter grootte van een horloge, dat hij in den zak kan bergen, wanneer hij het niet noodig heeft.

De soldaat ter linkerzijde, die zich van den officier verwijdert, draagt op den rug het benoodigde toestel. Boven is een groote klos aangebracht, waarop de kabel is

1) Zie omtrent de kolom van Volta onze artikelen E l e c t r i s c h l i c h t.

gewonden, en onder bevindt zich de Voltasche kolom; zijn telegraphisch toestel, van hetzelfde model als de officier in de hand heeft, is aan den klos vastgehecht.

Wanneer de soldaat marcheert, ontrolt zich de kabel achter hem op den grond en de klos draait om zijne as; wanneer hij de korrespondentie wil beginnen, neemt hij het kleine telegraaftoestel in de hand en zendt of ontvangt berichten naar believen. Deze korrespondentie kan plaats hebben, zonder dat hij zijn marsch vertraagt en zonder dat de kabel geheel afgerold is.

De kabel bestaat uit twee geïsoleerde geleiddraden en is bedekt met gutta percha, terwijl beiden in een grooter hulsel van gutta percha gewikkeld zijn en aldus een enkelen kabel uitmaken. Ten gevolge dezer inrichting kan de kabel zoowel op een vochtigen als op een droogen grond gelegd worden, zelfs wordt de gemeenschap volstrekt niet verbroken, wanneer hij in den regen of dwars door een stroom ligt.

De twee uiteinden der geleiddraden worden aan de kolom van den officier verbonden, alvorens de twee telegrafisten van elkaar scheiden, waarna de soldaat vertrekt. Het spreekt vanzelf, dat de soldaat alle voetpaden en wegen moet vermijden.

Indien hij echter een weg moet oversteken, klimt hij in een boom en legt den kabel over een tak, hoog genoeg dat er rijtuigen onder door kunnen, want het is te begrijpen dat de kabel gevaar loopt door de wielen der rijtuigen stuk gereden te worden, indien hij op den weg lag.

Men neemt daarom de voorzorg den telegrafist een helper toe te voegen, die den kabel over takken en struiken legt. Dezelfde helper kan ook dienst doen om den kabel weêr op den klos te rollen door middel van een zwengel, wanneer de telegrafist teruggeroepen wordt. In den laatsten tijd heeft men bovendien den helper een toestel op den rug gegeven, om, waar het noodig mocht zijn, een tweeden kabel aan den eersten te binden en daardoor de lijn langer te maken, want op de klossen bevinden zich niet meer dan duizend meters lijn.

Het zal wel onnoodig zijn op het nut van het toestel te wijzen, daar het voor iedereen duidelijk moet zijn, dat men elk oogenblik eene telegraaflijn van duizend meters kan leggen in den tijd van tien minuten, dat is te zeggen in den tijd, dien men noodig heeft om te voet dien afstand af te leggen.

Zooals men zal hebben opgemerkt spraken wij van twee draden, terwijl de gewone telegraaf er slechts één heeft, doch deze gebruikt de aarde als geleider, wat de militaire telegraaf niet kan doen, omdat zij op elke plaats moet kunnen werken.

Hetgeen wij gezegd hebben over de geleiding moge voldoende zijn; thans blijft ons nog over het telegraaftoestel te bespreken. De twee die daartoe het meest geschikt geacht worden zijn: de wijzertelegraaf en de toongevende telegraaf. Laatstgenoemde wordt echter het meest gebruikt en is ook op onze gravure voorgesteld; wij zullen ons dus daarbij bepalen.

De toongevende telegraaf of de *spreker,* zooals hij genoemd wordt, heeft, gelijk wij reeds opmerkten, de grootte van een horloge en kan in den vestzak gedragen worden. Het voornaamste stuk van het toestel is een electromagneet, die een hamertje in beweging brengt en dit op een knoop laat kloppen, welke in de kas is aangebracht. De lichte slagen kunnen zeer goed gehoord worden, zonder dat men het toestel aan het oor brengt, ofschoon de kolom niet groot is; men begrijpt intusschen, dat de kast van den *spreker* tevens dienst doet ter versterking van het geluid.

De sleutel van het toestel is buiten de kast aangebracht; het is een kleine hefboom, die rondom eene as draait en welks uiteinde rechtop staat; het seinen geschiedt door een vingerdruk met de rechterhand, terwijl men het toestel met de linkerhand vasthoudt.

Drie geleiddraden, die geïsoleerd zijn, verbinden het toestel met de kolom en de twee draden. Zij zijn van koper en met drie verschillende kleuren zijde omwonden, terwijl daarenboven de haakjes, waarin zij eindigen, genummerd zijn, opdat de vliegende haast, waarmeê gewoonlijk de verbinding tot stand wordt gebracht, geen aanleiding zou geven, om zich daarin te vergissen.

Geïllustreerde reisschetsen.

VII.
Van Innsprück naar Munchen.

Hoever zijn zij van ons verwijderd de tijden, toen de reiziger zich, na den vermoeienden tocht langs het ongebaande voetpad, gelukkig rekende toegelaten te worden aan den schralen disch, gehuisvest te zijn onder het nederige dak van een eenvoudigen boer en bij diens haard den zwaren reiszak af te leggen! Nu zijn het paleizen die ons ontvangen, waar de verfijning en de weelde der hedendaagsche samenleving ten toppunt is gevoerd.

Voor 't eerst van mijn leven was ik, toen het rijtuig voor ons hotel stilhield, inderdaad verheugd een zoon der negentiende eeuw te zijn, want niet alleen dat ik mij zeer vermoeid gevoelde, maar ook mijn eetlust was tot zulk een hoogte geklommen, dat ik er hoofdpijn van had. Na een goed middagmaal zochten wij spoedig onze kamers op, en zelfs de ratelende donderslagen van het onweêr konden mij niet uit den slaap houden.

Den volgenden morgen was het vroeg dag voor ons, daar wij met den eersten trein naar Munchen wilden vertrekken en dus een spoorwegtocht van acht uren af te leggen hadden.

Het weêr was schoon geworden en na het onweêr blonk de lucht helder en doorschijnend; er waren zelfs geen morgendampen zichtbaar. Kruiden en heesters hieven weêr blijmoedig de stengels omhoog en ontplooiden bevallig hunne bloemen, welker geuren zij gaarne aan den adem van het zachte morgenkoeltje toevertrouwden. Mijn oog rustte met welbehagen op de vreedzame ruïne van het kasteel van Ambras, dat, ofschoon op bijna een uur afstands van de stad gelegen, in de lucht zoo helder blonk, alsof zijne witte verweerde muren van zuiver zilver waren.

Er was weinig drukte aan de statie te bespeuren, ten gevolge waarvan wij een afzonderlijken waggon kregen, wat ons hoogst aangenaam was, dewijl wij nu ongestoord konden praten.

Weldra opende de professor dan ook het gesprek met eene lofrede op koning Lodewijk van Beieren, dien hij den duitschen Hadriaan noemde.

‘Ja,’ vervolgde hij, ‘koning Lodewijk heeft zich door zijne bemoeiingen, om het volk door kunst te beschaven, eene plaats verworven naast de grootste vorsten van vroegere eeuwen. Vele monarchen van onzen tijd huldigen het grondbeginsel, dat barbaarsche volken gemakkelijker te regeeren zijn dan beschaafde; zij haten daarom den vooruitgang, en elk licht, dat zijne stralen onder het volk verspreidt, doven zij uit.’

‘Dat is geen compliment voor de vorsten van onzen tijd, mijnheer de professor,’ zeide de kapelaan lachend.

‘Maar toch zeer natuurlijk,’ merkte de student op. ‘Laat de volken maar eens op een rij de revue passeeren, dan zult gij zien, dat zij, die het meest aanspraak maken op hunne ontwikkeling, het diepst gezonken zijn in het barbarism der vorige eeuwen.’

‘Hoe zoo?’ vroeg *Herr Oncle.*

‘Wel, gij zult mij toch moeten toegeven, dat de Pruisen, die zich na den fransch-duitschen oorlog voortdurend beroemen de geestigste natie der wereld te zijn, met al hunne geestigheid dieper dan ooit onder den duim zitten van een man, dien zij meer vreezen dan beminnen.’

De professor werd boos, doch meende met een student niet te mogen redetwisten. Hij vervolgde dan ook, zonder op de aanmerking van onzen reismakker te antwoorden:

‘Koning Lodewijk beminde de kunst niet om haar zelve, maar om haar hoogste en edelste doel. Hij riep haar op, om de geschiedschrijver der duitsche natie te zijn, om haren roem in onsterfelijke monumenten te verheerlijken en richtte deze onder het volk op, om het te verheffen en grootsche gedachten bij de menigte wakker te roepen.’

‘Een grootsche gedachte, heer professor, doch welke nooit bereikt zal worden,’ zeide de

kapelaan. ‘Ik voor mij ben van oordeel, dat het aankweeken en vormen van dergelijk kunstgevoel geleidelijk moet gaan, dat men het volk eerst moet leeren wat kunst is, alvorens men het op hare resultaten opmerkzaam maakt.’

‘Zie eens aan,’ vervolgde hij; ‘reeds vele tientallen jaren tobt en bazelt men over volksontwikkeling, doch hoeveel nieuwe geslachten sedert zijn opgerezen, allen gelijken op elkaar als twee druppelen water; want gij zult het toch geen ontwikkeling, en minstens geen kunstontwikkeling noemen, dat de tegenwoordige werkman bij voorbeeld meer over machines weet te praten dan zijn overgrootvader.’

‘In 't geheel niet,’ was het antwoord, ‘maar dat is de schuld niet van onze volksbeschavers. Indien slechts zij, die invloed op het volk bezitten, wilden meêwerken, zou men de vruchten van den gezamentlijken arbeid spoediger zien dan gij schijnt te denken.’

Of het een steek onder water moest zijn, weet ik niet, doch de student, die waarschijnlijk slechts op eene gelegenheid wachtte om zijn *Herr Oncle* een spellensteek toe te dienen, antwoordde:

‘Zeer waar, maar die samenwerking zal wel een ijdele wensch blijven, zoolang men het oneens is over het ware karakter der kunst; de meeste zoogenaamde volksbeschavers toch hebben de kunst tot een eeredienst willen maken, alleen omdat zij het Katholicism haatten, 'twelk, zooals zij beweren, doodend is voor elk kunstgevoel, en dat hebben wij in Italië anders ondervonden, niet waar, oom?’

GENTSCHE TENTOONSTELLING VAN 1877. - DE BOKKINGVROUW, NAAR HENRI BOURCE.

Oom zag zuur, neef knikte ons zegevierend toe, terwijl de architect luid zijne instemming betuigde.

Wij waren ondertusschen Jenbach genaderd, waar het schoone Achendal een aanvang neemt, dat zijne schoonheid ontleent aan het breede donkerblauwe Achenmeer. We hadden op onze reis meer dan eens met de zee kennisgemaakt, zoodat eene watervlakte niets nieuws meer voor ons kon zijn, ten minste dit meende ik. Hoe verbaasd stond ik echter, toen het Achenmeer daar vlak voor ons lag!

Een prachtig landgezicht vereenigd met een watergezicht! Aan onze voeten rollen de kabbelende golfkens op het land; op de golven drijven kleine booten ons voorbij, en op den achtergrond een oever, zoo bekoorlijk schoon, als we nog ooit een landschap gezien hadden. De zonneschijf schiet hare gloeiende stralen op het watervlak en verandert het meer in een bekken met vloeibaar goud, dat de zonderlingste kleurenmengeling aaneemt. Een wolk verbergt de zon voor het oog en de gouden vloeistof

verandert in azuur en vertoont op hare oppervlakte de weerspiegeling van de nijdige wolk, die op hare beurt met gouden randen is omzoomd.

De lichteffecten van dit meer, zooals wij ze zagen, waren voor ons allen nieuw en wij verweten den trein de snelheid, waarmeê hij ons langs die bekoorlijke oevers sleepte.

‘Zie,’ zoo opende de student opnieuw het gesprek, ‘zulk een landschap moet men te voet doortrekken om ervan te genieten.’

‘Ja, Beieren is een schoon land,’ bemerkte de professor, ‘jammer maar dat dit niet in alle opzichten kan gezegd worden, want, om slechts iets te noemen, de ligging van Munchen, de beiersche hoofdstad, is zoo eentoonig, dat gij er u over verbazen zult.’

‘Dat is zoo,’ antwoordde de kapelaan, ‘doch de stad zelve vergoedt alles. Ik heb Munchen altijd vergeleken bij eene oasis der woestijn, maar oasen zijn immers altijd plaatsen, welke iedereen aantrekken.’

‘Aan elk land ontbreekt iets,’ zeide de student, ‘en wat er aan Beieren mocht ontbreken, de aard van het volk kan tot model gesteld worden voor vele andere landen.’

‘Dat kan ik zoo gemakkelijk niet toegeven,’ bemerkte de professor. ‘Ik ben een Beier, doch allesbehalve behebt met den beierschen volksaard, door u geroemd, en denk er mij grooter om.’

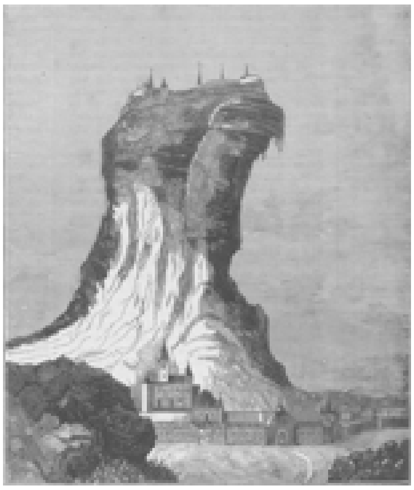

HET KASTEEL VAN SEMIRAMIS TE VAN.

‘Hoe zoo?’

‘Wel, ons volk bezit nog te veel vooroordeelen, het hangt nog te veel met hart en ziel aan oude gebruiken en heeft afkeer van al het nieuwe. Zie slechts onze Kamer van Afgevaardigden, die door het volk gekozen wordt.’

‘Uwe Kamer?’ zeide de kapelaan. ‘Wel, mijnheer de professor, geheel het buitenland is daaromtrent één in zijn oordeel, dat deze het gezond verstand in Beieren vertegenwoordigt! Wij hebben te Rome het geluk gehad met baron Von Loë kennis te maken, een uwer uitstekendste landgenooten, en ik kan u verzekeren, dat onze achting voor zijn vaderland door zijne kennismaking is toegenomen.’

‘Wel zeker,’ zeide de architect, voor 't eerst aan een politiek gesprek deelnemende, ‘en het is juist deze, die mij de overtuiging heeft doen krijgen, dat uwe achteruit zijnde landgenooten het in hunne zoogenaamde domheid bij het rechte eind hebben.

Het Beiersche volk is in merg en been katholiek, het haat dus Pruisen met zijn *Culturkampf* en Mei-wetten, en indien ik mij niet bedrieg, hebt gij het oog op den onwil van het Beiersche volk omtrent de nieuwigheden, welke van die zijde komen.'

'Juist,' was het antwoord,

DE SEQUOYA GIGANTIA IN CALIFORNIË.

'doch de koning heeft het anders begrepen en zal zijn ministerie tegenover de Kamer wel blijven steunen.'

'Er blijft hem geen keus over,' zeide de student, 'want Von Bismarck zou hem op de vingers tikken, indien hij aan de stem van het volk gehoor gaf.'

Het was gelukkig, dat de trein juist door den tunnel bij Brialegg reed, waardoor het gesprek gestaakt werd, want de student was dien dag tamelijk onaangenaam voor den professor.

Weldra naderden we Kufstein met hare sterke muren en reden nu door een bergachtig oord, hier en daar bekroond door een hoogen alleenstaanden bergreus. Zooals de professor ons gezegd had, kon de streek geen aanspraak maken op schoonheid, want zelfs de helling van het Keizergebergte is kaal en onooglijk.

Dit was ons een teeken dat we de beiersche hoofdstad naderden, en ofschoon we hier en daar, o.a. voorbij Rosenheim, liefelijke landgezichten voor ons hadden, was de vlakte, waarin Munchen is gelegen, bepaald eentoonig.

Niemand had dan ook nog lust het gesprek te hervatten, zoodat we in eene onaangename stemming het station van Munchen bereikten en in het hotel de *Vier Jahreszeiten* onzen intrek namen.

(Wordt vervolgd.)

De vaan van den profeet.

Sedert het uitbreken van den oorlog tusschen Russen en Turken is de wereld meermalen ontsteld geworden door de tijding, dat de vaan van den profeet in de straten van Stamboel ontplooid zou worden. Wanneer dit gebeurde, hetgeen de Hemel verhoede, zou het een oproep zijn voor alle echte muzelmannen om naar het zwaard te grijpen en het Kristendom van de aarde te verdelgen, want bij het ontrollen van den groenen standaard mag geen enkele Mahomedaan achterblijven, zonder zijn aandeel in het paradijs te verliezen, zegt de Koran.

Dit verschrikkelijk beroep op alle booze hartstochten der oostersche volksstammen hangt als een onweêr boven de mahomedaansche wereld, en wanneer het woord eenmaal is uitgesproken en de dreigende vaan ontrold, dan is het niet te voorzien tot welke bloedige uitersten zij een geestdriftig, half wild volk brengen kan.

Met het oog op deze omstandigheden zullen onze lezers met genoegen den oorsprong vernemen van die verschrikkelijke banier, welke elk gevoel van medelijden uit den geest en de harten harer volgelingen rukt en hun beveelt noch mannen, noch vrouwen, noch kinderen te sparen.

Verschillende natiën hebben tijdens gewichtige gebeurtenissen vanen gebruikt om het volk aan te vuren voor godsdienst, dynastie of idee ten strijde te trekken, doch geene enkele heeft zulk een ontzettenden naam verworven als de vaan van den profeet.

Waar de fransche oriflamme van vroeger dagen verscheen, wisten de soldaten, dat zij geen kwartier mochten geven, doch de vaan van den profeet zegt nog meer. Zij is een oproep ten strijde tegen de Kristenen, een krijgssignaal, waaraan allen moeten gehoorzamen.

De banier met het roode kruis der Kristen kruisvaarders was het zinnebeeld der ridderlijkheid, van het medelijden en de edelmoedigheid, van de liefde; doch bij de volgelingen van Mahomed beteekent zij niets anders dan eene algeheele uitroeiing

van hunne natie. Dit gevoel, alsmede hun nog voortdurende haat tegen de gansche Kristenheid, openbaarde zich nog onlangs bij de weigering der turksche regeering, om haren hospitalen en ambulance-korpsen het roode kruis te doen aannemen, waar tegenover zij haar eigen embleem stelde. Het roode kruis werd op de geneefsche conventie slechts aangenomen als een teeken, dat zijne dragers moest beschermen, wanneer zij hunne zorgen wijdden aan de stervenden en gewonden van de beide oorlogvoerende partijen.

De profeet zelf beval, dat zijne vaan zou ontrold worden, indien zijne aanhangers het getal van honderd millioen zouden bereikt hebben - aan welk cijfer tegenwoordig nog omstreeks twintig millioen ontbreekt - om dan de steeds toenemende macht der noordsche volken te fnuiken, en de Koran zegt, dat, wanneer zij aan den standaard wappert, ‘de aarde beeft, de rotsen tot asch vallen, de wateren in brand geraken en het haar der kinderen van angst en schrik grijs zal worden.’

Wij hebben hier slechts te doen met beeldspraak, doch de werkelijkheid zou niet veel van de profetie verschillen, daar men het razendste fanatisme zou beleven, dat men ooit gezien heeft.

Het ontstaan van de geduchte vaan vindt men in den Koran geboekt.

Mahomed zeide, over een wijde vlakte starende: ‘De natuur is groen en groen moet mijn zinnebeeld zijn, want het is eeuwig en algemeen.’ Later gaf hij haar eene hoogere beteekenis, door te spreken van zijne droomen, waarin hij de groene vaan dreigend tegen de ongeloovigen zag opheffen, en verschrikkelijk werd hare beteekenis, toen hij zijne volgelingen met het verlies van het paradijs dreigde, indien zij haar niet volgden.

In hare plooien leest men eene bezwering van den Koran, welke aldus luidt: ‘Al degenen, die het (zwaard) trekken, zullen met tijdelijke goederen gezegend worden. Elke druppel bloed, dien zij vergieten, elk gevaar, elk lijden, dat zij ondergaan, zal hun hooger aangerekend worden dan vasten en bidden. Vallen zij in den strijd, dan worden hun terstond alle zonden vergeven en zij gaan naar het paradijs, waar hen alle genietingen wachten. De hoogste hemel is dan ook alleen voor hen, die in het gezicht der groene vaan sneven.’

Daarop volgen de verschrikkelijke woorden: ‘Niemand mag in den heiligen strijd genade schenken noch vragen.’

De beteekenis van deze ontzettende woorden kan niemand ontgaan, want waartoe zijn de menschen niet in staat, zij mogen dan barbaarsch of beschaafd zijn, indien het te doen is om tijdelijke goederen en voordeelen?

Terwijl bij de oostersche volken het bidden en vasten zoo verdienstelijk wordt geacht, dat zelfs het heidendom ze tot hoofdregels zijner godenvereering heeft gemaakt, schiep Mahomeds bewonderenswaardige kennis der menschelijke natuur een paradijs, dat alleen toegankelijk zou zijn voor hen, die in den strijd vielen; zijne verklaring, dat de schoonste hemel zich slechts voor hen zou openen, die in het gezicht der groene vaan stierven, is een meesterstuk van duivelachtige sluwheid, ongehoord in de geschiedenis der menschheid.

Nog een ander motto der vaan van den profeet is voor den tegenwoordigen tijd niet zonder beteekenis. ‘De poorten van het paradijs zijn onder de schaduw der zwaarden,’ heet het, en alleen dit motto zou den ‘beheerscher der geloovigen’ eene onbegrensde macht geven over het half barbaarsche volk, dat hij regeert.

De Turken gelooven toch aan het noodlot en zijn niet minder blind dan hunne voorvaderen in den slag van Beder, waar de gevreesde groene vaan voor 't eerst ontrold werd.

‘Hier,’ zegt een geschiedschrijver, ‘ontrolden zij den standaard, welke door Mahomed - naar het heette - uit den hemel werd gezegend.’

Van dien dag af dagteekent de overlevering van dit heilig krijgsteeken, dat, zooals de Turken zeggen, nog nooit veroverd werd, ofschoon het meermalen in het grootste gevaar verkeerde.

Het kan geen verwondering wekken, dat zulk een bijgeloovig volk als de Turken nog steeds dezelfde wonderbare kracht aan het symbool hunner geschiedenis toeschrijven. De dagen van Mahomed zijn voorbij, doch de traditie heeft ze overleefd en een enkele vonk zou voldoende zijn, om het sluimerend fanatisme van het mahomedaansche volk in vlam te zetten en het geheele Oosten in een onmenschelijken godsdienstoorlog te wikkelen.

Mahomed schreef echter voor, dat al mochten ook al zijne volgelingen, die een pelgrimstocht naar Mekka gedaan hadden, den groenen tulband dragen, niet een zijner opvolgers de groene vaan mocht ontrollen of de islam moest in het uiterste gevaar verkeeren. Het ontrollen der vaan moet daarenboven gepaard gaan met groote godsdienstige plechtigheden, in tegenwoordigheid van den ‘beheerscher der geloovigen,’ van wien daarenboven gevorderd wordt, dat hij zelf de vaan opneme en haar zijn leger vooruit drage in het gevecht. In dit geval zal een verschrikkelijke vloek alle muzelmannen treffen, die de wapens kunnen dragen en toch aarzelen de vreeselijke vaan te volgen.

De vaan zelve is allesbehalve prachtig, en met het oog op hare stoffelijke waarde moet zij onderdoen voor vele vanen van verschillende vereenigingen in Turkije. Zij is van groene zijde, waarboven een spits uitsteekt, welke met een paardenstaart bekroond is. De overlevering zegt, dat die staart afkomstig is van het lievelingspaard van den profeet. Op den groenen zijden lap leest men de woorden, waarvan wij boven reeds spraken.

De meeste vanen der oostersche militaire regimenten zijn veel prachtiger en kostbaarder dan de groote banier van den islam, en toch, al had laatstgenoemde slechts de waarde van het kleinste geldstuk, niets haalt bij de schoonheid en pracht, welke deze vaan in de oogen van elken muzelman heeft.

De vaan wordt in de groote Sophia-moskee te Konstantinopel bewaard en is onder de berusting van den scheik-ul-islam of mahomedaanschen opperpriester, in wiens handen zij, naar we hopen, altijd moge blijven.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

Na eene kleine tusschenpoozing, waarmede de marskramers woekerden door aanprijzing hunner opruiende geschriften, beklom de beruchte predikant Modet het zonderlinge spreekgestoelte. Hij was niet zoo welsprekend als Van Diest, hij wist zich niet zoo goed te beheerschen, maar trad veel stouter op, en, daar hij gewoon was te spreken in 'tgeen men tegenwoordig nog de tale Kanaäns noemt, wist hij de ijverige bijbellezers van dien tijd te boeien en in opgewondenheid te brengen. De driften, die in dat bedorven gemoed woonden, verborg hij zorgvuldig onder een schijnheilig gelaat, zoodat men hem beschouwde als een man Gods, als een profeet, die het paapsche Sodoma had verlaten, om het woord des Heeren te verkondigen.

Lang bleef hij met de oogen naar den hemel gericht staan, als moest de geest nog komen, die uit hem zou gaan spreken. Toen schenen zijne oogen vochtig te worden en hij verhaalde van de duisternis, die zijne ziel had omgeven, toen hij nog woonde onder de afgodendienaars, de kinderen Belials, en van zijne twijfelingen en zijn onrust. Daarop verhief hij zijne stem en sprak: 'En ik heb gezegd: Wee mij, dat ik gezwegen heb, want ik ben een bedrukt man van lippen, en ik woon in het midden des volks, dat besmette lippen heeft, en den Koning, den Heer der heerscharen, heb ik gezien met mijne oogen. En tot mij is gevlogen een van de serafijnen, en in zijne hand was een gloeiende kool, die hij met een tange heeft genomen van het altaar. En hij heeft mijnen mond geraakt, en gezegd: Ziet, ik heb hiermede uwe lippen geraakt, en uwe ongerechtigheid zal u afgenomen worden, en uwe zonde zal gezuiverd worden. En ik heb gehoord de stemme des Heeren, zeggende: Wie zal ik zenden? En wie zal voor ons gaan? En ik heb gezegd: Ziet, hier ben ik, zend mij.'

Na die woorden langzaam gesproken te hebben, sloeg hij nogmaals de oogen ten hemel en herhaalde toen met galmende stem: 'Hier ben ik!'

En nu schetste hij, op de wijze als men in die dagen gewoon was, de ontaarding der Kerk door het Pausdom. Hij noemde den Paus den antichrist, den hoogepriester der afgodendienaren, dien men verplicht was te verafschuwen, te haten en te vervolgen door woord en door daad. 'Ik wenschte wel,' zeide hij o.a. 'dat ik tegen het Pausdom kon spreken met donderslagen en dat elk mijner woorden een bliksemschicht ware, want de Paus wil ons dwingen dat wij God verloochenen en steenen beelden aanbidden, dat wij hem de eer bewijzen, die alleen aan God toekomt, dat wij Kristus verloochenen en den bijbel tot een leugenboek maken. Waren de Israëlieten afgedwaald toen zij het gouden kalf aanbaden, hoe veel grooter is sinds vele eeuwen de verdorvenheid, door het Pausdom voortgebracht, dat zelf het gouden kalf is. Het Pausdom is altijd door de grootste boeven bestiert; want zooals de schepper is zijn ook de creaturen, en de Paus is gelijk aan den duivel, die het Pausdom heeft gesticht. Tenzij de Paus zijn driedubbele kroon mocht wegwerpen, den stoel van Rome verlaten, zijne opperheerschappij vaarwel zeggen, bekennen dat hij gedwaald, de Kerk verwoest en ononschuldig bloed vergoten heeft, kunnen wij hem niet als een lidmaat der Kerk beschouwen, maar moeten wij in hem den antichrist zien. Daarom zij des Pausen name gevloekt, zijn rijk worde omgekeerd en valle'[1].

Na op die wijze gedurende eenigen tijd de gemoederen tegen den Paus verbitterd te hebben, riep hij uit: 'En wie zijn de werktuigen, waarvan de Paus zich bedient om ons, die geen afgoderij willen plegen, te vervolgen? Het zijn zijne beulsknechten, de vorsten, die ons martelen, die ons de ingewanden uit het lijf halen, die ons het bloed uitzuigen. Het is de Paus, die den Spanjaard inblaast dat hij onze rechten met voeten moet treden, dat hij ons moet uitmergelen door belastingen, opdat wij machteloos zullen zijn. Ook den Spanjaard roep ik toe: Vervloekt zij uw naam, uw rijk worde omgekeerd en valle!'

Hier stak Agylaeus de hand op om den predikant tot gematigdheid te stemmen, doch Modet stoorde zich niet daaraan en vervolgde:

'De Heer heeft gezegd: 'Zij zullen allen vallen, die beelden aanbidden. Wee die tot het hout zegt: ontspringt! tot den zwijgenden steen: staat op! Ziet, deze is overdekt met goud en zilver en daar is geen geest in zijn binnenste. Maar ik zal vuur zenden in Theman en het zal verslinden de huizen van Bosra. Want gij hebt mijn zilver en goud genomen en mijne begeerlijke en allerschoonste dingen hebt gij gedragen in uwe tempelen der afgoden. Maar zie, de dag zal komen, ontstoken als een fornuis, en al de hoovaardigen en allen die ongoddelijkheid doen, zullen wezen als stroo. En u, die mijn naam vreest, zal opgaan de zonne der rechtvaardigheid, en gezondheid in zijne vederen, en gij zult uitgaan en springen als kalveren van de runderen. En gij zult de ongoddelijken vertreden en zij zullen wezen assche onder de plante uwer voeten, in den dag dat ik het doe, zegt de Heer der heerscharen. Daarom omgordt uwe lendenen met het zwaard, opdat gij gereed moget staan als de dag aanbreekt, verbreekt de ketenen uwer slavernij, werpt de altaren en beelden der afgodendienaars omver en zuivert de tempels van de besmetting der papisterij.'

Agylaeus gaf nogmaals een teeken, doch zonder eenig gevolg.

'Vraagt niet met Gideon,' zoo vervolgde Modet, 'waarmede zal ik Israël verlossen, want de Heer heeft gezegd: Ik zal met u wezen en gij zult de vijanden verslaan gelijk

1) Luther. Tafelgesprekken.

één man. De zoon van Joas had slechts tien zijner knechten bij zich, toen hij het bosch der afgodendienaars nederwierp en het beeld van Baäl van het altaar rukte, ofschoon de vijanden van Israël talrijk waren als de sprinkhanen en het al bedekten, en zoudt gij door vreeze bevangen worden in den strijd voor den Heer der heerscharen? Wij zijn te lang verstrooid geweest op de bergen, in de spelonken en holen, wij moeten de wapens aangorden, opdat de toorn van Jehova zich niet ook tot ons keere, als eertijds tegen het uitverkoren volk. Geen tien krijgsknechten des Heeren, maar tienduizendtallen staan gereed om de beelden der afgoden te vernietigen, de kerken van de papistische besmetting te zuiveren en de ketenen te verbreken, door de beulsknechten van Rome gesmeed'[1].

Modet ging nog langen tijd zoo voort, in weerwil dat Agylaeus herhaaldelijk een teeken gaf. Het volk hing als het ware aan de lippen van den predikant; het zwelgde zijne oproerige taal met gretige teugen in; sommigen waren zoo opgewonden, dat zij de vuisten balden en de nagels in de palmen hunner handen drongen; de steilste bijbelmannen scheurden hunne kleederen, de vrouwen weenden en jammerden en Modet, die van deze gemoedsaandoeningen partij wilde trekken, stelde aan het einde zijner predicatie voor, het meest beruchte lied van dien tijd te zingen.

Het was te vergeefs dat Agylaeus trachtte dit te voorkomen, te vergeefs dat hij Modet bij den arm nam en dwong het geïmproviseerde spreekgestoelte te verlaten - Jan Bentijn had het lied reeds aangeheven en het galmde weldra uit honderden kelen over de vlakte.

Het had tot onderwerp 'De val van het hoovaardige Babylon,' naar aanleiding van Openb. 17: 19: 2.; het slot luidde als volgt:

> 'Roeyt uyt Babel, die zaeyer en die maeyer claer. Dat elck van 't sweert der tijrannen tot syne volcke keere, Trekt opwaert teghen 't lant, dat alle dingen verbittert, maer Opent haer Coornhuysen en werpt se ter neere; Geluckich is hy, die haer kinderen teere Verworcht, ende morselt se aen den steen; Doot haer nacomelinghen, dat er niemand blijft meere; Plondert haer juweelen, nu sy heeft hulpe gheen; Want men roept in 't Noorden, oock in Livonia: Cecidit, cecidit, Civitas magna Babylonia.'[2]

De laatste woorden hadden het fanatisme tot een helle vlam aangeblazen, de oogen van sommigen waren met bloed beloopen, twee blauwververs traden naar voren: zij zeiden, dat de geest in hen getuigde, zij wilden spreken, de opgewondenheid was algemeen en Agylaeus achtte het raadzaam nogmaals Van Diest te doen optreden, ten einde wat kalmte in de gemoederen te doen brengen.

De man, die kort daarna door zijne opruiende taal en afschuwelijke lasteringen de verwoesting van kerken en kloosters te 's-Hertogenbosch hielp voltooien, prees eerst het volk om 'tgeen hij een heilige geestdrift noemde, doch spoorde daarna aan tot gematigdheid en geduld. Hij toonde aan, dat men roekeloos zou handelen met de wapens op te vatten, omdat het uur der wraak nog niet gekomen was. Nog moest men steelsgewijze, even als een troep bannelingen met de touwen om den hals, bijeenkomen, men moest alles vermijden wat aanleiding kon geven tot meer verdrukking. Weldra zou men echter de koorden der slavernij verbreken, gelijk Samson eens deed, en dan zou Babel vallen met zijn afgodsbeelden. 'Ik roep u met Josuë toe,' zoo eindigde hij: 'legt lagen achter de stad, en vertrekt niet verder vandaar,

1) Vergelijk Prescott. Geschiedenis van Filips II.
2) Zij is gevallen, zij is gevallen, de groote stad Babel.

en gij zult allen bereid zijn. Het schild dat opgeheven wordt, zal u tot een teeken zijn; tot zoolang moet gij het zwaard laten rusten.'

De zoogenaamde godsdienstoefening was geeindigd, de menigte ging langzamerhand uiteen, de wagens werden opgeruimd en de marskramers pakten hunne zaken bijeen. Agylaeus had een kort onderhoud met den predikant Modet, dien hij miskenning der voorschriften verweet; hij bedreigde hem zelfs met een aanklacht bij het consistorie en onthouding van bezoldiging. Modet trachtte zich te verontschuldigen door te doen uitkomen, dat hij den geest die in hem sprak niet mocht weêrstreven, doch toen vertoonden zich op het gelaat van den advocaat weder trekken van afkeer en walging, zooals eenige dagen vroeger in het huis met den 'Hoorn.' Hij wist wel beter, hij kende Modet en bediende zich slechts van hem als een werktuig.

Toen Agylaeus zich wilde verwijderen, werd hij omringd door een aantal mannen o.a. door den smid Cock Meusel, den kleermaker Gerard Graenhoze, Hans den barbier, Dirk Van Gent, den smid Ruyvogel, Jan Bentyn en meer anderen, allen Bosschenaren. Cock Meusel voerde het woord. Hij drong vrij ruw aan op meer geldelijke ondersteuning, zeggende, dat zij allen hun werk moesten verzuimen om in de herbergen de ontevredenheid voedsel te geven en flinke jongens aan te werven. Hij en al de anderen wilden gaarne een offer brengen, doch men diende te begrijpen, dat zij ook leven moesten. De advocaat mompelde iets van hooge eischen, veinsde dat hij alles persoonlijk moest bekostigen, bedreigde allen, die zich nog eens bij hem aan huis durfden aanmelden, met zijne ongenade en deelde daarop eenig geld uit.

De menigte verwijderde zich langs verschillende kanten. In de stad had men zeer goed kunnen weten, dat in de nabijheid van Hedel een bijeenkomst werd gehouden, die streng verboden was, doch zij, die verplicht waren de oproerlingen te vervolgen, sloten de oogen en verdedigden zich later met een beroep op de onschendbare rechten van den heer van Hedel.

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

VI.

Parijs in opstand, het *hôtel des Invalides* geplunderd, de Bastille veroverd, Flesselles gelynxd, Foulon en Berthier aan lantarenpalen opgehangen, Bezenval door het schuim gevangen genomen, de stormklokken galmend over de onmetelijke uitgestrektheid van Parijs, de straten door barricades afgezet, het volk zich wapenend voor de dingen die komen zouden, maar intusschen de vierschaar spannend en het gerecht voltrekkend aan allen, die verdacht waren in zijn oog - al die Jobstijdingen kwa men den ongelukkigen Lodewijk plotseling overvallen, juist toen hij bezig was maatregelen te nemen om den opstand voor goed den kop in te drukken, en in de binnenkamers van zijn paleis het vonnis reeds geveld was over de oproerige stad en de oproerige Nationale Vergadering. Al zijne stoute besluiten gingen eensklaps in rook verloren; hij vergat, dat er een leger om Parijs gelegerd was, 'twelk op dat oogenblik nog voor hem in het vuur zou willen gaan, en hij stond daar als een vernietigd man, neêrtuimelend van de hoogte zijner verwachtingen en op nieuw het bewijs gevend, dat hij tegen de omstandigheden niet was opgewassen. In deze verslagenheid nam

hij een besluit, waardoor hij zijne koninklijke waardigheid voor goed verliet en zich zelven den weg afsneed, om nog ooit tot zijn vroeger aanzien terug te keeren.

Den morgen, die volgde op den nacht toen hem de oogen over den toestand waren geopend, verscheen hij, vergezeld van zijne twee broeders, in de Nationale Vergadering, die hem met een somber stilzwijgen ontving. Het zwijgen der volken is eene les voor de koningen, had Mirabeau gezegd, en alsof de Vergadering deze machtspreuk wilde toepassen, bewaarde zij eene doodsche stilte toen de koning binnentrad. De gebeurtenissen hadden bewezen, dat zij den koning niet noodig hadden, maar de koning had haar thans noodig, en de toegevende vorst kwam zich aan hare bescherming toevertrouwen en hare hulp inroepen tegen zijne oproerige onderdanen. Het scheelde maar weinig of hij had vergiffenis gevraagd aan hen, die in het geheim den opstand te Parijs stookten en onderhielden en zich in de woorden van Mirabeau vereenzelvigden met het gepeupel, dat bezig was Parijs tot een roovershol te maken. Lodewijk XVI maakte hier zeker het beklagelijkste en deerniswaardigste figuur van zijne geheele lijdensgeschiedenis, en wanneer de mensch voor zijne meerdere of mindere geestkracht kan verantwoordelijk zijn, zou men de houding des konings bij deze gelegenheid streng moeten hekelen. De Vergadering zou van steen hebben moeten

wezen, om bij zooveel neêrdaling van de zijde van Lodewijk nog ongevoelig te kunnen zijn, en de kreet ‘leve de koning,’ door haar aangeheven, maakte een einde aan de betuigingen van verzoening en vriendschap, waardoor de vorst als om verschooning verzocht voor zijn vroeger gedrag.

Bailly, de president der Vergadering, en Lafayette, de held van Amerika, de twee goedhartige dweepers, wier te spelen rol meer eer zou doen aan hun hart dan aan hun verstand, werden onmiddellijk afgevaardigd om naar Parijs het heuglijke nieuws over te brengen, dat de koning zich met de vertegenwoordiging der natie had verzoend. De ontvangst der twee afgevaardigden te Parijs was allerschitterendst; het volk schreeuwde hunne namen uit als waren zij de redders van Frankrijk geweest; kroonen van eikenblaêren werden hun op het hoofd gezet, en daar Parijs door den dood van Flesselles een burgemeester, en de nieuw georganiseerde nationale garde een aanvoerder en bevelhebber noodig had, werden zij op staanden voet als zoodanig door het volk gekozen. Bailly zou aan het hoofd der stad en Lafayette aan het hoofd der nationale garde optreden. Dat de koning zijn zegel wel zou hechten aan dit volksbesluit, behoefde niet betwijfeld te worden. Lodewijk was nu in de stemming om alles toe te staan, misschien wel wanneer men hem gevraagd had afstand te doen van den troon. Hij was nu een voorwerp zonder wil geworden in de handen der Nationale Vergadering, die met hem speelde en hem beklagenswaardige woorden van koninklijke teederheid in den mond gaf.

DE MILITAIRE TELEGRAAF VAN TROUVÉ.

Het stond ook op het program der Vergadering, dat de koning Parijs zou bezoeken, om zich daar op eene plechtige wijze met het volk te verzoenen, zooals hij het met de Nationale Vergadering gedaan had. De koning gehoorzaamde en begaf zich diensvolgens dan ook naar Parijs, waar hij door den nieuwen burgemeester Bailly, in een statige redevoering welkom werd geheeten. Hendrik IV had het volk veroverd, heette het in deze academie-taal, maar hier had het volk zijn koning veroverd. Lodewijk XVI was verplicht dit alles met kalmte aan te hooren, al moest hij zich zelven ook bekennen, dat deze volksverovering hem allesbehalve naar den zin was geweest en niets anders beteekende, dan eene daad van het gruwelijkste geweld, dat aan hem gepleegd was. De nationale garde, langs de straten opgesteld, ontving hem koel en brak hare sombere, om niet te zeggen dreigende, houding slechts af om den kreet ‘leve de natie’ aan te heffen.

Toen men aan den koning echter zag, dat het hem ernst was met zijne verzoening, begon er ook verandering te komen in de stemming; het ‘leve de natie’ werd afgewisseld door het ‘leve de koning,’ en toen hij het stadhuis bereikt had, scheen er waarlijk vervoering te komen onder het volk. Lodewijk had uit de handen van Bailly de cocarde aangenomen en bewoog zich zonder gevolg onder het volk, waardoor hij onmiddellijk het hart der menigte won, die nu niet langer kon twijfelen aan zijne goede gezindheid. Op het stadhuis wettigde hij de nieuwe magistratuur der stad en schonk hij zijne bekrachtiging aan de besluiten, door het volk genomen, waarna hij zich naar Versailles terug begaf.

Intusschen had de eerste fransche emigratie al plaats gehad. Onmiddellijk na het bekend worden van den parijzer opstand, had een deel van de koninklijke familie het voor hare veiligheid raadzaam geoordeeld het land te ruimen. Het besluit hiertoe was in eene familievergadering, waarbij ook de koning en de koningin tegenwoordig waren, genomen, en diensvolgens hadden de graaf van Artois en zijne beide zonen, de prins De Condé, de prins De Conti, de familie Polignac met een talrijk gevolg Frankrijk verlaten. Zij zetten zich neder te Turijn, waar zij de gebeurtenissen dachten af te wachten. Spoedig voegde zich Calonne, de ex-minister van financiën, bij hen. Maar de emigratie zou spoedig op grootere schaal volgen.

De Bastille, instortende voor de volkswoede, had hare brokken en puinen over het geheele land verspreid; van provincie tot provincie, van stad tot stad, van dorp tot dorp ging de weergalm van hare instortende muren, en iedere provincie, iedere stad, ieder dorp begon zich plotseling te herinneren, dat de bodem van Frankrijk met Bastilles bedekt was en dat het parijzer voorbeeld hoe eer hoe beter behoorde gevolgd te worden. Het was een verschrikkelijk jaar, het jaar 1789 in Frankrijk. De oogst was tegengevallen, en de hongersnood sloop rond; uit den boezem van Frankrijk steeg slechts één kreet op, de kreet des hongers om brood. Deze verschrikkelijke geesel had reeds tal van offers gekost en zoowel in de dorpen als in de steden werden onbegraven lijken gevonden van menschen, die van honger waren omgekomen.

Honger verwildert en de benden met holle oogen en uitgevaste wangen hadden maar weinig noodig om wilde dieren te worden. Bovendien drukten de heerendiensten zwaar op het volk; zelfs al viel de oogst meê, dan was de overvloed toch nimmer groot; zooveel moest afgezonderd worden voor dezen heer, zooveel voor dien; erf- en grondpacht moesten betaald worden; belastingen voor de stad, belastingen voor het rijk, belastingen voor den koning; dit kasteel had recht op zooveel haver, het andere op zooveel hoenders, ja, men wist niet of het brood dat men at, niet aan het een of ander recht was onttrokken. De kasteelbewoners, die zoovele rechten deden gelden, verzwaarden deze toestanden nog door hunnen overmoed en de verachting, waarmede zij op hunne minderen neêrzagen. Ontelbaar voorzeker waren de uitzonderingen van edelen, die hart en gevoel hadden voor hunne onderhoorigen, die het lief en leed met hen deelden, die kwamen neêrzitten bij hun ziekbed, hun hulp en onderstand boden in tijden van nood en het leven des volks meêleefden. Maar zoo was voorzeker de meerderheid niet, en daar de volkswoede is als een losgelaten stroom, als een ontketende storm, slechts verwoesting kennende, slechts verwoesting aanrichtende zonder bewustzijn, het onkruid uitroeiende, maar ook den oogst, zoo kwam het, dat de goeden moesten lijden met de kwaden, dat de rechtvaardigheid en het mededoogen hetzelfde lot onderging als de ongerechtigheid en de willekeur. De val van de Bastille had het volk in de steden en provinciën in de ooren geklonken als eene oproeping.

Overal brak het verzet los en organiseerde zich de opstand. In de provinciën wemelde het van zendelingen der geheime genootschappen, die het wachtwoord van Parijs overbrachten en het volk onder de wapenen riepen. Daar de hongersnood het aanzijn gegeven had aan rooverbenden, die het land afliepen, dorpen overvielen en hier en daar zelfs steden binnendrongen, was men begonnen gewapende korpsen op te richten, die tegen de brigands zouden optreden, maar wien door de revolutie, welke thans overal uitbrak, spoedig een anderen werkkring werd aangewezen. Het bestuur in vele steden werd omvergeworpen en een nieuw, gevormd op de leest van Parijs, daarvoor in de plaats gesteld.

Het verschrikkelijkste trad de omwenteling echter op in de dorpen, op het land; wat Duitschland in de zestiende eeuw bij den boeren-opstand eens aanschouwde, werd hier hernieuwd: de val van de Bastille was het sein tot de algemeene uitbersting. Overal werden de stormklokken geluid en trokken de boeren op ter verdelging der kasteelen. Van het noorden tot het zuiden scheen Frankrijk één vlam; de hemel was rood van den weerschijn des vuurs, dat honderden sloten verteerde. Het was of alle furiën over Frankrijks bodem waren losgelaten, of de wraakzucht der eeuwen naar de brandfakkel greep en het vuur in het middeneeuwsche gebouw stak. Stroomen bloeds werden als plengoffers in de vlammen gegoten en de stervenskreten der gewonden stemden samen met het geknetter des vuurs.

Geheel Frankrijk scheen in den brand te staan en de weerschijn dezer vlammen bescheen de woeste gezichten van ordelooze mannen, verlichtte de trekken van in lompen gekleede furiën die allen gezamenlijk het helsche koor vormden van dezen heksen-sabbat. Al deze blakerende en moordende wezens schenen door een soort van waanzin bevangen te zijn; zij hadden het menschelijke afgelegd om slechts in verwoesting te leven. Wat wisten zij van constituties en van wetten, waarover men zich te Parijs het hoofd brak? Zij wisten slechts, dat de wraak zoet is en dat men zich warmen kan bij de vlam van brandende kasteelen.

Op deze wijze wordt het voorspel der fransche omwenteling te Parijs en in de provinciën geopend, een voorspel, dat het treurspel waardig is, wat de wereld in verbazing en verstomming zal brengen. Reeds is de guillotine in het gezicht; men meent reeds het gedreun te hooren van veldslagen, den voetstap van legers die Europa gaan overstroomen, en aan den horizon bemerkt men reeds de vlam, die een wereldbrand zal worden.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 16]

In de mijnen van Siberië. - Kaap Colonna. - Een reddingstoestel te Londen.

Zoo wij het lijden der rampzalige ballingen, die naar het ijzige en onmetelijke Siberië gezonden worden, ook slechts in korte trekken wilden schetsen, zou eene geheele aflevering van ons tijdschrift daartoe geen ruimte genoeg aanbieden; wij bepalen ons dus tot eene enkele episode en deelen onzen lezers het bezoek mede door een bekend reiziger, die Siberië doorkruiste, prins Joseph Lubomirski, in een der mijnen van het onherbergzame land gebracht.

De naakte zijde van een hoogen berg, aldus vangt de schrijver aan, vertoont een gapende opening. Verpestende dampen stijgen er uit op; eene plekachtige en modderige vloeistof heeft aan den ingang van de opening een moeras gemaakt, dat door de sneeuw met een grijzen boord omzoomd wordt.

Nabij de opening bevindt zich een kozakkenpost. Een hut dient hun tot schuilplaats. Ik meldde mij bij den aanvoerder aan en toonde mijn verlofpas om de mijn te bezoeken; de commandant gaf mij een zijner manschappen als geleider mede en toonde mij zwijgend met den vinger den ingang van het hol.

Ik waagde mij onder het gewelf van een somberen en nauwen gang, die altijd lager afdaalde; de bodem was vochtig en glibberig, het gewelf en de wanden zweetten een walglijke vloeistof uit: een mengsel van modder en bedorven water. De koude beving mij, eene duisternis, zwarter dan de nacht, vertoonde allerlei schrikbeelden voor mijn geest; een onverklaarbare angst greep mij aan; ik liep meer dan ik ging, zoodat mijn geleider moeite had mij te volgen. Een flauw lichtje, dat ik aan het uiteinde van den onderaardschen gang ontwaarde, wees mij den weg. De grond werd steeds glibberiger; dieper zonk mijn voet in het

EENE WANDELING IN DEN WINTER, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN J. NETTIS.

modderige pad; het klotsende geluid mijner voetstappen joeg mij een rilling door de leden. Eindelijk had ik den akeligen gang in zijn geheele lengte doorloopen. Een ijzeren hekwerk, welks staven door den roest roodgekleurd waren en dat door zware grendels afgesloten was, hield mij tegen. Een barsche wachter opende op vertoon van mijn biljet het hekken, welks knarsend geluid mij door de ziel sneed.

De zaal, die ik thans binnentrad, was laag en breed. Een koperen lamp aan het gewelf wierp een twijfelachtig licht door de ruimte. Het is eene uitgeputte steengroeve, die den gedeporteerden mijnwerkers tot woning dient. Links en rechts bevinden zich onregelmatige diepten in de wanden: de slaapvertrekken der veroordeelden. De bodem is modderig, de muren en het gewelf bestaan uit steenmassa's, door welke het water heenzweet. Deuren en vensters ontbreken geheel.

Op den bodem ligt eene massa rottend stroo uitgespreid: het bed van den banneling; een handvol nog vochtiger stroo, dat schier tot mest is overgegaan; vormt het hoofdkussen. Stoel noch tafel zijn te vinden. Het eenige lichtbeeld is het afbeeldsel der Heilige Maagd in een vergulde lijst... Na de walglijke zaal doorgegaan en aan een tweede hekken genaderd te zijn, komen wij in een anderen gang, die een weinig breeder is dan de eerste, waar eenige in nissen geplaatste lampen ons den weg wijzen. Eindelijk komen wij in eene onmetelijke ruimte, welke door pektoortsen verlicht wordt. Hier en daar ontwaart men den mond van nieuwe gangen, die naar het hart van het gebergte leiden; in het midden der ruimte staan drie banken en boven mijn hoofd ontwaar ik een gat in het gewelf, om den dag toegang te verleenen, die bij den somberen gloed der pektoortsen een mat en akelig licht verspreidt.

Het water zijpelt overal door; eene vettige modder hecht zich aan alles, en in het midden een zwarte, baardige, afschrikwekkende bevolking; bleeke gezichten, uitpuilende en met bloedaderen doortrokken oogen, wild langs de slapen neerhangende haren, havelooze baarden, door het lijden verwrongen gelaatstrekken - dat alles staart men met medelijden en ontzetting aan.

Het is een helsch concert van hamer- en zweepslagen; allerlei onheilspellende geluiden mengen zich dooreen: kreten van wanhoop en smart, half onderdrukte snikken, de snijdende lach van den waanzin, het geklapper der bloote voeten, die door de modder baden, het doffe geluid van het onder de hamerslagen neervallend gesteente, het knetteren der pektoortsen, het krassen der vijlen... In de lucht zweeft een ondoordringbare en stikkende walm; langs alle zijden vliegen steenen en aarde door de ruimte en de modder vliegt tegen het gewelf omhoog en overstroomt u met een afschuwelijken regenvloed..... En boven dat alles ontwaart men een twijfelachtig en blauwachtig licht, dat wel door de opening van het gewelf dringt, doch den walmenden damp in de mijn niet doorboren kan. De arme veroordeelden zien of liever raden door dien verstikkenden sluier het geliefkoosde zonlicht en hun lijden wordt er te vreeselijker door.

Ik naderde een der mijnwerkers.

‘Waarom bevindt gij u hier?’ vroeg ik hem. Verwonderd geen antwoord te ontvangen, wendde ik mij tot mijn geleider.

‘Het is hun verboden de reden hunner veroordeeling mede te deelen,’ antwoordde hij op mijne ondervraging.

Ik sidderde. Levend begraven te zijn zonder te mogen zeggen waarom. De doffe en verstikkende lucht in de mijn drukte zwaar op mijn borst... Ik verzocht mijn

geleider mij uit deze hel te voeren..... Eerst toen ik het daglicht weer aanschouwde, herademde ik.

'Hoe gelukkig moeten die arme duivels zich gevoelen, wanneer zij op rustdagen naar boven komen,' sprak ik tot mijn geleider.

'Zij rusten nooit,' was het antwoord.

'Nooit!' riep ik, en een gevoel van ontzetting greep mij aan.

'Wanneer de veroordeelde in de mijnen neergelaten wordt, komt hij er niet meer uit.'

'Afschuwelijk!'

'Zij werken twaalf uren per dag, zelfs des zondags; zij kennen geen rust. Ja toch, ik vergat het..... Tweemaal per jaar: met Paschen en met den verjaardag van Z.M. den keizer.'

Geen land wellicht is dieper van zijn voormaligen roem en grootheid afgedaald dan Griekenland. Eenmaal was dit land de zetel der beschaving, de bakermat der kunst, dit volk de onverbreekbare slagboom tusschen Europa en de barbaarsche, doch machtige aziatische volksstammen. Het grieksche zwaard was even vermaard als de grieksche kunst, en zijne helden wedieverden in roem met zijne dichters, schilders en beeldhouwers. Griekenland heeft niets overgehouden dan zijn roemruchtigen naam en de herinnering aan zijne voormalige grootheid.

Onze gravure op bl. 125 geeft een trouw beeld van het tegenwoordige Griekenland: eene grootsche ruïne met grootsche herinneringen. Op het zuidelijkste punt van het schiereiland Attica verheffen zich de overblijfselen van een overschoonen tempel en eener vermaarde stad: neergeworpen gebouwen, gebroken standbeelden, naakte zuilen en kolommen. Heden ten dage wordt het voorgebergte, 'twelk met die eerbiedwaardige overblijfselen bezaaid is, kaap Colonna genoemd, naar de kolommen van hare kapiteelen beroofd, die de zeevaarder reeds in de verte ontwaart; ten tijde van Griekenlands grootheid verhief zich hier de heerlijke tempel van Minerva met zijne albasten en marmeren zuilen, in welks schaduw de stad Sunium lag, die toenmaals aan het voorgebergte haar naam verleende. De zeevaarder, die het fiere en machtige Athene bezocht, moest deze kaap voorbij zeilen en begroette reeds in de verte Sunium met haar tempel, als de voorhaven der machtige koopstad, die met de geheele toenmaals bekende wereld in verbinding stond. Minerva's heerlijke tempel te Sunium met zijne standbeelden, gebeeldhouwde voorgevels en ranke zuilen deed reeds vermoeden, welke onwaardeerbare schatten het kunstlievende Attica bevatte, de bevoorrechte geboortegrond van zoovele wereldberoemde bouwmeesters en beeldhouwers.

Thans is Attica's en Athene's roem verduisterd: hare monumenten liggen in puin, hare kunstschatten zijn verloren gegaan of naar elders overgevoerd; het vaderland van zoovele helden bestaat nog maar als eene natie bij de gratie der Europeesche Mogendheden, als een rijk van den derden of vierden rang. Griekenland werd wat Athene, wat Sunium en de tempel van Minerva is geworden - eene eerbiedwaardige ruïne, een gevallen en vervallen grootheid.

De brusselsche tentoonstelling van gezondheidsleer en reddingsmiddelen, in het jaar 1876 gehouden, bood den bezoeker talrijke, deels zeer vernuftige, deels tamelijk ingewikkelde toestellen aan, die wel de bewondering van menig geestdriftige opwekten, doch in de practijk òf onbruikbaar, òf gevaarlijk bleken te zijn. Niet alzoo met het reddingstoestel, 't welk tegenwoordig te Londen, zoowel bij theoretische

oefeningen, als bij menigen brand aangewend werd, reeds menig menschenleven gered en aldus glansrijk - in letterlijke en overdrachtelijke beteekenis - de vuurproef doorgestaan heeft. Het toestel is hoogst eenvoudig: het bestaat uit een sterk netwerk, op palen rustende. Bij een brand kunnen de bewoners eener hoogere verdieping er zich zonder het minste gevaar op laten neervallen: de veerkrachtigheid van het netwerk belet elke verwonding. Hoe gewaagd het dus ook schijne zich uit een derde of vierde verdieping neer te werpen, de sprong is slechts halsbrekend in schijn, wanneer de persoon, door het vuur bedreigd, in de gelegenheid is, zich op zulk een eenvoudig en gemakkelijk vervoerbaar reddingstoestel te laten neêrvallen. Overigens heeft, zooals wij reeds zeiden, de practijk het nut van dit toestel reeds teenemaal bewezen, waarom wij niet twijfelen of het zal ook algemeen worden ingevoerd.

Eene wandeling in den winter.

Het Oosten blaast, het wintert fel,
   't Is buiten vinnig koud:
Goddank! wij hebben turf en hout,
   Wij zitten warm en wel.
Al zijn de boomen wit als dons,
   De grachten hard als lood,
Wat, wijfjelief! wat deert het ons,
Wij hebben warmen wijn en pons,
   Wij hebben dek en brood.

Aldus vangt Tollens zijn *Winteravondliedje* aan. Ook de dames, welke de fransche schilder J. Nettis ons voorstelt, kunnen zich blijkbaar evengoed als Tollens de weelde van den ‘warmen wijn en pons’ veroorlooven, wat echter niet wegneemt, dat ze voor het oogenblik eene kleine wandeling naar buiten boven de genoegens van haard en maaltijd verkiezen. Lang kan de tocht echter niet zijn: van het rijtuig dwars door den tuin naar het landgoed, dat zij willen bezoeken. Overigens duidt alles aan, dat de koude nijpend genoeg is en een ijzige wind de wandelaarsters in het aangezicht snijdt. Wij betwijfelen het dus of de dames, wie de snijdende koude zoo plotseling en blijkbaar onaangenaam op het lijf valt, wel met Claudius uitroepen:

Zie, zie mijn lieve boomen daar,
   Wat staan ze rijk getooid!
Hoe sierlijk en hoe wonderbaar
   Met ijzels wit gestrooid!

Van ondren af tot boven aan
   Zit alles dicht en vol,
Zoo hoog of laag de takken staan,
   Met glanzig dons en wol.

Gelukkig echter, dat de dames op onze gravure haar wintertochtje straks bij het vrolijk knetterend vuur en den verwarmenden maaltijd kunnen vergeten. Hoe menigeen, wien de nood in dit strenge jaargetijde naar buiten dringt, vindt bij zijn terugkomst zijn armoedig verblijf koud en ledig als het kale veld.

Chineesche tooverspiegels.

Wanneer er van Chineezen gesproken wordt, trekken niet weinigen onzer den neus op, en waar het hunne nijverheid geldt, wordt dikwijls met een minachtend schouderophalen te kennen gegeven, dat zij de aandacht niet verdient. En toch bestaat er geen vooroordeel dat onrechtvaardiger is, want het is een feit, dat de Chineezen ons in vele opzichten overtroffen hebben, terwijl zelfs onze tegenwoordige nijverheid voor de hunne moet onderdoen. Wij hoeven slechts aan het porcelein en buskruit, aan de kunst om metalen te mengen en te kleuren, aan de fabricage van papier en zijde, en aan hunne keurige lakwerken te herinneren, om hun recht te laten wedervaren.

In al deze takken van nijverheid zijn zij nog altijd onze meesters, doch vooral hunne bewerking van metalen heeft zulk eene hoogte bereikt, dat onze deskundigen op dat gebied zelfs niet eens eene verklaring kunnen geven van hunne wijze van bewerking.

Een der grootste kunststukken die zij geleverd hebben, is de chineesche tooverspiegel, bij welks onderzoek zelfs zeer ontwikkelde personen op het denkbeeld zouden kunnen komen, dat er wezenlijk tooverij in 't spel was. Het zijn bolronde metalen handspiegels, op welker achterzijde figuren zijn gegraveerd of ingelegd, meestal chineesche letters of geheimzinnige wezens, die op een witten muur worden weêrkaatst. De figuren verschijnen op den muur òf als schaduwbeelden op een lichten achtergrond, òf als lichte figuren op een donker vlak, doch hoe men den spiegel ook draait en keert, er is niet het minste te bespeuren van de figu-

ren, welke toch door den spiegel op den muur worden overgebracht.

Om onze lezers een denkbeeld te geven van zulk een tooverspiegel, vinden zij hierachter een facsimile der keerzijde van den spiegel, welke op de berlijnsche tentoonstelling van chineesche en japansche curiositeiten zoo zeer de aandacht heeft getrokken. De spiegel is van geelachtig brons en aan zijne eenigszins bolle oppervlakte bestreken met een dun zilverwit metaalmengsel. De dikte van den rand bedraagt drie millimeter, maar dewijl deze rand slechts anderhalve millimeter boven de oppervlakte der figuren uitsteekt, heeft de spiegel eveneens dezelfde dikte, zoodat hij met het handvatsel zeer gemakkelijk als toiletspiegel kan gebruikt worden.

Op de keerzijde ziet men op een ruw gekorrelden grond in zeer laag relief den beroemden chineeschen draak Lung, die onder een doornestruik en naast eenige bamboesstammen uitrust.

De draak Lung, die nu eens als hert, dan als paard en slang, of zooals hier het geval is, als tieger wordt voorgesteld, heeft in 't geheel niets gemeen met den afschuwelijken, gevreesden en vuurspuwenden draak der grieksche sage; hij wordt door de Chineezen als het eerbiedwaardigste en beste aller schepselen beschouwd, en iedere echte zoon van het hemelsche rijk zou het zich tot eene onsterfelijke eer aanrekenen, een oude of een jonge draak genoemd te worden, indien dit buitengewoon geluk nog aan een anderen sterveling kon ten deel vallen dan aan den keizer.

De beheerschers van China beroemen er zich op, dat zij afstammen van het heilige drakenbloed en de overlevering zegt, dat de eerste, verstandigste en weldadigste vorsten dezer dynastie de gestalte van een draak hadden. De eigenlijke heilige draak der Chineezen, waarvan die van onzen spiegel slechts een zinnebeeld is, wordt met hertengewei, ossenooren, de kop van een kameel, den hals van eene slang, de pooten van een tieger, de klauwen van een arend en de schubben van een visch voorgesteld; hij troont boven in de lucht en betreedt alleen dan de aarde, wanneer er iets buitengewoons zal plaats hebben. In weerwil van zijne monsterachtige figuur is hij zoo goed en lieftallig, dat hij voor elken worm en elk insect, 'twelk hem tegemoet komt, uit den weg gaat, uit vrees het onder den voet te vertreden.

De Chineezen noemen deze spiegels *Théokouang-kien,* hetgeen letterlijk beteekent: ‘spiegels, die het licht doorlaten,’ want het heeft den schijn alsof de op de keerzijde aangebrachte teekening door de metaalmassa heen dringt en vervolgens op den muur wordt teruggekaatst. Om achter het geheim dezer zonderlinge uitvinding te komen, sloeg de beroemde Chinoloog Stanislaus Julien talrijke encyclopedieën na, welke de Chineezen bezitten.

In het zes en vijftigste deel der encyclopedie *Ke-tschi-king-youem* vond die geleerde het bericht, dat reeds sedert onheuglijke tijden ‘tooverspiogels die lichtbeelden doorlaten’ vervaardigd werden, dat Tschin-kouo, een schrijver uit de negende eeuw onzer tijdrekening, er reeds van gesproken had en zij door een nog ouderen dichter, Kin-ma, reeds bezongen waren.

Hoe dikwijls deze spiegels ook door de natuurkundigen onderzocht zijn, toch heeft men nooit eene volkomen heldere verklaring kunnen geven van de wijze, waarop zij werken of hoe zij gemaakt worden. Zooveel is echter zeker, dat wij hier te doen hebben met een stuk speelgoed, want het is blijkbaar dat de verheven, ingelegde of gegraveerde figuren der keerzijde niets te maken hebben met de onzichtbare figuren van den spiegel, welke eerst op den muur zichtbaar worden. Door de zichtbare kopie van de verborgen figuren der voorzijde op de keerzijde hebben de slimme

mongoolsche kunstenaars slechts onze fantasie willen opwekken en ons op het dwaalspoor willen brengen.

'Maar,' zal wellicht de vriendelijke lezer ongeduldig vragen, 'hoe wordt het slapende beeld van dezen spiegel dan door de zonnestralen opgewekt en op den muur getooverd? De engelsche natuurkundige Brewster heeft, zonder zulk een spiegel gezien te hebben, het vermoeden uitgesproken, dat hier eene polarisatie van het licht door de teekening plaats heeft. Een duitsche geleerde heeft daarvan de proef willen nemen en met instrumenten, welke het gepolariseerde licht uitsluiten, zulk een spiegel onderzocht, doch het gewapende oog kon op het gepolijste vlak evenmin iets van den onzichtbaren draak zien als het ongewapende. Men krijgt het vaste en stellige bewijs van een onzichtbaar bestaan. Alles wat men tot verklaring zeggen kan en wat dan ook niet is tegen te spreken, is, dat zekere deelen der spiegelvlakte op zulk eene wijze zijn bewerkt, dat zij meer (respectievelijk minder) licht weêrkaatsen, dan de deelen welke er naast liggen, ofschoon alle deelen een gelijkmatig polijstsel en een zelfde weêrkaatsingskracht *schijnen* te bezitten. Zooals wij terstond zullen zien, is het waarschijnlijk een verschil in de dichtheid van het metaal op de bedoelde plaatsen, dat de werking veroorzaakt.

Wij zijn iets beter op de hoogte omtrent de middelen om zulke tooverachtige effecten voort te brengen. De bovengenoemde chineesche encyclopedie verhaalt, dat reeds een oude chineesche geleerde, Out-tseu-sing, die van 1260 tot 1341 leefde, tot elken prijs achter het spiegel-geheim wilde komen. Hij deed evenals de kinderen na de St.-Nicolaasdagen doen, als zij de verborgen machinerie van hunne beweegbare poppen willen nasporen, en sloeg een tooverspiegel aan stukken. Het bleek toen dat de figuur van den draak, welke insgelijks in dien spiegel de hoofdrol speelde, in het fijne koper der spiegelvlakte was uitgekapt en opnieuw van grover metaal er was ingegoten, waarna men het geheel met eene dunne laag lood overtrokken en gepolijst had.

De hierachter afgebeelde spiegel, die uit een soort tin gegoten is, is inderdaad met zulk eene dunne witte laag metaal overtrokken, doch niet van lood, maar waarschijnlijk van tin en kwikzilver, waarbij nog zilver gevoegd is. De spiegel is echter te dun dan dat de figuren, welke hij op den muur vertoont, er uit een ander metaal zouden ingezet kunnen zijn; intusschen kan met zekerheid niets daaromtrent gezegd worden, en om het heldhaftige middel van den ouden Chinees aan te wenden, zou men een Lucullus moeten zijn.

Er zijn overigens andere methoden om op metalen spiegels figuren aan te brengen, welke het oog niet terstond bemerkt en die toch duidelijk in het weêrkaatste licht te zien zijn. Brewster graveerde op gladde metalen platen figuren, welke hij door lang polijsten schier deed verdwijnen, doch die, evenals bij den tooverspiegel, in den weerschijn zichtbaar bleven. Hij maakte het verschijnsel na door op de achterzijde van glazen platen figuren met doorzichtig vernis te teekenen. Zeer waarschijnlijk verkrijgt men dezelfde uitkomst bij het persen van metalen platen door stempels, indien men ze daarna afslijpt en polijst, want bij geperste munten neemt men hetzelfde verschijnsel waar.

Het is den meesten munten verzamelaars bekend, dat men munten, welke zoo versleten waren, dat zij onkenbaar zijn geworden, in het donker slechts op een metalen plaat behoeft te gloeien om het voorheen onzichtbare stempelbeeld lichtend op een donkeren grond te zien verschijnen. Soms is juist het tegenovergestelde het geval en vertoont zich een donker beeld op een lichten grond, doch de oorzaak daarvan ligt in het metaal, waarvan de munt gemaakt is.

Professor Pepper, die in het polytechnisch instituut te Londen den weêrschijn van dergelijke tooverspiegels vertoonde en deze met electrisch licht verlichtte, en eveneens zijne werking toeschreef aan de hier genoemde oorzaken, verhaalt, dat hij na afloop der lezing een bezoek kreeg van een engelschen koperslager, die de lezing had bijgewoond, en dat deze hem eene navolging van het kunststuk liet zien. Hij had op eene gewone koperen plaat met een stempel, waarop een beeldje stond, driemaal juist op dezelfde plaats geslagen en telkens de plaats afgeslepen en gepolijst. Eerst na de derde stempeling verscheen het onzichtbare beeldje zeer duidelijk op den muur.

Geïllustreerde reisschetsen.

VIII.
Munchen.

De *Vier Jahreszeiten,* waar wij door gehandschoende en buigende kellners ontvangen werden, had voor ons nog eene andere beteekenis dan het uithangbord van een logement, want op onze spoorwegreis daarheen hadden wij al het liefelijke en onaangename ondervonden, dat de jaargetijden kenmerkt.

's Morgens in de vroegte, toen wij Innsprück verlieten, was de ontwakende natuur ons als een schoone lentedag voorgekomen, en de zoele morgenwind, welke de linten van de hoeden onzer dames deed fladderen, maakte het beeld volkomen. Naarmate de zon hooger klom, ondervonden wij al het behaaglijke van een warmen zomerdag, met een hemel door geen wolkje verduisterd en zoo doorschijnend als wij ooit in Italië zagen. Voorbij Kufstein waren van achter de Alpentoppen met eene verbazende snelheid kleine wolkjes komen opzetten, gevolgd door grootere, die weldra de zonneschijf aan ons gezicht onttrokken en in de plaats daarvan een kouden herfstwind aanwakkerden, die ons, na zulk eene brandende hitte, eene koude rilling over de leden joeg. Toen wij echter door Munchen's straten liepen, was het weêr zoo koud en sneed ons een hevige noordewind zoo ijzig in het gelaat, dat wij blijde waren een onderkomen te vinden in een huis, dat de vier jaargetijden in zich vereenigde, door het geschilderde opschrift van zijn gevel.

Het beeld was volkomen geweest, want zelfs de onweders, die gewoonlijk de wisselingen der jaargetijden vergezellen, hadden niet ontbroken, of liever, waren nog niet geheel uitgewoed, want de professor wierp lang geen welwillende blikken op zijn *Herr Cousin,* toen deze ons in het hotel op de bovengenoemde feiten opmerkzaam maakte, ofschoon hij met geen enkel woord repte over het woeden der onweders.

Op de aanmerking van den kapelaan, dat Munchen bekend was om hare onophoudelijke weêrsverandering, zeide de professor, dat een noordewind te Munchen altijd den winter bracht, zelfs op den warmsten julidag, zoodat het hier niets ongewoons was, de winterjassen te zien dragen op hetzelfde oogenblik, dat eenige uren vandaar de landbouwers onder een zonnesteek bezweken.

'De Munncheners zijn daaraan gewoon,' vervolgde hij, 'en dragen bij een snikheete temperatuur hun winterjassen op den arm, wanneer zij naar de kerk, het theater of de bierhal gaan en de noordewind in aantocht is.'

'Dan moet de temperatuur hier niet gezond zijn,' merkte ik op.

'Dat is zoo,' was het antwoord, 'doch indien men er zich naar kleedt, zooals de Muncheners doen, zijn de gevolgen zoo schadelijk niet, als men wel zou meenen. Daarenboven geeft deze omstandigheid hun eene goede verontschuldiging aan de

hand voor de overgroote hoeveelheid bier, welke hier door het volk wordt gedronken. De noorde- en oostewinden bezwangeren namelijk de lucht met een fijn kalkstof, hetwelk van de vlakte in de stad wordt gedreven, en dit noemen zij de hoofdoorzaak van den onleschbaren dorst, waaraan zij lijden, en die slechts door bier kan bevredigd worden.'

'Ja, ja,' zeide de kapelaan lachend, 'de Muncheners zijn nathalzen en brengen geduchte offers aan koning Gambrinus. Ik kan mij Nassau zonder Selzerwater en den Thiergarten te Berlijn zonder luitenants en advocaten denken, ja, ik kan mij zelfs voorstellen, dat er aan den Rijn tien wijnoogsten achter elkander mislukken, doch Beieren zonder bier is eene onmogelijkheid; het bier is hier als het ware met de staatsinrichting samengeweven.'

'De populariteit der regeering,' vervolgde hij, 'daalt naarmate de bierprijzen rijzen en omgekeerd; men kan het volk menigen last opleggen, men kan menige vrijheid inkorten, maar men moet niet raken aan de begrippen omtrent bier. Grooten en geringen, armen en rijken, vrouwen zoowel als mannen, zien in het bier den koning aller dranken; in de voor-

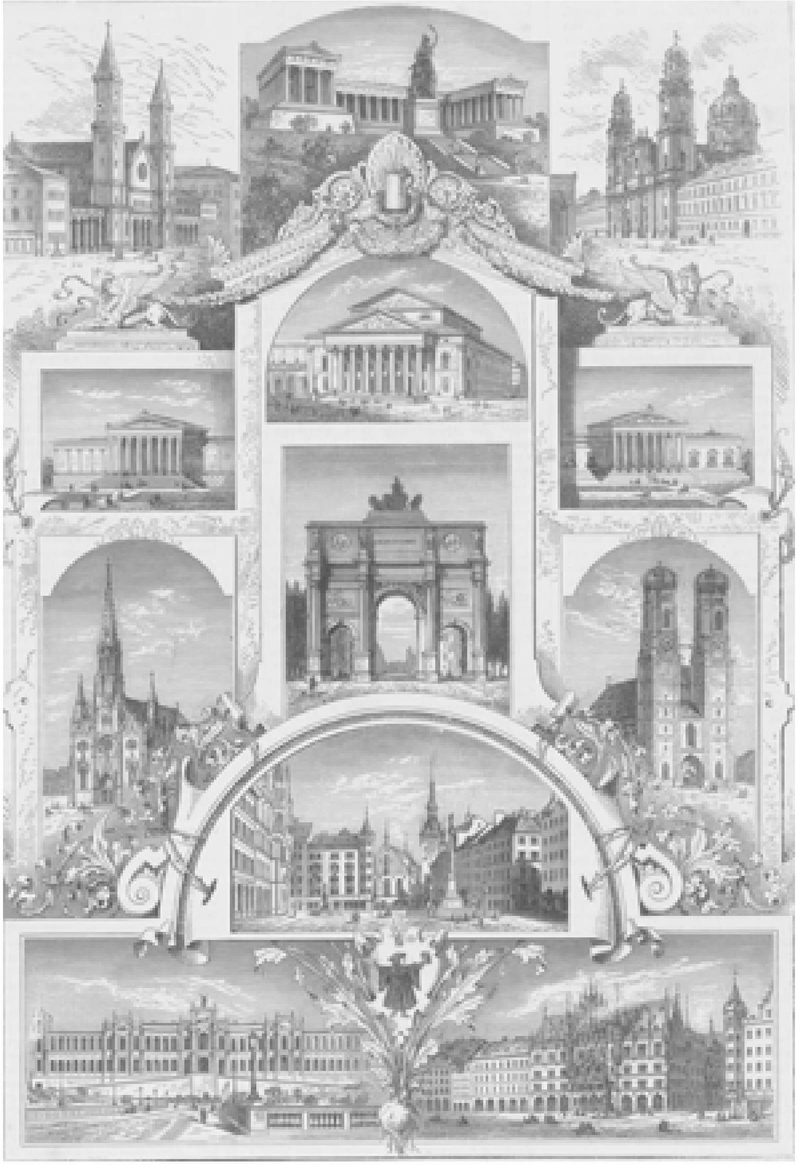

PANORAMA VAN MUNCHEN.
Ludwigskerk.
Gebouw voor kunsten.
Auerkerk
Maximilaneum.
Bavaria met tempel van den Roem.
Hof- en nationale schouwburg.
Poort der overwinning.
Maria-plein.
Theatijner-kerk.
Glyptotheek.
O.L. Vrouwekerk.
Stadhuis.

naamste familiën en op de vroegste uren van den dag wordt het gebruikt wat de aardappelen voor de Ieren en de bewoners van het Ertzgebergte zijn, dat is het bier voor de arme klassen in Beieren. Vleesch is voor duizenden iets, waaraan zij alleen op zondag eens kunnen denken, maar zij missen het minder, daar het bier, vooral de uitmuntende kwaliteit die men hier weet te vervaardigen, veel voedingskracht bezit.'

'Is dat ernst of gekkernij?' vroeg ik.

'Gij schijnt mij dus niet te gelooven?' was de weêrvraag. 'Indien gij ooit den Beier buiten zijn vaderland ontmoet, kunt gij er de ondervinding van op doen, vooral als gij hem in eene streek ziet, waar het bier slecht of geheel onbekend is. Hij spartelt daar als een visch op het drooge, en krijgt spoedig het heimwee, niet naar zijn vaderland, maar naar het vaderlandsche bier. De overleden koning van Beieren werd zelfs gedurende zijn kort oponthoud te Amsterdam naar een gewoon bierhuis gedreven, om daar zijn *Seitel Baierisch* te drinken.'

Allen, die aan tafel zaten, lachten luide.

'De heeren vinden dat belachelijk,' hernam de kapelaan, 'doch er zullen onder u wel eenigen zijn, die weten dat in 1844 hier, te Munchen, eene revolutie uitbrak, omdat het bier een kreutzer per pint was opgeslagen. Ten gevolge van dien opstand werd toen het bier weêr op zijn ouden prijs gesteld, en de Muncheners waren terstond weêr het gemoedelijke en vreedzame volk van voorheen.'

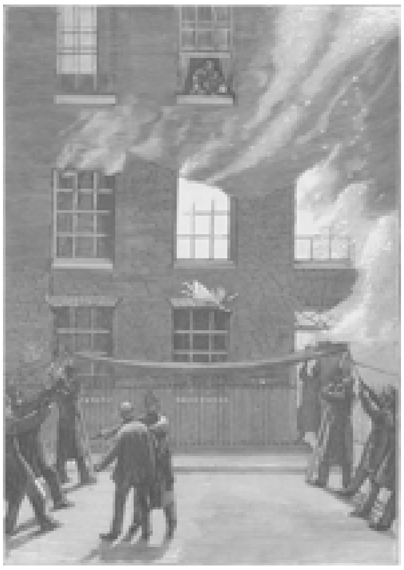

EEN REDDIN STOESTEL TE LONDEN.

'Ik ken die geschiedenis,' zeide de professor, zich tot ons wendende, 'en indien de heeren het goedvinden, gaan we hedenavond een oogslag geven in de hofbrouwerij, om een pot echt Beiersch te drinken, want ook daar is het bier tot dadelijk gebruik te bekomen. Een zonderling tooneel wacht u daar, want er bestaat geen onderscheid van standen; de burger zit er naast den officier, de ambtenaar naast den ambachtsman, de professor naast den barbier, de kamerheer met de gouden sleutels, die hem in zijne waardigheid doen kennen, naast lieden die zelfs geen knoopen meer aan hun jas hebben. De bezoekers zijn er steeds zoo talrijk, dat er van bediening geen sprake is. Ieder moet maar een der reusachtige ledige glazen, die in 't rond staan, trachten meester te worden en dat, bij vooruitbetaling, aan het buffet laten vullen.'

Onder zulke bierpraatjes, welke na de woorden van den professor door allen werden voortgezet, liep het diner af, en nadat wij ons een weinig gezuiverd hadden van het reisstof, stapten we de straat op, waar de koude noordewind nog altijd heerschte.

Of het aan het weêr moet toegeschreven worden, weet ik niet, doch de personen, welke wij ontmoetten, waren gemakkelijk te tellen, waardoor ons de stad doodsch en eenzaam voorkwam. Ik zwijg dan ook liever van de merkwaardige gebouwen, langs welke wij gingen, totdat wij er een bezoek zullen brengen.

Onze wandeling duurde niet lang en spoedig traden we de gothieke metropolitaankerk bin-

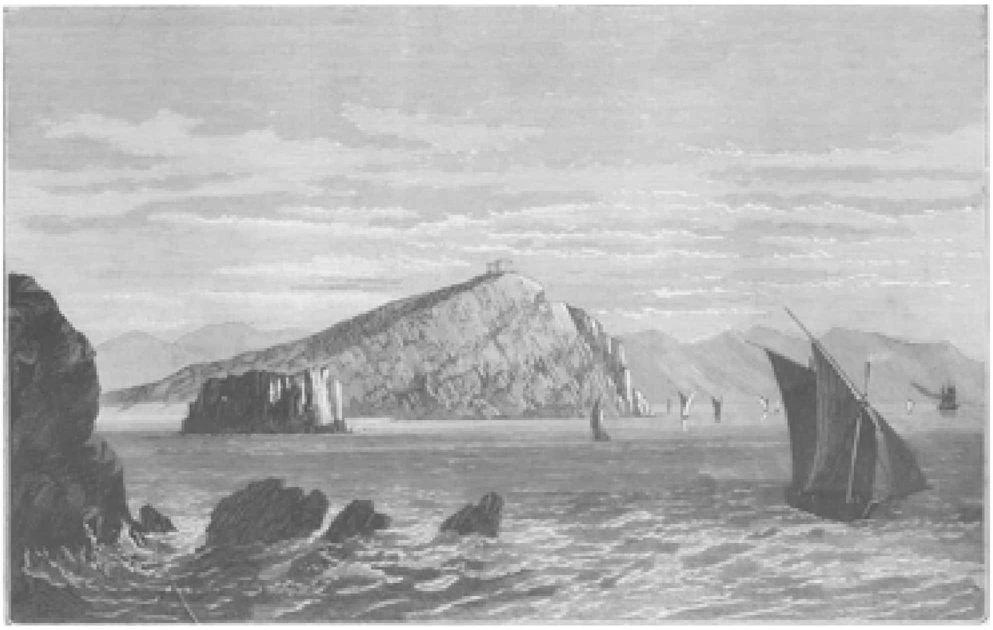

KAAP COLONNA.

nen, toegewijd aan O.L. Vrouw.

‘De Vrouwekerk,’ zeide de professor, ‘een van de schoonste gebouwen der stad.’

Reeds van buiten maakte de kerk een machtigen indruk op ons. Hier stonden we dus voor een van die stomme, maar toch zoo luid sprekende monumenten der middeleeuwen, waaraan Duitschland zoo rijk is, en die een blijvend protest zijn tegen den geest van onzen tijd, welke juist in het duitsche rijk - het museum der middeleeuwsche tempels - het verst is voortgestapt op de baan, die naar den afgrond geleidt. Wij bewonderden de zuiverheid der lijnen van het massieve gevaarte, dat met zijne twee onvoltooide torens, gedurende ruim drie eeuwen, getuige was van het drijven en woelen der menschen, en wellicht nog vele eeuwen daar zal staan, om - wie weet? - nog eenmaal binnen zijne muren, het dankgezang te hooren weergalmen voor den terugkeer tot de denkbeelden, welke zijne stichters bezielden, toen zij het plan tot zijne stichting maakten.

We traden den tempel binnen, doch bleven verstomd aan de deur staan. Ja, wij gevoelden het, alleen het vurig geloof der middeleeuwen kon Gode zulk een bedehuis stichten. Onmogelijk kan ik de gewaarwordingen weêrgeven, die mij overvielen, telkens als ik zulk een kerkgebouw binnentreed. Ik heb later nog vele gebouwen van dien aard gezien, doch steeds was de indruk nieuw, en voeren voor mijne oogen de geslachten voorbij, die hier aan elken steen blijven voortleven.

De kerk van O.L. Vrouw wordt gedragen door 22 kolossale achtkante marmeren zuilen en bezit 30 geschilderde glasvensters van 70 voet hoogte, benevens 24 zijkapellen, waarin de heerlijkste stukken van middeleeuwsche kunst prijken.

Het pronkstuk der kerk is echter de graftombe van keizer Lodewijk van Beieren, welke tusschen het middelschip en het koor staat. De sarcophaag is van donkerrood marmer, doch aan zijne hoeken knielen als bewakers vier geharnaste mannen met standaarden, allen uit brons gegoten. De graftombe dagteekent van het jaar 1622, en schijnt nog zoo frisch, als of zij eerst eenige jaren geleden daar is neêrgezet.

Het was eenigszins donker geworden, toen wij de kerk verlieten, en zoo als afgesproken was, richtten wij onze stappen naar de hofbrouwerij.

Om eene waardige schets te geven van het tooneel dat wij daar aanschouwden, zou men schilder moeten zijn en naam genoeg moeten bezitten, om geloof te vinden voor hot oogenschijnlijk overdrevene, dat er voor den dag zou komen.

Verbeeld u eene uitgestrekte onderaardsche ruimte, die eenigszins gelijkt op den bierkelder van het Paleis voor Volksvlijt te Amsterdam, dat wil zeggen een met klinkers geplaveide vloer en gewelfd plafon, doch vijf à zesmaal grooter. De rechterzijkant wordt ingenomen door eene onoverzienbare rij tonnen, die op stelling liggen en waarvoor een leger dikbuiken, met witte voorschoten aan, bezig is den inhoud der tonnen in kruiken te tappen en de gevulde kruiken over te reiken aan de honderden handen, die ze hun bijna met geweld ontrukken.

De krioelende menigte, die hortend en stootend naar de tonnen dringt, is wel een oogslag overwaardig, doch de dikbuiken met hunne witte voorschoten en klakken blijven de hoofdfiguren. De schraalste biertapper moest, naar mijne berekening, minstens 240 pond wegen, en toch werden al hunne bewegingen zoo vlug uitgevoerd, alsof zij gepromoveerd waren aan het gymnastiek instituut voor dikbuiken.

Op hunne ronde, baardelooze gezichten lag de tint van het bier, hun omvang sprak van de deugdelijkheid van het gezonde vocht, dat zij tapten, en wanneer er een zich

bukte, geleek zijne figuur zoo volkomen op een vat 'twelk op stelling lag, dat wij lachten over de gelijkenis, toen de student luid deze opmerking maakte.

We beproefden natuurlijk insgelijks eene gevulde kruik machtig te worden, wat ons na een geduldig wachten van een klein uurtje gelukte, en volgden toen met onzen buit den professor naar het einde der hal, waar de bierdrinkende Munncheners op houten banken zaten, elk met zijne kruik in de hand en in een druk gesprek gewikkeld over..... het bier.

Op mijne reis naar Rome had ik een bezoek gebracht aan Parijs en 's avonds de café's der boulevards bezocht, waar ik niets dan politiceerende en polemiceerende Parijzenaars had gezien, doch hier scheen men niet eens te weten wat politiek is. Bier en niets dan bier boezemt de Muncheners belang in, en de ondeugende steek van den student, dat het wellicht aan dat voortdurend bierzwelgen der Muncheners te wijten was, dat zij zoo weinig oog en gevoel hadden voor de kunstschatten, welke hunne stad bevat, vond ik zoo ver niet bezijden de waarheid.

We verlieten spoedig de beroemde brouwerij om in eene verkwikkende nachtrust krachten te putten voor ons bezoek van den volgenden dag aan de kunstmuseums der stad.

(Wordt vervolgd.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch.
Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566
Door H.A. Banning.

(Vervolg.)
VI.

Na het eindigen der graspreek bleef Van Diest nog eenige oogenblikken met de vreemde predikanten in gesprek en sloeg toen alleen den weg in naar de pastorie. De edelen begaven zich naar het slot van den graaf Van den Berg, vergezeld van Everzwijn en Gilles Leclerc, den zaakgelastigde der consistoriën. Agylaeus volgde hen niet; hij zonderde zich af met Claes de Leeuw, den secretaris van het consistorie ‘De boom in het bosch’ en beide mannen bleven langen tijd in de nabijheid der rivier op en neêr wandelen.

‘Zijn er nog geen berichten over Agnes ontvangen?’ Met deze vraag begon De Leeuw het gesprek.

‘Zij is in eene veilige haven,’ antwoordde de advocaat. ‘Ik zal u daarover meer bijzonderheden meêdeelen; vertel mij echter eerst uitvoeriger hoe alles zich te Vught heeft toegedragen, want ik kon dezer dagen slechts een kort onderhoud met u hebben, dewijl alles vermeden moet worden wat aanleiding kan geven tot het vermoeden, dat gij in die zaak betrokken zijt en wij met elkander in verstandhouding staan. 't Is mij nog altijd een raadsel hoe het mogelijk kon zijn, dat gij niet beter op uw hoede waart, dewijl De Gruijter zich door zijn onstuimig gedrag bij mij aan huis verraden had. Die hopman heeft een fijne neus, hij moet iets van het plan geweten hebben en men mocht verwachten, dat hij pogingen zou aanwenden om het te verijdelen. 't Was daarom dan ook, dat ik bij mijne terugkomst van het consistorie een tweede paard liet komen.’

‘Een voorzorg, die mij het leven had kunnen kosten,’ zei De Leeuw op tamelijk gevoeligen toon. ‘'t Valt gemakkelijker retrospectieve beschouwingen over eene

gebeurtenis te houden, dan handelend op te treden. Wij waren natuurlijk in de stad op onze hoede en hadden alle voorzorgen genomen; toen wij echter de Vughterpoort achter den rug hadden, moesten zij - althans tegenover De Gruijter - onnoodig geacht worden, want hoe hij in den nacht buiten de vesting gekomen is, moge de duivel weten, tenzij men hem een verlofbriefje mocht hebben gegeven.'

'Dat is hem geweigerd,' hernam de advocaat; 'men heeft zijn vischschuit aan den wal buiten de poort gevonden; ik geloof, dat de wacht aldaar hem behulpzaam is geweest, doch er kan geen scherp onderzoek naar gedaan worden, dewijl het vooralsnog den schijn moet hebben, dat de hopman spoorloos verdwenen is. Doch ga verder.'

'Ik moet u nog zeggen, dat wij op het oogenblik van ons vertrek plotseling werden verhinderd door iets, wat ernstige gevolgen had kunnen hebben. De doek, waarmede Agnes de mond gesloten was, scheen niet vast genoeg aangetrokken te zijn, want zij gaf een gil, die men maar al te ver gehoord zou hebben, indien de donder hem niet gesmoord had. Willem Michielsz. is echter een handige vent, hij had in een oogwenk in het gebrek voorzien en wij kwamen zonder hindernis buiten de poort. Ik geloof dat Agnes in zwijm gevallen was, want zij verroerde zich niet meer. Het ging mij aan het hart, doch ik moest voor het oogenblik alle gewaarwordingen onderdrukken.'

'Ik kan uverzekeren, dat Agnes thans wel te pas is,' sprak de advocaat; 'laat ons echter den tijd niet verbeuzelen, men wacht mij op het slot.'

'Het was buiten zoo donker, dat men geen handbreed van zich af kon zien,' zoo vervolgde De Leeuw. 'Slechts dan, wanneer een bliksemstraal door de lucht schoot, konden wij ons vergewissen van den weg, en het had veel moeite onze schichtige paarden in toom te houden. Wij bereikten echter zonder hindernis Vught, toen vlak achter de kerk eensklaps halt! geroepen werd. Ik kon niet zien wie ons in den weg trad, doch op hetzelfde oogenblik werd mijn paard bij den teugel gegrepen, en toen ik mij verzetten wilde, stortte het dier doodelijk gewond neder. Nog nauwelijks had ik tijd om tot bezinning te komen en voor Agnes zorg te dragen, toen Willem onzen aanvaller met een enkelen slag neêrvelde. Hij sprong van zijn paard, hielp mij op de been, boog zich voorover om naar den verslagene te zien en zeide: 'Bij mijne ziel, het is De Gruijter! Hij heeft zijn bekomst en zal ons nu niet meer dwarsboomen. Maar er is geen tijd te verliezen; laat de zaak verder aan mij over en verberg u hier gedurende den nacht, want men mag geen spoor van ons ontdekken.' Wij tilden nu Agnes, niet zonder veel inspanning, op zijn paard en hij maakte zich ijlings uit de voeten. Het was meer dan tijd, want ik had in verschillende huizen licht gezien en op het oogenblik dat Willem vertrok, ging de deur der pastorie open. Ik verwijderde mij onmiddellijk en bracht den ganschen nacht onder den blooten hemel door, uit vrees van gezien te worden en in ongelegenheid te geraken. Ziedaar alles wat onze ongewenschte ontmoeting te Vught aangaat; nu zou ik gaarne van u vernemen, hoe de zaak verder afgeloopen is.'

'Geheel naar wensch,' sprak de advocaat. 'Willem Michielsz. is een slimme vos en daarbij zeer doortastend. Daar hij in betrekking staat tot het consistorie te Antwerpen en veel op het pad is, heeft hij in verschillende plaatsen kennis aangeknoopt met geestverwanten, op wie men kan vertrouwen. Daardoor is het hem mogelijk geworden de reis naar Antwerpen zonder stoornis af te leggen en Agnes onder de hoede te stellen van mijne vrienden aldaar. Ik moet u ook nog zeggen, dat een toevallige omstandigheid heeft meêgewerkt om ons plan te doen gelukken zonder dat iemand er kennis van heeft gedragen. Willem Michielsz., die door mij tegen middernacht besteld was, zwierf uit voorzorg reeds veel vroeger in de nabijheid

mijner woning rond en zag, dat onze oude Lena het huis verliet zonder de deur te sluiten. Van die gelegenheid maakte hij gebruik om binnen te komen zonder gezien te worden. Hij hield zich ongeveer een uur verborgen en toen, ziende dat de meid zich naar de kamer mijner vrouw begeven had, sloot hij haar op, om van een lastige getuige verlost te zijn. Lena verkeert dus geheel in onzekerheid omtrent de wijze, waarop Agnes verdwenen is. Ik heb haar een half uur na uw vertrek verlost, voorwendende dat ik toen eerst tehuis gekomen was.'

'En heeft Willem den ganschen weg met Agnes te paard afgelegd?'

'Hoe kunt gij daaraan denken. Hij heeft bij den eersten den beste, waar hij een onderkomen kreeg, verteld, dat de jonge dame die hem vergezelde krankzinnig geworden was, dewijl bisschop Sonnius haar wilde dwingen den sluier aan te nemen, ten einde daardoor in het bezit van haar vermogen te geraken. Hij moest haar naar Antwerpen brengen, waar zij veilig zou zijn. Met behulp van die kleine list en een goed gevulde beurs is het hem gelukt overal

medewerking te verkrijgen. Men zorgde voor een wagen en geleide en hij reisde meestal des nachts; voor het overige schijnt zijne sluwheid hem goede diensten te hebben bewezen. Gisterenavond liet hij mij zijne goede overkomst berichten door een bode, die brieven voor het consistorie overbracht,' zoo eindigde de advocaat, en hij voegde er glimlachend bij: 'het spijt mij, dat ook niet een groet voor u van Agnes uit Antwerpen gekomen is.'

De Leeuw scheen alles behalve ingenomen met die scherts. 'Het laatste geval zal waarlijk niet bijdragen om mij de genegenheid van Agnes te doen winnen,' sprak hij. 'Zij weet gelukkig niet, dat ik deel gehad heb aan de ontvoering; want ik heb niets gezien van alles, wat in uw huis voorgevallen is en mag ook niet ontveinzen, dat ik dergelijk geweld niet zou hebben gedoogd, indien het niet door de noodzakelijkheid voorgeschreven was. Desniettemin zal Agnes in mij waarschijnlijk een medeplichtige zien, en hoe kan ik dan hopen.....'

'Voor het oogenbiik moeten wij niet aan hopen, maar aan handelen denken, mijn jonge vriend,' viel hem de advocaat in de rede. 'Laat ik u zeggen, dat er voor u ernstig gevaar bestond om Agnes voor altijd te verliezen; dat gevaar heb ik afgeweerd, en tijd gewonnen is veel gewonnen. Agnes staat nu onder een invloed, die gunstig op haar kan werken en wij mogen van geluk spreken dat De Gruijter onschadelijk gemaakt is, want dat hij voor geene moeielijkheden terugdeinst hebt gij reeds ondervonden. Hoe hij kennis heeft gekregen van ons plan is mij nog altijd een raadsel. Wel is een briefje van Agnes bij hem gevonden, dat zij hem waarschijnlijk uit het venster heeft toegeworpen, want liefde zoekt list, doch daarin wordt slechts in 't algemeen van gevaar gesproken; zij kende trouwens mijn plan niet. Er moet dus hier of daar verraad schuilen, want De Gruijter heeft den schout ongeveer een uur voor de ontvoering daarvan kennis gegeven, en wel met aanduiding van het juiste oogenbiik. Die voortvarendheid heeft hem echter voor goed in de fuik doen loopen, dewijl de schout hem nu niet kan loslaten, zonder gevaar van zich te conpromitteeren.'

'Hoe zijt gij zoo vroegtijdig tot de kennis gekomen van 't geen ons wedervaren is?'

'Zeer toevallig. Een boer uit Vught, die vroeg in den morgen achterstallige pachten kwam betalen, vertelde mij, dat daar des nachts een paard dood en op den weg gevonden was; hij had ook iets hooren zeggen van een gevecht, doch kon daaromtrent geen bijzonderheden mededeelen. Ik vermoedde terstond, dat een en ander met uwe reis in verband stond en was voornemens persoonlijk *in loco* inlichtingen te gaan vragen, toen juist Hans de barbier binnentrad, om mij den baard af te nemen. Gij weet dat hij een vertrouwd man is. Ik zond hem daarom naar Vught, en een paar uren later wist ik reeds genoeg om mijne maatregelen te kunnen nemen. Hans had zijn toevlucht genomen tot den herbergier uit 'De verloren Zoon,' een handigen vent, die een fijnen neus heeft. Deze wist hem spoedig te vertellen, dat de meid uit de pastorie zich tegen den koster uitgelaten had over een jonkman, die voor dood in huis gedragen was en nog altijd buiten kennis lag. De ongelukkige was waarschijnlijk, gedurende het zware onweder, door roovers overvallen; zijne zwarte krullende haren zaten vol geronnen bloed en men had onder zijne kleeren een zilveren kruisje gevonden. De koster had in 't geheim een en ander aan de vrouw van den bakker verteld, die er, op hare beurt, in vertrouwen met een paar buurvrouwen over sprak, en zóó was een en ander ter oore van den herbergier gekomen.

‘De toespeling op het krullend zwart haar en het zilveren kruis deed mij aanstonds aan De Gruijter denken, want ofschoon het mij een raadsel was hoe hij de vesting had kunnen verlaten, moest ik uit zijne opgewondenheid des avonds laat en zijne pogingen bij de overheid besluiten, dat hij geen middel onbeproefd had gelaten om ons plan in duigen te werpen. Mijn eerste werk was zijdelings aan zijne woning te doen informeeren, waar gezegd werd, dat de hopman omstreeks elf uren des avonds zich slechts even vertoond en haastig zijn rapier aangegespt had, in weêrwil van het slechte weder onmiddellijk weêr vertrokken en sinds dien tijd niet meer gezien was. Zijne huisgenooten hadden een oogenblik vroeger het bericht ontvangen, dat zijn vischschuit buiten de Vughterpoort gezien was en verkeerden in den grootsten angst. Nu was ik zeker van mijne zaak en begaf mij terstond naar den schout, die van schrik als aan den grond genageld stond, toen ik hem zeide wat er gaande was.’

‘De stumpert heeft geen lood courage in 't lijf,’ zei De Leeuw verachtelijk.

‘Laat dat zijn, De Leeuw,’ antwoordde Agylaeus, ‘wij moeten niet vergeten, dat juist zulke karakterlooze lieden ons doel in de hand werken; zij vermijden in het openbaar alles wat hen bij de hooge regeering kan compromitteeren en zijn in 't geheim te ver met ons gegaan, om zonder gevaar aan terugkeeren te kunnen denken. De schout stortte zijn gemoed uit in een klacht over zijne netelige positie. Hij had reeds een waarschuwing van den Raad van Brabant ontvangen over de predikanten, die zich te Hedel vertoonden, en wist ook dat hij in een slechten reuk stond bij de landvoogdes. Wanneer nu het geval met De Gruijter ruchtbaar werd - en dit kon niet vermeden worden - zou men gevolgtrekkingen kunnen maken en wellicht tot maatregelen overgaan, die zijne eer en zijne vrijheid bedreigden.

‘Maar het komt mij voor,’ zeide ik, ‘dat er termen bestaan, om De Gruijter in hechtenis te doen nemen wegens schennis der krijgswet.’

‘Goed, goed,’ antwoordde hij gejaagd, ‘maar dan komt de zaak in handen der militaire overheid, en elke openbaarheid moet schadelijk voor mij zijn. Wanneer De Gruijter ook schuldig bevonden wordt, zal eene verklaring van hem grooter gevolgen voor ons beiden hebben, dan op dit oogenblik te voorzien is.’

‘Daarom moeten wij ons haasten, om elke verklaring van dien aard te voorkomen,’ hernam ik. ‘Een uur geleden lag De Gruijter nog geheel bewusteloos, wordt hij ingepakt alvorens te kunnen spreken, dan is alle gevaar bezworen, want hij is niet herkend. Is hij eenmaal in uwe macht, dan zult gij wel eene gelegenheid vinden om hem onzichtbaar en schadeloos te maken.’

‘Dit scheen den schout moed in te boezemen. Hij liet oogenblikkelijk een wagen inspannen, nam een paar vertrouwde lieden mede en onze De Gruijter bevond zich nog voor den middag achter de tralies.’

‘En ging dit alles maar zonder eenige formaliteiten?’ vroeg De Leeuw.

Agylaeus haalde de schouders op. ‘De pastoor moet eenige bedenkingen gemaakt hebben,’ antwoordde hij, ‘in betrekking tot den toestand van den onbekende; hij wilde, dat eerst een geneeskundige zou worden geraadpleegd, doch ge begrijpt, dat de schout zich daardoor niet uit het veld liet slaan en zelfs geen beroep op zijn gezag behoefde te doen.’

‘En heeft niemand De Gruijter herkend?’

‘Niemand; men verdiept zich nog altijd in allerlei gissingen omtrent zijn verdwijnen. Het was ook niet noodig dat geneeskundige hulp werd ingeroepen, want na den middag kreeg De Gruijter langzamerhand zijn bewustzijn terug en bleek het ook, dat hij geen enkele wond had. Zijn levensgeesten zijn waarschijnlijk verdoofd

geweest door den slag, dien Willem Michielsz. hem met zijn rapier op het hoofd heeft toegebracht.'

'En zou er nu uitzicht bestaan, dat zijne kerkering geheim werd gehouden?' vroeg Claes de Leeuw.

'Laat de schout daar maar voor zorgen,' antwoordde Agylaeus glimlachend; 'hij heeft er evenveel, zoo niet meer belang bij dan wij. Te eeniger tijd moet eene uitbarsting plaats hebben en in zulk een maalstroom gaan persoonlijke belangen als die van De Gruijter geheel verloren; zijn wij voor zoolang van hem ontslagen, dan bestaat voor ons geen gevaar.'

Dit was hoofdzakelijk het gesprek, door twee der hoofdpersonen van het consistorie 'De boom in het bosch' na afloop der graspreek te Hedel gehouden. De Leeuw keerde toen naar de stad terug en Agylaeus begaf zich naar het kasteel van graaf Van den Berg. Wij zullen hem daarheen volgen, doch achten ons verplicht eerst nog eenige bijzonderheden mede te deelen, die de advocaat voor zijn vertrouweling verzwegen had.

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

VII.

De verbannen minister Necker, wiens veel bewogen leven scheen bestemd te zijn om tot spiegel te dienen aan de staatkundige beroeringen van zijn tijd, zag zich door de weêrsverandering, die er te Versailles en te Parijs had plaats gegrepen, op nieuw de gelegenheid opengesteld, het gezag en den invloed van voorheen te heroveren. De volksgunst was hem in zijne vernedering trouw gebleven en zijn staatkundig martelaarschap had zijn aanzien niet weinig verhoogd. Hij bevond zich met zijne familie te Bazel, toen hem de tijding van zijne terugroeping toekwam. Het stuk was niet slechts door den koning, maar ook door de Nationale Vergadering onderteekend. Zijn tocht van Bazel naar Parijs was een ware triomftocht; aan deputaties, die hem in iedere stad, in ieder dorp, waar hij doortrok opwachtten, scheen geen einde te komen; de man werd onder redevoeringen, gelukwenschingen en bloemen als begraven, en dit duurde totdat hij de torens van Parijs in het gezicht had, waar hij op eene triomfante wijze, met zijne dochter, de beroemde madame de Stael, en twee poolsche prinsessen bij zich in het rijtuig, zijn intocht deed.

Maar hij mocht zich al verheugen in de volksgunst en in zijn eigen genoegzaamheid, toch was zijn tijd voorbij en dit zou hij maar al te spoedig gewaar worden. De fransche omwenteling was reeds gekomen op een punt, waar voor Necker en de zijnen weinig of niets meer te doen viel. Necker was een staatsman uit de salonschool der achttiende eeuw, al had hij zwitsersch bloed genoeg in de aderen om niet onvoorwaardelijk onder de lichtzinnigen gerekend te worden. IJdelheid was 's mans hoogste gebrek, die hem niet slechts illusiën deed hebben omtrent de bekwaamheid en de kracht van zijn eigen persoon, maar ook zijn oordeel verwarde omtrent de gebeurtenis en hare onverbiddellijke wetten, die hij mede in het leven had helpen roepen. Hij meende dat hij de monarchie gerust wat bloed kon aftappen, zonder schade voor het geheele lichaam, dat hij den volksduivel gerust kon loslaten, zonder de heerschappij der wanorde te moeten vreezen. De naam van Necker, meende hij, was groot genoeg om

onmiddellijk den opgestoken storm der volksdriften tegen te gaan. Frankrijk zou eene constitutie hebben zoo als Engeland en Amerika er een bezaten, en deze constitutie zou naar zijn naam genoemd worden. Maar het ging hem als Phaëton, die zijns vaders zonnepaarden wilde sturen en aarde en firmament in brand stak. Gedurende Neckers afwezigheid was de omwenteling reeds in andere handen overgegaan; machtiger vuisten dan de zijne hadden de teugels der hollende peerden gegrepen.

De gepoederde Necker was geen man om tegen de reusachtige figuur, die zich Mirabeau noemde, te kunnen opwegen.

Necker wilde de omwenteling voltooien door hulp van den adel en der welgestelde burgerij, Mirabeau echter, de verworpeling van den adel, maar die dezen adel de diepste verachting toedroeg, zocht steun bij het volk; maar terwijl hij zich van den eenen kant aan het hoofd stelde van het Sansculottisme, stond zijn machtige geest hem borg, dat hij den wil der Nationale Vergadering ook zou weten te leiden. Zijn werken onder het volk bleef voorloopig nog geheim, en nu en dan trad hij zelfs vijandig op tegen den gemeenteraad van Parijs, vooral daar, waar hij meende door anderen te zijn omgegaan.

Toen Necker weêr zijne ministerieele werkzaamheden had aanvaard, was zijn eerste werk de opgewonden gemoederen tot bedaren te brengen. Bezenval, onderbevelhebber te

Parijs onder De Broglie, en nog anderen waren in handen des volks gevallen en verwachtten ieder oogenblik door de volksrechtbank gevonnisd en veroordeeld te worden. Necker stelde zich onmiddellijk voor hen in de bres en hiervoor deed hij stappen bij den parijzer gemeenteraad. Dit was de eerste stap tot zijn val en het verlies der volksgunst. Het kwaaddenkende gemeen, zonder twijfel door de handlangers van Mirabeau nog meer kwaaddenkend gemaakt, zag in deze tusschenkomst van Necker een daad van terugwerking en een heulen met de oppositie; de volksdriften waren nog te hevig, om zich zoo onmiddellijk voor de slachtoffers van den haat in de bres te stellen, en daar de gemeenteraad Necker hierin wilde voldoen, kwam zoowel de gemeenteraad als Necker hierdoor in kwaad vermoeden. Niemand voorzeker zal hier Necker veroordeelen; deze daad toch pleit meer dan eenige andere voor zijne rechtvaardigheid en menschlievendheid, maar niettemin ondermijnde hij hierdoor den grond, waarop zijn gezag en zijne populariteit rustten.

EEN CHINEESCHE TOOVERSPIEGEL.

Verstandiger zou hij gehandeld hebben, wanneer hij deze zaak aanhangig had gemaakt bij de Nationale Vergadering en hulp verwacht van eene rechtbank, door deze te benoemen. Hij zou daardoor de ongelukkigen gered hebben en tevens het kwaad vermoeden van het volk ontgaan zijn. Mirabeau nam in deze bemoeiing van Necker en van den gemeenteraad aanleiding, om den gemeenteraad menige harde waarheid te doen hooren en zijne leden er opmerkzaam op te maken, dat hunne volmacht ook grenzen had.

Maar de Nationale Vergadering had nu andere werkzaamheden; het terrein was geëffend en zij kon thans haren afbrekenden en opbouwenden arbeid beginnen. Eerst

moest er natuurlijk eene opruiming plaats hebben van alles, wat als misbruik, onrechtvaardigheid en wetsverkrachting beschouwd werd. De nacht van den 4 op den 5 augustus zal als een merkwaardige nacht in de geschiedenis van wetgeving en parlementair leven aangeschreven staan. In dezen nacht toch werd de oude fransche monarchie, ten minste wat vele harer oude instellingen betrof, voor goed begraven.

In dezen gedenkwaardigen nacht werd besloten tot: afschaffing der lijfeigenschap; afkoop van alle opbrengsten en leendiensten aan de goedbezitters en de opheffing der patronaatsrechten; afstand van het jachtrecht, van het recht van duiven en konijnen aan te houden, der tienden; gelijkheid van belastingen, toelating aller burgers tot burgerlijke en militaire betrekkingen; afschaffing van het verkoopen van winstgevende posten; opheffing van alle bijzondere rechten en voorrechten der steden en provinciën, der gilden, corporatiën; intrekking van alle jaargelden, enkel uit gunst uitbetaald.

Het werk werd hier dus niet stuksgewijze gedaan, en nooit is er eene landsvergadering geweest, die in zoo korten tijd zulk aantal radicale besluiten heeft doen aannemen. Hier dienen wij eerst echter een woord te spreken over dezen wetgevenden arbeid der Nationale Vergadering, die van zulke onberekenbare gevolgen voor Frankrijk en de wereld geweest is en alle uitspattingen der fransche omwenteling voor zijne verantwoordelijkheid heeft. De wet van geleidelijken overgang is niet slechts eene wet in de natuur, maar ook in de maatschappij, in het leven der volken. Niet in eens zet zich de bloem tot knop; er gaan jaren voorbij eer de boomen schaduw geven; er zijn eeuwen noodig om denkbeelden en gevoelens in het bloed der volken te doen overgaan. Zoo als wij boven reeds aangemerkt hebben, was alles in de fransche omwenteling niet uit den booze; volksaanmatiging mocht de koninklijke rechten al bekort en de monarchie in haar sterksten grondslag, het gezag, aangerand hebben, om later vorst en monarchie in denzelfden afgrond te slingeren; toch is bij dit alles wel degelijk spraak van eene verovering van zekere, wel ontnomen, maar natuurlijke rechten, hetzij 's menschen vrijheid, hetzij zijn staatsburgerschap of het vraagstuk des eigendoms betreffende. Was men begonnen deze rechten te onderscheiden en uit te kiezen, en had men bedacht, dat er naast rechten ook plichten bestonden, de geschiedenis was niet onteerd geworden door zoovele bloedige bladzijden. Maar men weet wat de hoofden der beweging beoogden. Wat hervormingswerk had moeten wezen, werd afbrekingswerk, en wat men langzamerhand en volgens de wetten van overgang had kunnen invoeren, werd het volk - het volk, dat nog niet rijp was voor zoovele vrijheden - eensklaps en zonder de minste voorbereiding geschonken, met het doel om de monarchie af te breken en den godsdienst te ondermijnen. De nieuwe wetgevende arbeid zou tot inleiding bekomen de proclamatie van de rechten van den mensch. Met het oog op de toestanden, die in Frankrijk en ook overal elders heerschten, was dit proclameeren der menschen-rechten als een kreet van oproer, een vrijbrief aan Frankrijk en aan alle volken, om de hand te slaan aan het eerwaardigste, aan wat de bekrachtiging van eeuwen verkregen had, doch wat nu maar tegen deze eigendunkelijke menschen-rechten inging. De meesten begrepen de draagkracht niet van een dergelijk besluit en konden ook evenmin voorzien, dat het de aanvang zou zijn van een reeks beroeringen, die in weinige jaren meer verwoestingen in het land zou aanrichten dan de oude wetgeving in eeuwen had aangericht. Bovendien was het eene ijdele vertooning, een woordenpraal, niets dan eene uitzonderlijkheid. Maar gelijk wij uit de geschiedenis weten, dat juist de meest onpractische denkbeelden de grootste dweepers hebben gemaakt, zoo werd ook deze uitzonderlijkheid een wapen dat de geslachten erg wonden zou. Voorzag Mirabeau dit toen hij zich tegen het proclameeren der menschen-rechten verklaarde en zijne

aanhangers tot mikpunt koos van zijn spot? Zelfs de radicale *père Grégoire* meende, dat menschen-rechten geen zin hadden, wanneer men er niet menschen - plichten tegenover stelde. Maar het volk begon Mirabeau om de halstarrigheid, waarmeê hij zich tegen deze grap, maar die een bloedig einde zou hebben, verzette, bijna van achteruitgaande denkbeelden te verdenken - de radicale Mirabeau, die toen nog met genoegen hielp afbreken en zich toen nog niet bij het Hof met minder eervolle bedoelingen had aangesloten. De meerderheid der Vergadering bleef echter aan haar besluit vasthouden, om eerst en vooral aan het volk zijne rechten te openbaren en te verkondigen.

Onze tweede aanmerking betreft de onverantwoordelijke vrijgevigheid, waarmeê de leden der Nationale Vergadering afstand deden, wel is waar ook van hunne eigene rechten, maar voornamelijk toch van die van anderen. Wie toch kon hun het recht geven, zoo maar in eens eigenmachtig te beschikken over de rechten van honderdduizenden edelen, die door de stoute besluiten der volksvertegenwoordigers zoo niet tot den bedelstaf gebracht, dan toch van het grootste gedeelte van hun inkomen werden beroofd? Naar de wetten, die in het feodale stelsel bestonden, had de adel recht op een deel van de werkkrachten zijner onderhoorigen, op een deel van de opbrengsten zijner landerijen. De toestand van het volk moge al beklagenswaardig zijn geweest, toch was het op zijn minst een onstaatkundige daad, zoo in eens maar oude rechten en wetten te vernietigen. Want niet alleen het volk, ook de adel en de geestelijkheid hadden rechten, die eveneens behoorden erkend te worden, en de Nationale Vergadering ging zeker buiten hare bevoegdheid, toen zij alleen de rechten van het volk wilde erkennen. Daarom was deze maatregel een socialistische aanslag op de eigendomsrechten, niet van den Staat, maar van particulieren. Eigenlijk was het een diefstal, ten behoeve van het volk gepleegd, en daar het doel nooit de middelen heiligt, maakte de Nationale Vergadering zich hier aan een groot onrecht schuldig.

Hetzelfde kan men zeggen van de wijze, waarop zij tegen de fransche geestelijkheid vervoer. Hierin was echter nog meer kwaad opzet dan in de maatregelen, ten opzichte van den adel genomen. De tiende als opbrengst aan de geestelijkheid vindt men reeds in het Oude Testament vermeld, en ook de kristelijke staten hadden haar aangenomen en verplichtend gesteld als het voornaamste inkomen der geestelijken. Zij ontvingen hierdoor geen overdaad, maar slechts het karige brood des bestaans. Het heette alles ten behoeve van het volk, maar was ook een groot gedeelte der geestelijkheid niet uit het bloed des volks voortgekomen, en behoorde het niet tot het volk?

De revolutionaire bewindvoerders te parijs zouden echter spoedig het bewijs geven, dat de zaak des volks hun slechts een voorwendsel was, en dat zij geheel andere oogmerken hadden dan als wijlen Hendrik IV elken Franschman des zondags een hoen in den pot te bezorgen.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 17]

Roodhuiden in Amerika. - De telegraaf zonder draad.

Vóór de ontdekking van Amerika was dit uitgestrekte werelddeel met een ontzaglijk aantal indiaansche stammen bevolkt, wel is waar onbekend met de europeesche beschaving, maar tevens ook vrij van de ondeugden, welke met onzen maatschappelijken toestand als verbonden zijn. Dit betreft vooral de Roodhuiden, die in het noorden de eindelooze vlakten tusschen den Atlantischen Oceaan en de Stille Zee bewoonden, want meer zuidwaarts bevonden zich machtige en welingerichte staten, wier beschaving wel eene geheel andere was dan die van ons werelddeel, maar die niettemin op eene geschiedenis en een roemrijk verleden konden wijzen. Honderden indiaansche stammen bevolkten toenmaals de eindelooze wildernissen en woeste gebergten van de tegenwoordige Vereenigde Staten van Noord-Amerika, en tienduizenden strijders konden ze in het veld brengen, uitstekende door moed, volharding en lichaamskracht.

VICTOR EMMANUEL.

Maar ‘de bleeke gezichten’ landdden aan de Oostkust; Hollanders en Engelschen bouwden van de Hudsonsbaai tot de grenzen van Mexico eene reeks factorijen, die weldra tot volkrijke steden en geduchte vestingen aangroeiden; de Roodhuiden trokken zich naar het westen terug, niet uit vrees voor de Europeanen, maar omdat hun onmetelijk gebied zonder schade meer dan één volk kon herbergen; daarenboven zijn de Indianen vreedzaam van natuur, al weten zij met ongelooflijke behendigheid en dapperheid lans en strijdbijl te hanteeren. Hoe meer zij zich echter terugtrokken, te dieper drongen de Europeanen in het binnenland door, totdat eindelijk hunne vestingen van de eene zee tot de andere reikten. Toch bleef de vrede tusschen de voortdringende Engelschen en Roodhuiden tamelijk wel bewaard: al konden de eersten niet altijd de oorspronkelijke bewoners en hunne bezittingen ontzien, zij

eerbiedigden ze ten minste in hunne personen, en meer door verdrag en onderlinge overeenstemming dan door list en bedrog ging een goed deel van het grondgebied der laatsten aan hen over.

Geheel anders werd het echter toen, voor ruim een eeuw, de Amerikanen zich van Engeland onafhankelijk verklaarden en een eigen gouvernement grondvestten. Niet langer door zachtheid en overreding, maar door gewelddadige maatregelen werden thans de Roodhuiden in de bosschen en wildernissen teruggedrongen, en waar de kracht van het zwaard te kort schoot, wisten de trouwelooze Amerikanen de Roodhuiden door schoone beloften en bezworen verdragen te bewegen, hun de schoonste en vruchtbaarste gewesten af te staan. Die beloften werden echter nimmer nagekomen, die verdragen trouweloos met den voet getreden, en toen de Indianen zich alom verraden en in de toekomst verloren zagen, grepen de reeds geweldig gedunde stammen naar de wapens, om de gewetenlooze indringers te keer te gaan.

Dit was juist hetgeen het gouvernement der Unie van zins was: de zoogenaamde opstand der Indianen gaf het een goed voorwendsel aan de hand, om den inlanders door alle onder zijn bereik liggende middelen hunne laatste bezittingen te ontrukken. Thans had er jarenlang eene reuzenworsteling plaats, waarbij de wel dappere, maar verstrooide en slecht gewapende indiaansche stammen tegen de moderne vuurwapens en de europeesche krijgskunde op den duur geslagen werden; de Amerikanen maakten zich hunne overwinningen op eene uitstekende, maar ook, helaas, onmenschelijke wijze ten nutte en geheele stammen werden door het staal uitgeroeid of aan den hongerdood overgegeven. Het was een woeste verdelgingsoorlog, waarvan de schande uitsluitend op de onverzadelijke Amerikanen neêrkomt.

Niet altijd behaalden de troepen der Unie, wij zeggen niet roemrijke, maar gemakkelijke overwinningen. Waar de Indianen tot woede en wanhoop gebracht niet al te zeer in de minderheid waren, en vooral dan, wanneer de Amerikanen het waagden hen in hunne afgelegen schuilhoeken, de diepe kloven van het Rots-

verklaarde niet te kunnen begrijpen, hoe men zooveel schatten had kunnen verspillen aan een bedehuis.

De kapelaan zette hem echter in tamelijk scherpe bewoordingen terecht, en verweet hem zelfs zijn onvaderlandslievend gevoel, daar hij als Beier van geboorte slechts woorden van afkeuring had voor hetgeen de vorsten uit het huis van Wittelsbach gedaan hadden voor de kristelijke kunst, waarin toch hun hoogste roem gelegen was.

Het was voor den professor een regel geworden, om zoodra de kapelaan den mond opende, ten einde een zijner dwaasheden te bestrijden, onmiddellijk te zwijgen, hetgeen nu ook weêr het geval was.

We wandelden nog door enkele zalen welke allen in den renaissance-stijl gebouwd en rijk versierd zijn met uitvoerige fresco's, wier onderwerpen aan de geschiedenis der middeleeuwen ontleend zijn. De troonzaal overtreft in rijkdom en pracht alle andere zalen, en het is juist in deze, dat men den smaak van den kunstlievenden koning in zijn geheel weêrvindt.

‘Eene echte koningszaal,’ merkte de student op, ‘en wanneer hier de koning zijne audienties geeft, moet het er wel tooverachtig uitzien.’

‘Zeker,’ antwoordde de professor, ‘doch boven dat tooverachtig gezicht staat de kunst, welke hier in elk voorwerp in hare ideaalste vormen uitblinkt. Zie, die galerijen, welke gesteund worden door corinthische kolommen met vergulde kapiteelen; het zijn kopieën van het meesterwerk der oude grieksche beeldhouwkunst, welker modellen men te Athene heeft afgezien. Hoe schoon steken ze af bij de vergulde bronzen standbeelden der vorsten uit het huis van Wittelsbach, welke er tusschen staan, en daar voor den kunstkenner meer de hedendaagsche beeldhouwkunst dan den roem van het regeerend vorstenhuis vertegenwoordigen.’

‘Gij schijnt uw vorst hooger te achten als bevorderaar der kunst dan als koning van Beieren,’ merkte de architect op, ‘ofschoon ik, als vreemdeling, beide hoedanigheden in hem vereer. Wanneer vanaf den troon de kunst in bescherming wordt genomen, moet dit, vooral in de tegenwoordige tijdsomstandigheden, geprezen worden, en ik acht er koning Lodewijk hooger om, dat hij het land, waar zijn stamhuis zetelt, verheft door middel der kunst, welke hij vereert.’

‘Met uw verlof,’ antwoordde de professor, ‘koning Lodewijk heeft zijn land onder bescherming gesteld van den duitschen bond, en zijn werken naar de kunstontwikkeling van zijn volk geldt alleen duitsche eer en roem. De Beieren zijn voor alles burgers van het groote duitsche vaderland, en van dit punt gaat onze vorst uit.’

‘Hola, mijnheer de professor, dat klinkt al te duitsch,’ kwam hier de kapelaan tusschenbeide. ‘Voor zoover ik de Beieren heb leeren kennen, zijn zij Beieren, dat is, gehecht aan hun geboortegrond onder het bestuur van het huis Wittelsbach. Zij noemen de verheerlijkers van het Duitsche rijk niet ten onrechte Pruisen, en met deze hebben zij al zeer weinig op. Daarenboven doet gij het voorkomen, alsof uw koning zijne kunstliefde zou opgedaan hebben in zijne hoedanigheid van vazal van Von Bismarck, en...’

De professor wachtte het einde niet af, keerde zich knorrend om en wilde gaan.

De kapelaan volgde hem en bezwoer in zooverre de onweersbui, dat de professor, ofschoon zwijgend, toch bij het gezelschap bleef.

Na dit tooneel zochten wij spoedig ons hotel op, waar wij na het diner weldra van elkaar scheidden, want van een genoeglijk gesprek kon toch niets meer komen. De

professor was overigens weêr vriendelijk geworden, hetgeen mij inderdaad tegenviel, want, ware mijn wensch vervuld geworden, dan had hij zijn koffers gepakt om zonder afscheid nemen te vertrekken.

(Wordt vervolgd.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

Daags na de ontvoering van Agnes, toen de begrafenis reeds lang afgeloopen was, zag Clara Bentijn tot hare verwondering den bejaarden priester, dien wij reeds eenmaal in het sterfhuis hebben aangetroffen, het huis met den 'Hoorn' binnengaan. Zij meende te moeten gelooven dat hij Agnes ging troosten, althans wanneer hem toegang werd verleend, waaraan zij voor dat oogenblik twijfelde. Lena, de oude meid, die de deur opende, ontstelde zichtbaar en scheen iets te willen zeggen, doch zij werd daarin verhinderd door den advocaat, die haar op den voet gevolgd was en den priester in de spreekkamer bracht.

'Ik ben gekomen,' zoo begon de pastoor, 'om, volgens afspraak, het schriftelijk bewijs van u te ontvangen, dat uwe nicht en pupil met uwe toestemming dit huis verlaat en gij geen recht hebt haar terug te vorderen. Daar zoodanige bepaling eenigszins de rechten van het voogdijschap raakt, wil ik gaarne die aangelegenheid in der minne met u regelen, heer advocaat, ten einde gij de overtuiging zult hebben, dat ik daarbij door geen andere beweegredenen werd gedreven, dan die u reeds bekend zijn.'

Agylaeus deed alsof hij zeer verbaasd was, zag den priester een oogenblik scherp aan en zeide toen:

'Ik heb te veel ondervinding opgedaan, heer pastoor, om mij door vleiende woorden in slaap te laten sussen, en moet zeggen, dat ik zulk een optreden van u niet verwacht had.'

'Gij trekt dus terug, gij breekt uw woord?' sprak de priester.

'Ik ben gewoon mijn woord te houden en had zulks ook van u verwacht,' hernam de advocaat met verheffing van stem; 'wanneer sinds gisteren het laatste overblijfsel van achting voor priesters bij mij verloren is gegaan, moet dit niet aan mij geweten worden.'

'Gij spreekt in raadsels, heer advocaat,' zeide de pastoor, even verbaasd als verontwaardigd.

'Het baat u niet onwetendheid voor te wenden,' zoo beet de advocaat hem toe, 'want ik heb de bewijzen in handen, dat gij aan de ontvluchting hebt medegewerkt.'

'Aan de ontvluchting..... is Agnes ontvlucht?' vroeg de priester ontsteld.

'Vraag toch niet naar den bekenden weg,' sprak Agylaeus, die hoe langer zoo meer een hoogen toon aansloeg, 'want al is de intrige ook gelukt, ik heb het bewijs in handen, dat gij er een hoofdrol in gespeeld hebt en zal daarvan gebruik weten te maken.'

Alvorens de pastoor nog een enkel woord kon zeggen haalde de advocaat het bekende briefje van Agnes te voorschijn, dat men De Gruijter tijdens zijn

bewusteloosheid ontnomen had. Hij sloeg er herhaalde malen met de rechterhand op, om des te beter zijne verontwaardiging uit te drukken.

‘Daar staat het,’ zeide hij, ‘zwart op wit, dat gij Agnes hebt aangeraden heimelijk met den hopman De Gruijter te ontvluchten. Men geloofde niet aan mijn gegeven woord, want zooals de waard is, vertrouwt hij zijne gasten.’

‘Heer advocaat,’ sprak de priester het hoofd opheffende, ‘als gij meent u door beleedigingen van mij af te kunnen maken, moet ik u zeggen dat dit niet zal gelukken. Boven dergelijke taal acht ik mij ver verheven. Spreek duidelijker en voegzamer en ik zal u antwoorden, zoo niet, herinner u mijne woorden van gisteren. Van welk briefje spreekt gij?’

‘Van het briefje dat ik hier in mijne handen heb,’ hernam de advocaat. Het werd gisterenavond door Agnes geschreven en - hoe is mij onbekend - De Gruijter in handen gespeeld; het is een aansporing om te ontvluchten.... daar, lees zelf, de hand van Agnes kan u niet onbekend zijn.’

De pastoor las en herlas het briefje; hij herkende werkelijk de hand van Agnes en toch vertrouwde hij zijne oogen niet.

‘Gij zult waarschijnlijk ontkennen, dat Agnes waarheid heeft gesproken,’ zeide Agylaeus.

‘Dergelijke beleedigingen betamen u na ons onderhoud van gisterenavond wel het allerminst, heer advocaat,’ sprak de priester. ‘Ik zal ze niet beantwoorden, maar alleen zeggen, dat ik den inhoud van het briefje niet begrijp, tenzij uwe nicht kennis mocht hebben gedragen van nieuwe aanslagen, die in strijd waren met uw gegeven woord.’

‘En in zoodanig geval’ vroeg Agylaeus.

‘In zoodanig geval heeft uwe nicht den raad opgevolgd, dien ik gemeend heb haar te moeten geven.’

‘Gij bekent dus dat gij haar hebt aangespoord om met een jonkman op den loop te gaan, om zich voor altijd te onteeren.....’

Agylaeus sprak met veel vertoon van verontwaardiging, de priester liet hem echter niet uitspreken.

‘Spaar uwe woorden tot gij mij gehoord hebt, heer advocaat,’ zeide hij. ‘Wanneer gij u in herinnering wilt brengen wat gisteren door Agnes in uwe tegenwoordigheid gezegd werd, zal het wel niet noodig zijn te wijzen op het schandelijk misbruik, dat gij hebt gemaakt van uwe rechten als voogd op een minderjarig meisje. Ik wist reeds lang dat het geweten van Agnes geweld werd aangedaan; ik wist dat zij gedwongen werd naar de inblazingen te luisteren van een verachtelijk wezen, als ik gisteren hier heb ontmoet; ik wist dat gij u schriftelijk verbonden hadt om Agnes tot prijs en belooning te doen dienen voor de slaafsche volgzaamheid van een uwer eedgenooten, ik achtte u tot alles in staat.....’

‘Geen beleedigingen..... bewijzen!.... bewijzen!’ riep Agylaeus woedend.

‘Wanneer ik de bewijzen, die in mijne handen zijn, had willen overleggen, zou de advocaat Agylaeus reeds lang wegens hoogverraad aangeklaagd zijn,’ hernam de priester bedaard. ‘Gisteren is u daarvan reeds een blijk gegeven, doch ik heb nog andere brieven in mijn bezit, en al bestaan zij meerendeels ook uit geheime teekenen, ik bezit er den sleutel van en het zou mij weinig moeite kosten u in staat van beschuldiging te stellen.’

De ernst en waardigheid, waarmede deze woorden gesproken werken, deden Agylaeus hevig ontstellen.

‘Dan moet een verrader......’

Die woorden ontvielen Agylaeus in zijne overijling; hij ging niet verder en beet zich op de lippen.

‘Gij bezigt een verkeerde uitdrukking, heer advocaat,’ hernam de priester. ‘Niet allen volharden in de boosheid, niet allen blijven zich wentelen in de zonden tegen den Heiligen Geest. Daar zijn er die nog in tijds den afgrond zien waarin men hen wil storten, wier geweten wakker is geschud en die zich losmaken van de strikken der verleiding.’

‘Ik begrijp het,’ riep Agylaeus, die bleek was en beefde, ‘een lafhartige heeft in de biecht.......’

‘Het geheim der biecht is nooit geschonden, heer advocaat,’ hernam de pastoor, ‘menig priester heeft dat geheim met zijn bloed bezegeld, doch gij schijnt er niet aan te denken dat iemand, die zich in samenzweringen tegen Kerk en Staat heeft gewikkeld, in het aangezicht des doods behoefte kan gevoelen om ook buiten de biecht zijn gemoed uit te storten en, door het ontsluieren van geheimen, zooveel mogelijk de gevolgen van het misdrijf, waarin hij betrokken was, te verijdelen. Laat het u genoeg zijn te weten, dat ik in het bezit ben van geschriften, die u in 't verderf kunnen storten. Kon ik het kwaad in al zijn omvang stuiten, ik zou voorzeker geen oogenblik aarzelen het geheim te ontsluieren, doch het betreft u alleen. Aan uwe brave vrouw, wier lijk heden uit dit huis gedragen is, heb ik onder ééne voorwaarde beloofd u te zullen sparen: gij kent die voorwaarde, en ik verwacht nu van u geen beleedigingen of bedreigingen meer. Toen uwe vrouw het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld, heb ik uwe nicht aangeraden zich in geval van nood tot den hopman De Gruijter te wenden, niet om met hem uw huis te ontvluchten, maar opdat die jonkman een oog in het zeil zou kunnen houden en mij waarschuwen. Na het onderhoud, dat wij gisterenavond hadden, heb

ik Agnes echter niet meer gezien; dat briefje moet dus betrekking hebben op plannen of aanslagen, in strijd met uw gegeven woord, en ik verwacht van u ophelderingen daaromtrent.'

De sluwe advocaat begreep zeer goed, dat bedreigingen nu niet meer zouden baten en de voorzichtigheid hem noodzaakte een anderen toon aan te slaan.

'Gij verdenkt mij van iets, waaraan ik geen schuld kan hebben,' sprak hij. 'Ik heb gisterenavond, kort na uw vertrek, mijne woning verlaten om een bezoek bij een mijner vrienden af te leggen. Het onweder overviel mij, en toen ik lang na middernacht terugkeerde, was Agnes verdwenen; ik moest gelooven dat zij met uw medeweten ontvlucht was, toen ik dit briefje bij de voordeur vond, en uit meer andere bijzonderheden bleek, dat De Gruijter haar daarin behulpzaam was geweest.'

'Onmogelijk!' riep de priester.

'Schort uw oordeel op tot ik u nadere inlichtingen zal hebben gegeven, heer pastoor,' hernam de advocaat. 'Wij gevoelen ons beiden evenzeer teleurgesteld en ik vraag u thans verschooning voor de beleedigende woorden, ofschoon het ontwijfelbaar is, dat uwe ongegronde vrees voor de vrijheid van Agnes als de naaste oorzaak moet worden beschouwd van het feit, dat wij beiden thans betreuren. Bij mijne thuiskomst vond ik de oude Lena in de kamer mijner vrouw opgesloten; zij was daar gaan bidden tijdens het onweder, doch kon er later niet meer uit. Wij zochten tevergeefs naar Agnes en ik verdiepte mij in allerlei gissingen over haar plotseling verdwijnen, tot dit briefje, dat waarschijnlijk door De Gruijter verloren is, mij uit den droom hielp.'

De grijze priester zag den advocaat scherp in het gelaat en schudde toen het hoofd.

'Gij gelooft mij niet,' hernam Agylaeus, 'welnu, ondervraag Lena, zij zal toch ongetwijfeld uw vertrouwen wel bezitten.'

De oude meid kwam binnen en bevestigde de woorden van den advocaat; zij jammerde en weeklaagde over Agnes en wist alleen te vertellen, dat zij eenig gestommel in huis en ook een gil gehoord had. Al hare pogingen om de deur te openen waren vruchteloos geweest en, hoe vreeselijk de gedachte ook was, moest zij toch gelooven, dat Agnes haar opgesloten had, dewijl zij den ganschen avond alleen tehuis waren geweest.

'Wanneer ik dat briefje niet gevonden had, zou alles voor mij een raadsel zijn,' zeide de advocaat, nadat de meid weder vertrokken was.

'Gij hecht al te groote waarde aan het briefje,' sprak de pastoor. 'Wie zegt u, dat De Gruijter het verloren heeft? Is het niet evenzeer mogelijk dat Agnes, geen kans ziende om haar schrijven aan De Gruijter te doen bezorgen, het verloren heeft toen zij dit huis ontvluchtte?'

De advocaat schudde het hoofd en glimlachte even; men kon zien dat hij zich meer op zijn gemak gevoelde, toen het bleek dat de pastoor geloof begon te hechten aan zijne woorden. 'De bewijzen van De Gruijters medeplichtigheid zijn ontwijfelbaar,' sprak hij. 'Hedenmorgen, nog vóór de begrafenis mijner vrouw, heb ik een onderzoek doen instellen, waaruit gebleken is, dat De Gruijter gisterenavond omstreeks elf uren zijne woning verlaten heeft en niet teruggekeerd is, en ongeveer een uur geleden werd mij meêgedeeld, dat men aan zijn huis in groote ongerustheid over hem verkeert. Wanneer wij al deze bijzonderheden samenvatten, is het ontwijfelbaar, dat hij Agnes ontvoerd en mij blootgesteld heeft aan ongegronde beschuldigingen tegen u, waarvoor ik thans verschooning verzoek.'

De pastoor kon zijne ooren nauwelijks gelooven, zijn gelaat betrok en hij slaakte een diepen zucht.

‘Alles is mij nog even raadselachtig,’ sprak hij, ‘want ofschoon ik moet bekennen dat de bewijzen tegen hen getuigen, mag ik niet gelooven dat De Gruijter en Agnes zich zullen schuldig maken aan eene daad, waarover zij zich behoeven te schamen.’

‘Zij weten dat ik mijne toestemming tot een huwelijk geweigerd heb en het jeugdige bloed is onstuimig,’ bemerkte de advocaat.

De pastoor schudde het hoofd. ‘De aanleiding tot den afkeurenswaardigen stap moet alleen gezocht worden in het besef, dat uwe nicht zich hier in huis niet meer veilig mocht achten,’ sprak hij, ‘en ik heb de overtuiging, dat Agnes, die zich waarschijnlijk in de stad schuil houdt, mij zoodra mogelijk zal laten weten waar zij zich bevindt.’

‘Ik hoop dat uwe overtuiging bewaarheid zal worden,’ hernam Agylaeus. ‘Ofschoon ik in mijn volle recht zou zijn, wil ik Agnes niet bemoeilijken, dewijl ik haar reeds aan u had afgestaan, doch De Gruijter zal zijn welverdiende straf niet ontgaan; morgen wil ik een aanklacht tegen hem indienen, opdat de overheid de handen op hem kan leggen, zoodra hij zich in de stad mocht vertoonen. Voor het overige zal ik u bewijzen, dat ik van goeden wil ben, heer pastoor. Daar Agnes mijn huis ontvlucht is, mag ik mij ontslagen achten van mijn gegeven woord; ik ben echter bereid u de gevraagde schriftelijke verklaring te geven, in den ruimsten zin zelfs, doch meen op mijne beurt daaraan nu een voorwaarde te mogen verbinden.’

‘En welke is deze?’ vroeg de priester.

‘Het zal wel niet noodig zijn te zeggen, dat de brieven, die zich in uwe handen bevinden, van groot gewicht voor mij zijn,’ vervolgde Agylaeus; ‘ik ken uwe rechtschapenheid en uw gegeven woord is mij een voldoende borgstelling, doch wij zijn allen sterfelijk en zoolang die brieven niet vernietigd of onder mijne berusting zijn, blijft het zwaard van Damocles mij altijd boven het hoofd zweven. Wanneer ik afstand doe van eenige rechten mijner voogdijschap, is het niet meer dan billijk, dat mij ook eenige welwillendheid van uwen kant te beurt valt, want de eene dienst is den anderen waard.’

‘Weet gij wel, heer advocaat, dat ik de brieven slechts behoef te vertoonen om u onschadelijk te maken voor Agnes?’ vroeg de priester.

‘Dat is nog altijd zeer twijfelachtig, heer pastoor,’ antwoordde Agylaeus. ‘Vooreerst kunnen zij door u hooger geschat worden dan zij waard zijn; daarenboven heb ik invloedrijke vrienden en het zal u ook wel bekend zijn, dat men in den laatsten tijd niet zeer streng te werk gaat tegenover personen, die in nauwe betrekking staan met den hoogsten adel des lands.’

‘Helaas, dat is waar,’ sprak de priester, ‘men geeft gehoor aan raadslieden, die met den mond trouw zweren aan de Regeering en in het hart booze plannen smeden tegen Kerk en Staat; men meent door toegevendheid de uitbarsting te zullen voorkomen, die onvermijdelijk is.’

‘In elk geval,’ hernam de advocaat, ‘meen ik door mijne bereidwilligheid aanspraak te hebben op eenige concessie van uwen kant, en ik moet u dan ook met ronde woorden zeggen, dat ik onder de tegenwoordige omstandigheden niet willens ben u het verlangde bewijs anders dan tegen de gestelde voorwaarde ter hand te stellen.’

De pastoor dacht eenige oogenblikken na en zeide toen:

‘Wanneer gij den hopman ongemoeid laat en vrijwillig afstand wilt doen van uwe voogdijschap, zoodat iemand naar mijne keuze in uwe plaats als voogd kan worden benoemd, wil ik de bewuste brieven in uwe tegenwoordigheid verbranden.’

De advocaat nam zonder aarzelen dit voorstel aan, onder verbintenis, dat binnen weinige dagen aan het verlangen van den pastoor gevolg zou worden gegeven. Hij hield zijn woord, en de grijze priester, die er op rekende dat Agnes hem zoo spoedig mogelijk haar verblijfplaats zou bekend maken, achtte zich gelukkig, dat hij haar had kunnen onttrekken aan de voogdijschap van zulk een gevaarlijk man.

Agylaeus had hoog spel gespeeld, doch den inzet gewonnen. Wanneer de pastoor in de eerste dagen - hoe of op welke wijze dan ook - kennis had kunnen krijgen van de ware toedracht der zaak, Agylaeus zou een verloren man zijn geweest, dat wist laatstgenoemde zeer goed, want zijn vertrouwen op invloedrijke vrienden was slechts gehuicheld. De advocaat waagde dus veel, doch daar stond tegenover, dat hij bij het welslagen van zijn sluw aangelegd plan in het bezit zou kunnen komen van de compromitteerende brieven. Hij moest daaraan ook wel ten slotte zijn voogdijschap ten offer brengen, doch hij rekende op Willem Michielsz. en wist, dat Agnes goed bewaard was en ten minste gedurende de eerste maanden aan den invloed van den pastoor onttrokken zou zijn. Het ging Agylaeus als den jood, die een loterijbriefje verkocht, dat reeds uitgeloot was. Van de zijde des hopmans meende hij ook weinig te vreezen te hebben, de schout zou wel zorgen dat hij vooreerst het daglicht niet zag, dit eischten zijne persoonlijke belangen. En wat nu de toekomst betrof, zoo besefte hij wel dat de waarheid niet altijd verborgen kon blijven, doch hij wist ook, dat eerlang over het gansche land een opstand zou uitbarsten en hoopte alsdan in troebel water te kunnen visschen.

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

VIII.

Al deze gebeurtenissen waren niet in staat geweest Parijs tot bedaren te brengen, ja, het liet zich aanzien, dat de opstand door het wapenen en bataljonsgewijze indeelen der burgers zich eerst ging inrichten. Het indeelen der stad in zoovele kiesdistricten had reeds het aanzijn gegeven aan de clubs, die haren heilloozen werkkring reeds hadden aangevangen en zoovele onnoembare jammeren over Frankrijk en de hoofdstad zouden brengen. Reeds was Danton bezig in de club der Cordeliers zijne longen te oofenen, opdat hem later de rol van demagoog gemakkelijker zoude afgaan. Deze kiesdistricten of clubs begonnen reeds eigenmachtig op te treden en zich als policie der stad op te werpen. Personen, die verdacht waren de nieuwe beweging niet te zijn toegedaan, werden door hunne gevolmachtigden gevangen genomen, uit hunne huizen gehaald, des noods uit hunne bedden gelicht, om in de een of andere gevangenis de uitspraak van het volksgericht af te wachten. De gevangenissen begonnen ten gevolge hiervan dan ook reeds eene talrijke bevolking te krijgen, terwijl de adel en bloem van Parijs zich hier verdragen moest met gemeene misdadigers, in één woord, met het uitschot der stad.

Naast deze clubs waren het vooral de dagbladen, die Parijs voorbereidden voor de bloeden moordtooneelen, welke de omwenteling in haar gevolg zoude voeren. Terwijl Camille Desmoulins door zijne bloeddorstige geestigheden den parijzer *esprit* streelde en hem om zoo te zeggen verzoende met de gruwelen en ongerechtigheden, die er iederen dag plaats grepen, wist de kwaadaardige paardendokter Marat, door

zijne opstokende taal en lage verdachtmakingen, de booze driften van het gemeen op te winden en tot razernij te doen ontbranden. Marat spaarde niemand of niets en zelfs de Nationale Vergadering, die zich toch duchtig genoeg geweerd had, moest menig verwijt van lauwheid en flauwheid van hem hooren, zoodat men nu en dan verplicht was hem voor een poos achter slot en grendel onschadelijk te maken.

Geheel Parijs was in een soort Forum of Pnyx, wanneer wij deze woorden hierdoor niet ontwijden, herschapen. Ieder vak, ieder ambacht had zijn eigen plaats van bijeenkomst; herbergjongens, soldaten, schoenmakers, timmerlieden, metselaars, allen hadden hunne afzonderlijke pleinen of zalen met spreektribunes, waar men op ieder uur van den dag kon bijeenkomen, om over de duurte der tijden en de onmenschelijkheid der aristocraten, die van alles de schuld droegen, te klagen.

Lafayette zocht met zijne nationale garde zooveel mogelijk orde in deze wanorde te houden, al gelukte hem dit ook maar half. Met al zijne populariteit kon hij maar niet beletten, dat het gemeen zich tot dictator der stad opwierp en besluiten en plannen doordreef, welke hij als eerlijk man, die hij nog altijd was, moest verfoeien. De toestand werd nog verergerd door de duurte en het broodsgebrek, die in de stad heerschten; het koren was niet alleen aanmerkelijk in prijs gestegen, maar ook zoo schaarsch, dat er ernstig gevaar bestond voor een hongersnood. De bakkerswinkels werden letterlijk van den morgen tot den avond

te boven. Ik wil hier een enkel staaltje van den officieelen gidstoon van den oud-gediende leveren:

‘Hier ziet ge de slaapkamer van Z.M. De gouden boordsels der gordijnen, het borduursel en de galons hebben niet minder dan 800.000 gulden gekost, gelijk vermeld staat in de rekeningen, gevonden onder de nagelaten papieren van Z.M.’

‘Voor 800.000 gulden galon. 't Is om er gek van te worden!’ riep de student, en inderdaad, men moet die kostbare slaapkamer zien om er zich een denkbeeld van te kunnen vormen. Het goud is geheel zwart geworden en slechts enkele borduursels op de dekens vertoonen nog den schitterenden glans van het edele metaal, waarvan zij gewerkt zijn.

ONZE LIEVE VROUW VAN SUBIACO, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN BENOIST.

‘De heeren zullen nog wel meer verbaasd staan in onze schatkamers,’ zeide de gids, ons daarheen voerende, ‘want al de stukken daarvan zijn behoorlijk onderhouden en worden nog jaarlijks opnieuw schoongemaakt.’

De zoogenaamde schatkamers bestonden uit eene kamer met eene achterkamer, waarin zich een drietal kassen bevonden, die de schatten bevatten. Door hunne glazen deuren kan men den inhoud zien.

De gids had gelijk, zulk een rijkdom laat zich zelfs niet denken.

Ik zal alleen de voornaamste voorwerpen

opnoemen, daar eene uitvoerige beschrijving te veel plaats zou vragen. Het eerst waar ons oog op viel, en dat door zijne grootte boven de andere voorwerpen uitstak, was eene groep van St.-Joris met den draak. De figuur van den ridder is van goud, het paard van agaat met eene gouden schabrak en de draak van jaspis, terwijl bovendien het geheel bezaaid is met peerlen en diamanten. Verder vindt men er de kostbare kroon van Frederik V van de Paltz, welke in 1620 in den slag van Praag werd buit gemaakt, de kronen van keizer Hendrik den Heilige en van zijne gemalin Kunegonde van het jaar 1010, den grooten blauwen diamant, die tot de juweelen der beiersche kroon behoort, de paltzische peerl, die van nature half wit en half zwart is, enz.

EEN TELEGRAAF ZONDER DRAAD.

De kostbaarheden welke daar tentoongesteld liggen zijn niet te schatten, en wilde men de geschiedenis nagaan van alle voorwerpen, er zou niet zoo veel aan ontbreken om deze tot de geschiedenis van Duitschland te maken.

'Het is een echt duitsch museum van antiquiteiten, welker weerga men in Duitschland te vergeefs zal zoeken,' zeide de kapelaan; 'zijn rijkdom treft u, en gij hebt daar redenen voor, doch laat ons de kapel bezoeken en gij zult nog meer verbaasd staan.'

De oud-gediende volgde dien wenk en spoedig traden we de kapel binnen.

Pracht, kostbaarheid en glans wedieveren daar met elkaar om den voorrang, en waren onze oogen door de schatkamer niet verblind, we zouden een kreet nauwelijks hebben kunnen inhouden. De kapel schittert van goud, zilver, peerlen en gesteenten; de vloer is ingelegd met jaspis en amethist, de zoldering met lapis lazuli, de muren met mozaïek. De orgelpijpen zijn van zilver; verschillende beelden van gedreven zilver met gouden versierselen, waarin de kostbaarste diamanten flonkeren, prijken op het hoofdaltaar, dat zelf een meesterstuk is van beeldhouwwerk. Zulk eene kapel kan niet voor het publiek bestemd zijn, daar zelfs een onvoorzichtige voetstap er overgroote schade kan veroorzaken.

De professor, die zeer weinig met den katholieken eeredienst op had, ontkende luidop de waarde van zulk een luisterrijken tempel, en

ROODHUIDEN OP JACHT.

gebergte, op te zoeken, ondergingen zij menige duchtige neêrlaag, hetgeen echter voor de regeering der Unie telkens een nieuwe aanleiding was, om ook de vreedzame stammen te onderdrukken en hun grondgebied in beslag te nemen.

De Yankees beweren, dat het onmogelijk is met de Roodhuiden in vrede te leven en dus de uitroeiing, of ten minste de geheele verdrijving der indiaansche stammen, een noodzakelijk kwaad geworden is. Zij vergeten echter, dat de Roodhuiden de oorspronkelijke bewoners en dus de rechtmatige bezitters van het land zijn; doch behalve dat, bewijst het voorbeeld van het naburige Canada, dat blanken en Roodhuiden zich zeer goed met elkander verdragen kunnen, wanneer de eersten hun overmacht niet te zeer doen gevoelen en met vredelievende bedoelingen bezield zijn. In Canada leven de Indianen rustig en vreedzaam naast de Engelschen, ja, betoonen zich jegens hen zeer dankbaar voor de genoten bescherming en de welwillendheid, waarmede zij behandeld worden.

Daarenboven heeft de ondervinding geleerd, dat de Roodhuiden voor de europeesche beschaving niet onvatbaar zijn, vooral wanneer ze door het Kristendom tot de beschaving gebracht worden. Waar de katholieke missionarissen door de regeering in hun edel bekeeringswerk niet belemmerd werden, wisten ze spoedig rijke vruchten voor hun apostolischen arbeid te oogsten: door de overredende taal en wellicht nog meer door het verheven voorbeeld hunner deugden gesticht, en van de voortreffelijkheid van den kristelijken godsdienst overtuigd, boden zij zich in massa aan om gedoopt te worden, en eenmaal Kristen zijnde, was het eene gemakkelijke taak hunne zeden te verzachten en hen voor onze beschaving toegankelijk te maken.

De tactiek van de regeering der Unie heeft echter niet ten doel de verkristelijking der arme Indianen, zij wil hunne volkomen uitroeiing, zoo onbeschaamd uitgedrukt door de *New-York-Herald*, het invloedrijkste blad der Vereenigde Staten, wanneer het schrijft: ‘Generaal Sheridan behoort met het geheele leger der Unie naar het grondgebied der Indianen te gaan; hij blijve er, tot de laatste der Roodhuiden zich in zijne macht bevindt. Eerst dan zullen wij een duurzamen vrede genieten. Het land eischt het, slechts dat kan het volk bevredigen.’

De telegraaf is ongetwijfeld een van de vernuftigste en vooral van de nuttigste toepassingen der electriciteit. Snel als de gedachte vliegt het geschreven woord langs den ijzeren draad door zeeën en landen, om in één ondeelbaar tijdstip de reis om de aarde te maken. Toch is het laatste woord over deze schoone uitvinding nog niet gesproken. Onze lezers kennen reeds de uitwerking van de tegenwoordig zooveel geruchtmakende telephon of spreek-telegraaf en hoe dit werktuig het geluid tot op de verste afstanden overbrengt, waardoor personen, die uren ver van elkander verwijderd zijn, een regelmatig gesprek met elkander voeren kunnen. In Amerika heeft men onlangs proeven genomen, om de electriciteit ook zonder draad te doen voortplanten en wel door middel der gewone dampkringslucht.

De beroemde Amerikaan Franklin liet zijn vlieger op, om de geleiding der electriciteit, die zich in de lucht verzamelde, te bestudeeren; een ander amerikaansch geleerde, professor Loomis, heeft kort geleden proeven genomen met een tweetal vliegers, eveneens met het doel om de uitwerking der electriciteit na te gaan. De gewone koord was door koperdraad vervangen, terwijl de vliegers van ijzeren punten of pinnen voorzien waren. De professor kwam tot verwonderlijke uitkomsten.

Het koperdraad der beide vliegers werd met electrische toestellen, zooals ze bij de gewone telegraaf gebruikt worden, in verbinding gebracht, en de electrische stroom, langs den koperdraad opklimmende, werd door de dampkringslucht van den eenen vlieger naar den anderen geleid, zoodat men ook zonder onafgebroken draad en met de lucht tot geleider van het eene station naar het andere telegraphische depêches kon wisselen. Herhaalde proeven hebben echter bewezen, dat de luchtgeleiding niet bij alle weersgesteldheid voldoende is om den stroom sterk genoeg te doen zijn tot wisseling van depêches.

Ondanks deze hinderpaal is het nut der luchttelegraaf nochtans niet te ontkennen. In een onzer vorige afleveringen gaven wij eene beschrijving der militaire telegraaf van Trouvé; hoe doelmatig ook, kunnen er toch omstandigheden voorkomen, dat de noodzakelijke telegraaflijn niet kan gelegd worden. Blijkt de luchttelegraaf practisch te zijn, dan wordt de kabel onnoodig en kan men tot op een aanmerkelijken afstand seinen geven; volgens een amerikaansch tijdschrift plant de electriciteit zich tot op 16 kilometers afstands voort.

Victor Emmanuel.

Den 9 januari 1873 overleed Napoleon III; juist vijf jaren later stierf Victor Emmanuel. Het verschil tusschen het afsterven der beide vorsten en voormalige bondgenooten is echter nog al aanmerkelijk; terwijl Napoleon zich bij zijn overlijden in ballingschap bevond, en hij na kroon en scepter verloren te hebben, sedert lang naar lichaam en geest gebroken was, stierf Victor Emmanuel op den overweldigden troon gezeteld, in de kracht zijner jaren en het genot eener krachtvolle gezondheid. De onttroonde Napoleon en de gekroonde Victor Emmanuel vonden echter beiden een ontijdig einde, en hunne doodsklok zou luiden nog vóór het stervensuur sloeg van den grijzen Paus, op wiens bezittingen en rechten zij beiden zulke onrechtvaardige aanslagen gepleegd hadden. Evenals Napoleon, als vroeger Cavour, Cugia, Armellini, Fanti, is Victor Emmanuel van deze aarde gescheiden nog vóór den verdrukten Paus, den oudste en zwakste van allen.

Wij denken echter dat de overledene van het Quirinaal niet de schuldigste van 's Pausen vijanden is: niet uit aandrang, uit booze neiging, uit haat jegens de Kerk en den Paus bewoog Victor Emmanuel zich op de baan der kerkvervolging, zelfs niet uit vrije beweging; want, constitutioneel koning, werd hij veeleer op den noodlottigen weg voortgeschoven dan dat hij er anderen op voorging; hij was eenvoudig het werktuig der wereldburgerlijke revolutie, het werktuig, waarvan de geheime genootschappen en de in hun dienst staande ministers en hooge ambtenaars zich bedienden, om den Paus en de Kerk te belagen en de revolutie te doen zegevieren. Victor Emmanuel's schuld lag in zijne zwakheid en al erkennen wij, dat een zoodanige schuld reeds zwaar genoeg weegt, toch meenen wij hem meer te moeten beklagen dan te veroordeelen en valt de schuld in hare geheele zwaarte op de gewetenlooze aanleggers der wettelijke revolutie, die met de opkomst van Italië ook de kiem van zijnen ondergang in zich omdraagt, en, om zoo te spreken, het begin van het einde is.

Zonder ons verder in beschouwingen te verdiepen omtrent de grootte zijner schuld wat betreft de berooving van den Paus en andere vorsten in Italië, deelen wij onzen lezers eene korte levensbeschrijving van den overleden koning mede.

Toen Karel Albert, koning van Sardinië, den 23 maart 1849 afstand van den troon deed, bevond het land zich in zeer moeielijke omstandigheden. Sardinië was in een

ongelukkigen oorlog met Oostenrijk gewikkeld en de geweldige neêrlaag van Novara bracht het aan den rand van zijn ondergang. Toen Karel Albert's oudste zoon, Victor Emmanuel (geboren 14 maart 1820), de teugels van het bewind overnam, had deze al zijn geestkracht noodig om zich in die moeielijke omstandigheden staande te houden. Wel had hij reeds in menige ontmoeting met de Oostenrijkers van zijn persoonlijken moed blijk gegeven, maar dit alleen kon het land niet redden, daar het sardinische leger geheel verslagen en gedesorganiseerd was; hij koos daarom de wijsste partij, knoopte, zoodra de omstandigheden zulks toelieten, met den vijand onderhandelingen aan en gelukte er in, den 6 augustu een niet al te nadeeligen vrede met Oostenrijk te sluiten. Het denkbeeld reeds door zijn vader gekoesterd, namelijk Italië's eenheid, scheen hij verlaten te hebben.

Spoedig gaf hij echter aan de inblazingen van den beruchten Cavour gehoor, verklaarde de kerkelijke goederen als nationaal eigendom, nam de romeinsche uitgewekenen in zijn land op en vaardigde verscheidene wetten uit, strijdig met den geest der katholieke Kerk. Cavour wist hem tevens zóóver te brengen, dat hij het denkbeeld van de italiaansche eenheid weêr opvatte, terwijl hij tevens in 1855 als bondgenoot van Frankrijk en Engeland aan den Krimoorlog deelnam, teneinde zijn land een zeker gewicht te geven en beide Mogendheden gunstig voor zijne plannen te stemmen.

In 1859 kwam het eerste gedeelte van het programma der italiaansche revolutionairen tot uitvoering. Na zich van Napoleon's bondgenootschap verzekerd te hebben, verklaarde Victor Emmanuel aan Oostenrijk den oorlog en rukte hij, in vereeniging met een fransch leger, het Lombardisch - Venetiaansch koninkrijk binnen. De veldslagen van Magenta en Solferino woonde de koning in persoon bij en met Napoleon deed hij zijn zegevierenden intocht in Milaan. De vrede van Villafranca bevredigde de italiaanschgezinden maar half: wel werd Lombardië aan Piëmont afgestaan, maar Venetië bleef aan Oostenrijk, en de verdrijving der vorsten van Toscane, Modena en Parma en de aanhechting dezer landen aan Sardinië konden de ontevredenen nauwelijks bevredigen, te meer daar Victor Emmanuel genoodzaakt was Savoye en Nizza aan zijn bondgenoot Napoleon af te staan. Een strooptocht van Garibaldi tegen den koning van Napels, bracht echter met behulp der geheime genootschappen ook dit land aan Victor Emmanuel, die, nadat hem ook het grootste gedeelte van den Kerkelijken-Staat toegevallen was, den titel van koning van Italië aannam (26 Februari 1861).

Victor Emmanuel veranderde thans in schijn zijne politiek; in 1862 veroordeelde hij in eene proclamatie de oproerige pogingen van hen, aan wie hij de vergrooting van zijn rijk te danken had en zond zelfs een leger tegen Garibaldi af, die bij Aspromonte geslagen, gewond en gevangen genomen werd. Hij schonk de schuldigen echter niet alleen vergiffenis, maar eigende zich tevens de vruchten van hunnen roof en hun verraad toe.

Ondanks den revolutionairen oorsprong van het nieuwe rijk, werd Victor Emmanuel door alle gouvernementen van Europa als koning van Italië erkend; in 1865 verplaatste hij zijne residentie van Turijn naar Florence; een jaar later maakte hij van den oorlog, waarin Oostenrijk met Pruisen gewikkeld was, gebruik om de eerstgenoemde Mogendheid insgelijks te beoorlogen, en hoewel de Italianen zoowel te land als te zee (bij Custozza en Lissa) geslagen werden, verkregen zij niettemin Venetië, in welke stad de koning den 7 november (1866) zijne plechtige intrede deed.

Thans richtten de italiaansche vrijheidsmannen hunne blikken op Rome, de eenige stad, die met hare omstreken nog aan de eenheid van het koninkrijk ontbrak, en toen

Frankrijk in 1870 met Duitschland in oorlog kwam, trokken de helden aanstonds partij van deze gelegenheid om de Eeuwige Stad te bemachtigen, hetgeen, ondanks de heldhaftige verdediging van het handvol zouaven, aan de 60.000 italiaansche soldaten inderdaad gelukte. Hiermede was de reeks van gepleegde gewelddaden en rooverijen gesloten en de eenheid van Italië voltooid. Lang aarzelde de koning zijn zetel naar Rome over te brengen; blijkbaar zag hij er tegen op met zijn doorluchtig slachtoffer, den grijzen Pius IX, in dezelfde stad te wonen, en toen staatkundige overwegingen hem er eindelijk toe noopten, verbleef hij zoo weinig mogelijk in de Eeuwige Stad, waar alles hem verweet aan welke onwaardige middelen hij de kroon van Italië te danken had.

Laten wij echter in ons oordeel niet te streng zijn, te meer daar Victor Emmanuel eenige uren voor zijn dood nog gelegenheid gehad heeft zich met God te verzoenen en de HH. Sacramenten der stervenden te ontvangen.

Onze lieve vrouw van Subiaco.

Wanneer men de Eeuwige Stad verlaat langs den tiburtijnschen weg en aan de eenzame streek komt, welke eertijds bezaaid was met tallooze villa's, omgeven door vruchtbare akkers, ziet men plotseling het sabijnsche gebergte voor zich.

Bij dit gezicht betreurt men het niet, dat van de villa's nog slechts hier en daar een ruïne is overgebleven, en wat de vruchtbare akkers aangaat, het pittoreske landschap met zijne schilderachtige heuvels, langs welke kleine watervallen naar beneden storten en zich in de vlakte tot een stroompke vormen, boeien het oog zoo zeer, dat het tegenwoordig niet minder druk bezocht wordt dan vroeger.

Op een dezer hellingen ligt een klein stadje, geheel in middeleeuwschen bouwtrant, met nauwe, kronkelende en steile straten, het stadje Subiaco.

Deze oude stad, welks naam (*Sub lacum*) afkomstig is van de oude meren, aangelegd voor eene villa van Nero, bezit ruïnen van alle tijdperken. Naast corinthische kapiteelen liggen moorsche zuilen en gothische vensters, alsmede zeer vele beelden.

Te Subiaco stichtte de H. Benedictus van Nursia zijne orde, die later om haar werkkracht, wetenschap en geloofsiever de Kristenwereld als een licht zou bestralen.

Het was insgelijks daar, in het klooster der H. Scholastica, dat op aansporen der nakomelingen van den H. Benedictus twee boekdrukkers, Conrad Sweynheym en Arnold Pannartz, in 1462 de eerste drukkerij in Italië oprichtten. Het eerste werk, dat van hunne persen kwam, was getiteld: DONATUS, *Pro puerilis*, dat wil zeggen, *Spraakkunst voor kinderen, door* DONAT. De overlevering zegt, dat er van genoemd werk slechts driehonderd exemplaren werden gedrukt, terwijl de vernielende handen van hen, voor wie ze bestemd waren, zelfs het laatste blaadje er van vernietigd hebben.

Subiaco had intusschen nooit eene groote beteekenis. Alleen in de zestiende eeuw hadden de letterkundige werken, die er gedrukt werden, een grooten naam.

Tegenwoordig wordt het uitsluitend bezocht door reizende kunstenaars en geleerden, aangetrokken door zijne prachtige ligging, de eenvoudige zeden en gewoonten zijner bewoners, wier geest niet besmet is door de aanraking met de hedendaagsche beschaving.

De heer Benoist heeft er eene schilderij aan gewijd, getiteld: *Onze Lieve Vrouw van Subiaco*.

Op den hoek eener straat, boven op een muur, welke door een landelijk dak bekroond is, prijkt een eenvoudig en klein Moedergodsbeeldje, dat door de geloovigen van het stadje en der omstreken zeer vereerd wordt.

Allen komen er bidden en er hunne kleine geschenken neerleggen, als bloemen, rozenkransen en kleine medailles. De *pifferari* zullen nooit het stadje verlaten, zonder eerst voor het wonderdadige beeld eenige hunner schoonste melodieën te hebben doen hooren.

Geïllustreerde reisschetsen.

IX.
Munchen.

Den volgenden morgen aan het ontbijt ving terstond een gesprek aan over den beroemden architect Leo von Klenze, aan wien Munchen de meeste zijner kunsttempels te danken heeft. De professor was natuurlijk in de wolken, en onze architect erkende ten volle de groote gaven van Von Klenze, ten gevolge waarvan het gesprek zeer levendig werd.

Uit hetgeen ik hoorde, kwam mij de geschiedenis van den grooten bouwmeester het belangwekkendste voor, waarom ik haar in 't kort wil meèdeelen.

Leo von Klenze werd in 1784 in het Hartzgebergte geboren en toonde in zijne jeugd reeds eene groote neiging voor de bouwkunde. Op zestienjarigen leeftijd naar Berlijn gezonden, waar hij werd opgenomen in het gezin van den architect Gilly, zeide hij de rechtsstudiën vaarwel en deed toen eene reis door Frankrijk en Engeland en vervolgens door Italië.

Zoo goed had hij geprofiteerd van zijn tijd, dat hij reeds in 1808 hof-architect te Kassel werd, waarna hij in 1813 te Munchen kennis maakte met den kroonprins Lodewijk, die hem eene plaats aan het hof van diens vader, koning Maximiliaan, bezorgde; van dat tijdstip af begon Von Klenze zijn aanzienlijken arbeid.

De Glyptotheek (museum van beeldhouwwerken), het Odeon, de nieuwe vleugel van het Ministerie van Oorlog, de Allerheiligenkerk en de Pinacotheek (museum van schilderijen) verrezen kort na elkander, en vooral toen Lodewijk den troon beklom werd er geen bouwplan gemaakt zonder Von Klenze.

‘Naar ik bemerkt heb,’ zeide de student, ‘getuigen de meeste gebouwen, dat Von Klenze eene groote voorliefde heeft voor den griekschen stijl.’

‘Welke hij met den koning deelt,’ antwoordde de architect. ‘Daarom heeft hij langen tijd in Griekenland doorgebracht, ten einde daar bij de uitgraving en restauratie der antieke gedenkteekenen zijne studiën te voltooien. Doch wij moesten nu een bezoek gaan brengen aan de Pinacotheek, dan kunt gij een zijner grootste werken bewonderen.’

Wij stapten naar buiten en bevonden ons weldra in het park, waarin het schilderijmuseum is gelegen. Het is een indrukwekkend gebouw in den renaissance-stijl der romeinsche paleizen opgetrokken, en vooral de zuidzijde maakt een diepen indruk. Zijn dubbele rij rondboogvormige vensters, welke gescheiden zijn door ionische zuilen, wordt gekroond door een gevel, waarop als wachters en wegwijzers de beelden der meesters staan, die in de kristelijke schilderkunst eene nieuwe richting vertegenwoordigen.

Wij wandelden er rondom heen ten einde den gewonen ingang te zoeken, aan de oostzijde gelegen en kenbaar door de twee steenen leeuwen, die bij de trap staan. Binnengaande kwamen wij 't eerst aan eene galerij, vanwaar rechts een trap naar het hoofdgebouw voert, terwijl links zich de gang met 25 loges bevindt.

De loges vormen eene galerij, die toegang verleent tot de noordelijke zalen. De galerij is in arabesken stijl gebouwd en met frescoschilderingen versierd, terwijl de groote vlakken der muren tooneelen voorstellen uit het leven der beroemdste schilders. In de arabesken en allegorische figuren, leest men de grondgedachten over het wezen, den oorsprong en vooruitgang der schilderkunst, alsmede de verhouding van enkele scholen en meesters tot elkander.

‘Dit alles is het werk van Peter von Cornelius,’ zeide de architect, ‘en getuigt van diens grondige studie der schilderkunst en bouwkunde. Het meubelen der loges werd aan professor Zimmerman opgedragen, en ook daarin zult gij een genie erkennen. De eerste dertien loges bevatten de geschiedenis der italiaansche schilderschool tot Raphaël, de andere twaalf die der nederlandsche, fransche en duitsche kunst tot

Rubens. Beide rijen beginnen aan het uiterste punt der hal en vereenigen zich in het midden, in de loge van Raphaël, als het gemeenschappelijk middelpunt der nieuwere kunst?'

'En de zalen?' vroeg ik.

'De zalen zijn negen in getal met drie en twintig kabinetten. Zij tellen te samen 1269 schilderstukken, grootendeels door verschillende vorsten geschonken, behalve de stukken die uit de beiersche kloosters zijn geroofd en andere die te Parijs en in Italië werden aangekocht.'

'Het is onbegrijpelijk hoe men zulke schatten heeft kunnen verzamelen,' zeide ik.

'Ik moet u opmerken,' zeide de kapelaan, 'dat gij hier behalve de galerij van Munchen nog de schatten zult zien van de dusseldorfsche galerij, die de peerlen der nederlandsche schilderkunst bezat, de schleiszheimer en mannheimer verzameling, de slotgalerij van Tweebruggen en de verzameling van Boisserée. Al deze galerijen werden hier vereenigd.'

'Het gebouw schijnt nog niet oud te zijn,' zeide de student.

'Op den 7 april 1826, den geboortedag van Raphaël, werd door koning Lodewijk de eerste steen gelegd,' antwoordde de professor. 'Op dezen steen leest men o.a.: 'In dit gebouw wordt bewaard: eene verzameling van grieksche schilderstukken op aardewerk, kopergravures, penteekeningen en de rijke verzamelingen der nieuwere schilderkunst van 't begin tot op onzen tijd.' De bouw was in 1830 voltooid, en eerst tien jaren later was men met de loges gereed.'

'De penteekeningen bevinden zich in de benedenverdieping,' voegde de kapelaan er tot opheldering bij. 'Het zoogenaamd prentenkabinet bevat niet minder dan 300.000 stuks, welke nauwkeurig van den vroegsten tot op den tegenwoordigen tijd gerangschikt liggen. Beneden vindt men ook de collectie vazen, waarvan de steen melding maakt.'

Ik deed het voorstel om enkele kabinetten te gaan zien.

'Zeker,' antwoordde de kapelaan, 'doch onze tijd is te beperkt, om alles te kunnen zien. Indien de heeren het goedvinden zullen wij alleen aan de nederlandsche meesters een bezoek brengen; deze hebben niet minder dan 9 zalen en kabinetten noodig, terwijl een zaal en een kabinet geheel worden ingenomen door Rubens.'

De professor mompelde zoo iets van duitsche school, van voorrang en ik weet niet wat meer, doch wij volgden reeds den kapelaan, die ons voorging. Adriaan Brouwer, van Dijk, Gerard Dou, Van Everdingen, Van der Laar, Frans Mieris, Van der Neer, Rembrandt, Rombouts, Rubens, Ruijsdael, Schalken, Schelfhout, Snijders, Teniers en Van der Werff, deze namen, welke ik hier alphabetisch neerschrijf, zijn de roem der Pinacotheek, en hunne stukken bieden zulk een rijke verscheidenheid aan, dat een kunstenaar geen betere plaats zal vinden om de nederlandsche schilderkunst te bestudeeren.

Vooral de godsdienstige onderwerpen van Rubens, waarvan er een tiental aanwezig zijn, moeten zelfs een oppervlakkigen beschouwer eerbied afdwingen voor dat reuzengenie, en ik wil gaarne verklaren, dat ik nimmer een goed denkbeeld had gehad van de scheppingskracht van dien schilder voor ik zijne *H. Drievuldigheid* en *Paulus' bekeering* zag.

Rembrandts portretten, Teniers' landelijke tooneelen, Ruijsdael's landschappen en Mieris' genrestukjes mogen aantrekken om hun coloriet en trouwe nabootsing der natuur, bij Rubens is dit iets anders: zijn penseel schept en scheppende voert hij u in de wereld zijner grootsche opvattingen.

Meer dan voldaan verlieten we het trotsche gebouw, om naar het koninklijke paleis op het Max-Jozefs-plein te wandelen, waarvoor ons eene toegangskaart was verleend.

Onderweg hield de professor eene strafrede op de eenzijdigheid der Hollanders, die, zelfs in den vreemde, alleen van hunne eigen groote mannen willen spreken en hen bewonderen, zonder die van andere landen te waardeeren. Niemand gevoelde echter lust daarop te antwoorden daar elk onzer wel inzag, dat men dien lastigen Duitscher toch niet zou kunnen bevredigen.

Het koninklijke paleis bestaat uit drie hoofdafdeelingen: de oude residentie in het midden, waarbij zich ten noorden de zaalbouw en ten zuiden de koningsbouw aansluiten. In den koningsbouw werden wij alleen toegelaten in de benedenverdieping, waar wij in vijf zalen onbeschrijfelijk schoone fresco's bewonderden, die tooneelen uit het Nevelingenlied tot onderwerp hebben. De bovenverdieping, welke de koning in gebruik heeft, was ontoegankelijk.

In de oude residentie werden wij echter schadeloos gesteld voor die kleine teleurstelling, zoowel om de schatten van kunst en antiquiteit, als de beleefdheid van den oud-gediende met het houten been, die hier als cicerone dienst deed.

Het eerst bracht hij ons naar de kamers van keizer Karel VII, welke nog in denzelfden toestand verkeeren, als toen deze vorst ze bewoonde. De pracht er van gaat alle beschrijving

belegerd, onafzienbare rijen vrouwen zag men den geheelen dag *queue* maken in de straten, wachtende met het onuitputtelijk geduld, den bewoners van Parijs eigen, tot de beurt aan elk van haar kwam, om, waar zoovelen waren voorgegaan, misschien een uitverkochten winkel te vinden.

Wij moeten thans weêr terug naar Versailles. De koning toonde maar weinig genegenheid, om al de besluiten en hervormingen, die de goedkeuring der Nationale Vergadering verworven hadden, te onderteekenen en eerst en vooral kon hij zich met de verklaring der zoogenaamde menschen-rechten niet verzoenen. Toch bleef hij in zijne besluiteloosheid volharden. Het fransche koningschap had reeds veel van zijne macht en luister verloren en niemand aan het Hof kon het zich verbergen, dat men een nog donkerder verschiet tegemoet ging. De Nationale Vergadering toch kwam er rond voor uit, dat zij den koning slechts als den hoogsten ambtenaar van den Staat beschouwde, als den uitvoerder van de bevelen des volks. De wetgevende of liever wetafbrekende arbeid, door haar reeds tot stand gebracht, bewees dat de monarchie niets goeds van haar te wachten had en haar onmogelijk langer op haar vernieling spoor kon volgen. Nog minder had men van het volk te hopen, dat nu in alle steden bijna in opstand was gekomen en het koninklijk gezag met voeten trapte. Wel telde men nog aanhangers bij honderdduizenden, maar wat vermochten deze waar geen hoofd, geen macht was en waar de koning het voorbeeld gaf de eischen van zijne oproerige onderdanen in te willigen. Dat de koning gedwongen en hem geweld werd aangedaan, verminderde de kracht der goed gekeurde besluiten niet, maar belette wel, dat de trouw gebleven vazallen openlijk zijne partij namen en voor zijne rechten in de bres sprongen. Ieder aan het Hof was overtuigd, dat deze toestand niet langer kon duren en dat de koning zich op de een of andere wijze moest losrukken van de doodelijke omarming, zoowel der Nationale Vergadering als van het parijzer gemeen.

EEN OPPERHOOFD DER ROODHUIDEN.

Een onbestemd, onuitgewerkt plan begon in sommige hoofden op te komen, en ook de koning schijnt daaraan zijne goedkeuring gehecht te hebben, ofschoon de uitvoering, zooals bij alle besluiten door het Hof genomen, tot op het laatste oogenblik onzeker bleef. De koning zou met het geheele hofgezin naar Metz vluchten, waar generaal Bouillé nog over eene indrukwekkende, trouwgebleven troepenmacht beschikte. Lodewijk zou zich, na behouden aankomst, aan het hoofd van dit leger stellen, eene proclamatie aan de natie uitvaardigen, waarin hij de Nationale Vergadering ontbinden, alle besluiten en hervormingen, hem afgedwongen, van nul en geener waarde verklaren, en alle hem trouw gebleven Franschen zou oproepen, om zijne geschonden rechten te verdedigen.

Dit plan bleef voorloopig een geheim en men begon reeds naar maatregelen uit te zien om zijne verwezenlijking een stap nader te brengen. Tot nu was de wacht van het koninklijk paleis toevertrouwd aan de zwitsersche lijfgarde en de nationale garde. Van de zijde van het Hof had men sommige ernstige redenen van klagen over de nationale garde, waarom men een verzoek tot de Nationale Vergadering richtte, om hunne plaats als wachtpost bij het paleis te laten innemen door het vlaandersche regiment, voor het grootste gedeelte uit edellieden samengesteld, welk verzoek tot groote tevredenheid der nationale gardisten, die zich als wachters van het koninklijk paleis minder op hun plaats gevoelden, bereidvaardig werd ingewilligd.

Het vlaandersche regiment en de dragonders kwamen over en betrokken te Versailles hunne kwartieren. De zwitsersche lijfgarde bood den officieren van het

regiment een feestmaal aan als welkomstgroet en als verbroederingspand tevens, en het Hof stond hiervoor de grootste zaal van het paleis, die sedert het bezoek van keizer Joseph niet meer gebruikt was, vrijwillig af. Zooals te denken viel, ging het vroolijk op dit feestmaal toe; meer dan eens werd de gezondheid gedronken van den koning en de koningin en menig glas op hun welzijn geledigd. Eeden van toewijding, gehechtheid en trouw tot den dood gingen met de kurken der champagne-flesschen naar omhoog; de driekleur werd afgerukt en daarvoor de witte kokarde weêr opgestoken; de tegenwoordigheid der hofdames bracht er het hare toe bij om den moed en de begeestering der jonge helden nog meer op te wekken. Te midden van die opgewondenheid verscheen eensklaps de koning, vergezeld van de koningin, die den kleinen dauphin op de armen droeg. Thans berstte de begeestering in een enkelen kreet van toewijding los; de muziek speelde *o Richard, o mon roi, l'univers t'abandonne,* terwijl zoovele getrokken degens de gesproken woorden van trouw bezegelden. De hofdames spelden witte strikken op de borsten der stoute woordvoerders, terwijl de deurvleugels wijd werden opengezet, om ook den minderen soldaten toegang te verschaffen en hen getuigen te doen zijn van de vervoering, die zich hier openbaarde. Verder behoeven wij over dit feest niet uit te weiden. Niemand heeft zeker het recht de betooning van trouw, hier gedaan, te veroordeelen, maar bitter zou der koninklijke familie toch dit feest berouwen, daar het aanleiding zou geven tot een der grootste schanddaden, die in de fransche omwenteling hebben plaats gehad, tot een der diepste vernederingen, waaraan de koninklijke familie is onderworpen geworden.

De mare van dit feest, van wat er gesproken en gedaan was, verspreidde zich spoedig door Parijs en verwekte daar eene diepe verbittering, nog aangewakkerd door de overdreven lezing, welke er de dagbladen van gaven. De demagogen waren natuurlijk onmiddellijk bereid van hoogverraad te spreken, hier aan de natie gepleegd; men had de driekleur met voeten getrapt en geweigerd de gezondheid der natie te drinken. Marat moraliseerde, dat men te Versailles feest vierde, terwijl het volk te Parijs verhongerde en was van meening, dat de aristocraten op last des konings en der koningin het koren opkochten om Parijs te laten doodhongeren; op deze wijze zocht men in het feest eene nieuwe aanklacht tegen het koningschap te vinden.

Ook door de Nationale Vergadering werd het op 't feestmaal voorgevallene slecht opgenomen, en nog te meer gewicht hechtte men aan de zaak, omdat de plannen van het Hof niet verborgen hadden kunnen blijven en verscheidene afgevaardigden reeds ingewijd waren in de geheimen en den toeleg van het hofgezin.

De koning moest te Parijs komen en zijn intrek nemen in de Tuileriën, dit was de wensch en begeerte zoowel van de Nationale Vergadering als van het parijzer volk, al streefde elk hierbij ook een eigen doel na. De Nationale Vergadering wilde om alles ter wereld niet, dat de koning het land verliet en te Metz of over de grenzen hulp ging zoeken tegen zijne oproerige onderdanen. Het was onmogelijk te Versailles de wacht om het koninklijk paleis zoo nauw te trekken, dat hij niet kon ontkomen en thans, nu de wacht van het paleis door het vlaandersche regiment en de dragonders, die den koning geheel waren toegewijd, werd betrokken, was het zooveel te moeielijker. Men begreep nu, dat men eene dwaasheid begaan had door de nationale garde te hebben laten vervangen door het leger.

Bij het gros der Parijzenaars waren echter andere bedoelingen in het spel; de tegenwoordigheid des konings te Parijs, meende men, zou den nood, die in de stad heerschte, doen ophouden; het Hof toch zou wel zorgen dat er koren en brood kwam, en bovendien was de koning uit zijne omgeving gerukt, van wier plannen men niets

goeds verwachtte, en onmiddellijk in de macht gesteld der Parijzenaars, die alsdan hun invloed wel zouden doen gelden.

Dit alles gaf aanleiding tot het beruchte vrouwenoproer of den tocht naar Versailles. Zonder twijfel waren hierbij opwinders in het spel, al heette het ook, dat de beweging geheel uit zich zelve was voortgekomen. De demagogen verstonden toen even goed als nu de kunst, hunne intriges en beroeringen te maskeren en het toeval de schuld te geven, van wat slechts sluw overleg en opzet was. Men meent zekere bewijzen te hebben, dat de hertog van Orleans de booze geest was van deze beweging en haar door zijn geld heeft in het leven geroepen.

Den 5 october bewoog zich eene onafzienbare menigte van het laagste vrouwelijk gemeen door de straten van Parijs; men kon toen nog niet gissen wat zij in den zin hadden; men meende eerst dat zij een aanval op het *Hôtel de Ville* wilden doen. Eensklaps grijpt een jonge vrouw de trom uit de hand van een nationalen gardist en begint daar op de menigte bijeen te trommelen onder den kreet van 'brood! naar Versailles!' De oproeping was gedaan en de afschuwelijke amazonen, van alle kanten opgedaagd, begonnen zich aaneen te sluiten en plantten het wachtwoord van straat tot straat voort. De eerste gang is echter naar het stadhuis, waar men wapens denkt te vinden. De vestibule wordt ingenomen en het gebouw van onder tot boven doorzocht. Maillard, een der helden van de Bastille, die zich op het stadhuis bevindt, wordt geprest zich aan haar hoofd te stellen.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 18]

Errata.

Door eene onbegrijpelijke vergissing zijn in ons vorig nummer de pagina's verkeerd geplaatst. De tweede en derde pagina zijn op de plaats der zesde en zevende terecht gekomen en omgekeerd. Bij lezing worde dus de volgende orde in acht genomen: Eerst bladzijde 129, waarop de titel staat en daarna bladz. 134, 135, 132, 133, 130, 131 en 136. De onderzoekende lezer zal deze fout zelf wel reeds opgelost hebben.

De groote telescoop te Parijs. - Kashgar. - Tentoonstellingen in Amerika.

De sterrenhemel levert onuitputtelijke stof op tot waarnemin gen voor den geleerde, tot uitstorting zijner poëzie voor den dichter. De eerste tracht zijne geheimenissen te begrijpen, de laatste bezingt ze, en zoo hebben we aan de sterrekunde talrijke bewonderenswaardige werktuigen en schitterende ontdekkingen, maar ook ontelbare verzen te danken. Geen aanlokkender stof inderdaad voor den dichter en.... den rijmelaar, dan het diepe, donkerblauwe uitspansel met zijn groot getal fonkelende lichten, als zoovele lampen aan het firmament hangende, nu in helderen glans pralende, dan weêr door een wolkensluier voor het oog bedekt, altijd afwisselende in glans en stand, altijd nieuw en altijd schoon, maar altijd ondoorgrondelijk als de groote Schepper, die den onmetelijken sterrenhemel uit het niet te voorschijn riep.

LUCIAAN JOTTRAND.

Toch heeft de wetenschap reeds menige wondervolle ontdekking gedaan, en al moge het menschelijk verstand te kortzichtig zijn om al de geheimen van Gods wijde

schepping te doorgronden, een goed deel is reeds opgelicht van den sluier, die het onmetelijk uitspansel aan 's menschen oog onttrekt. De sterrekunde heeft in de ruimte millioenen nieuwe werelden aangewezen, zij heeft die wereldbollen door vernuftige werktuigen dichter bij de aarde gebracht en hun vorm bepaald, hunne wetten geregeld, hunne grootte gemeten.

Van al de hulpmiddelen, waarvan de sterrekundige zich bij zijne waarnemingen bedient, is ongetwijfeld de telescoop de vernuftigste en doelmatigste. Klein en onaanzienlijk in zijn oorsprong, is de telescoop langzamerhand tot een betrekkelijken trap van volmaaktheid gebracht, en door de verschillende toepassingen der wetenschap tot een machtig en wonderlijk instrument geworden in de hand van den bekwamen sterrekundige, die met een zoodanig werktuig gewapend de afstanden als vernietigt en den sterrenhemel in zijne diepste geheimen weet te bespieden.

Tegenwoordig hebben bijna alle groote hoofdsteden en gunstig gelegen punten hunne sterrewachten, die met de telescopen machtige hulpmiddelen zijn in de hand onzer geleerden en door waarneming en onderlinge samenwerking reeds menig wondervol resultaat hebben opgeleverd. Een der schoonste en doelmatigste werktuigen van den nieuweren tijd is voorzeker de groote telescoop van het observatorium te Parijs, een werktuig, welks samenstelling niet alleen een tijdverloop van twintig jaar en ontzaglijke geldsommen, maar ook het scheppend genie en een ongehoorde inspanning en taai geduld van verschillende groote werktuigkundigen eischte. Het is natuurlijk niet de inrichting van den kolossalen ijzeren cylinder, maar de samenstelling der oogglazen en spiegels van ongemeene grootte, welke tot zoovele eigenaardige bezwaren aanleiding gaf.

De beste telescopen bevatten tot heden glazen, welker middellijn gewoonlijk variëerde tusschen de 40 à 80 centimeters; glazen van grooter afmeting konden tot voor weinige jaren niet geslepen worden, doch door volharding en geduld benevens hot aanwenden van alle hulpmiddelen der wetenschap gelukte men er in, uit een glasblok van 700 kilogram een oogglas te slijpen, dat volkomen aan het doel beantwoordde en eene middellijn van 120 centimeters bezat. Ook de noodige brandspiegels kwamen na eindelooze inspanning en vele mislukte proeven gereed en de arbeid, in 1855 ontworpen en begonnen kon in 1875 als geëindigd en gelukt beschouwd worden.

De samenstelling van den cylinder en de overige werktuigen was nu slechts bijzaak, ofschoon het geene geringe zorgen verwekte, een massa van 10.000 kilogram - het gewicht van den telescoop - op de meest geschikte en gemakkelijkste wijze in beweging te kunnen brengen en te besturen. Het kolossale werktuig, dat 190.000 franken gekost heeft, bevindt zich thans sedert bijna twee jaren op het observatorium te Parijs. In onze aflevering is de telescoop in den vereischten stand gesteld en naar den hemel gewend. De wenteltrap op den achtergrond, waarmede men naar den top van het werktuig klimt, is beweegbaar en kan over de gelegde spoorstaven rondom den telescoop bewogen worden. Overigens zijn al de onderdeelen zoo doelmatig aangebracht, dat het reusachtige gevaarte met gemak naar de verschillende standen gesteld kan worden.

Parijs is natuurlijk zeer fier op zijn schier eenigen telescoop en hoopt in de toekomst met de meest beroemde sterrewachten te kunnen wedieveren.

In eene vroegere aflevering deelden wij het een en ander mede over de herbergen en de spijzen der bewoners van het emiraat Kashgar, thans geven wij eenige bijzonderheden omtrent het landschap en de stad zelve. Wij zeiden reeds vroeger,

dat op het karakter der Kashgareezen niet zeer te roemen valt en ze als dieven en roovers, zelfs in Azië, geen al te gunstigen naam hebben. Met zulke karaktertrekken laten ze zich natuurlijk weinig aan den landbouw gelegen liggen, ofschoon het vruchtbare gewest bij eenige bewerking een overvloed van vruchten zou

opleveren. Voor den handel zijn zij echter als in de wieg gelegd en een goed deel van den tusschenhandel van Rusland met China bevindt zich in hunne handen. In den herfst komen talrijke karavanen, gewoonlijk 5 tot 800 kameelen sterk, uit Groot-Bucharije te Kashgar aan. De Russen voeren in: pellen, koper, staal, pelswerk, fluweel, ijzerwaren en suiker, terwijl ze daarvoor thee, rabarber, zijden stoffen, die grootendeels uit China komen, inruilen. Kashgar is wegens het drukke verkeer een der aanzienlijkste handelssteden van Midden-Azië; hier waren dan ook vertegenwoordigers van alle handeldrijvende volken van af Siberië tot Britsch-Indië. Overigens bezit de stad zelve talrijke fabrieken, die vooral gouden en zilveren stoffen, linnen, tapijten, zijden stoffen enz. opleveren.

Kashgar ligt niet ver van de grenzen tusschen China en Groot - Bucharije, telt 40 à 50.000 inwoners en is door een muur omringd, die door zes poorten en torens verdedigd wordt. De stad bezit 70 scholen, 8 karavanserijen en verschillende groote bazaars. Bij gebeurlijke uitbreiding van het handelsverkeer tusschen Rusland en China kan de stad van groote beteekenis worden. Behalve door Russen is Kashgar nog zeer weinig door de Europeanen bezocht.

De Yankee is excentriek als de Engelschman, met dit verschil nochtans, dat de eerste alles in het groot drijft en zijne zonderlingheden een *éclat* hebben, die hem belachelijk maakt, maar waardoor toch het hoofddoel wordt bereikt: het trekt de opmerkzaamheid en doet van zich spreken.

Onder de echt amerikaansche schouwspelen van den laatsten tijd mogen voorzeker, zelfs in onze eeuw van tentoonstellingen, twee exposities gerekend worden, in de Vereenigde-Staten in de mode gekomen - katten- en kinder-tentoonstellingen. De eersten zijn in verschilende steden der Unie gehouden en de amerikaansche bladen geven hoog op van het interessante dier exposities. Die te New-York bevatte talrijke allermerkwaardigste exemplaren en lokte duizenden bezoekers. Het geheele kattenhoudende en kattenlievende publiek had dan ook zijne bijdragen geleverd; zoo vond men onder de miauwers katten, die den eerbiedwaardigen leeftijd van het vierde gedeelte eener eeuw waren te boven gegaan, katten bijna zoo groot als lammeren en klein als onze veldratten; voorts katten, die zich in de geschiedenis van het oord een naam gemaakt hadden, alsmede monsterkatten met acht pooten, met den kop van een visch en horens als een geit. Liefhebbers beweren, dat de tentoonstelling volkomen gelukt is en met recht de algemeene bewondering heeft opgewekt. De katten-tentoonstelling-manie dreigt zich dientengevolge over het geheele land uit te breiden.

Niet minder succes hadden de kindertentoonstellingen; deze gingen echter niet van vereenigingen, maar van particuliere personen uit en waren dan ook slechts een zuivere speculatieve onderneming. De Yankee weet uit alles geld te slaan, zelfs uit den moederlijken trots, en zoo werden de moeders en voedsters van een district der hoofdstad uitgenoodigd, hare kinderen een zeker aantal dagen te exposeeren, waarna er premiën zouden uitgeloofd worden voor de liefste, zoetste, dikste, lichtste en merkwaardigste kinderen en nog voor een menigte dier bijvoegelijke naamwoorden in den superlatief meer. Tot groot verdriet der zuigelingen en ex-zuigelingen, maar tot vreugde der respectieve moeders en voedsters, bestonden die premiën niet uit smakelijk banket of zoete suikerwerken, maar uit gouden en zilveren medailles, aan kleurrijke linten opgehangen. Voor iedere merkwaardigheid in hare soort werd eene

zoodanige medaille toegekend en bij slot van rekening bleek het, dat de 'ondernemer' zich in eene belangrijke winst verheugen mocht: de bezoekers waren in zoo groote menigte toegestroomd, dat de man hoogst voldaan zijne 'industrie' elders ging voortzetten. Het scheelde echter weinig, of hij ware het slachtoffer geworden van de verontwaardiging der niet-bekroonde moeders, die in billijken toorn losberstten over het feit, dat hare lievelingen - Vader Cats zegt immers, dat ieder zijn uiltje een valk meent te zijn - gepasseerd waren. Slechts ternauwernood ontsnapte de ondernemer met zijn buit aan de samenspanning der verongelijkte moeders.

Later heeft de man zijne zaak te Philadelphia voortgezet, opnieuw reusachtige biljetten doen aanplakken, advertentiën geplaatst en bij trommelslag zijn voornemen bekend gemaakt. Ook hier zou het medailles regenen, en talrijk kwamen de moeders met hare kleinen op, talrijker nog het nieuwsgierige entree-betalende publiek. De expositeur heeft echter het einde der geschiedenis niet afgewacht; misschien bedenkende dat men niet tweemaal een zelfde gevaar behoort te trotseeren, heeft hij, vóór de uitreiking der medailles, zijne biezen gepakt, aldus den geheelen buit medevoerende en de onthutste moeders in diepe verslagenheid achterlatende.

Luciaan Jottrand.

Luciaan Jottrand (vader) is den 18 december 1877, na een veelbewogen leven, te Brussel overleden. Hij werd den 30 januari 1804 te Genappe geboren, deed zijne studiën te Luik en verwierf op zijn 21e jaar den graad van doctor in de rechten, met de thesis, in het latijn, op het tweegevecht. Te Brussel gevestigd, werd Jottrand dagbladschrijver en bestreed in den toenmaligen *Courrier des Pays-Bas* het nederlandsch gouvernement. Hij was een vriend van Dupétiaux, de Potter en andere oppositiemannen.

Zijne artikelen brachten hem in de gevangenis en hij bevond zich achter de traliën, toen de omwenteling van 1830 uitbrak. Zijne verdiensten deden hem in het Nationaal Kongres treden, waar hij de vrijheid in den vollen zin des woords verdedigde. Jottrand was democraat, ja, maar in den goeden zin. In het Kongres, zoo als ook later toen hij in het burgerlijk leven terug gekeerd was, stond hij immer de vrijheden der katholieken voor, welke door het liberalism zoo zwaar geschonden werden.

De letterkunde, en vooral de vlaamsche letterkunde, was steeds zijne voorliefde. Hoewel Waal van geboorte, sprak hij onze taal zeer goed en verscheidene zijner werken zullen in onze litteratuur eene voorname plaats blijven beslaan. Had Jottrand in 1830 tot de afwending van den nederlandschen stroom in België bijgedragen, dan ook heeft hij later krachtig gewerkt om alle hinderpalen voor dezen weêr weg te nemen. De scherpzichtige man zag in de heropbeuring van het nederduitsche element in België, het beste middel om België's volksbestaan te vestigen.

Onder de werken welke Luciaan Jottrand schreef telt men: *Guillaume-Frédéric d'Orange, avant son avènement au trône sous le nom de Guillaume Ier. - Garantie de l'existence du royaume des Pays-Bas. - Des relations politiques et commerciales entre la Belgique et la France. - Notre frontière du Nord Ouest. - Les églises d'Etat. - La nouvelle Constitution commentée. - Londres au point de vue belge. - D'Anvers à Gênes. - Letter- en staatkundige Mengelingen - L'Avocat Spilthoorn,* enz. enz.

Jottrand was tevens een der meêwerkers aan het zoogezegd *Vlaamsche grievenrapport*, welke commissie door den minister de Decker ingesteld werd om de grieven op te sporen, die de vlaamsche bevolking tegen het gouvernement van

1830 inbracht. Hij deelde dit lidmaatschap met Conscience, Snellaert, Van der Voort, de Corswarem en anderen, en bekleedde, hij Waal van geboorte, het voorzitterschap.

Herhaalde malen liet Luciaan Jottrand zich door de toegevingsgezinde katholieke partij als lid der Kamer voordragen; doch die pogingen mislukten telkens en de man, die zooveel diensten aan België bewezen had, bleef buiten het Parlement. Zijn ronde, loyale omgang, zijne diepe en uitgebreide kennissen, zijne eerlijke inzichten en bedoelingen hadden hem aller sympathieën verworven en Jottrand is een van die figuren, welke meer en meer zeldzaam worden in België. Hij stierf in den schoot der Moederkerk, die hij immer had geëerbiedigd en vereerd.

Een Dominicaan.

Dante ontmoet op zijn hemelvaart in een der sferen den H. Bonaventura, van de orde der Franciscanen, dien hij eene lofrede in den mond legt op den H. Dominicus. In een andere sfeer, in een vroegeren zang had de H. Thomas het leven verheerlijkt van den H. Franciscus, waarin de H. Bonaventura, bij wijze van dankbetuiging, zich verplicht rekende het wondervolle bestaan van den stichter der Dominicanen-orde in onvergankelijke strofen te vieren. Zooals de H. Franciscus zich de armoede tot bruid had uitverkoren, zoo had de H. Dominicus zich in trouw verbonden aan de serafijnsche wetenschap, de godgeleerdheid, en zoo weet de dichter in een paar honderd versregels de kenmerkende eigenschappen en strevingen der twee orden te doen uitschijnen.

Onze gravure, eene fantazie, een Dominicaan voorstellende, in de beschouwing van een doodshoofd verzonken, en zich de vraag stellende of deze schedel aan een koning of bedelaar behoord heeft, geeft ons de onmiddellijke aanleiding aan de hand voor een oogenblik de aandacht te vestigen op deze merkwaardige orde, den roem en den luister der middeleeuwen, een van de wielen, zooals Dante het zoo schilderachtig uitdrukt, van den wagen, waarop de bondsark der Heilige Kerk rustte, een orde, waaraan de wetenschap niet alleen, maar ook de kunst de heiligste verplichtingen heeft, die gedurende zoovele eeuwen van bestaan zich telkens heeft weten te hernieuwen en tot in onze dagen den glans van haar groot verleden niet slechts in de kracht, toewijding en uitgebreidheid van haar getal leden, maar ook in tal van roemruchtige, algemeen erkende namen, heeft weten op te houden.

Zonder te zeggen dat die orde nu of in het toekomende geene levenskracht meer heeft, kan men toch gerust zeggen, dat het schoonste tijdperk dezer kloosterorde in de middeleeuwen ligt. Ja, de middeleeuwen hebben de kloosterorden voortgebracht en onder hare vele glories is deze zeker niet de minste. Onze tijd is over het algemeen te speelziek en te oppervlakkig om zulke feiten te waardeeren, anders had hij reden zich de vraag te stellen, wat aan de wereld meer geluk heeft aangebracht, deze kloosterorden of zijne eigen uitvindingen en ontdekkingen. Het bestaan der Dominicanen-orde op zich zelf is eene schitterende weêrlegging van de nog altijd herhaalde beschuldiging, dat de kennis en wetenschap in de middeleeuwen niet te vinden waren. Wanneer onze academie-wijzen, die zulke uitspraken doen, het van zich konden verkrijgen om zich eenige jaren in een klooster-bibliotheek af te zonderen, zich in folianten verdiepend, wat zouden zij plotseling een nieuw licht over de middeleeuwen zien opgaan. En al dat licht, waarvan onze tijd de diepte nog niet heeft kunnen vatten, hebben de Dominicanen mede helpen ontsteken. Ja waarlijk, het is een groot verleden, waarop zij kunnen roemen: zij die eens de orakels waren der Hoogescholen, de raadgevers der koningen, zij, die de religieuze roeping aan de

beoefening der wijsheid verbonden en om hunne welsprekendheid door het volk zoo zinrijk tot preêkheeren werden herdoopt.

Van de middeleeuwen zijn in de wereld vooral drie namen bekend, namen, die zelfs den oningewijde bekend klinken, maar waarvan er twee in de orde der Dominicanen thuis behoorden. De wijsgeerige en theologische kennis, tot den hoogsten trap van denken opgevoerd, noemde zich Thomas van Aquiniën; de natuurkundige wetenschap, spijtens de gebrekkige middelen ver genoeg uitgebreid om het volk als tooverkunst voor te komen, heette Albertus Magnus, terwijl Dante aan beider kennis zijne dichterlijke wijding schonk en ze voor alle eeuwen in zijn weergaloos gedicht zou verheerlijken. De middeleeuwen heeft men genoemd den tijd der scholastiek, maar dan mag de H. Thomas zeker

de vertegenwoordiger der scholastiek heeten; in geen anderen schrijver der middeleeuwen heeft deze wetenschappelijke richting een zoo zuivere uitdrukking gevonden als in hem. Het woord scholastiek is moeielijk te omschrijven voor hem, die zich geen gedacht kan maken van de middeleeuwsche wetenschap. Het was de groote wijsgeer Aristoteles met zijne logica en denkbeelden op het Kristendom gegrond; het was de triomf van het zuivere, ingetogen denken, dat, het mocht nu en dan ook al de aarde kwijt raken, zich ten minste in den hemel verloor; het was wat er van de wetenschap der ouden, zoowel op wijsgeerig als natuurkundig gebied - Ptolemeus ging door in de middeleeuwen als een groot gezag - was overgebleven, bij de leerstellingen der katholieke Kerk was ingelijfd. In de rij der scholastieken stonden de Dominicanen vooraan; de katheders der Hoogescholen stonden voor hen open, terwijl een leerzuchtige jeugd, uit alle landen van Europa toegesneld, de wijsheid van hunne lippen ving en hunne leerstellingen mede door de wereld hielp verbreiden.

Uit deze kleine schets weten onze lezers ten minste wat een Dominicaan is. Onze gravure is zoo zinrijk uit zich zelve, dat iedere toelichting hier overbodig zou zijn. ‘Koning of bedelaar?’ vraagt hij aan den ontvleeschden schedel, en wij denken onwillekeurig aan het beroemde kerkhoftooneel in den *Hamlet*. Hier echter is het geen twijfelachtige koningszoon, maar een Kristen en religieus, die de doodsbeenders doet spreken en dezen de bevestiging ontlokt der oude spreuk, dat alles hier op aarde ijdelheid en ijdelheid der ijdelheden is.

Een sneeuwbal in den nek.

Hendschels schetsboek van penteekeningen bevat een aantal schilderijtjes, welke hun naam voornamelijk te danken hebben aan den prettigen humor, welke er uit spreekt en *Een sneeuwbal in den nek* is er niet het minste van. Twee rustige oudjes wagen het door de sneeuw te gaan wandelen. Een ondeugenden straatbengel hindert die bedaardheid en flap, daar gooit hij den ouden heer een sneeuwbal in den nek. Na dit heldenstuk steekt de bengel de handen in den zak en loopt daar heen met een effen gezicht, alsof hij verkleumd van kou is en van den prins geen kwaad weet.

De pijpekop.

Dag oudje! Smaakt het pijpje goed?
 ‘Wat rookt die kop mooi door...
't Is echte meerschuim naar het schijnt...
 Zeg op, wat vraagt ge er voor?’

Meneer, die kop is niet te koop!
 Ik kreeg hem eens cadeau
Op 't slagveld, van mijn kapitein
 Die viel bij Waterloo.

Dat ging er daar geducht op los -
 Van 's morgens twalef uur
Tot 's avonds, zonder nat of droog,
 Toujours maar in het vuur.

‘Vertel me dat een ander keer -

Toe, geef me uw pijpekop!
Ik bied er een goud tientje voor...
Wat draalt ge - kom, zeg top!'

'k Ben maar een arme man, Meneer,
En heb een klein pensioen,
Toch, deedt ge er duizend guldens bij,
Zou ik dien ruil niet doen.

Ik stond - gelijk ik zei - in 't vuur,
En naast mijn zij - o God! -
Kreeg onze brave kapitein
Vlak in zijn borst een schot.

Ik ving hem in mijn armen op
En droeg 't gedrang hem uit,
Verbond zijn wond en zag met vreugd
Zijn stroomend bloed gestuit.

Toen gaf hij mij deez pijpekop
En ook zijn beurs vol geld,
Hij drukte mij voor 't laatst de hand
En stierf - gelijk een held.

De beurs geef ik het arm gezin,
Wiens huis is afgebrand -
Zoo dacht ik - maar de pijpekop
Komt in geen vreemde hand.

Sinds jaren roods bewaar ik hem
Gelijk een relikwie:
Zoo dikwijls ik mijn pijpje rook
Is 't of ik *hem* nog zie.

'Mooi, brave borst! - Hoe heette hij
Die goede kapitein?'
Wij noemden hem steeds 'beste vaêr',
Zijn naam was *Van der Klein*.

Ziet gij in 't bosch die gevelspits...
Dat slot! Daar woonde hij! -
'Het was mijn vader, beste vriend,
Dat huis behoort aan mij!'

'Hebt gij mijn vader bijgestaan
In de ure van zijn dood...
Kom, brave, ga dan met mij meê,
En eet voortaan mijn brood.' -

Is 't mooglijk, Heer? - Zijt gij zijn zoon?
En woont gij op zijn erf?...
'k Ga met u meê - den pijpekop
Krijgt gij eens, als ik sterf.

Op den dood van een kind.

Mijn kindje-lief, vaarwel!
Ik kon u dit niet zeggen

Toen 'k u in 't graf zag leggen
Mijn smart was al te fel.

'k Zie u, mijn engel, staan
Bekroond met mirten-kransen;
Gij lacht uit 's hemels glansen
Ons medelijdend aan.

De jaren komen, vliên;
Mijn tijd is dra vervlogen.
O bid, dat we in den Hoogen
Elkander wederzien.

Germania's.
B. VAN MEURS.

De katholieke vereenigingen.

Is onze maatschappij nog Kristelijk? Dit is eene vraag die tot antwoord zou uitlokken eene andere vraag, namelijk wat men onder Kristendom te verstaan hebbe. Het beste en degelijkste gedeelte der maatschappij is zeker nog van den Kristelijken adem doortrokken, maar het is voornamelijk dat gedeelte, 'twelk de openbare plaatsen van bijeenkomst zoo niet schuwt, dan toch mijdt, niet omdat het plaatsen van bijeenkomst zijn, maar omdat de dampkring, die daar hangt, doodelijk is voor de beginselen, welke zij kweeken; nogmaals, dat gedeelte, 'twelk den huiselijken haard nog als een heiligdom en den arbeid en het familieleven als het hoogste geluk des levens beschouwt. Zij, die van het Kristendom een kameleon maken, zullen de geheele vraag toestemmend beantwoorden en beweren, dat het Kristendom - het nieuwerwetsche Kristendom altijd - juist door de verbroedering van alle gezindten en beginselen, waarvan onze tijd getuige is, zijn hoogsten trap van volmaaktheid heeft bereikt.

Wij, katholieken, achten dit beweren geen antwoord waardig; het zoogenaamde Kristendom boven geloofsverdeeldheid is voor ons een onding, een woord zonder beteekenis, een klinkend bedrog, een *fata morgana* zonder wezenlijkheid; voor ons kan het Kristendom niet afgescheiden worden van zijne leerstellingen en de tempel, waaruit men het Kristusbeeld genomen heeft, kan voor ons een opera-, een concertzaal of iets anders zijn, maar een kerk kan hij niet wezen. Het bijvoegsel van Kristelijke deugden zonder Kristelijk geloot moge als bloemke gelden in eene nieuwerwetsche kanselrede, wij voor ons kunnen er evenmin aan gelooven als wij aan zonneschijn zonder zon, evenmin als wij aan de eigenschappen zonder lichamen kunnen gelooven. Dit Kristendom zonder dogma's, deze verdraagzaamheid en verbroedering van alle beginselen zijn bovendien eigenschappen, door onzen tijd aangematigd, maar die in lijnrechte tegenspraak zijn met de wezeulijkheid, welke wij voor ons zien. De zedelijkheid, die wij als kenmerk onzer eeuw zien optreden, heeft niets Kristelijks en is slechts het vieren van het meest brutale geweld, of eene toepassing van den stelregel van Helvetius, dat het vermaak, het zinlijk vermaak, het hoogste doeleinde is van den menschelijken geest, de eenige drang van de menschelijke ziel.

Met de verdraagzaamheid en verbroedering is het niet beter gesteld. Daar weten wij, katholieken, vooral een woord over mede te spreken. In sommige landen, als Duitschland en Zwitserland, zijn wij door den Staat voor een soort heloten verklaard zonder rechten, zonder vrijheid, en ons groot aantal draagt slechts de schuld, dat wij

niet even als onze prelaten, onze priesters, onze religieuzen, onze liefdezusters over de grenzen worden gezet of in de gevangenis geworpen. In andere landen is de vervolging minder georganiseerd, maar een deel van de openbare meening, bijgestaan door anti-katholieke dagbladen en tijdschriften, is er daarom niet minder op uit ons het leven zuur te maken en door verdachtmaking en laster den weg der officieele vervolging voor te bereiden.

Met het oog vooral op dit laatste verschijnsel hadden wij wel het recht, ons onderwerp in te leiden met de vraag, of onze maatschappij nog Kristelijk is. Onze sociëteiten, onze vergaderzalen en andere plaatsen van bijeenkomst maken toch ook deel uit van het maatschappelijk leven, en wie daar een tijdlang de lucht heeft ingeademd en eene onbevooroordeelde uitspraak wil doen, moet verklaren, dat in de meesten dezer kringen een katholiek niet op zijn plaats kan zijn.

De geest, die daar over het algemeen heerscht, is niet de geest van onzijdigheid, maar de geest van de meest redelooze onverdraagzaamheid. Katholieke dagbladen of tijdschriften zoekt men er bijna zonder uitzondering tevergeefs; daarentegen vindt men er een keur van de meest antikristelijke dagbladen en geschriften, die een katholiek niet in handen kan nemen zonder protest of zonder dispuut. Daar komt nog bij, dat een katholiek meestal uit zulke kringen geweerd wordt, hetgeen hij zich nu wel niet bijzonder behoeft aan te trekken, maar dat toch een eigenaardig licht werpt op de verdraagzaamheid van onze eeuw.

Wij, katholieken, hebben te oude brieven, zijn te zeer ons zelven bewust van het hooge beginsel, dat wij voorstaan, om tegen eene dergelijke demonstratie geene uitdagende houding aan te nemen. Alle partijen sluiten zich aaneen om ons onze rechten te bekorten of te onthouden; het is voor ons dus een plicht niet alleen, maar ook eene daad van zelfbehoud om ons insgelijks aaneen te sluiten en door vereenigde krachten den toeleg onzer tegenstanders te verijdelen. Zoover is het met ons in vele landen gekomen, dat wij onze rechten aldaar moeten heroveren; wij waren voorheen te zeer te goeder trouw, maar wij hebben eensklaps ontdekt, waarheen men ons voeren wilde, en deze ontdekking is genoeg geweest, om alle traagheid af te schudden en ons tot een vernieuwd leven te doen ontwaken.

Wij gelooven dat België de eer toekomt, het eerst de katholieke kringen of *Cercles catholiques* te hebben opgericht, welke men thans in zoo vele steden vindt. Het groote nut, wij zouden bijna zeggen de hooge noodzakelijkheid dezer vereenigingen viel onmiddellijk zoo zeer in het oog, dat het gegeven voorbeeld overal, in bijna alle landen navolging vond. Frankrijks bodem is thans als overdekt met *Cercles catholiques;* de italiaansche katholieke vereenigingen doen iederen dag van zich spreken; de duitsche casino's gaan met de katholieke duitsche renaissance hand aan hand, en ook de nederlandsche katholieken zijn niet achter gebleven, ook bij hen zijn de katholieke vereenigingen inheemsch.

Onzen lezers zullen wij wel niet behoeven uit

te leggen, waarin het eigenaardige dezer katholieke kringen bestaat; de meesten hebben in hunne eigene stad eene zoodanige inrichting en anderen kennen ze ten minste van hooren zeggen. Maar ook de katholieke kringen zijn nog niet waar zij wezen moeten en de toekomst zal voor hen nog genoeg te doen vinden; zij behooren brandpunten te worden van het katholieke leven, centrums van beschaving, uitstralende over het geheele katholieke volk, plaatsen tot veredeling van het verstand, waar eerbied gekweekt wordt voor kennis en kunst, waar iedere coterie-geest geweerd en het groote beginsel van het Katholicism betracht en in het oog gehouden wordt.

'WAT WAART GIJ, VORST OF BEDELAAR?' NAAR LEYBAERT.

Geïllustreerde reisschetsen.

X.
Munchen.

De schoonste straat van Munchen, de Ludwigsstrasse, waarheen wij nu onze stappen richtten, wordt terecht geroemd als een der prachtigste straten van geheel Duitschland. Zij ontving haar naam, naar haar aanlegger, koning Lodewijk, en deze zorgde er wel

voor dat het eenige gedenkteeken der hoofdstad, hetwelk zijn naam draagt, zijner waardig was.

Die straat is 60 stappen breed en 1800 lang en prijkt met zulk een tal van paleizen, kerken en andere prachtige gebouwen, dat men meer

verbaasd is over de menigte van prachtstukken, dan over de gebouwen zelven, daar hun grootsche stijl voor het oog verloren gaat door den indruk, dien men zoo even bij een paleis of kerk heeft opgedaan.

Zij begint met de Theatijnerkerk en het Odeon, het koncertgebouw van Munchen, waarvoor het reusachtige ruiterstandbeeld van Lodewijk I staat, en eindigt met de Poort der Overwinning, welke volgens haar opschrift toegewijd is aan het beiersche leger.

Alleen deze drie monumenten zouden het sieraad eener stad uitmaken. We wilden echter een bezoek brengen aan de Ludwigskerk en de koninklijke bibliotheek, voor kunstminnaars en kenners eene reis naar Munchen overwaardig.

Het was wellicht om die reden, dat de professor, die in eene kerk een soort museum of een beroemden bouwstijl moet vinden, wil zij hem bevallen, de Ludwigskerk zoozeer prees. Hij had echter niets overdreven, want werkelijk, de stijl zoowel als de ornamenteering zullen, zoolang dat gebouw zal staan, een blijvend monument zijn voor het regeerende stamhuis van Beieren.

Het hemelsblauwe gewelf is met gouden sterren bezaaid en wordt ondersteund door marmeren zuilen, waarop bruingeschilderde en met goud versierde balken rusten, welke met de levendig gekleurde fresco's der muren en de geschilderde glasvensters zulk een harmonisch geheel maken, dat men hier terstond eene meesterhand erkent.

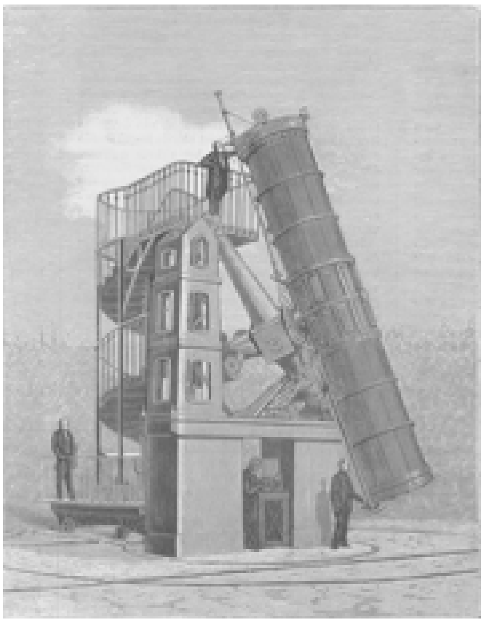

DE GROOTE TELESCOOP TE PARIJS.

‘Het werk van Cornelius,’ zeide de professor, ons op de fresco's wijzende. ‘De meeste zijn wel is waar van zijne leerlingen, doch de meester heeft er de laatste hand aan gelegd. Overigens ziet gij daar in het koor het beroemdste werk van dien vermaarden schilder, ‘het Laatste Oordeel.’

De schilderij, het laatste oordeel voorstellende, is niet minder dan 63 voet hoog en 39 breed. Vooral de engelenfiguren met de trompetten gelijken echte Raphaëls of Murillo's, terwijl in de minste bijzonderheden zooveel gloed en kracht is gelegd, dat het oog hier onvermoeid zich een geheelen dag zou kunnen verlustigen, om de ineensmeltende figuren van elkaar los te maken.

De koninklijke bibliotheek brengt den bezoeker niet minder in verbazing door haar rijkdom.

'Zij bevat 800.000 deelen en 22.000 handschriften,' zeide de professor, den catalogus raadplegende, 'en groeit jaarlijks met 2 à 3000 deelen aan.'

'Hare voornaamste schatten zijn echter de antiquiteiten, welke men er aantreft,' voegde de kapelaan er bij. 'Zooals gij ziet is het gebouw opgetrokken in den middeleeuwsch-italiaanschen stijl, hetgeen geschied is met het oog op zijn kunststukken, welke van dat land afkomstig zijn. Zie slechts. Hier vindt ge de bekende wastafeltjes der Romeinen met het schrift, dat de stylus er in gekrast heeft. Het boek daar op het vergulde tafeltje is de Purperen Codex, een latijnsch exemplaar der Evangeliën, in de negende eeuw met gouden en zilveren letters op purperkleurig perkament geschreven.'

'Deze beiden stukken hebben eene grootere waarde dan het gebouw, waarin zij bewaard worden,' zeide de professor, 'doch de Gouden Codex overtreft ze beiden.'

'Hier, heeren,' sprak de cicerone, ons naar het genoemde werk brengende.

De Gouden Codex bevat de vier Evangeliën, volgens het opschrift op de eerste bladzij, in 870 op bevel van Karel den Kale geschreven. Het bovenplat van den band is eene gouden plaat, met diamanten en peerlen bezet,

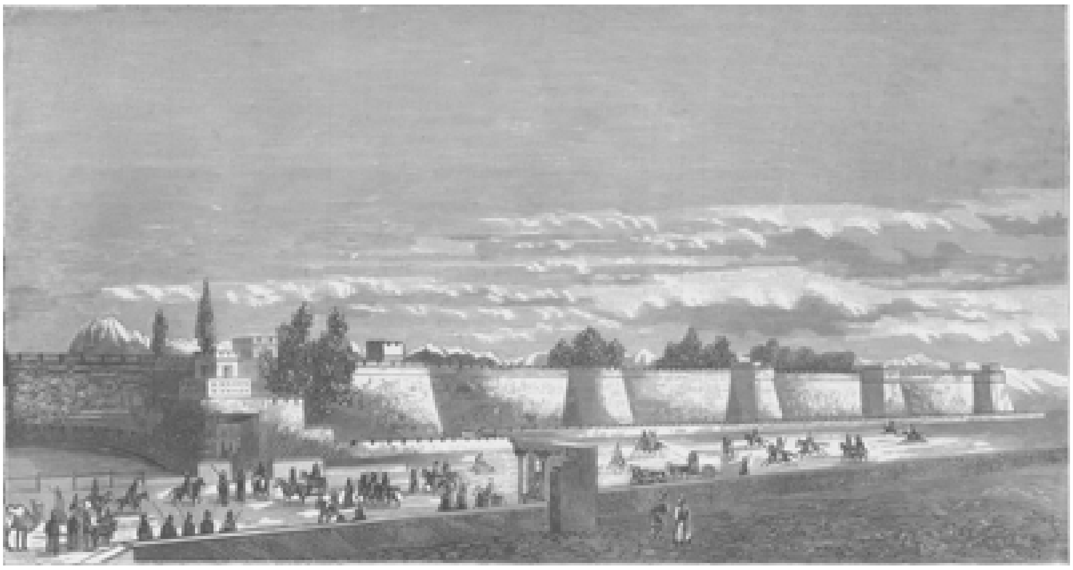

DE CITADEL VAN KASHGAR.

terwijl het letterschrift geheel verguld is. Het boek is dus tien eeuwen oud en toch nog zoo goed bewaard, dat zijne waarde volkomen beantwoordt aan zijn naam.

'Ik heb meer dergelijke producten gezien van 'monikenwerk' uit vorige tijden, doch wat sierlijkheid van letters en teekening aangaat, zal men te vergeefs zijn weêrga zoeken.'

Het was de student, die dit ondeugend woord zijn *Herr Oncle* influisterde, doch deze gaf er geen acht op en sprak zelfs geen woord, toen de kapelaan er op zinspeelde, hoe de nakomelingen van die verbreiders van kunst en beschaving tegenwoordig behandeld worden door hen, die zich geene voorstelling kunnen maken van kunst en beschaving, zonder de vernietiging der denkbeelden, welke de eerste leermeesters daarvan bezielden.

Wij stapten weêr naar buiten, om den Tempel van den Roem en de reusachtige Bavaria te bezoeken, en hadden onderweg overvloed van tijd om van den kapelaan de geschiedenis te hooren van de middeleeuwsche kopieën der H. Schrift.

'Zie, heeren,' besloot hij, 'de tegenwoordige beschaving heeft het aan die oude moniken te danken, dat men een grondslag heeft, waarop men tot verderen vooruitgang kan voortbouwen. De kloosters waren, of liever het Katholicism was ten allen tijde de eenige bewaarder der ware beschaving en men moet tot de katholieke Kerk, wil men de volken tot de ware beschaving brengen en hen gevoel voor kunst leeren hebben.'

Ondertusschen waren we den Tempel van den Roem genaderd, welke, even als alle groote gebouwen van Munchen, in een soort park ligt. Reeds in de verte zagen wij het bronzen beeld der reusachtige Bavaria boven de boomen uitsteken. Het beeld is te wereldbekend om er eene beschrijving in bijzonderheden van te geven, en toch hoe bekend het ook zij, men staat verstomd over de allegorische figuur van Schwanthaler. Gewoonlijk toch kan bij standbeelden van zulke kolossale afmeting geen spraak zijn van schoonheid en nog minder van fijne vormen. Ook met de Bavaria is dit min of meer het geval, ofschoon het hoofd en de arm met den lauwerkrans in de verte gezien zoo sierlijk toeschijnen, dat men meent eene fee te zien van den *Jardin du Louvre* te Parijs.

'Herrn, aufsteigen?' klonk de vraag van den custos der *Ruhmeshalle,* toen wij de trap, welke naar het beeld voerde, naderden.

'Kunnen wij langs het beeld naar boven klimmen?' vroeg de student.

'In het beeld bevindt zich een trap, welke naar het hoofd geleidt,' antwoordde de kapelaan, 'en dit is groot genoeg om zes à zeven personen te kunnen bevatten. Daar boven heeft men een prachtig gezicht op de Alpen en den omtrek. Indien gij lust hebt, naar boven te klimmen?'

'Neen, neen, dank u, het is te hoog.'

Zes en negentig voet,' was het antwoord. 'Het beeld is 66 voet hoog en zijn grijs marmeren voetstuk niet minder dan 30.'

Het meerendeel van het gezelschap bedankte voor de hooge eer, om door de oogen der Bavaria naar de Alpen te zien, zoodat wij ons naar het gebouw wendden.

De Tempel van den Roem is het schoonste grieksche gebouw van Europa. Aan drie zijden is het door kolommen omgeven, die met den achtermuur het dak dragen. In de frontispicen vertegenwoordigen allegorische figuren de hoofddeelen des lands: Beieren, de Paltz, Frankenland en Zwaben. De reliefs in de diepten boven tusschen de kolommen stellen den loop der ontwikkeling van het land voor.

‘Waartoe dient de *Ruhmeshalle?*’ vroeg de student.

‘Tot een museum van alle beroemde personen, wier borstbeelden binnen langs de wanden staan. De meeste plaatsen zijn nog ledig, doch het duitsche vaderland is groot genoeg, zoodat het museum spoedig zal gevuld zijn. Het nageslacht zal zich hier eenmaal komen spiegelen aan zijne beroemde voorvaders, en al had koning Lodewijk niets anders gedaan dan dit gebouw te stichten, dan nog zou hij zijn naam beroemd hebben gemaakt voor al de eeuwen, welke nog na ons zullen komen.’

De professor was een vurig vereerder van den beierschen koning als kunstenaar, en werkelijk, als men ziet wat hij gedaan heeft, betreurt men het, dat dezelfde vorst zoo slecht de belangen van zijn volk begrijpt en eene politiek aanhangt, welke hem van datzelfde volk moet vervreemden.

We hadden de stad zigzagsgewijze doorkruist, en waren dus nu weêr genoodzaakt een klein half uurtje te wandelen, om de nieuwe pinacotheek te bezoeken. Zij is gewijd aan de meesterstukken der schilderkunst van de negentiende eeuw, en is in dat genre het rijkste museum der wereld. De benedenverdieping bevat plaastermodellen van beroemde beeldhouwwerken en eene verzameling van schilderingen op porcelein, grootendeels meesterlijke navolgingen van stukken in de oude pinacotheek.

De bovenverdieping bevat de moderne schilderijen, voor welke het gebouw hoofdzakelijk bestemd is. Daaronder komen er verscheidene voor van Kaulbach en Overbeck, en ook van Schendel, Schelfhout en Schotel. Wereldberoemd is de hier aanwezige ‘Verwoesting van Jerusalem’ door Kaulbach. Zeer opmerkelijk zijn de 23 grieksche landschappen, door Karl Rottman op bestelling van koning Lodewijk naar de natuur geschilderd op steenen platen door middel van brandverven. De kunstenaar heeft door zijne lichteffecten trachten te zinspelen op de geschiedenis der afgebeelde plaatsen en is daarin treffend geslaagd. Zoo vertoonen zich Egina bij opgaande maan, Delos en Epidaurus bij op- en ondergaande zon, Aulis bij vollen middaggloed, Eleusis bij een raadselachtigen strijd tusschen licht en duister; boven het slagveld van Marathon hangen dreigende onweerswolken, maar Athene ligt, zonder eenig kunstmatig effect, edel en grootsch in volle helderheid voor ons.

We verlieten het gebouw, opgetogen over de kunstschatten van den nieuwen tijd, en daar het reeds naar den avond liep, wilden we ten slotte naar de glyptotheek wandelen, en met het bezichtigen daarvan afscheid nemen van Beierens hoofdstad. Door de Karelstraat gaande zagen we de bekende Bonifacius-kerk, welke naar het voorbeeld der oude Kristelijke basilieken zonder toren gebouwd is. Het koor sluit zich zonder dwarsschip aan bij het middelschip van 78 voet hoogte, welks zijbeuken elk weder in twee smalle afdeelingen gesplitst zijn, zoodat men in het geheel vijf schepen telt, die door vier rijen van grijs marmer, elke rij van 16 kolommen gesteund worden. Twee andere dergelijke kolommen torsen de orgelgalerij.

De kerk is zeer eenvoudig, doch niet minder fraai, en men krijgt een denkbeeld van den oosterschen kerkenbouw, wanneer men door hare beuken wandelt.

Eindelijk naderden we de Briennerstrasse, aan welker einde, verre van het gewoel der stad, de glyptotheek ligt. Zij is bestemd tot bewaarplaats voor antieke beeldhouwwerken en werd door Leo von Klenze gebouwd, in den trant van een griekschen tempel. De glyptotheek was het eerste gebouw, dat naar de plannen van Von Klenze te Munchen verrees, en de meeste architecten zijn het hierover eens, dat dit het monument van dien beroemden bouwmeester is. Zijne twaalf zalen bevatten in tijdrekenkundige orde de werken der oude beeldhouwkunst. Aldus volgen op elkaar de Egyptische zaal, de Aegineten-zaal, de Apollo-zaal, de Niobiden-zaal, enz,

die hare benamingen naar haar inhoud ontvangen hebben. De twaalfde zaal is aan werken van den nieuwen tijd gewijd en bevat er verscheidene van Thorwaldsen en Canova.

De professor en de kapelaan geraakten hier weêr in een kleinen woordenstrijd over de kunst in de oudheid, wat echter geene andere gevolgen had dan een zuur gezicht vanwege den professor, en ik was werkelijk verheugd in het vooruitzicht, den volgenden dag van zijn gezelschap te Neurenberg verlost te worden.

In het hotel werd de kwestie van een veranderd reisplan op het tapijt gebracht, doch noch Augsburg, noch Oberammergau konden ons van ons bezoek aan Neurenberg afbrengen, zoodat we besloten den volgenden dag met den eersten trein te vertrekken.

(Wordt vervolgd.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Vervolg.) VII.

Het slot te Hedel, waarheen wij ons thans met den advocaat Agylaeus begeven, was eens een der sterkste kasteelen; het prijkte met sterke torens en muren en was door breede grachten omgeven(1). In de onmiddellijke nabijheid van dit slot stond een klein bomvrij gebouw, de Munt genaamd; daar werden gouden en zilveren munten geslagen. Van welk allooi de staatkundige munt was, die men in den tijd van ons verhaal - niet in het bomvrije gebouw, maar op het kasteel - vervaardigde, zullen wij aanstonds zien. Bij de aankomst van Agylaeus vinden wij daar, behalve graaf Van den Berg en de reeds genoemde personen, o.a. ook jonker Jan van Renesse en Willem van Zuylen, Floris van Pallandt, graaf van Kuilenburg, baron Van Boetselaar, heer van Asperen, en eenige jongere zonen van adellijke familiën, die door Hendrik van Brederode en andere eedgenooten uit den hoogsten adel waren aangeworven en - zooals reeds is opgemerkt - in dien tijd, uithoofde van den berooiden stand hunner financiën, ‘smalle jonkers’ werden genoemd.

Toen de advocaat zich liet aandienen, waren genoemde heeren reeds lang in een ernstig gesprek gewikkeld over de zoogenaamde *moderatie* of matiging der plakkaten. De landvoogdes Margaretha had namelijk, naar aanleiding van het beruchte verzoekschrift der edelen, bevel gegeven, dat de geheime raad een ontwerp van dien aard in gereedheid zou brengen, en later besloten, dat die ontworpen moderatie door tusschenkomst der stadhouders ter kennis van de Staten der provinciën moest worden gebracht, om daarop hunne bedenkingen te kunnen maken. Door die moderatie zouden de plakkaten zeer veel van hunne strengheid verliezen; zij bleven alleen in al haar kracht van toepassing op de predikanten, de verstoorders der openbare rust en de wederdoopers, die wegens hunne gruwelijke buitensporigheden alom berucht waren. Aan allen, die zich hadden laten medeslepen, zou genade verleend en de halstarrigen zouden gebannen worden. Toen nu een aantal gewestelijke staten, ook die van Vlaanderen, en de meeste edelen verklaarden, dat zij de moderatie aannamen,

(1) Van dit kasteel is niets meer te vinden. In 1802 werden de gebouwen met de gronden ingericht tot een katholieke schuurkerk, pastorie en bouwmanswoningen met tuinen; men wijst nog de sporen der diepe grachten aan.

vreesden de hoofden der beweging, die geheel iets anders dan bevrediging beoogden, dat de bestaande gisting zou bedaren en men, in plaats van gemor, weldra vreugdekreten zou hooren. Om dit te voorkomen wilde men de bevolking in den waan brengen, dat Spanje arglistig de kracht der zoogenaamde lijdelijke oppositie trachtte te verlammen, om vooreerst de gemoederen tot bedaren te brengen en dan later met nog grooter gestrengheid op te treden.

Het was voornamelijk hiervoor, dat de bijeenkomst op het slot te Hedel, gelijk op meer andere plaatsen, werd gehouden. Men had reeds verschillende plannen aangegeven om het beoogde doel te bereiken, doch zij vonden weinig steun. De onstuimige Hendrik van Brederode was geneigd onmiddellijk het zwaard te trekken, doch zijn voorstel vond het meeste tegenstand bij graaf Van den Berg, die betoogde, dat zulk een stap onberaden moest worden genoemd, ook met het oog op de houding van Oranje, die de handen nog niet vrij had. Hendrik van Brederode fronste bij die opmerkingen de wenkbrauwen en had woorden op de lippen, die lang niet malsch voor Willem den Zwijger en den heer van Hedel zouden hebben geklonken, toen Gilles Leclerc, de ijverige gezant der consistoriën, dat onweder afweerde, door het woord te verzoeken.

‘Het zij mij vergund,’ zoo begon hij, ‘een gevoelen mede te deelen, dat gegrond is op de

ondervinding, in mijn veelzijdigen werkkring opgedaan. Ik betuig evenzeer mijn eerbied voor de stoutmoedigheid van den graaf Van Brederode als voor de voorzichtigheid van den graaf Van den Berg, maar meen, onder verbetering, dat slechts één weg tot ons doel voert. 't Is te betwijfelen, dat wij op dit oogenblik voldoenden steun zullen vinden voor een gewapenden opstand, want de consistoriën meenen op goede gronden, dat de tijd daartoe nog niet gekomen is, en wie zich zonder die krachtige corporatiën waagt, is een verloren man. Daar staat echter tegenover, dat de moderatie, zoodra zij algemeen bekend is geworden, een verslapping van de geestdrift, met andere woorden, een bevrediging onder het volk te weeg zal brengen, en wij moeten niet vergeten, edele heeren, dat onze geloofsgenooten, voor wie de moderatie niet voldoende is, betrekkelijk zeer klein in getal zijn en op den bijstand van buiten vooralsnog niet genoeg gerekend kan worden. Daarom acht ik onze zaak zoo goed als verloren, wanneer wij den indruk, dien de moderatie onvermijdelijk te weeg moet brengen, wortel laten schieten, en is het mijne meening, dat wij haar onschadelijk moeten maken, alvorens zij nog algemeen bekend is geworden.'

'Maar door welke middelen?' vroeg Brederode vrij driftig.

'Door een wapen, dat veel verder reikt en ook veel scherper snijdt dan het zwaard, heer graaf,' sprak Leclerc, 'door *verdachtmaking.* Het is mijn volle overtuiging, dat noch de edelen, noch de consistoriën, noch de gilden zonder een vrij algemeene medewerking van het volk iets vermogen; het volk moet dus gekneed worden als het deeg in een bakkerstrog; de opinie moet den vorm aannemen, die haar door het eedgenootschap gegeven wordt.'

'Van dergelijke keuken-politiek heb ik geen verstand,' zei Brederode, de schouders ophalend.

'De fiere adelaar heeft geen oog voor het gewiemel der mieren, die nochtans een bedrijvig volkje uitmaken,' sprak Leclerc glimlachend en met een eerbiedige buiging, daar hij voor alles den onstuimigen Brederode wilde bevredigen. 'Het zwaard zal ook eenmaal in dezen strijd moeten beslissen, maar de opinie van het volk is de geduchte borstwering, waar achter wij ons moeten verschansen, en die borstwering behoort versterkt te worden. Eerst de pen en dan het zwaard. Het moet schotschriften en vlugschriften van allerlei aard regenen, wij moeten de moderatie verdacht maken onder den naam van *moorderacij*; de kracht van zulk een woord doet wonderen, wij zullen het wetsontwerp gehaat maken door te zeggen, dat de zoogenaamde matiging der plakkaten leugen en bedrog is en slechts dient, om ons gebonden in handen van de geweldenaars over te leveren; wij willen er op wijzen, dat men den strop en het zwaard voor het vuur in de plaats stelt en de inquisiteurs door bloeddorstige bisschoppen en rechters vervangen worden. Men vindt er onder de predikanten, die zeer bekwaam zijn in het opstellen van dergelijke geschriften, en de verspreiding kan aan de consistoriën overgelaten worden. Boven alles moet echter in die geschriften gezorgd worden voor het verhaal van martelingen, die sommige slachtoffers der inquisitie ondergaan hebben. Zoo zou men de terechtstelling van Jan Tuskaens te Oudenaarde, die tot den brandstapel veroordeeld werd omdat hij een priester de hostie uit de hand gerukt en onder de voeten vertrapt had, kunnen aanvoeren als een bewijs, dat de plakkaten nog even wreed gehandhaafd worden.'

'Dat gaat niet,' sprak Agylaeus, 'want de veroordeeling van Jan Tuskaens viel onder de termen eener strafvordering, veel ouder nog dan de plakkaten van keizer Karel en die trouwens algemeen is.'

‘Dat kan geen bezwaar vinden,’ hernam Leclerc; ‘het publiek aast op gemoedsaandoeningen en die moeten opgezweept en geprikkeld worden, want waar het fanatisme den boventoon voert, kan het gezond verstand niet aan het woord komen.’

‘Ik begin te gelooven, dat Leclerc gelijk heeft,’ sprak Brederode; ‘als wij het zoo ver kunnen brengen, dat het volk argwaan tegen de moderatie gaat koesteren, zou die voorgestelde wijziging en verzachting der plakkaten ons ten slotte meer voordeel dan nadeel bezorgen.’

‘Het feit, door Jan Tuskaens gepleegd, zal echter alleen gunstig kunnen werken op hen, die de Roomsche Kerk verlaten hebben; ik acht het geenszins geschikt om onder de oogen te worden gebracht van de paapschgezinden, die in de politiek onze zijde kiezen, al ben ik ook voornemens te gelegener tijd zijn dood te wreken’[(1)].

‘Ik weet zeer goed, dat men met lijsterbessen geen vinken vangt;’ antwoordde Leclerc glimlachend, ‘daarom moeten de vlugschriften, waarin dergelijke zielroerende feiten staan, in den bekenden stijl geschreven worden, die de predikanten verraadt, waarvan de paapschgezinden een afkeer hebben en die zij daarom niet lezen. Er moet in die geschriften ook gezegd worden, dat tusschen de jaren '50 en '55 niet minder dan 100.000 slachtoffers der inquisitie om der geloofswille ter dood gebracht zijn.’

‘Wie zal zoo iets gelooven?’ vroeg graaf Van den Berg.

‘Dat gelooft iedereen, wanneer het maar stoutweg beweerd wordt,’ antwoordde Leclerc; ‘het publiek bezit geen oordeel, het is geheel afhankelijk van de indrukken, die het ontvangt, het praat als een papegaai de woorden na, die men het onophoudelijk voorspreekt[(2)]. Voor de ontevredenen onder de paapschgezinden behooren echter andere argumenten gebezigd te worden. Men moet hen naijverig maken op hunne rechten en privilegiën, die geschonden zijn, dewijl de Staten-Generaal over dat ontwerp geraadpleegd hadden moeten worden; het zal niet moeielijk zijn er op te wijzen, dat dit een nieuwe verkrachting onzer oude rechten en privilegiën is, een nieuw middel om de gevloekte centralisatie te voltooien, die de nederlandsche gewesten eerlang in een volslagen staat van slavernij zal dompelen.’

‘Zeer goed, zeer goed!’ sprak Brederode, die zich de handen wreef.

‘Toch vrees ik, dat wij, althans hier in Brabant, dat doel niet zullen bereiken,’ gaf Everzwijn te kennen, ‘'t Is maar al te waar, dat een groot deel der burgemeesters en andere overheidspersonen met de moderatie ingenomen zijn; die mannen bezitten veel invloed en de burgerij is uit beginsel te afkeerig van opstand, om nog langer naar onze inblazingen te luisteren, wanneer zij feitelijk bewezen ziet, dat Spanje den weg der inschikkelijkheid inslaat.’

‘Dat is zeer juist aangemerkt,’ hernam Leclerc, ‘en daarom moet ook de overheid bewerkt worden. Heeft men mij goed ingelicht, dan kan men van sommige burgemeesters en schepenen, die ons bondgenootschap reeds menige goede dienst bewezen hebben, verwachten, dat zij niet langer het verzet zullen steunen. Die lafaards moeten, mijns inziens, door een anoniemen brief bedreigd worden met openbaarmaking van hun politiek verleden en een gelijke aanklacht bij de hooge regeering, voor 't geval zij de moderatie steunen.’

(1) Floris van Pallandt, graaf van Kuilenburg, ging zich tijdens de beeldstormerij zoodanig te buiten, dat hij de H. Hostiën aan zijn papegaai gaf.

(2) Nog in onzen tijd wordt dit cijfer soms door partijdige schrijvers geleverd. Brand, de geschiedschrijver der reformatie, bewijst intusschen, dat het getal dergelijke martelaren niet meer dan 64 heeft bedragen, en men behoort hierbij nog wel in aanmerking te nemen, dat daaronder lieden gerekend moeten worden, die aan samenzweringen tegen den Staat deelnamen.

‘De ondervinding heeft mij reeds geleerd, dat dergelijk middel zeer gunstig werkt,’ zeî Agylaeus, ‘doch het kan tegenover de groote meerderheid der overheidspersonen niet gebezigd worden.’

‘Daarom stel ik voor een strooibriefje te verspreiden, dat die mannen wel tot nadenken zal brengen, alvorens zij als ijveraars voor de moderatie optreden,’ hernam Leclerc. ‘Zie hier een *schema*, dat ik aan uw oordeel onderwerp; het draagt reeds de goedkeuring van het centraal-consistorie.’

Hij las toen het volgende voor:

‘Gij oversten, gij burgemeesters, gij schepenen, gij bevelhebbers der hoofdsteden van Brabant, gij zult in stukken gehouwen worden, zoo gij lieden toestemt, dat de moderatie der plakkaten op de godsdienst, zonder mededeeling aan den raad en toestemming der edelen, die het verzoekschrift geteekend hebben, en van de gemeenten, tegen hare oude rechten en privilegiën doorga’[(1)].

Brederode betuigde zijne ingenomenheid met dit strooibriefje en al de overigen verklaarden, dat zij zich daarmede konden vereenigen.

‘Dan heb ik gisteren ook nog geheime instructiën van het centraal-consistorie ontvangen, waarvan ik u mededeeling wil doen,’ zeide Leclerc. ‘In de eerste plaats kan ik u bekend maken, dat een *compromis* der kooplieden tot stand is gekomen.’

Men kon aan al de aanwezigen zien, dat deze tijding als van het hoogste gewicht moest worden beschouwd.

‘De voornaamste kooplieden te Antwerpen en Amsterdam, die de reformatie zijn toegedaan,’ zoo vervolgde Leclerc, ‘waren sinds eenigen tijd leden der consistoriën; thans hebben zij eene overeenkomst gesloten en een plechtigen en onschendbaren eed afgelegd, dat zij elkander met lijf en goed zullen ondersteunen, de uitvoering der plakkaten en ook de moderatie naar vermogen beletten en eindelijk hunne rijkdommen ter beschikking stellen, om de geschonden rechten en privilegiën te heroveren.’

‘Dat zet de kroon op het werk,’ zeî Everzwijn opgetogen. ‘Eensgezindheid en geestdrift vermogen veel, door verdachtmaking kan men de hartstochten opwekken, doch goud is de grootste hefboom, de dommekracht, waartegen niets bestand is. In Vlaanderen zijn duizenden werklieden broodeloos, in Duitschland hunkeren duizenden soldaten naar buit, het goud maakt hen allen tot onze bondgenooten, of liever onze kreaturen.’

‘Het consistorie heeft dan ook reeds maatregelen genomen,’ hernam Leclerc. ‘Men is in onderhandeling getreden, om in Duitschland 4000 ruiters en veertig vendels voetvolk op wachtgeld te nemen, onder aanvoering van George van Holl en Wilmer van Munchhausen. Ook heeft het centraal-consistorie zaakgelastigden naar Frankrijk en Geneve gezonden. Zij hebben een onderhoud gehad met de hoofden der Hugenooten, die hen aanbevelingsbrieven gaven voor Beza[(2)] te Geneve. Ten gevolge daarvan zijn een groot getal duitsche en fransche predikanten aangeworven onder de volgende voorwaarden: 1°. dat men hunne reiskosten van Geneve naar de Nederlanden zal betalen; 2°. dat zij eene wacht voor hunne veiligheid zullen hebben; 3°. dat men hun, wanneer zij den geest des volks voldoende bewerkt hebben, een voortdurend inkomen tot hun onderhoud zal geven. Zijn die predikanten eenmaal hier, dan volgen weldra honderden ballingen, die om staatkundige en andere feiten het land hebben moeten verlaten. Tot zoo lang maant echter het centraal-consistorie tot gematigdheid en voorzichtigheid aan, doch is het eenmaal zoover gekomen, dan mag niet langer geweifeld worden. De aanval op de kerken moet zoo algemeen

(1) Zulk een strooibriefje is werkelijk in het laatst der maand Juni 1566 door een der spaansche edelen aan den koning opgezonden. Zie Corr. de Phil. II.

(2) De opvolger van Calvijn.

mogelijk zijn, opdat alles als in één slag zal geschieden. De verschillende consistoriën zullen nog nadere instructiën ontvangen betreffende het sparen van preekstoelen en orgels, opdat de voornaamsten dier gebouwen onmiddellijk voor de dienst van het ‘zuivere evangelie’ in gebruik genomen kunnen worden.’

‘En draagt Oranje van dat alles kennis?’ vroeg Brederode.

‘Ongetwijfeld, door zijn broeder Lodewijk,’ antwoordde graaf Van den Berg, ‘doch hij laat er zich niet over uit.’

Leclerc glimlachte. ‘Oranje weet dat spreken zilver en zwijgen goud is; laat hem zijn eigen weg gaan, wij zullen hem eenmaal ontmoeten,’ zeide hij.

‘Hebt gij nog andere mededeelingen van het centraal-consistorie te doen?’ vroeg de heer van Hedel.

‘Mijne instructien zijn afgeloopen,’ sprak Leclerc.

‘Dan willen wij aan tafel gaan,’ zeî graaf van den Berg.

(Wordt vervolgd.)

Mozaïek.

Het staalbrons.

- Wanneer men van staalbrons hoort spreken, is men licht genegen te gelooven, dat een legering van staal en brons bedoeld wordt. Dit is geenszins het geval. Door staalbrons moet verstaan worden gewoon brons - een mengsel van koper en tin - dat op eene bijzondere wijze wordt bewerkt en daardoor de eigenschappen van hardheid en veerkracht krijgt, die bij het staal worden waargenomen. Het brons moet tot dat einde met bijzondere voorzorgen worden gegoten en daarna met kracht saamgeperst.

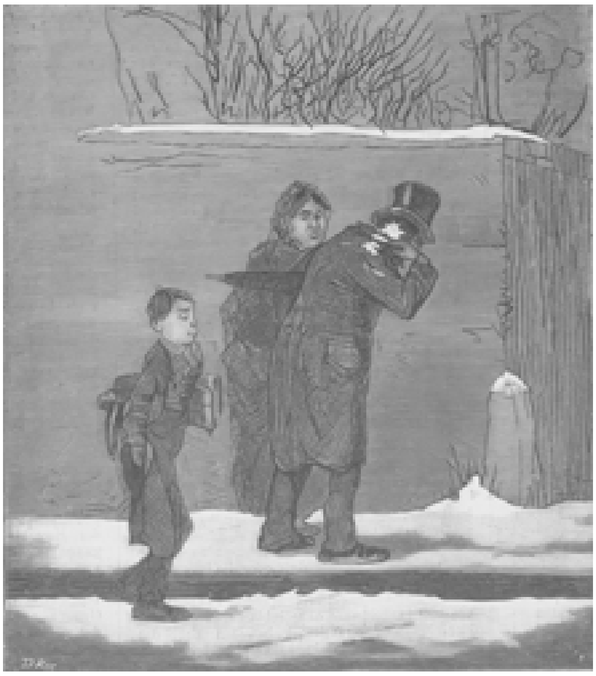

EEN SNEEUWBAL IN DEN NEK, NAAR HENDSCHEL.

In Rusland, Italië en Oostenrijk werd het bijna gelijktijdig gemaakt en beproefd, doch door laatstgenoemd land op grootere schaal toegepast dan elders. Het veldgeschut der oostenrijksche artillerie is thans uitsluitend van staalbrons vervaardigd, en ook het belegerings- en vestinggeschut wordt voortaan van dit metaal gemaakt. De fabricage is nog een geheim, doch andere landen en vooral Pruisen, stellen al het mogelijke in het werk om ze na te maken.

De meteoor van 14 juli 1877.

- Prof. H.G. Van de Sande Bakhuijzen geeft het volgende verslag van de uitkomsten, tot welke de berekeningen aangaande den vuurbol, die op 14 juli van het vorig jaar des avonds kort voor 9 ure in verschillende deelen van Holland en ook in België is waargenomen, hem hebben geleid. De vuurbollen zijn aanvankelijk donkere lichamen, gewoonlijk van niet zeer groote afmetingen, die met eene snelheid van vele duizenden nieters per seconde in de ruimte buiten onzen dampkring voortsnellen. Door hunne eigene beweging en die van de aarde komen zij somtijds in onze atmosfeer en oefenen dan op de luchtdeelen, die zich in hun baan bevinden, door de kolossale snelheid

welke zij bezitten, eene zeer groote drukking uit. De lucht wordt hierdoor zeer sterk verhit en deelt hare warmte aan den vuurbol meê, die, al hooger en hooger in temperatuur stijgende, eindelijk aan de oppervlakte gloeiend wordt en dikwijls gedeeltelijk of geheel smelt en verbrandt. Somtijds verlaat de vuurbol dan weder onze atmosfeer en zet, terwijl hij afkoelt, zijn vaart in de hemelruimte voort, somtijds valt hij op de aarde. De vuurbol nu, die op 14 juli gezien is, werd het eerst waargenomen toen hij zich op eene hoogte van ongeveer 100 kilometer boven een punt nabij Vlissingen bevond; hij bewoog zich toen in de richting van het noord-oosten over Middelburg, de eilanden Duiveland, Beierland en IJselmonde, tusschen Gouda en Schoonhoven over Oudewater en Montfoort, en al meer in een gebogen linie tot de aarde naderende, moet hij, zoo hij niet geheel verbrand is, zijn neêrgekomen in de omstreken van Baarn en Eemnes. De vorm van den vuurkogel was aanvankelijk rond, doch toen het lichaam door de hooge temperatuur gedeeltelijk gesmolten was, verkreeg het door den tegenstand der lucht een peervormige gedaante, terwijl druppels der gesmolten massa als kleine sterren achterbleven en verbrandden. De afscheiding dezer druppels had plaats ongeveer boven Montfoort en was waarschijnlijk het gevolg van eene gedeeltelijke ontploffing der massa, waardoor zich de tamelijk hevige slag laat verklaren, die op verscheidene plaatsen, doch vooral in de provincie Utrecht, vernomen werd. Omtrent de wezenlijke grootte, van den vuurbol is weinig te zeggen, daar de grootte van het lichtende voorwerp, dat men heeft waargenomen, in 't geheel niet overeenkomt met dat van de gloeiende gesmolten massa. Deze toch wordt omgeven door eene groote hoeveelheid gloeiende dampen, waarvan de uitgebreidheid wellicht vele duizenden malen grooter is dan dat van den eigenlijken vuurbol. Waarschijnlijk zal het lichaam, dat op aarde is neêrgekomen slechts enkele kubieke palmen groot zijn.

Bericht.

Volgens ons bericht in N°. 13 van den 29 december 1877 heeft op den 21 januari ll. ten twee ure des namiddags de uitloting plaats gehad der 50 premiën, die getrokken zijn door de geabonneerden, wier namen hieronder volgen:

F. Verlinden, maalder te Gheel. - S.F. Eeuwaert, pastoor te Meggem (Nevele). - J.B. Hoste, onderwijzer te Oostroosebeke. - J. De poorter te Evergem. - J. Denis Bonna te Tongeren. - P.J. Mundis te Wychmael. - Victor De Wilde te Laarne. - G. Delang te Leuven. - F. Adriaensen te Hoogstraten - We. Prosper Jacobs te Ninove. - J. Degeneffe te St.-Truiden. - C. Hertelmans te Deurne. - Pater Hyacinthe te Brussel. - G. Verleysen te Aalst. - J. Denys te Kortryck. - Van Velzen te Mechelen. - J. Peeters-Verellen te Antwerpen. - De Coninck te Blankenbergh. - Eng. Steenlet te Lovenjoul. - Brepoels, brouwer te Eygenbilsen. - G. Festraets te St.-Truiden. - Aug. Leenen te St.-Truiden - G. De Molder te Thienen Daemt, onderpastoor te Vorst. - D. Claes, professor te Hasselt. - Fr. Verlinden te Gheel. - Maes, gebroeders, te Brugge. - Verboven te Anderghem. - Aug. Verkest te Oostende. - Alb. Depaepe te Jabbeke. - Cammaert, brouwer te Bornhem. - Th. Buggenhout, onderwijzer te Opwyck - Willemse, onderwijzer te Hoogstraeten. -.J. Lahoupe te Gent. - Eug. De Boozen te Halen - H. Morael te Emelghem. - Vercammen-Belckx te Wechelderzande. - Van de Voorde te Oostroosebeke. - Trienekes te Schaerbeek. - Buedts te Wackerzeel. - Oom te Hooghlede - Tuerlinckx te Neerlinter. B. Eggen te Vichte (Harelbeke). Fr. Delaruwiere te Oostende. - E. Simons te Herenthals. - A.E. Verhegge te

Erembodegem. - J.H. Nyssen te Antwerpen. - De Castro te St.-Nicolaas. - P. Maurus te Reckheim. - Oscar Vuylsteke te Brugge.

Wij verzoeken de geachte winners beleefdelijk hunne premie aan het bureel van het blad te Brussel te doen afhalen tegen een door hen onderteekend bewijs van ontvangst, of ons per brief het duidelijk geschreven adres van den persoon op te geven, aan wien wij de premie moeten toezenden. De verzendingskosten zijn voor rekening van den ontvanger.

Rebus N°. 4.

De geabonneerden op den TIENDEN JAARGANG, wier oplossing, vóór den 9 maart 1878 ingezonden, nauwkeurig overeenkomt met die, welke in het nummer der *Belgische Illustratie* van dien dag verschijnt, hebben tegen inzending van een postmandaat van frs 2.60 recht op een der zeven eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie*, behalve den 5^en^ en 7^en^ jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie*, Madouplaats 1, te Brussel.

[Nummer 19]

De gevangenen,
Naar Jaroslav Cermak.

Het is genoegzaam bekend, hoe de Albaneesche zeeroovers in de van Turkije afhankelijke vorstendommen huis hielden, alvorens de verwoede oorlog tusschen Rusland en Turkije ontbrandde. Geen enkel kustdorp, waarin geen rouw werd gedragen over een gevallene in den strijd met die onverzoenlijke plunderaars, en nog erger, geen enkel dorp, waarvan niet enkele bewoners als krijgsgevangenen door die wilde horden werden weggevoerd.

Vooral vrouwen waren hun een voordeeligen buit, daar zij op de slavenmarkten in Klein-Azië zeer gewild zijn en den roovers hooge sommen opbrachten. Deze menschenhandel was wel is waar door de Porte verboden, doch de Regeering zelve ontzag zich niet op de slavenmarkten hare inkoopen te doen, ofschoon zij zeer goed wist, dat het hare eigen onderdanen waren, aan wie dit onmenschelijk geweld werd gepleegd.

Onze gravure, genomen naar eene schilderij van een russisch kunstenaar, geeft ons een denkbeeld van zulk een roof. De gevangenen staan daar troosteloos bij elkaar en worden bewaakt door een tweetal Albaneezen, die als typen van hun ras kunnen gelden. Zeer zeker is de schilderij een van die duizenden kleine middelen, die de Russen aangewend hebben, om hunne regeering tegen de Turken in het harnas te jagen, en deze gaf daaraan gaarne gehoor, omdat haar Turken-haat volkomen overeenkwam met de politieke richting, waarheen zich de russische staatkunde in de laatste eeuwen beweegt.

We willen hiermeê de russische beweegredenen tot den oorlog niet rechtvaardigen, omdat wij maar al te goed weten, dat Rusland aan Turkije niets toegeeft in wreedheid jegens zijne onderdanen, die niet blindelings zijne veroverings-politiek toejuichen.

Humbert I.

Victor Emmanuels onverwacht afsterven bracht zijn oudsten zoon, prins Humbert, op den troon van Italië. Als prins-troonopvolger droeg hij den titel van prins van Piëmont., als koning van Italië heeft hij den titel aangenomen van

DE GEVANGENEN, NAAR JAROSLAV CERMAK.

Humbert I. Toch hebben reeds drie prinsen uit het huis van Savoye als regeerend vorst den naam Humbert gedragen, en terwijl zijn vader indertijd hardnekkig weigerde, bij het aanvaarden der kroon van het éene Italië den titel van Victor Emmanuël I aan te nemen, maar voortdurend dien van Victor Emmanuel II bleef dragen, welken titel hij reeds als koning van Sardinië droeg, heeft de nieuwe koning om zoo te spreken met zijne voorgangers uit het huis van Savoye gebroken, om zich zoo officieel mogelijk met de italiaansche beweging te vereenzelvigen.

Intusschen hebben de italiaansche Kamers en de Senaat, nadat Humbert I den eed op de constitutie afgelegd had, den vorst wederkeerig trouw gezworen, en klinken tot heden uit Italië slechts weinige stemmen tegen den nieuwen vorst. Het is hier de plaats niet ons te verdiepen in gissingen omtrent de meerdere of mindere waarschijnlijkheid, dat Humbert I in rust en vrede over het door onrecht en revolutie vereenigde Italië zal blijven regeeren, doch wij mogen niet onopgemerkt laten, dat Z.H. Pius IX, bij monde van den kardinaal-Staatssecretaris Simeoni, tegen de troonsbeklimming van Humbert als koning van Italië geprotesteerd heeft.

De nieuwe koning is ongeveer 34 jaar oud, daar hij den 14 Maart 1844 geboren werd. In 1858 begon hij zijne militaire studiën, werd tot kapitein, in 1860 tot majoor, in 1862 tot kolonel en in hetzelfde jaar tot generaal-majoor en kommandant der tweede cavalerie-brigade benoemd. In 1866 nam hij deel aan den oorlog tegen Oostenrijk en onderscheidde zich in den rampspoedigen veldslag van Custozza, daar hij de volkomen ontbinding van het verslagen leger wist te verhoeden.

Twee jaren later, den 22 april 1868, trad hij te Turijn in het huwelijk met zijne nicht Margaretha van Savoye, dochter van den hertog van Genua, den 30 November 1851 geboren.

Kort na de bezetting door de piëmonteesche troepen werd hij naar de Eeuwige Stad gezonden, om er een soort van voorloopig hof te vestigen en de komst zijns vaders voor te bereiden. In 1871 deed hij eene reis naar Berlijn, waar hij de reeds vroeger aangeknoopte vriendschapsbetrekkingen met den kroonprins van Pruisen nader bevestigde, van welke vriendschap de laatste dagen, toen de pruisische kroonprins zich te Rome bevond, nadere bewijzen hebben gegeven.

In het hooge noorden.

De omstandigheid, dat eindelijk weder een nederlandsch schip naar het Noorden vertrekken zal, om er het voetspoor van Heemskerk en Barendsz. en zoovele andere onverschrokken zeevaarders na hen - vooral buitenlanders - te drukken, geeft ons aanleiding om onze lezers een oogenblik bezig te houden met die onherbergzame streken in de noordsche zeeën, waar - zooals Tollens het uitdrukt - de wintervorst zijn zetel opgeslagen heeft.

Talloos zijn de gevaren, waarmede de stoute zeevaarder te kampen heeft, die het waagt het gebied van den ‘wintervorst’ binnen te dringen. Van de geheele wereld afgesloten, door een onafgebroken nacht van twee of drie maanden omringd, belegerd door onafzienbare ijsvlakten, telkens opnieuw aangevallen door ontzaglijke bergen van ijs en ieder oogenblik in gevaar door die noordsche reuzen verpletterd te worden, behoort er meer dan gewone moed toe, om zoovele gevaren te trotseeren en zich met het lichte vaartuig diep in het vijandelijk gebied te wagen.

Met recht zegt men, dat het water een verraderlijk element is, doch nog erger wordt het, waar het ijs met de zee samenspant ter vernietiging van den indringer. Meermalen worden de schepen ver van de kust van rondom door het pakkende ijs ingesloten, als scheidde een ijzeren muur ze van alle gemeenschap met het land af. Meermalen treffen de kruiende ijsschollen de vaartuigen aan en lichten ze hoog op, als wilden zij ze ten hemel heffen. Dan weder rukken vervaarlijke ijsbergen aan, welker voet diep in de zee wortelt en wier kruinen zich vaak honderd meters hoog in de lucht verheffen, om de schepen tusschen hunne geweldige massa's te vermalen, en dikwijls zetten de ijsvelden zich uren in den omtrek vast en bevindt het vaartuig zich op een onmetelijk eiland van sneeuw en ijs, doch de uitgebreide vlakte is verraderlijk als de zee zelve, die onder den ijsvloer stroomt. Wanneer de schepeling er het minst aan denkt, misschien als hij zich op het ijs of de naburige kusten ver van zijn vaartuig bevindt, steekt de stormwind op, scheurt de vlakte uiteen en drijft het schip, opgeheven en beklemd tusschen kruiende ijsschotsen, verre weg, machteloos, overgegeven aan het geweld van den storm en de grillige vaart der losgereten ijsmassa's.

Het vaartuig is echter slechts schijnbaar vrij, al drijft het met vreeselijke snelheid op de zee rond; nog altijd is het bekneld tusschen de harde boeien der omringende ijsmassa's, die zich, uren in den omtrek, soms aan het schip blijven vastklampen en het voortjagen naar haar welbehagen. Er bestaat geen middel om het uit die geweldige omarming los te scheuren: spade, buskruit, noch dynamiet baten hier, het ware even gemakkelijk de aardkorst van elkander te doen splijten. Maar er is toch hoop voor den gevangen zeeman: de logge ijsmassa heeft zich ten minste in beweging gezet en wat menschelijke kracht en menschelijk vernuft niet vermogen, doet wellicht de storm in bondgenootschap met de in beweging gebrachte golven en een milder lucht. Het ijsveld kan zich geheel ontbinden en het schip een doortecht verleenen naar het welkome zuiden, doch evengoed kan het zich weder vastzetten, maanden, jaren lang misschien, en den schepeling blijft dan geen andere keus over dan op dien kalen, onbekenden uithoek der aarde den langzamen hongerdood te sterven.

Doch zelfs in het gunstigste geval, wanneer het vaartuig weder vrij raakt, dreigen het nog eindelooze gevaren. Meer te vreezen dan de kruiende zandplaten en de blinde klippen aan onze kusten zijn de drijvende ijsbergen, die soms op het onverwachtst het vaartuig insluiten; vergeefs neemt men stoom en wind te baat om die aanrukkende vijanden te ontkomen, meer en meer naderen ze, tot ze het schip als een hemelhoogen en onwrikbaren gordel omringen; dan is het als vastgemetseld en heeft de zeeman slechts den dood voor oogen.

Somtijds zijn de ijsbergen in eene snelle beweging, draaien in het rond en stooten tegen elkander aan. Geweldig is de schok als twee zulke gevaarten elkander ontmoeten en wee het vaartuig, dat tusschen een zoo verschrikkelijke nijptang bekneld geraakt. In een oogenblik is het vernield, vermalen en de schepelingen vinden onfeilbaar een akeligen dood.

IJs en water zijn echter niet de eenige vijanden, die de zeeman in het Noorden te bekampen heeft: koude, nacht, ziekten en verscheurende dieren spannen samen om de onherbergzame streken gevaarlijk te maken, en menig prachtig schip, menig kloeke zeeman vond er met Barentz. een onbekend graf.

Wij waardeeren dus den moed, die ook de nederlandsche zeelieden naar het Noorden deed stevenen, om er in het belang der wetenschap zooveel gevaren te trotseeren en Neêrlands roem als zeevarende Mogendheid op te houden.

De Circassiër.

De half wilde aziatische volksstam, waarvan wij op onze laatste bladzijde een exemplaar weêrgeven, leeft nog altijd als een echte roofstam en kent geen hooger genot dan op buit en roof uit te gaan. Hoe dikwijls ook door vreemde overheerschers bedwongen en door ijzeren wetten tot een ordelijk leven genoodzaakt, hebben zij hunne natuur nog niet afgelegd en geven daaraan steeds toe, waar zij dit straffeloos meenen te kunnen doen.

In weerwil van hunne onbeschaafde zeden, bleden zij onder elkander levend een beeld aan van een maatschappelijk leven, waaraan beschaafde natiën in sommige punten een voorbeeld zouden kunnen nemen. Niet alleen eerbiedigen zij elkanders eigendom, maar de vreemdeling, die een enkelen Circassiër voor zich heeft weten te winnen, vindt onder hen zulk een gastvrije opname, dat men schier last heeft van de overdreven beleefdheid.

Zooals men weet, zijn zij gedeeltelijk heidenen, gedeeltelijk Mahomedanen, en wie weet wat er van dit volk zou geworden zijn, indien de Kristelijke beschaving onder hen was overgebracht! Heidendom en Mahomedism zijn nu juist niet de middelen om barbaarschheid te verdrijven, en alle geschiedschrijvers zijn het eens omtrent dit beletsel voor de beschaving der Circassiërs.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch.
Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566
Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

Wij vinden eenige oogenblikken later de edelen en hunne bondgenooten in de eetzaal van het hedelsche slot vereenigd. In dat vertrek hadden vroeger hertogen van Brabant aan den disch gezeten, die met Godfried van Bouillon naar het Heilige Land getogen waren, en men vond er aan de wanden nog verschillende portretten van leenheeren uit den gelderschen adel, die vrij barsch op hunne nakomelingen neêrzagen. Otto, heer van Hedel, die met de erfdochter van Frederik, heer van den Berg en van Bijland gehuwd was, had met zijne gemalin de eereplaats verkregen, waarschijnlijk omdat haar zoon den naam en het wapen van het geslacht had aangenomen, dat nu nog voortleefde.

De genoodigden deden de goed voorziene tafel alle eer aan, de beker ging lustig rond en het bleek dat Gilles Leclerc, ofschoon slechts advocaat; gewoon was met edelen om te gaan, want hij gevoelde zich geheel thuis. Graaf Van den Berg, die als een vreesachtig en karakterloos man te boek stond, had dan ook niet weinig van zijn aangeboren spotlust te verduren, welken hij echter meesterlijk onder allerlei vleierijen wist te verbergen. Nadat men geducht de spijzen had aangesproken en de wijn de hoofden in opgewondenheid begon te brengen, verzocht hij aan de edelen vergunning om, als zaakgelastigde der consistoriën, namens het centraalconsistorie een dronk te wijden aan den gastheer, aan den edelen graaf Van den Berg, wiens belangloosheid en onverschrokkenheid door het consistorie zoo hoog gewaardeerd werden. Hij wees er op hoe op 's graven bezittingen een pastoor gehandhaafd werd, die de eedgenooten in de hand werkte en zich zelfs verstoutte een predikant onder zijn dak te huisvesten; hij deed uitkomen, dat ook de bedreigingen van de landvoogdes uit Brussel hem geen vrees aanjoegen, ofschoon hij zijne bezittingen, zijne vrijheid en misschien zijn leven op het spel zette, en eindigde met te zeggen, dat Antwerpen het oog op hem, als op

een bolwerk, gevestigd hield en hem beschouwde als een der voornaamste vrijheidshelden des lands.

Brederode had den spreker met een veelbeteekenenden glimlach aangezien; toen de bekers geledigd waren, zeide hij:

'Belangloosheid schijnt een aangeboren eigenschap van het doorluchtige geslacht van Heel[1)] te zijn, dat is in 1480 gebleken, toen graaf Ludolph aanbood dit slot en het dorp tegen de Gelderschen te bezetten.'

'Dat aanbod getuigde ongetwijfeld van moed,' hernam Leclerc, 'maar kan toch niet vergeleken worden met 'tgeen de tegenwoordige heer graaf voor de vrijheid des lands waagt aan lijf en goed.'

'Met uw welnemen moet ik hier de opmerking maken,' bemerkte graaf Willem, na een paar malen gehoest te hebben, 'dat het gemakkelijker is over belangloosheid te spreken dan werkelijk belangloos te zijn. Ik heb mij bij het verbond aangesloten, doch al wil ik ook mijn deel hebben aan de gevaren, daarom ben

1) Reeds in de XVIe eeuw schreef men bij verkorting H e e l.

ik nog niet gezind voor anderen de kastanjes uit het vuur te halen.'

'Gij zoudt toch niet aarzelen u ten offer te brengen, wanneer wij daardoor uit de klauwen der Spanjolen verlost konden worden?' vroeg Leclerc.

'Dat is te zeggen....... ik weet niet waarom ik juist het offerdier zou moeten zijn,' hernam Van den Berg. 'Wij strijden gezamenlijk voor dezelfde zaak, wij behoorden daarom ook dezelfde gevaren te deelen en hebben recht op dezelfde bescherming en belooning.'

'Uwe zelfverloochening is groot, heer graaf,' sprak Leclerc, 'want ik ben overtuigd, dat gij uwe belooning alleen zoekt in het bewustzijn van nog meer dan anderen uw plicht te hebben gedaan.'

Graaf Van den Berg werd wrevelig, vooral toen hij zag, dat Brederode een glimlach niet kon bedwingen. 'Mijne goederen zijn zeker onbezwaard en ik heb geen schulden'[1], zeide hij eenigszins scherp, 'doch daarom waag ik juist meer dan vele anderen. 't Is mogelijk dat wij in den strijd het onderspit delven, in dat geval zal ik grooter slachtoffer zijn dan zij, die niets te verliezen hebben; slagen wij echter, dan meen ik even veel zoo niet meer recht te hebben op belooning en buit dan eenig ander. Ik zeg dit om niet het slachtoffer te worden van 'tgeen men mijne groote belangloosheid noemt.'

'Denkt gij te gaan plunderen?' vroeg Brederode, dien de schoen scheen te passen, welke hem was aangeboden.

'Plunderen?' sprak Van den Berg..... 'wie spreekt van plunderen? Wij gaan met de wapens in de hand een vijand bestrijden; overwinnen wij, dan zullen wij het oorlogsrecht, het recht op buit even zeer op priesters en monniken mogen toepassen als op ridders. Hoorne ontving indertijd 80.000 kroonen als losprijs van den hertog van Longueville, en Egmond nog veel meer; ik zou niet weten waarom ik leven en bezittingen moet wagen zonder kans op oorlogsbuit'[2].

'Niemand zal u dat recht betwisten,' zeî Leclerc. 'Wij voeren met gevaar voor vrijheid en leven strijd tegen heerschzuchtige priesters en monniken, tegen bijgeloof en afgoderij, en wanneer wij de weelderige kerken en rijke abdijen daarvan zuiveren, is het niet meer dan natuurlijk dat wij het gouden kalf slachten en verdeelen. Doch gij verkleint desniettemin uwe verdiensten, heer graaf, want dat gij het gevaar trotseert, bewijst het handhaven van een pastoor, die sinds lang te Brussel met een zwarte kool aangeschreven staat. Men heeft mij zelfs gezegd, dat gij reeds meer dan eens bevel van de landvoogdes hebt ontvangen, om hem van uwe bezittingen te verwijderen; is dat waar?'

Van den Berg knikte met het hoofd.

'En gij hebt waarschijnlijk even fier als altijd geantwoord, dat mevrouw de hertogin liever haar eigen tuin moest wieden dan zich met zaken bemoeien, die haar niet aangaan,' hernam Leclerc, terwijl hij glimlachend een teug uit zijn beker nam.

'Wat raaskalt gij toch,' sprak de graaf, die inderdaad boos werd. 'Heeft nog een der vliesridders den moed gehad, om met open vizier voor de landvoogdes op te treden? Huichelen wij niet allen eerbied voor de wetten des lands? Het devies der

1) Brederode stak, ten gevolge zijner weelderige levenswijze en zijner brasserijen, tot over de ooren in de schulden en zijne goederen waren grootendeels verpand.

2) Het is bekend, dat graaf Willem van den Berg, na de beeldstormerij, voor zijn aandeel een ton met kelken, monstransen en ander zilverwerk machtig wist te worden. Toen hem later het vuur te dicht bij de kleeren kwam, verzoende hij zich weder met Spanje.

geuzenorde luidt: getrouw aan den koning tot aan den bedelzak, en wij weten toch zeer goed dat, met uitzondering van Egmond en nog enkelen, allen, die met dat devies pronken, tegen Spanje samenspannen. Noch Oranje, noch Filips van Marnix wagen het, anders dan met den eed van trouw op de lippen voor de landvoogdes te verschijnen, en ofschoon de graaf Van Brederode eens den moed had het voorstel tot een gewapenden opstand te doen, geloof ik toch niet, dat hij het zou wagen de wetten des lands openlijk met voeten te treden, of de bevelen uit Brussel in het aangezicht der landvoogdes te werpen.'

'Geheel natuurlijk, want ik zou even goed mijn hoofd op het blok kunnen leggen,' zeî Brederode.

'Welnu,' hernam de graaf Van den Berg, 'in dit geval is het eene dwaasheid te onderstellen, dat ik de landvoogdes het hoofd zou hebben geboden.'

'Maar hoe is het dan mogelijk, dat gij zoodanigen pastoor weet te handhaven, daar hij, als ik mij niet bedrieg, reeds meer dan een jaar geleden als een stokebrand te Brussel is aangeklaagd?'

'Door de zaak op de lange baan te schuiven, zooals wij trouwens in alles doen,' antwoordde Van den Berg. 'Het was mij in het vorige jaar zeer goed bekend, dat de pastoor[1)] den predikant Van Diest in zijne woning verborgen hield en zoowel in gedrag als in leer veel aanstoot gaf, zoodat vele inwoners het dorp verlieten, doch ik deed alsof ik daarvan niets wist. Hij was bij de Regeering aangeklaagd van zedeloosheid en ketterij en men verlangde zijne verwijdering, doch het hof van Gelderland gaf te kennen, dat de ambtman daartoe niet bevoegd was, aangezien hij mijne heerlijke rechten niet mocht schenden. Nu ontving ik echter dezer dagen namens de landvoogdes het bevel, om die verwijdering te bekrachtigen.'

'En hoe zult gij u uit die ongelegenheid redden?' vroeg Brederode.

Graaf Van den Berg haalde de schouders op. 'Daar ben ik nog over in tweestrijd,' antwoordde hij. 'Blijf ik den pastoor handhaven, dan loop ik gevaar van te worden aangeklaagd wegens verzet; in het tegenovergestelde geval haal ik mij de ontevredenheid onzer eedgenooten op den hals en loop gevaar van hier een papist te krijgen, die mij in de kaart ziet. 't Is een moeielijk geval voor mij en een nieuw bewijs, dat ik meer te wagen heb dan mij lief is.'

'Mag ik u eens een goeden raad geven, heer graaf?' vroeg Leclerc.

'Zeer gaarne,' antwoordde de lafhartige veinzaard.

'Betuig aan mevrouw de hertogin uwe onwrikbare gehechtheid aan de godsdienst van den Staat en uwe ergernis over de kettersche beginselen en het zedelooze gedrag van den pastoor. Laat echter daarbij uitkomen, dat het zeer moeielijk is hem oogenblikkelijk door een waardigen herder te vervangen, en gij hem daarom voorloopig in bediening wilt laten onder vermaning, *dat hij zich in leer en levenswijze moet gedragen, zooals een goede pastoor of Christen betaamt'*[2)].

Graaf Van den Berg glimlachte; hij scheen een anker te hebben gevonden, waaraan zijne dubbelhartigheid zich kon vastklemmen.

'In trouwe, ik geloof dat ik op dezen weg mij het best uit, die ongelegenheid zal kunnen redden,' sprak hij.

'Wanneer uwe bedenkingen te Brussel geen gehoor mochten vinden, dan zal het noodig zijn, dat wij naar een ander middel omzien, ten einde de zaak op de lange

1) De naam van den afvalligen priester, die als pastoor van Hedel zulk een schandelijke rol heeft gespeeld, is nergens te vinden.

2) Graaf Van den Berg heeft werkelijk een advies van dien aard aan de landvoogdes opgezonden. In zijn schrijven luiden de gecursiveerde woorden: 'dass er sich met lehr und leben nit anders sol halten, dann wess einnen guiden pastor oder Christen zu thun woel zustunde.'

baan te schuiven,' hernam Leclerc; 'want het centraal-consistorie stelt er veel prijs op, dat de predikant Van Diest in deze streken blijft, ten einde te eeniger tijd Den Bosch te kunnen binnendringen; en waar kan hij een betere schuilplaats vinden dan bij een pastoor?'

''t Is de vos in het kippenhok,' zeî Brederode, die lachend achterover in zijn stoel viel; hij had reeds geducht den beker aangesproken. 'Ik begrijp echter niet, waarde graaf, wat ik van een pastoor moet denken, die op een goeden voet staat met mannen als Van Diest en Modet en toch zijne bediening blijft waarnemen.'

'Och, hij gaat aan hetzelfde euvel mank,' sprak Agylaeus, de schouders ophalende.

'Wijntje en Trijntje, meent gij,' riep Brederode schaterend uit, en het gansche gezelschap deelde in zijne luidruchtigheid.

'Dit neemt niet weg, dat hij onze plannen zeer in de hand werkt,' zeî graaf Van den Berg, 'want ik weet dat hij 't er op toelegt, om zijne onderhoorigen langzamerhand geheel van Rome te vervreemden en tot den afval voor te bereiden; dat zou een predikant onmogelijk zoo goed kunnen doen'[1].

'Ik drink het welzijn van den pastoor,' sprak Brederode, 'moge hij vele navolgers vinden!'

De aanwezigen deden hem met onstuimigheid bescheid. En nu begonnen allen luidkeels een der schimpliederen op den Paus te zingen, die toen zoo algemeen verspreid werden om de gemoederen in beroering te brengen.

'Antichrist is gheboren
Dat rycke Gods wil hij verstoren
En maken onvreê!
Uiten duyvel is hy gheboren.'

Dan volgden een paar afzichtelijke coupletten, die wij hier niet mogen afschrijven, over het celibaat en de aflaten, en het lied eindigde als volgt:

'Hy wil voor ons den hemel sluyten;
Selve moet hy der blyven buyten
Met al syn gecapte guyten,
Syn oordeel is ree;[(2)]
Uiten duyvel is hy gheboren
Syn dienaers mee.'

Het moet gezegd worden, dat Leclerc bij al die luidruchtigheid zijne kalmte wist te bewaren en slechts matig den beker aansprak. De man, die zooveel heeft bijgedragen om de onzalige beeldstormerij voor te bereiden, die even zeer de hebzucht der berooide edelen prikkelde als het fanatisme der sombere Calvinisten opzweepte, bleef zich altijd beheerschen.

'Laat ons zorgen, edele heeren,' zeide hij, toen het lied geëindigd was, 'dat dergelijke uitgelatenheid ons niet te zeer in het bloed kruipt, dat wij onze tongen weten te beheerschen, want een enkel ontijdig, onberaden woord zou ons kunnen verraden. Wij weten wat wij willen: opstand tegen Spanje en uitroeiing van de paapsche eeredienst, maar de voorzichtigheid eischt, dat ons openbaar gedrag steeds blijken geeft van getrouwheid aan den koning en eerbied voor de godsdienst van den

1) De afvallige pastoor is daar maar al te wel in geslaagd; wanneer men er degenen, die hun geboortegrond verlaten hebben, van uitzondert, heeft hij bijna zijne gansche gemeente in den afval medegesleept. De toestand der katholieken te Hedel was nog lang daarna allertreurigst; zij waren genoodzaakt over de Maas te gaan om in 'tgeheim hunne godsdienstplichten te vervullen.

(2) Ligt gereed.

Staat. Wij moeten ons wel wachten de achterdocht der hooge Regeering en nog veel meer die van het volk op te wekken. Want al is ook de ontevredenheid groot en naar wensch opgewekt, toch zouden die zelfde ontevredenen zich tegen elke beweging verzetten, wanneer zij wisten wat wij eigenlijk in ons schild voeren. Wij zien thans reeds hoe nadeelig de moderatie werkt; wordt in godsdienstig opzicht de argwaan levendig, dan is het spel verloren. Ik geloof daarom, dat wij ons dergelijke liederen niet te eigen moeten maken.'

'Wij hebben waarlijk maar al te dikwijls reeds het bewijs geleverd, dat wij met den mond woorden kunnen spreken, die we in 't hart verafschuwen, niet waar, Brederode?' zeî Van Pallandt, een slinkschen glimlach tot den heer van Vianen richtende.

'Wat meent gij?' vroeg Brederode.

'Wel, ik herinner mij nog duidelijk,' hernam Van Pallandt, 'hoe gij op den 5 april aan het hof te Brussel de knie boogt voor mevrouw de hertogin, en voor God verklaarde, dat de geruchten, alsof de verbonden edelen de oude godsdienst niet eerbiedigden en met vreemde vorsten en krijgsoversten in samenzwering en muiterij waren tegen hun wettigen vorst, louter verzinselen waren van lasteraars, die voorbeeldig gestraft moesten worden.'

'En waarom moet dit hier in herinnering worden gebracht?' vroeg Brederode, die bloedrood werd.

'Alleen om te bewijzen, dat wij geen vermaningen noodig hebben,' vervolgde Van Pallandt, die wel zag dat zijn vriend als op heete kolen zat. 'Wij buigen nog altijd de knie voor mevrouw de hertogin, wij voeren openlijk het devies: getrouw aan den koning, en velen onzer

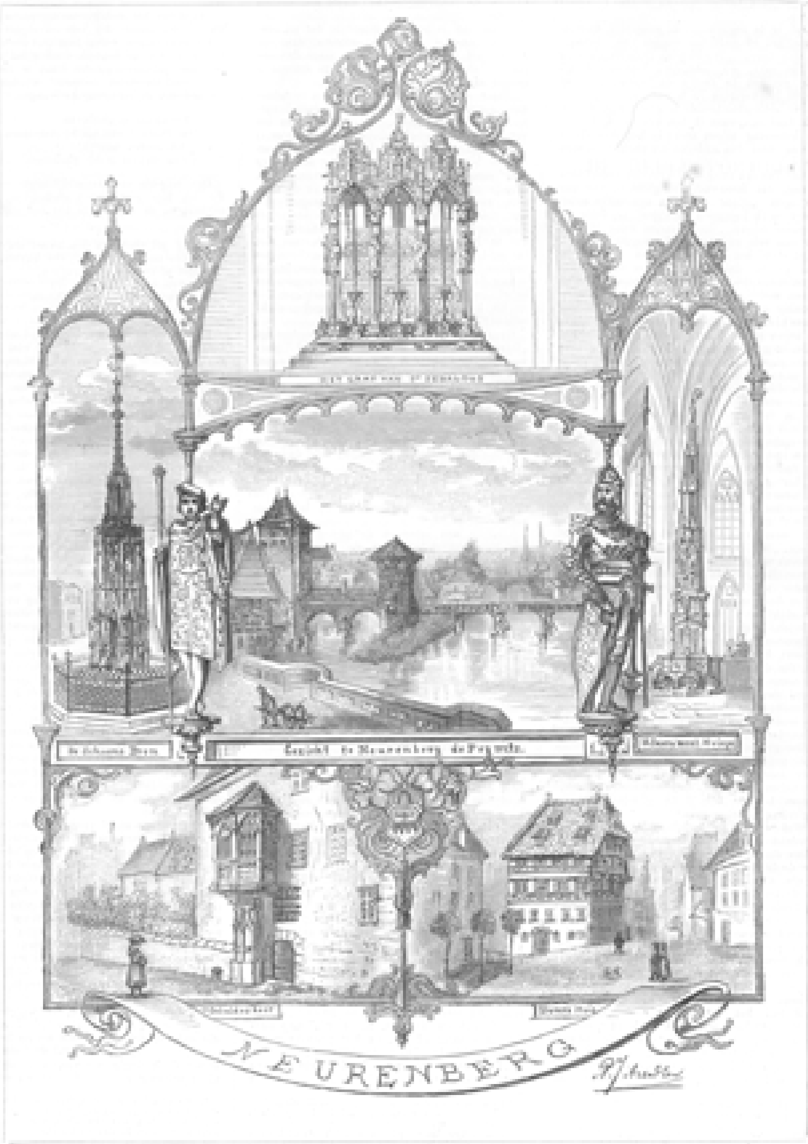
NEURENBERG

dragen zelfs, waar 't te pas komt, gewijde kaarsen in de processiën, maar men mag toch, voor den drommel, binnen de muren het hart wel eens lucht geven.'

'Gij hebt gelijk,' sprak Brederode onstuimig, 'wij moeten tot stikkens toe getrouwheid en eerbied veinzen, men verge dus niet, dat wij ook onder vrienden en bij den beker met dat mom zitten. Leve de vreugde! Leve de vrijheid! weg met Spanje! de dood aan de papen! Laten de consistoriën maar voortwerken en de advocaten hunne strikken spannen, wij zullen naar de wapens grijpen als het tijd geworden is, maar wij willen niet, dat aan den gezelligen disch onze wijn door zedepreeken vergald wordt. Wie het wel met mij meent, drinke op het welzijn der geuzen.'

Deze uitnoodiging werd met een uitbundig gejuich beantwoord. Leclerc schudde het hoofd, doch begreep, dat nu elke verdere aansporing tot gematigdheid vruchteloos zou zijn.

'Barlaymont heeft ons schooiers genoemd'[1], hernam Brederode, die meer en meer opgewonden werd; 'welnu, daar wij dan toch schooiers en bedelaars zijn, is het niet meer dan recht, dat wij den bedelzak dragen en uit een houten nap drinken.'

HUMBERT I.

Hij fluisterde nu den gastheer, die naast hem gezeten was, een paar woorden in het oor en kort daarop verscheen een page met een houten drinknap en een soort van bedelzak.

Brederode deed den zak om bij wijze van monniks-schapulier, liet den houten nap door zijn page vullen, strooide wat zout in den wijn en riep:

Par le sel, par le pain, par la besache

1) Toen de verbonden edelen op den 6 april, na de aanbieding van het bekende verzoekschrift, het paleis der landvoogdes verlieten, zeide de heer van Barlaymont, die met den graaf van Arensberg aan het venster zag: 'Ziedaar onze fraaie schooiers [gueux], zie eens met welk eene verwaandheid zij ons voorbijgaan.' Barlaymont zinspeelde waarschijnlijk op den berooiden toestand, waarin de meeste edelen, ten gevolge hunner uitspattingen, verkeerden.

Les gueux ne changeront quoy qu'on fasse'[1].

Daarna stond hij op, sprak met forsche stem: 'Leve de geuzen!' en ledigde den nap.

Het gansche gezelschap dronk insgelijks een beker en riep luidkeels: 'leve de geuzen!'

Toen hing Brederode graaf Van den Berg den bedelzak om en reikte hem den gevulden houten nap toe. De heer van Hedel scheen niet veel lust tot deze ceremonie te gevoelen,

IN HET HOOGE NOORDEN.

1) Bij zout, bij brood, bij bedeltasch, De geuzentroep blijft wat hij was.

doch kon er zich niet aan onttrekken. Andermaal hoorde men den wapenkreet herhalen. Zoo ging het de tafel rond, van den eenen gast op den anderen; de omstuimigheid werd al grooter en grooter, en hadden de pages het druk met het vullen der bekers, hunne meesters waren nog vlijtiger in het ledigen.

Jonker Jan van Renesse hief nu op nieuw een lied aan, dat getuigde van haat tegen Rome en de priesters en waarin gezinspeeld werd op den rijkdom der kloosters.

'Ik zie u nog eens abt van St.-Laurens[1], jonker Jan,' sprak Van Pallandt; 'uw gezondheid, mijnheer de abt.'

'Wederkeerig de uwe, mijnheer de prior van St.-Agatha,' riep jonker Jan.

Deze *quasi*-geestigheid vond algemeenen bijval, de edelen noemden elkander nu mijnheer de proost, mijnheer de abt en mijnheer de prior van bekende kerkelijke goederen. Men behoefde niet meer te vragen wat zij in hun schild voerden. De luidruchtigheid, die tot laat in den avond duurde, ging in stuitende dronkenschap over; de omgevallen bekers en de groote wijnvlakken op het tafelkleed getuigden van de ongebondenheid die daar heerschte, en Gilles Leclere mocht waarschijnlijk de eenige genoemd worden, die nog bezinning genoeg had om zich staande te houden[2].

(Wordt vervolgd.)

Geïllustreerde reisschetsen.

XI.
Neurenberg.

'O Neurenberg, o Neurenberg, gij wonderschoone stad!' zoo zingt een oud volkslied, en inderdaad, het is eene wonderschoone stad, groot door hare geschiedenis, door hare kunst en wetenschap, door haar handel en hare gedenkteekenen van den vroegeren tijd; daarbij is het een van die weinige steden, die gedurende drie of vier eeuwen niet van uiterlijke gedaante veranderd zijn, en dit getuigt nog al voor den practischen zin harer bewoners.

De lezer verwondert zich misschien er over, hoe ik zoo eensklaps aan eene ontboezeming over Neurenberg lucht geef, zonder hem te vertellen, hoe ik er gekomen ben. Het is waar, de vorige maal hebben wij te Munchen afscheid van elkaar genomen, met de belofte den volgenden dag per spoor naar Neurenberg te vertrekken, doch waar blijft het verhaal van dien langen tocht?

1) Eene zinspeling op de abdij van dien naam op Oostbroek, bij Utrecht.

2) Wij hebben ons hier aan een anachronisme schuldig gemaakt. Een dergelijk tooneel heeft werkelijk plaats gehad, doch reeds in de maand april en wel in het huis van den graaf van Kuilenburg te Brussel, nadat Brederode de woorden van Barlaymont had opgevangen. Men misduide ons die verplaatsing niet.
Pontus Payen, van het devies der edelen sprekende, die met den naam van geus pronkten, zegt: 'Een devies, dat inderdaad zeer goed paste voor de meesten onder hen, die lichtzinnig hun goed verteerd hadden en zich in zoodanigen toestand bevonden, dat zij een van beiden moesten doen: of het goed van anderen rooven, of hun brood van huis tot huis met den bedelzak bedelen.' - En Bilderdijk veroorlooft zich het volgende scherpe gezegde omtrent de geuzen: 'dat, wanneer zij geene waarlijke schooiers [gueux] waren, zij zich toch als dusdanig gedroegen.'
Dit tot toelichting voor hen, die zouden kunnen meenen, dat wij ons aan overdrijving of onverdraagzaamheid schuldig maken,

In de pen, waarde lezer. Men herinnert zich nog wel de veelvuldige onweersbuien, welke onophoudelijk den hemel onzer goede verstandhouding bewolkten en in de laatste dagen zoo waren aangegroeid, dat we den zonneschijn nog slechts bij naam kenden. Welnu, onze professor was gedurende den laatsten nacht, dien wij in Beierens hoofdstad doorbrachten, zoo erg geplaagd geworden door eene nachtmerrie, dat hij in den vroegen morgen van den volgenden dag onzen kapelaan eene beleediging toevoegde, welke dezen verbood nog langer het gezelschap der duitsche familie te deelen.

Het doet weinig ter zake, waarin de beleediging bestond, doch het gevolg was, dat wij zonder de professorale familie naar Neurenberg vertrokken en daar aankwamen, nog druk bezig met het lichten van het doopceel van onzen vroegeren reismakker.

Ik heb daarom gemeend over dat gedeelte onzer reis te moeten zwijgen, even als ik alles verzwegen heb, wat gedurende de reis voor elk in 't bijzonder onaangenaam is geweest, doch ik moet ronduit bekennen, dat ik zeer verlicht was, toen ik in de straten der stad wandelde en het oude neurenbergsche volkslied neuriede, zonder eene neurenbergsche familie naast mij te hebben, die er hoogst waarschijnlijk eene lofspraak op zich zelve in zou gezien hebben.

Het was bijna avond toen we in de stad aankwamen, maar toch nog licht genoeg, om ons, van buiten gezien, een denkbeeld te geven van eene middeleeuwsche stad. De spoorwegstatie bevindt zich buiten de Frauenthor, en daar we in ons hotel, het *Würtemberger Hof,* dat vlak bij de statie ligt, terstond kamers besteld hadden, wilden we eerst door de straten van Neurenberg wandelen, alvorens ons ter ruste te begeven.

Men kan zich geen denkbeeld vormen van eene stad, als wij hier zagen. Elk huis schijnt u een museum toe, of minstens een gebouw, dat om zij antiquiteit een grooten naam moet hebben.

'Maar dan is geheel Neurenberg eene antiquiteit!' riep de student verbaasd, toen de architect deze opmerking maakte.

'Dat is ook zoo,' antwoordde deze. 'Sinds onheuglijke tijden gaat hier van vader op zoon de gelofte over, om niets van de voorouderlijke heiligdommen te vernielen of te verminken, ja, om zelfs het ouderwetsche van de gevels der particuliere woonhuizen zoo strikt mogelijk in eere te houden. Daardoor heeft de stad haar antiek karakter ten volle bewaard, en alleen de bewoners zijn in kleeding en gebruiken met den tijd meêgegaan.'

'Zeer waar,' bevestigde de kapelaan, 'men kan hier geen voet verzetten zonder een kunstwerk te ontmoeten uit de 15^{e} of 16^{e} eeuw: overal, op markten, op pleinen, aan muren en gevels. In die dagen kon men zich niet tevreden stellen met die koude, eentoonige deftigheid, die platte regelmatigheid van lijnrechte straten, vierkante pleinen en meetkunstige figuren in steen. Men had integendeel behoefte aan verscheidenheid, aan beweging, aan contrasten, naar eigen ingeving en smaak.'

'Zie,' vervolgde hij, 'wat daarvan het gevolg is geweest. De kunstenaars waren door geen regels gebonden, aan hun eigen vernuft overgelaten en wedieverden met elkaar in veelzijdigheid en luim. Eenvoudige winkeliers lieten hunne gevels en magazijnen versieren met beeldwerken en basreliefs, elk naar zijn eigen smaak, en juist in dezen gezonden volkssmaak moet men de oorzaak zoeken van de veelzijdigheid, welke de zestiende-eeuwsche kunst zoo aantrekkelijk maakt.'

'Is het misschien niet daaraan toe te schrijven, dat Neurenberg zooveel groote mannen onder hare burgers heeft geteld?' vroeg ik.

'Die veronderstelling schijnt mij al te gewaagd toe,' antwoordde de kapelaan, 'ofschoon de namen der mannen, die hier geleefd hebben, in de geleerde wereld een

goeden klank hebben. Hier leefden bijna gelijktijdig de schilder Michaël Wohlgemuth, zijn leerling Albrecht Durer, de metaalgieter Peter Vischer, de wiskunstenaar Martin Beheim en de bekende schoenmaker en dichter Hans Sachs. Daarbij blijft het echter niet, want in 1500 vond hier Peter Hele de zakhorloges uit, aanvankelijk neurenberger eieren genoemd, naar hunne toenmalige ovale gedaante, in 1707 verrijkte Johan Durer de wereld met de klarinet, Hans Lobsinger met het windroer en Peter Ebing met het geelkoper.'

Na zulke mededeelingen kwam mij de stad hoe langer hoe eerbiedwaardiger voor, en werkelijk, de geest van al die groote mannen spreekt nog zoo duidelijk uit alle huizen, gebouwen en straten, dat het der verbeelding geen moeite kost deze omgeving met middeleeuwsche figuren te bevolken en middeleeuwsche tooneelen voor 't oog van den geest te tooveren.

Een tweetal ontmoetingen, welke wij er nog dien avond hadden, gaf aan die verbeelding zulk een kleur van wezenlijkheid, dat ik een oogenblik geloofde zelf een middeleeuwer te zijn.

Wij wandelden namelijk door de zeer breede hoofdstraten en kwamen eindelijk in de buurt van het Germaansch Museum. Na eene zijstraat doorgegaan te zijn, sloegen we de *Carthausergasse* in, aan welks einde het museum is gelegen.

Het was een heerlijke avond, waarom wij meer flaneerden dan liepen, en hadden daarbij eene sigaar opgestoken, welke de wandeling zoo gezellig maakt.

Nauwelijks echter hadden wij een voet in de *Carthauser-gasse* gezet, of we werden aangehouden door een *Pickelhaube,* die van ons elk een gulden boete verlangde, benevens de brandende sigaar, welke wij in den mond hadden.

Een gulden boete betalen was vreemd, doch onze sigaar afgeven vond ik zoo curieus, dat ik den handhaver der wet aankeek, om te zien of het ernst of vroolijkheid was.

'In deze straat mag niet gerookt worden,' verklaarde hij, 'op eene boete van 1 tot 5 gulden. Zoo luidt het stadsreglement. Daarenboven moet de pijp of de sigaar verbeurd worden verklaard. Mag ik u verzoeken, heeren?'

Al was dat nu geen middeleeuwsch stadsreglement, toch kwam mij de schikking zoo ouderwetsch voor, dat ik geloofde meer de speelbal te zijn der fantasie dan van de werkelijkheid. Zou Neurenberg geen brandspuiten kennen, dat men zoo bang is voor het Germaansch Museum? Want hoogstwaarschijnlijk geldt die, vooral voor vreemdelingen, lastige bepaling alleen de kostbare verzameling van germaansche antiquiteiten, welke het museum bevat.

Niemand kon mij daarop een antwoord geven, en de dienaar der wet had het te druk met onze guldens in ontvangst te nemen en de geconfisceerde sigaren in een ijzeren doosje te bergen, waarna hij, met de waarschuwing voortaan niet meer in deze straat te rooken, salueerend afscheid van ons nam.

Weldra stonden we voor het gebouw, dat ons elk twee franken en onze sigaar had gekost, en zagen toen dat het niets anders was dan het oude Karthuiser-klooster *Mauenzell.*

Het was te laat om er een bezoek te brengen, daar het reeds om 4 uur des middags gesloten wordt. De kapelaan echter wekte onze begeerte om het te zien niet weinig op, want als antwoord op onze vraag welke schatten het bevatte, zeide hij:

'Het Germaansch Museum bevat een schat, die veel te weinig bekend is. Het plan voor zijne oprichting werd in 1853 op eene vergadering van geschied- en oudheidkenners te Dresden ontworpen en in het volgende jaar op den Bondsdag te Frankfort goedgekeurd: het is dus niet een stedelijke, maar een nationale inrichting,

gevestigd, onderhouden en bevorderd door geheel Duitschland. Men stelt zich voor, in den uitgestrekten zin alhier bijeen te brengen germaansche voorwerpen uit alle tijden, voor zoover die strekken kunnen tot de kennis van de geschiedenis van het huiselijk en maatschappelijk leven des volks: beeldhouw- en snijwerk, schilderijen, goud- en zilverwerken, meubels, wapens, zaken van kunst en wetenschap, penningen, kaarten, boeken, in één woord getuigenissen van den nationalen voortijd, onder welken vorm ook.'

'Een schoon doel,' zeide de architect, 'en vóór wij de stad verlaten, zullen wij de verzameling gaan zien.'

Wij keerden op onze schreden terug, daar de avond reeds ver gevorderd was, met het doel naar ons hotel terug te keeren.

Eensklaps staan we verbaasd op den hoek van een plein stil. Daar voor ons staan, met de monde dreigende naar eene breede straat gericht, twee vervaarlijke kanonnen, waar tusschen een *Pickelhaube* met het geweer op den schouder de wacht houdt.

'Hoe nu!' was mijn uitroep, 'staat de vijand voor de poorten of hebben de burgers naar de wapens gegrepen, om eene omwenteling te beginnen?'

'Gij zijt hier in eene middeleeuwsche stad,' antwoordde de kapelaan lachend, 'en moet u dus niet verwonderen middeleeuwsche gebruiken te zien. Deze moordtuigen, die de goede

burgerij, onschuldige vrouwen en kinderen aangrimmen, dienen bloot om eene oude gewoonte te handhaven, en moeten van de wakende vaderzorg der regeering een aanschouwelijke voorstelling geven. Maak u dus niet ongerust. Jammer maar dat men overal die hatelijke *Pickelhauben* ziet, want daargelaten dat zulk eene figuur een schreeuwend contrast vormt bij de ouderwetsche kanonnen, zou een geharnaste krijger met helm en piek hier beter figuur maken.'

'Ja,' merkte de student op, 'een middeleeuwer met een *Pickelhaube* op het hoofd, zou veel gelijken op een dandy in het beerenvel van een Menapiër gestoken.'

We lachten om die vergelijking en bereikten weldra het *Würtemberger Hof.*

In de *Speisesaal* zaten eenige Engelschen deftig en ernstig thee te drinken, terwijl eenige Neurenbergers zich te goed deden aan het rooken hunner lange pijpen en het drinken van hun glas bier.

Uit beleefdheid voor deze laatsten, die ons vriendelijk groetten, gebruikten wij de duitsche taal, en weldra waren wij in een gesprek gewikkeld over Neurenberg en alles wat het merkwaardigs had.

Zoo los weg vroeg de student naar de fabricage van het bekende neurenbergsche speelgoed, meer om iets te vragen dan uit weetgierigheid. Het antwoord, dat wij er op kregen, acht ik echter belangrijk genoeg om het den lezers mede te deelen.

'Wanneer men aan de neurenberger waren denkt,' zeide de door ons toegesproken heer vriendelijk, 'kan men zich niet licht voorstellen, dat deze van zooveel beteekenis zijn, dat een aantal groote handelshuizen zich uitsluitend met den inkoop en de verzending dier artikelen bezighouden. Men heeft slechts een catalogus van al de soorten kinderspeelgoed te zien om dit te begrijpen. Gewoonlijk bevat hij omstreeks 10 à 12.000 nummers. Elk soort van dieren, huisdieren en andere, elke soort van menschen, elk leger, elk wapenkorps, elk volk heeft daarin zijn eigen nommer. En al die duizenden voorwerpen zijn allen weder in verschillende kwaliteiten te bekomen: gering, beter of best, grooter of kleiner, meer of minder kostbaar van materiaal. Bij elk nommer is het artikel zoodanig beschreven, dat de buitenlandsche winkelier den koopman te Neurenberg slechts het nommer van den catalogus behoeft op te geven, om zonder fout de voorwerpen te bekomen, die door zijne klanten begeerd worden.

'De meeste dezer waren,' vervolgde hij, 'komen uit Sonneberg in het Thuringer Woud, doch ook vele uit het Ertsgebergte. De arbeiders behoeven slechts een zeer beperkten gezichtskring te hebben; elk hunner behoeft alleen de vervaardiging van zijn leeuw of schaap of soldaat te kennen, welke hij als zijn speciaal werk gekozen heeft, en hiervan levert hij dan zooveel stuks af als men bestelt. De groothandelaar in speelgoed moet niet alleen al die soorten van speelgoed kennen, maar ook weten waar het eene artikel gezocht wordt, en het andere niet, zoodat hij veel menschen- en volkenkennis behoort te bezitten en in verschillende talen moet kunnen korrespondeeren. Gewoonlijk leidt hij ook den smaak der arbeiders te Sonneberg en verschaft hun tot verdere verbetering van het fabricaat de middelen door de wetenschap aan de hand gegeven. Het is dan ook ongeloofelijk, welke uitgestrekte handelsbetrekkingen voor deze zaak moeten aangeknoopt worden.

'Om u daarvan een voorbeeld te geven,' zeide hij, 'wil ik u iets vertellen van de nachtpitjes. Het lichte, witte hout, waarop de pitjes drijven, komt uit het *Böhmer Wald,* de afval van speelkaarten uit Frankfort en de doosjes uit Sonneberg. Elk land heeft daarenboven zijn bepaalden smaak ten opzichte van die nachtpitjes; die voor Turkije hoeven slechts twee uren te kunnen branden, die voor andere landen moeten

het langer uithouden, doch de meeste gaan naar Amerika. In 't algemeen neemt de nieuwe wereld zooveel van de neurenbergsche waren, dat men het er voor houdt, dat Neurenberg zonder Amerika niet zou kunnen bestaan.'

We dankten onzen gedienstigen Neurenberger vriendelijk voor zijne mededeelingen, dronken nog een glas bier met hem en namen toen afscheid van elkaar, om naar onze kamers te gaan.

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

IX.

De woeste menigte zette zich als een troep razende Bacchanten in beweging; de trom, die nog altijd hevig geroerd werd, scheen de geheele vrouwelijke bevolking van Parijs op de been te brengen. Het was een gezicht, waarbij de humor even zeer werd opgewekt als de afschuw: al die vrouwen, voor het meerendeel tot den adel van vischmarkt en straat behoorende, uit stegen en zijstraten te zien toesnellen, om zich aan te sluiten bij de hongerige en afschuwelijke bende. Het was als een stroom, waarin zich rechts en links zijrivieren ontlasten, iederen tegenstand brekend, alles meêsleepend in zijne onstuimige vaart. Voort ging het langs straten en kaaien, over pleinen en bruggen, schreeuwende, kijvende, vloekende.

Ook aan kluchtige tooneelen is geen gebrek. Théroigne, de beruchte straatgodin van Parijs, de gevolmachtigde van den hertog van Orleans, heeft plaats genomen op een der kanonnen en vertelt aardigheden aan de mannen van de *rue St.-Antoine,* die uit beleefdheid de vrouwen uitgeleide doen en ditmaal schildknapendienst verrichten bij deze kaas- en brood-amazonen. Juffrouw Théroigne, die er goed uitziet, is met uitgebreide volmachten voorzien; ook ontbreekt het haar niet aan geld, zoo als wij later zullen zien. De troep gaat altijd door zich te vergrooten, totdat hij Parijs achter zich laat en in het vrije veld weêr eenigszins tot verademing komt.

Deze uittocht is te Parijs natuurlijk niet onbekend kunnen blijven, al heeft zich ook geen arm verroerd om de menigte tegen te houden. Ja, de nationale garde, die het tooneel bedaard heeft afgezien, heeft zelfs teekenen van toestemming gegeven. Nauwelijks zijn de vrouwen dan ook afgetrokken, of er komt beroering onder de mannen. Zij vonden het plan zoo slecht niet en wenschen er zich bij aan te sluiten. Nergens toch dan te Versailles is brood te krijgen. Ook de mannelijke bevolking van de voorstad *St. Antoine* begint zich met de zaak te bemoeien en dringt er op aan, dat geheel Parijs zich op weg begeeft. Pieken, verroeste geweren, pistolen, knuppels, messen, waarmeê de menigte gewapend is, zijn geene teekens van vreedzame stemming. Erger is het echter, dat de nationale garde één koord met het gepeupel gaat trekken en dat zij zich gezamenlijk onderhouden over de groote voordeelen, die een tocht naar Versailles zou opleveren. Er wordt een deputatie naar Lafayette afgevaardigd, om hem mededeeling te doen van wat Parijs van zins is.

De generaal is niet weinig verschrikt en stijgt onmiddellijk te paard. Toch zal hij er aan moeten gelooven, wanneer hij nog generaal wil blijven, want de menigte geeft op een besliste wijze te kennen, dat zij voornemens is naar Versailles te trekken. De generaal besluit dus maar, na lang aarzelen en na zelfs een bevel van den gemeenteraad ontvangen te hebben, nu het ongeluk er toch toe ligt, zich aan het hoofd der zijnen en tevens ook van het gepeupel te stellen. Met het oog op wat er gebeuren zou, was het een gelukkige inval. Zonder de tusschenkomst van Lafayette toch zou

het waarschijnlijk slecht zijn afgeloopen met het koninklijk gezin te Versailles. De nationale garde stelt zich in gelederen, het volk schreeuwt bijval, en de tweede uittocht vangt aan met den bedrogen held der twee werelden, op zijn wit paard gezeten, aan het hoofd.

Het was reeds ver in den namiddag toen het vrouwelijk gepeupel doornat van den regen, - want de hemel had zich voor zooveel zinneloosheid en razernij met wolken gesluierd, - te Versailles aankwam. Lodewijk was dien dag op de jacht geweest, maar nog tijdig genoeg gewaarschuwd. Ook de Nationale Vergadering wist van den storm, die in aantocht was. De zwitsersche lijfwacht en het vlaandersch regiment hebben hun post reeds betrokken bij het hekken van het koninklijk paleis. Men zal dus den weg der bemiddeling moeten inslaan om toegang tot den koning te verkrijgen. Er wordt besloten eene deputatie te zenden naar de Nationale Vergadering, om te vernemen wat heur te doen staat.

Vele leden der Vergadering zijn van het komplot, al houden zij zich ook onnoozel. De ontvangst is echter hartelijk. Wanneer het in de macht der Nationale Vergadering stond, dan had Parijs een regen te wachten, niet alleen van tarwebrood, maar ook van suikerbrood. Wat hebben deze hongerige vrouwen echter aan woorden? Veel eerbied voor den werkkring der Nationale Vergadering hebben zij niet; 'niet zulke lange redevoeringen' wordt er gebromd, al is het ook Mirabeau, die juist het woord heeft; 'geeft ons liever brood.' Eindelijk laten zij zich toch afschepen met beloften en een goeden raad; zij zullen eenigen uit haar midden kiezen en toegang verzoeken tot den koning. Dit plan vindt algemeen bijval.

Twaalf langgerokte afgevaardigden gaan op weg om den koning den nood van de goede stad Parijs bloot te leggen. Théroigne heeft intusschen niet stil gezeten; zij heeft reeds lang haar zitplaats op het kanon verlaten en beweegt zich met de vrijmoedigheid, die de vrouwen van zulk dubbelzinnig beroep eigen is, tusschen de zwitsersche lijfgarde en de mannen van het vlaandersch regiment. Philippus van Macedonië nam steden in met zekere gouden belegeringswerktuigen; zij wendde dezelfde tactiek aan op onverschrokken mannenharten en naar het schijnt met even gelukkigen uitslag. De ongelukkige aangevallenen hebben nu geen hofdames om hun moed in te spreken, en men zegt, dat er verscheidenen dan ook bezweken zijn onder de moorddadige glimlachjes en voor het nog moorddadiger goud van juffrouw Théroigne.

Intusschen hebben de twaalt afgevaardigden toegang tot den vorst bekomen. De goedhartige Lodewijk ontvangt ze met een vaderlijke welwillendheid en luistert geduldig naar hare klachten. Neen, zoo verstokt is de menschelijke en zeker ook de vrouwelijke natuur niet, dat onze afgevaardigden niet worden getroffen door de goedheid en vriendelijkheid des konings. Hij belooft haar, dat hij den nood der stad zal doen ophouden, dat hij koren zal zenden en dat de prijs van het brood zal geregeld worden. Het woord des konings heeft deze vrouwelijke duivels getemd, zij zijn verrukt, overgelukkig, en met een verlicht hart verlaten zij de koninklijke zalen om het blijde nieuws aan de haren te brengen.

Maar de ontvangst, die haar buiten wacht, is lang zoo hartelijk niet als bij den koning. 'Hebt gij u laten afschepen met woorden!' schreeuwen de razende wijven; 'waar zijn de bewijzen, waar de attesten, dat wij brood kunnen halen; zwart op wit; wij gelooven de woorden eens konings niet meer.' Louison Chabray, eene der mede-afgevaardigden, een parijzer naaisterke, tenger en klein, weet niet genoeg van de goedheid des konings op te halen. Dat is olie op het vuur en het scheelde maar

weinig, of het parijzer volkskind had hare welwillendheid met den strop moeten boeten; reeds had zij het koord om den hals, toen zij nog tijdig ontzet werd.

De regen bleef maar neêrstroomen, al was hij ook niet in staat de woede en verbittering dezer vrouwen af te koelen. Intusschen is er reeds wrijving ontstaan tusschen sommige van de zwitsersche lijfgarde en eenige mannen der voorstad *St.-Antoine.* Reeds worden er degens getrokken en geweren voor den dag gehaald. Een troep samengeschoolde mannen en vrouwen wordt door een charge uit elkaar gejaagd. Dit geeft het sein tot een algemeene beroering. Het verbitterd gemeen herstelt zich weêr en dringt op de wachters aan; schoten knallen, en de mannen van *St.-Antoine* dreigen de medegebrachte kanonnen te pointeeren, zoodat de zwitsersche lijfgarde verplicht is het terrein te ruimen en zich in de vleugels van het paleis terug te trekken.

De nacht daalt meer en meer, een donkere octobernacht, zonder sterrelicht, en de koude najaarsregen houdt niet op neêr te stroomen op de wachtende en besluitelooze schare. Als hongerige wolven om een schaapskooi, zoo waren zij langs het koninklijk gebouw, dat daar zoo spookachtig tegen den donkeren hemel afsteekt. Duisternis allerwege en in die duisternis alom de vervloekingen en verwenschingen, de kreten van toorn en haat uit rommelende ingewanden en hongerige magen. Het koningschap beleeft donkere uren; buiten moge het spookachtig naar zijn, ook binnen die muren heerscht angst en schrik. De wachten blijven onafgelost op hun post en verbeiden ieder oogenblik een aanval.

DE CIRCASSIËR.

Het was reeds over middernacht, toen er plotseling verandering in den toestand kwam. Het tweede leger, door Lafayette in persoon aangevoerd, is in aantocht; lichten worden op een afstand gezien en het kletteren van wapens vernomen. Lafayette is gelukkig nog bijtijds gekomen en geeft onmiddellijk de noodige bevelen. Beide legers verbroederen zich en nemen maatregelen voor den nacht. Een deel der vrouwen is op nieuw naar het gebouw der Nationale Vergadering op weg getogen, en daar de afgevaardigden vertrokken zijn, installeeren zij zich op de leege plaatsen. De presidentsstoel wordt ingenomen en de vrouwen willen het ook eens beproeven, wat het zegt landsvertegenwoordiging en Nationale Vergadering te spelen. Het was een sombere klucht, die daar in den nacht opgevoerd werd, in den nacht, die nog somberder verschrikking zou baren.

Nadat Lafayette de orde zooveel mogelijk hersteld had, zocht de menigte, die thans begon te verloopen, een onderkomen voor den nacht, hetzij in de huizen van de

ingezetenen van Versailles, hetzij in de loodsen en schuren, die voor dit doel in beslag werden genomen. Het was in den morgen, toen de geweldenarij losbrak, die aan dezen uittocht der vrouwen zulk een treurige vermaardheid zou geven. De morgen was reeds aan het doorbreken, toen een der zwitsersche lijfgarden, die dien nacht op post had gestaan, door een der door den regen beslagen vensters naar het weêr uitzag. Onder het venster bemerkte hij een troepke van die lieden, uit Parijs overgekomen, die geen behoefte aan slaap schenen gehad te hebben en rondom het paleis heendwaalden. Of het gezicht dezer vagebonden den nieuwsgierigen wachter een krachtdadige uitdrukking ontlokte, die door de mannen beneden werd verstaan, dan of deze zelven begonnen met op den schildwacht aan te leggen, blijft in het duister; zeker is het echter, dat spoedig hierop van omhoog een schot knalde, dat een der nachtelijke zwervers, Jerôme l'Héritier genaamd, met verbrijzeld hoofd deed neêrstorten. Het schot schrikte alle slapenden wakker en bracht het geheele kannibalenkamp in beweging. Onder den kreet van ‘Verraad, wij worden vermoord!’ stortte zich de woedende menigte, na het feit vernomen te hebben, op de uitgangen van het paleis. Twee schildwachten werden met pieken neêrgestooten en de lijken naar het voorplein gesleept, waar zij door den geïmproviseerden beul Jourdan als offer aan de volkswraak nog eens werden onthoofd.

Intusschen ging de bestorming haar gang. Miomandre, een der officieren van de lijfwacht, posteerde zich op den trap om het volk tegen te houden. De losgebroken storm echter was niet te bezweren. Het geheele paleis was in rep en roer, de wachten werden onder den voet gehaald of moesten wijken. De belegeringskring werd immer nauwer. Miomandre had nog de kracht zich naar de apartementen der koningin te loopen, roepende: ‘Redt, redt de koningin!’ Deze, door het rumoer ontwaakt, had den tijd niet zich behoorlijk te kleeden en vluchtte naar de kamer des konings. Miomandre en zijn waardige collega Tardevet hadden zich voor de apartementen geplaatst. Slechts over hunne lijken zou de losgebroken schare kunnen binnen dringen. Maar deze kloeke, opofferende harten werden in den draaikolk vermaald en brachten er met moeite nog het leven af, met wonden overdekt, door de aandringende menigte vertreden. Nog een oogenblik en het treurspel van dezen nacht ware waarschijnlijk besloten geworden door den moord van het geheele hofgezin.

Dat oogenblik kwam echter niet; de koning en de koningin, beiden waren voorbestemd om den kelk van lijden en vernedering tot den boden toe te drinken. Lafayette, die zich voor eenige uren te bed had begeven, was spoedig van het voorgevallene verwittigd en kwam reeds met zijne nationale garde aansnellen. Het koninklijk paleis werd in weinige oogenblikken bezet en het volk naar buiten gedrongen. Wel werden buiten de afschuwelijke saturnaliën voortgezet, het koninklijk gezin echter was gered, maar daarom niet aan de macht der menigte ontrukt. Het volk, al had het zijn prooi losgelaten, bleef er niettemin op aandringen, dat de koning naar Parijs zoude komen, en aan dezen uitdrukkelijken volkswil hadden zich zoowel de koning als Lafayette te onderwerpen. Alsof de beleediging der persoonlijke aanranding nog niet groot genoeg ware geweest, moest de koning nog op het balkon verschijnen, om het eerst aan het volk de hand der verzoening te reiken en te verklaren, dat alles een misverstand was geweest.

De menigte, redeloos als altijd van het eene gevoel naar het andere overslaande, werd door de tegenwoordigheid des konings uit haren dwazen toorn gerukt, en dezelfde monden, die straks moord en wraak hadden geroepen, riepen thans ‘leve de koning.’ Ook een hoezee voor de koningin ging er op, toen Lafayette op eene ridderlijke wijze de hand der vorstin aan zijne lippen bracht. Alles was verzoend,

alles was vergeten, en toen spoedig het bericht kwam, dat de koning nog dezen middag naar Parijs zou komen, klom het gevoel tot vervoering en enthusiasme.

Denzelfden middag nam de menigte dan ook den terugtocht naar Parijs aan, maar ditmaal vergezeld van den koning en zijne hofhouding. Het was een treurige tocht, al werd er ook gedanst en gezongen, en al deed hij ook voor het uitwendige denken aan een carnavals-optocht. Sommige burgeressen hadden zich geheel en al in de driekleur gestoken en hielden nu en dan stil, om ter eere des konings een rondedans te dansen. De koning werd met de koningin in een hofrijtuig langs de modderige en geheel door den regen doorweekten weg voortgesleept, waarachter zich de ontmoedigde en vernederde lijfwacht aansloot. Voor den vorst was het nog treuriger dan eene begrafenis, terwijl de koningin moeite had haar spijt en wrok en bittere gewaarwordingen te onderdrukken. Toen de plechtigheden der ontvangst op het stadhuis waren afgeloopen, bekwam de vorst de vrijheid zich naar de Tuileriën te begeven, waar hij thans als gevangene des volks zijn hofleger kon opslaan.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 20]

Stanley in de binnenlanden van Afrika.

Afrika's ongunstige toestand. - Stanley als reporter. - Ontmoeting van Stanley en Livingstone. - Stanley's tweede ontdekkingsreis. - Eene gevaarlijke ontmoeting.

Terwijl de nieuwe wereld door den grooten Columbus ontdekt werd, terwijl de handelswegen naar het rijke Indië werden opgespoord en Australië voor de kloeke hollandsche zeevaarders uit de onbekende zeeën van het Zuiden opsteeg; terwijl al die nieuw ontdekte gewesten en werelddeelen bevolkt, gekoloniseerd en voor den handel en de beschaving geopend werden, bleef Afrika, slechts door eene smalle zee van Europa gescheiden, met een geheimnisvollen sluier overtrokken en waren hoogstens de kuststreken bij de Europeanen bekend. Toch bevatte Afrika reeds in de oudheid zijne beschaafde staten, die zelfs niet zonder invloed op den loop der wereldgebeurtenissen bleven, en beslaan Egypte en Carthago geen geringe plaats in de geschiedenis.

Evenwel bleef Afrika het langst voor den Europeaan en zijne beschaving gesloten: Afrika's gloeiende zon, zijne brandende woestijnen en roof- en moordzuchtige volksstammen schrikten ook de stoutsten af om de geheimzinnige binnenlanden te bezoeken, en eerst de negentiende eeuw zag grootendeels den sluier vallen, die duizenden jaren over Afrika had gehangen.

DE REDDINGSBOOT, NAAR E. MUSIN.

Niet het minst heeft daaraan toegebracht de onverschrokken Amerikaan, die weinige maanden geleden van zijn tweeden tocht, uit Afrika's binnenlanden terugkeerde en

wiens naam thans niet alleen in zijn vaderland, maar tevens door geheel Europa weerklinkt, de kloeke Stanley. Engeland draagt hem op de handen, in Frankrijk is hij voor eenige weken met algemeen gejuich ontvangen, Duitschland vereert hem en ook onzen lezers zullen eenige nadere bijzonderheden over den beroemden reiziger en zijne merkwaardige tochten niet onwelkom zijn.

Na als verslaggever van het Amerikaansche dagblad de *New-York Herald* de opening van het Suez-kanaal bijgewoond te hebben, bevond

Stanley zich in het jaar 1871, toen nauwelijks 28 jaar oud, in Spanje. De bekende Dr. Livingstone had sedert eenige jaren Afrika's binnenlanden doorkruist, doch in twee jaren had men niets meer van hem vernomen en algemeen was het gerucht verspreid, dat hij door de Masitu, een der talrijke afrikaansche Negerstammen, vermoord was; zekerheid bestond er echter niet, en Stanley ontving onverwacht de opdracht Dr. Livingstone op te sporen. Stanley deelde deze bijzonderheid voor eenige weken op eene *conférence* te Marseille als volgt mede:

'Op zekeren dag, terwijl ik voor de *New-York Herald* in Spanje was, ontving ik het volgende telegram van den heer Bennet, directeur van dit blad, die zich toen te Parijs bevond: 'Kom naar Parijs, dringende zaak.' Oogenblikkelijk pakte ik mijn valies, trok de Pyreneeën over en kwam in het *Grand Hôtel,* waar ik den heer Bennet vond, die mij uitnoodigde naar Afrika te reizen, om den verloren gewaanden Dr. Livingstone op te sporen. Ik ontving het noodige geld en maakte geene enkele tegenwerping. Een vliegende verslaggever behoort zijn plicht te kennen. Evenals de gladiatoren der oudheid, moet hij ieder oogenblik gereed zijn in het strijdperk te treden. Een oogenblik van aarzeling of zwakheid en hij is verloren. De verslaggever gehoorzaamt aan den hem gegeven last zonder na te denken of zijn leven er mede gemoeid kan zijn. Bij feest of veldslag, het is altijd dezelfde formule: 'Maak u gereed en vertrek.'

Stanley maakte zich inderdaad gereed en een paar maanden later bevond hij zich te Zanzibar, op de oostkust van Afrika, van welke plaats hij zijn ontdekkingstocht begon. De kloeke reiziger had op dezen tocht met talrijke gevaren te kampen, doch hij mocht het genoegen smaken het doel zijner reis te bereiken en Dr. Livingstone, wel ziek en uitgeput, maar toch levend te vinden.

Na eene zeer bezwarende reis van verscheidene weken kwam Stanley te Oujiji, in het hart van Afrika, aan. De inboorlingen ontvingen hem vriendelijk en toonden zelfs weinig verwondering bij het zien van een blanke, en toen hij een hunner eenige woorden Engelsch hoorde spreken, meende hij op het spoor van den verloren reiziger te zijn. In dat vermoeden werd hij nog meer versterkt door den uitroep van een kind, dat op het zien van Stanley, tot zijne moeder de naïeve vraag richtte:

'Daar is weêr een blanke man, moeder!... Zijn er dan twee op de wereld?'

Ja, er waren twee blanke mannen, niet alleen op de wereld, maar in de binnenlanden van Afrika, maar te Oujiji, want ook Livingstone bevond zich in het dorp, ziek en afgemat, doch op de tijding der aankomst van een stamgenoot met zijn gevolg hem te gemoet trekkend. Stanley schetst ons zijn geluk op de volgende wijze:

'Toen ik, na zooveel vermoeienissen den onversaagden onderzoeker zag, was ik buiten mij zelven van vreugde, maar ik moest mij wegens mijne omgeving inhouden. Wat zou ik niet gegeven hebben voor een plaatske, waar ik, zonder gezien te worden, van uitgelatenheid eenige dwaasheid had kunnen begaan, bij voorbeeld, mij in den arm te bijten, eene tuimeling in het zand te doen, de boomen met mijn stok te slaan, ten einde zoodoende mijne blijdschap eenig lucht te kunnen verschaffen, want ik dreigde onder mijne vreugde te zullen stikken. Mijn hart klopte alsof het uit elkaar wilde springen, ik hield mij echter goed en wist mijne ontroering te verbergen, uit vrees van te kort te doen aan de mij betamende waardigheid. Ik verwijderde de menigte en stapte tusschen twee rijen nieuwsgierigen naar den halven cirkel van Arabieren, waar de man met den grijzen baard, Livingstone, stond.'

Zoowel Livingstone als Stanley wisten inderdaad hunne waardigheid op te houden en de ontmoeting der twee blanken, in de binnenlanden van het geheimzinnige werelddeel als verloren, had met zekere statigheid plaats; de verwondering was natuurlijk van de zijde van Livingstone, die zoo onverwacht een hem geheel onbekende voor zich zag: een dagbladcorrespondent, expresselijk naar Afrika gekomen om hem op te zoeken. Wat er echter in het hart dier beide mannen omging, schetste Stanley ons boven in zijn eigenaardigen verhaaltrant. Stanley had zijne opdracht volvoerd en keerde nu over Zanzibar naar Europa terug, om zijnen lastgevers verslag te doen van zijne bevindingen en ontdekkingen.

Onze lezers weten, dat het Livingstone niet vergund was zijn vaderland (Engeland) weêr te zien. Hij overleed op het tooneel zijner heldendaden.

Stanley was in 1872 uit Afrika teruggekeerd, doch lange rust zou hij zich niet gunnen. Reeds twee jaar later stond hij aan het hoofd eener tweede expeditie, ten doel hebbende Livingstone's ontijdig afgebroken ontdekkingtochten voort te zetten en den oorsprong en den loop der belangrijke Congo-rivier te bepalen. In het jaar 1874 bevond de stoute reiziger zich weder te Zanzibar als uitgangspunt voor zijne gewichtige tochten, goed uitgerust, van al het noodige voorzien en met een gevolg van omstreeks drie honderd man bij zich. Met dit nietig leger, grootendeels Arabieren en negers, zou hij eene nieuwe wereld scheppen, en inderdaad gelukte hij er in, gedurende de drie jaar dat de reis duurde, alle *groote* geheimen van het raadsclachtige werelddeel te doorvorschen. De ruimte ontbreekt ons den onverschrokken Afrika-reiziger in zijne verre tochten te volgen; wij moeten ons tot enkele korte bijzonderheden bepalen, doch zullen wellicht later gelegenheid hebben meer in het breede op Stanley's laatste reis terug te komen.

Wij zeiden boven, dat de ontdekkingstocht van den Amerikaan drie jaren duurde, doch ondanks het betrekkelijk lange tijdverloop der reis, staat men verbaasd over de menigte gewichtige ontdekkingen door hem gedaan. Van Zanzibar aan de Oostkust, van waar hij den 16 november 1874 zijn eigenlijke reis aanving, tot Emboina aan den mond van de Congo-rivier, op de westkust, waar hij den 8 augustus 1877 aankwam, heeft hij Afrika in zijne geheele breedte doorkruisend, een weg van ongeveer 11.000 kilometer of 1000 uren afgelegd, te midden eener grootendeels vijandelijke bevolking, in gewesten waar nooit een blanke vóór hem den voet gezet had, onder Afrika's moordende zon en even moorddadig klimaat.

Wanneer men de kaart van Afrika voor zich neemt, voor een tiental jaren, naar de beste bronnen opgemaakt en er die neven legt, door Stanley na zijne laatste expeditie geschetst, ontwaart men aanstonds het overgroote belang der ontdekkingen van den reporter der *New-York Herald,* niet alleen uit een aardrijkskundig oogpunt, maar vooral in het belang van den handel. Terwijl de kaarten toenmaals in Centraal-Afrika nog groote witte vakken bevatten, terwijl ze het stroomgebied van de Congo tot nabij hare monding slechts door gestippelde lijnen en vraagteekens aanwijzen, schetst Stanley's kaart ons den gewichtigen stroom met al zijne nevenrivieren en is zijn stroomgebied met dorpen en vlekken bevolkt, van bergruggen en watervallen doorsneden en geeft ze de volksstammen aan, die zich langs zijne oevers gevestigd hebben. Het lijdt geen twijfel of de Congo zal binnen een betrekkelijk kort tijdstip de weg worden, die Afrika's binnenlanden met de europeesche handelswereld in verbinding brengt, waarlangs kostbare voortbrengsels van dat werelddeel Europa zullen toevloeien. De lezer kan zich een denkbeeld maken van het gewicht der Congo-rivier, wanneer wij zeggen, dat terwijl de Rijn slechts een lengte van 150

geographische mijlen beslaat en een stroomgebied van 3600 vierk. geogr. mijlen heeft, de Congo bij eene lengte van 630 mijlen, over een stroomgebied van 50 à 60 duizend vierk. geogr. mijlen beschikt.

Wij laten hier in korte trekken Stanley's reisweg volgen.

Ruim drie maanden na den aanvang dier reis bevond de expeditie zich te Kagehgi, aan den zuidelijken oever van het groote Victoria-Nianzameer. Stanley voerde een boot mede, die naar welgevallen uit elkander genomen en weêr in elkaar gevoegd kon worden. Deze bewees reeds on dit, meer gewichtige diensten, daar de rei[...] het langs den geheelen oever omvoer en op die wijze deszelfs oppervlakte bepaalde Groote rivieren storten zich in dit meer uit en de Nijl verlaat het, om in noordelijke richting te stroomen. Van het Victoria-Nianza-meer uit, maakte Stanley verre tochten in het binnenland, tot hij zich eindelijk weder voorgoed westwaarts begaf, om den 11 januari 1876 aan het Albert-Nianza-meer en den 27 mei van hetzelfde jaar aan het Tangarjiha-meer aan te komen. Ook dit laatste uitgestrekte meer werd met de draagbare boot *Lady Alice* in alle richtingen bevaren. Onder bestendige gevaren en voortdurend met den onwil zijner volgelingen te kampen hebbende, vervolgde de expeditie, na bijna tien maanden aan en op het Tangarjiha-meer vertoefd te hebben, den weg, nu eens op de *Lady Alice* de meeren of rivieren bevarende, dan weder te voet door wildernissen en woestijnen trekkende, tot Stanley zich eindelijk voor goed op de Congo-rivier inscheepte en eindelijk na eene vaart van negen maanden de monding van den stroom bereikte. De roep ‘Land! land!’ van Columbus' volgelingen en het: ‘Thalassa! thalassa!’ van Xenopons Grieken zijn niet gedenkwaardiger dan de vreugdekreten der tochtgenooten van Stanley, toen zij eindelijk de zee voor zich zagen. Het was een algemeene kreet der inboorlingen: ‘De blanke man is groot! Hij heeft de zee en zijne blanke broeders teruggevonden!’ En zoo ze Kristenen geweest waren, zouden ze, als Columbus' schaar, op hunne knieën zijn neêrgezonken bij het zien van den oceaan, als de eindpaal van hun gevaarvollen tocht.

Wij geven ten slotte eene belangwekkende episode uit Stanley's gedenkwaardige reis, een dier gevaarvolle ontmoetingen met de inboorlingen, zooals de stoute reiziger er vele had, want niet minder dan twee en dertigmaal kwam het tusschen zijn gevolg en de wilde Afrikanenstammen tot een bloedige botsing, waarbij Stanley niet zelden in het dreigendste levensgevaar verkeerde.

Op zekeren dag roeide Stanley, slechts door het kleinste gedeelte van zijn gevolg vergezeld, in eene kano eene zijrivier van de Congo op, teneinde levensmiddelen te zoeken, waaraan men op dat oogenblik groote behoefte had. Op zekere plek langs den oever waren een groot aantal inboorlingen vereenigd, die den op varenden allerlei teekenen deden, welke Stanley voor vriendschapsbewijzen hield. Deze gaf dus bevel op den oever aan te houden, doch nauwelijks was de kano onder het bereik der inboorlingen, of zij trokken het lichte vaartuig op het drooge, grepen Stanley en zijn volgelingen bij de haren en sleurden ze uit de boot. Het was een kritiek oogenblik, maar de Amerikaan behield zijn volle tegenwoordigheid van geest en gaf door een gebiedend gebaar te kennen, dat hij met de inboorlingen wenschte te onderhandelen. Stanley verkreeg inderdaad eenige vrijheid, waarop hij de Afrikanen beduidde, dat hij expres naar dit gewest gekomen was om de dappere bevolking allerlei kostbare zaken te brengen, waartegen hij niets anders dan eenige levensmiddelen verlangde. Tegelijkertijd toonde hij den verbaasden inboorlingen glazen koralen, spiegels en andere snuisterijen. Het gevolg der aanbieding was, dat de Afrikanen van hun weinig

goeds voorspellend opzet afzagen, tijd vroegen om zich te beraden en zich verwijderden, de roeiriemen der kano medevoerende.

Stanley bevond zich thans weder met de zijnen alleen en wachtte bedaard zijn lot af. Hij had al te zeer behoefte aan levensmiddelen om niet eene kans te wagen; daarenboven, de wilden hadden hem en de zijnen hunne geweren laten behouden, misschien omdat zij ze niet gevaarlijk dachten, misschien ook omdat ze voor een rechtstreekschen aanval terugschrikten. Uren verstreken echter en de wilden kwamen niet terug, maar verdachte geluiden in de nabijgelegen bosschen bewezen, dat de inboorlingen niet verre waren. Reeds begon de avond te vallen en Stanley, die voor een nachtelijken overval vreesde, gaf eindelijk bevel de kano weder te water te brengen en zich, bij gebrek aan riemen, door den stroom te laten afdrijven. Het bleek thans dat men bespied werd, want weldra deed zich een on-

heilspellend geschreeuw hooren en snelden honderden wilden als een zwerm sprinkhanen op den reiziger en zijne volgelingen aan. Het gelukte echter Stanley zijne boot vlot te krijgen en met de handen roeiende, poogde men het gevaar te ontvluchten. Spoedig hadden de inboorlingen drie kano's te water gelaten, die door vlugge roeiers bestuurd, met snelheid naderden. Stanley plaatste zich thans aan den achtersteven, en met koelbloedigheid mikkende, schoot hij met zijn karabijn van zwaar kaliber achtereenvolgens verscheidene zijner vervolgers neêr. De woede der wilden werd er echter te meer door opgewekt en met verdubbelden iever hanteerden zij hunne riemen. Zij waren meer dan honderd tegen elf en Stanley begreep wel, dat het gevaar met het oogenblik dreigender werd. Thans niet meer op zijne vervolgers zijn kruit verspillende, boorde hij met een gelukkig schot een der kano's in den grond, hetgeen zulk een verwarring en schrik verspreidde, dat de wilden van de verdere vervolging afzagen.

Zoo Stanley dien nacht niet rustig sliep, was het meer de honger, die zijn slaap kwam verstoren, dan opgewondenheid of de vrees voor de gevaren, die hem van alle zijden bedreigden, maar waaraan hij gewoon was geworden.

De reddingsboot, naar F. Musin.

De schilder Musin had een stout denkbeeld, toen hij het waagde het zeestrand bij stormweêr op het doek te brengen, daar de bijna onoverkomelijke moeielijkheden, verbonden aan een trouw weêrgeven der twijfelachtige lichteffecten, veroorzaakt door de jagende wolken, die het zonlicht voor het gezicht verbergen, alsmede het stoffeeren van het eentoonige zeestrand voor jonge kunstenaars veelal de struikelblokken zijn, waarop hunne pogingen schipbreuk lijden.

Het is wellicht ook om het eentoonige aangenaam te breken, dat zijn schilderij de reddingsboot heet, en daarin mag men zeggen dat hij volkomen gelukt is. De stormachtige lucht, die boven de onstuimige golven hangt, blijft echter het schoonste gedeelte der schilderij en geeft deze hare grootste waarde. Dit neemt niet weg, dat het in zee brengen der reddingsboot kleur geeft aan het tafereel, zoodat het geheel gerust eene plaats mag aangewezen worden onder de talrijke kleine stukjes, welke de schakels en overgangen in de geschiedenis eener schilderschool zijn.

De vlaamsche boer. Naar J. Impens.

Reeds meermalen waren wij in de gelegenheid een woordje te spreken over den strijd, die in het naburige België gevoerd wordt, tusschen het eigenlijke vlaamsche volk en hen, die het zoo kenmerkend ‘Franskiljons’ noemt. Telkens merkten wij daarbij op, dat deze strijd van het vlaamsche volk een strijd was voor het behoud van zijn godsdienst, van zijne zeden en gewoonten, van zijne taal en geschiedenis.

De oorsprong der vlaamsche beweging moet gezocht worden in de pogingen der fransche partij, om het oude maatschappelijke leven der Vlamingen te niet te doen en deze ontvankelijk te maken voor nieuwe begrippen en de daarop steunende nieuwe

instellingen. Zoover was het daarmeê reeds gekomen, dat aan de belgische rechtbanken nog slechts eene vreemde taal geduld werd, terwijl niet eens alle overheden met hunne onderhoorigen konden spreken.

De oogen zijn echter opengegaan, en op de uitnoodiging van enkele patriotten heeft het geheele vlaamsche volk zich tot een bond gevormd, om alle vreemde elementen te weren, en zich naar het voorbeeld zijner vaderen te verheugen in de vrijheden en instellingen, welke zijn ontsproten uit hunne geaardheid en zeden.

De Vlamingen begonnen in te zien, dat zij hun eigen verleden verloochenden, dat zij niet alleen de daden, maar zelfs de namen hunner roemrijkste mannen vergeten hadden, en toch juist deze hebben de Vlamingen tot een volk gemaakt, dat naam heeft in de geschiedenis.

De 'Franskiljons' beoogden dan ook niets anders dan het bestaan van het vlaamsche volk te vernietigen, en niet zoodra zag men dit in, of de oude fransche haat ontwaakte heviger dan ooit.

Talentvolle en gewaardeerde schrijvers namen de pen op, om het gevoel van eigenwaarde onder het volk op te wekken, door het te herinneren aan zijn roemrijk verleden, aan de vrijheden, welke men te danken had aan het aloude gemeente-leven, dat steeds het merg der natie, ondanks haar zelve, bleef doorstroomen.

Weldra zag men de vruchten van dien arbeid, en op dit oogenblik beschikt de vlaamsche beweging over krachten, die zeer zeker den strijd tot een goed einde zullen voeren.

Zooals van zelf spreekt, vond die beweging onder het katholieke vlaamsche volk veel steun. De groote Vlamingen van vroeger dagen toch waren mannen, die hunne beginselen deelden, dewijl alle instellingen op katholieken leest geschoeid waren.

Het vlaamsche landvolk zag dus in de voorstanders der nieuwigheden ook vijanden van zijne godsdienst, en voor deze te strijden is hun een heilige plicht. Zijne geschiedenis en godsdienst zijn zoo in elkander geweven, dat eene verzaking van het eene, eene verzaking van het andere ten gevolge heeft, en indien zij daarvan niet overtuigd waren, hebben zij aan het pralend optreden der zoogenaamde *libre penseurs* voldoende kunnen zien, hoe deze door hun godsdienst aan te tasten, tevens het vlaamsche volksleven in het hart grepen.

Aan satires op de wufte en lichtzinnige levenswijze der 'Franskiljons' heeft het nooit ontbroken, en wij willen met eene aanhaling uit eene satire van den vlaamschen dichter Van Duyse deze schets besluiten. Hij slaat den rechten volkstoon aan, waar hij zingt:

Te spotten op zijn fransch, dat's zoet;
Te smullen op zijn fransch, dat's goed;
Te vleien op zijn fransch, dat's schoon;
Te vrijen op zijn fransch, de toon;
Te springen op zijn fransch, dat's net;
Te zingen op zijn fransch, dat's pret;
Te groeten op zijn fransch, dat gaet;
Te kruipen op zijn fransch, dat baet;
Te praten op zijn fransch, dat staet;
Te schrijven op zijn fransch, dat's puik;
Te leven op zijn fransch, 't gebruik.
Dat's alles mooi en wel, ja, maer
Te sterven op zijn fransch, dat's naer.

Een noord-nederlander.

Rat en kat.

Op mijn zolder is een rat
Die er al mijn duiven vreet.
Zeg wat raad gij daarvoor weet. -
‘Schaf u aan een flinke kat!’ -

‘En een flinke’ schafte ik me aan,
En de rat ging naar de maan.
Raad eens, wie nu duiven vrat?
't Was fameus die ‘flinke kat.’

Germania's
B. VAN MEURS.

De Fransche omwenteling.

X.

De geschiedenis der eerste fransche Nationale Vergadering is verreweg het belangrijkste gedeelte der geheele fransche omwenteling. De constitutie, die door haar is opgesteld, al werd zij ook spoedig voor het sansculottism te flauw en te kleurloos bevonden, is voor Europa het uitgangspunt geworden van eene geheele nieuwe orde van zaken en bijna alle constituties van den tegenwoordigen tijd zijn naar dit model geknipt. Wat er tusschen haren arbeid en de opkomst van Napoleon ligt, kan men meer beschouwen als een op zich zelf staande feit, wel het noodzakelijke gevolg van het gewelddadig invoeren der nieuwe staatsregeling, die zoomin het goddelijk als het wereldlijk gezag eerbiedigde, maar een toestand, die uit den aard der zaak niet de minste kans op een vast bestaan aanbood, een tijdelijke triomf der wanorde, de uitbersting en de heerschappij van razende driften, die machteloos geworden door eigen uitputting, zich ten laatste gewillig onder het juk bogen van den grooten dictator. De arbeid echter der Nationale Vergadering heeft niet alleen haar overleefd, maar aan de revolutie ook die verblindende wereldvermaardheid geschonken, die haar door duizenden heeft doen begroeten als het morgenrood van een nieuwen dag, een dag, die nu in vollen gloed staat en zijn keerpunt bereikt heeft, om misschien na korter of langer tijd onder te gaan onder dezelfde beroering en omwenteling, waaruit zij is ontstaan.

Was Parijs een middenpunt waarin de duivelen der regeeringloosheid hun helschen sabbat vierden, ook de Nationale Vergadering vertegenwoordigde in geen enkel opzicht het beeld der eendracht en overeenstemming. Werd op de straat met pieken gezwaaid, met geweren geschoten en deed de lantarenpaal dienst als voorlooper der guillotine, in de Nationale Vergadering was het woord het wapen, dat om zich heensloeg; daar woelden onderling hevig de partijschappen.

Nadat de Nationale Vergadering zich geconstitueerd had, vormden zich natuurlijk onmiddellijk partijen: er kwam een rechteren linkerzijde, even als een rechter- en linkercentrum. De rechterzijde vond haar bekwaamste en welsprekendste vertegenwoordigers in Maury en Cazalés, twee geduchte woordvoerders, die de denkbeelden der revolutie op eene ongenadige manier afbraken; de spitsvinnigheden van Sieyes en de zijnen als spinneweb vaneen scheurden, en triomfen behaalden, zelfs op een zoo geweldig redenaar als Mirabeau. Op de banken der linkerzijde

hadden Dupont, Lameth en Barnave zitting genomen, een driemanschap, dat zich onvoorwaardelijk aan de revolutie had aangesloten en met het volk en de clubs in verhouding stond. De constitutioneele partij die de centrums innam, noemde zich Necker, Mounier, Lally, Tollendal en Clermon-Tonnere.

Dezen zagen in Engelands regeeringsvorm het ideaal eener constitutie en wilden haar op Frankrijks bodem overplanten. Hunne fantasie-staatkunde was echter niet in staat tegen den stroom der omwenteling op te roeien, en hunne best uitgewerkte plannen zagen zij schipbreuk lijden op den weerzin der meerderheid. Deze wilde niets weten van een Senaat, welke de al te groote voortvarendheid der Nationale Vergadering zou kunnen inbinden, noch van een absoluut veto, een bevoegdheid, aan de koninklijke rechten voorbehouden, om de wetten en besluiten der Kamer al of niet aan te nemen, al was het ook Mirabeau zelf, die hierin hunne partij koos. Zij hadden het slechts aan de welsprekendheid en onverschrokkenheid van den laatste te danken, dat de meerderheid een voorwaardelijk en opschorsend veto toestond. Het recht des konings om oorlog te verklaren, eveneens door Mirabeau gered, werd aan zoovele voorwaarden gebonden, dat het niet langer een recht meer was, maar eene onschadelijke toegift aan de koninklijke waardigheid.

De conservatieve en koningsgezinde leden der vergadering begonnen dan ook spoedig in te zien, vooral toen de wet en het recht zich bij het volk verplaatsten, dat hun pogen tegen de overmacht vruchteloos was, dat zij woorden in den wind spraken en hunne houding iederen dag meer gevaar opleverde, zoodat velen van hen, met pistolen gewapend, ter vergadering kwamen, om, wanneer de nood het vereischte, het gepeupel van hun lijf te houden. Het gevolg hiervan was, dat velen hun mandaat van afgevaardigden neêrlegden

en de vergadering en tevens Parijs verlieten.

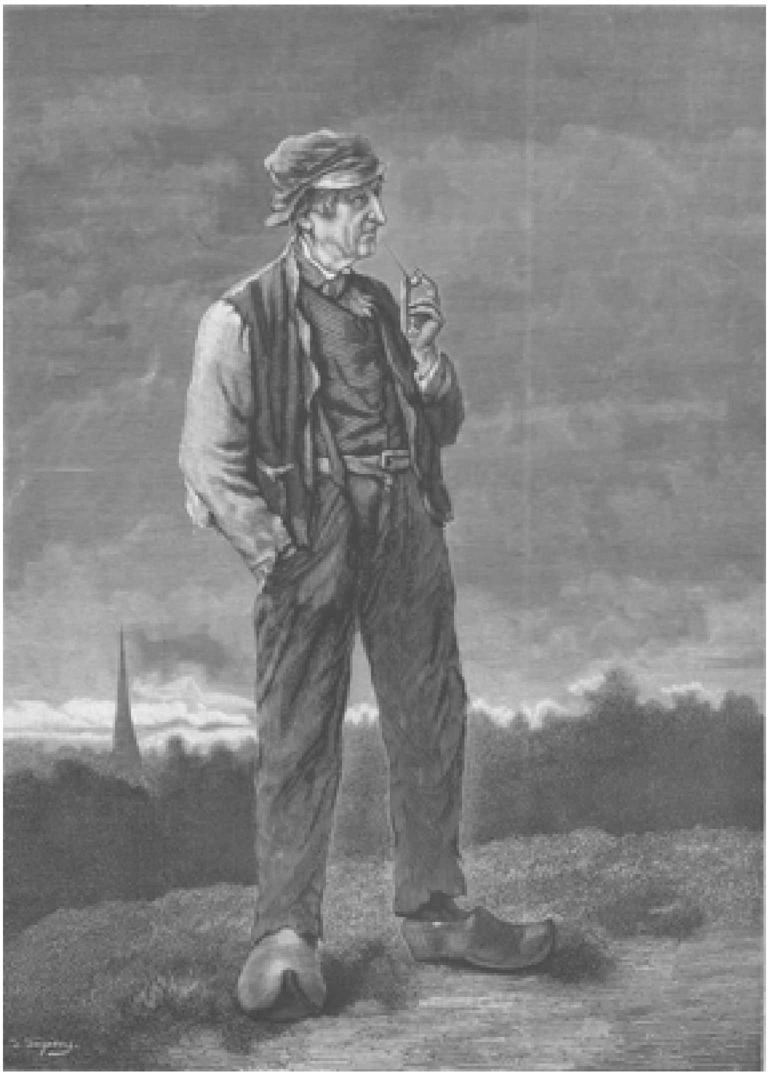

DE VLAAMSCHE BOER, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN J. IMPENS.

Na het vrouwen-oproer had de Nationale Vergadering even als de koning en zijn hof zich naar Parijs verplaatst, en hield thans hare zittingen in de zaal *de la Manège.* De omkeer van zaken, van de Nationale Vergadering en Parijs uitgegaan, had wel veel bijval in Frankrijk gevonden, maar stiet ook eveneens onmiddellijk op tegenstand. De oude feodale regeeringsvorm had te diepe wortels in het land geschoten, dan dat de verandering zonder schokken tot stand kon komen en verschillende provinciën waren alles behalve tevreden over het gelijkmakingssysteem, dat alle rechten en keuren met één pennetrek nietig had verklaard en haar wel de oude orde van zaken had ontnomen, maar er nog geene nieuwe voor in de plaats had gegeven. Deze ontevredenheid werd zooveel mogelijk aangewakkerd door de parlementen, die door de Nationale Vergadering in onwerkzaamheid gesteld waren, zonder nog ontbonden te wezen; zij heetten *en vacances* te zijn. Hier kon zich dus de opstand tegen de omwenteling organiseeren en dat deed hij ook inderdaad, vooral toen het conservatief gedeelte der Nationale Vergadering zijn mandaat begon neder te leggen en het gerucht der parijzer gruwelen de eerlijke lieden hoe langer hoe meer afkeerig maakte van veranderingen, die niet zoo zeer van de Nationale Vergadering als

wel van het parijzer grauw uitgingen.

Om de kiem van opstand en verzet in haar opkomst te smoren, werd het voorstel van een nieuwe indeeling des rijks bij de Nationale Vertegenwoordiging voorgedragen en spoedig aangenomen. Frankrijk zou niet langer uit provinciën, maar uit departementen bestaan. De nieuwe indeeling stelde dat getal op drie en tachtig, met eene geheele verandering van namen, die in het eerst niet weinig verwarring stichtte, daar iedereen het maar zoo spoedig niet eens kon worden, tot welk departement hij behoorde. Dit departement werd weêr ingedeeld in districten, kantons en gemeenten. Ieder departement zou zijn eigen vertegenwoordiging hebben, bestaande uit eene wetgevende en uitvoerende macht, iedere gemeente zijn gemeenteraad. Al deze vertegenwoordigingen zouden haar mandaat ontvangen van de volkskeuze.

Om het recht van kiezer te hebben, hoefde men slechts eene som op te brengen, gelijkstaande met drie dagloonen, welke contributie zeker veel te gering was, vermits daardoor de omwenteling geheel en al werd overgeleverd aan het sansculottisme. De kiesgerechtigden van ieder kanton kwamen bijeen om eene kiescommisssie te benoemen, welke op hare beurt de afgevaardigden koos. De wetgevende vertegenwoordiging van ieder departement telde vijf en dertig, de uitvoerende vijf leden; ook het kanton, uit vijf gemeenten samengesteld, had zijne eigen regeering, ofschoon met beperkte volmacht.

HENRI STANLEY.

Tegelijkertijd werd de rechterlijke macht op een nieuwen grondslag ingericht; ieder departement bekwam een crimineele, ieder kanton een correctioneele, iedere gemeente een vrederechtbank of *tribunal de paix.* Elk zelfstandig provincie- en gemeenteleven, de kracht der middeleeuwen, werd door deze nieuwe staatsregeling voor goed de kop ingedrukt en daarvoor werd in de plaats gesteld een stelsel van centralisatie, dat, het mocht den staat in elkander zetten gelijk een raderwerk, niettemin vele oorspronkelijke krachten verwoestte.

Wanneer wij den nieuw ingerichtten Staat bij een lichaam mogen vergelijken, dan vormde de Nationale Vertegenwoordiging het hoofd, de departementen de armen, de gemeenten het onderstel. Het beeld, waaronder zich nu de Staat voordeed, moge voor het oog veel aantrekkelijks hebben, zonder twijfel werd de vrijheid der deelen daardoor veel belemmerd; zij, die vroeger hunne zelfstandigheid ophielden, werden nu enkel werktuigen.

Eene andere zaak van belang, die als zoodanig alle andere vraagstukken overstemde, waren en bleven nog altijd de financiën. Zooals wij gezien hebben, was het de armoedige toestand, waarin zich de fransche schatkist bevond, die den eersten stoot heeft gegeven aan de fransche omwenteling. De Staten-Generaal waren

ONTMOETING VAN STANLEY EN LIVINGSTONE TE OUJIJI.

daarom voornamelijk bijeen geroepen, om orde te stellen in de financiën en nieuwe bronnen van inkomsten te maken. Als Nationale Vergadering geconstitueerd, lieten zij de geldkwestie vooreerst de geldkwestie en hielden zich voorloopig slechts bezig met binnenlandsche hervormingen, die zeker zooveel nood niet hadden als de treurige staat der schatkist. De Nationale Vergadering schafte wetten af, schiep nieuwe, wierp eeuwenoude instellingen omver en maakte plannen voor andere, maar te midden van die debatten en redevoeringen stapte een spooksel de vergaderzaal binnen, een spooksel, dat zich Staatsbankroet heette en al die dwaze constitutie-makers in eens tot de wezenlijkheid terugriep.

Vergeefs had Necker beproefd een leening te plaatsen, de Staat had geen krediet meer. Men had, op voorstel van Mirabeau, zijn toevlucht genomen tot eene vrijwillige, nationale contributie: het was een druppel in den oceaan, en beteekende bitter weinig bij de schaarschte aan geld in den lande en bij de armoede der bevolking. De nieuwe belastingwetten waren wel aangenomen, maar bleven voorloopig papieren bepalingen zonder de schatkist eenig profijt aan te brengen. Hoe kon dit ook anders, waar de staatsregeling geheel omver was getrokken en een groot deel van het volk de omwenteling daarom vooral welkom heette, dat zij alle opbrengsten en belastingen zou afschaffen?

De nood was hoog geklommen, en al mocht men de oogen voor het staatsbankroet sluiten, men moest toch leven en het land kon niet zonder budjet of inkomsten blijven.

Talleyrand, bisschop van Autun, gaf een middel aan de hand, dat de Staat in eens uit alle moeilijkheden zou redden, en hem tevens tot een der rijkste staten van Europa zou maken. De renegaat Talleyrand stelde namelijk voor, dat de Nationale Vergadering alle kerkelijke goederen in Frankrijk tot eigendom van den Staat zou verklaren. Talleyrand was priester en bisschop, zooals het Macchiavelli zou kunnen zijn, priester en bisschop zonder godsdienst, staatsman zonder zedelijkheid. Eene groote rol zou hij nog spelen in de geschiedenis van Frankrijk, en dit voorstel reeds toonde wat hij eenmaal zou worden. Aanhanger van iedere bovendrijvende partij, maar iedere partij op hare beurt verradende, wanneer het getij verloopen was; scherpzinnig, zooals weinigen, de gevolgen van iedere daad vooruit berekenende, de krachten van zijn tegenstander metende, was hij, gedurende zijn staatkundig leven, de verpersoonlijking van het onverbiddellijk gezond verstand, maar een gezond verstand zonder zedelijkheid, dat aan niets geloofde, noch aan deugd, noch aan ideaal, noch aan republiek, noch aan keizerrijk, noch aan monarchie, en den weinigen eerbied, waarover hij beschikte, aan den 'gelukkigen uitslag' schonk. Revolutionair en demagoog, zoolang het volk den toon aangaf, aanhanger en dienaar van Napoleon, zoolang de ster van den Corsicaan aan 't klimmen was, bleef hij den zeventienden Lodewijk in de honderd dagen slechts getrouw, omdat hij inzag dat de laatste worsteling van Napoleon slechts de stuiptrekking kon zijn van den ter dood veroordeelden tiran. De eenige goede daad van zijn geheel leven was zijne houding op het Congres te Weenen, waardoor hij Frankrijk voor schending behoedde.

Van dezen hinkenden Mephistopheles ging het voorstel uit tot het aanslaan der kerkelijke goederen in Frankrijk. De Nationale Vergadering greep dit voorstel met gretigheid aan; deze goederen bedroegen eenige milliarden en het geweten dezer lieden was breed genoeg, om zich het stelen van de gouden en zilveren vaten der Kerk te wettigen. Maar een andere moeilijkheid deed zich thans voor; men had door een besluit alle kerkelijke goederen, het wettig eigendom van de Kerk, door de

godsvrucht, spaarzaamheid en schenkingen der eeuwen bij elkaar gebracht en door goddelijke en menschelijke wetten gewaarborgd, wel tot eigendom van den Staat verklaard, maar deze goederen waren hoofdzakelijk vaste goederen, die eerst tot geld behoorden gemaakt te worden, wilde de Staat er door geholpen worden. De verkoop dezer goederen was niet gemakkelijk; van den eenen kant was er geen geld in het land, van den anderen kant zag men in het koopen dezer goederen eene heiligschennis, en beschouwde men het bezit slechts als tijdelijk, daar men later, wanneer de orde van zaken weêr hersteld was, ze toch terug zou moeten geven. Maar ook hierop wist men een middel; de tijd der fransche assignaten brak aan.

(Wordt vervolgd.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Vervolg.)
VIII.

Twee maanden zijn voorbijgegaan sinds den noodlottigen avond, toen het consistorie ‘de boom in het bosch’ voor de eerste maal in de oude hertogstad vergaderde en daar de plannen van het centraal-consistorie te Antwerpen werden voorgelegd en besproken. De driestheid der samenzweerders en ontevredenen was algemeen toegenomen, ofschoon elke botsing nog vermeden werd. De consistoriën hadden het sein tot de geweldenarijen nog niet gegeven, doch men stond met de lont aan het kruit; er was slechts een enkel teeken noodig, om de uitbarsting te doen plaats grijpen.

In West-Vlaanderen was intusschen reeds heiligschennis en geweld gepleegd. Te Steenvoorde predikte op den 10 augustus zekere Sebastiaan Matte, een hoedenmaker uit Yperen. Het volk, door zijne woorden in opgewondenheid gebracht, vernielde na die predikatie de altaren en beelden eener kapel. Denzelfden dag hield zekere Juliaan te Richebourg een toespraak voor 500 welgewapende Calvinisten op het kerkhof, terzelfder tijd dat in de kerk een plechtige H. Mis werd opgedragen. Door Juliaan aangevoerd, stormde de woeste bende de kerk binnen, sleurde bij de consecratie den priester van het altaar en vernielde en verminkte de beelden. Van daar sloeg de geweldenarij over naar het platteland. Benden van drie- en vierhonderd man liepen van dorp tot dorp; zij bestonden grootendeels uit boeven en lichtekooien, zooals gewoonlijk bij dergelijke oproerige bewegingen. Niets was die onverlaten te heilig. Rijke bibliotheken en onwaardeerbare kunstschatten werden vernield of aan de vlammen prijs gegeven; men joeg de nonnen uit hare kloosters, men mishandelde de priesters, men pleegde de afgrijselijkste heiligschennis.

Dat was het voorspel van het vreeselijke drama. Binnen vier dagen was in de omstreken van Kortrijk en Yperen alles vernield, wat de katholiek heilig en dierbaar mocht noemen. Als op een gegeven teeken kwamen en verdwenen de razende dweepers, wier hartstochten men in beroering had weten te brengen.

Te Antwerpen was het nog niet tot een botsing gekomen, doch die stad geleek op een vulkaan; men kon elk oogenblik een uitbarsting verwachten. Willem van Oranje bevond zich daar sinds den 13 juli. Dien dag was hij met alle praal en pracht de stad binnen getrokken om, zooals hij in het bijzijn van den Stadsraad had beloofd, de onlusten te stillen, den handel te doen herleven en naar zijn vermogen paal en perk

te stellen aan de gevreesde predikatiën. Brederode trok hem aan het hoofd van een aantal edelen tegemoet, onder het afschieten hunner pistolen. Er was een groote menigte op de been, men juichte en jubelde. De eedgenooten, die op hem konden rekenen, wisten wel wat dit te beteekenen had, en vele lichtgeloovige katholieken, die zich door zijne houding hadden laten verblinden, meenden hoop te mogen voeden op een betere toekomst, dewijl Oranje in 't openbaar de woelingen der Calvinisten bestreed. Toen nu gedurende genoemden intocht herhaaldelijk: Leve de Geuzen! werd geroepen en het duidelijk in het oog viel, dat Oranje daarover misnoegdheid aan den dag legde, werden zij nog meer in die meening gesterkt, en zoo kwam het dan ook dat de geestdrift, vrij algemeen was.

Oranje beteugelde inderdaad aanvankelijk de oproerige predikatiën, hij hield dagelijks bijeenkomsten en vergaderingen met alles, wat tot de regeering behoorde en invloed bezat; met de verschillende corporatiën, de gilden, de rederijkers, de wijkmeesters en de kooplieden. Het was geenszins zijn doel tot een algemeene bevrediging mede te werken, maar veeleer om als middelaar tusschen de regeering en de bewegingspartij de macht geheel in handen te krijgen. Hij vreesde dat de woeste Calvinisten de zaak zouden bederven door een ontijdig optreden, zeer goed wetende dat, ingeval hij zich bij hen aansloot, zijne bondgenooten van hem afkeerig zouden worden. Hij wilde daarom de calvinistische beweging zelf leiden en trad in overleg met de hoofden der partij, die hij de schoonste uitzichten voorspiegelde. Het gevolg hiervan was, dat een aantal vreemde kooplieden, die de stad hadden willen verlaten, van dit voornemen afzagen en weder handel begonnen te drijven. De bezadigdsten onder de protestanten bewilligden er ook in, dat de predikatiën althans niet meer gewapenderhand zouden worden gehouden en men geen oproerigheden meer zou gedoogen.

Men had echter buiten de geheime macht gerekend, die alles had voorbereid, die niets meer vreesde dan bevrediging. Eensklaps ontvingen de wijkmeesters gelijktijdig een waarschuwing, waarin gezegd werd, dat er verraad gepleegd en het volk van Antwerpen vermoord zou worden. Manschappen en wapenen waren gereed om de belijders der nieuwe leer te vermoorden.

Deze valsche tijding ging van mond tot mond; de leiders der beweging achtten zich ontslagen van hun woord, zij rekenden zich niet meer veilig en kondigden aan, dat, te beginnen met den 15 augustus, de predikatiën binnen de stad zouden worden gehouden. De mijn, reeds zoo lang aangelegd, zou springen; men wist wel waarom men Oranje niet behoefde te vreezen, al was hij thans ook tot stedehouder van de eerste stad des rijks benoemd en als zoodanig met groote macht bekleed.

Keeren wij thans naar 's Hertogenbosch terug.

Daar wordt het feest van Onze Lieve Vrouw Hemelvaart gevierd. Het is nog vroeg in den middag, want de klokken der kathedraal luiden voor het plechtige lof, dat ten drie uur zal beginnen. Men ziet van alle kanten menschen toestroomen, en in de kapel der Zoete Lieve Vrouw knielen reeds een aantal geloovigen rondom het feestelijk versierde beeld. Men heeft in die bange tijden meer dan ooit behoefte om de bescherming in te roepen van haar, die de Troosteres der bedrukten wordt genoemd. Machtig en bezielend klinken de diepe toonen van de reusachtige klok Salvator, vijf jaren geleden door meester Jan afgeleverd; ze beheerschen de gansche stad en worden op den adem van den wind tot ver buiten de veste gedragen.

Op Wouter Harmsen, den touwslager aan den Hekel, schijnen die toonen echter een geheel anderen indruk te maken. Wouter stond op zijn stoep toen de Salvator in beweging werd gebracht; 't was of een koortsachtige rilling door zijne leden gleed, toen de roepstem des hemels zich van den hoogen kapeltoren liet hooren; hij ging haastig zijn woning binnen, schoot een overkleed aan en verliet de stad, den weg naar Vught inslaande. De jonge touwslager was reeds eenige weken stil en afgetrokken, hij vertoonde zich in 't openbaar niet meer dan noodig was, en de lust tot arbeid, die voorheen bij hem zoo buitengewoon groot was, scheen dagelijks meer af te nemen. Dien dag was hij uiterst somber. Dacht hij wellicht met weemoed aan een gelukkig verleden, toen hij meê opging naar den tempel, om God te loven en te danken in de verheerlijking der gezegende Moeder-maagd? Het was leeg in zijn gemoed als in zijn werkplaats, hij gevoelde zich verlaten, want de koude adem des ongeloofs had de bloesems doen verstijven, waaruit de zielevrede en de blijdschap der kinderen Gods voortspruit. Hij had gehoor gegeven aan de inblazingen van dwaalleeraars; zij hadden hem alles ontnomen, en niets gegeven, dat

hem kon bevredigen, en al betreurde hij ook den verloren schat niet, dewijl het licht des geloofs niet door den nevel kon dringen, welke zijne ziel omgaf, toch gevoelde hij dat dit verlies hem van zijn levensgeluk had beroofd.

Zoo kwam het dan ook, dat de toonen van de St. Salvator-klok hem de stad uitdreven.

Het was een heerlijke zomerdag met een effen blauwen hemel, als ware hij voor het feest getooid. De zon schoot gloeiende stralen op den zandigen weg, er waren dus geen wandelaars te zien, en Harmsen was blijde dat hij de herberg ‘De verloren Zoon’ bereikt had, om wat te kunnen uitrusten. Deze herberg, die wij reeds meermalen genoemd hebben, droeg tot uithangbord een tafereel uit het leven van den roekeloozen jongeling, die zich aan het vaderlijk gezag onttrok en de gevaren der wereld trotseerde. In den tijd, waarvan wij spreken, was die herberg zeer berucht; het waren werkelijk verloren zonen die daar bijeen kwamen, om het geld, dat zij van de hoofden der beweging ontvingen, in ongebondenheid te verkwisten; zij was de vergaderplaats geworden van de betaalde handlangers der consistoriën.

‘Zoo, meester Harmsen, mag men u nog eens zien,’ sprak de kastelein, die voor zijne deur stond. ‘'t Is u zeker bij al dat gebengel in de stad te benauwd geworden. Gij hebt groot gelijk, man, want hier is het vrij wat beter, al zuchten wij ook nog onder den priesterlijken knoet.’

Harmsen gaf geen antwoord, maar trad de herberg binnen.

‘Gij vindt slechts leege banken,’ hernam de spraakzame kastelein, die hem volgde, ‘doch als de zon wat gedaald is, zal er wel meer leven inkomen. Een kan bier, niet waar?’

Harmsen knikte met het hoofd.

‘Gisterenavond is het hier warm toegegaan,’ zoo begon de kastelein weder, toen hij de bierkan gebracht had, ‘en als ik mij niet bedrieg broeit er iets, waarvan wij spoedig zullen hooren.’

Harmsen gaf geen antwoord.

‘Nu, gij zijt even goed, zoo niet beter op de hoogte dan ik, maar gij slacht de kalkoenen, die ook meer denken dan zij zeggen.’

‘Waarom is het hier warm toegegaan?’ vroeg Wouter, die nauwelijks acht had gegeven op de woorden van den kastelein.

‘Wel, in de eerste plaats dewijl de beurzen ruim gevuld waren, en ten andere omdat Willem Michielsz. en Jan Bentijn..... nu, gij moogt dat wel weten..... wat te veel gedronken hadden en ten slotte met elkander handgemeen werden.’

Harmsen haalde minachtend de schouders op. ‘'t Zijn beide onverbeterlijke dronkaards,’ zeide hij, het zweet van zijn voorhoofd wisschende. ‘Waarom hebt gij geen bank meer buiten staan, Koenraad?’ liet hij er op volgen, ‘'t Is hier niet om uit te houden.’

‘Buiten nog minder, meester Harmsen,’ antwoordde de kastelein, ‘daar zou men in de barre zon zitten.’

‘En vroeger dan?’

‘O, vroeger, toen stond de oude lindeboom er nog, die in den nacht van den 15 juni door den bliksem getroffen is. Nu zie ik wel, dat gij in langen tijd niet hier zijt geweest.’

't Scheen Wouter niet aangenaam te zijn, dat die nacht in zijn geheugen terug geroepen werd.

‘Hebt gij ooit zulk een zwaar en langdurig onweder bijgewoond?’ vroeg de kastelein.

Harmsen schudde ontkennend het hoofd.

‘Wij vreesden hier dat de wereld verging, en mijn vrouw geloofde dat de hel losgebroken was,’ hernam Koenraad, ‘want de grond daverde onophoudelijk en 't was of het vuur regende. Dat de duivel zijn staart geroerd heeft, hebben wij dan ook des morgens ondervonden, toen het doode paard gevonden werd.’

‘Is hier toen een dood paard gevonden?’ vroeg Harmsen, ofschoon onnadenkend.

‘Weet gij daar niets van? Er moet een moordaanslag gepleegd zijn, dat is duidelijk gebleken, ofschoon men de zaak verborgen heeft gehouden.’

‘Een moordaanslag in den nacht van den 15 juni?’ vroeg Wouter nu met blijkbare belangstelling. ‘Hoe laat?’

‘Omstreeks één uur, want een aantal menschen herinnerden zich den volgenden dag, dat zij om dien tijd een buitengewoon gerucht op de straat vernomen hadden.’

‘En is er niets van uitgelekt?’

‘Ik zeg u immers, dat men die zaak in den doofpot heeft willen stoppen; maar gij begrijpt wel, dat ik er het mijne van denk.’

Harmsen kon slechts met moeite zijne ontroering verbergen. Hij dacht aan De Gruijter, die sinds dien nacht verdwenen was. Hij wist, dat Willem Michielsz. toen de nicht van den advocaat Agylaeus moest ontvoeren en De Gruijter hem dat wilde beletten. Die moordaanslag moest dus betrekking hebben op genoemde personen, en daar Willem Michielsz. ongedeerd terug gekeerd was en de hopman niet......

Hij brak den loop zijner gedachten af en vroeg:

‘Wat is dan wel uw gevoelen omtrent die duistere zaak?’

‘Dat er politiek in het spel is en men iemand heeft vermoffeld, die in 't bezit was van 't een of andere geheim,’ antwoordde de kastelein. ‘'s Morgens, nadat hier een dood paard gevonden was, hoorde ik al spoedig, dat des nachts een doodelijk gewond persoon in de pastorie was opgenomen, en 't is zeker, dat in de kerk een gebed voor een stervende verzocht is, ofschoon niemand onder kerkelijke berechting lag. 't Moet een jonkman met zwart, krullend haar zijn geweest, dat had de meid van den pastoor aan de vrouw van den bakker verteld. Nog voor den middag kwam de schout uit Den Bosch met een wagen, waarin de stervende vervoerd werd, en men heeft na dien tijd niets meer van hem gehoord.’

‘Hoe zag hij er uit?’ vroeg Harmsen haastig.

De kastelein haalde de schouders op. ‘Dat heb ik aan vijftig en meer menschen gevraagd,’ antwoordde hij, ‘doch de schout had wel gezorgd dat niemand hem te zien kon krijgen, want hij was geheel in dekens gewikkeld.’

‘En heeft Willem Michielsz......?’ sprak Harmsen, doch hij voleindigde zijne vraag niet en beet zich op de lippen.

‘Willem Michielsz.?’ vroeg de kastelein op zijne beurt en spitste de ooren; ‘hoe denkt gij bij dit geval zoo eensklaps aan Willem?’

‘Och, omdat hij gewoonlijk overal bij is en van alles weet,’ antwoordde Wouter op schijnbaar onverschilligen toon.

‘Dat is toch zeer toevallig,’ hernam de kastelein; ‘gisteren verweet Jan Bentijn hem ook iets, dat 't daglicht niet goed kon verdragen; inderdaad, het is toevallig.’

‘Is het daarom gisteren avond hier warm toegegaan?’ vroeg Wouter, die nu begreep, dat hij het nieuws slechts langzaam en voorzichtig uit den kastelein moest tappen.

‘Ook al, ook al, meester Harmsen,’ antwoordde Koenraad, ‘maar er was buitendien heel wat aan de hand. Zoo als gij weet, zal het er eerstdaags op los gaan.’

Harmsen knikte met het hoofd.
'Gisteren was hier bijeenkomst; Willem Michielsz. had de beurs en deed uitbetaling voor den advocaat uit 't huis met den "Hoorn" en gaf te verstaan, dat men zich binnen acht dagen gereed moest houden.'
'Waarvoor?' vroeg Wouter.
'Och kom, een goed verstaander heeft maar een half woord noodig,' antwoordde Koenraad glimlachend. 'Gij zijt ook al zoo dicht als een pot, meester Harmsen, dat zie ik wel, maar gij hebt gelijk, man, want men kan tegenwoordig niet te voorzichtig zijn. Nu kunt gij wel begrijpen, dat er luchtig gedronken werd. De smid Cock Muesel, die een echte dolkop is, zwoer dat hij zich niet langer met fraaie beloften liet paaien en de meesten vielen hem bij. Jan Bentijn, die altijd erg lastig is wanneer hij wat te veel op heeft, sarde onophoudelijk Willem Michielsz., die eindelijk kwaad werd en den oud-voorzanger verweet, dat hij zijne vrouw en dochter honger liet lijden en zijn geld in de kroegen ging verkwisten. Toen riep Jan Bentijn, dat hij zulke verwijtingen niet wilde hooren van iemand, die zich liet betalen om jonge meisjes ongelukkig te maken en op den openbaren weg menschen aan te randen. Daar had men nu de poppen aan 't dansen. Willem wierp Jan Bentijn de bierkruik naar het hoofd, doch miste gelukkig zijn doel, en toen laatstgenoemde nog zeide, dat hij wel wist waar zeker jong meisje heengevoerd was, werd roode Willem zoo woedend, dat wij hem nauwelijks in toom konden houden en Jan zich uit de voeten moest maken.'
'En heb ik u straks niet hooren zeggen, dat Jan Bentijn ook op den moordaanslag gezinspeeld heeft?' vroeg Harmsen, aan wien men niet kon bespeuren, dat hij aan deze inlichtingen groot gewicht hechtte.
'Met een enkel woord. Hij zeide dat hij Willem aan de galg kon brengen, dat hij een struikroover was en zoo al meer, doch gij begrijpt, dat die woorden in het rumoer verloren gingen.'
'Als ik u een goeden raad mag geven, Koenraad,' hernam Wouter, 'spreek dan met niemand over die zaak, want gij zoudt allicht in moeielijkheden kunnen komen.'
'Gij hebt gelijk, meester Harmsen,' antwoordde de kastelein, 'men kan tegenwoordig niet te voorzichtig zijn.'
Onze touwslager zeide nu, dat hij nog een kleine wandeling wilde doen en later terug zou komen. Hij ging nadenkend verder het dorp in en bracht een half uur in het lommerrijke bosch van het kasteel Mauwerik door. Uit 't geen hij vernomen had bleek duidelijk, dat Willem Michielsz. werkelijk Agnes ontvoerd had en de verslagen man niemand anders kon zijn dan De Gruijter. Waar was men echter met den hopman gebleven? Die vraag woog zwaar op zijn gemoed, want hij had hoogachting voor den naam van De Gruijter, en nog zwaarder woog de gedachte, dat hij zich den bondgenoot moest noemen van menschen als Agylaeus, die zich aan zulke schandelijke misdrijven schuldig maakten. Duidelijker dan ooit herinnerde hij zich nu, wat de hopman in dien noodlottigen nacht gezegd had, en er was iets in hem, dat in opstand kwam tegen elk deelgenootschap van dien aard.
Toen hij in 'De verloren Zoon' terugkwam, vond hij daar Mr. Lodewijk den schilder, den kleermaker Gerard Groenhoze, de beide smeden Cock Muesel en Ruygvogel, Hans den barbier, Gielis Henrixsone en meer andere huurlingen van het consistorie. Harmsen zou zich onmiddellijk weder verwijderd hebben, indien hij niet gehoopt had nog iets naders omtrent de woordenwisseling van den vorigen avond te vernemen. Cock Muesel klopte hem gemeenzaam op den schouder, noemde hem den kluizenaar van den Hekel en stond er op een kan bier met hem op het welzijn der geuzen te drinken. Harmsen liet zich dit welgevallen en trachtte het gesprek eene

wending te geven, die het naaste tot zijn doel voerde, doch vond zich teleurgesteld, want hij stond nu niet tegenover beschonken lieden en Cock Muesel wist zeer goed hoever hij gaan moest. Eensklaps hoorde men buiten het getrappel van een paard.

‘Daar is Willem Michielsz!’ riep Hans de barbier.

‘Roode Willem te paard?’ zei Cock Muesel, terwijl hij, door Gielis en nog een paar anderen gevolgd, naar buiten ging.

Het was inderdaad Willem Michielsz.

‘Waar moet dat heen?’ vroeg de smid, die wel zag, dat Willem een valies achter zich op het paard had.

‘Naar Antwerpen,’ klonk het antwoord.

‘Geen gekheid, Willem, want wij laten ons niet langer paaien,’ sprak de smid barsch, en men zag zijne wenkbrauwen fronsen. ‘Gij hebt gisteren avond verzekerd, dat wij binnen acht dagen aan het werk zouden gaan.’

‘Wat ik gezegd heb, blijf ik volhouden,’ antwoordde Willem.

‘En gij gaat naar Antwerpen!’ zei Gielis Henrixsone wantrouwend.

‘Als ik terugkom zal het gebeuren[(1)],’ riep Willem. Hij gaf daarop zijn paard de sporen en was in een oogenblik uit het gezicht verdwenen.

Harmsen, die deze woordenwisseling gehoord had, zette zijn hoed op en begaf zich ijlings naar de stad.

(Wordt vervolgd.)

(1) In de getuigenis, later door Gielis Henrixsone afgelegd, staat dit woordelijk te lezen.

Mozaïek.

Eulalia Perrez, de oudste vrouw der wereld.

- Het oude vrouwke, wier portret wij hieronder geven, verheugt zich in den aartsvaderlijken leeftijd van 140 jaren; wij mogen dus gerust aannemen, dat zij de oudste vrouw der wereld is. Een dagblad-correspondent bracht haar in hare woning te Los Angeles nabij San Francisco, een bezoek en deelt dit volgenderwijze aan zijn blad mede:

Eulalia Perrez trad het vertrek, waar wij haar wachtten, binnen, steunende op den arm harer kleindochter. Zij is eene korte, ineengekrompen figuur, van welke men op het eerste gezicht verschrikt. Hare kin is zoo zwart als die van een mulat en bezaaid met duizenden kleine rimpels; hare oogen zijn diep in hunne kassen gezonken, zoodat men ze nauwelijks kan zien, terwijl de oogholten rood als vuur zijn. Zij gaf echter in onze tegenwoordigheid een bewijs van haar onverzwakt gezichtsvermogen, door mij opmerkzaam te maken op mijn grijs hoofdhaar en den zwarten baard welken ik draag, over welk contrast zij hartelijk lachte. Zij spreekt zeer langzaam, doch op eene vroolijke manier en maakt bij hare woorden gebaren gelijk een parijzer straatjongen.

EULALIA PERREZ, DE OUDSTE VROUW DER WERELD.

Zij droeg een bruinen rozenkrans om den hals en op mijne verklaring dat ik katholiek was, vertelde zij, dat zij door het kruis dat aan den rozenkrans hing, geleerd had, hoe zij moest leven en hoe zij hoopte te sterven. Zij was tweemaal getrouwd geweest en verklaarde in haar tweede huwelijk gelukkiger geweest te zijn dan in het eerste.

Toen ik naar haren leeftijd vroeg, telde zij op hare vingers tien, twintig, dertig en zoovoorts tot honderd en veertig en voegde er bij, dat zij reeds eene gehuwde vrouw

met twee kinderen was, toen de tegenwoordige kerk der missie van den H. Gabriël te Los Angeles in 1771 werd gebouwd. Zij had nog drie dochters en twee zoons in 't leven en kleinkinderen van 80 jaar oud en ging met hen elken zondag naar de kerk.

Twee jaar geleden borduurde zij nog, doch dit werk is nu te fijn voor haar geworden; daarom bracht zij haar tijd door met naaiwerk. Bij het afscheid nemen bedankte zij mij vriendelijk voor mijne betoonde belangstelling en drukte mij hartelijk de hand.

Stoomgemalen in Nederland.

- Het departement van Binnenlandsche Zaken in Nederland heeft eene statistiek uitgegeven van de stoom-watergemalen. Daaruit blijkt, dat op 1 januari 1877 in dat rijk gevonden werden 204 stoomgemalen in het belang van den waterstand, waarbij gebezigd werden 369 ketels en 238 stoomwerktuigen, waaronder 4 locomobilen, te samen van 9853 nominale paardenkracht. Zij waren over de provinciën verdeeld als volgt:

Provinciën. Stoomgem. Stoomwerktuigen. Ketels.

		Get.	Nom.pkt.	
Noord-Holland	55	69	3121½	123
Zuid-Holland	88	100	4197	155
Utrecht	19	23	745	28
Zeeland	1	2	120	5
Noord-Brabant	4	4	99	4
Limburg	4	4	99	4
Gelderland	18	21	860	34
Overijsel	3	3	81½	4
Drenthe	6	6	116	6
Groningen	7	7	107	7
Friesland	3	3	106	3

Vloeibaarmaken van gassen.

- Te Parijs werkt in het laboratorium van den scheikundige Deville een toestel, waarmeê het den heer Cailleles gelukt is alle gassen, zooals zuurstof, stikstof, waterstof en ook de dampkringslucht in vloeibaren toestand te verkrijgen. Men vermoedde, of liever men wist zeker, dat de zaak mogelijk was, doch hoe, dat bleef nog de vraag. De constructie van het toestel is zoo eenvoudig en de kosten zijn zoo gering, dat men zich verwondert niet vroeger op de gedachte te zijn gekomen.

Het toestel bestaat uit een glazen buis, aan de eene zijde gesloten waar de lucht uit verwijderd is, en die met het gas is gevuld, dat vloeibaar moet gemaakt worden.

Het open einde staat in kwik. Nu wordt, door middel eener hydraulische pomp, de kwik in de glazen buis omhoog geperst tot eene zeer hooge spanning, zoodat het gas daarboven insgelijks wordt saamgeperst tot een druk van bijna tweehonderd asmosferen. Daarna wordt plotseling een kraan geopend, waardoor het kwik kan dalen en het gas zich uitzetten, ten gevolge waarvan zulk eene lage temperatuur ontstaat, dat het gas vloeibaar of ten minste nevelvormig wordt.

De gevolgtrekkingen zijn niet gering. Kan men de lucht, die niets kost, veranderen in een vloeistof en wellicht in een vast lichaam, dan zal niemand zich meer de moeite geven steenkolen te verbranden, ten einde water te veranderen in stoom. De beweegkracht is dan heel wat goedkooper en gemakkelijker beschikbaar in den vorm van verdikte lucht. Ook zouden de zeer samengestelde en gevaarlijke stoomwerktuigen gemist kunnen worden.

De electriciteit als lantaarn-aansteker.

- In de amerikaansche stad Providence worden 220 straatlantaarns over negen mijlen lengte alle tegelijk ontstoken en gebluscht door middel van electriciteit, hetgeen door één man wordt verricht. Na eene proefneming van verscheidene maanden is gebleken, dat deze methode niet slechts zeer verrassend, maar ook buitengewoon practisch is. Wanneer al de 2500 lantaarns der stad op deze wijze worden behandeld, kan eene bezuiniging van 2500 dollars per jaar op werkloon en gasverlies worden verkregen.

De kangoeroes in Australië.

- De *Melbourne Argus* bericht, dat een menigte kangoeroes verscheidene plaatsen van Australië, vooral de kusten van Queensland, als het ware overstroomd heeft. Het schijnt dat de droogte, die verleden zomer geheerscht heeft, en het gebrek aan voedsel, dat er het gevolg van geweest is, deze viervoetige dieren uit de binnenlanden heeft verjaagd; zij zijn bij duizenden op de landen der volkplanters neêrgekomen, alles verslindende op hunnen doortocht, van het gras tot het koren, zoodat de veestapel gedwongen is zich met de bladeren der boomen te voeden. De kolonisten hebben echter niet getalmd een verbitterden oorlog te verklaren aan deze indringers. Op verschillende plaatsen lokte men deze verslinders in een omheining, waar men ze doodschoot; elders vereenigden zich honderden van jagers, die in vier dagen tijds ook meer dan 4000 kangoeroes doodden.

De jacht op den kangoeroe is niet zonder gevaren. Ofschoon hij gewoonlijk voor den mensch vlucht, en zich van zijn staart als een veer bedient, om sprongen van 8 a 10 meter te doen, verdedigt hij zich, zoo hij omsingeld wordt, met al de wapens, die de natuur hem gegeven heeft.

De kangoeroe heeft de grootte van een schaap en een gewicht van bijna 62 kilo, zijn pels is rood-bruin en het leder wordt gebruikt om er schoenen van te maken.

De australische volkplanters hebben in juli, augustus en september zulk een groot aantal van deze dieren gedood, dat zij op het denkbeeld zijn gekomen het vleesch te bewaren en in den handel te brengen onder den naam van kanguroo tins, dat in blikken doozen naar Engeland geëxporteerd is.

Chineesche rekenkunst.

- Bij de Chineezen is een vernuftig gevonden manier van rekenen in gebruik. Zij bedienen zich hiertoe van de vingers en zijn daarmee in staat alle soorten van rekenen, als optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en deelen, en wel met getallen van 1 tot 100,000 uit te voeren. Zij gaan daarbij op de volgende wijze te werk: de kleine vinger (pink) vertegenwoordigt de eenheid, de ringvinger de tienden, de middelvinger de honderden, de wijsvinger de duizenden en de duim de tienduizenden. Door te wijzen op de drie leden eens vingers aan de binnenvlakte der hand telt men een, twee en drie van iedere der bovengenoemde getalsgrootheden voor den aangewezen vinger. Vier, vijf en zes worden op de rugvlakten der bijzondere vingers naar hunne leden geteld. Zeven, acht en negen wijst men aan door aanraking der laatsten op de rechterzijde van het onderste tot aan het bovenste derde deel des vingers.

De Chineezen bezitten in deze vingerspraak eene buitengewone vlugheid en maken zich daarmeê zeer spoedig en met groote zekerheid onder elkander verstaanbaar.

[Nummer 21]

Pius IX.
† 7 Februari.

De Tiber schrikt er van en Rome zit verdoofd;
Der volkren moeder trekt den sluier over 't hoofd
ln weduwlijken rouw; de slag is dan gevallen,
De slang die wordt gevoeld door millioenentallen,
Reeds lang gevreesd misschien, maar toch nog plotsling daar!
De Paus is dood, zoo klinkt de droefheidvolle maar,
Die uit de heuvlenstad weerkaatst langs de Appenijnen,
En als gevleugeld gonst langs de gespannen lijnen
En de aard met droefheid vult, een droefheid maatloos groot,
Van d'opgang van de zon tot aan haar avondrood.

Paus Pius is niet meer; wie drukt den weedom uit,
De grootheid van den ernst, dien 't woord in zich besluit!
Niet slechts een zuil viel om die 's Heeren tempel schraagde,
Een hoeksteen van 't gezag, waar alles wankte en saagde,
Niet slechts een fakkel werd een ster aan 's hemels trans,
Een fakkel die hier glom met bovenaardschen glans,
Niet slechts een mond werd stom, die trots 't geweld der tijden
Het recht handhaven dorst en de onschuld dorst belijden,
Maar ook een hart hield op te kloppen, dat bemind
Werd als een vader ooit bemind werd door zijn kind.

't Was liefde, maar niet slechts door 't harte hier verklaard,
Neen, dees aanhanklijkheid had niets gemeens met de aard;
Van hooger oorsprong streefde zij haar oorsprong nader,
En noemden wij den grooten doode ook onzen vader,
't Was godlijk vaderschap, een leenpand, hem van God
Geschonken, naar het woord van 't opperste gebod:
‘Weid mijne lammren, mijne schapen, Barcas zone,’
't Was het gezag van een verheergewade krone,
Maar om hem die haar droeg, smolt 't aardsche en 't hemelsch saam
En 't hart ook sprak zich uit in dezen vadernaam.

De groote lijder onzer eeuw is heengegaan,
De held van Christus' Kerk heeft afgelegd zijn baan,
De martelaar van 't recht is eindelijk bezweken,
Omkrans den doode met het overwinningsteeken,
Hij kwam en overwon. De wereld schrikt er van
En voelt het merk opnieuw, geslagen door zijn ban;
't Benevelde verstand schiet wakker door 't geweten
En noemt men zich ook vrij, men voelt den prang der keten,
En onverschilligheid en haat verkonden zelf
Den lof van die thans praalt aan 't hemelsche gewelf.

Wat leven was het zijn! O van den eersten dag,
Dat Rome hem voor 't eerst als sleuteldrager zag,
Wat heeft hij niet gezien, doorleefd en ondervonden:
Verraad van eigen volk en meineed aan verbonden,
De trappen, rood van bloed, dat sluipmoords dolk vergoot;

De dolle woestaardij, des oproers bondgenoot,
Het heilge schendende, de tempelen ontwijden,
De vlucht, de ballingschap, maar meer dan dat, het lijden
Der God getrouwe kudde en 't naamloos martlaarschap
Der Kerk, hem toevertrouwd als zichtbaar middlaarschap.

Een wereld tegen zich; maar als een Hildebrand
Wierp hij 't anathema, een bliksem in de hand,
Het wapen van Gods vloek om dwalingen te treffen,
Den trots te breken van die hoog zich wou verheffen,
't Beeld te verbrijzelen, het beeld van leem en zand,
En 't hoofd te splijten van den sturen dwingeland,
't ‘Non possumus’ gold niet alleen de Kabinetten,
Op meineed uitgeleerd, maar ook de bajonetten
Van 't driest geweld, maar ook den geest der ceuw. - Man Gods,
Wel was U toevertrouwd de heilge Petrusrots.

Maar dronkt gij ook den kelk van smaad en bitterheid,
Toch werd U troost niet slechts, maar glorie ook bereid;
Want uwe doornenkroon schoot goddelijke glansen
Toen gij het beeld van haar, Gods moeder, gingt omkransen,
De moederlijke maagd, die nooit onze erfsmet droeg; -
O troost, die uit het oog der vrouw U tegenloeg,
Wier glorie gij verkonde - of toen ge U voelde ontvonken
Door Hem, die eens om 't hoofd der jongren heeft geblonken,
In vuurge tongen en als godlijk waarheidsmerk
De onfeilbaarheid als recht, als leer verhieft der Kerk.

Man Gods, wij volgden U, wij hingen aan uw mond,
Die zooveel wijsheid van omhoog ons heeft verkond;
Held Gods, wij volgden U, getrouwe legerscharen,
En wisten evenmin van wanklen of gevaren;
Heirvoerder Gods, klonk eens uw hoog commando-woord,
Uw wachtwoord plantte zich van 't Oost naar 't Westen voort;
Gij volkrenherder, ja, wij hoorden tot uw kudde,
Beveiligd door uw staf, schoon half een wereld schudde;
Gij koning onzer eeuw, wij bogen voor U neer,
Want gij waart ons 't gezag, het middelpunt der leer

Ze ontnamen u de stad, kerkhof en heiligdom,
Der heilgen beendrenveld, de kerk van 't Christendom,
Het Rome, waar gij stierft, beroofd van kroon en Staten,
Maar onze liefde, ons hart, dat moesten zij u laten;
Uw priesters sperden ze in, uw zusters wierpen ze uit,
Uw kloosters braken ze in, uw kerkgoed werd hun buit;
Zij smeedden wetten om uw hoog gezag te fnuiken,
Verraders lieten zich als Judassen gebruiken,
Maar dood noch ballingschap, maar kerker noch gevaar
Vermochten op den moed der Godgetrouwe schaar.

Gij held en martelaar, wel heerlijk is uw dood!
Zoo sterft de zon, omhuld door 't gloeiend avondrood,
O Feniks, uit wiens asch een nieuwe zal verrijzen,
Om ons het ware spoor door nacht en dood te wijzen.
De Kerk zit treurend neer. Zoover de kruisvaan zwiert,
Wordt uw gedachtenis en uitvaart ook gevierd,
O groote doode, ster, die thans aan onze kimmen
Bezwemen zijt, om grooter, glansrijker te klimmen
Aan 't ander firmament, aan hooger hemeltrans,

Waar God als zonlicht straalt in onbewolkten glans.

Torbole aan het Garda-meer.

Het zuidelijk gedeelte van Tyrol geniet reeds volop den invloed der italiaansche zon, terwijl ook de bewoners meer de levenswijze der zuidelijke volken, dan die van een duitsch bergvolk volgen. Olijfboomen en cypressen groeien er op de oevers der rivieren, die de schilderachtigste gezichten der wereld opleveren als men tot hunnen oorsprong opklimt.

Het stadje Torbole aan het Garda-meer is echter bijzonder bekend om zijne schilderachtige landschappen, die begrensd worden door hooge bergen, langs welker wanden het door de zon verzilverd water in het dal stroomt. Vooral de veelkleurige en verblindende pracht der watervallen van het riviertje de Tonal is eene reis daarheen waard, en 't wordt dan ook jaarlijks door duizenden toeristen bezocht.

Het stadje zelf is rijk aan merkwaardige ruïnen, aan welke meer dan eens de geschiedenis van het land verbonden is en onze gravure, welke den ingang van Torbole voorstelt, mag een denkbeeld geven van de wijze, waarop het gebouwd is.

Een stierengevecht te Madrid.

Het huwelijk van den jeugdigen koning Alphonso XII van Spanje met prinses Mercedès is den 23 januari van dit jaar met vorstelijken luister voltrokken, in tegenwoordigheid van talrijke vorstelijke genoodigden, een schitterenden stoet *grandes* van Spanje en de buitengewone gezanten van bijna alle europeesche hoven. Het huwelijk van het jeugdige paar is ingezegend in de kathedraal van Atocha door den aartsbisschop van Toledo, patriarch van Indië, in de tegenwoordigheid van den pauselijken nuncius en een groot getal aartsbisschoppen en bisschoppen van Spanje.

Wij willen onze lezers niet vermoeien met de beschrijving van den langen koninklijken optocht, de illuminatie der hoofdstad, de reeks van feestelijkheden, - op eenige eigenaardigheden na zijn die bij dergelijke gelegenheden overal dezelfde. Liever geven wij eene beschrijving van een noodzakelijk onderdeel van alle groote spaansche feesten, een der stierengevechten namelijk, waaraan de Spanjaarden sedert onheuchelijke tijden even geestdriftig gehecht zijn, als de oude Grieken aan hunne Olympische spelen, de Romeinen aan hunne wilde dierengevechten, de Engelschen en Franschen aan hunne wedrennen. Ook als eene zedeschets van het spaansche volkskarakter zijn de stierengevechten niet van belang ontbloot, en al kunnen wij ze niet goedkeuren in zoover ze den karaktertrek des volks naar woeste vermaken en bloedige schouwspelen aanwakkeren, het is van den anderen kant evenzeer waar, dat die worstelingen van den mensch tegen den breedgeschouderden koninklijken stier in een open, wij zeiden haast eerlijken kamp, iets ridderlijks, en daardoor iets aantrekkelijks hebben, welke die aandrift van het spaansche volk naar dergelijke schouwspelen ten minste verklaarbaar maakt.

Wij bepalen ons tot het eerste der reeks van stierengevechten, hetwelk twee dagen na de inzegening van 's konings huwelijk, den 25 januari dus, op de *Plaza di Toros* te Madrid gehouden werd.

Te midden eener kale vlakte in eene voorstad van Madrid, en in de monumentale poort van Alcala, verhief zich de uitgestrekte circus, in moorschen stijl gebouwd, die niet minder dan 18.000 toeschouwers kon bevatten.

Hoewel de strijd tusschen de *caballeros* en de kortnekkige stieren eerst in den namiddag aanvang zou nemen, zag men echter reeds vroeg in den voormiddag stroomen volks en tallooze ekwipages zich tusschen *Puerto del Sol* en de *Plaza di Toros* bewegen, om op de amphitheatersgewijze gerangschikte zitbanken eene goede plaats in te nemen voor het hartverheffend schouwspel dat de Spanjaarden wachtte. Eerst na den middag, toen de helden van het feest na de stieren, het koninklijke paar, van een schitterenden hofstoet omringd, zijn plaats had ingenomen, schetterden de trompetten en nam het schouwspel een aanvang door het binnentreden in den circus van een kleinen, ineengedrongen, zwarten stier, die door de *alguazils* en de fiere *toreadores* opgewacht werd. Weldra had het dier zijne tegenstanders in het oog gekregen en met gebogen nek en snuivende neusgaten wierp hij zich op hen. De arme *alguazils* nemen verschrikt naar alle kanten de vlucht, maar de stier, als gewaardigde hij zich niet zulke verachte tegenstanders de kracht zijns horens te doen gevoelen, gaat hen voorbij en stort zich woedend op de *toreadores*, die geen haarbreed wijken en den geduchten tegenstander fier in de oogen zien. De strijd vangt aan: het is een hevige kamp tusschen de brutale kracht van het dier en menschelijke behendigheid; menig paard wordt den buik opengereten, menig ruiter ontvangt eene bloedige wonde, en ook de stier voelt menigen lansstoot zijne lenden doorploegen, doch geen der beide partijen gelukte het een beslissende zegepraal te behalen, zoodat het volk, aan wien nog zooveel te zien overbleef, ongeduldig om het einde der worsteling roept. Die oproep was een bevel, en spoedig kondigden de klaroenen het optreden van den *matador* Hermosilla, die met den ontblooten degen in de hand, glimlachend optreedt, als ging hij naar eene vroolijke danspartij; de beroemde *toreador* groet met een bevallige buiging het hof en de volksmenigte juicht reeds op voorhand den onverschrokken strijder toe. Maar weldra bevinden de beide kampioenen zich tegenover elkaar; zij zien elkander in de oogen en meten elkanders kracht. De stier is de aanvaller, doch de vlugge *toreador* wipt over den kop van zijn tegenstander heen, en nog voor deze van zijne verbijstering over den mislukten aanval bekwam, is de spaansche degen tot het gevest in den hals van het dier geplant. Een duizendvoudig herhaalde triomfkreet voor den overwinnaar weêrklinkt, terwijl de doodelijk getroffen stier in eenige wanhopige sprongen aan zijne woede en smart lucht geeft. Plotseling staat hij stil, zinkt op de knieën en is den heldendood der spaansche stieren gestorven. Weldra hadden eenige muilezels met purperen schabrak het doode dier weggesleept, om plaats te maken voor versche strijders.

Een witte stier, wiens oogen bloedig uit hunne kassen puilen, treedt thans de kampplaats binnen - een kampioen van echt Andaluzisch ras. Zijn optreden belooft veel, en inderdaad wordt de algemeene verwachting niet beschaamd. De rijen der *alguazils* worden verbroken, een der *toreadores* redt zich slechts

door over de *enceinto* te springen, de *cabilleros en plaza* worden gechargeerd, paarden wentelen zich in hun bloed; - de stier houdt zich dus ferm en *bravo toros!* weêrklinkt het van alle kanten, maar de vierpootige overwinnaar vond eindelijk zijn meester; het is de geduchte *espada* Frascuele, die alleen op den tegenstander afgaat. Een oogenblik scheen deze opnieuw overwinnaar te zullen blijven, de *espada* wordt ontzadeld en rolt in het zand, doch als een bliksemstraal voelt de stier het vlijmen van een zwaard tot het hart doordringen en stervend stort hij neer. Thans klinkt weder het *bravo toreadoros!* en groetend treedt Frascuele af.

Na den geduchten witten stier en na den *espada* Frascuele, treden in het worstelperk nog menig ander kampioen op - stieren van onverbasterd ras met hun breede schoften, korten nek en vurige oogen, *toreadores* op hunne vurige paarden gezeten, in hunne schilderachtige kleeding, den degen in de eene, de met wapperende wimpels voorziene vaan in de andere hand, omgeven door een wolk van met pieken gewapende *alguazils.* Menige hevige strijd had nog plaats, menige stier en menig paard werd levenloos door de muilezels weggesleept, en vloeide er ook menschenbloed, ditmaal echter - wat niet altijd het geval is - schoot geen enkel *toreador* of *caballero* er het leven bij in.

Hoogst voldaan over het grootsche schouwspel keerde de volksmenigte tegen den avond met den koninklijken stoet naar de stad terug.

De nieuwe drilboor van Selig Jr. & Cie. te Londen.

De nieuwe drilboor heeft haar grooten bijval te danken aan de snelheid waarmede zij werkt. Hare samenstelling is zeer eenvoudig; terwijl hare werking niet veel van de oude drilboren verschilt. Met de linkerhand houdt men het voorwerp vast, waarin men een gaatje wil maken, terwijl men met de rechter aan de koord trekt, die om een wiel is gewonden. Wanneer men ophoudt met trekken, windt de koord door middel eener veer, aan het wiel vastgemaakt, zich van zelf rondom het wiel, zoodat men zonder ophouden kan voorttrekken. De koord is nu tevens gewonden om de ijzeren staaf, waaraan de boor is gebonden, zoodat men slechts aan de koord heeft te trekken om deze te doen draaien.

Geïllustreerde reisschetsen.

XII.
Neurenberg.

Toen ik den volgenden morgen de *Speisesaal* binnentrad, vond ik den kastelein reeds in een druk gesprek gewikkeld met den kapelaan over het plan, dat wij bij het bezichtigen van de merkwaardigheden der stad zouden volgen. In dat gesprek mengde zich weldra een andere reiziger, die de partij opnam voor den kastelein.

De kapelaan had namelijk te kennen gegeven, dat ons eerste bezoek het voormalige huis van den grootsten burger van Neurenberg, Albrecht Durer, moest gelden; de kastelein bracht daar echter tegen in, dat we verplicht waren het eerst naar het huis van Martin Behaim te gaan, daar deze hooger stond dan de groote Durer.

'Wel zeker, mijnheer,' hoorde ik den toerist zeggen, toen ik binnentrad, 'Behaim staat hooger dan Durer. De ontdekker der Azorische Eilanden en der Westkust van

Afrika, ja, laat ik zeggen van Amerika, strekt de stad tot grooter roem dan de befaamde Durer.'

'Maar mijnheer,' merkte ik op, 'gaat gij niet te ver in uwe waardeering? Het is toch een historisch feit, dat Columbus de Nieuwe Wereld ontdekt heeft, en voor zoover bekend is, heeft Behaim daarop geen anderen invloed uitgeoefend, dan dat hij het gevoelen van Columbus deelde omtrent de westelijke richting der te ontdekken landen.'

'Dat is juist de kwestie,' was het antwoord. 'Zonder iets aan den onsterfelijken roem van Columbus te kort te willen doen, moet ik u opmerken, dat hij nooit zijn ontdekkingstocht zou begonnen hebben, indien hij daartoe niet ware aangespoord door de verzekeringen en raadgevingen van Behaim. Alle spaansche en portugeesche schrijvers van dien tijd zijn het daaromtrent eens. Er is echter nog meer. In de in 1493 in druk verschenen *Nürnberger Weltchronik von Hartmann Schedel* - dus uitgegeven een jaar na Columbus' ontdekking - wordt gezegd, 'dat Diëgo Cano en Behaim, nadat zij den equator gepasseerd waren, in eene andere wereld zijn gekomen, waar hunne schaduw tegen den middag en aan hunne rechterzijde gevallen is, als zij zich tegen den middag stelden.

'Op Behaims globe, welke gij moet gaan zien,' vervolgde hij, 'wordt bovendien midden in den oceaan, tusschen Europa en Azië, een eiland gevonden, een insula Antilia, met den naam van 'Septem ritade' aangeduid. Deze aanduiding bewijst, dat Behaim, al moge hij zelf niet daar of in eene 'andere wereld' geweest zijn, in elk geval kennis heeft gedragen van een in het westen gelegen land; en bij zijne groote sterrekundige bekwaamheid laat het zich gereedelijk gissen, dat hij landen of eilanden aan gene zijde van den aardbol vermoed heeft, tot welker opsporing hij ook inderdaad bij den koning van Portugal aangedrongen heeft, vóór dat Columbus zijn plan ten uitvoer bracht.'

'Vergeef mij, mijnheer,' sprak nu de kapelaan, 'dat ik u moet tegenspreken. De feiten, welke gij daar hebt opgesomd, zijn in 't geheel geen bewijs, dat Behaim voor den eigenlijken wetenschappelijken ontdekker van Amerika kan doorgaan; hoogstens kan men hem op grond daarvan niet alle aandeel ontzeggen aan de groote gebeurtenis, die van zooveel invloed is geweest op de toekomst der maatschappij.

'Daarbij komt nog,' vervolgde hij, 'dat de groote cosmograaf reeds op twintigjarigen leeftijd zijne vaderstad verliet, en er naderhand nog slechts twee jaar heeft verbleven, in welken tijd hij zijn beroemde aardglobe vervaardigde, terwijl Albrecht Durer, - om op ons eerste punt terug te komen - hier geboren is, hier geleefd en gewerkt heeft en hier is gestorven; met het oog op die omstandigheden durf ik den vermaarden schilder en uitvinder der graveerkunst gerust den grootsten burger van Neurenberg noemen.'

De vereerder van Behaim wilde op die redeneering niets afdingen, en stelde den kapelaan voor samen Neurenberg te gaan bezichtigen.

We vernamen in den verderen loop van 't gesprek, dat onze nieuwe kennis een Florentijnsch architect was, die een kunstreis deed door Duitschland, ten einde de beroemdste kathedralen zooveel mogelijk te bestudeeren. Hij kwam thans van den Rijn en was op zijn terugreis naar Italië.

Na het ontbijt verlieten wij het logement en richtten onze schreden naar de *Theresien-Strasse,* waar het huis staat der familie van Behaim, in wier bezit de beroemde globe is. Wij traden een schoon woonhuis binnen, tegenover de Egidiuskerk. Alles droeg er blijken van welvarendheid, zelfs van weelde. De benedenkamer, met steenen bevloerd maar keurig van bewerking en voorbeeldig zindelijk onderhouden,

scheen behalve voor spreekkamer, ook voor keukengerief en bergplaats ingericht te zijn. De trap, die naar de eerste verdieping leidt, is alweêr kunstig en smaakvol bewerkt. Wij stegen tot aan een vertrek op de tweede verdieping, hetwelk de archieven der familie bevat. In het midden daarvan staat de beroemde globe, in een ring gevat en gedragen door een ijzeren drievoet.

Eerst hier hervatte onze Florentijner het gesprek.

'Zie,' sprak hij, 'die oude houten bol, waarop nauwelijks nog eenige kleuren zichtbaar zijn, heeft den grond gelegd voor de stoutmoedige zekerheid, waarmeê de landontdekkers zijn te werk gegaan. Nauwelijks was Behaim met zijn werk gereed of Columbus zeilde uit, ter ontdekking van de nieuwe wereld, van welker bestaan Behaim ten volle verzekerd was. Het was alsof hij zijn globe met voordacht vervaardigd had, als om daardoor den omvang zijner voorspellingen des te grooter te doen uitkomen: hij wenschte een gedenkstuk na te laten van de grenzen der aardrijkskunde tot op zijn tijd toe - nog één greep, en het gordijn zou worden opgetrokken, dat tot heden het Westen van het Oosten gescheiden hield.'

De architect was warm geworden, en dit wil iets zeggen voor een zoon van het zuiden. Hij sprak nog veel over de onderzoekingen, welke Behaim tot het vervaardigen van zijn globe gebracht hadden en wij stonden reeds voor de St.-Sebalduskerk, welke tegenover het stadhuis is gelegen, alvorens hij een einde kon maken aan zijne ophemeling van den neurenbergschen Portugees, zooals Behaim in de oude kronieken genoemd wordt.

Daar echter verdrong het kunstvak, waaraan hij zich gewijd had, alle andere gedachten, en met voldoening bewonderde hij den grootschen bouw, welke door zijn half romaanschen, half gothieken stijl een juist denkbeeld geeft van de middeleeuwsche bouwkunst.

Van buiten gezien maakt de kerk echter zulk een indrukwekkend vertoon niet als binnen, en reeds wilden wij haar binnentreden toen de kapelaan ons naar een koepelvormig uitstekje bracht, bezijden de kerk, dat reeds onze aandacht had getrokken.

'Het bekende koor der kerk,' sprak de kapelaan, zich tot onzen nieuwen gezel wendende.

De Florentijn zag zijn reisboek na en knikte den kapelaan beleefd toe, zonder een woord te spreken.

Uit hetgeen ik den vorigen avond van Neurenberg gelezen had, wist ik, dat dit koor een van de merkwaardigste bouwkunstige monumenten der stad was, en zulk een titel beduidt iets in eene stad, waar dergelijke merkwaardigheden als gezaaid zijn.

Ik volgde het voorbeeld van mijn gezelschap en nam het beroemde koor nauwkeurig op. Het achtkantige koor wordt gedragen door een pilaar, die van boven met een lijst van snijwerk voorzien is. Op de hoeken staan engelenbeeldjes, terwijl boven hun hoofd op vijf paneelen, tafereelen zijn voorgesteld uit het leven der H. Maagd in beeldhouwwerk.

Wat mij echter het schoonste in dit koor voorkwam waren de vensters, bedekt met gesneden bloemwerk, zoo fijn en zoo keurig, als ik het nog niet gezien had. Ik sprak mijne gedachte uit en mocht de voldoening smaken, bijval te vinden bij onze twee architecten, die er elkander opmerkzaam op maakten, welk een trap van volmaaktheid zoowel de bouwkunde als de beeldhouwkunst reeds in de veertiende eeuw hadden bereikt.

Nog vol van den eerbied voor de groote meesters van vroeger dagen, trad ik den tempel binnen, doch welk eene teleurstelling moest ik daar ondervinden!

De kerk is rijk aan kunstrijke en kostbare altaren, aan vergulde en zilveren kandelaren, aan overschoon borduurwerk en prachtig geschilderde vensters en beelden, maar.... zij is aan hare bestemming onttrokken. De kerk, die in elke bijzonderheid het karakter vertoont van een katholieken tempel, wordt gebruikt door de protestanten.

Verbaasd keek ik den kapelaan aan.

‘Ja,’ zeide deze, ‘dat valt u tegen, niet waar, zulk een kunstjuweel in de handen van afbrekers te vinden, doch het is niet anders. Eene geruststelling is het echter, dat de tegenwoordige bezitters zelfs geen kandelaar van zijn plaats mogen zetten, zoodat de waarde der kerk blijft, en elk stuk luid blijft protesteeren tegen de ontheiliging van het pronkgebouw, waar de overblijfselen van den patroon der stad, den H. Sebaldus, rusten.’

Mijn eerbied was veel minder geworden, en nam niet toe; toen ik een gezelschap engelsche toeristen met de hoeden op het hoofd en de onmisbare lorgnetten op den neus, zag staan lachen voor de groteske drakenfiguren, waarmeê de banken in het presbyterium versierd zijn.

Ik stelde voor terstond de kerk te verlaten, doch de Florentijner zag mij verontwaardigd aan.

‘En het graf van St. Sebaldus?’ vroeg hij, mij op dit beroemde meesterstuk van Peter Vischer en zijne vijf zonen wijzende.

Ik gaf door een hoofdknik mijne goedkeuring te kennen om het te bezichtigen, alvorens wij de kerk verlieten, en moet bekennen, dat het

mij zou gespeten hebben, indien mijne reisgenooten aan mijne kwade luim hadden toegegeven.

Een bewonderend ha! ging uit ons op, toen wij voor het kunstwerk traden.

Het monument der Vischers wordt gedragen door zestien slakkenbuisjes, waaruit de slakken schijnen weg te willen kruipen; 't is het schoonste gothische tempeltje, dat men zich kan voorstellen. De bas-reliefs aan den voet, de apostelenbeelden rondom de lijkkist, de kostbare kist zelve, die de overblijfselen van den grooten neurenbergschen heilige bevat, de twaalf kleine profeten boven tusschen de afscheiding der bogen, in een woord, men weet niet, waaraan men het eerst zijne aandacht zal schenken.

Daarbij komt nog, dat de mythologische dieren-figuren, waarmeê de middeleeuwsche kunstenaars veel werkten, alsmede de kristelijke figuurtjes zoo overdadig over het prachtige koepel- en piramidewerk verspreid zijn, dat men bij den eersten oogslag het geheel niet kan ontwaren.

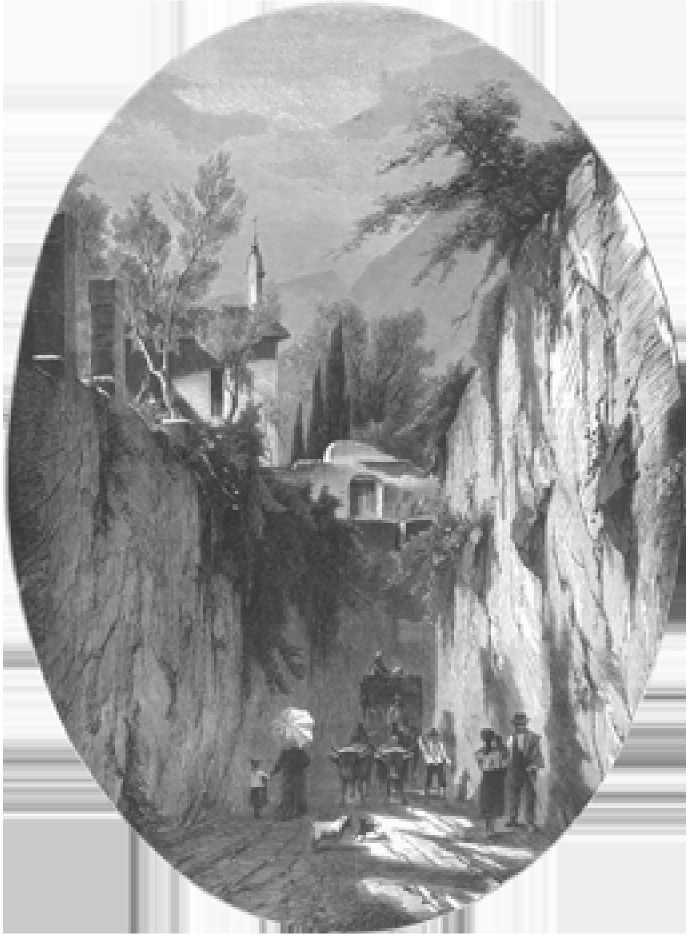

TORBOLE AAN HET GARDA-MEER.

Langzamerhand maken zich de groote figuren echter los, en eerst dan krijgt men eerbied voor de Visschers.

‘Zie,’ riep onze Florentijner in vervoering, ‘dat kan geen duitsch werk zijn; dat is italiaansche kunst, door duitsche handen gekopieerd; een florentijnsche geest heeft de vingers bezield, die dit gewrocht hebben, want die apostelen doen denken aan de meesterstukken van Ghiberthi en Donatello.’

‘Gij noemt daar de aantrekkelijkste figuren van het prachtwerk,’ zeide de kapelaan; ‘'t is mogelijk dat zij gekopieerd zijn, doch dit doet niets af aan het vernuft der Vischers.

ALPHONSO XII, KONING VAN SPANJE.

DONA MERCEDÈS, KONINGIN VAN SPANJE.

Integendeel, het bewijst, dat zij studeerden en de groote mannen uwer vaderstad wisten te waardeeren. Het geheel blijft echter een model van duitsche middeleeuwsche kunst, dat nergens zijne weerga heeft.'

'O, zeker,' was het antwoord, 'zie slechts die koepels en schoone bogen, een italiaansch vernuft zou ze geheel anders gefantaseerd hebben, doch het grootste bewijs voor uw beweren zie ik in de met goud en zilver beslagen relikwie-kas.'

'Heerlijk,' sprak de student, 'doch ook de bas-reliefs vind ik zuiver en krachtig, en vooral aan de figuur van den H. Sebaldus is bijzondere zorg besteed.'

'Zoo gaat het gewoonlijk bij alle monumenten van zulk eene hooge kunstwaarde,' antwoordde onze architect; 'men zoekt naar het schoonste gedeelte, en zoekende,

komt men tot de overtuiging, dat de kleinste bijzonderheid een meesterstuk op zich zelve is.'

'Zoo is het,' bevestigde de Florentijn, 'doch de naam, welken het graf van den H. Sebaldus heeft, is zoo roemrijk, dat men hier tevergeefs naar een figuurtje of een ornament zal zoeken, waaraan de kritiek eenigen vat heeft.'

'Ja, ja,' zeide de kapelaan, 'Peter Vischer is een kunstenaar van den eersten rang, en Neurenberg zou genoeg hebben aan de eer, dat hij binnen hare muren het eerste levenslicht heeft aanschouwd, doch we moeten gaan, want onze tijd is beperkt; indien we nu gingen dineeren, konden we daarna den dag besluiten met eene wandeling door de stad.'

Allen gaven hunne goedkeuring te kennen, en spoedig waren wij op weg naar het *Wurtemberger-Hof,* waar wij de tafel reeds gedekt vonden.

(Wordt vervolgd.)

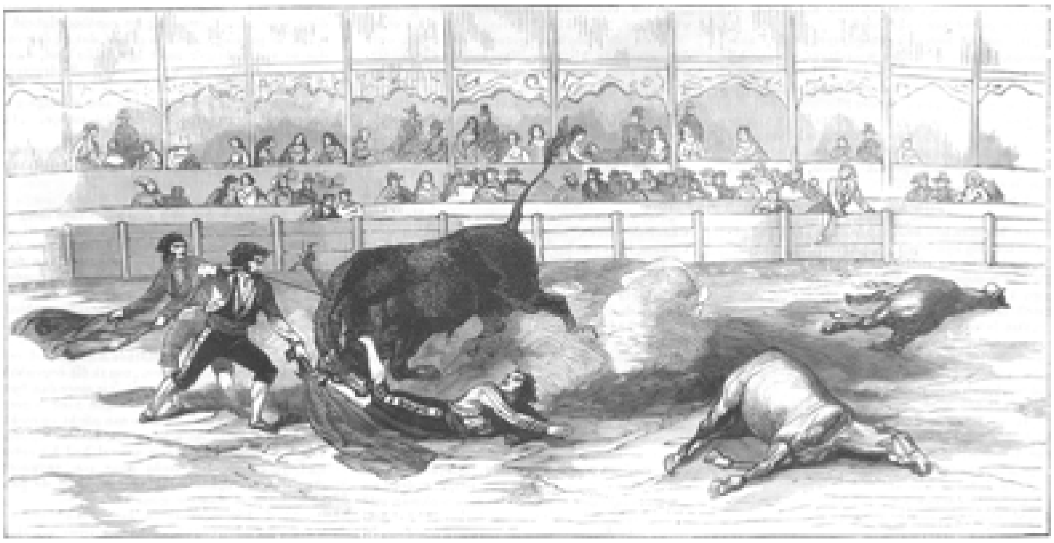

EEN STIERENGEVECHT TE MADRID.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

'Het was reeds tamelijk laat in den avond toen Clara Bentijn bij den grijzen priester, dien wij in het huis met den "Hoorn" hebben leeren kennen, werd aangediend en eenige oogenblikken daarna zijn studeervertrek binnentrad. Zij zag er onthutst uit en had blijkbaar hard geloopen.'

'Wat is er van uw verlangen?' vroeg de pastoor, nadat hij haar een stoel had aangeboden.

'Neem mij niet kwalijk, eerwaarde, dat ik zoo laat kom,' antwoordde Clara met korte tusschenpoozingen, 'maar ik heb u een gewichtig geheim mede te deelen.'

'Een geheim?'

'Ja, eerwaarde, een belangrijke tijding...... De hopman De Gruijter en juffer Agnes.....'

'Hebt gij iets van hen gehoord..... weet gij waar zij zijn?' vroeg de priester haastig, terwijl hij van ontroering in zijn stoel oprees.

'Ik geloof het wel, heer pastoor; ik weet ten minste zeker dat zij niet ontvlucht, maar de slachtoffers van list en verraad geworden zijn.'

De priester vouwde de handen, sloeg de oogen ten hemel en sprak met een stem, die van diepe ontroering getuigde:

'Ik dank U, o God! Twee maanden lang heb ik moeten vreezen dat ik mij bedrogen had, thans is mijn gebed verhoord. Ik dank U, o mijn God! Maar ga verder, Clara, gij hebt mij nieuwsgierig gemaakt.'

'Ik was vanmiddag na het lof nog wat bij het beeld der Zoete Lieve Vrouw gaan bidden voor mijn armen vader en nog iemand, die ook ver afgedwaald is.....'

Zij zweeg een oogenblik en kreeg een kleur. De pastoor scheen haar te begrijpen en knikte met het hoofd.

'Toen ik naar huis wilde gaan,' vervolgde zij, 'ontmoette ik Wouter Harmsen, die mij aansprak en een onderhoud met mij verlangde.'

'Dat hebt gij hem toch geweigerd, niet waar?'

'Neen, eerwaarde!'

'Dat is zeer lichtzinnig, zoo niet roekeloos,' sprak de pastoor bestraffend. 'Gij weet, mijn kind, dat zij, die het gevaar beminnen, er in zullen omkomen. De duivel is listig, hij weet hoe vatbaar het jeugdig gemoed is voor verleiding. Gij moogt geen omgang meer hebben met dien jongeling, die van God afgeweken is, die zijn geloof verzaakt heeft.'

'Dit heb ik hem ook gezegd, eerwaarde,' antwoordde Clara, de oogen neêrslaande, maar hij bleef aanhouden en zeide, dat hij mij iets aangaande De Gruijter en Agnes wilde mededeelen.'

'Zoo, zoo...... en verder?'

'Eenige weken geleden werd mij een rozenkrans bezorgd Ik wist niet van wie, maar nu weet ik het, eerwaarde,' hernam Clara, die geheel niet op haar gemak scheen, 'hij kwam van Wouter..........'

‘Een rozenkrans van een atvallige!’ sprak de pastoor verbaasd.

‘De hopman had hem aan Wouter ter hand gesteld, toen hij zijn leven voor Agnes ging wagen.’

‘Ik begrijp er niets van,’ sprak de priester, die het meisje vol verbazing aanzag. ‘Gij beeft, mijn kind, er moet nog iets anders zijn, dat u kwelt of verontrust.’

‘Dat is ook zoo, eerwaarde,’ hernam zij, en er sprongen groote tranen uit hare oogen; ‘neem mij daarom niet kwalijk, dat ik zoo van mijn streek ben, want ik heb in den laatsten tijd veel geleden.’

Zij wischte hare oogen af en zeide toen:

‘Ik wist 't wel, dat juffer Agnes door Willem Michielsz. ontvoerd zou worden en De Gruijter zijn leven wilde wagen om het te beletten.’

‘Sinds wanneer?’

‘Van den beginne af.’

‘En gij hebt dat voor mij verborgen gehouden!’ riep de priester even verbaasd als verontwaardigd uit.

‘Veroordeel mij niet, voordat ik u alles verteld heb, eerwaarde,’ sprak Clara, en zij deelde nu den pastoor mede, wat in den avond van den 15 juni was voorgevallen.

‘Alzoo is de advocaat Agylaeus toch schuldig aan dat schandelijk feit,’ sprak de priester, toen het meisje hem alles gezegd had, en zijn gelaat gloeide van rechtmatigen toorn. ‘Ik dacht niet, dat hij zulk een doortrapte huichelaar, dat zijn hart zoo diep bedorven was. Maar waarom mij niet aanstonds alles meêgedeeld, mijn kind, wij hadden den booswicht kunnen ontmaskeren.’

‘En mijn vader dan, mijn arme vader, die ik zoo liefheb, al is hij van God afgeweken!’ riep Clara, terwijl opnieuw een stroom van tranen langs hare wagen gleed. ‘Ik zou hem in het verderf gestort hebben, ik vreesde dat men hem zou vermoorden, wanneer het bleek dat hij het geheim verraden had. O, ik heb zoo lang en zoo vurig gebeden om uitkomst en verlichting, ik heb zooveel geleden!’

Zij snikte en bedekte met beide handen het gelaat.

‘Gij zijt een braaf kind,’ sprak de pastoor getroffen, ‘doch ik geloof, dat gij in dit geval meer uw gevoel dan uw verstand geraadpleegd hebt. Wij hadden Agylaeus wellicht voor langen tijd onschadelijk kunnen maken en veel kwaad voorkomen.’

‘Maar mijn vader wist alles slechts ten halve,’ hernam Clara na eenige oogenblikken, ‘niet genoeg om de schuld van den advocaat te bewijzen, die hem op zijne beurt niet gespaard zou hebben.’

‘'t Is waar, men heeft van gewetenlooze menschen alles te vreezen,’ zeî de pastoor; ‘doch vertel mij nu eens wat gij van De Gruyter en Agnes weet.’

Toen Clara haar gemoed van dien zwaren last ontdaan had, kreeg zij hare geestkracht terug.

‘Wouter Harmsem ging met mij naar huis,’ zoo begon zij nu op een geheel anderen toon, ‘en daar vertelde hij ons, dat De Gruijter in den nacht, toen er zulk een vreeselijk onweder woedde, radeloos bij hem was gekomen om hulp. De hopman had alles in het werk gesteld om de ontvoering van Agnes te verhinderen, hij was ook bij den schout geweest, doch die had hem afgewezen.’

‘En wist de schout wat er gebeuren zou?’

‘Zeker, daar zal ik u eerwaarde later nog wel meer van vertellen. De Gruijter wilde over den wal klimmen om zoo buiten de stad te komen, daar had hij een lang touw voor noodig, en Harmsen heeft hem tot het laatste oogenblik bijgestaan, maar dat mag niemand weten. Ach, hij is toch altijd zoo goed en zoo braaf geweest!’

‘Wees voorzichtig met dergelijke gewaarwordingen, mijn kind,’ berispte de priester.

‘Toen de hopman gereed stond om over den muur te klimmen,’ vervolgde Clara, terwijl zij even de oogen neêrsloeg, ‘gaf hij Wouter zijn rozenkrans, met verzoek dien aan mij ter hand te stellen, opdat ik voor hem zou bidden, indien hem een ongeluk mocht overkomen. Wouter heeft dat niet durven doen, doch........’

‘Goed, goed, mijn kind,’ sprak de priester eenigszins ongeduldig, ‘maar wat weet gij nu eigenlijk van Agnes?’

‘Dat zal ik u zeggen, eerwaarde. Harmsen wandelde dezen middag naar Vught en daar vernam hij in de herberg “De verloren Zoon.”...’

‘Dat huis staat in een zeer slechten reuk,’ viel haar de pastoor in de rede; ‘als die jonge touwslager werkelijk zoo braaf en goed was, zou hij daar niet komen.’

‘Hij had er sinds twee maanden ook geen voet gezet, eerwaarde!’

‘Een jonkman van onbesproken zeden begeeft zich nooit moedwillig in slecht gezelschap. Maar gij komt niet tot de eigenlijke zaak, mijn kind!’

‘Dan zal ik maar met een paar woorden zeggen wat er eigenlijk gaande is, eerwaarde,’ hernam Clara een weinig verdrietig. ‘Wouter vernam daar, dat in den nacht, toen juffer Agnes ontvoerd werd, te Vught een paard gedood en een moordaanslag gepleegd is. Een jonkman met zwart krullend haar is in de pastorie van St.-Lambertus opgenomen, doch den volgenden morgen door den schout gehaald; hij was bewusteloos en men zorgde wel, dat niemand hem kon zien.’

‘Dan zou de pastoor van Vught misschien inlichtingen kunnen geven,’ zeî de priester.

‘Dat behoeft niet, heer pastoor,’ vervolgde het meisje, ‘want wij zijn er nu geheel achter. Vader heeft gisterenavond in “De verloren Zoon” verschil gehad met Willem Michielsz., waaruit bleek, dat hij met alles bekend was. Toen hij een paar uren geleden thuis kwam, heeft Wouter hem gedwongen alles te bekennen. Eerst wilde hij van niets weten, doch Wouter dreigde, dat hij hem terstond zou aanklagen als medeplichtig aan den moordaanslag te Vught gepleegd. Dat hielp, en mijn vader vertelde toen het volgende, onder voorwaarde dat men hem geheel ongemoeid zou laten. Vader is zeer nieuwsgierig, eerwaarde, en tracht ook altijd achter geheimen te komen, om er den een of anderen tijd partij van te trekken. Sprekende van wat te Vught voorgevallen was en dat De Gruijter vermist werd, heeft hij door drank aan een van de dienaars der politie, die den schout bijgestaan hebben, het geheim weten te ontlokken. De hopman is onmiddellijk naar de gevangenis gebracht en daar zal hij zich waarschijnlijk nog bevinden.’

‘Maar het is niet denkbaar, dat de schout zich aan zulk een wederrechtelijkheid zal schuldig maken,’ riep de priester.

‘'t Moet toch wel zoo zijn, eerwaarde,’ hernam Clara, ‘want vader was zeker van zijne zaak.’

‘En weet uw vader ook waar men Agnes heengevoerd heeft?’

‘Zij is te Antwerpen, bij vrienden van den advocaat. Mijn vader, die elken morgen aan het huis met den “Hoorn” moet komen om boodschappen te doen, is achter dat geheim gekomen; hij wil niet zeggen op welke wijze, doch ik denk, dat hij een brief opengebroken of onderschept heeft. Hier is het adres, eerwaarde.’

‘Gij hebt mij inderdaad belangrijke geheimen medegedeeld, Clara,’ sprak de priester. ‘Morgen ga ik aanstonds den advocaat ontmaskeren; thans zal ik hem niet meer sparen.’

‘Harmsen is van gevoelen, dat dit zeer gewaagd zou zijn, eerwaarde,’ hernam het meisje, ‘daar Agylaeus zeer slim en tot alles in staat is. Volgens zijn meening moet eerst de schout gedwongen worden den hopman in vrijheid te stellen. Daarna zou

onmiddellijk iemand met een volmacht naar Antwerpen moeten gaan om juffer Agnes op te eischen, doch zonder dat de advocaat daarvan kennis droeg. Hij zeî ook nog, dat niet geaarzeld moest worden, dewijl het zoo goed als zeker was, dat te Antwerpen een opstand zou uitbarsten, in welk geval het moeielijk zou zijn het doel te bereiken.'

'Wij zijn dien jonkman veel dank verschuldigd voor zijne bemoeiing en rondborstigheid,' sprak de pastoor, 'doch ik geloof, dat gij daarom des te voorzichtiger moet zijn, mijn kind, want men kan niet weten wat de eigenlijke drijfveer voor zijne handelwijze is.'

'De hemel beware mij voor een zondige genegenheid, eerwaarde,' sprak het meisje. 'Ik zal voor hem bidden, vurig bidden.'

'Doe dat, mijn kind,' zei de pastoor opstaande, 'en ga nu naar huis, want het is reeds laat.'

De pastoor begaf zich den volgenden morgen reeds zeer vroegtijdig naar den schout, wiens geweten niet weinig verontrust werd door dat ontijdig bezoek en het strenge gelaat van den grijzen priester. Hij trachtte zijne onrust onder een gemaakten glimlach te verbergen en vroeg den pastoor met veel vertoon van eerbied, waaraan hij de eer van zijne komst in dat vroege uur mocht toeschrijven.

'Wanneer de nacht daartoe niet geheel ongeschikt ware,' zeide deze, 'zou ik dit oogenblik niet afgewacht hebben, want 't is meer dan tijd, dat ik u rekenschap kom vragen voor 't geen door u tekort wordt gedaan aan plicht en recht.

Al verwachtte de schout ook niet veel goeds van het bezoek, zulk een aanval had hij zeker niet voorzien. Hij zocht naar een antwoord en wilde om opheldering vragen, doch de pastoor liet hem daartoe geen tijd.

'Alsof het niet reeds bedroevend genoeg ware, dat de vijanden van Christus en zijne Kerk stout het hoofd opzetten tegen de goddelijke en menschelijke wetten en met opstand

dreigen,' vervolgde de priester, 'moeten wij ook nog zien, dat sommige overheidspersonen niet slechts een schuldige zwakheid aan den dag leggen, maar die goddeloozen zelfs de hand bieden in hunne snoode aanslagen.

'Ik weet niet hoe zulk een verwijt op mij kan worden toegepast, heer pastoor,' antwoordde de schout eindelijk; 'doch men moet niet uit het oog verliezen dat het, in onrustige tijden als wij thans beleven, hoogst moeielijk is een burgerlijk ambt te bekleeden, zonder door te groote gestrengheid of te veel toegevendheid dezen of genen aanstoot te geven. Bij een effen zee valt het varen gemakkelijk, want men kan koers zetten waarheen men wil, doch in een storm kan de beste stuurman soms zijn schip op een klip doen loopen.'

'Zoudt gij een scheepskapitein, die met zeeroovers in verstandhouding leeft en zijne bemanning aan handen en voeten gebonden aan den vijand overlevert, een eerlijk man durven noemen, heer schout?' vroeg de priester.

'Zeker niet, eerwaarde,' antwoordde de schout driftig, dewijl hij zich gekrenkt gevoelde, 'doch als die vraag op mij moet worden toegepast, mag ik wel zeggen dat zij niet bescheiden genoemd kan worden. 't Valt gemakkelijk de handelingen van overheidspersonen te gispen, wanneer men geheel buiten hun werkkring staat en noch hunne instructiën kent, noch hunne bedoelingen weet te waardeeren. Wanneer het zoo gemakkelijk ware de wetten toe te passen, zouden geen advocaten voor de balie worden toegelaten en men kon een kind in mijne plaats stellen. De voorzichtigheid eischt vaak, dat de overheid niet al te gestreng zij, ten einde grooter onheilen te voorkomen; als zoodanig handelt zij in het algemeen belang en verdient waarlijk niet van plichtverzuim beschuldigd te worden. 't Zijn waarschijnlijk de laatste graspreeken, te Engelen en te Deuteren gehouden, die uwe verontwaardiging gaande gemaakt hebben, heer pastoor, doch gij schijnt te vergeten, dat de predikanten zich reeds lang binnen de stad zouden bevinden, wanneer ik mij niet krachtdadig daartegen had verzet. Wat vermag ik echter zonder de gilden? Zij hebben zelfs geweigerd goed te keuren, dat een boete van zes gulden op het aanhooren der predikatiën zou worden gesteld. Daarenboven ben ik van hooger hand tot gematigdheid aangespoord, en al ben ik ook overigens niemand verantwoording voor mijne daden schuldig, zoo wil ik u toch wel zeggen, dat de beroering het kookpunt bereikt heeft en eene strenge toepassing der wetten op dit oogenblik niets anders zou zijn dan olie in het vuur werpen.'

De pastoor zag den schout een oogenblik zeer ernstig aan. 'Op dit oogenblik', herhaalde hij langzaam, 'doch er zijn oogenblikken geweest, waarin door krachtdadig optreden volgens eed, plicht en geweten, het onkruid, dat nu welig opgeschoten is, zou zijn verstikt, indien gij mannelijk en vastberaden van uw gezag gebruik hadt gemaakt. Ik weet wel, dat gij alleen den storm niet kunt bezweren, die ons arm vaderland boven het hoofd hangt, doch in onze goede stad zou het kwaad niet zoo diep wortel hebben geschoten, wanneer gij de hoofden der onzalige beweging niet ontzien, niet in de hand gewerkt hadt. Gij beklaagt u over de gilden en gij leeft in de beste verstandhouding, in medeplichtigheid, mag ik zeggen, met hen, die de gilden hebben omgekocht door geld en beloften; gij zegt, dat de beroering het kookpunt heeft bereikt, en gij hebt zelf vroeger de handen geleend om brandstoffen daartoe aan te dragen.'

De schout werd rood van toorn. 'Heer pastoor,' zeide hij, 'ik geef niemand het recht, zich in de aangelegenheden van mijn burgerlijk ambt te mengen en ik acht

niemand, wie dan ook, bevoegd, mij plichten voor te schrijven, waarvan ik alleen rekenschap en verantwoording verschuldigd ben aan de hooge regeering.'

'En wat zoudt gij antwoorden, heer schout, wanneer de landvoogdes u rekenschap vroeg van 't geen in den nacht van den 15 juni, door uwe medehulp, binnen deze stad heeft plaats gehad?' vroeg de pastoor.

De schout zag den priester verwonderd aan en vroeg toen om ophelderingen.

'In dien nacht hebt gij niet slechts de oogen gesloten voor een bijeenkomst van samenzweerders tegen Kerk en Staat, en de aanwezigheid in de stad van lieden, die door de regeering wegens misdrijven gesignaleerd zijn, maar zelfs de hand geleend aan de wederrechtelijke ontvoering van een jong meisje, in het belang van een der bedoelde samenzweerders.'

'Gij oordeelt zonder kennis van zaken, heer pastoor,' sprak de schout, die zich intusschen niet meer op zijn gemak gevoelde. 'Niemand kan weten welke geheime instructiën ik van de hooge regeering ontvang, en wat met laatstgenoemd feit wordt bedoeld, is voor mij een raadsel.'

'Gij hebt den advocaat Agylaeus gelegenheid gegeven, zijne nicht in 't holle van den nacht met geweld te doen ontvoeren,' zeî de pastoor.

De schout begreep, dat de pastoor te goed ingelicht was, om aan een geheele ontkenning te denken; hij waagde het dus alleen te zeggen:

'Ik heb den advocaat slechts eene vergunning verleend, die ik geen enkel gezeten burger zou weigeren; wat hij beoogde was mij geheel onbekend, en gij zult mij niet verantwoordelijk willen stellen voor zijne daden?'

'Indien gij de verantwoordelijkheid daarvan niet gevoeld en de gevolgen gevreesd hadt, hoe komt het dan, heer schout, dat gij met zooveel geheimzinnigheid het slachtoffer, den gekwetsten hopman De Gruijter, uit Vught vervoerd en zonder vorm van proces in de gevangenis geworpen hebt?'

De schout verbleekte bij die woorden en trachtte zich tevergeefs te beheerschen.

'Zoek niet naar nieuwe uitvluchten,' hernam de pastoor gestreng. 'Gij hebt den hopman nu reeds twee maanden lang wederrechtelijk in hechtenis gehouden, uit vrees dat uwe medeplichtigheid met de samenzweerders tegen Kerk en Staat aan het licht zou komen, wanneer hij tegen u als getuige optrad.'

'Niet daarom, maar dewijl hij een aanslag op den openbaren weg onder zeer bezwarende omstandigheden gepleegd heeft,' zeide de schout.

'Gij moest u schamen voor zulke verontschuldigingen, schout,' hernam de pastoor met diepe verontwaardiging, 'want indien dit waar was, zoudt gij hem aan de justitie hebben overgeleverd. Ik weet alles en kan bewijzen overleggen, die het feit, waaraan gij u hebt schuldig gemaakt, duidelijk aan het licht brengen. Zoo gij dus niet onmiddellijk den hopman in vrijheid stelt, zal ik nog heden een aanklacht tegen u indienen bij de landvoogdes en dan willen we zien of gij u weet te rechtvaardigen.'

Ofschoon de schout nog altijd trachtte zich te verontschuldigen door te wijzen op de moeielijkheden aan zijn ambt verbonden, zag hij zich genoodzaakt toe te geven, ten einde het gevaar van een aanklacht en de gevolgen daarvan te voorkomen.

Een uur later bevond de hopman zich ten huize van den grijzen priester. In de eerste opwelling zijner verontwaardiging, wilde hij onmiddellijk een vervolging instellen tegen den schout en den advocaat, doch de pastoor bracht hem onder het oog, dat de veiligheid van Agnes opnieuw gevaar zou loopen, wanneer Agylaeus in kennis werd gesteld van het gebeurde. Wilde men dit gevaar voorkomen, dan was het noodzakelijk, dat de pastoor zich onmiddellijk naar Antwerpen begaf, voorzien van een bevelschrift van den schout, tot uitlevering van Agnes, dat reeds in zijn bezit

was; en daar de grijze priester voor zijn persoon bezwaar zag tegen zulk een reis, verzocht hij De Gruijter hem te vergezellen. Deze bewilligde aanstonds, en zij vertrokken nog in den loop van denzelfden morgen.

Wij zullen hen naar Antwerpen volgen.

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

XI.

Door het uitgeven der assignaten heeft de fransche omwenteling zich den haat van de halve wereld op den hals gehaald, en meer nog dan hare uitspattingen, hare bloed- en moordtooneelen, heeft de gedwongen koers van het papieren geld den afkeer tegen de revolutionaire beweging opgewekt. Deze uitkomst maakte in eens de baan der omwenteling schoon; de papiermolens stelden Frankrijk in staat altijd uit een opgehoopte schatkist te putten; de geseculariseerde kerkelijke goederen, door den Staat als waarborg gesteld, verschaften een grenzeloos krediet; later zouden deze papieren waarden altemaal in specie worden ingewisseld, wanneer er weêr geld in het land kwam, en er liefhebbers opkwamen om het gestolene te koopen. Dit later is echter nooit gekomen en voor goed in een Staatsbankroet onder gegaan. Het vermakelijkste van dit financieele kluchtspel was, dat de legers der republiek, die spoedig werk zouden bekomen, met ditzelfde middel werden uitbetaald, die op haar beurt in de veroverde of bezette landen het vaderlandsche voorbeeld herhaalden en terwijl zij de contributies in goud en zilver heften, voor hen zelven in papieren betaalden.

Wanneer er door de laatste wetten en besluiten reeds een groote breuk was ontstaan tusschen de omwenteling en de fransche geestelijkheid, of liever de Kerk, deze maatregel maakte haar onoverkomelijk en sneed voor het vervolg alle kans tot verzoening af. De bedoelingen der revolutionaire regeeringsmannen waren van het eerste oogenblik af der Kerk niet gunstig: niet slechts het geslacht dat de revolutie voortzette, maar ook het geslacht dat haar inleidde, was in de filosofen-school der achttiende eeuw grootgebracht en het vandalisme, dat met zooveel drift tegen den feodalen Staat en het feodale koningschap optrad, moest nog met meer drift de Kerk benadeelen. Reeds waren door een besluit der Nationale Vergadering de monniksorden in het geheele land opgeheven geworden, terwijl deze maatregel als eene rechtmiskenning voor de geheele Kerk te beschouwen was. De reden en bewijzen, die in de Kamerdebatten ter verdediging en rechtvaardiging van dezen maatregel werden aangevoerd, kunnen wij gerust op haar plaats laten, daar de ongegrondheid dezer reden en bewijzen het eenvoudigste verstand in het oog moet vallen. De kerkelijke goederen toch waren geenszins het eigendom van den Staat, behoorden onvervreemdbaar aan de Kerk, die niet slechts uit kracht van haar oorspronkelijk gezag, maar ook als erkende macht, hare eigendomsrechten, zoowel als andere rechten tegen de aanspraken van den Staat kon aanhalen. Had de Nationale Vergadering zich ook de vrijheid veroorloofd het geheele bestaande wetboek, natuurlijk zoowel het staats- als kerkelijk recht, van nul en geener waarde te verklaren, dan nog zou deze handelwijze het eeuwige beginsel van recht niet hebben kunnen schaden, evenmin als men zich eigenaar van het ingepalmde goed mocht noemen.

Na deze geweldenarij verliet het grootste deel der geestelijken, die de rechterzij der Kamer vormden, onder protest de Nationale Vergadering; nu de revolutie zich voor goed ontmaskerd had, zou een langer aanblijven misdadig zijn en zij gingen dus het getal der ontevredenen vergrooten, die slechts naar eene gelegenheid uitzagen, om hun protest in daadzaak te doen overgaan.

De Nationale Vergadering zou in haar antikerkelijke richting spoedig verder gaan en de houding, die de geestelijkheid en het aan het voorvaderlijk geloof getrouw gebleven deel des volks begonnen aan te nemen, stijfde haar slechts in hare vijandelijkheid. De mannen, die zich door het succes van hunne laatste daden alvermogend gingen beschouwen, meenden dat zij de Kerk even gemakkelijk konden dwingen, als zij het koningschap gedwongen hadden. Van het tegendeel konden zij zich spoedig overtuigen, wanneer hunne rede niet door drift verblind ware geweest. Zij vingen namelijk aan met het hervormen, zooals zij het noemden, der Kerk; de godsdienst moest een godsdienst worden van den derden stand, en zijne bedienaars zouden evenzeer als de leden van andere instellingen de zegening deelachtig worden van het algemeene stemrecht. De kapittels werden afgeschaft; het pauselijk gezag, de pauselijke volmacht mocht de grenzen niet te buiten gaan; bisschoppen zoowel als pastoors en andere dienstdoende geestelijken zouden in het ver-

volg bij algemeen stemrecht worden gekozen; bovendien zouden alle priesters, die binnen Frankrijks grenzen dienst deden, den eed hebben af te leggen op de constitutie. De Nationale Vergadering trad dus tegen de Kerk op dezelfde wijze op, als het in onze dagen de duitsche Staat doet, en met hetzelfde beschamend gevolg. Het getal bisschoppen en priesters, die aan de dwangwetten gehoor gaven, was toen even als nu in zeer klein getal tegenover die welke trouw bleven, en de triomfen van den cultuurstrijd waren toen evenmin als nu besprekenswaard. Alleen de Nationale Vergadering en haar kind de revolutie werden daardoor in een strijd gewikkeld, welke niet anders dan met den ondergang van deze laatste moest en kon eindigen.

De omwenteling zocht intusschen haar werk te voltooien, of liever zij zette haar hollenden gang naar den afgrond voort. Het sansculottisme begon zich gereed te maken, om de teugels in handen te nemen en de Nationale Vergadering te verdringen. De Bretagner-club van Versailles, met den koning en de Nationale Vergadering naar Parijs overgebracht, werd in Jacobijnen-club herdoopt, aldus genoemd naar het klooster waar zij zitting hield, en begon eene werkzaamheid en invloed te ontwikkelen, die haar gezag spoedig gelijkstelden met dat der Nationale Vergadering. Ook de club der Cordeliers begon reeds van zich te doen spreken, terwijl nog vele andere, minder berucht geworden clubs, als paddestoelen uit den grond opschoten. Aan dezer houding bemerkte men spoedig, dat men nog slechts aan het begin der revolutie stond en dat het laatste woord aan deze naam- en wettelooze vereenigingen zou behooren.

De koning was een gevangen man; al was zijne gevangenis ook verguld, hij kon de wolken des hemels benijden, want zijne vrijheid was aan banden gelegd. De Tuileriën waren thans de grenzen van zijn koninkrijk en nog zelfs binnen deze enge grenzen was hij niet vrij; de Argusoogen der Nationale Vergadering, en nog meer die der clubs, waren nooit gesloten, de blikken van het nieuwsgierig gemeen waren dag en nacht op hem gevestigd.

Zijn houding werd van nu af geheel en al lijdelijk, en zijn oogen voor zijn vernederenden toestand sluitende, onderteekende hij alle stukken, hem door de Nationale Vergadering voorgelegd, en maakte voor zich zelven slechts het voorbehoud, dat de handteekening hem afgedwongen was.

Zij die, het zekere voor het onzekere kiezende, het land verlaten hadden en van verre die beweging volgden, twijfelden dan ook geen oogenblik dat de koninklijke sanctie, aan zoovele onwettigheden geschonken, een gedwongen werk was en begonnen ernstig naar middelen om te zien, om den vorst uit zijn moeielijken en op den duur onmogelijken toestand te redden. De markies De Favras, in onmiddellijke betrekking staande met de prinselijke emigré's, die te Turijn voorloopig hun zetel hadden, was de eerste die eene ernstige poging in het werk stelde ter bevrijding des konings; maar zijn toeleg verraadde te zeer den roekelooze en onbezonnene dan dat het plan had kunnen gelukken. Bij vollen dag namelijk waagde hij met sommige koningsgetrouwen, gewapend met dolken, een aanval op de Tuileriën; nauwelijks had men een begin van uitvoering gegeven aan het plan, dat den vorst van Parijs naar Peronne moest brengen, of Lafayette kwam opdagen en de markies De Favras moest zijn edelmoedig opzet met den dood boeten.

Het was omstreeks dezen tijd, dat Mirabeau in onderhandeling trad met het hof en jegens zijn partij den verrader speelde, indien het kan gezegd worden, dat deze man eene partij vertegenwoordigde. Mirabeau en Talleyrand waren de eenige denkende hoofden der omwenteling, die, oordeelende naar hetgeen zij zagen, weldra

den afloop berekenden. Mirabeau erlangde weldra de overtuiging, dat de beweging ver genoeg gegaan was en een verder voorthollen op ontbinding en regeeringloosheid uitliep. Wanneer men dezen man mag verheerlijken, zou men aan zijn verraad de bedoeling mogen toeschrijven den koning aan het hoofd der beweging te plaatsen, om alzoo de monarchie te redden. Wij zeggen verraad - later noemde men zijn omkeer zoo, toen men na den dood des konings in de koninklijke papieren zeer beschuldigende bewijzen vond en men zijn lijk uit het Pantheon sleurde. Het is echter moeielijk te zeggen of deze volksman zich door een zedelijk doel liet leiden, maar zeker is het echter, dat hij geld van het hof ontving, audienties had bij de koningin, wier hart onrustig zal geklopt hebben in tegenwoordigheid van dezen man, berucht door zijne misdaden, wien het Cainsmerk op zijn gezicht stond geschreven, maar die meer koning was van Frankrijk dan Lodewijk XVI zelf. De latere houding van Mirabeau, die dikwijls in verzet kwam met de Nationale Vergadering en het volk, wordt hierdoor genoegzaam verklaard.

De vrienden van orde zaten intusschen niet stil, al konden zij voor het oogenblik onmogelijk tegen den volksstroom oproeien; het was vooral in de provinciën, dat zich het verzet en de tegenwerking openbaarden. Vooreerst hadden zij hunne hoop gevestigd op de kiezingen voor de departementsraden; vielen deze in conservatieven geest uit, dan kon het verzet van de provinciën, thans departementen, tegen de Nationale Vergadering en het woelzieke Parijs zich niet laten wachten. Er bestond voor hen nog een andere kans om den omwentelingsstorm af te leiden; het mandaat der Nationale Vergadering reikte niet verder dan een jaar; men meende zeker te zijn, dat er bij eene nieuwe verkiezing een geheel andere Kamer zou te voorschijn komen.

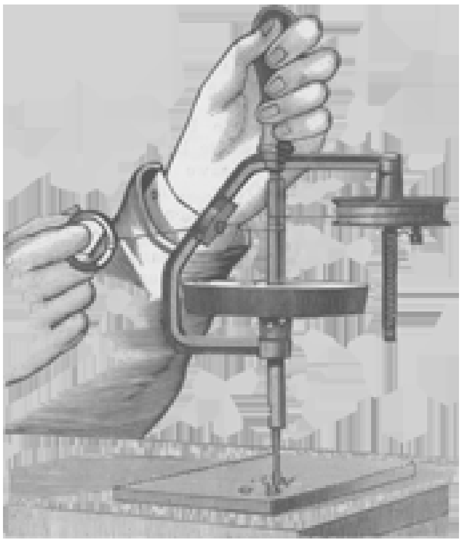

DE NIEUWE DRILBOOR VAN SELIG JR. EN CIE. TE LONDEN.

Ook de Nationale Vergadering scheen zich hiervan bewust te zijn, en begon nu alle drogredenen uit te denken, om een langer aanblijven te rechtvaardigen. Het was natuurlijk slechts voor den schijn, dat zij tegen de gezonde en degelijke redenen, die Maury tegen deze onwettigheid aanvoerde, hare sophismen deed opwegen. Zij had zooveel oude wetten afgeschaft en zooveel nieuwe gemaakt, dat zij zich zonder veel scrupuul boven hare eigen wet kon verheffen, en het voorstel van Mirabeau werd dus aangenomen, dat de Nationale Vergadering zoo lang zou aanblijven tot de constitutie geheel en al gereed was.

Intusschen naderde de verjaardag der omwenteling met rasse stappen, en men besloot den 24 juli van het jaar 1790 als een nationalen feestdag te vieren. Het

reusachtige plein, *le champ de Mars,* werd tot feestplein aangewezen, en duizenden arbeiders gingen aan het werk, om het een feestelijk aanzien te geven. Amphiteatersgewijze werd het met graszoden afgezet, duizenden zitplaatsen werden geïmproviseerd, terwijl in het midden een nationaal altaar werd opgericht, dat in heidensche beteekenis Athene en het republikeinsche Rome waardig was.

Den 19 had er nog eerst een kluchtige vertooning in de Nationale Vergadering plaats. Een zekere pruisische baron Clootz, die zich naar het bekende boek den bijnaam van Anacharsis had gegeven, een dweeper van het ergste soort, die de eerzucht bezat zich tot Don Quichotte van het heidendom en dus ook van de fransche omwenteling op te werpen, had eenige Duitschers, Engelschen, Italianen, Spanjaarden, Grieken, Armeniërs en nog andere nationaliteitsvertegenwoordigers bijeen weten te krijgen, en legde met dezen een bezoek af aan de Nationale Vergadering, om haar uit naam der geheele menschheid den dank te brengen voor haar grootsch veroveringswerk. Er werden eenige redevoeringen afgestoken; volksvertegenwoordigers en nationaliteitsvertegenwoordigers zwommen in geestvervoering; men drukte elkander de hand; er werden tranen vergoten en men verheugde zich onderling, dat eindelijk de zoolang gewenschte tijd, de gouden eeuw voor de wereld was aangebroken. De proclamatie der menschenrechten had haar weerklank gevonden bij alle volken, en het licht, dat van Parijs uitstraalde, was als een morgenrood. Onder al deze lieden waren natuurlijk dweepers genoeg, die deze woorden geloofden en voor zich zelven de overtuiging hadden, dat de notulen der Nationale Vergadering een nieuw, geluk aanbrengend Evangelie waren.

De 24 juli brak eindelijk aan, al hadden de Parijzenaars geen reden om zich over het schoone weêr te verheugen. Het was een gewapper van banieren en standaarden, als was hier spraak van eene ten oorlogtrekkende natie. Uit alle steden en dorpen van Frankrijk waren vertegenwoordigers opgekomen; alle instellingen van den Staat hadden gevolmachtigden gezonden. Aan den eenen kant van het altaar waren tribunen voor den koning en het hof, aan den anderen kant voor de leden der Nationale Vergadering opgeslagen, hierdoor als willende aanduiden, dat de koning niet hooger stond dan de natie. De overige corporatie's hadden eveneens haar aangewezen zitplaatsen, terwijl het overige van het plein door honderdduizenden toeschouwers werd ingenomen. Talleyrand, bisschop van Autun, droeg de H. Mis op. Hierna had de groote plechtigheid der eedsaflegging plaats; de stad daverde van saluutschoten uit den mond van honderden kanonnen; de orkesten braken los en ieder verwachtte, dat te midden van al die feestklanken en feesttoonen alle rampen der menschheid zouden wegdrijven, om plaats te maken voor het geluk en de verbroedering der volken.

Lafayette legde het eerst den eed af op de nieuwe constitutie en werd onmiddellijk tot bevelhebber benoemd der geheele nationale garde van Frankrijk. Daarna kwam de beurt aan de leden der Nationale Vergadering, totdat de geheele kring der ambts-vertegenwoordigers was doorgeloopen. De volksjubel was onbeschrijfelijk; de lucht daverde van de kreten en de oogen deden zeer van de kleuren van sjerpen en bloemen. De vervoering deelde zich zelfs aan den koning mede, die zijn lijden en martelaarschap vergat, om in het algemeene feestlied mede te stemmen; de koningin hief den jongen dauphin omhoog, het volk klapte in de handen en begroette den toekomstigen burgerkoning.

Voor ons, die de gebeurtenissen van achter beschouwen, is dit tooneel van blijdschap bijzonder tragisch, omdat wij op den donkeren achtergrond het moordend

schavot zien oprijzen, dat den koning en de koningin, maar ook duizenden van deze toeschouwers en feestelingen als offers zou eischen.

Het feest werd natuurlijk voor het overige van den dag door Parijs voortgezet; op de plaats waar de Bastille gestaan had - het gebouw was reeds met den grond gelijk gemaakt - had men voor dien dag een houten loods opgericht met het opschrift: *Ici l'on danse,* en 's avonds kraakten de planken onder de voeten der parijzer burgers en burgeressen en klonken vroolijke walsen in plaats van de wanhoopskreten en den doodsreutel van voorheen.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 22]

De laatste dagen van Mozart.

De laatste dagen van Mozart zijn even beroemd als de onsterfelijke meester zelf. De meesten onzer lezers weten, dat deze de geschiedenis bevatten van het beroemde requiem, de zwanenzwang van den duitschen toondichter, bij welker afwerking hij gevoelde, dat hij de treurtonen schreef, die bij zijn lijk zouden gezongen worden.

Deze gedachten hebben den grond gelegd voor de legende, welke van dat requiem algemeen verspreid is, als zou de bestelling er van eene waarschuwing des Hemels geweest zijn, dat het einde van Mozart naderde. Zeker is het echter dat Mozart, sedert hij de eerste noot van het requiem op het papier schreef, dagelijks meermalen over zijn naderend einde sprak en zijne kunstvrienden uitnoodigde iets met hem te repeteeren, waarbij hij zelf de alt-partij zong. Den dag voor zijn dood had nog zulk eene repetitie plaats gehad, doch bij het *Lacrimosa* gekomen, beletten de overvloedige tranen, welke de meester stortte, den voortgang.

DE LAATSTE DAGEN VAN MOZART, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN KAULBACH.

De meer dan beroemde Kaulbach heeft zulk een repetitie op het doek gebracht. De stervende meester zit aan het venster, door welks gesloten gordijnen een straal der winterzon heenbreekt. Rechts neven hem knielt zijne echtgenoote, terwijl links zijne zwagerin Sophie Haibe staat te weenen. Mozart zelf luistert naar de accoorden van het requiem, dat door zijne vrienden gezongen wordt. Op den voorgrond naast de wieg van het kind zijns broeders staat zijn oudste zoon; achter Mozart de bedroefde geneesheer.

Verloren.

Hoe schoon schijnt ons de kristelijke liefdadigheid toe, wanneer wij haar in werking zien gebracht door hen, die hun leven aan deze edele taak gewijd hebben! Welk eene verheven roeping moet er in het hart huizen van hen, die zich tot de uitvoerders dier schoone deugd aangezet gevoelen en het lijden en de opofferingen zoeken, om er troost en hulp voor in de plaats te geven. Onze gravure is slechts een eenvoudig tafereeltje: twee liefdezusters, die een verdwaald kind tot zich trekken, om het aan zijne bedroefde ouders weêr te geven; doch het treft door zijn eenvoud. De tranen van de kleine vinden weerklank in de harten van de gezegende engelen der slagvelden, der hospitalen en der bedroefde gezinnen, en nog meer dan het kind gevoelen zij zich ontroerd, om de droefheid van de kleine en hare ouders. Zeker, zij zullen aan beiden een gelukkig weêrzien bereiden en dan weêr verder gaan, om nieuwe ongelukkigen, van welken leeftijd ook, op te sporen, en eveneens trachten hun den troost te geven, dien zij noodig hebben.

Eene beerenjacht in Amerika.

In het vrije Amerika behooren de zoo lastige jachtwetten en jachtakten nog altijd tot de toekomst. Iedereen, die smaak vindt in deze uitspanning, koopt zich een geweer, kruit en lood en gaat op jacht, zonder zich te bekommeren om gendarmes of jachtopzieners.

Elke Amerikaan, die een karabijn bezit, - en wie bezit er geen in 't verre Westen? - is min of meer een leerling van Nimrod, ofschoon allen geen jagers zijn. Om in de Vereenigde Staten den titel van jager te dragen, moet men minstens een enkel maal met 't geweer op den schouder, de onafzienbare prairieën doorkruist hebben, om het voetspoor van den bizon, het hert en vooral van den wolf te volgen, en niet voordat men een aantal stukken groot wild geveld heeft, kan men op den titel van jager aanspraak maken. Wie echter den beer op zijn pad ontmoet heeft, en diens huid in de grensplaatsen der prairieën kan vertoonen, mag op zijne lauweren gaan rusten, hij heeft voor geheel zijn leven zijn jagerssporen verdiend.

Het moet dan ook gezegd worden, dat de jacht op den beer meer dan een zeker oog en een vaste hand vraagt, want, wil men niet gevaar loopen door dien gevaarlijken gast zelf gejaagd te worden, dan moet men bij een grooten moed en eene buitengewone voorzichtigheid eene nauwkeurige kennis bezitten van de leefwijze van dit dier.

Wij, Europeanen, die den beer bijna niet anders kennen dan als poetsenmaker op onze kermissen, waar hij op commando van een beerenleider danst, springt en kunstjes maakt, al naar men verkiest, wij hebben eene veel te geringe gedachte van den beer van Amerika, die aldaar de uitgestrekte bosschen bewoont en er heer en meester is. De gemoedelijke beeren als men in de diergaarden te zien krijgt, zijn niet meer dan caricaturen van het verschrikkelijk dier, welks kostbare pels door de amerikaansche *trappers* zoo hoog gewaardeerd wordt. Ten gevolge van zijn dikken pels, zijn even dikke huid en de hardheid zijner beenderen is de beer zeer moeielijk te dooden, terwijl zijne spierkracht alle denkbeeld te boven gaat. Kortom, de jacht op den amerikaanschen beer wordt als veel gevaarlijker aanzien dan die op den jaguar of den panter.

De wijze, waarop men in Amerika op de beeren jacht maakt, zijn even talrijk als de beeren zelven. Geen enkel dezer dieren kan volgens eene zelfde methode aangevallen worden, en het is daarom dat zij zoo gevaarlijk en moeielijk te dooden zijn.

Gedurende den dag verblijven de beeren in grotten en holen, en zelden gebeurt het, dat zij met tweeën één hol bewonen, zoo zelfs, dat hunne eenzaamheid in de Vereenigde Staten spreekwoordelijk is geworden. De jager zoekt het spoor van den beer en vindt weldra het hol, waar hij huisvest en waar hij hem zonder aarzelen zal aanvallen.

Alvorens de grot binnen te dringen, onderzoekt hij of ze door een of twee dieren bewoond wordt. In het laatste geval, laat hij hen met rust en verwijdert zich zoo snel mogelijk van de gevaarlijke plaats. De jager, de ervaren jager namelijk, ziet terstond aan de sporen hoe oud het dier is en wanneer het *thuis* is gekomen. ‘Zie,’ zou een *trapper* zeggen, ‘de sporen, welke het dier aan dien boom heeft achtergelaten, zeggen mij, dat het sinds drie maanden zijn hol niet verlaten heeft. Ik ben overtuigd, dat de beer in zijn hol is, want het afdruksel zijner pooten is naar het hol gekeerd. Het dier is alleen, omdat de sporen regelmatig zijn en in alles op elkaar gelijken; hij is zeer groot, dat zie ik aan de dikte zijner pooten; hij is zeer vet, want zijne achterpooten blijven van de indruksels der voorpooten verwijderd, daar een magere beer altijd de achterpoot in het spoor van den voorpoot zet.’

Zoodra de *trapper* dit alles heeft opgemerkt, maakt hij toebereidselen tot den aanval. Hij voorziet zich van eene waskaars, waaronder vet is vermengd en welker pit zeer dik is, opdat zij eene groote vlam zou geven. Gewapend met zijn karabijn en de ontstoken kaars in de hand, nadert hij de grot en gaat bij den ingang op den buik liggen, na de kaars op den grond vast te hebben gezet. Met den vinger aan den trekker wacht hij den beer af.

Hoort ge dat verschrikkelijk gebrul? De beer ontwaakt; hij richt zich op, rekt de leden en doet eenige stappen voorwaarts. De *trapper* houdt zich stil en wacht met spanning het oogenblik af, dat het dier zal verschijnen. En geen wonder! Zijn leven staat op het spel, een streep misgeschoten en hij is een lijk. Want een kogel stuit op zijn huid af, alsof men er een steen tegen werpt, terwijl dezelfde kogel tegen de hersenpan even plat zou worden gedrukt, alsof hij op eene ijzeren plaat werd afgeschoten. De jager moet dus het dier midden in het oog treffen, daar dit de eenige weg is, waarlangs de kogel den kop kan binnendringen en de kracht van het reusachtige dier breken.

Let op!..... de beer is de kaars genaderd en heft den zwaren poot op, als om deze uit te dooven; op hetzelfde oogenblik geeft de jager vuur en uit een kreet, den zegezang van den gelukkigen overwinnaar. De *trapper* heeft den beer gedood!

Niet altijd stelt men zich aan zulke gevaren bloot en de ondervinding heeft de amerikaansche jagers eene klem doen uitvinden, waardoor de jacht minder gevaarlijk wordt. In weerwil dezer klem zijn echter alle gevaren niet bezworen, zooals de volgende geschiedenis moge bewijzen, naar aanleiding waarvan onze beide gravures gemaakt zijn.

Een *trapper* van Pensylvanië, Quick genaamd, bewoonde met zijn zoon Jonas eene hut midden in het bosch, welke zeer druk bezocht werd, want Quick mocht er zich op beroemen de befaamdste beerenjager der geheele streek te zijn. Op zekeren dag ontving hij een bezoek van twee andere jagers die hem gaarne aan het werk zouden zien.

Quick was gereed en zij begaven zich te samen naar den zoom van het bosch, waar, volgens de indruksels in de sneeuw, eenige beeren verblijf hielden. Het was in het begin van den winter, de aarde bedekt met sneeuw, doch de koude was nog niet streng genoeg, om de dieren, welke men wilde jagen, naar hunne holen te drijven.

Terstond begon de jacht. Eenige mastenboomen werden omgehakt en met de bijl in stukken van zes voet lengte verdeeld. Deze stukken werden bijwijze van een driehoek opeengestapeld. Aan een der hoeken liet men eene opening van drie voet breedte vrij.

In het midden van den driehoek werd de zware ijzeren klem gelegd, waaraan twee stevige kettingen waren verbonden, welks eene einde aan een boomstam werd vastgemaakt, terwijl het andere einde aan een zeer dik stuk hout van zes voet lengte was verbonden.

Het lokaas, een stuk versch vleesch, werd in een hoek van den driehoek gelegd, zoo, dat het dier het vleesch niet kon bereiken zonder den poot midden in de klem te zetten.

Zoodra dit gedaan was, bedekten de jagers de klem met bladeren en keerden toen naar de hut van den *trapper* terug.

Den volgenden morgen reeds in de vroegte, gingen zij hun werk van den vorigen dag opzoeken. Uit de verte bemerkten zij dat de klem een bezoek had ontvangen, doch te vergeefs zagen zij uit naar den beer, welken zij hoopten te vinden.

Jonas liep de jagers vooruit, onderzocht den driehoek en keerde daarna naar zijne gezellen terug met den uitroep:

‘De ketting is gebroken, de beer heeft de klem en het stuk hout meegenomen!’

Dat was eene teleurstelling. Het dier kon echter niet ver af zijn en de sporen, welke het had achtergelaten, maakten zijne vervolging gemakkelijk. Een oogenblik later gingen de jagers op nieuw op weg.

Het spoor voerde hen naar de oevers van eene moeras, welke de beer had omgeloopen. Overal zag men op den grond sporen van bloed; de klem had zich om den poot van het dier gesloten en het diepe wonden toegebracht, waarom de jagers hoopten, dat de beer door het bloedverlies zou verzwakt zijn en aldus de vangst gemakkelijk maken. De oude Quick deelde echter dat gevoelen niet.

Eensklaps zagen zij eene zwarte massa, welke zich bij hunne nadering bewoog. Het was de beer. Een zijner voorpooten zat tusschen de klem, doch hij sleepte de zware ijzeren klem alsmede het stuk hout met zooveel gemak mede, alsof het stroopijlen waren.

De jagers mikten, en gaven vuur; het geweer van den ouden Quick ketste, de jagers hadden het dier aan de dij gekwetst terwijl Jonas zijn schot bewaarde. De toestand werd gevaarlijk. De beer, een dier van de grootste soort, ging op zijne achterpooten staan, brulde verschrikkelijk en wierp zich op zijne aanvallers.

De twee jagers zetten het op een loopen en de oude Quick week eveneens achteruit, toen hij zag, dat zijn zoon het geweer aanlegde en zich niet gereed maakte om te vluchten.

De beer wierp zich op dezen vijand, een schot weêrgalmde en men hoorde een metaalklank. De kogel van Jonas was, in plaats van den beer te treffen, tegen de klem terecht gekomen, waarin het dier nu woedend beet, razend van de pijn, welke deze het veroorzaakte.

Eene seconde daarna zag Jonas het monster voor zich en na eene tweede seconde lag de ongelukkige op den grond; eene derde seconde, en hij zou eene prooi zijn van het ondier. Gelukkig was Quick daar. Het geweer met den kolf in de lucht zwaaiende,

bracht hij er den beer zulk een hevigen slag meê op den kop toe, dat de schedel verpletterd werd. De jagers, die intusschen weêr geladen hadden, maakten met hunne schoten een einde aan den doodstrijd van het nog worstelende dier.

De schouder van John was geheel opengereten, doch Quick verstond, evenals alle *trappers,* de kunst wonden te heelen, en verbond zijn zoon. De arme jongen was in 't geheel niet ontmoedigd door zijn ongeluk. ‘Op zulk eene manier krijgt men ondervinding,’ zeide hij.

Een oude graftombe te Hanover.

Het zonderlinge graf, waarvan wij hierachter eene gravure geven, bevindt zich op het *Garten Kirchhof* nabij de kerk te Hanover. Het dient tot laatste rustplaats aan eene edelvrouw, Henriette Carolina von Rülich genaamd, die den 15 april 1572 stierf, zooals men met veel moeite uit het grafschrift kan lezen, dat door een dikke laag mos bijna onleesbaar is geworden.

De grafsteen bevat nog een ander opschrift, namelijk de volgende woorden: ‘Dit graf mag nooit geopend worden.’ Een boom, welke aan het hoofd van het graf geplant werd, toen het werd gebouwd, heeft echter langzamerhand den steen opgelicht zoodat hij bijna recht staat. Hij kan echter niet vallen, want een uitwas van den boom houdt den steen aan den bovenkant

tegen. De boom, die in weerwil van het verbod om het graf te openen, den steen heeft opgelicht, is een reusachtige olm. Zijne wortelen en een gedeelte van zijn stam bedekken de opening welke hij gemakt heeft zoo volkomen, dat, in weerwil der verplaatsing van den steen, niemand een nieuwsgierigen blik in het graf kan werpen.

De beschermengel.

Nog laat stond de Graaf in den lieflijken nacht
Op 't marmren balcon met zijn zonen:
Hij liet zich door hen al de onsterflijke pracht
Der starren bewonderend toonen;
Hij stortte in hun harten het zaligst genot
Door 't denken aan d'almacht en liefde van God.

‘Mijn kindren, daar boven dat vonklend tapeet
Bevindt zich de troon van d'Algoede.
Vertrouwt steeds op Hem, want in rampspoed en leed
Neemt wis Hij de zijnen in hoede.
En nu, gaat ter ruste! mijn zonen, slaapt wel!
De nachtlucht wordt kil en de wind blaast zoo fel.’

De slaapzaal der kindren was links in 't gebouw,
En rechts die des Graven gelegen;
Hij zat daar en dacht aan zijn zalige vrouw,
Nog kortlings ten grave gezegen:
‘Ik bracht U, mijn God, haar ten offer met smart,
Och, scheur niet mijn zonen van 'tvaderlijk hart!’

Maar hoor! in de stilte wat wonder geklop,
Dat de oudste der twee heeft vernomen?
‘Is 't vader die roept?’ - snel richt hij zich op -
‘Of is het een spel mijner droomen?’
Toch spoedt hij zich haastig de legersteê uit
En vraagt aan zijn vader, wat of dit beduidt?

‘Ik heb niet geroepen! Gij waart in den slaap,
Een droom, o mijn kind, kwam dien storen.’ -
Doch nauw was hij weder te bedde, de knaap,
Daar meent hij op nieuw het te hooren,
En weer liep hij henen: ‘o vader, het is
Zoo duidlijk uw stemme, gij riept mij gewis.’

‘Gewis niet, mijn zoon! maar misschien is 't de wind
Die fluit door de takken der boomen,
't Geroep van de wacht op den toren, mijn kind!
De regen die klettert bij stroomen.
Het weerlicht, het dondert - 't is vochtig en kil;
Ga heen, dek u goed en slaap rustig en stil.

Hij ging en hij wekte zijn broeder die sliep
Verhaalde hem 't wonder weervaren:
Ik meende tot tweemaal dat vader mij riep,
Ik kan mij 't geroep niet verklaren.
Blijf wakker, o broeder, 't wordt bang mij om 't hert,
Hoort 't vreeselijk on weer dat gromt in de vert.’

't Was doodelijk stil in de donkere zaal,
Zij werden al banger en banger;
Daar hooren zij beiden 't geroep weer - ditmaal
Is 't vader, zij twijflen niet langer,
En spoeden ter slaapzaal des Graven zich voort:
'Wij hebben uw roepen thans duidlijk gehoord!'

De Graaf voelt, beangst en verschrokken als zij,
Het bloed als verstijfd in zijn ader.
'Welaan, sprak hij, kindren, blijft hier nu bij mij,
Vertrouwt op uw hemelschen Vader:
Wis riep u zijn Engel die liefdevol waakt
En zorgt dat u beiden geen onheil genaakt.'

Terwijl hij hun spreekt van de liefde van God,
Komt buldrend een stormvlaag genaken,
En 't linker gedeelte van 't gothische slot
Stort in met verschrikkelijk kraken -
En plettrende puinen bedekken den grond,
Waar straks nog de slaapsteê der kinderen stond.

Germania's
B. VAN MEURS.

De invloed van het water op de gesteenten.

Het zal de meeste onzer lezers wel bekend zijn hoe de vuurspuwende bergen en aardbevingen de gedaanten van geheele landstreken kunnen veranderen, hoe onder hare werkingen hier bergen opgeworpen worden en daar spoorloos verdwijnen, terwijl zelfs eilanden in den Oceaan hun ontstaan te danken hebben aan de verschrikkelijke vulcanische krachten. Een niet minder groote afbreker van 't geen bestaat is het water, en zijne werking in die richting verdient zeer zeker ten volle, dat wij er eenige oogenblikken bij stilstaan.

Voor den oppervlakkigen beschouwer zijn de gesteenten der aarde, de bergen en rotsen, de klippen der zeekust onvergankelijke dingen: zij zijn hem het beeld van standvastigheid en duurzaamheid. Maar een weinig oplettendheid doet ons zien, dat ook de hardste rotsen vergaan en de hoogste bergen vernietigd worden. Geen gesteente kan weêrstand bieden aan den invloed van het water; graniet en portier, basalt en korrelige kalk, niets is veilig voor vergankelijkheid. Wat de dichters den 'tand des tijds' noemen, is niets anders dan de langdurige, aanhoudende werking van het water.

Laat ons eens zien hoe het daarbij te werk gaat.

Daar hangt eene zware regenbui in de lucht, die al zwaarder en zwaarder wordt, en eindelijk in stroomen op de aarde neêrvalt. De hemel heeft zich ontlast, de zon breekt weêr door de wolken heen en beschijnt de verjongde aarde. Waar is echter de regen gebleven? De grond zuigt het water in, antwoordt men niet ten onrechte, doch indien nu verschillende regenbuien elkaar opvolgen, indien de bovenste losse laag van den bodem geheel verzadigd is en geen enkel druppelke meer in zich kan opnemen?

Wij kennen allen genoeg van de wetten der zwaartekracht om te weten, dat het overtollige water, hetwelk niet meer door den grond kan opgezogen worden, van elke kleine helling gebruik maakt om naar telkens lagere plaatsen te loopen. Dit geschiedt niet straffeloos voor de gesteenten.

De bestanddeelen van den aardbodem zijn deels oplosbaar in water, deels ook onoplosbaar, doch beiden hebben in het water een even hardnekkigen vijand. Wat het oplost voert het triomfantelijk in zijn strooming meê, doch ook de onoplosbare gesteenten kunnen zijn kracht niet weêrstaan en breken onder zijn beukend geweld. Ook zij worden meê naar beneden gevoerd, en onderweg door het stooten met andere steenbrokken verbrijzeld. Hoe lager zij komen, hoe kleiner en ronder zij worden; op een afstand van de gebergten zijn het nog slechts stukken zoo groot als een vuist, en weldra is het slechts nog zand, met steentjes ter grootte van noot vermengd, wat de stroom in zijn bed meêvoert.

Beschouwen wij eerst den invloed van het water op de onoplosbare gesteenten.

Daar valt een druppel water op een rots van kalksteen, welke in water bijna onoplosbaar is. Te vergeefs knaagt het aan den kalksteen om zich een doortocht naar beneden te banen, doch wat zijn onvermogen belet, zal zijne zwaarte uitwerken. Gesteund door zijne zwaarte loopt het zijwaarts en stoot en drukt tegen het korrelke kalksteen, dat op de oppervlakte der rots ligt en hem daarin hindert, en drijft het voor zich uit. Zoo sleept het water op de oppervlakte korrel bij korrel voort.

De verandering welke de druppel water hier uitwerkt is gering, doch honderden regenbuien met millioenen en nogmaals millioenen droppels herhalen telkens weêr hetzelfde, en na eenigen tijd ontstaat er eene opening. Langzamerhand worden de reten groeven en eindelijk zelfs diepe greppels.

Daar het afgespoelde overal in de kuilen, waar het stroomen van het water ophoudt, weder bezinkt, zoo worden over het algemeen in de vlakten alle oneffenheden door den regen gelijk gemaakt. Maar in bijzondere gevallen kunnen er toch ook tegenovergestelde toestanden ontstaan. Waar stroomdalen als diepe groeven door de vlakten trekken, daar ontstaan op alle plaatsen van den rand des stroomdals, waar den regen door de geringste toevalligheid een gemakkelijk afloopen verschaft wordt, scherp ingesneden groeven. Wanneer het regent vormt het uitstroomende water daar een waterval, die schielijk den oever achter zich uitknaagt; en terwijl hij zoodoende zijn eigen bed al langer en langer maakt, hoopt hij tevens aan den voet van den dalwand een grindhoop op, die de stroom in het dal dreigt te verstoppen, maar, door dezen, al verder en verder voortgestooten in de zee of in een meer wordt gevoerd.

Daar nu de regenreten voortdurend langer worden en zij tevens in breedte toenemen, geven zij ook weêr gelegenheid aan den regen, die op de vlakten valt, om zich over hun rand heen langs den kortsten weg in de diepte te storten. Daardoor ontstaan bijreten, en zoodoende verbrokkelt langzamerhand de geheele vlakte: er blijven slechts afzonderlijke heuvelblokken met steile wanden tusschen die sleuven staan.

Op vele zeekusten spoelt het water door den golfslag en de branding telkens land weg. Wonderlijke, afzonderlijk staande rotsgedaanten steken daar voor de uitgevreten kusten uit de golven op, als gedenkteekens van de vroegere breedte van het strand. Steeds meer en meer ondermijnd, stortte zij eindelijk om. Maar verder en verder voortdringende, laat de zee altijd nieuwe en zeldzaam gevormde zuilen op het strand staan.

Zoo spoelt het water dus de bergen naar zee, zoo is het water dus een der krachtigste werkers om de oppervlakte der aarde van aanzicht te doen veranderen. Nog krachtiger dan de bewegende of voortspoelende werking van het water, is zijn vermogen, om de gesteenten der aardkorst op te lossen.

Volgen wij op nieuw een waterdroppel.

Zie, daar zijpelt hij tusschen de grove steenbrokskens heen en laat er een witte streep achter, ten bewijze zijner macht. Hij rolt door verdere voegen en spleten, en

alles wat hem raakt, betaalt hem den verschuldigen cijns. Elk korrelke, dat weêrstand kan bieden, vormt met den tijd een verhevenheid, die des te grooter moet worden, wijl zij het water des te meer in de omringende reten doet vloeien en dus ongedeerd blijft.

De spleten echter worden des te sterker aangedaan. Deze toch blijven de riolen, waardoor het water steeds blijft vloeien, en ondergaan binnen een betrekkelijk korten tijd allerlei gedaanteveranderingen.

Doch de waterdruppels dringen steeds dieper en dieper, overal op hun weg een gedeelte met zich voerende van de wanden, waarlangs zij vloeien. Het natuurlijke gevolg is, dat de bovenste lagen, door de uitholling van beneden, beginnen te dalen. Het water doordringt alle lagen en alle ruimten daar tusschen en knaagt die gelijkmatig of ongelijkmatig af, naarmate de gesteldheid der lagen. Werken de waterdoppels echter ongelijkmatig, hetgeen plaats heeft bij bergen, welker onderste lagen meer door het water opgelost worden dan de bovenste, dan moet er eens een tijd komen, dat de bovenste lagen geen steun meer vinden in de onderste, en een plotseling invallen van het zwevende dak wordt onvermijdelijk: er heeft eene aardstorting plaats.

Doch ook bij gelijkmatige oplossing bereidt het water eene groote gedaanteverwisseling voor. Op eene smeltende ijshelling glijdt een steen naar beneden, die vast lag zoolang het vroor, zoo ook hier: mergellagen worden door het water van haar kalkdeelen beroofd, terwijl het leem achterblijft, en dat overblijvende is dan eene weeke, met water doordrongene, kneedbare en glibberige pap. Het kan niet missen of op zulk een bodem moeten de bovenliggende lagen eenmaal aan het glijden geraken, hetzij dat dit zeer langzaam, hetzij dat het plotseling en met schokken geschiedt.

Aan den voet der helling stooten de schuivende lagen en plooien vooruit, schuiven zelfs over elkander heen en de geheele berghelling gaat naar beneden. Zoo iets noemt men aardschuivingen, rotsbreuken, bergstortingen, enz.

Zoo doet het water de bergen vergaan, gelijk alles wat op aarde bestaat, vergankelijk is. Wij willen deze korte schets besluiten met een voorbeeld van zulk eene verandering der aardkorst door de werking van het water: het bovengezegde zal daardoor den lezer nog duidelijker worden.

Wij kiezen daartoe de aardstorting van Goldau in 1806. Goldau, eens een lief dorp, lag in het dal, dat zich van Arth aan het meer van Zug langs den voet van den Rossberg tot Seeuwen en Schwyz uitstrekt. Geweldige steenmassa's, verscheidene honderd voeten dik, dekten de meer dan drieduizend voet hooge helling, in den dalgrond loodrecht afgesneden en zonder ondersteuning op eene hellende onderlaag van mergel rustende.

Lang reeds, sedert oude tijden, was het dikke steendek vol kloven, en verleende den regen vrijen toegang tot den mergel. Groote brokken, die in het dal verstrooid lagen, en zelfs de namen van vele afzonderlijke puinhoopen bewezen de vreeselijke bergstortingen die hier in vorige tijden geschied waren.

VERLOREN, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN MISS OSBORN.

Na een langdurigen regen in het laatst van den zomer van het jaar 1806, geschiedde de vreeselijke gebeurtenis, waarvan zelfs ooggetuigen geen voldoende schildering kunnen geven. Op den 2 september, 's namiddags te 4 uur, kwam er een ontzaglijk stuk der helling met bosschen, weiden en hutten in beweging, eerst bij gedeelten en langzaam; het dreunde in den geheelen grond en de bosschen waggelden. Plotseling schoof nu de geheele massa al sneller en sneller, totdat zij op de helft van haren weg

door de geweldige wrijving een hevigen gloed verwekte, die bliksemsnel al het water van het

mergelslijk in opstijgende dampen veranderde, en met een zwaren slag uiteen spatte, alsof er een mijn in den grond gesprongen was. De damp en een dichte stofwolk van het tot asch geworden slijk overdekten de geheele streek, en een donderend gedruis en gekraak verdoofden de aanschouwers.

Toen het weêr stil werd en de duisternis optrok, was het geheele dal als omgekeerd. Het dorp Goldau was spoorloos verdwenen. Een woeste puinhoop bedekte de plaats, waar het dorp eenmaal gestaan had: geen enkel levend wezen was ontkomen.

Een wijde en diepe scheur in den Rossberg wijst nog heden de plaats aan, waar het verschrikkelijke voorval gebeurde, en daar beneden liggen de met mos en gras begroeide brokken en steenen. Aan elken reiziger, die naar den schoonen Rigi trekt, wijst men nog heden de bergstorting van Goldau.

In vijf minuten werd het dal van Goldau bedekt met eene laag rotsblokken van 30 tot 70 meters dikte. Een gedeelte van het meer werd gevuld, het water werd 20 meters hooger en stroomde over het land tot aan Seewen. Twee kerken, honderd en elf huizen, tweehonderd en twintig schuren en stallen en 484 menschen werden onder de puinhoopen begraven. De schade werd op meer dan een millioen gulden berekend. Midden in de steenhoopen, thans met gras en mossen bedekt, waar eens het bloeiende dorp stond, en waar nu de groote weg van Arth naar Schwyz overheen loopt, heeft men eene kapel opgericht, en jaarlijks op den 2 September wordt er eene H. dienst gedaan ter gedachtenis aan de verwoesting van Goldau.

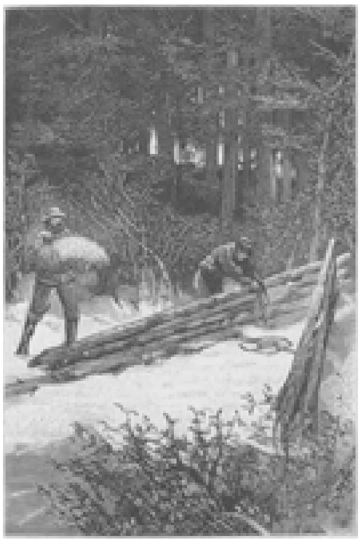

HET ZETTEN DER KLEM.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

IX.

Het was feest in de beroemde schilderstad, toen onze reizigers daar aankwamen. Den 18 augustus begon de kermis. Zij werd geopend of voorafgegaan door een plechtige

processie met het beeld van Onze Lieve Vrouw langs de straten, waaraan de geestelijkheid der stad en de gilden en corporatiën deelnamen. Die plechtigheid had sinds onheuglijke jaren plaats gehad en men zou ook nu van dat gebruik niet afwijken, in weerwil van de buitengewone gisting, die er heerschte. Waarvoor behoefde de bevolking bevreesd te zijn? Zij kende wel den haat der Calvinisten, doch hun getal was te gering; zij wist wel dat zich een aantal vagebonden in de stad bevonden, die door de hooge Regeering gesignaleerd en opgeëischt, maar door de trouwelooze overheid niet uitgeleverd waren, doch deze zouden het niet wagen een openbare godsdienstoefening te storen, en de prins van Oranje was immers gekomen om de orde te handhaven; hij had dit bezworen en 't was bekend, dat de calvinistische woelgeesten in hem een hevigen bestrijder vonden. Waarom zou men zich dus vreesachtig aanstellen en een plechtigheid achterlaten, die zoo nauw in verband stond met de geschiedenis der stad en hare traditiën?

Zoo had dan nu ook weder de jaarlijksche groote processie plaats. De geestelijkheid der verschillende

DE BEER IN DE KLEM.

parochiën en de kloosterlingen in het habijt hunner orde vergezelden het beeld van Onze Lieve Vrouw, de banieren der gilden en broederschappen wapperden hoog in de lucht en duizenden sloten zich al biddende bij den stoet aan. De pastoor en de hopman De Gruijter hadden zich bij hunne aankomst gehaast, zoo spoedig mogelijk het middelpunt der stad te bereiken, ten einde getuigen te zijn van de ongewone plechtigheid. Nauwelijks had zich echter de stoet door een paar straten bewogen, of er hadden wanordelijkheden plaats door het opdringen van kwaadwilligen. 't Was kennelijk, dat men naar een beraamd plan te werk ging, want de processie werd aan den hoek eener straat met gemor en gesis ontvangen, dat weldra tot schelden en tieren oversloeg, en men zag hier en daar goedgekleede personen, die het volk ophitsten en tot baldadigheden aanspoorden.

‘Weg met de paperij!’ hoorde men eensklaps roepen, en die kreet werd herhaald en weêrgalmde van mond tot mond door de lucht. De rustverstoorders staken dreigend de vuisten uit tegen de priesters, het gedrang werd al grooter en grooter, men zag te vergeefs uit naar hen, die de orde hadden moeten handhaven. Hoe kon men ook weten, dat het consistorie zeker was van zijne zaak, en dien aanslag reeds lang te voren beraamd had?

‘Daar is de rampzalige Herman De Struycker ook,’ sprak de pastoor, die bleek was van ergernis.

‘Wie?’ vroeg de hopman.

‘Een afvallige priester, die zich thans Modet noemt en als predikant optreedt; hij schijnt het gemeen op te ruien...... Zie, hij is nu in gesprek met een vischvrouw, die een mand aan den arm draagt.’

Nogmaals hoorde men den kreet: ‘weg met de paperij!’ en het gedrang werd steeds grooter, zoodat de processie zich slechts met moeite kon bewegen.

Toen drong genoemde vischvrouw door de menigte en riep:

‘Marycken de vuytdrachster, dit is uw leeste feestdach, want men zal u corts met mosselen zien.’

En de daad bij het woord voegende, nam zij een hand vol mosselen uit haar mand en smeet die naar het beeld.

Deze heldendaad werd met uitbundige kreten begroet en men zag in een oogenblik van alle kanten met mosselen werpen Voor het gemeen te Antwerpen was dit eene gewone liefhebberij, zooals elders het werpen met rotte appelen; dat wapen der onruststokers was dus reeds te voren in gereedheid gebracht.

De wanordelijkheden kregen meer en meer een dreigend aanzien, doch toen de rustverstoorders het waagden de handen naar het beeld en de banieren uit te steken, was het geduld der katholieken geëindigd. Eenige kloeke mannen traden als beschermers der processie op en de lafhartige spotters deinsden voor hunne vastberaden houding en dreigende gebaren terug, zoodat de processie haar weg kon vervolgen, ofschoon overal door scheldwoorden en oproerkreten begroet. De overheid was echter zoo bevreesd voor verdere ongeregeldheden, dat zij besloot het beeld niet ten toon te stellen, zooals men gewoon was, maar het te doen brengen naar de plaats, waar het gewoonlijk bewaard werd. Het voorval had intusschen grooter beteekenis dan op dat oogenblik werd vermoed. Het was slechts een voorspel; het consistorie ‘De Wijngaard’ had het sein tot den opstand gegeven, de hoofden der beweging kenden het wachtwoord, de furiën waren losgelaten, de sabbat der revolutie was aangebroken.

Middelerwijl de processie ten einde liep en de woeste kreten der rustverstoorders allengs in de stad wegstierven, was de pastoor niet zonder groote bezorgheid over het welslagen van de taak, die hij op zich had genomen. Zou het, bij de verwarring en de onrust, welke in de stad heerschten, mogelijk zijn eenig gehoor te krijgen bij de overheid, die thans de handen reeds zoo vol had? En indien dit ook mocht gelukken, zou de burgemeester, die minstens als een zeer dubbelzinnig man bekend was, op dat oogenblik zijne hulp wel willen of durven leenen aan de bevrijding van Agnes? Een toeval kwam echter zijne wenschen tegemoet. Juist toen hij met De Gruijter over die aangelegenheid in beraadslaging was en zijn voornemen te kennen had gegeven om den pastoor der parochie van Onze Lieve Vrouw, die in de nabijheid woonde, te gaan raadplegen alvorens een stap verder te doen, hoorden beiden in hunne nabijheid een luiden gil en tegelijk hunne namen uitroepen. Omziende zagen zij met evenveel vreugde als verbazing Agnes, even verwilderd in hare gelaatstrekken als in hare kleeding.

'Redt mij, redt mij!' riep zij, en stak blijkbaar radeloos, beide handen uit.

De priester ontstelde over haar voorkomen.

'Gij hier, mijn kind.... en in zulk een toestand!' stotterde hij.

'Vraag mij niets, niets, maar verberg mij.... ik ben ontvlucht.... men zal mij zoeken en vinden..... redt mij, om Gods wil!'

Als uit instinct wendde zij zich nu tot den hopman, den krachtig gespierden jongeling.

'Wees gerust, wij zijn gekomen om u te redden,' sprak hij.

'Maar gij weet niet......' begon Agnes weder met groote gejaagdheid, doch De Gruijter liet haar niet uitspreken.

'Waar woont de pastoor van Onze Lieve Vrouw?' vroeg hij den priester.

'Daar, daar!' klonk het antwoord, en de priester wees op een huis in de nabijheid.

Het was hoog tijd, want het gelaat van Agnes was wit geworden als sneeuw, hare oogen sloten zich en zij zakte bewusteloos ineen. Zonder zich een oogenblik te bedenken, nam de hopman haar in zijn gespierde armen op en droeg haar ijlings naar de aangeduide woning, waar zij spoedig binnen gelaten werden.

Zulk een tooneel kon niet plaats hebben zonder opzien te baren; in een oogwenk verzamelde zich dan ook een aantal menschen voor de pastorie en men was daar een oogenblik ernstig beducht voor de gevolgen. Het scheen echter dat men slechts met nieuwsgierigen te doen had, die waarschijnlijk in de meening verkeerden, dat het jonge meisje een toeval had gekregen ter oorzake van de gepleegde geweldenarijen en heiligschennis, want de menigte ging langzamerhand uiteen.

Het duurde lang alvorens Agnes haar bewustzijn terugkreeg, en toen zij eindelijk de oogen opende en allengs tot de overtuiging kwam, dat zij aan hare bewakers ontkomen was, gaf zij eerst haar gemoed in een stroom van tranen lucht en deelde toen haar wedervaren mede. Zij huiverde nog altijd bij de gedachte aan 't geen zij had onderstaan gedurende de ontvoering naar Antwerpen. Bij de geringste poging om hulp in te roepen had Willem Michielsz. haar met den dood bedreigd. Zijne ruwheid boezemde haar den grootsten afschuw in, en bij de menschen, waar hij haar bracht om zijn paard rust te geven of zich te verbergen, moest zij de schandelijkste taal aanhooren over den Paus en de heiligste geheimen van den godsdienst. Door de vrienden van Agylaeus was zij niet kwaad bejegend, doch zij had al dien tijd hare kerkelijke plichten niet kunnen vervullen, op de vastendagen wilde men haar dwingen verboden spijzen te eten, en wat haar het meest gekweld had was de onophoudelijke tegenwoordigheid van Modet of een ander predikant, die allerlei listen en lagen

bezigden, om het geloof in haar te verzwakken. Zij had meermalen pogingen aangewend om te ontvluchten, doch te vergeefs, zij werd te streng bewaakt om daarin te kunnen slagen. Op dien dag had men haar opgesloten, dewijl allen de processie wilden bijwonen, waarop zij reeds zoo menige hatelijke zinspeling had moeten hooren. Het was haar intusschen gelukt het slot te verbreken, door een venster te klimmen en zoo aan hare gevangenis te ontkomen. Zou zij nu voor goed in veiligheid zijn?

Met deze vraag eindigde Agnes het relaas van haar wedervaren. De pastoor stelde haar gerust en gaf de verzekering, dat hij, des noods, zelfs de hulp der overheid kon inroepen. Daar Agnes echter reeds aan de handen van Agylaeus en zijne handlangers ontkomen, was en het nog altijd te bezien stond, of men onder de bestaande omstandigheden op den burgemeester van Antwerpen kon rekenen, besloot men haar in stilte naar 's-Hertogenbosch terug te brengen, alwaar zij, dank zij de maatregelen door den priester genomen, tegen elke vervolging beveiligd zou zijn.

De Gruijter wilde dat voornemen terstond ten uitvoer brengen; hij brandde van verlangen, om met den schout af te rekenen en Agylaeus den handschoen in het gelaat te werpen, doch men bracht hem onder het oog, dat daaraan gevaar verbonden was, dewijl op dat oogenblik alle pogingen in het werk gesteld zouden worden, om Agnes op te sporen en zij zelve rust behoefde.

Er werd dus besloten, dat men eerst den volgenden dag zou vertrekken, en de pastoor der Lieve Vrouwe-kerk bood zijne tusschenkomst aan, om Agnes voor dien nacht huisvesting te verleenen bij eene geachte familie, waar zij zekerder zou zijn dan in de pastorie, vermits de mogelijkheid bestond, dat het tooneel op de straat ter oore kwam van hen, die voor de veiligheid van Agnes te vreezen waren. Het meisje verliet dan ook een uur later, diep gehuld in mantel en kap, onder geleide van twee vertrouwde personen, de pastorie en bevond zich weldra buiten gevaar. Zij gevoelde zich, na zoo vele weken van angst en onrust, nu weder gelukkig te midden van een gezin, dat in de vreeze des Heeren leefde. Hoe weinig kon zij vermoeden welk een vreeselijke ramp de beroemde Schelde-stad boven het hoofd hing!

Gedurende den avond heerschte er in de stad een angstige spanning; de ontevredenen staken driest het hoofd op, de predikant Modet hield een toespraak, die moordkreten uit de opgeruide gemoederen perste, en er hadden hier en daar samenscholingen plaats, doch de nacht ging rustig voorbij.

Den volgenden morgen begaf de prins van Oranje zich vroegtijdig naar Brussel. Was hij onbewust van 't geen voor de deur stond? 't Is mogelijk, ofschoon hij altijd bewezen heeft, dat men hem niet gemakkelijk kon verschalken. Afgezien van 't geen den vorigen dag bij de processie had plaats gegrepen, wist hij zeer goed, dat de burgemeester Van Stralen, zijn vertrouweling, lid was van ‘De Wijngaard’ en dit consistorie zich niet meer aan gezag stoorde. Hoe kwam het dan dat hij bevelen achterliet, die den opstand in de hand werkten en elke poging om de geweldenarijen tegen te gaan verijdelden? 't Gaat met den besten wil niet den Zwijger van medepligtigheid aan de gepleegde gruwelen vrij te spreken.

't Vertrek van Willem van Oranje gaf dan ook onmiddellijk aanleiding tot nieuwe rustverstoring. Het gemeen zwierf rondom de kerken, naar buit belust, het lied van Clement Marot zingende. Sommigen gingen met dreigende gebaren binnen tot groote ontsteltenis der geloovigen. Een der onverlaten, een knaap van slechts zeventien jaren, klom op den preekstoel; hij braakte allerlei smaadredenen tegen de priesters uit, zeide dat de Heilige Geest in hem woonde en vroeg ‘waar de papen en rabauwen’ waren; zij moesten maar komen. Er steeg een kreet van verontwaardiging in het

gewijde gebouw op, doch toen een schipper den jeugdigen deugniet van den kansel wierp, bleek het, dat men hem slechts gebezigd had om de kastanjes uit het vuur te halen, want er ontstond in de kerk een groot rumoer, dat slechts met moeite bedwongen werd. Toen stormde de menigte naar buiten, het gerucht van 't gebeurde werd overgeplant en niet weinig vergroot; men strooide uit, dat de Calvinisten aangevallen waren, dat een jongeling tot bloedens toe geslagen en gemarteld was, dewijl hij geen kruis had willen maken. Van alle kanten stroomde het volk bijeen en het zou van bedreigingen tot daden zijn gekomen, wanneer niet enkele hoofden der beweging zich onder de menigte hadden begeven, om tot gematigdheid aan te manen. Onder hen zag men ook Gilles Leclerc, die buitengewoon veel invloed scheen te bezitten. ‘Morgen, morgen!’ fluisterde hij, en dat woord ging van mond tot mond en scheen voldoende te zijn, om den opkomenden storm tot bedaren te brengen. De stad bleef echter den ganschen dag in rep en roer, men zag overal verspieders rondgaan, en in de herbergen ging het vrij rumoerig toe.

Deze ongeregeldheden waren oorzaak, dat de pastoor het niet raadzaam oordeelde, met Agnes de reis naar 's-Hertogenbosch te aanvaarden;

zij werd andermaal tot den volgenden dag uitgesteld. Toen was dat echter geheel onmogelijk geworden. Reeds vroeg in den morgen hadden samenscholingen plaats, overal zwierven benden gewapend met bijlen en stokken rond; 't waren meestal Walen en teruggekeerde bannelingen. Zij bewogen zich vooral in de nabijheid der kathedraal van Onze Lieve Vrouw, waar andermaal tooneelen als van den vorigen dag plaats grepen.

Dat duurde zoo voort tot na den middag, toen eensklaps een woeste kreet uit de menigte opging. Herman Modet trad aan het hoofd van een gewapende bende de kerk binnen, begaf zich rechtstreeks naar den preekstoel en zweepte in een korte toespraak het fanatisme op tegen 't geen hij de paapsche afgoderij noemde. ‘Leve de Geuzen!’ klonk het door de ruime gewelven van den eeuwenouden tempel. Sommigen hieven psalmen aan, anderen begonnen reeds de handen aan de beelden te slaan, toen zich eindelijk de politie vertoonde. De schout Jan van Immerzeel, die wel inzag dat zijne macht tekort schoot, deed zijn best de gemoederen tot bedaren te brengen, wat hem dan ook gelukte, want het volk ruimde langzaam de kerk. Het moet echter aan een onverklaarbare nalatigheid, of aan een vooraf bepaald plan, aan medeplichtigheid worden toegeschreven, dat bij het sluiten der kerk een deur ongesloten bleef. De schout had zich althans nauwelijks verwijderd, of het gepeupel stormde door deze deur de kerk weder binnen en gaf zich onmiddellijk aan de grootste losbandigheid over.

De beeldstormerij had een aanvang genomen; het was gedaan met den heerlijken tempel, in dien tijd na de St. Pieter te Rome wellicht de prachtigste en rijkste kerk der gansche Christenheid, de trots der Antwerpenaars, de schatkamer van kunstwerken, gedurende zoo vele eeuwen door godsdienstijver bijeengebracht.

Er voer een smartkreet over geheel de Scheldestad, toen men de mokerslagen op de altaren en beelden hoorde beuken en het godslasterend geschreeuw langs de gewelven weêrgalmen. De burgers en de ambachten grepen naar de wapens en trokken in dichte gelederen op naar het brandpunt der beweging, Zij wilden de overheid hulp verleenen in het dempen van den opstand, in het beteugelen der geweldenarij en de belhamels aan het gerecht overleveren. In dien edelen ijver werden zij echter belemmerd door den schout Van Immerzeel, die zich aan het hoofd eener kleine macht bevond en hen verbood een stap verder te gaan.

Met evenveel verwondering als verontwaardiging hoorden de burgers dat bevel. Een hunner trad vooruit en zeide:

‘Wij willen u bijstaan, heer schout, wij willen medewerken om de rust te herstellen en aan de goddelooze kerkschennis een einde te maken.’

‘Ik kan zulks niet toestaan, tenzij de prins daartoe vergunning heeft gegeven,’ antwoordde de schout.

Er deed zich een luid gemor hooren.

‘De overheid heult met de deugnieten!’ hoorde men roepen.

‘Wie zegt dat daar?’ vroeg de schout, vooruittredende.

‘Dat zegt de verontwaardiging, die zulk een heiligschennis en rustverstoring niet langer wil gedoogen, heer schout,’ sprak de burger, die het woord had gevoerd. ‘Wij willen niet, dat vreemde schavuiten en opgeruide Calvinisten onze kerken vernielen en oproer in onze stad stichten; neem onze hulp aan en wij zullen spoedig met hen afgerekend hebben.’

‘Ik bezit daartoe geen volmacht,’ hernam de schout. ‘Gaat uiteen en laat de zaak aan ons over.’

‘Wij zullen het u laten aanzien, schout,’ klonk het antwoord. ‘Wanneer de overheid haar plicht niet doet, is de burgerij wel verplicht zelve op te treden tot bescherming van haardsteden en altaren.’

‘In naam des prinsen van Oranje gebied ik u uiteen te gaan,’ riep de schout. Hij haalde nu een perkament te voorschijn, en las eene ‘ordonnancy’ van Willem den Zwijger voor, waarin o.a. gezegd werd, ‘dat gheen borgers hun moeien en souden, op verbeurte hunner poorterye[(1)], wat rumoer sy souden hooren, sonder consent van den Prince van Orangiën.’

De burgers stonden versteld.

‘Gij weet toch zeer goed, dat de prins van Oranje afwezig en geen consent te krijgen is,’ sprak de woordvoerder.

De schout haalde de schouders op. ‘Ik ben slechts de uitvoerder zijner bevelen en ieder, die zich daartegen verzet, zal streng gestraft worden,’ zeide hij.

De burger zag hem met een verachtelijken blik aan. ‘Het zou beter zijn, dat ge uw gezag deedt gelden tegenover hen, die geen poorterye te verliezen hebben,’ sprak hij, ‘doch het schijnt wel, dat de overheid hunne geweldenarijen wil begunstigen.’

‘In naam des prinsen van Oranje!’ riep de schout nogmaals, de hand aan den burger slaande.

‘Doe met mij wat gij niet kunt laten,’ zeî deze, doch luister eerst naar 't geen ik u te zeggen heb.’

En zich nu tot zijne medeburgers wendende, sprak hij:

‘Mannen, wij kunnen vooreerst niet verder gaan, zonder ons en onze gezinnen in het verderf te storten. Het blijkt, dat er verraad jegens de stad gepleegd wordt, men is in staat ons van opstand te beschuldigen, en er zouden niet voor de schurken, die onze kerken vernielen, maar voor ons galgen opgericht worden. Keert naar uwe woningen terug, gij zult daar wellicht nog genoeg te beschermen hebben.’

En zich nu tot den schout wendende, zeide hij: ‘Ik ben gereed.’

De schout scheen echter bevredigd toen hij zag, dat de burgers zich terugtrokken; hij bleef nog eenige oogenblikken en verwijderde zich toen ook.

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

XI.

Eenige dagen voor 't vieren van het groote federatiefeest, had de Nationale Vergadering in eene gedenkwaardige nachtzitting alle rechten van den adel, alle wapenborden en eeretitels afgeschaft, geen eenen steen op den anderen latende van dat groote gebouw der fransche monarchie, die het land eens tot het machtigste rijk van Europa had verheven. Dit was voor duizenden het sein om het land te verlaten en aan gene zijde der grenzen eene verovering van Frankrijk voor te bereiden. De eeuwenoude kasteelen liepen leeg, waarin zich voor het vervolg het volk nestelde, wanneer zij aan de vlammen ontsnapten; overal het zweepgeklap der postiljons en den hoefslag der postpaarden; overal bezorgde gezichten om de waakzaamheid der policie van het nieuwe bewind te ontkomen; alle wegen van Frankrijk wemelden van vluchtelingen, arm en uitgeplunderd, met de onvermijdelijke ellende in het verschiet,

(1) Burgerlijke rechten.

die hen aan de andere zijde van den slagboom tegengrijnsde, of bepakt en geladen en genoegzaam uitgerust om de harde dagen, die stonden aan te breken, het hoofd te kunnen bieden. De geschiedenis der fransche emigranten is in menig opzicht eene belangrijke geschiedenis; uitgestort over bijna geheel Europa, trokken deze zwervelingen van stad tot stad, alle middelen aanwendende om in hun onderhoud te voorzien, les gevende in de fransche taal, in de muziek, in honderd vakken, die zij machtig of niet machtig waren; hier door een regeeringspostje gelukkig gemaakt, daar door de barmhartigheid van den hongerdood bevrijd, maar nergens op hun plaats, overal vreemd, altijd gekweld door een smachtend verlangen naar het schoone Frankrijk, de ondankbare moeder, maar welke zij overal in het harte meêdroegen.

De Nationale Vergadering werd spoedig opmerkzaam gemaakt op deze emigratie, die de verhouding ging aannemen van eene volksverhuizing en Frankrijk van zijne krachten dreigde te berooven. Sommigen meenden, dat men deze beweging des noods met geweld moest bedwingen en de wet als wachter stellen aan de grenzen, om de duizenden tegen te houden, die zich te Metz, te Spiers, in Baden, in Zwitserland en Turijn gingen vereenigen tot een anti-revolutionair leger. Maar tegen dezen toeleg, eene loochening van ieder gedacht van vrijheid en in lijnrechte tegenspraak met den geest der constitutie, welke eene verovering heette op de slavernij en de willekeur van vroeger, kwam Mirabeau met al zijne krachten op, en hetzij deze houding de vrucht was der gelden die hem uit de Tuileriën toevloeiden, of dat hij hierin zijn eigen overtuiging handhaafde, zijne machtige welsprekendheid was oorzaak, dat de wet tegen de emigratie zoolang in de portefeuille bleef.

Scheen Frankrijk al een schip, door den storm gezweept en lek geslagen, zonder ankers, zonder ra's of masten, de verschijnselen, die zich iederen dag meer en meer openbaarden, maakten zijn toestand nog bedenkelijker en moeielijker. Men zou in de Nationale Vergadering willens blind hebben moeten wezen, om de donkere wolken niet te zien, die zich allerwege over het land samenpakten. Bourke had in het Engelsch Parlement reeds zijn stem tegen de fransche omwenteling verheven; Oostenrijk begon troepen in België samen te trekken; de duitsche vorsten hielden verdachte samenspraken; Pruisen zocht naar eene gelegenheid om zijn leger uit zijn vadsige rust te rukken; Rusland stond verbaasd, dat men in een land ter wereld de vorstelijke macht aan voorwaarden wilde binden; het republikeinsche Zwitserland zag de toekomst zorgvol in, en Spanje dacht het zijn plicht troepen aan de Pyreneeën bijeen te trekken. Al deze vijandelijke machten werden nog versterkt en tot optreden aangemaand door de duizenden emigranten, die een gewelddadigen terugkeer naar Frankrijk organiseerden.

Wat had Frankrijk tegen al deze duizenden, die slechts op een teeken wachtten om zich in beweging te zetten, aan legerkrachten tegenover te stellen? Op het papier bedroeg de troepenmacht 460.000 man, eene ontzagwekkende macht voorzeker indien zij aanwezig was; maar een andere belangrijker vraag voorzeker is: hoe was het gesteld met den geest van het leger? De ontbinding, die het feodale gebouw uit elkander had doen vallen, was ook bezig de militaire inrichting af te breken; de revolutionaire geest was ook de garnizoenen binnengedrongen en de tucht was een onbekend woord geworden; terwijl de meerderheid der soldaten zich patriotten verklaarde en de zaak des volks was toegedaan, bleven de adellijke officieren meerendeels het oude regime getrouw. De averechtsche verhouding, die hierdoor ontstond, is gemakkelijk te gissen; de soldaten begonnen de gehoorzaamheid aan hunne oversten te weigeren en gingen hier en daar reeds tot een soort van opstand over. De geschiedenis van het romeinsche keizerrijk leert ons wat een soldaten-opstand

is, en bij al de rampen, die Frankrijk reeds overvielen, kwam zich nog het gevaar voor zulk een opstand voegen.

Mirabeau wilde het leger eene geheel nieuwe organisatie doen ondergaan, maar de meerderheid der vergadering verklaarde zich tegen dit voorstel. Toch was de man reeds geboren, die deze inrichting zou tot stand brengen en aan de militaire geschiedenis van Frankrijk een boekdeel zou toevoegen, dat de glorie van Alexander en Cesar moest verduisteren. De luitenant Bonaparte lag destijds te Dôle in garnizoen en bracht zijn dagen studeerende en schrijvende door.

Ook van een wezenlijken soldaten-opstand is de fransche omwenteling getuige geweest. In het oostelijk militair district voerde Bouillé het bevel - een soldaat uit de oude fransche school, die, al meende hij hervormingen noodig, met de revolutie weinig ophad en ten spijt van alle nieuwigheden, die er te Versailles of te Parijs door de Nationale Vergadering waren opgevoerd, den koning getrouw was gebleven. Het was in zijn distrikt, dat de opstand uitberstte; de hoofdoorzaak hebben wij boven reeds aangegeven; het garnizoen te Nancy, de officieren natuurlijk uitgezonderd, was reeds zoover op weg naar het sansculottisme, dat het niet slechts met iedere tucht gebroken had, maar dat ook de afgevaardigde der Nationale Vergadering, overgekomen om zijne klachten en grieven te hooren, slechts met moeite aan den dood ontsnapte. Bouillé, die zijn kwartier te Metz had gevestigd en pas daar, dank zij

zijne onverschrokken houding, een militairen opstand gedempt had, moest als *Deus ex machina* optreden, om de orde en rust te Nancy te herstellen. Het was een woedende strijd, die hier tusschen de opstandelingen en de handhavers van het gezag in de straten der oude hoofdstad van Lotharingen werd geleverd; meer dan drie duizend opstandelingen, verpletterd, verminkt, lagen daar neêr als offers van hun rampzalig opzet en Bouillé oogstte den dank in der Nationale Vergadering, en haalde zich den haat op den hals van het parijzer sansculottisme, dat wraak riep over de geslachte en vermoorde patriotten.

Uit deze en andere verschijnselen bleek maar al te overtuigend, dat een groote afgrond de Kamer en het gepeupel scheidde, en liet het zich gemakkelijk voorzien, dat de omwenteling nog in lange niet bij haar nader punt was aangekomen. Niemand die dit duidelijker inzag dan Mirabeau, en hij alleen was de man die dit gevaar kon bezweren, indien het bezworen kon worden. Maar de tijd werd hem niet gelaten, reeds wenkte hem de onverbiddelijke dood.

EEN OUDE GRAFTOMBE TE HANNOVER.

Het was in de laatste dagen van maart van het jaar 1791, dat hij zich aangetast voelde door eene bloedontsteking en zich nederlegde om te sterven. Gedurende zijne ziekte verdrong zich half Parijs om zijne deur, de ontsteltenis was groot; verschillende malen per dag liet men uit de Tuileriën naar den toestand van den lijder vernemen en niet zonder reden; want op Mirabeau was thans het geheele vertrouwen van het Hof gevestigd. Maar de Nemesis liet haar prooi niet los en Cabanis verklaarde, dat de dood onvermijdelijk was. ‘Ik draag den lijkzang der fransche monarchie in mijn hart; hare doode overblijfselen zullen thans de prooi der partijen worden,’ zeide hij, terwijl de dood al nader rukte. ‘Brengt men Achilles reeds ten grave?’ riep hij bij het hooren van een kanonschot. Tegen iemand, die zijn hoofd oprichtte om zijn peluw

te schikken, zeide hij: 'Ja, ondersteun dat hoofd, ik wenschte dat ik het u kon legateeren.'

Zoo stierf deze man, met een Kaïnsteeken gemerkt, geweldig nog in den dood, zooals hij in zijn leven geweest was - in leven en dood een heiden, een Alcibiades met een gekerfd gezicht en Samsonslokken, die de wereld vervuld had met zijne misdaden en roem en wiens levensavond bestemd was, om een der verschrikkelijkste gebeurtenissen in te leiden, waarvan de wereld ooit getuige is geweest. De mare van zijn dood klonk Parijs als een donderslag in de ooren, want Mirabeau was populair, zooals weinig staatslieden en volksleiders ooit zijn geweest en dit ten spijt van den hevigen tegenstand, dien hij dikwijls en vooral in den laatsten tijd aan het volk bood. Zijn dood werd beschouwd als een nationale ramp, en een besluit der Nationale Vergadering bepaalde, dat hij zou begraven worden in de kerk van *Ste.-Geneviève,* die onder den naam van Pantheon voor het vervolg de begraafplaats zou worden van alle groote mannen van Frankrijk, en waarin aan de opgegraven beenderen van Voltaire en Rousseau eveneens een rustplaats werd aangeboden. De begrafenis bracht geheel Parijs op de been en had plaats met een prachtvertoon, als was de overledene een bezitter van millioenen. Met Mirabeau werd de man ten grave gebracht, die de fransche monarchie misschien nog had kunnen redden.

Door den dood van dezen volksman werden de Tuileriën meer dan ooit afgezonderd; wat de verhouding van Mirabeau tegenover het hof ook geweest is, de koning en de koningin meenden op hem te kunnen rekenen en zijn heengaan beroofde hen van iederen steun in de Nationale Vergadering. De goede Lodewijk zou in moedeloosheid zijn weggezonken, wanneer hem de koningin niet opmerkzaam gemaakt had, dat hij nog ontelbare aanhangers en vrienden zoowel binnen als buiten Frankrijk bezat. Ten eerste kon hij, zooals wij reeds boven aanmerkten, op bijna alle regeeringen rekenen, die reeds bezig waren hare legers op voet van oorlog te brengen en op de conferentie, door hare gevolmachtigden te Mantua belegd, tot eene overeenkomst waren gekomen. Maar behalve deze bevriende machten had men Bouillé nog, wiens leger groot genoeg was om Frankrijk voor den koning te veroveren. Het plan tot eene vlucht, dat reeds zoo dikwijls op het tapijt gebracht was, begon thans op nieuw in de koninklijke hoofden te gisten; er werden geheime betrekkingen met Bouillé aangeknoopt en graaf Fersen, de ridderlijke gezant van Zweden, die het ongelukkige vorstelijk paar met hart en ziel was toegedaan, speelde hierbij de rol van bemiddelaar. Spoedig werd er van weerskanten een volledig plan opgezet, een plan zoo uitvoerbaar, dat het gelukt zou zijn, wanneer er geene booze macht in den vorm van onnoozele vergissingen en domme vertragingen tusschen beiden was gekomen.

Lodewijk trad te liever tot dit plan toe, omdat hij hierdoor niet verplicht zou zijn vreemde machten in het land te halen en het tegen zijn fransch gemoed streed, door een vreemd leger op nieuw op den franschen troon en in zijne oude erfelijke rechten hersteld te worden. Bouillé zou zijne standplaats nemen te Montmedy, vanwaar hij naar de zijde van Chalons posten zou vooruitschuiven, om den koning en het hofgezin op hun vlucht zoo spoedig mogelijk onder zijne hoede te kunnen nemen. Was de koning in het leger van Bouillé opgenomen, dan zou hij onmiddellijk de Nationale Vergadering voor ontbonden verklaren en met de legermacht naar Parijs oprukken, alle hem getrouw gebleven onderdanen in den lande oproepend, om zich onder zijne vanen te scharen.

Zoodanig was 't plan. Maar alvorens naar Parijs op te rukken, moest de koning eerst Parijs achter den rug hebben. Voor de uitvoering der vlucht nam graaf Ferse

de zorg op zich en zeker was zij aan hem toevertrouwd; want zijn waakzaamheid en slimheid werden slechts opgewogen door zijne toewijding. Eerst moest er voor eene volledige vermomming gezorgd worden; verder voor vervoermiddelen; twee blauwe berlines, die te Parijs zoolang verborgen werden, zouden de vluchtelingen naar de legerplaats van Bouillé overbrengen. De personen, op wie men vertrouwen kon, waren reeds gekozen; de aanleg van het plan was zoo, dat het menschelijker wijze gesproken moest gelukken; de uitvoering ving aan onder de beste voorteekenen en de mislukking is slechts te wijten aan de etiquette, die men bij deze gelegenheid zelfs meende in acht te moeten nemen. Zonder deze etiquette ware de nieuwe geschiedenis van Frankrijk misschien eene geheel andere geweest. Maar vergezellen wij het hofgezin op zijne vlucht.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 5.

De geabonneerden op den TIENDEN JAARGANG, wier oplossing, vóór den 30 maart 1878 ingezonden, nauwkeurig overeenkomt met die, welke in het nummer der *Belgische Illustratie* van dien dag verschijnt, hebben tegen inzending van een postmandaat van frs 2.60 recht op een der zeven eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie,* behalve den 5^{en} en 7^{en} jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie,* Madouplaats 1, te Brussel.

Oplossing van Rebus No. 3: ONDER IN DEN ZAK VINDT MEN DE REKENING.

Oplossing van Rebus No. 4: EEN MOLENAAR.

[Nummer 23]

Geïllustreerd nieuws.
De oorlog in het oosten.

‘Van Alkmaar begint de victorie,' was de kreet der vereenigde nederlandsche gewesten nadat ze tegen hun heer en gebieder, koning Filips van Spanje, de oproervaan ontrold en de Spanjaarden voor genoemde stad teruggedreven hadden. ‘Van Plevna begint de Victorie,’ mogen nu eveneens de Russen zeggen, nu ze, na maandenlangen tegenspoed en na meermalen, zoowel voor het front der turksche legerstellingen als voor de vestingen van 's vijands land, het hoofd te hebben gestooten, na Plevna's val schier zonder noemenswaardigen tegenstand geheel Turkije veroverden en zich tot voor de poorten van Konstantinopel bevinden.

In den loopenden jaargang hebben wij de inneming van Plevna, door Osman-pacha met zooveel heldenmoed verdedigd, uitvoerig beschreven; nu willen wij de snel elkander opvolgende krijgsbedrijven, die den gesloten wapenstilstand voorafgegaan zijn, in het kort samenvatten en ten slotte nog eenige regelen wijden aan den toestand van Europa en de verhouding der groote Mogendheden met het oog op den veranderden toestand. in het Oosten. Hiermede hopen wij onze taak voor goed te kunnen nederleggen, in afwachting dat de gevoerd wordende onderhandelingen tot een duurzamen vrede mogen leiden - een vrede, waaraan Europa zeker behoefte heeft.

Zooals wij reeds zeiden was Plevna's val voor de Turken het begin van eene reeks van neêrlagen, die de Porte dwongen haren trotschen overwinnaar een vrede af te smeeken, welke haar in ieder geval duur genoeg zal te staan komen en binnen korter of langer tijd op de geheele ontbinding van het turksche rijk in Europa moet uitloopen.

Alle rampen stortten zich na den noodlottigen 10 december (den dag van de overgave van Plevna) tegelijk op Turkije neêr. In het westen behaalden de Montenegrijnen overwinning op overwinning; in het centrum, waar de Serviërs, na eene oorlogsverklaring, zoo trouweloos en niet gewettigd, tegen Ak-Palanka en Nisch oprukten, namen deze niet alleen die twee gewichtige plaatsen weg, maar dreven zij de verzwakte Turken overal voor zich uit en naderden aan de eene zijde Widdin, aan de andere zijde Sofia, waardoor zij eenigermate de hand reikten aan de Rumeniërs en aan de Russen. In Bulgarië eindelijk had de overwinning voor goed de vanen van Osman verlaten. De strenge winter was voor de Turken even rampspoedig als hij voordeelig was voor de geharde zonen van het Noorden; moedeloosheid en radeloosheid hadden zich van de turksche legerbenden meester gemaakt, en toen, na menigen bloedigen strijd, de Russen onder Radetsky en Gurko, na een stouten tocht, door twee verschillende Balkan-passen op het onverwachtst in de vlakte van Rumelië afdaalden, was het begin van het einde daar. Vergeefs poogden de Turken bij Sofia stand te houden en deze gewichtige stad te dekken: na een reeks van bloedige gevechten in het laatst van december en het begin van januari, werden de verzwakte en ontmoedigde muzelmannen verslagen en hunne korpsen òf gevangen genomen òf in ordelooze vlucht naar alle richtingen verstrooid. Sofia werd door Gurko bezet en westelijk Rumelië lag voor den overwinnaar open en bloot.

Terwijl de Russen aldus in het westen opereerden, rukte generaal Radetsky meer oostwaarts tegen Rumelië op. Het zuidelijk gedeelte van den Schipka-pas, in dezen oorlog zoo bekend geworden, was nog altijd door eene sterke turksche troepenmacht bezet, maar terwijl een gedeelte van het russische leger den vijand in den genoemden pas zelven bezighield, rukte een ander gedeelte langs schier onbegaanbare en met sneeuw bedekte bergpaden zuidwaarts, wist de turksche stellingen om te trekken en verscheen plotseling in den rug der verraste vijanden, die, op deze wijze omsingeld, na eene korte doch bloedige worsteling genoodzaakt waren zich aan de zegevierende Russen over te geven. Een en veertig bataljons infanterie en tien batterijen zwaar geschut vielen den 9 januari Radetsky in handen, en slechts aan 2000 man onder Vesselpacha gelukte het te ontsnappen en zich bij het leger van Suleiman-pacha aan te sluiten.

Deze legermacht was de eenige, welke de Porte nog bezat. Het meerendeel der troepen uit den vestingvierhock was reeds vroeger naar Rumelië getrokken om Adrianopel te beschermen, en in de verschillende versterkte plaatsen aan den Donau waren slechts zwakke garnizoenen achtergelaten. Suleiman-pacha had in last, met zijne 40.000, grootendeels ongeregelde troepen, zoowel Adrianopel als de hoofdstad te dekken, en het was te voorzien, dat deze zwakke, tuchtelooze en ontmoedigde krijgsmacht weinig tegen den zegevierenden vijand zou vermogen. De uitkomst bewees dit ten eenemale. Nadat Skobeleff het dorp Schipka en prins Mirsky Kazanlik bezet hadden, werd Suleiman-pacha's leger den 15 januari en de volgende dagen door de vereenigde troepen van Gurko en Radetsky aangevallen, met het gevolg, dat de turksche bataljons na een hevigen driedaagschen strijd verslagen, in tweeën gesneden en gedeeltelijk gevangengenomen, gedeeltelijk verstrooid werden. De buit der Russen bestond uit eenige duizenden gevangenen en een 80tal kanonnen. Ternauwernood gelukte Suleiman-pacha er in, met een ellendig overschot van zijn leger naar het zuiden te ontsnappen.

Reeds vroeger had de Porte ingezien, dat het haar ondoenlijk zijn zou den stroom van den russischen inval te stuiten en zij had Engeland verzocht bij Rusland bemiddelend op te treden; deze pogingen hadden echter geen gevolg: het russische gouvernement wilde slechts persoonlijk met zijn vijand onderhandelen, en de sultan was nu wel gedwongen zijne gevolmachtigden naar het russische hoofdkwartier af te zenden. Als zoodanig waren Server- en Namyk-pacha aangewezen, maar de gezanten der Porte werden van de eene plaats naar de andere verwezen, tot ze eindelijk den 19 januari te Kazanlik aankwamen. De Russen wilden tijd winnen en hunne positiën zoodanig kiezen, dat ze den vijand volledig in hunne macht hadden. Den 20 januari werd Adrianopel inderdaad zonder slag of stoot door generaal Strukow bezet, eenige dagen later gevolgd door grootvorst Nicolaas, die er zijn hoofdkwartier vestigde. De onderhandelingen over den wapenstilstand wilden nog altijd niet gelukken; eensdeels waren de russische eischen te hard, en ten andere maakte prins Gortschakoff geen spoed met de zaak.

Den 25 januari ontving de engelsche gekurasseerde vloot onder admiraal Hornby bevel door de Dardanellen te stoomen, waartoe hij vooraf eene firman van de Porte verkregen had: het doel was de Russen, die Konstantinopel reeds dicht genaderd waren, vóór te zijn en voor de engelsche belangen te waken. De nauwe zeeëngte binnenstoomende, ontving admiraal Hornby echter de tijding, dat de wapenstilstand gesloten was en tevens eene depeche van het gouvernement, om naar zijn eerste standplaats, de Besika-baai, terug te keeren. De wapenstilstand was inderdaad geteekend tegelijk met de vredespreliminaires, die natuurlijkerwijze zeer ongunstig

voor het verwonnen Turkije waren. We zullen ze hier niet weêrgeven, eerstens omdat ze algemeen genoeg bekend zijn, en ten andere omdat de Conferentie - zoo ze bijeenkomt - er waarschijnlijk nog belangrijke wijzigingen in zal brengen. Zooveel is echter zeker, dat een vrede, op dien grondslag gesloten, op den totalen ondergang van de turksche heerschappij in Europa moet uitloopen, en Rusland in het Oosten een macht en invloed moet geven, die zeer gevaarlijk is voor het behoud van het toch reeds zoo geschokte europeesche evenwicht.

Het sluiten van den wapenstilstand had in tusschen den voortgang der russische troepen niet tegen gehouden; integendeel, russische colonnes richtten zich zoowel naar Gallipoli en de zee van Marmora, als naar de hoofdstad; een en ander geschiedde wel ingevolge geheimgehouden bepalingen van het gesloten verdrag en om den Russen zekere krijgskundige punten te doen bezetten, maar in Engeland werden de gemoederen er ten zeerste door verontrust en na stormachtige debatten in het engelsche Parlement werd der regeering op hare aanvrage een buitengewoon krediet toegestaan, terwijl eenige dagen later - den 12 februari - admiraal Hornby, ondanks het protest der Porte, ten tweede maal de Dardanellen binnenstoomde en weldra voor Konstantinopel post vatte. Een oogenblik scheen het, dat er eene botsing tusschen Engeland en Rusland onvermijdelijk was, daar ook deze laatste de hoofdstad wilde bezetten; de vriendschappelijke tusschenkomst van Von Bismarck heeft het gevaar echter voorloopig afgewend en deze kon den 19 februari, bij het openen van den duitschen rijksdag verklaren, dat er alle hoop op eene vreedzame oplossing der hangende geschillen bestond en de Conferentie naar alle waarschijnlijkheid spoedig zou bijeen komen.

Hopen wij voor de rust in Europa, dat de duitsche rijkskanselier ditmaal gelijk moge hebben!

Paus Leo XIII.

Gaan wij in de gedachten een oogenblik naar de eerste eeuwen der Kerk terug. Uit de nevelen der tijden zien wij het machtige Rome der keizers voor onze oogen opstijgen; Nero beroemde er zich op Rome als een stad van marmer te hebben achtergelaten, en het zou zijn eenige, ware luister zijn, wanneer het niet moest gezegd worden, dat deze marmeren paleizen evenals de piramiden van Egypte in menschenbloed en in menschentranen waren opgebouwd. In deze marmeren stad, waar alle natiën der wereld elkander ontmoeten, is ook het Kristendom bezig zich te ontwikkelen, woelt ook het kleine zaadje, door Kristus gestrooid, al is het nog diep in den grond, om naar omhoog te schieten en de eerste stralen der weldadige morgenzon te kunnen genieten. Het Kristendom doorleeft zijn catacombentijdvak; zwaar drukt de hand der regeering op zijn belijders en er hoort moed toe, om het geloof niet slechts in het openbaar maar ook in het verborgen te durven belijden, want overal sluipen de speurhonden des keizers, van alle kanten loert het verraad en de Romeinen moeten bloed zien stroomen om zich te kunnen vermaken. Verbeelden wij ons in dien tijd eene Pauskeuze; de vorige Paus heeft zijn leven gelaten in het Coliseum en om zjjn graftombe misschien zijn de ouderlingen en diakenen bijeen, om een nieuwen herder uit hun midden te kiezen. Ernstig oogenblik, waarin het de keuze betrof wie de heiligste, de moedigste onder hen was, want bij het aanvaarden dezer waardigheid gaf men tevens het offer van zijn leven.

De tijden zijn veranderd, wel is waar: eene vergelijking tusschen dien tijd en den onzen gaat slechts betrekkelijk op; de vijanden van het Kristendom schreeuwen in onze dagen niet zoozeer om bloed, al willen zij er niet te minder het leven om dooden. Maar juist omdat de Kerk een langen tijd van betrekkelijken vrede en bloei achter den rug heeft, is de vervolging te grievender, treffen haar de slagen te smartelijker; deze slagen komen niet meer van heidenen, maar van menschen, die zich Kristenen noemen en hun goddeloozen toeleg achter schoonklinkende namen verbergen.

Er is eene groote verantwoordelijkheid aan vast om de erfenis te aanvaarden van Pius IX, maar degene, dien wij thans als Leo XIII begroeten, heeft geen seconde geaarzeld de heilige verplichting op zich te nemen, en moedig heeft hij het zware juk van Petrus op de schouders genomen. Het is een donkere tijd voor Rome en voor de Kerk. De stad der Pausen, eenmaal op het heidendom veroverd, is op nieuw in handen gevallen van het heidendom, al durft het ook een kristelijken naam dragen. De muren van het Vaticaan vormen de grenzen van de wereldlijke macht van het tegenwoordige Pausdom, tot hoe lang is moeielijk te zeggen: hier en daar wordt reeds gezegd dat ook deze grenzen zullen afgeschaft worden

en dat koning en Paus onmogelijk in Rome te samen kunnen leven. Wordt de bedreiging ten uitvoer gebracht, dan zullen wij het Pausdom in ballingschap zien trekken. Waarheen, dat weet God. Kristus zeide van zich zelven: 'De leeuwen hebben hunne holen en de vogelen hunne nesten, maar de Zoon des menschen heeft geen steen waarop Hij zijn hoofd kan nederleggen.' Zal ook de Paus dit eenmaal moeten zeggen? Pius VII werd door de soldaten van Napoleon uit zijn paleis gesleurd, maar de mishandeling, aan den opvolger van Petrus bedreven, wreekte zich vreeselijk op den aanrander, die wel koningen kon vernederen, maar niet het grijze hoofd doen buigen van den Opperpriester. Leo XIII wordt door een zeker deel der pers als gematigd geprezen, maar deze dwaasheid kunnen wij voor rekening van de schrijvers laten. Wat beteekent gematigdheid, waar het de godsdienst, de leer van Kristus en hare handhaving betreft? De roeping en waardigheid des Pausen kennen zulk eene uitdrukking niet; voor andere personen, voor andere instellingen kan zulk een woord zin hebben, hier geeft zij slechts den maatstaf aan van het geringe begrip, dat deze lieden hebben van de Kerk en alles wat haar betreft. Leo XIII is Paus, plaatsvervanger van Kristus op aarde, opvolger van Petrus, en hiermede is alles gezegd. Als zoodanig zal hij de voetstappen drukken van Pius IX, zal hij den strijd volhouden van de Kerk tegen de wereld; wat geoordeeld is, blijft geoordeeld, wat uitgeworpen is, blijft uitgeworpen; geen titel of spelde-punt zal hij afwijken van de leer der Pausen, van de leer van Pius IX, van de leer der Kerk. Welke vervolging hem wacht, hij is en blijft Paus, hoofd der Kerk, wiens gezag alles wat katholiek heet, op straf van den naam van katholiek te verliezen, moet aannemen en daarom heffen ook wij met millioenen monden den kreet aan: Leve Leo XIII, Paus van Rome en Vader van alle geloovige Kristenen!

De H. Jozef, naar G. Becker.

De godsdienstige schilderkunst heeft in onzen tijd veel van hare uitgebreidheid, en ook wel van hare waarde verloren; dat belet niet dat men in België, Duitschland en Italië nog kunstenaars vindt, die een glimp van de eerekroon der ouderen hebben weten te bewaren en nog stukken leveren die èn den godsdienstigen geest, èn de kennis van vroegere dagen in zich bevatten. Wie er aan twijfelt, bezoeke in de nieuwe St.-Joseph-kerk te Antwerpen den kruisweg door den heer Hendrix geschilderd, even de zes statiën die hij leverde in de antwerpsche kathedraal. Deze meester is overigens geene uitzondering. In Duitschland vindt men verschillende kunstenaars in den godsdienstigen zin en onder dezer werken mag Becker's *St.-Joseph* eene eervolle plaats erlangen. Wij deelen van die schepping eene gravure meê en men zal alzoo voortreffelijk over den heiligen eenvoud van het geheel kunnen oordeelen.

De Belgisch-Afrikaansche expeditie.

In onzen vorigen jaargang namen wij reeds een artikel op omtrent de belgisch-afrikaansche expeditie, aan welks hootd Z.M. koning Leopold II staat. De beide portretten, welke wij heden weêrgeven, zijn van twee Belgen, die zich aan deze expeditie gewijd hadden en in die taak door den dood zijn verrast. Het zijn de

heeren A. Maes en L. Crespel, beiden in den loop der maand januari te Zanzibar overleden.

De heer Maes werd den 24 Maart l854 te Hasselt geboren. Na met glans zijne studiën voleindigd te hebben aan het atheneum zijner geboortestad, vertrok hij naar de universiteit van Leuven en legde er zich bijzonder op de studie der natuurkundige wetenschappen toe, waarvoor hij van zijne jeugd af eene bijzondere voorliefde had. In 1876 verkreeg hij het diploma van doctor, en de uitgestrektheid zijner kennis en zijn liefde voor den arbeid verzekerden hem de schitterendste toekomst, toen hij waardig werd gekeurd deel te maken van den tocht.

De heer Crespel, kapitein van een infanterieregiment, werd geboren den 4 december 1838 te Doornik en heeft zich na zijnen dood jammerlijk onderscheiden, door in de handen der vrijmetselaarslogie een dokument achter te laten waarin hij verklaarde geen godsdienst te hebben en in geval van overlijden alle godsdienstige plechtigheid aan zijn graf verbood. voorwaar deze was een beschaver, die niet aan onze verwachting zou beantwoord hebben. Wie zullen de opvolgers van de twee overledenen zijn? Dat is op het oogenblik dat wij schrijven, nog onbekend; doch men hoopt algemeen dat het niemand zijn zal die denkbeelden heeft als kapitein Crespel.

Terugkeer van de universiteit.

De vrijmaking der negers in Amerika heeft reeds meer dan een schilder tot onderwerp voor een schilderij gediend, doch zelden zagen wij er zulk een vroolijk tooneel van gemaakt, als wij heden onder de oogen onzer lezers brengen. De oude heer Nikker heeft voor al zijne kinderen eene schitterende toekomst gedroomd, doch de oudste zoon moest een dokter, een professor, de hoop van het zwarte geslacht worden. Hij werd naar de universiteit gezonden en volbracht daar zijne studiën. De jongeheer Nikker heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt, dat is duidelijk te zien aan de muts, welke op één oor staat, aan het dunne wandelstokje en aan het eindje sigaar, dat hij tusschen de vingers houdt. De duim in den vestzak en zijn zegepralend gezicht volledigen het geheel. De familie staat in opgetogenheid. Van het hoofd des gezins tot de kleinste spruit, allen geven op hunne eigene wijze aan hunne uitzinnige vreugde lucht, en met bewonderende verbazing beschouwen zij den redder van zijn geslacht. Het is te begrijpen, er zal dien avond gefeest worden, doch hoe zal het in de toekomst gaan? Naar alle kansen zal de hoop van zijn geslacht door zijn geslacht moeten onderhouden worden, wil hij niet van honger omkomen, daar hij te geleerd is om anderen arbeid te verrichten, en te dom om het werk van een geleerde te doen.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch.
Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566
Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

Middelerwijl dit alles voorviel, bevond onze oude pastoor zich ten huize der deftige matrone, waar Agnes een onderkomen had gevonden. De Gruijter had den ganschen morgen in hun gezelschap doorgebracht, dewijl zij zich gereed hielden om te vertrekken. Zij zagen zich hierin echter belemmerd door de toenemende onrust, die op de straat heerschte en met elk oogenblik meer en meer toenam. Een joelende

menigte bewoog zich voortdurend langs die woning en het duurde niet lang meer, of men hoorde de schandelijke liederen van Marot luide zingen, afgewisseld door vloeken en godslasteringen. Toen eindelijk ook daar de tijding aankwam, dat de kathedraal van Onze Lieve Vrouw door het gespuis bestormd werd, verliet De Gruijter de woning, om zich met eigen oogen te overtuigen van 't geen zijne ooren nauwelijks konden gelooven.

Het eene uur ging na het andere voorbij en hij kwam niet terug. Op de straat werd het steeds onrustiger. Nu eens zag men vrouwen weeklagende, met de armen naar den hemel uitgestrekt, voorbijgaan, dan weder eene tierende menigte, die onophoudelijk den kreet: ‘Leve de geuzen!’ deed hooren. Hoe later het werd, des te meer traden de afgrijselijkheden van den opstand op den voorgrond. Men zag kloosterlingen, met touwen aan elkander gebonden, als slachtvee voortdrijven, en deugnieten liepen in beschonken toestand met misgewaad omhangen langs de straten. Het gelaat van den ouden priester was met een gloed van heiligen toorn overtogen. ‘Ziedaar nu de noodlottige gevolgen van de verregaande toegevendheid der regeering,’ riep hij uit; ‘had men het kwaad in zijne geboorte gestuit, het zou zoo ver niet gekomen zijn, doch men heeft te veel vertrouwen gesteld in de inblazingen van valsche raadgevers, die trouw huichelden en met de vijanden van Kristus en zijne Kerk samenspanden. Waar is nu Willem van Oranje, die beloofd heeft de ongeregeldheden te onderdrukken? God doet zijne straffende hand op ons arm vaderland nederdalen, omdat men heeft geslapen, toen de vijand kwam en het onkruid des ongeloofs zaaide.’

Agnes staarde met strakke oogen op de straat; haar schuldelooze ziel trilde van weemoed bij zooveel heiligschennis en zij dacht met angst aan De Gruijter, die nog altijd afwezig was. Eindelijk trad de hopman de kamer binnen. Hij zag er somber en toornig uit.

‘Wie nu nog langer aan menschelijke gerechtigheid gelooft, is rijp voor Reinier van Arckel(1), heer pastoor,’ sprak hij, een lichte buiging voor de bejaarde dame makende.

‘De hartstochten zijn ontketend, het fanatisme is tot uitbarsting gekomen,’ zeî de priester.

‘Zeg liever dat de hel losgebroken is,’ hernam de hopman, ‘want het zijn geen menschen meer die daar woeden, het zijn duivels, bare duivels. O, dat men dat alles moet aanzien, zonder die eerloozen te vermorzelen; had ik honderd koppen tot mijne beschikking, de schavuiten zouden vandaag nog kennis maken met den aartsschelm, wiens werk zij verrichten.’

‘Wees bedaard, hopman,’ berispte de priester, terwijl Agnes een stoel gereed zette, ‘een Kristen mag zich niet door zijn toorn laten overmeesteren. Kristus wil niet den dood eens zondaars, maar dat hij zich bekeere en leve; wij moeten Hem daarin navolgen.’

‘Maar is het, dan niet afschuwelijk, is het geen eervergeten schurkerij, dat de overheid een honderdtal boeven ongestoord al wat ons heilig en eerbiedwaardig is laat vernielen, eerwaarde heer?’ vroeg hij.

‘Zeker, mijn zoon, en God moge haar genadig zijn, wanneer zij daarvoor eenmaal verantwoording moet afleggen, doch laat ons zorgen dat wij ons niet bezondigen aan wenschen, die men zelfs tegenover zijne bitterste vijanden niet mag koesteren.’

‘Ik ben blij dat gij hier zijt, De Gruijter, want gij zijt in staat u aan de grootste gevaren bloot te stellen,’ sprak Agnes.

(1) Eene inrichting voor krankzinnigen in den Bosch, reeds in 1442 gesticht.

‘Ik heb mij zeker geweld moeten aandoen, juffer Agnes,’ antwoordde hij, ‘maar ik dacht aan u en aan 't geen ons in Den Bosch nog te wachten staat. In een der aanvoerders heb ik een handlanger van uw oom den advocaat herkend; wel een bewijs dat de geweldenarijen het gevolg zijn van een uitgebreid komplot.’

‘Heeft men in de kerk veel vernield?’ vroeg de oude dame.

‘Veel!’ herhaalde De Gruijter, en dat woord steeg als een smartkreet uit zijne borst, ‘zij hebben niets gespaard, zij hebben alles vernield en verwoest.’

‘Mijn God!’ zuchtte de matrone, hare handen vouwende, ‘die heerlijke kerk met hare altaren en beelden, met hare tallooze kunstschatten.’

‘Alles, alles is vernield en verminkt, de beeldstormers hebben niets gespaard. Met tou-

wen werden de beelden van hunne voetstukken gerukt, met bijlen de altaren verwoest, de kannibalen scheurden met de tanden de misgewaden aan flarden, dat het bloed hen langs de kaken vloeide. Onder de vreeselijkste godslasteringen haalden zij de beelden omver, vrouwen, aan hyena's gelijk, spuwden er op en sleurden ze onder een afgrijselijk getier naar buiten. Zelfs de dooden zijn niet gespaard. Men heeft het graf van een achtenswaardig burger, die dezer dagen overleden is, geopend, en ik heb met eigen oogen gezien, hoe een der onverlaten een arm van het lijk afkapte, die als een zegeteeken door afschuwelijke vrouwen werd rondgedragen.'

DE H. JOZEF, NAAR G. BECKER.

De aanwezigen luisterden in stomme verbazing naar de vermelding van deze afgrijselijke bijzonderheden.

'En had men gezorgd, dat het Allerheiligste in veiligheid was?' vroeg de pastoor, in angstige verwachting op het antwoord.

'Helaas, neen, daar was geen tijd voor,' sprak De Gruijter. 'De duivels in menschelijke gedaante schenen daarvan bewust, want toen de eerste aanval op de beelden en de kleine altaren voorbij was, stormden zij onder het aanheffen van een der fanatieke liederen van Marot naar het heiligdom. De godslamp werd met een enkelen slag neêrgeworpen, zoodat de olie langs alle kanten spatte, en toen begon

TERUGKEER VAN DE UNIVERSITEIT.

men met bijlen op het tabernakel te beuken. Ik zag dit alles van verre. Slechts enkelen namen aan dat helsche werk deel, de anderen bleven op een afstand, zij schenen door angst en vrees verlamd, hunne gelaatstrekken waren verwrongen en ik hoorde zelts een paar kreten van afgrijzen. Het lied was verstomd, men vernam nog slechts de bijlslagen, die op het tabernakel beukten.'

'En?' vroeg de pastoor angstig, met ingehouden adem.

''t Was de Bosschenaar Willem Michielsz., die den genadeslag toebracht,' vervolgde de hopman. 'Dat monster stak de hand uit naar de heilige vaten en wierp de heilige Hostiën over den grond.'

'Mijn God, mijn God!' zuchtte de pastoor, het bleeke gelaat met de handen bedekkende.

'Ik zal de afschuwelijke taal, die hij uitbraakte, niet herhalen,' hernam De Gruijter, 'maar alleen zeggen, dat zijn voorbeeld aanstekend was en de heilige Hostiën met voeten werden getreden; ik moest zien, dat de ellendelingen zich aan de grootste heiligschennis schuldig maakten, dat zij op het lichaam des Heeren trapten en hunne schoenen smeerden met de H. Olie. Het werd duister voor mijne oogen en 't was mij, of het gewelf der kerk op ons zou neêrstorten.'

'Spaar mij, o spaar mij!' kermde de oude dame. 'Ik heb mijn echtgenoot en vier mijner kinderen naar het graf zien dragen, ik heb mijn deel gehad aan het aardsche leed, maar nooit werd mijn hart zoo gefolterd als bij de gedachte aan de vreeselijke heiligschennis, die thans gepleegd wordt. Waarom mocht ik mijn hoofd niet voor altijd neêrleggen, alvorens zulke goddeloosheden plaats grepen!'

'De straffende hand Gods is over ons gekomen,' sprak de priester, 'omdat men Zijne geboden veracht, omdat men geheuld heeft met hen, die van den waren weg zijn afgeweken en van wie men met den profeet kan zeggen: 'Hunne handen zijn besmet met bloed en hunne vingers met ongerechtigheid: hunne lippen hebben logentaal verkondigd en hun tong spreekt ongerechtigheid.' Van de menschen schijnen wij op dit oogenblik geen hulp te kunnen verwachten, laat ons daarom voor God neêrknielen en Hem smeeken, dat Hij ons in Zijne barmhartigheid genadig moge zijn.'

Allen knielden neder en middelerwijl buiten het grauw de schandelijke liederen van Marot uitbulderde, steeg de verzuchting dier vrome zielen als eene eereboete voor de heiligschennis ten hemel.

Hoe meer de avond daalde, des te luidruchtiger werd het in de straten. Velen, die zich tot dusverre verborgen hadden gehouden, omdat het banvonnis op hen drukte en zij vreesden met de politie in aanraking te komen, traden nu driest te voorschijn. Het scheen ook, dat het consistorie dien morgen boden naar de naburige gemeenten had gezonden, om hen, die daar het sein afwachtten, te doen weten dat het uur gekomen was, want tegen den avond kwamen talrijke scharen de stad binnen. Ook bleek het, dat de aanvoerders drank ter beschikking gesteld hadden, want de opgewondenheid was algemeen; velen verkeerden in beschonken toestand en men vond zelfs beeldstormers met de gestolen kerkgewaden bewusteloos op den grond liggen.

Toen het donker geworden was, zag men de verwoesters met brandende fakkels langs de straten zwieren; zij geleken booze geesten, uit de hel opgedoemd om de heiligdommen te vernielen, waar Kristus troonde. De katholieke bevolking scheen geheel verlamd van schrik en ontsteltenis, zij hield zich in de woningen verborgen,

overtuigd dat de overheid grootendeels medeplichtig was en de weinigen, die hunne verontwaardiging niet konden bedwingen en tegen de woestaards in verzet kwamen, moesten al spoedig het onderspit delven.

Hoe meer de nacht naderde, des te hopeloozer werd de toestand, des te akeliger en afzichtelijker het tooneel der verwoesting. Afschuwelijke vrouwen, half door den drank [...], zwierven met hangende haren langs de straten; zij geleken furiën, die de razernij voedsel gaven, en kon men ook slechts nu en dan een blik werpen op zoodanige groepen, wanneer zij door den rooden gloed der fakkels beschenen werden, de mokerslagen, die men uit de verte hoorde en het getier dat allerwege opging, bewezen maar al te duidelijk, dat het werk der verwoesting overal werd voortgezet.

Eensklaps zagen onze vrienden in de verte den hemel verlicht. Dat kon niet van de fakkels voortkomen, er was dus ongetwijfeld brand gesticht. Dat licht werd al sterker en breidde zich meer en meer uit, terwijl men nu ook kon zien, dat elders eveneens zwarte rookwolken opstegen.

‘Mijn God, ik geloof, dat de goddeloozen de stad in brand gaan steken!’ riep de oude dame ontsteld.

‘Ik wil eens gaan zien wat er gaande is,’ sprak De Gruijter opstaande.

‘Begeef u toch niet moedwillig in 't gevaar,’ zeî Agnes, die blijkbaar angstig werd.

‘Stel u gerust, juffer Agnes,’ hernam de hopman, ‘ik zal mij in acht nemen. Mocht ik aan mijn gevoel toegeven, ik verzeker u, dat gij mij hier niet zoo werkeloos zoudt zien, doch ik heb nog andere plichten te vervullen, en zal dit niet uit het oog verliezen.’

De pastoor had ook nog eenige bedenkingen, doch De Gruijter deed uitkomen, dat 't noodig was eenige inlichtingen in te winnen, ten einde op de hoogte te blijven van de noodlottige gebeurtenissen en verliet het huis.

Andermaal moest het drietal geruimen tijd in ongerustheid verkeeren, want er gingen twee volle uren voorbij alvorens de hopman terugkeerde, en het getier op de straat bleef onafgebroken aanhouden. De dag begon reeds te gloren, toen De Gruijter weder binnentrad. Hij zag er bleek uit en men kon zeer goed aan hem zien, dat zijn gemoed van verontwaardiging gloeide.

‘Het is gedaan met de stad,’ sprak hij, en zijn stem trilde.

‘Moeten wij een prooi der vlammen worden?’ vroeg de oude dame angstig.

‘Wees daaromtrent gerust,’ antwoordde hij, ‘de brand, door een hoop dier schelmen gesticht, was spoedig gebluscht, maar men kan zich geen denkbeeld maken van de verwoesting, die in dezen noodlottigen nacht is aangericht. Nadat men in de kathedraal alles vernield had, zijn ook al de andere kerken opengebroken, en men heeft noch altaar noch beeld gespaard.’

‘Maar wat willen die menschen dan toch?’ vroeg de pastoor.

‘De stad wemelt van vagebonden,’ antwoordde de hopman; ‘veelal Walen en ook Franschen; zij zijn gekomen om te plunderen en te stelen. De overheid heult blijkbaar met het consistorie, dat hen geroepen heeft om de kerken, zooals zij het noemen, te zuiveren van het papisme en er dan bezit van te nemen.’

‘Maar zoover kan het toch niet komen,’ sprak de pastoor, ‘want de Regeering zal de voornaamste stad der Nederlanden niet ongestraft door een oproerige bende laten verwoesten.’

De hopman haalde de schouders op.

‘Ik weet niet wat er gaande is,’ zeide nij, ‘maar zooveel is mij ten minste gebleken, dat hier geen spraak kan zijn van een onverwacht tumult. Alles schijnt volgens een vooraf beraamd plan te geschieden, en ik kan ook niet gelooven, dat de afwezigheid van den prins van Oranje toevallig is, daar ik onder de aanvoerders der beeldstormers

mannen heb herkend, die als zijne vertrouwelingen bekend staan. 't Is eveneens zeker, dat door de hoofden van het komplot bevel gegeven is, niet slechts om de kerken maar ook de kloosters te verwoesten.'

'En is men daar nu ook meê begonnen?' vroeg de priester.

'Begonnen?' herhaalde De Gruijter, 'In geheel Antwerpen is op dit oogenblik geen kerk, geen klooster, geen kapel, geen gasthuis, geen enkel godsdienstig gesticht meer te vinden, dat niet door de ellendelingen ontheiligd en verwoest werd. Men heeft de monniken met stokslagen uit hunne kloosters verdreven, men heeft de godgewijde maagden onder de schandelijkste uitdrukkingen op de straat gejaagd, i[...] heb moeten zien, hoe gemeene en halfbeschonken vrouwen om haar heen dansten onder het zingen van zedelooze liederen.'

'En waar zijn zij gebleven?' vroeg Agnes.

'Dat is God bekend,' antwoordde De Gruijter; 'zij namen zoo spoedig mogelijk langs alle kanten de vlucht; wellicht zijn sommigen door burgers opgenomen, of hebben zij gedurende de duisternis een schuilplaats kunnen vinden, doch de meesten zullen wel geheel onbekend zijn in de stad, en wat moet van haar worden, wanneer de dag aangebroken is!'

Die noodlottige tijdingen maakten een diepen indruk op de aanwezigen, men kon Agnes luid hooren snikken, doch niemand sprak een woord meer. Het scheen den ouden priester moeite te kosten zijne gemoedsbeweging te verbergen; hij liep eenige malen heen en weêr en verliet eindelijk het vertrek.

Zoodra de deur achter hem dicht gevallen was, stond De Gruijter, die zich al dien tijd onrustig op zijn stoel heen en weêr bewogen had, op en zeide gejaagd, ofschoon slechts hafluid:

'Agnes, ik moet u een geheim meêdeelen.'

'Hemel, gij doet mij ontstellen,' riep het meisje.

De hopman legde den vinger op den mond.

'Sst! de pastoor mag er niets van weten,' hernam hij, 'maar ik zie mij genoodzaakt, onmiddellijk naar huis terug te keeren.'

'En ik?' vroeg het meisje.

'Kan de juffer hier nog eenige dagen blijven?' vroeg hij aan de oude dame.

'Zoolang zij verkiest,' klonk het antwoord.

'Welnu dan, luister, want de pastoor kan elk oogenblik terugkeeren,' vervolgde hij, zich weder tot Agnes wendende. 'Een uur geleden, hield ik mij eenige oogenblikken achter een vernield altaar verborgen, om niet door Willem Michielsz., die daar met nog eenige van die bandieten uit miskelken wijn slurpte, gezien te worden, en toen was ik getuige van een gesprek, waaruit bleek, dat men ook een aanslag op Den Bosch in 't oog heeft.'

'Mijn God, hoe kunt Gij dit alles gedoogen!' riep het meisje.

'Luister,' hernam de hopman, steeds sneller sprekende. 'Men maakte de afspraak, om den volgenden dag op de omliggende dorpen dezelfde verwoesting aan te richten, doch Willem Michielsz. zeide, dat hij daar geen deel aan kon nemen, vermits het consistorie hem belast had met een boodschap aan de advocaten Everzwijn en Agylaeus, die slechts op de tijding wachtten van 't geen te Antwerpen gedaan was, om ook daar hetzelfde werk te kunnen beginnen.'

Agnes hief van verbazing de handen ten hemel.

'Oom, oom, wat zijt gij diep gezonken!' kermde zij.

'Uw oom is een groote schurk, dat wist ik reeds lang,' herman de hopman, en 't was toen of zijne oogen vonken schoten. 'Doch laat ons geen tijd verliezen. Als de

pastoor terugkomt, zal ik hem zeggen, dat wij vooralsnog niet aan vertrekken kunnen denken. Gij kent hem en weet, dat hij voor niets terugdeinst, en daar uw oom en ook de schout op hem verbitterd zijn, bestaat er dubbel gevaar, waaraan ik hem niet mag en niet wil blootstellen. Ik heb reeds een paard besteld en vertrek naar huis, zoodra de dag geheel aangebroken is, want wie weet welke vreeselijke tooneelen daar voorbereid worden.'

'Maar bestaat voor u niet evenveel gevaar? Hebt gij niet veel meer van oom en den schout te vreezen dan de pastoor?' vroeg Agnes met deelneming, en er blonken tranen in hare oogen.

'Ik dank u voor die vraag,' antwoordde de hopman met warmte, terwijl hij haar de hand drukte, 'zij is voor mij een bewijs van belangstelling, die ik hoog waardeer. God alleen weet wat ons te wachten staat; ik zal mijn plicht doen, doch niet vergeten, dat mijn leven niet alleen voor mij waarde heeft.'

Het meisje sloeg even de oogen neder en vroeg toen welke reden de hopman voor zijn onverwacht vertrek bij den pastoor zou aanvoeren, hij kon daarop echter geen antwoord geven, dewijl de priester weder binnentrad.

'Ik vertel daar juist,' sprak hij, zich tot den pastoor wendende, 'dat in de herberg, waar ik een verblijf heb gevonden, een brief is aangekomen, waaruit blijkt dat ik, wegens dringende zaken, oogenblikkelijk te huis word verwacht,'

De pastoor dacht er gelukkig niet aan, dat men in Den Bosch onmogelijk kon weten waar de hopman zich ophield, doch hij vroeg of het niet beter zou zijn, dat zij nu gezamenlijk vertrokken.

'Onmogelijk!' antwoordde De Gruijter, 'want het gespuis trekt bij gansche scharen naar buiten, de weg is niet veilig meer, althans niet voor een wagen. Ik heb daarom dan ook maar besloten terstond te paard te vertrekken, dewijl ik later ook daarin wellicht zou worden verhinderd. Over een paar dagen zal ik u door een vertrouwd persoon tijding zenden, tenzij ik persoonlijk mocht kunnen komen.'

De pastoor maakte nog eenige bedenkingen, vooral ten opzichte van de voorzichtigheid, die De Gruijter tegenover Agylaeus en den schout in acht moest nemen. De hopman stelde hem gerust, wisselde in stilte nog eenige woorden met Agnes en verliet toen het huis.

Sedert onze vrienden 's Hertogenbosch verlaten hadden, waren ook daar tooneelen voorgevallen, die bewezen dat de toestand steeds hachelijker werd. De graspreeken waren in den laatsten tijd tot schier onder de muren der stad gehouden, het consistorie werd met elken dag stouter, vooral door het bewustzijn, dat het steun vond bij de meerderheid der schutterijen. Toen nu een weigerend antwoord werd gegeven op het verzoek, om ongehinderd binnen de stad te mogen preeken, voerde men, met verkrachting van alle gezag, den predikant Van Diest met veel praalvertoon door de straten. Hij trok met een geleide van meer dan vijftig personen, gewapend met stokken, zwaarden, lange vuurroeren en pistolen, de St.-Janspoort binnen, en werd dwars door de stad heen geleid tot aan de Vughterpoort, waar zijne lijfwacht hare roeren en pistolen in de lucht afschoot. De goedgezinden waren diep verontwaardigd over deze openlijke bedreiging, waartegen de overheid zich lijdelijk gedroeg. Door den schout was wel het openbaar prediken belet, doch had hij overigens ook nog gezag willen uitoefenen, het zou te laat geweest zijn. Zijne dubbelzinnige houding en toegevendheid hadden hem tot een werktuig der samenzweerders gemaakt: hij moest nu, zijns ondanks, medewerken tot verderf der stad. Den 21 augustus bevonden zich reeds vier predikanten binnen de veste, en de leden van het consistorie zeiden ongestraft, dat zij zich de kerken, die men hen weigerde, wel zouden weten te verschaffen. Den volgenden dag zou het afschuwelijke drama een aanvang nemen.

(Wordt vervolgd.)

De oude vrouw.

Hier zit ik aan de voordeur;
Wat doet de zon mij goed!
Al ben ik oud van jaren,
Toch ben ik jong van moed.

Ik zie de wolkjes gloeien,
En 't zonnetje ondergaan;
Ik hoor het zingen, springen
Daar bij de lindelaan.

Aan 't einde van den straatweg
Daar zit een stokoud man,

Die schouwt als ik van verre,
Dat jonge leven ân;

Gedenkt als ik met weemoed
De dagen onzer jeugd:
Toen zongen en toen sprongen
Wij meê in eer en deugd.

Wij waren dikwijls samen,
Wij pasten bij elkaar.
‘Wat zijn dat knappe kindren!’
Dat zeiden ze allegaar.

Wij hebben in geen jaren
Elkander meer ontmoet:
Wij beiden zijn versleten
En gaan niet meer te voet.

Maar eens ter halverwege
Ontmoeten wij elkaar,
Dan worden wij gedragen,
Gedragen op een baar.

Daar ginder op het kerkhof,
Daar bij de lindelaan.
Daar treffen wij, als 't God blieft,
Elkander weder aan.

Het klokje van het hart.

Wat of dat wel beteeknen mag?
Uw hartje tikt den ganschen dag,
Uw hartje tikt den ganschen nacht,
Dan tikt het hard, dan tikt het zacht;
Dat wonder tikken staat nooit stil.
Kind, weet ge wat dit zeggen wil?

Een klokjen is 't, mijn lieveling,
Dat Onze-Lieve-Heer daar hing
Aan d'ingang van dat kleine hart.
Daar belt Hij zelf, nu zacht dan hard
En staat al wachtend buiten stil
Of zich uw hart Hem oopnen wil.
Hij belt steeds harder tinglingtin
Totdat gij roept: ‘Treed in, treed in!’

Mijn kind, daar komt een oogenblik
Dan slaat uw hart voor 't laatst tik-tik.
Heeft het dien laatsten tik gedaan,
Dan klopt het bij den hemel aan
En staat al wachtend buiten stil,
Of zich de hemel oopnen wil.
Het belt steeds harder tinglingtin
Totdat men roept: ‘Treed in, treed in!’

Dan hoort ge, kind, uit Jesus' mond:
‘Daar ik uw hart steeds open vond,
Geschiede ook u op d'eigen wijs:

Treed binnen in mijn Paradijs!'

Germania's
B. v. MEURS.

De Fransche omwenteling.

XII.

De vlucht, die eerst was vastgesteld op den 19 juni te zullen plaats hebben, werd om redenen, die ons aan den ernst van het voornemen zouden doen twijfelen, tot den 20 verschoven. Het woelig Parijs begon langzamerhand stiller te worden; de rijtuigen hielden op langs de leege straten te ratelen, de nacht breidde zijne schaduwen uit over de reusachtige stad. Deze nacht zou gedenkwaardig blijven in de fransche geschiedenis en het is daarom, dat wij er een oogenblik bij stil staan. Van al de honderdduizenden, die zich gereed maakten om de zorgen en de driften voor eenige uren te vergeten, vermoedde er geen een, de personen natuurlijk uitgezonderd, die in het geheim betrokken waren, dat den volgenden morgen Parijs geen koning meer zou hebben. Van het plan, dat door middel van gedienstige geesten tusschen de Tuilerieën en het hoofdkwartier van Bouillé was opgemaakt, was niets anders uitgelekt dan eenige losse geruchten, welke echter echter niemand geloofde, omdat er in den laatsten tijd zoovele van deze geruchten geloopen hadden, die later bleken niets dan verzinsels te zijn.

De klok van de Notre-Dame sloeg elf uur; de sterren, die boven aan het firmament glinsterden, zorgden er voor dat de straten van Parijs licht hadden; toch was het niet raadzaam op dit uur alle straten en wijken te passeeren. Een wandelaar, die zich op straat mocht wagen en in de buurt van het Carrousel rondwandelde, zou daar een rijtuig hebben opgemerkt, dat met den koetsier op den bok op wie weet welke geheimzinnige vracht wachtte. Wanneer hij een oog in het zeil gehouden had, zoude hij van den kant der Tuilerieën donkere gestalten hebben zien voortsluipen. Men kon wel bespeuren, dat zij wenschten niet opgemerkt te worden. De koetsier stijgt van den bok en laat onmiddellijk de trede neêr. Reeds hebben Lodewijk XVI, koning van Frankrijk, prinses Elisabeth, zijne zuster, de dauphin en de dauphine met hunne gouvernante, madame Tourzel, plaats in het rijtuig genomen. Ook de koningin is onderweg, reeds is zij de achterpoort der Tuilerieën uit en wil de haar aangewezen straat inslaan, wanneer zij plotseling het ratelen van een rijtuig achter zich verneemt. Het is het rijtuig van Lafayette, die voorgelicht door fakkeldragers, van zijne ronde op de Tuilerieën huiswaarts keert. De arme Antoinette weet van schrik en ontsteltenis niet wat te doen; de koningin van Frankrijk wist den weg in de fransche hoofdstad evenmin als de vreemdeling, die haar voor het eerst bezoekt. Ook haar geleider is even onkundig als zij. Zij vluchten in een zijstraat, die hen weêr in een andere straat voert, en zoo zijn zij op het punt van te verdwalen in den onmetelijken doolhof. Maar God dank, ginds zien zij eene donkere schaduw, de schaduw van een rijtuig tegen den muur afsteken. Zij zijn gered, behouden. Het geluk wil in het begin de vluchtelingen toelachen, om hen later zooveel te zekerder in het ongeluk te storten.

Het gezelschap is eindelijk voltallig en graaf Fersen, die voor koetsier speelt, kan de zweep over de paarden leggen. Het gezelschap heeft een pas en reist onder den naam van de barones Korf. Madame Tourzel, de gouvernante der twee koningskinderen, fungeert als zoodanig. De koningin en prinses Elisabeth zijn

gezelschapsdames; ook de koning behoort tot het dienstpersoneel. Buiten de stad wachten de twee berlines; binnen de stad moet men zich met een huurkoets tevreden stellen. Maar reeds dreunen de Parijsche straatkeien onder het ratelen van het rijtuig en graaf Fersen, de geïmproviseerde koetsier, spaart de paarden niet. Het ratelt straat in straat uit in de richting van de poort St.-Martin; hier en daar bemerkt men aan de ramen nog licht, misschien ziekenkamers, waar met den dood geworsteld wordt, of woonkamers, waar het licht op pasgeborenen schijnt, misschien ook studeerkamers, waar men bezig is de redevoeringen op te stellen, die morgen in de Nationale Vergadering uitgesproken zullen worden. Maar dergelijke fantasiën zijn goed voor nachtelijke zwervers, die half droomend, half wakend door de straten wandelen; het gezelschap, dat snel de eene straat uit en de andere in wordt gevoerd, heeft genoeg aan de wezenlijkheid te denken. Het koningschap van Frankrijk is op de vlucht, gezeten in een huurrijtuig. Karel I van Engeland werd in een huurrijtuig naar het schavot gebracht, en het fransche koningschap mag zich nog gelukkig noemen, dat het in een huurrijtuig niet den dood, den ondergang, maar het behoud en de verlossing tegensnelt. Toch heeft zich een donkere gestalte achter op het rijtuig geplaatst, een gestalte, die achter den ruiter op het peerd nederzit, die met ons aan boord gaat van het schip waarmeê wij de reis ondernamen en die 's avonds, als wij ons ter ruste begeven, aan ons hoofdkussen de wacht houdt. Niet de zorgen alleen maar ook de dood stapt ons op de hielen, en Lodewijk XVI mag van een hersteld koningschap droomen, ook over het huurrijtuig werpt de dood zijn donkere schaduw. Niemand van het gezelschap zal hem ontsnappen, maar voor de meesten heeft hij de kist reeds gereed, en in de raadsbesluiten der Voorzienigheid stond het vastgesteld, dat het fransche koningschap zijn hoofd op het schavot zoude verliezen. Parijs mag gerust slapen, droomen; de ongelukkige offers, die daar thans met een kloppend hart elkaar aanstaren, in elkanders oogen troost en opbeuring zoeken, en van den dag van morgen alles hopen, zullen toch hun ondergang niet ontkomen.

De koning kan een laatsten blik werpen op de slapende stad, die hem zooveel vernedering en krenking heeft aangedaan en zich verlicht gevoelen, want het oude Lutetia hebben zij, den Hemel zij dank, reeds achter den rug, en voor hen breidt zich de vrije natuur uit, opent zich het verschiet van vriendelijke dorpen, uitgestrekte bosschen, vruchtbare akkers en rijke hoeven, dat het gevoel der vrijheid, hetwelk de vluchtelingen thans bezielt, tot een hemelsch genot maakt. Reeds hebben zij van rijtuig veranderd en voelen zij zich behaaglijker in

de ruime berlines, die in de richting van Montmirail-Chalons rijden. Graaf Fersen heeft hen verlaten om een anderen weg in te slaan, waar hij Monsieur, den broeder des konings, den graaf van Artois zal treffen, die het zekere voor het onzekere kiezende, evenals zijn koninklijke broeder de vlucht heeft genomen, maar in meer noordelijke richting over Valencijn, waar hij de belgische grenzen zal trachten te bereiken en ook wezenlijk bereikt, gelukkiger dan de twee berlines, die onder een ongelukkig gesternte op reis zijn gegaan.

RUSSISCHE SOLDATEN OP POST BIJ ADRIANOPEL.

Te Montmirail heeft eene der berlines het ongeluk een as te breken en maakt een oponthoud noodig van twee uren, die bij den toestand der vluchtelingen als jaren tellen. Maar het gevoel der vrijheid, welke zij reeds bezitten, maakt hen onvoorzichtig, doet hen met den tijd rondspringen, als had hij geen waarde, en toch is het de spoed alleen die hen kan redden. Maar alles schijnt samen te spannen om de vlucht op te houden. De kapitein de Choiseul wacht uren lang met zijne huzaren te Chalons op koning Lodewijk, die niet komt. Het landvolk oogt nieuwsgierig de rijtuigen na, en begint kwaad vermoeden te krijgen, al neemt de achterdocht juist geen tastbaren vorm aan.

Ondertusschen is de dag van den 21 juni voor Parijs aangebroken en ternauwernood hebben hare burgers zich den slaap uit de oogen gewischt, of de mare verspreidt zich van straat tot straat: de koning is gevlucht. Deze verschrikkelijke tijding brengt de geheele stad op de been, en nauwelijks is een uur verloopen of Parijs gelijkt een bieënkorf; hare straten loopen leeg en overal hebben samenscholingen plaats, om het groote nieuws te bespreken. Aan de Nationale Vergadering is op het hooren van de onverwachte tijding, de schrik in het hart geslagen, maar toch slechts een oogenblik; spoedig hervat zij hare kalmte en neemt maatregelen om de orde en rust

te handhaven. Zij verklaart zich permanent en beraadslaagt wat haar in dezen stand van zaken te doen staat. De koning heeft het zegel des rijks achtergelaten en een aktestuk, waarin hij de redenen verklaart van zijne vlucht en alle besluiten en wetten herroept, welker onderteekening hem is afgedwongen. Geheel Parijs staat als ter neêr geslagen en bepeinst hoe het zonder koningschap kan leven. Het was op dezen dag, dat het beeld der republiek zich het eerst aan sommige oogen vertoonde; het volk moest nog geleerd worden wat republiek was, en zelfs Robespierre hield zich onnoozel, vragende wat de republiek toch eigenlijk was.

Het was vooral in den kring van madame Roland, waar de geavanceerden der revolutionairen bijeenkwamen, dat het denkbeeld der republiek ernstig ter sprake werd gebracht, terwijl het door Gregoire, Pétion, Buzot, Vadier, Putraint en Hébrand, waar ook Robespierre zich bij aansloot, spoedig in de Kamer gebracht werd. Men kan zeggen dat de twee of drie dagen, dat Parijs zonder koning was, den eersten ernstigen stoot aan de republiek gegeven hebben. Het volk begon de beteekenis van republiek als een afwezig zijn des konings op te vatten, terwijl anderen, die het reeds voor dien tijd wisten, ziende dat de staat ook zonder een koning eenige dagen kon bestuurd worden, zonder dat zijne inrichting in elkaar viel, de republiek als eene staatkundige overtuiging gingen aankleven. Het nagelaten stuk, waarin de voortvluchtige koning zijne grieven had uiteen gezet, verwekte bij het opgeruide volk eene grenzelooze verbittering, die nog werd aangewakkerd door de straatredenaars en door bladen, zooals onder ander de *Volksvriend* van Marat. Er openbaarde zich een zelfde geest, als die het Bastille had doen vallen en het parijze gemeen naar Versailles gedreven had; gelukkig echter dat het voorwerp van hun haat afwezig was en dat de Tuilerieën uitgestorven waren. Anders had dit gebouw, een monument van Frankrijks geschiedenis en Frankrijks koningschap, waarschijnlijk reeds toen het lot ondergaan, wat een petroleum-regeering van later dagteekening het moest toekennen. Iedereen te Parijs moest natuurlijk vreezen, dat deze vlucht des konings met buitenlandsche plannen in verband stond, en in de verbeelding zag men reeds de legerbenden van het verbonden Europa naar de hoofdstad van Frankrijk oprukken, om aldaar met geweld de oude orde van zaken te herstellen. Met dat al bleef het een pijnlijke toestand, daar men niet wist welke maatregelen te nemen. Aan alle grensplaatsen werd onmiddellijk het bevel afgevaardigd om niemand te laten passeeren en overal op zijne hoede te zijn. Wat het buitenland betreft dat, naar de best ingelichten meenden, de hand in deze vlucht moest hebben, besloot men tot vredelievende verklaringen.

Ondertusschen zette de ongelukkige koning zijn rampzaligen tocht naar het zuidoosten des lands verder voort; hoe dichter hij het doel zijner bestemming meende te naderen, hoe vrijer hij meende te zijn. En toch was het in deze streken des lands meer dan ergens zaak om op zijn hoede te zijn, en het geheim zooveel mogelijk te bewaren. Het doortrekken en de beweging der verschillende posten, door Bouillé uitgezet om aan de vlucht des konings de behulpzame hand te bieden, had reeds wantrouwen en argwaan opgewekt; in de provincie wist men evengoed als te Parijs, dat de koning niet op zijn gemak was en naar iedere gelegenheid omzag, om zich van de Nationale Vergadering en zijn eigen volk te verlossen. Geruchten van plannen dienaangaande waren ook hier doorgedrongen, en waar men iets ongewoons zag, bracht men dit natuurlijk onmiddellijk hiermede in verband.

De vluchtelingen waren reeds te Menehould aangekomen, hier wachtte eene afdeeling van 200 dragonders, door Bouillé gezonden, de aankomst des konings; Lodewijk meende zijn incognito zoo streng niet meer te behoeven te bewaren, en

beging de onvoorzichtigheid zich in het openbaar te vertoonen. Drouet, herbergier dier plaats, den koning ziende, begon zich plotseling iets te herinneren, en een assignaat voor den dag halend waarop de beeltenis des konings stond, zag hij een sprekende gelijkenis tusschen den reiziger der berline en het beeld des konings. Reeds te Chalons was de koning herkend geworden door den postmeester dier plaats, die echter als goedgezinde een oog had toegehouden. Maar dat was hier het geval niet.

Drouet heette zich patriot en de waarheid van zijn vermoeden gebleken zijnde, nam hij onmiddellijk zijn besluit. Maar reeds zetten zich de berlines weêr in beweging. De bevelvoerende officier van het eskadron, die eveneens den koning herkend had, maar met het oog op den geest van de bevolking der plaats, de voorzichtigheid meende in acht te moeten nemen, beval zijne manschappen op te zitten; dezen weigerden echter, als nog te zeer vermoeid zijnde; hiertegen viel niets in te brengen en hij moest dus geduld hebben, tot het den ruiters gelegen kwam in den zadel te stijgen; zoover was het reeds met de tucht in het fransche leger gekomen. Drouet had intusschen niet stil gezeten; al was het ook te laat om de rijtuigen nog op te houden, moest men toch zorgen dat hun vracht in de eerstkomende plaats gevisiteerd werd. Varennes was de eerste pleisterplaats, daarheen dus op weg om de bevolking te waarschuwen. Drouet en nog andere patriotten waren reeds te paard gestegen om de patriotten van Varennes het nieuws te brengen, dat het reisgezelschap der berlines de koninklijke familie was.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 24]

Eerbied voor de gewonden!
Naar Edouard Detaille.

De schilderij van Edouard Detaille heeft op de parijzer schilderijen-tentoonstelling van 1877 zeer de aandacht getrokken: zoowel het onderwerp als de uitvoering moesten eene natie als de fransche aantrekken. Het kan een overwinnaar niet anders dan tot eer verstrekken, wanneer hij heldenmoed en ongeluk in zijn overwonnene eerbiedigt en hem met die onderscheiding behandelt, welke zijn toestand vordert. Detaille is een Franschman, hij moest de fransche natie dus wel als overwinnaar teekenen, terwijl hij de gewonden de uniform van hun vijanden, de Pruisen, aantrok. De dubbele uitlegging, welke aan dit doek te geven is: eene voorstelling van de edelmoedigheid der Franschen na eene overwinning, of de hoop dat zij eens die rol tegenover Pruisen zullen spelen hebben het veel bijval verschaft, doch niet minder mag het penseel geroemd worden, dat deze schets op het doek bracht.

EERBIED VOOR DE GEWONDEN! NAAR EDOUARD DETAILLE.

De groepeering zoowel als de houding der figuren is zoo natuurlijk en vol leven, dat men, na eene lange beschouwing, den vasten stap der gevangenen op den grond meent te vernemen. Ook alle onderdeelen mogen voortreffelijk heeten, terwijl het contrast tusschen de gezichten der Franschen en Pruisen zoo sterk in het oog valt, dat de schilderij geen onderschrift behoeft om begrepen te worden.

De vischvangst,
Naar eene schilderij van Ulysse Bertin.

De fransche schilder Bertin heeft ons in de *Vischvangst* een lief tafereeltje gegeven van de normandische kusten. Nergens zagen wij ooit de poëzie en de werkelijkheid op zulk eene aangename wijze dooreengemengeld. De visschersvrouw, die aan den voorsteven van het schip zit en hare vangst ophaalt, is tot in de minste bijzonderheden een normandische visschersvrouw, met de kenmerkende harde gelaatstrekken en de eenvoudige, doch schilderachtige kleeding der kustdorpen. De omgeving echter, het gezicht

op de zee, de kleine jongen die haar helpt en zelfs de houding en de trekken der vrouw, dit alles geeft aan het schilderstuk zulk een poëtische kleur, dat men geen fijn kenner behoeft te zijn, om in Bertin een kunstenaar van den eersten rang te zien.

Eugène Smits.

Eugène Smits, de man die zooveel bijbracht om de nijverheid in het waalsch gedeelte van België te doen bloeien, was geboren te Quiévrain, den 20 juni 1821. Na het lagere en middelbare onderwijs te hebben genoten, woonde hij, aan de hoogeschool van Luik, de lessen in de School der Mijnen bij en erlangde het diploma van ingenieur.

In 1846 trad hij in de naamlooze maatschappij van Marcinelle en Couillet, en reeds in l852, dank aan zijne grondige kennissen welke hij aan den dag legde, was hij als *directeur-gérant* werkzaam. In 1866 versmolten zich deze maatschappijen met die van Chatelineau, en de heer Smits stond alzoo aan het hoofd van een der machtigste genootschappen des lands.

Niettegenstaande zijne veelvuldige bezigheden bekleedde hij de functiën van onder-consul van Turkije, van voorzitter der vereeniging der *maîtres de forges*, van administrateur van verschillende geldelijke en koolmijnmaatschappijen, schreef in verschillende tijdschriften en deed zeer nuttige uitvindingen.

Bij die koortsige werkdadigheid wijdde de heer Smits zich ieverig aan de verbetering van het lot des werkmans: hij stichtte werkmanshuizen, scholen, gasthuizen, spaarkassen, teeken-, muziek- en ambachtsscholen, enz.

Een der instellingen welke den heer Smits het meeste tot eer strekt, is het stichten der huishoudelijke school, waar de beide geslachten opgekweekt worden om zoo wel spaarzame huisvaders, als spaarzame huisvrouwen te worden.

Algemeen in de landstreek waar hij werkzaam was, geacht en bemind, stierf die verdienstelijke man te Couillet den 4 december 1877.

Het meer Rotomahana op Nieuw-Zeeland.

Het jongste der vijf werelddeelen biedt nog altijd veel natuurtafereelen aan, welke aan de beroemdste natuuronderzoekers en wereldreizigers geheel vreemd zijn. Warme bronnen zijn voor ons niets nieuws meer, evenmin als plaatsen, waar het water in dampende stralen uit den grond opschiet, doch warme meren durven wij gerust onder de natuurverschijnselen rangschikken, welke tot heden niet algemeen bekend waren.

Het meer Rotomahana op Nieuw-Zeeland bevat namelijk warm water, dat op enkele plaatsen zulk eene hooge temperatuur heeft, dat men er den vinger niet kan inhouden. Zooals men op onze gravure ziet, stroomt het water langs eene trapvormige helling van de bergen naar beneden, en dit wel met zooveel snelheid, dat het onderweg weinig van zijne warmte verliest.

Over het algemeen is het water lauw en dampt slechts weinig, doch tot aan de bron opklimmende neemt het in warmte toe, en aan den eersten waterval zijn de waterdampen zoo bezwangerd met zwavel, dat de kleine vogeltjes, die er over heen vliegen, bedwelmd in den vloed vallen, en van daar naar het meer vlottende, eene gewenschte prooi worden van de wilde zwanen, welke er in menigte zwemmen. Het wekt ieders verwondering, dat deze dieren in water van zulk een hooge temperatuur

het leven kunnen behouden, doch niet minder opmerkelijk wordt daardoor de streek waarvan wij spreken.

In den laatsten tijd is men begonnen groote wegen naar dit meer te leggen, dewijl men aan het warme water eene groote genezende kracht toeschrijft.

De nagels van de vingers bij de Chineezen, Annamieten en Siameezen.

De nagels, welke bij de dieren zulke vreesselijke wapens zijn, en waarmeê zij hun vijanden zulke diepe slagen kunnen toebrengen, zijn bij de menschen al zeer weinig geschikt, om zich te verdedigen of iemand aan te vallen. Zij dienen hen uitsluitend tot bescherming van andere organen, want groeien de nagels over de vingers heen tot eene groote lengte, dan heeft de mensch er meer last dan voordeelen van. Iets anders is het, wanneer men de nagels een klein beetje over de vingertoppen heen laat groeien. Hun vrij uiteinde is dan zeer geschikt, om met gemak zekere kleine voorwerpen op te nemen, zoodat zij alsdan zeer veel bijdragen tot hetgeen men de handigheid van den mensch noemt.

De beschaafde mensch laat de nagels daarom niet langer groeien, dan hij tot zijn gemak behoeft, terwijl ook de geheel onbeschaafde, bij gebrek van eenig snijdend voorwerp, ze afbijt of breekt, opdat hij er geen last van zou hebben. Alleen enkele halfbeschaafde stammen van het Oosten, die de dwaasste modes zeer naar hun smaak vinden, laten hunne nagels den vrijen groei en doen al het mogelijke om dien te bevorderen.

Door die buitensporige lengte der nagels wordt natuurlijk alle handenarbeid onmogelijk, en niet oneigenaardig schijnt het alsof men het zich in het oosten tot eene eer aanrekent die belachelijke teekenen te dragen, welke tot eene voortdurende werkeloosheid veroordeelt.

De gewoonte om zeer lange nagels te dragen is vooral in zwang in Indo-China, Siam, Annam en Cochin-China. Het is daar geen zeldzaamheid een groot heer te ontmoeten met nagels van 7 of 8 duim aan de vingers, die den vreemdeling in verwondering brengen door hunne zonderlinge en mismaakte vormen.

Een photograaf van Saigoen heeft onlangs aan een fransch tijdschrift de twee photographieën der handen van zulk een heer gezonden welke wij hier achter weêrgeven. De eerste dezer is gewapend met nagels die niet minder dan tien à twaalf duim lang zijn, en welke, hoe verder zij van de vingers verwijderd zijn, zich krommen en buigen en daardoor werkelijk op klauwen gelijken.

De nagel van den duim buigt zich op eenige duimen afstands van den top als eene spiraal. De wijsvinger alleen is voorzien van een korten nagel, opdat de hand, waaraan die zonderlinge sieraden staan, niet geheel en al veroordeeld is om onbruikbaar te blijven.

Aan de tweede hand is de nagel van denzelfden vinger langer, terwijl ook de andere nagels buitengewoon ontwikkeld zijn. De spiraal van den duim is tweemaal langer dan die van de eerste hand, terwijl ook de nagels der vingers bijna veertien duimen meten.

Het spreekt vanzelf dat het bewaren van zulke nagels den eigenaar meer hoofdbrekens veroorzaakt, dan het bewaken zijner schatten, ja hem zelfs eene marteling zijn zoolang hij leeft. Voortdurend toch moet hij er het oog op houden, dat de pronkstukken ongeschonden blijven, waartoe hij zijne handen altijd in zekere positie moet houden.

Al zijne bewegingen moeten goed doordacht en berekend worden, en niet het minste wordt hij belemmerd in het nemen van zijn voedsel, hetwelk geene kleine pijn is, als men weet, dat de Indo-Chineesche grooten bekend zijn als buitengewone smulbroers.

Om gedurende den nacht veilig te kunnen slapen, worden de nagels in groote kokers gesloten, welke alle beweging onmogelijk maken en den gemartelden eigenaar noodzaken, om altijd in dezelfde houding te blijven liggen.

En toch, in weerwil van al die ongemakken, zou zoo een heer niet gaarne afstand doen van zijne nagels, daar hij met het verlies daarvan niet alleen zijne eer, maar ook zijn adel zou prijs geven, zonder welke een dandy uit Cochin-China niet leven kan.

De katholieke missionnarissen vinden in de bezitters van zulke misvormde nagels zeer hevige tegenstanders, daar de leer der liefde, welke tevens den eenvoud en de arbeidzaamheid preêkt, eene veroordeeling is van deze buitensporigheid. De adellijke nagelbezitters vergenoegen zich daarom niet alleen om de missionarissen verdacht te maken, doch doen al het mogelijke om hen uit het land te verdrijven, wat hun, jammer genoeg, meermalen gelukt is.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Vervolg.) X.

In den morgen van den 22 augustus ontving de schout van 's-Hertogenbosch een ongeteekend schrijven, waarin hem bericht werd, dat te Antwerpen alle kerken en kloosters door de beeldstormers verwoest waren en men elk oogenblik kon verwachten, dat ook daar een aanslag van dien aard zou plaats hebben. Hij werd daarom dringend verzocht onverwijld de noodige maatregelen tot bescherming der heiligdommen te nemen en de hoofden der beweging, waarvan er eenige genoemd werden, geen oogenblik uit het oog te verliezen.

De schout las met verwondering het briefje, keerde het meermalen om, ten einde naar een herkenningsteeken te zoeken en haalde toen de schouders op. Hij wist wel, dat de gisting elken dag meer en meer toegenomen was, doch kon niet gelooven dat zij zulke groote afmetingen zou gaan aannemen. Hij had reeds meermalen een naamlooze waarschuwing ontvangen en beschouwde zich als het slachtoffer eener mystificatie. Indien te Antwerpen zulk eene verwoesting had plaats gegrepen, kon hij daarvan niet onkundig zijn. Men was ontevreden over hem, dat wist hij, en nu geloofde hij, dat zijne vijanden hem in ongelegenheid wilden brengen door het nemen van maatregelen, die de opschudding slechts konden vergrooten.

Een half uur later verscheen Jan van Lijbergen, een der fabriekmeesters van de kathedraal bij hem. Deze was ook gewaarschuwd en daarbij verzocht, de hoofden der gilden zonder verwijl van het gevaar in te lichten, ten einde zij intijds de kostbaarheden uit de St.-Janskerk zouden kunnen bergen[1], daar het te Antwerpen gebleken was, dat men zich het eerst van die voorwerpen meester maakte.

'En hebt gij aan dat verzoek gevolg gegeven?' vroeg de schout.

(1) Van de drie en vijftig altaren, welke zich in de kathedraal bevonden, waren niet minder dan vijf en twintig door de gilden gesticht.

‘Nog niet, heer schout,’ antwoordde Van Lijbergen, ‘ik wilde eerst uw gevoelen daaromtrent hooren.’

‘Zeer goed,’ hernam de schout, ‘want zoodanige voorbarigheid zou zeer nadeelige gevolgen kunnen hebben.’

‘En wat zijt gij voornemens te doen, heer schout?’ vroeg Jan van Lijbergen, die er zeer bezorgd uitzag.

‘Niets,’ klonk het antwoord.

‘Niets?’ herhaalde de fabriekmeester. ‘Maar als de waarschuwing dan eens gegrond was en het gevaar voor de deur stond?’

‘Wees toch verstandig, meester,’ sprak de schout met een soort van minachting. ‘Begrijpt gij dan niet, dat de naamlooze briefschrijver juist door zijne overdrijving zich in de kaart laat zien? Hoe zou iemand hier ter stede bijzonderheden over eene beeldstormerij te Antwerpen kunnen mededeelen, daar zelfs nog geen gerucht van zoodanig feit tot ons doorgedrongen is? Men heeft een sensatie-bericht verzonnen om opschudding in de stad te veroorzaken, en gij hebt zeer verstandig gehandeld door mij daarom te raadplegen, alvorens het verder te verspreiden.’

‘Maar het zou toch zeker niet kwaad zijn,

dat de schutterijen onder de wapens geroepen werden,' bemerkte Lijbergen, die zich over de zorgeloosheid van den schout ergerde. 'Het gerucht liep dezen morgen, dat zich, in weerwil van het streng verbod, reeds vier predikanten hier ophouden, en.....'

'Als dat gerucht ook al waarheid spreekt, meent gij dan dat het lot der vesting van vier menschen afhangt?' hernam de schout. 'Begrijp toch, meester, dat juist het oproepen der schutterijen en andere maatregelen van dien aard aanleiding zouden kunnen geven tot wanordelijkheden. Bij volksbewegingen kan men nooit met te veel voorzichtigheid te werk gaan, want een enkele vonk, ontijdig geworpen, kan de vlam in de brandstoffen doen slaan. Stel u gerust en weêrspreek het dwaze gerucht, indien het hier of daar reeds verspreid mocht zijn.'

Met deze woorden kreeg Van Lijbergen zijn afscheid.

Op denzelfden tijd waren eenige der voornaamste leden van het consistorie 'De boom in het bosch' bij den advocaat Everzwijn bijeen. Men vond er Agylaeus, de beide procureurs Matthys Keyen en Jacob de Witte, den lakenwever Claes de Leeuw, Van Diest en nog een predikant, alsmede een paar voorname leden van het gewandsnijdersgilde. Op het gelaat der meesten was groote bezorgdheid te lezen. Uit de geheime briefwisseling met het centraal-consistorie wisten zij, dat den 18., bij gelegenheid der groote processie te Antwerpen, de bom zou losbarsten, en men had tot op dat oogenblik het bericht nog niet ontvangen, dat tot sein moest dienen voor de beeldstormerij in Den Bosch. Was de aanslag mislukt, dan moest men het ergste vreezen, dewijl de Schelde-stad als het middelpunt der beweging moest worden beschouwd. Daarbij kwam nog, dat de mijn gereed was en men zich niet terug kon trekken zonder groot gevaar te loopen. In een andere kamer bevonden zich de beide smeden Cock Muesel en Ruygvogel, Hans de barbier, de koster der St. Barbara-kapel in de Beursenstraat, Hendrik de schoolmeester en nog een paar betaalde handlangers, die men reeds sinds lang niet slechts tegen zes stuivers daags[(1)] gehuurd had om het gemeen op te winden en bij de befaamde beeldstormerij aan te voeren, maar ook gepaaid met het uitzicht op roof. Moest men hen ook nu weder met beloften afschepen, dan was het te voorzien dat zij tot buitensporigheden zouden overslaan, waarvan men het ergste moest vreezen.

Dergelijke verontrustende gedachten bestormden de samenzweerders, die niet wisten hoe zich uit die netelige omstandigheden te redden, toen Willem Michielsz. aangediend werd. 't Was of allen door een electrieken schok getroffen werden.

'Wat brengt gij voor tijding?' klonk het uit meer dan een mond, toen hij de kamer binnentrad.

Om Willem's lippen vertoonde zich een gemeene lach; hij bezat het bewustzijn, dat hij een groote rol speelde en vroeg op gemeenzamen toon:

'Weet hier nog niemand, dat wij te Antwerpen het varken gewasschen hebben?'

'Is de aanslag gelukt?' vroeg nu Everzwijn.

'Gelukt?' herhaalde Willem........ 'De gansche Santekraam is opgeruimd; in geheel Antwerpen is niets meer van de paperij te vinden; alle altaren zijn vernield, alle beelden omvergehaald en de monniken en nonnen hebben een goed heenkomen moeten zoeken.'

Al de aanwezigen gaven blijken van verbazing en in het eerste oogenblik scheen het meer ontsteltenis dan vreugde te zijn, die zich op hun gelaatstrekken afteekende.

(1) Zes stuivers was in dien tijd lang geen onaanzienlijk dagloon, daar de bouwmeester der kathedraal in het begin der XVIde eeuw slechts drie stuivers daags genoot.

‘Verhaal ons eens uitvoerig hoe alles zich heeft toegedragen,’ sprak eindelijk Everzwijn, rooden Willem een stoel aanbiedende.

‘Daar is geen tijd voor,’ antwoordde Willem. ‘Gij ziet hoe bestoven ik ben. Ik kom regelrecht van Antwerpen met nog een paar brave jongens, die de tijding naar Utrecht, Amsterdam en andere plaatsen moeten overbrengen. Het centraal-consistorie wil, dat onmiddellijk de handen aan het werk geslagen zullen worden, want men moet het ijzer smeden als het heet is. Er was geen tijd om een brief te schrijven, maar het consistorie heeft mij gelast te zeggen, dat hier vandaag nog begonnen moet worden.’

Meer dan een der aanwezigen verbleekte bij die woorden. Al had men ook sinds lang naar die tijding verlangd, toch bracht zij een grooten schok teweeg. Het schuldbesef brandde op hun geweten; zij duizelden, als moordenaars, die het doodend staal opheffen, nu zij de heiligschendende handen naar de heiligdommen moesten uitsteken.

‘Ik had verwacht, dat men hier van pleizier wel een voet hoog zou opspringen,’ hernam Willem minachtend; ‘als er soms zijn, die rouwkoop hebben, dan wil ik alles wel alleen voor mijne rekening nemen.’

‘'t Is goed, 't is goed!’ zei Agylaeus eenigszins verlegen. ‘Hebt gij nog andere bijzonderheden mede te deelen?’

‘Nog een paar,’ antwoordde Willem, die blijkbaar de flesch goed had aangesproken. ‘In de eerste plaats heeft het consistorie bevolen, dat de orgels gespaard moeten worden, alsook de preekstoelen, ten dienste der bedienaren van het gezuiverde evangelie,’ dit zeggende, boog hij spottend voor de predikanten; ‘en ten tweede moet ik u zeggen, dat ik naar wat eten verlang, want mijn maag is even leeg en onttakeld als de Lieve-Vrouwe-kerk van Antwerpen.’

Nadat Willem de kamer had verlaten om in de keuken eenig voedsel te nemen, begonnen de samenzweerders te beraadslagen over 'tgeen hun te doen stond. Men kwam overeen, dat de tijding van de beeldstormerij te Antwerpen als een paniek door de stad zou verspreid worden door de gehuurde handlangers, die tevens het volk moesten opruien en in beweging stellen. De gevolgen daarvan zouden tot leiddraad dienen voor den aanval op de kathedraal van St.-Jan, die het eerst aan de beurt lag. De procureur Keyen nam op zich het sein tot de beeldstormerij te geven, waarvan het beleid werd toevertrouwd aan Claes de Leeuw en zekeren Pieter Leenaerts, terwijl Job van Achelen de beelden zou aanwijzen, welke het eerst omgeworpen moesten worden. Nadat van deze bepalingen kennis was gegeven aan Willem Michielsz., den smid Cock Muesel en de overige betaalde handlangers, verlieten de samenzweerders de woning van den procureur.

Het was intusschen reeds middag geworden, en ofschoon de handlangers van het consistorie nog geen uitvoering aan de bevelen hadden kunnen geven, greep er toch reeds iets buitengewoons in en om de kathedraal plaats, dat velen, die zich daarheen begaven, den angst op het gelaat joeg. Men zag kanunniken, priesters en benificianten naar de kathedraal snellen; zij hadden insgelijks eene waarschuwing ontvangen en gingen nu redden wat hun eigendom en vervoerbaar was. In een oogwenk was als een loopend vuur het gerucht door de stad verspreid, dat een groote bende beeldstormers in aantocht was, welk gerucht eenige oogenblikken later door de handlangers werd bevestigd, met bijvoeging, dat men te Antwerpen al de kerken en kloosters verwoest en de monniken en nonnen om het leven gebracht had.

Jan van Lijbergen, die zich al dien tijd vol onrust in de nabijheid der kathedraal bewogen had, zag in deze noodlottige tijding de bevestiging der waarschuwing en spoedde zich in allerijl naar het stadhuis, om den schout te spreken.

‘Hé, meester Lijbergen, waar gaat gij heen?’ riep de hopman De Gruijter hem op de markt toe.

‘Naar den schout!’ klonk het antwoord, en de fabriekmeester wilde zijn weg vervolgen.

‘Luister eens, meester,’ hernam De Gruijter, ‘hebt gij gevolg gegeven aan de waarschuwing, die gij een paar uur geleden ontvingt?’

Van Lijbergen zette groote oogen op.

‘Was dat briefje van u?’ vroeg hij.

‘Ja,’ sprak De Gruijter... Hebt gij de dekens der gilden gewaarschuwd?’

‘Neen, ik meende eerst den schout te moeten raadplegen.’

‘En?’ vroeg De Gruijter gejaagd.

‘Hij geloofde, dat het bericht slechts verzonnen was om sensatie te verwekken, en achtte het de moeite niet waard er eenige waarde aan te hechten.’

‘De schout is een slaapmuts of een ellendeling!’ sprak de hopman verontwaardigd. ‘Hij was de eerste, die een waarschuwing van mij ontving en had ten minste op zijn hoede moeten zijn.’

‘Maar is het dan waar, dat Antwerpen........’

‘Helaas, ja!’ hernam De Gruijter, den fabriekmeester in de rede vallende. ‘Kom, ik ga met u naar het stadhuis en dan zullen wij eens zien of de schout nog zal twijfelen.’

Zij snelden nu te zamen naar het raadhuis.

‘Wat is er van uw verlangen?’ vroeg de schout, toen beide jonge mannen bij hem toegelaten waren.

‘Ik kom u in mijne hoedanigheid van hopman der schutters vragen, of het niet meer dan noodig is, dat onze manschappen onder de wapens worden geroepen?’

De schout gevoelde zich niet op zijn gemak tegenover De Gruijter, doch trachtte zijne verlegenheid achter zeker vertoon van gezag te verbergen.

‘In uwe hoedanigheid van hopman zult gij mijne bevelen moeten afwachten, De Gruijter,’ sprak hij; ‘ik verwacht van niemand aanmerkingen, waar het de uitoefening van mijn ambt geldt.’

‘Gelooft gij dan nog niet, dat de kerken groot gevaar loopen, heer schout?’ vroeg de hopman, die moeite moest doen om zich te bedwingen.

‘En gelooft *gij* ook al aan het gerucht, sinds een paar minuten verspreid, dat een bende beeldstormers tegen onze stad in aantocht zou zijn?’ was de wedervraag van den schout.

‘Daar weet ik niets van,’ hernam De Gruijter, ‘maar ik weet des te beter, dat te Antwerpen de gruwelijkste heiligschennis gepleegd is, dat daar alle kerken en kloosters verwoest zijn en heb u dezen morgen in tijds kennis gegeven van 'tgeen ons nu hier te wachten staat.’

‘Hoe, gij?...... En gij durft u nog beroepen op een voorbarigheid, die thans de gansche stad in opschudding brengt. Gij hebt mij door uwe onstuimigheid reeds meermalen in moeielijkhelijkheden gewikkeld, ik zal maatregelen tegen u moeten nemen, hopman,’ riep de schout, die naar een middel zocht, om De Gruijter opnieuw onschadelijk voor hem te maken.

De Gruijter werd bleek van toorn, doch wist zich nog te beheerschen.

‘Ik had niet verwacht, heer schout, dat de belangen der stad bij u zouden moeten wijken voor een persoonlijke veete,’ sprak hij met waardigheid. ‘Ik ben hier niet gekomen om bevelen te geven, maar om als hopman der schutterij en als rechtschapen burger mijne diensten aan te bieden ter beteugeling der oproerigheden, waarmede de stad bedreigd wordt. Het zou beter geweest zijn gehoor te geven aan mijne schriftelijke waarschuwing, dan mij van voorbarigheden te beschuldigen.’

‘Maar hoe kunt gij weten wat nog ieder en zelfs mij onbekend is?’ vroeg de schout.

‘Omdat ik met mijne eigen oogen de schandelijke verwoesting gezien en met mijn eigen ooren de afspraak der ellendelingen gehoord heb,’ antwoordde De Gruijter. ‘Daarenboven moet ik u zeggen, dat Willem Michielsz., die hier het sein tot den aanval op de kerken geven moet, zooeven aangekomen is en zich op dit oogenblik nog bij den procureur Everzwijn bevindt. Vergeet toch niet, heer schout, dat alles op het spel staat, en laat onmiddellijk de samenzweerders, wier namen ik u heb opgegeven, in hechtenis nemen, dan zal de kracht van het komplot gebroken zijn.’

Het scheen den schout onaangenaam te stemmen, dat de fabriekmeester getuige was van een onderhoud, waarbij hij een ondergeschikte rol vervulde.

‘Gij spreekt bout, hopman,’ zeide hij; ‘door zoodanigen maatregel zouden allicht gebeurtenissen in het leven geroepen worden, die gij schijnt te vreezen. Welke waarborgen kunt gij daarenboven geven voor uwe bewering?’

Dat was te veel.

‘Welke waarborgen?’ hernam De Gruijter. ‘Ben ik een vreemdeling of een landlooper?

Voor een onbesproken poorter moeten geen andere waarborgen noodig zijn dan zijn woord, en mijn naam en mijn verleden geven u het recht niet mij te verdenken van leugentaal of misleiding. 't Zou beter geweest zijn, dat de stedelijke overheid wat minder gehoor had gegeven aan de misleiding en de leugentaal van gewetenlooze lieden, die vrij spel hebben, omdat zij ontzien worden. Ik bespeur wel, heer schout, dat de stad van u niets te hopen heeft, maar ik geef u de verzekering, dat er nog genoeg burgers met mij gevonden worden, die niet zullen gedoogen dat hier tooneelen plaats grijpen als in Antwerpen, al blijft de overheid ook met de handen in den schoot zitten.'

'Geen woord meer, hopman, of ik laat u wegens insubordinatie in hechtenis nemen,' riep de schout woedend, en zijne hand greep reeds naar het schelkoord, om zijne bedreiging ten uitvoer te brengen. 'Gij staat als hopman der schutterij onder mijne bevelen en wees verzekerd, dat ik u en ieder, die uw voorbeeld wil volgen, zal weten te vinden.'

DE VISCHVANGST, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN ULYSSE BERTIN.

De Gruijter begreep dat zijne vrijheid opnieuw bedreigd werd. Daarom vermande hij zich en zeide:

‘Het zij zoo, ik zal gehoorzamen, maar weet wel, heer schout, dat gij tijdig gewaarschuwd zijt en de volle verantwoordelijkheid te dragen hebt van 't geen ons te wachten staat. Kom, meester Lijbergen,’ vervolgde hij, zonder zelfs den schout te groeten, ‘laat ons gaan, hier is toch niets meer te hopen of te verwachten.’

Middelerwijl was het rumoer in de straten allengs toegenomen. Men zag reeds predikanten der nieuwgezinden, omstuwd door verdachte lieden, zich in 't openbaar vertoonen; in sommige herbergen hoorde men de liedjes van Marot zingen en de priesters, die de heilige vaten en andere kostbaarheden in veiligheid brachten, moesten allerlei schimpscheuten en bedreigingen hooren. Het ge-

rucht der beeldstormerij te Antwerpen, nog vergroot door 't geen in omloop was gebracht omtrent het aanrukken van eene bende beeldstormers, had door de gansche stad heen een ware paniek veroorzaakt. Angst en verontwaardiging teekenden zich op het gelaat der burgers, de regeering alleen scheen geen geloof te hechten aan de geruchren en bleef verzuimen maatreg den van voorzorg te nemen.

Het consistorie had zijne bende intusschen reeds op de been gebracht, men zag een aantal lieden, die bereids lang in een slechten reuk stonden, met de priesters-beneficianten en gildebroeders de kerk binnengaan en er werden door eenige opgehitste straatjongens baldadigheden gepleegd. Toen echter de koster de kaarsen voor het Lof wilde ontsteken, vond hij tot zijn schrik een aantal ambachtslieden, meestal smeden, in het koor zitten, zij bladerden in de antiphonariën der kapittelheeren en riepen hem toe, dat hij die moeite moest sparen, indien hij niet wilde dat men hem met de kaarsen om de ooren sloeg. De koster behield echter zijne tegenwoordigheid van geest; hij kende de meesten, sprak hen op gemeenzamen toon aan en wist hen met goede woorden het koor te doen verlaten, dat hij nu onmiddellijk sloot.

De onbeschaamde en dreigende houding dezer kleine bende moet intusschen wel in verband gestaan hebben met de verordeningen en plannen van het consistorie, want terwijl dit in het koor voorviel, drong een groote menigte de St. Jan binnen. De fabriekmeester Van Lijbergen, die dit zag, wilde de deur sluiten, doch hij werd overvallen en kon zich nog nauwelijks uit den stroom redden. IJlings begaf hij zich naar het stadhuis, en toen nu de regeering zag, dat de zaken werkelijk een ernstig aanzien begonnen te krijgen, liet zij eindelijk de schutterijen onder de wapens roepen. De schout scheen in het denkbeeld te verkeeren, dat hij zich slechts behoefde te vertoonen, om aan de ongeregeldheden een einde te maken. Hij begaf zich met eenige schepenen naar de kerk om zijn gezag te doen gelden, doch het gepeupel had hem nauwelijks ontwaard, of er ontstond een groote oploop. ‘Weg van hier, bloedzuiger!’ riep men hem dreigend toe, en dezelfde man, die zoo lichtzinnig de waarschuwingen in den wind had geslagen, moest toen reeds de vlucht nemen, wilde hij zich niet aan gevaar blootstellen.

EUGÈNE SMITS.

In dat gewichtig oogenblik traden de hoofden van het consistorie te voorschijn. De advocaten Agylaeus en Everzwijn, de procureurs Matthys Keyen en Jacob de Witte, de secretaris Claes de Leeuw en de penningmeester Pieter Leenaerts, twee dekenen der gewandsnijders en meer andere

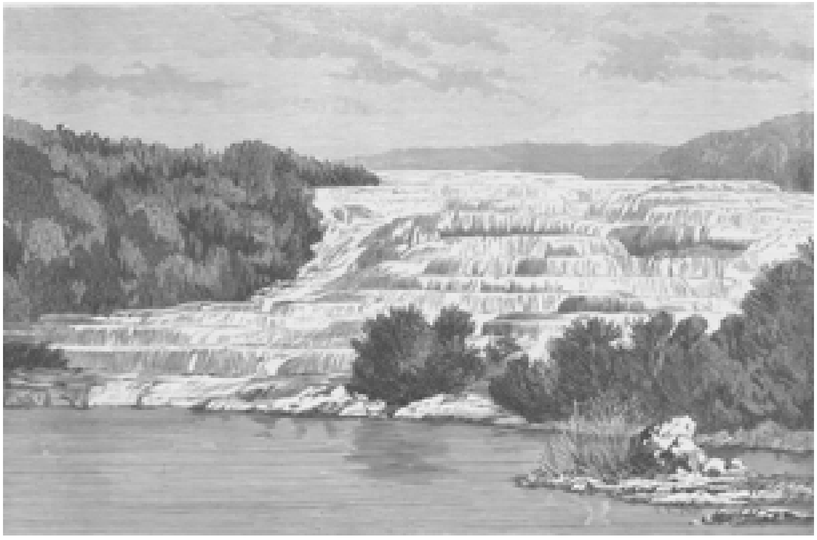

HET MEER ROTOMAHANA OP NIEUW-ZEELAND.

leden van het consistorie, vergezeld van Cornelis van Diest en nog drie andere predikanten, sloten zich bij het gepeupel aan. Zij drongen door tot het oksaal, dat nu gesloten was, en hieven het lied van Marot aan.

De Marseillaise der beeldstormers weerklonk in de gewelven der beroemde kathedraal.

Het lied was nog niet geëindigd, toen de procureur Keyen zich naar het noorderportaal, de zoogenaamde trouwdeur begaf. Daar hing een groot kruis, het aflaatskruis genaamd. Hij lichtte het onder medehulp van den graankooper Jan van Zonsbeeke uit de haken en wierp het op den vloer. Die slag weerklonk door het gansche gebouw, want het kruis was hol en de spaanders vlogen wijd en zijd.

'Mannen,' riep Keyen, 'zoo moet het met al de beelden gaan; volgt mijn voorbeeld!'

Het sein ter verwoesting was gegeven.

(Wordt vervolgd.)

Geïllustreerde reisschetsen.

XIII.
Neurenberg.
(Slot.)

Toen we na het diner weêr de straat opstapten, om den dag met eene wandeling door de stad te besluiten, dacht niemand onzer er aan dat hij ook de laatste dag zou zijn onzer kunstreis. Niemand kon gissen, dat, terwijl wij den heerlijken augustusavond genoten en ons hart ophaalden aan het gezicht van al het schoone, waardoor men te Neurenberg omringd is, ons in het hotel een bericht van huis wachtte, hetwelk ons noodzaakte de reis op te geven, en zoo spoedig mogelijk naar Venloo te stoomen.

Intusschen wandelden wij langs de straten en vonden er stof genoeg voor een warm gesprek. We gingen langs de kerk van Onze Lieve Vrouw, de eenige katholieke kerk der stad, doch in kunstwaarde alle andere in de schaduw latende.

'Zij is het edelste gothieke gebouw van geheel Duitschland,' zeide onze architect, 'en werd van 1355 tot 1361 door keizer Karel IV opgericht. Zie slechts die hoektorentjes, welke alle als fijn kantwerk zijn geweven, waardoor zijn reusachtig en grootsch portiek, in de verte gezien, op een kanten prentje gelijkt.'

'Zeker,' antwoordde de Florentijn, 'het is inderdaad grootsch, doch de trapgevel met zijne torentjes, waarop de groote toren rust, is in mijn oog het grootste kunstwerk. Zij missen die overdadigheid en zwaarte, welke in veel duitsche kunstwerken zijn waar te nemen, en naar ik bemerk, heerscht in den geheelen bouw een oostersche geest. Wij zullen straks binnen een oogslag gaan nemen.'

'Goed,' bemerkte de kapelaan, 'doch ziehier de vermaarde “Schöne Brunnen” de schoonste fontein, niet slechts van Neurenberg, maar ook van geheel Duitschland.'

De fontein, waarvoor wij nu staan, is een gothiek monument, ongeveer twintig meters hoog. Uit het achtkante fonteinbekken rijst op een voetstuk eene opengewerkte en rijk versierde steenen obelisk in drie verdiepingen omhoog; de derde is een ranke piramide met loofwerk en bladeren versierd, op welker top eene sirene staat, die het gekroonde wapen van Neurenberg vasthoudt.

Tegen de pijlers staan 24 schoone beeldjes. Zij stellen de zeven keurvorsten voor, benevens de negen helden der oudheid en Mozes met zeven profeten.

‘Men moet wel zonder eenig schoonheidsgevoel zijn,’ zeide de Italiaan, ‘indien men dit monument niet met bewondering gadeslaat. De gebroeders Ruprecht en Sebald Schonhover, dezelfde die de O.L. Vrouwekerk bouwden, hebben er hunne beste krachten aan gewijd. Men zegt dat het vroeger verguld was, hetgeen een prachtig gezicht moet geweest zijn, doch de beeldjes hebben er dit bij gewonnen, dat zij er voordeeliger door uitkomen.’

‘Ik ben geheel van uw gevoelen,’ sprak de kapelaan, ‘doch als antiek monument had men beter gedaan het zijn goud en kleuren te laten behouden. Zie slechts het bekende *Ganzenmannetje*, daar voor ons. De figuur van het eenvoudige boertje, met eene gans onder elken arm, uit welker bek een straal water schiet, is gebleven zooals zij oorspronkelijk was, en zij is er niets minder om, dat zij zoo wat veelkleurig is.’

We naderden de fontein en bezagen haar nauwkeurig. Waarlijk, het is een merkwaardig monument. Het boertje heeft iets zoo natuurlijks en tegelijk edels, en ziet er zoo tevreden en gemoedelijk uit, dat wij er met het grootste genoegen eenige minuten verwijlden, terwijl de kapelaan de opmerking maakte, dat het boertje een bewijs mocht heeten van de leer, dat een mensch geen vorstenkroon noodig heeft om het leven gelukkig te kunnen vinden.

Eene zijstraat inslaande, lazen wij op een plaatje aan het hoekhuis aangebracht: *Hans-Sachsstrasse*.

‘Ja, ja,’ bemerkte de kapelaan, als antwoord op den vragenden blik, welken wij op hem wierpen, ‘hier bracht de prins der *Meistersänger* zijn lang en werkzaam leven door. Zooals gij weet

Hans Sachs war Schuhmacher und Poët dazu,

zooals een spotrijmpje van lateren datum zegt, doch zijne zeventienhonderd verhalen en fabelen, zijne tweehonderd drama's en groot getal hekeldichten en kluchten, te samen over de zesduizend gedichten, werden in zijn tijd en nog heden door geheel Duitschland te hoog gewaardeerd, dan dat zijn ambacht van schoenmaker aan zijn dichterlijk talent iets te kort zou kunnen doen. Neurenberg heeft echter haar begaafden schoenmaker-dichter bij zijn leven steeds miskend, hetgeen gij zult moeten erkennen, want het onaanzienlijke huisje daar, waarin nu eene herberg is, was de winkel van hem, die eenmaal de roem van Duitschland mocht heeten.’

‘Bravo, mijnheer de kapelaan,’ riep de italiaansche architect, ‘dat is naar mijn hart gesproken.

Neurenberg zou wel doen, haar braven, voor beeldig arbeidzamen volksdichter een bewijs van hulde te brengen, zoo al niet in een schitterend monument, dan toch in de bewaring van het huis, waar de nederige burger zestig jaren gewoond, geslaafd en gedicht heeft.’

De wandeling werd voortgezet, en wij begonnen er aan te denken het huis van Albrecht Durer een bezoek te brengen.

‘Ja,’ zeide de Florentijn, ‘een bezoek aan den grooten Durer moge dezen dag besluiten. Ik stelde hem dezen morgen onder Behaim, maar toch is zijn arbeid zoo veelzijdig, dat men verbaasd staat over zulk een genie. Wij weten toch dat Durer niet alleen een groot schilder was, hij graveerde ook in hout, koper, ijzer, tin en steen; hij dreef goud- en zilverwerk en ten slotte was hij, als Leonard de Vinci en Michaël Angelo, ingenieur, hetwelk hij bewezen heeft door het herstellen en voltooien der vestingwerken zijner vaderstad.’

‘Vergeef mij, mijnheer,’ antwoordde de kapelaan, ‘ik ben een even groot vereerder van Durer als gij, doch moet u opmerken, dat hij geen graveur mag genoemd worden.’

‘Hoe!’ riep de architect verbaasd, ‘Albrecht Durer geen graveur! En de schoone houtgravures dan, welke ons uit de zestiende eeuw zijn overgebleven! Bewijzen deze niet voor Durer's talent?’

‘In 't geheel niet,’ was het antwoord. ‘Zeker, de houtgraveerkunst heeft aan Durer groote verplichtingen; vóór zijn tijd was zij meer een handwerk; door zijn invloed heeft hij haar tot eene kunst gemaakt, waardoor men de fijnste teekeningen langs typographischen weg kan weêrgeven. Maar het is waarschijnlijk, dat hij zich alleen vergenoegde met zijn teekeningen op hout te brengen en voorts de graveurs of liever de “Tormschneider of Figurschneide,” gelijk men ze in dien tijd noemde, slechts den weg te wijzen, om met hun mes de witte oppervlakte weg te snijden en de met potlood geschetste lijnen behoedzaam te sparen.

De grootste verdienste der houtgravures, waarvan gij spreekt, ligt meer in de zuivere teekening dan in de handigheid der graveernaald; deze, die de zachte toetsen van den schilder door dunheid en diepte van groeven weet uit te drukken, is van later dagen.

De teekenaars in Durer's tijd lieten niets aan het eigen kunstgevoel van den graveur over, maar waren tevreden, wanneer deze slaafsch alles wegbeitelde wat zij niet hadden aangeraakt. Durer moge nu eigenhandig gegraveerd en zulks hoogst waarschijnlijk zeer keurig gedaan hebben, een graveur was hij niet.’

De italiaansche architect zag den kapelaan verbaasd aan, en vroeg hem naar de bronnen zijner wetenschap, waarop hij hem de verlangde inlichtingen gaf.

Onder die lange uiteenzetting van onzen geleerden reisgenoot, waren we voor de voormalige woning van Duitschlands eersten schilder gekomen. Het huis heeft op zich zelf niets bijzonders, doch de herinneringen, welke er aan verbonden zijn, deden er ons eene poos voor verwijlen.

‘Het is te laat om binnen te treden,’ zeide de kapelaan, ons op de gesloten deur wijzende.

‘Het gebouw is stadseigendom, doch een kunstlievend genootschap heeft, op zijn verzoek, verlof gekregen, om er, ter eere van den beroemden voormaligen bewoner, eene doorloopende tentoonstelling te mogen houden van schilderijen.’

‘Neurenberg,’ vervolgde hij, ‘bezit slechts weinig schilderstukken van hem, hetgeen echter minder te wijten is aan het stadsbestuur, dan aan den beroemden meester zelven, daar hij vele zijner stukken in het buitenland liet, waar hij langen tijd verbleef. Venetië pronkt met vele zijner schilderijen, terwijl Munchen er slechts enkele bezit. In geheel Neurenberg is echter niets van zijne hand overgebleven dan een zeer schoon portret en enkele paneelen van minder waarde in de kerken, en het portret is bovendien nog het eigendom eener familie.’

‘Zijn verblijf te Antwerpen heeft verschillende prachtstukken het aanzijn gegeven,’ sprak onze architect, ‘en voor zoover ik op de hoogte ben, ken ik er zes.’

Het was te laat geworden om het bronzen standbeeld, dat Neurenberg van Durer bezit, te bezoeken en we besloten langs de burcht, het oude keizerlijke paleis, naar huis te wandelen.

‘Zooals gij zien zult is de burcht een onregelmatig gebouw,’ zeide de kapelaan, ‘met een aantal bijgebouwen en torens, die in de verte gezien een schilderachtig gezicht mogen opleveren, doch van nabij door niets bijzonders uitmunten. De herinneringen, welke er aan verbonden zijn, maken echter het oude kasteel merkwaardig. Zonder dit bezocht te hebben zou men zich kunnen verbeelden, dat

Neurenberg slechts den ouderdom van vijf of zes eeuwen telde. Hier staat men te midden van een werk uit het begin der elfde eeuw.

‘De vierhoekige zoogenaamde Heidentoren werd ten tijde van Koenraad den Saliër, die van 1024 tot 1039 regeerde, gebouwd. Later werd de geheele burcht vernieuwd en in 1852 door de stad Neurenberg aan den koning van Beieren geschonken, die haar daarop in 1854 en 1855 geheel in middeleeuwschen stijl heeft doen restaureeren.’

‘De vlag wappert van den Heidentoren,’ zeide de Florentijn, ‘wij mogen er dus niet op, want dit is een bewijs, dat er een lid der koninklijke familie is. Het spijt mij zeer, ik ik zou gaarne de standbeelden gezien hebben rondom den bekenden grooten lindeboom.’

‘Die standbeelden zijn meest alle van den nieuweren tijd en zonder groote kunstwaarde,’ antwoordde de kapelaan, ‘doch er zijn andere merkwaardigheden, welke tot een bezoek uitlokken. Op het middelste burchtplein bevindt zich namelijk een put, over welken een huisje is gebouwd; de gids laat er lichten in afzakken, die bij zonneschijn in een spiegel boven den put teruggekaatst worden, hetgeen een zeer aardige werking teweegbrengt.

‘Nog ziet men op den oostelijken muur twee indruksels als van de hoeven van een paard; men zegt dat die nagelaten zijn door zekeren

Eppelin van Guilingen, een roofridder, die hier gevangen werd gehouden, maar de gunst verzocht om vóór zijne strafuitvoering nog eens te mogen rondrijden, waarvan hij gebruik maakte, om met zijn paard eerst op den muur en toen van daar in 't vrije te springen. Hieruit is het spreekwoord ontstaan: ‘De Neurenbergers hangen niemand op of zij moeten hem eerst hebben.’

We waren het hotel genaderd en traden vermoeid de *Speisesaal* binnen. Nauwelijks waren wij gezeten, toen de kastelein den kapelaan een telegram overreikte, waarbij hij om dringende zaken naar Nederland geroepen werd. De zaak was van zulk een ernstigen aard, dat wij hem niet konden noch wilden overhalen te blijven, en zonder hem onze reis nutteloos achtende, besloten we, met hem den volgenden dag naar het vaderland terug te keeren.

Hier neem ik afscheid van mijne lezers. Mijne aanteekeningen loopen niet verder dan tot Neurenberg, daar onze hoofdleider te veel vervuld was met de zaak, welke hem naar het vaderland riep en gedurende de lange reis tot Venloo geheel afgetrokken bleef, in welken toestand wij hem niet wilden storen. Intusschen hoop ik eenigszins aan de verwachting van die lezers voldaan te hebben, die mij tot hiertoe volgden, en leg dan ook de pen neêr met de betuiging mijner bijzondere dankbaarheid aan de redactie der *Belgische Illustratie*, die mij zoo welwillend, eene plaats in haar tijdschrift afstond.

Eene verkiezings-campagne.
Tafereelen uit Nederland.
Door J.A. Vesters.

Eerste hoofdstuk.
Hoe advocaat Noordeloos candidaat der kiesvereeniging Voorwaarts werd.

‘Karel,’ sprak op zekeren morgen mevrouw Noordeloos tot haren echtvriend, den heer Noordeloos, een jeugdig advocaat in het landstadje Ikshuizen, ‘Karel, wat hebt gij het gisterenavond weêr lang uitgehouden. De wijzer stond bijna op twaalf toen ik naar bed ging, en toch heb ik u niet meer uit de sociëteit tehuis hooren komen. Dat uwe eigene vrouw dan altijd voor de verwenschte kaarten moet vergeten worden!’

‘Vergeten doe ik mijn lief vrouwtje nooit - gij weet zulks beter, Josephine,’ antwoordde de advocaat vleiend, ‘en het waren evenmin de kaarten die mij ophielden. Integendeel, wij hadden eene allerbelangrijkste kwestie te behandelen, die al onzen tijd en onze onverdeelde aandacht in beslag nam. Het betrof toch niets minder dan de stichting eener kiesvereeniging.’

‘Een kiesvereeniging, en door wie als ik u vragen mag?’

‘Door ons, leden der sociëteit zelven. Ge weet, dat mijnheer Wouters zijn ontslag als lid der Tweede Kamer genomen heeft; men moet het ijzer smeden als het heet is, 't geen een onzer sociëteitsmannen op het denkbeeld bracht, dat het onze plicht was, in dezen tijd van ontwaakt politiek leven eene kiesvereeniging in het leven te roepen.’

‘Wat een prachtig gedacht! En in welke richting denkt uwe kiesvereeniging *in spe* zich te bewegen?’

‘Wel, natuurlijk in de Nieuwe richting; eensdeels toch zijn velen onzer sociëteitsmannen verklaarde Nieuwen, en tot deze categorie behoort ook de voorsteller, mijnheer Verdooren; ten andere helt een goed deel der bevolking van ons kiesdistrict insgelijks tot de Nieuwe richting over, en - last not least - telt onze hatelijke mededingster, de zoogenaamde Oude Sociëteit, velen onder hare leden, die ook in de politiek tot de Ouden behooren. Wij moeten dus noodwendig contra-Ouden zijn.’

‘*Wij*, zegt ge, Karel? Gij hebt u dus insgelijks bij die zonderlinge kiesbeweging aangesloten? Ik wist niet dat ge ook al tot de politieken behoorde, en voor het minst heb ik tot heden nimmer iets van uwe Nieuwe denkbeelden vernomen.’

‘Dat is waar, Josephine, maar ook evenmin iets van mijne tegenovergestelde gevoelens, en daar ik mij tot heden weinig met de politiek inliet en nog minder eene keuze gedaan heb, kan ik mij evengoed bij de partij der Nieuwen als bij die der Ouden aansluiten, of liever beter, want ik heb het uitlokkende vooruitzicht, tot president onzer toekomstige kiesvereeniging benoemd te worden. Kunnen er klemmender bewijsreden zijn om mij bij de Nieuwe richting aan te sluiten?’

‘Ge spreekt als een boek, maar als een boek, waarvan ik de taal niet machtig ben; - wat bedoelt gij toch met uwe klemmende bewijsreden?’

‘Maar vat gij dan niet, vrouwlief, dat het presidentschap eener kiesvereeniging mij een machtigen invloed moet bezorgen, niet alleen in onze stad, maar in het geheele arrondissement? Ziet gij niet in dat het mij onmiddellijk honderd percent boven al mijne collega's verheffen moet, die van spijt zullen barsten bij het vernemen der eer mij te beurt gevallen. Daarenboven, de eene dienst is de andere waard: ge weet, dat ik al eens in stilte naar het lidmaatschap der Provinciale Staten getracht heb, en zoo nu een ander door mijn invloed in het Binnenhof zitting kreeg, ware het niet meer dan billijk, dat mijn beschermeling mij insgelijks een handje hielp om naar de hoofdstad onzer provincie afgevaardigd te worden. Wat zegt gij er van, Josephine?’

Mevrouw Noordeloos zeide niets; zij bleef integendeel, in gedachten verdiept, eene lange poos strak voor zich uitzien. Toen, als uit eene diepe overpeinzing ontwakende, vroeg zij op eens:

‘En hebt gij werkelijk goede kans, tot president uwer nieuwe kiesvereeniging gekozen te worden?’

‘Van wege mijn stand en mijne betrekkingen achtte men er mij algemeen als den aangewezen man voor en van verschillende zijden werd mij reeds in vertrouwen afgevraagd, of ik mij mijne eventueele benoeming zou laten welgevallen. Het kwam mij echter raadzaam voor mij voorloopig zoomin mogelijk bloot te geven; ik bleef dus gesloten als een bus.’

‘En heeft men reeds een candidaat voor het lidmaatschap der Kamer op het oog?’

‘Zoover ik weet niet, trouwens, onze kiesvereeniging is nog niet eens geconstitueerd.’

‘Mag ik u een goeden raad geven, Karel?’

‘Wel zeker, Josephine, een vrouwenraad is goud waard en hoeveel te meer wanneer hij van u komt.’

‘Welnu, manlief, wijs het presidentschap uwer kiesvereeniging gladweg van de hand.’

Bij het vernemen van die even onverwachte als onbegrijpelijke raadgeving, zette advocaat Noordeloos groote oogen op; hij kende het karakter en de eerzucht zijner vrouw en hield zich tevens vast overtuigd van het vernuftige en voordeelige van het door hem ontworpen plan, zoodat, hij zelfs warm werd, toen hij antwoordde:

‘Hoe kan zulk een raad in uw hoofd opkomen, vrouw? Wat! zou ik door een enkel woord, door een gril van u afstand moeten doen van de mij toegedachte eer, die tevens van grooten invloed op mijne toekomstige loopbaan zijn kan? Zou ik....’

‘Een spiering uitwerpen om een kabeljauw te vangen,’ vulde mevrouw Noordeloos glim lachend den volzin aan; ‘gij zult het presidentschap der kiesvereeniging van de hand wijzen, om de candidatuur der Tweede Kamer te aanvaarden.’

Het gelaat van den advocaat glansde plotseling van blijde verrassing en zoete hoop, doch slechts een oogenblik, want spoedig liet hij het opgeheven hoofd weêr hangen en er klonk moedeloosheid in zijne stem, toen hij hernam:

‘Welke hersenschimmen haalt ge u toch in het hoofd, Josephine! Ik zou candidaat voor de Kamer worden, ik, die het nog nooit tot een ernstige candidatuur voor de Provinciale Staten heb kunnen brengen; ik, die nimmer kleur koos en niet verder bekend ben dan in den beperkten kring van ons landstadje! Wat gij u daar opbouwt zijn luchtkasteelen, die allen degelijken grondslag missen.’

‘Maar, beste Karel, mijn plan is nog zoo onzinnig niet als gij u wel voorstelt; in de eerste plaats is het een geluk voor u, nimmer lid eener politieke vereeniging geweest te zijn, daardoor hebt gij u ook niet kunnen compromitteeren; dat gij tot heden geen kleur koost is evenmin een hinderpaal, uw politieke geloofsbelijdenis zal er te meer indruk door maken, en wat eindelijk uwe onbekendheid in dit district betreft, het is de roeping uwer kiesvereeniging uw naam overal te doen weerklinken. Waartoe is eene kiesvereeniging anders in de wereld, dan om haren candidaat met alle macht aan te bevelen en over het paard te heffen?’

Mijnheer Noordeloos was vol bewondering over de gezonde logica zijner vrouw, doch daarom nog niet overtuigd van het welslagen der hem voorgespiegelde candidatuur.

‘Gij praat me, vrouw, alsof ik reeds tot candidaat uitgeroepen was, en ik zie geen de minste kans het zoover te brengen....’

‘Gij ziet de zaken te zwart in, Karel; het van de hand wijzen van het presidentschap moet een gunstigen indruk maken en als eene daad van edelmoedigheid en onbaatzuchtigheid beschouwd worden, die hare belooning verdient; gij hebt vrienden en maakt u vrienden. Het heeft waarschijnlijk in de geheime bedoeling van mijnheer Verdooren gelegen, zelf president der door hem op het tapijt gebrachte kiesvereeniging te worden; draag hem voor en hij is voor u gewonnen. Overigens zal ik er wel voor zorgen, dat de lieden, door derden, op het denkbeeld gebracht worden, dat gij de rechte man op de rechte plaats zijt.’

Mevrouw Noordeloos haalde diep adem en zag haar man van ter zijde aan, om den indruk te bespieden, door hare woorden teweeggebracht. De advocaat zeide niets en was blijkbaar bezig de voorstellen zijner vrouw in zijn hoofd tot een goed geheel te schikken. Er ontstond dus een lange stilstand in het gesprek, welke door een levendig gebaar en den uitroep van mevrouw Noordeloos werd afgebroken:

‘*Eureka!* Ik heb het gevonden! Proficiat, Karel!’

‘Gevonden - wat? Proficiat - waarmeê?’ vroeg de advocaat schouderophalend.

‘Gij herinnert u nog wel het geschrift van uw klerk Goedhals, die zich zoozeer in politieke en maatschappelijke vraagpunten verdiept, dat hij er zijne kantoorbezigheden om versloft. Hij noemde het ding eene brochure of zoo iets; het handelt over vrijen handel, aanleg van spoorwegen, ontginning van woeste gronden en meer dergelijke poes-pas, die de dweeper de *questions brulantes* heet. Hij gaf u onlangs het ding ter inzage en beklaagde zich bitter er geen uitgever voor te kunnen vinden; de arme drommel bezat geen geld om zelf de uitgave te bekostigen. Gij noemdet hem toen

een heethoofd, maar ik geloof, dat het epistel thans juist in uw kraam te pas komt. Sluit den sukkelaar met eenige goudstukken den mond en geef de brochure onder uw eigen naam uit. Handel spoedig, en uwe candidatuur is verzekerd.'

'Josephine, gij zijt een genie!' riep de advocaat opgetogen van bewondering uit, 'gij hebt mij den weg gebaand: ik geloof dat ik slagen zal.'

'Ik ben een vrouw, Karel,' klonk het bescheiden antwoord, 'eene vrouw met een weinig eerzucht... voor haar man.'

Drie dagen na dit hoogst belangrijk gesprek las men in verscheidene nieuwsbladen de volgende annonce:

> TER PERSE:
> Om binnen eenige dagen te verschijnen: *Ideeën over de politieke en sociale quaestie onzer dagen.*
> Eene brochure door Mr. K. NOORDELOOS, *Advocaat te Ikshuizen.*

Wederom drie dagen later had de brochure 'het licht' gezien; het boekje werd doorgaans allergunstigst gerecenseerd; vooral die bladen, welke op de leestafel der Groote Sociëteit kwamen, konden niet uitgeroepen komen over de

degelijkheid en diepe geleerdheid van het vlugschrift, over de vastheid van beginselen en den practischen blik van den schrijver Dat die lof met zooveel en zooveel per regel betaald was, bleef natuurlijk het geheim van den schrijver en de respectieve redacties.

Ongeveer drie weken na het belangwekkende onderhoud tusschen mijnheer en mevrouw Noordeloos, waren de voorbereidende werkzaamheden in verband met de stichting der kiesvereeniging afgeloopen en werden de leden der Groote Sociëteit tot eene plenumvergadering bijeengeroepen, waarop de zaak haar beslag moest krijgen en de candidaat voor het lidmaatschap der Tweede Kamer zou gesteld worden. Reeds tevoren waren de statuten der kiesvereeniging, door eene commissie van redactie ontworpen en besproken, vertrouwelijk aan de leden ter lezing gegeven. Bij de plechtige algemeene vergadering werd dan ook het bestaan der kiesvereeniging onmiddellijk in beginsel vastgesteld, alsmede dat zij voor de partij der Nieuwen werken en den klankrijken naam van *Voorwaarts* dragen zou. De beraadslaging over de statuten had wel wat meer voet in de aarde, maar de omstandigheid, dat er haast bij het werk was, en vooral de Jobstijding, dat de gehate mededingster, de zoogenaamde Oude Sociëteit, de Groote had nageaapt en vermetel genoeg geweest was insgelijks eene kiesvereeniging - en wel van tegenovergestelde richting - te stichten, deed spoedig alle partijschap zwijgen, zoodat de statuten, na kort beraad, met algemeene stemmen werden goedgekeurd.

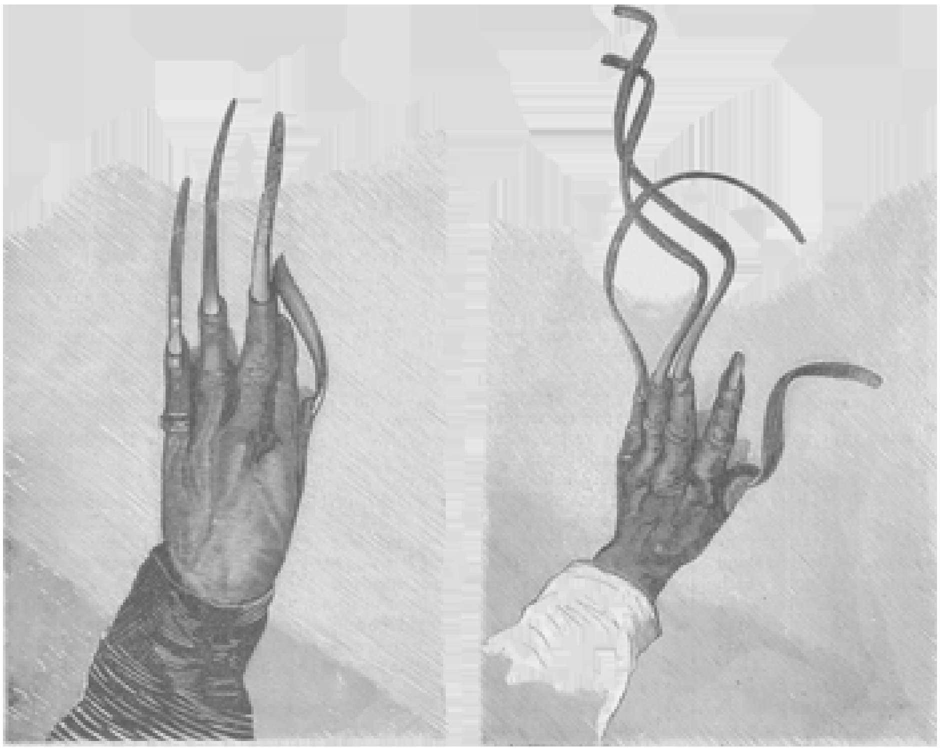

DE HANDEN VAN EEN DANDY UIT COCHIN CHINA.

Toen men tot de verkiezing van een president zou overgaan, en aan de leden voorstelde advocaat Noordeloos bij acclamatie te benoemen, vroeg deze het woord en verzocht met aandrang, voor dezen eer vollen en zwaarwichtigen post niet in aanmerking te komen, te meer daar de vergadering de duurste verplichtingen had aan het uitmuntend lid, den heer Verdooren, den scherpzichtigen ontwerper en

daardoor de vader der thans gestichte kiesvereeniging *Voorwaarts*. Deze hoogst edelmoedige woorden maakten zulk een diepen indruk op de achtbare vergadering, dat de brave mijnheer Verdooren onmiddellijk en zonder hoofdelijke stemmen tot president geproclameerd werd.

De gekozene stortte bijna tranen van aandoening en geluk over de onverwachte eer hem te beurt gevallen, en zoozeer was de erkentelijke man ontroerd over de treffende onbaatzuchtigheid van advocaat Noordeloos, dat hij op staanden voet diens candidatuur voor de Kamer stelde, te meer daar de publieke opinie den voortreffelijken schrijver der *Ideeën* algemeen als den geschiktsten candidaat aanwees.

De advocaat was blijkbaar diep geschokt, en na eenige woorden over onverdiende onderscheiding en onverwachte verrassing gestameld te hebben, haastte hij zich er bij te voegen, dat, bijaldien de achtbare vergadering dan toch volstrekt zijne candidatuur begeerde, hij zich voorloopig wenschte te verwijderen, ten einde de vrijheid der beraadslaging niet te storen.

Een uur later werd de heer Noordeloos door eene deputatie uit de kiesvereeniging plechtstatig terug geroepen, en deelde de president hem op indrukwekkenden toon mede, dat hij bij de zooeven gevallen beslissing met 46 tegen 17 stemmen tot candidaat der kiesvereeniging *Voorwaarts* geproclameerd was.

Ten diepste ontroerd over de eervolle onderscheiding hem te beurt gevallen en door edele vaderlandsliefde gedreven, hield mijnheer Noordeloos de volgende vurige improvisatie:

'Mannen van *Voorwaarts*,

'Het moge bij ons constitutioneel regeeringsstelsel geen gebruik zijn, dat de candidaat eener kiesvereeniging in persoon het woord voert, toch vermeen ik in dit particulier geval van de gebruikelijke gewoonte te moeten afwijken. In de eerste plaats toch blijf ik mij nog altijd als lid onzer Groote Sociëteit beschouwen (algemeen *bravo*). Als zoodanig meen ik het aan de waardigheid onzer vergadering verschuldigd te zijn, tot u een woord van dank te moeten richten, geachte medeleden, tot u, die mij de onverdiende eer beweest, in uwe hoedanigheid van leden der kiesvereeniging *Voorwaarts,* mij zulk een doorslaand bewijs van vertrouwen te schenken. Verre van mij echter de pretentie, als zoude mijne geringe persoonlijkheid mij de hooge eer waardig gekeurd hebben, uw candidaat te zijn; ik schrijf die onderscheiding veeleer toe aan mijne erkende en door niemand betwiste vastheid van beginselen (*Zeer goed!*), die ik in mijne brochure naar de geringe mate mijner talenten heb trachten te ontwikkelen.

'Jaren lang heb ik speciaal mijn werk gemaakt van de studie der maatschappelijke en staathuishoûkundige vraagpunten; van die studie waren mijne onlangs uitgegeven *Ideeën* de vrucht; toch heb ik nimmer de pretentie gehad, op de candidatuur van zulk eene achtbare kiesvereeniging te durven hopen.

'Men zal mij ongetwijfeld vele tekortkomingen ten laste kunnen leggen, doch gewis deze éene niet: - het vaandel van den vooruitgang, tevens het symbool der kiesvereeniging *Voorwaarts*, niet moedig omhoog te hebben gehouden! (*Bravo!*)

'Mijne brochure ontslaat mij van de moeite mijne politieke geloofsbelijdenis voor deze achtbare vergadering in het breede te ontwikkelen; ik ben het echter mijnen achtbaren medeleden verschuldigd, mijn programma in korte trekken te doen kennen, opdat zij zich kunnen overtuigen, dat de beginselen van *Voorwaarts* in allen deele de mijne zijn.

'Ik begin met het volk, mijne heeren; het volk is de kern der maatschappij; aan het volk behoort de souvereiniteit; niets billijker dus dan dat het beschaafd en veredeld

worde, opdat de geheele maatschappij in een gezonden toestand gerake. (*Zeer goed! zeer goed!*) Volksbeschaving en volksveredeling moeten dus een der eerste zorgen van de regeering worden; volksvoordrachten en volksconcerten zullen het smaak inboezemen voor al 'tgeen schoon, goed en edel is. Er behooren volksvermakelijkheden ingericht te worden, opdat de kern der natie zich van zijn arbeid kunne ontspannen. Overal moeten maatschappijen worden opgericht tot het bouwen van goedkoope woningen voor den werkman, behooren coöperatieve vereenigingen gesticht te worden, opdat het volk gezond, goed en goedkoop voedsel erlange. Zoo zal het volk verlicht, beschaafd en veredeld worden en eene waardige plaats in den Staat innemen. (*Bravo!*)

‘Weg voorts met beschermende rechten! weg met monopolies! Zulke middeleeuwsche instellingen behooren uit een vrijen Staat verbannen te zijn. Wij eischen den vrijen handel zonder eenige beperking, opdat de nationale welvaart zich vrij ontwikkele; wij eischen de ontginning van alle woeste gronden, opdat de nationale welvaart vermeerdere; wij vragen den aanleg van meerder kanalen en spoorwegen, opdat handel en nijverheid eene hoogere vlucht nemen, en eindelijk, wij eischen in alle zaken gelijk recht voor allen en in de eerste plaats den gelijkmatigen druk der belastingen, opdat het volk niet meer onder het gewicht van een onrechtvaardig belastingsstelsel gebukt ga. Om daartoe te geraken, blijven wij met kracht op het invoeren der bewonderenswaardige inkomstenbelasting aandringen. (*Bravo! Zeer goed!*)

‘Mijne heeren, dit programma is veelomvattend, ik stem zulks toe, maar het is noodzakelijk. Slechts dan, wanneer het in alle deelen verwezenlijkt wordt, kan het land bloeien en den hoogsten trap van welvaart bereiken. Mocht mij de eer te beurt vallen voor het kiesdistrict Ikshuizen naar Den Haag afgevaardigd te worden, dan zal ik al mijn krachten, al mijne talenten aanwenden, om de Nieuwe beginselen te doen triomfeeren en ons programma te verwezenlijken. Ik wil staan en vallen met de partij, die het devies “Vooruitgang” op haar vaandel geschreven heeft. Ik heb gezegd.’

Nauwelijks had de spreker zijne improvisatie geëindigd, of van alle zijden brak een storm van toejuichingen los, en ieder der leden van *Voorwaarts* achtte zich gelukkig, den candidaatredenaar de hand te mogen drukken.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 25]

De dood van generaal Marceau.

De fransche generaal Marceau was slechts 27 jaar oud, toen de kogel van een Tyroler schutter zijne loopbaan kwam afbreken, en toch had hij een verleden achter zich, dat hem menig generaal, wiens dienstjaren Marceau's ouderdom overtreffen, benijden zou. Op vijftienjarigen leeftijd trad hij in den krijgsdienst, en ofschoon hij het in de eerste vijf jaren niet verder dan tot sergeant kon brengen, stond hij twee jaren later aan het hoofd van 't bataljon vrijwilligers van Eure-et-Loire. In 1793 werd hij benoemd tot divisie-generaal en onderscheidde zich in dien rang onder de muren van Mans.

De generaal van 23 jaar wekte bij menig tijdgenoot een spotlach op de lipp n, doch toen hij bij Fleurus door zijne onstuimige dapperheid den uitslag van het gevecht besliste, toen hij een jaar later het leger van den oostenrijkschen aartshertog Karel sloeg, voor hetwelk Jourdan had moeten zwichten, begon men de tact en bekwaamheid van Marceau op den waren prijs te schatten. Hij bezat dan ook bijna al wat noodig was voor een groot krijgsman: hij was koelbloedig en verstond, als Napoleon, de kunst, om in het gezicht van den vijand van slagorde te veranderen en zijn aanval of verdediging in te richten naar de stelling, welke de vijand innam.

DE OOSTENRIJKSCHE GENERALE STAF BIJ HET LIJK VAN GENERAAL MARCEAU, NAAR J.P. LAURENS.

Op eene verkenning bij Altenkirchen, den 20 september 1796, ontving hij den noodlottigen kogel in de borst, aan welks gevolgen hij drie dagen later overleed. Te zwaar gewond om ijlings vervoerd te kunnen worden, moesten de Franschen hun generaal in handen der Oostenrijkers laten, die hem naar Altenkirchen brachten.

De geheele generale staf kende Marceau en behandelde hem met den eerbied, dien men aan een dappere verschuldigd is. Prins Karel en de oude generaal Kray waakten des nachts aan zijn bed, en eerstgenoemde vroeg na zijn dood een wapenstilstand aan, om hem met alle krijgsmanseer te kunnen begraven.

Op onze gravure ligt Marceau op een paradebed. Generaal Kray zit aan het hoofdeinde, terwijl alle leden van den staf beurtelings eene laatste hulde komen brengen aan den roemrijken en met eer gevallen vijand. De schilderij is naar J.P. Laurens en verwierf in de parijzer tentoonstelling van 1877 de zilveren eeremedaille.

Cromwell en zijne dochter Lady Claypole.

In een vroeger nummer van dezen jaargang gaven wij, naar aanleiding eener gravure, eene schets van de intriges en kuiperijen van den befaamden engelschen protector, Olivier Cromwell, ten opzichte van Karel I, die het slachtoffer werd zijner grenzelooze heerschzucht. De schilderij van Soubre: *Cromwell en zijne dochter lady Claypole,* geeft ons de gelegenheid een oogenblik bij Cromwell als dictator stil te staan en te zien hoe hij tot die waardigheid geraakte.

Eerst na den dood des konings kwam Cromwell met zijne plannen voor den dag. De opstand der Schotten, die den zoon van den vermoorden koning als hun rechtmatigen vorst erkenden, was de trap tot de macht, waartoe hij later geraakte. Tot generaal der krijgsmacht van de republiek benoemd, rukte hij aan het hoofd van 18000 man Schotland binnen en versloeg het leger van generaal Lesly bij Dumbar, waarna hij naar Engeland terugtrok, om het leger van Karel Stuart op te zoeken, dat intusschen zich uit het overschot van Lesly's troepen en nieuwe scharen vrijwilligers gevormd had.

Bij Worcester kwam het tot een treffen, doch als altijd was Cromwell weder overwinnaar. Met dezen slag eindigden de binnenlandsche onlusten, daar Karel Stuart, na eene vlucht vol romantische avonturen en dreigende gevaren, Engeland verliet, en behouden op de normandische kust voet aan wal zette.

Machtiger dan ooit te voren, keerde Cromwell naar Londen terug, waar hij met al de eerbewijzen van een triomphator ontvangen werd. Weldra zag echter het Parlement in, dat de pas verworven vrijheid gevaar liep, groote schade te lijden door den man, die aan het hoofd van den vrijheidsoorlog gestaan had. De geschillen met Holland gaven de leden van het Parlement het middel aan de hand, om Cromwells macht in te korten, want te recht oordeelden zij, dat indien een oorlog gevoerd en de kracht der natie ter zee ingespannen werd gehouden, de macht van generaal Cromwell te land daardoor verminderen zou.

Cromwell stond bij hen niet achter in doorzicht; hij zag dat zij zijne toenemende macht vreesden en deze zochten te verminderen; van dat oogenblik af was hij besloten eene nieuwe, stoute poging te wagen. Hij wist zijne officieren over te halen tot het indienen eener petitie om uitbetaling der achterstallige soldij en herstel van grieven; dit verzoek, hij wist zulks, zou met verachting van de hand gewezen worden.

Bij het ontvangen van dit stuk benoemde het Huis eene commissie om eene akte te maken, inhoudende, dat alle personen, die in het vervolg dergelijke petitiën aanboden, zouden behandeld worden als schuldig aan hoogverraad.

Dit was het juist wat Cromwell wenschte. Hij hield met zijne officieren raad, toen hij kennis kreeg van het besluit, en zich daarna tot generaal-majoor Vernon wendende, zeide hij:

'Ik ben gedwongen iets te doen, dat mij de haren te berge doet rijzen!' Haastig stond hij, met blijken van hevige verontwaardiging, op, en spoedde zich naar het Parlement met eene afdeeling van 300 soldaten.

In het Huis gekomen, hield hij zich rustig en luisterde eenigen tijd naar de debatten. Toen de voorzitter het bovengenoemde besluit in stemming wilde brengen, stond Cromwell eensklaps op, deed den leden verwijtingen over hunne heerschzucht en wreedheid en stampte ten slotte op den grond, waarop het Huis oogenblikkelijk met gewapenden gevuld werd. Toen keerde hij zich tot de vergadering en zeide:

'Maakt u voort; maakt plaats voor eerlijke menschen; gij zijt niet langer een Parlement; ik zeg u, dat gij niet langer een Parlement zijt: de Heer heeft u verworpen!'

Daarop beschuldigde hij dezen van dronkenschap, genen van willekeur, een derden van eene andere ondeugd.

'Gij zelven,' voegde hij er bij, 'gij zelven hebt mij tot deze daad genoodzaakt; nacht en dag heb ik den Heer gebeden, dat Hij mij liever mocht dooden, dan mij dit werk opleggen.'

Hierop dreef hij al de leden uit het gebouw, beval dat de deur zou gesloten worden, en den sleutel in den zak stekende, begaf hij zich naar Whitehall.

Het gezag was nu geheel in handen van den slimmen drijver, doch hij dacht den tijd nog niet gekomen, om al zijne macht op eenmaal te ontwikkelen. Hij vaardigde daarom een decreet uit, dat de oppermacht zou berusten bij een Parlement, welks leden hij echter zelf benoemde.

De personen, op wie zijne keus viel, waren de geringsten, laagsten en onwetendsten onder de burgers; hij voorzag wel, dat, onder het beheer van zulke mannen, hij alleen regeeren moest, of dat zij weldra de teugels van het bewind zouden laten varen, welke zij niet bij machte waren te besturen. Het scheen een vereischte om lid van dit Parlement te worden, uit te munten in dweepzucht. Vele personen met lange, aan den Bijbel ontleende namen waren leden, doch de zonderlingste was een man met name *Praise God Barebones* (Loof God Scharminkel) en met dien naam werd later de vergadering spottenderwijze bestempeld.

Aan deze vergadering was het sluiten van den vrede met Holland opgedragen, doch daar de leden niet wisten hoe zich te houden, konden de gezanten der Staten er niets uitvoeren. Eindelijk hunne onmacht erkennende, besloten zij hun mandaat neêr te leggen in handen van hem, van wien zij het ontvangen hadden.

Cromwell nam hun ontslag met vreugde aan, waarop zijne officieren hem op eigen gezag tot protector benoemden. Hij bezat datgene, wat de grond is van alle heerschappij, namelijk kracht. De mayor en de raadsleden werden geroepen, de overweldiger werd te Whitehall in het paleis der engelsche koningen geïnstalleerd, hij nam de waardigheid van protector aan, werd met den titel van Hoogheid vereerd en te Londen en in andere deelen des rijks uitgeroepen.

Ten einde meer schijn van rechtvaardigheid aan zijne overweldiging te geven, besloot Cromwell met een Parlement te regeeren, doch slechts met zulk een, als hij in bedwang kon houden. Naar welgevallen riep hij het samen en ontbond het. Het Huis der Lords hield geheel op te bestaan, maar hij stelde eene nieuwe Parlementskamer in, samengesteld uit menschen, die hunne opkomst aan hem te danken hadden, ten einde die, welke door de stemmen des volks verkozen waren, tegen te werken. Hij wist het door zijne slimheid zoo ver te brengen, dat zijn Parlement

hem de kroon aanbood, alleen opdat zijne weigering den schijn zou hebben van grootmoedigheid.

Intusschen woedde hij als een echte tiran tegen zijne politieke tegenstanders. Duizenden trouwe aanhangers van het verdreven vorstenhuis stierven door beulshanden, en noch de voorspraak van de hoogst geplaatste officieren, noch die zijner dochter lady Claypole, vermochten een eenmaal geteekend doodvonnis te doen vernietigen.

Onze gravure stelt lady Claypole voor, haar vader om genade smeekende voor den ter dood veroordeelden dr. Hewet, een predikant der anglikaansche Kerk, die beschuldigd en overtuigd van naar het leven van den protector gestaan te hebben, met andere saamgezworenen onthoofd zou worden. Te vergeefs was hare bede; Cromwell kende geen bloedverwantschap, waar zijne heerschzucht hinderpalen in den weg werden gelegd, en het vonnis werd onverbiddelijk uitgevoerd.

Lady Claypole viel na de onthoofding van haar beschermeling in eene zware ziekte, welke met haar dood eindigde; alvorens echter te sterven, heeft Cromwell door hare verwijtingen hellepijnen moeten verduren. Zij wilde niet dat haar vader het ziekbed naderde en riep onophoudelijk, dat hij den korten tijd, welken hij nog zou leven, moest besteden, om het bloed van zijne handen te wasschen, waarmeê hij ze bezoedeld had. In hare ijlende koortsen riep zij om hulp tegen de van bloed druipende handen haars vaders, welke zij meende dat haar bedreigden, en met de hel in het hart stond Cromwell in dezelfde kamer en hoorde zijn eigen kind tegen hem getuigen.

Lady Claypole stierf en hare voorspelling werd bewaarheid. Vier weken na haar verscheiden was ook Cromwell een lijk; de dood maakte een einde aan zijn leven, vol woeling en onrust. De kwellingen, welke hem zijne dochter aandeed, hadden de kroon gezet op zijn inwendig lijden, veroorzaakt door zijne vrees van vermoord te zullen worden.

De geschiedenis heeft haar laatste woord over Cromwell nog niet gezegd, daar eenigen hem voor een partijdrijver en anderen voor een huichelaar houden. Zooveel is zeker, dat voor beide beweringen deugdelijke bewijzen voorhanden zijn, zoodat, welke meening ook de bovenhand houdt, het karakter van den gevreesden protector nooit onbesmet aan het daglicht zal treden.

De graftombe van Daniël O'Connell te Dublin.

De laatste rustplaats van den grooten Ier, wiens leven wij in een vroegeren jaargang schetsten, onderscheidt zich door dezelfde eenvoudige grootheid, als waardoor O'Connell bekend is. De ornamentatie vooral is een kunstproduct van hooge waarde, doch de vier opschriften, welke O'Connells landgenooten op zijn graf plaatsten, zullen steeds zijn hoogsten roem blijven.

Op het eerste paneel staat rondom de iersche harp:
De bevrijder van zijn vaderland.
Op het tweede de iersche wolfshond met het randschrift:
De vriend der burgerlijke en godsdienstige vrijheid van geheel de wereld.
Op het derde, de shamrock en de iersche kroon, waaronder de woorden:
De apostel van zedelijke kracht.
Op het vierde een monogram van O'Connell, met het opschrift:

De emancipator van zijne katholieke mede-
burgers.
Ten slotte leest men op de deur der crypta
O'Connells testament:
Mijn lichaam aan Ierland.
Mijn hart aan Rome.
Mijne ziel aan den Hemel.

Oude torens op Sardinië.

De geschiedenis verhaalt, dat, toen de grieksche vorsten Troje hadden doen vallen, de overgebleven Trojanen zich inscheepten, en na een langen en gevaarlijken tocht in Italië landden en zich daar neêrzetten. Bij hunne aankomst vonden zij er echter reeds bewoners, die zij, niet wetende van waar ze gekomen waren, Eutochtonen noemden, d.i. uit den grond opgekomen. Deze Eutochtonen, welke men vermoedt dat een keltische volksstam was, hadden in Italië en op de omgelegen eilanden sterkten gebouwd, welke geheele streken als in een gordel sloten, en waarvan de ruïnen nog hier en daar aanwezig zijn. Onze gravure stelt zulk een toren voor, gelegen op het eiland Sardinië. Uit zijn bouw ziet men, dat hij van den voortijd dagteekent, doch sterk genoeg is om noer evenveel

eeuwen te staan, als hij reeds zag voorbijsnellen. Oudheidkundigen en geschiedschrijvers hebben tot heden te vergeefs beproefd, hun juisten ouderdom te bepalen, daar er nooit iets gevonden is, dat aan een of ander bekend tijdperk herinnert.

Eene Abyssinische slangen-bezweerster.

Het aquarium van Londen bezit eene collectie slangen, grootendeels afkomstig van de engelsche koloniën, waar, zooals bekend is, jaarlijks duizenden slachtoffers vallen onder de giftige beten van deze gevaarlijke dieren.

In Hisdostan en vooral in Afrika bestaan personen, die het geheim kennen de slangen te verdooven, hen in de hand te nemen en te behandelen alsof zij geheel onschadelijk waren. De abyssinische slangenbezweerster op onze gravure is onlangs te Londen opgetreden, waar zij met de vergiftigste slangen de gevaarlijkste kunsten vertoonde. De beruchte slangenbezweerders van Hindostan fluiten, wanneer zij hunne kunst uitoefenen, waaruit men wel eens opgemaakt heeft, dat deze dieren door muziek verdoofd konden worden. Deze abyssinische vrouw verricht echter hare bezweeringen onder een doodsch stilzwijgen.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

Een helsche schreeuw voer door de ruime gewelven toen Keyen den wapenkreet had doen hooren.

'Hier heen, mannen!' riep Job van Achelen, en hij wees met de hand naar het altaar der metselaarsgilde. Als een bende roodhuiden, belust op scalpeeren, vielen de beeldstormers op het altaar. In een oogwenk was het beeld van den H. Bernardus voor den grond geworpen, en het gansche altaar tot spaanders gekloofd.

> 'Uyt groote nood, Slaet papen en monniken dood!'

Zoo klonk het bij den predikstoel, en in de nabijheid van de hooge kapel hoorde men het moordademend lied zingen, dat eindigde met de woorden:

> 'Plondert haer juweelen, nu sy heeft hulpe gheen;
> Want men roept in 't Noorden, oock in Livonia:
> Cecidit, cecidit, Civitas magna Babylonia.'

De kathedraal scheen in een moordhol herschapen en in plaats van de gezangen en gebeden, die daar sinds zoovele eeuwen opstegen, hoorde men de vreeselijkste godslasteringen uitbraken door afschuwelijke wezens, wier oogen met bloed beloopen waren van den dorst naar vernieling en naar buit.

Te midden van dat helsche rumoer hoorde men kreten van angst en afschuw, want er waren vele nieuwsgierigen met de handlangers van het consistorie de kerk binnen gedrongen, die als verplet waren door 't geen zij moesten aanschouwen en te vergeefs

een der uitgangen trachtten te bereiken. Jan van Lij bergen bevond zich ook in de kerk; hij had zich met opgeheven armen voor het altaar van den H. Bernardus geplaatst, toen de aanval begon, doch was door de woestaards weggeslingerd. Hij liep met de wanhoop op 't gelaat heen en weer, want hij had de kerk, dat meesterstuk van architectuur, haast zoo lief als zijn leven. 'Is er dan niemand om het heiligdom te beschermen!' klaagde hij en er sprongen tranen uit zijne oogen, maar men stak den spot met zijn angst, en toen hij eenige jongens, die bezig waren met het altaar van St.-Lucas te vernielen, met geweld wilde verdrijven, sprong eensklaps een onbekende, in een mantel gehuld, te voorschijn en zette hem een pistool op de borst uitroepende: 'Laat de jongens begaan, zoo gij uw leven lief hebt.' Nu geen kans meer ziende om de verwoesting te verhinderen, baande hij zich een doortocht en verdween.

Op aanwijzing van Job van Achelen werd het werk der vernieling voortgezet. Het eene altaar verdween na het andere, men wierp lange touwen om de beelden, die de kolommen tooiden en rukten ze naar beneden, men haalde de gewijde steenen uit de altaren en vertrapte de relieken onder de voeten. Hans, de barbier, verbrijzelde de offerblokken, en als de giften der geloovigen over den grond rolden, werden de plunderaars handgemeen en betwistten elkander met vuistslagen den buit.

Willem Michielsz. was overal vooraan. Zijn vernielingszucht scheen niet verzadigd te kunnen worden, want zijn bijl was niet slechts in alle altaren gedrongen, die reeds verwoest waren, maar het verminken der omgehaalde beelden scheen hem een wellust te zijn.

'Waar is Jan Bentijn?' vroeg hij eensklaps. 'De oud-voorzanger heeft gezegd, dat de orgels voor zijne rekening moeten blijven.'

Claes de Leeuw, aan wien het beleid over de beeldstormerij was opgedragen, hoorde deze woorden en fluisterde hem in het oor:

'Gij weet toch wel, dat de orgels gespaard moeten worden, Willem.'

''t Is waar.... ik dacht er niet meer aan,' antwoordde de woestaard. 'Dan maar naar het oksaal, daar zal heel wat te doen vallen!' riep hij.

Met zijn bijl in de vuist baande hij zich een weg door de tierende en razende menigte; een twintigtal zijner rotgezellen volgden hem naar de afsluiting van het koor en in één oogenblik was het kruis, dat er midden op prijkte, geveld.

En te midden van die heiligschendende en kannibaalsche tooneelen stonden de mannen van het consistorie, met de armen over elkander geslagen, bedaard het werk te aanschouwen, dat zij voorbereid hadden.

Jan van Lijbergen vond wel groote verslagenheid, maar geen hulp onder de burgers, die buiten stonden. Zij hoorden met verbazing en schrik, hoe daar binnen de bijlen beukten en de beelden vielen, doch de storm, die eensklaps was komen opsteken, scheen hen te verlammen. De schutters stonden reeds geruimen tijd op de markt onder de wapens, doch de regeering scheen het hoofd verloren te hebben, want zij kwamen niet opdagen tot ontzet van het heiligdom, er was niemand die daartoe bevel gaf. Onze fabriekmeester, die rusteloos in de weer was, doorliep handenwringend hunne gelederen.

'Is er dan niemand, die de kerk en de stadsprivilegiën wil verdedigen, dat moet God geklaagd zijn!' riep hij uit.

'Dat is het ook, meester Lijbergen,' sprak de hopman De Gruijter, 'doch gij hebt op het stadhuis vernomen wat iedereen te wachten staat, die de handen durft uitsteken, zonder dat hij daartoe bevel heeft ontvangen.'

‘Maar is het dan geen schande voor onze stad, dat een troep schavuiten en straatjongens ongestoord ons pronkjuweel kunnen verwoesten?’ vroeg de fabriekmeester.

‘Gij hebt gelijk, meester,’ hernam ue Gruijter, ‘en ik wil niet langer een deel van die schande op mijn hoofd geladen zien. Als de overheid haar plicht verzuimt, moet zij dat zelve verantwoorden, maar ik wil hier niet langer werkeloos staan, er moge van komen wat wil.’

Bij die woorden verliet hij de gelederen, en zich tot zijne manschappen keerende, riep hij:

‘Mannen, ik wil uw aanvoerder zijn, die mij liefheeft, volge mij!’

Die kloeke houding vond bijval, want onmiddellijk verlieten eenige schutters de gelederen. Zij waren slechts negen in getal, doch men vindt hunne namen opgeteekend in de geschiedboeken der stad, want zij zijn het geweest, die den storm, althans voor dat oogenblik, bezworen hebben; had de trouwelooze regeering al de schutters doen aanrukken, de beeldstormers zouden spoedig het onderspit gedolven hebben.

De Gruijter en de zijnen stormden nu met de hellebaarden in de hand de kerk binnen. Een hoonend geschreeuw ging in de St.Jan op, toen men het kleine getal verdedigers zag opdagen.

‘Ga maar weêr naar huis, 't is voorgoed uit met de paperij,’ riep een der beeldstormers sarrend.

‘Dat zult gij voor de tweede maal niet meer zeggen, ellendeling,’ sprak de hopman, en zijn strijdbijl wierp den vermetele kermend op den grond.

Op nieuw ging een woest geschreeuw uit de bende op.

‘Slaat den paap dood!..... hangt hem op! klonk het, en men stormde in woeste vaart op de schutters los.

De Gruijter had echter dien aanval niet meer afgewacht. Zijn geducht wapen zwaaiende, trad hij moedig vooruit en bracht slap op slag toe. Zoo dicht waren de beeldstormers om hem en de zijnen gedrongen, dat zij zich nauwelijks konden bewegen, maar De Gruijter wist zich een weg te banen over degenen, die hij geveld had; het hoongelach had plaats gemaakt voor kreten van woede en smart, want hij maaide alles voor zich weg en zijne verbittering was zoo groot, dat zijn strijdbijl tegen een der kolommen verbrijzelde(1).

Hij was toen zijne manschappen ver vooruit en zag in zijne nabijheid Willem Michielsz., met een spotlach op het gelaat.

‘Dat grapje zal je duur komen te staan, hopman,’ riep roode Willem vooruitdringende.

De Gruijter gevoelde zeer goed, dat hij zich in een hachelijke positie bevond en hij klemde het overblijfsel van zijn hellebaard krampachtig in de gespierde vuist.

‘Ik heb nog een oude rekening met je te vereffenen, straatroover,’ hernam Willem, en hij hief zijn bijl op, doch toen hij den slag wilde toebrengen, werd zijn arm vastgehouden.

‘Wilt gij een moord begaan, Willem?’ vroeg de man, die hem in zijn boos opzet verhinderde.

Het was Wouter Harmsen; hij had zich van den beginne af in de kerk bevonden en met afgrijzen het schouwspel gadegeslagen, dat hem tegen de borst stuitte, al was hij ook van den waren weg afgeweken.

‘Niemand heeft zich met mijne zaken te bemoeien,’ riep Willem, te vergeefs trachtend zich los te wringen.

(1) Uit een later afgelegde verklaring blijkt, dat de hopman De Gruijter een aantal beeldstormers zoo zwaar gewond had, dat zij gedurende vele weken in levensgevaar verkeerden.

‘Een eerlijk man strijdt met gelijke wapenen,’ hernam Wouter, en in een oogwenk had hij Willem den bijl ontrukt en slingerde het wapen over de hoofden der menigte door het ruim der kerk.

Willem knarste van woede op de tanden.

‘Verrader!’ bulderde hij.

‘Hij heult met de papisten, weg met den verrader!’ klonk het; de woestelingen wilden een aanval doen en Wouter Harmsen posteerde zich naast De Gruijter en scheen voornemens zijn leven en dat van den hopman zoo duur mogelijk te verkoopen; doch ook de schutters waren nu verder doorgedrongen en beide jongelingen waren ieder in een oogwenk met een hellebaard gewapend. Toen roode Willem zag, dat De Gruijter zijn strijdbijl reeds opgeheven had, om den eerste die hem durfde naderen neêr te vellen, scheen zijn moed lang zoo groot niet meer te zijn.

‘Wat staan wij hier onzen tijd te verbeuzelen,’ riep hij zijne makkers toe; ‘die papisten zullen later hun bekomst wel krijgen, wij hebben thans wel wat anders te doen....... Naar de hooge kapel!’

En nu snelde hij aan het hoofd der zijnen naar het pronkjuweel der St.-Jan, naar de beroemde kapel der Illustre Lieve-Vrouwe broederschap, naar het prachtige heiligdom, dat in de kerk schitterde als een robijn aan een koningskroon.

Willem Michielsz. wist, dat daar vinnig gestreden werd; hij begreep dat De Gruijter, die lid van de Illustre broederschap was, niet achterwege zou blijven en berekende al vast, dat hij hem daar gemakkelijk door overmacht zou kunnen verpletteren.

Rondom het koperen hekwerk raasden en tierden de handlangers van het consistorie Zekere Dominicus Beijens, ook een lid der

broederschap, had zich daar echter verschanst en verdedigde de kapel met den degen in de vuist. De beeldstormers waren woedend over dien tegenstand, zij liepen vloekend rond en geleken hongerige wolven, die een schaapsstal bestormden. De smid Cock Muesel had reeds te vergeefs verschillende breekijzers beproefd, anderen wierpen armen, beenen en hoofden van verminkte heiligenbeelden over het hekwerk, om er Beijens mede te treffen.

Toen de bende van Willem Michielsz. opdaagde, werd de aanval met nieuwe verbittering herhaald, men had sterke touwen om de koperen pijlers geslagen, ten einde het hek om te trekken of te vernielen en zich zoo een doortocht te banen, doch de hopman De Gruijter verscheen ook spoedig met zijne schutters in het strijdperk en de gespierde en moedige jongeling beukte andermaal met zijn hellebaard links en rechts. Elke slag bracht een bloedende wond voort en bij elken stap dien hij deed hoorde men een smartkreet, want zijn wapen was geen oogenblik in rust. Het zou echter te bezien zijn geweest of hij zich daar wel staande had kunnen houden, want de overmacht was groot, doch er kwam eensklaps hulp opdagen. Het voorbeeld, door den hopman De Gruijter gegeven, had gunstig op de schutters gewerkt, die zich schaamden over de werkeloosheid, waartoe zij gedoemd waren. Al de schutterijen rukten naar de St.-Jan; eenigen posteerden zich buiten de kerk, anderen trokken met vliegende vaandels en geladen roeren naar binnen. Het bleek nu duidelijk, dat het gemakkelijk zou zijn geweest de verwoesting en heiligschennis te voorkomen, indien de overheid haar plicht had gedaan, want het meerendeel der beeldstormers maakte zich ijlings uit de voeten. Zij, die het nog waagden het wandalenwerk voort te zetten, werden op de punt der hellebaarden en pieken van de altaren verdreven, en de kerk was in een oogwenk schoongeveegd.

LADY CLAYPOLE SMEEKT HAREN VADER OM GENADE VOOR DR. HEWET, NAAR SOUBRE.

Willem Michielsz., die wel brutaal en sluw maar niet moedig was, behoorde tot de eersten, die langs het noorderportaal de kerk verlieten. Daar verzamelde hij weder een bende om zich heen.

‘Kom maar meê, jongens!’ riep hij, toen hij zag hoe talrijk zij waren, ‘ik zal u nog werk genoeg verschaffen.’

En nu stormden de onverlaten naar het tegenover de kerk gelegen klooster der Predikheeren, waar de tooneelen der St.-Jan vernieuwd werden en den ganschen nacht voortduurden, zonder dat de overheid een enkele poging deed om dit te beletten.

Daar stond nu de beroemde kathedraal geschon-

den, onteerd! Hoe vele eeuwen waren niet voorbijgegaan, sinds de grondslag van dit pronkjuweel der architectuur werd gelegd; hoe vele geslachten hadden niet bijgedragen aan haren bouw en versiering, hoe vele duizenden en duizenden waren er niet van heinde en ver heen gestroomd, om aan hare schoonheid het hart te verkwikken en de genade en gunsten des Hemels af te smeeken, door de voorspraak der Zoete Lieve Vrouwe! Toen Surius, die de prachtigste kerken van Europa kende, eens onder hare honderd en vijftig voet hoogen koepel stond, moest hij onder den indruk van hare ontzagwekkende vormen uitroepen, dat aan haren luister en ongeloofelijke schoonheid niets ontbrak. En inderdaad, hoe indrukwekkend de kathedraal van St.-Jan ook thans nog moge zijn, men kan zich nauwelijks een denkbeeld maken van 't geen zij was, vóórdat de kannibalen der XVI ^{e} eeuw daar hun sabbat vierden. De gewelven en kolommen schitterden van kleurenpracht, op de wanden en in de gebrande glazen waren de verhevenste mysteriën des geloofs vertegenwoordigd, de kolommen prijkten met beelden van heiligen en de kerk telde meer dan vijftig altaren, waarvan sommigen meesterstukken genoemd moesten worden.

DE GRAFTOMBE VAN DANIËL. O'CONNELL TE DUBLIN.

Zoo was het hoogaltaar (een zoogenaamd vleugelaltaar) rijk met snijwerk bezet en van binnen en buiten beschilderd en verguld door den beroemden Bosschenaar Hieronymus van Aken, den Dante der schilderkunst[(1)]. Het toenmalige oksaal was insgelijks met beelden en schilderwerk getooid; het droeg een altaar, aan den H. Petrus toegewijd, waarop een groot kruis stond. Aan elk der kolommen van het schip stond een altaar, versierd met beelden en schilderijen en blinkende van koper- en zilverwerk. Boven alles schitterde echter de hooge kapel. Daar waren schatten aan besteed. De koperen afsluiting kwam eerst in het begin der XVI eeuw gereed, en het altaar van die kapel, het schoonste der geheele kerk, was insgelijks door van Aken beschilderd.

Hoe trotsch was de stad 's-Hertogenbosch en geheel het land op de kathedraal, toen daar in 1481 door Maximiliaan, Roomsch koning, het kapittel der orde van het Gulden Vlies werd gehouden. De souverein trok op den 25 mei met zijne ridders en de officiers der orde naar de St.-Jan. Zij verschenen gekleed in lange mantels van karmozijn satijn in het koor, dat met de kostbaarste tapijten behangen en luisterrijk

(1) De musaea van Weenen, Munchen en Berlijn prijken nog altijd met voortbrengselen van dien beroemden meester; in zijne geboorteplaats vindt men echter niets meer van hem.

versierd was. Ook Maria van Bourgondië verscheen daar met hare edelvrouwen, en na de H. Mis werd voor het hoogaltaar den ridderslag gegeven aan den jongen graaf van Charlois. De grijze Lannoy hing den vorstelijken telg den keten om en zijn gouverneur, Montigny, zwoer ten aanhoore der talrijke edelen en burgers, dat hij den jeugdigen vorst tot deugd en goede zeden zou opleiden.

Was het niet de kathedraal van St. Jan, waarheen men van heinde en ver ter bedevaart toog? Zelfs graaf Arnoud van Gelre, een lid der Lieve Vrouwe broederschap, had zich gehaast, om voor het miraculeuze beeld neder te knielen, zoodra hij uit zijn kerker te Buren verlost was, en duizenden en duizenden kwamen daar als hij, om dank te brengen voor genoten gunsten, om kracht te zoeken voor den grooten strijd des levens.

EEN OUDE TOREN OP SARDINIË.

Zoo stond daar nog kort te voren die beroemde kathedraal, in glans en luister, in volle majesteit, als een pronkjuweel der bouwkunde, als een heiligdom, waarvan de voorliefde vele eeuwen lang van geslacht tot geslacht was overgegaan.

En thans?

Nog altijd verhief de reusachtige toren op het kruis, 'seer constelick ende cierlyck gemaeekt', fier zijn kruin in het luchtruim, maar hij prijkte sinds den vorigen dag op een onteerd en verwoest heiligdom, dat herschapen was in een legerkamp van vijanden, die elkander met gelijke bitterheid bestreden. Het had niet mogen baten, dat de hopman De Gruijter en meer anderen hun leven waagden en de schutterijen de kerk schoonveegden, de geestkracht, door de verontwaardigde schutters aan den dag gelegd, was slechts van korten duur geweest.

Zoodra namelijk de morgen aangebroken was, liet de overheid het zilverenbeeld van St.-Jan, het miraculeuze beeld, kelken, monstranzen, kappen, de juweelen en andere kostbaarheden der kerk, naar het stadhuis vervoeren. De schutters bewaarden de orde en de dekens der gilden stonden met hunne ambachten voor de benedenkapel, om genoemde voorwerpen, die daar bewaard werden, te bewaken. De mannen van het consistorie lieten zich echter niet zoo spoedig uit het veld slaan, dewijl zij wisten, dat de overheid geen geestkracht bezat en onder de schutters velen hunner aanhangers gevonden werden. De zon stond dan ook nauwelijks aan den hemel, toen de samenrotting in de nabijheid der kathedraal op nieuw begon. Willem Michielsz. deelde geld uit, Claes de Leeuw gaf aan den smid, Cock Muesel, en andere huurlingen nieuwe instructiën, en Agylaeus en Everzwijn mengden zich onder de schutters, die buiten stonden, en fluisterden dezen en genen eenige woorden in het oor.

Jhr. Willem Borchgrave en de kerkmeester Jan van der Steghen, die door de regeering met het overbrengen der kostbaarheden belast waren, kweten zich nauwgezet van hunne taak, doch zij moesten midden in hunne bedrijvigheid woorden en toespelingen hooren, die maar al te zeer bewezen, dat veel kwaadwilligheid onder de schutters heerschte.

'Gij moet u wat haasten,' riep de een, 'want langer dan tot twaalf uur willen wij niet hier blijven.'

''t is schande, dat men ons hier den ganschen nacht zonder eten of drinken laat staan,' snauwde een ander.

'Als gij ons niet aflost, gaan wij heen, want de kerk is toch niet langer te behouden,' riep een derde.

Die woorden werkten zeer nadeelig op de afgematte en uitgehongerde schutters; de regeering bleef zich schuilhouden op het stadhuis, er was niemand die hen moed insprak of het beleid der zaak op zich nam, en zoo kwam het, dat de schutters werkelijk naar huis gingen, toen zij de kostbaarheden der kerk in veiligheid zagen.

Onmiddellijk stormden nu de opstandelingen de kerk weder binnen, om het afschuwelijke werk van den vorigen dag voort te zetten.

Waar was de hopman De Gruijter?

Toen des nachts de beeldstormers uit de St.-Jan verdreven waren en het heiligdom aan de schutters en gilden was toevertrouwd, meende hij, dat men voor het oogenblik niets meer te vreezen had. Hij verliet onmiddellijk te paard de stad en snelde eerst naar Antwerpen, om den pastoor en Agnes van het gebeurde kennis te geven, en daarna aan het hof te Brussel bijstand te verzoeken, niet slechts tegen de

opstandelingen, maar ook tegen de regeering, die haren plicht verzuimde en de stad ter prooi liet aan een paar honderd vagebonden.

Hij moest, helaas, bij zijne terugkomst zien, dat het werk der vernieling voltooid was. De woestelingen, die voor de tweede maal de St.-Jan binnendrongen, hadden ladders uit de St.-Jacobs-kerk geroofd. Met behulp daarvan wierpen zij nu al de beelden neder; geen enkel altaar werd gespaard, men verbrijzelde al het koperwerk en roofde naar hartelust, middelerwijl de schutters en gildebroeders tehuis aan den maaltijd zaten. In dezen treurigen toestand besloten de fabriekmeesters op eigen gezag personen aan te werven, die de beeldstormers zouden bestrijden, doch daar hunne macht ontoereikend bleef om de gansche kerk te verdedigen, bepaalden zij zich tot het verdedigen en bewaken der kostbaarste voorwerpen. Zij verdeelden hunne gewapende manschappen rondom het sanctuarium, het orgel, de doopvont, den predikstoel en het beroemde spel des oordeels; zij verwijderden den steen uit het hoogaltaar en lieten op het kerkhof het metalen Christusbeeld van het kruis nemen. Zoo was dan de kerk in twee kampen verdeeld, terwijl Dominicus Beijens met den koster en zes gewapende knechten de kapel der Illustre broederschap, waarin zij zich hadden opgesloten, bleef verdedigen.

De kerkmeesters zaten intusschen niet stil; zij vroegen en kregen van de regeering verlof, om in naam der stad zooveel gewapende mannen aan te werven, als zij noodig zouden achten, doch juist toen zij daarvan gebruik wilden maken en zich naar de bouwloods begeven, was het consistorie op het kerkhof vergaderd. Er ontstond een groot rumoer, het gemeen drong onder allerlei dreigende kreten op de kerkmeesters aan en het gelukte hen nauwelijks aan de handen der woestelingen te ontkomen.

Het consistorie had zijn doel bereikt. Op hetzelfde oogenblik - het was den 24 augustus - werd de predikant Van Diest tusschen gewapende manschappen de kerk binnengevoerd. Hij besteeg den kansel en zekere Joost van Zoemeren, die met een vuurroer gewapend was, sprak tot hem in naam van het consistorie: ‘Ik geve u hier de kerk met de dekenij!’

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

XIII.

Drouet en de zijnen handelden met veel spoed; ook de dragonders, eindelijk gehoor gevende aan de dringende bede van den bevelvoerenden officier, zijn opgezeten, galoppeerende in de richting van Varennes. Thans vangt een dier wedloopen aan, welke ons doen denken aan die middeleeuwsche nachtelijke geestengaloppen, welke zoo dikwijls het onderwerp zijn geweest der duitsche balladenpoëzie. De avond is reeds gevallen. Drouet en de zijnen hebben een anderen weg ingeslagen dan de dragonders, ofschoon op hetzelfde punt uitkomende. De paarden hinneken in het donkere; vlokken schuim vallen op den grond en teekenen het spoor; de ruiters hangen op de schoften hunner paarden en stikken bijna van de luchtdrukking, de boomen dwarrelen voorbij; hier en daar hoort men hondengeblaf en de vogelen schieten wakker uit den slaap bij het gedruisch van den weg. Booze geesten zetten met vlammende zwaarden Drouet en de zijnen aan; wanneer de koning ontkomt, is het misschien met de fransche omwenteling gedaan.

Haast u, dragonders van Bouillé, of gij zult te laat komen; een beetje meer spoed en gij zult het fransche koningschap redden en Frankrijk voor een groote misdaad behoeden. Maar de omwenteling wil haar oogstfeest van afgesneden hoofden en bloedige rompen niet verliezen; bij Saturnus, die zijn eigen kinderen verslond, haar offer zal niet ontkomen! Als een der wraakgodinnen blaast zij Drouet en de zijnen aan; de sporen dringen in het vleesch der paarden, en voor schuim vloeit er thans bloed op den grond. Hoerah, daar rijst Varennes uit de nevelen van den nacht en de dragonders zijn nog niet daar.

Drouet en de zijnen zijn reeds afgestegen; zij zullen de patriotten wekken, die als gewone menschenkinderen naar bed zijn gegaan, niet vermoedende welk een groote storm voor hen in aantocht is. De koninklijke rijtuigen bevinden zich nog steeds hier, beladen met hunne kostbare vracht. Drouet weet waar hij zijne mannen vinden zal; nog altijd brandt er licht in een der herbergen; Drouet trekt de klink op, stapt binnen en fluistert een der aanwezigen iets in het oor; een half uur later is het geheele dorp op de been; bij het licht der fakkels ziet men karabienen, pieken en verroeste sabels flikkeren. Aan den ingang van het dorp is reeds een soort barricade gebouwd. De rijtuigen werden omsingeld en de vluchtelingen in optima forma gearresteerd; het gezelschap is verplicht uit te stappen en vindt voorloopig onderkomen bij een der overheden van het dorp. De dauphin en de dauphine, vermoeid van de reis, worden te bed gebracht, terwijl het overig gezelschap kan blijven wachten. Het geheele dorp weet reeds, dat de koninklijke familie gevangen genomen is; en alle dragonders van Bouillé zullen haar niet weêr los krijgen. De dragonders komen inderdaad aansnellen, maar nu het te laat is.

De patriotten van Varennes zonden onmiddelijk een snelbode naar Parijs, om het groote nieuws van 's konings gevangenneming over te brengen en besloten zoo spoedig mogelijk hun kostbaren buit, die hier alles behalve zeker is, in veiligheid en buiten het bereik van iederen aanslag te brengen. Met onze te laat gekomen dragonders, die in last hadden het koninklijk gezin onder hunne hoede te nemen, had men gemakkelijk spel. Eenige flesschen wijn en brandewijn bleken genoeg te zijn om deze dappere helden in vurige patriotten om te scheppen, en zelfs hielpen zij een handje mede om de lijfwachts, die den dienst van koetsier vervuld hadden, mede te helpen binden, en de koninklijke gevangenen weêr in het rijtuig te helpen.

Het revolutionaire Parijs ademde weêr ruimer op toen het bericht kwam, dat de koning gevangen genomen was. Onmiddellijk benoemde de Nationale Vergadering drie afgevaardigden uit haar midden: Latour-Maubourg, Pétion en Barnave, om de vluchtelingen in ontvangst te nemen en naar Parijs terug te voeren. Onze drie gevolmachtigden hadden echter niet tot Varennes te gaan; reeds onder weg ontmoetten zij de escorte van den koninklijken trein. Na de kostbare vracht overgenomen te hebben, namen zij plaats in het rijtuig tusschen den koning, de koningin en prinses Elisabeth. Het was op dezen tocht dat in Barnave die omkeer tot stand kwam, welke zijnen vrienden spoedig zoo raadselachtig zou voorkomen. Terwijl zijne twee collega's zich door eene zeer gemeene familiariteit onderscheidden en zich niet slechts aan onbetamelijke en kwetsende uitdrukkingen schuldig maakten, maar zich ook in de tegenwoordigheid der koninklijke familie zoo ongegeneerd gedroegen, dat zij den hals van eene wijnflesch voor den mond zetten, en met hunne handen een kieken scheurden tot reisverversching, verloor Barnave daarentegen geen enkel oogenblik den eerbied uit het oog, aan zijne hooge medereizigers verschuldigd en wist de koningin zoo voor zich in te nemen, dat zij zich tot een vertrouwelijk gesprek verwaardigde en het zelfs zoo ver bracht, dat zij den welsprekenden afgevaardigde

tot hare staatkundige zienswijze bekeerde en hem in eens uit den maalstroom der omwenteling rukte.

Zoo als gemakkelijk te begrijpen valt, was de ontvangst te Parijs buitengewoon koel; van regeeringswege was iedere betooging verboden, maar het stilzwijgen des volks had een veel dreigender karakter dan eene oproerige beweging zelfs kon gehad hebben. Het was geene natuurlijke stilte, maar die ontzettende stilte, welke gemeenlijk den storm voorafgaat. Terwijl de lippen zwegen, spraken de oogen en de gelaatstrekken eene taal, die niet veel goeds voorspelde. Deze intocht te Parijs was het voorspel van den anderen, dien laatsten tocht, die niet naar de Tuilerieën, maar naar de *place de la Grève* ging.

Lodewijk XVI behield zijne gewone koelbloedigheid bij het zwijgen rondom hem; een zelfde kalmte mogen wij niet bij de koningin veronderstellen, wier geest bovendien veel vatbaarder was voor indrukken en voorgevoelens. De koninklijke familie betrok op nieuw de Tuilerieën, tot tijd en wijl haar een ander verblijf zou worden aangewezen.

Met welke gevoelens moeten de ongelukkigen die groote zalen weêr betreden hebben, welke zij in geheel andere omstandigheden dachten weêr te zien! Wij gelooven niet dat de vermoeidheid van de reis hen den eersten nacht liet inslapen. Ieder denkbeeld van vrijheid moes-

ten zij thans opgeven, en de Tuilerieën werden in het vervolg bewaakt als eene staatsgevangenis.

Was de verijdelde vlucht voor de koninklijke familie een ramp, ook Bouillé moet geen zachte aandoeningen gehad hebben, toen hij met zijne ruiters voor de geïmproviseerde barricade van Varennes stil hield en vernemen moest, dat de koninklijke trein reeds op den terugtocht was naar Parijs. Spijt, gramschap, woede, die het eerlijke krijgsmanshart zullen bestormd hebben, baatten hier niet; de rijtuigen, die sterk geëscorteerd, reeds weêr den weg naar de hoofdstad waren ingeslagen, na te jagen, bood niet de minste kans van gelukken aan, en zoo was hij verplicht de teugels te wenden en met den dood in het hart den terugtocht aan te nemen. Hij begreep, dat voor hem thans geene plaats in Frankrijk meer was, en wilde hij het gevaar niet loopen, als een verrader aangehouden en behandeld te worden, dan moest hij het land ruimen. Het was bovendien eene voldoening voor zijn hart een land te verlaten, dat niet slechts op een gekkenhuis begon te gelijken, maar waarin de misdaad grooter verhoudingen ging aannemen dan de dwaasheid; hij vluchtte naar Luxemburg, vanwaar hij spoedig daarna een schrijven dagteekende, aan de Nationale Vergadering gericht, waarin hij zich zelf alleen verantwoordelijk stelde voor de beraamde vlucht des konings, die hierbij slechts als een lijdelijk werktuig gehandeld had; wanneer de Nationale Vergadering schuld zocht, dan moest zij dezen op hem verhalen, want hij was de eenige schuldige. In de omstandigheden, waarin zich de koning toen bevond, was dat schrijven van Bouillé eene ware uitkomst voor hem. Maar volgen wij verder den loop der gebeurtenissen.

(Wordt vervolgd.)

Iets en niets,

Als ik een liedje maak op niets,
Dan maak ik buiten kijf toch iets;
Zoo menig vers bevat soms niets,
En toch kraamt men het uit voor iets;
Van andre verzen zegt men niets,
Toch leert men daaruit altoos iets:
'k Geef dus om lof en vitten niets,
Maar alle dagen dicht ik iets.

Het spreekwoord zegt: hij deugt tot niets,
Die eensklaps komt van niets tot iets.
Van iets maakt somtijds deze niets,
En gene maakt van niets dra iets.
Een ander wordt licht boos om niets,
En gauw weer goed ook zonder iets.
God schiep al wat er is uit niets,
En gij, o mensch, gij waant u iets!

Zijt gij behoeftig, hebt ge niets,
Hoop van geen enkel schepsel iets;
Integendeel, behoeft ge niets,
Dan biedt u iedereen graag iets.
Verwacht dus van de vrienden niets,
En houdt bij tijds in voorraad iets,
Ik meen geen geld - want dat zegt niets -

Maar kennis, dat is werkelijk iets.

Wie al het andre schat voor niets
En ware deugd alleen voor iets,
Dien hindert en bekommert niets,
En in zijn harte fluistert iets:
'Van al wat kwaad is, deedt gij niets,
En van het goede deed gij iets;
Vergaat gij eenmaal hier tot niets
Vertrouw - hiernamaals wacht u iets.'

Aan een leugenaar.

Al kunt ge nog zoo fijntjes liegen,
Mij zult ge in geen geval bedriegen.
Slechts eenmaal hebt gij mij bedrogen:
Dat kwam, toen hadt ge niet gelogen.

Germania's.
B.V. MEURS.

Eene verkiezings-campagne.
Tafreelen uit Nederland.
Door J.A. Vesters.

Tweede hoofdstuk.
Hoe de secretaris der kiesvereeniging Securitas voor zijn eigen toekomst poogt te zorgen.

Als een donderslag bij helderen hemel viel op de leden der vermaarde Ikshuizer Oude Sociëteit de verpletterende tijding neder, dat haar concurrent, de zoogeheeten Groote Sociëteit, het plan tot het stichten eener kiesvereeniging had opgevat. Welk eene vermetelheid! Was het al niet erg genoeg dat de gehate mededingster, ofschoon minstens eene halve eeuw jonger en minder leden tellende dan de Oude Sociëteit, zich den holklinkenden naam van de *Groote* had aangematigd, - moest er ook dit nu nog bij komen! Zou zij de oude, de eerbiedwaardige, de echte sociëteit dan altijd in de wielen rijden! Zulk eene belachelijke aanmatiging was niet te dulden: kon de Oude Sociëteit met niet veel meer recht het initiatief tot het oprichten eener kiesvereeniging nemen, een recht, dat haar wegens de eerbiedwaardige oudheid harer stichtingsbrieven ontegenzeggelijk toekwam!

Moedeloos en diep ter neêr gedrukt bespraken de leden der Oude Sociëteit, twee dagen na het in den boezem harer jongere mededingster opgeworpon plan, de ongepermitteerde manier, waarop men bedrogen was; maar de zaak lag er nu eenmaal toe; men stond voor een *fait accompli* meenden de meeste leden, en zelfs de achtbare president, de heer Bouwman, handelaar in koloniale waren, wiens scherpzinnig verstand bij iedere andere gelegenheid nog een uitweg wist te vinden, moest thans zuchtend erkennen, da men overvleugeld was en er niets aan de zaak te veranderen viel.

Van een geheel ander gevoelen was intusschen de secretaris der sociëteit, de jeugdige, talentvolle en veelbelovende candidaat-notaris Max Hovenaar. In eene

schitterende improvisatie toonde hij aan, dat zulk eene schandelijke concurrentie kon noch mocht geduld worden niet alleen, maar, hetgeen vrij wat practischer was, dat er nog een middel bestond de gehate mededingster vóór te zijn en dus eene vlieg af te vangen. Volgens de uit vertrouwbare bronnen ontleende berichten, was de Groote Sociëteit van plan eene kiesvereeniging te vormen, die de partij der Nieuwen zou toegedaan zijn, - niets belette intusschen de Oude Sociëteit er eene andere, natuurlijk van tegenovergestelde richting, te stichten. Er moest echter met spoed en onder het zegel der diepste geheimhouding gehandeld worden; in dat geval kon de kiesvereeniging geconstitueerd zijn, nog vóór de Groote Sociëteit *haar* plan verwezenlijkt had. Deze stond dan op hare beurt voor een *fait accompli* en de eerwaarde sociëteit, waarvan hij de eer had lid en secretaris te zijn, zou zoodoende ook in het kiesvereenigings-vraagpunt haar naam als de oudste ophouden.

De even practische als welsprekende woorden van den candidaat-notaris werden met luide bijvalskreten en een algemeen handgeklap begroet. Ze vielen in vruchtbare aarde, en daar de tijd drong, werd er nog dien eigen avond eene commissie van redactie aangewezen, met het opmaken der statuten belast. De secretaris der sociëteit werd natuurlijk ook secretaris en rapporteur der commissie, en zulk een koortsachtige spoed werd er achter het werk gezet, dat, na een paar voorloopige en officieuse vergaderingen, veertien dagen na dato in eene plechtige officieele bijeenkomst de kiesvereeniging geconstitueerd, de statuten goedgekeurd en het definitief bestuur gekozen werden. De achtbare president der Oude Sociëteit werd tot voorzitter der uit haar midden ontstane kiesvereeniging gekozen, terwijl het secretariaat billijkerwijs aan den werkzamen en voortvarenden Max Hovenaar ten deel viel; beiden werden nog eenige verdienstelijke sociëteits-mannen als oestuursleden toegevoegd.

De nieuwe politieke vereeniging was natuurlijk de partij der Ouden toegedaan en ontving bij den wijndoop den zeer doeltreffenden naam *Securitas*. De uiterst geanimeerde vergadering werd besloten met eene redevoering van den president, den heer Bouwman, waarin de spreker het door de kiesvereeniging goedgekeurde programma ontwikkelde, een programma dat door de Regeering behoorde te worden aangenomen, wilde het lieve vaderland niet eerlang ten gronde gaan en dat daarom in alle punten door den toekomstigen candidaat van *Securitas,* zonder eenige beperking, moest onderschreven worden. De redenaar schetste in sombere kleuren den ongunstigen toestand van Nederland bij dien van voor dertig jaren. Werd voormaals de schatkist gevuld met de batige saldo's onzer koloniën, thans krompen ze meer en meer tot een minimum in, en de tijd was niet verre meer, dat het met het bloed der vaderen veroverde Indië voor het moederland een lastpost zou worden. Waar moest het met zulk eene roekelooze staatkunde in vredesnaam naar toe? Het natuurlijke gevolg zou zijn, dat de belastingen op eene ontzettende wijze vermeerderden. Werd er niet reeds met de hatelijke inkomstenbelasting gedreigd? Daarenboven heerschte er eene ongehoorde weelde in de huishouding van den Staat. Millioenen werden weggeworpen, om de misdadigers in prachtige paleizen te huisvesten, om hen op eene overdadige wijze te voeden. Het geheele land werd door een net van spoorwegen doorsneden, die de producten onzer markten voor den neus der bevolking wegkaapten, om er het buitenland mede te voeden. Zoogenaamde pleiziertreinen werden georganiseerd, die den werkman de zuur verdiende penningen uit den zak klopten en van vrouw en kinderen afkeerig maakten. Door het gansche land verrezen fabrieken, talloos als de bladeren der boomen, en de stoom nam alom de plaats in van het eenmaal zoo nijvere werkvolk, dat voormaals nog een eerlijk stuk brood kon verdienen. En dat doodend stelsel van vrije concurrentie en vrijen

handel, dat de inlandsche nijverheid ten gronde richt en onze nederlandsche producten naar het buitenland zendt, terwijl het volk zelf er den drie-, vierdubbelen prijs van vroeger voor betalen moet! Nederland zou onfeilbaar ten gronde gaan, zoo aan dit alles geen paal en perk gesteld werd en men niet tot de gezonde staathuishoudkunde van voor dertig, veertig jaar terugkeerde.

Zoo ongeveer, maar behoorlijk uitgewerkt, luidde de merkwaardige redevoering van den achtbaren president der kiesvereeniging *Securitas,* eene redevoering die met donderend applaus begroet werd. De gemoedelijke man genoot welbehaaglijk zijn triomf, doch was welwillend en nederig genoeg, na afloop der vergadering heimelijk eenige korreltjes van den ontvangen wierook over te doen aan den nieuwbenoemden secretaris, Max Hovenaar, den opsteller en dus de ziel der uitmuntende toespraak.

Securitas had reeds een heel eind weegs afgelegd; doch de tot hier toe gevallen beslissingen waren slechts genomen onder den indruk der verontwaardiging, te weeg gebracht door de verregaande aanmatigingen der zoogenaamde Groote Sociëteit; thans echter meende men niet meer zoo hard te moeten stoken, en, aan haar naam getrouw, wilde de kiesvereeniging zeker spel spelen en vooreerst nog geen candidaat stellen. Behalve de zeer afdoende reden, dat men nog geen aannemelijken sollicitant voor het candidaatschap kende, wilde men zonder overhaasting te werk gaan, en eerst na rijpe overweging eene zaak, waarvan het wel en wee van het land en het district afhing, een stap nader tot haar oplossing pogen te brengen. Intusschen werd het nieuwgekozen bestuur met de zwaarwichtige, maar tevens eervolle taak belast, op kondschap uit te gaan en den uitverkoren redder op te sporen.

Daags na deze aan groote beslissingen zoo rijke vergadering, vernamen de goede lkshuizers met ongeveinsde verbazing en de leden der Groote Sociëteit met billijke verontwaardiging de stichting der kiesvereeniging *Securitas,* zoodat de Groote Sociëteit, ondanks haar primeurschap, dan toch nog de pas afgewonnen was. Welke eene verregaande onbeschaamdheid!

Mijnheer Max Hovenaar had niet voor niets

zoozeer voor *Securitas* geijverd en er zijn moeite en tijd, ja zijne eigenliefde voor opgeofferd: Mac Hovenaar was een veelbelovend jongmensch, van wien volstrekt niet kon gezegd worden, dat hij niet verder zag dan zijn neus lang was. Integendeel, hij dacht wel degelijk aan de toekomst en aan de verwezenlijking van zijn lievelingsdroom, - het begeerlijke notariaat. Zoo door zijn toedoen een candidaat geproclameerd werd, en men het zoover kon brengen, dat deze het er doorhaalde, zou dit hem in Den Haag een geduchten steun geven en mocht hij met grond op eene spoedige en voordeelige plaatsing hopen. Wel was het hem nog niet recht duidelijk, wie in deze zijn beschermeling en beschermer tevens zou worden, maar er zou toch wel iemand te vinden zijn, geschikt en genegen om als candidaat van *Securitas* op te treden en die later, zoo hij hoopte, met de zaak van het vaderland, *en passant* zijne eigene in de hofstad zou kunnen bepleiten.

EEN ABYSSINISCHE SLANGENBEZWEERSTER.

Toen de candidaat-notaris na afloop der vergadering 's avonds laat op zijne kamer kwam, zette hij zich op zijn gemak in een leunstoel neder, stak een versche sigaar aan, keek naar de opstijgende rookwolkjes en liet alle personen, die hij kende en voor zijn doel geschikt konden zijn, voor zijn geest de revue passeeren. Zoozeer was hij in gedachten verdiept, dat hij zijn sigaar liet uitgaan, maar weldra sprong hij op, sloeg met de vuist op de tafel, zoodat de kleine petroleumlamp er van sidderde, en riep half boos, half zegevierend:

'Domkop, dat ik daar niet eer aan gedacht heb!'

En als ware plotseling zijn besluit genomen, haalde hij een spoorweggids uit den zak te voorschijn, bladerde er een oogenblik in, zocht zijn valies op, legde zijn best, of liever zijn eenig lakensch pak klaar en begaf zich, ten hoogste over zijn dag en over zich zelven voldaan, te bed.

Den volgenden morgen begaf de voortvarende Max Hovenaar zich met den trein van halfacht naar Astad, ongeveer een half uur sporens van Ikshuizen gelegen. Hij gevoelde zich zeer vroolijk gestemd: zoo zijn plan gelukte, behoorde de toekomst hem toe, en gelukken zou het, want hij was overtuigd eene krachtige bondgenoote te zullen vinden in zijne moeder.

Mijnheer Visser te Astad, sedert eenige jaren rentenier en vroeger handelaar in koloniale waren te lkshuizen, een braaf en gemoedelijk man, met hart en ziel de Oude richting toegedaan, een man van overtuiging een van geld, wegens zijne oude relatiën te lkshuizen van niet ongunstige zijde bekend en aan wien de president van *Securitas,* de heer Bouwman, die zijne zaak had overgenomen, eenige verplichtingen had, een man *enfin* met wien wat te doen was en die hem bij gelegenheid in Den Haag ongetwijfeld krachtig zou voorstaan, - mijnheer Visser was de man, op wien hij zijne hoop, de candidatuur en zijn notarisschap gevestigd had. Wel was het zeer twijfelachtig of de rustige, bedaarde en vreedzame rentenier zich zoo maar voetstoots de candidatuur zou laten aanleunen, doch - wij zeiden het reeds - hij rekende op den invloed zijner moeder, die sedert jaren huishoudster bij mijnheer Visser zijnde, een zeker overwicht op den goeden man uitoefende.

Mejuffrouw Hovenaar was niet weinig verwonderd haren zoon zoo onverwacht en vooral zoo vroeg - zij wist bij ondervinding dat Max nimmer zeer matinaal geweest was - voor zich te zien. Zij staarde hem met groote oogen aan, toen zij vroeg:

'Wat is er gaande, Max? is er iets op het kantoor gebeurd?'

'Dat is niet om te doen, moeder, jaar in jaar uit voor notarisklerk te spelen en van zijne ellendige achthonderd gulden te moeten leven!' klonk het ontevreden antwoord.

'Ik wil het geloovon, Max, omdat gij het zegt, anders, als men alleen is en zestien gulden in de week te verteren heeft en men eene moeder bezit, wier beurs ook nog al eens aangesproken wordt, dan dunkt mij, is het leven toch nog al te dragen.... Maar gij zijt toch zeker niet expres uit Ikshuizen gekomen, om mij, voor de honderd en zooveelste maal, uwe jeremiaden te doen hooren?'

'En te moeten denken, dat dit nog jaren en jaren zoo duren kan!' vervolgde de candidaat-notaris, zonder acht te geven op de vraag zijner moeder, 'het is om wanhopend te worden!'

'Maar, jongenlief, wat kan ik er aan doen?' riep mejuffrouw Hovenaar, ongerust geworden.

'Ik heb een plan, moeder, dat, zoo het gelukt, mij binnen weinige jaren eene gevestigde positie moet bezorgen.'

'Zooveel te beter, jongen, en wat is het voor een plan?'

Max Hovenaar legde zijne moeder zoo goed mogelijk uit, dat te Ikshuizen eene kiesvereeniging was gesticht, waarvan hij secretaris was geworden; hoe men een candidaat zocht voor de Kamer en hoe die candidaat, eenmaal door zijn toedoen geproclameerd en gekozen, bij het ministerie in Den Haag invloed genoeg zou kunnen uitoefenen, om hem eene voordeelige standplaats te bezorgen.

'Ik heb van zulke zaken geen verstand, Max,' antwoordde mejuffrouw Hovenaar, 'gij weet echter beter dan ik wat u past, doch ik zie niet in hoe uw plan, zoo gij al een plan hebt, met uw morgenbezoek in verband kan staan.'

'Dat zal ik u in twee woorden duidelijk maken, moeder: de candidaat, dien ik op het oog heb, is niemand anders dan mijnheer Visser.'

Bij het hooren dier woorden sloeg de goede vrouw de handen van verbazing in elkander en zij zag haren zoon aan met een blik, die zooveel zeggen wilde, dat het hem in het hoofd scheelde.

'Vindt gij mijn plan dan zoo vreemd?' vroeg de candidaat-notaris, de verwondering zijner moeder beemerkende.

'Vreemd! Heere mijn tijd, Max, het is bespottelijk, onzinnig, onmogelijk!' klonk het weinig bemoedigende antwoord; 'verbeeld u, de brave, gemoedelijke, vreedzame mijnheer Visser zou zich tot werktuig eener partij laten gebruiken, zou zijne dierbare rust vaarwel zeggen, om een loopbaan in te treden, waar hij zich geen oogenblik op zijn gemak kon gevoelen! Heere mijn tijd, jongen, hoe hebt gij u dat dolle idee in het hoofd gehaald!'

'Lees dit eens, moeder,' hernam de candidaat-notaris, volstrekt niet uit het veld geslagen, haar het programma der kiesvereeniging *Securitas* overreikende.

Mejuffrouw Hovenaar zette haar bril op, las het haar overgereikt papier met aandacht, en goedkeurend knikkende, hervattte zij:

'Ja, zoo omtrent denkt mijnheer Visser er ook over.'

'Welnu, moeder, dat is *ons* programma; mijnheer Visser behoort het slechts te onderschrijven om de candidaat onzer kiesvereeniging te worden. Het werktuig eener partij behoeft hij niet te zijn, want die partij meent het ernstig met hare beginselen, en dat hij *mijn* werktuig is, zal hij nimmer te weten komen. Overigens heeft hij zich nergens om te bekommeren, ja, moet hij zooveel mogelijk overal buiten gehouden worden; zorg gij voor dit laatste en ik maak mij sterk zijne candidatuur ingang te doen vinden.'

'Maar ik herhaal, dat hij in geen geval zal over te halen zijn, om zijn rustig renteniersleven vaarwel te zeggen,' hernam de huishoudster hoofdschuddend.

'Tut, tut, moeder, wat moet kán: gij bezit een grooten invloed op mijnheer Visser; daarenboven, gij zijt vrouw, en vrouwen zjjn vindingrijk. Met zijne steile, ouderwetsche denkbeelden zal het u niet moeielijk vallen hem te overtuigen, dat het heil des vaderlands van zijne verkiezing afhangt, dat hij de aangewezen man is om het land van die verderfelijke nieuwe beginselen te zuiveren, en terwijl ieder zijne eerzucht heeft, zult gij de zijne weten te vleien door hem voor te spiegelen, dat de goedgezinden in het gansche district de oogen op hem gevestigd hebben als op hun redder en natuurlijken beschermer, terwijl gij hem duideljjk voor zult houden, hoe verdienstelijk hij zich jegens de menschheid maakt door tot redding der maatschappij het zijne te willen bijdragen.'

De candidaat-notaris sprak in het belang eener groote zaak, - zijn eigen dierbaar IK, - en hij sprak dus met vuur en overtuiging, zoodat hij inderdaad zijne moeder tot zijn doel wist over te halen. Nadat zij hem nog beloofd had, onmiddellijk bericht te zenden, wanneer de weg genoegzaam zou geëffend zijn, nam Max Hovenaar, ten

hoogste over zijn morgenbezoek voldaan, afscheid van zijne moeder en keerde naar Ikshuizen terug.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 26]

Albrecht Durer, schetsen makende van Antwerpen.

De groote neurenbergsche meester werd in de *Geïllustreerde Reisschetsen*, welke in een vorig nummer ten einde liepen, te uitvoerig besproken, om hier opnieuw in zijn werken geschetst te worden. Zooals daar verhaald werd, bracht hij geruimen tijd te Antwerpen door, van welk verblijf menige beroemde schets de vrucht is geweest. De figuur van Durer is genomen naar een portret, door hem zelven geschilderd, dat in de pinacotheek van Munchen eene eereplaats inneemt. Het gezelschap, waarin hij zich bevindt, bestaat uit leden van italiaansche adellijke familiën, die om hun handel in de groote koopstad verbleven en aldaar zeer veel deden voor den bloei en vooruitgang van kunsten en wetenschappen, welke destijds in Italië op zulk een hoogen trap stonden.

ALBRECHT DURER, SCHETSEN MAKENDE VAN ANTWERPEN, NAAR J. NEUHUIJS.

De lieveling.

De liefde van kinderen voor onze huisdieren gaat, zooals bekend is, somtijds zoover, dat poes en Fanny dikwijls de eenige vertrouwelingen zijn der kleinen, en als zoodanig dan ook een leventje hebben, dat hun

menige arme moet benijden. Moeder belooft de kleine Marie, den volgenden zomer een reisje te mogen doen naar buiten, onder voorwaarde dat zij braaf zal oppassen, en bij de eerste gelegenheid de beste wordt poes in het geheim genomen en beloofd mee te mogen gaan, indien poes zoet is. Kleine Willem heeft op school een oorveeg gehad van den gehaten ondermeester, over welk geval Fanny onderhouden wordt, die zijne verontwaardiging toont door, op het sarrend ophitsen van Willem, te brommen en de tanden te laten zien, tot groote genoegdoening van den deugniet, die den oorveeg overigens verdiend had. Zoo springen onze kleinen met de dieren om, zoo spreekt het landmeisje tot haar geit, de dorpsjongen tot het bruine paard, die op het land zijns vaders de ploeg trekt. De kleinen zoeken een vertrouwde, om aan hunne hartsgeheimen lucht te geven; het kinderhart is zoo. Mochten wij, grooten, meer hart hebben voor het lief en leed der kinderwereld, we zouden er niet slechter aan toe zijn.

De alligatorjacht op de Mississippi.

Amerika is niet alleen een wonderland, omdat het 't vaderland is van de Yankees, ook zijne natuurtafereelen, zijne schilderachtige bergen en onmetelijke prairieën, zijne diepe meren en ondoordringbare bosschen, zijne watervallen en groote rivieren, allen dragen zoozeer den stempel van het grootsche, dat men verstomt staat bij de verhalen der reizigers, die de natuurwonderen der Nieuwe Wereld met eigen oogen mochten aanschouwen.

Niets kan dan ook vergeleken worden bij den ontzaglijken reuzenstroom, aan welken de Indianen, in hunne dichterlijke beeldspraak, den naam van ‘Vader der wateren’ gegeven hebben. Ontspringende in eene streek, waar de eeuwige sneeuw den bodem dekt, spoedt hij zich met eene woeste vaart door bijna alle luchtstreken heen, en brengt den reiziger eindelijk in het land, waar de grashalmen door de verzengende zonnestralen zouden verdorren[...] indien zijn water ze niet de kracht gaven om tot eene ongeloofelijke hoogte op te schieten, en zoo zijne oevers een schilderachtiger aanzien te geven.

Verre van de talrijke kronkelingen te volgen, welke de natuur hem als het ware heeft aangewezen, om de onstuimigheid van zijne golven te matigen, en hem te dwingen eerst de landen vruchtbaar te maken, alvorens zich in zee te storten, voert hij met altijd toenemende kracht een verwoeden oorlog tegen de zwakke oevers, welke hij zelf heeft opgeworpen, beukt ze, werpt ze omver en zoekt dwars door de vlakten een nieuwen weg, waar hij weêr nieuwe hinderpalen vindt, welke hem meestal weêr naar de oude bedding terugdrijven. Hij verandert zoo dikwijls van bed, dat de bekwaamste schippers bij elke reis zijne oevers nauwelijks herkennen.

Wij willen ditmaal niet spreken van de meer dan romantische avonturen, welke men bij eene vaart op de Mississippi ondervindt, doch naar aanleiding onzer beide gravures, een zijner bewoners gaan opsporen, namelijk den gevreesden alligator.

Om den alligator te bevechten heeft men drie onvermijdelijke zaken noodig. Eerstens den moed om zulk een afzichtelijk dier onder de oogen te zien, tweedens eenige behendigheid in het hanteeren van de knods en ten derde de knods zelve. Meestal toch gebruikt de blanke jager uitsluitend dit wapen, om den alligator te dooden. Een goed gemikte slag op den kop van het ondier velt het oogenblikkelijk. Ik zeg een blanke jager, want de Indiaan doodt het op eene geheel andere wijze.

Het is een feit, door de ondervinding bewezen, dat de alligator minder vrees aan den dag legt voor een zwarte of roodhuid dan voor een blanke, en bovendien het vleesch van den eerste veel smakelijker vindt dan dat van den laatste.

De Indiaan jaagt daarom het dier met het geweer, met den lasso of met de zoogenaamde klem. Eene sterke stalen veer wordt gespannen en in een stuk vleesch verborgen. Aan de veer bindt men eene koord, die rondom een boom langs den oever der rivier wordt geslagen, terwijl het vleesch met de daarin verborgen veer over de takken van den boom wordt gehangen tot even boven de oppervlakte van het water. Wanneer de Indiaan daarmeê gereed is, neemt hij een schaal van een schildpad en slaat er met een houten hamer op. Bij dit geluid ziet men weldra den gedrochtelijken kop van den alligator boven het water uitsteken. Het dier krijgt de prooi in het oog en ziet ze met wantrouwen aan; langzamerhand wordt het stoutmoediger, of liever krijgt, zijne vreetzucht de bovenhand, het doet den muil open, bijt toe, trekt en is gevangen, want door den ruk aan de koord, ontspant zich de veer, welke in de kaken van den alligator doordringt.

In eene bewoonde streek komt het dier alleen des nachts uit het water om zijn voedsel te zoeken, dat bestaat uit schildpadden, kikvorschen, vogels en kleine wilde varkens, die aan de rivier komen drinken. In het water is het dier zeer vlug, doch op den vasten grond kunnen de korte pooten den langen staart en het zware lichaam niet dragen. Het kruipt meer dan het loopt en zijn staart maakt een diepe voor in het zand, niet ongelijk aan een, karspoor. In het water vreest de alligator de vervolging van den jager niet, doch is het dier op den oever en hoort het een verdacht geluid, of ziet het iemand naderen, hetzij mensch of dier, dan legt het zich plat op den grond en houdt zich bijna onbeweeglijk. Nadert echter de vijand, dan schijnt het eenigen moed te krijgen, het blaast zich op als de kikvorsch van Lafontaine en doet een geluid hooren als dat van den bruinen ibis.

De stoutste jager staat op het gezicht van het afschuwelijke dier, dat hem met geopenden muil afwacht, een oogenblik stil van schrik, doch weldra treedt hij nader, want hij weet, dat hij slechts de slagen van den staart van den alligator te vermijden heeft, om zeker te zijn van de overwinning.

De jacht met den lasso eischt de meeste behendigheid, en toch zal de neger zelden zijn worp missen. De strik wordt vastgehaald en het dier met alle macht op het land getrokken, om daar afgemaakt te worden.

Een beroemd engelsch reiziger, Waterton, verhaalt in een zijner werken de vangst van een alligator, zooals er wel nooit eene zal plaats gehad hebben en welke op bladzijde 205 is voorgesteld.

Een drietal negers hadden een alligator met de klem gevangen. De arme zwarten durfden het dier echter niet naderen en stelden voor het af te maken met eenige pijlen of een paar schoten. Doch Waterton wilde het geheel ongeschonden in zijn bezit hebben en daarom beproeven, den alligator den mast zijner boot als een reuzenlans in den muil te wringen.

Hij beval zijnen negers het monster boven de oppervlakte van het water te trekken. Het was een overgroot dier, welks kaaksbeenen bezet waren met rijen tanden, groot genoeg om een mensch met een enkelen beet te dooden. Zonder aan zijne vrees toe te geven, gelastte Waterton nu den alligator op het land te trekken, en verhaalt als volgt het einde van dit avontuur:

‘Ik stond op vijf meters afstands van den alligator; ik zag zeer goed dat hij alles behalve op zijn gemak was, en zonder veel complimenten wierp ik hem den mast mijner boot in den muil en sprong zelf op den rug van het dier. Eerst, schoof ik op

de natte schubben af, doch weldra gelukte het mij er een steunpunt te vinden, waarna ik de voorpooten van het dier greep en deze op den rug vasthield bijwijze van een teugel.

Het monster begreep terstond dat ik hem met alles behalve vriendschappelijke bedoelingen gezelschap kwam houden en begon woest met zijn staart in het rond te slaan. Gelukkig zat ik dicht bij den kop, zoodat zijn slaan mij niet kon deren, doch ik had veel moeite om mij in evenwicht te houden. Voor de toeschouwers moet dit een buitengewoon gezicht geweest zijn.

Mijne negers brulden van pleizier, en daar zij nimmer zulk eene stoutmoedigheid gezien hadden, gaven zij op deze wijze hunne verbazing te kennen. Ik bevool hun toen den alligator verder op het zand te trekken, want ik vreesde, dat, indien de koord eens brak, ik met mijn paard in het water zou storten. Daar zou voor mij wezenlijk gevaar geweest zijn.

Men trok den alligator en zijn ruiter omstreeks twintig passen op het land, waar ik het dier den genadeslag toebracht. Het is de eerste en laatste maal geweest, dat ik op den rug van een alligator heb gezeten.'

De eerewacht voor het presidentshuis te Carracas.

Velen onzer lezers zullen het wellicht hoogst zonderling vinden, de heeren soldaten der republiek Venezuela daar zoo gemoedelijk te zien zitten, om het huis van hun opperhoofd te bewaken. Een soldaat moet in ons oog een beeld van gehardheid zijn, en alleen na afgeloopen diensttijd mag hij aan rust denken. Men vergete echter niet, dat men in de Venezuelaansche republiek de zuidelijke zon heeft, die den bewakers der veiligheid evengoed haar invloed doet gevoelen als den bedelaar, die, niets aan het hoofd hebbende, zich gerust in de schaduw te slapen legt. Als de pretoriaansche lijfwacht der romeinsche keizers zijn de soldaten van den president der Venezuelaansche republiek ver van gemakkelijke heeren, zoodat het zeer goed te begrijpen is, dat een president zijnen bewakers alle mogelijke gemakken aanbiedt. Het blijft intusschen voor Europeanen een hoogst zonderling gezicht, ofschoon het ons zeer zou verheugen, indien onze soldaten voorgoed hun gemak konden houden.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch.
Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566
Door H.A. Banning.

(Vervolg.)
XI.

Het is geenszins ons plan geweest een volledige beschrijving van de beeldstormerij te 's-Hertogenbosch te leveren. Wij hebben slechts in het licht willen stellen wie de eigenlijke beeldstormers daar, zooals overal elders, waren, en welke middelen zij gebezigd hebben om hun doel te bereiken, dewijl men nog altijd wil doen gelooven, dat het laagste gepeupel zich uit eigen aandrift aan dat wandalisme had schuldig gemaakt[(1)]. Wij hebben nu gezien, hoe door de samenwerking van meineedige edelen en de fanatieke leiders der consistoriën, de beeldstormerij te 's-Hertogenbosch op

(1) Men tracht hetzelfde te doen ten opzichte van de gruwelen der Parijsche Commune. Het zal intusschen niet moeielijk vallen een parallel te trekken tusschen de hoofden der revolutionaire beweging in onzen tijd en hen, die wij hebben leeren kennen als de ontwerpers en aanvoerders der beeldstormerij.

touw gezet en begonnen is, en zullen in 't kort de bijzonderheden, die het slot van dit afschuwelijke drama vooraf gingen, opsommen, om dan tot eenige personen van ons verhaal terug te keeren, die wij in het gewoel der gebeurtenissen maar al te lang uit het oog verloren hebben.

Toen het consistorie de kathedraal in bezit nam, was daar nog veel ongeschonden gebleven, wat niet aan de vernielingszucht der beeldstormers zou zijn ontkomen, indien Dominicus Beijens en de zijnen zich geen twee dagen lang in de hooge kapel staande hadden gehouden en de regeering eindelijk niet tot het nemen van strenge maatregelen overgegaan was. Zij liet namelijk onmiddellijk op de markt een galg oprichten en een publicatie aanslaan, waarbij allen, die zich aan het plunderen van

kerken, kloosters of woningen schuldig maakten, zonder vorm van proces met den dood bedreigd werden. Daarenboven werd aan ieder verboden wapens te dragen, terwijl de schutterijen bevel ontvingen, om op het eerste woord in 't harnas op de markt te staan.

Hierdoor werd wel aan de saturnaliën in de verschillende kerken en kloosters een einde gemaakt, doch het consistorie liet zich daarom nog niet uit het veld slaan. Het beriep zich op het *fait accompli*, zooals men ook in onze dagen ziet gebeuren, en dreef de onbeschaamdheid zoover van een verzoekschrift tot de regeering te richten, waarin o.a. gezegd werd, dat de verwoesting, volgens het woord Gods, volledig moest zijn, en zij, supplianten - om oproer te voorkomen - de beelden zelf uit de kathedraal zouden wegnemen, indien zij daarin niet door de bewakers, door het kerkbestuur aangesteld, werden belet. Aan dat verzoek werd natuurlijk geen gevolg gegeven, en toen nu de regeering aan de predikanten liet vragen wie hen gezonden had en op welk gezag zij zich verstoutten in de stad te prediken, ontving zij ten antwoord: ‘Dat zij hunne zending hadden van den Koning der koningen,’ en wat de beeldstormerij aanging, ‘dat dezelve waere geschiet bij ingheven van onzen Heere Jesum Christum.’

Zoo driest trad toen het consistorie, dat zich tot dusverre schuil had gehouden, terstond na de beeldstormerij op. Agylaeus, Everzwijn, de procureurs Keyen en De Witte, Claes de Leeuw, Gilles Leclerc, die uit Antwerpen overgekomen was, en nog andere hoofden der beweging stelden nu meer dan ooit alle middelen in het werk, om onder het aanbieden van schoone vooruitzichten hun aanhang bij de schutterijen en de gilden te vergrooten, ten einde den tegenstand te verzwakken, de regeering te ondermijnen en allengs het gezag in handen te krijgen. Men moet gelooven, dat zij uit de omgeving van het Hof te Brussel ingelicht waren omtrent de maatregelen, die men daar ter beteugeling van den opstand dacht te nemen, anders wordt hunne houding onverklaarbaar. De hoofdschout, Jacob van Brecht, stelde wel alles in het werk om het gezag te handhaven, doch toen hij de gilden verzocht, om ten laste der kerkfondsen een honderdtal knechten te mogen lichten, werd hem dit door de gilden geweigerd en men dwong hem zelfs de beeldstormers, die op heeter daad betrapt en in de gevangenis geworpen waren, op vrije voeten te stellen. Wanneer wij hierbij nu nog voegen, dat de predikant Van Diest onophoudelijk het gemeen op nieuw tot verwoesting der heiligdommen aanzette, wordt het meer en meer begrijpelijk hoe het mogelijk was, dat het consistorie langzamerhand deed wat het wilde. De beeldstormerij werd wel niet meer openlijk bedreven, maar duurde toch twee maanden lang schier onafgebroken voort. Zoo groot was de schrik en ontsteltenis in de stad, dat sinds de opstand tegen het gezag een aanvang had genomen, geen enkele dag de H. Mis was opgedragen. De kerken en kloosters waren verwoest en ontheiligd en men durfde zich in particuliere woningen daaraan niet wagen, uit vrees van door de oproerlingen, die er het oog op hielden, overvallen te worden. In de gansche kathedraal was slechts de hooge kapel en bijgevolg ook het altaar, door het kloeke gedrag van Beijens gespaard gebleven.

In dien benarden toestand, zoo geheel door eigen schuld ontstaan, had de regeering bij de landvoogdes om bijstand aangevraagd. Het zou zeker niet moeielijk zijn geweest, door het nemen van strenge maatregelen aan de buitensporigheden der geweldenaars een einde te maken en hen te straffen; de graaf van Megen had haar zelfs aangeboden, de stad met eigene strijdkrachten bij verrassing te bemachtigen; doch Philips II had haar geboden niet met geweld, maar slechts met zachtheid en

middelen van overreding te werk te gaan, zooals uit zijn brief blijkt. Daarom verbood Margaretha elke onderneming tegen de stad, uit vrees dat daarbij menschenbloed zou worden vergoten en zond, in plaats van een leger, twee raadsheeren uit den Raad van Brabant, om het gezag te 's-Hertogenbosch te herstellen.

De komst van deze twee koninklijke commissarissen had onmiddellijk een grooten invloed, want de regeering vond zich daardoor gerugsteund en liet op doodstraf het belemmeren der godsdienstoefeningen verbieden. Zoo kwam het dan ook, dat op den 8 September in de kapel der Illustre broederschap een plechtige gezongen dienst plaats had en in het schip eene predikatie werd gehouden; de overige kerken en kapellen bleven nochtans in 't bezit van het consistorie. De commissarissen waren gekomen om vrede te stichten, zij bezigden daartoe de grootste lijdzaamheid en het scheen aanvankelijk, dat zij hun doel zouden bereiken, doch nu besloot het consistorie tot een uiterste poging over te gaan en alles op één worp te zetten.

De stad was vol ledigloopers. Sedert den eersten dag der beeldstormerij had schier alle arbeid in de stad stil gestaan. De gegoede burgers lieten de werkzaamheden staken, de handel kwijnde, het plunderen was een handwerk geworden en het groot getal ledigloopers teerde meerendeels op de kelders der kloosters en de penningen der gemeente. De brasserijen hadden intusschen veel verzwolgen, zoodat het consistorie door geldelijken steun en de vooruitzichten op nieuwen buit maar al te veel gehoor vond bij de kwaadwilligen, die zich gemakkelijk lieten verleiden tot een nieuw oproer, dat het eerste geheel in den schaduw stelde.

In den namiddag van den 9 october vinden wij De Gruijter ten huize van Jan Bentijn. De oud-voorzanger was afwezig en moeder en dochter voerden een gesprek met den hopman, middelerwijl zij ijverig werkten aan den uitzet van Agnes, die met De Gruijter in het huwelijk zou treden, zoodra de tijdsomstandigheden zulks gedoogden.

‘'t Is wel een droevige tijd om aan trouwen te denken, hopman!’ sprak de moeder, als gewoonlijk met een zucht.

Clara zag den hopman even glimlachend aan en zeide toen:

‘Ik heb altijd gehoord, dat het beter is in magere dan in vette jaren te trouwen, moeder, opdat men niet al te weelderig zal worden en in tijds leert zorgen.’

‘Kind, kind, hoe kunt gij toch zoo lichtzinnig babbelen,’ sprak de moeder, en er kwam alweêr een zucht. ‘Ik spreek niet van magere of vette jaren, want de hopman behoeft daar geen zorg voor te hebben, maar van den ongelukkigen tijd, dien wij beleven.’

‘Gij hebt gelijk, vrouw Bentijn,’ zeî De Gruijter; ‘'t is eigenlijk geen tijd om aan trouwen te denken, want niemand weet wat hem boven het hoofd hangt, maar wij verkeeren in een buitengewonen toestand. De advocaat stelt alles in het werk om de verblijfplaats van Agnes te ontdekken, en ik ben er zeker van dat hij een nieuw schelmstuk zou plegen, wanneer hij wist waar zij zich bevindt.’

‘Maar ik meen van den pastoor vernomen te hebben, dat hij afstand heeft gedaan van zijne rechten als voogd,’ sprak Clara.

‘Dat is ook zoo,’ antwoordde de hopman, ‘maar wij moeten niet vergeten, dat op dit oogenblik geweld meer geldt dan recht en het goed visschen is in troebel water. Men schijnt te Brussel geen doortastende maatregelen te willen nemen en meer aan bevredigen dan aan bestraffen te denken. Ik heb daar een aanklacht ingediend tegen den schout wegens zijne lafhartigheid vóór en tijdens de oproerigheden in augustus en 't geweld, dat hij tegen mij heeft gepleegd, doch zonder eenig gevolg. Agylaeus is woedend dat zijn prooi hem ontsnapt is en stelt alles in het werk, om Agnes weder

in zijne macht te krijgen. Ik weet dat hij mijne gangen laat bespieden. Daarom ga ik altijd langs omwegen naar Antwerpen en bezoek ik alleen des avonds het huis, waar Agnes zich bevindt. Daar een huwelijk alle pogingen van den advocaat verijdelt, hebben wij besloten dit niet langer uit te stellen, en de pastoor dringt er ook sterk op aan.'

'En wanneer denkt gij te gaan trouwen, hopman?' vroeg Clara, op wier gelaat zich bezorgdheid teekende.

'Zoodra de koninklijke commissarissen de zaken geregeld hebben en de rust voor goed in de stad zal zijn teruggekeerd,' antwoordde hij.

'Gelooft gij dan werkelijk, dat wij rustige dagen te gemoet gaan?' vroeg Clara.

'Gij vraagt dit op een toon, alsof gij van het tegendeel verzekerd waart,' sprak De Gruijter.

Het meisje zweeg en sloeg de oogen neêr, maar men kon zeer goed zien, dat haar hand beefde, toen zij de naald in het lijnwaad wilde steken.

'Er zullen altijd woelgeesten blijven, maar 't is bekend, dat tusschen de partijen een overeenkomst tot stand is gebracht, bij welke zij beloofd hebben met elkander in vrede te leven,' hernam De Gruijter. 'De Calvinisten mogen overigens wel tevreden zijn over de verkregen vrijheden en zullen die zeker niet door nieuwe losbandigheden in gevaar brengen.'

Het meisje bleef nog altijd voor zich zien en sprak geen woord.

'Meent gij reden te hebben om daaraan te twijfelen?' vroeg de hopman, die wel zag, dat zij zich niet op haar gemak gevoelde.

'Ja!' antwoordde Clara snel, terwijl zij het hoofd ophief; 'ik twijfel niet slechts met grond, maar meen zeker te weten, dat de beeldstormers slechts naar een gunstige gelegenheid uitzien, om de koninklijke commissarissen te verschalken en op nieuw oproer te stichten.'

Die woorden werden met zulk een overtuiging uitgesproken, dat de hopman er over verbaasd was en de moeder onthutst haar werk liet vallen.

'Heeft uw vader zich weder onvoorzichtig uitgelaten?' vroeg de hopman.

'Vader zal zich daarvoor wel wachten sinds hij weet, wat op dien bewusten avond is voorgevallen, maar ik heb dezen morgen Wouter Harmsen gesproken.'

'Wouter Harmsen!' herhaalde de oude vrouw verwonderd..... 'Dat is onbetamelijk, Clara, want gij weet toch wel, dat gij geen omgang met dien jonkman moogt hebben.'

'Ik heb geen omgang met hem, moeder,' hernam Clara, terwijl hare wangen zich kleurden, 'maar.....'

'Hij is een verstokte ketter, die aan God noch gebod gelooft,' viel vrouw Bentijn haar in de rede.

'Ik weet dat wel, moeder,' hernam Clara een weinig geërgerd, 'en ik denk nog alleen in het gebed aan hem, want ik zie zeer goed in, dat God ons niet voor elkander bestemd heeft, maar als Wouter mij aanspreekt, als hij mij iets meêdeelt dat in ons belang is, kan ik hem toch den rug niet toekeeren! Wouter heeft, dunkt mij, buitendien wel eenige erkentelijkheid verdiend voor zijn moedig gedrag in de St.-Jan.'

'Zeker, zeker,' sprak De Gruyter uit volle borst, 'zonder zijne tusschenkomst zou ik er slecht afgekomen zijn, ik zal hem daarvoor altijd dankbaar zijn. Maar wat heeft Harmsen u dan meêgedeeld?'

'Dat zal ik u zeggen, hopman,' hernam het meisje 'Zoo als gij weet, heeft vader kort voor de beeldstormerij in 'den Verloren Zoon' te Vught twist gehad met Willem Michielsz. Willem, die nog te meer een wrok op vader heeft, sinds het hem ter oore gekomen is, dat wij het geheim der ontvoering van Agnes aan hem ontlokt hebben,

ziet naar een middel uit om zich te wreken. Zoo als gij verder weet, lag vader ziek toen de kathedraal geplunderd werd. Willem, die dat niet wist, had toen gaarne gezien, dat vader de orgels vernielde, ofschoon dit uitdrukkelijk door het consistorie verboden was, ten einde hem in ongenade te brengen bij Agylaeus en Everzwijn. Nu heeft hij gezworen, dat hij met vader bij de eerste opschudding, die plaats heeft, eens geducht zal afrekenen.'

'En daar hebt gij mij niets van gezegd!' sprak vrouw Bentijn ontsteld.

'Ik heb u niet willen verontrusten, lieve moeder,' hernam Clara, 'doch zou u wel in tijds gewaarschuwd hebben.'

'Maar ik zie niet in, dat de grootspraak van dien rooden schavuit eenig gevaar aanduidt voor de rust van de stad,' zeî De Gruijter.

'Ik zal u alles zeggen wat ik weet, hopman,' hernam Clara. 'Wouter zeide mij, dat hij die bijzonderheden van den waard uit "den Verloren Zoon" had vernomen en vroeg mij, of het niet mogelijk was, dat wij vader thuis hielden wanneer er weder een oploop kwam.

Toen ik hem nu op mijne beurt vroeg, of hij geloofde dat wij nog zoo iets zouden moeten beleven, zag hij mij eerst lang aan en zeide daarna: “Gij weet niet wat er omgaat, Clara, maar geloof de menschen niet, die u zeggen dat alles voorbij is; ik weet het beter; geloof nog minder dat ik eenig deel heb aan die schandelijkheden, welke ik echter niet kan beletten. Gij kunt er echter zeker van zijn, dat men voorwendsels zoekt voor een nieuw oproer. Spreek er met niemand over, zoo gij mij niet in gevaar wilt brengen, maar waarschuw uw moeder intijds en ook den hopman De Gruijter, want ik weet, dat men het oog op hem houdt.” Ik weet niet, of ik het vertrouwen van Wouter miskend heb, door u nu reeds te waarschuwen, hopman, maar ik heb niet altijd gelegenheid u te spreken, en als ik Wouter goed verstaan heb, moeten wij elk oogenblik op een nieuw oproer voorbereid zijn.’

DE LIEVELING, NAAR R. EPP.

‘Dat zijn gewichtige mededeelingen, Clara,’ sprak De Gruijter. Hij zweeg eenige oogenblikken en vervolgde toen: ‘Dan zouden de geruchten, die dezen middag in omloop waren, wel eens bewaarheid kunnen worden.’

‘Welke geruchten?’ vroegen de moeder en Clara tegelijk.

‘In een paar beruchte herbergen heeft men uitgestrooid, dat de koninklijke commissarissen slechts voor de leus vredelievende voorstellen

deden en in last hadden een geheime inquisitie in te voeren. Toen ik hier heen ging, vernam ik, dat in de Hinthamerstraat een oploop had plaats gehad, waarbij men ‘weg met de inquisiteurs!’ riep. Daar dit dronkemans rumoer echter zonder gevolgen afliep, heb ik er geen waarde aan gehecht.’

‘'t Kan ook wel zijn, dat dit niets te maken heeft met 't geen Wouter mij gezegd heeft,’ sprak Clara.

De Gruijter haalde de schouders op en rees overeind.

‘'t Is mogelijk,’ zeide hij, ‘maar ik wil er mij toch van vergewissen en zal u een boodschap zenden, wanneer het noodig mocht zijn.’

Juist toen De Gruijter wilde vertrekken, hoorde men de klink der deur opheffen en een oogenblik later trad Wouter Harmsen binnen.

De touwslager groette beide vrouwen en zeide toen, zich tot De Gruijter richtende:

‘Ik ben aan uw huis geweest om u te spreken, hopman, maar vernam dat gij hier waart.’

‘Ik wilde juist vertrekken naar aanleiding van 't geen Clara mij in uw naam heeft meegedeeld,’ sprak De Gruijter.

‘Heb ik te vroeg gesproken, Wout?’ vroeg het meisje.

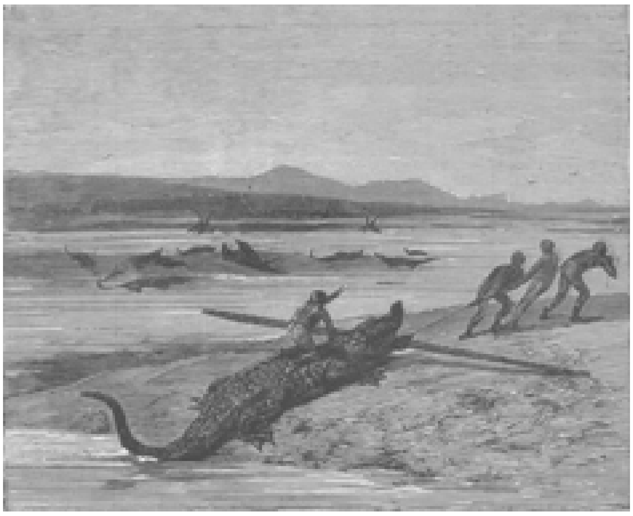

DE ALLIGATORJACHT OP DE MISSISSIPPI. - WATERTON OP DEN ALLIGATOR.

De touwslager schudde ernstig het hoofd.

‘Het was hoog tijd,’ antwoordde hij, ‘en daarom kom ik hier. Waar is uw vader?’

‘Jan is den ganschen dag niet thuis geweest,’ sprak de vrouw met een diepen zucht.

‘Zie dan dat gij hem hier houdt, wanneer hij voor den nacht terug mocht keeren,’ hernam Wouter.

‘Wat is er toch gaande, Harmsen?’ vroeg De Gruijter, die den touwslager een stoel aanbood en ook weder plaats nam.

‘Dat zal ik u zeggen, dewijl ik weet, dat men u vreest en uw leven gevaar loopt. Ik zou mij zeer moeten bedriegen, wanneer de stad morgen weder niet in volslagen oproer verkeerde, want het sein is reeds gegeven.’

‘Maar wat wil dat goddeloos geboefte dan toch?’ hernam De Gruijter. ‘Is het nog niet genoeg, dat de kerken en kloosters geschonden en beroofd zijn?’

‘Luister,’ sprak Harmsen, die zich bij die woorden onrustig op zijn stoel bewoog. ‘Van middag hebben de commissarissen de vier stadsprocureurs bij zich onboden,

en hen verzocht al den invloed, dien zij op de bevolking bezaten, aan te wenden tot algemeen herstel van den ouden god dienst. Zij verlangden dit vooral van Keyen, die als een man des volks bekend staat, doch hij wees hun verzoek met barschheid van de hand en zeide ten slotte, dat het hem toescheen alsof de commissarissen een geheime inquisitie kwamen invoeren.'

'Keyen is een der voornaamste oproermakers:

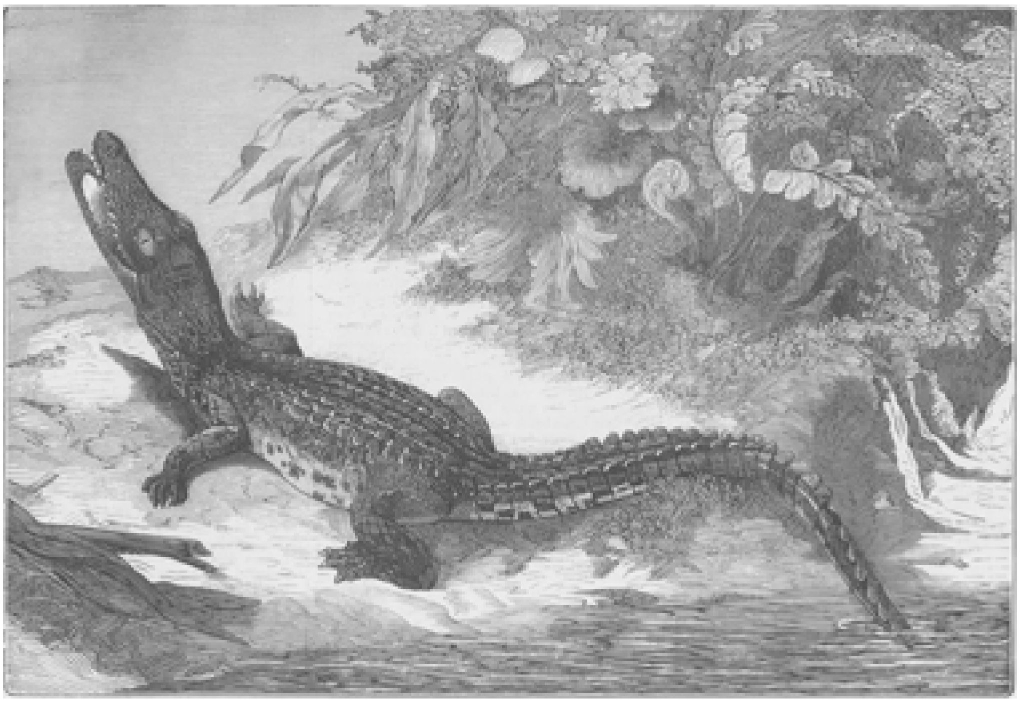

DE ALLIGATORJACHT OP DE MISSISSIPPI. - DE AMERIKAANSCHE REUZEN-ALLIGATOR.

de deugniet heeft het eerst het beeld van den goddelijken Verlosser van het kruis geworpen en daarmede het sein tot de schandelijke beeldstormerij gegeven. Men moest zulk een woelgeest voorgoed onschadelijk maken, in plaats van hem te raadplegen,' sprak De Gruijter met nadruk.

'Laat mij toch uitspreken, hopman,' hernam Harmsen, 'want ik ben niet hier gekomen om te redetwisten, maar dewijl ik belang in u stel. Kort nadat Keyen de commissarissen verlaten had, verspreidde zich het gerucht door de stad, dat men de inquisitie wil invoeren en allen, die deel aan de verwoesting der kerken gehad hebben, opgehangen zullen worden.'

'Goddank, dat vader niet meêgedaan heeft,' riep Clara uit.

'Maar begrijpt gij dan niet, Clara,' sprak De Gruijter, 'dat men die leugenachtige tijding slechts verspreidt, om een voorwendsel te hebben tot nieuwe oproerigheden en heiligschennissen? Harmsen zal moeten erkennen, dat hij er geen geloof aan hecht.'

De touwslager gaf geen rechtstreeksch antwoord, doch deed uitkomen, dat de naam van inquisitie voldoende was om beroering te weeg te brengen. 'Op dit oogenblik,' zoo vervolgde hij, 'heerscht reeds hier en daar groote gisting. Men heeft briefjes onder de deuren gestoken, waarin bekend gemaakt wordt, dat Noppenus en Van der Steghen gekomen zijn, om een geheime inquisitie in te voeren en in de Hinthamerstraat hebben reeds samenscholingen plaats, die een dreigend aanzien krijgen.'

'En zal de regeering ook nu nog geen krachtige maatregelen nemen?' vroeg de hopman.

Harmsen haalde de schouders op. 'Om u de waarheid te zeggen,' antwoordde hij, 'geloof ik niet, dat nu nog maatregelen zouden baten, want 't is zeer twijfelachtig of de regeering nog op de gilden kan rekenen. Ik heb u slechts willen waarschuwen, De Gruijter, uit achting voor uw naam en persoon, en ik meen te mogen voorspellen, dat wij andermaal groote ongeregeldheden te wachten hebben. Wees daarom verstandig en houd u buiten het gedrang, want gij zoudt er voor de tweede maal wellicht niet zoo goed afkomen.'

'En meent gij dan, Harmsen, dat ik mij in mijn huis zal opsluiten, terwijl een goddelooze bende onze altaren omver werpt, en de vreeselijkste heiligschennis pleegt? Zoudt gij het bedaard hebben kunnen aanzien, dat men uwe moeder in het gelaat sloeg?' vroeg de hopman.

'Zeker niet,' antwoordde de touwslager, 'maar.....'

'Ik begrijp niet, Harmsen,' vervolgde De Gruijter driftig, 'hoe gij, die als een rechtschapen jonkman bekend staat, gemeenschap kunt hebben met lieden, die goddelijke en menschelijke wetten met voeten treden, met ellendige beeldenbrekers en kerkroovers.'

'Ik heb geen gemeenschap met hen,' antwoordde Wouter geraakt, 'maar begrijp dan toch, hopman, dat ik hen evenmin kan bestrijden als tegenhouden. Ik heb mij vroeger bij de mannen van het consistorie aangesloten, om mede te werken tot het verkrijgen van vrijheid van godsdienst, want ik ken niemand het recht toe om mijn geweten aan banden te leggen. 't Is mogelijk dat ik dwaal, hopman, maar wees verzekerd, dat ik naar mijne overtuiging handel en daarvoor alles ten offer zou willen brengen. Ik verfoei de geweldenarijen en zou het voldoende geacht hebben, wanneer de regeering een kerk of gebouw had afgestaan, waarin wij God op onze wijze konden

dienen; gij kunt mij dus niet aansprakelijk stellen voor de gruwelen, die hier gepleegd zijn en nog gepleegd zullen worden.'

De Gruijter zag den touwslager strak aan.

'Men heeft u misleid, Harmsen,' sprak hij, 'want die geweldenarijen en gruwelen zijn sinds lang voorbereid door lieden, die waarlijk zoo nauwgezet niet zijn van geweten. God geve, dat gij nog eens aan de vruchten den boom zult leeren kennen.'

De Gruijter drukte den jonkman hartelijk de hand, groette vrouw Bentijn en haar dochter en verliet het huis. De touwslager volgde hem weinige oogenblikken later. Er was toon reeds veel volk op de been.

(Wordt vervolgd.)

Eene verkiezings-campagne.
Tafreelen uit Nederland.
Door J.A. Vesters.

Derde hoofdstuk,
Hetwelk zonneklaar den invloed der vrouw bewijst.

Mijnheer Jan Visser, oud grossier in koloniale waren, thans rentenier van beroep, lag welbehaaglijk in zijn zachten en gemakkelijken leunstoel uitgestrekt; zijn geliefkoosd dagblad, de *Oude Tijd*, lag half toegevouwen op zijne knieën, en hij scheen over het zooeven gelezene in diep nadenken verzonken, want werktuiglijk keek hij de blauwe rookwolkjes na, die uit de lange vaderlandsche pijp opstegen, zoodat hij zelfs de liefkozingen van zijn trouwen hond, die hem de handen likte, niet eens bemerkte.

Mijnheer Visser was een goede vijftiger en in vroeger jaren het model van een kruidenier geweest, in de eerste plaats voor zijn geldkist, in de tweede voor zijne affaire levende, op welke beide zaken hij al zijne genegenheid had overgebracht. Hij was dan ook nooit getrouwd geweest. Ongeveer zes jaar geleden was er eene merkwaardige verandering in zijne levenswijze gekomen: hij had zijne affaire aan een kant gezet; een paar bankroeten van personen, met wie hij in handelsbetrekkingen stond, hadden hem plotseling een tegenzin voor zijn winkel doen opvatten, en daar hij zijne schaapjes op het droge had en zich eene uitmuntende gelegenheid aanbood zijne affaire op voordeelige wijze over te doen, had hij de koe bij de horens gevat, en wijl hem te Astad een deftig burgerhuis te koop aangeboden was, had hij zijne huisgoden derwaarts overgebracht. Zoo treffen wij den goeden man aan, gelukkig en tevreden in het bezit zijner welverdiende rust, van zijn dagblad, zijne huishoudster, zijn hond en zijn Gouwenaar. Zijn leven vloeide daarheen als het beekje der weide, eentoonig wel, maar ook vrij van de stormen, die de groote stroomen beroeren.

Aan uitgaan deed de brave man niet en gezelschap ontving hij zelden of nooit. De eenige uitspanning buiten zijne deur, welke hij zich veroorloofde, was eene dagelijksche wandeling buiten de stad, trouw door zijn bruinen hond en dito wandelstok vergezeld, uitgezonderd als het regende, in welk geval hij stok en hond tehuis liet, om zich met zijne reusachtige zijden paraplu te vergenoegen. Gierig was onze rentenier niet, doch naarstig betrachtte hij de oudhollandsche deugd van zuinigheid en hij keerde een dubbeltje steeds driemaal om, alvorens het uit te geven. Hij was geheel en al een man van den ouden stempel en haatte met een vurigen haat alles, wat naar het nieuwe zweemde. In die gevoelens werd hij vooral aangemoedigd

en bevestigd door zijn lievelingsdagblad, de *Oude Tijd*, dat hij dagelijks van voor tot achter las, beginnende met het bovenschrift en eindigende met den naam van den drukker, zoodat hij langzamerhand een politicus op zijne manier werd; ja, meer dan eens betrapte hij zichzelven op diepzinnige en wijsgeerige bespiegelingen omtrent de brandende politieke en maatschappelijke vraagstukken van den dag. In die gevallen - meestal ontstaande na het lezen der doorwrochte hoofdartikelen van zijn lievelingsblad - zocht hij zijne gewaarwordingen een uitweg te bezorgen door een politiek gesprek met zijne huishoudster, die zich daartoe echter maar zelden leenen wilde, tot groote spijt en ergernis van den braven man, en telkens de een of andere huiselijke bezigheid voorwendde, om aan den onuitputtelijken woordenstroom van haren meester te ontsnappen. Bij dergelijke gelegenheden schudde mijnheer Visser mistroostig het hoofd, doch daar juffrouw Hovenaar hem volgens plicht en geweten gewend had naar hare pijpen te dansen, eindigde hij altijd zich, hoewel zuchtend, naar hare tirannieke luimen te schikken.

Den namiddag, dat wij hem in gezelschap van zijn hond, zijne pijp en zijn dagblad in den leunstoel liggende aantreffen, was hij wederom in een allergewichtigst politiek vraagstuk verdiept, zoodat hij zelfs het binnentreden zijner huishoudster niet bemerkte. Deze, die haar heer door en door kende, doorzag dadelijk wat er in zijn gemoed omging, en daar ook zij sedert het bezoek van haren zoon Max - dienzelfden voormiddag - plotseling tot de politiek bekeerd was, was zij ditmaal niet ongenegen met mijnheer Visser een gesprek aan te gaan. Die bekeering mocht echter niet al te zeer in het oog springen en moest zoo geleidelijk mogelijk aangekondigd worden.

De huishoudster naderde intusschen mijnheer Visser en vroeg hem of zij zijn wandelstok dan wel zijn paraplu moest klaar zetten, daar het uur der wandeling aanbrak en de lucht tusschen regen en zonneschijn hing.

De rentenier had de vraag blijkbaar niet verstaan, want hij schrikte op en zag haar een oogenblik met een zwevenden blik aan. Zich echter spoedig herstellende, wees hij met een vriendelijk gebaar op een stoel en sprak vleiend:

‘Maar, ga toch zitten, Saartje.’

Mejuffrouw Hovenaar begreep, dat zij een gelukkig oogenblik uitgekozen had: het diminutief van Saar voorspelde niets dan goed. Zij mocht echter niet te haastig toebijten.

‘Ik heb geen tijd, mijnheer; de wasch moet nagezien en de opkamer geboend worden en het is vroeg donker,’ wierp de huishoudster tegen, ofschoon zij zeer goed wist, dat zij dien dag niets van dat alles meer doen zou.

‘Een oogenblik slechts,’ vleide mijnheer Visser; ‘ik heb een zeer gewichtig vraagstuk met u te bespreken, God betere 't!’

‘Wat moet God beteren?’ vroeg juffrouw Hovenaar, de lievelingsuitdrukking van haar meester tot voorwendsel nemende om, zonder argwaan op te wekken, het gesprek daarheen te leiden, waar zij het hebben wilde.

‘Ja, Saar, God betere 't! dat men tegenwoordig al het oude, het eenvoudige, het eerbiedwaardige wil afschaffen, om er die verderfelijke nieuwe beginselen voor in de plaats te stellen, die, God betere 't! het land en de maatschappij ten gronde zullen richten.’

‘Hoe zoo, mijnheer?’

‘Wel, Saar, de geest der vlijtige, spaarzame en degelijke oude Hollanders begint ons arm Nederland den rug toe te keeren, en de verderfelijke weelde en gemakzucht komen er voor in de plaats. Van de regeering tot het volk, allen zijn er mede besmet, God betere 't! maar niemand denkt tegenwoordig nog aan sparen of zijn kapitaal op

eene zekere wijze uit te zetten. [...]eelijke beursspeculatiën hebben den oud-hollandschen handelsgeest verdrongen. De regeering doet haar best om het land met een net van spoorwegen te bedekken, die millioenen bij millioenen kosten en waarvoor, God betere 't! het geld door ons, rustige burgers, moet opgebracht, worden. En wat geven ons al die nieuwigheden? Alles wat onze eigene grond oplevert, wordt, God betere 't! voor onzen neus weggekaapt, en toch zou ik, God betere 't! meenen, dat wij, Hollanders, in de eerste plaats recht op de producten van onzen eigen bodem hebben, en dan laat men den uitvoer van alle waren vrij, opdat de vreemdeling zich toch maar goedkoop aan de voortbrengselen van den hollandschen grond kunne te goed doen. Waar zijn die spoorwegen anders goed toe, dan om de fransche weelde en de fransche modes met stoom het land binnen te voeren, die den smaak van ons volk bederven en het van zijne aloude zeden en gewoonten vervreemden? Ja, tot pleiziertreinen toe moeten er zijn - volkstreinen durft men ze, God betere 't! noemen - altemaal om den werkman van huis en haard, van vrouw en kind afkerig te maken. Bekent gij met mij niet, Saartje, dat het God geklaagd is?'

De brave man had de lange tirade in één adem uitgesproken, maar hij was ook warm geworden, eene warmte uit innerlijke overtuiging voortkomende en door zijn lievelingsdagblad nog meer gevoed.

Mejuffrouw Hovenaar had met ongewone aan-

dacht toegeluisterd, en toen mijnheer Visser zweeg, antwoordde zij met nadruk:

‘O ja, mijnheer, het is God geklaagd. Men bederft het volk, men brengt weelde en gemakzucht onder de menschen, en bij al dat nieuwe kunnen we alles twee-, driemaal zoo duur betalen als voor een twintig, dertig jaren. Dat was een schoone tijd toen, mijnheer!’

‘Praat er mij niet van, Saartje. Ja, dat was eerst een tijd toen! Met een dubbeltje deed men toen meer dan nu met een kwartje.’

‘Daar weet ik van meê te spreken, mijnheer. Toen mijn brave Hovenaar-zaliger nog leefde - de goede man is, laat zien, o ja, twee dagen na Allerheiligen, vijf en twintig jaar ter ziele - kon men met één gulden royaal naar de markt gaan, en wanneer men dan zijne provisie opgedaan had en een vollen voorschoot meê naar huis bracht, hield men nog geld over op den koop toe. Voor een schelling en minder kocht men een pond van de lekkerste grasboter; het sappigste vleesch was voor een stooter te krijgen en de boer bracht u het mud aardappelen voor een halven gulden en een zuur gezicht vrij aan huis. Kom er tegenwoordig eens om! Mijnheer weet wel, dat ik eerlijk als goud ben en er geen halve cent overstuur gaat, en toch klaagt mijnheer soms, dat ons huishoudentje zooveel kost. Maar hoe kan het anders? Tien, elf stuivers voor een pondje vleesch of het zoo maar niets is; de boter moest ik gisteren nog tegen zestien stuivers betalen, 't is God geklaagd! en voor de aardappelen durft men maar onbeschaamd weg vijf en twintig stuivers het kwart mud vragen! Waar moet het toch in 's hemels naam met de wereld naar toe, mijnheer?’

‘Ja, ja, Saartje-lief (mijnheer Visser werd bijna teeder, zoozeer sprak juffrouw Hovenaar naar zijn hart), het is, God betere 't! maar al te waar; de wereld loopt op haar eindje als er niet spoedig verandering komt. Dit alles hebben wij aan dien verwenschten vrijen handel, aan al die spoorwegen en aan de verderfelijke weeldezucht te danken, eene weelde, die zich, God betere 't! zelfs in de gevangenissen niet verloochent.’

‘Maar hoe komt het toch, mijnheer, dat het zoover met het land gekomen is?’

‘Ik zal het u zeggen, Saartje; de heeren, die in Den Haag in onze Kamers zitting hebben, gaan òf met de ministers mede, die tot schade en schande van het land en de burgerij allerlei nieuwigheden pogen in te voeren, òf zij missen, God betere 't! den moed voor hunne overtuiging uit te komen; op die wijze gaat ons dierbaar Nederland langzaam maar zeker zijn ondergang tegemoet.’

‘Maar waarom kiest men dan geene andere leden voor de Kamer, mijnheer, mannen, die haar op de tanden hebben, die, naar plicht en geweten het oude voorstaande, hunne overtuiging niet onder stoelen en banken steken en ten nutte van staat en maatschappij werkzaam zijn?’

‘Gij hebt van die zaken geen verstand, Saar, het zijn meestal groote heeren, die men, God betere 't! voor de Kamer kiest, en deze zijn haast allen door den duivel der weelde en van al die nieuwe ideeën aangestoken of worden het spoedig. Ze zijn, God betere 't! allen met één sop overgeten.’

‘Maar waarom kiest men dan in de plaats van de groote lui geene brave, moedige en gezeten burgers.... zoo als u, mijnheer?’

‘Zoo als ik!.... Gij praat naar ge verstand hebt, Saar; mij kunnen ze in Den Hang niet gebruiken.’

‘Niet gebruiken, mijnheer! 't Is zonde en schande, dat ik zoo iets hooren moet! U niet gebruiken? Maar ik zou meenen, dat er juist mannen zoo als gij noodig zijn, om de wereld van haar ondergang te redden?’

‘Mannen, zoo als ik, zijn niet geleerd genoeg om in Den Haag zitting te nemen en bovendien...’

‘Niet geleerd genoeg! Mijnheer gelieft dat zoo maar te zeggen. Over taal en aardrijkskunde en al die schoone dingen behoeft men daar toch niet te praten, zou ik meenen, en wat dat andere betreft, de po.... po...., hoe heet dat ook weêr, als gij over uwe krant praat, mijnheer?’

‘De politiek, Saar.’

‘Juist, mijnheer, de polletiek; nu, over de polletiek kunt gij praten als de beste; niemand heeft er meer verstand van dan gij, en, wat alles zegt, niemand ziet beter het verkeerde en gevaarlijke van al dat nieuwe in.’

‘Daar is wel iets van aan, Saarje, doch wie denkt, God betere 't! aan zulke zaken in Den Haag.’

‘Mag ik u eens iets vragen, mijnheer?’

‘Vraag maar op, Saar.’

‘Gij moest lid van de Kamer worden, mijnheer!’

‘Zijt gij dol, Saar! Hoe haalt ge u, God betere 't! dat gekke idee in het hoofd?’

‘Ik meen het in ernst, mijnheer; heusch, gij moest in de Kamer komen.’

‘Gekheid, Saar! Overigens gaat dat maar zoo niet; ten eerste heb ik geen kans, ten tweede....’

‘Maar zóó gij kans hadt, mijnheer!’

‘In dat onmogelijk geval zou ik er nog voor bedanken.’

‘Waarom, mijnheer?’

‘Denkt gij dat ik, God betere 't! mijn gemak, mijne rust en mijne bezigheden zou willen opofferen, om een mij geheel vreemde loopbaan in te treden?’

‘Waarom niet, mijnheer, als het zijn moet? Gij erkent zelf, dat het land bij al dat nieuwe moet ten gronde gaan. Gij houdt toch ook van uw vaderland, mijnheer?’

‘God betere 't! dat men mij zoo iets durft vragen! Ik ben een goed Hollander, Saar!’

‘Weinu, zoudt gij er dan niet iets voor willen opofferen om het land te redden, om de maatschappij voor den ondergang te behoeden en den goeden ouden tijd weêr in eere te brengen?’

‘Zooveel scherpzinnigheid had ik waarlijk niet achter u gezocht, Saar; doch gij kunt toch niet willen, dat ik, God betere 't! vijf maanden van het jaar mijne woning verlaten zou.’

‘Ik voor mij persoonlijk, hemelsche goedheid, neen mijnheer; maar iets anders is het, waar het welzijn der burgerij op het spel staat: met dit doel voor oogen schrikt een groot hart als het uwe voor geene moeiten of ongemakken, voor geene opofferingen terug.’

Mijnheer Visser was in zijne uiterste stellingen terug gedreven, hoewel hij natuurlijk de bedoelingen van juffrouw Hovenaar niet doorgrondde. Ten einde niet genoodzaakt te zijn de vlag te moeten strijken, vroeg hij op eenmaal:

‘En de wasch, Saar?’

Saar meende, dat het voor ditmaal al wel was, en daar zij vreesde door overijling hare zoo uitstekend ingeleide plannen te zullen bederven, bleef het belangwekkende onderhoud bij de laatste vraag steken en verliet de huishoudster het vertrek.

Den volgenden dag werd het gesprek voortgezet, dat thans eene meer positieve richting aannam; ook het programma van *Securitas* kwam ter sprake, 'tgeen mijnheer

Visser in verrukking bracht. Eindelijk kwam het hooge woord er uit, en juffrouw Hovenaar wist in hare pleitrede zoozeer de gevoelige snaren in zijn boezem te treffen, dat hij beloofde zich op de zaak te zullen bedenken.

Den volgenden morgen ontving de candidaatnotaris Max Hovenaar bijgaand briefje:

> 'Mijn jongen,
> 'Ik heb hoop, dat de zaak marcheeren zal. Mijnheer Visser is reeds ten halve overgehaald en ik zal verder mijn best doen ons plan tot een goed eind te brengen. Ik geloof, dat de tijd gekomen is ook uw slag te wagen. Het ijzer moet echter gesmeed worden terwijl het heet is; handel daarom snel en neem met het oog hierop uwe schikkingen.
> 'Uwe liefhebbende moeder,
> 'SARA HOVENAAR.'

'Hoera!' klonk het lustig uit den mond van den candidaat-notaris, nadat hij het korte briefje gelezen had, 'hoera! het spel is gewonnen!' En meteen wipte hij zijn 'pinhoed' tegen den zolder, zoodat hij - de hoed namelijk - geheel gedeukt in de handen van den eigenaar terugkwam.

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

XIV.

Wij hebben vroeger gezegd, hoe in de weinige dagen, dat de koning afwezig was geweest, zich eensklaps te Parijs en zelfs in de Nationale Vergadering een republikeinsche partij gevormd had. Voor wie eenigszins in den geest en de bewegingen der fransche omwenteling is doorgedrongen, heeft deze plotselinge gedaanteverwisseling niet de minste verrassing. De fransche omwenteling was begonnen zonder het minste plan; de gebeurtenissen, die zich achtereenvolgens ontwikkelden, zijn in zoover als onverwacht te beschouwen, dat zij slechts uit den samenloop van onvoorziene omstandigheden zijn voortgekomen, die de belagers van altaar en troon in de hand werkten. De omwenteling zat in de lucht; alvorens een feit te worden, was zij reeds in de geesten opgenomen: toen men eenmaal aan het hervormingswerk begonnen was, viel de eene instelling na de andere onder de bijl der afbrekers, ontwikkelde zich de eene gebeurtenis uit de andere, zooals zich dit bij dergelijke processen pleegt voor te doen. Niemand dacht nog aan de republiek, al was de geschiedenis der romeinsche en grieksche republieken meer populair dan ooit, en al waren de geesten te dezen opzichte reeds genoegzaam bewerkt en voorbereid door schrijvers als Montesquieu en Jacques Rousseau. De zedelijke en godsdienstige dammen waren door Voltaire en zijne school opgeruimd. Al was de republiek dus genoegzaam voorbereid, toch schoot zij eenklaps, als de gewapende Minerva uit het hoofd van Jupiter, uit de geesten te voorschijn.

Deze partij deed zich na den terugkeer des konings onmiddellijk gelden; de koning had zelf door zijne vlucht afstand gedaan van den troon, verkondde zij luid van de daken, en dus behoorde hij ook door de natie vervallen verklaard te worden. Deze meening had gelukkig meer aanhangers bij de geheime genootschappen dan in de Nationale Vergadering, al werd zij ook daar een twistappel, die veel strijd en wrijving

veroorzaakte. De verklaring, welke de koning deed omtrent zijne vlucht, was zoo goed als gelijkluidend met het schrijven van Bouillé; ook het manifest aan de natie, dat hij achtergelaten had, wist hij zoodanig te verdedigen, dat de klemtoon hierin meer gelegd werd op de persoonlijke grieven en krenkingen, waarover hij zich te beklagen had, dan op het werk der Nationale Vergadering en de in wording zijnde constitutie.

De meerderheid der Nationale Vergadering, die van geen vervallenverklaring wilde weten, trachtte haren tegenstanders het stilzwijgen op te leggen, door te verwijzen naar het artikel in het nieuwe wetboek, waarin de onschendbaarheid des konings verklaard en gewaarborgd was. De republikeinen echter voerden daartegen aan, dat de bedoelde onschendbaarheid moeielijk zoo te verstaan was, als was de koning boven iedere wet verheven en als behoefde hij zich bij zijne handelingen slechts door zijn eigen welbehagen te laten leiden.

De mannen, die een staatkundige rol gespeeld hebben in de fransche omwenteling, hebben zich weinig door zedelijkheid onderscheiden; wanneer men naar groote karakters zoekt van dien tijd, dan moet men de gevangenissen openen; daar klopten nog harten, die den adel ophielden van de menschelijke natuur en tot waarborg dienden, dat uit den algemeenen zondvloed een herboren geslacht zou te voorschijn komen. Doodsverachting was destijds een gewoon verschijnsel en kon niet tot maatstaf dienen om de waarde der personen te beoordeelen. Men kende den dood onder honderderlei vormen; voor de meesten had hij zijn afschrikwekkend karakter verloren; men was er om zoo te zeggen familiaar meê geworden en de moed, waarmede men in dien tijd het schavot beklom en het verbonden Europa tegenrukte, heeft daarom niets verwonderlijks; het gemoed der menschen toch maakt zich op den duur met alles vertrouwelijk, met den nacht, met de verschrikkingen en ook met den dood.

Onder de helden van den dag, hetzij zij een rol speelden in de Nationale Vergadering of de dienst deden van demagogen, was eerlijkheid

een zeldzame vogel. Voor geld verkocht men zijne overtuiging, hetzij deze constitutie, monarchie of republiek heette; voor geld bespotte men vandaag wat men gisteren als iets heiligs, als een onvervreemdbaar menschenrecht had vereerd. IJdelheid en eerzucht, uit deze bestanddeelen is het karakter van de meeste helden van dien tijd samengesteld.

Wij hebben reeds met een enkel woord gewag gemaakt van den omkeer, die er in de overtuiging van Barnave ten gevolge van zijn hoffelijk onderhoud met de koningin had plaats gegrepen. De overtuiging van vele menschen is altijd van een veranderlijken aard geweest, maar zelden was er een tijd, dat de verandering van kleur zoo spoedig in haar werk ging als toen; een vriendelijke blik, een hoffelijk woord, de toezegging van een jaargeld waren in staat om den hevigsten republikein, die Aristogiton en de beide Brutussen als heiligen vereerde, in een oogwenk in een onkrookbaren vorstendienaar te veranderen. Gisteren had men uitgevaren tegen de dwingelandij der vorsten en de noodzakelijkheid om ze op te ruimen, vandaag deed men wat water bij den wijn en sprak over de groote voordeelen van een constitutioneel koningschap, om morgen zonder rood worden of blozen de onschendbaarheid van het koningschap te verdedigen.

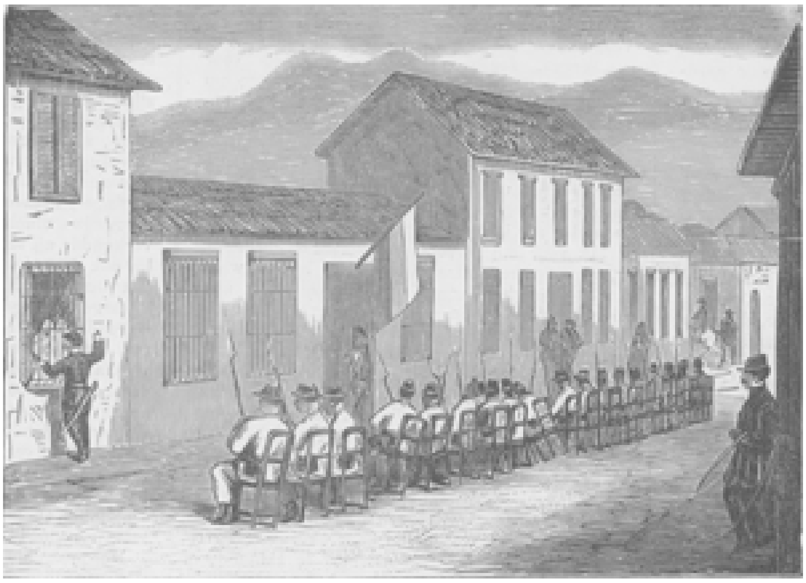

DE EEREWACHT VOOR HET PRESIDENTSHUIS TE CARRACAS.

In den strijd, die er in de Nationale Vergadering tegen de republikeinen en de afschaffers van het koningschap gevoerd werd, stond Barnave natuurlijk vooraan als verdediger der tronen, en waarom kunnen wij ook niet zeggen der altaren.

Barnave, die voorzichtig te werk moest gaan, want daar buiten woelde en tierde het volk, in vier en twintig uren door de demagogen republikeinsch gemaakt, wist een voorstel te doen aannemen, waarbij de koning in zijne vorige waardigheid hersteld werd; maar zou hij den eed, dien hij op de constitutie zou zweren verbreken, of zou hij de hulp inroepen van een vreemd leger, of zijne goedkeuring en bijstand verleenen aan samenzweringen tegen het heil van den Staat of liever tegen de nieuwe orde van zaken gesmeed, dan was het onherroepelijk met zijn koningschap gedaan, en kon de natie een oordeel over hem uitspreken als zij zelve goed vond.

Tijdens over dit onderwerp in de Nationale Vergadering beraadslaagd werd, had men de vergaderzaal moeten laten afsluiten en omsingelen door nationale gardisten,

om den aandrang van het opgezweepte volk te weren. Van de zijde der republikeinen was eene petitie op touw gezet tegen het aannemen van het voorstel, door Brissot, Danton, Camille Desmoulins en andere woelgeesten onderteekend. Deze petitie werd neêrgelegd op het altaar des vaderlands, op het *champ de Mars*, voor het Federatiefeest opgericht, met uitnoodiging aan de burgers om haar te onderteekenen. Het gedrang naar het plein was groot; twee invalieden, die zich, om welke reden weet niemand, achter het altaar verborgen hadden en onmiddellijk in kwaad vermoeden kwamen van vijanden des volks te zijn, misschien nog wel erger, werden onmiddellijk door het kwaaddenkend gemeen gegrepen en hingen spoedig aan lantaarnpalen te bengelen

De toeloop werd intusschen zoo dreigend, het volk nam zulk eene uitdagende houding aan, dat het hoog tijd werd, dat het gezag er zich mede ging bemoeien. Lafayette kwam aanzetten met twaalf honderd nationale gardisten; Bailly, ex-president der Nationale Vergadering, thans maire van Parijs, deed het roode vaandel ontplooien, ten teeken dat men uiteen zou gaan, maar het volk verkoos aan de sommaties geen gehoor te geven en ging altijd voort in zijn oproerig verzet. Toen gelastte Lafayette de nationale garde vuur te geven; de losbranding deed een twintigtal oproerlingen ter aarde storten, terwijl de overigen, huilende van woede en spijt, zich rechts en links verspreidden en het hazenpad kozen.

Men kan zeggen, dat de tweede omwenteling, die aan de revolutionaire beweging haar bloeddorstig, monsterachtig karakter zou geven, op dezen dag aanving. Het sansculottisme maakte zich gereed om de eerste rol in den Staat te spelen en wachtte slechts de ontbinding dezer Kamer af, om hare kreaturen de banken der zaal *de la Manège* te doen innemen en zich tot wetgevende en uitvoerende macht op te werpen.

De ontbinding naderde met groote schreden en zou plaats hebben op den 29 september. De constitutie, bestaande uit niet minder dan 2500 paragrafen, was voltooid en wachtte slechts op de goedkeuring en bezwering des konings, die zich wel gedrongen zag, de hem afgeperste bekrachtiging te verleenen.

Lodewijk XVI was daardoor in een zeer moeielijke positie geraakt. Veel wetten in de constitutie kon hij onmogelijk aannemen; andere daarentegen, waarbij de noodige hervormingen en veranderingen in den staat werden ingevoerd, kon hij met een gerust hart bezweren. Hij behoefde den spitsvinnige niet te spelen en uitzonderingen te maken; hij gaf toe aan den geest der constitutie onder voorbehoud misschien voor zich zelven, om die later, wanneer het getij verloopen was, aan eene herziening te onderwerpen. Europa liet hem niet in den steek, dat wist hij, en hij twijfelde er niet aan of aan dien toestand van drukking, waarin hij zich bevond, zou een einde komen. De verklaring van Pilsit, waarbij de europeesche vorsten de zaak van Lodewijk tot de hunne aannamen en zich tot wrekers stelden van het in Lodewijk gehoonde en tekort gedane koningschap, was reeds in Frankrijk bekend; overal aan de fransche grenzen trokken legers samen, en al stelde de Nationale Vergadering bedreiging tegen bedreiging, en al liet zij de grenzen in staat van tegenweer stellen, en al liet zij honderdduizend man van de nationale garde mobiliseeren, Lodewijk geloofde niet, dat het der Nationale Vergadering hiermede ernst was en zeker niet, dat zij aan het verbonden Europa weêrstand kon bieden. Het leger verkeerde in een volkomen staat van ontbinding; de officieren waren de grenzen overgegaan, terwijl de manschappen aan 't muiten sloegen en zich bij de patriotten aansloten. De emigratie ging voort Frankrijk van zijne meest bekende krachten te berooven en men behoefde geen profeet te zijn om te kunnen voorzien, dat spoedig een Frankrijk tegenover een Frankrijk zou komen te staan.

De 29 september brak dan eindelijk aan; Lodewijk XVI verscheen zelf in de Nationale Vergadering en hield eene redevoering, die uitbundig werd toegejuicht. Vele leden verklaarden, dat Hendrik IV in hem herboren was, en dat er noodzakelijk zegen op het werk der Nationale Vergadering moest neêrstroomen, nu de koning zich zoo met hart en ziel aan het hoofd der beweging plaatste. Ook het volk werd in de vervoering medegesleept en riep: leve de koning! alsof alles tusschen hen beiden in orde was. Thouret verklaarde uit naam zijner medeleden, dat de constitueerende vergadering hare zending had volbracht en van dit oogenblik af hare zittingen sloot.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 6.

De geabonneerden op den TIENDEN JAARGANG, wier oplossing, vóór den 27 April 1878 ingezonden, nauwkeurig overeenkomt met die, welke in het nummer der *Belgische Illustratie* van dien dag verschijnt, hebben tegen inzending van een postmandaat van frs 2.60 recht op een der zeven eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie*, behalve den 5^{en} en 7^{en} jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie*, Madouplaats 1, te Brussel.

Oplossing van Rebus No. 5: WAAR NAAR GELD.

Tengevolge eener vergissing is de oplossing van rebus n°. 3 verkeerd opgegeven; wij laten hieronder nu de juiste oplossingen volgen der Rebussen, gelijk zij in dezen jaargang voorkomen:

Oplossing van Rebus No. 1: DE REIS OM DE WERELD IN TACHTIG DAGEN.

Oplossing van Rebus No. 2: SPOORWEGOPENING.

Oplossing van Rebus No. 3: MEN KAN IEMAND WEL IN DE OOGEN ZIEN, MAAR NIET IN HET HART.

Oplossing van Rebus No. 4: EEN MOLENAAR.

[Nummer 27]

De poppenkas in de huiskamer, naar H.J. Burgers.

Ofschoon de schilder Burgers in het buitenland verblijft, is aan al zijne stukken te zien, dat hij zijn vaderland nog niet heeft vergeten. De meesten zijner tooneelen herinneren, zooal niet aan welbekende nederlandsche oorden of toestanden, dan toch aan een of andere type zijner voormalige landgenooten. Ook zijn koloriet is geheel nederlandsch gebleven, en het is juist daaraan, dat Burgers zijn naam in de kunstwereld te danken heeft. De Hollandsche school heeft een te goeden klank, om een volgeling daarvan, wien het niet aan talent en rijke opvatting ontbreekt, niet eene goede ontvangst te verzekeren.

De burcht Trausnitz bij Landshut.

Het beiersche hoogland is bekend om zijne oude kasteelen, welker oorsprong tot lang voor de middeleeuwen opklimt. De burcht Trausnitz dankt zijn oorsprong aan de Kelten, die er den grondslag van legden, en werd later door de Romeinen in eene vesting herschapen. Evenals van alle oude kasteelen, welker archieven zijn verloren gegaan, meldt de geschiedenis niets omtrent het lot der burcht, tot een der hertogen van Wittelsbach er het oog op liet vallen en er zich vestigde.

DE POPPENKAS IN DE HUISKAMER, NAAR H.J. BURGERS.

Hier zag Maximiliaan I het levenslicht, hier vertoefde de geesel van Duitschland, Gustaaf Adolf, gedurende zijn plundertocht door het schoone land der Beieren, terwijl

verder eene rei van vorsten en ridders het, door hun verblijf, een historischen naam gegeven hebben.

De grootste vermaardheid heeft het kasteel echter te danken aan het feit, dat de ongelukkige Conradin von Hohenstauffen, die te Napels op last van Karel van Anjou werd onthoofd, daar geboren werd. Het pad, dat van het slot naar den grooten weg loopt, is nog hetzelfde als toen zijne koninklijke moeder hem tot daar

uitgeleide deed, en aan welks einde moeder en zoon elkander voor het laatst zagen en omhelsden.

De tijd moge aan den weg, zoo wel als aan de burcht, zijn invloed hebben doen gevoelen, de herinnering aan dat merkwaardig historisch feit blijft voortleven, en de laatste afstammeling uit het beroemde geslacht Hohenstauffen heeft te zeer de algemeene sympathie, dan dat Trausnitz niets meer zou zijn dan eene vergeten ruïne.

De leeuw uit Juda's stam.

God de Heer is groot, groot is zijne liefde en goedertierenheid. Wij zijn geen weezen, de Kerk is geene weduwe meer. Wij hebben eenen Paus. Het Pausschap is onmisbaar voor het menschdom. Zooals het lichaam leeft van brood, zoo geeft de Paus aan de wereld het brood des levens, het brood der ziel. Zonder den Paus zouden de duisternissen komen over de aarde; zonder die zon zoude het menschdom, in diepen nacht gedompeld, den weg der dwaling, des ondergangs bewandelen, de wereld zedelijker wijze haar evenwicht verliezen.

De Paus is het rustpunt der maatschappij, de zedelijke as der aarde, het middelpunt der tijden. Daarom sterft ook de Paus niet. Eeuwig leeft Hij, tot het einde der tijden, als de zegevierende Kerk, om haar goddelijk Opperhoofd geschaard, het lied aanheft dat geen einde zal nemen.

Pius IX is niet meer, Leo XIII leeft.

Nooit was er heerlijker, treffender waarheid in 't geheimzinnige symbool der oudheid, dan de fenix. Hij werd geboren, uit zijne eigene asche, ter eeuwige jeugd. Nooit zoo waar het beeld van den koninklijken arend, met steeds verjongden vleugelslag, het luchtruim doorklievend.

Zooals het kruis, de boom des levens, eens geplant te midden van het Paradijs, op den kruisberg oprees, met den voet rustend in de graven der eerste ouders van het menschengeslacht, zoo gaat uit de catacomben der St.-Pieterskerk, uit de graven der Apostelvorsten, die achttienhonderdjarige reuzenstam omhoog, die de wereld met verbazing slaat en steeds nieuw leven put uit de onuitputtelijke bron. Breekt een tak onder den last der gouden vruchten, een ander schiet in zijne plaats, in groen loof en bloesenpracht. In die gezegende landen, die zich daar slingeren om den evenaar, ‘als een smaragdgroene gordel’ gaat zóó vrucht en bloem, dood en leven gepaard, onafscheidbaar hand in hand.

De groote doode is nauwelijk ter eeuwige rust ingegaan, nog weenden wij stille tranen bij het dierbare lijk, nog verdrongen wij ons bij de baar, om nog eens 't geliefde gelaat te zien, nog waren onze oogen op zijn graf gericht, - zoo trouw, zoo innig, hadden hem zijn kinderen lief; - daar galmt het als een levenskreet, een vreugdelied, een zegezang door 't wereldrond, als met eene herinnering uit den heiligen nacht: ‘Ik kondig u een groote vreugde aan, wij hebben eenen Paus! Leo XIII is zijn naam!’ - Iedere borst ademde vrijer, ieder hart klopte luider, en aller roepen, weenen, danken, bidden smelt samen in het eene: Heil, heil, Leo XIII!

Als een lied van verheerlijking, als een zang der onsterfelijkheid galmt het naar de eeuwige stad, zoo koninklijk gezeteld op haren troon der zeven heuvelen, en het klinkt met dezelfde liefde voor het graf van Pius, als voor den troon van Leo:

‘Heil! heil! wij groeten U, o Opperpriester van Jesus' Kerk, koning der Kerk, koning der zielen, koning der koningen, wij brengen u onze hulde in onwankelbare

trouw, onze liefde uit 't volle kinderhart, ons geloof onwankelbaar in zijn overtuiging. Spreek, en aan de vier hoeken der wereld zal 't opstijgen als een koor: Credo! Credo!'

Ja! Sions weduweklachte nam spoedig een einde. Oog en hart naar omhoog gericht! *sursum corda!* Daar staat Hij, de Opperpriester, aan het hoogaltaar in Petrus' reuzenkerk, hoog verheven, in 't blank gewaad, de driekroon om de slapen, den blik ten hemel, de armen uitgestrekt ten zegen, het hart vol liefde, 't gebed op de lippen, aan zijne voeten, vorsten der Kerk, vorsten der aarde, het geheele kristendom neêrgeknield, om zijn zegen te ontvangen. Wat majesteit! wat oneindig grootsch schouwspel.

Ja, zij gingen in vervulling, bij den dood van den grooten Pius, de prachtige woorden van onzen grooten Vondel, toen hij van Alexander VII zong:

> Ten leste stort de Roomsche stander
> .... met Alexander,
> En treft ons met dien zwaren slag.
> De hand van zulk een hoogbegaafde
> ls koud. De wijze mond legt stom,
> Waardoor d'onfaalbre Geest op aarde,
> Zich in oraklen openbaarde.
> De vader volgde Gods verkoornen
> Op Kristus' spoor, *gekroond met doornen*
> Van smart, gevlochten met geen vuist
> Van heidenen, al 't onbesuisd,
> Maar met de hand der *onbeschaamden*
> *Wien zulke lastren 't minst betaamden;*
> Zoo stond d'onnoozle Heiland bloot,
> Getreên van zijnen dischgenoot.
> Nu rust de *martlaar*, mat van kwijnen
> En *worstelen* en *bittre pijnen*,
> Geduldig zonder klacht of *schrik*
> Geleden tot den *laatsten snik.*
> Zijn voorbeeld leert ons stormen doorstaan
> *De kroon* volgt *na;* de *strijd* moet *voorgaan*.

Was dit treffend waar in de dagen van Alexander VII, nog is het waar, zoowel voor de regeering van Pius als voor die van Leo.

'Zoo groot een nazaat voegt den voorzaat Alexander.'

Millioenen juichen Hem hun welkom toe, wijden Hem hart en hand en wapenen! Het zwaard, - zoo het moet - de pen, het gebed, deze laatsten zijn ook wapenen, zwaarden ook, zweren trouw tot in den dood, aan den erfgenaam van den grooten Pius.

Elias is niet meer, Eliseüs staat in zijne plaats, den wonderstaf in de hand, den mantel des Zieners om de schouderen, met dezelfde zending bekleed.

Mozes is niet meer. Van verre zag hij het heilige, het beloofde land, begroette hij den dageraad der overwinning en Josuë rijst op om ons te leiden tot den zege, tot het beloofde land des vredes.

Een licht is er verschenen, wij hebben het gezien en toegejuicht, dat licht zullen wij volgen, zooals de drie gekroonde pelgrims uit het Oosten: *Lumen de coelo!*

Leo! zijn naam klinke den vijanden als een donder in de ooren, jage hun schrik in het harte! Slaat voor ons de ure van den strijd, wij kennen geen vrees, volgen zullen wij Hem in het heetste van 't gevecht, den leeuw uit Juda's stam, die den kruisstandaard draagt

Wat een onuitsprekelijk grootsch tafereel biedt de katholieke wereld, in dezen stond, iederen denker aan. Die katholieke wereld, één in liefde met den onvergetelijken Pius in zijn leven, één in droefheid en gebed bij zijn sterven, één in vreugde en jubel, liefde en gehoorzaamheid met Leo - steeds één hart en ééne ziel.

Wie kan zulks zien en niet uitroepen: de waarheid, de goddelijke waarheid die één is, is daar! zoo onveranderlijk, zoo onwankelbaar in den loop der eeuwen, zoo levend, zoo eeuwig!

Leo is de naam van dezen nieuwen Petrus, Leeuw! Een ware zoon uit 't koninklijke geslacht der leeuwen. Twaalf reeds voor hem droegen dien vorstelijken naam. Hij is een nieuwe schakel aan die gouden keten. Hij is waardig hun opvolger te zijn. De eerste leeuw maakte zijn herdersstaf tot een schild. Dat schild redde Rome, Italië, de Kerk, de beschaving, de toenmalige kristenheid. De slang der ketterij met hare veeltallige hoofden verplette hij den hoovaardigen kop. Een andere gekroonde barbaar boog nog voor zijn grootheid, eer hij zich ter ruste neêrlegde in 't graf.

De tweede, heilig als hij, groot als hij, verdedigde in 't Concilie van Konstantinopel geloof en tucht en kerkelijke opvolging.

In de gouden basiliek van Konstantijn en Sylvester, verschijnt de derde Leo, met de keizerskroon des grooten Karels in de gezalfde hand. Die Kersnacht zag het groote kristenrijk geboren worden, oprijzen op de bezoedelde, rookende puinen van den romeinschen kolos, den Staat-God, vergaan in zijn eigen bloedig slijk. Het was de heerlijkste schepping, die de geschiedenis ooit kende, en die schepping was het werk der Kerk, der Pausen.

De vierde en vijfde van dien naam, de vierde en de vijfde perel ook aan die gloriekroon van koningen en heiligen, redden Rome van het schandelijke juk der Turken, wisten, zooals Vondel zingt:

‘Den Ottoman te toonen, hoe Gods wapen,
De zon van 't Heilig Kruis, zijn halve maan verdooft.’

De negende schonk der Kerk een leeuw, den grootsten van allen, Gregorius VII, den balling van Salerno.

Leo de tiende zou de Augustus, de koning der letteren, der kunsten zijn; Leo de twaalfde ‘een leeuw en een Leo’ te gelijk, zooals de Romeinen hem noemden, en nu beklimt Leo, de dertiende van dien naam, Petrus' Stoel, zoo rijk aan heilige Opperpriesters, groote mannen, groote koningen, weldoeners der menschheid. Voor Hem zij onze jubelkreet, onze heilwensch, ons gebed. Ja! ons gebed. Vreeselijk is de last, *het kruis*, dat Hij op zijn schouderen nam. De Pausen weten het, en toch ‘geduldig tot den laatsten snik,’ dragen zij dat zware juk, dat Alexander IV noemt: ‘een werk zonder rust, een werkzaamheid zonder uitspanning, eene zorg van elk oogenblik, die geen tijd doet ophouden, maar steeds vernieuwt.’

Laten wij der nieuwe ‘lei-star’ uit vol gemoed met Vondel toezingen, wat hij wenschte aan Alexander VII:

‘Dat bleek nog onlangs, toen de Keur
Te Rome een wijl verwacht,
Gelijk een *‘lei-star’* eindelijk deur
De nevels henenbrak,
En 't lot des hemels ‘Peccius’
Verhief op 't hoogste altaar,
Met een gemeenen vredekus
En wensch: dat menig jaar,
De Kruisstaf door zijn vredestaf
Regeere in vrede en peis!’

En spreke Hij eens van Petrus' leerstoel, dan roepen wij Hem, zooals Flavianus op 't Concilie van Konstantinopel, den eersten Leo toe: ‘Petrus heeft door Leo's mond gesproken!’

Het Vaticaan.

Op de vijfde bladzijde geven wij een schets van het Vaticaan, gezien bij vogelvlucht, waaruit men zich eenig denkbeeld kan maken van de buitengewone grootte van dit oud, pauselijk paleis. De juiste datum van zijne stichting kan niet met zekerheid aangegeven worden, evenmin als men kan uitmaken welk gedeelte van dien reuzenbouw de oudste dagteekening heeft. Zooveel is zeker, dat in 1377 de Pausen er bezit van namen, die het allengs verfraaiden en vergrootten.

Zoo werd in 1410 onder Joannes XXIII het paleis vergroot, in 1490 onder Innocentius VIII de villa van het Belvedere er bijgevoegd, terwijl ook Alexander VI, Julius II, Leo X, enz. aan de vergrooting bijdroegen. De opvolgende uitbreidingen waren vooral noodig geworden door de talrijke museums, welke verschillende Pausen stichtten en die telkens rijker werden.

De hoofddeur van het Vaticaan is in de basiliek van St.-Pieter; een trap met dubbele leuning, een meesterstuk van Bernin, vormt den ingang. De eerste zaal waarin men komt is de *sala reale*, versierd met historische schilderstukken. Zij dient tot vestibule van de Sixtijnsche en Paulinische kapellen.

Het is ons onmogelijk alle zalen, alle galerijen op te noemen, voor alle meesterstukken, welke dit pauselijk paleis bevat, stil te staan. Wij kunnen echter niet stilzwijgend de loges van Raphaël voorbijgaan, welke onder Gregorius XIII en zijne opvolgers gebouwd zijn. De verzameling schilderijen, welke het bevat, is eenig

in de geheele wereld; geheel de italiaansche school: de Raphaëls, de De Vinci's, de Perugini's, de Titiaans enz. enz., zijn er vertegenwoordigd door hunne grootste meesterstukken.

Behalve dit museum bevat het Vaticaan nog vijftien anderen, waarvan wij de twee volgende vermelden: de galerij der standbeelden en het museum der Etruskers. De beroemde bibliotheek van het Vaticaan bevat 126.000 boeken, waaronder meer dan 25.000 handschriften.

De kleurveranderingen bij de kameleons.

De zonderlinge eigenschap der kameleons, hunne kleurverandering, waaraan zij hunne algemeene bekendheid te danken hebben, heeft niet zelden aanleiding gegeven tot grove overdrijvingen. Over het algemeen gelooft men toch, dat deze dieren in eenige seconden de kleur kunnen aannemen der voorwerpen, welke hen omringen, en dat zij van die eigenschap gebruik maken om zich gemakkelijker aan het oog hunner vervolgers te onttrekken.

Niets is echter minder waar; de wetenschappelijke nasporingen toch hebben bewezen, dat de kameleons niet zoo snel van uiterlijk kunnen veranderen, noch de kleur aannemen, welke zij willen. Onder den invloed van zekere prikkelende oorzaken, zooals licht, warmte, electriciteit, enz. kunnen zij alleen de kleur van hun lichaam veranderen, het eene andere kleur doen aannemen - en dit nog slechts alleen in de overgangskleuren - alsmede eenige vlakken, welke op de huid geteekend zijn, zichtbaar of onzichtbaar maken, vooral langs de zijden; doch van zoogenaamde *changements à vue*, waarvan verschillende reizigers verhalen, kan in 't geheel geen spraak zijn.

De eerste natuurkundige, die zich aan een onderzoek waagde, was Milne Edwards, en zijne uitkomsten waren zoo verwonderlijk, dat velen insgelijks tot een studie van dit belangrijke onderwerp werden uitgelokt.

Milne Edwards bezat een kameleon, dat bij het daglicht donkergroen, doch in slapenden toestand bleekgeel werd terwijl een ander, dat grijsachtig van kleur was, gedurende den nacht bijna geheel wit werd. In het zonlicht vertoonde het eerstgenoemde lichtgroene plekken langs de zijden en het andere lichtgele. Bij nader onderzoek vond de natuurkundige, dat de kleurstoffen der huid niet als bij de andere dieren hunne grenzen hebben, doch dat zij gedeeltelijk op de oppervlakte der huid, gedeeltelijk dieper liggen in kleine zakjes, welke het dubbele vermogen bezaten èn om hun inhoud onder de huid te verbergen èn om dezen naar de gekleurde plekken op de huid te drijven; in het laatste geval zijn zij de oorzaak van het te voorschijn komen der plekken, alsmede van de kleurveranderingen.

De duitsche physioloog Brücke verkreeg dezelfde uitkomsten, doch hij schreef de kleurveranderingen niet aan de eigenaardige gesteldheid der kleurstofjes toe; hij veronderstelde, dat de diepst gelegen cellen der huid er een zekere rol in speelden, en dat het zenuwstelsel een rechtstreekschen invloed uitoefende op de kleuring der huidvliezen, hetwelk bij de genomen proeven volkomen juist bleek te zijn.

Ook de Franschman Pouchet vond de kleurkiemen van Milne Edwards, doch met het onderzoek voortgaande, ontdekte hij eene grondkleur, welke de zonderlinge eigenschap bezit, geel te schijnen op een lichten en blauw op een ondoorschijnenden grond. Als dit blauw zich bij een kameleon met een gele verfstof mengt, krijgt het

dier een groene tint. Daarenboven ontdekte hij nog andere kleurkiemen, die eene roode of gele stof bevatten en welker invloed zich eveneens doet gelden op de nuanceering der huidvliezen.

Bij zijne proeven zag Pouchet, dat het chromatisch vermogen[1)] ophield, als men een oogappel wegnam of de gezichtszenuw afsneed. Dit vermogen scheen dus afhankelijk te zijn van een invloed, welke op een afstand op de bestanddeelen van het centrale zenuwstelsel uitgeoefend wordt, en inderdaad bleek bij eene proef, dat de groote gevoelszenuw het chromatisch vermogen beheerscht, dat zij de weg is tusschen de hersenen en de kleurkiemen, en de oorzaak der uitzetting of samentrekking van de cellen waarin de kleurstoffen aanwezig zijn.

De fransche naturalist Bert eindelijk bracht het zoover, dat hij de proeven van Brücke en Pouchet wetenschappelijk kon verklaren. Door het ruggemerg van een kameleon op de helft, en bij een ander kameleon op verschillende plaatsen door te snijden, bewees en verklaarde hij de werking der zenuwen op de kleurschakeering[(1)].

Toen hij het ruggemerg van een kameleon op de helft doorsneed, werd het dier van den staart tot de insnijding donker (zwart), terwijl het voorste gedeelte geheel licht (groen) werd. Bij twee of drie insnijdingen werd het geheele lichaam licht, met uitzondering van het tusschen de insnijdingen gelegen gedeelte[(2)].

Achtereenvolgens nam Bert nu verschillende lichaamsdeelen weg, welke nauw met het zenuwenstelsel in verband staan en het gevolg was, dat hij telkens verschillende kleurenveranderingen kreeg. Het sprekendst bewijs vond hij bij de wegneming van de helft der hersenen, hetwelk het verlies van het tegenoverliggend oog ten gevolge heeft. De kleurverandering was nu geheel anders, dan toen hij eenvoudig datzelfde oog uit het hoofd nam[(3)].

Claude Perrault, Vrolik, Brücke en vele andere physiologen hadden reeds gevonden, dat het lichaam der kameleons gedurende den slaap of na den dood eene geelachtige kleur krijgt, en dat het onder de werking van lichtstralen meer of minder donker wordt. Bert bemerkte, dat de gevoelloosheid dezelfde uitwerking heeft als de gewone slaap, en dat het licht niet alleen invloed uitoefent op doode of slapende dieren, maar ook dat het op eene zonderlinge wijze de kleur der kameleons wijzigt, als zij in wakenden toestand zijn.

Hetzelfde verschijnsel doet zich voor wanneer het licht door gekleurde glazen geleid wordt, namelijk als zij donkerblauw zijn, doch het houdt geheel op, indien men roode of gele glazen gebruikt. Om deze uitkomsten op eene doorslaande wijze aan te toonen, verlichtte Bert een slapend kameleon door eene sterke lamp, terwijl hij een gedeelte van den rug door middel van een scherm beschermde: aldus verkreeg hij de zonderlinge kleurschakeering, welke in figuur 1 is voorgesteld. (Zie de laatste bladzijde van dit nummer.) De kop, de hals, de pooten, het onderlijf en de staart van het kameleon zijn zwartachtig groen, terwijl de rug versierd is met een soort van bruinachtig zadel, onregelmatig doorsneden, met twee bruine vlekken, overeenkomende met de uitsnijdingen van het scherm.

1) Door chromatisch vermogen verstaat men de eigenschap van zekere dieren, om hun lichaam in overeenstemming te brengen met de sterkte van het licht, dat op hen weêrkaatst wordt.

(1) Naar het voorbeeld van Brücke paste Bert de electriciteit toe, om het zenuwstelsel van het doode dier op te wekken.

(2) Wij vermelden den uitslag dezer proeven zonder eene verklaring te geven van den invloed der zenuwen op het ruggemerg en de hersenen. Eene uiteenzetting daarvan zou te veel plaats vorderen en ons te ver van het onderwerp afleiden.

(3) Men merke op, dat bij de eenvoudige wegneming van het oog de gezichtszenuw ongeschonden blijft, terwijl zij bij doorsnijding niet alleen haar vermogen verliest, doch tevens ophoudt te bestaan.

Verder plaatste hij een wakend kameleon in het volle zonlicht, doch zoodanig, dat het licht op het voorste gedeelte van het dier viel door een rood glas en het achterste gedeelte door een blauw glas getemperd werd. Het gevolg was, dat het lichaam in twee, goed van elkaar te onderscheiden deelen verdeeld werd, het eene lichtgroen, met eenige roodachtige vlekken, het andere zwartachtig groen, met zeer in het oog vallende vale vlekken.

Uit al deze feiten maakte Bert het volgende besluit: 1. De kleuren, welke de kameleons aannemen, zijn een gevolg van de plaatsveranderingen der gekleurde stofdeeltjes, welke zich nu eens onder de huid verbergen, en dan den grond onder de grondkleur donker maken, dan weêr naar boven dringen en alsdan de vacht geel, groen en zwart kleuren; 2. De beweging der kleurkiemen wordt door twee soorten van zenuwen beheerscht, waarvan de een haar uit de diepte naar de oppervlakte drijven, terwijl de andere haar naar het binnenste der huidvliezen voeren.

Wij zouden hier nog eene verklaring der werking van de zenuwen op de kleurstoffen kunnen bijvoegen, doch meenen hiermede te mogen eindigen, terwijl onze lezers ten minste nu met de voornaamste oorzaken van de kleurverandering der kameleons bekend zijn.

C.

Eene verkiezings-campagne.
Tafreelen uit Nederland.
Door J.A. Vesters.

Vierde hoofdstuk.
De kiesvereeniging 'securitas' heeft haren candidaat gevonden.

'Het ijzer smeden terwijl het heet is,' - de voortvarende Max Hovenaar wilde zulks ook, doch het moest met overleg en de noodige voorzichtigheid geschieden. Het gloeiend ijzer moet nietalleen door brutale kracht gehamerd, maar ook door kunst en overleg tot een bruikbaar werktuig gevormd worden. Hij behoorde daarom zijne voorzorgen te nemen om de operatie te doen gelukken. Noch de kiesvereeniging *Securitas*, noch haar president, de heer Bouwman, - een uitmuntend man, maar die onder andere kleine gebreken de lastige eigenschap bezat, een weinig heerschen ijverzuchtig te zijn, - mochten merken, dat de begeerde candidaat uit den koker van den secretaris der vereeniging voortkwam. Max Hovenaar was noch ijdel, noch baatzuchtig en alleen met het loffelijk voornemen bezield, zoo spoedig mogelijk *carrière* te maken, zoodat het hem weinig kostte om, waar zulks in zijn welbegrepen eigenbelang noodig was, zich op den achtergrond te houden en de eer van het initiatief aan anderen over te laten.

Ook bij deze gelegenheid die verstandige tactiek in toepassing brengende, begaf zich de candidaat-notaris, eenige uren na de ontvangst van het bewuste briefje uit Astad, naar de woning van den heer Bouwman, ten einde met hem vertrouwelijk de belangen der kiesvereeniging en van het district te bespreken.

'Nog geen candidaat gevonden, mijnheer Bouwman?' was het eerste woord van den bezoeker, nadat hij op het kantoortje van den kruidenier toegelaten was en er plaats genomen had.

'Nog niets, mijn jonge vriend, wel honderd en meer namen heb ik mij reeds voor den geest gehaald, doch den rechten man kan ik maar niet vinden,' was het antwoord,

dat van eenige moedeloosheid getuigde; ‘maar *à propos*, zoudt *gij* iets weten, mijnheer Hovenaar?’

‘Ik? Hoe kunt gij zoo iets vragen, mijnheer Bouwman! De hemel beware mij, - de eer komt aan u toe!’

De uitmuntende kruidenier was niet weinig gevleid en als wilde hij den bezoeker voor zijne verplichtende woorden beloonen, noodigde hij hem uit de zaak gezamenlijk *au fond* te overleggen.

‘Ja, ziet u, mijnheer Bouwman,’ hernam de candidaat-notaris, na eenige woorden over veel eer en onverdiende onderscheiding gepreveld te hebben, ‘ik heb mij wel reeds eenige namen voor den geest gehaald en er mijne gedachten over laten gaan, doch of ze wel de rechte zijn, moet ik natuurlijk aan uw verlicht oordeel overlaten.’

‘Laat hooren, mijnheer,’ was het stroeve antwoord.

Dat ‘mijnheer’ zonder meer bewees, dat de jonge man in een der prerogatieven van den achtbaren president getreden was. Max Hovenaar liet zich echter niet van zijn stuk brengen, en van de hem verleende vergunning gebruik makende, sprak hij, doch eenigszins aarzelend:

'Wat dunkt u van Karel Verbeet, grondeigenaar te Vierbruggen?'

'Karel Verbeet, een man zonder principes! Nog onlangs heeft hij in de *Astadsche Nieuwsbode* op de afschaffing der invoerrechten aangedrongen. Zulk een man.... foei, mijnheer Hovenaar!'

'Waarlijk, mijnheer Bouwman, is die Karel Verbeet zulk een gevaarlijk mensch?.. Het is de eerste maal dat ik zulks hoor, maar ik ben van dergelijke zaken zoo slecht op de hoogte.... Onze kantonrechter, mijnheer Van Brakel dan?'

'Onze kantonrechter?... Maar bedenk toch' dat hij onder den invloed van het ministerie staat, wat mij, op zijn zachtst genomen, verdacht voorkomt.'

'Gij hebt gelijk als altijd, mijnheer Bouwman... wat dunkt u echter van advocaat Govers?'

DE BURCHT TRAUSNITZ BIJ LANDSHUT.

'Dat hij een windmaker van de ergste soort is; de man is de verwaandheid zelve.'

'Nu, mijnheer Bouwman, ik heb de eer niet hem zoo particulier te kennen. Gij ziet intusschen wel, dat *ik* er toch niet meê klaar kan komen en het maar 't best is, alles aan uw doorzicht en uwe ondervinding over te laten.'

De achtbare president van *Securitas* was op eens weêr in een goede luim gebracht en zag den jongeling met een beschermenden blik aan. Na een oogenblik stilte hervatte de candidaatnotaris:

'Zoo gij uw geheugen wildet raadplegen, mijnheer Bouwman, gij bezit ondervinding en menschenkennis....'

‘Laat zien.... Vogel, Becht, Van Eck, dokter Heiligers, Van den Broek... al te maal dood-

goede lieden, maar op het stuk van beginselen niet al te best te vertrouwen.... Van Ham is wel een echte oude, maar ijdel, mijnheer, ijdel... verbeeld u, hij durft mij met den nek aanzien.'

'Ik vrees haast, dat er hier in de stad geen geschikte candidaat zal te vinden zijn; als we dus eens buiten het district zochten?'

'Dat vooral niet; onze locale belangen behooren in de eerste plaats behartigd te worden. Het spreekwoord zegt immers: het hemd is nader dan de rok.'

'Te Astad dan? Als ik mij niet vergis, hebt gij er nog al relatiën?'

'Dat is zoo, doch ik ken er niemand, geschikt om ons kiesdistrict te vertegenwoordigen.'

'Maar wie is toch die heer, die u geregeld een paar maal per jaar komt bezoeken en dan met zooveel belangstelling in uw winkel schijnt te vertoeven?'

'Stil, ik heb een idee!...'

'Een idee zegt gij, mijnheer Bouwman?'

'Een idee en... een candidaat.'

'Dat is kostelijk, mijnheer Bouwman; mag ik ook weten wie de gelukkige is?'

'Kent gij den heer Visser te Astad?'

'Is dat niet uw voorganger in uwe zaak? Ja, ik meen wel eens van hem gehoord te hebben.'

'Dezelfde. Een degelijk en verstandig man, rijk, iemand die tijd in overvloed heeft en bovenal, een man van ijzervaste beginselen.'

DE KROONING VAN Z.H. PAUS LEO XIII.

'Zijt gij daar echter wel zeker van, mijnheer Bouwman? Schijn bedriegt.'

'Even zeker als van mij zelven. Wel honderdmaal heb ik met hem over de politiek gepraat. Ik kan u de verzekering geven, dat hij voor *Securitas* de rechte man is.'

‘Ik verlaat mij natuurlijk op uw doorzicht, mijnheer Bouwman; men kan echter bij zaken, waar zulke groote belangen op het spel staan, niet te voorzichtig zijn; overigens....’

‘Ik ken mijn man,’ onderbrak de president, een weinig gekrenkt; ‘ik sta ten volle voor hem in.’

Hiermede was de discussie afgeloopen, en nog dienzelfden avond werd in eene bestuursvergadering de candidatuur van den heer Visser ter sprake gebracht, terwijl twee dagen later in eene beperkte vergadering het besluit werd genomen, dat de president en de secretaris van *Securitas* zich bij den heer Visser zouden vervoegen, ten einde hem het programma der kiesvereeniging voor te leggen, om, zoo hij het onderschrijven wilde, hem de voorloopige candidatuur van *Securitas* aan te bieden.

Enkele dagen nadat de verfoeielijke spruit der gehate Groote Sociëteit, de kiesvereeniging *Voorwaarts*, zich geconstitueerd, haar verderfelijk programma aangenomen en in on-

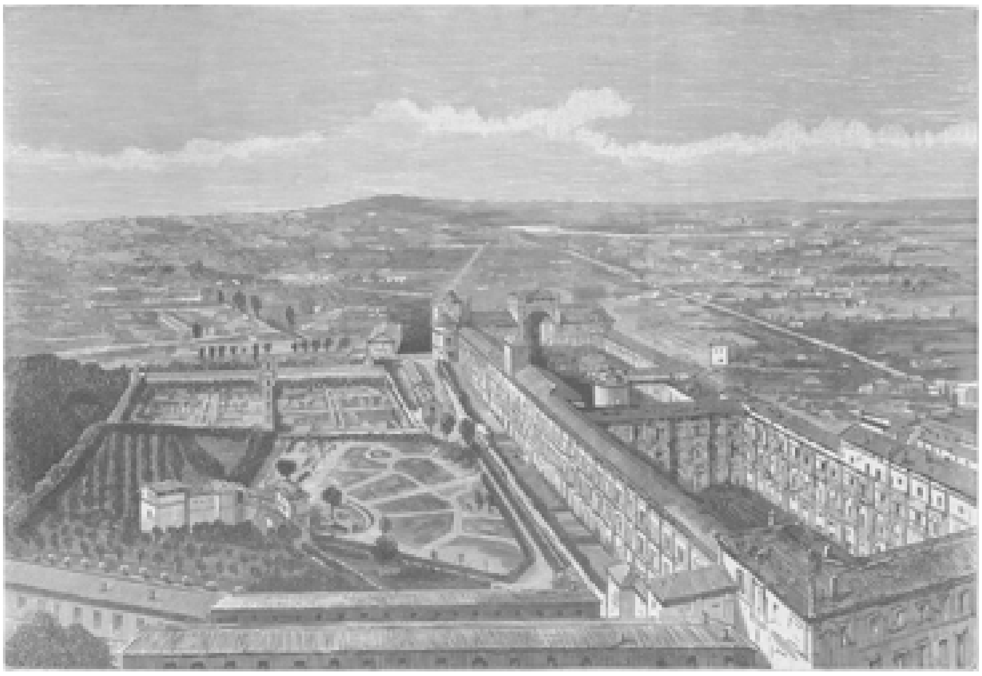

HET VATICAAN BIJ VOGELVLUCHT GEZIEN.

gehoorde overijling haar candidaat geproclameerd had, begaven zich de heeren Bouwman en Hovenaar, als afgevaardigden van *Securitas*, naar Astad op reis, ten einde met den heer Visser in onderhandeling te treden.

Toen de beide heeren ter bestemder plaatse aangekomen waren, werden ze onmiddellijk in het woonvertrek van den rentenier toegelaten en allerhartelijkst ontvangen. In zijn officieel karakter van president en gevolmachtigde eener kiesvereeniging, meende de heer Bouwman echter eenige reserve te moeten in acht nemen, en de onderhandelingen inleidende, debuteerde hij met zekere majesteit:

‘Met eene gewichtige zending van hoogst teederen aard belast, komen wij u vragen, onbewimpeld uwe politieke geloofsbelijdenis te willen afleggen. Bij iedere andere gelegenheid kon zulk eene vraag onnoodig schijnen, daar ik mijn ouden vriend genoegzaam meen te kennen om zeker van hem te zijn; doch aangezien ik volgens plicht en geweten aan de opdracht mijner lastgevers behoor te voldoen, verzoek ik u nogmaals openhartig en naar waarheid uwe politieke gevoelens te willen blootleggen.’

De heer Visser, door zijne huishoudster reeds voldoende op het wachtende bezoek voorgelicht en bewerkt, had zich voorgesteld met zijn ouden vriend eens losjes over de zaak te praten, maar de plechtige toon, waarop het gesprek ingeleid werd, imponeerde hem zoozeer, dat hij slechts aarzelend de wedervraag durfde stellen:

‘Mag ik u verzoeken, mijne heeren, mij alvorens met het doel uwer komst op de hoogte te stellen?’

Die vraag bracht den achtbaren president eenigszins van zijn stuk: hetgeen hij meende te zeggen, had hij grondig bestudeerd, doch volstrekt geen rekening gehouden met de mogelijke tegenwerpingen van den candidaat *in spe*. In zijne verlegenheid viel de geheele zoo consciëntieus bestudeerde inleiding in het water, en thans recht op het doel afgaande, legde hij den heer Visser eenvoudig het programma van *Securitas* voor, er bijvoegende:

‘Ik zal u maar dadelijk zeggen waar het op staat, mijnheer Visser; gij hebt waarschijnlijk reeds vernomen, dat zich te Ikshuizen, met het oog op de ontstane vacature in de Kamer, eene kiesvereeniging van de partij der Ouden gevormd heeft. Zij heeft den naam *Securitas* ontvangen. Ziehier haar programma. Indien gij zoo goed wildet zijn het even in te zien.’

De heer Visser had het reeds ingezien; zijne huishoudster had hem echter op het hart gedrukt, dat hij zich ongemerkt behoorde te houden en juffrouw Hovenaar stond daar, twee schreden van hem af, en zag hem met hare doordringende blikken strak in het gelaat. Zij beschouwde zich als een schildwacht, die behoorlijk toezicht moest houden op alles, wat de door haar verdedigde vesting naderde, en thans, in de ure des gevaars, mocht zij wel het minst haar post verlaten. De rentenier hield zich dus of hij het geschrift met aandacht las, zat er meer dan tien minuten op te turen, vouwde daarna het papier met een gewichtig gezicht dicht en reikte het den president over met de woorden:

‘Een uitmuntend programma, mijnheer Bouwman, het is als uit mijn hart gesneden. Met zulke beginselen moet het vaderland gered worden.’

‘Uwe instemming brengt de zaak een grooten stap nader tot hare oplossing, mijnheer Visser,’ hervatte de president. ‘Ik kan dus overgaan tot het tweede punt mijner zending om u, namens de kiesvereeniging *Securitas* en als haar mandataris

en voorzitter, af te vragen, of gij geneigd zijt de candidatuur voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op u te nemen?'

Bij al zijne prozaïsche bezigheden was de goede mijnheer Bouwman een man, die van effect hield en, waar het pas gaf, een theatercoup niet versmaadde; door dus zoo eensklaps met de deur in huis te vallen, poogde hij indruk te maken en had er zich een feest van gemaakt den indruk na te gaan, dien zulk een onverwacht voorstel op den heer Visser maken moest. De uitwerking beantwoordde echter niet in allen deele aan de verwachting, want de rentenier vergenoegde zich met den mageren uitroep:

'Eene zoodanige taak is te zwaar voor mijne schouders, God betere 't!'

'Mijnheer is al te nederig,' haastte zich juffrouw Hovenaar in te vallen, niet ten onrechte eene catastrophe vreezende; 'mijnheer is in de polletiek geheel en al tehuis, en ik heb het voorrecht schier dagelijks uit zijn mond de schoonste denkbeelden omtrent den maatschappelijken toestand van het land en der burgerij te vernemen. Niemand zal het kunnen tegenspreken, dat mijnheer ginds in Den Haag geheel en al op zijne plaats zijn zou.'

De president van *Securitas* keek in den beginne wel een beetje zuinig over de onverwachte hulp der nieuwe bondgenoote, maar bij nader inzien kon hij in haar toch onmogelijk eene mededingster zien, en daar de verwezenlijking van zijn plan hem zeer ter harte ging, nam hij het incident niet al te ernstig op en sloot zich op het einde zelfs bij juffrouw Hovenaar aan.

'Mejuffrouw heeft volkomen gelijk, mijnheer Visser,' meende de president, 'gij behoort bepaald in het Binnenhof zitting te nemen; gij kunt er tot heil van het vaderland en meer speciaal van ons kiesdistrict met succes werkzaam zijn.'

'Maar mijne rust, mijne zoete rust!' kermde de in het nauw gebrachte man. 'Moet ik mij dan, God betere 't! voor anderen opofferen. Neen, neen, ik kan de mij toegedachte eer niet aannemen!'

Er volgde eene pijnlijke pauze; spoedig echter haalde de candidaat-notaris een papier uit den zak, en het den heer Visser overreikende, sprak hij:

'Gelief dit even in te zien, mijnheer!'

De rentenier liet er zijn oog over gaan, doch spoedig wierp hij het met een gebaar van verontwaardiging op de tafel, gevolgd van den uitroep:

'God betere 't! wat zijn dat voor dolzinnige ideeën! Vredebonden, inkomstenbelasting, volksbeschaving, afschaffing der invoerrechten, vrije handel! Maar wil men dan, God betere 't! het land met geweld ten gronde richten! Wat beteekent dat ding, mijnheer?'

'Het is het gevloekte programma der Nieuwen, mijnheer Visser, die met een zeldzamen overmoed te Ikshuizen het hoofd opsteken en reeds een candidaat hunner partij gesteld hebben,' antwoordde Max Hovenaar.

'En die, vrees ik, de overwinning zal behalen, zoo gij het land niet redt,' voegde de president van *Securitas* er plechtig bij.

'Maar ten koste mijner rust, van mijn geluk,' zuchtte de rentenier.

'De strijders voor het goed recht haken naar geen rust, en hun hoogste geluk bestaat hierin, voor het heil der menschheid werkzaam te zijn,' klonk het op plechtigen toon uit den mond van den president.

'Ja, voor het heil der menschheid,' herhaalden de candidaat-notaris en de huishoudster in koor.

'God betere 't! mijne heeren, maar het is een zwaar offer dat gij van mij vordert,' zuchtte de benauwde rentenier.

‘Niet *wij* vorderen het offer,’ hervatte de president met waardigheid, ‘maar het vaderland en de maatschappij.’

‘O, ik ken mijnheer,’ verzekerde op hare beurt de huishoudster; ‘in zijn hart is hij reeds lang besloten het offer te brengen.’

‘Gij neemt dus de candidatuur aan?’ vroeg weder de heer Bouwman.

‘Mijnheer kan niet meer terug treden,’ bevestigde juffrouw Hovenaar, den rentenier met hare doordringende oogen aanziende.

Aldus aan alle zijden geprest, overrompeld, ontsnapte eindelijk het eeuwig gedenkwaardige antwoord aan zijne lippen:

‘Als het dan toch niet anders kan, zal ik, God betere 't! uw candidaat zijn.’

De groote held was aldus bereid, ter wille van het vaderland en tot redding van staat en maatschappij, het ontzaglijke offer te brengen en voor vijf-twaalde gedeelten van het jaar zijne rust, zijn hond, zijne huishoudster en zijne verdere huisgoden vaarwel te zeggen.

Twee dagen later werd de candidatuur van den heer Jan Visser officieel geproclameerd. Bij de algemeene vergadering der kiesvereeniging *Securitas* was hij met 65 tegen 2 stemmen zegevierend uit den strijd te voorschijn gekomen.

President Bouwman was uiterst tevreden, dat *zijn* candidaat het er zoo schitterend doorgehaald had, en Max Hovenaar niet minder.

(Wordt vervolgd.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

Het was inmiddels donker geworden, doch in de woning van Jan Bentijn dacht men er niet aan het licht te ontsteken, hoe daar ook anders met den tijd gewoekerd werd. De moeder had de handen in den schoot liggen, zij staarde strak voor zich heen en scheen als versuft. Clara zat met de ellebogen op de tafel en het hoofd in de handen; zij dacht er niet aan, zij gevoelde het zelfs niet, dat de tranen langs hare vingers dropen. Kommer en smart verteerden haar. Als ware het nog niet genoeg dat haar kinderlijk gemoed sinds maanden verscheurd werd door de gedachte, dat haar vader zijne ziel zoo roekeloos op het spel zette en zijn eeuwig verderf te gemoet ging, moest zij nu nog vernemen, dat zijn leven gevaar liep. Elk oogenblik overviel haar een huivering, want zij meende reeds te zien hoe Willem Michielsz. hem neêrvelde.

En van den vader dwaalde haar geest onwillekeurig naar Wouter Harmsen. Er was een tijd geweest, waarin schier al hare gedachten, al hare wenschen zich op hem vereenigden, waarin haar jeugdig gemoed van een schoone toekomst droomde. Thans mocht zij zelfs niet meer aan hem denken, want er was een afgrond tusschen hen ontstaan, die niet te dempen viel; hij was van God afgeweken, en al nam hij ook geen deel aan de geweldenarijen, toch had hij medegewerkt om de heiligschennis te bevorderen. Hij was medegesleept, verleid door de drogredenen der nieuwgezinden en door zijn afkeer tegen Spanje, dat wist zij, want hoe kon dat mogelijk zijn bij een jongeling, die zoo rechtschapen was, die zoo ingetogen leefde en voor wien iedereen achting had. Zij mocht, zij wilde niet meer aan hem denken, maar wie kan zijne gedachten geheel aan banden leggen en hoe zou het ook mogelijk zijn, dat haar geest

zich niet een oogenblik met een gelukkig verleden bezig hield, nu zij zich zoo diep ongelukkig gevoelde.

Moeder en dochter hadden daar langen tijd zoo gezeten zonder een woord te wisselen, toen zich in de buurt een luidruchtig gezang liet hooren, gemengd met kreten, die aan de noodlottige dagen van augustus herinnerden.

De moeder scheen eensklaps uit hare verdooving te ontwaken.

'Groote God, wat zal ons overkomen!' riep zij. 'Ik moet uw vader opzoeken, ik wil weten waar hij is.'

Zij beefde aan al hare leden en scheen slechts met moeite te kunnen staan.

'Moeder, blijf toch bedaard,' riep Clara, die ook eensklaps opgesprongen was en ontroerde, toen zij het bleeke gelaat der oude vrouw zag; 'vader kan elk oogenblik terugkeeren, hij komt nooit vroeger thuis, niet waar?'

'Maar hoort ge dan niet hoe ze buiten razen?...... Neen, ik wil uw vader opzoeken en hem hier brengen, ik wil......'

Zij zonk weder in haar stoel en schudde het hoofd.

'Ik kan niet,' vervolgde zij, de handen vouwende, 'de schrik is in mijne beenen geslagen; ik kan niet, Klaartje, ik kan niet!'

Zij zag er bleek en onsteld uit.

Het meisje haalde schielijk wat water en liet de oude vrouw eenige teugen drinken.

'Wil ik den meester[(1)] roepen, moeder?' vroeg zij, den arm om haar hals slaande.

Vrouw Bentijn schudde andermaal het hoofd; zij sloot de oogen en vleide zich tegen Clara aan.

'Wat zijn wij toch ongelukkig, mijn kind!'

(1) Chirurgijn.

sprak zij na eenige oogenblikken.

‘O ja, moeder, diep ongelukkig,’ antwoordde Clara, en zij dacht: ik ben ongelukkiger dan gij wel kunt beseffen.

‘Ik weet niet waaraan wij dat alles verdiend hebben,’ hernam de oude vrouw.

‘Zoo moogt gij niet spreken, moeder,’ riep Clara, ‘want wij zouden daardoor God vertoornen, en hoe kunnen wij dan hopen, dat Hij onze gebeden zal verhooren!’

‘'t Is waar, 't is waar, God alleen kan uitkomst geven, kind, want ik weet geen raad meer en de menschen kunnen mij niet helpen. Doch is het te verwonderen, dat ik radeloos ben bij de gedachte, dat uw vader zich niet slechts zoo zwaar bezondigt, maar nu ook nog in gevaar verkeert? Was ik nog maar in staat hem te waarschuwen, hij zou wellicht naar mij luisteren, maar ik voel het maar al te goed, dat mijne beenen mij niet kunnen dragen. Jan, Jan,’ kermde zij, ‘wie had ooit kunnen denken, dat gij u zelven en ons zoo ongelukkig zoudt maken!’

Zij hief de handen gevouwen ten hemel op en barstte in een luid geween los.

‘Wees niet zoo bedroefd, lieve moeder,’ sprak Clara troostend; ‘God zal ons niet verlaten, Hij laat het water niet tot over de lippen komen, niet waar? Als gij het goedvindt, ga *ik* vader opzoeken, en dan hoop ik wel een middel te vinden om hem tehuis te krijgen.’

‘Gij!’ sprak de oude vrouw verwonderd...... ‘en hoort gij dan het rumoer op de straat niet?’

‘Ik ben de dochter van Jan Bentijn, moeder, de deugnieten zullen mij geen kwaad doen.’

‘Helaas, dat gij u op uw vaders naam moet beroepen, om bij deugnieten verschooning te vinden!’ zeî de moeder.

‘Maar ik wil eerst een buurvrouw verzoeken u gezelschap te houden,’ hernam het meisje, ‘want gij zijt niet wel en kunt hier niet alleen blijven.’

‘Neen,’ sprak de moeder, ‘geen vreemde menschen in huis. Men kan in deze rampzalige tijden niemand vertrouwen, en ik wil ook niet dat iemand getuige zij van ons verdriet. Ik zal wat gaan bidden, want gij hebt gelijk, de lieve God zal ons niet verlaten, wanneer wij op Hem ons vertrouwen stellen. Ga, mijn kind, en moge God u beschermen!’

Toen Clara er zich van vergewist had, dat hare moeder allengs wat kalmer geworden was, deed zij een overkleed aan en verliet het huis.

Zij huiverde, niet omdat het buiten donker en guur was, maar dewijl de oproerige geest, die in de stad heerschte, zich als het ware in de lucht oploste, en zij, in weêrwil van het gebezigde voorwendsel, om haar moeder gerust te stellen, vreesde in aanraking te komen met de woeste benden, waarbij zij haar vader moest zooken. Op de markt stonden een aantal lieden uit de laagste volksklasse in afzonderlijke groepen. Sommigen zongen een der Souter-Liedekens van Jonkhr. Willem van Zuylen van Nyevelt(1), daarin voorgegaan door een der predikanten; anderen staken vloekend de vuisten uit naar het stadhuis, waar men licht zag branden maar geen beweging bespeurde; nog anderen tierden en raasden tegen de inquisitie, tegen den Paus en de ‘paapsche afgoderij.’ Uit de straten, die op de markt uitmondden, kwamen troepen halfbeschonken personen, onder het aanheffen van de liedjes der beeldstormers; zij voegden zich bij de overigen of gingen verder - het waren de voorboden van het naderende onweder. In de nabijheid der huizen zag men hier en daar enkele burgers,

(1) Reeds in 1549 verscheen eene psalmberijming van dezen geuzen-edelman.

die zich uit nieuwsgierigheid of belangstelling buiten gewaagd hadden, doch van handhavers der orde was geen spoor te vinden.

Clara ging in de duisternis vreesachtig rond. Nu eens zocht zij haar vader bij de zingende groepen, dan weder bij de luidruchtige dronkaards. Haar hart klopte hoorbaar, wanneer zij als een schim langs die groepen ging, biddende dat God haar mocht helpen - biddende te midden eener menigte, die God lasterde. Al hare pogingen waren echter te vergeefs, zij ontdekte geen spoor van haar vader en durfde het niet wagen iemand aan te spreken.

Van den kant der Hinthamerpoort kwam het grootste rumoer, dat kon men duidelijk hooren, in weerwil van het gezang en de oproerkreten. Daar was dan ook het brandpunt van den opstand. In de St.-Jacobs-kerk(1) was de hoofdzetel van de nieuwe godsdienst gevestigd; daar werd het hevigst tegen Rome uitgevaren en in die buurt vond men ook de meeste herbergen, waarin de handlangers van het consistorie bijeenkwamen om afspraken te maken en hun Judas-loon in ongebondenheid te verteren. De luidruchtigheid, die in de Hinthamerstraat heerschte, schrikte Clara wel af, maar het was juist op zulke plaatsen dat zij haar vader moest zoeken. Zij aarzelde dus niet die straat in te slaan, doch was nauwelijks eenige schreden ver gegaan, toen zij een aantal gewapende schutters tegen kwam. De Gruijter voerde hen aan, dat kon zij in de duisternis zeer goed zien. Zij sprak hem dan ook zonder aarzelen aan.

‘Gij hier, Clara?’ vroeg De Gruijter verwonderd.

‘Ik zoek mijn vader, hopman,’ antwoordde zij, ‘en wilde u slechts vragen, of gij ook weet waar hij is.’

De hopman schudde ontkennend het hoofd. ‘Maar hoe durft gij u in zulk een rumoer op de straat wagen?’ vroeg hij.

‘Moeder is radeloos,’ antwoordde Clara, ‘en ik ben ook zoo bang, dat vader een ongeluk zal overkomen.’

‘Arm meisje, gij waagt veel,’ sprak hij deelnemend. ‘Ik kan op dit oogenblik niets voor u doen, maar als gij hulp noodig mocht hebben, kunt gij mij bij de trouwdeur van St.-Jan vinden. Wij weten niet wat de booswichten in hun schild voeren, maar willen ten minste doen wat in ons vermogen is, om de kathedraal te beschermen. Ga met God!’

Hoe verder Clara in de Hinthamerstraat kwam, des te rumoeriger werd het om haar heen; de winkels en andere woningen waren wel gesloten, maar er trokken gansche scharen naar de markt en in de herbergen ging het zeer onstuimig toe. Reeds driemaal was zij willens geweest een der huizen binnen te gaan, doch zij was telkens schuchter terug getreden bij de gedachte, dat zij daar wellicht tevergeefs haar vader zou zoeken en wat haar daar kon wedervaren. Eindelijk hoorde zij een welbekende stem een lied aanheffen. Ja - dat kon niemand anders zijn dan haar vader. Zij trad haastig naar de deur, doch bleef eensklaps weder staan en bracht de hand aan het hart, als om het kloppen te bedwingen. Er kwamen drie, vier, eindelijk vijf personen het huis uit. Zij herkende onmiddellijk den smid Cock Muesel, die bleef wachten tot de overigen bij hem waren. Hunne oogen waren zeker nog niet gewoon aan de duisternis die buiten heerschte, want zij zagen het meisje niet, dat vlak bij hen tegen het huis stond.

‘Gij hebt dus gehoord, dat er van nacht niets van komt,’ sprak de smid. ‘Wat wij van avond gedaan hebben moest alleen dienen, om de regeering tot een of andere onvoorzichtigheid uit te lokken. Morgen ochtend beginnen wij op nieuw en zullen dan verdere bevelen afwachten. Brederode heeft een wapenknecht gezonden, die

(1) De oude st.-Jacobs-kerk, het tegenwoordige arsenaal.

heel wat mans is en ons geducht kan bijstaan, maar het consistorie moet nog van hem vernemen welke maatregelen zijn heer, in overleg met het centraal-consistorie, genomen heeft. Twee van u moeten dus onze broeders in de andere herbergen gaan waarschuwen; de twee anderen zullen mij naar de groote markt vergezellen om de orders over te brengen, dewijl men daar wel eens te ver zou kunnen gaan. Zorgt nu, dat van avond niet te veel meer gedronken wordt, want dat zou alles kunnen bederven.'

De mannen gingen uiteen, doch hadden zich nauwelijks van de stoep der herberg verwijderd, toen Clara den smid aansprak.

'Weet gij ook of mijn vader daar binnen is?' vroeg zij met bevende stem en op de herberg wijzende.

'Uw vader?..... Wie zijt gij?' klonk de wedervraag.

'Ik ben de dochter van Jan Bentijn.'

'Van Jan Bentijn?' herhaalde de smid........ 'Ja, die is altijd te vinden, waar het kraantje loopt; moet gij hem spreken?'

'Ik zou graag zien dat vader thuis kwam, want moeder is ziek geworden,' antwoordde Clara. 'Zoudt gij hem niet eens willen roepen?'

'Dat zou weinig baten,' hernam de smid, 'want als hij voor anker ligt is er weinig met hem te beginnen, en ik geloof, dat hij reeds mooi de hoogte heeft. Maar, kom meê, ik zal je binnen brengen, doch geef mij de hand, want het is hier erg donker.'

Het meisje huiverde bij die aanraking.

'Gij beeft..... zijt gij bang?' vroeg Cock Muesel met een soort van glimlach.

'Ik heb het koud,' sprak Clara hem volgende.

Het gezang hield op zoodra de smid binnen trad, en ieder richtte vragend de oogen op het meisje.

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

XV.

Voordat de oude Nationale Vergadering zich zelve ontbond, was de nieuwe reeds gekozen en onmiddellijk na de ontbinding der oude Kamer ving de nieuwe hare zittingen aan. Den 6 october 1791 kwamen de nieuwe volksvertegenwoordigers, ten getalle van zevenhonderd vijf en veertig voor de eerste maal bijeen, om den eed af te leggen op de nieuwe constitutie. De archivist Camus reikte plechtig 's lands grondwet aan de Vergadering over, die met ontdekt hoofd het gewichtige stuk in ontvangst nam. De werkzaamheden der Kamer vingen onder ongunstige voorteekens aan; zestig van hare leden werden naar den koning afgevaardigd, om hem officieel de opening der Kamer mede te deelen. Lodewijk stelde echter hunne ontvangst eenige dagen uit; de Vergadering toonde zich over deze houding ten sterkste verontwaardigd en vatte haar als eene beleediging op, der nationale souvereiniteit aangedaan, zonder te vragen of hier bij den koning ernstige reden of kwaad humeur en onwil in het spel waren.

Dat de koning intusschen tegen deze Kamer nog meer ingenomen moest zijn dan tegen de vorige, had zijn begrijpelijke reden. De voorspelling was maar al te zeer bewaarheid, uit de stembus was ditmaal eene meerderheid gekomen, die weinig goeds voor het koningschap voorspelde; dat bleek reeds uit hare eerste handelwijs. Op het afwijzen der deputatie wreekte men zich, door den koning eene allerbeleedigendste ontvangst te bereiden. Toen de koning namelijk de vergaderzaal

binnen trad, ontving men hem met den hoed op 'thoofd, terwijl een koud, honend zwijgen als welkomstgroet moest gelden. Couthon, bloeddorstiger nagedachtenis, de verlamde advocaat van Clermont, stelde voor, den troonhemel weg te nemen, en wanneer de koning in het vervolg weêr de vergadering bezocht, hem den presidentszetel aan te bieden; wel beschouwd was hij toch niet meer dan de dienaar der Nationale Vergadering; ook wenschte hij eene verandering te brengen in den titel des konings, daar Majesteit te zeer aan den feodalen tijd herinnerde. De tijd was echter nog niet daar om een dergelijk voorstel te doen aannemen, en Couthon kon zijn denkbeeld voor eene volgende gelegenheid bewaren.

Ging men de verhouding in de Kamer na, dan kon men zien, dat de revolutie reeds een grooten stap voorwaarts had gedaan. De linkerzijde der oude Kamer was rechterzij geworden en noemde zich de partij der feuillanten. Barnave, Lameth Dupert waren de hoofden in de Kamer, terwijl zij te Parijs door Lafayette en Bailly als hare gewichtigste persoonlijkheden werd vertegenwoordigd. Lafayette en Bailly hadden intusschen, na het uiteengaan der eerste Nationale Vergadering, hunne hooge betrekkingen neêrgelegd en waren weêr in het ambteloos leven terug getreden. De linkerzij in de Kamer

werd ingenomen door mannen, die men later Girondijnen genoemd heeft, naar het departement der Gironde, waar de aanvoerders en schitterendste redenaars dezer partij thuis behoorden. Hare aanvoerders noemden zich Vergniaud, Isnard, Guadet, Gensoné, Condorcet, Brissot, Roland en Pétion. De lotgevallen dezer partij beslaan een aanmerkelijk deel in de geschiedenis der fransche omwenteling en kenmerken zich door eene groote vertooning van dweepzucht, onverstand en heldenmoed. De hoogste banken van de *Salle de Manége* werden bezet door de uiterste linkerzijde, die men om de verhevenheid waarop zij zaten, later de Montagnards heeft genoemd. Merlin de Thionville was hun aanvoerder. Deze lieden, weinig welsprekend, even min uitstekende door groote bekwaamheid, vertegenwoordigden niettemin de logiek der revolutie. Aan hen behoorde de toekomst der omwenteling.

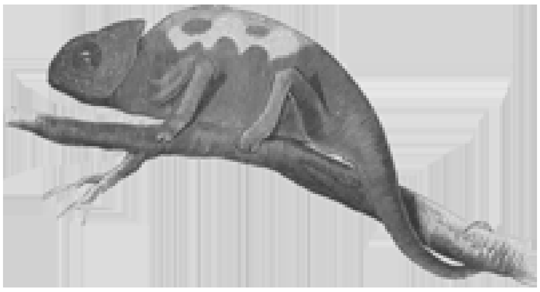

HET KAMELEON.
Fig. 1. Slapend kameleon, verlicht door eene sterke lamp Een gedeelte van het lichaam is beschermd door een scherm.

De nieuwe Nationale Vergadering, die zich de wetgevende had bijgenaamd, had onmiddellijk de handen vol werk, en kon zoo spoedig mogelijk hare bekwaamheid toonen in het maken van wetten, al waren het dan ook maar strafwetten. De revolutie had Frankrijk geheel en al onderstboven gekeerd; de wanorde was heer en meester in het land, terwijl de strijd der partijen iederen dag scherper werd en grooter verhoudingen aannam. Daarbij kwam zich het gevaar voegen van een godsdienstoorlog. Bijna de geheele fransche geestelijkheid weigerde den eed af te leggen op de constitutie; niet slechts haar geweten verbood dit, maar ook de Kerk had door den mond des Pausen vonnis geveld over den franschen wetgevenden arbeid. Zij had dus niet slechts strijd te voeren tegen de regeering, maar ook tegen de priesters-renegaten, die voortgingen hunne bediening waar te nemen, al werd deze ook door hunne personen ontheiligd en sleepten zij door hun voorbeeld vele geloovigen in hun afval mede. Het was de plicht der getrouwe geestelijkheid, de katholieken te waarschuwen tegen deze afvalligen, die zich constitutioneele priesters noemden, wier volmacht ongeldig was en wier kerkelijke bedieningen dus ook nul en van geener waarde waren.

De regeering duldde echter dezen tegenstand niet, door godsdienst en geweten tot plicht gemaakt, en vaardigde spoedig een verbanningsdecreet uit tegen al de priesters, die weigerden den eed op de constitutie af te leggen. Den Paus verklaarde men den oorlog door hem Avignon en Venessain, pauselijke bezittingen in Frankrijk, door René, den laatsten koning van Provence aan Rome vermaakt, te ontnemen. In Avignon trad de omwenteling het eerst in haar bloeddorstig karakter op. Jourdan, dien wij hebben leeren kennen als den beul van Versailles, bezette Avignon met een troep fransche en italiaansche bandieten en hield in de ongelukkige stad op eene wijze

huis, die hem den naam bezorgd heeft van ‘halsafsnijder.’ De lijken werden in de Rhône geworpen, terwijl het kasteel, dat de stad bestreek, tot een slachthuis werd gemaakt, waar de verminkte lijken van vrouwen, kinderen en grijsaards dagen later nog de legerafdeeling, die uit naam van Frankrijk de stad kwam bezetten, een afschuwelijk schouwspel te zien gaven. Ook in andere deelen des lands deden zich reeds schokken van burgeroorlog gevoelen; de Vendee begon van verontwaardiging te trillen, terwijl Cathelineau reeds bij zich zelven dacht waar dit alles heen moest en den tegenstand in eigen midden voelde ontwaken.

Erger en dreigender nog was het aan de grenzen gesteld; het verbonden Europa ging voort er zijne legers samen te trekken, terwijl te Coblentz zich reeds een leger emigranten gevormd had, 20.000 man sterk, die slechts het teeken wachtten om op te rukken. De Colonnes, de Breteuils, de prinsen spanden alle pogingen in het werk om de Hoven tot tusschenkomst te bewegen, in de meening dat men slechts ernstig had te dreigen, om de omwenteling uit elkaar te doen springen en de oude orde van zaken weêr te herstellen.

Intusschen nam de stroom der emigratie altijd grooter omvang aan en de Nationale Vergadering meende, dat het tijd werd om haar met geweld te bedwingen. Na lange beraadslagingen werd door de Kamer eindelijk een voorstel aangenomen, waarbij aan de emigranten een termijn tot terugkeer werd gesteld. In geval zij hieraan geen gehoor gaven, zouden hunne goederen verbeurd verklaard worden. Reeds voor dien tijd was deze bedreiging uitgesproken geworden tegen den oudsten broeder des konings, prins d'Artois, die deze oproeping met een spottend woord, in een der buitenlandsche dagbladen opgenomen, beantwoord had. De termijn verstreek en niet alleen keerden de emigranten niet terug, maar ook werden zij nog altijd door een grooter getal gevolgd.

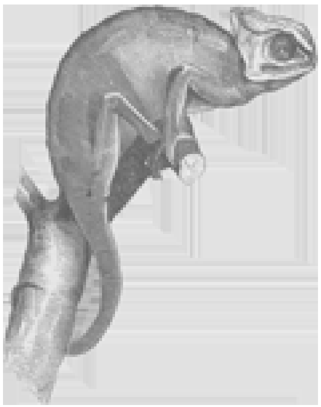

Fig. 2. Wakend kameleon, in het volle zonlicht geplaatst. Op het voorste gedeelte vallen de zonnestralen door een rood, op het achterste door een blauw glas.

Parijs had intusschen in Pétion een nieuwen maire gekregen. Dit was eene neêrlaag voor de rechterzijde, voor de partij der feuillanten, die Lafayette voor deze betrekking bestemd hadden; Pétion toch was een Girondijn. Het hof en met name de koningin had in deze kiezing de hand gehad, omdat men Pétion, ofschoon republikein, als een onschadelijk man beschouwde. Lafayette stond op de Tuilerieën slecht aangeschreven en niet geheel zonder reden; maar dit verhindert niet dat de steun, door het hof aan Pétion geschonken, een groote staatkundige misstap was. Pétion was zoo'n onbeduidend persoon niet als men dacht en spoedig zou hij hiervan de bewijzen geven. Naast hem hadden Danton en Robespierre zitting in den gemeenteraad, die spoedig alle volmacht in het beheer der stad tot zich trokken, zelfs tegen de volmacht in de Nationale Vergadering in, en eene kommissie uit hun midden benoemden,

comité de surveillance geheeten, die voor het vervolg de policie der stad op zich nam en onmiddellijk aanving een soort schrikbewind in Frankrijk in te voeren. Dit comité werd bovendien nog in de hand gewerkt door het wantrouwen, dat zich van het sansculottism had meester gemaakt, als was er overal verraad. Alle verdachte lieden, al was er geen schijn van bewijs voorhanden, werden eenvoudig opgelicht, uit hunne bedden gehaald en in een der talrijke stadsgevangenissen opgesloten. Het voorspel der conventie ving hiermede reeds aan; Parijs begon zich te beschouwen als het hoofd van Frankrijk en zou dan ook spoedig zijn gezag aan geheel het land opdringen.

Het salonleven, een product zoo bij voorkeur van franschen bloede, sedert Rambouillet der wereld het eerste schouwspel leverde van den gewichtigen invloed, dien eene beschaafde vrouw, met schoonheid, fortuin en aanzien toegerust, op talent en geest kan uitoefenen, had ook stand gehouden, zelfs in deze stormachtige tijden. De beroemdste salons van dien tijd te Parijs waren die van madame De Stael, de dochter van Neeker, die aan het nageslacht eenige boeken zou achterlaten, en van madame Roland, de echtgenoote van den aanstaanden franschen minister van binnenlandsche zaken, die in hare *Mémoires* het beeld zou bewaren van haar tijd en hare omgeving. De invloed, die van deze twee vrouwen uitging, was groot; bijna iederen avond verzamelde zich de keurbende der Girondijnen om de theetafel van madame Roland, die misschien nog meer aan staatkunde deed dan haar man, en de kunst verstond hare bezieling en overtuiging aan anderen meê te deelen. Madame De Stael, die de politiek van haar vader trouw bleef, bewerkte de geesten van een ander soort en sloot zich meer bij de rechterzijde, bij de feuillanten aan. Het was vooral door haar toedoen, dat Narbonne in het ministerie trad en de portefeuille van Oorlog overnam, die aan hem echter al evenmin bleek toevertrouwd te zijn als aan zijn voorganger.

Een ministerie, dat over geen aaneengesloten meerderheid kan beschikken, moet zich geen illusiën maken omtrent zijn levensduur, en onze feuillanten-minister voelde dan ook wel dat hij niet lang aan 't roer zijn zou. Nog moeielijker werd zijn stelling, toen zich bij de verwarring van binnen het gevaar voor buitenlandsche verwikkelingen kwam voegen. De toon van Oostenrijk, dat zich nog Duitschland noemde, werd iederen dag dreigender; eene groote legermacht was in België bijeen getrokken en evenzeer had Oostenrijk in Baden stellingen genomen en Bresgau vast bezet, terwijl ieder oogenblik een ander leger uit Bohemen stond op te rukken. De duitsche keizer verlangde, dat men zoo spoedig mogelijk restitutie zou doen van de goederen als eigendommen der duitsche vorsten, in den Elzas gelegen, waarvan de revolutie zich als feodaal-eigendommen had meester gemaakt; eveneens drong hij aan op de ontbinding der Nationale Vergadering en op het herstel van het oude koningschap. Het ministerie bevond zich niet weinig in ongelegenheid en wist niet wat het met deze eischen moest aanvangen, niettegenstaande de minister van oorlog de Kamer mededeelde, dat de grenzen genoegzaam in staat van tegenweer waren en alles voor den oorlog gereed was. Inderdaad stond er eene aanzienlijke fransche troepenmacht aan de grenzen, ofschoon het spoedig zou blijken, dat men met deze ongeoefende, aan het vuur ongewone soldaten weinig tegen het verbonden Europa zou uitvoeren.

Van Duinkerken tot Philippeville stond een legermacht onder generaal Rochambeau; Lafayette hield de stellingen bezet van Phillippeville tot Weissenburg, terwijl generaal Lucknee van Weissenburg tot Bazel de fransche grenzen beschermde.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 28]

Rouget de l'Isle voor het eerst de Marseillaise zingende.

Joseph Rouget-de-Lisle, de dichter van de *Marseillaise,* werd in het jaar 1760 te Lons-le-Saunier geboren; na de voltooiing zijner studiën trad hij in het wapen der genie en werd als luitenant geattacheerd op het fort Joux. In 1791 als kapitein naar Straatsburg gezonden, kwam hij door zijn smaak en liefde voor de muziek in kennis met den maire dezer stad, Dietrich, zelf een goed muziekant en die dikwijls concerten gaf. Dietrich wist dat Rouget zich veel met letterkunde bezig hield, en hij was het, die hem aanspoorde dat lied te dichten, berucht geworden onder den naam van de *Marseillaise,* maar dat de schrijver eerst titelde: 'Oorlogszang voor het Rijnleger' en dat spoedig een verbazenden opgang maakte. Onze gravure stelt Rouget voor, het eerst dit lied zingende, in burgemeesterlijk gezelschap. De uitwerking

ROUGET DE L'ISLE VOOR HET EERST DE MARSELLAISE ZINGENDE, NAAR [...]ILS.

van deze geweldige oorlogshymne is op alle gezichten te lezen; vervoering straalt allen de oogen uit bij het hooren dier half krijgszuchtige, half bloeddorstige woorden.

Dit lied, zoo bij voorkeur Frankrijks revolutionair volkslied geworden, heeft zijn vervaardiger echter weinig geluk of glorie bezorgd; zij, die dit lied spoedig het luidste aanhieven, waren de eersten om zijne vaderlandsliefde in verdenking te brengen. Het parijsche bewind ontzette hem van zijne waardigheid, daar hij weigerde den gevorderden eed af te leggen.

Te Parijs bracht hij eenige maanden in de gevangenis door, omdat hij in een stuk: 'Offerande aan de vrijheid,' dat in het *Théâtre de la République* werd opgevoerd, zich eenige onvoorzichtige toespelingen op de regeering veroorloofde. Uit de gevangenis ontslagen, was hij tegenwoordig bij de expeditie van Quiberon, waar hij licht gewond werd. Later verbande Napoleon hem uit Parijs, omdat hij zich op een minachtenden toon over zijn gedrag en houding had uitgelaten. Hij keerde eerst na de Restauratie terug en leefde tot 1830 in zeer armoedige omstandigheden; toen echter verschafte de Juli-regeering hem een pensioen. Hij stierf den 27 juni 1836 te Choisy-le-Roi, ten huize van een vriend, waar hij de gastvrijheid genoot.

De post in de woestijn, naar Horace Vernet.

In de eindelooze woestijnen en steppen van het Oosten, waar zelfs de moedigste reizigers zich slechts met angst wagen, is het groote doch mismaakte dier, dat men kameel noemt, het eenige middel van vervoer, en weegt als zoodanig wel op tegen onze schooner gevormde trekdieren. 'Het goud en de zijde,' zegt Buffon, 'zijn de ware rijkdommen van Azië niet; de kameel is de schat van het Oosten.'

En inderdaad, in deze uitspraak ligt niets overdrevens. De kameel toch is voor de woestijnbewoners even onmisbaar, als voor ons onze trek- en huisdieren te samen zijn, want men kan zeggen, dat de kameel alleen in al hunne behoeften voorziet. Zijn vleesch dient hun tot voedsel, zijn huid tot kleeding, terwijl hij, levende, hen overal heenvoert, waar zij anders nooit zouden kunnen komen.

Vooral als lastdier is de kameel onovertrefbaar wat kracht, vlugheid en onvermoeidheid aangaat, terwijl zijne spreekwoordelijk geworden matigheid zoo rekbaar is, dat hij vele dagen achter elkander zonder voedsel of drank kan doorbrengen.

Van de natuur heeft hij eene bijzondere inrichting ontvangen, welke den naam van *schip der woestijn,* hem door de Arabieren gegeven, volkomen rechtvaardigt.

Wanneer een kameel acht tot tien dagen zonder drinken blijft, ondervindt zijn eigenaar nog in 't geheel niet, dat de krachten van het dier zijn afgenomen. Geloofwaardige getuigenissen bevestigen, dat het dier zelfs drie à vijf en twintig dagen zonder drinken kan blijven. Zijn voedsel is insgelijks zeer gering. Dikwijls vertrekt hij nuchter, weidt onderweg eenige groene of verdroogde grashalmen af, en wanneer hij 's avonds een handvol hooi heeft, is het dier weêr in staat om op nieuw den tocht te beginnen.

Buffon overdrijft echter, waar hij zegt, dat de groote kameelen 1000 à 1200 ponden en de kleine 600 à 700 dragen. Men kan deze cijfers gerust tot de helft verminderen.

In de karavanen heeft men gewoonlijk vier kameelen voor eene vracht van 1000 kilogrammen, dus 250 kilogram voor elk dier. Het sterkste paard zou niet eens de helft dragen, terwijl de kameel met zijne 250 kilogrammen zonder ophouden vier en twintig uren achtereen draaft.

'Men behoeft hem niet te leiden,' zegt Barthelémy Saint-Hilaire in zijn *Lettres sur l'Egypte.* 'Met een koord wordt hij aan een anderen kameel gebonden, die voor hem loopt. Hij volgt hem regelmatig, zonder een oogenblik om te zien, zonder den stap te versnellen of te vertragen, zonder luimen, zonder luiheid en zonder de minste aansporing noodig te hebben. Somtijds zijn er zoo dertig kameelen aan één koord gebonden, en één enkel man of een kind, dat op het eerste dier plaats neemt, is voldoende om dezen troep te leiden.'

Op onze gravure is een Bedoeïen voorgesteld, die de brieven van het eene einde der woestijn naar het andere overbrengt, en zooals vanzelf spreekt, veel vlugger reist dan met eene karavaan, daar de vracht voor het taaie dier zeer gering is. Hoe gemakkelijk onze Bedoeïen daar ook schijnt te zitten, toch heeft de man een pijnlijke betrekking.

De kameel is een uitmuntende looper, doch het schijnt, dat zijn natuurlijke zadel zeer ruw is, en zelfs geheel en al onverdraaglijk voor hen, die er niet door eene lange oefening aan gewoon zijn.

Eene fransche schrijfster deelt te dien opzichte een voorval uit hare reis door de steppen in de nabijheid der Kaspische Zee mede. Haar tolk, een Franschman, wilde insgelijks eens op een kameel reizen en verzocht een der kozakken van het escorte hem zijne verheven plaats op zijn kameel af te staan. Zijn verzoek werd ingewilligd en hij klom op den hoogen zadel, verheugd, dat hij met zulke handelbare menschen te doen had, en niets begrijpende van de knipoogjes, welke de kozakken elkander toewierpen. Nauwelijks had het dier echter vier stappen gedaan, of de tolk schreeuwde het uit van pijn en smeekte om er af te mogen klimmen. 'Men moet een kozak zijn,' zegt de schrijfster, 'om het schokken van een kameel te kunnen verdragen. Het lichaam wordt zoo door elkander geschud, dat het eene ware pijniging is, zelfs voor de kozakken.'

Kaïro.

De reiziger, die nog iets van het klassieke Egypte, het Egypte der Egyptenaren, zien wil, zal zich moeten haasten. Thans reeds gaat de begoocheling grootendeels verloren. Hebben de tijd, de barbaarschheid en... de beschaving der menschen de al te machtige pyramiden nog tamelijk goed gespaard, het moet iets ontgoochelends hebben die reuzengevaarten, 'waarop veertig eeuwen neêrzien,' met de dampende boot of suisende locomotief langs te stoomen. Daarenboven zijn de overige monumenten reeds voor een goed gedeelte verdwenen; de negentiende-eeuwsche beschaving heeft daaraan ten minste evenveel schuld als de barbaarschheid van vroegere eeuwen. De vermaarde obelisken, de wellust der oude pharaö's, dwalen op de zeeën rond, om later de moderne pleinen van Londen of New-York te versieren; de ruïnen der Apis-tempels worden in fabrieken herschapen, de doodensteden in engelsche hoven; de mummiën der egyptische koningen en helden zijn in de museums te Berlijn, Parijs of Leiden voor een nieuwsgierig publiek ten toon gesteld. Zoo verliest Egypte zijne eerbiedwaardige herinneringen uit de grijze oudheid, naarmate de nieuwe beschaving het land binnendringt.

Gevallen zijn de oude hoofdstad Memphis, de residentie van den heiligen os Apis, Thebe met hare honderd poorten. Het betrekkelijk moderne Kaïro - de stad dagteekent nauwelijks van voor negen eeuwen: een kort tijdperk waarlijk in de geschiedenis van Egypte - spant nog de kroon van alle egyptische steden, ten minste wat hare uitgebreidheid en het getal harer inwoners betreft.

In het jaar 973 stichtte de kalief el-Mo'izz het tegenwoordige El-Kahireh, dat is: 'de zegevierende,' nu nog het noordoostelijke gedeelte van Kaïro, langen tijd de zetel der Fatimiden. Hoewel de stad sedert de turksche heerschappij in verval geraakt is, telt ze nog 260,000 inwoners en 30,000 huizen. Zij is om zoo te spreken in de schaduw der beroemde pyramiden gebouwd.

Kaïro bezit een doolhof van nauwe, ongeplaveide straten, waaruit geen europeesch reiziger zonder een bekwamen gids een uitweg zou vinden. Zelfs de weinige hoofdstraten zijn betrekkelijk smal en de huizen bieden het zonderlinge schouwspel aan, dat de bovenverdiepingen, die trapsgewijze naar buiten uitspringen, elkander schier raken, zoodat de straten overwelfd schijnen. Dit heeft het groote voordeel, dat het er in 't warme jaargetijde betrekkelijk koel is, maar met de zon wordt ook de lucht afgesloten, 't geen tot vele ziekten aanleiding geeft.

Kaïro bezit vele gedenkteekenen uit den tijd de Fatimiden; van de beide voornaamste, de door Saladin gestichte citadel en de moskee van Hassan, geven wij eene afbeelding. De citadel is eene stad op zich zelve en door drie ringmuren omgeven, die eene oppervlakte van drie kilometers omsluiten. Zij bevat verschillende paleizen, met uitgestrekte tuinen, niet minder dan twaalf moskeeën, kazernen, arsenalen, belangrijke archieven, enz. Om voorheen in de citadel te komen, moest men een smallen, steilen, in de rots uitgekapten weg beklimmen; Mehemed-Ali echter, de eerste onderkoning van Egypte, deed een breeden en gemakkelijken heirweg aanleggen, die spiraalvormig om den berg loopt en zelfs door voertuigen kan bereden worden. Dezelfde vorst heeft echter nog op eene andere wijze zijn naam aan Saladins citadel verbonden en wel door den moord der Mamelukken, - eene daad, die hem misschien voor de bevestiging van zijn troon voorgeschreven werd, maar niettemin als een gruwelijk verraad in de geschiedenis zal aangeteekend blijven. Den 1 maart van het jaar 1811 werd het geheele korps der Mamelukken door den onderkoning op eene verraderlijke wijze in de citadel gelokt, en als wilde dieren neêrgeschoten[(1)]. Een enkel man slechts ontsnapte; van eene hoogte van veertig meters sprong hij met zijn paard neder. Het paard werd op den slag gedood, maar de ruiter kwam er met eenige wonden af en werd door medelijdende Arabieren opgenomen en verzorgd. Na zijne herstelling gelukte het hem zich door de vlucht te redden.

Wat de moskee van Hassan betreft, hare stichting dagteekent van het jaar 1356. Hoewel in vervallen toestand, is zij nog een der schoonste gedenkteekenen van het nieuwere Egypte. Hare minarets verheffen zich hoog in de lucht en haar koepel is een meesterstuk van Moorsche bouwkunde.

In vroeger tijd mocht geen vreemdeling deze moskee betreden - vrouwen zijn er nooit toegelaten, - doch sedert verscheidene jaren is dit verbod opgeheven, en wanneer de Europeaan zekere voorzorgen in acht neemt, kan hij het inwendige der uitgestrekte moskee bezoeken, waarin zich o.a. het graf van den stichter bevindt.

De phonograaf.

(1) Nadere bijzonderheden omtrent Mehemed-Ali en den moord der Mamelukken vindt men in den eersten jaargang van de 'Katholieke Illustratie,' bl. 334 en vervolg.

Kort nadat men den telephon had leeren kennen, las men in de amerikaansche bladen de aankondiging van eene nieuwe uitvinding, welke, naar het heette, op hetzelfde beginsel berustte, doch zulke ongeloofelijke eigenschappen bezat, dat velen het bericht voor eene spotternij hielden op den telephon, aan welks toekomst men niet wilde gelooven.

Men zou met de nieuwe uitvinding niet slechts op verre afstanden met elkaar kunnen spreken, maar zelfs een afschrift van het gesprokene behouden, waarvan men later naar welgevallen gebruik kon maken.

De phonograaf, zooals de uitvinding genoemd werd, was dus wel een luistervink, doch van een voorzichtige soort, want niet dan nadat men hem er toe dwingt, deelt hij het gesprek meê, dat men hem heeft toevertrouwd.

Hoe wonderbaar zoo iets ook moge schijnen, toch hebben wij dezer dagen ondervonden, dat het amerikaansche bericht niets vergroot had. Wij willen den lezer het geheim van dit zonderlinge spreek-werktuig meêdeelen.

Een beweegbaar trillend plaatje, gelijk aan dat van den telephon, is aan het einde eener spreekbuis vast gemaakt. In het midden van dit plaatje bevindt zich een kleine scherpe punt of een naald, welke steunt tegen een horizontale rol, een koperen cylinder van ongeveer 20 cM. lengte. Die rol is tusschen twee stutten geplaatst en vast gemaakt aan een spil, waarom een schroefdraad

loopt. Doet men door een handvat de spil draaien, dan schuift zij vooruit, evenals een schroef in de moer, en neemt zij met eene langzame en regelmatige beweging de cylinders mede, terwijl zij ze tevens om haar eigen as doet draaien.

Iedereen weet, dat een of ander scherp voorwerp, hetwelk tegen een rol steunt, die ronddraait en tegelijkertijd zich verplaatst, op de oppervlakte van die rol een schroeflijn achter laat. Zoo brengt ook de scherpe punt van het plaatje van den phonograaf een vorm van een spiraal te voorschijn op een blaadje tin, dat op de rol van het toestel geplaatst is.

Veronderstellen we nu, dat iemand door de spreekbuis eenige woorden zegt. Wat gebeurt er dan? Evenals bij den telephon begint het plaatje te trillen en met het plaatje de scherpe naald of punt, welke er aan vast gemaakt is. Door de beweging der naald krast zij - sneller of langzamer, naarmate de sterkte of zwakte van het geluid, dat het plaatje in beweging brengt - meer of minder diepe punten in het blaadje tin.

Door deze werking verkrijgt men nog geen klanken, maar alleen een soort van schrift, als het ware noten, waardoor elk gesproken woord teruggegeven wordt. Het toestel moet echter spreken, en daartoe draait men het handvat om en brengt, door middel van de schroef, de rol terug tot haar punt van uitgang, om dan opnieuw de schroef in beweging te brengen, zooals men gedaan had, toen het toestel het gesprokene opteekende. Is dit geschied, dan zal de scherpe punt andermaal de linie volgen die zij getrokken had; zij zal opnieuw over de kleine oneffenheden en door de kleine holten gaan, welke het plaatje al trillende haar gedwongen had op het blad tin te voorschijn te brengen; maar de omtrekken volgend, welke zij zelve geteekend heeft, zal die punt gedwongen worden nu eens dichter bij de rol te komen, dan weêr verder er zich van te verwijderen, en daar zij va[...] gehecht is aan het plaatje, zal dit laatste min of meer van zijne plaats bewogen worden, naarmate de scherpe punt heen en weêr gaat. Het plaatje zal trillen en zijne trillingen zullen nauwkeurig overeenkomen met de vroegere trillingen, die op het tin de omtrekken te voorschijn brachten, welke thans door de scherpe punt worden gevolgd.

Nu spreekt de machine op hare beurt de woorden, welke zij heeft opgevangen. De stem heeft wel eene kleine verandering ondergaan, zij is zwakker geworden, en gelijkt meer op een metaalklank, doch blijft als het ware eene soort van verkleinde photographie met al de eigenaardigheden en de onvolmaaktheden in de uitspraak der sprekers zelven.

Het toestel werkt dus op twee manieren. De schroef draait, men spreekt. Het gesprek wordt geschreven. De schrijvende phonograaf heeft zijne taak volbracht. De woorden zijn opgeteekend; men behoeft het blaadje tin slechts weg te nemen. Men bewaart het. Doch daar het onmogelijk is dit schrift te ontcijferen, plaatst men het beschreven blaadje tin weêr in het toestel, dat dan een herhalings-phonograaf wordt en het schrift in klanken overbrengt; het herhaalt het gesprek. Na geluisterd en gestenographeerd te hebben, spreekt het, wanneer het daartoe den last krijgt.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch.
Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566
Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

‘Hier is je dochter, Bentijn, zij moet je spreken,’ zeide hij, en verwijderde zich aanstonds weder.

Clara stond nu te midden van een aantal lieden, die bijna allen in half beschonken toestand verkeerden.

‘Jij hier, Klaar, wat moet dat beteekenen?’ vroeg Bentijn, die, verwonderd over dat ongewone verschijnsel, opgestaan was en haar waggelend te gemoet kwam.

‘Moeder is ongesteld geworden, vader,’ sprak Clara onthutst, omdat al de aanwezigen haar aanstaarden.

‘Zoo, zoo!..... En wat scheelt er aan?’ vroeg Jan, die, te oordeelen naar de wijze waarop hij die woorden uitsprak, niet lang meer bij de flesch behoefde te zitten om volslagen dronken te zijn.

‘Ik weet het niet,’ antwoordde Clara, ‘maar moeder verlangt naar u en het is reeds zoo laat.’

‘Ja, ja, ik kom heel gauw, ga maar vast vooruit,’ sprak Bentijn.

‘Ach, vader, gij moest met mij meêgaan, ik ben bang op straat, want het is zoo donker en zoo woelig,’ hernam Clara, en zij zag hem smeekend aan.

‘Hij moet den rozenkrans gaan bidden!’ riep een der drinkebroers.

Een algemeen gelach bewees, dat die woorden grooten bijval vonden.

't Is een aardig popje, dat meisje van Jan,’ riep een ander, ‘'t lijkt wel een Lieve Vrouwke.’

‘Wij hebben al menige heilige stuk geslagen, die er lang zoo goed niet u tzag,’ sprak een tweede.

‘Zij zal hem nog leeren biechten, daar kunt gij op rekenen,’ riep een derde.

‘Zeg liever, dat zij haar vader en ons allen aan de galg zou brengen, als zij er maar kans toe zag,’ klonk het nu met een ruwe stem.

‘Wie zegt dat daar?’ vroeg Jan, die in opgewondenheid geraakte door af dat sarren.

‘Ik!’ riep Willem Michielsz., die ook aanwezig was.

‘Gij!’ sprak Bentijn met zooveel verachting, als hij op dat oogenblik slechts kon uitdrukken, ‘ik zou mij schamen om met zulk een schelm aan dezelfde galg te hangen; de raven zouden je vleesch niet eens lusten.’

Die woorden waren nauwelijks gesproken, toen een bierkan rakelings langs het hoofd van Jan Bentijn vloog.

‘Vader, vader, laat ons gaan!’ kermde Clara. Zij nam Bentijn bij de hand en trachtte hem het huis uit te voeren.

Willem Michielsz. was opgestaan en wilde Jan Bentijn te lijf, doch een der aanwezigen, die medelijden met het jonge meisje had en wel zag dat de twist te hoog zou loopen, hield hem tegen.

‘Wees toch verstandig, Willem,’ sprak hij, ‘een vent, die vrouw en kinderen laat verhongeren, is geen schot kruit waard. Daarenboven kan hij evenmin tegen u vechten als gij tegen hem zingen.’

‘Gij hebt gelijk,’ zeide Willem, ‘en ik wil ook liever van avond niet met hem afrekenen, want het zou te veel opschudding geven; morgen zal er gelegenheid genoeg voor zijn.’

‘Wat zegt dat galgenaas,’ riep Jan Bentijn, die meer en meer in opgewondenheid geraakte, zooals men dat gemeenlijk ziet bij menschen, die door den drank verhit zijn. ‘Als ik wil kan ik hem op het rad brengen, die deugniet, die........’

Willem Michielsz. stoof andermaal op en moest door meer personen bedwongen worden; anderen begunstigden intusschen de pogingen van Clara en drongen Bentijn de deur uit. Het meisje kon zich nauwelijks op de been houden van ontsteltenis en

aandoening, en al hare inspanning om haar vader naar huis te krijgen zou weinig gebaat hebben, want Jan was niet slechts onwillig, maar ook nauwelijks in staat zich staande te houden.

‘Ach, wat moet ik beginnen!’ riep zij, de handen wringende.

‘'t Loopt nooit goed af, dochter Bentijn[1],’ zeî een dergenen, die den oud-voorzanger naar buiten gebracht hadden, ‘wil ik met u meêgaan?’

‘O, om de liefde van God en de H. Maagd,’ smeekte Clara.

‘Hm, hm!’ bromde de beeldstormer, ‘dat laatste kon er wel afblijven, het past niet in den mond van Jan Bentijn's dochter, maar ik wil u toch niet in den steek laten.’

Hij nam Bentijn onder den arm en men begaf zich op weg.

Het was nog altijd woelig op de straat. Nu en dan, wanneer een lied werd aangeheven, of uit een herberg zich de luidruchtigheid der drinkebroers deed hooren, wilde Bentijn zich van zijn geleider losmaken, doch het gelukte dezen hem daarvan terug te houden en zoo kwamen zij, hortend en stootend vooruit. Op de markt had men 't bevel van het consistorie reeds ontvangen, de groepen gingen uiteen en verspreidden zich langs verschillende kanten.

Clara gevoelde zich zeer verlicht toen zij hare woning bereikt hadden en drukte den geleider de hand, die oogenblikkelijk terug keerde, in weerwil dat Bentijn nog lang bleef aandringen, om bij hem in huis de flesch nog eens goed aan te spreken. Bentijn zette een zonderling gezicht toen zijne vrouw in hare vreugde, dat zij haar man en dochter ongedeerd terugzag, hem weenend om den hals viel, doch het bleek dat hij zijn bewustzijn grootendeels verloren had; hij scheen zich niet meer te herinneren, dat Clara over eene ongesteldheid harer moeder gesproken had en begaf zich kort na zijn thuiskomst naar bed.

De nacht ging rustig voorbij, en toen Bentijn eindelijk zijn roes uitgeslapen had, was het bijna middag geworden. Moeder en dochter ontstelden toen zij hem hoorden, want sinds een paar uren gingen weder allerlei onheilspellende geruchten van mond tot mond en de buren waren reeds komen vertellen, dat het volk voor de St.-Jacobskerk te hoop liep. Clara had de afspraak der beeldstormers gehoord; moest zij niet vreezen voor een herhaling der tooneelen van den vorigen avond?

Bentijn zag er wrevelig uit toen hij eindelijk te voorschijn kwam; hij wreef zich de oogen, die dof en waterig in zijn hoofd stonden; hij spitste de ooren toen hij welbekende klanken van buiten vernam.

‘Waarom hebt gij mij zoo lang laten slapen?’ vroeg hij norsch.

‘'t Is nog niet laat, Jan,’ antwoordde de vrouw, zonder van haar werk op te zien.

‘Niet laat?’ hernam Bentijn. ‘En de zon schijnt toch nooit voor elf uur in ons venster!’

‘Gij sliept zoo gerust,’ zei de vrouw, ‘ik heb u niet willen wekken, want gij hebt waarschijnlijk niets te verzuimen.’

‘Meent gij dan dat ik met slapen mijn geld kan verdienen?’ vroeg Bentijn.

‘Gij behoeft geen geld te verdienen, Jan,’ sprak de vrouw op zachtzinnigen toon: ‘wij zullen wel voor u werken, wij zullen nacht en dag werken, Jan, als gij maar tehuis wilt blijven en ons niet zoo angstig maakt als gisteren avond.’

‘Gisteren avond?’ herhaalde Bentijn vragend. Hij streek met de hand over het voorhoofd, doch er schenen geen herinneringen te willen opduiken.

‘Ik meende het te besterven van schrik, Jan,’ vervolgde de vrouw, ‘toen ik hoorde wat er gaande was.’

‘Wat praat gij toch voor gekheid! Wat zou er gaande geweest zijn?’ vroeg Bentijn.

(1) Nog in het begin dezer eeuw was men gewoon meisjes uit den burgerstand aldus aan te spreken.

‘Men zeide mij, dat Willem Michielsz. naar je leven staat, Jan,’ sprak de moeder, ‘en gij weet toch ook wel, dat hij tot alles in staat is.’

‘Roode Willem!’ riep Bentijn, terwijl zijn bolle wangen door toorn gekleurd werden. ‘Ik ben niet bang voor dien galeiboef, voor dien.......’

‘Jan, Jan! om Godswil, wees voorzichtig, want gij loopt uw verderf te gemoet,’ riep de vrouw, terwijl zij werktuiglijk de gevouwen handen naar hem uitstak en hare oogen vol tranen schoten. ‘Ik weet dat gij door een groot gevaar bedreigd wordt, ik weet dat vandaag de kerken weêr geplunderd zullen worden en Willem Michielsz........’

‘Wie heeft u dat gezegd?’ vroeg Bentijn, die van zijn stoel oprees.

‘Iemand die belang in ons stelt, die uw leven wil redden. Ach, om de barmhartigheid Gods, blijf vandaag thuis, Jan, begeef je niet roekeloos in gevaar, laat ons niet ter prooi van zooveel angsten en kwellingen!’ smeekte de vrouw.

Bentijn zag haar met groote oogen aan, doch sprak geen woord.

‘Herinner u eens, Jan,’ vervolgde zij, ‘hoe gelukkig wij vroeger waren en hoe diep rampzalig gij ons allen gemaakt hebt. Gij zult toch wel gevoelen, dat het leven, wat gij sinds een paar jaren voert, u niet gelukkig maakt,

niet waar? En ik?....... Ach, Jan, toen ik gisteren avond hoorde welk gevaar u bedreigde, zijn mijne beenen door den schrik verlamd, ik zal ze mogelijk nimmer meer kunnen gebruiken, doch dat is alles nog niets, vergeleken bij den angst, dien ik voor u moet uitstaan.'

Zij kon niet verder spreken, want de aandoening overmeesterde haar en zij liet snikkend het hoofd op de borst zinken.

Bentijn stond een oogenblik als wezenloos. Toen stapte hij eenige malen in het vertrek op en neêr. Clara sloeg hem angstig gade, hare lippen bewogen zich slechts even toen zij een schietgebed tot God opzond.

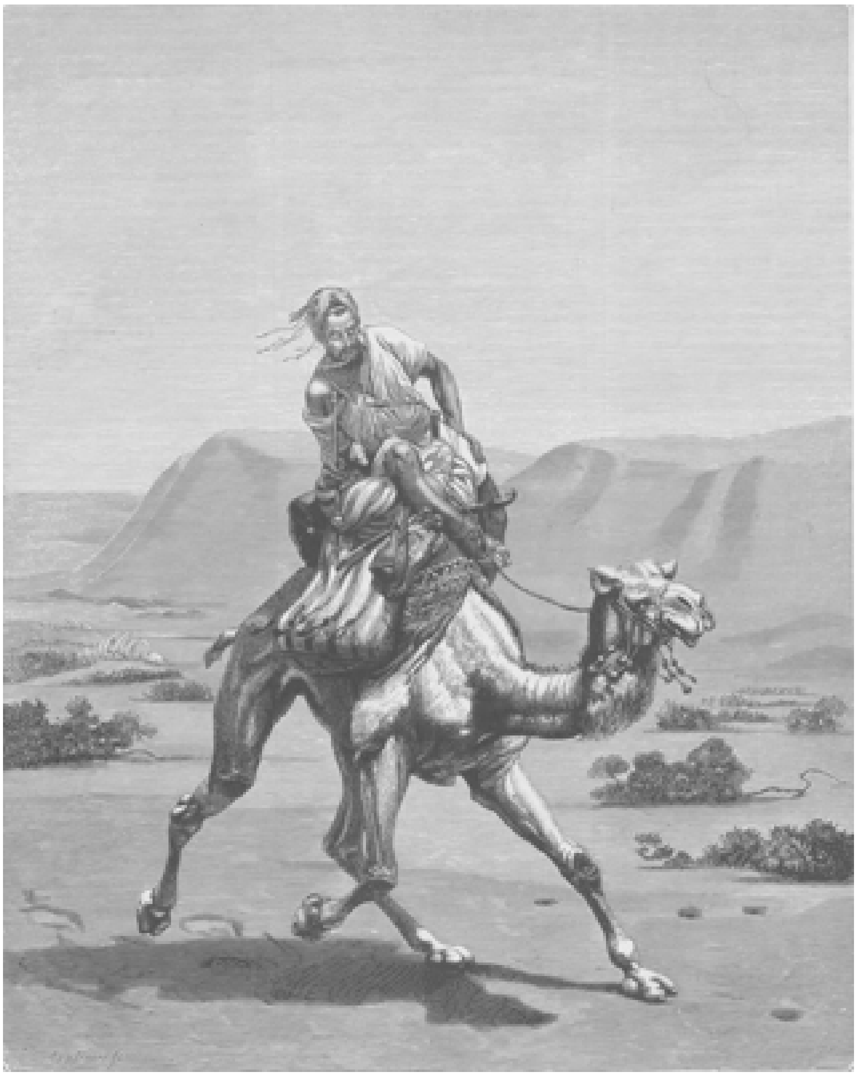

DE POST IN DE WOESTIJN, NAAR HORACE VERNET.

Op dat oogenblik hoorde men van den kant der Groote Markt een verward rumoer, gemengd met kreten, die, naar het scheen, uit honderden monden tegelijk opgingen. Bentijn bleef staan, luisterde, en zeide toen:

'Die vrouwen zouden iemand het hoofd op hol brengen..... Ik kan niet thuis blijven, ik moet mij wreken op de ellendelingen, die mij het brood uit den mond gestooten hebben.'

Hij scheen te willen vertrekken, doch eensklaps stond Clara voor hem. Haar gelaat was bleek als van een lijk, hare lippen waren blauw.

‘Heb ik u ooit eenig leed aangedaan, vader?’ vroeg zij, en hare stem trilde.

‘Waarom vraagt gij dat?’ vroeg Bentijn eenigszins onthutst.

‘Heb ik u verdriet veroorzaakt, ben ik ooit ongehoorzaam geweest?’ hernam het meisje, zijne hand grijpende.

‘Een kind moet gehoorzaam zijn aan zijne ouders, dat is niets meer dan een staaltje van zijn plicht,’ antwoordde Jan met gekunstelde onverschilligheid, want hij was genoodzaakt de oogen voor zijne dochter neêr te slaan.

‘Dat is waar,’ sprak Clara weder, ‘maar ik wil meer doen dan mijn plicht, ik wil u uit kinderlijke liefde een onbezorgd bestaan verschaffen, ik wil alléén voor ons onderhoud zorgen, nu moeder afgetobt is door angst en door arbeid; ik wil alles voor u ten offer brengen en tot aan uw dood voor u blijven werken, wanneer gij niet meer met die slechte makkers omgaat; ik heb dat God beloofd, vader!’

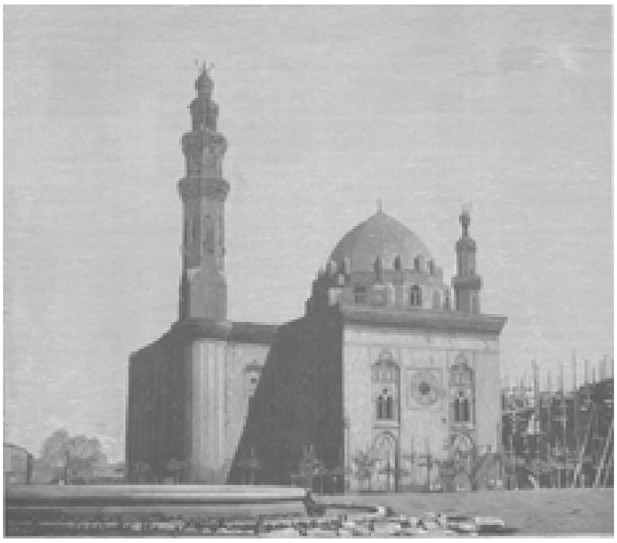

KAÏRO. - DE MOSKEE VAN HASSAN.

Bentijn geraakte een oogenblik in verwarring bij die smeekingen zijner dochter, want zij had nu ook den arm om zijn hals geslagen.

‘Maar wat wilt gij dan?’ vroeg hij.

‘Dat gij bij ons blijft, vader, vandaag, morgen..... tot alles afgeloopen zal zijn ten minste,’ sprak zij.

‘Ik kan niet, ik..... ik mag niet,’ stotterde Bentijn.

‘Om Christus' wil, blijf bij ons, vader,’ zoo begon Clara op nieuw, en haar gelaat scheen nog bleeker te worden. ‘Ik heb een voorgevoel, dat gij uw ongeluk tegemoet zult gaan......... ik heb vannacht zulk een akeligen droom gehad........ ik........ ik zou krankzinnig worden.’

Bentijn sprak geen woord en deed ook geen poging om zich van de omhelzingen zijner dochter los te maken.

‘Ik droomde, dat wij nog in onze gelukkige dagen waren,’ hernam Clara. ‘Ik

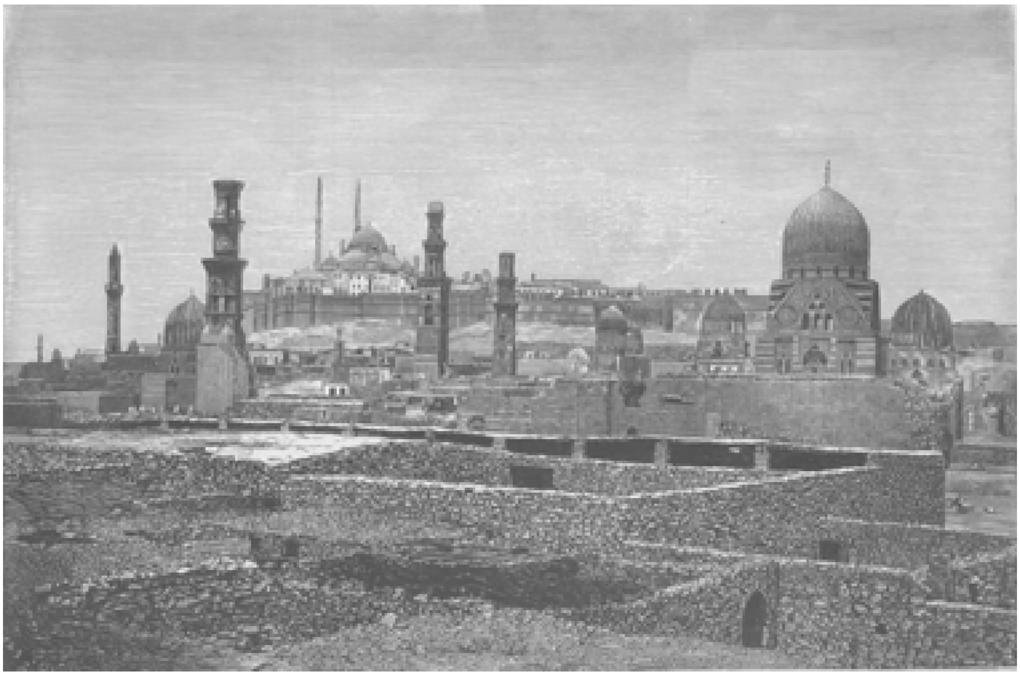
KAÏRO. - DE CITADE.

hoorde u zingen in de Hooge kapel. O, hoe heerlijk klonk het *Salve Regina, Mater misericordiae.* Ik was opgetogen van vreugde, en ook mijne ziel juichte: Wees gegroet, Koningin, Moeder van barmhartigheid, onze hoop en troost in leven en sterven. De kapel straalde van licht en mijn hart smaakte een ongekende zaligheid, toen gij uwe stem al hooger en hooger verhieft en zoo verrukkend schoon het *o Clemens, o Pia, o Dulcis Virgo Maria* deedt hooren. O, waarom moest het zalige gevoel, dat mijn borst doorstroomde, zoo spoedig verdwijnen en plaats maken voor diepe smart! Eensklaps verdoofden, de lichten, vader, en ik zag allerlei monsters rondom de kapel zweven; zij wilden binnengaan, maar konden niet, dewijl de ingang door een Engel met een vlammend zwaard werd bewaakt; zij wenkten u, en gij verliet de Hooge kapel en volgdet hen. Ik heb mij voor u op de knieën geworpen, maar het baatte niets. Gij volgdet de monsters tot onder den koepel. Daar boden zij u geld aan, wanneer gij de Hooge kapel in brand wildet steken. Ik dacht aan de dertig zilverlingen, waarvoor Judas den Heer heeft verraden. Ik gaf een gil toen ik u de hand naar de beurs zag uitsteken, doch op hetzelfde oogenblik viel het beeld van den patroon uit den toren[1] en verpletterde u. Toen schemerde alles voor mijne oogen en ik zonk bewusteloos neder.'

Clara scheen nog altijd onder den indruk van den droom te zijn, want zij huiverde toen zij de laatste woorden sprak, die blijkbaar eenigen indruk op haar vader maakten; doch nadat zij er andermaal op aangedrongen had dat hij thuis zou blijven, schudde hij eenigszins ongeduldig het hoofd, en nu zonk het meisje werkelijk voor hem op de knieën en kuste zijn hand.

'Om de liefde van Jesus en zijne heilige Moeder, verlaat ons niet,' kreet zij. 'Ik heb een voorgevoel, dat u een ongeluk zal overkomen. Hebt gij dan geen medelijden met mij, met uw eenig kind, dat u zoo liefheeft, dat haar leven zou willen geven om u gelukkig te zien, om uwe ziel te redden?'

Bentijn ontroerde, dat kon men duidelijk aan hem zien, hij weifelde. Was het de stem van Gods genade, die door den mond van zijn kind sprak, om hem nog op den rand van den afgrond tot bezinning, tot bekeering te brengen? Clara's hoofd rustte op zijn hand; zij snikte, haar gemoed was te vol om nog een woord te kunnen uitbrengen.

Daar hoorde men andermaal buiten woeste kreten, doch nu veel luider en onstuimiger. Bentijn scheen eensklaps tot bezinning te komen. Hij huiverde, maar maakte zich van zijne dochter los.

'Ik kan niet blijven........ ik moet weg!' riep hij, en stapte ijlings een aangrenzend kamertje binnen, waar zijn hoed lag.

Clara gaf een gil, zij begreep dat nu alle verdere pogingen vruchteloos zouden zijn. Eensklaps stond zij op, wierp de deur van het kamertje dicht en schoof er den zwaren grendel voor.

'Wat doet gij daar?' vroeg de moeder ontsteld.

'Ik heb vader opgesloten,' sprak zij, en uit haar stem bleek, dat zij zeer opgewonden was.

Toen viel zij op een stoel neder, haar hoofd zonk op de tafel en zij barstte in een luid geween los.

(Wordt vervolgd.)

(1) In den toren op het kruis der kathedraal bevond zich een koperen beeld van St.-Jan, dat 1400 pond woog.

De Fransche omwenteling.

XVI.

In Parijs werd het gezag der Nationale Vergadering zoo goed als geneutraliseerd door den invloed, dien de twee beruchte clubs der Jacobijnen en der Cordeliers op het volk uitoefenden. Aan het hoofd der Jacobijnenclub stond Robespierre, terwijl in de club der Cordeliers Danton en Camille Desmoulins het hoogste woord voerden. Men kon lid van de twee tegelijk zijn.

Vertoeven wij een oogenblik in de Jacobijnenclub. Als verzamelplaats dient het schip der vroegere kerk. De banken, door de kolommen begrensd, zijn amphitheatersgewijze geplaatst; ook het arena of het parterre is ingenomen door zitplaatsen; de plaats, door de menigte bezet, vormt eene halve maan; aller oogen zijn gericht naar eene verhevenheid, waarop de spreektribune staat. Rechts en links van deze tribune merkt men de borstbeelden op van Voltaire en Jean Jacques Rousseau, wier rijk gebonden werken, in vakken geplaatst, den toeschouwer onmiddellijk in het oog vallen. Van pilaar tot pilaar zijn koorden gespannen, waar koperen lampen van neêrhangen. De avond begint reeds te vallen; de gekleurde vensters, die een oogenblik te voren nog in gloed stonden van de laatste stralen der zon, zijn verbleekt en werken de duisternis in de hand, die zich reeds in het kerkgewelf begint te verspreiden. De lampen worden aangestoken en het publiek begint reeds langzamerhand op te komen. Niet slechts citoyens, maar ook citoyennes worden hier toegelaten; men ziet Parijsche vrouwen, met zuigelingen bij zich.

Alle standen zijn hier vertegenwoordigd; reeds begint vrijheid, gelijkheid en broederschap in zekeren zin waarheid te worden; men zet zich op de houten banken en reeds vangt dat doffe gemompel aan, half bieëngegons, half zeegeruisch, dat in groote vergaderingen de plechtige stilte, volgend op het klingelen der bel, pleegt vooraf te gaan. Hier en daar vormen zich groepen, die de gebeurtenissen van den dag, de binnen- en buitenlandsche staatkunde bespreken. Aan de beweging, de luidruchtigheid en de hevige gebaren ziet men onmiddellijk, dat men hier met Franschen te doen heeft. Altijd talrijker wordt de menigte en ook luider wordt het gegons. Het is eene wonderbare menschenwereld, die zich hier onder die ruime kerkbogen beweegt. De echo's schieten wakker die hier slapen, de echo's van den plechtigen orgelgalm, van de roerende kerkelijke hymne en van het stille gebed. Hier hebben oogen geweend en harten gebloed en hebben menschenkinderen troost en verlichting gevonden. De majesteit van Gods heiligdom hangt hier nog als een wierookwolk over de woelige schare. De geslachten der menschen zijn als de bladeren der boomen, en zij, die hier eens baden, hebben reeds voorgoed verlichting en troost gevonden in den dood. Het geslacht, dat zich hier nu beweegt, heeft geen oog voor de heiligheid van de plaats; de dooden kunnen hunne dooden begraven; het leven heeft te dringende eischen, dan dat zij hier aan den dood zouden denken.

In de meeste van die hoofden woelt een koorts, een koorts van nieuwe denkbeelden, vonkende volzinnen en niet te verwezenlijken droomen. Alles is hier vertegenwoordigd behalve de godsdienst; de stoïcijn en de epicurist gaan hand aan hand, godinnen van Paphia zitten hier naast ernstige matronen, die een soort deugd van Jacques Rousseau geleerd hebben; het cynisme onderhoudt zich met het jonge Frankrijk, dat van eene vrijmaking der volken droomt. Chenier, met het bloed der Pindarussen en Simonidessen in de aderen, droomt zich terug in het oude Athene

met zijne democratische instellingen, zijn Atheneum en Propylaeën en ook met zijne spartaansche overheersching en zijne tirannen, waarvan hij, de te laat ontwaakte dweper, ook als offer zal vallen. Carnot denkt aan de buitenlandsche legers, die zich aan de fransche grenzen samentrekken, en aan de ongelukkige legerinrichting van zijn eigen land, en zet in zijn hoofd misschien reeds de plannen op, die Frankrijk in een enkel leger zullen veranderen en de overwinning aan de fransche vaandelen zullen hechten.

Velen wandelen daar thans in de gelukkige schaduw der onbekendheid, die eenmaal een rol in de geschiedenis van hun land zullen spelen en wier halsspieren zijn voorbestemd, om door de uitvinding van den heer Guillotin te worden doorgesneden.

De bel des voorzitters brengt echter plotseling die woelige schaar tot stilte; het gegons van zoo even sterft weg in de ruime bogen en aller oogen wenden zich naar de tribune, waar eene krachtige en vierkante figuur, met een half dreigend, half joviaal gezicht heeft plaats genomen. Het is Danton, de epicurist en bloeddrinker; tot nu toe steunt zijne groote populariteit nog slechts op den krachtigen adem zijner longen; grooter nog zal zijne populariteit worden, wanneer hij het sein zal hebben gegeven tot de Septembermoorden; de tribune wordt omringd door twee andere figuren, die zich Robespierre en Camille Desmoulins noemen. Danton ziet de vergadering in het rond met iets in zijn oog, dat naar uitdaging en minachting gelijkt, en vangt aldus aan:

'Gij weet allen hoe het aan de grenzen gesteld is, en hoe de bende van koningen onze pas veroverde vrijheid wil muilbanden. Hannibal is voor de poorten, en wat doet het ministerie? Verontschuldigingen stamelen aan de dwingelanden. Waarom? Omdat het verkocht is aan de vluchtelingen van Varennes en aan het oostenrijksche comité, dat onder ons woelt en werkt. Ja, burgers, wij worden omringd door verraders en de grootste verrader woont in de Tuilerieën. Maar mag de vrijheid lafhartig zijn en hebben wij de Bastille niet veroverd? Wanneer de dwingelanden de slavernij op ons loslaten, dan zullen wij de vrijheid op hen afzenden en wij zullen in het aangezicht der koningen de vrijheid der volken uitroepen. Laat dit laffe ministerie vallen, dat ons voor Europa vernedert, en laat de wereld het vernemen, dat, wanneer Frankrijk het zwaard trekt, het ook de scheede wegwerpt. Wat zouden wij, vrijgemaakte burgers van een groot vaderland, vreezen! Moed en nogmaals moed, driewerf moed! ziedaar wat ik u toeroep. Laat ze komen de gehuurde pretorianen, die zich als een onweerswolk aan onze grenzen hebben gelegerd; wij hebben ijzer om pieken te smeden, klokken om kanonnen te gieten, borsten om tot bolwerk te strekken tegen de dwingelandij. De patriotten knarsen met de tanden wanneer zij naar de grenzen zien; wat geeft den vreemden het recht, om ons geluk en onze vrijheid te willen storen? Laat slechts het teeken gegeven worden, waarnaar geheel Frankrijk reikhalzend uitziet, en gij zult zien hoe de adem der vrijheid al die scharen zal wegvegen. Oorlog, oorlog! ziedaar mijn kreet. Wij hebben ook plichten te vervullen tegenover de wereld; wij hebben de vrijheid veroverd, maar niet slechts voor ons alleen, ook voor de geheele menschheid. De vrijheidsvuren moeten branden op alle bergen, in alle dalen; wij moeten den koningen den oorlog verklaren en den volken de vrijheid brengen.'

De gewelven dreunden van de toejuichingen der vergaderden; Chenier wilde een oorlogszang van Tyrtaeus aanheffen, maar bedacht zich; zijne sympathieën waren voor Messenië en hij dacht liever aan Marathon en Salamis. Slechts Carnot stemde niet in de toejuichingen mede; er was zelfs een wolk op zijn voorhoofd te bespeuren; de legers van Frankrijk toch moesten nog gevormd worden. Ook Robespierre behield

zijne kalmte en voelde zelfs een soort van afgunst opkomen bij de toejuichingen, die den spreker ten deel vielen.

Hij betrad het spreekgestoelte, dat Danton juist verlaten had. Hij maakte op verre na zulk eene goede figuur niet op de tribune als Danton gedaan had; zijne pinharen, gemeen groenachtig gezicht en zijne houterige gebaren waren weinig geschikt *ad captandam benevolentiam* - een voorschrift der rhetorica, waarnaar zich zelfs groote redenaars hebben te gedragen.

‘Wat de vorige spreker hier in het midden bracht, burgers, kan ik in 't geheel niet toestemmen. Alleen het oordeel, wat hij over het ministerie uitsprak, vind ik goed te keuren. Het is waar, Europa is ons niet genegen, maar vragen wij eerst, waar onze ergste vijanden schuilen, in ons midden, of aan gene zijde van de grenzen. Onze vrijheid is nog zoo jong, heeft nog zooveel aanvallers. Ware het niet beter eerst ons huishouden in orde te brengen, want het wemelt om ons van verraders. Wanneer een deel van ons lichaam door den kanker is aangetast, dan is het onze plicht, willen wij ons geheele lichaam niet laten aansteken, dat deel er uit te snijden of uit te branden. Ik ben voor krachtige middelen, maar eerst tegen de binnenlandsche vijanden. Onze natie moet eerst wat bloed worden afgetapt, en hoezeer het

vergieten van bloed tegen mijn gemoed strijdt zoo zie ik toch niet eer heil voor onze vrijheid, voordat alle wederspannigen, die in het geheim tegen ons samenzweren, onschadelijk zijn gemaakt. Oorlog, goed! maar eerst tegen onze binnenlandsche vijanden.'

Ook hierop volgden toejuichingen, maar meer om de toespeling, die de spreker op de binnenlandsche vijanden maakte, dan omdat hij zich tegen den oorlog verklaarde. De vergadering was oorlogzuchtig, evenals geheel Frankrijk, en meende dat men de binnenlandsche vijanden moest onschadelijk maken en tevens de vreemde legers verslaan. Maar vatten wij den draad van ons geschiedverhaal weêr op.

De bedreigingen van het verbonden Europa, en met name die van den duitschen keizer Leopold, hadden de uitwerking niet, die men er in het algemeen van verwachtte. Niet alleen liet zich de Nationale Vergadering geen schrik aanjagen, maar de oorlogzuchtige stemming nam iederen dag meer toe, en de linkerzij der Kamer, reeds lang ontevreden over de aarzelende houding van het ministerie, sprak zich in de redevoering van een harer leden, den afgevaardigde uit het zuiden, Isnard, onverborgen voor den oorlog uit. Den 29 november meldde zich eene deputatie, aan wier hoofd Vaublanc stond, bij den koning aan, om aan te dringen op een krachtiger optreden en eene meer besliste houding tegenover de woelingen, die aan de grenzen plaats hadden. Lodewijk XVI beloofde de waardigheid des lands te zullen ophouden en een krachtig verzoekschrift aan de duitsche vorsten te richten, om hunne troepen van de fransche grenzen te doen wegrukken. Het eerste gevolg van deze kamerbemoeiing was de val van het feuillanten-ministerie en het optreden van een girondijnsch kabinet. Lacoste werd minister van marine, Clavière van financiën, Duranthon van justitie, Grave van oorlog, die echter spoedig werd opgevolgd door Servan, Dumourier van buitenlandsche, Roland van binnenlandsche zaken.

Van al deze ministers hebben er slechts twee eene eenigszins opmerkelijke plaats in de geschiedenis van hun land verworven, Dumourier en Roland. De eerste plaats komt zonder twijfel aan Dumourier toe. Deze geslepen intrigant en wakkere generaal beschikte over eigenschappen en talenten, die hem tot de hoogte van een Cromwell of Napoleon hadden kunnen opheffen, waren de omstandigheden hem maar eenigszins meêgeloopen. Monarchaal of republikeinsch, het was hem alles gelijk, als hij slechts zijne eerzuchtige bedoelingen kon uitwerken. Toen hij zag, dat er voor hem geen kans bestond om zich tot dictator op te werpen, wilde hij nog te elfder ure de rol van Monk spelen, maar ook dit plan mislukte en hij was genoodzaakt een goed heenkomen over de grenzen te zoeken. Het is aan hem, dat de fransche omwenteling hare eerste overwinningen dankt en die overtuiging van eigen kracht, welke slechts een inrichtend hoofd behoefde, om onweeêrstaanbaar en verpletterend te worden.

(Wordt vervolgd.)

Eene verkiezings-campagne.
Tafreelen uit Nederland.
Door J.A. Vesters.

Vijfde hoofdstuk.
De voorloopers der verkiezingen.

Nog vóór de verkiezingsstrijd begonnen was, had onze voortvarende candidaat-notaris het reeds zeer volhandig met het doen van kleine reizen en het afleggen van bezoeken. Een zijner eerste uitstapjes gold natuurlijk zijne moeder, met wie hij eene allergewichtigste quaestie te verhandelen had, - de spil, waarom al het ondermaansche draait, - de geldquaestie. Het geld is de ziel van de negotie, de zenuw van den handel, - het is niet minder de ziel en de zenuw van de verkiezingen. Ook voor deze zaak was het geld dus onontbeerlijk, - van waar zou het echter moeten komen? Mijnheer Visser was niet slechts te zuinig, maar ook te rechtschapen en te eerlijk, om een cent voor die zaak uit te geven; het was zelfs noodzakelijk, dat de rentenier er volkomen onbewust van bleef, dat men voor zijne verkiezing geld behoefde.

Max Hovenaar bezat geen rooden duit; een kantoorschrijver met achthonderd gulden inkomen, die bovendien zijn candidaat-notarisschap op te houden had, kon met den besten wil van de wereld aan geen sparen denken; er bleef dus geen andere uitweg open, dan zijn toevlucht te nemen tot zijne moeder en een aanval op haren spaarpot te beproeven. Hij kon zulks met te meer vrijmoedigheid doen, omdat hij bij ondervinding wist, welke onbegrensde liefde zij haren eenigen zoon toedroeg en hij overtuigd was, dat het geld ditmaal werkelijk nuttig zou besteed zijn.

‘Hoe staan de zaken, mijn jongen?’ vroeg juffrouw Hovenaar, toen de candidaat-notaris eenige dagen na het officieele bezoek zich weder bij haar bevond.

‘O, ons karretje gaat op een zandweg, moeder,’ was het bemoedigende antwoord, ‘mijnheer Visser is met algemeene stemmen door onze kiesvereeniging candidaat gesteld; wellicht meer uit naijver om zich niet door hare mededingster, de kiesvereeniging *Voorwaarts,* te laten slaan, dan uit vastheid van beginselen, zijn al de leden van *Securitas* besloten mijnheer Visser door alle mogelijke middelen te steunen. Hier in Astad bezit hij natuurlijk vele vrienden, en ook bij ons, te Ikshuizen, heeft hij insgelijks geene al te ongunstige herinneringen achtergelaten.’

‘Gij hebt dus goeden moed, dat onze hoop zal verwezenlijkt worden?’ vroeg juffrouw Hovenaar opgeruimd.

‘Dat wil zeggen, wanneer wij ons uiterste best doen en er een flink paard voor gespannen wordt.’

‘Hoe bedoelt gij dit, Max?’

‘Ik zeide zoo even, moeder, dat ons karretje op een zandweg gaat, maar vanzelf rijdt het niet vooruit: aanbevelingen, reclames, advertentiën, stemmenwervers en dergelijken behooren het voort te trekken. Daartoe is het echter noodzakelijk over een rond sommetje te kunnen beschikken, te meer daar de tegenpartij ongetwijfeld kosten noch moeiten ontzien zal, om haren candidaat de overwinning te bezorgen. Alleen door met gelijke wapenen te strijden kunnen wij op succes hopen.’

‘Maar zorgt uwe kiesvereeniging dan niet voor het noodige?’

‘Zoo ze haar zedelijken steun verleent is het al wel; veel meer kunnen wij van haar niet vorderen, en daarom moeten verdere belanghebbenden zorgen, dat......’

‘Gij bedoelt dus?’

‘Ik bedoel, moeder, dat ik wilde verzoeken, in het belang mijner toekomst en van mijn geluk, u eenige opofferingen te getroosten. Men werpt een spiering uit om een kabeljauw te vangen..... Gij zijt altijd zulk eene liefhebbende, bezorgde moeder voor mij geweest en hebt u zoo menige opoffering voor mij getroost, zelfs dan, wanneer dit misschien minder noodig mocht geweest zijn, dat ik thans, nu mijn levensgeluk op het spel staat, niet minder van uwe goedheid durf verwachten.’

Welke moeder is zoo hardvochtig, het geluk van haar kind door verkeerd geplaatste zuinigheid op te offeren? Juffrouw Hovenaar was er ten minste niet toe in staat, en

de uitmuntende jonge man nam met een verlicht hart afscheid van zijne moeder, terwijl zijne beurs in omgekeerde verhouding tot zijn hart stond.

Weldra was de verkiezings-campagne voorgoed begonnen. De twee in Astad uitkomende locaalblaadjes, - Ikshuizen was geen eigen drukkerij rijk - de *Astadsche Nieuwsbode* en de *Waarheidsvriend,* van welke de eerste de partij der Nieuwen, de laatste die der Ouden voorstond, bevatten reeds dadelijk tal van advertentiën van *Securitas* of *Voorwaarts.* Een ongehoord feit in de annalen der Astadsche journalistiek, daar de beide blaadjes door de respectieve uitgevers in persoon geredigeerd, gezet, gedrukt en geëxpedieerd werden, - zoowel de *Astadsche Nieuwsbode* als de *Waarheidsvriend* bevatten thans hoofdartikelen, heusche hoofdartikelen, behoorlijk gekruid met tal van grof- en hatelijkheden, scheldwoorden en uitroepingsteekens. Die sensatieverwekkende artikelen handelden natuurlijk uitsluitend over de aanstaande verkiezing en het openbare en private leven der beide candidaten. De uitgevers-redacteurs voeren er intusschen wèl bij: hun blad en hunne beurs werden er tevens door gevuld.

Het wordt echter tijd mijnen lezers de echte, de heuschelijke redacteurs der fameuze hoofdartikelen voor te stellen. Treden wij daartoe het woonvertrek van den heer Karel Noordeloos, advocaat en candidaat der kiesvereeniging *Voorwaarts* binnen. Er wordt over de aanstaande verkiezing een geanimeerd gesprek gevoerd. De advocaat is er niet bij tegenwoordig; [...]ij laat zich trouwens met de zaak niet rechtstreeks in. Dat behoeft ook niet: zijn vrouw heeft er de leiding van op zich genomen, en het is aan goede handen toevertrouwd. Bovendien bezit ze een krachtigen steun in haren neef, den heer Van Stouten, gepensionneerd majoor der infanterie van het Indische leger, een goeden vijftiger, eigenaar en bewoner van een buiten, een half uur ongeveer van de stad gelegen, een woedenden Nieuwe (men vergeve mij het sterk sprekende adjectief, maar ik vond geen beter), die nu en dan in zijn vrijen tijd, dat is vier en twintig uren in het etmaal, donderende artikelen schreef, waarop hij zich heel veel liet voorstaan, al had hij het nimmer zoover kunnen brengen, dat ze in de handen van den zetter kwamen, - een soort van miskend politiek genie, die thans eindelijk de kans schoon zag zijne schade van zes jaar - zoo lang was het geleden dat hij op pensioen gesteld was en zich op een buiten nabij Ikshuizen had neêrgezet - met woeker in te halen. De vurige majoor stortte zich dan ook met hart en ziel in den verkiezingsstrijd, waarlijk een kolfje naar zijn hand, niet alleen omdat het hem volop gelegenheid schonk artikelen te schrijven, die thans werkelijk gedrukt zouden worden, maar ook omdat zijn waarde neef in deze zaak de belanghebbende was, en eindelijk omdat het hem een welkome gelegenheid schonk de zaak der Nieuwen, die ook de zijne was, te bevorderen.

Op het oogenblik, dat wij het woonvertrek van den advocaat binnentreden, is mevrouw Noordeloos in een druk gesprek met haren uitmuntenden neef gewikkeld. Dagbladen, programma's, circulaires, brieven, artikelen, liggen in eene bevallige wanorde op de tafel door elkander geworpen, een overtuigend bewijs, dat er niet slechts gepraat, maar ook gehandeld werd.

'Ja, nichtje, gij hebt gelijk,' antwoordt majoor Van Stouten op eene opmerking van mevrouw Noordeloos, 'die gladde pennelikker is een leepe vogel, maar, hel en duivel, wij zullen hem kortwieken! Hij moge wroeten en tobben, die verwenschte Hovenaar, en zich met zijn uitgestreken tronie en schijnheilig gezicht overal weten binnen te dringen, toch zullen wij hem verpletteren, hem en dien ouden gierigaard van een kruidenier, die vermetel genoeg is zich tegenover een advocaat en een uitverkorene van *Voorwaarts* te stellen, - hel en duivel, wij zullen ze verpletteren!'

‘Zeer wel, neef, maar met woorden worden zulke lui niet verslagen,’ meende mevrouw Noordeloos, ‘er moet bovenal gehandeld, met kracht gehandeld worden.’

‘Handelen! wel zeker, nicht Josephine, ik ben een man van de daad en gij kunt er op aan, dat Van Stouten, oud-majoor van het Oost-Indische leger, voor geen klein geruchtje vervaard is. Hel en duivel! dat hebben de oproerige Balineezen tot hunne schade ondervonden, en die schijnheilige Ouden zullen van hetzelfde laken een broek krijgen. Gij hebt mijne artikelen gelezen, nicht, en zult met mij instemmen, dat ze als bommen in het vijandelijke kamp moeten vallen. Reeds heb ik naar alle richtingen mijne éclaireurs uitgezonden, en ik blijf er borg voor, dat ze menige stem als oorlogsbuit zullen aanbrengen. In de kroegen, bij de stembureaux, heb ik last gegeven voor de dorstige kiezers lustig op te tappen. De goede zaak *moet* zegevieren! Hel en duivel! verslagen zullen ze worden, die verwenschte

Ouden, totaal verslagen, in de pan gehakt, nicht, hel en duivel, dat zullen ze!'

'Gij weet wel, dat ik mij geheel en al op uwe voortvarendheid en toewijding verlaat,' hernam mevrouw Noordeloos; 'gij neemt dus de mannen voor uwe rekening, ik belast mij met de vrouwen, zoo heeft ieder zijn deel.'

'De vrouwen, bah! alsof ze reeds geëmancipeerd waren! Zoolang zij echter nog niet in het bezit van het stemrecht zijn, geloof ik niet aan den invloed der vrouwen bij de verkiezingen.'

Mevrouw Noordeloos lachte schalksch; zij wist beter en hield zich overtuigd, dat ze voor haar doen evenveel, zoo niet meer, invloed op de verkiezing zou uitoefenen dan de geweldige neef met al zijne bommen en éclaireurs. Zij kon dan ook de spottende opmerking niet we[...]rhouden:

'Men ziet wel, neef, dat ge weinig met vrouwen hebt omgegaan, - ten minste niet met europeesche vrouwen, anders zoudt ge zóó niet spreken, heer majoor.'

We zullen het gesprek niet verder volgen, maar even een bezoek brengen aan Max Hovenaar, den tijdelijken hoofdredacteur van de *Waarheidsvriend,* zooals majoor Van Stouten, door zijne nicht ter zijde gestaan en geïnspireerd, het van de *Astadsche Nieuwsbode* was.

De gladde pennelikker, zooals de majoor hem in zijne billijke verontwaardiging noemde, had insgelijks tal van papieren voor zich liggen; bovenop lag een omvangrijk pakket, aan het adres des uitgevers van het eerst door ons genoemde blad, benevens een postwissel aan hetzelfde adres; het pakket, 't welk de kopieën van tal van artikelen bevatte, bewees, dat de ijverige jonge man zijn tijd niet verbeuzelde; de postwissel, dat hij van de spaarpenningen zijner moeder een nuttig en practisch gebruik maakte.

Op het oogenblik dat wij bij den candidaatnotaris binnentreden, rustten echter pen en papier. Een man met een sluw en onbeschaamd voorkomen stond voor hem en scheen de bevelen van Max Hovenaar af te wachten, die hem op het hart drukte eene rondreis te maken in de verschillende gemeenten van het kiesdistrict, voorloopig den geest der stemgerechtigde bevolking te polsen en uit te vorschen, welke stappen door de tegenpartij reeds konden gedaan zijn. De jonge man gaf hem daartoe drie dagen tijd en het noodige reisgeld, hem ten slotte aanmanende, na volbrachten tocht een nauwkeurig verslag van zijne ontdekkingsreis te komen geven. De even bruikbare als voorkomende bode, van beroep agent van verschillende levensverzekering- en brandwaarborg-maatschappijen, en stemoplooper bij gelegenheid, knikte toestemmend, boog beleefd en verwijderde zich daarna met fieren tred, zich volkomen bewust van de onmisbaarheid van zijn gewichtigen persoon.

Zoodra de bode vertrokken was, scheen den candidaat-notaris nog iets te binnen te schieten, want haastig een blad papier grijpende, schreef hij de volgende advertentie:

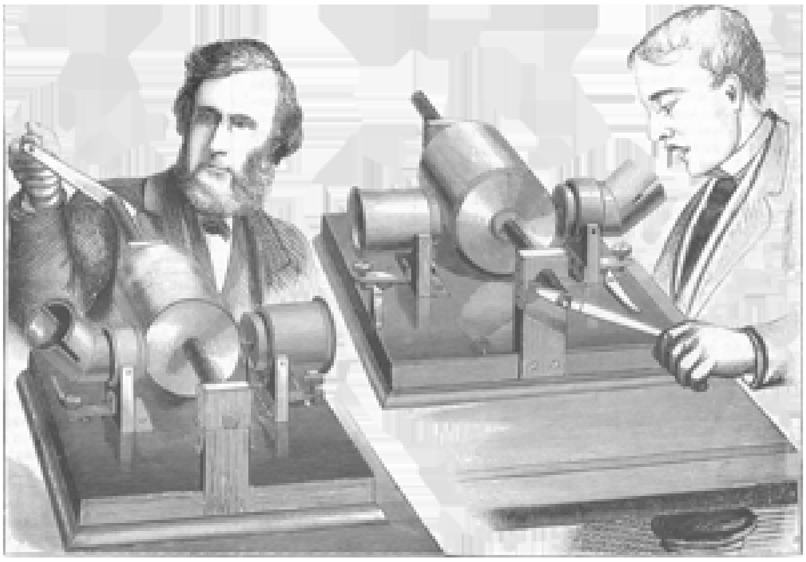
(De phonograaf spreekt.)
DE PHONOGRAAF.
(Men spreekt in de phonograaf.)

'Aan de Kiezers van het hoofdkiesdistrict Ikshuizen-Astad.

'De groote, de gewichtige dag is aanstaande, dat, gij geroepen zult worden uwen plicht als kiezers en burgers van het vrije Nederland te vervullen. Van dien dag hangt de toekomst van ons dierbaar gewest, het heil van stad en land af. Van zekere zijde zullen pogingen aangewend worden om uwe goede trouw te verschalken; men zal trachten u door schoonschijnende beloften en bedrieglijke droombeelden om den tuin te leiden; men zal u een candidaat willen opdringen, die onmogelijk uwe symphatie kan wegdragen. Weest dus op uwe hoede, kiezers! Wij willen niets trachten af te dingen op de bekwaamheden en de persoonlijke hoedanigheden van den candidaat der Nieuwen, maar wij vragen het iederen weldenkende, ieder die het *ware* geluk des volks beoogt, of juist die bekwaamheid niet hoogst verderfelijk moet geacht worden, waar ze dienstbaar gemaakt wordt om het land en de maatschappij in het verkeerde spoor te leiden. Een ongewapende vijand moge reeds niet te versmaden zijn, een gewapend tegenstander is dubbel te duchten. De candidaat der kiesvereeniging *Voorwaarts* moge vooruitgang in zijn vaandel schrijven, in zijn hart heeft hij het plan gevormd, het land in den afgrond te storten.

'Kiezers van de Oude partij en gij allen, die u vrienden des volks noemt niet alleen, maar het ook inderdaad zijt, gij, wie het heil en het geluk van het dierbaar vaderland ter harte gaat, komt allen trouw ter stembus op en stemt met ons als één man op den heer

> JAN VISSER, RENTENIER TE ASTAD. *'Een groot aantal weldenkende, kiezers.'*

'Zie zoo,' sprak de ijvervolle secretaris van *Securitas,* nadat hij het papier toegevouwen en in het nog geopend liggend pakket, voor den uitgever van de *Waarheidsvriend* bestemd, gesloten had, 'zie zoo, ook dit ga de wereld in; alle kiezers moeten iets voor hunne gading hebben; men heeft altijd lieden, die van schelden noch ophemelen willen weten: voor hun smaak diene deze *quasi*-waardeering van de bekwaamheden des tegenstanders. Het geeft een air van grootmoedigheid en zal

bij zooveel gal en bitterheid geen kwaad doen. Wij moeten het mes aan beide kanten laten snijden.'

Na, deze alleenspraak nam hij een ander blad papier en schreef aan juffrouw Hovenaar:

Lieve Moeder,
Ik schrijf u nogmaals om u mede te deelen, dat de zaken uitmuntend staan. Daar het verkiezingstijdperk thans geopend is, maak ik er u nogmaals opmerkzaam op vooral te zorgen, de ten uwent uitkomende nieuwsblaadjes niet onder de oogen van mijnheer Visser te brengen. Er komen van die dingen in voor, welke voor een ernstig en gemoedeljk man, als de eerzame rentenier is, minder aangenaam om te lezen zijn. Ge weet wel, moeder, wat men niet weet deert niet, en de voorzichtigheid is de moeder van de porseleinkas.
Hartelijk gegroet tot later.
Uw toegenegen zoon,
MAX HOVENAAR.
p.s.
Hoewel de strijd pas begint, is toch reeds een goed deel van de door u verstrekte som gevlogen. Er blijft nog veel te doen over en een paar bankjes zouden uitstekend te pas komen, om de kansen van onzen candidaat nog meer te doen stijgen.
M.H.

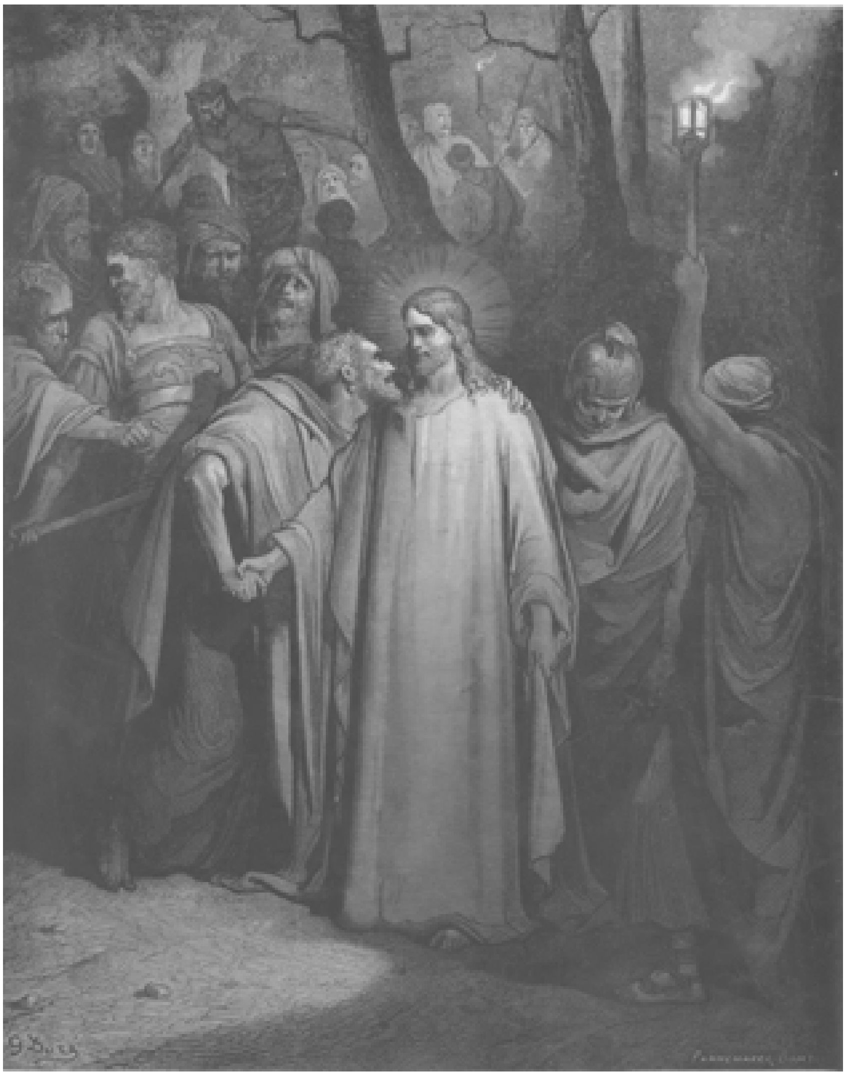

HET VERRAAD VAN JUDAS.

[Nummer 29]

Goede vrijdag.

Goede Vrijdag is de grootste, heiligste en indrukwekkendste dag van het jaar; het is een dag in de wereldgeschiedenis, zooals er na de schepping der wereld geen tweede is aangebroken; het is een dag, gehuld in geheimzinnig donker, doorkruist van bliksemstralen en bovenaardsche heerlijkheden; het is een dag van algemeene beroering, van ontzetting in de hemelen en verschrikking op de aarde; een dag, waarop wij op een eenzamen heuvel, niet ver van Jerusalem, een vorm zien oprijzen, een vorm, bekend in het Oosten, een zinnebeeld van oordeel en schande, het kruis, het teeken des smaads, dat van dit oogenblik af het zinnebeeld der menschheid en het teeken van verheffing zal worden.

Het lijden en de dood van den Godmensch zijn een mysterie, zoo groot, dat daarbij alle menschelijke wijsheid in het niet zinkt. Het mirakel der liefde is slechts op te lossen door de liefde zelve. God had de menschheid geschapen, niet uit noodzakelijkheid, maar uit een aandrang zijns harten. Het was een geheel vrije daad, ingegeven door de hoogste liefde, eene goddelijke-liefde, welke geen mensch kan begrijpen. In de menschheid had Hij zijn eigen beeld afgedrukt en Hij had hem toegerust met de hoogste en edelste gaven. Hij schonk hem vrijheid van wil; doch de mensch stak de hand uit naar de verboden vrucht, en het kwaad en de verdorvenheid zegepraalden; zijne schutsengelen keerden, het aangezicht gesluierd, ten hemel weêr, het goddelijk gebod was overtreden, en op nieuw was er eene daad van de hoogste liefde noodig, eene daad grooter dan de schepping, om de in Adam gevallen menschheid te herscheppen en vatbaar te maken voor den invloed der hoogere genade.

Zoo lief heeft God den mensch gehad, dat Hij zijnen eenigen Zoon niet gespaard heeft. De hoogste gerechtigheid is tevens de hoogste liefde. Het aardsche bestaan kent geene uitdrukking van liefde, welke met de goddelijke te vergelijken is. Iederen avond welft zich de sterrenhemel over de aarde, en elke ster is als een vurig oog, stralend van oneindige liefde, wakend over de menschheid beneden. Iederen dag gaat de zon op over onze aarde, maar de gloed, die van dat hemellichaam uitstraalt, is flauw bij den gloed van liefde, die het hart van den Hemelschen Vader vervult. Hij schiep dien sterrenhemel ter wille van den mensch, en Hij liet dien opgaan, om het verblijf van zijn lieveling te verlichten en te verwarmen; het maaksel zijner handen is dus niet te vergelijken met Hem, den goddelijken Maker zelven.

De seraphijnen en cherubijnen bedekken zich het gelaat met hunne vleugelen, omdat zij den gloed niet kunnen verdragen, die van de Godheid uitstroomt. Is het wonder dat de mensch, wiens geest zooveel te meer beperkt is, slechts aanbiddend kan gelooven, onmachtig is om te begrijpen? Het geringste van Gods werken is een geheim voor den mensch - ieder bestaan, het geringste leven, blijft een mysterie, waarvoor alle menschelijke wetenschap stilstaat; wie vermeet zich dan eene van de eigenschappen der Godheid te doorgronden! De goddelijke liefde zweeft de aardsche te hoog - zoowel in onze liefde als in ons verstand drukt God zijn beeld af - maar het was slechts opdat wij een begrip, een gevoel zouden hebben, om Hem te verstaan en te gevoelen - Hem begrijpen en doorgronden kunnen wij nooit, zelfs al worden

de schillen van het aardsche bestaan van onze oogen weggenomen en al kunnen wij Hem van aanschijn tot aanschijn aanschouwen.

De goddelijke gerechtigheid kon slechts door de goddelijke liefde verzoend worden - en het kruis van Golgotha is het zinnebeeld van deze verzoening. De zondige menschheid was hiertoe niet in staat, en daarom moest Gods Zoon van den hemel komen, om het kleed der menschheid aan te trekken en door zijne tweeërlei natuur, de goddelijke en de menschelijke, de wraak van de vertoornde Godheid te verteederen. Een onschuldige aanvaardde de straf van een schuldige - want de in Adam gevallen menschheid had uit zich zelve de macht niet om Gods gramschap af te wenden, te verzoenen, dit was slechts het werk der gerechtigheid en der genade.

Dit geheimzinnig, ondoorgrondelijk feit van de verzoening tusschen God en den mensch werd voor achttien eeuwen niet verre buiten Jerusalems poorten voltrokken. De grondslagen van Gods Kerk waren reeds in de driejarige prediking gelegd; de smadelijke en toch glorievolle dood moest het werk bekroonen. Woord voor woord had Kristus de voorspelling der profeten volbracht, elke syllabe trad in vervulling van wat eens door deze van God bezielde mannen omtrent de komst, het leven en den dood van den Messias was gesproken. ‘En het licht scheen in de duisternissen, en de duisternissen hebben het licht niet begrepen.’ De Joden konden hunnen Verlosser niet erkennen in den man, die met tollenaren aanzat, de schuldigen in bescherming nam, en aan het volk toeriep: ‘Wie zonder zonde is, werpe den eersten steen op haar,’ die de farizeën ontmaskerde en zich den toorn op den hals haalde van alles, wat vroom en heilig heette; zij konden den Messias niet zien in den man, die van zich zelven zeide: ‘De leeuwen hebben hunne holen en de vogelen hunne nesten, maar de Zoon des menschen heeft geen steen, waarop Hij zijn hoofd kan neêrleggen,’ en den prediker, die van dorp tot dorp, van vlek tot vlek ging, leerende en onderwijzende, en een Godsrijk voorspellend, waarvan de wereldsche gemoederen der Joden geen begrip hadden.

Toch zou spoedig Judea niet alleen, maar de geheele wereld van den Gekruiste vernemen. Dat leven van Jesus, zich besluitende binnen de enge grenzen van het joodsche land, zou zich spoedig uitzetten tot een omvang, die de vier hoeken der wereld zou omvatten. Het geheele werk was nog niet geheel en al volbracht; nog waren alle voorzeggingen der profeten niet vervuld; drie dagen zou de menschenzoon in de aarde slapen, om dan zegevierend op te staan en te verrijzen. Nog had Hij zijnen jongeren veel te zeggen; nog moest Hij hun menig voorschrift geven hoe zijne Kerk op te bouwen. Dan zou Hij terugkeeren tot des vaders huis, en den Paracleet, den Vertrooster zenden, die de laatste schillen van de oogen der zijnen moest wegnemen en hen doen ontvlammen tot het groote werk, waarvoor Hij hen bestemd had.

De plechtigheden, die gedurende deze laatste dagen van heilige overdenking in onze kerken gevierd worden, zijn allertreflendst; zij symboliseeren allen het groote geheim, dat voor achttien eeuwen voltrokken werd; het is een tijd van droefheid, van verzoening, van vermorzeling des harten. Het orgel zwijgt; een rouwfloers omhult alle ornamenten, beelden en kruisen - en het is slechts het klaaglied *Miserere,* dat tot tolk dient van de gevoelens van duizenden harten, en als een echo wegsterft in de gewelven. Deze dagen heeten daarom ook de Goede Week of de lijdensweek; het zijn dagen van afzondering, van boetedoening en van stile gebeden, ons door de Kerk voorgeschreven. Vandaag is het *miserere,* maar morgen zal het *alleluja* zijn, wanneer de overwinning volkomen is behaald, waarin de dood tot het volle leven zal zijn ontwaakt, en de triomf op hel en dood in de Verrijzenis des Heeren tot eene verlossing der menschheid zal zijn geworden.

Wij willen dit woord besluiten met de treffende schildering, die Mr. J.T.A. Leesberg in een zijner *herdersdichten* van den dood van den goddelijken Zaligmaker geeft.

De herder Laban spreekt:

Waarom, o goede God! mogt ik mijn grijze haren
In 't graf niet bergen, vóór ik deze gruw'len zag?
O, jongelingen! nooit verrees er snooder dag.
Ik trad den tempel uit, helaas! waar ik nog heden
Den hemel voor Hem smeekte in mijne morgenbeden,
En zag door 't woeste volk mijn Jesus voortgesleurd.
Een duist're nacht bedekt wat vroeger is gebeurd;
Maar zelf heb ik aanschouwd, hoe wreed zij de onschuld moordden,
Hoe Hem de Landvoogd, eerst doorstriemd met scherpe koorden,
Met eigen bloed bemorst, met doornen 't hoofd omkroond,
Aan 't volk in bittren spot als koning heeft vertoond.
Zelfs zóóveel wreedheid kon 't gepeupel niet bewegen,
God! ‘kruisig, kruisig hem’ zoo krijschten zij hem tegen.
Zij vlochten 's Hemels wraak op zich en hun geslacht,
En hielden schreeuwend aan, tot men het moordhout bragt.
Toen kon ik langer niet; mijn ligchaam stond te beven,
En wagg'lend heb ik mij naar dezen top begeven,
En zag het kruis reeds dáár.... Ach, ach! doorstoot hem niet,
Mijn goeden Jesus!...
Hier, bedrogen in het riet,
Waarmeê men Christus laaft, strekt de oude man zijne armen
Naar 't kruis, als smeekte hij het krijgsvolk om erbarmen;
Doch spoedig dekt zijn kleed de schreijende oogen weêr.
Nu sprak hij: ‘Christus sterft! komt, kind'ren! knielt ter neer!’

Naauw had hij 't woord geslaakt, of plots'ling neêrgezegen,
Was 't sidd'rend broederpaar naast hem ter aard gelegen;
De maan brak door een wolk op 't midden van den dag
En bloedig dreef ze voort; een schrikb're donderslag
Rolde af van Golgotha, bedreigende al wat leefde;
En woud en heuvel schudde, en berg en rotssteen beefde,
En heel de sidd'rende aard' betreurde Christus' dood.

De legende van den goeden moordenaar, medegedeeld door Javes.

Geen land ter wereld, dat zoozeer vervuld is met indrukwekkende herinneringen uit de gewijde en ongewijde geschiedenis, met zooveel treffende overleveringen en schoone legenden, als Palestina, het Heilige Land, waar ieder vlek, iedere puinhoop, elke steen schier herinnert aan de omwandeling, aan het leven en de lange lijdensgeschiedenis van den Heiland der wereld, waar iedere plek gronds spreekt van de groote Geheimenis van het menschgeworden Woord, van de tallooze wonderteekenen, door den goddelijken Zaligmaker gewrocht, wiens lijden en dood wij weldra opnieuw gedenken.

Zóó treffend spreekt daar alles van Kristus en zijne werken, van zijne menschheid, maar ook van zijne Godheid, dat wie het Heilige Land bezoekt - kristen, twijfelaar of ongeloovige - gesticht, gesterkt of bekeerd moet terugkeeren: bladzijde voor bladzijde toch ligt de Heilige Schrift daar opengeslagen en aan den indruk van dat levend woord ontsnapt niemand. Gelijk op de obelisken en pyramides in de vlakten

van Egypte de geschiedenis der oude koningen geschreven staat, zoo is op de muren der steden van Palestina en op hare ontzagwekkende bouwvallen de geschiedenis van den Koning der koningen, van den gezegenden Verlosser gegrift, zooals de bijbel ons die te lezen geeft.

Doch niet de bladzijden van de Heilige Schrift alleen stellen ons Palestina's vlakten en dalen voor, ook de legende spreekt er uit iederen puinhoop, - legenden, waarvan de oorsprong zich in den nacht der eeuwen verliest, maar die in den mond des volks blijven voortleven, het godsdienstig gestemd gemoed treffen door haar roerenden eenvoud of de grootsche gebeurtenissen, waarmede die verhalen als samengeweven zijn.

Niet ver van de kust, waar de blauwe wateren van de Middellandsche Zee Palestina's stranden besproeien en de eerbiedwaardige Libanon zich in de zacht bewogen golven weêrspiegelt, een paar uren oostelijk van de grijze

havenstad Jaffa of Joppe (schoonheid), welke zoo te recht haren naam draagt, nabij het thans vervallen Ramleh, ten tijde der kruistochten een der gewichtigste steden van Palestina, doch elf eeuwen vroeger nog meer bekend, toen zij den naam van Arimathea droeg - nabij Ramleh bevinden zich de ruïnen van een overoud kasteel, dat door de zwervende Arabieren der omstreken Latroun genoemd wordt. De puinhoopen van torens en muren liggen, met rotsbrokken vermengd, in het eenzame dal verspreid, en de bouwvallen der zalen en gangen dienen tot schuilplaats voor den armen herder met zijne kudde, wanneer het ratelende onweder zich verheft of de gloeiende stralen der middagzon den bodem verzengen. De slingerplant heeft hare talrijke armen om de afgeknotte zuilen geslagen en de wuivende palm overschaduwt de ter aarde geworpen wachttorens. Het mos heeft zich vastgehecht aan de reusachtige steenen der oude muren, en uit de gebroken bogen schiet de valk omhoog of drijft in het nachtelijke uur de krassende uil rond.

Wanneer de pelgrim zich echter neêrzet naast die eerwaardige bouwvallen, luisterend naar de schoone legende, welke de drogman met het eeuwenheugende kasteel in verband brengt, waant hij zich in het lang verleden verplaatst, en voor het oog zijns geestes stapelen de puinhoopen zich weêr tot een geheel op, ziet hij muren en bogen en torens verrijzen en zalen en gangen bevolkt, tot het verhaal van den gids den reiziger overvoert naar Jerusalem, naar de Heilige Stad, en hem klanken in het oor ruischen, die aan den smartvollen maar toch zaligen stond herinneren, toen de Zaligmaker der wereld op Golgotha den laatsten druppel van zijn bloed vergoot. Deelen wij ook onzen lezers de legende, aan het kasteel Latroun verbonden, in hare eenvoudige doch roerende schoonheid mede.

I.

Onder de regeering van Herodes, koning van Judea en zoon van Antipater, zoo ten onrechte de Groote bijgenaamd, diende het kasteel Latroun tot schuilplaats en tevens als punt van uitval eener gevreesde rooverbende. Gering in aantal mocht zij zijn, toch was zij de schrik van den ganschen omtrek. Een jeugdige, maar stoutmoedige aanvoerder, de gevreesde Dismas, stond aan haar hoofd, en hij wist zijnen lotgenooten de niets ontziende doodsverachting, den onstuimigen moed in te boezemen, die hem zelf bezielde, maar tevens dien dorst naar goud en bloed, welke eene voortdurende aandrijving werd om met alle gevaren den spot te drijven en even min zijn eigen leven te tellen, als dat van den reiziger, op wiens goud men vlamde, en die zich nooit ongestraft in de nabijheid van het rooversholwagen kon.

En gunstig mocht de ligging van het rooverkasteel heeten tot het vergaderen van den kostelijken buit. Moesten de reizigers en karavanen, die zich van Jerusalem naar de kust, naar Joppe (Jaffa) en Ascalon begaven, niet de vallei passeeren, welke door het kasteel bestreken werd? En boden de diepe rotskloven en enge bergpassen geene uitmuntende gelegenheid, om zich aan het oog der reizenden te onttrekken en zich op het gunstige oogenblik van uit de hinderlaag op de karavaan, met hare kostelijke vracht, te storten of, wanneer er gevaar dreigde, zich voor een overmachtigen vijand in veiligheid te stellen?

Dismas en de zijnen hadden bovendien paarden genoeg buit gemaakt, om, het zwaard ter zijde en de zware lans in de gespierde vuist, als dappere ruiters zich op

de vlakte te wagen, tot onder de muren der steden en der kasteelen hunne strooptochten uit te strekken en de karavanen, die noord- of zuidwaarts trokken, hare schatting - in koopwaren, goud of bloed - af te dwingen. Behoefden zij vrees aan den dag te leggen voor het gewapend geleide dier verachte handelaars? Stonden zij niet verre boven hen in zedelijken moed en was het wapenspel niet hun eenig handwerk? Daarenboven, Dismas stond aan hun hoofd, Dismas, die in dapperheid en doodsverachting voor geen romeinschen honderdman terug week en de soldaten van den schijnkoning Herodes kon verachten.

Wat zou de rooverbende overigens te vreezen hebben? De romeinsche bevelhebbers bekommerden zich weinig om een land, dat nog altijd door een eigen koning bestuurd werd, en Herodes zelf zag zijn gezag verlamd door de ieverzucht en de achterdocht der overheerschers. Ongestraft konden dus Dismas en de zijnen hunne roof- en strooptochten voortzetten en veilig hun buit in de onderaardsche gewelven van het kasteel Latroun opeen stapelen.

Maar beheerscht door den dorst naar schatten, achtte de rooverhoofdman het niet beneden zich, ook den eenzamen reiziger te bespieden en hem, den weerlooze, zijne laatste penningen te ontnemen; terwijl een gedeelte der bende op snuivende paarden, snel als de Arabier der woestijn, door de vlakte draafde, bespiedden de overigen in de nabijheid van het kasteel, aan den uitgang van den bergweg achter eene rotskloof verborgen, den alleen reizenden handelaar of koopman, die van het gevaar onbewust zich in de noodlottige nabuurschap waagde.

De avond was gevallen, duizenden sterren tintelden aan den diepen blauwen zuiderhemel; een zacht koeltje wiegde de groene bladerkroon van den ranken palm op en neêr en droeg de zoete geuren der leliën, hyacinthen en narcissen uit het dal naar den ruwen bergweg over, waar langs op dat oogenblik een klein reisgezelschap zich voortspoedde. Smal, eenzaam en hobbelig was het pad, slechts flauw door het tintelende sterrenlicht beschenen, - want de sombere berggevaarten ter rechter- en ter linkerzij wierpen er hunne breede schaduwen over heen. Wel mochten zeer gewichtige redenen de oorzaak van den nachtelijken tocht zijn, dat de reizigers zich op den eenzamen en gevaarlijken bergweg waagden, blootgesteld aan de aanvallen van wilde dieren en van de nog gevaarlijker aanslagen der roovers. Of waren zij zoo geheel vreemdeling in het land, dat ze nooit van den beruchten Dismas en zijne bende gehoord hadden?

Doch onvervaard vorderde het hoofd der kleine karavaan op het moeielijke pad. Waarvoor toch zou hij vreezen? Hij stond onder hooger bescherming, en daarenboven bezat hij niets, wat de begeerlijkheid der roovers zou kunnen opwekken. Geen goud of goed voerde hij mede, maar slechts eene jonge vrouw en een zwak kindje, gezeten op een ezel. Wie ware vermetel, wie onmenschelijk genoeg hem *die* schatten te ontrooven?

IJdele verwachting nochtans! De ruwe rooverhoofdman, die op het woeste bergslot zetelt, welks reusachtige hoektorens en gekanteelde muren zich als dreigende reuzen in het nevelig verschiet verheffen, is even dorstig naar bloed als naar goud, en het eerste koopt men slechts met het laatste af. En welken losprijs zal de arme reiziger den meedoogenloozen Dismas kunnen aanbieden?

Onbekend met het loerende gevaar, vervolgde de kleine schaar haar weg door het gebergte, tot plotseling de stilte van den nacht afgebroken werd door het gekletter van wapenen en een geroep, dat den reizenden een gebiedend halt beveelt.

Zie, op de plek, waar het smalle bergpad door een tweeden in het hart van het gebergte leidenden weg doorsneden wordt, schieten eensklaps talrijke gewapenden

te voorschijn, en de zorgelooze reizigers den doortocht versperrende, bevelen zij hun zich over te geven.

‘Staat!’ klinkt het woest uit den mond der roovers, ‘wie ons gebied betreedt, is onze gevangene: uw goud dus, zoo gij aan het leven en de vrijheid hecht!’

‘Wij zijn arme reizigers uit Bethlehem in het land van Judea, en trekken op naar Egypte,’ is het rustige antwoord van het hoofd der kleine karavaan, ‘goud voer ik niet mede en deze vrouw en dit kindje zijn de grootste schatten, die ik op aarde bezit. Vergunt ons dus den langen tocht te vervolgen.’

‘Vermetele!’ klinkt het weêr, ‘zonder goud gaat men niet zulk eene lange reis aan. Bedrieg ons dus niet langer en sta ons uw schat af.’

‘Wij zijn vluchtelingen,’ herne[...]t de reiziger even kalm, ‘en leven van hetgeen de Heer ons in zijne barmhartigheid toeschikt.’

‘Zoo gij geen goud bezit, moet uw bloed ons bevredigen,’ was het meedoogenlooze antwoord, en het sidderende drietal omringend, voeren zij het naar het rooverkasteel, waar Dismas, naar roof verlangend, zijne manschappen afwacht.

Knarsend draait de zware slotpoort op hare hengsels, want de wachter op den toren heeft het sein gegeven, dat de bende het kasteel nadert; tierend en woelend dringt deze binnen; tusschen kreten van teleurstelling en verkropte woede, mengt zich het wraakgeroep en de dorst naar bloed schiet uit het bliksemend oog. Maar Dismas, de hoofdman, moet over het lot der reizigers beschikken, hij is de onbeperkte gebieder over leven en dood.

Naar Dismas dus!

De gevreesde rooverhoofdman bevindt zich in de overwelfde middelzaal van zijn kasteel; zijn goed zwaard, dat hem nooit verlaat, zijn trouwe bondgenoot en helper in elken strijd, ligt op eene bank voor hem. Hoe jeugdig ook, in zijn oog tintelt onwankelbare vastberadenheid, ontembare moed, maar tevens onleschbare bloeddorst. Zijn oog doet aan den leeuw en den tieger tevens denken. Hij is alleen, want Wie niet op de muren en torens vereischt werd tot het betrekken der wacht, is op roof uitgezonden.

Maar de horen des wachters heeft het sein gegeven, dat een afdeeling der zijnen in aantocht is; hij wacht. Weldra dringen zijne medegezellen onder luid rumoer de zaal binnen en stellen hem den reiziger voor, gevolgd van eene vrouw met een kindje op den arm. Dat is het niet, wat Dismas verwacht en gehoopt had: een rijken buit begeerde hij, om zijn ijzeren koffers in de onderaardsche gewelven te vullen, en een oogslag overtuigt hem dat hier geen goud, geen schatten te behalen zijn. De teleurstelling zet hem aan tot woede, de woede gaat over tot bloeddorst. Zijn oog flikkert; hij heeft zijn zwaard gegrepen en met één sprong - de sprong van een tieger die op zijn prooi aanvalt - is hij de rampzalige reizigers genaderd. Maar de moeder slaat haar bezielden blik op den gevreesden rooverhoofdman, en het zwaard ontvalt zijne vuist. Het gebrul der woede verstomt en bijna teeder klinkt het van Dismas' lippen:

‘Wie gij zijn moogt, vrouw, geen leed zal u geschieden, - u noch de uwen. Van dit oogenblik af staat gij onder mijne bescherming. Onder mijn hoede zijt gij veilig: Dismas, de rooverhoofdman, brak nooit zijn woord.’

Een dof gemompel stijgt uit de schaar der roovers op: was Dismas dan hun hoofdman niet meer, onversaagd en onbewogen, onvatbaar voor vrees, maar even onvatbaar voor aandoeningen? Doch een gebiedend gebaar doet de woestelingen zwijgen en zelfs van vreeze ineen krimpen.

Het kleine reisgezelschap bracht dien nacht in het kasteel Latroun door, aldus de gastvrijheid genietend van den gevreesden roover, en toen de zon weder de toppen van Palestina's groene bergen verlichtte, trok het vrij en ongehinderd voort naar het verre Egypte.

II.

Wie toch was de vrouw, die door een enkelen blik het stalen gemoed verteederde van den geweldigen roover, die even onvatbaar was voor de tranen der onschuld als voor het wapen van den overmachtigen bestrijder? Zijn zwaard richtte zich met evenveel wellust op het lichaam van den weerloozen grijsaard, van het schuldelooze kind, als op de geharnaste borst van den romeinschen soldaat of den geschubden maliënkolder van Herodes' dienstknechten. Welke geheimzinnige macht had den geweldenaar zoo eensklaps ontwapend, deed het zwaard uit de hand vallen van den roover, die nooit genade verleende of vroeg?

De Zaligmaker der wereld was geboren; de herders van Bethlehem hadden uit den mond der engelen de blijde boodschap vernomen en in het Oosten was eene ster opgegaan, om de drie Wijzen de geboorte van den Koning der Joden te verkondigen. En het drietal naar

Jerusalem op reis getogen zijnde, had gevraagd: 'Waar is de Koning der Joden geboren, want wij hebben zijne ster in het Oosten gezien en zijn gekomen om hem te aanbidden.' En Herodes, de opperpriesters en schriftgeleerden geraadpleegd hebbende, had de Wijzen heimelijk doen roepen en hen naar Bethlehem zendende, zeide hij hun:

'Reist henen en onderzoekt naarstig naar het Kindeke, en als gij het zult gevonden hebben, boodschapt het mij, opdat ik ook kome en het aanbidde.'

Maar de wreede, achterdochtige koning, die voor zijne kroon vreesde, had in zijn hart het besluit genomen het goddelijk Kind te dooden, en hij verzocht daarom de Wijzen van het Oosten hem omtrent den uitslag hunner zending in te lichten. Zij werden echter door eene goddelijke openbaring vermaand niet tot Herodes weêr te keeren, en toen zij bij hunne terugreis een anderen weg namen, was de koning in woede ontstoken en kwam het wreedaardige besluit tot rijpheid, om alle kinderen van twee jaren en daaronder, die zich binnen de landpalen van Bethlehem bevonden, om het leven te brengen. De snoode aanslag zou voor den koning echter geene vruchten dragen, en slechts zijn naam door alle eeuwen heen als den kindermoordenaar schandvlekken, want een engel was den Heiligen Jozef verschenen en had hem gezegd:

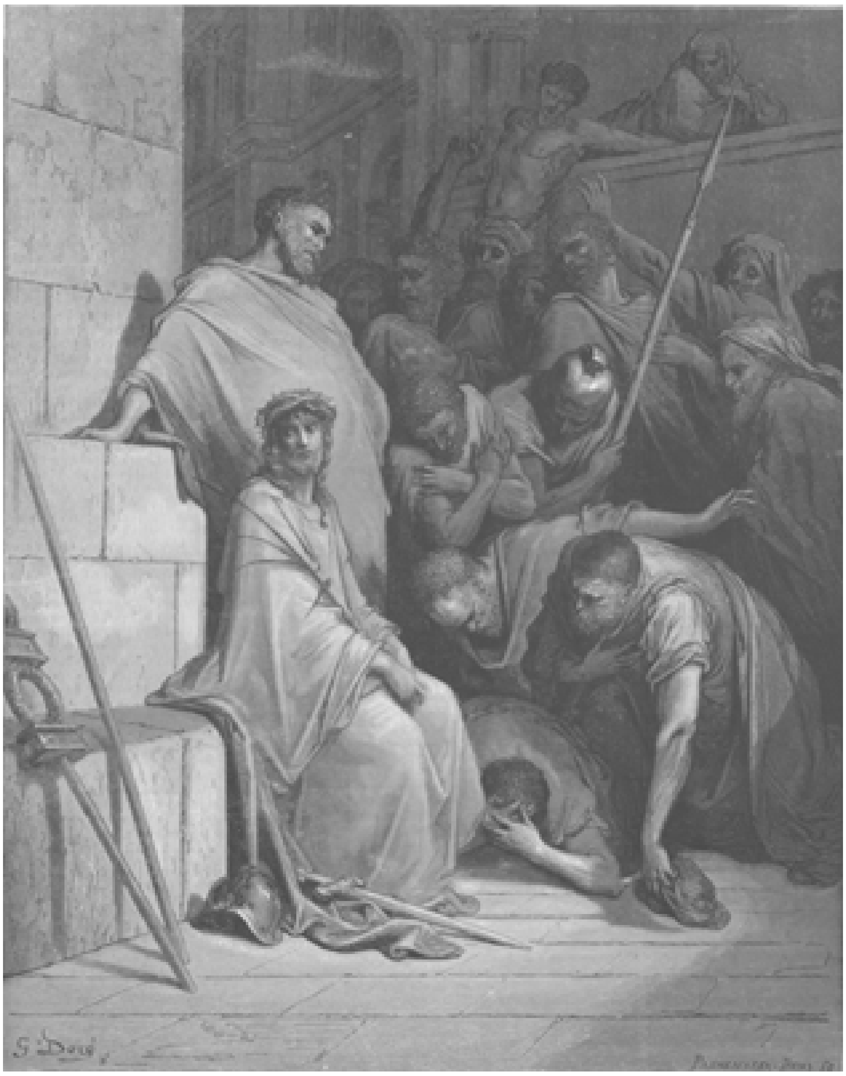

JESUS MET DOORNEN GEKROOND.

‘Sta op en neem tot u het Kindeke en zijne moeder en vlucht naar Egypte, en verblijf al-

daar tot ik het u zeggen zal, want Herodes zal het Kindeke zoeken om het te dooden.'

Gehoorzaam aan de hemelsche stem was Jesus' bezorgde voedstervader opgestaan, en nog in dien eigen nacht nam hij den langen, bangen tocht naar het verre land aan. Vertrouwende op de bescherming des Hemels, en meer vreezende voor Herodes' achterdochtige wreedheid dan voor het geweld der roovers, had Jozef zich met Maria, zijne bruid, en het goddelijk Kindje in de ruwe wegen van het gebergte gewaagd, tot hij door Dismas' rooverbende aangehouden en naar het kasteel Latroun gevoerd werd.

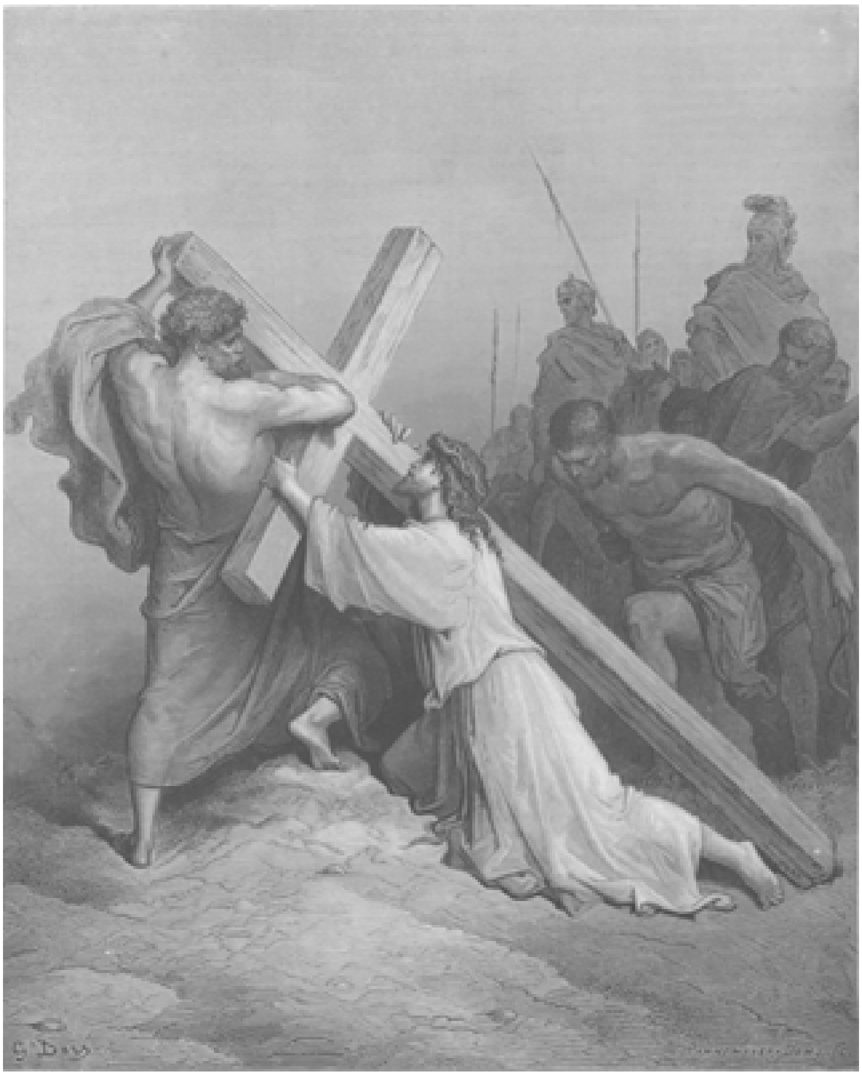

JESUS BEZWIJKENDE ONDER HET KRUIS.

Was het wonder, dat de geduchte rooverhoofdman plotseling zijn stalen gemoed voelde verteederen, dat het pantser, 't welk het gevoel van menschelijkheid in zijn hart omsloot, eensklaps verbroken werd, toen zijn oog den liefdevollen, doordringenden blik ontmoette der vrouwe, die de moeder was en de behoedster van den Zaligmaker der wereld? Mocht het wonder heeten, dat een zielvolle blik van Maria het zwaard uit de hand deed vallen van den geweldenaar, - ook waar tranen of bedreigingen hem nimmer vermochten te ontwapenen? Was het wonder eindelijk, dat hij, voor die geheimzinnige macht bukkende, zijn boezem voor een nooit gekend gevoel van menschelijkheid en mededoogen voelde ontsluiten en gastvrijheid en bescherming toezegde aan de arme vluchtelingen?

III.

Drie en dertig jaren zijn verdwenen. Gansch Jerusalem is in beroering; de straten zijn opgepropt met eene woelende menigte en onheilspellende kreten vervullen de lucht. Het verblinde Joodsche volk eischt, op aansporing der priesters, het bloed des Rechtvaardigen, den dood van den Godmensch.

En toch, weinige dagen vroeger was de Heiland door hetzelfde volk in triomf binnen de poorten der stad gehaald, en de juichende menigte was hem buiten de muren en op den weg naar den Olijfberg te gemoet getrokken, en in haar geestdrift voor den grooten leeraar en wonderdoener, die nog onlangs Lazarus van den dood opwekte, had zij kostbare tapijten op den grond uitgespreid en met palmtakken wuivende, klonk het juichend langs de velden en door de straten van Jerusalem:

‘Hosanna den zoon van David! gezegend die daar komt in den naam des Heeren, hij de koning van Israël!’

De boomen langs den weg en de huizen der straten wemelden van volk en het regende bloemen en palmtakken op het pad, 't welk Jesus en zijne leerlingen betraden, en altijd hooger steeg de juichtoon der menigte: ‘Hosanna den zone Davids! Hosanna in den hooge!’

Maar die dag van zegepraal was voorbij; de farizeën en schriftgeleerden, door dien schoonen triomftocht nog meer verbitterd, spanden samen en hielden raad met elkander, en besloten Jesus ter dood te doen brengen. Judas, de verrader, vatte het rampzalige plan op zijn Meester aan diens vijanden over te leveren en ontving van de priesters den schandelijken bloedprijs: dertig zilverlingen.

De aanbiddelijke Zaligmaker had in den hof van Getsemané geleden en gestreden. Hij was door den rampzaligen apostel overgeleverd aan de wapenknechten des opperpriesters, Hij was bespot, bespogen en geslagen; gesleurd naar Annas en Caïphas, en eindelijk naar Pilatus, den stadhouder der Romeinen, gevoerd. En de kleinmoedige stadhouder, die geen schuld in Hem vond, leverde Hem aan de bespotting der Joden over, en na Hem te hebben doen geeselen, wilde hij Hem loslaten. Maar in dezelfde straten en uit den mond van hetzelfde volk, dat den Zaligmaker nog voor weinige dagen het zoet *Hosanna* toegezongen had, weergalmde thans de vreesselijke moordkreet: ‘Kruisig Hem! Kruisig Hem!’ En toen Pilatus, om het volk tot bedaren te brengen, de schare toeriep: ‘lk ben onschuldig aan het bloed van dezen Rechtvaardige; gij moogt dus toezien wat gij doet!’ klonk het als uit één mond: ‘Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen!’

De Zaligmaker der wereld werd veroordeeld, veroordeeld tot den dood des kruises, zooals de opperpriesters begeerd, de Joden geëischt hadden. Gebukt onder het zware en schandige kruishout, legde Jesus den langen en bloedigen weg naar den Kalvarieberg af: de triomftocht van voor weinige dagen was een weg des lijdens en des doods geworden. Het *Hosanna* werd eene vervloeking, en voor wuivende palmtakken daalden nu vuistslagen en lansstooten op het doorwonde lichaam van den Godmensch neder.

Golgotha is bereikt en de zware hamers drijven de scherpe nagels door het teere vleesch van Jesus' gezegende handen en voeten. Het kruis wordt omhoog geheven en een God hangt tusschen hemel en aarde, - tusschen twee moordenaars, gekruist als Hij.

En het volk ziet het aan en beschimpt den Zaligmaker, zeggende:

‘Anderen heeft Hij verlost; dat Hij thans zich zelven verlosse, zoo Hij de Kristus is, de uitverkorene Gods!’

Ook de soldaten bespotten Hem, en Hem met edik lavende, roepen zij:

‘Indien Gij de koning der Joden zijt, verlos u zelven.’

Zelfs de moordenaar, die aan Jesus' linkerzijde hangt, spot met den volkshoop mede, roepende:

‘Indien gij de Kristus zijt, verlos u zelven en ons.’

Zoo vindt de Zaligmaker, nog op het smartvolle kruis, bij den pijnlijken doodstrijd, slechts bespotting en hoon.

Maar de moordenaar, aan Jesus' rechterzijde hangende, slaat een blik op den gemartelde, die aldus ten doel staat aan de lasterende kreten van Joden en soldaten, en eene verre herinnering vaart zijn geest voorbij. Neen, geen onbekende is hem die Man der smarten, de Jesus van Nazareth. Als kindeke heeft hij Hem gezien, Hem beschermd en huisvesting verleend, Hem en Maria zijne Moeder.

De gekruisigde moordenaar is Dismas, de eenmaal geduchte rooverhoofdman van het kasteel Latroun.

En besproeid met het bloed des Zaligmakers, wordt een hooger licht in zijn boezem ontstoken en herkent hij in den Gekruisigde, dien hij eenmaal als kind onder zijne hoede nam, den God van hemel en aarde. Een zoete hoop daalt in zijn boezem en de herinnering aan de dienst, eenmaal het goddelijk kindeke bewezen, geeft hem moed tot de bede:

‘Heer, gedenk mijner, als Gij in uw rijk zult gekomen zijn.’

En Jesus, in zijne smarten een blik vol goedheid en ontferming op Dismas, den roover en moordenaar slaande, spreekt de zalvende en heilvolle woorden:

‘Nog heden zult gij met mij zijn in het Paradijs.’

Jerusalem in de lijdensdagen.

Gedurende de dagen, waarin op plechtige wijze de gedachtenis van 's Heeren lijden wordt gevierd, is de geheele Kristenheid in den geest te Jerusalem, de martelplaats van den Godmensch. Men volgt het Lam, dat voor onze zonden geslachtofferd werd, van Getsemané naar Golgotha, langs den smartvollen weg, gedrenkt door zijn goddelijk bloed; men overweegt met een vermorzeld gemoed de verschillende tijdperken van een lijden, als de wereld nooit gezien heeft; men smeekt vergiffenis af voor zich zelven en voor allen, die in zonden leven.

Treffend is de schildering, die Anna Catharina Emmerich g[...]t van hetgeen te Jerusalem omging, toen Kristus door zijne vijanden van den eenen rechter naar den anderen gesleurd werd, en ofschoon wij aan de beschouwingen van deze godvruchtige kloosterlinge geen grooter waarde hechten dan daaraan mag worden gegeven, meenen wij toch door de mededeeling dezer schets onze lezers te zullen stichten, daarin het voorbeeld volgende van graaf Leopold von Stolberg en den beroemden bisschop van Regensburg, Michaël Sailer, die Anna Catharina Emmerich in haar leven gekend en gewaardeerd hebben.

In het groote en volkrijke Jerusalem heerschte de stilte van den nacht, toen de gevangenneming van Jesus al zijne vijanden en vrienden deed ontwaken. Boden der hoogepriesters doorkruisen de eenzame straten, om de vijanden van Jesus ter

vergadering te roepen. Overal wordt aan de deuren geklopt om de slapenden te wekken, en deze spoeden zich, in de schemering der maan of bij het licht hunner toortsen, naar Sion, vanwaar het geschreeuw van het gespuis en der soldaten, die Jesus gevangengenomen hebben, tot alle punten der stad doordrong.

Nieuwsgierigen en dienaars loopen heen en weêr, om te zien of te vernemen wat er plaats heeft en het nieuws over te brengen aan degenen, die thuis gebleven zijn. Vele burgers sluiten hunne deuren met grendels of slagboomen, daar zij een oploop vreezen. In vele straten schuilen de bewoners bijeen, om aan de voorbijgangers te vragen wat er gaande is.

Er ontspinnen zich duizenden gesprekken, waarin de haat en eene boosaardige vreugde doorstralen, zooals nog in onze dagen in dergelijke omstandigheden plaats heeft.

De een zegt:

'Nu kunnen Lazarus en zijne zusters zien, aan wien zij zich hebben overgegeven!'

Een ander voegt er bij:

'Nu zullen Joanna, de vrouw van Chusa, Susanna en Salome hare onvoorzichtigheid inzien, maar te laat! - Saraphia, de vrouw van Sirach, moet nu haar man wel gelijk geven, die haar zoo dikwijls hare genegenheid voor den Galileër verweet! - De aanhangers van dien woelgeest, van dien dweper, schenen medelijdend neêr te zien op andersdenkenden, doch meer dan een hunner zal nu niet weten, waar zich te verbergen! - Nu strooit niemand kleêren en palmtakken op den weg, waarover hij rijdt! - Die schijnheiligen, die altijd beter willen zijn dan anderen, zullen hun verdiend loon krijgen, want allen zijn medeplichtigen van den Galileër! - Die zaak heeft dieper wortelen geschoten dan men wel geloofde! - Ik zou wel eens willen weten hoe Nicodemus en Jozef van Arimathea zich daaruit zullen redden, want reeds lang vertrouwt men hen niet meer! Zij houden ruggespraak met Lazarus! Zij zijn slim, doch alles zal zich nu ophelderen!'

Aldus spreken velen, die enkele familiën, welke Jesus zijn toegedaan, haatten, doch vooral geeft zich de woede lucht tegen de heilige vrouwen, die Jesus openlijk hadden durven verdedigen.

In andere straten wordt gefluisterd en treurt men. Verschrikt zoekt men een vriend op, om te saam in het geheim aan hunne sma[...]t lucht te geven, want weinigen durven luide bekennen, dat zij volgelingen zijn van Jesus.

De geheele stad is echter nog niet ontwaakt.

Alleen daar, waar de boden van den hoogepriester de leden van den Raad gaan wekken, waar de Farizeërs hunne valsche getuigen gaan opsporen, en in de straten, die op den weg, welke naar Sion leidt, uitloopen, heerscht de bedrijvigheid, waarvan wij spreken.

Het is alsof op verschillende punten van Jerusalem vonken van haat en woede uitbersten, die op de straten andere vonken ontmoeten, zich er meê vereenigen en steeds aangroeiende en grooter wordende naar Sion snellen, om voor de vierschaar van Caïphas als een vuurstroom te voorschijn te komen!

De romeinsche soldaten nemen eene strikte onzijdigheid in acht. Zij zien echter wat er gebeurt, want zij houden de wacht, zooals zij altijd doen tijdens de Paaschfeesten, uithoofde van den grooten toeloop van vreemdelingen.

De Joden, die de straten doorkruisen, vermijden echter hunne wachthuizen, want de Farizeërs antwoorden niet gaarne op den aanroep hunner schildwachten. De hoogepriesters hebben ongetwijfeld Pilatus kennis gegeven van hunne plannen, doch tusschen hen bestaat een wederkeerig mistrouwen.

Pilatus slaapt niet; hij ontvangt berichten en geeft zijne bevelen. Zijne vrouw heeft zich ter ruste begeven, zij slaapt echter onrustig: zij zucht en weent alsof zij in den droom smartelijke dingen ziet. Zij slaapt, doch ziet meer dan haar man.

Onder de bedienaars des tempels en de daglooners, die den tempelheuvel bewonen, heerscht diepe smart en verslagenheid. Door een plotselingen schrik zijn zij ontwaakt en zien daar hun weldoener, hun trooster, hem, die hen genezing bracht hunner kwalen, voorbij sleuren en onmenschelijk mishandelen.

Een nieuw tooneel treft hen nog pijnlijker. Daar zien zij de bedrukte moeder van Jesus en hare vriendinnen van het eene vriendenhuis naar het andere gaan.

Waarom dwalen die heilige vrouwen op zulk een uur door de straten?

Nu zijn zij, bij het naderen eener ruwe en schaamtelooze bende, verplicht, zich te verbergen, doch zij kunnen zich niet aan hare beschimpingen onttrekken; bij het hooren der gesprekken, waarin eene wreede blijdschap doorstraalt, wordt haar hart diep gewond; zeldzaam hooren zij een woord van medelijden met Jesus.

Eindelijk bereiken zij hare schuilplaats, waar zij elkander weenende in de armen zinken, doch terstond beuren zij elkander met troostende woorden op, en vallen eindelijk, na het hoofd met den langen sluier bedekt te hebben, op de knieën neer.

Indien er aan de deur geklopt wordt, beven zij en luisteren. Men klopt zacht. Een vijand

klopt zoo niet! Zij openen, het is een vriend of een dienaar van een vriend van haar meester.

Zij omringen en ondervragen hem, doch zijne antwoorden rijten hare hartewonden nog verder open. Zij kunnen niet binnen blijven, op nieuw wagen zij zich op straat, doch keeren weldra terug, schier bezwijkende onder de smart.

De meeste apostelen en leerlingen dwalen rondom de stad en verbergen zich in de spelonk van den Olijfberg. Zij sidderen als zij elkaar ontmoeten en vragen fluisterend naar nieuwe berichten, doch bij het minste gerucht zwijgen zij angstig stil. Zij dolen rondom de stad en naderen haar in stilte.

Eenigen sluipen heimelijk in de tenten hunner landgenooten, die naar Jerusalem waren gekomen om het Paaschfeest te vieren, ondervragen hen en zenden bespieders naar de stad. Verscheidene beklimmen den Olijfberg. Van daar zien zij met schrik op de toortsen, welke Sion verlichten, luisteren met angst naar het gedruisch in de verte, wagen duizenden gissingen en keeren daarna weêr naar het dal terug, in de hoop er zekere berichten te zullen hooren.

Rondom de gerechtszaal van caïphas neemt het gedruisch meer en meer toe. De nacht is hier een heldere dag geworden door het licht der fakkels en der lantarens aan stokken gebonden. De offerdieren der vreemdelingen, die rondom Jerusalem in tenten gelegerd zijn, laten allen hunne stemmen hooren.

Er is iets roerends in het geblaat der tallooze lammeren, die den volgenden dag in den tempel moeten geslachtofferd worden.

Slechts één wordt er opgeofferd, omdat hij het gewild heeft, doch hij opent den mond niet, als het lam, dat men ter slachtbank leidt, als het lam, dat zwijgt voor den scheerder: dit lam is het Lam Gods, rein en vlekkeloos: het is Jesus Kristus.

De lucht is drukkend en wonderbare teekenen doen zich voor: dreigend komt de maan op, door vreemde vlekken beneveld; het schijnt dat zij veranderd is, en dat zij vreest tot hare volheid te komen, want het is op dat oogenblik dat Jesus sterven zal.

In het zuiden der stad, in de steile vallei van Hinnom (Gehenna), loopt Judas Iscariot rond; door zijn kwaad geweten gepijnigd, zoekt hij onheilspellende en ongenaakbare plaatsen op; hij is alleen, hij vlucht voor zijn schaduw, Satan wordt verbitterd tegen den verrader.

Duizenden duivelen verspreiden zich over de stad, ontstellen de gemoederen en sporen die tot zonde aan. De hel is losgelaten en drijft overal aan tot de misdaad. De last van het Lam vermeerdert, de steeds aangroeiende woede van Satan verdubbelt. Het Lam neemt dezen last op zich, maar Satan wil de zonde, en daar deze Rechtvaardige niet zondigt, daar al de bekoringen niets op hem vermogen, wil Satan ten minste dat zijne vijanden in de zonden vergaan.

Al de engelen verkeeren tusschen droefheid en vreugd; zij zouden voor den troon van God willen neêrknielen en Jesus gaan verlossen, doch zij kunnen slechts het wonder der goddelijke rechtvaardigheid en barmhartigheid aanbidden, dat van alle eeuwigheid in den hemel is en in den tijd in vervulling gaat; want ook de engelen gelooven in God den Vader, den Schepper van hemel en aarde, en in Jesus Kristus, zijn eenigen Zoon, onzen Heer, die ontvangen is van den H. Geest, geboren uit de Maagd Maria, die dezen nacht, onder Pontius Pilatus begint te lijden, die morgen zal gekruisigd, gedood en begraven worden; die zal nederdalen ter helle en den derden dag verrijzen van den dood; die zal opklimmen ten hemel, waar Hij gezeten is aan de rechterhand van God den Vader, almachtig, vanwaar Hij zal komen oordeelen de

levenden en de dooden; want ook zij gelooven in den H. Geest, eene heilige, katholieke Kerk, de gemeenschap der heiligen, de vergiffenis der zonden, de verrijzenis van het vleesch en het eeuwige leven.

De Olijfberg.

De Olijfberg! Welke herinneringen doet die naam in het hart van den Kristen oprijzen!

Daar begon Kristus, de mensengewordenen zoon van den levenden God, zijn lijden, daar steeg Hij, na zijne verrijzenis, glorievol ten hemel!

Verlaten wij het heilige Jerusalem, om op te klimmen naar dien geheiligden berg. Wij betreden het dal van Josaphat, dat de stad van hem scheidt.

Reeds in de verte ontwaren wij op zijne helling de bekende acht reusachtige olijfboomen, van welke de overlevering zegt, dat zij den Zaligmaker beschaduwden, toen zijn uur gekomen was.

Een beroemd fransch schrijver zegt: ‘Die olijfboomen zijn van hunne soort de grootste, welke ik ooit gezien heb; de overlevering doet hun ouderdom opklimmen tot den gedenkwaardigen dag van de doodsangsten van den Godmensch, die hen uitkoos om er zijn vreezen te verbergen. Hun uiterlijk bevestigt volkomen de eerbiedwaardige overlevering; hun reusachtige wortels hebben de aarde en de steenen, welke hen bedekten, verscheidene voeten boven den grond opgelicht en bieden den pelgrim een door de natuur gevormden zetel aan, waarop hij kan neêrknielen of neêrzitten, om den vrijen loop te laten aan de heilige gedachten, die van hunne stille kruinen op hem neêrdalen. Een door den ouderdom aangetaste stam verheft zich als een breede zuil boven die knoestige wortels, en als gebukt onder den last der eeuwen, helt hij naar rechts of links over, waardoor men met de hand zijne breede takken kan aanraken, die honderdmaal door de bijl zijn afgekapt, om telkens verjongd te worden. Op die oude, zware takken schieten jonger takken omhoog, welke eveneens weêr scheuten dragen van een of twee jaar oud, waaraan tusschen de bladeren kleine blauwe olijven hangen, die als hemelsche reliquieën voor de voeten van den Kristen reiziger neêrvallen.’

‘Indien dit dezelfde stammen niet zijn,’ voegt er dezelfde schrijver bij, ‘dan zijn het toch de scheuten van die geheiligde boomen. Niets echter bewijst, dat het niet dezelfde boomen zijn. Ik heb alle streken der aarde bezocht, waar de olijfboom groeit; die boom ziet eeuwen voorbijsnellen en nergens heb ik zwaardere gezien, ofschoon zij in een droogen, steenachtigen bodem geplant zijn. Ik heb op den top van den Libanon zelfs ceders gezien, welke de arabische overleveringen terugbrengen tot de jaren van Salomon. Er is niets onmogelijks in; de natuur geeft aan sommige gewassen een langeren duur dan aan de koninkrijken.’

Wij naderen de grot van Getsemané, waar Kristus meer dan eens kwam bidden, en waar Hij ten laatste den bitteren kelk aannam, welken Hij weldra tot den bodem zou ledigen. Alle pelgrims van alle tijden zijn in die grot, welke geheiligd is door de tranen, de gebeden en het zweet van een [...]od, hunne gebeden komen storten.

De grot is in de rots uitgekapt en heeft eene opening nabij het *Graf der Maagd.* In de rots zijn vele altaren gemaakt. Het is een van de armste heiligdommen der wereld, doch nergens gelooft men vuriger en dieper dan daar. Eenige schreden verder is de plaats, waar Judas zijn meester door een kus verraadde.

Een weinig hooger geleidt een ruw voetpad naar de plaats waar Jesus stond, toen Hij de schuldige stad beweende en hare nabijzijnde verwoesting aankondigde. De Zaligmaker kon geen beter punt kiezen om de stad in geheel hare pracht te zien.

Chateaubriand beschrijft dien indruk in zijne *Voyage d' Orient,* welken wij hier overnemen:

'Bij elke schrede,' zegt hij, 'die men hooger komt, ziet men een gebouw, eene wijk meer van Jerusalem. Men zou er alle huizen een voor een kunnen tellen. De geheele stad ontvouwt zich daar voor het oog, zonder dat een dak of een steen aan het oog ontsnapt, en even als het plan van eene stad *en relief,* dat een kunstenaar op eene kaart teekent. Men ziet echter niet de stad zooals zij wezenlijk is, een vormloozen en wilden hoop puinen en asch, waarop eenige Arabische hutten en eenige tenten van Bedoeïenen zijn opgeslagen; niet zooals Athene, een chaos van stof en omgevallen muren, waar de reiziger te vergeefs de schaduw der gebouwen, het spoor der straten, den vorm eener stad zoekt, doch eene stad schitterende van licht en kleuren.'

'Te midden van dien oceaan van huizen,' vervolgt hij, 'en van die wolk van kleine koepels, welke hen dekken, ziet men een zwarten koepel, grooter dan de anderen, waarboven zich nog een andere witte koepel verheft: het zijn het Heilig Graf en de Calvarieberg; zij worden als begraven in den onmetelijken doolhof van koepels, gebouwen en straten, welke hen omringen. Ziedaar de stad vanaf den Olijfberg gezien. Zij heeft geen horizon achter zich, noch van het westen, noch van het noorden. De lijnen harer muren en torens, de spitsen harer talrijke minarets teekenen zich op het blauw van een oosterschen hemel af, en de stad schijnt nog te schitteren met de oude pracht harer profetieën, of slechts op een enkel woord te wachten, om schitterend op te staan uit hare zeventien opvolgende verwoestingen en te worden het *nieuwe Jerusalem, dat opstaat uit de woestijn, blinkende van licht.*

'Dit is het schitterendste visioen dat het oog kan hebben van eene stad, die niet meer is; want zij schijnt nog te zijn eene stad vol jeugd en leven: en echter, indien men haar nauwlettend beschouwt, gevoelt men dat het niet meer is dan een schoon visioen van de stad van David en Salomon. Van hare pleinen en straten stijgt geen gedruisch op; er zijn geen wegen meer, die van het oosten en westen, van het noorden en zuiden naar hare poorten loopen; er zijn slechts enkele tusschen de rotsen slingerende voetpaden, waarop men zeer weinige halfnaakte Arabieren ontmoet, gezeten op hunne ezels.......'

Stijgen wij hooger. Daar liggen de graven der profeten, en daarboven wijst men de plaats aan, waar, volgens eene vrome overlevering, de apostelen het symbolum des geloofs samenstelden, alvorens uit te trekken om de wereld geestelijkerwijze te veroveren. 'Terwijl de geheele wereld openlijk duizenden schandelijke godheden aanbad,' zegt Chateaubriand, 'stelden twaalf visschers, verborgen in de ingewanden der aarde, de geloofsbelijdenis van het menschelijk geslacht op, en erkenden de eenheid van God, Schepper van die sterren, bij welker licht men zijn bestaan nog niet durfde verkondigen. Indien een Romein van het hof van Augustus langs deze spelonk ware gegaan en de twaalf Joden gezien had, bezig aan dat verheven werk, hoe zou hij zijne verachting te kennen gegeven hebben voor die bijgeloovige schaar! En toch zij gingen de tempels van dien Romein omverwerpen, de godsdienst zijner vaderen vernietigen, de wetten, de staatkunde, de moraal, de rede en zelfs de gedachten der menschen veranderen.'

Na zijne goddelijke zending volbracht te hebben, beklom Kristus, vergezeld van zijne apostelen en velen zijner leerlingen, voor het laatst den Olijfberg.

De dag der zegepraal was eindelijk gekomen; de Kerk was gesticht. De kristeljjke godsdienst begon den loop van hare wonderbare bestemming. De Zaligmaker had zijne opperste bevelen gegeven, welke de H. Geest weldra zou bevestigen; Hij strekte de armen en handen uit, als om nog rijker zegeningen uit te spreiden over zijne

volgelingen; eensklaps verhief Hij zich in de lucht door zijne eigene macht en ging bezit nemen van zijn troon aan de rechterhand zijns Vaders. Toen Jesus de aarde verliet, liet Hij een indruksel zijner voeten op den grond achter.

De HH. Hieronymus, Augustinus, Paulinus van Nola en vele andere kerkvaders hebben dit geloof gedeeld. Zelfs eene koude kritiek heeft de echtheid van dit indruksel bevestigd. Doch, wat doet er zulks ook toe? Zeker is het, dat de Zaligmaker daar voor het laatst de voeten heeft neêrgezet.

Keizerin Helena liet op die plaats eene kerk bouwen, die den naam van basiliek der Hemelvaart ontving. Het gewelf der kerk had eene opening op de plaats, waar Jesus triomfantelijk in de lucht steeg. Godvruchtige schrijvers verzekeren, dat dit gewelf nooit dichtgemaakt is kunnen worden in weerwil der pogingen, welke men daartoe in het werk gesteld heeft.

In de VIIe eeuw werd die kerk door den heiligen patriarch Modestus herbouwd. Ten

tijde van de kristenregeering der kruistochten, behoorde de kerk der Hemelvaart aan de reguliere kanunniken der orde van den heiligen Augustinus. De val van deze regeering was het sein tot de verwoesting van dit monument, zoowel als van zooveel andere, die niet minder eerbiedwaardig waren. Het huisje, dat de voetstappen van den Zaligmaker bedekt, is echter bewaard gebleven en jaarlijks vieren de kristenen van Jerusalem, op het feest der Hemelvaart, daar de H. Geheimen.

JESUS IN HET GRAF GELEGD.

Wij nemen afscheid van den Olijfberg. Nog eenmaal zien wij in het rond. Ten noorden verliest zich het oog in een gezicht op de bergen van Ephraïm, welke samensmelten met den Hebal en de Garizim, in het midden van Samarië. Naar het oosten ziet men over de bergen heen in het dal van den Jordaan, welks loop een lange linie van groen door de woestijn trekt. Aan een anderen kant ligt de Doode Zee, met haar troebel water, als een meer van gesmolten lood. Daarachter verheft zich op een onmetelijken afstand de Nebo, van welks hoogte Mozes het beloofde land aanschouwde, zonder er te kunnen ingaan. Eindelijk ziet men in het westen geheel het dal van Josaphat. Jerusalem ontvouwt nogmaals haar prachtig panorama voor ons oog. Welk

schouwspel! Welke herinneringen! Met welk eene ontroering dwaalt het oog van de stad van David naar het Tempelplein, van Sion naar Kalvarië! En toch gevoelt men zich droevig gestemd, want men mist het kruis boven dit indrukwekkend tooneel.

[Nummer 30]

De opwekking van het dochterke van Jaïrus.

Toen Jesus, leerende en zijne leer met wonderen stavende op de aarde verkeerde, voer hij op zekeren dag naar de overzijde der zee, waar zich eene groote schare tot Hem verzamelde. Een der oversten van de synagoge kwam insgelijks tot Hem, zeggende: ‘Mijn dochterke ligt op haar uiterste: kom, leg haar uwe hand op, opdat zij gezond worde, en leve!’

En Jesus had medelijden met den bedroefden vader en ging met hem, gevolgd door eene groote schaar. Onderweg kwamen hen reeds de boden van den overste der synagoge te gemoet en zeiden: ‘Uwe dochter is gestorven: wat doet gij den Meester nog moeite?’

Jesus hoorde die treurige tijding, en zich naar den overste der synagoge wendende, sprak hij: ‘Vrees niet, geloof slechts!’ Vergezeld van Petrus, Jacobus en Joannes, den broeder van Jacobus, kwamen zij in het huis van den overste der synagoge, waar allen weenden en luid jammerden.

DE OPWEKKING VAN HET DOCHTERKE VAN JAÏRUS, NAAR GABRIËL MAX.

‘Waarom weent gij?’ sprak Hij. ‘Het dochterke is niet gestorven, maar slaapt.’

Zij bespotteden Hem echter. Doch Hij dreef allen de woning uit, nam met zich den vader en de moeder van het kind, en die met Hem waren, en ging binnen, waar het dochterke lag.

En Hij vatte de hand van het kind en zeide: *‘Tulitha cumi!* Dochterke, ik zeg u, sta op!’

En terstond rees het dochterke op en wandelde.

De kinderen bij de kaartlegster.

Het onderwerp onzer schilderij herinnert, te oordeelen naar de kleeding der figuren, geheel en al aan den ouden tijd der heksen, het

gulden tijdperk van waarzeggers en kaartlegsters, doch wij weten maar al te goed, dat deze bedriegers tot heden alle tijden hebben overleefd, en zelfs in onze dagen nog zeer goede zaken maken.

Vooral in onze groote steden, de brandpunten der nieuwe beschaving, vindt men nog vele van zulke speculanten op de dwaasheid en bijgeloovigheid der menschen, terwijl enkele dorpen er door berucht zijn geworden.

De schilderij van mejuffrouw Bôle stelt ons de kaartlegster zeer juist voor. De tronie van het oude wijf mag de type eener kaartlegster heeten, en niet minder beantwoorden hare houding en de knokkelige handen aan haar schandelijk beroep. De onschuldige gezichtjes der kleinen, waarop duidelijk de nieuwsgierigheid staat te lezen, maken met haar een sprekend contrast, zoowel als met de omgeving der oude, waarbij, zoo als van zelf spreekt, de uil en de grimmige zwarte kat met vurige oogen niet vergeten zijn.

De aartshertog Franz Karl van Oostenrijk.

Op den 8 maart van dit jaar overleed te Weenen in de Kaiserburg een man, wiens verschijning in onzen tijd zeer merk waardig mag genoemd worden. Als de laatste zoon van den laatsten roomsch-duitschen keizer, was hij gehecht aan de aartsvaderlijke zeden van dien gouden tijd voor Duitschland, en bracht deze op zulk eene eenvoudige en liefelijke wijze in beoefening, dat hij zich de genegenheid en den eerbied won van het volk, in welks midden hij leefde.

De levensloop van aartshertog Franz Karl, den vader van den thans regeerenden keizer van Oostenrijk, was niet die van een met lauweren gekroond krijgsman, noch die van een groot veroveraar, doch op zijn eerbiedwaardig hoofd blonk een meer schitterende kroon, welke onder de vorsten van onzen tijd eene zeldzaamheid geworden is, namelijk die van een vurig en geloovig Christen.

Hij heeft nooit op een troon gezeten, omdat hij met zijn helderen blik wel voorzag, dat hij spoedig zou te kiezen hebben tusschen het verzaken aan zijn beginselen en het verstoren van den vrede van het land, dat hij geroepen was te regeeren, en de eerste waren hem te dierbaar om ze voor een keizerstroon op te offeren.

Hoe dikwijls de edele man de partij heeft opgenomen voor de geschonden rechten van den H. Vader, Paus Pius IX, z.g., wanneer in een familieraad deze kwestie besproken werd, zal wellicht nooit bekend worden; wij weten echter, dat het zijne vaderlijke raadgevingen waren, die zijn keizerlijken zoon dikwijls hebben terug gehouden van het onvoorwaardelijk toegeven aan de revolutie, die dreigend het hoofd opstak.

‘Daar gaat de goede oude heer,’ zeiden de Weeners, als zijn rijtuig voorbij reed of als zij hem, in burgerkleeding, een of andere kerk zagen bezoeken, waar hij de geloovigen stichtte door zijne godsvrucht, en zij kenden hem; want niet weinigen hunner hebben de hooge eer genoten, persoonlijk een vriendelijk woord van hem te ontvangen of hem zelfs in hunne woningen te zien.

Bij zijn dood wijdden alle oostenrijksche bladen, zonder uitzondering, uit over de zielegrootheid van den vijf en zeventigjarigen grijsaard, wien de andersdenkenden niets anders konden ten laste leggen dan zijne te groote milddadigheid voor de armen en zijne onophoudelijke bedevaarten, welke hij naar alle door de H. Maagd bevoorrechte plaa sen deed.

Aartshertog Franz Karl was de derde zoon van keizer Frans I, uit diens tweede huwelijk met Maria Theresia van Napels, den 7 December 1802 geboren. In november 1824 trouwde hij met de aartshertogin Sophia van Beieren, die hij in Mei 1872 door den dood verloor. Behalve de thans regeerende keizer van Oostenrijk werden uit dat huwelijk nog geboren Maximil aan, Karel Lodewijk en Lodewijk Victor, waarvan de eerste, zooals men weet, op vijf en dertigjarigen leeftijd, in 1867, het slachtoffer der staatkunde werd.

'Zijn hart,' zeide een oostenrijksch blad, 'rust bij den H. Augustinus, zijne ingewanden bij den H. Stephanus en zijn lichaam bij de Capucijnen in het keizersgraf.' Het testament van den overledene had het aldus bepaald.

Wij eindigen deze schets met een voorval uit zijn leven, dat meer dan woorden een denkbeeld kan geven van de eenvoudigheid van dezen hooggeplaatsten man.

Op zekeren dag reisde hij van Munchen naar Weenen, en had daartoe in een rijtuig tweede klasse van den spoorweg plaats genomen. Hij was in burgerkleeding, en niemand kende den 'ouden heer.' In het rijtuig trof hij een eveneens bejaard heer aan, met wien hij terstond een gesprek aanknoopte. De vreemdeling vertelde den aartshertog, dat hij naar Weenen ging, om eenige dagen getuige te zijn van het geluk zijner dochter, die aldaar getrouwd was en reeds dikwijls haar vader had uitgenoodigd haar te komen bezoeken.

De aartshertog zeide, dat hij ook naar Weenen ging en wel om zijn zoon te bezoeken, en wijdde, evenals de bejaarde heer, uit over het huwelijksgeluk van zijn kind, waarna tusschen de beide heeren een vriendschappelijk gesprek begon, dat tot Weenen duurde. Bij het afscheid nemen vroeg de bejaarde heer of de aartshertog lang te Weenen zou blijven, en op diens bevestigend antwoord, noodigde hij hem uit, zijne familie een bezoek te komen brengen, hem tevens zijne adreskaart aanbiedende. Glimlachend nam Franz Karl het kaartje aan, beloofde te zullen komen en reikte zijn reisgezel eveneens zijne adreskaart over, met het verzoek, insgelijks de eer te mogen hebben zijn reisgenoot te ontvangen. Men verbeelde zich de verbazing van den reiziger, toen hij op het kaartje las, dat de vader des keizers voor hem stond. De aartshertog bood hem echter vriendelijk de hand, hem herinnerende aan zijne belofte, hem te komen bezoeken.

Gibraltar.

Hoewel hoogstens 17,000 inwoners tellende, biedt de stad Gibraltar een wonderlijk mengelmoes aan van talen en nationaliteiten. Hare bevolking bestaat uit Spanjaarden, Portugeezen, Engelschen, Turken, Grieken, Israëlieten en Mooren. Deze omstandigheid is het echter niet alleen, waaraan Gibraltar hare vermaardheid te danken heeft; in de eerste plaats toch is zij bekend door de sterkte harer vestingwerken en de vele geschiedkundige herinneringen, aan haar naam verbonden.

De stichting van Gibraltar klimt op tot den tijd der Pheniciërs, die op den 1300 voet hoogen Mons Calpe, de noordzijde van de zuilen van Hercules, eene volkplanting stichtten; toen in 711 de Arabieren bij hun inval in Spanje daar aan land stapten, stichtte Tarik, hun aanvoerder, er tot dekking van den overtocht een sterk kasteel. Eeuwenlang bleven de Mooren in het bezit der vesting, tot dat de dappere Guzman haar in 1462 voor Hendrik IV veroverde. Door Karel V en zijne opvolgers versterkt, viel Gibraltar in 1704, bij het woeden van den Spaanschen successie-oorlog in de handen der Engelschen en Nederlanders; terwijl alle latere pogingen der Spanjaarden, om zich op nieuw van dit belangrijke punt meester te maken, door de waakzaamheid

der Engelschen, die de stad alleen behielden, en door de sterkte der vestingwerken mislukten. De laatste belegering had van 1779 tot 1783 plaats, 't geen den Span aarden op niet minder dan 165 millioen franken en het verlies van duizenden manschappen te staan kwam.

Gibraltar wordt met recht de sleutel van de Middellandsche Zee genoemd. Op eene hooge, langs twee zijden loodrecht opklimmende rots gelegen, met vestingwerken bekroond, die ten deele in de rots uitgekapt, ten deele door de kunst gevormd zijn, bewapend met honderden ver-dragende kanonnen van het zwaarste kaliber en voorzien van al datgene, wat een garnizoen behoelt om zelfs tegen een overmachtigen vijand een langen tegenweer te bieden, bewaakt Engeland op de Calpe-rots, sterk op zijne macht, den in- en uitgang van de Middellandsche Zee en behoeft daar voor overrompeling noch aanval te vreezen. Geen wonder dan ook, dat het nooit het oor heeft willen leenen aan Spanje's aanbiedingen, dat meermalen ontzaglijke geldsommen voor den terugkoop der stad bood. Overigens, de wereld weet bij ondervinding, dat, wat het engelsche luipaard vast heeft, het niet gemakkelijk meer loslaat.

De stekelbaarsjes en hun nest.

Wanneer de rijtijd aangebroken is, welke duurt van het einde van mei tot het begin van juli, beginnen de stekelbaarsjes hun nest te bouwen. Met den bek zoeken zij allerlei kleine plantjes en mos, en stapelen deze, op de plaats, welke zij voor hun nest uitgekozen hebben, opeen, in een ronden vorm. Om het fondament der nestjes voor wegspoelen te behoeden, laten zij er zandkorrels of kleine steentjes op vallen, welke zij eveneens rondom zich zoeken. Met zijn bek tast het stekelbaarsje al deze kleine stukjes op elkander en strijkt er vervolgens, met eene eigenaardige sidderende beweging over heen, waarbij het een slijm afgeeft, dat als de kalk wordt van het kleine gebouw.

Al deze werkzaamheden worden met eene buitengewone zorgvuldigheid verricht. Men heeft stekelbaarsjes bezig gezien, die met den kop naar beneden zich recht boven hun nest plaatsten, om alles nauwkeurig te onderzoeken en vervolgens door het slaan met hun staart het water in beweging brachten. Indien dan een enkel halmke losraakte, drukten zij het met den kop vast, hoopten er nog meer op elkander, bestreken ze opnieuw met slijm, tot bij eene vernieuwde proef niets van zijne plaats bewoog.

Is aldus het fondament van het nest gelegd, dan haalt de kleine bouwmeester op nieuw stroo, grashalmen en kleine worteltjes, welke hij op zulk eene wijze legt en vastlijmt, dat er een soort van gesloten buis gevormd wordt, waarvan de binnenste doorsneê de grootte van een tweefrankstuk heeft.

Heeft het stekelbaarsje op deze wijze zijn met groote moeite en zorgvuldigheid gebouwd nest gereed, dan boort hij er aan eene zijde eene ronde opening in, welke hij zoo eften maakt, dat hij er gemakkelijk in kan gaan.

Is deze werkzaamheid afgeloopen dan trekt het stekelbaarsje zijn bruiloftskleed aan. Zijn rug, die gewoonlijk grauw of groenachtig is, gloeit nu van de vurigste kleuren, prachtig groen, blauw of zilverwit. De onderbuik verwissselt zijn zilverwitte kleur in een rozenrood, door een bloed- en oranjerooden gloed overgoten, naar gelang van zijn ouderdom.

Met deze ongewone kleuren getooid, zoekt het stekelbaarsje naar een wijfje, dat hij spoedig ontmoet. Hij voert het naar zijn nest, noodigt het uit hem te volgen en stoot het in zekeren zin vooruit, tot het zijn nest binnenzwemt. Na eenige minuten

heeft het wijfje een aantal schoone gele eieren gelegd, en boort, daarna boven in het nest eene opening, waardoor het ontsnapt.

Het nest heeft nu twee openingen, zoodat den eieren voortdurend een versche waterstroom wordt toegevoerd, welke door de eene opening binnen- en door de andere weêr uitgaat. Daarop begeeft het manneke zich in het nest en schuift met eene sidderende beweging over de eieren. Nadat hij de beschadigingen van het nest weêr hersteld heeft, zoekt hij een tweede wijfke op en gaat zoo voort, tot het nest eene genoegzame hoeveelheid eieren bevat.

Is dit geschied, dan begint het stekelbaarsje de eieren uit te broeden. Tot dat doel wipt hij door den ondersten ingang in het nest, zoodat de kop tot aan de vinnen boven de bovenste opening uitsteekt. Zoo blijft hij liggen, en beweegt alleen den staart, waardoor het water in beweging komt, hetgeen noodzakelijk is voor de uitbroeiing.

Zonder tusschenpoozen vervult het vischke gedurende eene maand dezen plicht en verdedigt zijn broeisel met de grootste heldhaftigheid.

Tengevolge dezer vaderlijke zorgvuldigheid beginnen de eieren langzamerhand zwart te worden, wat het einde van den broeitijd aan-

kondigt, en waarna dan eindelijk de jongen te voorschijn komen.

De moeite en zorgen van den vader houden nu echter nog niet op. Gedurende de eerste twintig dagen heeft hij werk genoeg om te beletten, dat de kleine vischkes het nest verlaten; hij moet ze voedsel geven, dat hij hun door de opening toevoert.

Kort daarop kan men den bezorgden vader zien, hoe hij met zijne kinderen in den omtrek van het nest ronddwaalt en hen er binnen drijft, zoodra een gevaar nadert. Zorgvol zwemt hij rondom den jongen zwerm, houdt ze bijeen, even als een hond eene kudde schapen, en verjaagt de vijanden der kleinen, die in hunne jeugdige onbezonnenheid nog geen vrees kennen. Hij blijft daarmee voortgaan totdat de jongen zich verspreiden, zelf hun voedsel zoeken en zich kunnen verdedigen.

Eene verkiezings-campagne.
Novelle uit den tegenwoordigen tijd,
Door J.A. Vesters.

Zesde hoofdstuk.
Waarin onder meer verhaald wordt, hoe de strooibiljetten bij het vee in de weide terecht kwamen.

Hoe meer de groote dag der verkiezing naderde, te meer nam de agitatie in het district toe. De *Waarheidsvriend* en de *Astadsche Nieuwsbode* spuwden vuur en vlam tegen elkander, tegen de vijandelijke kiesvereenigingen en tegen de candidaten der tegenpartij. De eerzame uitgevers voeren er wel bij; al moesten zij - een ongehoord feit in de annalen der astadsche journalistiek - gedurende het geheele verkiezingstijdperk een bijblad geven, de moeiten en kosten er aan verbonden werden dubbel vergoed. Er viel een gouden regen voor de gelukkige uitgevers: met vier zulke verkiezingen in het jaar zouden ze binnen weinige jaren hunne schaapjes op het droge gehad hebben. Gedurende drie Volle weken behoefden ze, om hun blad te vullen en het adverteerend publiek te lokken, niet hun toevlucht te nemen tot eigen verzonnen, of - om een uitgevers-term te bezigen - tot *looze* advertentiën. Thans waren ze allen echt en werden tegen het volle geld betaald - tien cent per regel. Zóó druk liep het in dien zegenrijken tijd met adverteeren, dat de gewone binnen- en buitenlandsche berichten, ondanks het bijvoegsel, tot een minimum inkrompen.

Wij hadden er een oogenblik aan gedacht, onzen lezers eene bloemlezing te geven uit de hoofdartikelen met knaleffect, de ingezonden stukken en advertentiën, door de *waarheidsvriend* en de *Astadsche Nieuwsbode,* bij gelegenheid der gedenkwaardige verkiezing opgenomen. De bekoring was te sterker, wijl het opnemen van eene zoodanige bloemlezing onze gemakzucht streelde, daar we de stof maar voor het knippen hadden en de schaar voor den schrijver is, wat de locomotief is voor den reiziger. In het belang onzer lezers hebben wij er echter van afgezien: alle stukken toch, op het astadsche verkiezingsproces betrekking hebbende, geleken wat de strekking betreft, als een haar op elkander, en we zouden ons ongaarne het verwijt op den hals halen eentoonig of vervelend te zijn.

Wij meenen dus te kunnen volstaan met te zeggen, dat beide partijen alle mogelijke middelen aangrepen, om het onomstootelijk bewijs te leveren, dat haar man de beste, knapste, geschiktste en voortreffelijkste candidaat was, die ooit door eene

kiesvereeniging gesteld werd, terwijl de candidaat der tegenpartij de domheid, ongeschiktheid en nietswaardigheid in persoon moest genoemd worden. Het spreekt van zelf, dat zoowel de *Waarheidsvriend* als de *Astadsche Nieuwsbode* bij hoog en bij laag zwoeren, dat van de verkiezing van haar candidaat de redding en het heil van het lieve vaderland afhingen, moetende Nederland onfeilbaar ten gronde gaan, bijaldien de op het dwaalspoor gevoerde publieke opinie den tegencandidaat de meerderheid mocht bezorgen.

In den toon der beide nieuwsbladen bestond nochtans een aanmerkelijk verschil: de *Waarheidsvriend*, onder tijdelijke redactie van Max Hovenaar, onderscheidde zich door afgeronde vormen, stekelige gezegden, sluwe, wij zeiden haast elegante aanvallen en door vlijmenden spot, terwijl de door majoor Van Stouten geinspireerde *Astadsche Nieuwsbode* zich door donderende phrasen, brommende woorden en grove, ruwe uitvallen kenmerkte. Poogde de candidaat-notaris de tegenpartij door tallooze speldeprikken en onverpoosde aanvallen af te matten, de majoor trachtte den gehaten vijand met één slag te verpletteren.

Bijaldien wij om de boven door ons aangehaalde redenen het verkiezingsgeschrijf der astadsche locaalblaadjes niet nader onder het oog onzer lezers brengen, had de voorzichtige juffrouw Hovenaar eene geheel andere reden om de beide couranten voor haar meester zorgvuldig verborgen te houden. Ook zonder de aanmaning van haren veelbelovenden zoon zou zij begrepen hebben, dat ze voor mijnheer Visser lang geene geschikte lectuur waren, zoodat ze zelfs de Oudgezinde *Waarheidsvriend* achterhield. Op deze wijze bleef de rentenier, die nooit koffiehuis of sociëteit bezocht, in het geheele kiesdistrict alleen onkundig van den woedenden pennestrijd, die er om zijn persoon gevoerd werd. Wel vroeg de nauwgezette man nu en dan nog naar de stadsblaadjes, maar juffrouw Hovenaar wist telkens een voorwendsel, eene verklaring of eene afleiding te vinden, die hem van het *à propos* afbracht en het gevraagde deed vergeten. In den grond der zaak had hij nimmer veel met de onooglijke persproducten op gehad, en daar hij slechts bij *zijn* dagblad, de *Oude Tijd,* zwoer, bekommerde hij zich spoedig niet verder meer om de zaak en liet hij weldra Gods water over Gods land loopen.

Ondanks de wijze voorzorg van juffrouw Hovenaar kon de candidaat van *Securitas* echter niet geheel en al buiten den invloed van den verkiezingsstrijd blijven. Voortdurend ontving hij thans bezoeken: van den leverancier in wijn, van den sigarenfabrikant, den timmerman, ja zelfs van den slager en den kleermaker. Allen kwamen hem hunne innige gehechtheid aan de beginselen der Ouden betuigen, hem hunne stem en, *en passant,* hunne waren aanbieden. Door al die ongewone en lastige bezoeken werd de ordelievende mijnheer Visser niet weinig uit zijn gewoon doen en zijn hu meur gebracht, en weldra beklaagde hij zich bij zijne huishoudster over de 'indringerigheid' der menschen en het lastige van candidaat te zijn. Die klacht was voor de huishoudster voldoende: van dat oogenblik af werd de goede man niet meer lastig gevallen, want juffrouw Hovenaar bewaakte voortaan de deur zijner woning als een Cerberus, en wie de zaken niet rechtstreeks met haar konde of wilde afdoen, werd onbarmhartig de deur gewezen. Een schijnbaar nietige omstandigheid kwam haar in deze geheimhoudings-quaestie zeer te stade: mijnheer Visser schoor zelf zijn baard, de huishoudster had dus niets te vreezen van die wandelende nieuwsbladen, welke men gewoonlijk met den naam van barbiers bestempelt.

Terwijl juffrouw Hovenaar als een getrouwe wachtster haren heer voor iederen overval bewaakte, bleef haar ijvervolle zoon Max eene prijzenswaardige werkzaamheid betrachten. Hij had het voortdurend ontzettend druk met het schrijven

van aanbevelingen in de *Waarheidsvriend,* en al zijn vernuft en scherpzinnigheid wendde hij aan om er, zoowel wat den vorm, als den inhoud en de onderteekening betreft, zooveel mogelijk verscheidenheid in te brengen. Ook de strooibiljetten der kiesvereeniging *Securitas* waren door hem opgesteld, doch voor privaatgebruik had hij nog andere doen drukken, die niet door al te angstvallige of afgunstige oogen behoefden gecontroleerd te worden en welker onderteekening: 'Een groot aantal weldenkende kiezers' altijd een goeden indruk te weeg brengt.

Vier dagen nog en de groote dag der verkiezingen was daar. Het kon ongeveer te tien uur in den voormiddag geweest zijn; het weder was zeer stormachtig, doch de door koortsachtigen ijver verslonden Max Hovenaar maakte zich desniettegenstaande gereed om uit te gaan; eene gewichtige bezigheid wachtte hem: de zoo even ontvangen strooibiljetten moesten in de buitengemeenten verspreid worden, en het spreekwoord indachtig: 'het oog van den meester maakt het paard vet,' wilde hij ze in persoon bezorgen.

Het rijtuig stond voor de deur gereed en om de reis te aanvaarden, wachtte hij nog slechts op zijn helper, den agent der brandwaarborg- en andere maatschappijen. De candidaat-notaris liep ongeduldig zijne kamer op en neêr, telkens wanneer hij voor het raam kwam, naar buiten ziende of hij zijn stemoplooper nog niet komen zag. Toen deze eindelijk verscheen, werd hij alles behalve vriendelijk ontvangen.

'Minstens twintig minuten te laat,' bromde Max Hovenaar, - 'twintig minuten, en de tijd is zoo kostbaar! Ik zeg u, gij geeft een gering blijk van uw ijver en voortvarendheid, man!'

'Mijnheer moest mij niet veroordeelen alvorens mij gehoord te hebben,' meende de verongelijkte agent, 'schijn bedriegt, mijnheer: gij moet weten, dat ik dezen morgen reeds eene vriendenbijeenkomst bijgewoond heb, en het spreekwoord zegt: onder vrienden is het goed te zijn, dat wil zeggen, mijnheer,' haastte de man zich er bij te voegen, den candidaatnotaris de wenkbrauwen ziende fronsen, 'dat wil zeggen, dat men van zijne vrienden ook vriendendiensten mag vorderen. Welnu, mijnheer, de dag heeft mij reeds een twintigtal stemmen opgebracht en de zon is nauwelijks een paar uren op. Ik zeg altijd maar: de morgenstond heeft goud in den mond en het kraaien van den haan brengt geluk aan. Dezen morgen heb ik zulks op nieuw ondervonden; denk eens na, mijnheer, voor een onnoozelen gulden de man en een paar liters jenever heb ik al de twintig stemmen gewonnen. Het is een buitenkansje, mijnheer, compleet een koopje. Mijnheer zal mij dus wel willen verexcuseeren, dat ik over tijd kom; ik denk maar: één vogel in de hand is beter dan tien in de lucht. Overigens ben ik een man van de klok, haar slaaf, mijnheer, en mijn vader zeide altijd....'

Hier werd de man in zijn beeldenrijken woordenstroom onzacht onderbroken door een stoot in de zijde, afkomstig van den ongeduldigen candidaat-notaris, die hem tevens met een gebiedend gebaar beval de pakketten strooibiljetten in het rijtuig te dragen.

Eenige oogenblikken later rolde het open rijtuigje, eene tilbury, met snelheid door de hoofdstraat van Ikshuizen; de agent der verschillende brandwaarborgmaatschappijen speelde voor koetsier, want de uitmuntende man was voor alles te gebruiken, - ten minste voor alles waarbij geld te verdienen viel; hij mocht met recht, een duivelskunstenaar genoemd worden.

Weldra bevonden de beide reizigers zich buiten de stad en op den effen kiezelweg, langs beide zijden door groene weilanden omzoomd. De reis was echter allesbehalve uitlokkend, want hevig woei de wind in de onbeschutte tilbury en het was bovendien

vinnig koud, want October was in het land en mijne lezers weten bij ondervinding wat de stormachtige Wijnmaand in Nederland is. Het was den binden tochtgenooten dan ook zoo goed als onmogelijk een woord met elkander te wisselen, trouwens de geïmproviseerde koetsier had genoeg met het paard te doen, dat, bij zulk een weder, eene morgenwandeling alles behalve aangenaam scheen te vinden. Tegen den fellen wind worstelende, ging het gedurende een twintig minuten voort, en men moest altijd langzamer rijden, want de storm stak met steeds toenemende hevigheid op. Het buiten Van den majoor Van Stouten genaderd, sloeg een geweldige rukwind aan een omzwaai van den weg het lichte rijtuigje omver, en de beide reisgenooten kwamen in de sloot langs de weide te recht.

Het was een kritiek oogenblik: bibberend van koude lagen de candidaat-notaris en de agent in de wel niet zeer diepe, maar toch modderige sloot te spartelen, terwijl het paard, dat zich had weten los te wringen, van alle belemmeringen ontdaan, spoorslags den terugweg naar Ikshuizen aannam. Het bleek echter dat noch de val, noch het koude bad onzen reizigers al te noodlottig geweest was, wantspoedig kropen

zij, hoewel doornat en klappertandend, op den kant van het weiland.

‘Het water is nat en October koud, mijnheer,’ sprak de agent, toen hij op het drooge aangeland was; ‘ik zeg altijd maar: een ongeluk ligt op een klein plaatsje, er is echter altijd nog een geluk bij een ongeluk, want waren we op den harden kiezelweg te recht gekomen, dan hadden we armen en beenen kunnen breken..... Mijn hemel, wat scheelt er aan, mijnheer?’ vroeg de praatzieke man eensklaps op geheel anderen toon, toen hij den candidaatnotaris onder het slaken van een krachtigen vloek plotseling als een razende zag opspringen.

DE KINDEREN BIJ DE KAARTLEGSTER, NAAR MEJ. BÔLE.

‘Daar! daar!’ was alles wat de ongelukkige Max Hovenaar kon uitbrengen, en zijne sidderende hand wees in de richting van de lucht boven het weiland.

De waardige agent zag op; door de wind opgenomen en meêgesleept dwarrelden ontelbare papiertjes door de lucht. Links en rechts vlogen ze, nu omhoog, dan omlaag; het was of ze krijgertje speelden, als waren het speelzieke vlinders, tot ze, de een na den ander, van vermoeienis uitgeput, op het weiland neêrvielen.

‘Een zonderlinge papierregen!’ riep de agent, de handen van verbazing in elkander slaande, uit; ‘'t is net als mijn vader altijd zeide: een ongeluk komt nooit alleen.’

‘Onze strooibiljetten!’ kermde de rampzalige candidaat-notaris. ‘Wie helpt, wie redt ons!’

De strooibiljetten zetten op de weide hun dartel spel voort, huppelend, springend of schuivend, dansten en zweefden de lichte papiertjes op en over het reeds vaal geworden gras, en het scheen den armen Max Hovenaar toe, of hem met ieder biljet, dat hij schipbreuk zag lijden, eene kostelijke stem ontrukt werd. Langzamerhand echter keerde de bezinning terug, en zijn reisgezel aansporende zijn voorbeeld te volgen, opende de candidaat-notaris eene vormelijke jacht op de bandelooze papiertjes. Een medelijdende boer, die zich op dat oogenblik in de weide bevond, volgde het gegeven voorbeeld, en zoo had er thans een dolle wedloop plaats tusschen het ijverige drietal en de weerbarstige strooibiljetten. Alleen de koeien bleven haar flegma bewaren, want na de papiertjes, die om haar heen dansten, even beroken te hebben, wendden zij verachtelijk den kop af. Het waren even practische als wijsgeerige koeien, en daar verkiezingen en stembureaux geheel buiten hare sfeer lagen, namen zij volstrekt geen notitie meer van de dartele dingetjes De jacht bleef zich dus uitsluitend tot de menschen bepalen.

DE AARTSHERTOG FRANZ KARL VAN OOSTENRIJK.

Maar al te spoedig zou aan dezen wedstrijd een einde komen. Als een bom te midden van een legerkamp, viel eensklaps een persoon onder de ijverige jagers, en wel niemand minder dan de gepensionneerde majoor van het Oost-Indische leger, de WelEdelGestrenge heer Van Stouten in persoon, de geduchte bestrijder der oproerige Balineezen, en voor het oogenblik de onverzoenlijke vijand van de partij der Ouden en haar candidaat.

‘Hel en duivel, gij hier!’ riep hij met donderende stem, op den candidaat-notaris toetredende. ‘Gij hier, verachtelijke pennelikker! hel en duivel, gij op *mijn* gebied! Wacht, dat zal ik je afleeren, jou adder!’ Bij die woorden greep de woedende majoor zijn verschrikten vijand onzacht bij den schouder.

‘De heeren hadden hunne brieven verloren, heer majoor, en zij kwamen ze hier opzoeken,’ sprak de boer vergoelijkend, en een der strooibiljetten oprapend, hield hij het hem voor, als om de waarheid zijner woorden te staven.

De majoor sloeg een blik op het papiertje, en als had hij op een adder getrapt, sprong hij drie schreden achteruit en kwam alleen

GIBRALTAR.

zijn lievelingsuitroep ‘Hel en duivel’ over de lippen; wat hij er bij meende te voegen, bleef hem in de keel steken.

Zijne oogen schoten stralen vuurs, met de hand maakte hij eene beweging naar de linkerheup, als wilde hij naar het zwaard grijpen. Het was gelukkig voor den armen Hovenaar, dat majoor Van Stouten niet meer in werkelijke dienst was.

‘Hel en duivel!’ klonk het spoedig weder, ‘die vervloekte dingen op mijn land! Mijne weide is bedorven, besmet!... Slang!’ voer hij voort, den candidaat-notaris op nieuw trachtende te grijpen, die voorzichtig achteruit trad, ‘ik had gezworen u den valschen kop te verpletteren, - hel en duivel, ik wil dien eed gestand doen, schijnheilige pennelikker!’

Het avontuur begon eene ernstige wending aan te nemen, en daar persoonlijke moed juist niet tot de hoofddeugden van Max Hovenaar behoorde, zette hij het eensklaps op een loopen, aldus zijn reismakker navolgende, die reeds bij het begin van den vijandelijken overval den aftocht geblazen had.

‘Grijp hem, Geert!’ bulderde de majoor tot den verbluften boer; ‘hel en duivel, Geert, er mag geen stuk van heel blijven!’

Door de woorden van den majoor aangevuurd en van zijn WelEdelGestrenge in eigen persoon gevolgd, poogde ons boertje de vluchtelingen in te halen, zoodat de strooibiljettenjacht thans in een menschenjacht herschapen was. Het gevaar verleende den opgejaagden echter eene bewonderenswaardige vlugheid, en alvorens Geert gelegenheid had aan het bevel van den majoor te voldoen, waren Max Hovenaar en zijn geleider de sloot gepasseerd en bevonden zij zich weder op den kiezelweg, van waar zij, zonder voor het oogenblik naar het, verongelukte rijtuig om te zien, den terugtocht naar Ikshuizen voortzetten.

‘Hel en duivel, ik wist wel, dat ik dien pennelikker vinden zou!’ bromde de majoor, toen hij een oogenblik later in hoogst opgewonden stemming de achterdeur van zijn buitenverblijf binnentrad.

‘Een leelijk geval, mijnheer,’ sprak de agent, toen de vluchtelingen in de nabijheid der stad gekomen, een oogenblik stil hielden om uit te blazen, ‘een heel leelijk geval: het is ver van prettig, slechts de keuze te hebben door dien dolleman vermoord te worden, of onze kostelijke strooibiljetten in den steek te moeten laten, doch - van twee kwalen moet men de beste kiezen.’

(Word vervolgd.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch.
Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566
Door H.A. Banning.

XII.

Middelerwijl wij ons in het huis van Jan Bentijn ophielden, hadden in de stad tooneelen plaats gegrepen, die meer en meer een schrikverwekkend aanzien kregen. Door het consistorie was gezorgd, dat de kwaadwilligen in den loop van den morgen bijeengeroepen waren in de St.-Jacobs-kerk. Met elk oogenblik groeide de menigte zoodanig aan, dat men daar in de buurt de woningen al vast ging sluiten uit vrees

voor gewelddadigheden. De leugenachtige tijding, dat de koninklijke commissarissen de inquisitie kwamen invoeren, werd op nieuw gebezigd om de menigte in verbittering te brengen. De predikant Van Diest was daarvoor de rechte man. Hij nam al zijne welsprekendheid te baat om de gemoederen op te hitsen en te doen gelooven, dat allen, die zich door woord of daad tegen Spanje of Rome vergrepen hadden, onverbiddelijk tot de galg zouden worden verwezen, en toen hij eindelijk uitriep, dat de ure gekomen was, waarop de Heer zich door zijne dienaren zou wreken, ging een woeste kreet op, die tot buiten de muren doordrongen door de opeengepakte menigte op de straat herhaald werd.

De regeering begon nu in te zien, dat zij met lijdzaamheid het gevaar niet langer kon bezweren. Zij liet van het stadhuis het bestaande plakkaat afkondigen, waarbij allen, die zich aan het plunderen van kerken schuldig maakten, met de galg bedreigd werden. Er werd tevens bijgevoegd, dat de schutterijen zich met de regeering hadden verbonden om het gezag der overheid te ondersteunen en alle ongeregeldheden te onderdrukken. Het consistorie scheen dit verwacht te hebben, want een aantal harer aanhangers en huurlingen stonden op de Groote Markt toen die afkondiging plaats greep. Eerst hoorde men slechts gefluit en gesis, doch zoodra het laatste woord gesproken was, ging uit den hoop een uitdagende kreet op, die over de gansche stad weêrklonk, en het volk stroomde thans, als bij afspraak, naar het St.-Jacobskerkhof, waar reeds volslagen oproer heerschte. De overheid vaardigde nu twee dekenen der gilden af, die als zoodanig leden der regeering doch tevens leden van het consistorie waren, om de oproerlingen te bewegen dat zij uiteen zouden gaan; doch Everzwijn gaf hun kort en bondig te kennen, dat het volk niet meer te bedwingen was, en met die boodschap keerden zij naar het stadhuis terug.

Door het consistorie was besloten, dat de verwoesting, in augustus begonnen, thans zou worden voltooid; de hoofden der beweging hadden hunne bevelen gegeven, de rollen waren verdeeld, men zou weldra het sein tot den aanval hooren.

Op het kerkhof hielden twee handlangers van het consistorie, Gerard Pelgrom en Lodewijk de schilder, toespraken tot het volk; zij wierpen olie in de vlammen van het fanatisme; de opgewondenheid steeg tot razernij. ‘Wij gaan het *Zevende*[(1)] der beeldstormerij houden!’ klonk het van mond tot mond. Toen stroomde de menigte de kerk weder binnen; er werd een psalm aangeheven, die als de ouverture van het afschuwelijke drama kon worden beschouwd, want hij was nog nauwelijks geëindigd, of men hoorde voor de poort van het klooster der Wilhelmieten, dat schuins tegenover de kerk stond, een hoop straatjongens andermaal het lied der beeldstormers aanheffen:

‘Uyt groote nood,
Slaet papen en monniken dood!’

Dat was het sein. De goddeloozen vielen nu met een oorverdoovend geschreeuw op het klooster aan. Zij hadden een boom genomen om de poort te verbrijzelen, doch de gejaagdheid, waarmede zij te werk gingen, was oorzaak dat zij daarin niet slaagden. Eerst keerden zij zich nu naar de kloosterkerk, die zij op schandelijke wijze ontheiligden, doch daar die kerk geen toegang tot het klooster verleende, begaven zij zich andermaal naar de groote poort, wisten een opening te maken, waardoor enkelen naar binnen kropen, die den overigen toegang verleenden.

Zoodra de schout het antwoord van Everzwijn vernomen had en ingelicht was omtrent de gepleegde feitelijkheden, stelde hij zich met eenige schepenen aan het hoofd der schutters en trok tegen de muitelingen op, die hem echter uitjouwden en met de kreet: ‘Vivent les Gueux!’ ontvingen. Het was te vergeefs dat hij zijne

(1) Eene zinspeling op de kerkelijke indeeling der zielediensten. Het was toen juist zeven weken geleden dat de eerste beeldstormerij had plaats gegrepen.

manschappen aanspoorde om de benden uiteen te jagen want de meeste schutters waren in verstandhouding met de opstandelingen; zij slopen onderweg stil af, zoodat de schout nog slechts een vijftigtal gewapende mannen bij zich had toen hij het tooneel van den opstand bereikte. Nu bleek het echter aanstonds, dat de muitelingen besloten hadden geweld met geweld te keer te gaan. De schout werd met drie of vier musketschoten ontvangen. 'Slaat dood!' riep de wapenknecht van Brederode, die vooraan stond; men viel met den degen in de vuist op de leden der regeering en de schutters aan en er had een bloedige worsteling plaats. Willem Michielsz. ontnam den hellebaardier van den voorzittenden schepen zijn wapen en velde daarmede den dienaar van den schout neder. De schout, Jacob van Brecht, die het bewijs leverde dat hij een onverschrokken man was, bleef intusschen het gevaar trotseeren, ofschoon hij schier geheel verlaten was; hij baande zich dwars door de menigte een weg tot het klooster, wist met een schepen en een twaalftal hellebaardiers de kloosterpoort binnen te dringen, in weerwil dat uit de vensters een scherp musketvuur op hem gelost werd, en wist spoedig met het rapier in de hand de opstandelingen uit hunne verschansing te verdrijven. Waren de schutters hem getrouw gebleven, het klooster zou behouden zijn geweest, doch die lafaards deinsden terug voor het vuur der muitelingen. Het baatte ook weinig, dat een andere afdeeling der schutterij, met De Gruijter aan het hoofd, uit het middelpunt der stad tegen de muitelingen was opgerukt, want men versperde hem den toegang tot het kerkhof, iets waartoe de enge straatjes in de hand werkten. De schout zag zich thans op zijne beurt in het klooster aangevallen, en daar het niet mogelijk was zich staande te houden, nam hij de wijk door den boomgaard, vervolgens door de rivier en bereikte zoo de stadswallen.

Nu hadden de opstandelingen vrij spel. Met Willem Michielsz. en den wapenknecht van Brederode aan het hoofd, stormden zij het klooster binnen, dat geheel vernield en geplunderd werd. De kloosterlingen hadden de vlucht genomen, doch de woestelingen koelden hun wrok op alles, wat zich aan hunne oogen vertoonde en roofden wat hun kostbaar toescheen. Er werd geen venster, geen deur gespaard en van het geheele rijke klooster bleven alleen de vier muren met het dak over.

Het was intusschen nacht geworden, een nacht vol verschrikkingen, waarin heiligschennis op heiligschennis gepleegd en het heiligste met voeten getreden werd. Het was te vergeefs geweest, dat De Gruijter met een handvol schutters poogde het klooster der Minderbroeders te redden; hij moest voor de overmacht wijken, want de burgers waren als versteend van schrik en sloten zich in hunne huizen op, zoodat aan geen bijstand te denken viel. Midden in de kerk van laatstgenoemd klooster verbrandde men de misgewaden en andere voorwerpen, en de beelden, uit de kapel der Minderbroeders, werden naar de markt gesleept, die door een sterke afdeeling der woestelingen bewaakt werd. Daar stak men de beelden en ander houtwerk in brand, zoodat de vlammen hoog opstegen en de belendende gebouwen bedreigden. En dit alles had plaats onder woest getier, onder het uitbraken van godslasteringen en het zingen van schandelijke liederen.

Alvorens het klooster der Predikheeren vernield werd, waren de beeldstormers ook de kathedraal binnen gedrongen, want de mannen van het consistorie hadden bevolen, dat zij hetzelfde lot zou deelen. Men had niet slechts op de markt tusschen fakkels en wapenen gezworen geen rust te nemen, alvorens alle kerken en kloosters geplunderd en de monniken en vrouwen uitgedreven waren, in de St.-Jacobskerk was reeds het besluit genomen, dat ditmaal ook de kapel der Illustre broederschap verwoest zou worden. Zóó groot was de eerbied voor die kapel, dat er onder de woestelingen waren, die huiverden toen zij dit bevel vernamen. Zekere Joost, een

schilder, verliet, zoodra hij dit hoorde, de oproerlingen en smeekte een van de dienstdoende knapen der broederschap, de schilderij op het altaar der Hooge kapel, een der meesterstukken van Hieronymus van Aken, te redden. Zijn ijver was zeker prijzenswaardig, doch de rampzalige scheen niet te bevroeden dat de heiligschennis, die gepleegd werd, veel afschuwelijker was dan de kunstschennis, want zoodra hij wist dat de schilderij in veiligheid was, voegde hij zich weder bij de beeldstormers.

Toen de grootste verwoesting in het klooster der Minderbroeders had plaats gevonden[(1)], hoorde men eensklaps de kreet: ‘Naar de St.-Jan!’ Een talrijke bende trok onder woest getier naar het heiligdom op, den weg nemende over het kerkhof. Aan het prachtige portaal van het noorderdwarspand poogde men binnen te dringen, doch de zware eiken poort week niet van hare plaats. Bijna al de beeldstormers droegen een wit teeken op hun hoed, dat

(1) Nog wel drie, vier dagen lang roofde het gemeen alles, wat eenige waarde had.

hun was uitgereikt. Sommigen waren bovendien vermomd met zwarte maskers en droegen omgekeerde nachttabbaards, om onbekend te blijven. Een der laatstbedoelden, die, te oordeelen naar zijn stem, de advocaat Agylaeus moest zijn, zond een paar zijner handlangers naar den koster, om hem de sleutels der kerk af te eischen. De arme man, die van ontsteltenis meer dood dan levend was, wist niet wat hij zou zeggen, doch zijne vrouw nam het woord en verzekerde, dat de sleutels op het stadhuis bewaard werden.

Zoodra de smid Cock Muesel dit antwoord vernam, zeide hij:

'Dan moeten wij andere maatregelen nemen.'

Hij liet eerst een gat in de deur boren en er toen een stuk uitzagen, zoodat een jongeling naar binnen kon dringen om de slagboomen af te werpen. Zoodra dit plan ten uitvoer was gebracht, vlogen de deuren van het heiligdom open en stroomde de razende bende, aangevoerd door Willem Michielsz. en de smeden Cock Muesel en Ruygvogel naar binnen, en geen half uur later was alles, wat sedert de eerste beeldstormerij aan de altaren hersteld was, op nieuw verwoest. Het was stikdonker in de kerk, doch men wist zich licht te verschaffen. Midden in het schip stookte men een vuur van vernielde beelden, kruisen en altaarsieraden, en terwijl de vlammen in een rooden gloed opwaarts stegen, zwierven de beeldstormers, zwart geblaakt door den damp, als duivels rond, tierende en vloekende en alles vernielende wat hun in het oog viel.

Willem Michielsz. was weder overal vooraan, hij verbrijzelde met zijn hellebaard alles wat onder zijn bereik kwam, hij scheen dronken van vreugde nu hij de inblazingen van zijn bedorven hart den vrijen teugel kon geven; zijn vernielingszucht moest zelfs nu en dan bedwongen worden door den reusachtigen wapenknecht, van Brederode, die van zijn heer in last scheen te hebben om datgene te doen sparen, wat voor de dienst der nieuwgezinden gebruikt kon worden, een bevel, dat zooveel mogelijk strikt gehandhaafd werd, en soms aanleiding gaf tot een ernstigen twist onder de beeldstormers. 'Waar is Jan Bentijn?' had Willem reeds meermalen geroepen, doch Bentijn was niet te vinden. Willem scheen zijn wrok nog niet geheel aan de beelden te kunnen koelen, het oogenblik was al te gunstig om ook zijn persoonlijken vijand niet te doen gevoelen, dat niemand hem mocht trotseeren. Doch wanneer hij eenige oogenblikken te vergeefs naar Bentijn had rondgezien, greep hij op nieuw naar zijn hellebaard. Het baatte niet, dat Jan van Lijbergen, die als een radelooze door de kerk liep, hem met gevouwen handen smeekte het prachtige koor voor verdere vernieling te sparen. Met nieuwe woede verminkte hij het gestoelte des kapittels(1), hielp de beelden der apostelen en heiligen naar beneden halen en hakte en kerfde waar hij slechts kon.

Eensklaps hoorde en zag men een buitengewone beweging aan den ingang der kerk bij het noorder dwarspunt. De hopman De Gruijter was met eenige schutters met geweld binnen gedrongen, hij sloeg met zijn hellebaard overal rond en riep de zijnen toe:

'Volgt mij naar de Hooge kapel, wij willen dat heiligdom verdedigen of sterven.' Hij zag er vreeselijk uit, want zijn kleêren waren gehavend en hier en daar met bloed bevlekt. Met zijn wapen in de gespierde vuist, baande hij zich een weg door de menigte, die verrast was en voor het oogenblik terugweek. Dit duurde echter niet

(1) Het staat daar gedeeltelijk nog, zooals de beeldstormers het voor driehonderd jaren in dien nacht achterlieten. Men houdt zich thans bezig met het restaureeren.

lang, want de beeldstormers, die zeer goed wisten dat zij de overmacht bezaten, wierpen zich in groot getal op de kleine schaar verdedigers. Er had een wanhopig gevecht plaats, waaraan ook Willem Michielsz. deel nam. Moord- en smartkreten weêrgalmden door het gebouw, dat meer en meer in duisternis gehuld werd, daar het vuur verminderde. Men wist nauwelijks of men een vriend of vijand voor zich had, doch De Gruijter sloeg met steeds vernieuwde kracht om zich heen en drong meer en meer vooruit.

'Slaat den hond dood!' bulderde Willem Michielsz., die als razend was, doch zich niet in de nabijheid van den dapperen hopman waagde.

Het gevecht werd met vernieuwde woede voortgezet, doch men zag De Gruijter eensklaps verbleeken, terwijl het wapen uit zijn hand zonk. Men had met de kolf van een zinkroer zijn rechter arm verbrijzeld, doch hij scheen slechts een oogenblik door de pijn overmand te zijn, want alvorens men hem kon naderen, had hij den hellebaard met de linkerhand opgeraapt en hij zwaaide het wapen op nieuw, ofschoon minder krachtig en zeker.

Toen hoorde men Willem Michielsz. in een schaterlach uitbarsten; hij wilde vooruit dringen om zich op den weerloozen hopman te werpen, doch werd daarin verhinderd.

Het was andermaal de touwslager Harmsen, die tusschen beide trad. Hij had zich den ganschen nacht tusschen de muitelingen bewogen, om eene ontmoeting tusschen Bentijn en Willem Michielsz. te voorkomen en tevens zooveel mogelijk De Gruijter in het oog te houden.

Willem was woedend over dien tegenstand en wilde zich loswringen.

'Terug!' bulderde hij, 'of......'

'Vergeet niet, dat ik *twee* armen tot mijn beschikking heb,' sprak Wouter, hem stevig vasthoudende.

'Hij heult met de papisten, hij is een verrader!' schreeuwde Willem, zijne makkers tegen den touwslager aanhitsende.

Een zware vuistslag op het gelaat van Willem Michielsz. was het antwoord. Harmsen was bleek geworden van verontwaardiging.

'Als ik met de papisten heulde, zou ik mij zeker niet onder dieven en moordenaars bevinden,' sprak hij.

Die woorden lokten woedende kreten uit en en men wilde den touwslager te lijf, doch eensklaps trad een der gemaskerde mannen tusschenbeide.

'Wat is hier te doen?' vroeg hij.

'Die ellendige verrader noemt ons moordenaars en dieven, omdat wij de kerken van de papistische bijgeloovigheden zuiveren,' zeide Willem Michielsz., die zijne handen nu weêr vrij had.

'Is dat waar, zijt gij dan niet een der onzen, Harmsen?' vroeg het masker, zich tot den touwslager wendende.

'Dat ben ik geweest, maar ik wil niet langer de bondgenoot zijn van lieden, die zich aan diefstal en brandstichting schuldig maken en daarenboven nu nog weerlooze menschen willen vermoorden,' sprak Harmsen fier, zonder zich een oogenblik te bezinnen.

Andermaal lieten zich woeste kreten hooren.

De gemaskerde, die Harmsen zeer goed kende en voorzag dat dit geschil bloedig zou eindigen, keerde zich om en zeide:

'Wat staat gij hier te twisten, slaat liever de handen aan het werk, want voordat de dag aanbreekt, moet de gansche santekraam opgeruimd zijn. Vooruit, naar de Hooge kapel.'

(Wordt vervolgd.)

Op den dood van een kind.

Mijn kindje-lief, vaarwel!
Ik kon u dit niet zeggen
Toen 'k u in 't graf zag leggen
Mijn smart was al te fel.

'k Zie u, mijn engel, staan
Bekroond met mirten-kransen;
Gij lacht uit 's hemels glansen
Ons medelijdend aan.

De jaren komen, vliên;
Mijn tijd is dra vervlogen.
O bid, dat we in den Hoogen
Elkander wederzien.

Germania's.
B.V. MEURS

De Fransche omwenteling.

XVII.

Macchiavelli is van meening, dat de meeste ongelukken in de wereld hieruit voortspruiten, dat de menschen niet braaf, noch slecht genoeg zijn. Past men dezen stelregel toe op de vele mannen, die in de fransche omwenteling eene beklaaglijke rol gespeeld en een nog misselijker figuur gemaakt hebben, dan heeft men den sleutel op vele karakters en op vele gebeurtenissen. Wij zijn reeds een groot aantal van deze schitterende onbeduidendheden tegengekomen, maar wij zagen ze door den stormwind uit het spoor geworpen en zij mochten zich nog gelukkig noemen, dat ze slechts op zij geslingerd, niet verbrijzeld werden door de geweldige drukking. Daar lagen zij aan den weg, schouder of heup uit-een, arm of been gebroken, en voort rende het wagenspan der revolutie, omhuld in wolken, in rook, in bliksemstralen, en zij zouden ten eeuwigen dage vergeten zijn, wanneer de geschiedenis zich niet over hen erbarmde, hen niet opnam als de barmhartige Samaritaan en hen de dwaasheid deed inzien van te willen loopen in het wagenspoor van de hollende revolutie-kar. Arme Lafayette, arme Roland en zooveel honderden andere bedrogenen, die het naar de beperktheid hunner hersens goed meenden, maar die den geest des tijds niet begrepen en daarom hunne krachten te hoog schatten. In stormen als de fransche omwenteling kunnen slechts geniale schelmen en mannen, die tot het uiterste durven gaan, op de been blijven.

Laat de eerlijkheid zich een huis bouwen, de ossen voor de ploeg spannen en den vaderlijken erfgrond bebouwen, maar zij blijve uit het gedrang, waar haar slechts eene schandelijke neêrlaag, de vlucht of het schavot wachten. Eerzucht zonder vleugels heeft reeds zooveel menschen den ondergang bereid, eerlijkheid zonder doorzicht of menschenkennis heeft reeds zoovele instellingen ten gronde gericht, dat men de geschiedenis lezende, den florentijnschen wijsgeer bijna gelijk zoude geven,

wanneer ons geen andere grondstellingen ten dienste stonden om de verwarde garenklos van karakters en gebeurtenissen te ontwarren.

Roland was een eerlijk man *a most honest man*, maar die onder dezelfde categorie van mannen viel, door Antonius zoo scherp en zoo welsprekend tevens aangeduid; hij geloofde aan de achttiende-eeuwsche deugd, aan het recht, wel niet van den koning, maar van de natie, aan de volkssoevereiniteit, en nog honderd andere dingen, waaraan het voor een staatsman en in omstandigheden als de zijne, niet raadzaam was te gelooven. Hij geloofde voor een revolutionair aan vele dingen, maar hij geloofde niet aan maatschappelijke vormen. Met Dumouriez ging hij bij den koning op audiëntie, met een ronden hoed op en zonder gespen aan de schoenen. De kamerdienaar, die hen moest aanmelden, kreeg den doodschrik op het lijf, den sansculotten-minister ziende en met eene uitdrukking van ontzetting en afschuw op het gezicht wees hij op de schoenen zonder gespen. Hemel! zouden deze de koninklijke tapijten betreden! de man stond voor eene gedachte die hem deed beven. Dumouriez, die zag hoe laat het was, kon met moeite een glimlach onderdrukken; waarschijnlijk verachtte hij Roland even diep als den kamerdienaar; wij zijn verloren, *nous sommes perdus, monsieur;* maar beiden werden niettemin toegelaten; het koningschap bij de genade Gods en galakostumes bestonden in Frankrijk niet meer; Lodewijk XVI was immers een burgerkoning, een *roi-citoyen*.

Dumouriez, aan wien, zooals wij zeiden, de portefeuille van buitenlandsche zaken was toevertrouwd, begon onmiddellijk een veel stouter toon tegenover het buitenland aan te slaan. Lodewijk had reeds vóór dien tijd eene somma-

tie tot den keurvorst van Trier gericht, om de samenscholingen aan de grenzen te doen ophouden en zijn leger te ontbinden, en de keurvorst had in schijn hieraan voldaan. De keizer van Duitschland had echter onmiddellijk tegenbevelen naar Trier gezonden en aan zijne generaals last gegeven, den keurvorst bij een aanval van fransche zijde onmiddellijk bij te springen. Zoodanig was de toestand, toen het girondijnsche ministerie optrad en aan Europa een geheel andere taal deed hooren. Eene gebeurtenis, die toen juist inviel, kwam het uitbreken van den oorlog niet weinig verhaasten. Leopold, keizer van Duitschland, legde het tijdelijke af en liet de kroon na aan zijn zoon. Frans II, die jong en dientengevolge oorlogszuchtiger was, kwam met meer nadruk op de eischen door Duitsehland gesteld, neêr. Hij vroeg meer dan ooit het herstel van het oude fransche koningschap, en de teruggave der feodale goederen in den Elzas aan hunne duitsche eigenaren. Ook had hij reeds sommige strategische punten in Baden, ja zelfs in Frankrijk doen bezetten. Von Kaunitz, die de oostenrijkschestaatkunde leidde, vond echter in Dumouriez een man, even hard van hoofd als hij zelf was, in het minst niet bang te maken, en die eischentegenover eischen stelde.

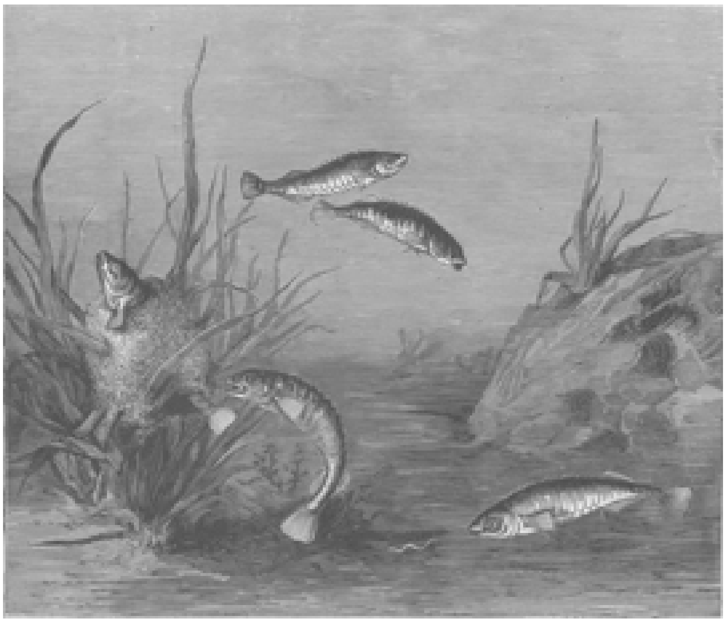

DE STEKELBAARSJES EN HUN NEST.

Het meeste ergerden zich nog de fransche bewindslieden aan de minachting en versmading, die de buitenlandsche regeeringen voor hen deden blijken. Aan Cobentzel, den duitschen gevolmachtigde, was zelfs verboden om direct met hen te onderhandelen, als stonden zij buiten het volkenrecht, en als waren zij onwaardig, dat de regeeringen met hen op gelijken voet onderhandelden. Dergelijke beleedigingen kon het fransche gemoed toch moeilijk verkroppen, en de bodem van Frankrijk beefde van verontwaardiging. De regeeringen begrepen niet wat er onder dien bodem trilde en woelde, welk een vuurberg daar verborgen lag, die slechts had uit te breken, om Europa met lava en vuurzeeën te overstroomen. Aller aandacht was in Frankrijk op dat oogenblik op het buitenland gericht, tot groote ergernis van Robespierre en de zijnen, die de oorlogskoorts der natie wilden bedwingen, daar zij begrepen, dat een buitenlandsche oorlog hun gezag en invloed moest ondermijnen. Maar de krijgsgeest was niet te bezweren en Robespierre, hoeveel invloed zijn woord anders ook had,

verwekte thans slechts weerzin door zijn vredeshymnen en was ten laatste verplicht in het oorlogskoor meê te zingen.

De 20 april van het jaar 1792 brak aan; deze dag verdient eene plechtige inleiding, omdat op dezen datum het lot over de toekomst van Europa werd geworpen. Wat er op dezen dag zou worden verhandeld, scheen ruchtbaar te zijn geworden, de toeloop naar de zittingzaal was buitengewoon groot; de straten stonden reeds van den vroegen morgen vol groepen, die zich over de politiek onderhielden; alles duidde aan, dat Parijs eene groote beslissing verwachtte.

Het was de koning zelf, die dezen dag de zitting opende. Nauwelijks was de vergadering tot orde en stilte gekomen, of Dumouriez vatte het woord. Hij schetste in breede trekken den toestand van Europa, de vijandige houding, welke de mogendheden vanaf het uitbreken der omwenteling tegen Frankrijk hadden aangenomen, de samenspanningen en congressen van Mantua, Pilsit en Regensburg, die oorlog tegen Frankrijk ten doel hadden, de vernederingen die het land had moeten ondergaan. Men kon ieder oogenblik verwachten, dat de legers van den keizer van Duitschland de grenzen zouden overtrekken; het land kon onmogelijk langer gebukt gaan onder den druk van onzekerheid en twijfel, die toch op oorlog moest uitloopen. Daarom dacht hij het beter en waardiger voor het land, zijne vijanden voor te zijn en niet te wachten tot de vreemde legers inbraken, maar zelf den oorlog te verklaren.

Dumouriez had in zijne toespraak de meening van de meesten weêrgegeven; de vergadering zoowel als het volk waren den drang van buiten moede, en met bijna algemeene stemmen werd zijn voorstel aangenomen, om aan den koning van Oostenrijk en Boheme den oorlog te verklaren. Nog dienzelfden avond, kwam men overeen, zou de oorlogsverklaring verzonden worden.

Den 20 april 1792 draafden koeriers langs de wegen van Frankrijk, om de dreigende boodschap naar Weenen over te brengen.

Frankrijk was dus aanvaller; van de omwenteling ging de uitdaging uit; nog hadden de legers der Mogendheden, aan de grenzen geposteerd, geen schot gedaan. Men doet dus verkeerd, de fransche omwenteling als het aangevallen slachtoffer voor te stellen: het opgejaagde hert, door alle honden te gelijk aangegrepen, het recht door het geweld aangeklampt. Het was daarentegen Frankrijk, de revolutie, die het eerst de lont in het kruit stak. Gewichtige dag, die het eerst de furiën des oorlogs losliet, die veertien jaren lang de velden van Europa met bloed en beenderen zou mesten; aanvang van een reuzenworsteling, waarin bijna alle volken van Europa zouden medegesleept worden; eerste opflikkering van een wereldbrand, die in Moskou en in het Kremlin zijn Troye zou vinden; doodelijke titannen-omarming, die troonen zou platdrukken als waren zij van broos glas; vreeselijke ontploffing, die Europa zou bedekken met de splinters van verbrijzelde koningskroonen.

Het bericht der oorlogsverklaring werd met grooten geestdrift door de krijgshaftige fransche natie ontvangen en van Duinkerken tot Bayonne, van Brest tot Belfort, ging een oorlogskreet uit het land op, zooals nog nooit in het verleden van Frankrijk was gehoord. Maar waar waren de legers? Aan de grenzen meende men; maar spoedig zou men de ondervinding opdoen, dat de fransche legers nog moesten geschapen worden. Sommige verheerlijkers van de fransche omwenteling zijn ernstig van meening, dat Europa is verwonnen geworden door het met groote woorden gewapende sansculottisme; het haut-reliëf van den *Arc du triomphe* te Parijs heeft er niet weinig toe bijgedragen, om deze dwaling te helpen gelooven en verspreiden. Die het haut-reliëf zelf niet gezien hebben, hebben misschien toch de teekening er van van Gustave Doré onder de oogen gehad. Dezestelt voor den geest der vrijheid, natuurlijk

van het vrouwelijk geslacht, in gezelschap van een hoop vagebonden, in lompen gekleed, die allerlei soort van wapens, historische en onhistorische, in de hand hebben en eenige regels van de *Marseillaise* zingen. Over de kunstwaarde van 't haut-reliëf spreken wij niet, ook niet als middel tot begeestering en opwekking. Maar van het standpunt der geschiedenis beschouwd, is het onwaar; de fransche pieken, zeisen en knuppels zijn nooit in aanraking geweest met buitenlandsche legers, en hebben slechts als wapenen voor nachtwachts en beulen, bij het neêrslaan van weerlooze offers eene verdachte vermaardheid verworven. De waarheid is, dat de fransche legers, als men dan wil, de legers der sansculotten, in den aanvang meer distelen geraapt dan lauweren geplukt hebben; dat hunne eerste ontmoeting met den vijand reeds eene neêrlaag was, waarbij het *sauve qui peut* algemeen werd aangeheven; dat de fransche sansculotten jaren en menigen vuurdoop hebben noodig gehad om tot goede soldaten gevormd te worden; dat zij in het eerst niet slechts geene heldendaden verrichtten, maar eene lafheid tegenover den vijand betoonden, die men van Franschen niet zou verwachten. Slechts later, toen zij kennis hadden gemaakt met hun handwerk en door groote generaals werden aangevoerd, werden zij de beroemde legers der republiek en van Napoleon.

Reeds hebben wij aangegeven welke stellingen de fransche legers aan de grenzen innamen. Deze legers bestonden voor een gedeelte uit oude soldaten, maar die sedert Lodewijk XV niet meer in het vuur waren geweest, en ongeoefende rekruten. Veel kon men dus van deze soldaten nog niet verwachten.

Dumouriez, al was hij minister van buitenlandsche zaken, deed zich echter ook als minister van oorlog beschouwen; hij was het die het eerste oorlogsplan, den inval in België, opzette, al leed het ook schipbreuk op de ongeoefendheid en lafhartigheid van het leger, dat nog niet in staat was, zooals uit de ondervinding bleek, een ernstig strategisch plan uit te voeren.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 31]

Chineesche merkwaardigheden
De Tempel des Hemels te Peking. - de groote muur.

Nog altijd worden de vreemdelingen in het groote Hemelsche Rijk behandeld met een wantrouwen, dat men niet zoekt te verbergen, en wordt ieder hunner schreden ieverig door de policie bewaakt. Niettemin gelukt het nu en dan aan een vriend van een of anderen hooggeplaatsten mandarijn, een oogslag te kunnen werpen in een hunner, tot heden voor elken vreemdeling gesloten gehouden, heiligdommen, ja, zoover heeft men het reeds gebracht, dat men fotografieën heeft kunnen nemen van die ontoegankelijke tempels.

De verhalen der gelukkigen, die er toegang wisten te verkrijgen, hebben intusschen de gespannen nieuwsgierigheid niet bevredigd, doch de bijzonderheden, welke ons verhaald worden, zijn merkwaardig genoeg om er een oogenblik bij stil te staan.

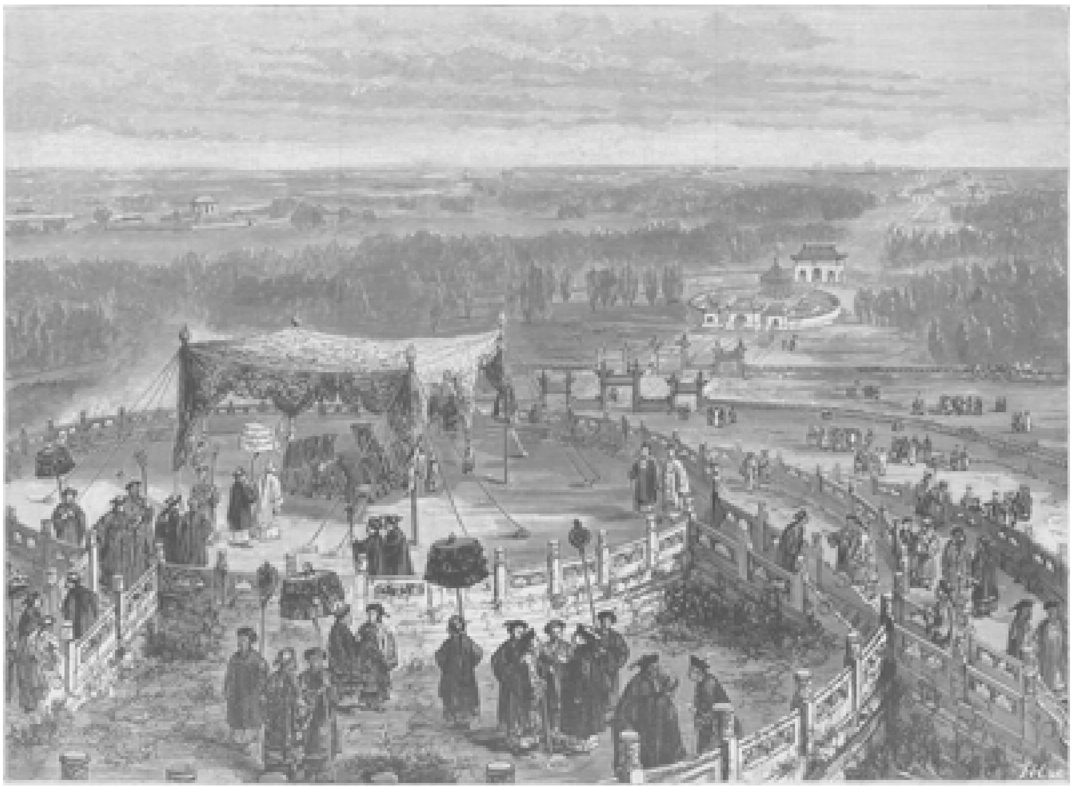

CHINEESCHE MERKWAARDIGHEDEN. - DE TEMPEL DES HEMELS TE PEKING.

Wij wisten reeds lang, dat de eerediensten van Taut, Confucius en Boeddha in China de heerschende waren, doch minder bekend is het, dat men te Peking geen enkele dezer drie godsdienstige stelsels volgt. Men kent daar alleen den staatsgodsdienst, waarvan de keizer niet alleen de eenige priester, doch ook een der voornaamste godheden is.

Er zijn te Peking een groot aantal keizerlijke tempels, als de Tempel des Hemels, de Tempel der Aarde, de Tempel van den Landbouw en de altaren van Zon en Maan. De Tempel des Hemels is echter de voornaamste, want daar vereert de keizer

Shang-Ti, den Oppersten Heer des Hemels, alsmede de voormalige keizers van de tegenwoordige dynastie, die er elk hun altaar hebben.

Alleen Shang-Ti staat in rang boven een

dooden keizer, want men beweert, dat de keizerlijke waardigheid aan den persoon een geheiligd karakter geeft. Het geloof der belijders van de chineesche staatsgodsdienst komt in 't kort op het volgende neêr: De keizer van China en de Godheid besturen te samen het heelal. Tusschen hen beiden bestaat een innig bondgenootschap. Hunne namen zijn Shang-Ti en Hwang-Ti. Shang-Ti bestuurt de gewesten boven, Hwang-Ti de gewesten op deze aarde. China, het Hemelsche Rijk, zooals de Chineezen het zelven noemen, is het voornaamste deel van de wereld hier beneden. Er zijn nog andere volken als de Coreanen (de bewoners van het eiland Corea), de Cochin-Chineezen, de Formosanen (de bewoners van het eiland Formosa), en de verschillende stammen, vertegenwoordigd door de vorsten van Mongolië. Deze zijn echter alle schatplichtig aan Hwaner-Ti.

Men zal wel reeds begrepen hebben, dat alle zaken, welke den keizer aangaan, van godsdienstigen aard heeten, zoodat onze lezers het niet vreemd mogen vinden eene geographische kwestie tot geloofsartikel te zien verheven.

In den Tempel des Hemels is geen enkel beeld aanwezig, zoodat de altaren er de eenige sieraden van uitmaken. Jaarlijks viert de keizer op elk altaar een godsdienstig feest, hetzij door er een stier te dooden of er stukken zijde te verbranden waarbij echter nooit de overvloedige maaltijd vergeten wordt, die bij alle chineesche plechtigheden zulk een groote rol speelt.

Een Europeaan kan zich van zulk eene plechtigheid geen denkbeeld maken, daar zij meer op een feest in een openbaren hof gelijkt dan op eene vereering der godheid. De middelste ruimte, het eigenlijke altaar, gelijkt zeer veel op eene muziektent en is omringd door eene wit marmeren balustrade. Daar omheen loopen nog twee plate-formes, eveneens van marmer, te samen drie terrassen vormende, terwijl de terrassen door vier trappen van negen treden gemeenschap met elkander hebben. Het geheel is omringd door een lagen muur, welke tegenover de trappen openingen heeft. Men kan deze beschrijving gemakkelijk op onze eerste gravure volgen.

Zoodra de keizer de tent binnentreedt en zijn offer opdraagt, laat de muziek hare toonen hooren, op welker maat hier en daar enkelen in het ronde beginnen te springen. Geheel het hof bevindt zich achter den keizer-priester, volgt met gebaren zijne bewegingen en neemt bij het einde der plechtigheid deel aan den maaltijd, die weldra in eene braspartij ontaardt.

De beheerschers van China gelijken dus niet weinig op de oude romeinsche keizers, die evenmin aan hunne goddelijke natuur twijfelden, doch in weerwil daarvan meermalen de vlucht namen voor den dolk, die tegen hen werd opgeheven. Ook in dit opzicht is de gelijkenis volkomen, daar de chineesche keizers zich steeds hebben omringd door zulk eene geduchte macht, dat niemand hen kon naderen.

Die vrees strekt zich nog verder uit dan hun persoon, ook hun rijk scheen hun niet zoo zeker toe als in hunne boeken staat beschreven. Daarvan moge de bekende groote muur getuigen. Deze werd opgetrokken in het jaar 244 vóór Kristus door keizer Tsin-chi-hoang-ti, die zijn rijk tegen de invallen der Mongolen wilde beschermen. Het reuzengevaarte is op vele plaatsen 20 tot 25 voet hoog en zoo breed, dat er vijf of zes ruiters naast elkander over kunnen rijden. Niet overal is hij echter zulk eene geduchte borstwering. De Eerw. pater Huc zegt er het volgende van:

‘In de nabijheid van Peking bestaat hij, wel is waar, uit een dubbelen muur met hovingen, doch elders is hij niets meer dan een eenvoudig muurwerk of enkel een

aarden wal, ja op enkele plaatsen bestaat hij alleen uit steenen, die los op en over elkander liggen.'

Een andere reiziger, Mgr. Brugnière, apostolisch vicaris van Corea, beschrijft het gevaarte meer nauwkeurig.

'De muur,' zegt hij, 'heeft niets merkwaardigs dan zijne lengte, die meer dan vijfhonderd mijlen bedraagt. Hij vormt verschillende bochten, loopt van het oosten naar het westen, en wendt zich ten noorden van Chansi een weinig naar het west-zuidwesten. De borstwering, eertijds gedekt met baksteenen, maakt de grens uit van drie of vier provinciën, waarvan elk met een groot koninkrijk in Europa gelijk kan staan. In de vlakten en passen heeft hij den vorm van een wal met schietgaten van vijf of zes vademen hoog; op de bergen bereikt hij geen tien voeten. Van afstand tot afstand bevinden zich poorten ten gemakke der reizigers en om de belastingen te heffen. Bij de zee zijn twee wachthuizen geplaatst, waar men niet gemakkelijk doorkomt.'

Het doel, waartoe de muur gebouwd werd, is echter nooit bereikt geworden, daar de geschiedenis ons leert, dat de Mongolen die zwakke beschutting overschreden, zoo dikwijls zij wilden, en zich ten laatste meester maakten van China, ten gevolge waarvan de grenzen van het Chineesche rijk tot ver achter den muur verlegd werden.

Om het dagelijksch brood.

Om het dagelijksch brood wordt niet alleen gezwoegd en gewerkt, gepend en gecijferd, maar ter wille van deze behoefte wordt ook de kunst wel eens dienstbaar gemaakt. Onze jonge vioolspeelster doet in het kleine wat onze maëstro's in het groot doen. Maken wij er haar daarom geen verwijt van; beklagen wij liever het arme schepsel, dat geen andere kostwinning heeft dan ons de ooren te verscheuren. Wie weet of er geen Rachel achter dat bleeke gezicht, die onaanzienlijke kleeding schuilt, die slechts leiding en ondersteuning behoeft om onze schouwburg- en concertzalen in verrukking te brengen. Maar zoo hoog hebben wij onze waardeering niet op te voeren. Wij weten allen wat straatzangeressen en straatkunstenaressen zijn; tot deze klasse van misdeelden behoort de kleine van onze gravure. Dat zij niet om de kunst maar om het dagelijksch brood speelt, leest men in de holle oogen, het magere gezichtje; de klachten, die zij uit haar speeltuig lokt, komen niet uit een overgekropt gemoed, maar uit een hongerige maag. Lezers, wanneer gij zulke kunstenaressen op straat tegenkomt, grijpt diep in uwe zakken; aan deze behoeftige kunst is uw geld dikwijls beter besteed dan aan de diva's van onze theaters.

Baron Liedts.

De naam van baron Charles Augustin Liedts is met de geschiedenis van ons vaderland sedert onze staatkundige bevrijding op eene innige wijze verbonden.

Den 1 december 1802 te Audenaerde geboren, was hij achtereenvolgens commissaris van het voorloopig bewind bij de gerechtshoven van eersten aanleg te Audenaerde en te Gent. In het Nationaal Congres was hij een der secretarissen, in welke hoedanigheid hij de grondwet mede onderteekende. In 1831 was hij lid der Kamer van volksvertegen woordigers, waarvan hij later president werd.

In dien tusschentijd had hij van 1831 tot 1840 de betrekking bekleed van president van het antwerpsche gerechtshof en van 1840 tot 1841 die van minister van

binnenlandsche zaken. In 1847 werd hij tot minister van Staat benoemd en in 1852 volgde hij Frère-Orban op als minister van finantiën, welke betrekking hij gedurende tien jaren bekleedde.

In 1861 tot bestuurder der Société Générale benoemd, diende hij den 1 januari 1878 zijn ontslag in en overleed den 21 maart daaraanvolgende, innig betreurd door het belgische vaderland.

Vleescheters onder de planten.

Velen onzer lezers zien wellicht vreemd op, bij het lezen van den titel van dit opstel, en het moet dan ook gezegd worden, dat de natuurvorschers de wereld verbaasd hebben door de resultaten van hunne onderzoekingen.

Volgens hen toch bezitten we in onze hoven planten, van welker bestaan wij tot heden niets wisten en die, in zekeren zin, even bloeddorstig genoemd moeten worden als de verscheurende dieren in de warme gewesten.

Dat het roosje doornen had, welke de vingers wonden van hen, die de bloem plukken, wisten wij reeds lang, doch wij hadden ten minste de zekerheid niet gebeten te zullen worden en behoefden ook onze bloemen niet te ontvluchten zooals enkele diersoorten. Voortaan echter - zoo luidde de uitspraak der geleerden - zouden wij ook onder de planten onze boa's en hyena's, onze haaien en krokodillen hebben, in één woord er waren ‘vleescheters’ onder de planten, die even behendig hunne levende prooi vastgrepen en haar het bloed uitzogen als de bloeddorstigste tieger.

Hoe schrikwekkend die uitspraak ook moge klinken, tot geruststelling onzer lezers kunnen wij verklaren, dat de geleerden ons zonder grond bang hebben gemaakt. Onbezorgd kunnen wij in onze hoven wandelen en onze wateren bevaren, zonder dat wij behoeven te vreezen door eene bloeddorstige plant naar den bodem meêgevoerd te worden.

Maar, zal men vragen, waarom dan gesproken van vleeschetende planten? Zijn er wezenlijk zulke planten of zijn zij er niet? Zij bestaan en moorden inderdaad, doch hare slachtoffers zijn slechts insecten. De manier, waarop die planten zich van een insect meester maken, is intusschen niet gelijk aan de wijze, waarop de spin eene vlieg vangt, doch men kan haar het best vergelijken met een val, waarin een muis is binnengedrongen en haar de terugweg afgesneden is.

Een dief kan door het aanraken van eene hem onbekende mekaniek zich zelven vangen en in zijne gevangenis omkomen, zonder dat men daarom kan zeggen, dat hij door zijne gevangenis is verslonden. De vleeschetende plant heeft dezelfde werking als de gevangenis, dat is eene geheel passieve. Wel hebben de ‘geleerden’ aan de planten een dierlijk spijsverterings-vermogen toegeschreven, doch men heeft ook holen gevonden, die een mammouth verteerden. In onze noordelijke streken zwemt op de wateren eene plant, welke in hare bladkamers microscopisch kleine infusiediertjes opslorpt, maar daar tegenover staat, dat de vormlooze en onzichtbare zuurstof niet alleen vleesch, maar zelfs ijzer vernietigt.

Eene zoogenaamde vleeschetende plant heeft gewoonlijk een groot blad, en draagt aan haar stam kleine vingerhoedvormige kokerkens, waaraan eene klep is verbonden, bij wijze van een deksel op een bierglas. Zet zich een insect in het kokerke neêr, dan slaat de verraderlijke klep onmiddellijk boven den gevangene dicht. Het dierke sterft nu geen geweldigen, maar den langzamen hongerdood, en eerst daarna zuigt de plant de slijmdeelen van het gemakkelijk op te lossen insect in, doch laat de vleugels,

pooten en het geraamte geheel over. Zoodra het laatste slijmdeeltje is opgeslorpt, opent zich de klep opnieuw.

Bij enkele soorten vindt men de kleine gevangenissen ook aan de punten der bladeren, terwijl bij anderen de bladeren zelven zich dichtvouwen en zoo het insect allen uitweg afsnijden.

Menigeen denkt misschien hier aan het bekende ‘kruidje roer mij niet,’ hetgeen eenzelfde verschijnsel te zien geeft, met dit verschil echter, dat zijn bladeren door de aanraking der hand terstond neêrvallen, in plaats van zich te sluiten; men heeft goed gedacht, want de werking is dezelfde.

Eene verkiezings-campagne.
Tafreelen uit Nederland.
Door J.A. Vesters.

Zevende hoofdstuk.
Handelende over den invloed der verkiezingen en meer andere merkwaardige zaken.

De beide mededingende vereenigingen te Ikshuizen, de Oude en de Groote Sociëteit, waren sedert den dag, dat uit haar boezem de kies-

vereenigingen *Securitas* en *Voorwaarts* ontstaan waren, geheel en al van gedaante veranderd. Zulks kon ook moeielijk anders: zij hadden onvoorzichtig met vuur gespeeld, en het vuur was tot een brand overgeslagen, die telkens grootere verhoudingen aannam, zoodat er voorloopig aan geen blusschen te denken viel. De ongewone hitte had de gevaarlijke verkiezingskoorts aangevoerd, en daar deze eene zeer epidemische ziekte is, waren allen er weldra door aangestoken, zoodat op het eind zelfs de onverschilligste en vreedzaamste lieden in vuur en vlam geraakten, wanneer de verkiezing ter sprake gebracht werd. Wel had het in de bedoeling der ontwerpers gelegen sociëteit en kiesvereeniging streng van elkander gescheiden te houden, doch daar het eene een kind van het andere was en kiesvereeniging en sociëteit dezelfde personen tot leden telden, kon niemand den invloed der verkiezingsmanie ontgaan, zelfs dan niet, wanneer men *qua* sociëteitsleden bij elkander kwam.

Zoolang het verkiezingstijdperk duurde, werd alles ter zijde gezet en vergeten, wat vroeger het geluk en de wellust der goede lieden had uitgemaakt. Het was gedaan met het gezellig rollen der biljartballen over het groene laken; de markeur stond op non-activiteit, en het bontgekleurde overkleed, dat over de eenmaal zoo geliefkoosde biljart was uitgespreid, was thans met een dikke laag stof bedekt. Damen schaakbord waren vergeten; ze hingen als nutteloozе, doode meubelstukken aan den wand, en zoo een enkele liefhebber er een weemoedigen blik op sloeg, hij moest telkens het oog teleurgesteld afwenden, want het was onmogelijk onder de zestig, zeventig leden der sociëteit een enkelen medespeler te vinden.

Met de speelkaarten, die heerlijke uitvinding voor de lange winteravonden en de klein-steedsche bijeenkomsten, ging het niet beter. Wel hadden ze nog het langst haar sociëteitsrecht doen gelden, en zag men ze nog aan een enkel tafeltje gebruiken, toen biljartbal en schaakbord reeds verbannen waren, maar ook zij hadden voor de overmacht moeten zwichten: politieke koppen waren als tafelredenaars opgetreden om hun programma te ontwikkelen en dat hunner tegenpartij te bestrijden, waarbij zelfs de verstoktste kaartliefhebbers in het eind gedwongen waren als toehoorders te fungeeren en met bloedend hart de aangebeden kaarten, voor een tijd lang ten minste, vaarwel te zeggen. Programma's, strooibiljetten, advertentiën en couranten-artikelen hadden hunne oude mededingster verdrongen en zwaaiden den schepter in de beide Ikshuizer sociëteiten.

Wel werden er onder de leden der sociëteit nog eenige onverbeterlijke kaartliefhebbers gevonden, die den geheelen berg verkiezingspaperassen, - scheurpapier noemden zij het in alle stilte, want het woord hardop uitspreken zou al te gewaagd zijn geweest, - voor een enkelen stok kaarten hadden willen geven, maar ze moesten, goedschiks of kwaadschiks, hunne liefde en hun afkeer in het binnenste huns harten smoren, wilden ze niet beschuldigd worden van gebrek aan belangstelling en gemis aan vaderlandsliefde.

In de huisgezinnen was de toestand niet gunstiger: de keukenmeiden, die uitsluitend en hare meesters, die nimmer de Astadsche locaalblaadjes lazen, verloren er beiden door: de eersten zagen hare geliefkoosde nieuwstijdingen over moord, doodslag en schipbreuken, ja zelfs het prettige ‘Allerlei’ en de onmisbare ‘Nuttige wenken en raadgevingen’ verdrongen door ellenlange verkiezingsartikelen, die ze in hare onnoozelheid saai en eentoonig durfden vinden, terwijl de laatste thans wel gedwongen

waren van die blaadjes en hun geschrijf notitie te nemen, wilden ze niet voor onverschilligen en onwetenden uitgekreten worden.

In de huisgezinnen, waar man en vrouw van een verschillend temperament waren, zag het er nog spaanscher uit. Wanneer de man zich voor de verkiezing interesseerde en de vrouw er koel onder bleef, of omgekeerd, mocht degene der beide echtgenooten, die van nature met geen politiek of verkiezingsvuur bedeeld was, met volle recht als een slachtoffer gelden; de ongelukkige werd voortdurend bestormd met pleitredenen, redeneeringen en bewijsgronden, getrokken uit of gesteund door de met attisch zout besprengde artikelen van *Waarheidsvriend* of *Astadsche Nieuwsbode,* welke om des lieven vredes wille met engelengeduld moesten aangehoord worden.

Schier onverdraaglijk was echter de toestand daar, waar de echtelingen, beide voorstanders der verkiezingen zijnde, het op het punt der beginselen en der candidaten oneens waren. De vrede was er gebannen, het huwelijksheil gestoord; twist en tweedracht slopen er binnen, en naarmate strooibiljetten en verkiezingsartikelen de deur binnenkwamen, vloog de rust het venster uit. In zoodanige huisgezinnen mocht de toestand met recht erbarmelijk genoemd worden.

Dorp en stad waren door de verkiezingskoorts aangegrepen, en al wat kiesgerechtigd was, werd, 't zij rechtstreeks, 't zij zijdelings, met onverflauwbaren ijver door Ouden en Nieuwen bewerkt. Majoor Van Stouten en mevrouw Noordeloos waren natuurlijk niet de minste onder de ijverige medestanders van *Voorwaarts.* Nimmer had de laatste zooveel bezoeken gebracht en ontvangen, want al zijn de dames volgens de letter der wet van het kiesrecht uitgesloten, feitelijk en door de tweede hand brengen ze wel degelijk hare stem uit, zoodat mevrouw Noordeloos zeer wel wist wat ze deed, door bij het vrouwelijk geslacht propaganda te maken. Ieder dameskranske of vrouwenvereeniging vereerde zij met hare tegenwoordigheid, en al ging zij niet altijd rechtstreeks op haar doel af, toch wist zij menig vrouwenhart in te palmen en daardoor menige stem voor haar echtgenoot te winnen. Sluwheid en list waren hare wapenen en het is zeer de vraag of deze, in de weegschaal gelegd tegen de donderende artikelen en dito redevoeringen van haren majoor-neef, niet den doorslag zouden gegeven hebben.

De billijkheid gebiedt echter te erkennen, dat de uitmuntende majoor Van Stouten zich als een man en oud krijger weerde en geen enkel middel onbeproefd liet, om de onsterfelijke beginselen van *Voorwaarts* te doen zegevieren en, *en passant,* zijn waarden neef in de Kamer te helpen. Tot op het uiterste oogenblik bleef hij pal op zijn post, en vooral gedurende de laatste dagen der verkiezingsperiode ontwikkelde hij eene werkzaamheid, die ieder ander dan den met een ijzersterk gestel begaafden majoor minstens voor vier weken de koorts op het lijf zou gejaagd hebben.

Wij hebben majoor Van Stouten verlaten op het oogenblik, dat hij, na de merkwaardige jacht op het weiland, naar zijn buitenverblijf terugkeerde. Hoewel verrukt over de onverwachte ontmoeting, was hij er bij nader inzien toch wel een beetje ontstemd over, dat de ‘gladde pennelikker’ er zoo goedkoop was afgekomen, en uitte zijn spijt zich in menigen krachtvollen uitroep. Echter begrijpende, dat gedane zaken geen keer hebben, troostte hij zich en begon er over te peinzen op welke wijze hij zijn voordeel met het avontuur zou kunnen doen. Niet ten onrechte inziende, dat hij, die de lachers op zijne zijde weet te trekken, daardoor veel vóór krijgt, wilde hij de ontmoeting op het weiland exploiteeren en wist er een klemmend argument in te vinden ten gunste der onsterfelijke beginselen van *Voorwaarts.* Hij greep pen en papier en stelde een aanschouwelijk verhaal op van de bespottelijke figuur, door den voornaamsten steunpilaar der Ouden en hunnen candidaat gemaakt, doorspekt met

de noodige hatelijkheden en scheldwoorden. De majoor meende terecht, dat een zoodanig sensatie-bericht op den vooravond der verkiezing den heilzaamsten invloed moest uitoefenen; hij had reeds uitgerekend, dat het artikel, met spoed verzonden, nog bijtijds in de zondagseditie van de *Astadsche Nieuwsbode* kon geplaatst worden. Na een expresse naar Ikshuizen te hebben gezonden, om den brief aan het postkantoor te bezorgen, nam de majoor een zuurverdiende hartversterking in den vorm van een kolossaal glas onvervalschten Schiedammer, benevens een tweede glas om de noodige krachten bijeen te garen voor de hem nog wachtende taak. Na deze allergewichtigste bezigheid, waartoe hij echter niet meer tijd besteedde dan wij behoeven om het neêr te schrijven, deed hij zijn rijtuig voorkomen om voor de zooveelste maal een rondreis in de omstreken te maken. Of hij bij intuïtie begrepen had, dat het medevoeren van strooibiljetten gevaarlijk kon zijn, kunnen wij niet met zekerheid zeggen, zeker is het echter, dat hij er den vorigen dag reeds door zijn vertrouwden tuinman had laten rondbrengen; rust ons vermoeden op een degelijken grondslag, dan had hij volop gelegenheid gehad, met het oog op het ongeval zijns tegenstanders, zich zelven over de genomen voorzorgen geluk te wenschen. Hoe het zij, het spreekwoord indachtig, dat hij, die zich aan een ander spiegelt zich zacht spiegelt, had hij om iedere botsing met den nog altijd voortwoedenden storm te vermijden, een gesloten rijtuig doen voorkomen.

Voort rolde het weldra in vliegende vaart over den effen kiezelweg, want de voortvarende majoor was gewoon achter iedere zaak zooveel mogelijk spoed te zetten; binnen weinige minuten had hij dan ook de eerste pleisterplaats, het dorp Groenhoven, bereikt. Hier kon hij op een goeden oogst van stemmen hopen; het waardige hoofd der gemeente had in vroeger tijd wel eens met den majoor overhoop gelegen over eene grensquaestie, waarin de laatste in zooverre betrokken was, dat zijn buitenverblijf juist op de grenzen van Groenhoven en Ikshuizen lag; thans was de zaak echter bijgelegd; majoor Van Stouten had den inschikkelijken burgervader in eenige betwiste punten toegegeven, en daar de eene dienst de andere waard is, had het hoofd der gemeente den majoor zijn steun bij de aanstaande verkiezingen toegezegd, voor zoover dit namelijk met zijn plicht en burgemeestersgeweten overeen te brengen was. Niets ten halve willende afdoen, wipte de zorgvolle Van Stouten nog eenmaal bij zijn bondgenoot in, om hem nogmaals aan de bepalingen van het gesloten verdrag te herinneren en naar den stand van zaken te informeeren. De ontvangen inlichtingen waren van hoogst bevredigenden aard.

'Ja, ziet u, mijnheer!' - had de nauwgezette burgervader gezegd - 'ik ben het volkomen met u eens, dat de eene dienst de andere waard is; als man van eer ben ik ook volkomen bereid mijne belofte na te komen. Gij moogt vrij gelooven, dat ik mijn uiterste best gedaan en uit alle macht gewerkt heb, - dat is te zeggen, niet ik in persoon, God beware mij daarvoor, mijnheer; eene officieele betrekking bekleedende, laat de wet noch mijn geweten mij toe mij rechtstreeks partij te stellen, doch ik heb mijn veldwachter de taak overgedragen, - stel u gerust, mijnheer, hij is geen rijksveldwachter en ik kon hem dus zonder de minste gewetenswroeging dien last opdragen; - door zijne tusschenkomst heb ik de kiezers onder het oog doen brengen, dat plicht, eergevoel en dankbaarheid het hun ten taak stellen voor advocaat Noordeloos te stemmen. Van de veertig kiezers heeft mijn ijverige veldwachter er vijf en twintig op uwe hand weten te krijgen. Op de weêrbarstigen heb ik mijn zoon afgezonden; mijn zoon is vrij en onafhankelijk, mijnheer, en heeft dus niemand of niets te ontzien; ik heb het genoegen u mede te deelen, dat hij door beloften en bedreigingen nog een tiental kiezers voor de Nieuwen aangeworven heeft, zoodat

gij op schier alle stemmen van Groenhoven rekenen kunt. Maar ik herhaal, dat ik mij persoonlijk niet het minst met de verkiezingskwestie ingelaten heb. Ik ken de wet en mijn plicht, majoor, en beiden schrijven mij de stiptste onzijdigheid voor. God beware mij, dat ik als burgemeester en officieel ambtenaar ooit aan plicht of geweten te kort zou schieten!'

Zeer tevreden over de ontvangen inlichtingen, zette majoor Van Stouten de reis voort; hij had het overbodig geacht den nauwgezetten man tot verdere krachtsinspanning aan te sporen: hij kon de behartiging zijner verkiezingsbelangen gerust aan den iever, de strenge plichtsbetrachting en het teedere geweten van den voorbeeldeloozen dorpsburgemeester overlaten.

Andere dorpen leverden andere ontmoetingen op; niet overal echter vonden zijne wenschen en aanzoeken een even welwillend gehoor. Meer dan eens moest hij ondervinden dat de vijand

hem vóór geweest was en den buit voor zijn neus had weggekaapt. Zijne klankrijke stem en het nog klankrijker metaal haalden echter nog vele weifelmoedigen tot de partij van zijn neef over, en meer dan eens mocht hij het geluk smaken, eene reeds door den vijand bezette stelling stormenderhand te bemachtigen. Zijne zilveren projectielen baanden hem er den weg toe.

Over het algemeen bleek het, dat de zilveren hagel, waarvan hij zich op zijne stemmenjacht bediende, meer effect te weeg bracht, dan het zwaar geschut zijner krachtigste en overredendste woorden. Dit was zeker niet streelend voor 's mans eigenliefde en redenaarstalent, maar de menschen nemende zooals ze zijn en niet zooals ze wezen moesten, troostte hij zich met de zekerheid, dat de groote en vaderlandlievende beginselen van de partij der Nieuwen door zijne dubbele werkzaamheid in ieder geval zeer gebaat werden.

OM HET DAGELIJKSCH BROOD, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN A. REGALSKI.

In zijn geheel genomen kon de uitstekende majoor over de resultaten der reis tamelijk tevreden zijn, en toen hij tegen den avond tehuis kwam, had hij het krachtig middagmaal, door twee flesschen nog krachtiger bourgogne overgoten, gewis dubbel verdiend.

(Wordt vervolgd.)

Mongolië en de Mongolen.

Van de eertijds zoo geduchte Mongolen, die, onder aanvoering van een Djingis-khan of Tamerlan, troonen omverwierpen, rijken verwoestten en veroverden, en zelfs meermaals geheel Europa van schrik deden beven, is thans weinig meer over dan enkele min of meer talrijke benden, die, naar het voorbeeld hunner vaderen, nog steeds een herdersleven leiden en wier verblijfplaatsen over het uitgestrekte mongoolsche rijk verspreid zijn als de oasen in eene woestijn.

Het ontzaglijke rijk, welks noordelijke grenzen Russisch Siberië raken en ten zuiden aan den beroemden Chineeschen Muur palen, terwijl Mantchoerië en de eindelooze woestijnen van Thibet het ten westen en oosten insluiten, telt toch nauwelijks meer dan vier of vijf millioen bewoners, waarvan daarenboven verreweg de grootste helft Chineezen zijn, die door hunne woelige landgenooten zijn gedwongen de wijk te nemen achter den grooten muur.

Onder deze voormalige wereldveroveraars het kruis te gaan planten en hen te doen eeren en aanbidden, wat zij vroeger vertrapt en verguisd hebben, was eene onderneming, zoo grootsch en herinnerde zoo zeer aan den apostolischen arbeid der eerste dagen van het Christendom, dat de moedige missionarissen met ongeduld de zeer langdurige onderhandelingen met de H. Congregatie der Propaganda afwachtten, welker wijze voorzichtigheid spreekwoordelijk is geworden.

BARON LIEDTS.

De missie van Mongolië is eene belgische missie, doch onder de acht en twintig missionarissen vinden wij twaalf Nederlanders.

De ontzettende hongersnood, die er tegenwoordig heerscht, en ook het aandeel, dat wij namen in het aanbrengen van hulp voor de ongelukkige Mongolen, deden als van zelf het verlangen ontstaan om dat land en volk nauwkeuriger te leeren kennen, waarom wij besloten iets naders mede te deelen van het volk, welks naam thans op aller lippen is.

Er is wellicht geen land, waar de temperatuur zulk eene afwisseling aanbiedt als in Mongolië. In den winter maakt de felle

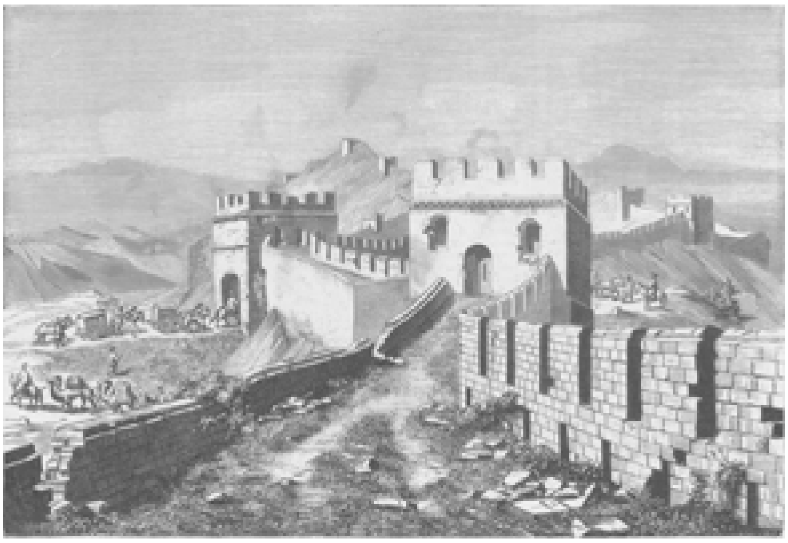

CHINEESCHE MERKWAARDIGHEDEN. - DE GROOTE CHINEESCHE MUUR.

koude alle verkeer bijna onmogelijk, terwijl in den zomer, vóór het regenseizoen, de brandende zonnestralen allen groei beletten. De zomer is echter zeer kort. Als in mei de eerste regen valt begint men te zaaien, om met half augustus te oogsten. Blijft echter deze regen uit tot juni, zooals nu en dan plaats heeft, dan is men er zeker van, dat een hongersnood volgt, want de oogsten, welke vóór het tijdperk der *pé-lou* niet zijn ingehaald, bevriezen. Deze *pé-lou* (witte dauw), de nachtmerrie der chineesche landbouwers, valt den 8 september, en tot heden is het ongehoord, dat het dien nacht niet vroor. Somtijds doet de *pé-lou* hare gevolgen vroeger gevoelen, doch de 8 is de noodlottige datum. Tot het begin van december neemt de koude steeds in hevigheid toe, en heeft dan haar toppunt bereikt, om met half-februari weêr af te nemen. Tot in april en dikwijls nog later blijft het echter nog winter.

De maand april is dan ook de noodlottigste van geheel het jaar voor de Mongolen. Gedurende den dag heeft men eene verstikkende hitte, terwijl gedurende de nachten het kwik van 10 tot 12 graden Celsius onder nul daalt. De uitgedroogde bodem, die door de hevige siberische winden verbrand is, brengt geen grasscheutje voort, en blijft in dien toestand tot de eerste regen den dorstigen grond komt laven, als wanneer in weinige dagen de velden met het heerlijkste groen getooid zijn.

De voortbrengselen zijn even verschillend als hoogst nuttig, doch boekweit, haver en gierst zijn bijna het eenige voedsel der bewoners, terwijl slechts hier en daar onze aardappelen, kolen en wortels een voldoenden oogst geven. Andere voortbrengselen van meer industrieelen aard groeien er welig, en de mongoolsche katoen, indigo, tabak en rubarbar hebben zelfs een grooten roep, doch in een land, waar het reizen, en dus ook het vervoer van goederen, gepaard gaat met de grootste gevaren, en waar evenmin markten gehouden worden, kan van geen uitvoer spraak zijn, te minder nog, omdat de bewoners van de noodigste werktuigen en vervoermiddelen geheel verstoken zijn. Zelfs de steenkoolbeddingen, welke men er aantreft, moeten renteloos blijven liggen bij gebrek aan ontginningsmiddelen.

Alle bewoners zijn dan ook landbouwers en hoe arm een Mongool zij, toch heeft hij een stukske grond, welks bebouwing moet voorzien in de behoeften van zijn gezin gedurende een geheel jaar. Degenen, die met hun haver en gierst van den eenen oogst tot den anderen kunnen toekomen, worden dan ook als zeer welvarend beschouwd.

Men moet daarenboven weten, dat de Mongool zoowel als de Chinees van Mongolië zeer matig is en bijna geene behoeften kent. Een hol in de helling van een berg gekapt, of eene leemen hut dient hem tot woning, terwijl zijne kleeding in den zomer uit eenige lappen linnen en in den winter uit een geiten- of schapenvel bestaat. Heeft hij eenige sapeken te verteren, dan drinkt hij bij zijn maaltijd een kop thee en veroorlooft zich zelfs de weelde van een glas jenever; bij gemis daarvan vergenoegt hij zich met warm water. Hij drinkt nooit koud water, daar dit onvermijdelijk kropgezwellen ten gevolge heeft. Elke bewoner van Mongolië is een weinig timmerman, een weinig metselaar, een weinig wagenmaker, daar deze ambachten door niemand tot een speciaal vak gekozen worden, dewijl iedereen zich zelven redt zoo goed en kwaad als het kan.

Intusschen ligt de groote moeielijkheid daarbij niet in het gebrek aan de noodige kennis, doch in het gemis van de noodige grondstoffen. Het hout is er even schaarsch als het voedsel gedurende een hongersnood, daar met uitzondering van eene enkele streek, het land geheel naakt is. Vroeger, zeggen de bewoners, was het land een onmetelijk bosch, doch daar dit aan tallooze wilde dieren eene veilige schuilplaats

bood, die onder de kudden eene vreeselijke slachting aanrichtten, hebben de oude bewoners de boomen eenvoudig gekapt en in hunne haardsteden verbrand.

Deze ondoordachte handelwijze heeft hare treurige gevolgen niet gemist: het timmerhout is ongeloofelijk duur geworden, terwijl het brandhout bijna niet te verkrijgen is. De langdurige droogten, welke eene ware ramp zijn voor het land, zoowel als de snelle en verschrikkelijke overstroomingen, die dikwijls geheele dorpen in hare vaart meêsleepen, zijn eveneens aan het gemis van bosschen te wijten. Gedurende het seizoen der stormen ontmoeten de stortregens op de naakte berghellingen niet eene enkele hindernis en stroomen als watervallen in de vlakten, in hun verwoestenden loop alles meêsleurende, wat zich op hun weg bevindt.

Op enkele plaatsen heeft men beproefd de bergen op nieuw met boomen te beplanten, doch de moeielijkheden, daaraan verbonden, zijn zoo groot, dat dit niet op zulk eene groote schaal kan geschieden, om het geheele land er meê gebaat te zien. Behalve eene zekere fortuin, welke men daartoe noodig heeft, moet men dag en nacht de aanplantingen bewaken, daar de Chinees, evenmin als de Mongool, een verschil kent tusschen het mijn en het dijn.

Ziedaar eene schets van het land en het volk, dat onze missionarissen voor het kruis willen veroveren en welke verovering reeds een begin heeft genomen. Het aantal kristenen bedraagt reeds meer dan elfduizend en neemt van jaar tot jaar toe.

De missie bezit thans acht en twintig priesters, over het geheele land zoodanig verdeeld, dat alle kristen-gemeenten geregeld beheerd worden. Minstens eenmaal per jaar worden zij door de missionarissen bezocht, die er veertien dagen of drie weken, naar gelang hunne bezigheden dit vereischen, blijven. Zij preeken, onderwijzen den catechismus, hooren de biecht, beslechten de geschillen, verzoenen vijanden, in één woord, zij vervullen alle plichten van hun heilig ambt.

Een der machtigste hefboomen voor de uitbreiding van het katholicism in China en naburige landen is het Genootschap der Heilige Kindsheid. Zonder te spreken van de 300.000 kinderen, die in stervensgevaar gedoopt werden, telde deze heilzame vereeniging in 1874, in hare 250 gestichten, omstreeks 250.000 weezen; zij ondersteunden daarenboven meer dan 1000 scholen, gaf den zieken van meer dan 300 nederzettingen, zoowel heidenen als kristenen, kosteloos geneesmiddelen, en leidde hare jeugdige beschermelingen eindelijk in verschillende ambachten op, waarvoor zij een 30tal hoeven en 127 werkplaatsen uit den grond deed verrijzen.

Men zal begrijpen, dat voor zulke resultaten, behalve eene algeheele opoffering van zich zelven, veel geld noodig is geweest, en nog steeds aanzienlijke sommen gevorderd worden. De edelmoedigheid van de belgische katholieken is echter spreekwoordelijk geworden, en dit is weêr op nieuw bewezen door de ruime giften, die voor de hongerlijdenden zijn afgezonderd. Is er in een gewonen tijd geld noodig om den bloei der missie te verzekeren, thans, nu de honger alle andere gevoelens verdooft, moeten met de liefdegiften de zielen der ongelukkige bewoners voor wanhoop, en wat hetzelfde is, voor den hemel bewaard worden. Wij durven dan ook met het volste vertrouwen een nieuw beroep doen op onze katholieke landgenooten om hunne mongoolsche broeders naar vermogen te helpen, en dit te meer, daar zij de mongoolsche missionarissen niet zullen vergeten.

In een volgend nommer zullen wij bijzonderheden, betreffende den tegenwoordigen toestand van Mongolië, mededeelen.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566

Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

'Hij heeft gelijk, wij hebben wel wat anders te doen,' klonk het uit meer dan één mond: 'naar de Hooge kapel!'

Dit tooneel, hoe kort het ook duurde, had aanleiding gegeven tot de redding van De Gruijter, wiens leven anders groot gevaar zou hebben geloopen. De schutters, ziende dat hun aanvoerder gewond was en overtuigd dat zij toch voor de overmacht zouden moeten bezwijken, namen hem gedurende het geschil tusschen Harmsen en Willem Michielsz. in hun midden en trokken zich al strijdende terug, om den uitgang aan het noorder dwarspand weder te bereiken, wat hun dan ook gelukte.

Intusschen sloeg de storm der vernieling naar de Hooge kapel over. Juist waren de deuren onder de woeste vreugdekreeten der beeldstormers bezweken, toen men eensklaps hoorde roepen:

'Daar is Jan Bentijn!'

De oud-voorzanger verscheen werkelijk op het tooneel der verwoesting.

'Beter laat dan nooit, Jan,' zei Hans de barbier, 'waar hebt gij toch gezeten?'

'Ze hadden mij thuis opgesloten, maar daar zij in slaap geraakt waren, heb ik door een raam en over de muren den weg weten te vinden. Ik zal mijn schade wel inhalen, dat beloof ik je,' antwoordde Bentijn.

'Een-hoera voor Jan Bentijn, mannen,' riep de barbier.

Aan die uitnoodiging werd gevelg gegeven en men hoorde een woesten kreet in de kapel opstijgen.

'Waar zullen wij nu mede beginnen, Michiel?' vroeg de smid Cock Muesel den aanvoerder.

'Met het orgel,' antwoordde Willem, een sluwen blik op Bentijn werpende, die hem zeer goed verstaan kon, al sprak hij ook zacht.

'Het orgel blijft voor mijn rekening,' riep Jan; 'zij hebben mij het zingen verboden, ik zal hun het pijpen verbieden!'

Aanstonds begaf hij zich, vergezeld van zekeren Jan Geelink en een paar knapen naar het orgel. Men sloeg alles met bijlen kort en klein, de pijpen werden naar beneden geworpen en door de oproerlingen opgevangen, die er een oorverdoovende muziek op maakten. Zelfs hoorde men in dien onzaligen nacht langs de straten het geluid der orgelpijpen waarop de straatjongens bliezen.

Middelerwijl Jan Bentijn het werk der verwoesting onder het zingen van zedelooze liederen voortzette, vernielde Willem Michielsz. met zijne makkers de zitbanken der broeders, de metalen lutrijns en alles wat hier onder de handen kwam. Willem brak nu en dan in een schaterlach los, wanneer de stem van Bentijn zich boven het rumoer uit liet hooren.

'Ik zal je straks dat zingen wel voorgoed afleeren,' bromde hij tusschen de tanden. Daar hij echter zag dat het vuur uitdoofde en het langzamerhand geheel donker in de kerk begon te worden, verliet hij de Hooge kapel en begaf zich naar het schip. Dat gedeelte der kathedraal bood een erbarmelijk schouwspel aan. Overal lagen verminkte beelden, sommige half smeulende, andere schier onkenbaar geworden onder de bijlslagen der woestelingen. Enkele beeldstormers waren smoordronken neêrgevallen; zij hadden geen bewustzijn meer van 't geen rondom hen omging en strekten tot spotternij van hunne makkers, die in groepen op den grond zaten en geroofden wijn uit miskelken zwelgden.

‘Wat zit gij daar te slempen?’ riep Willem Michielsz., toen hij een dier groepen genaderd was; ‘zorgt liever dat het vuur blijft branden, want er moet nog heel wat gedaan worden, alvorens de gansche santekraam opgeruimd is.’

‘Leve Willem Michielsz.!’ riepen de dronkaards.

‘Kom hier, Willem,’ sprak een uit de hoop, ‘neem ook eerst een hartsterking, want dan gaat alles veel vlugger van de hand.’

Hij vulde een beker wijn en bood hem den rooden beeldstormer aan.

‘Leve de vrijheid, leve de vreugde!’ riep Willem en ledigde den beker in onafgebroken teugen.

Toen raapte hij eenige armen en andere brokstukken van beelden bijeen, wierp die in den gloed, beval zijnen manschappen, dat zij insgelijks hout zouden bijdragen en zette daarna het vernielingswerk voort onder het zingen van het lied:

‘Hebdy niet ter Missen geweest
In der Papen kercken?’

Tegen een der kolommen stond Wouter Harmsen, half in de schaduw, met de armen over elkander geleund, het werk der vernieling aan te staren. Hij zag bleek en men kon, in weerwil van de schemering die daar heerschte, zeer goed zien dat zijn borst zwoegde onder de gewaarwordingen, welke zijn gemoed bestormden. Zijne oogen volgden Willem Michielsz., die overal hakte en kerfde. Daar zag Willem, dat het beeld der H. Oda nog het kruisbeeld in de hand hield. Hij kapte het met de hand van het beeld af, raapte het van den grond op en slingerde het door het schip midden in het vuur.

'Willem, vreest gij het oordeel Gods niet?' riep Wouter hem toe.

De woestaard trad een paar schreden nader om te zien aan wien die stem toebehoorde.

'Zoo, zijt gij daar weêr?' sprak hij lachend; 'gij hebt de koorts, manneke, en ik zou je aanraden met een warme kruik naar bed te gaan, want je zenuwen zijn niet tegen dit werk bestand.'

'En ik geloof, dat gij door den duivel bezeten zijt, want dat is geen werk voor een Christenmensch,' antwoordde de touwslager, zonder zijne plaats te verlaten.

'Gij spreekt als een papist,' zei Willem.

'Moet men dan een papist zijn, om zonder ontroering het beeld van onzen Heer en Heiland in het vuur te zien werpen?' vroeg Wouter.

De touwslager huiverde. Hij herinnerde zich op dat oogenblik, hoe zijne moeder in haren doodstrijd het kruisbeeld aan de lippen gedrukt had, hoe het nog in hare handen geklemd zat toen zij reeds den geest gegeven had.

'Als gij zoo kieskeurig zijt, moest gij liever naar huis gaan,' hernam Willem. 'Maar,' zoo vervolgde hij, 'help mij eerst even een handje om St.-Teunis wat te blakeren, daar zult gij toch wel niets tegen hebben.'

Het verminkte beeld van den H. Antonius den kluizenaar lag aan zijne voeten, hij wilde het op het vuur gaan werpen, doch bevond dat het te zwaar was.

Wouter gaf geen antwoord en bleef even roerloos staan.

'Hebt gij geen trek?' sprak Willem, terwijl hij Wouter een oogenblik aanzag, 'welnu, dan zal ik het alleen doen.'

Hij nam niet zonder inspanning het beeld van den grond, bracht het op zijne schouders, liep er mede naar het midden der kerk en plofte het in den vuurgloed, zoodat de vonken hoog opspatten en zich een verstikkende rookwolk verhief.

Een luid hoerah! weêrgalmde langs de gewelven en de beeldstormers stemden het spotlied op de geestelijken aan, waarin o.a. voorkwam:

> 'Goeden dag, lieve pater!
> Belieft u wat water
> Te wasschen uw snater.'

Het lied verstomde echter eensklaps, het maakte plaats voor kreten van verbazing en men hoorde sommigen met afkeer en ontzetting uitroepen: 'Het St.-Teunis-vuur! het St.Teunis-vuur.'

De kring rondom het vlammende hout spatte in een oogenblik uiteen; sommigen der woestelingen waren als verstijfd van schrik, anderen verlieten met haastige schreden de kerk, voortdurend roepende: 'het St.-Teunis-vuur! het St.-Teunis-vuur!'

Ook Wouter Harmsem werd uit zijne verdooving gewekt; hij naderde den brandstapel om te zien wat er gaande was, en zie, daar lag Willem Michielsz.

stuiptrekkende. De rampzalige was kennelijk door de ziekte getroffen, die men het St.-Antonius-vuur noemt. Zijn gelaat was in een oogenblik schier onkenbaar geworden en de afschuw, welke zijne makkers van de ziekte hadden, was zoo groot, dat zij hem levend zouden hebben laten verbranden, zonder een hand uit te steken om hem te redden, want zijne kleeren hadden reeds vlam gevat en hij lag met zijne beenen in den gloed[(1)].

'Dat is de hand Gods!' riep Harmsen ontroerd. Hij hief de gevouwen handen ten hemel en riep met tranen in de oogen uit:

'Heer, straf mij niet in uwe verbolgenheid en kastijd mij niet in uwe gramschap. Ik heb gezondigd, o God, ik heb zwaar gezondigd, maar verstoot den verloren zoon niet, die vol berouw tot U terugkeert.'

Nog altijd riep men in de kerk met afschuw: 'het St.-Teunis-vuur! het St.-Teunis-vuur!' Er kwamen nieuwsgierigen aangeloopen, doch zij deinsden vol ontzetting terug, toen zij zagen hoe Willem Michielsz., door een inwendig vuur verteerd wordende, zich krampachtig bewoog.

'Trekt hem uit het uur,' sprak Wouter, toen zijne ontroering een weinig bedaard was.

Niemand had daartoe echter den moed; zelfs de smid Ruygvogel en Hans de barbier schenen de overtuiging te hebben, dat hier iets bovennatuurlijks plaats greep en verlieten oogenblikkelijk de rampzalige plek.

'Lafaards!' riep Wouter, 'gij durft wel heiligdommen schenden en gewijde voorwerpen stelen, maar geen hand uitsteken om uw aanvoerder te redden.'

Hij pakte nu Willem bij de schouders en sleepte hem een eind van den gloed. Op dat oogenblik naderde hem een der gemaskerden.

'Breng hem buiten,' fluisterde hij Wouter in het oor, 'het geval zal anders te veel gerucht maken.'

'Gave God, dat de gansche bevolking kon zien hoe de snoodaards gestraft worden, die zelfs met het heiligste den spot durven drijven,' antwoordde Wouter. 'Ik heb, dunkt mij, meer dan mijn plicht gedaan met hem uit het vuur te slepen, want geen uwer handlangers had daartoe den moed; zorg nu zelf maar verder voor hem.'

Na dit gezegd te hebben verwijderde hij zich.

Men hoorde een vloek achter het masker; de man verliet ook die plek en kwam eenige oogenblikken later met twee lieden terug, die, hoewel bleek en bevend, Willem Michielsz. naar het kerkhof sleepten. Hij had toen den geest reeds gegeven.

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

XVIII.

Het plan van Dumouriez was niet slechts de vrucht van militaire, maar ook van politieke overwegingen. België was na den successieoorlog aan Oostenrijk toegevallen, en bevond zich onder het bewind van Joseph II zoo ongelukkig mogelijk. Het had pas een ernstigen opstand doorworsteld en de oproerige elementen waren nog alles behalve bezonken, tot rust en orde gekomen. De heillooze staatkunde van Joseph II had de meeste gemoederen van Oostenrijk vervreemd. Deze keizer, die de eerzucht had Frits van Pruisen te caricaturiseeren, trachtte in zijne Staten een nieuwen

(1) Volgens een geloofwaardig geschiedschrijver werden in dien nacht twee beeldstormers in de St.-Jan door de ziekte geslagen, naar den H. Antonius, als de beschermer daartegen, genoemd. Men heeft hen nog denzelfden nacht begraven.

godsdienst in te voeren, bekend onder den naam van het Josephisme, maar dat in den grond van de zaak niets anders was dan het Cesaro-papisme. De eenige vrucht, die zijne schepping opleverde, was een min of meer verborgen opstand in zijn geheele rijk; in België was hij verplicht de sabel te gebruiken en een zware bezetting te leggen, om het oproer onder den voet te houden. Maar waar van den eenen kant het godsdienstig gedeelte van België met recht verbitterd was over de wederrechtelijke bemoeingen van het oostenrijksche bestuur, wachtte van den anderen kant het revolutionair gedeelte, fransch in taal, fransch in denkwijze, fransch in beginselen slechts een teeken uit Parijs, om het gehate oostenrijksche juk af te schudden.

Niet beter was het gesteld in Nederland; Keezen en Oranjemannen waren reeds sedert jaren bezig elkander het leven zoo zuur en ondraaglijk mogelijk te maken. Nederland was op dien tijd het kluchtigste land van Europa; daar werd een blijspel opgevoerd, zooals er zelden in de geschiedenis van eenig volk is opgevoerd geworden, een reusachtige klucht, die door niemand anders dan door Cervantes verdient beschreven te worden. Hier hoeft men niet de macht der kunst, geene overdrijving in te roepen; een zuiver weêrgeven van de wezenlijkheid is genoeg om alle lachspieren in beweging te brengen, alle geesten van humor en vroolijkheid op te roepen.

Ware de zaak niet zoo treurig geweest, men zou de geheele vertooning een kluchtspel hebben kunnen noemen, maar een kluchtspel met eene droevige ontknooping, in eene tijdelijke bezetting en overheersching van Pruisen, 't welk de goede Nederlanders leerde, dat er niet slechts vroolijkheid, maar ook een verschrikkelijke ernst in de wereld bestaat. Na den intocht der Pruisen had een groot deel der patriotten het land verlaten, zoowel uit vrees voor de wraakzucht der overwinnaars als uit verontwaardiging over het opgelegde juk. Hun tweede vaderland werd Frankrijk; van hier uit bleven zij gemeenschap onderhouden met de ontevredenen in den lande, die zich in den geweldig opgedrongen toestand hadden moeten schikken en hunne vrijheidsdenkbeelden thans slechts konden overstorten in brieven en correspondentiën. Deze ballingen schilderden in Frankrijk den toestand van Nederland zoo donker mogelijk en wisten de sympathieën, maar ook niet minder de begeerlijkheid der Franschen te doen ontvlammen naar Nederland, dat zoo doende bezig was het trojaansche paard binnen te halen en later geen tranen genoeg zou hebben om de dwaasheden der jeugd te beweenen. De Franschen kenden de Nederlanders niet anders dan als kaaskoopers en haringvisschers, maar ook voor zulke stervelingen was de fransche omwenteling uitgevonden, en spoedig zouden wij kennis maken met vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid, die later zouden blijken dure gasten te wezen.

Aan het legerkorps van Rochambeau, dat aan de noordelijke grenzen was geplaatst, droeg Dumouriez de taak op een inval in België te beproeven. Het plan hiertoe, dat echter bij de uitvoering reeds ten onder ging, is in de volgende woorden te omschrijven. Rochambeau deelde zijn korps in twee afdeelingen; de een had Doornik, de ander Mons tot bestemming. Lafayette moest den aanval ondersteunen van uit Sédan en van daar aan de uitvoering van het plan de hand reiken. De troepen gingen op weg en kwamen spoedig in aanraking met den vijand. Maar nauwelijks was het eerste oostenrijksche kanonschot gelost, of eene paniek als die bij Rossbach de overwinning aan de Pruisen schonk, maakte zich van het fransche leger meester; de gelederen werden verbroken, de soldaten wierpen hunne ransels weg, de kanonniers spanden de paarden van de stukken en zetten het op een loopen, en spoedig was het fransche leger in vollen aftocht met het gezicht naar Parijs en met den rug naar den vijand. Toen Lafayette kwam, vond hij slechts de verspreide overblijfselen van een

leger, als vluchtelingen langs de wegen vertrooid. Aan herzamelen was geen denken. De fransche omwenteling had hare eerste maar onteerende nederlaag geleden. Gelukkig dat de vijand van de overwinning geen gebruik wist te maken; het doorzicht was in de oostenrijksche en pruisische legers al even ellendig als in het fransche, en men hoeft geen man van het vak te wezen, om den aanvoerders van het verbonden Europa in den eersten tijd der fransche omwenteling de verdiende minachting toe te dragen.

Het bericht van de nederlaag viel op Parijs als een donderslag; men meende den vijand al reeds voor de poorten der stad te zien en het scheelde weinig of dezelfde paniek, die het leger had aangegrepen, had zich ook van de fransche hoofdstad meester gemaakt. Het kon niet uitblijven of de nederlaag moest eene nieuwe aanleiding tot strijd en wrijving tusschen de partijen vormen. De feuillanten gaven de schuld van het ongeluk aan de Girondijnen, en de Girondijnen trachtten te bewijzen, dat de feuillanten, constitutioneelen en monarchalen gelijkelijk de medeplichtigen waren van den vijand. Het sansculottisme, wrokkende, woelende, en zijn hart in de clubs of op straat uitstortende, trof alle partijen met eenzelfden ban, en meende dat de vrijheid teloor zou gaan, dat er niets van de omwenteling zou terecht komen, indien men eerst niet met den binnenlandschen vijand afrekende en men niet den sikkel greep om het

fransche volk gelijk te scheren. De drang van het gemeen werd iederen dag sterker, het had sinds lang een nieuwen en geduchten leider gekregen in Santerre, een reusachtig gebouwd man, met longen als klokken, bierbrouwer van beroep en bewoner van de voorstad St.-Antoine. Deze met hop gevoede Spartacus had zich tot den cesar van zijne buurt opgeworpen, en wist het geheele sansculottism der[...]arijzer achterbuurten aan zijne doorvoede persoonlijkheid te binden.

Lafayette kreeg spoedig een geduchten medestander in hem, en reeds nu was zijn invloed op de nationaal-gardisten van St.-Antoine en de andere voorsteden veel grooter dan die van den held der twee werelden. Santerre wilde echter niet alleen de Goliath zijn van de smalle gemeente, hij streefde ook naar iets hoogers, hij wilde eene politieke rol spelen of liever door de politiek zich tot hooger macht en invloed opheffen. Daartoe sloot hij zich aan bij demagogen als Danton, Camilles Desmoulins, Robespierre, Marat en verkeerde op vertrouwelijken voet met mannen als Couthon, Merlin de Thionville, die hem voor het vervolg als de uitvoerende macht beschouwden van hunne plannen en den leider der door hen beraamde oproeren. Groote geestesgaven schijnt de brouwer niet gehad te hebben, maar daarom was hij juist een te geschikter en gewilliger werktuig, in 't geheel niet gezind om tegen de hand, die hem in beweging bracht, te rebelleeren. De eiken burgerkroon, die de slapen van Lafayette versierde, lachte hem in het verschiet tegen en wezenlijk was hij bestemd zijn opvolger, commandant van de Nationale Garde, te worden.

VLEESCHETENDE PLANTEN.

De nederlaag, die het leger aan de grenzen geleden had, vestigde aller aandacht natuurlijk het eerste op 's lands verdediging. Maar dat was juist een onderwerp, waaraan de verschillende partijen hunne krachten konden beproeven. Men was het in 't geheel niet eens op welke wijze het land moest verdedigd worden. De Girondijnen kwamen onmiddellijk met een voorstel voor den dag, waartegen zich de feuillanten

en constitutioneelen met hand en tand verzetten: de oprichting van een legerkamp bij Parijs van 20,000 man. De rechterzijde begreep spoedig waar het om te doen was; deze 20,000 nationaal-gardisten zouden niet zoozeer de bestemming hebben den buitenlandschen vijand te bestrijden als wel om tot lijfwacht te verstrekken aan de Girondijnen en aan het sansculottism. Het zoude een Damocles-zwaard zijn boven de hoofden der goedgezinden, eene voortdurende bedreiging der Nationale Vergadering, een keurkorps ten behoeve van het souvereine canaille, en met vrijheid en koningschap zou het gelijkelijk gedaan zijn. Toch wist het girondijnsch ministerie het voorstel te doen aannemen, tot groot genoegen van de parijzer sectiën, die nog geheel andere plannen hadden en in voortvarendheid en in stoute voornemens de Girondijnen reeds verre achter zich lieten. De republikeinsche geest toch had zich reeds voorgoed te Parijs gevestigd en zou spoedig in al zijne gewelddadigheid aan het licht treden. Stormvogels fladderden reeds om het krakende en schuddende vaartuig van het koningschap en de haaien schoten reeds uit de afgronden op, getrokken door den reuk der slachtoffers.

Het is niet waarschijnlijk, dat de aan de grenzen geleden nederlaag veel hartzeer in de Tuilerieën verwekt heeft; veel eer mogen wij aannemen, al bestaan er ook geen bewijzen voor, dat het bericht hiervan daar meer welkom is geweest dan men wel wilde weten, en dat men er zich binnen niet weinig meê heeft geluk gewenscht. Het valt moeilijk aan eene oorlogzuchtige stemming bij Lodewijk te gelooven en de gevolgen, die te Parijs uit deze nederlaag voortvloeiden, moesten spoedig de verbonden legers als helpers in den nood doen beschouwen. In plaats toch, dat de nederlaag eene overeenstemming der partijen, een tijdelijken stilstand in de binnenlandsche beroeringen te weeg bracht, zweepte zij daarentegen de driften hoe langer hoe meer op. Men scheen vergeten te zijn, dat er vijandelijke legers aan de grenzen stonden, dat het eigen leger onmachtig was om eenigen ernstigen tegenstand te b[...]eden; men dacht aan het onbeteugeld volgen van zijn eigen politieken haat.

Het girondijnsch ministerie begon voorstellen en eischen te doen, waartegen Lodewijk verplicht was zijn veto te doen gelden. Ten eerste verlangde het dat alle priesters, die weigerden den eed op de constitutie te doen, zouden verbannen worden, dat de koning zelf een constitutioneelen hofpriester zou nemen, dat de goederen dor geëmigreerden tot staatseigendom zouden worden verklaard en nog meer van dergelijke eischen, die de koning ronduit weigerde te bekrachtigen. Ja, Lodewijk begon eene houding aan te nemen, die waardig en koninklijk mocht heeten, wanneer zij niet te laat was gekomen. Hij begon in te zien, dat er geen einde zou komen aan de eischen, die hij bovendien als vorst, zelfs als constitutioneel vorst niet mocht toestaan, en dat hij niet verantwoordelijk mocht zijn aan daden van geweld en onrecht, die de ontbinding des rijks moesten ten gevolge hebben.

Deze tegenstand deed de verbittering in de Nationale Vergadering zoowel als te Parijs nog meer toenemen, en het woord *afzetting* werd reeds luide genoeg uitgesproken om de Tuilerieën te kunnen bereiken. De koning liet zich echter geen vrees aanjagen en bleef zijne weigering handhaven. Het was van toen, dat de beruchte brief dagteekent, door Roland, of liever door zijne vrouw aan den koning geschreven, handelende over de constitutioneele plichten des vorsten, en waarin de houding en het verzet des konings in de scherpste en meest beleedigende woorden werd afgekeurd. Lodewijk toonde zich ten zeerste hierover gestoord en besloot onmiddellijk een ministerie, dat zich zoover vergat, zijn ontslag te geven. Toch was Roland de eenige schuldige, daar de brief buiten de overige ministers was uitgegeven. Tusschen Roland en zijne collega's bestond reeds lang geene overeenstemming meer. Met Dumouriez

was het zelfs tot eene openbare afbreking gekomen en het was deze laatste, die den koning aanraadde een feuillanten-ministerie te nemen. Dumouriez toch had reeds genoeg van zijne portefeuille; hij had een geheel andere eerzucht dan de ootmoedige dienaar te spelen van eene Kamermeerderheid en van het parijzer gemeen; hier vielen voor hem geen lauweren te plukken, wel aan de grenzen, en aldus kreeg het girondijnsche ministerie zijn ontslag.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 7.

De geabonneerden op den TIENDEN JAARGANG, wier oplossing, vóór den 26 Mei 1878 ingezonden, nauwkeurig overeenkomt met die, welke in het nummer der *Belgische Illustratie* van dien dag verschijnt, hebben tegen inzending van een postmandaat van frs 2.60 recht op een der zeven eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie,*behalve den 5^{en} en 7^{en} jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie,* Madouplaats 1, te Brussel. Oplossing van Rebus No. 6: GEVEN IS BEMINNEN.

[Nummer 32]

Eene school in Finistère.

Het oude Bretagne, waarvan het departement Finistère het westelijkste deel uitmaakte, is nog altijd een land, dat vele kunstenaars lokt, die kennis willen maken met dit volk, 't welk, in weerwil der fransche beschaving, blijft vasthouden aan zijne oude zeden en gewoonten, voor welker behoud het zijn goed en bloed veil heeft. Eerlijkheid, trouw, dapperheid, gastvrijheid en vaderlandsliefde zijn daar nog altijd de grondslag van het maatschappelijk leven, en deze deugden wegen wel op tegen het verwijt van achterlijkheid, hen zoo dikwijls door voortvarende nieuwigheidsjagers naar het hoofd goworpen. De Bretagner is een man naar den ouden trant, goed en rechtschapen - want ouderwetsche harten zijn ovenals het ouderwetsche huisraad deugdzaam van stof en maaksel, en houden zich op den duur goed. - Zijn vaderland en zijn godsdienst vormen voor hem een gedeelte van zijn eigen bestaan en het verdwijnen der oude zeden wordt door hem betreurd, alsof hij een zijner oudste vrienden verliest; in één woord, hij is aan zijne omgeving gebonden met die onbaatzuchtige banden van gehechtheid, welke alleen hun oorsprong kunnen nemen in het karakter van een volk, waarop alle verpestende winden van het ongeloof geen vat hebben kunnen krijgen.

EENE SCHOOL IN FINISTÈRE, NAAR A. GUILLOU.

Onze gravure gunt ons een blik in eene

school. Nog altijd zetelt daar de meesteres op den professoralen stoel. In hare huiskamer, welke van 's morgens negen tot 's middags vijf uur in eene school herschapen is, leert zij de kleinen het a b c en den catechismus en houdt hen voor het overige zoet. Het mag inderdaad een schilderachtig schilderijtje heeten, en de meesteres, die het verlegen meisje, dat hare les heeft vergeten, met een verwijtenden blik aanziet, werd tot een der schoonste figuren gerekend van alle schilderijen, die op het *Salon de Paris* van 1877 tegenwoordig waren.

Op het kerkhof.

In de middeleeuwen, waarheen de tweede gravure ons verplaatst, was de stille akker der dooden eene nog meer geheiligde plaats dan in onzen tijd. Als laatste rustplaats van de afgestorven vrienden en magen mocht nimmer een heiligschennende voet haar betreden, en zoover ging het geheiligd karakter van een kerkhof, dat men moordenaars, dieven en andere boosdoeners, die eene schuilplaats zochten tegen de menschelijke gerechtigheid, daar onaangeraakt liet.

Destijds lagen de graven rondom de kerk, zooals ook de naam aanduidt, en niemand, die de kerk bezocht, of hij bad een Onze Vader en een Wees Gegroet voor de zielerust van hen, wier overschot in de schaduw van het kruis rustte. Om reden van gezondheid heeft men in onzen tijd de kerkhoven uit de steden gebannen, en toch worden we tegenwoordig door ziekten bezocht, welker namen men vroeger zelfs niet eens kende. De eerbied voor de dooden is daardoor zeker niet toegenomen. Men moet nu zijne dooden gaan zoeken, terwijl men ze vroeger voortdurend onder de oogen en daardoor ook in de gedachten had. Ziedaar een merkwaardig punt van verschil tusschen onzen tijd en de middeleeuwen.

Charles Daubigny.

De fransche schilderschool verloor op het einde van februari in Charles Daubigny haar door alle kunstkenners erkend hoofd in het landschap-genre. Zijne producten, welke op bijna alle salons de eerste prijzen behaalden, worden geroemd om de juiste keus der gezichtspunten en den heerlijken gloed, welken de schilder er aan wist te geven, zoodat zijn naam in het buitenland een even goeden klank had als in Frankrijk. Het officierskruis van het Legioen van Eer en de Leopoldsorde waren verdiende belooningen voor zijne strevingen op het gebied der schilderkunst, daar hij, als leerling van den beroemden Paul Delaroche, den naam van zijn meester steeds met eere heeft opgehouden.

Gezicht op Porto-Maurizio in de Golf van Genua.

De golf van Genua is rijk aan kleine havens, die, tusschen de rotsachtige voorgebergten der kust gelegen, aan de schepelingen zulk een bekoorlijk gezicht aanbieden als zij zelden aantreffen. Het zijn meestal van de vischvangst levende dorpen, waarbij onze visschersdorpen echter niet mogen vergeleken worden, want een italiaansche hemel kromt zich over hen. Van de zee mogen de rotsgebergten, waarop geen boom groeit, naakt schijnen, men hoeft slechts een enkelen stap in de

dalen te zetten, waarin de kleine kustplaatsen gelegen zijn, om te zien, dat men hier in een paradijs is. Hoe nader bij de zee, des te vruchtbaarder zijn de vlakten, doch ook de meest woeste bergkloven worden nog door den wijnstok versierd; kastanje-bosschen bedekken de rotshellingen, en slechts op de hoogere kruinen van het kustgebergte neemt de plantengroei een einde, en worden de steenmassa's in volkomen naaktheid zichtbaar. Niettegenstaande de natuur hier slechts spaarzaam hare gaven ten toon spreidt, heeft toch het Apenijnengebergte iets karakteristieks, dat het oog streelt, eene onverklaarbare, eigendommelijke bekoorlijkheid.

Het kleine dorpke Porto-Maurizio is zulk een schilderachtige plek van de golf van Genua. Zijne bewoners leven van de vischvangst en den handel in olijfolie, terwijl zijn wijn in Italië een grooten naam heeft.

De Indische vijgeboom.

Deze merkwaardige boom, die in tegenstelling met alle tropische boomen een uitgespreid bladerendak en een grooten knoestigen stam heeft, is bekend om zijne buitengewone groeikracht. Zijne takken strekken zich naar alle richtingen uit en zenden, zoodra zij eene zekere lengte hebben, nieuwe takken naar den grond, die er in dringen, wortel schieten en aldus nieuwe stammen voortbrengen, welker sap den moederboom nieuwe groeikracht geeft. Een enkele dezer boomen kan na verloop van tijd een geheel bosch vormen, en niet zonder reden vereeren de indische volksstammen hem als heilig. Zij zijn hunne bakens op hunne handelswegen, zij verschaffen hun de sappige vrucht, die hen op hunne reizen voor dorst bewaart en tevens hun honger stilt, en onder hun dicht gebladerte vindt de karavaan een veiliger dak dan onder de best gebouwde en moeielijk te vervoeren tent. De indische vijgeboom wordt zoowel gevonden in Hindostan, als in Perzië; tot zelfs aan de grenzen van China groeit hij, wat voor de met China handeldrijvende volken van groot gewicht is.

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch.
Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566
Door H.A. Banning.

(Vervolg.)

In de Hooge kapel was intusschen het werk der verwoesting voortgezet. Jan Bentijn had niets gehoord van 't geen rondom hem plaats had gegrepen, zoo weerde hij zich aan de vernieling van het orgel. Toen hij echter zijn lust ten volle aan het speeltuig had gekoeld, zag men hem de kapel verlaten. Na de verwijdering van het lijk van Willem Michielsz. waren weder nieuwe groepen beeldstormers uit het klooster der Wilhelmieten de St.-Jan binnengekomen. Jan voegde zich bij hen. Er stonden nog enkele beelden, ofschoon zeer gehavend, op hunne voetstukken. Zij werden insgelijks veroordeeld en men bracht touwen bijeen, om ze met geweld naar omlaag te halen. Harmsen, die nog in de kerk was, had reeds herhaaldelijk getracht Bentijn naar buiten te lokken en hem zelfs een goede som geboden wanneer hij naar huis wilde gaan, doch de dronkaard wilde er niets van hooren en was overal vooraan, om door zijn gezang de beeldstormers aan te wakkeren.

Zoo ging het nog lang voort. Eensklaps ontstond echter andermaal een oploop en men hoorde roepen: ‘Bentijn is dood! Bentijn is dood!’

De oud-voorzanger lag werkelijk met een verpletterd hoofd op den grond; hij was bij het afrukken van een beeld door een zwaren steen getroffen en had op de plaats zelve den geest gegeven[1]. Clara's droom was bewaarheid, de ongelukkige had geen gehoor will n geven aan de roepstem der genade, en nu werd hij te midden van zijne euveldaden en heiligschennis voor Gods rechterstoel geroepen.

Wouter Harmsen was getuige geweest van dit ontzettend tooneel. Schrik en ontsteltenis waren op zijn gelaat te lezen, want hij zag in dit tweede geval een nieuw bewijs, dat God zich kwam wreken op de booswichten, die zijne tempels onteerden en zijne gezalfden mishandelden, en hij ging gebukt onder den zwaren last, die ook op zijne ziel drukte. Hij was nog bezig met pogingen aan te wenden, ten einde de levensgeesten van den ongelukkige op te wekken, toen een jong meisje zich door de menigte wrong en met een luiden schreeuw op het lijk neêrviel.

Het was Clara. Zij was dien nacht van vermoeidheid op haar stoel ingesluimerd, had, toen zij ontsteld wakker geworden was, haar vader gemist en zich toen onmiddellijk naar de kathedraal begeven.

Helaas, zij kwam te laat. Hartverscheurend waren de kreten, welke de kinderlijke liefde en de smart haar ontrukten, toen zij het schier onkenbare gelaat haars vaders zag.

‘Dood! dood!’ kermde zij. ‘O God, mijn droom!’

Toen rees zij op, zag woest in het rond en riep:

‘Moordenaars, gij hebt mijn vader gedood! Is het nog niet genoeg, dat gij de kerken ontheiligt, moet gij u ook nog baden in het bloed van mijn armen vader?’

Haar oog viel op Harmsen, die geheel vernietigd daar stond.

‘Gij ook onder de heiligschenders en moordenaars..... gij!’ kreet zij, en plofte toen zwaar op het lijk neder.

‘Clara, ik bezweer u, dat ik geen deel heb aan de misdrijven, die hier gepleegd zijn,’ riep Wouter, zich voorover bukkend; ‘ik veracht die lieden, ik heb geen deel aan hunne misdaden, ik verfoei hun leer en hunne handelingen, ik.....’

Hij luisterde een oogenblik, doch er kwam geen antwoord. Clara lag bewusteloos, haar gelaat en kleeren waren besmeurd met het bloed van haar vader.

Harmsen nam haar toen in zijne gespierde armen en droeg haar buiten de kerk en naar huis.

XIII.

Toen die lange en bange nacht ten einde liep, hadden de beeldstormers alles in de kathedraal vernield, geen altaar was gespaard, geen beeld staande gebleven en de prachtige schilderingen op de kolommen en aan het gewelf waren geblaakt en bewalmd door de vlammen en de rookwolken; het pronkjuweel der architectuur, waarop het geheele vaderland steeds vele eeuwen zoo trotsch ging, was nog slechts een ruïne.

Bij het aanbreken der morgenschemering verlieten de muitelingen de kerk, als schuwden zij het licht, ofschoon hunne toomelooze vernielingszucht nog niet bevredigd was, want toen zij bij het uitgaan zagen dat de doopvont gespaard was, vielen zij met vernieuwde woede op dat kunstgewrocht aan. De fabriekmeester Jan van Lijbergen, die zich niet had kunnen losrukken van het gebouw, waaraan hij zijne beste krachten had besteed, waaraan hij met geheel zijne ziel gehecht was, snelde

(1) Volgens sommigen zou Jan Bentijn getroffen zijn door een steen, door een onbekende hand geworpen; 't is intusschen zeker, dat hij oogenblikkelijk den geest heeft gegeven.

op het geluid der hamerslagen toe om dat meesterstuk te redden, doch hij kwam te laat, want de vont lag reeds in stukken op den grond verspreid. Het gelukte hem intusschen de brokstukken naar de bouwloods te doen dragen en 't is aan zijne ijverige bemoeiingen te danken geweest, dat dit kunstgewrocht[(1)] behouden is gebleven.

De laatste beeldstormer had nu dit schouwtooneel der verwoesting verlaten. ‘De kerk was eindelijk ledig geworden,’ zegt Hezenmans[(2)], ‘ledig van alles; zij, vroeger schitterend van harmonij en hemellicht, was in een woestijn herschapen en geleek een uitgestorven koningshuis; de nacht des rouws was gekomen, na zooveel schitterende vreugdedagen door haar beleefd, en niemand zou meer op hare feesten verschijnen; hare priesters waren verdreven en zij met leed overladen!’

Daarmede was echter alles niet geëindigd, want de beeldstormers begaven zich, na het verlaten der St.-Jan, naar 't klooster der

(1) In den 2den jaargang der Katholieke Illustratie bladz. 168 vindt men eene afbeelding en uitvoerige beschrijving der doopvont.

(2) In zijn uitstekend werk: De St.-Jans-kerk te 's-Hertogenbosch en hare geschiedenis, waaraan wij de voornaamste bijzonderheden betreffende de beeldstormers ontleend hebben.

Predikheeren, waar de tooneelen van dien rampzaligen nacht vernieuwd werden, en bleven dien dag het werk der verwoesting voortzetten in de vrouwenkloosters en in de conventen buiten de muren.

De stad verkeerde in een volslagen oproer. Men hoorde openlijk dreigen, dat al de priesters en kloosterlingen vermoord zouden worden. Men meent dan ook zeker te weten, dat bisschop Sonnius zijn behoud in de vlucht heeft moeten zoeken, zoo als vele priesters met hem; 't is evenwel zeker, dat de deken van het kapittel en een aanzienlijk getal geestelijken het gevaar getrotseerd hebben en gedurende de beroerten voortdurend in de stad gebleven zijn. De regeering was natuurlijk ook niet meer veilig, de meeste overheidspersonen hadden reeds de vlucht genomen, even als de meest gegoeden, zoodat op den 11 october nog slechts de drie jongste schepenen aanwezig waren. Men meende, dat ook de schout de stad reeds voor goed had verlaten, doch in den avond van dien dag bezocht hij, vermomd in de kleederen van zijn dienaar, de koninklijke commissarissen, hen aansporend met hem de vlucht te nemen, zoodra zich daarvoor een gunstige gelegenheid aanbood. Na drie dagen gelukte hem dit.

Eer wij tot de hoofdpersonen van ons verkaal terug keeren, meenen wij een vluchtig overzicht te moeten geven van de gebeurtenissen, welke binnen 's-Hertogenbosch plaats grepen, alvorens weder dagen van kalmte voor de stad mochten aanbreken.

Zóó groot was de vrees voor het consistoriale schrikbewind en voor de vagebonden, die zich sedert augustus in de stad genesteld hadden, dat niemand den moed had om daar het gezag te gaan handhaven, toen de koninklijke commissarissen aan den Raad van Brabant den waren toestand hadden blootgelegd. Het was ook te vergeefs dat men den kanselier van Brabant, Jan Scheyfve, daartoe aanspoorde; slechts het onophoudelijk aandringen der gouvernante kon den eersten staatsdienaar bewegen het gevaar het hoofd te bieden en de gevaarlijke zending op zich te nemen.

Toen de kanselier, vergezeld van Heer Jan van Merode op den 1 november binnen de stad kwam, waren daar door de drie jongste schepenen reeds flinke maatregelen tot herstel der orde genomen. Zij hadden voor rekening der stad openbare werken doen ondernemen, om het volk van het verder berooven der kerken en kloosters, die natuurlijk allen verlaten waren, af te houden, en niet slechts een nieuwe oproeping gericht tot de schutterijen en de burgers om elkander tegen plundering te vrijwaren, maar ook een gebod uitgevaardigd, waarbij alle landloopers, bedelaars en vagebonden, die zich sedert de eerste beeldstormerij met gansche scharen in Den Bosch gevestigd hadden, gelast werden de stad te verlaten, op straffe van met roeden de poort uitgegeeseld te worden.

De ferme houding van den kanselier scheyfve boezemde het consistorie ontzag in, en hij waagde het na eenige dagen niet slechts den schout, Jacob van Brecht, weder binnen de stad te brengen, maar hem zelfs een lijfwacht van acht en veertig wapenknechten te geven. Toen deze maatregel de verbittering in zoo hooge mate gaande maakte, dat een openlijk gemor ontstond en men het zelfs waagde den schout met den dood te bedreigen, liet hij Van Brecht weder naar Brussel terug keeren en nam nu eene gewapende bende in soldij om de orde te handhaven, en ofschoon de kwaadwilligen niet nalieten alle pogingen aan te wenden om de soldaten, die zij ‘dievenleiders’ noemden, tegen de regeering op te ruien, bleef de rust ongestoord. De bevolking verkeerde intusschen in gestadigen angst, want herhaaldelijk werd het gerucht verspreid, dat de tooneelen der beeldstormers vernieuwd zouden worden,

dat men het zilveren beeld van St.-Jan van het stadhuis halen en alle katholieken vermoorden zou, doch de kanselier scheen ontzag in te boezemen, men begreep, dat thans geweld met geweld te keer zou worden gegaan; het consistorie was niet alvermogend meer en moest voor de noodzakelijkheid bukken.

Reeds weinige dagen na zijne komst had Scheyfve aan de regeering het voorstel laten doen, om de kerken aan de katholieken terug te geven onder dien verstande, dat het consistorie er twee zou behouden. De gilden, die, naar wij weten, voor een gedeelte de nieuwe leer waren toegedaan, bewilligden in eene beperking, ingeval het consistorie die van St.-Jacob, St.-Pieter, St.-Cornelis en St.-Anna zou behouden. Zoo naderde men het Kersfeest. Op Kersavond deed de kanselier den deken van het kapittel op het stadhuis ontbieden en verzocht hem, den volgenden dag in de St.-Jan een plechtige gezongen Mis op te dragen, wat dan ook werkelijk gebeurde. Nooit te voren had de kathedraal zulk een schaar van geloovigen, nooit zooveel godsvrucht gezien. Te midden der ruïnen weerklonk de jubelzang der blijde boodschap: ‘Eere zij God in den hoogste, en op aarde vrede den menschen van goeden wille.’ Nooit wellicht is een jubelzang uit zulke verscheurde gemoederen opgestegen, nooit wellicht zijn vreugdekreten zoozeer met tranen vermengd geweest! Nog kort geleden schitterde die heerlijke tempel in volle majesteit en thans.....? Doch aan het smartelijke gevoel, dat alle aanwezige geloovigen overweldigde, paarde zich de vreugde, dat men ten minste weêr mocht neêrknielen in dien eeuwenouden tempel, dat men zich weêr mocht verheugen in het bezit, al was hij ook ontdaan van alle sieraden, beroofd van zijne kostbaarheden, van zijne altaren en beelden.

Van stap tot stap verder gaande, bracht de kanselier de regeering aan het verstand, dat het prediken der nieuwgezinden wel feitelijk door oproer binnen de stad gevestigd, maar daarom nog niet minder in strijd was met de wetten des lands, en de mannen van het consistorie eigenlijk nog altijd onder beschuldiging van muiterij stonden. Hij benoemde nu eene commissie, bestaande uit leden der regeering en van het consistorie, ten einde te bewerken, dat de predikanten niet meer binnen de muren zouden optreden. Na groote inspanning werd ook dit doel bereikt. Door de regeering werd, in overeenstemming met het consistorie en onder nadere goedkeuring der hooge regeering, een plaats buiten de St.-Janspoort aangewezen. Een toeval was oorzaak, dat de kanselier nog verder kon gaan dan hij voorloopig gemeend had. Het water kwam namelijk onverwacht opzetten, en daar nu de predikatiën niet op de aangewezen plaats gehouden konden worden en het eenmaal vast stond, dat binnen de muren geen godsdienstoefening gehouden mocht worden, bleef er niets anders over dan de predikanten te noodzaken de stad voor goed te verlaten. Van Diest en zijne collega's maakten zich dan ook reeds voor hun vertrek gereed, toen onverwacht eene gebeurtenis plaats greep, die de stad op nieuw aan bandeloosheid prijs gaf.

De graaf van Megen verscheen namelijk met een leger voor de poorten. Zoodra die tijding zich verspreidde, ontstond een groot rumoer. De burgerij was namelijk zeer tegen den graaf ingenomen en had reeds lang met hem over heerlijke rechten overhoop gelegen; men meende dus niets goeds van hem te mogen verwachten. Het consistorie, met Agylaeus aan het hoofd, maakte van die verslagenheid gebruik, om het volk te doen gelooven, dat de kanselier zijn woord geschonden had en de stad in handen van haren vijand, den graaf van Megen, wilde leveren. Het volk sloeg weder tot muiterij over, er hadden samenscholingen voor de woning van den kanselier plaats, dien men zonder vorm van proces wilde ophangen. Zoodra nu het consistorie weder kans zag om den boventoon te voeren, vaardigde het zekeren Herman de Ruyter (dezelfde die later Loevenstein heeft verrast) naar Antwerpen af, en het gevolg

hiervan was, dat hij den 16 februari terug keerde, vergezeld van een vreemdeling. Zij kwamen in een schuit den boom binnen; de vreemdeling was in een mantel gehuld, waaronder een pistolet verborgen was; hij droeg een hoogen vilten hoed en zijne beenen staken in roode kousen, naar den trant dier dagen gesneden en ‘geuzenkousen’ genaamd. Deze drieste Calvinist heette Antoni Bombergen, hij behoorde tot de verbonden edelen en was oud-kapitein van den prins van Condé. Brederode moet wel geweten hebben, dat Bombergen voor niets terugdeinsde, toen hij hem zond om zich van Den Bosch meester te maken en het gezag van het consistorie te herstellen, want zijne daad getuigde van ongehoorde stoutheid.

Die man bleek wel voor zijne taak geschikt te zijn, want hij wist, vooral door het uitstrooien van allerlei ongerijmde geruchten en door het vertoonen van valsche brieven, waarin de landvoogdes Margaretha den graaf van Megen aanspoorde de stad niet te sparen, zich van het gezag meester te maken. De kanselier en Merode werden niet slechts streng bewaakt, maar moesten ellendige dagen doorbrengen en Bombergen, die met een onbegrensde macht heerschte, deed het geschut geducht op het leger van den graaf van Megen spelen, die zich eindelijk terugtrok.

Die toestand duurde twee maanden en gedurende al dien tijd waren de katholieken verstoken van hunne kerken en bedeplaatsen en moesten voortdurend in vrees voor hun leven en hunne bezittingen doorbrengen.

Intusschen hadden de opstandelingen in Vlaanderen een paar geduchte nederlagen geleden, en Brederode, die den tijdelijken dictator van 's Hertogenbosch herhaaldelijk moed en volharding had ingeprent door de belofte, dat hij hem bijstand zou zenden, zag zich eindelijk genoodzaakt te bekennen, dat de macht hem daartoe ontbrak. Het was een der jonkers van Batenburgh, die, in schipperskleeren vermomd, deze tijding binnen 's Hertogenbosch bracht. De stad was toen door de troepen zoodanig bezet, dat zelfs geen mondbehoeften binnen hare poorten gebracht konden worden, en daar Bombergen geen kans zag zijne positie langer te handhaven, verliet hij de stad, de partij vloekende, welke hij had gediend; de predikanten volgden hem spoedig.

Nu opende de stad hare poorten voor de troepen des konings, het consistorie ontbond zich en de voornaamste leden vestigden zich te Hedel, waar zich ook de predikanten ophielden. Zoo diep had echter de regeeringloosheid en ongebondenheid gedurende een tiental maanden wortel geschoten, dat een voortdurende ontevredenheid bleef heerschen, die niet weinig werd aangewakkerd door den beruchten Everzwijn, die ook te Hedel woonde, doch elk oogenblik in de stad verscheen en met zijn geestverwant Agylaeus naar middelen uitzag om het verloren terrein te herwinnen.

Keeren wij, na deze korte opsomming der voornaamste gebeurtenissen, tot ons verhaal terug.

(Wordt vervolgd.)

De Fransche omwenteling.

XIX.

‘Dien de goden willen verderven, ontnemen zij het verstand,’ is een oude spreuk, maar die toch nog altijd in het leven van volken en personen wordt bewaarheid. Het optreden van het feaillanten-ministerie was de genadeslag voor het fransche koningschap. Haasten wij ons echter er bij te voegen, dat Lodewijk XVI niet anders kon. Het ongeluk lag voor hem besloten; den stroom der omwenteling kon en mocht

hij niet langer volgen. De geschiedschrijvers, die de fransche omwenteling tot in hare uitspattingen verheerlijken, gelooven dat alles nog te recht zou zijn gekomen, wanneer de koning zich aan het hoofd der beweging had geplaatst, niet begrijpende dat zij daardoor met zich zelven in tegenspraak komen, evenals de demagogen van 1792 met zich zelven in tegenspraak zouden gekomen zijn, wanneer zij den koning naast zich geduld hadden. Wat toch was de feitelijke toestand te Parijs? Voor de secties, voor de clubs, met één woord voor het geheele sansculottism bestond geen koningschap meer; het koningschap werd beschouwd als eene belemmering op den weg der vrijheid, dat hoe eer hoe beter diende opgeruimd te worden. De roode muts kon Lodewijk dus niet meer baten, en de aanstelling van het feuillanten-ministerie mag zijn val verhaast hebben, de ramp, welke zich voorbereidde, kon hij niet ontkomen, ook al liet hij zich medeslepen door de volksdriften. Geen geestkracht, geen moed, geen bekwaam-

heden konden meer baten; het eenige wat restte was de vlucht.

Lodewijk scheen nog altijd met hoop bezield op de tusschenkomst der Mogendheden, die ter redding van het koningschap waren toegesneld. Hij knoopte betrekkingen aan met de legers der Mogendheden en zond zelfs een gevolmachtigde, Mallet Du Pan, naar den keizer van Oostenrijk en den koning van Pruisen, om zich over plannen Frankrijk betreffende met hen te verstaan. Niet in de vreemde legers aan de grenzen, maar in zijne eigen onderdanen zag hij zijne hevigste vijanden. Zoowel tegen de oprichting van een legerkamp van 20.000 man te Parijs als tegen de verbanning der onbeëedigde priesters had hij zijn veto gesteld, zeer goed wetend welke plannen achter dezen toeleg verborgen waren. Maar de oppositie greep dat alleszins billijk verzet aan als een middel om 's konings bedoelingen verdacht te maken, en maar al te zeer slaagde zij hierin bij het volk.

OP HET KERKHOF, NAAR B. BROZIK.

De Girondijnen vergaten de nederlaag niet, die zij door den val van het ministerie Roland geleden hadden, en begonnen thans eene taal te voeren, die zij als heerschende en bovendrijvende partij zeker niet zouden gebezigd hebben. Ook onder hen begon het vraagstuk van 's konings afzetting een onderwerp van overweging te worden, en zij ontzagen zich niet meer met de Jacobijnen op en af te gaan en hen

in hunne raadsbesluiten te trekken. Daar stond echter tegenover, dat de constitutioneelen en monarchalen in de optreding van het feuillanten-ministerie weêr voor een tijd nieuwen moed putten en zich nauwer aaneen sloten. Barnave, de beide Lamethse, Duport, Lally Tollendal, en hoe de aanvoerders der rechterzijde verder heeten mogen, begrepen, dat tegenover de aansluiting van Girondijnen en Jacobijnen hunne plaats aan de zijde des konings was, en dat het meer dan ooit tijd werd, om den stroom binnen zijne bedding terug te drijven. Maar tusschen begrijpen en uitvoeren bestond eene wijde kloof, die de gebeurtenissen spoedig onoverkomelijk zouden maken.

CHARLES DAUBIGNY.

In de hoofdstad toch begon zich eene samenzwering te organiseeren, die niet slechts de omverwerping van het koningschap ten doel had, maar ook de Nationale Vergadering op zij wenschte te schuiven. Parijs was woeliger en onstuimiger dan ooit. De volkstribunen hadden alle groote pleinen in bezit en richtten van geïmproviseerde spreekgestoelten hun gevleugeld woord tot de menigte; de clubs daverden van redevoeringen, de eene nog heviger en republikeinscher dan de andere, de secties belegden vergadering op vergadering, en intusschen slopen mannen rond, die wachtwoorden uitdeelden, geheime bijeenkomsten hielden en met een dreigend gelaat naar de Tuilerieën opzagen, dat niets goeds voor zijne bewoners voorspelde. De burgerij, die tot nu toe de beweging geleid had, begon langzamerhand op den achtergrond te raken; haar macht en invloed moest zij overgeven in de handen van het vuurroode gemeen, dat iederen dag een dreigender en meer kannibaalsche houding begon aan te nemen. De gisting der gemoederen was zoo hoog geklommen, dat er noodzakelijk eene uitbersting moest volgen; de straatsteenen van Parijs gloeiden van het inwendige vuur, dat in den bodem kookte. Santerre en zijn handlangers dreven het volk der voorsteden voor zich uit, dat als een kudde geduldige schapen zich onder het demagogenjuk kromde. Geweren, sabels, met ijzer beslagen knuppels en pieken

deden den geheelen dag de ronde en wezen op geene vreedzame stemming heen. De gesprekken ademden een reuk van bloed en wat er in de harten om-

GEZICHT OP PORTO-MAURIZIO IN ITALIË.

ging, vond zijn weerklank in het beruchte volksrefrein *ça ira, ça ira!* Geen wonder dat de ernstige mannen bezorgdheid koesterden voor den dag van morgen en dat zij, bij zoovele opgeladen brandstoffen, eene geweldige uitbersting vreesden. Men begon bezorgd te worden voor het heil en het leven des konings, die het gevaar scheen te trotseeren en elken vriendenraad weigerde, welke hem buiten de omgeving van Parijs wilde brengen, hij die een jaar geleden, bij een veel minder dreigenden toestand, alleen heil gezien had in de vlucht. Het was bij deze gesteldheid der gemoederen, dat Lafayette zijn bekenden brief schreef aan de Nationale Vergadering uit zijn legerplaats Maubeuge, die zijne populariteit voorgoed den genadeslag zou geven.

In dezen brief had de generaal al zijn misnoegen uitgestort over den loop, dien de zaken in den laatsten tijd genomen hadden; in scherpe maar verdiende woorden hekelde hij de regeeringloosheid en wanorde, die er in de hoofdstad heerschten; hij protesteerde tegen het geweld, dat men den koning aandeed, en meende dat het hoog tijd werd om het woelen der Jacobijnen tegen te gaan en de clubs te sluiten, wilde men de omwenteling niet aan hare uitspattingen zien te gronde gaan.

Deze brief, die in de Nationale Vergadering werd voorgelezen, verwekte geen geringe opschudding onder de Girondijnen, en Lafayette had het slechts aan den invloed van zijn naam te danken, dat de volkstoorn niet onmiddellijk tegen hem losbrak. De populariteit keerde hem echter van nu af den rug toe en het ergdenkend gemeen begon aan zijn naam reeds het toevoegsel verrader te verbinden.

Het ging langzamerhand naar den 20 juli, den verjaardag van den bekenden eed in de kaatsbaan, en het demagogendom van Parijs had besloten dezen dag door een groote betooging te vieren. Verjaar- en gedenkdagen spelen een groote rol in de fransche omwenteling; iedere titel werd aangegrepen om het nationaal gevoelen wat op te frisschen en in de fransche gemoederen de belangstelling levendig te houden in den strijd en de worsteling der partijen. Deze liefde tot feesten getuigde echter van eene groote menschenkennis bij de leiders. De fransche geest heeft opwekking noodig om niet in zijne onverschilligheid terug te zinken, geene partij of heerscher heeft zich in Frankrijk ooit staande gehouden zonder uiterlijke vertooning, zonder tegemoetkoming aan deze nationale hebbelijkheid, welke even zeer de beweeglijkheid als de ijdelheid van den franschen geest aanduidt. Ter herinnering aan deze merkwaardige gebeurtenis zou op het *Champ de Mars* een reusachtige Meiboom geplant worden, waarom de burgers en burgeressen, als een hulde aan het aangebroken tijdperk van vrijheid, gelijkheid en broederschap, zouden dansen. Maar nog op eene andere, minder onschuldige wijze wilde men dezen gedenkdag vieren.

De 20 juli brak aan; reeds in den vroegen morgen bemerkte men eene ongewone drukte en beweging op straat. Van alle hoeken der stad kwam het volk te voorschijn, havelooze kerels met ruwe gezichten, die knotsen en pieken zwaaiden, en waaraan zich even havelooze vrouwen van de vischmarkt of de achterbuurten, sommigen met hunne kinderen bij zich, aansloten. Schorre geroepen en bloeddorstige liederen stegen uit de wilde menigte op, die zich onder aanvoering harer leiders naar de *Salle de Manège* in beweging zette. Elke straat die men doorging leverde haren toevoer van lieden, die als zoovele beken in den grooten menschenstroom opgingen. De procureur-syndicus Roederer bracht het bericht in de Nationale Vergadering, dat het volk naar de zittingszaal oprukte, gewapend, dreigend en meer dan 3000 man sterk. Sedert de oorlog verklaard was, had het volk vrijheid gehad, hoezeer dit ook aandruischte tegen alle parlementaire vormen om zich gewapend in de zittingszaal

der Nationale Vergadering te vertoonen en zelfs voor de volksvertegenwoordigers te defileeren. Deze vergunning kon echter nooit een vrijbrief zijn om der Nationale Vergadering geweld aan te doen of hare beraadslagingen te belemmeren. Men was het nog niet eens of men de menigte ontvangen zoude, toen de aandrang naar de zittingszaal alle beraadslaging afsneed en Vergniaud het voor het oogenblik maar raadzaam oordeelde, de wetten voor het geweld te laten wijken. De zittingszaal leverde dien ten gevolge spoedig het tooneel op van de meest pandemonische verwarring. ‘Weg met het ministerie, weg met de feuillanten!’ klonk der rechterzijde als een welkomstgroet in de ooren. De menigte was verstaanbaar genoeg in wat zij wenschte en verlangde; ontslag van het ministerie, maatregelen die tegenover den buitenlandschen vijand de veiligheid des lands waarborgden en de dood aan de aristocraten, het gewone refrein, waarmede alle volkseischen en volksdemonstraties besloten werden. Het werd hun echter spoedig aan het verstand gebracht, dat de Nationale Vergadering de plaats niet was, om al deze eischen maar zoo zonder tegenkanting ingewilligd te krijgen en dat men zich hiervoor tot een ander gezag behoorde te wenden.

(Wordt vervolgd.)

Eene verkiezings-campagne.
Tafreelen uit Nederland.
Door J.A. Vesters.

Achtste hoofdstuk.
Eene ontmoeting in den spoortrein en hare gevolgen.

De verslagenheid van Max Hovenaar had niet lang aangehouden; hij was er de man niet naar om zich door een ongeval, als 't welk hem nabij het buiten van den majoor Van Stouten overkomen was, uit het veld te laten slaan, te meer daar zijn toekomstig levensgeluk de prijs der overwinning was. Den besten weg kiezende welke hem open stond, had hij onmiddellijk andere strooibiljetten uit Astad laten komen, zoodat het onheil vier en twintig uren later geheel hersteld was en hij zijne zoo noodlottig verstoorde verkiezingsreis kon hervatten.

Wij willen dien tocht niet beschrijven, te minder daar de candidaat-notaris ongeveer dezelfde bevindingen opdeed als de majoor een dag vroeger, en even goed als deze over de resultaten zijner reis tevreden was, - een doorslaand bewijs dat er tal van kiezers moesten zijn, die, met gelijke munt betalende, de ijverige stemmengaarders door mooie praatjes en valsche beloften om den tuin leidden.

Den volgenden dag, zondag, twee dagen vóór de verkiezing, zag de candidaat-notaris, bij het naslaan van de zoo even ontvangen *Astadsche Nieuwsbode,* tot zijn onuitsprekelijken schrik, welk een sluw gebruik de majoor van zijn reisongeval gemaakt had; hij begreep onmiddellijk dat het noodzakelijk was eene contra-mijn aan te leggen, om het werk van zijn vijand te niet te doen, - maar op welke wijze behoorde hij zulks aan te leggen? Voor een tegenartikel in de *Waarheidsvriend* was het te laat; er schoot dus niets anders over dan op den vooravond der verkiezing nieuwe strooibiljetten rond te zenden. Hoewel hij moeders spaarpot reeds duchtig aangesproken had, - dit moest er toch nog af; het sop was trouwens de kool wèl waard.

Fluks de pen ter hand genomen en in een pittig en scherp artikel het belachelijke van het voorval op den majoor geworpen en hem, en zoodoende de geheele partij der Nieuwen, van oneerlijke praktijken beschuldigd. Dit zou het laatste woord vóór de stemming zijn; het papier is overigens geduldig en de tegenspraak zou eerst kunnen komen als de verkiezing afgeloopen en het dus te laat was. Geen wonder dat Max Hovenaar al zijne zorg aan de 'Laatste aanmaning tot de Kiezers' besteedde, terwijl hij in zijn begeleidend schrijven den uitgever van de *Waarheidsvriend* vooral op het hart drukte, de strooibiljetten onmiddellijk te doen gereed maken, opdat hij ze maandag in den loop van den voormiddag gereed mocht vinden; hij zou ze persoonlijk afhalen.

Alles ging naar wensch; de strooibiljetten waren op tijd klaar; juffrouw Hovenaar had nogmaals in haar spaarpot getast, en na zijne biljetten afgehaald te hebben, zat Max Hovenaar een paar minuten vóór twaalf weêr in den waggon van den spoortrein, die hem naar Ikshuizen terugvoerde. Zijn valies met den kostbaren inhoud had hij op de bank boven zijn hoofd neêrgelegd.

Het spoorfluitje gaf het sein tot vertrek, doch op het uiterste oogenblik kwam nog een reiziger met een zwaar valies beladen hijgend aangesneld, met grove basstem roepende:

'lk moet mede naar Ikshuizen, hel....'

Een voorkomende spoorwegbeambte - eene rariteit in ons lieve vaderland - die den uitroep van den laten reiziger gehoord had, sloeg haastig een portier open, en daar de trein zich reeds in beweging begon te zetten, duwde hij den achterblijver de coupé binnen en sloot met een harden slag de deur achter hem.

Door den onzachten stoot van den conducteur struikelde de arme reiziger en viel languit neder op den vloer van den waggon, waarin ook Max Hovenaar plaats genomen had. In gewichtige berekeningen verdiept, had deze de aankomst van den reiziger niet bemerkt, en toen hij door den geweldigen val uit zijne overpeinzingen opschrikte, zag hij een man voor zijn voeten spartelen. Max Hovenaar boog zich om den gevallene uit zijne onaangename positie te verlossen, en hem onder de armen vattend, beurde hij hoofd en schouders omhoog; maar plotseling gluurden hem twee kwaadaardige, gloeiende oogen aan, en door verrassing en schrik bevangen, liet hij den ongelukkige weêr neêrvallen..... Max Hovenaar had in den reiziger zijn tegenstander en persoonlijken vijand, majoor Van Stouten, herkend.

Wij willen niet trachten den indruk weêr te geven, door de onverwachte ontmoeting op den jongen man gemaakt, een indruk, die zich trouwens door geen enkel woord uitte. Wij stippen alleen aan, dat hij voorzichtigheidshalve in een hoek kroop, waar hij, voorloopig ten minste, buiten het bereik van de vuisten zijns tegenstanders was. Van de hachelijke positie des vijands partij te trekken en hem tijdelijk of voor goed onschadelijk te maken, kwam geen oogenblik bij hem op; hij bezat daartoe te veel zelfbeheersching en gezond verstand, en was bovendien gewoon, in alles de gevolgen zijner daden te berekenen. Hij schikte zich dus in het onvermijdelijke en wachtte, hoewel met kloppend hart, de dingen af die komen zouden. De spartelende majoor herhaalde driemaal zijn geliefkoosden uitroep; toch bleef het nog altijd twijfelachtig of hij zijn vijand reeds herkend had, daar de tweede onzachte ontmoeting tusschen neus en vloer even goed als eenige andere reden de oorsprong van 's mans krachtige taal kon geweest zijn.

Eindelijk was majoor Van Stouten weêr op de been en toen hij een blik wierp op zijn reisgenoot, keek hij hem aan, alsof hij hem wilde verscheuren. In hevige gemoedsbeweging balde hij de vuist, trapte met de voeten op de planken van den

vloer, als wilde hij ze loswringen, en stiet zijn mond een gehuil uit, niet ongelijk aan het brullen van een leeuw, die op het punt staat op zijne prooi los te springen. De arme majoor had trouwens reden te over voor zijne gramschap; niet alleen toch bevond hij zich op het onverwachtst tegenover den gehaten tegenstander, maar zijn neus, waaruit het bloed langs jas en vest gudste, had bovendien een geheel ongewone uitbreiding verkregen.

Toch scheen de onvrijwillige aderlating den majoor, die in zijn toorn dreigde te stikken, eenigszins af te koelen, terwijl zij hem tevens in zijne bewegingen belemmerde. Weldra vond hij de spraak weder, waardoor zijne gramschap zich een uitweg baande.

'Hel en duivel, ellendeling!' klonk het op schorren toon, 'ditmaal zult gij den dans niet ontspringen, ik zeg je: oog om oog, bloed om bloed!' En meteen maakte hij eene beweging, om zijn vijand bij de keel te grijpen.

Max Hovenaar hield den razende in het oog en de gebalde vuist van den majoor afwendend, sprak hij met eene koelbloedigheid, welke hem door het gevaar werd ingegeven:

'Het zij zoo, mijnheer, oog om oog, bloed om bloed, één stap nader, - ik open het portier en wij gaan samen den waggon uit. Het zal dan moeten blijken, wie van ons beiden het beste *dien* schok zal kunnen doorstaan.'

Dit kalme en koelbloedige antwoord deed de

woede van den majoor een weinig bedaren; overigens had hij werk genoeg het bloed te stelpen, dat hem nog altijd bij stralen uit den neus vloeide. Zijne gramschap was echter nog verre van geweken.

'Gij hebt mij beleedigd, gehoond, verwond, hel en duivel! dat eischt wraak, mijnheer! De tijd is gekomen om de op mijn weiland begonnen afrekening te voleindigen. Hel en duivel! mijnheer, een officier van het Nederlandsch-Indische leger, die de wapenen met eere gedragen en den vijand van zijn land met roem bestreden heeft, laat zich niet ongestraft beleedigen, mijnheer!'

'Een nederlandsch officier, die met eere de wapenen gedragen heeft, bedreigt geen ongewapende, hij moge ook zijn vijand zijn, majoor,' antwoordde de candidaat-notaris gevat.

Dit beroep op het eergevoel van een oudmilitair miste zijne uitwerking niet. De majoor zag onmiddellijk in, dat hij te ver gegaan was en wendde het daarom op een anderen boeg.

'Maar gij hebt mij beleedigd; hel en duivel! gij hebt mij beleedigd, mijnheer!' hervatte hij een weinig bedaard; 'ik moet u dus als mijn vijand beschouwen en voldoening eischen voor den ondervonden smaad. Een duel naar al de regelen der kunst zal mij die voldoening verschaffen. Wijst gij mijn eisch van de hand, dan houd ik u voor een lafaard en zal u op de openbare straat met mijne karwats afranselen.'

De candidaat-notaris had even weinig lust in het een als in het ander; zijne tegenwoordigheid van geest redde hem echter uit het minder aanlokkelijke dilemma.

'Een duel, het zij zoo,' antwoordde Max Hovenaar, 'en daar gij mij uitgedaagd hebt, heb ik het recht de wapenen te kiezen.'

'De keuze zij u gelaten, mijnheer; zoo wij ons echter met gemeen overleg tot het pistool bepaalden?'

'Mij wel, mijnheer,' hervatte de candidaatnotaris lachend, 'mits... op vijfhonderd passen.'

'Geen scherts, mijnheer!... kies echter zelf uw wapen.'

'Majoor,' sprak Max Hovenaar met nadruk, 'ik weet noch met het pistool, noch met den degen om te gaan: met dergelijke wapenen zou de strijd dus al te ongelijk zijn. Ik neem daarom mijn denkbeeld van straks weder op en stel u een duel *à l' Américaine* voor: werpen wij ons te gelijker tijd uit het portier van den waggon; wie het leven er afbrengt zal overwinnaar zijn. Komen wij beiden bij den val om, waartoe alle kans bestaat, wat nood, - onze eer is gewroken.'

'Merci, mijnheer, dat noem ik geen duel: het is een moord.'

'Een moord, toegegeven, doch zoo als het een moord is, wanneer men elkander een kogel door het hoofd of den degen in het hart jaagt. Wat behoeven wij echter naar wapenen te zoeken: ze liggen voor de hand en wij weten ze beiden, geloof is, nog al wèl te hanteeren. Onze wapenen zijn dagblad-artikelen, programma's en strooibiljetten; ons duel is de verkiezingsstrijd, ons doel is de overwinning aan onzen candidaat te bezorgen: binnen twee dagen zal het blijken wie van ons beiden het veld behoudt. Mij dunkt, dat *dit* duel ons beiden waardig is.'

De majoor wist niet of hij over de scherpzinnigheid van zijn tegenstander zou lachen of er zich op nieuw boos om maken; partijhaat en hartstocht deden het laatste gevoel de overhand behouden, en in blakenden toorn klonk het:

'Hel en duivel, het zal zoo zijn, mijnheer! het zal een strijd wezen tot het uiterste. Hier, in dit valies, bevinden zich mijne wapenen,' en zijn reistasch, die nog altijd op

den grond lag, opnemend, duwde hij haar zijn tegenstander onder den neus, om haar daarna, naast het valies van den candidaat-notaris op de bank neêr te werpen. ‘Ik zeg u, mijnheer,’ vervolgde hij, ‘ik zal er u mede verslaan, totaal verslaan! Hel en duivel, ik voorspel je, dat er geen stuk van je heel zal blijven!’

‘In het gunstigste geval, en dan toch altijd maar in figuurlijken zin genomen,’ spotte Max Hovenaar; ‘men moet echter geen hei roepen vóór men over den dam is, dit is een oud-hollandsch spreekwoord, majoor, dat wel eens uit het oog wordt verloren; ik kan u ten minste verzekeren, dat gij den dam nog in lang niet gepasseerd zijt.’

Het gesprek dreigde op nieuw eene gevaarlijke wending te nemen, en werkelijk waren de woorden, die nog verder door het tweetal gewisseld werden verre van aangenaam en malsch; het was een kruisvuur van fijnen spot en donderende woorden, en toen de trein eindelijk stilhield, was de majoor nog zóó opgewonden, dat hij, haastig naar zijn valies grijpend, met een krachtige verwensching als afscheidsgroet den waggon en zijn reismakker verliet.

Max Hovenaar liet bedaard zijn tegenstander aftrekken, en eerst toen hij hem uit het gezicht had verloren, stapte hij met opgeheven hoofd en zich zijne verstandelijke meerderheid bewust huiswaarts.

Zoodra hij zich weêr in veiligheid op zijne kamer bevond, opende hij het valies en haalde de pakketten met strooibiljetten te voorschijn, daar ze nog dien zelfden middag te Ikshuizen en in de omstreken moesten rondgebracht worden. Om tijd uit te sparen waren de strooibiljetten bij den drukker in pakjes afgedeeld, zoodat den gereed staanden rondbrengers onmiddellijk een of meer dier pakketten konden ter hand worden gesteld, om ze bij de kiezers te verspreiden. Als een man, die in alle zaken met de noodige voorzorg te werk ging, opende Max Hovenaar, alvorens ze aan zijne boden over te geven, een der pakskes, doch wie schetst zijne verbazing en ontsteltenis! Op het strooibiljet, 't welk hij in de hand hield, las hij met dikke letters den naam van den candidaat der Nieuwen: ‘Mr. Karel Noordeloos, advocaat te Ikshuizen.’ Een tweede biljet bevatte insgelijks eene aanbeveling van den protegé van *Voorwaarts* en zoo vervolgens al de andere briefjes, welke hij ter hand nam. Was hier eene vergissing in het spel? Maar de strooibiljetten der *Nieuwen* werden bij den uitgever der *Astadsche Nieuwsbode* gedrukt en de zijnen had hij bij den drukker van de *Waarheidsvriend* besteld. Met bevende hand opende hij een tweede, een derde en een vierde pakket, - overal grijnsde hem de gehate naam van den advocaat tegen. Hoe het raadsel op te lossen? Het was inderdaad om razend te worden.

Eensklaps echter kreeg hij een inval en zijn valies ter hand nemende, begon hij het nauwkeurig te onderzoeken; in den beginne bespeurde hij er niets bijzonders aan: het was wel degelijk dezelfde reiszak, dien hij een paar jaar geleden bij den zadelmaker op de markt gekocht had; toen hij het echter ontsloot, was het raadsel spoedig opgelost: zijn eigen valies was van binnen los op den naad, dat, 't welk hij thans in de hand had, was nog volkomen gaaf, zoodat hier blijkbaar eene verwisseling had plaats gehad en de majoor in de haast het verkeerde valies moest medegenomen hebben.

Moedeloos en verslagen wierp de candidaatnotaris zich op een stoel neder; het lot was hem blijkbaar tegen: voor drie dagen waren zijne strooibiljetten door den storm verongelukt, thans waren ze hem door zijn tegenstander ontvreemd. Wel dacht hij er een oogenblik over na, om zich naar het buiten van den majoor te spoeden en een uitwisseling van krijgsgevangenen voor te stellen, doch spoedig gaf hij dit plan weder

op, daar hij begreep, dat bij 's mans opvliegend karakter de onderhandelingen toch op niets zouden uitloopen.

Max Hovenaar zat schier verslagen met het hoofd op de hand geleund, maar plotseling steeg een vreugdekreet uit zijne borst op, en triomfantelijk lachend, stond hij haastig op, plaatste de pakketten met strooibiljetten zorgvuldig achter slot en grendel, en zich naar buiten spoedende, ging hij op verkenning uit.

Negende hoofdstuk. Handelend o.a. over twee kiezers die, niet stemmende, toch hun kiezersplicht vervulden.

Op den grooten dag der verkiezing was majoor Van Stouten reeds vroeg ter been; wel kon door hem persoonlijk niet veel meer gewerkt worden, maar zijne gejaagdheid dreef hem reeds voor dag en dauw het bed uit en naar de stad. Overigens had hij nog vele schikkingen te maken en, als een goed veldheer, het terrein te verkennen en zijne laatste bevelen te geven.

De zon stond nauwelijks aan den hemel, of de bezorgde majoor bevond zich reeds op weg naar Ikshuizen, waar de hoofdstrijd zou geleverd worden. De eerste straat der stad binnen rijdend, kreeg hij plotseling een inval; een dier burger-herbergen, welke hij in gewone tijden nauwelijks met een blik zou verwaardigd hebben, binnentredend, wilde hij *incognito* het terrein opnemen en een onpartijdig oordeel over de groote kwestie van den dag vernemen.

De herbergier stond nog half slaapdronken voor de toonbank; het bezoek van zulk een voornaam heer, die er een rijtuig op nahield, maakte hem echter spoedig geheel wakker en met eene statige buiging begroette hij den vroegen bezoeker.

‘Breng het paard maar vast op stal, ik zal zelf te voet volgen,’ had de majoor tot zijn koetsier gezegd, alvorens de herberg binnen te treden.

‘Twee glaasjes cognac, één voor mij en één voor u, en kom een oogenblik met mij praten,’ beval majoor Van Stouten den verbluften herbergier.

Deze wist geen touwen aan de zaak vast te knoopen, maar voldeed niettemin aan het gegeven bevel en wachtte bedaard af wat er verder mocht komen.

‘Wordt er in uwe herberg veel over de verkiezing gesproken, vriend?’ vroeg de majoor, nadat beiden gezeten waren.

‘Dat is te zeggen, ja, mijnheer. Het *Gouden Hert* - mijn koffiehuis draagt den naam van *Gouden Hert,* mijnheer - is buiten kijf het drukste van de geheele stad, en u begrijpt, mijnheer, dat er onder de talrijke bezoekers van het *Gouden Hert* veel over de verkiezing wordt gesproken.’

De brave herbergier was een hoogst voorzichtig man, die nimmer zijn neus voorbij praatte; op de vraag van zijn bezoeker antwoordde hij dus, behoudens de onschuldige reclame op zijn herberg, zoo ontwijkend mogelijk. Hij wilde eerst weten welk vleesch hij in de kuip had.

‘En hoe denkt men over de beide candidaten?’ vroeg majoor Van Stouten op nieuw.

‘O, heel goed, mijnheer, dat wil zeggen over één van de twee, - dat is natuurlijk, mijnheer.’

‘Wie denkt gij dat het winnen zal? Zeg mij vrijmoedig uwe meening, vriend,’ hervatte de majoor, ditmaal recht op het doel afgaande.

De herbergier vond het gewaagd thans reeds een rechtstreeksch antwoord te geven en stelde voorzichtigheidshalve de wedervraag:

‘Heeft mijnheer het strooibiljet gelezen, dat gisterenavond rondgezonden is?’

‘Of ik!’ klonk het korte antwoord, en de majoor lachte schalks, als wilde hij zeggen: ik zelf heb het opgesteld.

De herbergier was een menschenkenner en de uitdrukking van het gelaat zijns bezoekers wees hem met zekerheid den weg aan, dien hij thans zonder gevaar volgen kon. Hij wilde het echter zoo politiek mogelijk doen.

‘Ik Kan natuurlijk niet gissen, mijnheer, welke richting mijnheer toegedaan is, maar ik moet toch zeggen, dat het strooibiljet raak was, mijnheer.’

‘Vindt gij? nu dat’.... doet me genoegen, meende de majoor er bij te voegen, doch hij bedacht zich in tijds en vulde eenvoudig aan: ‘is wel mogelijk. - En hoe denken uwe klanten er over?’ vroeg hij verder.

‘Maar, mijnheer, is dat nu eene vraag, mijnheer!’ vleide de herbergier, die reeds lang zeker van zijne zaak was. ‘Ieder die de biljetten maar gelezen heeft, *moet* wel voor den aanbevolen candidaat stemmen; er gaat maar ééne stem over op, mijnheer.’

De verrukte majoor wreef zich vol aandoening en blijdschap de handen; hij had den herbergier wel om den hals willen vliegen; in ieder geval moest hij zijn hart uitstorten en zijne blijdschap lucht geven.

‘Nu, vriend, ik zal het u maar zeggen,’ sprak majoor Van Stouten met een gullen lach,

'ook ik behoor tot de partij en heb haar met hand en tand voorgestaan.'

'Dat dacht ik wel, mijnheer,' hernam de herbergier, eveneens lachend.

'Wel, hoe kunt gij dat denken?' vroeg de majoor eenigszins uit het veld geslagen.

'Wel, mijnheer, omdat ieder edeldenkend mensch tot de partij moet behooren,' vleide de herbergier.

'En werden de strooibiljetten van gisteravond veel gelezen, vriend?'

'Gelezen, mijnheer! Ik kan u op mijn geweten verklaren, dat mijne klanten ze elkander letterlijk uit de hand rukten, mijnheer. Maar welke taal ook! En hoeveel overtuiging spreekt uit ieder woord, mijnheer! Arme tegenpartij, er blijft geen stuk van heel, mijnheer!'

De herbergier scheen in de wolken en de majoor ook.

'Gij spreekt als een boek, vriend,' hernam de laatste, 'kom, nog twee halfjes cognac!'

Toen de herbergier het bestelde gebracht en weder plaats genomen had, vervolgde deze:

'Dat zal een vreugde geven, mijnheer, als het goed afloopt; ieder weldenkend mensch zal er zich over verheugen, mijnheer. Wie echter op zijn neus zal kijken, is die bluffert van een majoor, die er zoo ongenadig heeft langs gehad, mijnheer.'

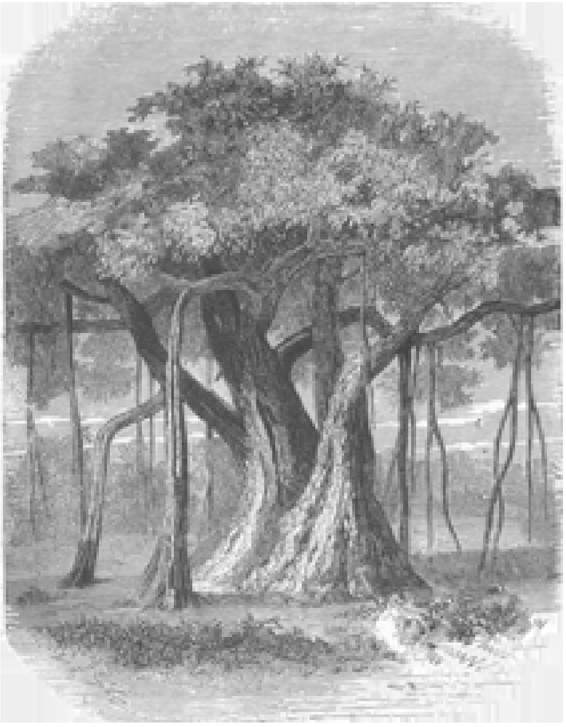

DE INDISCHE VIJGEBOOM.

Majoor Van Stouten had juist zijn cognacje aan den mond gebracht, toen hij zijn naam zoo onverwacht en op zoo weinig vleiende wijze in het gesprek hoorde mengen. Van toorn en verontwaardiging liet hij het glaasje uit de hand vallen, zoodat het onzacht op den vloer te recht kwam en in stukken vloog.

'Hel en duivel!' bulderde de beleedigde en verontwaardigde majoor, 'hel en duivel, verrader, dat zal je berouwen, mij die poets gespeeld te hebben!' en met de vuist op tafel slaande, sprong ook het tweede glaasje van ontzetting op den grond en aan stukken.

De waardige herbergier was over dien onverwachten uitval niet weinig verbluft en verslagen. Een oogenblik dacht hij, dat zijn bezoeker hem verkeerd mocht begrepen hebben en wendde hij nog pogingen aan om den storm te bezweren.

'Maar mijnheer heeft toch zelf gezegd, dat mijnheer het strooibiljet uitmuntend vond,' verontschuldigde zich de brave man, 'en mijnheer behoort toch ook vast tot de vrienden van *Securitas.*'

'Hel en duivel, ben je razend, kerel! Ik een Oude! Zoo iets heeft men majoor Van Stouten nog nimmer in het aangezicht durven zeggen!' klonk het op heftigen toon uit den mond van den beleedigde.

De rampzalige herbergier was verpletterd, en met neêrgeslagen oogen stond hij, als een misdadiger voor zijn rechter, tegenover den diep gekrenkten majoor. Die erbarmelijke houding en het arme-zondaarsgezicht ontwapenden echter eenigermate de billijke gramschap van den beleedigde. Hij achtte het trouwens beneden zich, aan zulk een lagen en verachtelijken vijand vele woorden te verspillen, waarom hij, na een gulden op de tafel te hebben geworpen, in hoogst opgewonden stemming, doch zonder verder een woord te spreken, de herberg het *Gouden Hert* verliet.

Deze alleronaangenaamste ontmoeting zou niet de eenige teleurstelling zijn, welke de ongelukkige majoor dien dag ondervond. Nauwelijks bij zijne nicht aangekomen, werd hem als morgengroet het liefelijke woord 'verrader' naar het hoofd geworpen, en na eene heftige scene kwam het er uit, dat hij den vorigen avond voor verkiezings-agent der Ouden gespeeld en strooibiljetten had doen rondbrengen, eene aanbeveling bevattende van den candidaat van *Securitas.* Na zich suf gedacht te hebben, ging er eindelijk een licht voor hem op: hij moest den vorigen dag uit den waggon van den Astadschen trein een verkeerd valies medegenomen hebben, of, zooals hij zich uitdrukte, hij was het slachtoffer van dien gladden pennelikker geworden. Hij verwenschte thans zijne onachtzaamheid, welke hem had doen verzuimen de strooibiljetten behoorlijk na te zien, - maar het was te laat.

Na deze vreeselijke ontdekking durfde de rampzalige majoor zich dien dag niet meer in het openbaar vertoonen: nog dien eigen voormiddag keerde hij naar zijn afgelegen buiten terug, waar hij, in gezelschap van een paar flesschen ouden Bourgogne, de ondervonden teleurstellingen trachtte te vergeten. Zonder dien machtigen trooster zou hij zich den ongelukkigsten der stervelingen gevoeld hebben.

Het ongeval van majoor Van Stouten belette intusschen niet, dat er op den dag der verkiezing over het geheele district een groot *animo* heerschte. Daartoe waren van beide zijden alle mogelijke en onmogelijke middelen te baat genomen, welke ongeveer tot drie hoofdbestanddeelen herleid konden worden: beloften, klinkende munt en het koffiehuis. Het scheen nog altijd twijfelachtig wie der beide candidaten de overwinning zou behalen, ondanks de zeer optimistische beschouwingen van den waardigen herbergier uit het *Gouden Hert,* beschouwingen, die trouwens weinig succes gehad hadden. Intusschen was het zeker dat men van weerszijde zijn best gedaan had, blijkbaar aan de ongemeene drukte op straten en wegen, in de koffiehuizen en bij de stembus. En toch was het weder afschuwelijk. Als of het met bakken uit de lucht gegoten werd, stroomde het hemelwater uit de dicht opeen gepakte wolken. Men zou er geen hond doorgejaagd hebben, - trouwens, onze huisdieren bezitten geen stemrecht.

Hoevelen, of liever hoe weinigen - geene honden namelijk, maar kiezers - door het booze weder afgeschrikt bij de Ikskuizer verkiezing tehuis bleven, is ons niet gebleken; het zou ook moeielijk geweest zijn er eene vertrouwbare statistiek van op

te maken. Ons is slechts de vermeldenswaardige bijzonderheid van twee kiezers ter oore gekomen, van welk geval wij onzen lezers een trouw verslag willen geven.

Ongeveer drie kwartier gaans van Ikshuizen ligt het dorpje Zuidwijk; de kleine gemeente bezit geen eigen stembureau, zoodat de kiezers in de stad moesten gaan stemmen. De meerderheid der bevolking van Zuidwijk kon er echter vrij koel onder blijven, daar de te lage aanslag harer belastingbiljetten haar van het nooit volprezen stemrecht buiten sloot. Onder de weinige begunstigden, die zich in het bezit hunner volle staatsburgerlijke rechten verheugen mochten, behoorde in de eerste plaats de schoolmeester van het dorp. Wel kon hij zich op geen vorstelijk inkomen beroemen en had hij werk het evenwicht tusschen zijn budget van inkomsten en uitgaven te bewaren, maar hij was door het gemeentebestuur met eene woning gezegend, waaraan vele deuren, vensters, schoorsteenen en vijf en twintig gulden belasting annex waren. Tot de overige uitverkorenen behoorde boer Teeuwes die de uitgestrektste boerderij van het dorp bezat.

De schoolmeester en boer Teeuwes waren zeer nauwgezette lieden, die hun plicht boven alles stelden en daarbij niet weinig trotsch waren op hun recht, om als vrije burgers van den vrijen nederlandschen Staat hun stembiljet in de bus te mogen werpen. Deze model-burgers lieten zich in de uitoefening van hun kiezersplicht door regenbui noch slijkerigen weg weêrhouden, zooals overtuigend bleek uit de omstandigheid, dat wij ze beiden in de herberg het *Zwaantje* aantreffen, om na het nemen van eene kleine hartversterking den natten tocht naar Ikshuizen en het stembureau te aanvaarden. Er bestond echter een groot verschil tusschen de beide ijvervolle kiezers: terwijl de schoolmeester met gloed en warmte de partij der Nieuwen aanhing, was boer Teeuwes een onwrikbaar voorstander van de beginselen der Ouden. Wij kunnen deze bijzonderheid mededeelen, zonder vrees van de geheimen der beide kiezers te verraden, daar noch de een noch de de ander zijne politieke overtuiging onder stoelen en banken stak en het gansche dorp sedert lang wist, dat de schoolmeester een ijverige Nieuwe en boer Teeuwes een dito Oude was. Het verschil van richting belette intusschen niet, dat het voorbeeldelooze tweetal eendrachtig zijn glaasje dronk en even eendrachtig in elkanders gezelschap ter stembus zou gaan.

‘Een malsch weertje,’ sprak de boer, met een bedrukt gezicht door het zwart berookte horretje voor het raam van de dorpsherberg turend, ‘een malsch weertje, meester, maar minder lekker om naar de stad te gaan.’

‘Ja, Teeuwes,’ sprak de meester, ‘we moeten er hier heel wat voor doen! Dan hebben die stadsche lui het toch vrij wat gemakkelijker: ze gaan een of twee straten door en ze zijn bij de stembus.’

‘Ik wilde wel, dat ik niet behoefde te gaan stemmen, maar...’ meende de boer.

‘Ik ook, maar...’ herhaalde de schoolmeester.

‘Gij stemt zeker voor den candidaat der Nieuwen?’

‘Natuurlijk, - en gij voor dien der Ouden?’

‘Dat spreekt vanzelf, maar... maar.... weet ge wat we doen moesten?’ vroeg op eens boer Teeuwes.

‘Wat dan?’

‘Stilletjes tehuis blijven, meester....’

‘Teeuwes!....’

‘En zonder aan onzen plicht als kiezers te kort te schieten.’

‘Dat is onmogelijk, Teeuwes!’

‘Het gaat heel goed, meester; gij stemt voor mijnheer Noordeloos, ik voor mijnheer Visser. Zoo wij beiden van de stembus weg blijven, heeft ieder eene stem minder;

zóó kan onze onthouding geen invloed op den uitslag der stemming uitoefenen. Heb ik gelijk of niet, meester?'

'Gij hebt gelijk, Teeuwes, - een heerlijke inval! Kom, in den kachel met onze stem briefjes!'

Zoo gezegd zoo gedaan, en toen de beide biljetten tot asch verbrand waren, keerden de twee mannen huiswaarts, zonder dat ze hun geweten hadden behoeven te verontrusten, en in het bewustzijn naar plicht en geweten gehandeld te hebben.

Wij bevelen den practischen inval van boer Teeuwes in wijder kring aan.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 33]

Bericht.

Wederom zijn wij in de gelegenheid om uitsluitend aan onze inschrijvers, tot ongemeen lage prijzen, twee prachtige, in 22 kleuren gedrukte oleographieën aan te bieden, de eene genaamd:

DE ONDERBROKEN PIANOLES

de andere:

HET HUWELIJKSAANZOEK,

vervaardigd naar de beide schilderstukken van den beroemden duitschen kunstschilder Otto Erdmann, waarvan de afbeeldingen in dit nummer voorkomen.

Daar wij slechts een beperkt getal Exemplaren voor onze inschrijvers beschikbaar hebben, verzoeken wij diegenen onzer lezers, die van hun voorrecht gebruik willen maken, om ten spoedigste inliggend inschrijvingsbiljet, waarop de grootte en de prijs der oleographieën vermeld staan, ingevuld aan ons bureel Madou-Plaats, 1, terug te zenden.

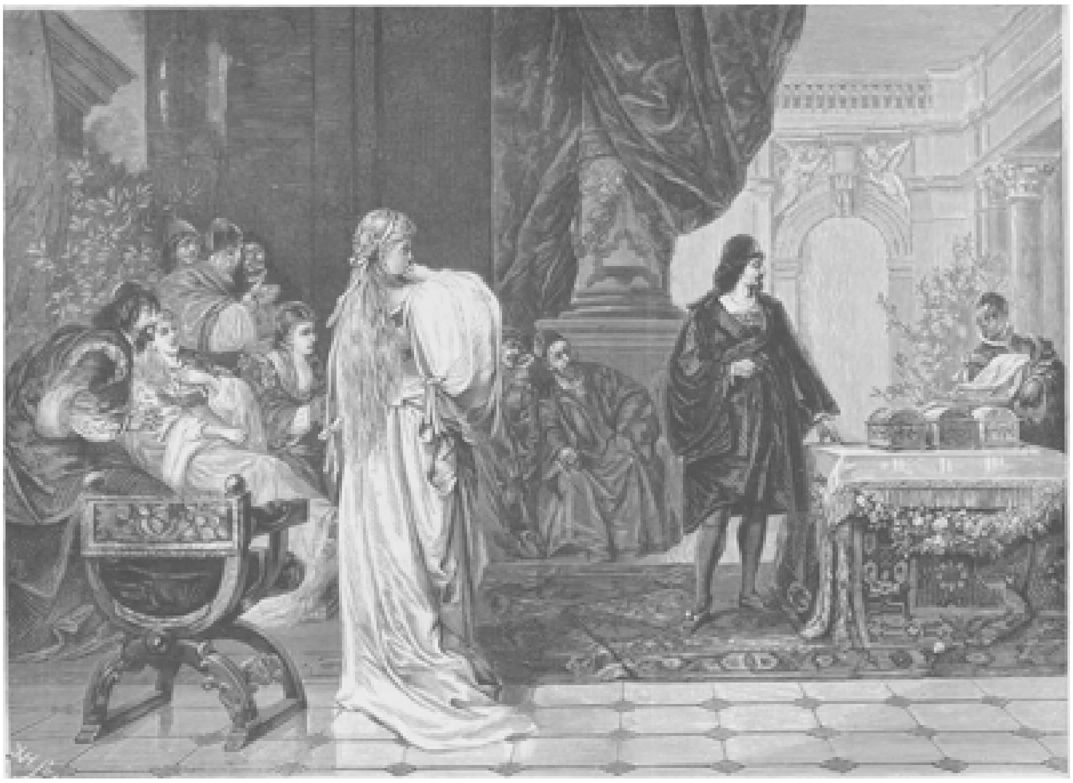

DE ‘KASSETTE-TOONEEL’ UIT DEN KOOPMAN VAN VENETIË, NAAR F. BARTH.

De koopman van Venetië van Shakespeare.

Alleen de dichterlijke pen van een Shakespeare kon een zoo alledaagsch onderwerp tot zulk een aangrijpend drama maken als de *koopman van Venetië* is. Een rijk koopman heeft schepen op zee, die lang uitblijven en hem in oogenblikkelijke

verlegenheid brengen. Om zich te redden wendt hij zich tot een ouden woekeraar, den jood Shylock, die hem de benoodigde som wil voorschieten, op voorwaarde dat, indien de schepen vergaan, hij den kristen een pond vleesch uit het lichaam snijden mag.

Meesterlijk is in den dialoog de hevige Christenhater geschilderd, doch, waar, na de teekening van zulke onmenschelijke voorwaarden en na het bericht van het vergaan der schepen, de ellendeling voor de rechtbank verschijnt, gewapend met een groot mes, om zijn slachtoffer het vleesch uit het lijf te snijden, in dit gedeelte is Shylock het onverbiddelijke jodendom, dat woedend rondom het opgeheven kruis samenschoolt, om het slachtoffer onder lasterende woorden duizend dooden te doen sterven. Men beeft als men hem den bloeddorstigen eisch hoort volhouden, en een vreugdekreet rijst uit de borst van den jood, als de rechtbank zijn eisch voor rechtmatig verklaart. De vreugde is echter van korten duur, want de uitspraak luidt, dat de jood wel een pond vleesch uit het lichaam van den kristen mag snijden, doch dat hij geen druppel bloed mag storten, noch een loodje vleesch meer mag nemen dan een pond, op verlies van zijn leven en goederen. Onze gravure stelt een tooneel voor tusschen de bijpersonen, die in het stuk eene rol spelen. Het is de zoogenaamde ‘kassettetooneel,’ waar drie mededingers naar de hand eener dame door de keuze van een gouden, een zilveren en een looden kassette om haar bezit loten. Zeggen wij ten slotte, dat Shylock uit de *Koopman van Venetië* zoozeer de woede van de joden heeft opgewekt, dat zij eene prijsvraag voor een tegenhanger hebben uitgeschreven, welke prijs verdiend is door Salomon Hermann Mosenthal in zijn *Debora*.

Onze premieplaten.
De onderbroken pianoles en het huwelijksaanzoek.

Otto Erdmann kiest het onderwerp zijner schilderstukken bij voorkeur uit het tijdvak van Lodewijk XV, en het moet gezegd worden, dat hij onnavolgbaar is in de voorstelling, zoowel wat de fijnheid der schildering als de getrouwheid der nabootsing betreft, van 't geen de elegante wereld van dien tijd opmerkenswaardigs opleverde: de weelderige salons in rococo-stijl, de onvergelijkelijke markiezinnen en de gepoederde markiezen. Alles is overigens in treffende overeenstemming in zijne schilderijen: draperiën, licht en kleurenspel, - alles vormt een schoon geheel, dat het oog boeit en tevens op eene aangename wijze tot de verbeelding spreekt.

Deze hoedanigheden komen vooral uit in de beide doeken door den kunstenaar de *Onderbroken Pianoles* en het *Huwelijksaanzoek* getiteld.

Het eerste schilderstuk geeft een proefondervindelijk bewijs voor de stelling, dat de muziek van alle kunsten het meeste tot het hart spreekt. 't Is waar, de muziekmeester bezit nog andere hoedanigheden dan een welverdienden naam in de muzikale wereld, - hij is jong en heeft een innemend uiterlijk; een en ander bij elkander genomen deed in het hart der bekoorlijke leerlinge nog een andere stem spreken dan die der kunst, en de schilder heeft ons het oogenblik voorgesteld dat die stem hooger sprak dan de schoonste accoorden aan de piano ontlokt, welke nu vergeten schijnt, om weldra wellicht overgebracht te worden en eene schoone herinnering te blijven in eene andere woning, wanneer de ouders van het jonge meisje hunne toestemming hebben gegeven en de liefdeband voor het altaar bezegeld en geheiligd is.

Het tweede tafereel stelt ons een jeugdigen edelman voor, de uitverkorene zijns harten het jawoord vragende. Welk eene uitdrukking heeft de schilder in het gelaat van den jongen man weten te leggen. Men ziet het hem aan, dat hij rijpelijk overwogen

en lang geaarzeld heeft, alvorens tot den beslissenden stap over te gaan, waarvan zijn levensgeluk afhangt. Wat strijd heeft het hem gekost, hoeveel aarzeling heeft hij moeten overwinnen alvorens hij moeds genoeg bezat zijn hartsgeheim bloot te leggen.

Aan het jonge meisje is het echter merkbaar, de zooeven afgelegde verklaring voor haar toch zulk een groot geheim niet meer is. Lang genoeg reeds had zij aan zijn linksche manieren, aan zijn blooheid, aan zijn stilzwijgen zelfs geraden, wat er volgen zou, en nu zij eindelijk voor de wezenlijkheid staat, kan hare verwondering zoo heel groot niet zijn en is haar antwoord reeds lang overwogen dat - een blik op onze gravure zegt het voldoende - zeker niet ongunstig zal uitvallen.

De moloch.

Het vaderland van het afschuwelijke dier, waarvan wij op de laatste bladzijde van dit nummer eene afbeelding geven, is Australië. Het dier is slechts 12 tot 15 centimeters lang, zeer lomp gebouwd, langzaam in zijne bewegingen en maakt, in weerwil van de schitterende kleuren, waarmeê zijne huid prijkt, een onaangenamen indruk, want geheel zijn lichaam is bedekt met veelvuldige wratten, waarop een aantal grootere of kleinere, naar alle richtingen buigende, doornen en stekels groeien, en wel zoodanig, dat de grootste gewoonlijk door drie of vier kleinere stekels omgeven zijn. Onderzoekt men het doode dier nauwkeurig, dan vindt men, dat al deze wratten en heuvels zoowel als de doornen en stekels hol zijn, en in hunnen vorm eenigszins op de hoornen van het rundvee gelijken. De grondkleur van den moloch is bruin met een metaalglans, waarover lange breede strepen loopen, die lichtgeel of bleekrood gekleurd zijn; het onderlijf en de binnenzijde der pooten zijn met witte plekken geschakeerd.

De moloch zoekt altijd den zonneschijn en laat de lichtstralen op zijne als metaal blinkende huid en pennen breken, wat een schoon kleurenspel ten gevolge heeft, doch juist daarom een grooter contrast maakt met de afschuwelijke gestalte van het kruipdier. Het wordt dan ook het meest gevonden in het warme gedeelte van Australië, terwijl van zijne leefwijze en zijne vijanden weinig of niets bekend is. Vijanden zal het overigens niet veel hebben, want het is zeer te betwijfelen of er in geheel Australië een dier gevonden wordt, dat zoo hongerig en zoo weinig vies is, om den moloch als een smakelijk voedsel buit te maken. Verschillende dierentuinen in Europa hebben exemplaren van dit diersoort in bezit gehad, en uit hunne verslagen weet men, dat zij deze dieren met vliegen en insecten voedden, terwijl men waarnam, dat zij niet giftig waren.

De eeredienst der Mongolen.

In een onzer vorige nummers gaven wij een overzicht van de gesteldheid des lands, dat nu zoo sterk de aandacht en belangstelling wekt, wij wezen op de vruchten aldaar door de missionarissen reeds geplukt, en beloofden nogmaals op dat onderwerp terug te komen.

We deden deze belofte, ten einde onze lezers geen verkeerd denkbeeld te doen krijgen van de moeilijkheden, welke de missionarissen te overwinnen hebben, om de Mongolen een begrip van het kristendom te geven, daar deze moeielijkheden zoo onoverkomelijk toeschijnen, dat men genegen is aan wonderen te gelooven bij het lezen van den uitslag hunner pogingen.

Wij zullen daarom eene schets geven van den godsdienst der Mongolen, welke een zonderling mengelmoes is van verschillende heidensche sekten en eigenlijk niet bepaald beschreven kan worden, daar alle stammen in sommige geloofspunten met elkander verschillen. Men heeft echter conventioneele punten, die door allen min of meer geloofd worden, en met deze zullen wij ons bezig houden.

Hunne godheid is dezelfde, die door de Chineezen Boeddha genoemd wordt en bij hen den naam draagt van Sjigemoeni of Fo. Fo is de beheerscher der hemelen en heeft talrijke godheden en halfgoden naast zich, die met hem het bestuur der hemelen deelen.

De vier voornaamsten onder die godheden van den tweeden rang, zijn de boerchanen of geheiligde personen, die voor de tijdelijke gelukzaligheid der stervelingen zorgen. Zij wonen aan de vier randen van den berg Sioemmar, het middelpunt van den aardgordel, de voornaamste woning der beschermende geesten. De oppervlakte van den zoo even genoemden berg, tegelijk met de hem omgevende zeven gouden bergruggen, strekt zich 20.000 uren - dus bijna driemaal zoo ver als de geheele omtrek der aarde - in alle vier de werelddeelen uit. De godheden worden voorgesteld in de gedaante van krijgslieden in volle wapenrusting en hebben een rood, blank, blauw en geel gelaat, eene voorstelling der menschenrassen naar mongoolsche opvatting, waarvoor elk hunner te zorgen heeft.

Even als de Chineezen, die hun keizer als eene godheid vereeren, hebben ook de Mongolen levende godheden op aarde, en deze zijn niemand anders dan hunne priesters. Eigenlijk zou men kunnen zeggen, dat hunne priesters de eenige godheden der Mongolen zijn, daar deze op het volk een onbegrensden invloed uitoefenen en hunne woorden als godspraken bij hen gelden.

De priesters heeten bij hen lama's en niet oneigenaardig heet hun godsdienst lamaïsme, dat is, vereering der lama's. Aan het hoofd der priesters staan de dalaï-lama's met de koetoechta's, die beschouwd worden als een deel uit te maken van de godheid. Hun aantal is tien, verdeeld over al de stammen, waar zij in zoogenaamde kloosters wonen, ontoegankelijk voor allen, die de priesterlijke waardigheid niet bezitten.

De Mongolen gelooven aan de zielsverhuizing in den aantrekkelijksten vorm, namelijk, dat de zielen der overledenen overgaan in kinderen, en alleen in deze omstandigheid is de macht van een koetoechta beperkt. Hij kan namelijk niet bepalen in welk lichaam hij op nieuw zal verschijnen.

Wanneer nu een koetoechta sterft, bepaalt de dalaï-lama, en soms ook de chineesche keizer, wie zijn opvolger zal zijn, of met andere woorden in welk kind de ziel van den koetoechta zal binnenvaren of binnengevaren is. De verheffing tot koetoechta is dus niet meer dan eene eenvoudige keuze, doch de gewone lama's verzuimen niet het volk een bovennatuurlijk denkbeeld te doen krijgen van deze keuze.

Zoodra de stervende koetoechta den laatsten adem uitgeblazen heeft, houden de lama's zich ieverig bezig om de plaats te ontdekken, waar de wondervolle priester weder op aarde is terug gekeerd.

Nadat zij, als ware dit onverwacht geschied, den reeds lang bepaalden opvolger ondekt hebben, worden eenige oude lama's naar hem gezonden, om door een proef te doen blijken of hij wezenlijk de aangewezen persoon is. De comedie die daar gespeeld wordt is reeds lang te voren van buiten geleerd. Zij doen eenige voorwerpen, die aan den overledene hebben toebehoord, met eenige andere bij elkander en leggen ze dan den gekozene voor, die de eersten grijpt en de laatsten verwerpt. Hierop doen zij hem eenige vragen betreffende twisten of andere merkwaardige voorvallen, die

gedurende het leven van den vorigen koetoechta hebben plaats gehad, en hij beantwoordt die allen naar behooren.

Eindelijk erkennen de gezanten hem met teekenen van de levendigste verrukking voor den eenigen waren koetoechta en brengen hem met groote statie naar de gewijde residentie. De gekozene is meestal een knaap uit eene aanzienlijke familie en wordt onder toezicht der lama's overeenkomstig zijn toekomstig ambt opgevoed, om dan plechtig den vorigen lama op te volgen.

Het lot van zulk een koetoechta is allesbehalve benijdenswaardig, daar hij geen voet kan verzetten zonder toestemming der lama's. De leeken mogen hem slechts van verre zien, en dit voorrecht wordt nog aan zeer weinigen geschonken.

Wij zeiden in ons vorig artikel, dat vooral de kristelijke liefde de groote hefboom is, waarmeê de Mongolen tot het ware licht moeten gebracht worden, en als men daarbij het aantal Mongolen vergelijkt, dat zich nu reeds heeft laten doopen, dan zal men eenigszins de opofferende liefde begrijpen van de moedige geloofshelden, die thans in Mongolië werkzaam en aan de grootste ellende ten prooi zijn.

Natuurlijke tanden en kunstgebitten.

'Een goed stel tanden is een *kostelijke* schat, als het natuurlijke, en een *kostbare*, als het kunsttanden zijn,' hoorde men eens een kwakzalver op een kermis tot zijn publiek zeggen, en iedereen zal moeten erkennen, dat die onderscheiding zeer waar en juist is, want hoe benijdenswaardig ook de positie is van iemand, die zulk een kostbaren schat kan koopen, toch mag hij gelukkig genoemd worden, die zulk een schat van de natuur heeft gekregen.

Niet altijd vindt het gezegde van onzen kwakzalver ingang, ten minste als wij de engelsche statistieken mogen gelooven, welke onlangs openbaar zijn gemaakt. Deze toch noemen een aantal voorbeelden op, waarbij de natuur te kwistig was met hare gaven en aan sommigen zooveel tanden gaf, dat de rijkbedeelden onder dien overvloed van zegen bezweken.

Zoo lezen wij daarin, dat Samuel Croxall, de bekende vertaler van de fabelen van Esopus, uit het grieksch in het engelsch, stierf omdat hij op zijn drie-en-negentigste levensjaar nog negen nieuwe tanden kreeg. Een andere Engelschman, sir George Cornewall Lewis, kreeg, toen hij reeds tachtig jaren telde, een geheel nieuw gebit, en dewijl de pijn, daardoor veroorzaakt, te hevig was, werd hij er zinneloos van, welke kwaal eerst week toen hij op acht-ennegentigjarigen leeftijd zijn laatsten tand verloor.

Zulke voorbeelden, welke genoemde statistieken bij honderdtallen opnoemen, zijn zeer zeker geheel afwijkend van den gewonen regel en daarom uitzonderingen, doch nog zonderlinger klinkt het verhaal van den engelschen zeekapitein Read, die op de Philippijnsche eilanden een knaap aantrof, welke een dubbel gebit in den mond had. Dat de natuur echter revanche neemt en aan sommigen onthoudt, wat zij aan anderen te veel geeft, bewijzen de voorbeelden dergenen, die zeer oud werden en nooit tanden gehad hebben, waarvan de statistieken melding maken; deze gevallen komen echter slechts zeer zeldzaam voor.

De 'tanden als peerlen' der dichters moeten bij de aziatische volksstammen al zeer min staan aangeschreven. De Chineezen bijv. maken hunne tanden door het kauwen van betel zwart en brengen daarbij zelfs het offer van een drie- of vierdaagsche strenge vasten, om door eten het proces niet te storen. De bewoners der Soenda-eilanden en van Makassar maken insgelijks hunne tanden zwart op twee na, welke zij laten trekken en vervangen door twee gouden of zilveren, naar gelang van hun rijkdom.

Op de vraag waarom sommige volken betere tanden hebben dan andere, zijn zeer veel antwoorden gegeven. Tegen het midden der vorige eeuw gaf een Zweed, Peter Kalm, te New-York eene brochure in het licht, waarin hij de opmerking maakte, dat er onder de landverhuizers en vooral onder hunne vrouwen velen waren, wier gebit bijna geheel weg was. Hij schreef dit toe aan het gebruik van te warme thee, daar warme dranken de tanden losser maken dan koude. De amerikaansche dokter Latlin beweert, dat de Indianen van Noord-Amerika betere tanden hebben dan de blanken. 'Dit is zeer natuurlijk,' meent hij, want de Indianen houden den mond meer gesloten dan de blanken. 'De tanden,' zegt hij verder, 'hebben eene zekere hoeveelheid vocht noodig om hun email in goeden toestand te houden. Is de mond altijd open, dan worden de tanden te droog en ten gevolge daarvan zullen zij los staan. Wij houden

den mond te veel open, de Indiaan slaapt, jaagt, lacht met gesloten mond en ademt door den neus.'

Wij laten de uitspraak van den Amerikaan voor zijne rekening; dit is echter zeker, dat het getal dergenen, wier gebit niet geheel voltallig is, legio genoemd moet worden, en dat velen daarom hun toevlucht tot kunsttanden nemen.

Kunsttanden zijn eene uitvinding van onze eeuw, zou men zeggen; die meening is echter onjuist. Men heeft goede gronden om aan te nemen, dat zij reeds bij de oude Grieken en Romeinen bekend waren. Martial zegt in een zijner epigrammen, dat Thaïs leelijke tanden had en dat die van Lecanias wit waren. En waarom? vraagt hij. Eenvoudig, omdat de eerste hare eigen tanden had, terwijl de laatste pronkte met die van anderen. Volgens eene zeer oude romeinsche wet moest het gouden gebit, waarin valsche tanden stonden, met de afgestorvenen begraven worden, hoogst waarschijnlijk om te voorkomen, dat anderen er gebruik van zouden maken en aldus ziekten te weeg brengen. Verder blijkt uit verschillende aanhalingen van oude schrijvers, dat het trekken en plombeeren van tanden bij de Grieken met goud plaats had.

Reeds voor drie eeuwen kende men in Engeland tandmeesters. In het *Mathematical Jewel* van Ballgrave, een werk dat ten tijde van koningin Elisabeth verscheen, wordt gezegd, dat sir John Ballgrave al zijne tanden liet trekken en in de plaats daarvan een ivoren gebit droeg. Ben Johnson legt in een zijner in 1607 verschenen romans een der handelende personen de volgende woorden in den mond:

'Foei, welk een leelijk gezicht! zij betaalt mij niet voor niets alle jaren veertig pond voor kwikzilver en valsche tanden!' Een almanak van het jaar 1709 maakt verder melding van zekeren John Watts, een vervaardiger van kunsttanden.

Ten tijde der resurrectionisten of lijkenroovers, toen de kerkhoven geplunderd werden ten dienste van de beoefenaars der ontleedkunde, waren de tanden der dooden een gewichtig handelsartikel. Meermalen gebeurde het, dat de graven alleen daarom geopend en de lijken geschonden werden. De beroemde chirurzijn dr. Cooper vertelt van een man, die onder het voorwendsel een graf uit te kiezen voor zijne vrouw, in den grafkelder afsteeg, de kisten opende en de tanden van alle lijken meênam, die hem bij verkoop 50 pond opbrachten. Gedurende den Krimoorlog had een leverancier den gevallenen zooveel tanden uitgetrokken, dat hij van de opbrengst daarvan te Margate een hotel liet bouwen. Later vernam men den oorsprong zijner fortuin en het gevolg daarvan was, dat niemand iets met hem te doen wilde hebben.

Het maken van goede kunsttanden is, zoowel met het oog op de keuze der grondstoffen als op het geven van den juisten vorm, zeer moeielijk. Toen het gebruik of liever het misbruik om tanden van dooden te dragen ophield, werden de kunsttanden van been of ivoor gemaakt. Het vervaardigen van tanden is eene kunst, welke men niet te gering mag schatten, daar een kunsttand, wil hij een natuurlijken tand geheel en al vervangen, om het zoo eens uit te drukken, fotografisch zuiver op den natuurlijken tand moet gelijken, welke gelijkenis alleen kan verkregen worden door hem uit de hand zoolang te vijlen en te graveeren, dat de fijnste opmerker geen verschil tusschen kunst en natuur kan waarnemen. Zelfs de onregelmatigheden der natuur moeten nagebootst worden.

Het is bekend, dat onze dentisten de tanden, welke zij inzetten, niet zelven maken, doch ze uit de weinige fabrieken ontvangen, welke in dat vak bestaan. In Europa wordt de grootste tandenfabriek te Londen gevonden, die reeds sedert negen jaren tweehonderd arbeiders en vele machines, die door stoom gedreven worden, bezig houdt.

De Amerikanen zijn intusschen, evenals in alles wat op het gebied van stoom plaats heeft, de Europeanen in de tandenfabricage ver vooruit. Te Philadelphia bestaat o.a. een fabriek, welke jaarlijks drie millioen tanden in den handel brengt.

In den laatsten tijd heeft men echter het ivoor als grondstof voor de tandenfabricage verlaten en beproefd ze te vervaardigen van onverslijtbare minerale stoffen, welke proeven uitmuntend gelukt zijn. Een mengsel van veldspaat, kiezel en aarde is gebleken daartoe zeer geschikt te zijn. Deze drie stoffen worden vermalen tot zij zoo fijn zijn als stuifmeel, vervolgens vermengd en tot een pap gemaakt, die in de tandvormen gebracht wordt. Als de tanden uit de vormen komen begint eerst de kunstarbeid, die door geene machine kan verricht worden. Zij worden gevijld, gegraveerd, met email overtrokken en vervolgens gehard, waarna zij ter verzending gereed zijn.

De Fransche omwenteling.

XX.

Het sein tot den verderen tocht was gegeven. Nu had men het oog op de Tuilerieën. Hier was men in 't geheel niet voorbereid op de komst der bende, zoodat de menigte zoo goed als zonder weêrstand het gebouw kon binnenstroomen. Lodewijk was wel verrast, maar niet verslagen, en het was vooral bij deze gelegenheid, dat hij mannelijk en kordaat optrad. Lodewijk XVI gedroeg zich dien dag als een waar koning. Geene enkele concessie kon de woeste menigte van hem verkrijgen. In een vensternis terug gedrongen, bleef hij tegenover die woeste gezichten en dreigende wapenen zijne koelbloedigheid bewaren; welwillend, zoodat hij zich zelfs eene phrygische muts, hem uit de menigte toegereikt, op het hoofd zette, weigerde hij niettemin in schikking te treden met het oproer, en eischen, welke men hem op zulke onwettige wijze wilde afdwingen, aan te nemen. Spoedig kwamen Vergniaud en nog eenige andere leden der Nationale Vergadering tot ontzet opdagen. Op de oproeping van Vergniaud om uiteen te gaan, gaf het volk spoedig gehoor. Het verliet 't geboaw zooals het er binnen gedrongen was. De vertrekken der koningin voorbij komende, wierp men de vorstin eene phrygische muts toe, welke zij zou opzetten. Deze zette haar echter den jongen dauphin op het hoofd. Dit verzoende onmiddellijk het vrouwelijk gedeelte der menigte. ‘Gij weet nog niet hoeveel wij van u houden, koningin!’ klonk het uit een vrouwelijken mond. Maria Antoinette lachte door hare tranen heen - ongelukkige Andromache! Zoo vluchtig is de haat, maar ook de liefde des volks.

De volksleiders, de bewerkers van den opstand, hadden ditmaal weinig wil gehad van hun werk; de menigte verliep, zonder verkregen te hebben wat zij zocht. De dolle moedwil had het hoofd gestooten tegen de vastberadenheid van Lodewijk, evenmin had hij iets op de Nationale Vergadering vermocht. Van den kant van deze laatste en zeker wat de Girondijnen betreft, was er waarschijnlijk eene misrekening in het spel geweest. De meesten van de Girondijnen waren van de beweging, en toen zij de woeste bende naar de Tuilerieën verwezen, hadden zij geen ander doel dan den koning te laten afdwingen, wat zij met fatsoen niet konden geven en wat in ieder geval buiten hunne volmacht lag. Toen de opstand mislukt was, moesten zij natuurlijk als lieden van gezag en orde de verontwaardigden spelen, en zij konden er dus weinig of niets aan doen, toen, wegens het gebeurde op den 20 juni, aan Péthion als maire van Parijs zijn ontslag werd gegeven. Nog eenige andere personen werden gearresteerd

en ook tegen sommige Girondijnen werd een aanklacht wegens medeplichtigheid ingediend.

Toen Lafayette het gebeurde vernam, had hij rust noch duur meer in zijne legerplaats, en hij snelde onmiddellijk naar Parijs. Hij trad in de Nationale Vergadering op, kokend van gramschap en ergernis, en stortte zijn volle verontwaardiging uit over het gebeurde op den 20 juli; hij verweet den Girondijnen hun lafhartig gedrag en eischte de onmiddellijke inbeschuldigingstelling van allen, die een overwegend aandeel aan deze beweging hadden genomen. Maar hij ging nog verder; hij eischte dat alle Jacobijnenclubs zouden gesloten worden, dat het koninklijk gezag in al zijne onschendbaarheid zou erkend worden, dat men er in het vervolg voor zou zorg dragen, dat de orde en rust in de stad niet meer gestoord werd. Maar hij sprak slechts voor doove ooren; het was met een spottenden glimlach dat de Girondijnen naar hem luisterden. De meest populaire man van een jaar geleden had zijne rol in de fransche omwenteling reeds uitgespeeld, en ten opzichte zijner voorstellen en eischen nam de Vergadering de vrijheid tot de orde van den dag over te gaan

DE ONDERBROKEN PIANOLES, NAAR OTTO ERDMANN.

HET HUWELIJKSAANZOEK, NAAR OTTO ERDMANN.

Maar nog gaf Lafayette den moed niet op; wat hij in de Nationale Vergadering niet had kunnen gedaan krijgen, hoopte hij door eigen kracht te kunnen tot stand brengen. De generaal vergiste zich echter in den tijd. In een jaar had de omwenteling ongeloofelijke vorderingen gemaakt; de beginselen waren niet blijven staan, maar met zevenmijls laarzen vooruit gegaan, en de macht had zich van de burgerij naar het gepeupel verplaatst. Daar kwam bij, dat Lafayette met zijne houding op het oogenblik zoo goed als alleen stond. Het meerendeel der nationaalgardisten, die hem eenigen tijd geleden nog op de handen zouden gedragen hebben, waren nu reeds vuurrooden geworden en hadden sedert zijn laatsten brief in de Nationale Vergadering het vertrouwen in hem verloren. Bij de royalisten was hij gehaat en bij het Hof verdacht, zoodat zijne oproeping aan de Nationale Vergadering, om hem in zijn zuiveringswerk bij te staan en de orde en rust mede te helpen herstellen, geen gehoor vond. Ontmoedigd en teleurgesteld verliet hij de stad, die hij niet meer zou terug zien, voordat een nieuw geslacht was opgestaan.

Lafayette was een eerlijk man, die onder begoocheling van den tijdgeest aan de vrijheid geloofde en aan zedelijkheid vasthield als den grondslag der maatschappij.

Het volk te Parijs werd iederen dag wilder en aanmatigender, en de meerderheid der Nationale Vergadering, die Lafayette bij zijn beroep op gematigdheid en gezond verstand den rug had toegekeerd, gaf door zijne eigen houding het volk een vrijbrief voor zijne losbandigheid. De koning noch de partij der orde hadden zooveel gezag meer, dat zij de aanleggers van het schandelijk komplot van den 20 juli konden doen straffen. Die der Girondijnen, welke van medeplichtigheid waren aangeklaagd, werden vrijgesproken, terwijl de ongenade, die Péthion zich op den hals had gehaald, hem in eens tot den meest populairen man van Frankrijk verhief. Voor den ex-maire was zijn ontslag een ware triomf; het volk bracht hem ovaties, die hem verlegen moesten maken; hij kon zich niet op de straat vertoonen of de kreet: leve Péthion! deed de paarden van zijn rijtuig verschrikken. In de Nationale Vergadering begon men iederen dag ernstiger aan de afzetting van Lodewijk te denken en de aanvallen tegen zijn gezag en zijne persoonlijkheid gaven den toon aan van deze stemming. Vergniaud hield eene redevoering, waarin hij den koning ronduit van landverraad beschuldigde, en deze redevoering werd toegejuicht zoowel door zijne medeleden als door het volk. Het was reeds zoover gekomen, dat men meende zich niet meer aan 's konings veto te moeten laten gelegen liggen, en de besluiten, die de Nationale Vergadering voor het vervolg nam, gingen diensvolgens geheel en al buiten den koning om.

De verdediging des lands bleef intusschen nog altijd de hoogste aandacht eischen. Men kon iederen dag verwachten, dat het verbonden leger te Coblentz naar de fransche grenzen zoude opbreken. Het was dus eerst en vooral noodig de Fransche verdedigingskrachten in te richten. Men beschikte over elementen genoeg, maar zij waren ongeoefend. De Nationale Vergadering besloot dus, dat er te Seissons een groot legerkamp zou worden opgelicht, waar al de recruten en vrijwilligers zouden heen gezonden worden, om eerst in den wapenhandel geoefend te worden, alvorens in de legers te worden ingedeeld. Van het legerkamp in Parijs was niet veel terechtgekomen. Slechts de Marseillers waren opgekomen, vijftien honderd man sterk, die gewapend den weg van Marseille tot de hoofdstad des lands te voet hadden afgelegd. De Parijzenaars waren gansch opgetogen, beloofden zich wonderen van deze woeste, donkerkleurige zonen van grieksche kolonisten, toen zij op zekeren

morgen, onder het aanheffen van den pas gemaakten oorlogszang van Rouget de l'Isle, naar hen de Marseillaise geheeten, de poorten der stad binnen trokken. Zij sleepten kanonnen met zich mede; met het stof bedekt van den langen weg, waren zij, Parijs binnentrekkende, als de tienduizenden van Xenophon, toen zij voor het eerst weêr de golven der Zwarte Zee voor zich zagen. Uit naam der stad werd hun een feestmaal aangeboden, waarop zij de vermoeienissen van de reis konden vergeten en in den franschen wijn nieuwe bezieling putten voor de gebeurtenissen die komen zouden. Geen legerkamp echter, maar een gewone kazerne te Parijs werd hun tot verblijf aangewezen.

Den 7 juli zou er weêr een feest te Parijs plaats hebben, dat men het bondsfeest zoude heeten, omdat de partijen op dien dag zich met elkander verzoenen, en elkaar den broederkus zouden geven. Deze kus heeft een historische beteekenis. Maar behalve kussen, omarmingen en vriendschapseeden zou er nog iets anders, iets theatraals plaats hebben. Zonder theatraal vertoon komen nooit groote dingen in Frankrijk tot stand. Het stadhuis was in een groot werfbureel herschapen, met de nationale kleuren versierd, op welks gevel de beroemd geworden woorden gegriffeld waren: *Citoyens, la patrie est en danger*, medeburgers, het vaderland is in gevaar. Eenvoudige woorden, maar waaruit een electrieke kracht zou stroomen, die de fransche gemoederen met heldenmoed zou begeesteren.

Van dezen dag en deze woorden dagteekent het heldentijdvak der fransche omwenteling. Clubs-redevoeringen, pamfletten, dagbladen hadden te Parijs en overal in Frankrijk het nationaal gevoel tot kookhitte opgevoerd. Krijgshaftigheid is altijd een eigenschap geweest van de fransche natie, en de oorlog heeft bij haar altijd om den oorlog zijne waarde gehad. De gebeurtenissen van de laatste jaren hadden dat gevoel op eene bijzondere wijze ontwikkeld en den stoot gegeven aan de wereldgebeurtenissen der volgende jaren. Zonder deze afleiding had de natié in den strijd der partijen waarschijnlijk zich zelve vermoord. ‘Burgers, het vaderland is in gevaar,’ was een rechtstreeksch beroep op hun moed en hun geestdrift. Bij groote natiën, met een krachtig zelfgevoel, met een groot verleden, in het bezit van een eigen nationaal leven, trotsch op hare groote mannen, pleegt vaderlandsliefde een krachtig gevoel te wezen.

Duizenden lieten zich dien dag als vrijwilligers in 's lands dienst inlijven, maar dat beroep op den moed der burgers bepaalde zich niet slechts tot Parijs, in alle deelen des lands, in alle steden, dorpen en gehuchten verrezen werfbureelen, met het opschrift: ‘medeburgers, het vaderland is in gevaar,’ met denzelfden uitslag. Al de nieuw-ingelijfden hadden Soissons tot bestemming, waar zij in den wapenhandel geoefend werden.

Het onweêr, dat zich aan den hozizon verzamelde, dreigde iederen dag meer en meer. 130.000 Pruisen, Oostenrijkers, Hessen en emigranten stonden gereed, om in het noorden des lands een inval te beproeven. Het ontbrak nog slechts aan een krijgsplan, maar ook hiermede raakte men eindelijk klaar. Het leger zou in drie deelen gesplitst worden. De hertog van Brunswijk, die tot generalissime benoemd werd, zou het centrum in persoon aanvoeren, en zich baan trachten te breken over Longwy, Verdun en Châlons, met den linkervleugel zou de prins van Hohenlohe, den Moezel forceerende, over Thionville-Metz den inval beproeven, terwijl Claurfait met den rechtervleugel over Sédan-Mezières den weg naar Parijs zoude inslaan. Hierop kwam in hoofdzaak het krijgsplan der verbondenen neêr. Nog verschillende andere korpsen in België of aan den Rijn geplaatst, zouden de beweging van het hoofdleger ondersteunen.

(slot volgt.)

De beeldstormers te 's-Hertogenbosch. Geschiedkundige novelle uit het jaar O.H. 1566 Door H.A. Banning.

(Slot.)

Bijna twee maanden lang was 's Hertogenbosch ter prooi geweest aan een muitzieke bende, die het gezag met voeten trad en eene verwoesting aanrichtte, waarvan nog, na drie eeuwen, overal de sporen kunnen worden aangewezen. Een kleine tusschenpoozing van verademing uitgezonderd, waren al dien tijd de godsdienstoefeningen gestaakt geweest, althans voor de katholieken. Doch al hadden ook de beeldstormers gezworen, ‘dat nimmermeer een Mis in de stad zou worden gedaan,’ God scheen in zijne ontferming de gebeden der geloovigen verhoord te hebben. Op den 6 mei 1567 werden hunne harten weder voor de eerste maal verkwikt door het plechtstatig klokkengelui, dat hen naar de beroofde en ontheiligde kathedraal riep. Indrukwekkend weêrklonk het zware geluid van de Salvator over de oude hertogstad en uit menig oog ontsprong een vreugdetraan. Ook tot Wouter Harmsen drong dat geluid door, doch het bracht geen onrust in hem te weeg, het joeg hem niet naar buiten ver, ver van de stem, die pijnlijke herinneringen in hem opwekte, - die stem deed zijn hart van blijdschap trillen, want hij had den vorigen dag, aan de voeten van den ouden priester zijne dwalingen afgezworen, zijne zonden beleden, en ging nu mede op naar den tempel, om het danklied aan te heffen voor de bevrijding der stad van het juk der revolutie.

Den vorigen middag had het kapittel voor de eerste maal na de beeldstormerij van augustus de Vespers in de St.-Jan gezongen, thans werd daar een Hoogmis opgedragen. Al geleek de kathedraal, bij hetgeen zij vroeger was, slechts eene ruïne, Jan van Lijbergen had in de weinige dagen, welke hem daartoe ter beschikking stonden, wonderen verricht. Beelden waren in de kerk wel niet meer te vinden, van de altaren was wel niets meer te zien, doch hij had in die ontzaglijke ruimte alles doen opruimen en op het hoogaltaar prijkten bloemen, de eerstelingen van dat jaar, als de zinnebeelden van de ontluikende lente, van een nieuw leven, dat weder voor de geliefde kathedraal ging aanbreken. Geen orgeltoonen weêrklonken langs de gewelven - Jan Bentijn had ze tot zwijgen gebracht - doch uit de harten der geloovigen steeg een jubelzang op, schooner dan ooit in dien eeuwenouden tempel had weêrklonken, en de wierookgeur klom langs de geblakerde kolommen, als om ze te zuiveren van de rookwalmen der heiligschennis.

Toen de H. Mis geëindigd was, liet de Salvator op nieuw haar machtige stem hooren, de geestelijkheid schaarde zich bij de hoofdpoort en trok nu in processie door de stad, gevolgd door den gouverneur Schouwenburg, den commissaris Van der Borcht, de geheele regeering en al de gilden en schutterijen, die eindelijk tot het inzicht gekomen waren, dat de hoofdmannen van het consistorie hen in den politieken stroom van dien tijd hadden meêgesleept, om des te gemakkelijker hun doel op godsdienstig gebied te kunnen bereiken. De hopman De Gruijter was ook op zijn post, al moest hij zijn rechterarm nog in een doek dragen, en zijn gelaat straalde van vreugde, toen hij deelnam aan die openlijke eerherstelling na zooveel gepleegde goddeloosheden. Stil en indrukwekkend trok de processie langs de straten, die nog

zoo kort geleden getuigen waren geweest van de opruiende en godslasterlijke liederen der woestelingen. Elke traan, die uit het oog welde, was een dankoffer, elke gedachte, die uit het hart opging, een vreugdekreet. De godsdienst was hersteld, de kathedraal heroverd; men dacht niet aan de toekomst, aan de hachelijke tijdsomstandigheden, men verheugde zich in het geluk van het oogenblik, en wij, die ons slechts ten taak hebben gesteld de gebeurtenissen der noodlottige beeldstormerij van de beroemde St. Jan te beschrijven, willen dan ook dien indruk niet verzwakken door den sluier op te lichten, waarachter nog zooveel noodlottigs voor de stad 's-Herto[...]haar beroemden tempel verborgen is.

Op den avond van dien gedenkwaardigen dag vinden wij vier onzer bekenden: de hopman De Guijter, Wouter Harmsen, Agnes en Clara Bentijn bij den ouden priester, dien wij voor het eerst in het huis met den ‘Hoorn’ hebben aangetroffen. In die tien maanden schijnt hij wel tien jaren verouderd te zijn, want zijne wangen zijn geheel ingevallen, zijne oogen staan dof en zijn verzwakt lichaam rust in een grooten stoel, die met kussens gevuld is. Sinds zijn terugkeer uit Antwerpen had hij de stad niet meer verlaten; hij was

getuige geweest van de laatste beeldstormerij, en de grievende smart, welke zijn hart verteerde bij het zien van zoo veel heiligschennis, had zijne krachten gesloopt. Desniettemin lag een glimlach van vreugde op zijn gelaat, nu hij het herstel van de godsdienst had mogen beleven en zich omringd zag door personen, in wier lot hij steeds zooveel belang had gesteld.

Toen De Gruijter hem uitvoerig had meêgedeeld hoe alles zich des morgens had toegedragen en hoe gelukkig de bevolking zich gevoelde, omdat de bange dagen voor goed voorbij waren, schudde de priester langzaam het hoofd.

'Ik dank God, dat ik dezen gelukkigen dag nog heb mogen beleven,' sprak hij, 'want slechts met siddering kon ik denken aan sterven te midden van geweldenaars, die zelfs de ontzielde lichamen niet met rust laten in de gewijde aarde, maar laat ons daarom niet denken, dat het gevaar voorbij is. De duivel van den hoogmoed beheerscht het tegenwoordige geslacht; hij heeft zich genesteld in de harten van de grooten der aarde, die de wetten Gods met voeten treden en slechts luisteren naar de stem der rede, naar de ingeving hunner hartstochten en lusten. Men werpt het zoete juk des Heeren af om te luisteren naar de inblazingen van hem, die een verleider was van den beginne af en die al zijne krachten zal inspannen, om het onkruid des ongeloofs welig te doen opschieten en den storm aan te blazen, die de Kerk van Kristus bedreigt.'

'Gij maakt mij beangst voor de toekomst, mijn vader,' sprak Agnes.

'Die des Heeren wegen bewandelen hebben geen kwaad te duchten, mijne dochter,' hernam de priester. 'Ik wijs slechts op de toekomst, opdat gij altijd voorbereid zult blijven tegen de gevaren. Wij gaan allen een nieuwe toekomst tegemoet, ik om voor altijd deze wereld te verlaten, gij om een nieuw leven in te treden. Gij zijt allen jong en krachtig; moge de beproeving, die gij nu reeds hebt doorgestaan, u geleerd hebben, dat men steeds moet waken en bidden om in den strijd des levens te blijven volharden, want de duivel is listig en de mensch zwak; Harmsen kan het getuigen, hoe zelfs rechtschapen menschen medegesleept kunnen worden door een leer, die uit den booze is, omdat zij menschelijke begrippen stelt boven Gods wetten en geboden.'

Harmsen sloeg verlegen de oogen neder.

'Ik zeg dit niet om u te beschamen of te krenken, mijn zoon,' vervolgde de priester; 'want hebt gij gedwaald, gij zijt terug gekeerd tot den schaapsstal.'

'Door Gods genade!' sprak Wouter, 'en ik hoop mij in mijn volgend leven die genade meer waardig te maken door te strijden voor hetgeen ik herwonnen heb.'

De priester had de oogen gesloten, het spreken scheen hem zeer vermoeid te hebben.

Agnes, die hem angstig gadesloeg, knielde aan zijne voeten neder en zeide:

'Wij zijn gekomen om uw zegen te vragen op ons voornemen om in het huwelijk te treden. Gij hebt mij als kind in de waarheden van onze godsdienst onderwezen, gij hebt mij beschermd toen ik door slechte menschen vervolgd werd, gij zijt altijd een vader voor mij geweest, o schenk mij ook uw zegen, nu ik den gewichtigsten stap mijns levens ga doen.'

De aandoeningen overmeesterden haar en haar hoofd zonk op des priesters knieën neder.

De priester liet zijne oogen eenige oogenblikken op haar rusten en er kwam weder een glimlach op zijn gelaat.

'Hoe, mijne dochter,' sprak hij, 'gij wilt in het huwelijk treden met iemand, die reeds meermalen getoond heeft, dat hij niet voor gevaren terug deinst als de Kerk

zijn sterken arm noodig heeft, gij zult als zijne huisvrouw naast hem te strijden hebben, en nu reeds siddert gij?'

'Zij is ontroerd, dewijl zij u zoo verzwakt ziet, eerwaarde,' sprak Clara, 'zij is zoo veel aan u verplicht, het is uit dankbaarheid dat zij tranen stort.'

'Ik weet het wel, mijn kind, ik weet het wel,' hernam de priester, nog altijd met denzelfden glimlach om den mond. 'De hopman zal een kloeke huisvrouw in haar vinden, ik ben daarvan overtuigd. En gaat gij ook al in het huwelijk treden, Clara?'

'Juffer Agnes verlangde dat wij tegelijk zouden trouwen, eerwaarde,' hernam het meisje, 'en ik heb dat verzoek niet van de hand willen wijzen, omdat wij reeds speelgenooten zijn geweest toen wij nog kinderen waren, en in den laatsten tijd in hetzelfde lot hebben moeten deelen. Ware dit het geval niet geweest, ik zou nog eenigen tijd gewacht hebben, omdat mijne moeder nog altijd even troosteloos is en niet zonder hulp kan zijn; doch Wouter heeft goed gevonden, dat moeder bij ons zal komen inwonen.'

'Dat is braaf,' sprak de priester, 'God zal u dit vergelden, want er staat geschreven: 'eert vader en moeder, opdat gij lang moogt leven op aarde.'

Daarna gaf hij door een wenk te kennen, dat allen bij hem zouden nederknielen. Hij bad lang in stilte met de oogen ten hemel gericht en strekte toen zegenend de handen over hen uit.

Toen, na zoo vele wederwaardigheden, de beide huwelijken gesloten werden, had de brave priester reeds het tijdelijke met het eeuwige verwisseld.

Eene verkiezings-campagne.
Tafreelen uit Nederland.
Door J.A. Vesters.

Tiende hoofdstuk.
Voor het bureau van stemopneming.

Het had er danig gespookt op dinsdag 9 october te Ikshuizen, Astad en in de plattelandsgemeenten van het kiesdistrict, welke het voorrecht hadden een eigen stembureau te bezitten; de kiezers hadden het druk gehad, de heeren stemopnemers hadden het druk gehad en de koffiehuishouders in de nabijheid van de stembureaux niet minder. Er was veel geintrigeerd, gedronken, getwist en koud eten gebruikt, doch met klokslag vijf in den namiddag was alles afgeloopen; de voorzitters der stembureaux verzegelden met een allergewichtigst gezicht de bussen en de heeren stemopnemers konden met een gerust gemoed naar hunne respectieve woningen terug keeren, in het streelend bewustzijn hun plicht betracht en zich jegens het vaderland en onzen constitutioneelen regeeringsvorm verdienstelijk gemaakt te hebben. Rustig konden zij slapen, de voortreffelijke staatsburgers, tot de groote dag van morgen opnieuw hunne hooggewaardeerde hulp zou vereischen bij de opening der stembussen en dito biljetten.

In het vorige hoofdstuk zagen wij, dat de verkiezingsdag voor den ijvervollen majoor Van Stouten juist geen dag van opgewektheid en vreugde kon genoemd worden; nadenken en een stevig glas wijn hadden zijne melancholische stemming echter allengs doen verdwijnen en tegen den avond waren de sombere wolken, die den hemel van zijngeluk verduisterden, zoo goed als weggevaagd; de brave majoor was er trouwens de man niet naar, om langen tijd zijn hoofd met eene zelfde zaak te breken, vooral niet wanneer het eene onaangename was. Hij begon den toestand vrij

kalm in te zien, en in de overtuiging zijn best gedaan te hebben, tevens hopende op eene glansrijke overwinning van zijn neef, advocaat Noordeloos, werd zijn hart lichter, naarmate zijn hoofd door de uitwerking van den wijn zwaarder werd.

Niets is bestendig dan de onbestendigheid, heeft ergens de een of andere philosoof gezegd, en majoor Van Stouten zou dit eveneens ondervinden; nogmaals zou hij vervolgd en geplaagd moeten worden, waardoor het, zonnetje in zijn hart plotseling weêr schuil ging.

Juist was de heer Van Stouten bezig met het laatste glas uit zijn derde flesch het restantje van zijn verdriet weg te spoelen, toen zijn trouwe huisknecht buigend het vertrek binnen trad en een tamelijk omvangrijk pakket voor zijn heer op de tafel nederlegde.

‘Van wien komt dit, Jan?’ vroeg de majoor, die zijn bediende de loffelijke gewoonte ingeprent had nooit iets te zeggen, alvorens het hem gevraagd werd.

‘Een jongen kwam dit zoo even brengen, mijnheer, met verzoek het u onmiddellijk te overhandigen en de complimenten van mijnheer Hovenaar.’

Hovenaar! zou die duivelsche naam hem dan altijd in den weg treden! Het verhitte bloed van den majoor borrelde en kookte, zoodat hij ter verkoeling zijn laatste glas in één teug leegdronk. Zijne daarop volgende beweging was naar het pakket te grijpen en met een zenuwachtigen ruk het touw los te trekken. Hel en duivel! daar vielen de honderden stembiljetten, die hij den vorigen dag in persoon te Astad was gaan afhalen, uit het pak en verspreidden zich over de tafel. Het was alsof ieder biljet hem sarrend aangluurde, zoodat hij meende honderden spotzieke oogen op hem gevestigd te zien. Het was waarlijk om er wanhopend onder te worden! Een vel beschreven papier trok echter bijzonder zijne aandacht, en het opnemende, las hij:

> ‘WelEdelGestrenge Heer,
> Door eene kleine vergissing van uw kant hebt gij gisteren, bij de aankomst per spoor uit Astad in volstrekt niet onverklaarbare overhaasting een verkeerd valies medegenomen; dat valies was het mijne; die vergissing was oorzaak, dat het uwe insgelijks abusievelijk in mijn bezit geraakte. Ik mag mij natuurlijk eens andermans eigendom niet toeëigenen, waarom ik het u bij dezen terug zend. Wanneer gij u de moeite wilt getroosten den inhoud van het pakket na te zien, zult gij bespeuren, dat ik geen enkel der u toehoorende strooibiljetten gebruikt heb. Het schijnt echter, dat UEdele in deze zaak minder conscientieus gehandeld heeft, althans in koffiehuizen en particuliere woningen vond ik links en rechts mijne strooibiljetten verspreid. Ik wil u echter over de schending van het eigendomsrecht niet al te hard vallen, ja, ik drijf de grootmoedigheid zoover, u hartelijk dank te zeggen voor de genomen moeite. Zoo ik niet meende indelicaat te worden, zou ik u de nota van onkosten vragen; thans mag ik het gebeurde niet anders beschouwen dan als een kleine vriendendienst, welke gij mij hebt willen bewijzen. Daar ik overigens in mijn recht zou zijn, wanneer ik eene actie van schadevergoeding tegen u instelde, wegens het onbevoegd gebruik maken van mijne strooibiljetten, kunnen wij ons *quitte* rekenen. Wat het valies betreft, 't welk zich nog altijd in mijne handen bevindt, u kan het, tegen inwisseling van het mijne, aan mijne woning terug bekomen; daarmede zou het laatste spoor der noodlottige vergissing uitgewischt zijn. Vergun mij, heer majoor, u ten slotte een bekend fransch spreekwoord in herinnering te brengen, naar aanleiding van uw jongste artikel in de

Astadsche Nieuwsbode, waarin gij mij belachelijk hebt trachten te maken.
Dat spreekwoord luidt:
Rira bien qui rira le dernier, 't geen in goed Hollandsch overgezet zeggen wil: “Hij lacht het best die het laatste lacht.” Begrepen, majoor?
In de overtuiging, dat wij het thans in de hoofdpunten eens zijn geworden, noem ik mij met de aan u verschuldigde hoogachting
UEds dienstw. dienaar
MAX HOVENAAR.’

De lezing was ten einde en nog altijd hield de majoor het noodlottige briefje in de hand; 't was of uit elke letter een vlammende pijl in zijn boezem drong. Wild woelde en krioelde het in zijn hoofd om; zwaar werd het als dreigde het te bersten. Hoe, op zulke ongehoorde, schandelijke wijze beleedigd en gehoond te moeten worden, hij, majoor Van Stouten - en door wien? Wraak wilde hij nemen, eene schitterende wraak - maar hoe? Het werd hem te eng binnen de wanden zijner kamer, en ondanks den regen, die nog altijd in stroomen uit den hemel viel, liep hij als een waanzinnige naar buiten en de slijkerige paden van zijn tuin in.

Wel vijf minuten duurde het, eer zijn eerste ‘hel en duivel!’ hem uit de keel wilde, doch hoe dikwijls ook herhaald en door welken vloed van scheldwoorden begeleid, hij kon maar niet tot bedaren komen. De regen maakte hem echter doornat en koud, 'tgeen gunstig op zijn

zenuwen terug werkte. Langzamerhand hernam het denkvermogen zijne rechten, en het eenige middel aangrijpende, 'twelk hem voor het oogenblik ten dienste stond om zijn overkropt gemoed een weinig lucht te verschaffen, snelde hij naar zijn kamer terug en schreef voor de *Astadsche Nieuwsbode* een donderend artikel, waarin hij het schandelijke bedrog van den lafhartigen en eerloozen candidaat-notaris aan de verachting der publieke opinie en het geschonden rechtsgevoel overleverde. Mocht de candidaat der Ouden bij de stembus de overwinning behalen, dan zou hij eene petitie tot nietigverklaring der stemming indienen, daar de zegepraal alleen door de verfoeielijkste praktijken en de meest onzedelijke middelen verkregen was.

Eerst toen, nadat de zoo gruwelijk gehoonde majoor zijn gal op het papier had uitgestort, begon zijn woede een weinig te bekoelen, maar toch droomde hij den geheelen nacht nog van strooibiljetten en programma's, van stemopnemers en candidaten, en hoorde hij het hoongelach van den hatelijken pennelikker en zag hij in vlammend schrift de hatelijke spreuk voor zijne oogen dansen: *Rira bien qui rira le dernier*.

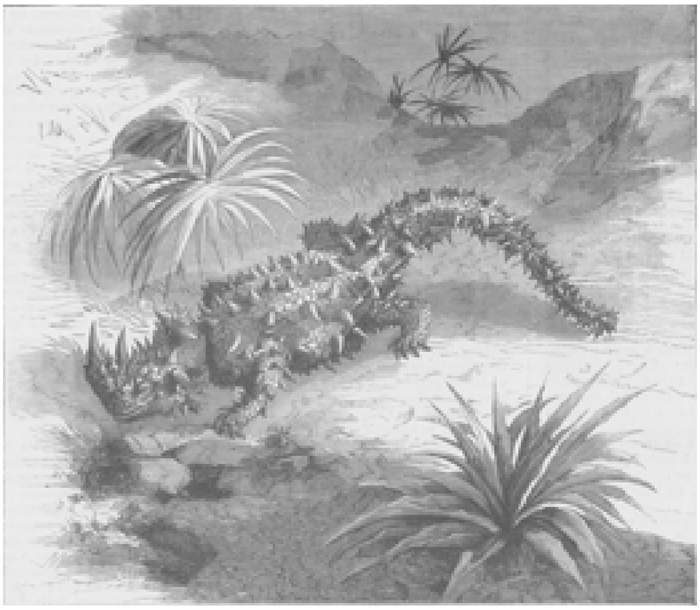

DE MOLOCH.

Majoor Van Stouten bracht dus een allesbehalven aangenamen en rustigen nacht door; het is echter twijfelachtig of de hem aangedane beleediging alleen de schuld er van was, dan wel of zijne drie flesschen er insgelijks deel aan hadden. Zeker is het, dat hij 's morgens met zware hoofdpijn ontwaakte, wat echter niet belette, dat hij, het gewicht van den dag en zijn brandend ongeduld in aanmerking genomen, zich tegen negen uur naar de stad begaf, om in den boezem der Groote Sociëteit, *alias* de kiesvereeniging *Voorwaarts*, de berichten omtrent den uitslag der stemming uit de eerste hand te ontvangen. De tijd, die groote heelmeester, had hem over het belachelijke zijner houding en de ondervonden beleedigingen heen gezet.

De Oude zoowel als de Groote Sociëteit waren dien gedenkwaardigen voormiddag van woensdag 10 october 187* permanent vergaderd. Beide vereenigingen hadden eenzelfde soort van postdienst, van het stadhuis naar de respectieve sociëteiten, georganiseerd. Van kwartier tot kwartier moesten de Jannen van de officieus met het opteekenen der uitgebrachte stemmen belaste personen de geschreven nota's in

ontvangst nemen, om ze, zoo snel hunne beenen hen dragen konden, naar de heeren sociëteitsleden over te brengen, die op deze wijze voortdurend van den stand der verkiezing op de hoogte bleven.

Het stembureau was intusschen vergaderd; na de gebruikelijke formaliteiten werd tot ontzegeling der bussen en het aflezen en tellen der stemmen overgegaan. Was de opkomst van het publiek in den beginne niet zeer talrijk, van minuut tot minuut nam de toevloed der belangstellenden en nieuwsgierigen toe. Op het stembureau zelf heerschte over het geheel stilte en ernst, slechts afgebroken door het met luider stem aflezen der namen; doch in de gangen, waar zich het luidruchtige publiek verzameld had, wisselden gejoel, gelach en kwinkslagen elkander af, zoodat die wanluidende toonen tot in het heiligdom van het stembureau doordrongen, 'tgeen de hoogernstig gestemde heeren stemopnemers telkens de wenkbrauwen deed fronsen. Zelfs den zeer ijverigen policieagent, die in de deur post gevat had, mocht het niet gelukken die woelende, krioelende menschenmassa tot zwijgen te brengen: deze had toch evenmin ontzag meer voor het telkens herhaalde *Ssst!* als voor den stok van den bedienaar der openbare macht. Trouwens, het ware even gemakkelijk geweest de door den storm opgezweepte golven der zee, als die wriemelende, woelende menigte tot bedaren te brengen. De heeren moesten zich dus, na tal van vergeefsche proefnemingen, met eene betrekkelijke stilte tevreden stellen, die echter nu en dan tot hare ui erste grenzen uitgezet werd, ja bijwijlen wel iets van het ontstichtelijk rumoer onzer kermissen had.

De politieken echter onder de aanwezigen, en zij, die zich als zoodanig wilden doen doorgaan, maakten eene behartenswaardige uitzondering op den algemeenen regel; zij waren gekomen om zich omtrent den stand van zaken op de hoogte te houden en geenszins voor de pret; zoo zij gedurfd hadden, zouden ze zich wel in even zooveel agenten van policie hebben willen herscheppen, althans de woedende en verachtelijke blikken, die zij op de krioelende menigte wierpen, hadden machtig veel van die eens tamboer-majoors, die met verachting neêrziet op den armen aspirant-hoornblazer, wien het maar niet gelukken wil een dragelijken toon uit zijn instrument voort te brengen. Slechts nu en dan scheen de hooge ernst van hun gelaat voor een glimlach te zullen plaats maken, dan namelijk, wanneer de voorzitter een dier welbekende spot- of toenamen voorlas, welke in de geheele streek van mond tot mond gingen, en die in onverantwoordelijke lichtzinnigheid door een grappigen, doch zijn plicht en roeping verzakenden kiezer op het stembiljet was geschreven.

Het aflezen der namen ging intusschen geregeld zijn gang; de pennen krasten op het papier, de potlooden bleven in beweging; geteld werd er en gerekend; boden vlogen af en aan; de beide Jannen uit de sociëteiten, voor het oogenblik tot koeriers gepromoveerd, hadden het ijselijk druk met heen en weêr loopen; alles was in afwachting, in onrust en spanning. De algemeene nieuwsgierigheid werd echter niet zoo spoedig bevredigd, want langen tijd bleven de kansen der beide candidaten ongeveer gelijkstaan. Nu eens had advocaat Noordeloos de meerderheid dan weder hief het rad der fortuin den heer Visser in de hoogte; het lot had wonderlijke nukken soms. Dertig, veertig stemmen werden achtereenvolgens op denzelfden candidaat uitgebracht, zoodat deze allengs eene aardige meerderheid begon te krijgen; maar de volgende vijf minuten deden den candidaat der tegenpartij weêr het verloren terrein herwinnen en zijn mededinger voorbij streven. De onverschilligen vonden die aanhoudende wisseling van het lot prettig en interessant, want het ligt een beetje in 'smenschen natuur, zekere *Schadenfreude* te gevoelen over de teleurstelling van zijn evenmensch; maar de belangstellenden en belanghebbenden zaten als op de

pijnbank, geslingerd tusschen hoop en vrees, tusschen blijde verwachting en grievende teleurstelling.

De spanning nam toe met de onzekerheid; de helft, twee derden der stembriefjes waren reeds uit de bus te voorschijn gekomen, en nog altijd bleven de kansen ongeveer gelijk staan. Velen konden het in de beide sociëteiten niet meer uithouden en snelden in persoon naar het stadhuis, om te spoediger den uitslag te vernemen. Een goed half uur nog en het laatste briefje was uit de bus gekomen; de stemming was afgeloopen; nog één oogenblik om de cijfers na te zien en op te tellen en - de uitslag was bekend.

Met twee stemmen boven de volstrekte meerderheid was de heer Visser uit Astad gekozen. Van de 1421 geldige stemmen waren er 713 op den candidaat der Ouden, 692 op dien der Nieuwen uitgebracht; slechts 16 stemmen waren dus versnipperd. Het kiesdistrict Ikshuizen-Astad had zich overigens flink gehouden: van de 1773 kiesgerechtigden hadden niet minder dan 1421 aan hun kiezersplicht voldaan.

Zoowel majoor Van Stouten als Max Hovenaar bevonden zich op het stadhuis, toen de uitslag bekend werd. Het groote nieuws had op de beide personen natuurlijk eene geheel tegenovergestelde uitwerking, en toen de gelukkige candidaat-notaris den rampzaligen majoor met een tergenden spotlach voorbij ging, meende deze laatste in zijn uitdagenden blik de herhaling te lezen van het krenkende woord: ‘Hij lacht het best die het laatst lacht.’ Het was letterlijk om dol te worden!

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 34]

De opdracht aan Maria.

De liefelijke meimaand met haar bloemengeur is weêr aangebroken en allerwege beievert men zich, om de Hemelkoningin, aan wie deze maand is toegewijd, met bijzonderen eerbied te vereeren. In de kerken, in de huisgezinnen, tot in de kleinste hut prijkt het beeld der H. Moedermaagd, omgeven door bloemen, waarvoor men 's avonds neêrknielt en met meer vertrouwen dan ooit hare machtige voorspraak inroept. In vele landen is het gebruikelijk, dat men het eerste meisje aan de H. Maagd toewijdt en ze dan ook dien overeenkomstig opvoedt, waarvan onze gravure eene voorstelling geeft. Eene moeder, dankbaar voor eene verkregen weldaad, is met haar kind naar de plaats gegaan, waar Maria op eene bijzondere wijze vereerd wordt, en biedt haar daar hare lieveling aan. Innige toewijding ligt op haar gelaat te lezen en geeft aan hare figuur zooveel bekoorlijkheid, dat men zich opgewekt voelt en verfrischt bij die naïeve uiting van een vurig geloof.

DE OPDRACHT AAN MARIA, NAAR W.Q. ORCHARDSON.

De Napolitaansche visschers.

De napolitaansche visschers of *marinari* vormen een afzonderlijk gilde onder de bevolking van Napels en zijn even fier op hun beroep, als een edelman op zijn adellijk blazoen. De visscher is dan ook de echte Napolitaan: hem ziet gij overal afgeschilderd, eenvoudig gekleed in een hemd en onderbroek, met eene phrygische muts op het hoofd, en soms met een rooden sjerp om zijn middel.

Men moet hem aan het werk, bij zijn moeielijke vischvangst zien, om zijne schoone vormen te bewonderen. Met onafgebroken inspanning wordt uit de zee een lange lijn door eene reeks visschers getrokken, die haar met beide handen vasthouden en achteruit loopen, terwijl hun lichaam naar achteren overhelt. In zulke houding vindt men hen dan ook steeds op de schilderijen afgebeeld, daar de kunst er niets aan zou kunnen verbeteren.

De marinaro draagt het hart zeer hoog, doch hij schaamt zich niet, in tijden, dat de zee onstuimig en de vischvangst onmogelijk of slecht is, te bedelen, daar hij de bedelarij als een eerlijk beroep beschouwt, dat hem in tijd van nood voor honger moet vrijwaren. Intusschen zal men hem nooit de dienaar van een ander zien worden, noch, zooals de lazaroni, allerhande ambachten zien verrichten. Zijn trots zou dit niet dulden, want hij beschouwt zich geheel vrij en zou deze vrijheid voor geen koninkrijk willen missen.

Wee hem, die het zou durven wagen hem te bespotten of een ongepast woord te geven, want zonder aarzelen zou hij zijn mes trekken en het den onbeschaamde in de borst stooten. Niet altijd komt men er zoo goed af als de zwitsersche officier, die naar de stad voer en zijn schuitenvaarder spottenderwijs vroeg: ‘Wel, vriend, zijn er nog altijd zooveel deugnieten te Napels?’ waarop deze gevat antwoordde: ‘Ja, excellentie, iederen dag komen er nog aan.’

Het grootste gedeelte van zijn trots ontleent de marinaro aan zijne ondernemingszucht. Hij schrikt er niet voor terug op een zwak vaartuig, die een niet zeer onstuimige zee naar de diepte zou slingeren, naar de afrikaansche kusten over te steken en zes maanden, een jaar, soms twee jaren, langs de gevaarlijke, onbekende kusten en weinig bezochte zeeën te zwerven. Op zekeren dag keeren zij terug met hun vaartuig vol koraal, doch waarvoor zij duizendmaal hun leven gewaagd hebben.

Het is bekend, dat de medailles voor het redden van schipbreukelingen, door Frankrijk alleen aan Napolitanen geschonken, ontelbaar zijn. Tijdens de blokkade en het bombardement van Gaëta, verbraken visschersbooten en zelfs groote van Napels en Ischia afkomstige schepen de blokkade, voeren dwars door de bommen de haven binnen, om de plaats van levensmiddelen en ammunitie te voorzien. Deze zeilvaartuigen en de eenvoudige roeibooten wonnen het in vlugheid van de piëmonteesche stoombooten, die op hen jacht maakten, en ontsnapten haar bijna altoos.

Onze gravure stelt zulk een napolitaanschen visscher voor, die afscheid neemt van zijn gezin. Zijne krachtige figuur komt duidelijk uit, en in de omhelzing van zijn kind ligt zelfs de mannelijke fierheid, die zijn kenmerk is. Aan de minste bijzonderheid is het te zien, dat de teekening op de plaats en naar het leven genomen is, en daarom heeft de schilderij ook eene eereplaats ingenomen op de schilderij-tentoonstelling te Parijs van het vorige jaar.

De Grieksche oudheden.

De oud-grieksche wonderen van bouwkunst, en beeldhouwkunde, die meer dan tweeduizend jaren lang de halve wereld in verrukking brachten, hebben voor velen niet meer waarde dan de wanstaltige voortbrengselen op dat gebied uit onzen tijd, en menigeen geniet veel meer bij het zien van steden, welke wij zouden kunnen karakteriseeren als eene verzameling van winkels, fabrieken en kantoren, dan bij de gedenkteekenen, welke van vóór Kristus dagteekenen en nog steeds hunne vermaardheid hebben weten te behouden.

Vanwaar die onverschilligheid voor dat waarlijk schoone? Aan voortreffelijke boeken over dat onderwerp ontbreekt het toch niet, terwijl de navolgingen, welke men er hier en daar van vindt, eveneens een goede gids zijn om er zich een denkbeeld van te maken.

Het groote gebrek is echter gelegen in de omstandigheid, dat men de voortbrengselen der grieksche kunst niet met eigen oogen aanschouwd heeft en wel daar, waar de historie ze eene plaats geeft. Om een oud-grieksch kunstwerk naar waarde te kunnen schatten, moet men het beschouwen in verband met al wat het omgeeft, met de lijst die het omvat en waarin het past, en vooral moet men zich rekenschap trachten te geven van de gedachte des kunstenaars, die dit werk schiep.

Dit is echter geen gemakkelijke zaak, en eerst na eene geheele terzijdestelling van alle denkbeelden, welke u aan de moderne bouwkunst herinneren, en na eene grondige studie van het kunstwerk, zal het geheim van deze volkomen schoonheid zich aan den onderzoekenden geest ontsluieren.

Elk kunststuk toch vertolkt voor den onderzoeker den geest van een geheel volk, van geheel eene ondergegane wereld. Het spreekt van een volk, waarvoor de kunst, zooals Ernst Curtius zegt, de uitdrukking was van zijn beter ik.

Het is hier juist de plaats, om iets te zeggen over de oorzaken van het verval der oude grieksche kunst, wier tijdperk van bloei zich overigens slechts tot drie eeuwen bepaalt. De groote oorzaak daarvan is geen andere dan het zedelijk ideaal der Oude Grieken: de humaniteit. Hunne goden waren wel opperste rechters en beschikkers van het lot der menschen, doch waar zij ophielden symbolen der natuurkrachten te zijn, beschouwde men hen slechts als menschen, behebt met de gewone menschelijke zwakheden en gebreken; zij kenden hun geen heiligheid toe.

Aan die godheden nu was de kunst geheel en al gewijd, en zoolang zij nog eenig gezag hadden, bleef deze toestand voortbestaan. Zoodra men zich echter van de goden ging vervreemden, bloeiden de kunsten wel weêr op, doch zij hadden haar onderwerp verloren.

Wel trachtten de grieksche wijsgeeren de kunst zelve tot de hoogste godheid te verheffen, doch ook het heilige miste zij, en dit gemis was de doodelijke kanker, die haar verteerde. Bestond er in de wereld geen kwaad, geen zonde, dan zou de grieksche kunst haar hoogste ideaal bereikt hebben, doch juist omdat zij bestaan, werd de kunst hare handlangster om haar onder fijner en schooner vormen tot rijpheid en ontwikkeling te brengen.

Te vergeefs zag de grieksche wereld naar een ander redmiddel om: zij zelve kon die redding niet aanbrengen. Wat het menschelijke genie kon doen was gedaan en onvermogend bevonden. Dieper en dieper verzonk de grieksche wereld in den afgrond van ongeloof en ongerechtigheid, verder en verder verwijderde zij zich van haar ideaal, en naarmate zij dat deed, ontaardde en verbasterde hare kunst, waarvan zij eenmaal redding gehoopt had.

De verschijning van het Kristendom bracht die redding. Dat toch zeide den Grieken, dat hunne taak over zou gaan in andere handen, om hooger wijding te ontvangen, en alzoo gemeengoed der menschheid te worden.

Van af dien tijd dagteekent de felle strijd tusschen het ontaarde Hellenisme en het Kristendom, die nog in onze dagen voortduurt. Het heilige staat boven de kunst, leerde het Evangelie, want de kunst behoort slechts een uitvloeisel te zijn van het heilige; de opvoeding der menschen moet dus niet toevertrouwd worden aan de kunst, maar aan het heilige.

Het oude Griekenland heeft die roeping begrepen en zijn taak aan het Kristendom overgegeven, en waar zijn geest uitgaat, wekt hij op tot nieuw leven, roept hij tot het Godsrijk, dat het zelf wel niet in het leven kon roepen, maar waarvan het toch in zijne beste en heiligste oogenblikken een voorgevoel, een vermoeden had.

De overwinnaar in de olympische spelen legde, na volbrachten loop, zijn krans neêr aan de voeten der godheid, tot wier eer hij den kamp had aangevangen, door wier gunst hij had gezegepraald. Zoo heeft ook Griekenland, na in den wedloop der beschaving den edelsten prijs te hebben gewonnen, na volbrachten loop, zijn krans neêrgelegd aan de voeten van Hem, wiens geest het, ook zonder het te weten, had geleid en bezield.

De walvischvangst.

De vangst van het reusachtige zeemonster, dat ons de traan levert, is door alle zeevarende volken beoefend, doch niet een enkel volk heeft er in het verloop der tijden zooveel voordeelen en roem meê ingeoogst als de Hollanders. Tegen het midden der zeventiende eeuw toch bouwden zij op Spitsbergen vaste verblijfplaatsen voor de walvischvangst, waar zij hunne harpoenen en verdere benoodigdheden smeedden, de traan kookten, de vlugge bootjes maakten die het dier moeten aanvallen, in één woord, waar alle voorbereidende maatregels worden genomen om op de vangst uit te gaan.

Zoodra een walvischvaarder het ruime sop heeft gekozen, worden de rollen onder de manschappen verdeeld. Voor elk bootje worden een kapitein, een harpoenwerper en vier roeiers aangewezen. Zulk een bootje is geen vaartuig van de gewone soort, want van de vlugheid, waarmeê het zich kan bewegen, hangt het leven der bemanning af, zoodat de zorgen, waarmeê het vervaardigd wordt, niet gering zijn. Ook de harpoenen zijn met bijzondere zorg gemaakt en indien er niets aan ontbreekt, zijn zij de vreeselijkste wapens, welke men zich kan voorstellen.

Het gevaar aan de walvischvangst verbonden is niet gering, want een enkele slag van het vervolgde dier kan de lichte boot naar den afgrond slingeren, en dat deze gevallen niet dikwijls voorkomen is alleen toe te schrijven aan de behendigheid van den harpoenwerper, die het dier met den eersten worp eene doodelijke wonde toebrengt, waardoor het zijne kracht verliest.

Om een aanschouwelijk beeld van zulk eene jacht te geven, laten wij hier een verhaal volgen van een bekend zeeman, die meermalen met een walvischvaarder uittoog.

Bij het aanbreken van den dageraad, verhaalt hij, kozen wij het ruime sop. De wind was ons gunstig en de matroos boven in den mast was nauwelijks een uur op zijn post, of hij riep met eene heldere stem: ‘Een walvisch! ik zie hem blazen!’

De geheele bemanning kwam in beweging en leunde over de verschansing om het monster te zien, waartegen men den strijd zou beginnen.

‘De booten te water!’ kommandeerde de kapitein, op welke woorden weldra de orde hersteld en ieder op zijn post was. De booten werden in zee gelaten, de stuurlieden namen het roer ter hand, de harpoenwerpers stonden aan den kop met hun wapen in de hand, gereed om het 't monster in het lichaam te werpen.

Na eenige oogenblikken schoten vier bootjes op den walvisch toe, die, hunne nadering bemerkende, met verbazende snelheid de vlucht nam naar de diepte van den oceaan. Het is echter bekend, dat de walvisch boven het water moet adem halen, waarvan het dier tevens gebruik maakt, om het water, dat hem door de duikeling in den muil is geloopen, door het gat boven in den kop, weêr uit te spuiten. De bootjes kunnen hem dus niet uit het oog verliezen en behoeven slechts de waterstralen te volgen.

Een der bootjes was de andere vooruitgesneld en dus het dichtst den walvisch genaderd. Eensklaps hieven de manschappen van dit bootje een luiden kreet aan. Eene harpoen, met kracht geworpen, was het monster in de zij gedrongen.

Het gewonde dier sloeg vreeselijk met den staart en zijne vinnen in het rond. Indien een enkele slag een der bootjes geraakt had, zou het vernield zijn geworden als ware het een

nootschelp. Doch in plaats van zijne vijanden aan te vallen, sloeg het dier op de vlucht, het bootje meêsleepende, dat door een koord, aan de harpoen vastgemaakt, aan hem verbonden was. De walvisch duikelde naar de diepte en kwam daarna weêr naar de oppervlakte van het water, dat gekleurd was door zijn bloed. Deze strijd duurde omstreeks een uur, waarna het monster uitgeput scheen en boven bleef drijven, om weldra den laatsten adem uit te blazen.

Het bootje, dat hem de doodelijke wonde toegebracht had, naderde nu van ter zijde, van welke gelegenheid de harpoenwerper gebruik maakte, om hem eene groote lans in het lichaam te stooten, op de plaats waar de longen zitten.

Op hetzelfde oogenblik koos men het hazenpad, want de doodstuipen zijn even verschrikkelijk als de ontzettende kracht van het monster, dat door zijne luchtgaten bloedstralen opspoot, zooals het een uur geleden water in de lucht had geworpen. De walvisch wrong en keerde zich: het leven verlaat zulk een reuzenlichaam niet spoedig.

Om zijnen dood te verhaasten, naderden de andere bootjes zeer voorzichtig, en brachten nieuwe harpoensteken toe aan het stervende dier. Vooral nabij den staart trachtten de zeelieden hem te treffen, om zoodoende zijn grootste kracht te breken.

Het mocht een buitengewoon geluk genoemd worden, dat er geen enkel ongeluk te betreuren was, want het gebeurt nog maar al te dikwijls, dat een bootje meê naar de diepte gesleept wordt en met zijn inhoud nooit meer bovenkomt.

Eindelijk gaf het zeemonster den laatsten snik. Van alle bootjes stegen lange hoera's in de lucht, welke van het groote schip beantwoord werden. Terstond ging men nu over tot het in stukken kappen van den walvisch, ter welker ontvangst de kolossale ketels reeds boven het vuur hingen.

Zulk een arbeid is niet een van de gemakkelijkste en neemt veel tijd in beslag, daar elk stuk met een lier op het schip moet geheeschen worden terwijl de reuk van de traan precies niet van de aangenaamste is. Het vroolijk geklap van de zeelieden en hunne bedrijvigheid vergoeden eenigszins die ongemakken, en aan het feestmaal, dat de vangst bekroont, gaat het zoo vroolijk toe, dat men zijne reukorganen buiten werking stelt en hartelijk meêlacht om de krachtige uitdrukkingen der matrozen.

Tot zoover het vernaal der walvischvangst. Wij kunnen er nog bijvoegen, dat de hoofdschotel van dien feestmaaltijd een stuk walvischspek is, waarvoor echter de meesten den neus optrekken. De dubbele portie jenever, die aan de manschappen uitgedeeld wordt, brengt de meeste vroolijkheid aan.

Het spek van den walvisch is allesbehalve smakelijk, doch met de tijden schijnen ook de smaken te veranderen. Wie zou het gelooven, dat er een tijd geweest is, waarin het walvischspek een koninklijke schotel in Engeland was? Men behoeft niet tot de tijden der Saksers op te klimmen, om een voorbeeld te vinden van zoo een zonderlingen smaak, want die visschen of liever hun vleesch verscheen tot de zestiende eeuw op de koninklijke tafels.

Eene verkiezings-campagne.
Tafreelen uit Nederland.
Door J.A. Vesters.

Elfde hoofdstuk.

Waarin het bewijs wordt geleverd van de onuitputtelijke vindingrijkheid der vrouw.

Het is nu eenmaal niet anders op het ondermaansche: wat den een tot heil is, verstrekt den ander tot ongeluk. De geheele partij der Ouden baadde zich als in eene zee van vreugde bij het vernemen der overwinning, hunnen candidaat ten deel gevallen; met volle teugen ademde zij de lucht in, die met blijde juichtonen was vervuld. Alle medestanders van *Securitas* jubelden en riepen, dat het vaderland gered was. De glorierijke kiesvereeniging zelve kon zich in dubbele mate gelukkig prijzen: in de eerste plaats toch had zij hare gehate tegenstandster, de zoogenaamde Groote Sociëteit, verslagen, en in de tweede plaats zou het kiesdistrict door een Oude van den echten stempel vertegenwoordigd worden.

Securitas' zegepraal was echter noodwendigerwijze de nederlaag, de schande van *Voorwaarts*, eene verpletterende nederlaag inderdaad; de arme leden der Groote Sociëteit zaten in zak en asch, en menigeen kon in drie nachten van spijt, wrevel en wrok geen oog toedoen. Wat baatte het, dat zij in de sociëteits-uren duchtig uitvaarden tegen de onzedelijke middelen en schandelijke praktijken, door de tegenpartij aangewend? Wat hielp het hun, dat zij een doekje voor het bloeden zochten in de bewering, dat de Nieuwe richting wel zeker de meerderheid in het kiesdistrict vertegenwoordigde, en de kiezers, die tehuis gebleven waren, zonder den minsten twijfel tot de hunnen moesten gerekend worden, zoodat *hun* candidaat naar recht en billijkheid in het Binnenhof zitting moest hebben: wat baatte dat alles? In de praktijk toch was de overwinning hun ontsnapt en zou de vijandelijke candidaat, tot schande van het kiesdistrict Ikshuizen, op de officieele lijst van het ledental der Tweede Kamer prijken. Moedeloos liet men het hoofd hangen, daar men maar al te wel begreep, dat er aan de zaak niets te veranderen viel. Men moest dus zoogoed het wilde de bittere pil slikken, - een pil, die zelfs niet eens verguld kon worden.

Het diepst terneergeslagen was natuurlijk de hoofdpersoon zelf, de heer Mr. Karel Noordeloos, de candidaat van *Voorwaarts*, thans, helaas, een gevallen candidaat. Al zijne schoone droomen waren in rook vervlogen, het heerlijke gebouw, dat hij zich op het voetstuk zijner candidatuur opgezet had, was jammerlijk ingestort alvorens het nog voltooid was. Moedeloos, verslagen, vernietigd zat hij in zijne kamer na de ontvangst der verpletterende tijding. 't Is waar, bezoeken ontving hij in menigte en troostgronden insgelijks: terwijl de tegenpartij toch met een niet noemenswaardige meerderheid uit de stembus was te voorschijn gekomen, had hij eene imposante minderheid mogen verwerven; waar de vijand met oneerlijke en onedele wapenen gestreden had, mocht hij zich vrij rekenen van elk zelfverwijt, en zoo hij al geslagen was, het was met eere. Deze en andere troostrijke verzekeringen stuitten intusschen af op het bewustzijn, dat hij gevallen - voorgoed gevallen was. De eer baatte hem weinig en het voordeel was hem ontgaan. Somber en naargeestig bleef dus zijne gemoedsstemming, ook na de honigzoete condoleance-bezoeken zijner belangstellende vrienden, ja, het verschafte hem zelfs eene verlichting, toen het late avonduur aan die bezoeken voor heden een einde maakte.

Advocaat Noordeloos bevond zich thans, voor het eerst, sedert de noodlottige tijding hem geworden was, met zijne vrouw alleen. In de eerste oogenblikken heerschte er eene onaangename stilte, daar geen der beide echtelingen het teedere punt zoo maar voetstoots wilde aanroeren. Zooals het echter bij dergelijke gelegenheden gewoonlijk gaat, was het ook dit maal weder de vrouw, die het eerst den draad van het gesprek in handen nam.

‘Gij zit daar te suffen, Karel, alsof de moed u geheel in de schoenen gezonken is,’ begon mevrouw Noordeloos; ‘zóó erg is het toch waarlijk niet, manlief; de slag moge hard zijn, onherstelbaar is hij niet.’

‘Niet onherstelbaar!’ riep de gevallen candidaat heftig, die blijde was een voorwerp te kunnen vinden, waarop hij zijn kwaden luim kon bot vieren; ‘niet onherstelbaar, zegt gij? Ik verzeker u, dat ik een verloren man ben! Mijn tegenstander is wel deugdelijk en goed gekozen, en al de beschuldigingen en protesten van dien dolleman van een neef kunnen het gebeurde niet ongedaan maken. De kans, om ooit in de Kamer te komen, is voorgoed verkeken. Gij beschuldigt mij, dat mij de moed in de schoenen gezakt is, maar ik vraag het u, Josephine, *kan* ik nog moed hebben? In den strijd alleen kan men van moed spreken, en - de strijd is beslist. Dwaas die ik was, naar uwe eerzuchtige inblazingen geluisterd te hebben!’

Mevrouw Noordeloos liet de laatste klacht, die schier eene verwijting was, onopgemerkt voorbijgaan; onder andere omstandigheden zou zij er ongetwijfeld veel tegen ingebracht hebben, zelfs al ware zij van haar ongelijk overtuigd geweest; met anders te handelen zou zij geene vrouw moeten geweest zijn. Thans dacht zij echter aan geheel andere zaken dan aan een nutteloozen redetwist; waar ieder ander alles verloren rekende, vond haar vindingrijke geest nog hulpmiddelen om het kwaad te herstellen, nog wapenen om den strijd voort te zetten, nog uitzicht op de eindelijke zegepraal. Ter wille van dit doel poogde zij voor het oogenblik elke woordenwisseling te vermijden en nam ze al hare zelfbeheersching te baat, om hare gekrenkte eigenliefde het zwijgen op te leggen.

‘Maar wie zegt u,’ vroeg zij met een fijnen glimlach, ‘dat de strijd thans voorgoed beslist is? Hoop doet leven, Karel, en ik heb alle hoop nog niet opgegeven.’

‘Dwaasheid, vrouw; al wachtte ik ook twintig jaar, er komt nimmermeer iets van: mijne kans is voorgoed verkeken.’

‘Integendeel, zelfs nu nog is er kans om in de Kamer te komen.’

De advocaat achtte het beneden zich op de onzinnige woorden zijner vrouw te antwoorden; hij vergenoegde zich de schouders op te trekken ten teeken, dat hij niet het minste gewicht aan de zaak hechtte.

Zij liet zich echter niet afschrikken en hernam:

‘Daar ik de kansen ongeveer gelijk achtte, had ik mij half en half op eene nederlaag voorbereid. Uit voorzorg heb ik dan ook te Astad alle noodige informatiën doen inwinnen omtrent uw tegencandidaat, den heer Visser, waardoor ik tot de overtuiging ben gekomen, dat hij niet dan noode het hem opgedragen mandaat zal aanvaarden. Mijnheer Visser is een rustig, vredelievend man, die zich in niets hoegenaamd met de verkiezing bemoeid heeft en slechts een werktuig in de handen van eerzuchtige lieden is. Verder weet ik, dat al hetgeen op en in zijn naam gedaan en geschreven is, voor hem zorgvuldig geheim is gehouden, zoodat hij geheel onkundig is van al de knoeierijen, die vooral door den sluwen Hovenaar zijn gepleegd. Ik heb daarom de strooibiljetten, advertentiën, ingezonden stukken, artikelen en al hetgeen verder over de verkiezing geschreven is, zorgvuldig doen bijeen verzamelen en op deze inderdaad curieuze collectie mijn plan gebouwd. Wel weet ik, dat het moeielijk is den ouden man te genaken, daar zijn deur door een scherpzinnigen wachthond in de persoon van zijn huishoudster bewaakt wordt, doch de vrouw weet tegenover de vrouw altijd een middel te vinden, om de waakzaamheid te verschalken. Mijn zendeling zal wel tot hem weten door te dringen en den misleiden Visser het geheele dossier van den verkiezingsstrijd voorleggen. Door hem onverhoeds te overvallen, zullen de moed en lust hem in de schoenen zinken en kunt gij opnieuw het beste hopen.’

Terwijl mevrouw Noordeloos nog bezig was haren opgetogen echtgenoot haar listig krijgsplan voor te leggen, werd een persoon aangediend, die kwam alsof hij geroepen was, en werkelijk geroepen bleek te zijn, daar hij niemand anders was dan de ‘zendeling,’ van wien de schrandere vrouw zoo even gesproken had.

Weldra waren de beide belanghebbenden in een druk gesprek gewikkeld; wat er tusschen hen verhandeld werd zal ons duidelijk worden, wanneer wij den zaakwaarnemer van mevrouw Noordeloos volgen op het oogenblik, dat hij zich, den volgenden dag, naar het nieuwgekozen lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal begaf.

Het was nog eerst negen uur van den voormiddag, toen hij bij den heer Visser aanschelde en door juffrouw Hovenaar, die volgens plicht en gewoonte den onbekenden bezoeker de deur opende, met alle blijken van wantrouwen ontvangen werd.

'Mijnheer Max Hovenaar reeds hier, mejuffrouw?' vroeg de zendeling haastig en zon der de huishoudster den tijd te gunnen hem naar het doel van zijn bezoek te vragen.

Deze vraag stelde de huishoudster eenigszins gerust nopens de plannen van den vreemdeling, en met eenigen nadruk antwoordde zij:

'U wilde dus mijn zoon spreken, mijnheer? Het spijt mij, maar hij is nog niet hier.'

'U verwacht hem toch nog heden, mejuffrouw?'

'Inderdaad, mijnheer, hij heeft mij in korte woorden bericht van zijne overkomst gedaan. Mag ik u echter vragen, waaraan ik uw bezoek te danken heb?'

HET AFSCHEID VAN DEN NAPOLITAANSCHEN VISSCHER, NAAR C. BLANC.

'Wel zeker, mejuffrouw; mijnheer uw zoon en ik hadden samen afgesproken naar Astad te gaan, daar wij mijnheer Visser eene mededeeling van het hoogste belang te doen hadden; ik ben zeer met uw zoon geallieërd, mejuffrouw; u begrijpt wel, die verkiezing... *enfin*, mejuffrouw, het is kostelijk afgeloopen, niet waar? Uw zoon is een knappe vent, mejuffrouw, en *hij* heeft mijnheer Visser er doorgehaald.... Ik heb ook wel een beetje meêgewerkt, een klein handje geholpen, *enfin*, het was voor de goede zaak, en uw zoon had er ook een weinig belang bij... Een uitmuntende vent, die Max Hovenaar, die het ver in de wereld brengen zal; ik ben er trotsch op hem mijn besten vriend te kunnen noemen.... Maar om op mijn be-

zoek terug te komen, ik wilde maar zeggen, wij hadden samen overlegd, dat ik in elk geval met den trein van halfnegen zou vertrekken, terwijl uw zoon, al naar gelang zijn bezigheden zulks zouden toelaten, een trein vroeger of een trein later gaan zou. Begrepen, mejuffrouw?'

De huishoudster begreep er niet veel meer van, dan dat, de vreemdeling een intieme kennis van haren Max zijn moest; toch knikte zij toestemmend.

'Intusschen, mejuffrouw,' hervatte de bezoeker, 'verzoek ik u mij volgens de gemaakte afspraak onmiddellijk toegang tot den heer Visser te verschaffen; de zaak vereischt eenigen spoed, en als uw zoon straks met den trein van halfelf komt, waarschuw hem dan, dat ik hier ben; hij weet dan genoeg.'

Juffrouw Hovenaar was thans geheel gerust gesteld, en een oogenblik later had zij den besten vriend haars zoons bij den heer Visser aangediend.

'Hartelijk geluk gewenscht met de hooge onderscheiding, u te beurt gevallen, mijnheer Visser,' sprak de bezoeker, na eene beleefde buiging te hebben gemaakt; 'als lid onzer kiesvereeniging *Securitas* en als een echte Oude is het mij aangenaam, u met het welslagen uwer candidatuur te kunnen feliciteeren.'

GRIEKSCHE OUDHEDEN. - DE TEMPEL VAN JUPITER.

De huishoudster, die nog aarzelend was blijven staan, voelde thans hare laatste vrees verdwijnen, en daar zij met bezigheden overladen was, liet zij de beide mannen alleen.

'Mag ik ook naar het doel uwer komst vernemen, mijnheer?'

'Belangstelling, pure belangstelling, mijnheer Visser. Eene verkiezing, die zooveel moeite gekost, zooveel strijd uitgelokt heeft, waarover zooveel geschreven en gewreven is, mag wel als eene merkwaardigheid gelden. Ik kom u mijne bewondering betuigen, mijnheer, over den ongeëvenaarden tact, waarmede gij de verkiezing geleid hebt en alle hinderpalen wist te overwinnen.'

'Gij vergist u, mijnheer,' antwoordde de rentenier verrast, 'ik heb mij, God betere 't! met de verkiezing in het geheel niet bemoeid; in het belang onzer partij had ik gemeend de mij aangeboden candidatuur te moeten aannemen, doch ik achtte het aan mijne waardigheid verplicht, mij verder overal buiten te houden.'

‘Dat is een voortreffelijk beginsel, mijnheer,’ hervatte de bezoeker zoetsappig; ‘ver-

GRIEKSCHE OUDHEDEN. - DE BOOG VAN ADRIANUS,

geef mij intusschen, dat ik omtrent uwe medewerkzaamheid eene verkeerde meening koesterde, eene meening die te meer verschoonbaar is, omdat de gansche burgerij in dat opzicht in dezelfde dwaling verkeert en vast overtuigd is, dat u in alles, wat er geschied is, de hand in het spel had.'

'Maar zeg mij dan in 's hemels naam, wat is er toch geschied, mijnheer? Gij maakt mij, God betere 't! nieuwsgierig!' riep de heer Visser ongeduldig uit.

'Maar, mijnheer Visser, dàt weet gij evengoed als ieder ander; men zal u toch wel gekend hebben in al 't geen in uw naam geschreven en gehandeld is.'

'Gij zoudt, God betere 't! in staat zijn mij ongeduldig te maken, mijnheer. Zeg mij dan toch, wat er geschreven en gedaan is! Ik weet, God betere 't! van niets.'

'Hoe, gij weet van niets, mijn waarde heer!' riep de bezoeker in de hoogste verbazing uit, 'hoe oprecht Oude ik ook ben, of liever, juist daarom vind ik het onverantwoordelijk, zonder uwe voorkennis en medeweten uw naam telkens gebruikt en, het zij in vertrouwen gezegd, meermalen misbruikt te hebben.'

'Verklaar u, mijnheer,' hernam de heer Visser droog weg.

'Wat men niet weet, deert niet, mijnheer, en er zijn van die zaken, welke maar best gezwegen zijn. Overigens heb ik u mijne gelukwenschen aangeboden, en daar dit het eenige doel mijner komst was, ben ik zoo vrij van u afscheid te nemen.'

De bezoeker stond van zijn stoel op en deed een paar stappen naar de deur.

'Wat ik u bidden mag, mijnheer, blijf nog een oogenblik,' riep de rentenier haastig; gij hebt mij, God betere 't! te veel doen raden, om niet de geheele waarheid te zeggen. Bewijs mij dus den dienst en breng mij volledig op de hoogte.'

De bescheiden bezoeker zuchtte.

'U een dienst bewijzen, is mij eene groote eer, mijnheer; jammer slechts, dat ik daartoe in uitleggingen moet komen, die wellicht grievend voor u kunnen zijn; doch daar uw buitengewoon karakter mij aantrekt, mag ik u niets weigeren.'

Na die behendige inleiding vertelde de gedienstige vreemdeling van de kuiperijen, die op zijn naam waren gepleegd, hij verhaalde hem welke middelen door Max Hovenaar waren aangewend om de verkiezing van den heer Visser te verzekeren, middelen, hem alleen door het eigenbelang ingegeven, daar de candidaat-notaris de candidatuur als hefboom gebruikt had, om eigen win- en eerzuchtige plannen door te drijven; de bezoeker deelde den rentenier verder mede, hoe de tegenstanders, in den waan verkeerende dat de heer Visser aan dat alles medeplichtig was, zijn eerlijken naam door het slijk hadden gesleurd en zelfs plan hadden tegen de geldigheid der verkiezing een protest in te dienen. De gemoedelijke en openhartige bezoeker legde den gekozene een voor een alle strooibiljetten, circulaires en couranten-artikelen voor, die door de raddraaiers der beide partijen geschreven waren, zoodat de eerzame mijnheer Visser van verbazing en ergernis de handen in elkander sloeg en luide weeklaagde, dat zijn onbevlekte naam op zulk eene ongehoorde en schandelijke wijze voor de geheele wereld gebrandmerkt was.

'Maar, mijnheer Visser,' sprak de bezoeker eindelijk, toen hij den rentenier genoegzaam voorbereid achtte, 'ik begrijp niet hoe u dit alles niet eer duidelijk is geworden. Ziet gij dan nooit de Astadsche nieuwsbladen in?'

'Dat is, God betere 't! waar ook, mijnheer; ik herinner mij nu, dat juffrouw Hovenaar altijd een voorwendsel wist te vinden, om die blaadjes voor mij verborgen te houden.'

'Ha! zoo, mijnheer!' sprak de bezoeker, spotachtig lachend.

‘Wat bedoelt gij, mijnheer?’

‘Maar begrijpt gij dan niet, mijnheer Visser, dat het een komplot was tusschen uwe huishoudster en haar zoon; dat de nieuwsblaadjes met voordacht werden achtergehouden, omdat men vreesde, dat gij u als eerlijk man uit een strijd zoudt terugtrekken, die u slechts afkeer en walging kon inboezemen en gij, onder zulke omstandigheden, uwe candidatuur met beslistheid van de hand zoudt gewezen hebben?’

Terwijl de bezoeker nog sprak, werd de deur van het vertrek haastig geopend en stormden Max Hovenaar en zijne moeder in hoogst opgewonden toestand de kamer binnen.

(slot volgt.)

De Fransche omwenteling.

XXI.

De 25 juli was als de dag bepaald, waarop aan het plan begin van uitvoering zoude gegeven worden. De verbonden vorsten meenden echter den oorlog niet te moeten beginnen, alvorens een manifest aan de fransche natie te hebben uitgevaardigd, hetgeen dan ook op denzelfden dag, dat het leger zich in beweging zette, verscheen, en door de geschiedenis het manifest van den hertog van Brunswijk wordt genoemd, al was het ook uit de pen gevloeid van een franschen emigrant, die het na de redactie aan de mogendheden ter goedkeuring voorleî.

Dit manifest was in een aanmatigenden toon opgesteld, het verraadde niet de minste kennis van den toestand waarin Frankrijk zich bevond, het hield geen rekening met de revolutionaire strijdkrachten. De terugslag zou voor de verbonden vorsten en Europa dan ook een geweldige wezen; opgevangen door eenige honderdduizenden bajonetten, zou het Europa in het aangezicht worden teruggeslingerd, terwijl het antwoord van den kant van Frankrijk overwinning op overwinning zou wezen.

De uitwerking van dit manifest te parijs en in de provinciën was geen vrees, geene verslagenheid, maar een eindelooze verbittering. Het had juist de tegenovergestelde gevolgen van wat het hoopte te bereiken Het volk werd door een van die zenuwachtige trillingen aangedaan, welk groote uitberstingen plegen vooraf te gaan. Te Parijs verhaastte het den val van het koningschap en riep het de vreeselijkste en bloeddorstigste beweging van de geheele fransche omwenteling in het leven. Het sansculottism zette zich stouter dan ooit vooruit en trad met een geweld op, dat iedere wet machteloos maakte en zich om het gezag der Nationale Vergadering niet het minst bekommerde.

Gematigdheid begon in het oog van het gemeen als een misdaad te tellen; die als gematigd bekend stonden, werden eensklaps landverraders, en de Nationale Vergadering moest er op aandrang van het volk toe besluiten, Lafayette in staat van beschuldiging te stellen. De clubs waren niet langer politieke verzamelplaatsen, maar spelonken van samenzwering. Het manifest van den hertog van Brunswijk verhaastte de uitbersting dezer samenzwering. Het koningschap zou vallen - en Lodewijk XVI was in de clubs reeds plechtig vervallen verklaard geworden. Een zelfde voorstel had men bij de Nationale Vergadering ingediend, maar de meerderheid achtte de aanneming nog ontijdig en wilde waarschijnlijk het feit liever door de gebeurtenissen en den drang der omstandigheden laten tot stand komen.

Het demagogendom besloot dan maar zelf de handen aan het werk te slaan en de bestorming der Tuileriën werd in de clubs besloten. De 10 augustus werd vastgesteld als de dag der uitvoering. Maar zulk een plan kon men natuurlijk niet verborgen houden en het gefluister, dat spoedig gemompel werd, was ook tot de Tuileriën doorgedrongen. Het hof had daarom uitgestrekte verdedigingsmaatregelen getroffen en het slot zooveel mogelijk in staat van tegenweer gesteld. Van de verkleefdheid der zwitsersche lijfwacht was men verzekerd; ook op den degen der koningsgezinde edellieden kon men rekenen; minder zeker was men van de nationale garde, die de wacht op het paleis had, al was zij ook uit het welgestelde gedeelte der parijsche burgerij gerekruteerd. Men geloofde echter niet, dat zij in het uur van den nood, wanneer de razende moedwil zou trachten in te breken, den koning in het gevaar zou verlaten.

De avond voor den 10 augustus strekte zich donker over Parijs uit. Toch maakte de wereldstad zich niet tot slapen gereed. Er heerschte nog altijd gejaagdheid in het volk. De nacht viel meer en meer, waarop een zoo verschrikkelijke morgen zou volgen. Licht stroomde uit de vensters der Tuilerieën; daar was alles onder de wapens, in angstig wachten, in pijnigende onzekerheid. De laatste dagen had het oproer rond het paleis als een wolf om de schaapskooi heen geslopen, brullende maar nog niet durvende aantasten, omdat het uur nog niet daar was. Péthion bevindt zich op het paleis als gijzelaar en als waarborg tevens. In de straten der stad openbaarde zich eene beweging, niet ongelijk aan de golven der zee, wanneer de storm in aantocht is en hare ingewanden reeds beroerd zijn. Men hoort geweerkolven op de straatsteenen klinken; kanonnen worden vervoerd, in de duisternis ziet men sabels en pieken glinsteren. Nog is het uur niet aangebroken, het uur dat zal worden aangekondigd door de stormvogels der lucht, de metalen klokken der kerktorens gewoon het uur der gebeden te melden, maar thans bestemd tot klaroenen voor den moord en de slachting.

Lodewijk XVI ziet, door zijne vertrouwden omgeven, uit een der vensters van zijn paleis, naar de donkere stad, waaruit onheilspellende, dreigende klanken opstijgen, die den nacht zelven doen beven. Alles staat op zijn post en hij gelooft den storm, wanneer hij mocht uitbersten, het hoofd te kunnen bieden. Wantrouwen en achterdocht, de organen der staatkunde, kent deze vorst niet, hij gelooft nog aan de trouw en de verkleefdheid. De eerste slag van het middernachtsuur klinkt uit de torens en op hetzelfde oogenblik breekt een concert van helsche, oorverdoovende toonen in de lucht los. De metalen monden van alle klokken van Parijs beginnen een lied aan te heffen, dat het bloed in de aderen zou doen bevriezen. Hooggaande zee van wilde, nachtelijke geluiden, golvend over de daken der huizen en de slapers wakker schuddend uit hunnen slaap, walkyren, die de webbe slingerend met bloedrooden inslag, drijvend op de luchtlagen een doodsgezang aanheffen. En te midden van den heksensabbat in de lucht, beginnen trommels te roffelen, fakkels worden ontstoken en woeste scharen verzamelen zich in de straten. Het sein des oproers, het sein tot de bestorming der Tuilerieën is gegeven. Maar niet naar de Tuilerieën, naar het stadhuis is de eerste aandrang. Het gebouw wordt in beslag genomen en onmiddellijk eene nieuwe stadsregeering geconstitueerd.

Thans stormt men naar de Tuilerieën, waarvoor zich reeds eene dichte menigte verzameld heeft. De Marseillers, wien voor eenige dagen met opzet een kazerne dicht bij het paleis is aangewezen geworden, hebben hunne stelling reeds gekozen en zijn bezig de kanonnen op het gebouw te richten. Spoedig is het slot van alle zijden door gewapende scharen ingesloten. In het paleis zelf heerscht verslagenheid en schrik;

het vrouwelijk personeel brengt uren door, die in den angst eeuwigheden schijnen. De koning weet niet wat te doen en neemt raad op raad zonder tot iets te besluiten. De berichten die van de stad komen, luiden ieder oogenblik dreigender en onrustbarender; 't is of de geheele stad op het paleis losrukt; de Nationale Vergadering is in zitting, doch van haar is geen hulp of onderstand te wachten; de meerderheid harer leden is het eens met het oproerig gemeen, die spoedig Pethion van het paleis laat ontbieden, onder voorwendsel van verslag uit te brengen over den toestand; het doel is eigenlijk om hem in veiligheid te stellen en hem te behoeden voor de wraak der koningsgezinden.

Eindelijk neemt de koning een stout besluit; hij stijgt te paard en gaat de ronde doen bij de verdedigers van het paleis, om zich van hunne trouw te overtuigen. De zwitsersche garde presenteert het geweer: *te Caesar morituri salutant;* hunne trouw zullen zij met den dood bezweren. De ontvangst bij de nationale garde is minder hartelijk, is zelfs koud en onverschillig. De kreet: leve de koning! wordt spoe-

dig overstemd door een anderen: leve de natie! Weg met den tiran! klinkt het straks uit hunne gelederen.

De koning verbleekt en spoedt zich van hen weg met den dood in de ziel. Met zulke wachters kan het paleis niet verdedigd worden. De verslagenheid van het hofgezin is groot, men is der wanhoop nabij.

Roederer, de procureur-syndicus, die zich bij den koning bevond, wist slechts een raad. De verdediging van het paleis is onmogelijk, de koning heeft zich zelf hiervan overtuigd; ieder oogenblik kan de woedende schare binnenkomen en dan is geen enkel leven verzekerd. Hij stelt voor het hofgezin in veiligheid te brengen in den schoot der Nationale Vergadering. Hij verpandt er zijn leven voor, dat hij hen uit het paleis zal voeren. Zich aan de Nationale Vergadering toevertrouwen, de koningin siddert er van, maar toch zal zij naar den raad moeten hooren, want buiten huilt het oproer en zij heeft meer dan zich zelve, zij heeft ook hare kinderen te verdedigen. Eindelijk wordt de voorslag van Roederer aangenomen; de koninklijke familie verzamelt zich en begeleid door haar mentor verlaat zij in de duisternis van den nacht het paleis, dat slechts de jonge dauphine zal terugzien, maar wanneer een zondvloed van ellende over haar hoofd zal zijn gegaan, en zij prinses Angoulême zal zijn geworden.

Ongelukkige vluchtelingen, wie de dood reeds op de hielen stapt en wien het beter geweest ware in dezen nacht onder het staal of lood van moordenaars te zijn bezweken, dan later op het schavot te worden omgebracht.

Met deze vlucht was het fransche koningschap feitelijk te niet gedaan, en hier wenschen wij vooreerst onze reeks schetsen uit de fransche Omwenteling te besluiten. Hier toch vangt een geheel nieuw tijdperk aan; het koningschap wordt afgeschaft en de republiek, omgeven door al hare gruwelen en misdaden, treedt op. Den volgenden dag na de vlucht des konings, had de beruchte bestorming der Tuilerieën plaats, waarbij de meerderheid der zwitsersche garde den heldendood vond. De vreemdeling, die te Luzern den *jardin de glace* bezoekt, vindt bij den ingang van den tuin een springende fontein, aan den voet van een rotswand, waarin door niemand minder dan Thorwaldsen een stervende leeuw is uitgehouwen, zijne klauwen uitgestrekt op de leliënvlag. Dit is de hulde, die Zwitserland aan zijne dappere zonen heeft gebracht. Onder aan den voet vindt men de namen der helden, die op den 10 augustus in de Tuilerieën hun trouw aan den franschen koning met hun bloed bezegelden, in den steen uitgekapt. De fontein klatert onophoudelijk, omgeven door een krans van jonge boomen, perelen sprenkelend op het weelderige grasbed aan haar zoom. Het is een plek om te rusten, en wanneer gij dien ter dood gewonden leeuw daar voor u ziet liggen en de namen leest van die onbekenden, namen die, in steen gebeiteld, u voorkomen als geesten van gene zijde, des grafs, dan geraakt men in een weemoedige stemming, het klateren der fontein wordt treurmuziek; een tooneel uit de fransche omwenteling rijst hier, waar alles stilte en vrede is, voor den geest op en men denkt aan de kinderen van Zwitserland, die verre van hun schoon vaderland in den vreemde voor een vreemden koning, maar dien zij trouw hadden gezworen, gingen sterven, maar dien zij met al hun grootmoedig gestort bloed toch niet van den dood konden redden.

De fransche omwenteling is hier aan een keerpunt gekomen; geweld en bloeddorst blijven als eenige spelers over op dat ontzettend tooneel; het tijdperk vangt aan van

gruwelen en monsterachtige misdaden, die geen wapenroem kan uitwisschen en die altijd als bloedvlekken de fransche geschiedenis zullen bezoedelen.

Wij willen later op dat tijdperk van goddeloosheid en volslagen razernij terugkomen en de ongelukkige koninklijke familie volgen op het doornige en bloedige pad, dat naar het moordschavot voert.

Kreten des harten.

Als de storm woedt op de baren,
Zit des visschers vrouw tehuis;
Doch heur hart is uitgevaren
Tartend wind en golfgebruis.
Bij iedere vlaag, die de golven
Verbrijzelt op 't dreunende strand,
Roept ze uit: ‘Ach, verdronken! verdronken!
Mijn visscher keert nimmer aan land!’

Als om de Alpen donders grommen,
Zit des herders vrouw tehuis;
Doch heur hart is opgeklommen
Zoekend in spelonk en kluis.
Bij iederen bliksem, die flikkrend
Zich oplost in knettrend geknal,
Roept ze uit: ‘Ach, getroffen, getroffen!
Mijn herder keert nimmer naar 't dal!’

Als de bergen zich bewegen,
Zit des gravers vrouw tehuis;
Doch heur hart is afgestegen
In de mijn van erts en gruis.
Bij iederen schok, die de vlakte
Beroert en beweegt als een meer,
Roept ze uit: ‘Ach, bedolven, bedolven!
Mijn graver ziet 't daglicht niet weer!’

Als de krijgsbanieren wappren,
Zit des krijgers vrouw tehuis;
Doch heur hart strijdt met de dappren
In der waapnen wild gedruisch.
Bij ieder gebrul der kanonnen,
Dat davert langs 't bloedige veld,
Roept ze uit: ‘Ha! gevallen, gevallen
Voor koning en land is mijn held!’

Germania' s.
B.V. MEURS.

De barbier van Neuremberg.

De groote klok van het stadhuis had tien uur geslagen; na op een dozijn studentengezichten zijne kunst te hebben uitgeoefend, maakte de barbier der hoogeschool zich gereed, in de armen van den slaap eene welverdiende rust te zoeken, toen de deur van zijn winkel plotseling geopend werd en een persoon van kleine gestalte binnentrad. Hetgeen dezen echter in lengte ontbrak, werd hem in omvang meer dan vergoed, want zijn buik, en even zoo zijn armen en beenen, zouden een

burgemeester eer aan gedaan hebben. De binnentredende, wiens levendige gebaren en snelle bewegingen hem iets kwikzilverachtigs gaven, was voor den barbier een volslagen vreemdeling; hij moest zulks ook in de goede stad Neuremberg zijn, want zijne kleeding week geheel en al van de gewone dracht af. Hij droeg een hoed met breeden, neerhangenden rand, een zwarten jas met ontzaglijke slippen, en blinkende koperen gespen op de lange, stompe schoenen. Ravenzwart was zijn haar, dat in zware lokken op zijne schouders neêrhing; dik en lang waren zijne knevels en het was blijkbaar, dat zijne kin in geen veertien dagen met een scheermes in aanraking was geweest.

Na den barbier glimlachend een gemeenzamen groet te hebben toegeworpen, zette hij zich zonder verdere plichtplegingen in den breeden leunstoel neder, die alleen voor de gewone klanten van den kunstenaar bestemd was.

Deze sloeg vol ontzetting zijne oogen op den vreemden indringer, door zooveel gemeenzaamheid versteld en verslagen.

De vreemdeling scheen de verwondering van den barbier niet te merken, althans hij streek welbehaaglijk met de hand over de dichtbegroeide kin en vroeg op den natuurlijksten toon der wereld:

‘Kunt gij mij scheren?’

‘Wat blieft u, mijnheer?’ sprak de barbier, als had hij de gedane vraag niet verstaan.

‘Ik vroeg of gij mij scheren kunt,’ hernam de vreemdeling met verheffing van stem. ‘Meent gij dat ik anders hier zou gekomen zijn?’ En opnieuw streek hij met de hand over de kin.

De barbier was een lang en mager man en zijne beenen waren niet ongelijk aan die van een ooievaar; hij kon ongeveer vijftig jaren tellen; hoeveel uitmuntende eigenschappen hij mocht bezitten, persoonlijke moed kon er kwalijk onder gerekend worden. Toch had hij te veel gevoel van eigenwaarde, hij, de bevoorrechte barbier van de professoren der hoogeschool, om zich in zijn eigen huis door een vreemdeling ongestraft te laten beleedigen. Zijn toorn behield dus de overhand over een zeker ombestemd gevoel van vrees, dat hem bij den aanblik van den zonderlingen man begon te bevangen.

‘Gij vraagt mij, of ik u scheren kan,’ sprak hij, schijnbaar onverschillig voortgaande het scheermes aan te zetten, dat hij ter hand genomen had. ‘Ik zie er in 't geheel geen bezwaar in, ondanks het late avonduur. Ik kan ieder man scheren, die een baard om de kin draagt, en ik veronderstel, dat het bij u niet moeilijker zal gaan dan bij een ander, hoewel uw baard wel iets van de pinnen van een stekelvarken heeft.’

‘Best, best! gij zult mij dus scheren,’ antwoordde de vreemdeling, en terzelfdertijd strekte hij zich op zijn gemak in den leunstoel uit, ontdeed zich van zijn das, en zijne dikke beenen zoo wijd mogelijk uitstrekkend, plaatste hij zich in de houding van iemand, die op het punt is de gewichtige barbiersoperatie te ondergaan. Tevens streek hij op nieuw met de grootste zelfvoldoening met de hand over de kin.

De barbier zette zijn bril op den langen, mageren neus en keek den vreemdeling met een spottend oog aan.

‘Ik zeide, mijnheer, dat ik iedereen scheren kan, maar...’

‘Maar wat?’ vroeg de andere ontevreden.

‘Maar u scheer ik niet,’ hernam de barbier, en de vastberaden man ging voort zijn mes aan te zetten als te voren, zonder zich verder om de aanwezigheid van den vreemdeling te bekommeren. Deze was niet weinig over zulke taal verwonderd en zag den barbier met een blik aan, die meer verbazing dan gramschap uitdrukte.

Spoedig echter behield het laatste gevoel de overhand, blijkbaar aan het zwoegen der borst, het uitzetten der neusvleugels en de bloedkleur, die naar zijn aangezicht steeg. Zijne wangen zwollen op en werden rond en dik als een reusachtige pompoen.

‘Niet scheren! mij niet scheren!’ bulderde hij, terwijl longen en wangen ontlast werden van de massa lucht, die er zich had opgehoopt. De uitbersting van een onweder was verschrikkelijk. De barbier beefde als een riet en bezat de kracht niet een enkel woord uit te brengen.

‘Mij niet scheren!’ schreeuwde de vreemdeling nogmaals, en op nieuw werd het bladstil.

‘Mij niet scheren, mij!’ herhaalde de vreeselijke man voor de derde maal, met eene snelheid van beweging van zijn zetel opspringend, die geheel en al in tegenspraak met zijne zwaarlijvigheid was.

De barbier gevoelde den moed in de schoenen zinken en niet zonder reden, want de andere ging voor hem staan, de handen in de zijde en met een vlammenden blik, die weinig goeds voorspelde; de barbier legde riem en scheermes op den schoorsteen neder, zonder juist te weten wat hij deed.

‘Wilt gij mij in mijn eigen huis beleedigen?’ stamelde hij, al zijn moed bij elkander rapende.

‘Hel en duivel, wie wil u beleedigen? Ik wil geschoren worden. Wat bijzonders steekt daarin?’

‘Ik scheer nimmer na tien uur,’ hernam de barbier; ‘daarenboven werk ik slechts voor de professoren en studenten. Het is mij uitdrukkelijk verboden mijne kunst op eenig ander gelaat uit te oefenen, zoowel door den vermaarden doctor Anhelat als door den academischen senaat.’

‘Doctor Anhelat!’ sprak de vreemdeling met een minachtenden glimlach, ‘wie duivel, man, mag dat zijn?’

'Het eerbiedwaardig hoofd der hoogeschool en professor in de zedelijke wijsbegeerte,' hernam de barbier, diep verontwaardigd aldus over den geleerden doctor te hooren spreken.

'Wel hoe! durft die ezel van een Anhelat dergelijke bevelen geven? Ik heb geen tijd hier den geheelen nacht door te brengen en zal u dus slechts ééne zaak zeggen: wilt gij mij niet scheren, dan zal ik het u doen, en ter dege ook, daar kunt gij op aan. Bedenk dus wel wat gij te doen hebt.' En de daad bij het woord voegend, strekte hij den arm uit, greep den barbier bij den neus en nagelde hem op den stoel vast, dien hij zooeven verlaten had.

De barbier was versteld over de snelheid dier beweging: met eene mengeling van gramschap en verbazing zag hij den bedrijver dier vermetele daad aan, en eerst toen hij op zijn gelaat de koude en vochtige aanraking van den inzeepborstel voelde, werd hij tot het besef van zijn toestand teruggebracht. Hij poogde op te staan, doch voelde zich op zijne plaats vastgeklonken door den gespierden en onbuigzamen arm van den kleinen man.

Hem bleef geen andere uitweg over dan het hoofd nu rechts dan links te roeren, om aan de noodlottige aanraking te ontsnappen, maar te vergeefs. Zijn voorhoofd, zijn neus, zijne wangen en zijne ooren werden met een overvloedig schuim bedekt. Wanneer hij poogde te schreeuwen, werd het nog erger: de onvermoeibare man vulde zijn mond met schuim en zeepte hem met te meer iever in. Den ongelukkige met de eene hand bij de keel vasthoudende, zette hij met de andere hand zijn operatie voort, terwijl hij lachte dat hij schaterde en zich met uitgelaten vreugde in de stuiptrekkingen van den barbier verheugde.

Eindelijk echter mocht de geplaagde er in gelukken eenige woorden uit te brengen: het was om het medelijden van den vreemdeling af te smeeken en te beloven, hem op ieder uur van den dag en zelfs van den nacht te zullen scheren, ondanks de bevelen van doctor Anhelat en van den academischen senaat.

De rouwmoedige verklaring miste hare uitwerking niet. De barbier stond bevend op; zijne eerste zorg was het schuim, dat blijkbare bewijs zijner diepe vernedering, van zijn gelaat af te wisschen, terwijl de kleine man zich, den buik vasthoudend van het lachen, in den leunstoel neêrzette.

De barbier zocht zijn gereedschap op voor de operatie, welke hij thans te volbrengen had, en hij deed dit met eene berekende langzaamheid, ten einde zich van de ondergane schokken te herstellen. Toen hij eindelijk het servet onder de kin van den vreemdeling vastgeknoopt had en hem het gelaat wilde inzeepen, riep deze den barbier een gebiedend halt toe.

Verschrikt als een wildstrooper, die op heeterdaad betrapt wordt, trad de arme man drie schreden achteruit, terwijl hij den vreemdeling met angst en ontzetting aanstaarde.

DE WALVISCHVANGST.

'Pas op, man, dat ge mij de keel niet afsnijdt,' riep deze laatste met nadruk.

'Mijn stiel bestaat in het afsnijden van den baard en niet van de keel,' antwoordde de barbier nederig.

'Ik weet het, ik weet het, maar ik hoef u niet op uw woord te gelooven; pas dus op, zeg ik u; zoo ge mij een enkele schram geeft, schiet ik u neêr als een hond, begrepen!' En de hand in den zak stekend, haalde hij er een pistool uit, dat hij laadde en voor zich op de tafel neêrlegde.

Het zien van dit vreeselijk wapen vermeerderde natuurlijk nog den angst van den barbier. Zijne hand sidderde als een blad; hij begon weder schuim te maken, doch had er tienmaal meer tijd voor noodig, dan hij er zelfs voor den vermaarden doctor Anhelat toe gebruikte. Hij schrikte er voor terug zijn scheermes ter hand te nemen, en besloot den onbekende liever te blijven inzeepen, dan gevaar te loopen een pistoolschot door het hoofd te krijgen. Gelukkig dat de vreemdeling dat talmen niet al te onaangenaam vond; integendeel zelfs, de aanraking van den beschuimden borstel met zijne kin scheen hem een bijzonder genoegen te doen, zoodat hij een lustig deuntje begon te fluiten en met eene zekere voldoening het vlokkende schuim van zijne lippen en den barbier in het aangezicht blaasde.

Een half uur verliep, en nog altijd was onze barbier met de voorloopige werkzaamheden tot de eigenlijke operatie bezig; de vreemdeling scheen er telkens meer behagen in te scheppen, ja, wanneer de eerste een oogenblik wilde rusten, klonk het van zijn met wit schuim overdekte lippen: 'Zeep altijd in, mijn waarde!'

Een uur was reeds voorbijgegaan en nog altijd schoot de borstel over de kin van den zonderlingen vreemdeling; zijn arm dreigde van vermoeidheid langs het lichaam neêr te zakken, maar dan hoorde hij de stem van zijn vervolger en het eeuwige: 'Zeep altijd in, man,' zoodat hij weêr voortging met zijn eentoonig, doch vermoeiend werk, te meer daar hij een duchtige vermaning achter en het geladen pistool voor zich had.

Het is onmogelijk zich een denkbeeld te maken van de angsten, die de barbier onderstond; het was of hij zich ingesloten zag door den toovercirkel van een bezweerder, wiens macht hij onmogelijk entsnappen kon. Zijne krachten geraakten

uitgeput; hij bezat geen eigen wil meer en iedere beweging zijns lichaams was in rechtstreeksche tegenstelling met hetgeen hij had willen doen. Poogde hij een oogenblik op te houden, dan klonk het eeuwige: 'Zeep toch in!' hem in de ooren; wilde hij zijn scheermes grijpen, dan werd hij door denzelfden kreet tot de orde terug geroepen; weigerde hij zijn arbeid voort te zetten, dan liep hij gevaar zelf geschoren te worden.

'Maar zeep toch in!' schreeuwde de vreemdeling met een vervaarlijke basstem, terwijl zijn vingers in de lokken van zijn zwart en dik hoofdhaar woelden en zijn mond zich tot een lach opende, als wilde hij de volle maan inzwelgen.

'Ik kan niet meer!' zuchtte de arme barbier, terwijl hij zijne beide handen van vermoeienis en uitputting langs het lichaam liet neêrzakken.

(Slot volgt.)

[Nummer 35]

Japan.

Maar al te dikwijls worden het Chineesche Rijk en Japan met elkander verwisseld, ofschoon tusschen beiden een hemelsbreed verschil bestaat. De Japaneezen zou men het modelvolk der aziatische stammen kunnen heeten, daar hunne fijne beschaving hen in veel gevallen op één lijn stelt met de Europeanen.

Het japansche rijk bestaat uit vier groote en ruim drieduizend kleine eilanden, welke zoo dicht bevolkt zijn, als de best ingerichte europeesche staten. De dorpen en steden raken elkander en vormen straten van vele uren lengte; de steden zijn overbevolkt en de hoofdstad Jeddo is meer dan de helft grooter dan Parijs en heeft slechts drie- à vierhonderdduizend inwoners minder dan Londen.

Ondanks die dichte bevolking heerscht er overal eene betrekkelijke welvaart en is er de afzichtelijke armoede der groote steden geheel en al onbekend, hetgeen hoofdzakelijk te wijten is aan de onvermoeide vlijt en arbeidzaamheid, welke

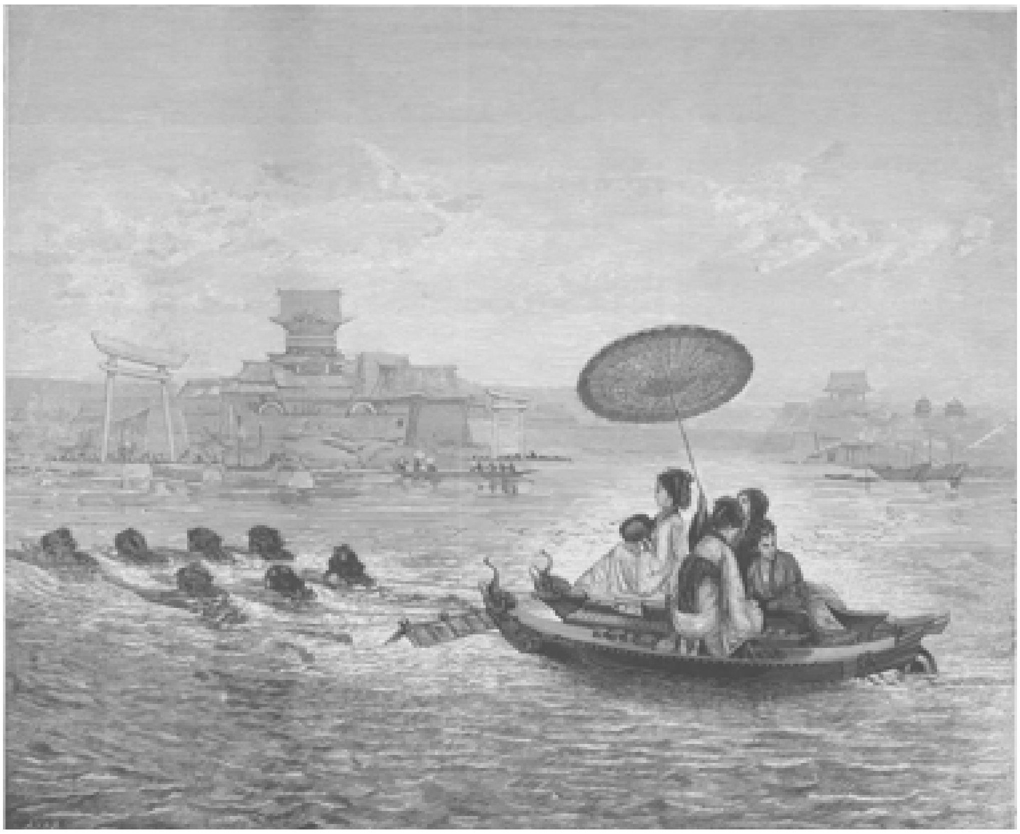

EEN JAPANSCH VEER, NAAR LENOIR.

een kenmerk zijn van dat volk. Bijna geheel Japan is een groote tuin: overal waar slechts de grond bearbeiding toelaat, heeft de nijvere Japanees hem ook schatting afgedwongen.

Er was een tijd, dat de Nederlanders in zeer nauwe betrekking stonden met de Japaneezen en alleen van alle europeesche volken handel met hen dreven, hetgeen hun kooplieden veel voordeelen heeft aangebracht.

De wijze, waarop deze handelsbetrekkingen werden aangeknoopt, was echter voor de nederlandsche natie zoo onteerend, dat zelfs het nageslacht haren overigens wakkeren kooplieden het nooit heeft kunnen vergeven. List, verraad en het uitmoorden van eene geheel Kristen bevolking, dat was de prijs, waarvoor de Nederlandsche kooplieden de gunst van den keizer van Japan gekocht hadden.

Hunne straf bleef niet uit, want zij werden insgelijks bij een keizerlijk decreet uit het land verdreven en moesten zich terugtrekken naar het eilandje Decima, een klein plekje gronds, waar zij daarenboven in al hun doen en laten bewaakt werden door japansche ambtenaren.

Toen later hunne ballingschap werd opgeheven, werd Japan ook voor de andere europeesche volken opengesteld, zoodat het eigenlijke doel van het verraad nooit bereikt werd.

Sedert dien tijd is Japan meer bekend geworden, want de westersche volken waren begeerig een land te kennen, dat volgens de faam een tooverland moest gelijken, en werkelijk, na de kennismaking is het niet tegengevallen.

Onze gravure moge een denkbeeld geven van de vreemde zeden en gebruiken, welke daar in zwang zijn. Zij stelt voor een Japansch veer, waar een hooggeplaatste dame met haar gevolg moet worden overgezet. Het bootje wordt voortbewogen door zeven mannen, die er voorgespannen zijn als paarden in het gareel en het zwemmend naar den oever trekken.

Ook het gezicht op de kust, waarop de wonderlijke toren het meest in het oog valt, is voor een europeesch oog zeer zonderling, doch men herkent er weldra den aziatischen bouwtrant en den pagodevorm der Chineezen in.

Het tableau is van den Franschen schilder Lenoir, die zijn onderwerp in Japan zelf heeft opgedaan.

De H. Thomas van Kantelberg.

Het Engeland der middeleeuwen is meer dan eenig ander land door burgeroorlogen en binnenlandsche beroerten getroffen geworden: eerst de verwoestingen der Denen, toen de inval der Noormannen onder Willem den Veroveraar, daarna de bloedige twisten der Plantagenets, de charter-opstanden, de strijd der baronnen, de oorlogen van de Roode en de Witte Roos, om slechts de voornaamste te noemen van de bloedige hoofdstukken uit zijne ontzettende geschiedenis. Ook de godsdienst, of liever het miskende gezag der Pausen en der bisschoppen leverde menigmaal de stof tot deze inlandsche treurspelen. In de middeleeuwen bestond nog niet de scheiding van Kerk en Staat, die ongezonde, maar toch zoo hooggevierde plant van onze eeuw.

De godsdienst was het cement, waarin de bouw der Staten was opgetrokken; de godsdienst was de band, die de natiën onderling verbroederde en samen bond; de godsdienst was het scheidsgerecht, dat bij hooggaande twisten de beslissing uitsprak;

de godsdienst was de spil van 's lands wetten, de grondslag der zedelijkheid; naast de wereldlijke stond de geestelijke macht, die vooral in de middeleeuwen de waarborg was van de rechten der onderdanen. De geschiedenis der Kerk is altijd en overal schoon, maar vooral in de middeleeuwen schittert zij met een luister, die de geschiedbladen, welke ons haar strijden en lijden verhalen, als met een stralenglans omgeeft.

Wat zoude er zonder de Kerk van de wereld en de beschaving terecht zijn gekomen in die geweldige tijden, toen het recht verbonden werd aan de punt van het zwaard, toen de ruwe macht niet het zedelijk overwicht van den geest wilde erkennen, toen er voor de zwakken en verdrukten geen andere uitkomst was, dan een beroep op de hulp der Kerk, toen de burchten als zoovele vestingen de wereld in dienstbaarheid hielden en het zwaard slechts kon neergeslagen worden door het Kruis? In dien donkeren en geweldigen tijd heeft de Kerk schitterend haar hooge roeping vervuld. Nooit deed een volk, vertreden onder de hoeven van het geweld, gekneveld en verdrukt door de dwingelandij der vorsten, tevergeefs een beroep op Rome. Wanneer koningen in Gods schepping huis hielden als monsters, stortte de banbliksem der Pausen onverbiddelijk op hun hoofd neêr, en geen wapengeweld kon hen beschutten tegen het vonnis van het goddelijk gezag, dat opkwam voor het recht der verdrukten.

Het spreekt vanzelf, dat de vorstelijke macht, aangeblazen door de drift des hoogmoeds, zich niet altijd voor de uitspraak des Pausen wilde buigen, en dan ontstonden die geweldige botsingen tusschen het recht en het geweld, waarbij het eerste in de meeste gevallen overwinnaar bleef. Ook de engelsche geschiedenis heeft van die botsingen gekend, maar onder deze is er geen zoo grootsch en verheven, al trokken van weerskanten ook geen legerscharen in den strijd op, als die tusschen Hendrik H, koning van Engeland en Thomas Becket, bisschop van Kantelberg.

De vader van Thomas Becket was een saksisch grondeigenaar, wiens voorvaderen, ten spijt van het normandische *Doomsday-book,* hunne goederen hadden blijven behouden. Mede ter kruisvaart getogen, maakte hij in Klein-Azië of Syrië kennis met een muzelmansch meisje dat zoozeer aan hem gehecht was, dat, toen hij weêr naar Engeland teruggekeerd was, zij rust noch duur meer vond in haar land en het besluit nam hem op te zoeken, waar hij zich ook bevond. Zij kende van het Engelsch niets meer dan de woorden Londen en Becket en met deze wetenschap ging zij aan boord van een engelsch schip, dat kruisvaarders naar huis terugvoerde. Te Londen gekomen, liep zij de straten langs, roepende: Becket, Becket! Hij, die dezen naam droeg, bevond zich juist te Londen, en daar het vreemde doen van het meisje zich spoedig door de geheele stad verspreidde, kwam het ook hem ter ooren. Hij ontving haar zeer hartelijk en vriendelijk en de oude vriendschap was spoedig hernieuwd. Nadat zij genoegzaam in de kristelijke godsdienst was onderwezen, ontving zij het doopsel en werd daarna met hem in het huwelijk verbonden.

Uit dat paar is de groote engelsche kerkvoogd en martelaar voortgesproten. Thomas Becket, ofschoon niet tot den adel behoorende, ontving niettemin eene zorgvuldige opvoeding, hij werd onderwezen in alle hoofsche kunsten van zijnen tijd en behoorde, zoowel wat lichaam als geest betreft, tot de bevoorrechten van zijn geslacht. Nog ruimer gelegenheid om zich in de wetenschap van zijn tijd te bekwamen, werd hem opengesteld door de vaderlijke belangstelling, die hij den aartsbisschop van Kantelberg, Theobald, wist in te boezemen. Deze zond hem naar Bologna om het kerkelijk en burgerlijk recht te leeren, daar hij groote plannen met zijn veelbelovenden beschermeling voorhad. Theobald, die als aartsbisschop van Kantelberg als de rechterhand des konings en als de tweede persooon in het rijk gold, bleef niet in

gebreke den jongen man op allerlei wijze bij Hendrik H aan te bevelen, zoodat Thomas, van het buitenland teruggekeerd, reeds het pad voor zijn schitterende loopbaan open vond.

De koning, na zich van zijne groote bekwaamheid en aanleg overtuigd te hebben, benoemde hem spoedig tot kanselier des rijks, de hoogste waardigheid, welke hij te verschenken had. Bovendien schonk hij hem nog de titels van proost van Beverley, deken van Hastings en constabel van den Tower, terwijl hij hem ook nog in het bezit stelde van de twee baronieschappen Eye en Berkham en als hoogste blijk van zijn vertrouwen hem de zorg voor de opvoeding van zijn zoon Hendrik opdroeg. Thomas Becket was iemand, die de hooge waardigheden, waartoe hij beroepen was, door zijn persoon en zijn optreden luister bijzette. De machtige kanselier was alom geacht en geëerd. De geschiedschrijvers weiden breed uit over de pracht, welke hij in zijn dagelijksch leven en vooral op zijne ambassades, hetzij naar het fransche hof of naar Rome ten toon spreidde. Dat vertoon van vorstelijken luister was echter geen offer aan zijne ijdelheid, maar aan den glans van zijne hooge waardigheden, zooals spoedig genoeg uit zijn verder leven zal blijken.

Zijn beschermer Theobald kwam te overlijden en daardoor de aartsbisschoppelijke zetel van Kantelberg vacant. Het was moeielijk den geschikten man te vinden voor dien zetel, den machtigsten en aanzienlijksten van het rijk, en nog moeielijker viel de keuze, daar verschillende omstandigheden een energiek en krachtig man op den bisschopszetel van Kantelberg eischten. Hendriks keuze viel ten laatste op Thomas Becket, die de benoeming aannam. Na eerst de priesterlijke waardigheid ontvangen te hebben, trad hij in zijne hooge en heilige bediening als aartsbisschop van Kantelberg op. Maar met het aantrekken van de purperen toog legde de aartsbisschop voor altijd den hoveling af, om slecht[...] als prins der Kerk, als herder der kudde, als vader der geloovigen op te treden en Hendrik vergiste zich zeer, wanneer hij dacht in den aartsbisschop van Kantelberg den ouden hoveling terug te vinden. Thomas Becket, tot bisschop verheven, wilde, om in het vervolg geheel en al voor zijne hooge roeping te leven, met alle wereldsche beslommeringen breken, en legde, met het terugzenden van het rijkszegel, zijne waardigheid van kanselier neêr. De koning was hierover ten hevigste vertoornd, maar moest niettemin in het feit berusten. Ook het optreden van den nieuwen bisschop wekte onmiddellijk de ergernis van Hendrik op, die gemeend had in hem een geschikt werktuig voor zijne plannen van binnenlandsch kerkelijk bestuur te vinden.

Het zou hier de plaats zijn om in een enkel woord de verhouding tusschen Kerk en Staat in de middeleeuwen en in het bijzonder de staatkunde van Hendrik H ten opzichte van het kerkelijk vraagstuk van zijn rijk in het licht te stellen, maar de ruimte, waarover wij beschikken, laat dit niet toe. Genoeg zij het dus hier aan te merken, dat Thomas Becket, als aartsbisschop van Kantelberg onmiddellijk als een wakkere kampvechter optrad van de kerkelijke rechten, die door Hendriks eerzucht niet weinig geschonden werden. Spoedig kwam het dan ook tot eene openbare breuk tusschen den aartsbisschop en den koning. Hendrik had eene vergadering van bisschoppen laten beleggen, met het doel om de kerkelijke hiërarchie van zijn land geheel in zijne macht te krijgen; daar deze vergadering echter niet de gewenschte resultaten opleverde, beriep hij een andere, waarin behalve de bisschoppen ook de baronnen zitting hadden, en waarin hij door vreesaanjaging de *constitutie van Clarendon*, waardoor in het vervolg het kerkelijk bestuur in Engeland geheel van 's konings believen afhankelijk was, wist te doen aannemen. Thomas Becket weigerde

echter deze constitutie te erkennen, die hij als eene verkrachting van de rechten der Kerk brandmerkte.

Dit was voor den koning een nieuwe reden tot verbolgenheid. Hij meende echter een middel in handen te hebben om den bisschop te dwingen. Hij legde zijn bisdom namelijk onder zulke zware lasten, dat Thomas Becket in de onmogelijkheid kwam de geëischte sommen op te brengen. In zijn vol ornaat begaf hij zich naar het vorstelijk paleis, om den koning zijn onrechtvaardig gedrag onder de oogen te brengen; de koning wilde hem echter niet ontvangen en het scheelde weinig, of de bisschop ware smadelijk aan de deur gezet. De spanning was thans zoo hoog geklommen, dat de aartsbisschop zich niet langer veilig achtte in zijn land; in een monnikspij verkleed, stak hij het Kanaal over, om zijne zaak, de zaak des rechts, in handen te stellen van Paus Alexander en ook van den koning van Frankrijk.

Paus Alexander stelde den moedigen aartsbisschop geheel en al in het gelijk, en toen Hendrik zoover was gegaan, dat hij al de aanhangers van den aartsbisschop uit zijn rijk verbande, sprak hij over de ministers van Hendrik en over de aanleggers van dit schandelijk bedrijf de excommunicatie uit. De koning begon

bevreesd te worden, dat de ban ook hem treffen zou, hetgeen, met het oog op de populariteit des aartsbisschops, gelijk stond met eene vervallenverklaring van den troon, en begon naar eene verzoening om te zien. Deze kwam eindelijk na jaren tot stand; de excommunicatie, over Hendriks ministers uitgesproken, werd ingetrokken en de aartsbisschop weêr in zijne waardigheid hersteld.

Maar hiermede was de strijd niet ten einde; de koning had in 't geheel geen plan zich aan de uitspraak van Rome te onderwerpen, en streefde zelfs in het geheim naar een bondgenootschap met Frederik Barbarossa, die weêr den ouden strijd tegen Rome had aangevangen. Daar Hendrik het gevaar inzag, aan zulk een bondgenootschap verbonden, en hij den kerkelijken ban vreesde, wilde hij in ieder geval zijn zoon voor de gevolgen van zijne daad vrijwaren en besloot hij dezen in het geheim te laten kiezen. Maar de kroning van den vorst was in de middeleeuwen ook eene kerkelijke plechtigheid, waarbij, in navolging van het Oude Testament, de geheiligde olie op het hoofd des gekroonden werd uitgegoten. De bisschop van Salisbury liet zich echter overhalen deze plechtigheid te voltrekken, ofschoon het tot de bediening van den bisschop van Kantelberg behoorde. Toen Thomas Becket dan ook hiervan hoorde, riep hij den bisschop van Salisbury ter verantwoording op.

Dit alles was slechts olie op het vuur van 's konings drift, die den bisschop voor het vervolg verbood zijn bisdom te verlaten, hem alzoo willende opsluiten in zijn eigen diocees. Maar de moedige strijder had in zijn ballingschap nog geenszins geleerd des konings bedreigingen te vreezen, en zijn antwoord was de excommunicatie van al de bisschoppen, die Hendriks binnenlandsche godsdienst-politiek steunden. Hendrik H bevond zich in Normandië, toen hij bericht hiervan kreeg. Groot was zijne verbolgenheid bij het hooren van deze nieuwe daad van verzet. ‘Wat!’ riep hij uit, ‘een man, die mijn brood gegeten heeft, een bedelaar die het eerste aan mijn hof kwam, rijdende op een pakpaard met zijn bagage op den rug, zal hij den koning, de koninklijke familie en het geheele koninkrijk beleedigen, en zal niet een van die lafaards, die aan mijn tafel eten, mij van dien oproerigen priester bevrijden!’

Deze woorden zouden een doodvonnis zijn; vijf ridders, die 's konings woorden hadden opgevangen, Richard Brito, Hugh de Moreville, William de Traci en Titzurse verbonden zich onder eed het doodvonnis aan den aartsbisschop te voltrekken en togen onmiddellijk op weg. Den 29 december van het jaar 1178 kwamen zij in de nabijheid van Kantelberg aan en wierven aldaar gewapend volk, om iederen wederstand, wanneer deze zich van de zijde der aanhangers van den aartsbisschop mocht opdoen, onmiddellijk te breken.

De aartsbisschop bevond zich juist aan tafel, toen zijne moordenaars werden aangediend. Hij groette hen en wenschte te weten wat zij verlangden. Zij verlangden onmiddellijke opheffing van den over de bisschoppen uitgesproken ban. De aartsbisschop antwoordde, dat niet hij, maar de Paus de bisschoppen geëxcommuniceerd had en dat deze hen slechts kon absolveeren. ‘Van wien hebt gij uw bisdom?’ vroeg Titzurse. ‘De geestelijke rechten heb ik van God en den Paus en de tijdelijke van den koning.’ Dit antwoord voldeed de moordenaars geenszins en driftig wrongen zij hunne ijzeren handschoenen. ‘Ik zie, dat gij mij bedreigt,’ zeide de aartsbisschop, ‘maar het is te vergeefs. Indien al de zwaarden van Engeland boven mijn hoofd hingen, zouden zij mijn besluit toch niet veranderen.’ - ‘Wij bedreigen u niet, wij willen meer doen!’ antwoordden de moordenaars, terwijl zij de zaal verlieten.

De aartsbisschop bleef in de kamer, totdat hij het luiden der vesperbel hoorde. Toen rees hij op en zeide, dat het thans zijn plicht was naar de kerk te gaan. Terwijl hij de trappen van het kerkkoor opging, kwam Reginald Titzurse de kerkdeur binnen, gekleed in eene ijzeren wapenrusting, en zijn zwaard zwaaiende, riep hij: ‘Komt binnen, dienaren des konings!’ De moordenaars drongen thans de kerk binnen, roepende: ‘Waar is de verrader?’ De aartsbisschop keerde zich om en zeide: ‘Ik ben hier, niet een verrader des konings, maar een priester van Jesus Christus, bereid zijnde te sterven voor dengene, die mij door zijn bloed verlost heeft.’

Nog eenmaal drong men er op aan, dat hij den ban zou opheffen en hij weigerde andermaal. Toen hief Titzurse zijn zwaard op en bracht hem een slag op het hoofd toe. Een tweede slag volgde, en terwijl het bloed langs het aangezicht des heiligen stroomde, drongen hem de zijnen nog om te vluchten en zich te redden. Maar de martelaar sloeg geen acht op deze woorden, vouwde zijne handen en boog zijn hoofd, zijne ziel aan God en de heiligen aanbevelende. De moordenaars vielen thans allen op hem aan, zoodat hij spoedig doodelijk gewond nederstortte. Zoo stierf de heilige martelaar Thomas van Kantelberg. Men zegt, dat hem de dood eenige dagen te voren in een vizioen was aangekondigd. ‘Thomas, Thomas!’ klonk een stem hem in de ooren, ‘gij zult uwe Kerk met uw bloed vereeren.’ - ‘Heere, wie zijt gij?’ antwoordde hij. - ‘Kristus, uw broeder en Zaligmaker.’ Toen antwoordde de heilige man: ‘Ik hoop dat het zoo zijn zal, Heer, maar ik weet wel, dat ik zulk eene groote weldaad niet waardig ben.’

Het Heilig Land en zijne monumenten.

Reeds meermalen waren wij in de gelegenheid iets over het H. Land te zeggen, doch telkens moesten wij ons bepalen tot eenige algemeene trekken, daar ons de plaats voor uitvoerige bijzonderheden ontbrak. Zoo gaven wij dan ook in vorige jaargangen gravures van het inwendige der kapel van het H. Graf met beschrijving, zonder echter van de basiliek zelve te gewagen, welker geschiedenis desniettemin ten volle verdient door onze lezers gekend te worden.

Zooals men weet, legde het terugvinden van het H. Kruis door keizerin Helena den grondslag tot dezen heerlijken bouw. Volgens de oude geschiedschrijvers mocht deze kerk een wonder der wereld heeten om hare onbeschrijfelijke pracht en de zorg, waarmeê de kleinste onderdeelen waren afgewerkt. Herhaaldelijk had deze tempel te lijden van de invallen der ongeloovigen in het H. Land, tot zijne gedeeltelijke vernietiging het sein gaf tot de kruistochten.

Door geheel Europa dreunde de kreet; ‘God wil het! God wil het!’ en onder dien kreet toog de westersche adel, aan het hoofd van ontelbare scharen, naar Jerusalem, dat, in weerwil van den verwoeden en hardnekkigen tegenstand der Saracenen, stormenderhand veroverd werd.

Zoodra het bloedvergieten een einde had genomen en het zwaard weêr in de schede was gestoken, begaven die dapperen zich processiesgewijze naar de plaatsen, door het lijden en den dood van den Godmensch geheiligd.

De eerste koning van Jerusalem weigerde eene gouden kroon te dragen in de stad, waar Kristus met doornen gekroond was. Wij zullen de geschiedenis van dit rijk stilzwijgend voorbijgaan, daar zijne bladzijden te veel treurigs voor het katholieke hart bevatten. Het is overigens bekend, dat het in 1187 een einde nam.

Treden wij nu den heiligen tempel binnen, om te zien wat er na eeuwen van droefheid en vernedering van geworden is. De Turken versperren nog altijd den ingang, welken zij niet openen dan voor goud.

De tegenwoordige kerk van het H. Graf omvat drie afzonderlijke kerken, vandaar zijn onregelmatige bouw. De Kristen-koningen voegden bij den oorspronkelijken bouw de andere. Om een denkbeeld te krijgen van het plan, moet men weten dat de stichters, om de ongelijke oppervlakte van den Calvarieberg effen te maken, verplicht waren de rotsen uit te kappen en ze op andere plaatsen te verhoogen, waarbij groote zorg werd gedragen, dat er niets werd veranderd aan dat gedeelte van den heuvel, waar de Zaligmaker den laatsten adem uitblies.

De voornaamste vergrooting had plaats, om den Calvarieberg en het H. Graf, welke op vijftig passen afstands van elkaar zijn gelegen, binnen eenzelfde ruimte te omvatten. De tegenwoordige basiliek heeft bijna den vorm van een latijnsch kruis, en is vijf en zestig meters lang, bij vijf en veertig breed, zonder de kapel der H. Helena, die vijf meters lang en twaalf breed is.

De kerk heeft drie koepels. De koepel boven het H. Graf is op zijn top open, evenals die van het Pantheon te Rome. In 1868 werd het houtwerk van dezen koepel door een brand vernield, hetwelk te meer te betreuren is, daar de cederhouten balken uit den tijd van keizerin Helena dagteekenden. In het midden dezer rotonde en vlak boven de opening, waardoor het daglicht heendringt, verheft zich een marmeren gebouw, bekroond door een klein koepeltje.

Alvorens men de grot van het H. Graf binnentreedt, komt men in eene vestibule, de kapel van den Engel genaamd. Daar stond de hemelsche bode, die de vrome vrouwen de verrijzenis van Kristus aankondigde.

De tweede kerk, ofschoon veel kleiner, is nog eerbiedwaardiger dan de eerste: zij welft zich over den Calvarieberg. Men treedt haar binnen over hobbelige en nauwe trappen, terwijl zij, om het aldus uit te drukken, twee verdiepingen heeft. In de kapel van Adam bevonden zich eertijds de graven van Godfried van Bouillon en Boudewijn, welke door de fanatieke Grieken gedurende den brand in 1808 verwoest werden.

Na een twintigtal treden beklommen te hebben komt men op Golgotha, op den bodem, gedrenkt door het bloed van den Zaligmaker. Hier is de plaats, waar het kruis geplant werd. Toen de Kristenen, die de H. Helena vergezelden, den grond opgroeven, vonden zij het gat, dat in de rots gekapt was, om er den voet van het kruis in te plaatsen. De Voorzienigheid heeft gewild, dat deze plaats, in weerwil der pogingen van de Kristushaters, voor het nageslacht zou bewaard blijven en dat de herkenningsteekenen zoo duidelijk waren, dat er geen twijfel mogelijk was. Voortdurend branden talrijke lampen in dit heiligdom.

De derde kerk, die onder den grond ligt en geene versieringen heeft, is toegewijd aan de H. Helena en staat in verbinding met de grot der Kruisvinding.

Rondom zijn nog talrijke andere kapellen. In een dezer ligt een steen, waarop de Zaligmaker was gezeten toen de soldaten Hem bespotten en sloegen. Daar wierpen zijne beulen met dobbelsteenen om de kleederen van hun slachtoffer. Een weinig verder is de gevangenis, waarin Kristus werd opgesloten, terwijl men de toebereidselen maakte tot zijne kruisiging; hier stond de H. Maagd, toen zij ons als moeder werd gegeven in den persoon van den H. Joannes, enz. De koepel steekt boven alle gebouwen der stad uit en men kan hem gemakkelijk bereiken, ofschoon de gebouwen, die er in het verloop der tijden om heen zijn opgericht, veel van het indrukwekkend voorkomen der kerk verloren hebben doen gaan.

Het tweede monument, waarvan wij heden willen spreken, is het graf der H. Maagd op Gethsemani, aan den voet van den Olijfberg. De kerk, welke dit kostbaar overblijfsel bevat, ligt onder den grond en wordt door de katholieke schrijvers onder verschillende namen aangeduid, als O.L.V. in de vallei van Josaphat, het Graf der H. Maagd en de kerk der Opstanding, welke namen allen zeer juist zijn, dewijl de H. Maagd wel in het graf werd gelegd, doch roemrijk er uitsteeg, zonder door het bederf te zijn aangetast.

De grot, waarin zich het graf bevindt, wordt langs een marmeren trap van zeven en veertig treden bereikt. In de wanden zijn nissen, welke de overblijfselen bevatten van den H. Joachim, de H. Anna en den H. Jozef.

Eertijds waren deze graven in bezit van de katholieken, doch de Grieken hebben hen er uit verdreven. De onderaardsche kerk heeft den vorm van een latijnsch kruis, met ronde hoeken aan de beide uiteinden. Zij is twee en

dertig meters lang bij zeven breed. Het graf der H. Maagd, evenals dat van haar goddelijken Zoon, in de rots uitgekapt, bevindt zich in eene kleine kapel van wit marmer en heeft twee ingangen. De Grieken vieren hunne diensten op de marmeren tafel, welke het graf dekt, en ook de katholieken gebruikten deze tafel vroeger als altaar.

De katholieken bouwden boven deze crypta eene prachtige basiliek. De een doen haar oorsprong opklimmen tot de tijden der H. Helena, andere echter schrijven haar toe aan de vijfde eeuw, wat meer waarschijnlijk is. Dikwijls werd zij gedeeltelijk verwoest en opnieuw opgebouwd, tot zij bij de inname van Jerusalem door de kruisvaarders geheel vernietigd werd. Alleen ruïnen wijzen de plaats aan, waar zij eens stond. De eerste koning van het nieuwe koninkrijk Jerusalem, Godfried van Bouillon, stichtte er eene abdij. De vrouw van Boudewijn III, koningin Melisende, vergrootte dezen tempel. Toen echter de Saracenen de stad op nieuw innamen, werden het klooster en de kerk verwoest: de steenen bezigde men om de wallen der stad te versterken.

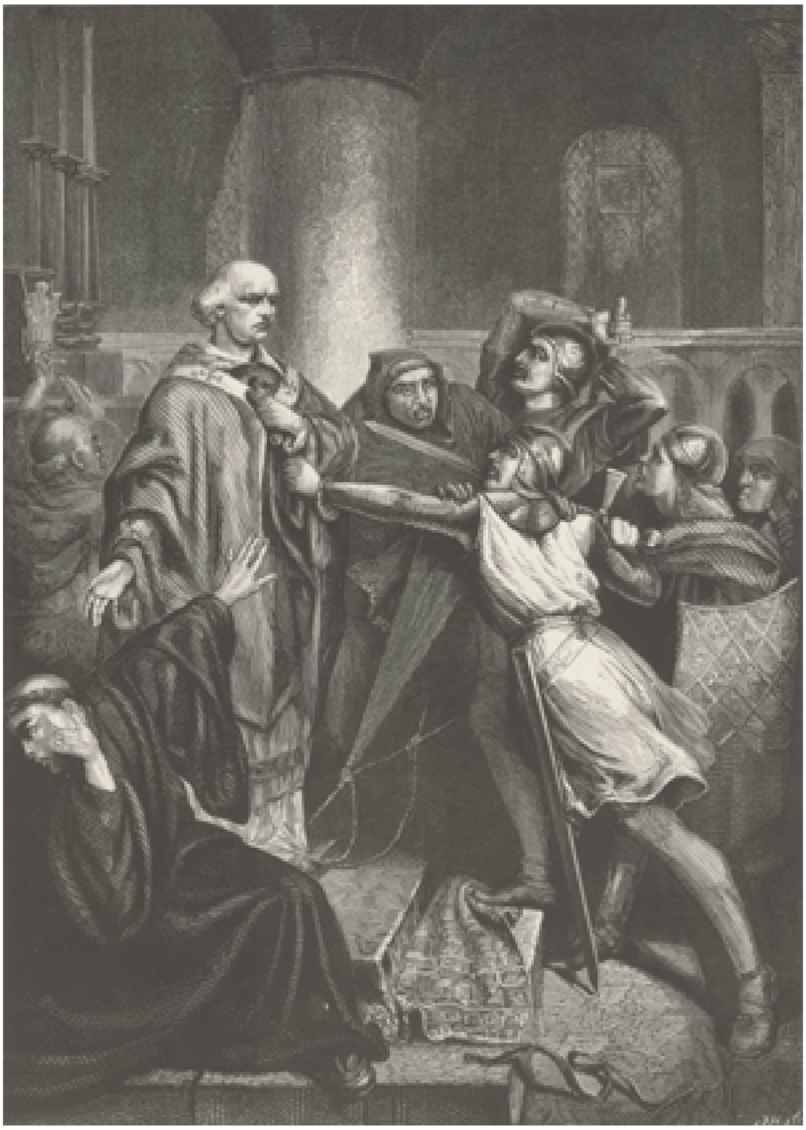

HET VERMOORDEN VAN DEN H. THOMAS VAN KANTELBERG, NAAR JOHN CROSS.

De brilslang en de ichneumon.

Egypte en Indië herbergen een van de gevaarlijkste en vergiftigste slangen der aarde, namelijk

de naja of brilslang, welke door de eerste portugeesche landverhuizers de hoedslang werd genoemd, omdat het reptiel bij een aanval de borst opblaast, waardoor het een voorkomen krijgt, alsof zijn kleine driehoekige kop onder een hoed komt uitkijken. De naam van brilslang heeft het gekregen om de donkere vlekken, waarmee zijn rug geteekend is, die samen zeer duidelijk op eene soort van liggende 8 of op een bril gelijken.

Het venijn der egyptische brilslang werkt zoo hevig, dat haar beet binnen eenige uren onvermijdelijk den dood ten gevolge heeft.

Alle slangen, doch vooral de brilslang, worden in Egypte als godheden vereerd. Het oud egyptisch bijgeloof zegt van de brilslang, dat haar beet zoo fijn is, dat men geen wonde kan vinden, terwijl men ook niet die hevige smarten ondervindt, welke het gewone gevolg eener vergiftiging zijn. Zoodra iemand door haar gebeten is, overvalt hem een diepe slaap, waaruit hij niet meer ontwaakt. Haar vleesch geldt als een remedie tegen alle kwalen en men beweert, dat in haar kop een kostbare steen verborgen is, waaraan men bovennatuurlijke krachten toeschrijft.

De oude egyptische mythen zijn echter al zeer slechte bronnen voor de natuurlijke historie, ofschoon dit niet wegneemt, dat het beginsel waar is, namelijk het snelwerkend vergift, waarmeê de brilslangen begiftigd zijn. Het kan dan ook geen verwondering wekken, dat de slangenbezweerders in Egypte de hoogste priesters van den slangeneeredienst zijn, daar zij door hunne zoogenaamde bezweringen, hun landgenooten gewichtige diensten bewijzen.

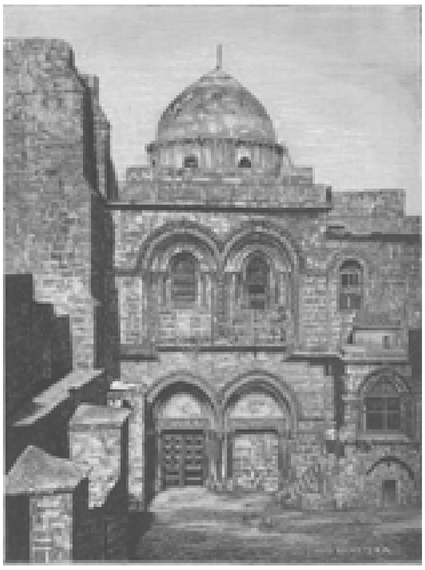

HET H. LAND EN ZIJNE MONUMENTEN. - DE KERK VAN HET H. GRAF.

Een sterke bondgenoot der Egyptenaren in hun strijd tegen de slangen is echter de ichneumon, een dier, dat het midden houdt tusschen de kat en de rat. De egyptische landbouwers hebben intusschen weinig met dien bondgenoot op, daar deze hunne velden verwoest en de eieren hunner kiekens steelt, die in dat land in volle vrijheid nestelen even als de andere vogels. Hij is echter een gezworen vijand van slangen en krokodillen, en valt deze aan, waar hij ze op zijn weg ontmoet.

De oude grieksche natuuronderzoeker Herodotus vertelt van dit dier zeer zonderlinge dingen. Volgens hem zou de ichneumon in den muil der slapende krokodillen springen, zich door hun keelgat heenwerken en het hart verslinden, ten

gevolge waarvan de krokodil sterft. Daarbij blijft het echter niet, want het dier staat ook bij hem aangeschroven als een verwoester van krokodilleneieren en als een moedige kampvechter tegen de grootste en vergiftigste slangen, uit welken strijd het altijd zegevierend te voorschijn komt.

Dit alles is door de geschiedonderzoekers van den nieuweren tijd naar het gebied der fabels terug gebracht, en slechts dit heeft men bevestigd, dat de ichneumons werkelijk slangen vervolgen en verslinden, en in hunne aanvallen

HET H. LAND EN ZIJNE MONUMENTEN. - HET GRAF DER H. MAAGD EN DE GROT VAN DEN DOODSANGST.

der grootste en gevaarlijkste vergiftige slangen eene ongewone behendigheid en stoutmoedigheid aan den dag leggen.

Het dier leeft in het struikgewas aan de oevers van rivieren en moerassen, gewoonlijk met velen bijeen. Overdag gaat het op roof uit en vermoordt en eet alle dieren op, die onder zijn bereik komen, van den kikvorsch, den mol en de slang, tot den haas, de muis, de springmuis, de kiekens en ganzen.

Wanneer een ichneumon het hol van eene brilslang ontdekt heeft, legt hij zich in de nabijheid plat op den grond en wacht op het oogenblik, dat de slang naar buiten zal komen om zich in de zonnestralen te koesteren. Zoodra dit gebeurt, springt hij op de slang toe en breekt haar met zijn scherpen beet de halswervels, eer de slang de kop kan omdraaien om van haar gift gebruik te maken, zooals men op onze gravure zien kan, welke geteekend is, door een franschen natuuronderzoeker, die van zulk een overval getuige was.

De barbier van Neuremberg.

(Slot.)

'Hoe! gij kunt niet meer, oudje?' sprak de zonderlinge vreemdeling; 'ik zal u genezen; kom, neem eenige druppels van deze wonderbare likeur, het elixer van Mephistopheles, den vriend van Faust.' Dit zeggende haalde hij een flesch met een roodachtig vocht uit den zak, ontkurkte ze, en alvorens de barbier er op verdacht was, dwong hij hem er de helft van in te zwelgen.

'En nu, zeep maar weder in,' vervolgde hij; 'gij hebt een probaat middel gebruikt.' Door de snelheid der handeling overweldigd, werd den armen man geen tijd tot nadenken gelaten, en zijn borstel opnieuw in het zeepsop doopend, vervolgde hij zijn eentoonigen arbeid. Opgewekt en verwarmd door den wonderdrank, voelde hij een nieuwe kracht door al zijne leden stroomen, terwijl de kleine man onophoudelijk zijn aansporing deed hooren om voort te gaan.

Wij hebben gezegd, dat de klok der hoogeschool elf uur geslagen had. Op nieuw was een half uur voorbij gegaan en middernacht naderde. De barbier zette zijn eindelooze taak, de vreemdeling zijn eeuwige aansporing voort.

'Het 'zeep toch in, oudje,' kwam onophoudelijk van zijne lippen, steeds vergezeld van een diepen zucht, uit de ziel van den barbier voortkomend; langzamerhand werd het zoo donker, dat de laatste ternauwernood zijn scheerbekken meer zien kon. Na, even als een wegstervende meteoor, eenige roode vonken door het vertrek te hebben geworpen, ging de lamp uit; slechts in den haard lagen nog een paar roodgloeiende kolen, die een somber en naargeestig licht door het vertrek verspreidden. Het bleeke maanlicht, dat door het smalle venster drong, verhoogde het akelige van het tooneel.

De angst van den barbier nam met iedere minuut toe; zijne hand kon ternauwernood den borstel vasthouden, die het gelaat van den vreemdeling nu eens miste, dan weder raakte; maar hoewel het uur van middernacht reeds geslagen had, gaf deze nog geen enkel teeken van vermoeidheid. Nog altijd klonk uit zijn mond het eeuwige: 'Zeep toch in, oude.'

Nogmaals ging een half uur voorbij, en de huiveringwekkende klank in de stem van den kleinen man werd minder doordringend. Hij scheen in te slapen, en zijn: 'Zeep toch in,' werd met steeds grooter tusschenruimten en met doffe stem herhaald.

Weldra begon hij te snorken. Nu en dan slechts steeg zijn gewone aansporing, nauwelijks hoorbaar, uit zijne borst op, als kwam zij uit de diepte van een grafkuil. De pruikenkoppen schenen dezelfde woorden op denzelfden toon en met gelijkmatige langzaamheid te herhalen.

Een wolk verborg de maan voor het gezicht en dompelde de kamer in volslagen duisternis; de barbier voelde eene koude rilling en een onuitsprekelijk gevoel van afgrijzen door zijne leden varen.

Zijne woning kwam op het kerkhof van het college uit, dat aan alle zijden door hooge muren omgeven werd en welks uitgangen elken avond geregeld gesloten werden. Alles werkte er dus toe mede, om het ijselijke van zijn toestand te verhoogen.

De angst van den barbier was ten toppunt gestegen. Inderdaad, 't geen hij leed ging boven alle menschelijke krachten, en hij was op het punt onmachtig op den vloer neêr te vallen. Die overmaat van lijden schonk hem echter een weinig moed, en zich plotseling omkeerende, liep hij snel naar de deur, met het doel om te ontsnappen.

Helaas! nauwelijks had hij eenige schreden naar den dorpel gedaan, of dreigender dan ooit trof de kreet: ‘Zeep toch in!’ als een donderslag zijne ooren en deed hem eensklaps stil houden. Zijn besluit was aan het wankelen gebracht, hij keerde terug en begon weêr als te voren den baard van den kleinen man in te zeepen.

Zijn slaap scheen gestoord, en hij hernam met onvermoeibare volharding zijn oude tactiek om te zingen, te fluiten en zijn duivelschen lach te doen hooren. ‘Maar blijf toch inzeepen,’ vervolgde hij met een onverdraaglijken grimlach; ‘gij zijt toch niet vermoeid, oudje? Anders, gij kunt nog een tweede portie van mijn elixer krijgen.’

‘Wij hebben meer behoefte aan licht dan aan elixer,’ antwoordde de barbier, zich vermannende.

‘Welnu, zeep dan maar dapper in, en wij zullen licht genoeg hebben. Dit moet meer dan voldoende voor u zijn.... Hebt gij ooit schitterender lichten gezien, oudje?’

De barbier sidderde en trad van afschuw terug. Hoe kon dit ook anders? Te midden der duisternis zag hij twee oogen op zich gevestigd, die als vurige kolen blonken. Het waren de oogen van den kleinen man; hun glans geleek op dien der dwaallichten, welke 's nachts over het kerkhof zweven. Onder dien weerschijn werden de wangen van den vreemdeling, voor zoover ze niet met schuim bedekt waren, bloedrood; zijn dik hoofdhaar scheen in zwarte serpenten veranderd, en wanneer hij lachte, geleken het inwendige van zijn mond en de opening zijner keel op een brandend fornuis.

De luchtstroom, dien deze brandende bron uitademde, was vurig, droog en zwavelachtig, als de krater van een vulkaan.

Het gezicht van zulk een ijzingwekkend schouwspel deed den armen barbier het bloed in de aderen verstijven; hij zag geen heil meer dan in de vlucht, en zijn scheerbekken ver van zich afwerpende, stortte hij naar de deur, in wanhoop uitroepende:

‘Heere, Heere, heb medelijden met mij! ik heb den duivel geschoren!’

Zijne krachten gedeeltelijk hervindend, ijlde hij dwars over het kerkhof, waarop, zooals wij gezegd hebben, de deur zijner woning toegang verleende. Niets kon zijn loop vertragen. Hij vloog over de heuvels, de grafkuilen, de scheidingsmuren en over al wat zich op zijn weg bevond, heen. Maar nauwelijks was er een minuut verloopen, toen zijne ooren op nieuw getroffen werden door het hoongelach van den vreemdeling en zijn onverdraaglijken kreet: ‘Zeep toch in, oude.’ Een oogenblik later hoorde hij het geluid zijner schreden achter zich. Hij wilde zijne pogingen verdubbelen, maar

vergeefs; zich omkeerend, zag hij vlak achter zich den kleinen man, het gelaat met schuim bedekt, het servet onder de kin geknoopt en het pistool in de hand.

Geen uitweg meer ziende, snelde de barbier naar den klokketoren, die op dat oogenblik op enstond. Hij trad binnen en trachtte de deur achter zich dicht te trekken, daar de andere hem op den voet volgde. Te laat! Toen vloog de opgejaagde barbier, snel als de wind, de trap van den toren op. Boven bevond zich eene deur, die op een terras toegang verleende; kon hij dit bereiken en de deur achter zich toewerpen, dan was hij gered. IJdele hoop! Toen hij op het terras aankwam, stond de kleine man reeds naast hem. Boven hen verhief zich de spits van den toren tot eene hoogte van 130 voet; beneden hen strekte zich een nog diepere afgrond uit. Als een ter dood veroordeelde stond de barbier daar, bleek als een lijk en sprakeloos; zijne tanden klapperden, zijne knieën knikten.

'Wel, wel!' riep zijn vervolger, 'waaraan denkt gij op dit oogenblik, oudje? Zeep toch in! Kom, zeep mij in tot zes uur in den morgen, - over een uur of vijf zijt gij gereed; niets kan u heilzamer zijn dan die kleine oefening.

De raadselachtige vreemdeling deed weder zijn hatelijk hoongelach hooren. 'Maar zeep toch in, man!' vervolgde hij, zich in den angst van den barbier verlustigend; 'kom, neem uw zeep en uw scheerbekken: bij den duivel, dat zal een prachtig werk zijn hier op den buitenrand van den toren.'

De barbier bleef verlegen voor zich zien, doch maakte geene toebereidselen om zijne operatie weder op te vatten.

'Waar hebt gij uw scheertuig gelaten?' vroeg de kleine man.

'Ik heb het weggeworpen,' stamelde de barbier, van angst bevend.

'Weggeworpen? Ik heb wel lust u eveneens naar beneden te werpen. Een tuimeling van dit terras bij zulk een prachtigen maneschijn moet een heerlijk schouwspel zijn.'

Dit zeggende greep hij den barbier bij den neus, die geknield om vergiffenis smeekte, hief hem zonder de minste moeite van den grond op en hield hem, zoo lang zijn arm reikte, over de balustrade en in de ruimte.

Het is ons onmogelijk den doodsangst van den armen man te schetsen, aan zijn neus over den diepen afgrond hangend. Hij sloeg zijn lange armen naar alle zijden uit, om een steunpunt te vinden, - vergeefs; hij schreeuwde erbarmelijk en bad om vergiffenis zoo goed als zijn vreeselijke toestand het veroorloofde, belovende den kleinen man tot het laatste oogenblik zijns levens te zullen scheren. Hij sprak van de verlatenheid, waarin zijne vrouw zou verkeeren, wanneer zij weduwe mocht geworden zijn, van de ellende, waarin zijne kinderen zouden gedompeld werden, wanneer zij vaderloos en daardoor broodeloos werden; geen enkel middel liet hij onbeproefd, om het hart van zijn beul te roeren. Vruchteloos: de kleine man bleek zonder meêlijden te zijn, en met een helschen lach, die den armen gepijnigde door de ziel sneed, opende hij duim en wijsvinger, zoodat de barbier eene tuimeling van honderd dertig voet naar den afgrond maakte. Als een vlieger daalde hij draaiend en zwierend naar beneden, nu eens met de voeten, dan weder met het hoofd omlaag.

Bij die menigvuldige tuimelingen bemerkte hij nu en dan zijn vijand boven zich; hij zag hem over het terras gebogen, het gelaat met schuim bedekt en zich de zijden vasthoudend van het lachen. En nog altijd vernam hij uit zijn mond het eeuwige: 'Maar zeep toch in, oudje!'

Wat hem echter het vreeselijkst toescheen, was de glans dier oogen, welke lange, vurige stralen verspreidden en twee fakkels schenen te zijn om zijn val te verlichten. Hoe dichter hij den grond naderde, hoe ontzettender zijn doodsangst werd. Zijn

geheele lichaam werd door stuiptrekkingen geschokt, zijn ademhaling werd benauwd, zijn keel toegeschroefd.

Het oogenblik was niet ver meer, dat hij verpletterd zou worden. Doch, in strijd met de wet der zwaarte, werd zijn val vertraagd naarmate hij de aarde naderde. Eindelijk, o wonder, werd de beweging zoo langzaam, dat het den barbier toescheen, als werd hij door de luchtlagen gedragen. Zijn goede engel, door medelijden bewogen, was hem ongetwijfeld te hulp gesneld en had hem in zijne armen opgevangen. Wel verre van verpletterd te worden, voelde hij zich zacht op den grond geplaatst bij het geluid eener aangename muziek. En zich omkeerend, voelde hij een ander menschelijk lichaam aan zijne zijde: het was zijne vrouw.

Waardig paar! slaap in vrede den slaap der rechtvaardigen. Zij waren terzelfder tijd ingeslapen en de barbier begreep, tot zijn onuitsprekelijke vreugde, dat hij gedroomd had.

Het bieke der heide is dood.

De wilde bie der heide zeide tot het bieke:

'Bieke-lief, haal wat honig aan voor ons middagmaal.'

'Onze honigstok, o bie, is door een baldadige menschenhand weggeroofd,' antwoordde het bieke met nauwelijks hoorbare stem; 'de boekweit is lang ingehaald en de heidebloempkes laten hare verdorde kopkes hangen. Ik kan niet meer, o bie!'

Nauwelijks had het bieke der heide deze woorden gesproken, of het viel dood neder op den kaalgeworden grond.

Troosteloos zweefde de bie over de vale vlakte, toen zij een bontgekleurde vink ontmoette.

'Wat deert u, bie?' vroeg het medelijdende vinkske.

'Ik treur en ween, o vink, want het bieke der heide is dood.'

'Dan ga ik verhuizen naar het verre zuiden,' hernam de vink.

Het vinkske zette zich op den tak van een breeden eikenboom neder en zong het groene bosch zijn afscheidsgroet toe.

'Van waar dat weemoedig lied, o vinkske?' vroeg het bosch vol belangstelling.

'Het bieke der heide is dood en ik vertrek naar het verre zuiden, o liefelijk bosch,' hernam de vink.

'Welnu, ik werp mijne bladerenkroon van mij af,' verzekerde het bosch.

Dat zag de groene weide aan den zoom van het bosch en meewarig vroeg zij:

'Wat doet gij, schoon bosch, - gij werpt uwe bladeren ten gronde?'

'Het bieke der heide is dood, de vink is naar het verre zuiden vertrokken en ik werp mijne bladeren van mij af.'

'Dan moge ook mijn gras verdorren,' hernam de weide.

Het beekje, dat langs het groene weiland liep, zag alle grasspierkes vaal worden en ineenkrimpen, als had een brandende adem ze beroerd.

'Waarom verdort toch uw gras, liefelijke weide?' vroeg toen het kabbelend beekje.

'Het bieke der heide is dood, de vink is naar het verre zuiden vertrokken, het bosch heeft zijn bladerenkroon afgeworpen en ik deed mijn gras verdorren,' antwoordde de weide.

'Dan wordt het tijd, dat ik mijne golfjes tot rust dwing,' sprak op zijn beurt het beekje.

Het molenrad aan den weg zag het beekje, dat hem maandenlang had rondgedraaid, zich met een korst van ijs bedekken en vroeg:

'Zeg mij, beekje, waarom gij zoo van gedaante verandert?'

En het beekje:

'Het bieke der heide is dood, de vink is naar het verre zuiden vertrokken, het bosch heeft zijn bladeren afgeworpen, het gras der weide is verdord en een ijsvloer welft zich over mij heen.'

'O, dan zal ik mijn meester verzoeken mij vast te leggen,' sprak op zijne beurt het rad van den watermolen.

Een wolkje, dat boven den molen dreef, verwonderde zich er over het molenrad niet meer te hooren, en naar beneden ziende, zag het dat het rad stilstond. Daarom vroeg het:

'Waarom maalt gij geen koren meer voor de menschen van het dorp?'

'Het bieke der heide is dood,' antwoordde het molenrad, 'de vink is naar het verre zuiden vertrokken, het bosch heeft zijn bladerenkroon afgeworpen, het gras der weide is verdord, het beekje heeft zich met een ijsvloer overwelfd en daarom heeft mijn meester mij vastgelegd.'

'Dan moet ik mij haasten akker en weide voor den kouden adem van het noorden te beschermen,' sprak het wolkje, en zijne broeders, die zich aan den gezichteinder schuil hielden, te hulp roepend, werd de hemel spoedig met een zwart floers bedekt en dwarrelden milliarden witte vlokskes door de lucht, zoodat de aarde spoedig onder een witte sneeuwsprei verborgen was.

Toen het voorjaar wederkeerde en het sneeuwklokske de lieve lente inluidde, toen de noordenwind zich had neêrgelegd en het donzen kleed zich in voedend en versterkend water oploste, was de aarde spoedig weder frisch en groen, dank aan het medelijdend wolkje, dat zoo liefderijk voor het zaadje in den grond en het blaadje in de bottels en het koren op den akker gezorgd had. Het bieke gonsde weder over de heide, het vinkske keerde uit het verre zuiden terug, het bosch herkreeg zijn bladerentooi, het gras der weide schoot weder welig op en het kabbelende beekje dreef opnieuw het rad van den molen in het ronde. De lente was weergekeerd.

J.A.V.

Eene verkiezings-campagne.
Tafreelen uit Nederland.
Door J.A. Vesters.
(Slot.)

Twaalfde hoofdstuk.
Waarin het bewijs geleverd wordt, dat men geen 'hei' moet roepen voor men over den dam is.

'Hoera,' riep Max Hovenaar, toen hij, met het spoor van halfelf aangekomen, bij zijne moeder binnentrad, 'hoera, moeder! dat gaat met volle zeilen naar het zoolang begeerde notarisschap! De weg is gebaand, het overige komt van zelf. Wat zegt ge er van, moeder, heb ik mij niet kordaat gehouden?'

'Gij zult een man in de wereld worden, Max,' antwoordde de huishoudster, met een blik van bewondering op haren zoon neêrziende, 'en ik feliciteer je van harte, jongen, met de overwinning die gij behaald hebt.'

'*Merci,* maar van feliciteeren gesproken, ik was gekomen om mijnheer Visser mijne gelukwenschen aan te bieden; hij heeft immers mijn brieven en telegrammen ontvangen?'

'Gisteren avond nog; hij was zeer gevleid over wat hij uwe lieve attentie noemde, en gij begrijpt, dat ik er nog een hartig woordje ten uwe gunste bijgedaan heb. Denkt gij hem reeds iets te laten merken van het aandeel, dat gij in zijne verkiezing gehad hebt?'

'Nog niet, moeder; Keulen en Aken zijn niet op één dag gebouwd; mijnheer Visser moet eerst wat vaster in den zadel zitten, en slechts dan, wanneer hij eenigszins aan het Tweede Kamer-leven gewoon is geworden en er smaak in gekregen heeft, wordt het tijd, mij meer op den voorgrond te plaatsen.'

'*A propos*, Max, ik vergat te zeggen, dat uw vriend reeds bij mijnheer is.'

'Mijn vriend! wat bedoelt gij daarmeê, moeder?'

'Wel de heer uit lkshuizen, dien gij hier bescheiden hebt.'

‘Wat is dat voor eene aardigheid, moeder? In de eerste plaats bezit ik te lkshuizen geen vrienden en dan heb ik niemand hier bescheiden.’

‘Maar, Max, meer dan anderhalf uur geleden, kwam iemand hier, die met het spoor van halfnegen meêgekomen was, en als uw vriend en helper om zeer dringende redenen mijnheer Visser zeide te moeten spreken; het was over de verkiezingen, geloof ik. Hij wist reeds, dat gij hier zoudt komen en verzocht mij u, als gij kwaamt, te zeggen, dat hij reeds bij mijnheer Visser was.’

‘En waar is de kerel?’ riep de verontruste candidaat-notaris in hevige opgewondenheid uit.

‘Nog altijd bij mijnheer Visser, maar wat scheelt er dan in 's hemels naam aan, jongen?’

‘Wij zijn verloren, moeder! de vent is een verrader. Uwe onvoorzichtigheid heeft mij in het verderf gestort.’

‘De man zag er volstrekt niet als een verrader uit, en ik kon onmogelijk denken, dat hij met vijandelijke bedoelingen hier was gekomen.’

‘Naar mijnheer Visser, moeder! Spoedig naar mijnheer Visser! Misschien kunnen wij het onweêr nog afwenden.’

Moeder en zoon stormden onaangediend het vertrek binnen.

Toen de zendeling van mevrouw Noordeloos de binnentredenden gewaar werd, stond hij dood bedaard van zijn stoel op, en den heer Visser bedankende voor de welwillendheid, waarmeê deze hem aangehoord had, groette hij beleefd en trad naar de deur. Terwijl hij den candidaatnotaris voorbijging, sprak hij op spottenden toon:

‘Mijnheer Hovenaar, ik ben zoo vrij geweest uwe komst voor te bereiden; thans is de beurt aan u.’

‘Schelm,’ bromde de candidaat-notaris tusschen de tanden, bleek wordende als een doek, en zonder de tegenwoordigheid van den heer Visser zou hij den spotter ongetwijfeld naar de keel gevlogen zijn.

‘Tot uwe dienst, mijnheer Hovenaar,’ spotte de andere, en diep buigend verwijderde hij zich in de gegronde hoop op het welslagen zijner zending.

De arme candidaat-notaris zag de tafel bedekt met couranten, strooibiljetten en programma's, die allen in groote letters de namen der candidaten vertoonden. De namen schenen hem sarrend aan te staren; doch genoodzaakt *bonne mine à mauvais jeu* te maken, naderde hij het nieuwe kamerlid, boog beleefd en sprak op honigzoeten toon:

‘Ik deed u reeds schriftelijk mijne felicitaties toekomen, mijnheer Visser; veroorloof mij, dat ik bij deze mijne welgemeende gelukwenschen mondelings herhaal.’

‘Felicitaties, - waarmeê, mijnheer Hovenaar?’ vroeg de rentenier bedaard, doch tegen alle gewoonten in, klonk er iets spotachtigs in den toon zijner stem.

De candidaat-notaris merkte zulks wel op, doch hij moest zich goed houden en vroeg dus schijnbaar verwonderd:

‘Waarmeê, mijnheer Visser! Waarmeê anders dan met de schitterende overwinning door u behaald op de partij der Nieuwen, die met hunne verderfelijke beginselen het land zouden ten gronde richten. Het is een onwaardeerbare zegen voor het kiesdistrict Ikshuizen, dat u verkozen is, mijnheer, en alle weldenkenden zijn met mij van hetzelfde gevoelen. Slechts de tegenpartij, die voor geen enkel middel, hoe schandelijk ook, terugdeinst, ziet uwe verkiezing met leede oogen aan en zoekt u in het oog der bevolking te belasteren.’

Men ziet, de woorden van den voortreffelijken Max Hovenaar waren op alle omstandigheden berekend; hij zocht eene tegenmijn aan te leggen en beproefde op die wijze weêr goed te maken, wat door een verraderlijken vijand kon bedorven zijn.

'Te belasteren, mijnheer Hovenaar, - God betere 't! en waarom?' vroeg de rentenier op bedaarden, maar weinig goeds voorspellenden toon. 'Men heeft mij nog nimmer belasterd, mijnheer, en mijn naam is altijd met eere genoemd geworden, zou ik meenen; waarom zou men mij dan, God betere 't! belasteren?'

'Waarom, mijnheer,' antwoordde Max Hovenaar gevat; 'omdat gij de politieke loopbaan zijt ingetreden, omdat gij een groot man zijt geworden en omdat de laster bij voorkeur zijn pijlen richt op alles wat edel en groot is.'

'Wil ik u, God betere 't! eens wat zeggen, mijn jonge vriend?' sprak de rentenier bijna lachend.

De candidaat-notaris antwoordde niet en nam eene afwachtende houding aan.

'*Gij* moest lid van de Kamer zijn, mijnheer Hovenaar; gij weet u, God betere 't! in alle bochten te wringen en u uit alle moeielijkheden te redden. Gij zijt een politiek genie, - uwe fraaie artikelen in de *Waarheidsvriend* laten daaromtrent geen twijfel over. Waarom hebt gij uw eigen candidatuur niet gesteld, in de plaats van de mijne?'

'Gij schertst, mijnheer Visser, ik heb mij het minst van allen met de verkiezing bezig gehouden; welk belang kon ik er trouwens bij gehad hebben?'

'Welk belang? Ik heb het mij zelven ook reeds afgevraagd, mijnheer Hovenaar, en toch heeft men mij, God betere 't! het tegendeel doen vermoeden.'

'Laster, mijnheer, booze laster,' riep de can-

didaat-notaris opgewonden uit; ‘het is weder een van die hatelijke verzinsels onzer vijanden, die er op uit zijn haat en tweedracht onder onze partij te zaaien, ten einde hunne heillooze plannen te doen gelukken. Ik herhaal het, mijnheer Visser, zoo ik belang bij uwe verkiezing had, was het om de zaak der Ouden van dienst te zijn.’

‘Het doet mij genoegen, waarde vriend, uit uw eigen mond de verzekering te mogen vernemen, dat geen eigenbelang u aanspoorde u tot verkiezingsagent op te werpen; het tegendeel zou mij, God betere 't! machtig gespeten hebben. Hetgeen ik u nog wilde zeggen, kan thans voor u geene teleurstelling meer zijn: gij moet weten, dat ik besloten heb, het mij opgedragen mandaat niet aan te nemen.’

‘Hoe, mijnheer!’ riepen Max Hovenaar en zijne moeder gelijktijdig, ‘uwe verkiezing niet aannemen maar dat is onmogelijk!’

DE BRILS ANG EN DE ICHNEUMON.

‘Onmogelijk, en waarom, als ik u vragen mag? Ik heb nimmer veel eerzucht bezeten, en na hetgeen ik gehoord en gelezen heb, is mij de lust geheel en al vergaan om de politieke loopbaan in te treden. Men heeft mijn naam maar al te zeer misbruikt en ten speelbal gemaakt van het woelen der partijen; men heeft mij van medeplichtigheid beschuldigd van 'tgeen er op mijn naam geschied is, - ik erken het, niet ten onrechte, want de schijn is tegen mij. Toch haat ik alle geknoei, al die onwaardige middelen, waarvan men zich van beide zijden bediend heeft. Onze partij, welke die van het recht is, behoeft tot zulke afkeurenswaardige praktijken haar toevlucht niet te nemen. Gij zult zeggen, het doel heiligt de middelen, doch ik houd staande met mijn gewoon burgerverstand: het doel heiligt de middelen *niet,* en eene partij, die er anders over denkt, is de overwinning onwaardig. Ik wil mijn goeden naam hersteld zien; ik mag de smet niet op mij laten kleven, als ware ik het hoofd en de medeplichtige van eenige eigenbelangzuchtige drijvers en zie dus onherroepelijk van het mij opgedrongen mandaat af. Ziedaar mijn laatste woord, mijnheer Hovenaar.’

De brave man had met warmte gesproken, met zooveel warmte zelfs, dat hij zijn geliefkoosd stopwoord geheel en al achterwege had gelaten. Hij was welsprekend

op zijne wijze, de natuurlijke, ongekunstelde welsprekendheid, die uit het hart voortkomt. De candidaat-notaris gevoelde dat hij verloren was; hij kon echter zóó den strijd niet opgeven en wilde nog een laatste beroep op de vaderlandsliefde van den gekozene doen.

'Men heeft u misleid, mijnheer,' sprak hij; 'wat er geschied is, heeft niets bijzonders of ongeoorloofds; zonder strijd geen zegepraal, en nu de overwinning u verzekerd is, zoudt gij thans de wapenen uit de hand leggen en het hoofd buigen voor eene partij, die uw aftreden in haar eigen belang zal aanwenden, om zelve aan het roer te komen en door hare verderfelijke politieke stelsels het vaderland in het verderf te storten? Het u aangeboden mandaat aan te nemen moge eene opoffering voor u zijn, - zij wordt er te verdienstelijker door. Gij kunt het vaderland en de maatschappij een onwaardeerbare dienst bewijzen, mijnheer Visser; het ware lafheid en zelfzucht zijn eigen rust boven zulk een verheven doel te stellen.'

'Gij hebt, God betere 't! een schitterend bewijs van de verhevenheid van *uw* doel gegeven, mijnheer Hovenaar,' antwoordde de rentenier scherp; 'om dat te beloonen, mag men *u* verkiezen. Ik bedank voor de eer, mijnheer.'

Juffrouw Hovenaar kon zich niet langer inhouden; zulk eene taal had zij nimmer van haar heer gehoord; zij gevoelde dat haar invloed haar ontsnappen ging; nog een laatste poging wilde zij echter aanwenden; wat haar zoon door zijne spitsvondigheid en overredingskracht niet had vermogen, trachtte zij nog door een onverhoedschen overval te verwerven.

'Gij hebt mij bestolen, mijnheer!' riep zij gramstorig uit; 'in uw belang heb ik al mijne zuurverdiende spaarpenningen opgeofferd; om de kosten voor uwe verkiezing te dekken, heb ik mijne laatste guldens uitgegeven; het ware meer dan een verraad jegens uwe partij en het vaderland, zoo gij in uwe weigering bleeft volharden; - het ware tevens een verraad, wat zeg ik! een diefstal jegens haar, die u jaren lang trouw en eerlijk gediend heeft! Gij *zult* dus uwe benoeming aannemen, mijnheer!'

Deze zeker welgemeende, doch ondoordachte uiting van juffrouw Hovenaars kwade luim was olie op het vuur werpen; zij versterkte mijnheer Visser in zijn voornemen om der politiek vaarwel te zeggen. De rentenier bleef stokstijf op zijn eenmaal genomen besluit staan, zoodat hij noch aan zijne rust, noch aan zijn hond, noch aan zijn Gouwenaar behoefde vaarwel te zeggen. Het eenige wat hij er bij verloor was zijn huishoudster, die na al het gebeurde een langer samenzijn met den heer Visser onraadzaam oordeelde, eene meening, die door den laatste niet al te luid weêrsproken werd.

Onze schets is ten einde. Voor degenen onzer lezers, die, zoo als men in de volkstaal zegt, het onderste uit de kan willen hebben, stippen wij nog aan, dat bij de tweede vrije stemming noch de heer Noordeloos, noch een candidaat der Ouden de overwinning beha alde. Een geestverwant van het afgetreden kamerlid, wiens richting zich ongeveer tusschen de beide strijdende partijen in bewoog, droeg ditmaal de palm der overwinning weg, en daar hij zijn mandaat aannam, is daardoor bij leven en gezondheid van den nieuwgekozene in het district Ikshuizen voor vier jaar aan alle verkiezings-agitatie een einde gekomen.

Rebus N°. 8.

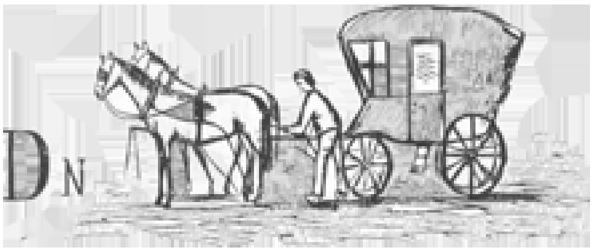

De geabonneerden op den TIENDEN JAARGANG, wier oplossing, vóór den 26 Mei 1878 ingezonden, nauwkeurig overeenkomt met die, welke in het nummer der *Belgische Illustratie* van dien dag verschijnt, hebben tegen inzending van een postmandaat van frs 2.60 recht op een der zeven eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie,* behalve den 5^{en} en 7^{en} jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie,* Madouplaats 1, te Brussel.

Oplossing van Rebus No. 7: EEN HAAS ONDER SCHOT, IS JAGERS GENOT.

[Nummer 36]

De Parijzer Wereldtentoonstelling.

De ruimte door de Tentoonstelling ingenomen wordt door de Seine in twee ongelijke helften verdeeld, waarvan de eene hooger gelegen is dan de andere. Aan het uiterste punt van het hoogst gelegen gedeelte staat het Trocaderopaleis, van waar men een gezicht heeft op het gebouw op het Champ de Mars aan den anderen oever der Seine. Het Trocadero is opgetrokken uit wit steen en bestaat uit eene rotonde, die door kolommen gedragen wordt en bekroond is met een koepel, geflankeerd door twee prachtige torens. Van de beide zijden van het gebouw loopt eene colonnade in den vorm van een halven cirkel, boven welker ingangen insgelijks koepels prijken. Vlak voor het Trocadero is een groote waterval gemaakt, die bij feestelijke gelegenheden werkt. Dit gebouw is hoofdzakelijk bestemd voor lezingen en concerten, alsmede om binnen zijne muren de leden te ontvangen van de talrijke geleerde genootschappen, benevens van de nijverheid -congressen, welke men van plan is gedurende de Tentoonstelling te houden.

Het Trocadero staat met het Champ de Mars in gemeenschap door een weg, die over de

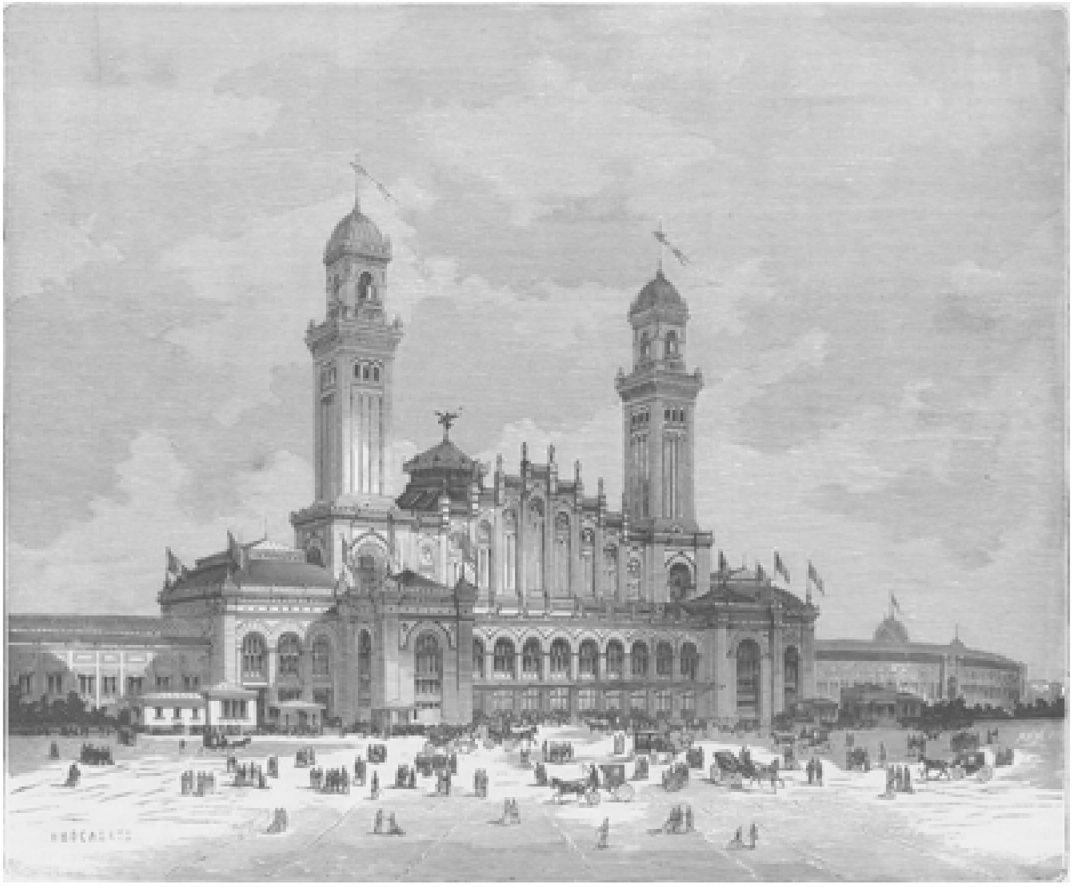

DE PARIJZER WERELDTENTOONSTELLING. - HET TROCADERO.

brug van Jena loopt, op welke zich de waterbakken bevinden, die den waterval van het Trocadero alsmede de kunstmatige meren, welke in de parken rondom het paleis van het Champ de Mars zijn aangelegd, van water moeten voorzien.

De lengte van het Trocadero tot aan de Militaire School is 1540 meters lang bij 450 breed, terwijl de geheele oppervlakte der tentoonstelling 693.000 meters beslaat. Het hoofdgebouw op het Champ de Mars beslaat 241.000 meters, metende in de lengte 700 en in de breedte 330 meters.

De gebouwen in de twee tuinen van het Champ de Mars en het Trocadero kunnen verdeeld worden in vier categorieën: 1° de officieele en administratie-gebouwen; 2° de paviljoens behoorende tot de vreemde landen; 3° gebouwen bestemd voor de fransche machinerieën, en 4° de restauraties.

Het paleis van het Champ de Mars heeft vier hoofdingangen. De Porte Tourville, rechts van de Militaire School, leidt den bezoeker naar het hart der fransche afdeeling voor machinerieën; de Porte Dupleix, aan den tegenovergestelden hoek links, voert naar de afdeeling der vreemde machinerieën; de Porte Dessaix en de Porte Rapp, de eerste in het midden der Avenue Suffren en de laatste in het midden der Avenue de la Bourdonnaye, aan de tegenovergestelde zijde, zijn de rechte wegen naar de galerijen der schoone kunsten.

Het hoofdgebouw van het Champ de Mars is geheel vierkant en zijn gevel draagt het zichtbare teeken van het doel, waartoe het opgetrokken werd, namelijk tot tijdelijk verblijf van de kunstschatten der geheele wereld. Het is bekroond met twee geniussen, omgeven door zes standbeelden, voorstellende de europeesche volken.

Wanneer men het Champ de Mars van de zijde der Militaire School betreedt, wordt het gesneden door twee lange onoverdekte wegen, welke het bijna in twee gelijke helften verdeelen, waarvan het gedeelte rechts de voortbrengselen der fransche nijverheid bevat en het gedeelte links die van vreemde natiën, terwijl het middelgedeelte, tusschen de beide wegen gelegen, wordt ingenomen door de afdeeling der schoone kunsten van alle natiën. Een dezer zijwegen bevat de gevels van alle natiën, die op de tentoonstelling vertegenwoordigd zijn. Het eerst staat het paviljoen van den prins van Wallis en daarnaast de gevel van eene modelfactorij; vervolgens komen een reeks villa's en daarna de gevels van de Vereenigde-Staten, Zweden, Noorwegen en Italië, allen in hun eigen stijl. Japan, China, Spanje en Oostenrijk-Hongarije zijn dan aan de beurt. Dan volgen Rusland, Zwitserland, België, Griekenland, Denemarken, Zuid-Amerika, Marocco, Luxemburg, Monaco, Portugal en Nederland.

Nederland staat dus achteraf, zou menige lezer denken, doch dit is niet zoo. Nederland heeft een der beste plaatsen van de tentoonstelling, daar het op een hoek staat, waar uit den aard der zaak veel passage is. Indien wij de gevels in eene omgekeerde orde hadden genoemd, zouden we Nederland het eerst vermeld hebben.

Tegenover deze gevel-galerij van alle natiën bevinden zich fransche gebouwen, zoodat deze evenveel plaats innemen als die der vreemde natiën te samen.

Het midden van het paleis op het Champ de Mars wordt ingenomen door een prachtige hal, waar de parijzer inzenders hunne waren hebben tentoongesteld. Eene lange galerij loopt voor het paleis, juist tegenover het Trocadero, aan welks eene einde een bronzen standbeeld staat van Karel den Groote, terwijl aan het andere einde een Indische tempel zijn koepel stout verheft. Evenals bij vorige tentoonstellingen loopt de machinengalerij langs de twee uiterste zijden van het gebouw, terwijl de

derde zijde tegenover de Militaire School bestemd is voor de tentoonstelling van handenarbeid van werklieden.

Regent het?

Vormen en figuren te scheppen, is aan iedere kunst gemeen; de schilderkunst en ook de beeldhouwkunst is te dezen opzichte echter zoo rijk niet als de dichtkunst of de muziek; de schilder of beeldhouwer toch kan voor zijn figuur maar één oogenblik nemen, terwijl de dichter en componist het leven van zijn persoon in aantal gedaanteverwisselingen kan voorstellen. Het kiezen van het juiste oogenblik voor zijn figuur is dan ook de hoofdzaak voor schilder en beeldhouwer beiden. Zien wij daarom de jonge dame van onze gravure. 'Regent het?' heet het onderschrift, en dit woord teekent ons eene handeling, vertolkt ons een geheel hoofdstuk van eene novelle. Wij zien haar de deur van haar landhuis uitkomen, zij zal uitgaan; regent het? en zij ziet naar den met wolken betrokken hemel en is intusschen reeds bezig haar parapluie open te doen en op te steken, want duidelijk voelt zij op haar gezicht de regendruppels. Wij zijn hier getuigen van eene handeling, wel geene schokkende, maar toch eene handeling, en daarom ook zegt de gravure iets tot ons en voelen wij zelf den regen op ons gezicht vallen.

Monaco.

'Wij wonen op eene rots; wij zaaien of wij maaien niet, en toch moeten we leven.' Deze spreekwijze der bewoners van het kleine, maar schilderachtig gelegen Monaco mag naar de letterlijke beteekenis opgevat worden. Deze kleinste der europeesche staten ligt op eene in zee vooruitstekende rots, in de golf van Genua, en ofschoon zijn rijksgebied nog geen half uur in lengte en breedte beslaat, wordt het geregeerd door een eigen vorstenhuis, dat het reeds van af de tiende eeuw bezit. De familie Grimaldi, aan wie dit gebied toebehoort, resideert nog altijd in hare stad, en heeft in weerwil der revolutionaire bewegingen haar eigendom weten te behouden.

De thans regeerende vorst is, als hertog van Valentinois, pair van Frankrijk, welks wetten in zijn vorstendom insgelijks van kracht zijn, behalve de conscriptie en het betalen van belastingen, waarvan zijne gelukkige onderdanen verschoond zijn. Het leger van Monaco bestaat uit zeventig officieren en manschappen, die van den hoogsten tot den minsten in rang, goed betaald en keurig gekleed worden, en alleen behoeven te paradeeren gedurende den tijd, dat de vorst in zijnen staat verblijfhoudt. Monaco wordt jaarlijks door 4 à 5000 vreemdelingen bezocht, een getal dat bijna viermaal grooter is dan de bevolking, doch in welken toevloed het vorstendom juist zijne middelen van bestaan vindt. Die stroom van vreemdelingen wordt hoofdzakelijk gelokt door den goeden naam, dien Monaco als badplaats heeft, maar ook wel door de speelbanken, welke daar nog geduld worden.

Zoodra het seizoen aanvang neemt, begint Monaco te leven en verdringen de badgasten elkander in de zalen en tuinen van het prachtige Monte Carlo, waar men, zoolang het seizoen duurt, de looden kogels over de roulette hoort loopen, afgewisseld door het eentoonige maar zoo aantrekkelijke geroep der croupiers: *Faites votre jeu, messieurs!*

De tooneelen, welke men daar jaarlijks te zien krijgt, geven stof voor menig drama, terwijl zelfs een gewoon opmerker nergens beter de menschelijke driften in hare

hevigste en volle werking zien kan. Geheel het zoogenaamde beschaafde Europa heeft wraak geroepen over het voortbestaan der speelbanken van Monaco, en in waarheid, men moet zeggen, dat die inrichtingen heel verderfelijk zijn, doch de zoogenaamde beschaafde wereld heeft wel het minste recht hare afkeuring over de speelbanken uit te spreken.

Wanneer zij zich in twijfelachtige beursspeculatiën waagt, en in de hoop van een gelukkigen keer der fortuin, haar geheele fortuin op het spel zet, zoo als men dagelijks kan vernemen, wat is dat anders dan eene duivelsche speelwoede, waarbij de betrekkelijk kleine inzetten op de roulette slechts nietigheden zijn?

Duizenden hebben te Monaco hun ongeluk gevonden, terwijl het getal zelfmoorden van ongelukkige spelers schrikbarend is; doch de verfijnde beschaving, die om aan haar speelzucht te voldoen een anderen vorm daartoe gekozen heeft, heeft er evenveel en nog meer op haar geweten, en het beste bewijs daarvoor zou men kunnen vinden in de statistieken der zelfmoorden in groote steden, welke in de laatste jaren zoo ontzaglijk zijn toegenomen.

Afgezien van zijne speelbank, is Monaco een der prachtigste streken van Europa. Het nabijgelegen Nizza moet voor haar onderdoen in natuurschoon en heeft daardoor zeer veel van zijne jaarlijksche bezoekers den weg naar Monaco zien inslaan. De aanleg harer lustoorden is eenig in Europa, waarvan onze beide gravures een denkbeeld mogen geven. Wanneer men op een zomeravond in den hof van Monte Carlo is gezeten, heeft men aan zijne voeten de blauwe wateren der Middellandsche Zee, terwijl een blik in de dalen, rechts en links geworpen, een denkbeeld geeft van het prachtigste zuidelijk natuurschoon, dat de aarde aanbiedt. De bodem pronkt met de schoonste voortbrengselen van den zuidelijken hemel, die tegen een achtergrond, de met bosschen bedekte Apenijnen, gezichtspunten opleveren, welke men alleen in het Oosten zou zoeken.

De strijd in de dierenwereld.

‘Het leven is een strijd, een strijd om het bestaan,’ zeiden reeds de oude wijsgeeren, en die van onzen tijd bevestigen dit volkomen. Het leven van den een is de dood van den andere, de ondergang van den een is de opkomst van den andere. Geldt deze regel in het menschelijk leven, ook in de dierenwereld is hij volkomen van toepassing.

Beschouwen wij het leven in het water, dan zien wij terstond, dat de laagste klassen van dieren, de infusie- en slijmdiertjes, tot voedsel dienen voor de wormen, schelp- en weekdieren en deze weêr voor de visschen, terwijl de hoogste klassen der visschen elkander aanvallen en verslinden.

Hetzelfde verschijnsel nemen wij bij de vogels waar. De kleine zangvogels verslinden eene groote menigte insecten, en zij zelven worden eene prooi van sperwers en valken.

Ook de kleine zoogdieren worden een buit der grootere en zelfs de groote doen elkander zulk een verwoeden oorlog aan, dat de mensch in hen zijn besten bondgenoot ziet tot uitroeiing van hun geslacht.

Voor alle vleeschetende dieren en vooral voor de groote roofdieren schijnt een zelfde natuurwet te gelden, als voor de volken, die van de jacht leven; zij hebben voor hun onderhoud een groot gebied noodig en zijn dan ook beiden zwervend en roofzuchtig. Op eene strook grond, waarop vijf gezinnen van een volk, dat van de jacht leeft, nauwelijks in hun onderhoud kunnen voorzien, kunnen vijftig gezinnen van een herdersvolk met hunne kudden en honderd en vijftig gezinnen van een volk,

dat van den landbouw leeft, hun onderhoud vinden, en zullen daarenboven hun gebied niet zoo angstvallig bewaken als een jagersstam zijne jachtgronden.

Eveneens is het met de roofdieren gesteld. Ook zij hebben een groot gebied voor hun onderhoud noodig en moeten hun buit door list of geweld bemachtigen, dus altijd door strijd. Wanneer twee roofdieren op elkanders jachtgebied treden, dan vallen zij elkaar aan, omdat hun bestaan van het behoud van hun jachtgebied afhangt. Deze strijd der dieren is echter heviger, wanneer het een aas geldt, waarop beiden aanspraak maken. Een reiziger verhaalt daarvan een zonderling voorbeeld, dat op onze gravure aanschouwelijk wordt weêrgegeven.

Bij zijne vaart op een der groote langzaam stroomende rivieren in Guyana, zag genoemde reiziger plotseling een hert, in wilde vlucht uit het bosch langs den oever schieten en zich in de rivier storten, om den tegenovergestelden oever te bereiken. Alle langzaam stroomende

wateren van Zuid-Amerika herbergen echter tallooze krokodillen, die zich meestal op een klein eilandje in de zonnestralen komen koesteren, doch terstond in het water duiken, zoodra zij eene prooi zien. Onze reiziger greep bij het zien van het hert naar zijn geweer om den oogenschijnlijk gemakkelijk te schieten buit te bemachtigen.

Met verbazing bemerkte hij echter, dat hij reeds een concurrent had in zijne voorgenomen jacht, want uit het kreupelhout sprong een prachtig gevlekte jaguar in het water, die het hert achterna zwom, welks krachten zichtbaar afnamen. De jaguar naderde het hert meer en meer, doch weldra verscheen een derde concurrent: de driehoekige afschuwelijke kop van een krokodil dook achter den jaguar uit 't water op, zonder dat deze zijn vijand bemerkte. Plotseling stiet de jaguar een gehuil uit en keerde zich om, om vervolgens onder het water te verdwijnen, want de krokodil had hem den achterpoot verbrijzeld en daarmeê naar de diepte gesleurd. Terwijl de reiziger naar den strijd tusschen de beide monsters bleef staren, ontkwam het hert ook aan het geweer van den jager.

Twee engelen,
door
Mathilde.

Twee Engelen verlieten tegelijk het verblijf der eeuwige glorie. Zij waren beiden even schoon, hunne witte kleederen golfden in majestueuze plooien om hunne doorzichtige gestalten. In gouden tressen vielen hunne lokken neder; hun hand droeg een sneeuwwit blad en een stift. Zij zweefden door de onmetelijke ruimte naar omlaag, zacht als de zefier, die in zoele nachten om de kruinen der eiken suist, snel als de geur, die de roos of lelie volgt. De sterren zagen hen voorbij glijden en duizenden gezellen kwamen hen blijde juichend te gemoet:

‘Daar beneden op die wereld, de verhevenste onder allen, zijn twee zielen door den adem des Allerhoogsten geschapen.’

Zoo daalden zij neêr in de dikke atmosfeer, die onze aarde omgeeft, en dadelijk omhulde hen de onzichtbaarheid.

Nog bleef hun vlucht gelijk, zij zweefden boven een klein dorp; aan het eene uiteinde daarvan stond een trotsch kasteel, aan het andere een schamele hut; hier scheidden zij.

De ééne engel nam zijn plaats in bij een rijke wieg, die in een nog rijker vertrek stond, de andere boog zich over een schamele sponde, waarin een arme moeder lag te zieltogen.

‘Gelukkig ben ik!’ juichte deze ‘de arme is mij toegewezen, u behoort het lang verwachte gravenkind, mij de door tranen begroete, dagloonerszoon. Lichter is mijn taak, sneller breng ik mijn beschermeling naar zijn vaderland, al is zijn pad dan ook doornig, al drukt hem de levenslast veel zwaarder.’

En de andere Engel zuchtte:

‘Ja, broeder, benijdenswaardig zijt gij, want dat kind behoort tot hen, wier gestalte onze Meester heeft aangenomen.’

In de hut klonk een droef en smartvol gesnik; de moeder sloot haar oogen voor altoos, nadat het jongske het levenslicht had aanschouwd. Door smart verpletterd lag de

vader voor haar doodsbed; luid jammerend mengden zijne tien nog jeugdige kinderen hun klagende stemmen bij die van den jonggeborene.

In het kasteel was het feest; vreugdevuren brandden in de tuinen; bloemenkransen hingen langs de poort, waaruit straks de stoet zal trekken, die den kleinen stamhouder ten doop moet voeren.

De graaf treedt behoedzaam in de kamer, waar zijn gade zachtjes rust; jaren lang heeft hij de kinderlooze vrouw niets dan onverschilligheid betoond, maar nu is 't anders, nu is zij de moeder van hem, die aan zijn aloud geslacht den glans en luister van voorheen moet geven.

Ze komen beiden in de eenvoudige dorpskerk, de arme, snikkende daglooner, met zijn elfden telg, de trotsche graaf met zijn eenigen stamhouder. Een baron en een hertogin zijn peter en meter van 't rijke kind. De arme weet zelfs niet, welken naam hij aan het zijne geven moet; niemand kan hij vinden, die getuige wil zijn van het verbond, dat zijn kleine met God zal aangaan.

Daar wordt het blijde hart van den grooten heer door die zware smart getroffen.

‘De gravin en ik zullen zijn doopborgen wezen,’ roept hij uit, ‘maar dan zal hij ook den naam dragen van ons kind.’

En zoo gebeurde het.

Een oogenblik later viel het levendmakende water op beider voorhoofden; de Engelen schreven met gouden letteren op hun witte bladen de geloften neder, die peter en meter aflegden in de plaats der schreiende wichtjes; beiden zouden zij voortaan den naam voeren van August.

En de graaf vergenoegde zich niet alleen met deze uiterlijke bescherming; in overeenstemming met zijn edele gemalin, nam hij den knaap tot zich. Hij zou met hun August samen opgroeien, ofschoon hij in zijn stand blijven moest.

De schoonste tijd van hun leven kwam, de tijd, waarin hun schuldelooze oogen nog zoo duidelijk een weerglans gaven van het paradijs; vroolijk speelden zij op 't grasperk, tusschen de bloemen en struiken, en de Engelen deelden hunne kinderlijke spelen en verheugden zich over hun onschuld.

Maar ach! de adders schuilen tusschen de schoonste bloemen, de heerlijkste natuur is ook het rijkste voor den mensch aan gevaarlijke dieren. 't Scheen of beide Engelen voor hun kinderen denzelfden schat van geestes- en lichaamsgaven hadden ontvangen, zij groeiden op, schoon als de jonge eiken, die de oude tuinman op den dag hunner geboorte had geplant, maar in beider hart ontkiemde het onkruid en de beschermengel van den arme moest zijn stem 't luidst verheffen, want in hem sprak de vijand des menschen een taal, die te spoedig gehoor vond.

‘Zie,’ fluisterde hij hem toe, ‘hoe arm uw vader is, hoe hard uwe zusters en broeders arbeiden. Gij leeft in overvloed, 't is waar, doch bedenk hoe gij afhangt van een gril uwer beschermers. Een woord van hen en gij stort in uw armoede terug. Hij baadt zich in rijkdom; zijn August zal eens dit alles bezitten, en wat is uw lot? Terwijl hij alles gereed vindt, terwijl hij slechts behoeft aan te zitten aan de tafel des levens, zult gij in zweet en tranen uw brood moeten verdienen, tenzij gij verkiest door de kruimels zijner genade te worden gevoed.’

Dan betrok zijn jeugdig voorhoofd en hij antwoordde norsch op de belangstellende vragen van zijn jongen vriend. Hoe zoet liet zijn Engel dan de hemelsche stem klinken, hoe lispelde hij van den zegen der armoede, van de verantwoordelijkheid des rijkdoms; maar een oogenblik slechts neigde August zijn oor naar die strenge en toch zoete stem, om dadelijk weder zich te wenden naar den verleidelijken raad.

Eens werd de strijd te hevig; de goede Engel weende en bad, de booze grijnsde en juichte: hij had overwonnen.

August verliet het huis des graven, 't vaderlijke dorpje en trok de wereld in, om daar te verkrijgen, waar zijn hart naar smachtte, aanzien, rijkdom, eer en macht.

De andere August genoot alle geluk; glad was zijn weg, reeds vooraf door teedere ouders gebaand, liefde, zorgen en alle gemakken der weelde omgaven hem van 't eerste oogenblik zijns levens. Zijn geest werd door de wetenschap beschaafd en veredeld, zijn ouders willigden zijn geringste wenschen in; zij maakten de schoonste droomen voor zijn toekomst; schitterende paleizen werden voor hem in de lucht gebouwd; hij was hun levenszon, 't middelpunt van al hun denken en zorgen. Wat leed het kostbaarste kleinood, dat hij in zich droeg, zijn onsterfelijke ziel gevaren, door die algemeene vergoding! Hoe beefde zijn Engel vaak, als hij toegaf aan den raad des vijands, maar luider en luider klonk dan zijn stem, die waarschuwde of bestrafte; gelukkiger dan zijn metgezel wist hij die stemmen te onderscheiden en legde hij de hand gerust in die van zijn bewaarder.

Zoo werd hij jongeling, een schoone, fiere zoon van zijn oud geslacht, en als de lelie onder de doornen was hij ongerept gebleven te midden der verleiding.

Toen echter werd zijn helder oog dikwijls nadenkend en peinzend; hij zocht de eenzaamheid; terwijl te zijner eere in 't slot feesten werden gevierd, dwaalde hij in de tuinen rond.

Hij zag de bladeren door den herfstwind voortgestuwd een oogenblik om hem heen dwarrelen en dan ter aarde vallen; hij zag de beek zich kronkelen in bebloemde weiden en dan zich heenspoeden naar de rivier, die zelve weldra verdwijnen zou in den Oceaan; de bloemen, hoe schoon en frisch, hoe geurig ook en rein, verwelkten aan zijn voeten en alles riep hem toe: ‘IJdelheid, ijdelheid! Alles gaat voorbij; zie naar ons hoe wij komen en vergaan,’ en 't was de stem van den Engel, die sprak in 't dwarrelen der bladeren, in 't murmelen der beek, in de geuren der stervende bloemen.

En hij stond stil, luisterend naar die stem; weemoedig en twijfelend vroeg hij toen: ‘Maar wanneer alles vergaat, wat blijft mij dan over? Ik voel toch iets in mij, dat oneindig is.’

De Engel fluisterde hem eerbiedig een woord toe, en alle machten der hemelen wierpen zich jubelend neder, en grijnzend van woede moest ook Satan buigen.

August stond verrast, en van dit oogenblik veranderde voor hem 't aanschijn der natuur. De bladeren, de beek, de bloemen, de vogels, de bergen en dalen, zij herhaalden hem hetzelfde woord; hij zag 't geschreven op de vleugelen van het insect, in de stralen der zon, in de beelden der sterren, maar het duidelijkst las hij die schitterende trekken gegrift in den bodem van zijn hart.

Eens zonk hij voor de voeten zijner ouders en beleed hun zijn strijd en overwinning, hij, de gravenzoon, de laatste van zijn geslacht, verachtte alle voorrechten zijner geboorte, hij stiet alle rijkdommen van zich af en verlangde niets meer te bezitten dan het Kruis.

De vader wendde zich vol toorn van hem af, zijn moeder sloot hem weenend in de armen; nu herinnerde zij zich de gelofte, vóór zijn geboorte afgelegd:

‘Mijn God, schenk mij een kind, en het zal U toebehooren!’

Zij huiverde later vaak voor het gebrachte offer en sprak nooit met haar zoon over dit geheim, maar nu eischte God zelf hem uit haar handen en zij had de kracht haar vergramden echtgenoot toe te roepen:

‘Wij moeten hem geven; God heeft rechten op ons kind.’

‘En de luister van ons geslacht?’

‘Het zal waardig eindigen in een heilige.’

Eindelijk zwichtte de graaf; August verliet zijn kasteel, zijn rijkdom, zijn hoop voor de toekomst en trad in die Orde, de meest gehate van allen, het mikpunt van den scherpsten laster, het schild waarop alle pijlen, tegen de Kerk afgeschoten, 't eerst komen vallen; hij werd een arm dienaar, een nederige novice, hij die bevelen gaf aan verscheidenen, en weldra zou hij een heilige priester, een ijverige missionaris worden.

Zijn makker ging een anderen weg; hij won wat de jonge graaf verliet; het gelukte hem snel te klimmen op den weg der fortuin; hij werd rijk en verkreeg het aanzien en de macht, waartoe een adellijke titel slechts het recht geeft; door welke middelen?

Vaak omsluierde zijn Engel zich het gelaat, klagend verhief hij zijne stem, dreigend wees hij hem op den God zijner jeugd, wiens beeld langzamerhand uit zijn geest verdween. Doch spoedig zweeg de goede leidsman, hij werd niet meer gehoord; nog steeds bleef hij zijn beschermeling omzweven, maar zwijgend en biddend.

Na hun dood was hij eigenaar geworden van het kasteel zijner beschermers, en heerschte

trotsch en onmeêdoogend over hen, die arm waren zooals eens hij zelf; hij kreeg een stem in de regeering van het land, en gebruikte die om de onderdrukking te vragen van de Kerk, de verdrijving der priesters en geestelijke orden.

Zoo gebeurde het, dat de missionaris, afgemat, met een geknakte gezondheid, doch een ziel vol zelfvoldoening en vrede terugkeerde in zijn vaderland. Daar hoopte hij zijn leven te eindigen, maar nauwelijks was hij aangekomen of er klonk een stem: ‘Weg met hen, zij beminnen hun vaderland niet; zij hebben het geen diensten bewezen, zij heulen tot zijn ondergang.’

En zij moesten hun klooster verlaten en trekken naar den vreemde; maar die het hardste dien kreet liet hooren was August, het kind van den daglooner, nu een machtige geldkoning, die zijn knie slechts buigen kon voor een afgod, den Mammon.

REGENT HET? NAAR MISS EDWARDS.

De kloosterlingen vertrokken, gevolgd door de tranen en wenschen hunner getrouwe kinderen: hun stoet kwam aan het punt des vertreks, terwijl juist een rijke, gevierde man zijn intrede deed binnen de muren derzelfde stad; het slijk van zijn schitterend rijtuig spatte op de kleederen van een der ballingen; hij zag op, ook de held der

feestelijke ontvangst wierp een blik neder naar dien verachtelijken en toch zoo gevreesden priester; toen wendde hij dien snel

af; - zoo moest Petrus gestemd zijn bij den blik van zijn verloochenden Meester, doch deze verootmoedigde zich niet. Beiden gingen hun weg; zij hadden elkander herkend.

Kort daarna lag in een prachtige zaal van 's graven voormalig kasteel een zware zieke; zijn gade en kinderen waagden het niet zijn lijdenssponde te naderen, zoo vreeselijk was zijn toestand, indien toevallen hem overvielen; men schuwde zijne kamer en eenige voorname vrienden hielden in een zijvertrek de wacht op mollige ottomanes gezeten, bij een avondmaal door de fijnste wijnen besproeid. Maar de ongelukkige zuchtte en kermde, nog heviger werden zijn stuiptrekkingen, nog akeliger rolden zijn oogen, als een der bedienden zich het woord ‘priester’ liet ontvallen.

Aan het hoofdeneinde van zijn ledikant knielde zijn bewaarengel neder, verzonken in een vurig gebed. Hij rees op; daar werden de deuren geopend, behoedzaam en zacht, opdat de voorname vrienden het niet bemerken zouden. Een man trad binnen in eenvoudige burgerkleeding; hij was bleek en door ziekte neêrgebogen; zijn oogen waren vochtig door de ontroering, zijn handen beefden licht.

't Was graaf August, die ter wille van zijn wanhopenden broeder, zich vermomd in 't vaderland waagde. Hij sprak tot den zieke en deze staarde hem verwonderd aan; zijn oog werd kalmer, zijn mond uitte geen onsamenhangende woorden meer. Plotseling bedekte hij met de handen zijn verwrongen gelaat, gilde op onbeschrijfelijk wanhopenden toon:

‘August!’ en een traan ontgleed zijn ingevallen oogen.

MONACO. - GEZICHT OP HET VIADUCT.

Maar daar stormden zijn vrienden de kamer in.

‘Een Jesuïet!’ sist het van hun lippen, want zij hebben den gravenzoon herkend.

Men brengt hem uit het slot; een der vrienden is een magistraatspersoon; in de gevangenis, een somberen, kouden kerker, wordt hij gesloten en daar geeft hij, door vermoeienis en ontbering afgebeuld, nog dienzelfden nacht den geest, op 't zelfde oogenblik, dat in het kasteel de rijke den adem uitblaast.

Daar lag hij nu op 't harde stroobed uitgestrekt, hij, wiens wieg tusschen zijde, bloemen en kanten scheen te verdwijnen; het dorp, dat in feestdos was getooid toen hij ter wereld kwam, wist niet eens, dat hij daar gevangen en eenzaam, uit zijn slot verdreven, was komen sterven.

Men ging naar de rijke woning het praalbed en

MONACO. - GEZICHT OP DEN TUIN VAN MONTE CARLO.

de *chapelle ardente* bewonderen, waar in afwachting der begrafenis de andere August ter nederlag. Op zijn graf klonken welsprekende redevoeringen; zijn familie volgde in zwaren rouw, zijn nieuw wapenbord werd vóór de statige rouwkoets gedragen. Het was een bijna vorstelijke begrafenis, waarvan men nog lang zou spreken. In een hoek van den Godsakker werd intusschen het lijk van den jongen graaf aan de aarde toevertrouwd en slechts de stokoude priester, die beiden gedoopt had, bad een ‘de Profundis’ voor zijn armen broeder.

Maar ondertusschen waren de twee Engelen weêr omhoog gesneld.

Juichend en jubelend vloog de bewaarengel van het rijke kind ten hemel, in zijn hand, die hij zegepralend verhief, schitterde met meer dan goudglans het witte blad, waarop in diamanten letters geschreven stond hoeveel tranen zijn August droogde, hoeveel zielen hij gered, hoe vaak hij zich zelven overwonnen had.

Moedeloos volgde zijn broeder; de hand, die het vale, zwarte schrift droeg, hing zwaar en treurig af.

‘Broeder,’ riep de verheugde Engel ‘gij hebt te vroeg gejuicht!’

‘En gij hebt overwonnen, daar hij arm is geworden, zooals mijn August het was, doch zie, ik heb nog een juweel,’ en hij richtte de andere hand ten hemel. Daarin blonk in matten glans een kostbare parel.

‘God is barmhartig,’ antwoordde de andere. Zij waren in het voorhof des hemels, de Engelen stonden gereed om de trouwe, heldhaftige ziel, die tot hen opsteeg, een eeuwig loflied toe te zingen. De poorten gingen open, een verblindend licht omgaf de Engelen en de hun toevertrouwde zielen; het eene paar vloog door niets weerhouden in de glorie van het oneindige licht. De andere Engel baande zich alleen een weg tot naar den troon des Rechters; daar zonk hij in aanbidding neêr; het blad legde hij op de treden en in zijn rechter hief hij de parel omhoog. 't Was de laatste traan van den zondaar!

Een drama in het bosch.

Op eene aangenaam gelegen zonnige plek van een uitgestrekt bosch had zich eene ieverige volkplanting gevestigd. Onvermoeide arbeidzaamheid, overleg en vooral onderlinge hulp hadden een kunstige stad gevormd met ruime woningen, breede straten en doelmatige waterleidingen, terwijl talrijke gemakkelijke wegen, glad en effen, van het middelpunt der kolonie naar alle richtingen heenliepen, niet ongelijk aan de stralen, waarmeê de zon wordt afgebeeld.

Veel moeite, veel arbeid, veel overleg had het gekost die merkwaardige stad in het bosch te stichten, maar de kolonie, die zich het gunstige plekje tot vast verblijf had uitgekozen, was voor geen moeiten, geen arbeid, geen hinderpalen teruggedeinsd. Met eenige duizenden koppen was men aangekomen en onverwijld hadden allen zich aan 't werken gezet. Het terrein was afgebakend, er werd met zorg gemeten, berekend en overlegd; er werden hoogten opgeworpen, grond aangehaald of verwijderd, al naar de gesteldheid van den bodem zulks eischte; met onafgebroken vlijt, met onvermoeibare inspanning werden de noodige materialen aangevoerd en binnen weinig tijd verhief zich de stad in het bosch, doelmatig en solide, zoodat al die duizenden spoedig een onderkomen hadden. In rust en vrede leefden de bewoners onder elkander; geen twisten, geen vechtpartijen, geen policie zelfs, want dieven

waren er onbekend en tegen een vreemden indringer waakten de schildwachten, die buiten de muren der citadel hadden post gevat en er regelmatig afgewisseld werden.

En toch, ondanks het gemis van policie, heerschte er steeds eene bewonderenswaardige orde in de kolonie; ieder had zijn eigen werkkring, zijn eigene plichten, die steeds met de meeste nauwgezetheid vervuld werden. Alle haat, alle jaloezie waren verre; waar, integendeel, eenige last de krachten van een enkelen te boven gingen, daar waren onmiddellijk alle bewoners bereid uit alle macht meê te werken tot bereiking van het beoogde doel. Groot was de liefde der ouders jegens hunne kinderen, die voortdurend met alle teederheid opgepast en verzorgd werden, evenals de ouden en invalieden der kolonie. Ieder gaarde en spaarde voor het geheel, en wanneer de werklieden vermoeid uit het bosch terugkwamen, traden de medeburgers hen uit de stad tegemoet en boden hun voedsel aan tot herstelling hunner krachten.

Zoo leefde de kolonie in het bosch rustig en gelukkig in broederlijke eendracht, toen een snoode aanslag van buiten al dat geluk met één slag dreigde te verstoren. Daar de schrijver dezer regelen in persoon getuige was van deze betreurenswaardige gebeurtenis en er al de wisselingen van gevolgd heeft, is hij in de gelegenheid het feit geheel en al naar waarheid en in al zijne bijzonderheden mede te deelen.

De groene mei was in het land en ik had mij naar het geurige bosch begeven, om er met volle teugen den weldadigen adem der verjongde natuur op te vangen. Ik had mij neêrgezet onder een breedgetakten eik, in de nabijheid van de plaats, waar zich de ieverige kolonie, waarvan ik boven sprak, gevestigd had. Een der bewoners zag ik zijne uiterste pogingen aanwenden om een zware vracht tegen eene hoogte op te slepen, maar zijne krachten waren niet tegen zulk een taak opgewassen en zelfs toen hij een helper kreeg, scheen het evenmin te lukken. Er was een oogenblik van beraad, doch daar men niemand in den omtrek bespeurde, ging een der beide bewoners recht op de stad af, terwijl de andere bij de vracht de wacht bleef houden. Spoedig kwam een tiental kolonisten met den boodschapper terug en met vereende krachten gelukte het de vracht tegen de hoogte op te werken en naar de stad te slepen. Nog nauwelijks halfweg gekomen, werden de dragers echter door een dozijn roovers overvallen, met het kennelijk doel om hun hunnen eigendom afhandig te maken. De roovers waren sterk gebouwd en staken hoog boven de bewoners der kolonie uit; ik vreesde dus, dat de aanranders de overwinning zouden behalen, en inderdaad gelukte het hun bij een eersten woedenden aanval eenige der verdedigers in het stof te doen bijten, toen, gelukkig nog in tijds, de snoode aanranding van uit de stad opgemerkt en alarm gemaakt werd. Een geheele afdeeling strijdbare kolonisten rukte met versnelden marsch aan en was weldra het tooneel van den kleinen strijd genaderd. In gesloten gelederen werden de vermetele roovers thans op hunne beurt aangevallen, die na een wanhopige verdediging zich de overwinning en den buit zagen ontvallen. De helft der aanranders was op het slagveld gebleven, terwijl de andere helft slechts door eene overhaaste vlucht aan een wissen dood ontsnapte.

Dit voorval was de aan- en inleiding tot het bloedige drama, dat spoedig daarop onder mijne oogen afgespeeld zou worden.

Een uur lang had ik onder de schaduw van den breedgetakten eikenboom gezeten, mij overgevend aan de indrukken van het zoele lenteweêr; ik was den strijd van zoo even reeds bijna weder vergeten en luisterde thans met aandacht naar het heerlijke gezang der vogelen boven mij in de takken der boomen.

Strijd- en slaggewoel zouden echter weldra de aangename rust in het groene bosch vervangen. Mijn oog werd plotseling aangetrokken door den statigen optocht eener schaar, die zich in breede en diepe gelederen voortbewoog, met eene bewonderenswaardige juistheid en regelmaat manoeuvreerende, ondanks de oneffenheden van het terrein en de insnijdingen en ravelijnen, die zich in den bodem gevormd hadden. Langzaam wel ging het voort, maar onafgebroken en zonder dat de minste wanorde in de gelederen der optrekkenden te bespeuren was. Graaf Von Moltke mocht de orde, regelmaat en tucht dezer keurbende in het bosch benijden.

Mijne nieuwsgierigheid was opgewekt. Wat mocht het doel dier expeditie in het bosch zijn, waaraan duizenden deelnamen? Wie waren de oprukkenden? Ik verliet mijn gemakkelijke zitplaats onder den eik en ging op verkenning uit. Spoedig had ik begrepen wat er zou plaats grijpen. Het oprukkende heir bestond uit stamgenooten der roovers van zoo even; die aan de slachting ontkomen waren, hadden ongetwijfeld in hunne woonplaats het bericht van hun wedervaren overgebracht, en thans rukten allen op om den dood hunner verslagen makkers te wreken en de vijandelijke stad in het bosch te vernietigen.

Met gespannen verwachting sloeg ik het tooneel gade, dat zich voor mijn oog ontrolde; een oogenblik vreesde ik, dat de arme kolonisten verrast en overrompeld zouden worden, alvorens zij nog de nadering van het vijandelijke leger gemerkt hadden, want reeds was dit hun verblijf in alle stilte en in de volmaaktste orde tot op een betrekkelijk korten afstand genaderd, zonder dat ik eenige toebereidselen tot de verdediging bespeurde. Ik begon mij reeds ongerust te maken over de arme kolonie en stelde mij voor hoe zij door de aanvallers meêdoogenloos zou uitgemoord worden. Maar spoedig was mijn onrust geweken, want ik zag de kolonisten, ongetwijfeld door de uitgezette schildwachten gewaarschuwd en ten strijde opgeroepen, in grooten getalle uit alle straten te voorschijn komen en zich, ter verdediging bereid, buiten de kolonie in slagorde scharen. Ik merkte echter op dat zij geen gesloten kring rondom hunne woonplaats vormden, maar hunne gelederen veeleer den vorm van een halve maan aannamen, met de vleugels naar den aanrukkenden vijand en het centrum naar de stad gewend. Ik meende die taktiek te doorgronden: zij wilden den tegenstander beletten hunne kolonie te omsingelen en in het uiterste geval den terugtocht uit de stad voor de niet strijdende bevolking vrijlaten.

Enkele afdeelingen der kolonisten hadden zich intusschen van het hoofdkorps gescheiden en waren op de paralel-wegen den vijand tot op zekeren afstand te gemoet getrokken. Weldra geraakten de beide voorhoeden met elkander slaags en er ontspon zich een hevig gevecht. Met hardnekkigheid werd van weerszijden gevochten, doch daar de aanvallers hunne tegenstanders in lichaamskracht verre overtroffen en hunne gelederen door de aanrukkende wapenbroeders voortdurend aangevuld en versterkt werden, moesten de verdedigers spoedig wijken, en moesten zij zich, met achterlating van een goed deel der hunnen, op het hoofdkorps terugtrekken.

De aanvallers hielden nu een oogenblik stand om de geheele krijgsmacht gelegenheid te geven zich bij elkander te voegen, en in één ontzaglijke, dicht aaneengesloten colonne rukte men weldra tegen het centrum van den vijand op met het oogenschijnlijke doel, zijne gelederen te verbreken en op die wijze de kolonie binnen te dringen. De verdedigers, dien toeleg bemerkende, sloten zich vaster bij elkander aan, krompen hunne slaglinie in en verdubbelden hunne gelederen. Zij wilden hunne verblijfplaats tot het uiterste verdedigen.

De strijd was intusschen met woede ontbrand. Onweêrstaanbaar schier waren de aanvallen der roovers, maar even heldhaftig was de verdediging der kolonisten. Van

beide zijden werd met gelijke hardnekkigheid gevochten; wanneer de verdedigers het in het centrum te kwaad kregen, rukten de vleugels tot eene flankbeweging op, om aldus hunnen strijdmakkers licht en uitkomst te verschaffen. De bewonderenswaardige orde, die tot dan bij de beide partijen geheerscht had, werd echter langzamerhand verbroken; steeds dichter naderden de aanvallers de citadel, want zoo ze al niet het voordeel van het getal hadden, ze overtroffen hunne tegenstanders ver in lichaamskracht; hier en daar zag men groepen strijdenden ordeloos onder elkander gemengd: het werd een geweldige kamp van man tegen man. Het slagveld was met dooden en gekwetsten bezaaid en ik begon reeds te vreezen, dat de kolonisten ten laatste zich zouden moeten overgeven; zij schenen dit zelven in te zien, want hoewel zij elken duimbreed gronds nog met

hardnekkigheid verdedigden, zag ik de nietstrijdenden met hunne kinderen en bezittingen langs de nog vrije zijde in allerijl de stad verlaten en in het bosch een goed heenkomen zoeken. Dit verlichtte mij eenigszins, doch toen ik de roovers op het punt zag de kolonie te overweldigen, meende ik tusschenbeide te moeten komen. Ik greep een met talrijke kleine scheuten voorzienen boomtak en begon er meê op de stoute aanranders los te slaan. Mijne tusschenkomst besliste in een oogenblik den strijd; het vreeselijk wapen richtte een geweldige slachting onder de roovers aan en het geringe overschot koos in vliegenden spoed het hazenpad. De kolonie was bevrijd en de ieverige bevolking kon haar weêr in volle zekerheid in bezit nemen.

Mijne schrandere lezers hebben ongetwijfeld reeds lang begrepen, dat de belangwekkende kolonisten, wien ik de gelegenheid had te goeder ure nog een reddende hand toe te steken, niemand anders waren dan de gewone zwarte mieren, die ieverige bewoners onzer bosschen en heiden, terwijl de geweldige roovers, hunne gewone vijanden, de veel grootere roode of boschmieren waren. Hebben mijne lezers lust en gelegenheid op een schoonen zomerschen dag de werkzame dierkens, reeds door Salomon als een voorbeeld aangehaald, in hun doen en laten te bespieden - ik ben overtuigd, dat zij nog veel meer wonderen in hen zullen opmerken, dan ik in mijne schets verhaald heb.

J.A.V.

Klacht van een ouden professor.

Hoe deserteeren al mijn haren!
Niet, wijl de zorg me aan 't harte knaagt,
Maar wijl mij nu reeds vijftien jaren
Het summum der verveling plaagt!
Want rustloos loopt het hoofd mij om
Bij Caesar's B e l l u m G a l l i c u m .

Ik zou met lof hem overladen,
Den held der oude wereldstad,
Zoo hij maar niet zijn veldheersdaden
Met eigen hand beschreven had;
Nu echter draait het hart mij om
Bij Caesar's B e l l u m G a l l i c u m .

De klassen volgen op elkander,
De mijne zie ik overgaan,
lk blijf! - Daar komt al weer een ander'
Met oude en nieuwe Caesars aan;
En 't is van jaar al wederom
Dat eeuwig B e l l u m G a l l i c u m .

'k Zou Tacitus zoo graag vertalen,
En nog veel liever Livius;
Ik zou het liefst mijn hart ophalen
Aan Flaccus en Virgilius;
Ook Cicero waar wellekom;
Maar hu! dat B e l l u m G a l l i c u m .

Dan ach, wat baat mij al dat klagen,
Geen stervling zal er acht op slaan.
Dra ziet men mij ten grave dragen;
En vraagt men u: 'Waar stierf hij aan?'
Och, zeg dan: 'De arme man kwam om
'In Caesar's B e l l u m G a l l i c u m !'

Naar omhoog.

Van gindschen toren brengt de wind
Mij 't klinglend klokgebengel;
Hier tusschen bloemen zingt een kind
Zoo lieflijk als een Engel:
't Geluid van beide voert van de aard
Mijn zielsverlangen hemelwaart.

[...].*a's.*
B.V. MEURS.

Het verraad van Utrecht.
Een novelle van Harry.

't Was in de lente van 't jaar 1304. Reeds was de avond gedaald en goot de maan haar zilveren glans over Utrechts grijze stad uit, toen nog in enkele wijken dier stad gekletter van wapens en woest getier van strijdlustige burgers vernomen werden. Dat geraas, van verre gehoord als het geluid van een verwijderden, langzaam wegstervenden donder, werd al zwakker en zwakker, om allengs voor een diepe stilte plaats te maken; slechts de geregelde stap der wachters op den goed verdedigden wal verstoorde die stilte.

Guy de Vlaming lag met zijne dappere mannen, die geheel Holland reeds veroverd hadden, voor de sterke poorten der oude bisschopsstad. Enkele malen slechts had hij een storm gewaagd, maar telken reize waren zijne ladders omver geworpen en vonden zijne bespringers den dood in Utrechts breede gracht. Doch waarom zou hij langer zijne strijders den dood te gemoet zenden; daarbinnen telde hij immers zijne aanhangers bij honderdtallen? Guy van Avesnes, de schrandere en doorzichtige kerkvoogd, zuchtte in boeien[(1)], het moest dezes aanhangers en getrouwe onderdanen dus falen aan een moedig en ondervindingrijk leider, terwijl de partij, die den Vlaming was toegedaan, in Utrechts wijken weldra den zege bevechten en de poorten voor den waren bevrijder openen zou.

't Was niet te verwonderen derhalve, dat sinds eenige weken geen aanval der Vlamingen de ingesloten burgers verontrustte. Ook in den avond, waarin het treurig feit, dat wij den lezer gaan mededeelen, plaats greep, hadden de verdedigers op den stadsmuur hunne waakzaamheid niet verdubbeld, want geen enkel teeken in het vijandelijk kamp deed voor den nacht eene onderneming der Vlamingen vermoeden.

Binnen de stad was het echter, gedurende den rusttijd van Guy's soldaten, niet even kalm gebleven. Reeds lang voordat deze veldheer zijne banieren voor Utrechts wallen plantte, hadden heer Jacob van Lichtenberg en Lambrecht de Vrese (de Fries) de burgerij in twee vijandige kampen verdeeld, die, met de woeste, soms ontembare drift onzer voorvaderen, dikwijls het burgerbloed in stroomen vloeien deden. Sedert

(1) In den slag op Duiveland, 20 Maart 1304, werd de bisschop gevangen genomen.

de belegering vooral waren aller driften opgewekt. Wel had de bisschop reeds te voren de partijhoofden verzoend, wel sloegen zij de handen ineen om hunne stad tegen den vijand te verdedigen, maar de onstuimige Lambrecht kende geen vrede, en, terwijl de Vlaming de poort rammeide, sleurden de burgers van Utrecht, op bevel van den Fries, den edelen Lichtenberg en eenige anderen naar de gevangenis van het *Huis Vresenburg.* In den nacht voerde men den hoofdman en ridder Werner naar 't St.-Katharina-veld, dat weldra besproeid werd met hun bloed. Een vreeselijk wraakgeroep weêrgalmde des anderen daags door de straten van Utrecht; in dolle woede greep iedere burger naar het wapen, en broeders velden broeders neder. De moordenaar Lambrecht moest toen zich ten onder geven en in blinde gramschap en onmachtig op eene andere wijze zijne partij te doen zegevieren, zon hij op laf verraad. Als getrouwe onderdanen mochten de Lichtenbergers zich ten uiterste verdedigen en de stad voor hun bisschop en heer willen behouden, de Fries en zijn gevolg eischten onder luid getier, dat de poorten voor den Vlaming zouden geopend worden. Vandaar vernieuwde tweedracht, vandaar een nieuwe en bloedige strijd in de ongelukkige stad.

Den avond, waarop de gebeurtenis van ons verhaal plaats vond, bewaakten de Lichtenbergers als vroeger de buitenposten op den wal, terwijl kleine groepen van Lambrechts aanhangers, tierend en in woeste drift het wapen hanteerend, de straten doorkruisten. Doch hun aantal verminderde naarmate de duisternis toenam, zoodat allengs geen enkel strijdgerucht meer vernomen werd. Een onheilspellende stilte beheerschte weldra de anders zoo luidruchtige stad.

Niet verre van de Geldersche-poort (later de Wittevrouwen-poort genoemd) en grenzend aan den breeden wal, waarop de trouwe verdedigers der stad den avondpost betrokken hadden, ligt de eenvoudige woning, waarin Jacob de harpenaar, een vurig bisschopsgezinde, met de zijnen vertoeft. Daar binnen heerscht, even als in de wijken, de diepste stilte. En toch, in het laag vertrek dat men binnen treedt, zoodra de opgeheven klink der voordeur den toegang tot de woning geeft, zijn vijf personen bijeen. Geen armoede ontzet hier den bezoeker, doch ook geen weelde schittert hem uit eenig meubelstuk tegen. Een vloer van roode tegels, een groote lompe tafel, eenige zware stoelen met houten zittingen, een drietal lage bankjes voor kinderen, een groote, net bewerkte, doch nu ontsnaarde harp, die, met een eenvoudig crucifix, waarboven een palmtakje uitsteekt, een beeltenis van de heilige Cecilia en eene andere van de lijdende moeder des Heeren, den muur der kamer versieren, worden slechts schaars verlicht door de kleine pit van een koperen lampke, dat aan eene koord van de zoldering afhangt. In den uitersten hoek der kamer zijn vier leden van het gezin voor de bedsteê vergaderd, waarin vrouw Anna, Jabobs echtgenoote, ziek ter neêr ligt. Zij schijnt te sluimeren, de doodskranke, wier bleek, vermagerd gelaat de vreeselijke ziekte aanduidt, die langzaam hare beste krachten vernielt, en reeds sedert een drietal jaren hare schoonheid verwelken deed. De tering had hier een offer geëischt. Vrouw Anna was het laatste tijdperk van haar ziekte ingetreden en het einde bleek reeds nabij.

Jacob weet het. De armen over de breede borst gekruist, het schoone, met lange zwarte lokken versierd hoofd een weinig gebogen, zit hij in een der zware houten stoelen voor het bed zijner echtgenoote neêr en heeft den blik starlings op haar gevestigd. Er woelt, er kookt iets in het binnenste van dien man, want dat volle, door een langen zwarten baard zoo forsch geteekend gelaat, wordt op 't oogenblik, dat wij hem hier beschouwen, door een strengen, mistroostigen trek ontluisterd. De kleinen, die daar op een zelfde bankske nederzitten voor moeders ziekbed, het blonde

achtjarige Jantje, de blanke Anna, die nog geen vijf lenten telt, zij begrijpen niet wat hun vader lijdt, hoe wreed hij gefolterd wordt, maar wijzende op de slapende moeder lachen zij elkander toe en vouwen dan de kleine handen samen en bidden een: 'Onze Vader.' Die flinke, sterk gebouwde jongen echter, die in houding en kleur en fieren blik zoo volkomen zijn vader gelijkt, de nog jeugdige, maar reeds krachtvol ontwikkelde Steven schijnt het lijden, den zielestrijd zijns vaders te beseffen. De zoon staat naast zijne moeder, houdt hare uitgeteerde hand in de zijne geklemd, doch bespiedt ook nauwkeurig elke verandering op het gelaat des peinzenden vaders.

Reeds lang heeft het stilzwijgen hier geheerscht. De kleinen durven de stilte niet verstoren, want moeder slaapt. Steven eerbiedigt tevens den somberen ernst, die Jacob reeds geheel den dag zoo halsstarrig zwijgen deed. Op eenmaal, daar slaat de harpenaar de hand in zijn langen baard, nijpt de vingeren krampachtig samen, en rukt en trekt en verwringt het aangezicht door de pijn, die hij zich zelven berokkent, maar houdt nog immer den blik op zijne Anna gericht. Slechts kort heeft die spanning, die aanval van waanzin geduurd, doch aan Steven is het niet ontgaan; neen, het heeft hem geschokt, ontroerd, het heeft zijne oogen met tranen gevuld. Zacht laat hij de hand zijner lieve moeder uit de zijne zakken, en, zonder gedruisch haar bed verlatend, treedt hij op zijn vader toe, legt de hand op diens breeden schouder en fluistert:

- 'Vader, zoo kan het niet blijven; o, weêrhoud mij niet langer, laat mij gaan.'

Dat zoete, half vleiende woord klinkt als melodie in Jacobs ooren; want kalm beurt hij het hoofd op tot zijn zoon en zegt, terwijl de waanzin geweken schijnt:

- 'Steven, mijn zoon, gij weet niet wat gij vraagt.'

- 'Doch ik zie wat gij lijden moet.'

- 'Ik lijden! - neen, mijn jongen; maar daar, daar ligt uwe vrome, goede moeder, zij sterft om mijnentwil.'

- ‘Neen, vader, niet gij, maar Lambrechts knechten hebben ons dat leed berokkend.’

- ‘Lambrechts knechten,’.... herhaalde Jacob weêr somber, ‘de verraders van mijn heer!.... Steven, hoort gij niets woelen daar buiten?’

- ‘Reeds sedert een uur werd de stilte niet verbroken.’

- ‘De stilte die den storm voorafgaat,’ bromt de vader, en zijn fonkelend oog wendt zich naar den hoek der kamer, waar een zware, met ijzeren pennen bezette knots geborgen is. Met ontzetting volgt Steven dien grammen blik, en zich plaatsend tusschen zijn vader en het voorwerp, dat diens drift wederom had opgewekt, zegt hij op smeekenden toon:

- ‘Vader, denk aan moeder.’

- ‘Steven, mijn zoon,’ en getroffen greep Jacob de hand van zijn kind, ‘juist om uwe moeder moest ik strijden, al beloofde ik haar het tegendeel. De Vlamingen zullen ons, zullen haar niet sparen, zij zullen geen brood verschaffen aan de kleinen.’

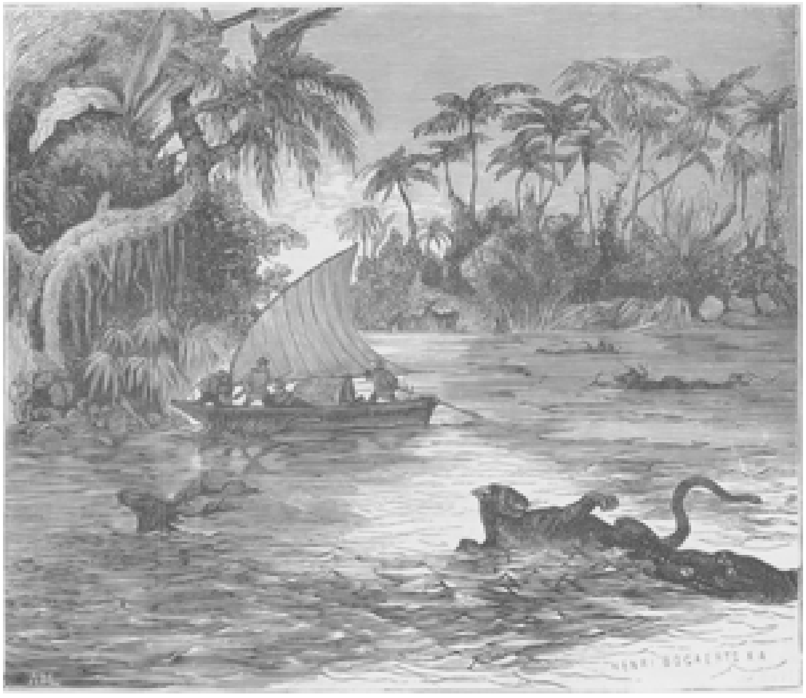

EEN ZONDERLINGE JACHT.

- ‘Laat mij dan gaan, vader; de vrouwe van Lichtenberg zal mij niet verstooten, wanneer ik kom in uwen naam.’

- ‘Bedelen! gij, de zoon van Jacob den harpenaar; neen, Steven, nooit!’

- ‘Moeder! moeder!’ roepen eensklaps de kleinen, die van hun bankske springend opklouteren tegen de legersteê.

Jacob had te luid gesproken, zijn trillende stem had den onvasten slaap zijner lijdende echtgenoote verstoord. Vrouw Anna opent de oogen, slaat haren arm om het teeder lichaam der kleinen, die, nu op het bankske staande, zich over hunne moeder heen buigen, en drukt een kus op 't voorhoofd harer lievelingen. Ook Steven nadert zijne moeder, staart met vochtigen blik in hare van glans beroofde oogen en brengt dan hare hand eerbiedig aan zijne lippen. De moeder glimlacht en stamelt zacht:

- ‘Mijne lieve, lieve kinderen!’

- ‘Vrouw!’ zegt Jacob, die zich niet langer kan bedwingen,.... maar dit tooneel van vrouw en kinderen schokt hem te diep, geen woord kan hij meer uiten.

- ‘Jacob’, fluistert de zieke, ‘kom hier, kom dichter bij mij,’ - en zij reikt hem hare hand, - ‘zult gij voor deze kinderen leven?’

- ‘Ja, Anna, wees gerust, maar wilt gij hen dan zoo spoedig verlaten?’

- ‘Ach, waarom langer gehoopt,’ zegt zij; en haren vinger ten hemel richtend, vervolgt zij: ‘daar, Jacob, zal ik u, zal ik mijne kinderen wachten, daar scheiden wij niet meer.... daar ga ik voor allen zorgen en bidden.’

- ‘Moeder,’ vroeg het engelachtige meisje, ‘mogen Jantje en ik meêgaan naar O.L. Heer?’

- ‘Ja, kinderen, indien gij braaf blijft en veel van vader houdt.’

- ‘En zullen wij dan weêr brood krijgen, lieve moeder,’ vraagde het jongsken, ‘o, ik heb zoo'n honger, lieve moe,.... maar ik mocht het u niet zeggen, verbood mij Steven.’

- ‘Jacob,’ zegt de zieke neerslachtig, - terwijl tranen hare dorre wangen besproeien, - ‘is het reeds zoo ver gekomen?’

- ‘Anna,’ herneemt de harpenaar zichtbaar verlegen en onthutst, ‘'t is heden de eerste dag, ik kon u niet verlaten, want die van Lambrecht bezetten onze wijk.’

- ‘En gij hadt mij beloofd u buiten den twist te houden.’

- ‘En zouden zij hun ouden vijand zoo spoedig vergeten?’

Vrouw Anna zucht, maar Steven begrijpt haar en antwoordt voor zijn vader:

- ‘Moeder, de heer bisschop is toch onze weldoener.’

- ‘O zeker, mijn kind, en vergeet niet met Jantje en Anna dagelijks voor hem te bidden....’ en de lijderesse zweeg; de dagen van weleer, die schoone, heerlijke dagen stonden met al hun liefelijkheên weêr levendig voor haren geest.

Jacob de harpenaar, de schoone, krachtvolle jonkman, wiens kunst zoo dikwijls de vorsten der aarde beheerscht had, die aller hart verrukte, die aller zin betooverde, wanneer hij de hand aan 't speeltuig sloeg en in hemelsche akkoorden de zoetste toonen aan de snaren ontlokte - die Jacob was vrouw Anna's echtgenoot geworden.

Zijn beschermer en weldoener getrouw, was Jacob den edelen Jonker Guido van Henegauwen overal gevolgd. Tijdens het huwelijk van den vorst verhoogde hij den luister van het henegauwsche hof, en toen Guido zich later wijdde aan den geestelijken stand, volgde hem Jacob naar Luik. Daar ontmoette Anna den kunstenaar, beschouwde hem met eerbiedige bewondringe, en teeder kreeg zij hem lief. Jacob, de gevierde, schoon arm aan tijdelijke goederen, en zonder anderen steun dan zijn machtig talent, verkreeg de hand van de gelukkige Anna, de dochter van een vermogend poorter. Zij leefden gelukkig, de vurige, bezielde kunstenaar en de eenvoudige, beminnelijke Anna; zoete dagen mochten zij slijten, dagen, wel niet van weelde, maar toch van voorspoed en waarachtig huiselijk geluk.

Daar wordt Guy van Avesnes op den Stoel van Utrecht geplaatst, en Jacob moet zijn meester volgen. De utrechtsche domproost Adolf van Waldek betwist Guy, den kameraar van 't luiksche domkapittel, den Stoel van Willibrord, en aanstonds mengt zich Jacob in den algemeenen twist. De Henegauwer triomfeert, want Waldek wordt tot den zetel van Luik geroepen, maar de partijen zijn niet bevredigd, de twisten niet bijgelegd. Vele edelen, geestelijken en poorters verzetten zich tegen den nieuwen bisschop, een vreemdeling; maar Guy beheerscht den toestand en zijne volgelingen leven in voorspoed. Echter niet in vrede. Jacob, eenmaal medegesleept door de politieke driften, grijpt slechts zelden in de snaren, maar te dikwijler naar de knots, wanneer de twee partijen der utrechtsche poorters elkander vijandig tegentrekken.

Het huiselijk geluk is daarom ook uit vrouw Anna's woning verdwenen. Te zeer heeft zij immer haren Jacob bewonderd, te vurig bemind, te kinderlijk wellicht gehoorzaamd, dan dat zij hem nu durft weêrstreven. Zij lijdt, maar zwijgt en bidt, en leert hare kinderen God en hunnen vader beminnen. Dat zielsverdriet werkt echter terug op haar teeder gestel, sloopt langzaam hare krachten, en alvorens de ziekte haar aan het bed kluistert, heeft Jacob niet bespeurd, hoe hij zelf zijne dierbare Anna die doodelijke wonde heeft toegebracht.

Vreeselijk dan ook was de ontgoocheling van den vurigen kunstenaar. Voor het bed zijner vrouw neêrgeknield, heeft hij haar plechtig beloofd voortaan voor haar en hare kinderen alleen te leven, geen wapen meer te hanteeren dan om hen te beschermen en moedig het kruis te dragen, dat de Heer hem zou opleggen. En Jacob hield woord reeds twaalf dagenlang. Hoe ook de lucht van de woeste kreten der strijders weêrgalmen mocht, hoe ook wapengedruisch de zijnen verontrustte en zijne aderen van strijdlust zwellen deed, manmoedig had hij zich zelven bedwongen en de zijde niet verlaten zijner lijdende Anna. Maar heden is in zijn huis alle voorraad opgeteerd, het geld is verdwenen; nog dezen morgen heeft de geneesheer verklaard, dat voor zijn gade het einde nabij is en slechts krachtige middelen haar leven rekken kunnen. Krachtige middelen! Sedert vele weken is de bisschop gevangen, de stad door vijanden omringd, de burgerij door tweespalt verdeeld, - nog heden stroomde het bloed van vele honderden door de straten der stad; van waar, van wien zou de kunstenaar die soldaat is geworden, die niet meer tokkelt maar vecht, hoe zou hij geld, hoe krachtige middelen verkrijgen? - En Anna sterft, en de kinderen lijden honger, en bisschop Guy is verre, en Lambrechts knechten willen de stad in 's vijands handen leveren!... Wat moet de arme Jacob lijden! hoe goed ook begreep hem zijn trouwe Anna! Alles heeft de zieke overwogen, het voorheen en het thans; ook de toekomst zweeft haar voor oogen.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 37]

Johan Sebastiaan Bach bij den ouden Frits.

Mannen, die door groote gaven zich boven hunne medemenschen onderscheiden, deelen niet altijd in de algemeene hoogachting en waardeering, welke men aan hun genie verschuldigd is. Te dikwijls toch verlangt de alledaagsche wereld, dat het genie zich voege naar hare bekrompen opvatting van kunst, naar de mode, den heerschenden smaak en de denkbeelden, die men van zijne jeugd af heeft ingezogen.

Het lot van zulke mannen is daarom verre van benijdenswaardig. De speldesteken, hun door hunne medemenschen toegebracht, brengen het gemoed soms ongeneeslijke wonden toe, die het leven vergallen en het soms aanmerkelijk verkorten.

Wat wij hier van het genie neêrschrijven, is geheel en al van toepassing op den grooten duitschen toonkunstenaar Johan Sebastiaan Bach. Toen deze vader der duitsche muziek geboren werd, was zijn familienaam reeds meer dan eene eeuw met roem bekend in de muzikale wereld, welker leermeester en voorganger hij zou zijn.

BACH SPEELT VOOR DEN OUDEN FRITS EENE FUGA, NAAR HERMAN KAULBACH

Vroegtijdig ouderloos geworden kende Bach weinig vreugde, maar toch was het steeds zijn streven, zich met allen iever op het vak van zijn vader toe te leggen. Geen moeite was hem te groot om te leeren, en als hij beroemde meesters kon bezoeken, kende hij afstand noch ontbering. Reeds op achttienjarigen leeftijd was hij hofmusicus te Weimar, en spoedig daarna werd hij organist te Arnstadt, ofschoon tegen een zeer geringe bezoldiging.

Maar daaraan was hem minder gelegen; aan ontberingen gewoon had hij geleerd spaarzaam en met weinig tevreden te zijn, en als hij zich aan zijne geliefkoosde kunst kon wijden, stond het behaaglijke des levens op den achtergrond.

Na op verschillende plaatsen in Thuringen organist geweest te zijn, werd hij in 1723 tot muziekdirecteur en cantor aan de school van St.-Thomas te Leipzig benoemd, in welke betrekking hij veel heeft geleden. doch ook veel gedaan voor de muziek.

Het is ons doel niet een overzicht te geven van Bachs werken, noch den nood en rampspoed te schilderen, welke steeds zijn deel waren en hun toppunt bereikten, toen hij eenige jaren voor zijn dood met blindheid werd geslagen. Naar aanleiding onzer gravure hangen wij liever een aangename schilderij op uit zijn leven, namelijk van zijn bezoek aan Frederik den Groote te Potsdam.

De fluit van den Ouden Frits is wereldbekend. Als zijne drukke bezigheden hem eenigen vrijen tijd overlieten, werd deze besteed aan het spelen op de fluit. Ook de avonden waren te Potsdam gewijd aan de muziek, en de koning nam dan bij voorkeur onder het orkest plaats, tot groote wanhoop van zijn kapelmeester, die maar al te goed wist, dat zijn koninklijke leerling in een allegro geen maat kon houden, en boos werd, wanneer hij door zijn valsch spel de andere leden van het orkest in verwarring bracht.

De hoforganist van Frederik was Philipp Emanuel Bach, de beroemdste der zonen van den ouden meester, en het was door diens tusschenkomst, dat de koning zijn vader uitnoodigde aan het hof te verschijnen.

Op een avond, toen men zich gereed maakte voor het gewone concert, bracht een officier het rapport met de naamlijst van de zoo even te Potsdam aangekomen vreemdelingen. Met de fluit in de hand wierp de koning er een blik op en riep, eensklaps opspringende:

'Mijnheeren, de oude Bach is aangekomen!'

Terstond liet Frederik inspannen en reed naar de woning van zijn hoforganist, waar de oude Bach was afgestapt. Zonder den grooten toonkunstenaar den tijd te laten van gewaad te verwisselen, moest hij terstond instappen en meê naar de hofkapel rijden.

Het kostte Bach niet veel moeite den koninklijken dilettant in verrukking te brengen door zijne improvisaties op klavier en orgel, en de tijd, welken hij aan het hof doorbracht, was voor Bach het schitterendste tijdperk uit zijn leven.

Het afscheid van de moeder.

Welk een vloed van gedachten wekt deze eenvoudige gravure op! Eene oude moeder geeft hare dochter, voor zij het ouderlijke huis gaat verlaten, eenige vermaningen; zij wijst haar wellicht op het gevaar, dat er in gelegen is, aan zich zelve overgelaten te zijn, onder vreemde, misschien loszinnige menschen te verkeeren, en dan geen moeder te hebben, die haar met raad en daad kan bijstaan.

De dochter - het is aan haar gelaat te zien - neemt de moederlijke woorden ter harte; zij is wellicht nooit van huis geweest, en het gemis harer moeder maakt het oogenblik van scheiden nog smartelijker dan het vooruitzicht onder vreemde menschen te moeten leven.

Zeker, hare voornemens zijn oprecht, doch zal zij aan de verleiding weêrstand kunnen bieden? De schilder zegt het ons niet, maar men hoeft niet veel menschenkennis en ondervinding te bezitten, om te weten, dat vele jonge meisjes, die in de steden gaan dienen, daar haren eenvoud verliezen en somtijds tot dieper val geraken dan zij, die er van hare jeugd af zijn opgegroeid.

Onlangs vertelde men ons de geschiedenis van zulk een dorpsmeisje, welke te treffend is om ze aan onze lezers te onthouden.

In een lief dorpke der Kempen, woonde eene weduwe met hare dochter. Arm was de weduwe, doch zij bezat een kleinood zoo kostbaar, dat het geheele dorp haar daarom een grooten eerbied toedroeg. Dat kleinood was hare dochter Annemie.

De natuur had aan het nederige dorpskind hare rijkste gaven geschonken en haar getooid met dien lieftalligen eenvoud, welken men slechts zelden aantreft. Wat echter hare grootste schoonheid uitmaakte, was, dat in dit lichamelijk omhulsel eene reine ziel huisde, die niet het minste begrip had van het kwade en alleen leefde voor God en godsdienst.

Geheel het dorp was trotsch op Annemie, en gaf met liefde wat van zijn overvloed aan de gelukkige moeder van zulk eene dochter, die sedert den dood van haren echtgenoot van de openbare liefdadigheid moest leven.

Op zekeren dag echter ontving de weduwe uit de nabijgelegen stad een brief van eene rijke bloedverwante, van wie men sedert lang niets meer gehoord had, en waarin deze haar geld toezond en tevens verzocht Annemie bij zich te hebben, om in den avond haars levens verzorgd te worden door iemand, die door de banden des bloeds met haar verbonden was en de bedorvenheid der steden nog niet kende. Haar geheel vermogen zou het loon zijn voor deze zorgen.

De moeder zag het meisje, het meisje zag de moeder aan en beiden vielen in elkanders armen, terwijl Annemie snikkend zeide:

‘U verlaten? Nooit!’

Weldra wist geheel het dorp de geschiedenis van den brief. De verstandigsten der dorpelingen brachten de weduwe onder het oog, dat zij in geweten verplicht was, in het aanzoek der rijke bloedverwante toe te stemmen, wilde zij het geluk van hare lieveling niet met eigen handen verwoesten.

‘Zie,’ zoo zeide men tot haar, ‘gij zijt oud en bijna afgeleefd, zoodat de dood u niet zal verrassen, indien hij eerstdaags aan uwe deur komt kloppen. Wat zal er dan echter van Annemie moeten worden! Zoudt gij willen, dat zij, even als gij, van aalmoezen moest leven of boven hare krachten werken om een arm stukje brood te verdienen? Welnu, zulk een lot wacht haar, indien gij dwazelijk toestemt in haar verlangen om bij u te blijven. Beveel haar te gaan, en hare toekomst is verzekerd.’

‘Maar hare deugd, hare onschuld!’ zuchtte de troostelooze moeder, ‘zal zij deze blijven behouden?’

Men wees er haar op, dat men in de stad God even goed dienen kan als op het dorp, en nu waren er niet veel woorden meer noodig om haar over te halen.

Wij gaan de dagen, die het vertrek van het meisje vooraf gingen, stilzwijgend voorbij, doch willen even bij het afscheid stilstaan.

Beiden stortten overvloedige tranen, de moeder echter overwon haar gevoel, om voor 't laatst hare dochter toe te spreken. Zij herinnerde haar aan het sterfbed haars vaders en bezwoer haar toch nimmer af te wijken van het pad der deugd en steeds te denken aan hare moeder, wier haren in eer en deugd waren grijs geworden.

Zij wilde haar kind zegenen en hief reeds de hand op, doch - zij zonk aan de voeten van hare lieveling neèr.

‘Annemie, gij draagt twee heilige namen: Anna, zoo als de moeder der Allerheiligste Maagd, en Maria, zoo als zij zelve heette. Deze twee zullen u beschermen; neem tot haar uw toevlucht in het uur des gevaars, zij zullen u in hare heilige hoede nemen en u niet verlaten! Annemie! denk steeds aan uwe arme moeder, die zooveel geleden heeft; doe haar den dood niet aan door een ongodsdienstig gedrag of zondig leven!’

Meer kon de arme vrouw niet zeggen. Diep geroerd hief de dochter hare moeder op, drukte haar krampachtig aan het hart, greep naar haar armelijk pakske en verliet sprakeloos de woning, om den weg naar de stad in te slaan.

Wij tellen eenige jaren later. Annemie is nog niet in het dorp terug gekeerd; waarom ook zou zij terugkeeren? Zij, die haar zoo lief had, lag op het kerkhof, vermoord door.... hare dochter.

Annemie, de moordenares harer moeder!

't Is verschrikkelijk, maar daarom niet minder waar. De stad was haar ongeluk. Eenvoudig als zij was, nam zij alle praatjes der bedorven stedelingen, die het huis harer bloedverwante bezochten, voor zuivere waarheid aan en lachte met het gezelschap meê, wanneer daar dubbelzinnige woorden gesproken werden, ofschoon het onnadenkende meisje in het begin er geen woord van begreep.

Langzamerhand begon zij alles te begrijpen, en den moed niet bezittende om zulke menschen af te wijzen of hen te ontvluchten, gaf zij zich geheel aan hen over. Zij werd zeer behaagziek en was buitenmate ingenomen met de loftuitingen, die men voor hare schoonheid over had. Hare bloedverwante was trotsch op haar en gaf haar steeds in alles toe.

Zij leerde vermaken kennen en schikte zich op als eene dame. Men nam haar meê naar schouwburgen, bals en feesten, waar men zich in het begin vermaakte met hare boersche gewoonten; doch met het verlies van haar eenvoud, legde zij ook deze gewoonten af en werd weldra zoo onverdraaglijk trotsch, dat de meeste harer nieuwe vriendinnen den omgang met haar vermeden.

Al de drukten van het stadsleven beletten haar zich bezig te houden met hare moeder. Deze, ongerust omtrent het welzijn van haar kind, nam op haar ouden dag de reis naar de stad aan, om zich met eigen oogen te overtuigen van den toestand harer lievelinge.

Arme moeder! Ware zij maar thuis gebleven! O, de onzekerheid is nog duizendmaal troostrijker dan zulk eene werkelijkheid! Eene dochter, die zich voor hare moeder schaamt, is een wanschepsel, doch wanneer die dochter hare moeder in het aangezicht verloochent, en haar als eene bedelares behandelt, door haar een geldstuk voor de voeten te werpen, - dat schreeuwt om wraak in den hemel!

En toch, de arme vrouw moest dit ondervinden. Zonder een traan te kunnen storten, strompelde zij op haar stokske naar het dorp terug, doch zeeg halverwege dood neêr, en haar ontzield lichaam werd den volgenden dag door de voorbijgangers gevonden.

De ontaarde dochter vernam den dood harer moeder, doch in plaats van tot inkeer te komen, joeg de wanhoop haar verder den noodlottigen weg op, die naar het verderf voert.

Kort daarop stierf hare bloedverwante, en eerst toen nam haar losbandig leven voor goed een begin. Weldra echter was haar vermogen uitgeput en stond zij alleen, door al hare vroegere aanbidders verlaten. Zij wilde naar haar dorp terugkeeren, doch waarom zou zij terugkeeren? Zij, die haar zoo lief had, lag op het kerkhof, vermoord door...... hare dochter.

Toch stapte zij den weg op, maar naar mate zij het dorp naderde, werd haar hart meer beklemd, en op denzelfden weg, waar hare moeder door hare schuld den dood had gevonden, zeeg ook de dochter neêr. Zij werd opgenomen en naar de stad terug gebracht, waar zij in het gasthuis boetvaardig stierf.

Julius Cesar.

Krijgsgenie, oorlogsroem, geluk heeten in de geschiedenis Alexander, Cesar en Napoleon; evenzeer klinken hunne namen ons in de ooren als zinnebeelden van menschelijke grootheid, van wereldomvattende eerzucht, terwijl de grootheid hunner plannen, de diepte hunner inzichten, de verhevenheid hunner bedoelingen onze gedachten bijna zouden afleiden van de middelen, door hen gebezigd, om tot die hoogte te geraken, wanneer de geschonden zedenwet niet als aanklaagster tegen hen optrad. Maar ook hun leven, hoe groot en schitterend, leert ons dat er een macht is boven den mensch, die aan de kometen hare banen voorschrijft, de eerzucht van de grootsten van ons geslacht als kinderwerk beschouwt en de hoofden van wereldveroveraars in het stof weet te doen buigen. Alexander, de veroveraar van Azië, in den roes der overwinning en in den bloei zijner jaren te Babylon stervend; Cesar, voor het standbeeld van Pompeus neêrstortend, door de dolken der samenzweerders getroffen; Napoleon, als een Prometheus in het hart van den Oceaan geketend, en op een engelsche legersteê den laatsten adem uitblazend, - zijn dit geen tooneelen, die de gewone stervelingen voor hunne onbekendheid en geringheid troosten en waarbij geen ander woord voegt dan de tekst van Bossuets lijkrede: ijdelheid der ijdelheden en alles is ijdelheid?

Uit de geheele romeinsche geschiedenis klinkt ons geen naam zoo vertrouwd als die van Julius Cesar, niet alleen omdat zijne opvolger[...]

romeinsche keizers, zich naar hem genoemd hebben, maar ook omdat hij in zijn leven en streven een beginsel vertegenwoordigt, waarom nog altijd gestreden wordt en dat in onze eeuw reeds tweemaal de staatsorde van een groot rijk heeft omgekeerd. De eerzucht heeft zich op zijn naam beroepen, waar zij de wetten deed zwijgen en zich met geweld van een troon meester maakte; zijne groote schaduw heeft dikwijls tot dekmantel gediend voor daden, die voor het licht des hemels hadden te blozen, en menige eerzuchtige, die in zijne ontwerpen mislukte, meende, dat hij slechts zijn mantel had om te slaan om eervol te sterven. Toch kunnen mannen als Cesar niet nagevolgd worden. In den kader van hunnen tijd nemen zij de grootste plaats in en stellen hunne geheele omgeving in de schaduw, maar in eene andere lijst zouden zij misplaatst zijn. Over hoeveel gaven toch iemand beschikt, indien hij tot grootheid komt, zal deze grootheid evenzeer de vrucht zijn der omstandigheden als van zijn genie, en kroonpretendenten, die zich voor hunne daden op anderen hebben te beroepen, bewijzen dat zij slechts voor tooneelkoningen geboren zijn. Het is niet waarschijnlijk, dat Napoleon I aan Cesar zal gedacht hebben, toen hij het Directoire omverwierp; hij handelde op eigen aandrang, uit eigen inzicht, eigen eerzucht, en de keizerlijke mantel, dien hij zich later omsloeg, paste hem als of hij er mede geboren was. Hij was reeds keizer toen hem het beeld van Cesar voor den geest kwam, en hij drukte hem de handen, niet als navolger, maar als van zijne familie zijnde.

Men moet de geesten beoordeelen naar hun tijd en ook voor dezen tellen verzwarende of verzachtende omstandigheden bij het opmaken van hun vonnis. Laat Rome dus voor ons opdagen, en kleeden wij de schimmen der geschiedenis voor een oogenblik op nieuw met vleesch en beenderen.

Julius Cesar werd in het jaar 102, den 12 juli te Rome uit het oud-Albaaasche geslacht der Juliussen geboren. De geschiedenis is niet bijzonder mild in bijzonderheden uit de kinderjaren van den grooten Romein, en Suetonius noch Plutarchus hebben het de moeite waard gedacht, hem in een anderen leeftijd op te voeren, dan toen hij de toga virilis reeds lang had aangetrokken. Toch zou het schetsen van den indruk, dien het Rome van dien tijd op den jongen Cesar moet gemaakt hebben, een belangrijk hoofdstuk hebben kunnen zijn. In zijn kinderjaren toch viel de geweldige titanenworsteling tusschen Marius en Sylla, en al de verschrikkingen van den burgeroorlog, stroomen bloeds, verminkte lijken, terechtstelling van duizenden, verbeurdverklaringen en verbanning heeft hij als knaap zelf medegeleefd.

Het geslacht der Romeinen van zijn tijd was diep ontaard; de republiek had reeds alle republikeinsche deugden uitgeschud, en de oude akkerlievende, het vaderland-beminnende eenvoud en gerechtigheid-liefhebbende Staat was reeds lang ondergegaan. Het veroverende Rome was op zijn beurt veroverd geworden; in alle deelen van de toen bekende wereld waren de romeinsche kohorten reeds binnen gedrongen, maar het [...]wonnen Griekenland wist zich met zijne kunst, [...]ne wetenschap, zijn godsdienst op zijne beurt [...] Rome meester te maken, terwijl de aziatische [...]kheid, zinnelijkheid en prachtlievendheid, de afrikaansche slimheid en wreedheid zich eveneens naar Italië en zijne hoofdstad verplaatsten. Rome begon reeds eene wereld[...]d te worden; vaderland en wet, waarvoor de Romeinen van vroeger zoo dikwijls in den dood waren gegaan en welke bij hen als het heiligste onder de zon aanzien werden, begonnen in minachting te komen, en waren voor ontelbaren slechts de voetdwijl hunner eerzucht. Van de oude deugden, waarvoor men altaren gesticht en tempels gebouwd had, bestond nog slechts de

onverschrokkenheid, die op zoovele slagvelden tot wreedheid en bloeddorst was geworden. *Panem et circenses*, klonk de wilde volkskreet langs de straten van Rome, hetgeen niets anders wilde zeggen dan brood en bloed - het bloed van zwaardvechters en wilde dieren, en wanneer het zijn moest, ook der burgers zelven. Daar kwam nog bij de eeuwenoude strijd tusschen den senaat en het volk, tusschen de optimaten en centurionen, een strijd door geen wetten te bezweren, en die van af Marius en Sylla Rome in twee kampen verdeelde. De eenige vruchten van dien strijd vielen de gewetenlooze eerzucht in de handen, de eenige gebiedster nog in Rome, die de wetten deed verstommen, het recht deed zwijgen, en ambten en waardigheden ronddeelde.

De eerste maal, dat wij Cesar in dezen tijd van beroerten op den voorgrond zien treden, was tijdens het bewind van Sylla. Na Marius en Cinna overwonnen te hebben, was deze heer en meester over den romeinschen staat geworden en heerschte onder den titel van dictator. Hij ving zijn bewind aan met eene slachting onder zijne tegenstanders; Rome geleek een kerkhof, zoo vreeselijk had de bijl onder zijne bewoners gewoed. In naam en als tegenstander van Marius vertegenwoordigde Sylla de partij van den senaat, maar in wezenlijkheid vertegenwoordigde hij slechts zijn eigen partij en gedurende zijn schrikbewind spaarde hij noch het volk, noch den senaat. Wel stelde hij het bestuur der zaken weêr in handen der optimaten, maar het was slechts op voorwaarde, dat zij zijn bewind zouden erkennen. Deze willekeur blijkt ook uit zijn gedrag tegenover Cesar, die rechtens afstamming en geboorte tot den senaat behoorde. Cesar was met sterke banden aan de partij van Marius verbonden; de zuster zijns vaders, dus zijne tante, was de vrouw geweest van den cimbrischen held, terwijl hij zelf getrouwd was met Cornelia, de dochter van Cinna, die hem een rijken bruidschat had meêgebracht. Zijne eerste vrouw, Cossutia, de dochter eens ridders, had hij reeds voor dien tijd verloren. Sylla eischte thans, dat Cesar zijn huwelijk met Cornelia zou ontbinden, en dat hij zijne stiefdochter zoude nemen.

Cesar weigerde echter en haalde zich daardoor den toorn van den dictator op den hals. Hij werd uit zijne waardigheid als Hamen ontzet, zijne goederen werden verbeurd verklaard en hij zelf met een zware geldboete gestraft. Hij moest zich eenigen tijd verborgen houden, om het zwaard des beuls of van Sylla's partijgangers te ontkomen, totdat de vestaalsche maagden en zijne bloedverwanten Mamerius, Emilius en Aurelius Cotta zich zijne zaak aantrokken en voor hem vergiffenis en genade van den dictator verwierven. Het was bij deze gelegenheid, dat Sylla de merkwaardige en profetische woorden sprak: Zij zouden hun zin hebben en Cesar zou gespaard blijven; maar zij moesten weten, dat hij, dien zij voor zoo onschadelijk hielden, eens de ondergang zou zijn van den senaat en de optimaten, want dat in hem meer dan een Marius stak.

Uit deze woorden van Sylla blijkt de scherpe menschenkenner, maar er blijkt ook eveneens uit, dat Cesar reeds toen te Rome een puntje van zijn geest moet hebben doen blijken en op de eene of andere wijze ten dienste van eene partij moet werkzaam geweest zijn; uit welk een en ander Sylla zijne toekomst moet voorzien en aanleiding genomen hebben tot het uitspreken van dat scherp oordeel, dat door de gebeurtenissen maar al te zeer bewaarheid zou worden.

Het eerste optreden van Cesar als krijgsman in Klein-Azië tijdens den oorlog tegen Mithridates deed niet in het minst de groote veldheerstalenten vermoeden, die in hem verborgen lagen. Wel spreekt Suetonius van een burgerkroon, *corona civica*, waarmede Thermus, de praetor onder wien hij diende, hem vereerde wegens zijn aandeel in den strijd tegen Mytilene, maar dit eerbewijs werd ook aan gewone soldaten

gegeven wegens betoonden moed. Later diende hij nog in Ciliciё onder Servilius Isauricus, waar hij zich evenmin door groote daden schijnt onderscheiden te hebben. De mare van Sylla's dood riep hem echter onmiddellijk naar Rome terug, waar vooreerst het veld lag van zijn streven en eerzucht. Het eerste gewag dat de geschiedenis van zijn optreden aldaar maakt was een neêrlaag voor hem; hij trad namelijk als openbaar beschuldiger op tegen Cornelius Dolabella, oud-consul en triumphator, wien hij ten laste legde Griekenland als pretor uitgezogen te hebben. Dolalbella werd echter door eene machtige partij gesteund en niemand minder dan Hortensius, de groote voorganger van Cicero, trad als zijn verdediger op. Hij werd diensvolgens ook vrijgesproken en Cesar, om onaangename behandelingen te ontgaan, was verplicht voor eenigen tijd de stad te verlaten.

Tijdens zijn verblijf aldaar, had hij echter reeds partij gekozen, de partij des volks namelijk. Reeds vroeg schijnt hem het voorbeeld van Sylla of liever van Marius ter navolging te hebben aangespoord en zijn eerzucht had reeds een vastgesteld doel, voordat hij nog over de middelen beschikte om het te bereiken. Voorloopig begaf hij zich naar Rhodus, om aldaar onderricht te bekomen bij Apollonius Molo, den beroemden leermeester der welsprekendheid, die ook Cicero onder zijne leerlingen geteld had. Zoowel te Rome als in het oude Athene was het spreektalent het krachtigste middel om op het volk te werken, en die den palm der welsprekendheid wegdroeg, kon in de meeste gevallen zeker zijn van de overwinning. Hij zelf had dit reeds ondervonden in zijn proces tegen Dolabella, waarin de krachtigste bewijzen en zelfs de getuigenissen der steden hadden moeten zwichten voor de welsprekendheid van Hortensius. Het was in dezen tijd, dat de merkwaardige episode valt, waarvan de kloekmoedigheid, bij deze gelegenheid betoond, hem reeds als den Cesar van later dagen deed erkennen. Bij het eiland Pharmacusa namelijk, tusschen Samos en Patmos, werd hij door zeeroovers gevangen genomen. Cesar trok zich dit ongeval niet het minste aan en ofschoon hij wist dat zijn leven gevaar liep, gedroeg hij zich tegenover de zeeschuimers zoo trotsch, dat zij zelfs over zijne stoutheid lachten, daar zijne houding hun voorkwam als die van een zinnelooze te zijn. Hij dreigde zelfs hen te zullen laten kruisigen, wanneer hij ze in zijn macht kreeg, hetgeen de vroolijkheid nog vermeerderde, daar hij op dat oogenblik zeker het beeld der onmacht zelve was. Hij had zijne krijgsmakkers weggezonden om vijftig sestertiën - den losprijs voor hem vastgesteld - te Miletus of waar ook voor hem te borgen, en bijna veertien dagen bleef hij onder de zeeschuimers, hen vermakende door zijne geestige invallen of bedreigingen. Hij las hun gedichten voor, die zij niet begrepen en dus ook niet schoon vonden, waarom hij hen wegens hun lompheid berispte, hetgeen zij hem evenmin kwalijk namen als zijne bedreigingen. Eindelijk sloeg het uur der bevrijding. Maar nauwelijks was hij aan strand, of hij liet eenige schepen uitrusten, om de roovers te achterhalen en zijne bedreiging ten uitvoer te brengen. Hij achterhaalde hen wezenlijk, nam hen gevangen en voerde hen naar Miletus, waar hij hen naar de bedreiging, welke hij gedaan had, allen liet kruisigen.

Aan dit gedrag en deze houding herkent men reeds den fatalist van later tijd.

(Wordt vervolgd.)

Het tuchthuis te New-York.

In een land, waar de schelmen van de geheele wereld elkander *rendez-vous* geven, is het hoog noodzakelijk, dat het gevangenisstelsel goed is ingericht. De New-Yorksche gevangenis te Sing-Sing kan als model daarvan dienen. Alle

gevangenen werken er voor particulieren tegen een betrekkelijk hoog loon, hetwelk hun wordt uitbetaald wanneer hun straftijd om is. Zoo heeft men aldaar eene ijzergieterij, eene hoedenfabriek, eene schoenmakerij en eene wasscherij, welke allen een zekeren naam hebben. De kleeding der gevangenen bestaat uit een zwart en wit gestreept buis en broek en een dito muts. Zij worden zeer streng behandeld en in geen enkele andere gevangenis doet men den gevangene het bewustzijn, dat hij geen eigen wil heeft, zoozeer gevoelen als hier. Kwaadwilligen krijgen om het hoofd een ijzeren band - zoo als op onze gravure te zien is - welke hen verhindert het hoofd om te draaien. Het is een zonderling schouwspel hen naar de kapel of de eetzaal te zien gaan. Allen loopen achter elkander en houden elkaar vast. De nieuweling wordt in deze manier van loopen geoefend, juist als een soldaat die de exercitie leert.

Het verraad van Utrecht.
Een novelle van Harry.

- 'Jacob,' zegt zij eindelijk, nu de tranen die haar hart verlichtten, niet meer vloeien, 'Jacob, mijn einde is nabij, hebt gij mij alles vergeven?'

- 'Anna, mijne dierbare, o, wees niet zoo wreed, ik heb misdaan. Steven, Jantje, Anna, knielt met mij neêr, moeder zal ons zegenen.'

- 'Mijne kinderen, ja!' sprak de moeder en strekte hare handen zegenend over hunne hoofden uit, 'u zegen ik van harte gaarne, o, zegene u dus God... blijft braaf,' zeide zij na eenig rusten, terwijl vader en kinderen luid snikkend lagen neêrgeknield, 'blijft braaf, vreest God... bemint uwen vader... en gedenkt somtijds... de liefde uwer moeder.... En gij, Jacob... o, sta op, kom dicht, dicht bij mij...' nogmaals reikte zij hem hare hand, zag hem met gebroken oogen smeekend aan en, 'bij onze liefde,' bad zij zacht, 'bescherm onze kinderen... Jacob, vaarw....' maar haar fluisterende stem werd niet meer gehoord. De lang gerekte toon van een schetterenden hoorn verbrak eensklaps de stilte, die boven Utrecht heerschte.

HET AFSCHEID VAN DE MOEDER, NAAR BRUCK-LAJOS.

- ‘Verraad!’ schreeuwt Jacob met heesche stem; ‘verraad!’ en, terwijl in zijn hart de diepste droefheid plaats maakt voor woedenden toorn, vliegt hij vooruit, klemt de vreeselijke

JULIUS CESAR.

knots in zijne gespierde vuist en wil zijne woning ontvlieden, als Steven, de uit een droom ontwaakte Steven, zich plotseling voor zijn vader plaatsend, hem gebiedend toeroept:

- 'Terug, vader, terug, moeder stertf!' en de moedige knaap wijst met de eene hand naar zijne in zwijm gevallen moeder, en ontrukt met de andere het moordtuig aan zijnen vader. Onwillekeurig volgt Jacobs oog, hoe fonkelend ook en gram, de beweging van Stevens vinger. Hij beschouwt zijne Anna, aan wier kleederen de weenende kleinen zich angstig vastklemmen; zijn hart wordt weêr door andere en teedere aandoeningen bestormd;..... maar hoor, daar schettert de hoorn op nieuw, kort afgebroken en menigvuldig weêrklinken zijne tonen, 't gevaar moet dus groot, moet dreigend zijn; wat wordt de arme Jacob zwaar beproefd!

- 'Mijn God, mijn God!' roept hij bijna wanhopig uit, en slaat zich voor het voorhoofd, 'mijn God, geef redding!'

- 'Vader,' zoo durft Steven hem nogmaals vleiend naderen, 'laat mij gaan strijden, verdedig gij onze moeder?'

- 'Ja,' zegt hij, 'ik heb het beloofd, ik zal blijven,' - maar pas heeft hij gesproken of de deur vliegt open, en een bende sterk gespierde mannen, met knotsen, messen en bijlen gewapend, vertoont zich aan den ingang. Een hunner, de hoofdman, treedt haastig binnen, de anderen wachten op de straat.

- 'Meester Jacob,' zegt de vreemde, 'hoe lang zult gij u nog aan den strijd onttrekken; hebt gij het sein niet gehoord? Honderden mannen van Lambrecht de Vrese staan voor de Geldersche-poort en de Lichtenbergers zijn verre; de Vlamingen naderen de veste, spoedig... talm niet langer... haast u of 't is te laat; hoor!'... en, als om zijne woorden te bevestigen, schettert de hoorn op nieuw, en gekerm van gewonden en bulderend wraakgeroep van woeste bespringers vervullen de lucht. De poortbewakers zijn overvallen en verdedigen zich wanhopig.

- 'Voor bisschop Guy!' roepen de Lichtenbergers, die voor Jacobs woning st an; 'voor bisschop Guy!' roept de harpenaar hen na, en voort vliegt hij uit zijne woning met eene aan die mannen ontrukte bijl, voort naar de bedreigde poort, voort, eer de zijnen van den schrik bekomen zijn.

Versuft, en als aan den grond genageld staart Steven door het vertrek. Wat zal hij doen, de moedige, nauw zestienjarige jongeling? Hij is groot en forsch, maar nog nooit heeft hij zijne krachten beproefd; mag hij zich wagen in den strijd voor den bisschop? moet hij zijn vader volgen? Maar wie zal dan die hulpelooze kleinen, wie zijne moeder beschermen? Zijne moeder!.... hij treedt naar het bed, doch vindt de arme vrouw als een doode op het leger uitgestrekt. Hare oogen zijn gesloten, bleeker dan nog pas te voren is haar aangezicht, hare handen zijn koud als marmer, geheel roerloos ligt zij daar neder.

'Dood!' roept de jongeling door dit schouwspel ontzet, 'zij is dood!' en de bevende kleinen vluchten tot hun broeder en zeggen het hem schreiend na: 'dood, dood, moeder is dood!'

't Was een treurig tooneel, die verlaten kinderen voor het bed hunner mo der geschaard, kermend en weeklagend, de kleinsten bescherming zoekend bij den oudste, die zelf alles vreesde. Maar Steven bespeurt nog beweging in moeders lippen; zou zij nog leven? zou het slechts eene bezwijming zijn geweest?

- 'Moeder,' fluistert hij zacht zich over haar heenbuigend, 'lieve moeder!...' en de zieke opent weêr hare oogen. De schrik had haar bevangen, eene bezwijming was

gevolgd. Het woedend getier daar buiten, het luid gejammer der kinderen voor het bed, hadden haar op nieuw gewekt. Vrouw Anna wenkt haren zoon, want zij schijnt niet bij machte een woord te uiten.

- 'Va... der?' stamelde zij eindelijk bijna onhoorbaar. Maar Steven waagt het niet een rechtstreeksch antwoord te geven; hij drukt hare hand, kust het koude voorhoofd en zegt:

- 'Rust nu, lieve moeder, rust, wij zullen bidden. Kom Jantje, kom Anna,' zoo vervolgt hij tot de kleinen, 'knielt nu voor moeders bed, moeder is niet dood!...' en nederzijgend op hunne knieën baden zij lang en vurig - maar lispelend om de moeder niet te hinderen - 'Onze Vader, die in de hemelen zijt...'

En buiten, niet ver van dit huis, woedt de felle strijd. De vijandige partijen zijn genaderd en betwisten elkander den toegang tot de Geldersche-poort. Lambrechts volgelingen zijn velen, de Lichtenbergers slechts weinigen in getal. Niet daar, niet dezen avond had men den strijd vermoed, den Plompetoren waande men het bedreigde punt. De dappere bisschopsgezinden, op het eerste sein des hoorns gewekt en van alle zijden samengestroomd, waar zij niet, door list verschalkt, terug gehouden worden, tellen hunne vijanden niet, maar ijlen hun ordeloos tegemoet. Te vergeefs evenwel. Al is hun aanval onstuimig, al verkoopen zij hun leven duur, voor de overmacht moeten zij wijken en worden teruggedreven, telkens en telkens weer op nieuw.

Luider, altijd luider klinkt binnen Jacobs woning het woest getier; de vijand nadert. Daarbinnen bidden de kinderen voort: 'Uw wil geschiede op aarde als in den hemel.' De halfdoode moeder heeft hare laatste krachten verzameld en zich opgericht in haar bed; den blik houdt zij angstvallig op de deur gevestigd. De strijders houden stand; verward klinkt hun geschreeuw, doch reeds enkele woorden worden daar binnen met ontzetting vernomen: men wijst elkander Jacobs huis.

Luider stijgt der kinderen bede: 'Verlos ons van den kwade!'

De wapenen vallen bonzend op de voordeur, nog luttel tijds en het verlaten gezin is aan de slachting prijs gegeven. Men bestormt de deur, door Steven zorgvuldig gesloten, vloekend eischt men dat zij geopend worde, en gaat voort haar met knotsen en bijlen te beuken.

De kleinen bidden niet meer, maar verschuilen zich achter het gordijn der legerstede. Steven echter richt zich op; zijne kranke moeder, zijn hulpeloos broertje en zusje worden bedreigd, hij alleen moet hen beschermen. Zijne aderen zwellen, geheel zijn lichaam trilt van een ongekende drift; woest rollen zijne oogen en zoeken een wapen, - een wapen? - ha! hij vindt er een: de knots, zoo even aan zijn vader ontrukt en in een hoek geworpen, drukt hij in zijne handen en zwaait haar verwoed boven zijn hoofd.

De voordeur kraakt en stort verbrijzeld naar binnen; vier mannen verdringen zich voor den ingang en roepen om Jacob, hun ouden vijand. Zij willen binnentreden, maar Steven weêrstaat hen, een slag met de gonzende knots verbrijzelt den voorste den schedel. 'Wraak,' roepen de makkers en dringen vooruit, en ten tweeden male stort een lijk voor Stevens voeten neder. Nu verdubbelen des vijands wraakgroep en woede; meerdere strijders verdringen zich voor het huis, twee hunner doen den verwoeden jongeling wijken; een knots bedreigt zijn onbeschermd hoofd, een dagge zijn borst, - daar klinkt boven alle rumoer een ontzettende, hartverscheurende kreet uit de diepte der kamer, - de aanvallers verschrikken en deinzen achterwaarts, want terzelfder tijd wordt aan den ingang een dof geloei, als van een getergden stier vernomen; - daar wringt en worstelt zich een man door de belegeraars, wien de

wanhoop bovenmenschelijke krachten schijnt te geven; allen dwingt hij te wijken, zijn moordtuig gonst door de lucht, - en Jacobs bijl velt den belager neder van zijn kind, de andere vlucht.... Op 't zelfde oogenblik weergalmt het langs Utrechts wallen: ‘leve Guy de Vlaming!’ en die nog Jacobs huis bedreigden, snellen heen ter blijde victorie: Lambrecht de Vrese heeft de Geldersche-poort geopend, de vijand neemt Utrecht in bezit.

Hoe droef is na dien korten, vreeselijken strijd de arme harpenaar te moede! Het bloed van drie verslagenen stroomt in zijne woning, Steven zijn zoon, de dappere, staart verward en zinneloos voor zich uit; het wapen zijns vaders, na den tweeden moorddadigen slag verbrijzeld, houdt hij nog krampachtig in zijne vuist gekneld, het bloed van vreemden kleeft aan zijne schuldelooze handen. - En Anna? ‘Sancta Maria!’ gilt Jacob, nu hij zijne gade bespeurt; daar ligt zij neder op den vloer, en de weenende kinderen klemmen zich vast aan moeders lijk. Eerbiedig beurt Jacob haar op, legt haar te bedde, noemt luider en luider haren naam, - te vergeefs. Haar lichaam is reeds koud, al schijnen hare gebroken oogen den harpenaar verwijtend aan te staren: Anna is dood. Toen knots en dagge haren zoon bedreigden, is zij, als de leeuwin wier jongen men bespringt, van haar leger opgevlogen en haar angstkreet heeft de belagers doen wijken; maar uitgeput is zij op den steenen vloer nedergestort, en in de armen harer lieve kleinen gaf de moeder den geest.

Een kwartier uurs later lag Jacob met zijne kinderen voor het lijk zijner gade neêrgeknield, en, terwijl hij met zijne rechterhand het kruisbeeld omknelde en zijn linker rusten liet op vrouw Anna's hart, zwoer hij met een duren eed bij God en alle heiligen: ‘voortaan zal ik slechts voor mijne kinderen leven.’

En eer de ochtend aanbrak, had Jacob met zijn oudsten zoon, nabij het huis der Wittevrouwen, de dierbare Anna ter laatste rustplaats gebracht en ontvluchtte met zijne kinderen de ongelukkige stad.

Tien maanden zijn vervlogen. In eer en grootheid hersteld, keert bisschop Guy[(1)] binnen Utrechts veste weder en richt het eerst zijne schreden naar de trotsche kathedraal, om God en den H. Martinus voor zijn behoud en de redding zijner goede en getrouwe onderdanen te danken. Jacob de harpenaar bevindt zich met zijne kinderen in het gevolg van den kerkvoogd. De blijde stoet verlaat het bedehuis en wendt, onder het vreugdegejuich der trouwe poorters van Utrecht, zijne schreden naar het Bisschops-Hof (bezijden den dom gelegen). Daar viert men feest geheel den dag, maar niemand heeft den harpenaar bespeurd, want droevig keerde hij naar zijn verlaten woning terug.

Een groot festijn was aangelegd bij bisschop Guy; vele edelen en geestelijken zijn ten maaltijd genoodigd, en des middags als de edelste wijn in zilveren bokalen perelt, heeft de gelukkige gastheer gevangenschap en tegenspoed vergeten en jubelt blijde met zijne jubelende dischgenooten mede.

Maar eensklaps vliegt den bisschop een denkbeeld door het hoofd, want hij fronst zijne wenkbrauwen en zijn fonkelend oog heeft spoedig alle hoeken der feestzaal doorzocht.

- ‘Mijn harpenaar, mijn Henegouwer!’ roept hij uit, ‘hofmeester, waar toeft mijn Jacob?’

- ‘Dezen morgen,’ antwoordt de grijze, ‘was hij in St. Maarten van uw gevolg, sinds werd hij niet meer gezien.’

(1) Guy van Vlaanderen, na den slag bij Zierikzee den 10en augustus 1304 gevangen genomen, werd uitgewisseld tegen Guy van Avesnes, bisschop van Utrecht.

- 'Hij kome!' beveelt de vorst, en aanstonds verlaten eenige bedienden het Hof om Jacob op te sporen. Na korten tijd staat de kunstenaar voor zijn vorstelijken beschermer. Hoe veranderd is hij! Besneeuwd zijn zijne schoone lokken, die verward op zijn groen lakenen wambuis nedervallen; grauw is zijn gedunde baard, zijne oogen zijn van glans beroofd. Niet fier, als weleer, met opgeheven hoofde, maar als een verslagene, als een ter dood veroordeelde staat hij daar voor zijn heer, te midden der juichende feestelingen. Steven, die nu het levend beeld is van hetgeen zijn vader eertijds was, staat aan Jacobs zijde. Welk eene tegenstelling: de oude krachtige eik, in den storm geknakt en van sieraad beroofd, de jonge, uit denzelfden wortel ontsproten boom, pralend door fierheid en kracht! De bisschop is getroffen door dit droevig weêrzien van zijn gunsteling, maar onwillens de feestvreugde te storen, zegt hij op luchten toon:

- 'Uw harp, meester Jacob, uw harp; of heb ik te vergeefs op uwe kunst gerekend bij het feest van heden?'

- 'Mijn harp, heer bisschop,' sprak Jacob langzaam en plechtig, 'verloor ik in den strijd voor uw eer en....' maar de tranen, die plotseling aan zijne oogen ontwelden, beletten hem te voleinden.

- 'Wat zegt gij,' dus hield de bisschop aan, 'ging uw harp verloren, dat onovertroffen snarentuig, en weigerde de knots hare diensten?'

- 'Neen, heer bisschop,' antwoordde Steven voor zijn verbijsterden vader; 'de knots streed voor uw eer en beschermde het leven mijner zalige moeder.'

- ‘Hoe!’ riep Guy verschrikt, ‘leeft vrouw Anna niet meer, welke snoodaard velde haar neder?’

- ‘Ik!’ barstte Jacob uit, zoodat alle aanwezigen ontroerden. Maar een der dischgenooten verhaalde in weinige woorden den strijd van den vreeselijken avond, waarin de vijand verraderlijk Utrecht binnen trok; hoe Jacob voor de Geldersche-poort gestreden en Steven zijne moeder verdedigd had, hoe de doodzieke Anna bezweek, terwijl haar zoon de knots van zijn vader op 't hoofd der vijanden te pletter sloeg; hoe des anderen daags, toen Jacob met zijne kinderen reeds de stad waren ontvlucht, het huis geplunderd en met het huisraad ook de kostbare harp vernietigd werd.

Met eerbied en bewondering zagen allen den moedigen jongeling aan, die gedurende dit verhaal zijne oogen zedig naar den grond hield geslagen.

- ‘Jacob,’ sprak eindelijk de bisschop na eenig nadenken, ‘een nieuwe harp zij u nog heden geschonken, vergeet den strijd en leef slechts voor de kunst.’

- ‘En voor mijne kinderen,’ zeide de harpenaar zacht.

- ‘Ik zal voor hen zorgen,’ hernam de bisschop plotseling; ‘Steven, is uwe keuze reeds bepaald?’

- ‘Ja, heer,’ antwoordde de jongeling beschroomd - en toen hij verklaarde den geestelijken stand te willen omhelzen, nam bisschop Guy, in tegenwoordigheid van Utrechts grooten en onder aller handgeklap, Steven Jacobszoon onder zijne hooge bescherming.

Met verlof van den bisschop verliet Jacob, op den arm van Steven rustend, die zaal, dat hof, waarin toen slechts vreugde heerschen mocht. Nog dien dag een lied aan te heffen, bisschop Guy ter eere, en zoo goed een beschermer waardig, het was den harpenaar onmogelijk, want als een wanklank zou het geklonken hebben in het harmonisch akkoord van vreugdezangen, die ruischten door het bisschops-Hof.

Later, vele jaren later weêrklonk wel Jacobs stem in het vorstelijk paleis, greep zijn hand wel in het snarentuig, doch niet als weleer, om er liefelijk zoete toonen aan te ontlokken, neen: ernstig en somber; maar immer meesterlijk en grootsch, maar machtig en verheven was dan zijn spel, dat de gemoederen betooverde, de harten losrukte van de aarde en op zijne gevleugelde klanken medevoerde naar hooger gewesten waar Anna, zijn dierbare Anna den harpenaar verbeidde.

Mocht al Jacobs hartewonde ongeneeslijk blijken, zoet was toch de balsem die de pijn soms stilde. Bisschop Guy, wien een dankbaar nageslacht heeft toegezongen: ‘Uwe goedheid, Guido, doet den kreupele opspringen van zijn bed,’(1) had Anna's kroost niet te vergeefs onder zijne bescherming genomen. Jan en Anna werden later met de machtigste poorters van het Sticht verwant, Steven, de geleerde, vrome priester, de waardige d[...]mkapittelheer, was den geloovigen tot opwekkend voorbeeld, zijn bisschop tot krachtigen steun, zijn vader tot zoeten troost. Blonk een traan in Jacobs oogen als hij zijne echtvriendin herdacht, Steven, bij wien niets het liefelijk beeld zijner goede moeder had uitgewischt, weende met zijn vader mede, maar sprak hem tevens zoo opwekkend zoet van zalig wederzien en eeuwig leven, dat Jacob, alle smarten vergetend, in blijde vervoering zijn zoon aan 't harte drukte en uitriep: ‘zulk een zoon is zulk eene moeder waardig!’

(1) Claudum de nido saltare facis, bone Guido. Zie W. Moll, kerkgeschiedenis van Nederl. II, I, blz. 331.

Vreemde eenden in de bijt.[2]
Eene vertelling van den Ouden Valentijn.

I.
Het grijze huis.

Vele mijner lezers kennen waarschijnlijk het dorp Vinkheuvel en zullen dan ook wel weten, dat daar de meeste huizen op elkander gelijken als de oude grenadiers van Napoleon I, al staan zij lang zoo zuiver niet in het gelid. Behalve de vensters, die geel zijn, draagt al het houtwerk een scherp-groene kleur, zelfs de hekken rondom de kleine 'voortuintjes' niet uitgezonderd, en wanneer men daar midden in den zomer komt, zal men in die tuintjes te vergeefs naar andere bloemen dan asters en balsemienen zoeken; zij schijnen er even zeer thuis te behooren als de schelpen aan het strand.

Een vreemdeling, die voor de eerste maal Vinkheuvel bezoekt, moet noodwendig in de meening verkeeren, dat dit dorp bij abonnement onderhouden wordt of aan een adellijk geslacht behoort, 't welk de woningen evenzeer in het pak steekt als de lakeien, de koetsiers, palfreniers en hoe de verdere rei gegalonneerde huurlingen ook moge heeten.

Deze dorpslivrei heeft ongetwijfeld iets eentoonigs, doch wanneer de bewoners in alles zoo eenstemmig dachten en handelden, wanneer in hun gemoed zooveel harmonie bestond als in het uiterlijk aanzien hunner woningen, zou menigeen lust gevoelen om de woelige wereld te verlaten, de livrei van Vinkheuvel aan te nemen en asters en balsemienen te gaan poten.

Ruim een jaar geleden had te Vinkheuvel een gewichtige gebeurtenis plaats, die niet weinig opschudding veroorzaakte. De notaris aldaar, die een huis met voor- en achtertuin midden in het dorp bezit, begon oppositie te maken. Hij liet de groene verf afkrabben en het gansche huis, muren, luiken en vensters grijs schilderen, op de wijze als de villa's van den nieuwen tijd; zelfs het hek, dat het voortuintje afsloot, kreeg dezelfde kleur. Die afwijking van het algemeene gebruik werd den notaris zeer kwalijk genomen. In de kringen, waar hij gewoon was te verschijnen, viel hem een koele ontvangst te beurt, zelfs op de sociëteit werd hij stug behandeld en bemoeielijkt, en de gemoderniseerde woning kreeg den naam van het 'grijze huis,' welken zij nog draagt. Zijne vrienden waren wel van gevoelen, dat deze verandering uit eene voorwaarde der nieuwe huurders voortsproot en meenden dit tot zijne verschooning te mogen inbrengen, doch de algemeene verontwaardiging, waarbij zich ook de burgemeester aansloot, om zijne populariteit niet op het spel te zetten, wees die verontschuldiging af met te zeggen, dat de notaris zich niet door een voorwaarde had moeten laten binden, die in strijd was met de overoude zeden, gewoonten en gebruiken der Vinkheuvelaars.

In de laatste dagen van april waren werksters ijverig bezig om het grijze huis van top tot teen schoon te maken. Men polste die vrouwen te vergeefs over de nieuwe bewoners, doch zij waren door den notaris aangenomen, en daar een notaris gemeenlijk niet meer zegt dan hij kwijt wil wezen, baatte het ook niet o[...] men hem daar al rechtstreeks of zijdelings naar vroeg. De man was terecht gebelgd over de

(2) Bijt is een woord dat in onze vlaamsche gewesten niet gekend is; bijt beteekent een in het ijs gekapt open vak: *une ouverture dans la glace*. Hij viel, zegt men, als een eend in de bijt, hetgeen volgens Weiland zeggen wil: hij deed het zonder overleg. Wij hebben gedacht den titel te moeten behouden.

onverdiende bejegening, welke hij hier en daar moest ondervinden, en liet zich over zijne huurders niet uit.

Men moet het dorpsleven in 't algemeen en Vinkheuvel in 't bijzonder kennen, om te begrijpen, dat het grijze huis het voorwerp van alle gesprekken was; want op zulke kleine en afgelegen plaatsen, waar men met het doen en laten van alle bewoners tot in de minste bijzonderheden bekend wil zijn, is onbevredigde nieuwsgierigheid eene ware pijnbank. Men had gemeend, als gewoonlijk, ten minste den naam en de herkomst der nieuwe bewoners in tijds te zullen vernemen, ten einde, na ingewonnen informatiën bij dezen en genen, alvast hun doopceel te lichten en vooringenomenheid op te wekken, - want op een dorp worden nieuwelingen ongeveer op dezelfde wijze ontvangen als vreemde eenden in een bijt, - doch nu men van alle inlichtingen verstoken bleef, kon alleen van het wapen der verdachtmaking gebruik gemaakt worden.

'Als zij het daglicht mochten zien, zou de notaris zoo geheimzinnig niet zijn,' zeî de een.

''t Kan wel een bankroetier zijn, die zich hier komt verschuilen,' sprak een tweede.

'Of iemand, die aan lager wal geraakt is en zijn naam niet durft noemen,' meende een derde, en allen waren eenstemmig van meening, dat het in geen geval veel bijzonders kon zijn.

Op den eersten mei hield een verhuiswagen voor het grijze huis stil, eene bijzonderheid, die als een loopend vuur het dorp rondging en aanleiding gaf tot het oplichten van gordijnen en het uitzenden van dienstboden met voorgewende boodschappen, om te zien of men ook eenig nieuws kon onderscheppen. De wagen was echter stom als een visch; hij bleef geladen en gesloten staan en de paarden werden afgespannen. Het baatte ook niet, dat de kastelein uit de *Vergulde Roskam*, alwaar de voerman zijne paarden een oogenblik voor den bak zette, zijn best deed om eenig nieuws te vernemen. Die man wist alleen te zeggen, dat hij de meubelen uit een goederenwagen van het spoorwegstation der naburige stad moest lossen. Als hij met den tweeden verhuiswagen kwam, zou hij wellicht meer weten.

Die wagen bleef lang weg, veel te lang voor de nieuwsgierigheid der Vinkheuvelaars. Menig gewone bezoeker van de *Vergulde Roskam*, die sinds jaren, dag in dag uit, gewoon was met klokslag van één uur zijn laatste bittertje uit te drinken om daarna regelrecht naar huis te gaan, bleef nu nog lang uit het hoekraam zitten turen naar den verhuiswagen, en de manufacturier tegenover het grijze huis had, baiten de marktdagen, nog nooit zooveel dames in zijn winkel gezien, ofschoon de meesten slechts staaltjes van lint en zomerstoffen kwamen vragen.

Eindelijk kwam de tweede verhuiswagen en vijf minuten later wist het gansche dorp, dat de nieuwe bewoner Van Tepelen heette; zoo stond ten minste, naar de voerman zeide, op den vrachtbrief.

'Is hij getrouwd? heeft hij een groot gezin?'

Bij die vragen haalde de voerman de schouders op, want hij had juist een glas bier aan den mond gebracht.

Men wist nog wel niet veel, maar men had nu ten minste een naam, en de naam van een paard, dat bij een wedren den prijs gewonnen heeft, kan niet zoo schielijk van mond tot mond gaan als die van den nieuwen bewoner uit het grijze huis.

Van Tepelen! Men haalde nu ook de schouders op. Tepelenburgen had men meer hooren noemen, maar die waren zeer in aanzien en de notaris zou zeker hun naam niet zoo geheimzinnig verborgen gehouden hebben. Van Tapelen had men ook gekend, doch die woonde nu al tien jaren in Amerika.

‘Hij kan wel rijk terug gekomen zijn,’ meende de vrouw van den bakker, die over de onderdeur lag.

‘Rijk, en dan zou hij in zoo'n grijs huis gaan wonen,’ smaalde haar buurman, die op de stoep stond.

‘Als gij waarheid spreekt, zal 't een schande voor het dorp zijn, juffrouw,’ zeide een derde, ‘want wij weten toch heel goed waarom Van Tapelen het land heeft moeten verlaten.’

‘Wacht eens, kan hij ook Van Tiggelen heeten?’ vroeg een vierde.

Hij snelde naar de overzij en herhaalde zijn vraag aan den voerman.

‘'t Kan zijn’, antwoordde deze kortaf, daar men het hem van alle kanten lastig maakte.

‘Kent gij dan een Van Tiggelen?’ vroeg de kastelein.

‘Zeker,’ klonk het antwoord; ‘dat is een commissionair in remplaçanten.’

‘Wat zegt ge!’

‘Nu ja, ik moest hem niet kennen; die sluwe vos is uit de hel gekropen, toen de duivel sliep, dat verzeker ik u.’

‘'t Is een commissionair in remplaçanten,’ herhaalde iemand, die deze woorden had opgevangen.

De manufactuurwinkel was weldra geheel ontvolkt; de gewone bezoekers uit de *Vergulde Roskam* gingen ijlings naar huis en de dienstboden brachten het nieuws aan hare meesteressen over.

‘Foei, een remplaçanten-baas, een zielverkooper!’

Dat waren de woorden, die den algemeenen indruk weêrgaven.

Als op dat oogenblik de ooren van den notaris niet getuit hebben, mag men zeker aan dit algemeen bekend waarnemingsteeken geen gewicht meer hechten. Dat was dus de reden waarom hij geen naam had willen noemen!

Men had altijd gehoopt, dat de notaris eens den burgemeester, die hoogbejaard was, zou vervangen, doch die kans was voorgoed verkeken, nu hij het dorp zulk een schande had aangedaan. Op de jaarlijksche verpachtingen behoefde hij ook niet meer te rekenen, daar waren in de buurt wel andere notarissen te krijgen. Men wilde hem dwarsboomen zooveel men kon; niemand zou zich ook met dat vreemde volk inlaten, en de vrouw van den dokter zeide zelfs, dat zij niet meer op het dameskransje kwam, zoolang de vrouw van den notaris daar nog een voet zette.

Middelerwijl men reeds op zoodanige wijze bij verstek de vreemde eenden plukte, alvorens zij nog in de bijt aangeland waren, werden de verhuiswagens gelost. Hoe groot ook de verontwaardiging mocht zijn, zij moest onderdoen voor de nieuwsgierigheid, zoo dat dan ook de gansche buurt het oog gevestigd hield op alles, wat in het grijze huis gedragen werd; men schatte en beoordeelde het vermogen en het karakter van den nieuwen bewoner naar elk meubelstuk. Toen allereerst oude en onbeduidende voorwerpen uit den verhuiswagen kwamen, hoorde men zeggen: ‘'t is een schrale boêl,’ en toen later het eene kostbare meubel na het andere in het grijze huis verdween, heette het dat menschen, die geen geweten hebben, zich gemakkelijk in weelde kunnen baden, dat er bloedgeld aan al dat schoons kleefde en men niet met den zielverkooper zou willen ruilen, hoe rijk hij ook mocht zijn.

De menschen stonden nog op de straat, toen tegen het vallen van den avond een barouchet, met twee paarden bespannen, kwam aanrollen en voor het grijze huis stilhield. Nadat het portier geopend was, steeg eerst een bejaard heer uit, die een oogslag op de woning wierp en toen beleefd den hoed afnam voor zijne buren, die in hunne voortuintjes stonden. Op hem volgde nog een heer, maar veel jonger, zoowat tusschen de 25 en 30 jaren; hij bood de hand aan een lief meisje in rouwkleêren, dat zeer bleek zag en in wier oogen tranen stonden. Eindelijk volgde nog een bejaarde dienstmeid, met een hoofdtooisel, zooals men nooit te Vinkheuvel had gezien en dat onmiddellijk den lachlust der dienstboden in de buurt gaande maakte.

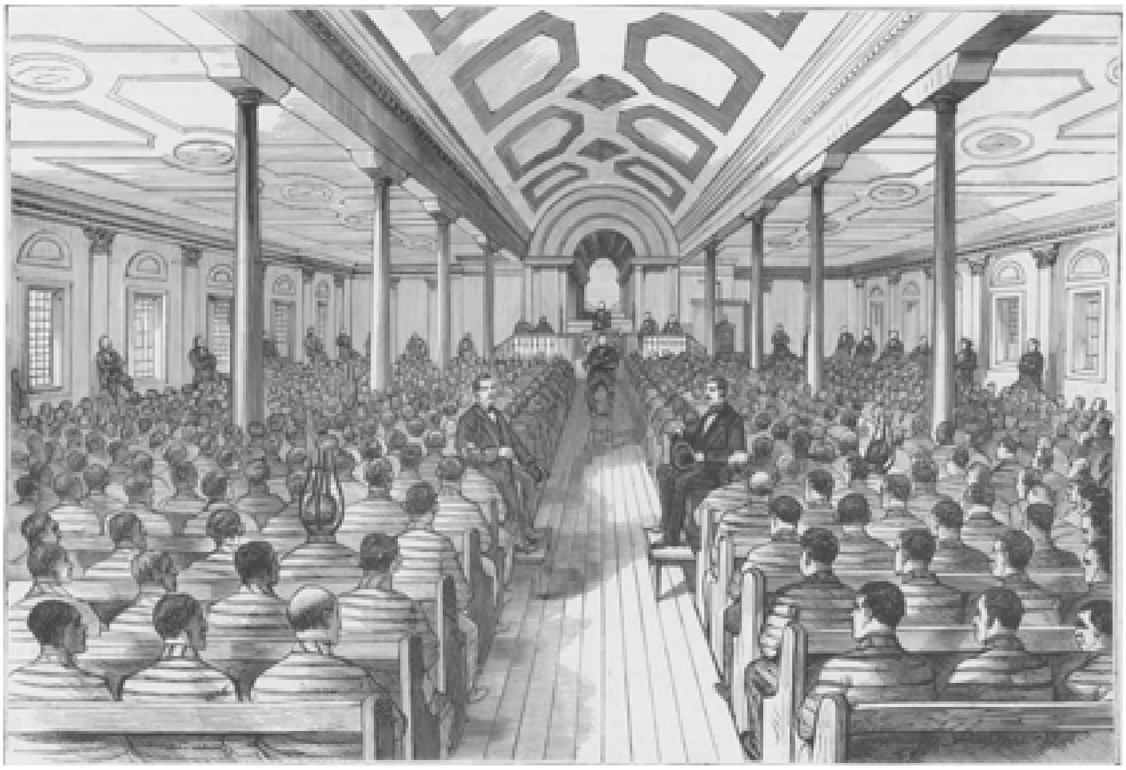
DE KAPEL VAN DE GEVANGENIS TE SING-SING BIJ NEW-YORK.

‘Wie zal voor mijn harp zorgen, Francesco?’ vroeg het meisje, toen zij de hand van den jongen man had losgelaten.

‘Dat zal ik wel doen, Melanie,’ antwoordde hij.

Zij dankte hem met een vriendelijk glimlachje en volgde toen haar vader.

De jonge man, dien wij Francesco hebben hooren noemen, bracht nu, niet zonder veel moeite, een kostbare harp uit het rijtuig te voorschijn, die de verbazing der Vinkheuvelaars in hooge mate opwekte. Hij kwam daarna andermaal terug om een paar bloempotten te halen, die nog in de barouchet stonden, en toen werd de deur van het grijze huis dicht gedaan.

Vele menschen laten zich op zeer zonderlinge wijze geheel door hunne onbevredigde nieuwsgierigheid beheerschen. Zoo zal men sommigen langen tijd doelloos zien staren op een plek, waar den vorigen dag een ongeluk heeft plaats gehad, doch waarvan nu zelfs het geringste spoor niet meer te vinden is. Wanneer iemand door de policie naar de gevangenis gevoerd is, ziet men nog lang het volk op de gesloten poort staren, waarachter het voorwerp der nieuwsgierigheid voor goed verdween. Zoo stonden ook de Vinkheuvelaars voor het grijze huis te gapen; 't was of zij kans zagen om met hunne nieuwsgierigheid door de muren en luiken te boren, ten einde te zien wat daar binnen omging.

Nu men de nieuwe bewoners gezien had, werden allerlei gevolgtrekkingen gemaakt. Men wist nog wel niet juist waar zij vandaan kwamen, doch de muts der meid bracht op een spoor, dat naar het Noorden des lands liep. De een was van oordeel dat de vreemdelingen Noord-Hollanders waren, de ander dacht het een uitgemaakte zaak dat zij uit Friesland kwamen. De oude heer had op sommigen een goeden indruk gemaakt, waarschijnlijk om zijn beleefden groet, doch de meesten waren van oordeel, dat zijn voorkomen door een soort van verlegenheid gekenmerkt werd, die reden gaf tot het vermoeden, dat hij zich niet op zijn gemak gevoelde. De sporen van tranen bij het jonge meisje waren ook niet onopgemerkt gebleven. Waarom had zij geweend?

Als men voor zijn pleizier ergens, en vooral te Vinkheuvel, ging wonen, bestond er geen oorzaak om treurig te zijn en daarom kwam men tot de gevolgtrekking, dat zij tegen haar zin - wie weet om welke reden - naar het stille en afgelegen dorp gebracht was. De harp speelde intusschen een hoofdrol bij die veronderstellingen en gevolgtrekkingen. De meeste bewoners kenden dit speeltuig zelfs niet bij naam, en toen zij van iemand vernamen, dat hij er wel eens in koffiehuizen en wafelkramen op had hooren spelen door kermis-zangeressen, die met een bakje rondgingen, zag men op aller gelaat kenteekenen van groote minachting.

Het spreekwoord: ‘Onbekend maakt onbemind,’ speelde tot laat in den avond een grooten rol in de meeste huiskamers.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 38]

Op de bruiloft.

De verschillende landen, ja dikwijls de afzonderlijke plaatsen hebben hunne eigenaardige en verschillende wijze van 'bruiloft houden.' Moge het in de stad veeltijds met afgemeten vormen en stijf ceremonieel gepaard gaan, de landelijke bruiloft is joviaal, hartelijk, en eene geheele buurt, dikwijls het gansche dorp, neemt er deel aan, en wie in de woning der bruid geen plaats kan vinden, lucht buiten zijn hart door jubelkreten en saluutschoten.

Er is één oogenblik echter, dat overal en altijd een zelfde tooneel te aanschouwen geeft, - het oogenblik namelijk, dat de jonge vrouw het ouderlijke huis zal verlaten, waar zij hare jeugd doorbracht en zooveel beminde en bemind heeft. Het gevoel, de aandoening, die zich dan van de hoofdpersonen meester maakt, uit zich, trots etiquette en het zulk een grooten rol vervullend menschelijk opzicht, alom op dezelfde wijze; dan toch spreekt de stem des harten, die zich aan banden leggen noch bedwingen laat.

OP DE BRUILOFT, NAAR B. VAUTIER.

Het aangrijpende laatste bedrijf der bruiloft het oogenblik van scheiden, is door den schilder op onze gravure onovertrefbaar afgebeeld. Alles duidt aan, dat het geene nederlandsche

bruiloft is, die hij ons maalde: de kleeding der personen, de bouwtrant der woning, de bergen op den achtergrond; maar de voorstelling is er niet te minder aangrijpend en waar om. Het moge eene echt duitsche bruiloft zijn - ook de onmisbare muzikanten wijzen daar heen - de uitdrukking der gelaatstrekken, stomme doch welsprekende smart hier, uitgelaten vroolijkheid daar, wijzen op alle landen heen, waar het familieleven nog in al zijne zuiverheid bewaard is. Wie ooit een bruiloft bijgewoond heeft en getuige der scheiding was, moet zich bij het zien onzer gravure onwillekeurig dat tooneel uit het verleden weer voor den geest brengen.

Inderdaad, hoe natuurlijk en treffend spreekt de smart uit de gelaatstrekken van de ouders der jonge vrouw, die binnen weinige oogenblikken met haren echtgenoot in den gereedstaanden wagen naar de nieuwe, vreemde woning zal vertrekken. Welk een verrukkelijke groep - de diep bedroefde jongere zuster en de bruid dezen morgen elkander omhelzende, de eerste eene moederlijke vriendin ziende heengaan, de laatste haar troostende en moed insprekende. Welk een contrast met de vroolijke genoodigden, vrienden en bekenden, die het jonge paar een hartelijk vaarwel en een gelukkige toekomst toeroepen, - een contrast, dat echter niets stootends heeft, omdat het geheel der waarheid en der natuur getrouw blijft.

Wat heeft moeder van de markt meêgebracht?

‘Wat heeft moeder van de markt meêgebracht?’ is eene schilderij vol aandoeningen, een drama vol stomme jubeltoonen, een tooneel vol zonneschijn en jubelende kinderharten, zoo frisch en vroolijk en toch zoo gevoelig, dat er ons een wereld van jong leven uit tegenstraalt. Wat zou moeder meêbrengen? hebben zich de vier kinderen, twee jongens en twee meiskes, reeds afgevraagd, toen zij alleen het huis bewaarden, terwijl moeder naar de markt was, en al de begeerten hunner harten hebben zij elkander reeds me gedeeld. Moeder is thans thuis gekomen; wat zij heeft meêgebracht, is verborgen achter een grooten doek. Aantrekkelijkheid van het geheim, onweêrstaanbare drang naar het onbekende, harten popelend van nieuwsgierigheid naar wat achter den doek verborgen is. Moeder is even de deur uit en het jonge volkske stormt op het voorwerp aan. De doek wordt opgelicht - en de verrassing wordt verbazing op het zien van een kooi met een vogel. Vorsten maakt men gelukkig met het geschenk van koninkrijken - een kinderhart is opgetogen door het geschenk van een vogel.

Alfred de Groote en de wees.

Alfred de Groote, die op het laatst der negende eeuw op den troon van Groot Brittanje zat, heeft in de geschiedenis niet alleen een grooten naam als beroemd krijgsman en veldoverste, maar ook als onpartijdig rechter boezemde hij het slechte gedeelte zijner onderdanen zulk een schrik in, dat zijn naam alleen voldoende was, om de meest gevreesde roovers naar hunne ontoegankelijke schuilhoeken te doen terugkeeren.

Men verhaalt van hem, dat hij langs verschillende groote wegen palen had doen slaan, en deze met gouden draden aan elkaar verbond, alleen om zijne onderdanen eerbied te leeren hebben voor het eigendom van anderen, en de geschiedenis zegt, dat niemand zijner onderdanen het durfde wagen zich een stuk daarvan toe te eigenen.

Onze gravure herinnert aan een zijner meest bekende rechtspraken.

Op zekeren dag op zijn rechterstoel gezeten, omringd door zijne baronnen, zag hij de rij zijner edelen na en bemerkte, dat de plaats van een zijner getrouwste dienaren ledig stond. Op zijne vraag antwoordde men, dat de graaf van Holderness en zijne edele echtgenoote eenige dagen te voren overleden waren.

Alvorens de koning zijn medegevoel over dit verlies kon betuigen, vroeg de krijgsman Wulph om de staten van Holderness als eene belooning voor zijne in den oorlog bewezen diensten.

Terstond nam de wijze Thurstan het woord en zeide:

'Neen, heer koning, het zou rechtvaardiger zijn indien gij mij met die goederen beleendet, want gij zult u wel herinneren, hoe ik op uw bevel de zee overstak, en mijne wijsheid werkte aan het deensche hof meer uit dan de dapperheid en moed van Wulph.'

Op dat oogenblik werd de deur der zaal geopend en eene eenvoudig gekleede vrouw trad binnen, aan de hand een jongske leidend, wiens uiterlijk zijn saksischen oorsprong verraadde.

Zij drong door de verbaasde edelen heen tot voor den troon van Alfred, en voor den koning buigende, zeide zij:

'O, heer koning, ik kom u recht vragen voor dezen knaap, het eenige kind van den graaf van Holderness en lady Alice, die onlangs overleden zijn. Hij heeft geen vader meer om hem te verdedigen, geen moeder om voor hem te zorgen en komt dus de bescherming Uwer Majesteit inroepen. Heer koning, wees het arme weesje genadig.'

Hier werd zij in de rede gevallen door een der edelen, die uitriep:

'Hoe! Denkt gij dan, dat onze heer koning den dienst van zulke knapen noodig heeft? Neen, in deze moeielijke tijden, waarin de Denen ons van alle kanten bespringen, hebben wij krachtige armen en dappere harten noodig. Indien het graafschap Holderness aan dat kind werd geschonken, al is hij ook de wettige erfgenaam, wat zou het dan doen om zijne heerlijkheid te bewaken?'

De knaap zag den spreker met zijne blauwe oogen aan en antwoordde:

'Ik zou God bidden, mij te beschermen.' Koning Alfred zag eerst den knaap en vervolgens zijne edelen aan, op wier gelaatstrekken angst zichtbaar was voor de koninklijke beslissing. Vervolgens stond hij op en zeide:

'De koning zal zijne getrouwe leuden, die hem zoo moedig in zijn nood hebben bijgestaan, rijkelijk beloonen, doch het graafschap Holderness moet aan dit kind terug gegeven worden, daar het hem door geboorterecht toekomt; de rechten van een wees gaan boven alle andere, want zijn vader is God, die de hemelen regeert.'

Parijzer tentoonstelling.
Het aquarium.

Even als op de vorige tentoonstelling is ook nu weer het aquarium een der grootste aantrekkingspunten. Het beslaat eene ruimte van 2800 meters en is gevormd uit rotsen, welke met glas zijn afgesloten. De luchtverversching is zeer gelukkig geslaagd en ook het licht, dat van boven in de bassins valt, vormt er zulke levendige en schilderachtige kleurschakeeringen, dat men op sommige punten gelooft op den bodem der zee te wandelen. De visschen welke men er aantreft vertegenwoordigen alle soorten en geslachten, en dit heeft niet de minste kosten van het aquarium gevorderd. Zoolang reeds de tentoonstelling geopend is, verdringen zich in het

aquarium duizenden bezoekers, daar het zeker onder de best gelukte ondernemingen van den architect Kranz wordt gerekend.

Vreemde eenden in de bijt.
Eene vertelling van den Ouden Valentijn.

(Vervolg.)

Een uur later was in het grijze huis uit de mengeling van meubelen reeds eenige regelmatigheid ontstaan, dank zij de voortvarendheid van den voerman en zijn gezel, die bijgestaan werden door een paar knechts, door den notaris gezonden. In de tuinkamer, die een vroolijk uitzicht had, waren de voornaamste meubelen reeds gerangschikt en men kon zich daar voorloopig installeeren, terwijl de oude meid, die stokdoof scheen te zijn, inmiddels hare krachten op de huiskamer beproefde; zij werd trouw bijgestaan door den jongen man, dien wij Francesco hebben hooren noemen.

Middelerwijl het jonge meisje zich in de tuinkamer bezig hield met het uitpakken van schoorsteen-sieraden, kwam de oude heer binnen.

'Wel, Melanie, hoe bevalt u ons nieuw huis?' vroeg hij.

'O, zeer goed, papa,' antwoordde zij; 'God geve dat wij ons hier gelukkig gevoelen!'

'Gij zegt dit met een zucht, mijn kind, als of daar meer vrees dan hoop voor bestond,' hernam hij.

'Toch niet, papa,' antwoordde zij met een zwak glimlachje om den mond, 'maar zulk een vrome wensch is een half gebed, niet waar?'

'Daar heb ik niets tegen,' sprak de oude heer, 'doch gij waart gedurende de gansche reis erg bedroefd; 't is of gij vreest hier geen vergoeding te zullen vinden voor 't geen gij verloren hebt.'

'Al zou ik hier ook in alles dubbel vergoeding daarvoor vinden, papa,' hernam zij, 'kan ik toch niet onverschillig zijn voor het verledene, niet waar? Ik heb het huis verlaten waarin ik geboren werd, dat huis waaraan zoovele herinneringen uit mijne kinderjaren verbonden zijn; ik heb voor de laatste maal het graf mijner lieve mama bezocht, - zijn dat geen redenen genoeg voor een jong meisje om een traan of wat te laten vallen?'

'Zeker,' sprak de oude heer.... 'maar is dat alles?'

'Alles, papa,' antwoordde zij, en zij vloog hem om den hals en drukte een kus op zijne wangen. 'Als gij hier gelukkig zijt, zal ik niets meer te wenschen hebben,' voegde zij er toen bij.

De oude heer scheen getroffen door den toon, waarop die woorden gesproken werden; hij keerde zich om en verliet het vertrek.

Het meisje bleef op dezelfde plek staan, vouwde de handen en sloeg de oogen, die weêr vol tranen liepen, ten hemel.

Als toen de oogen der buren door de grijze luiken hadden kunnen dringen, zouden zij wellicht uit dit korte tooneel een drama in vijf bedrijven gesponnen hebben.

Toen Melanie een poos bewegingloos in dezelfde houding gestaan had, scheen zij eensklaps tot bezinning te komen. Zij droogde de oogen af en haalde uit een kist een voorwerp, dat zorgvuldig in watten en vloeipapier gepakt was Het was een prachtig gepolychromeerd beeld der H. Maagd. Zij plaatste het op een spiegeltafel en ontstak een paar kaarsen, die reeds op zilveren kandelaars gereed stonden. Daarna rangschikte zij op die tafel de bloemen, die men in de barouchet meêgebracht had. Het waren de

eerstelingen der lente - *primula veris* - die ontluiken zoodra de stralen der lentezon het aardrijk verjongen. Het was ook de eerste dag der maand aan Maria toegewijd. Had zij tranen gestort bij het verlaten van alles, wat haar herinnerde aan het lief en leed der vervlogene dagen, in de nieuwe woning moesten de eerstelingen van haar hart, die geheimzinnige sleutelbloem in het bovennatuurlijk leven, een offer zijn aan de Moeder des Heeren 'der Bloemen Bloem.'

Zij knielde voor het beeld neder en bad.

Buiten kweelde de merel haar avondzang alvorens zich neêr te vlijen in het donzige nestje. Die vogel scheen geen afschuw te hebben van het grijze huis, geen vrees voor de geheimzinnige vreemdelingen, want hij had, als

altijd, zijne woning in den achtertuin gebouwd.

Toen Melanie haar gebed geëindigd had, bleef zij met welgevallen naar het melancholische gezang luisteren tot het geheel wegkwijnde.

Eensklaps spitste zij de ooren. Wat was dat voor een helderen, doordringenden toon, zoo vol, zoo diep, zoo welluidend?

Was het verbeelding of?..... 'Neen,' riep zij eensklaps vol verrukking, toen zich die stem andermaal trillend en jubelend deed hooren, 'het is de nachtegaal! O dat is heerlijk!'

Zij opende de deuren, die toegang gaven tot den achtertuin. Het was een heldere avond; de maan overtoog de jeugdige blaadjes en botten der boomen met een zilveren gloed en tooverde het nederige plekje gronds tot een lusthof. Melanie luisterde lang naar den koning der zangers; het was haar of hij een welkomstgroet, een serenade bracht; zij beschouwde hem als een geluksbode en in haar ontvankelijk gemoed ontplooide zich een tafereel der toekomst, waarvan zij reeds sinds lang de hoop had opgegeven.

'Nu moet gij ook eens naar mij luisteren,' sprak zij met schitterende oogen en een glimlach, die haar vader voor altijd wel met goud, wellicht met een gedeelte van zijn leven zou hebben willen koopen. Zij nam hare harp, sloeg een paar accoorden aan en zong:

O naam! zoo zoet in de ooren
    Van wie Maria mint.
O Naam! zoo innig dierbaar
    Aan 't harte van haar kind.

O Naam! die de onbevlekte
    In al haar grootheid prijst.
O Naam! die op de Moeder
    Der zeven smarten wijst.

Geef dat uw Naam, Maria,
    Steeds in mijn ziele leef',
En stervend op mijn lippen
    Uw naam, o Moeder, zweef'!

Ik zal maar niet vertellen wat de bewoners in de nabijheid van het grijze huis dachten en zeiden, toen die harptoonen en de stem van het jonge meisje in den stillen avond weêrklonken, want dan zouden op den achtergrond van ons tafereeltje zich de afschuwelijke gedrochten vertoonen, die altijd den laster vergezellen.

De nachtegaal was niet zoo zwartgallig, hij scheen zelfs geen wangunst of jaloezie te kennen, maar dankte zijn mededingster met een nieuw jubellied.

't Is wel betreurenswaardig dat wezens, die het hoogste gebod kennen, zoo vaak door redelooze dieren beschaamd worden!

Melanie stond nog vooraan in den tuin te luisteren, toen haar vader binnentrad.

'Foei, kind, wat doet gij daar!' sprak hij verontrust. 'De avonden zijn nog koud en de wind is scherp; gij moogt u niet zoo blootstellen.' Na dit gezegd te hebben sloot hij oogenblikkelijk de beide deuren.

II.

Op het dameskransje.

Vinkheuvel heeft, zooals elk dorp, zijne zoogenaamde gezellige kringen, waar het intusschen somtijds zeer ongezellig toegaat. Voor de mannelijke bewoners uit den gegoeden stand is de sociëteit de *Eendracht,* gevestigd in het logement de *Vergulde Roskam* de gewone vergaderplaats. Zij bestaat reeds meer dan een halve eeuw, zoo als in de zaal blijkt uit een groot gedicht, dat in een breede, vergulde lijst aan den muur hangt en waarin de *Eensgezindheid* wordt bezongen. Dit merkwaardig stuk werd ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan der sociëteit door de leden den toenmaligen president aangeboden. Het was een buitengewone feestdag voor het dorp, want er had een plechtige optocht plaats, met de harmonie aan het hoofd, en des avonds was de *Vergulde Roskam* geïllumineerd met niet minder dan twintig chineesche lampions, die aan een ijzerdraad hingen. De meeste inwoners bewaren dan ook nog altijd het nommor van het *Weekblad van Vinkheuvel en omstreken,* waarin de verschillende toespraken zijn opgenomen en dat naar verdienste melding heeft gemaakt van de uitstekende voordrachten der harmonie en de schitterende verlichting *à giorno.*

Afgezien van deze indrukwekkende feestviering, blijft intusschen genoemde sociëteit hare zinspreuk al even getrouw als de meeste instellingen van dien aard. Ruim de helft der leden is regelmatig in oppositie tegen het bestuur. Op de vergaderingen wordt over de nietigste aangelegenheden uren lang beraadslaagd, dewijl niemand zijn opinie prijs wil geven, en er is zelfs gedurende den ganschen afgeloopen winter in de sociëteit geen kaart gespeeld om de eenvoudige reden, dat de jongere leden gekleurde azen verlangen en de ouderen zich daarmeê niet konden of wilden vereenigen.

Dit alles neemt intusschen niet weg, dat de sociëteit regelmatig wordt bezocht 1□ omdat zoo iets tot den goeden toon behoort, 2□ dewijl men daar de dagbladen kan lezen. Wanneer een vreemdeling geïntroduceerd wordt, zullen de leden ook nooit nalaten onmiddellijk zijne aandacht te vestigen op het gedicht in de vergulde lijst aan de *Eensgezindheid* gewijd, het meesterstuk van een candidaat-notaris, die echter veertien dagen na de feestviering op de sociëteit een twist kreeg, welke zoo hoog liep, dat de bezongen president onmiddellijk zijn ontslag nam en bedankte. Alleen tijdens de verkiezingen staat de sociëteit bijna geheel verlaten, want dan heerscht er in *Eendracht* zooveel tweedracht, dat de burgemeester soms van zijn gezag gebruik moet maken om de gemoederen tot kalmte te brengen.

De dames van Vinkheuvel bezitten natuurlijk geen sociëteit, doch daar zij zonder twijfel even veel recht op *gezellig verkeer* hebben, als hare echtgenooten, trachten zij zoo veel mogelijk dat doel te bereiken door afwisselende bijeenkomsten, die zij haar *kransje* noemen. Zulk een kransje heeft iets eigenaardigs, iets prikkelends. Men stelle zich een cirkel voor met evenveel gegeven punten als er leden van het kransje zijn. Is nu deze week ‘krans gehouden’ op punt A. - dat wil zeggen ten huize van mevrouw A. - dan komt men de volgende week op punt B. bijeen enz. enz. Die afwisseling maakt, dat men niet slechts de vriendinnen regelmatig ontmoet, maar schenkt ook het voorrecht van ter loops een kijkje in hare huishouding te slaan, iets wat zulk een kransje bijzonder aantrekkelijk maakt, daar men er voortdurend stof uit put voor vertrouwelijke gedachtenwisseling buiten het kransje.

Het dameskransje te Vinkheuvel had zijn ontstaan te danken aan de ijvervolle bemoeiingen van mevrouw Van Diggelen, de echtgenoote van den medicus, van wien tot op den huidigen dag gezegd wordt, dat hij reeds onder het eerste

ministerie-Thorbecke een professoraat aan de universiteit te Leiden zou hebben erlangd, indien hij slechts een weinig had weten te transigeeren met zijne staatkundige beginselen.

Dit zal wellicht velen fabelachtig in de ooren klinken, doch ieder, die daartoe een weinig moeite wil doen, zal gemakkelijk tot de ervaring komen, dat men op dorpen en ook in kleine steden veel meer van miskende genieën weet te spreken dan men oppervlakkig wel zou denken. Zoo bezit Vinkheuvel o.a. ook nog een declamatorisch genie in eene jonge dame, die jaarlijks met de grootste belangeloosheid hare gaven aan een liefdadig doel ten offer brengt. Men behoeft het *Weekblad* slechts te raadplegen om te weten met welk een ongekende bezieling zij, twee jaren geleden, de 'Echtscheiding' van Tollens voordroeg en hoe zij door een regen van bouquetten en de daverendste toejuichingen gehuldigd werd, bij gelegenheid eener openbare uitvoering ten voordeele van behoeftige kraamvrouwen, waarvan een bruto-ontvangst van vier en vijftig gulden mocht worden vermeld.

Het is nu tien jaren geleden, dat deze gezellige kring door mevrouw Van Diggelen werd opgericht. Aanvankelijk bestond zij uit twintig leden, doch op het ondermaansche wordt zelfs in de gezelligste kringen geen bestendigheid gevonden. Het spreekwoord 'zooveel hoofden, zooveel zinnen' speelde in het kransje een grooten rol, en de pijlenbundel, waarin men zooveel kracht had meenen te vinden tegen de aanmatigingen der mannen - een kwaal die, helaas! zoo algemeen is - viel eensklaps uiteen, ten gevolge van een ernstig geschil over het beste recept voor een vanille-pudding.

Op het oogenblik, waarvan wij spreken, telde het dameskransje te Vinkheuvel nog slechts zes leden. Het zij mij vergund de dames aan den lezer voor te stellen. 1. Mevrouw Van Diggelen. Zij is nog altijd de ziel van den gezelligen kring en de vraagbaak van het gansche dorp. 2. Mevrouw Hapspoel, de echtgenoote van den notaris, resideerende te Vinkheuvel. 3. Mevrouw Klinkhaver, weduwe van den voormaligen ontvanger. 4. Mevrouw Van Pafferden, echtgenoote van den apotheker. Zij is de gedienstige geest van mevrouw Van Diggelen. 5. Mevrouw Schlabonne-Drimmel. Zij is weduwe van een majoor bij het indische leger en bewoont een optrekje, dat 'Soekabrenti' heet. 6. Mademoiselle Leocadia van Pappelen, eene jonge dame, die reeds veertigmaal de lente heeft begroet, doch nog altijd als de onverwelkbare jeugd poseert. Zij was vroeger kamenier bij een adellijke dame, die haar een vast inkomen gedurende haar leven verzekerde, dat haar in staat stelt te Vinkheuvel de gewenschte ijverzucht harer vrouwelijke dorpsgenooten gaande te houden. Ik mag hier niet vergeten te zeggen dat zij het is, die de Vinkheuvelaars in opgetogenheid heeft gebracht door hare voordracht.

Sedert de pudding-quaestie en de betreurenswaardige verdeeldheid daardoor ontstaan, had men bij het reglement de bepaling ingelascht, dat op de wekelijksche bijeenkomsten bij de koffie geen ander gebak mocht worden aangeboden dan taartjes, over welker bestanddeelen - die in bedoeld reglement behoorlijk omschreven waren - men het gelukkig eens was geworden. Deze gebakjes zijn dan ook sinds dien tijd te Vinkheuvel algemeen bekend onder den naam van krans-taartjes en zullen wellicht eenmaal niet minder beroemd worden dan de van ouds vermaarde Utrechtsche theerandjes.

Wij vinden onze dames op den eersten vrijdag der maand alle ten huize der weduwe Klinkhaver bijeen. Mevrouw Van Diggelen, die, naar wij weten, het besluit had genomen om zich niet meer op het kransje te vertoonen alvorens de vrouw van den notaris voor goed uit den gezelligen kring verwijderd zou zijn, was van dat besluit

om zeer gegronde redenen terug gekomen. In de eerste plaats mocht het den schijn niet hebben, dat zij voor iemand, wie dan ook, uit den weg zou gaan, en ten andere gevoelde zij zich nu krachtiger dan ooit om mevrouw Hapspoel, die de gewoonte had van op hare afkomst te snoeven en nog al eens in gevoelen met haar verschilde, geducht in het nauw te brengen.

Ik moet ter eere der krans-dames te Vinkheuvel zeggen, dat zij op hare bijeenkomsten een regelmatigheid in hare gesprekken en discussiën in acht nemen, die men bij verschillende zuster-vereenigingen van dien aard te Vergeefs zal zoeken. Zoo wordt eerst, na de gewone hartelijke begroeting, de mode fer tafel gebracht. Daarop volgen de dienstboden en de winkeliers; dan de sociëteit de *Eendracht* en enkele huishoudelijke aangelegenheden, waaruit zonneklaar kan worden bewezen, dat het huwelijksjuk alleen op de schouders der vrouw drukt, en eindelijk het nieuws van den dag, onder welke rubriek alles wordt opgenomen, wat bij de wisseling van het gesprek voor gangbare munt kan doorgaan.

Die regel wordt thans ook in acht genomen. Mademoiselle Leocadia van Pappelen, die zich de vorige week belast had met het aanvragen van catalogussen en stalen uit de groote modemagazijnen te Parijs, heeft de *nouveautés* van *Printemps, St. Denis, Pet[...]t St. Thomas,* enz. enz. op de tafel uitgestald. De dames onderzoeken met een critisch oog de bestanddeelen der verschillende stalen, worstelen niet zonder veel moeite door de herleiding van maten en munten heen en slaan eindelijk de handen van verbazing ineen over de onbegrijpelijk lage prijzen.

'Ik heb het wel voorspeld,' sprak mademoiselle Leocadia, die, sedert zij in onmin geraakte met de oudste dochter van den manufacturier

Zanickhoff, toevallig tot de ontdekking kwam, dat niets gemakkelijker was dan zich rechtstreeks tot de magazijnen van Parijs te wenden en toen het voorstel gedaan had aldaar gezamenlijke bestellingen te doen.

‘En zou men op de qualiteit kunnen rekenen?’ vroeg mevrouw Klinkhaver.

‘Zeker,’ antwoordde Leocadie, ‘ik heb dit reeds meer dan eens bij ondervinding’

‘Maar dan heeft Zanickhoff ons reeds jaren lang gesneden, laat ik liever zeggen bestolen,’ bemerkte mevrouw Van Diggelen.

‘Dat oordeel is wel wat hard, lieve vriendin,’ zeî mevrouw Hapspoel. ‘Zanickhoff concurreert met de voornaamste winkeliers in de groote steden en meer kan men toch wel niet verlangen. Daarenboven moet men nog ondervinden, dat die goedkoope stoffen uit Parijs zoo duurzaam zijn. Dit kleedje heb ik vóór drie jaren bij Zanickhoff gekocht; er is, zoo als gij ziet, sleet noch breuk aan en men kan het wasschen als linnen.’

WAT HEEFT MOEDER VAN DE MARKT MEDEGEBRACHT? NAAR MEIJER VON BREMEN.

De lieve vriendin liet zich echter zoo spoedig niet uit het veld slaan.

‘Dat bewijst niets,’ sprak zij, ‘want gij besteedt vreeselijk veel aan uw toilet; men ziet u geen enkelen dag der week met dezelfde japon, en wat in de kast ligt verschiet of verslijt daar evenmin als in den winkel. Als Zanickhoff niet peperduur was en geen goede

zaken maakte, zou hij met zijn armzalig winkeltje zoo ver niet gekomen zijn. Ik heb hem gekend toen hij met het pak op den rug hier kwam, en zie nu eens!'

''t Is waar, dat zijne vrouw, die maar van zeer burgerlijke afkomst is, zich ver boven haar stand kleedt,' antwoordde mevrouw Hapspoel, ''t is een gewoon gebrek bij zulke menschen, maar men moet toch erkennen, dat de Zanickhoffs altijd even voorkomend zijn voor hunne klanten en geen moeite sparen om vooruit te komen.'

'Ten koste van onze beurzen,' hernam mevrouw Van Diggelen. 'De dochters van Zanickhoff gaan ook gekleed als hofdames; die menschen houden twee meiden en ik weet zeer goed, dat het in huis alles behalve zuinig toegaat. Als men dat alles van een winkel kan doen, moet er heel wat overschieten.'

ALFRED DE GROOTE EN DE WEES.

'Het oudste meisje heeft van haar vader met St.-Nicolaas een prachtig horloge met ketting gekregen,' zeî de vrouw van den apotheker; ''t is om jaloersch te worden.

'Daar weet ik alles van,' sprak madeinoiselle Leoeadie met een glimlach, die hare vale wangen krampachtig samentrok. 'Zij ging te Amsterdam logeeren; haar vader meende haar daar aan den man te brengen, maar het is niet gelukt, ha! ha!'

'Nu, om aan den man te komen, zou men

zich al eens een buitengewoon offer getroosten, niet waar?'

Die opmerking, zoo scherp mogelijk gedaan, werd door mevrouw Hapspoel regelrecht tot mademoiselle Van Pappelen gericht, doch niet geaccepteerd.

Nu bracht mevrouw Klinkhaver, een zeer gemoedelijke vrouw, wijselijk in het midden, dat men zich minder om de Zanickhoffs dan om hunne artikelen had te bekreunen. Zij stelde voor de stalen onderling te verdeelen en ze eenige dagen aan de zon bloot te stellen, dan kon ieder der dames later hare bevinding te kennen geven. Daar echter de zomer voor de deur stond, achtte zij het nuttig nu reeds de modeplaten uit Parijs te raadplegen, want die zouden ongetwijfeld goed zijn en ieder kon dan nog altijd naar welgevallen daar of bij Zanickhoff bestellen.

Dit voorstel werd aangenomen en nu verschenen de weelderige lokvogels op de tafel, waarmede Parijs over geheel Europa de vrouwen in bekoring en de mannen tot radeloosheid brengt.

'Wat zonderlinge namen geeft men tegenwoordig aan onze kleedjes,' sprak mevrouw Klinkhaver, glimlachend het hoofd schuddende: *Babiole, Ninice, Lelio....* 't is toch zot!'

'Maar gij zult moeten bekennen, dat de Franschen een gekuischten smaak bezitten; alles wat uit hunne handen komt is even elegant,' zeî mevrouw Hapspoel. 'Zie deze *robe de chambre* met dubbele plissé eens, zij is om te stelen, zij zit als aan het lijf gegoten.'

'Gij vergeet, dat alles van de taille afhangt, Mimi,' sprak mevrouw Van Diggelen vrij scherp. 'Daarenboven is het papier geduldig, men kan er van maken wat men wil.'

'Gij vergist u, lieve mevrouw,' bemerkte Leocadie. 'Als men slechts de maat neemt zooals dit verlangd en voorgeschreven wordt, ontvangt men alles volgens model.'

'Ik zal het nooit gelooven en gij zult er mij ook nimmer toe krijgen,' hernam de vrouw van den dokter, die zeer goed wist, dat haar figuur in staat was de eerste modiste van Parijs tot wanhoop te brengen.

'Het beste van al bevalt mij de *Dona Sol,*' sprak mevrouw Schlabonne, ''t is een erg lief kostuum, zoo eenvoudig en tevens zoo gracieus.'

'Toch niet voor u?' vroeg Leocadie, die reeds een keus had gedaan en nu tot haar spijt een mededingster zag opdagen.

'Waarom niet voor mij?' klonk de wedervraag.

''t Is zoo jeugdig, niet waar?..... Ik meen voor een gehuwde dame of weduwe,' voegde Leocadie er aanstonds bij, toen zij zag welk een spotlach zich om de lippen der bewoonster van Soekabrenti vertoonde. 'Vindt gij het ook niet erg jeugdig, mevrouw Van Pafferden?'

'Hé, dat lijkt wel wat op het kleedje, 'twelk die liedjeszangster aanhad, toen zij maandag hier in het dorp kwam,' riep nu de vrouw van den apotheker, die deed alsof zij de vraag niet verstaan had en een blik van verstandhouding op mevrouw Van Diggelen wierp.

'Een liedjeszangster?' vroeg mevrouw Hapspoel.

'Gij weet zeer goed wie wij bedoelen, Mimi,' sprak mevrouw Van Diggelen, haar stoel vlak voor de tafel schuivend, overtuigd dat nu het eerste accoord was aangeslagen van een symphonie, waarin zij de eerste viool hoopte te spelen. Het gansche dorp is verontwaardigd over de schande, die ons door den notaris is aangedaan.'

‘Is dat liedje over het grijze huis nog niet uitgezongen?’ vroeg mevrouw Hapspoel. ‘Naar mijne meening zijn daarover onder ons reeds woorden genoeg gewisseld.’

‘Uwe meening is in deze zaak zeker wel wat al te partijdig om ons te bevredigen,’ hernam mevrouw Van Diggelen. ‘Wij hebben het onze gezegd van het grijze huis, dat een waar schandaal is; maar gij hebt u vergist wanneer gij meent dat wij zullen zwijgen, nu in dat huis menschen getrokken zijn, die om hunne reputatie ons dorp in opspraak brengen.’

‘Wat maakt gij u toch ontijdig boos, lieve vriendin!’ sprak mevrouw Hapspoel met een sarrend glimlachje. ‘Gij vergeet in uwe verontwaardiging, dat wij ons nog met de rubriekmodes bezig houden; ik ben zooveel onregelmatigheid niet van u gewoon.’

Mevrouw Van Diggelen beet zich op de lippen over die terechtwijzing en vond alleen troost in de gedachte, dat zij later hare schade dubbel zou inhalen.

(Wordt vervolgd.)

Op de schildpaddenjacht in den Atlantischen Oceaan.

De schildpadden zijn bij ons te lande bijna niet anders bekend dan door eene soep, die echter alleen haren naam draagt, maar waartoe die dieren slechts hoogst zelden de bestanddeelen leveren. De oude schrijvers Diodorus van Sicilië, Plinius en Strabo melden intusschen, dat in hun tijd de schildpadden een algemeen voedsel waren, zelfs voor de mindere klassen, en ook in onzen tijd wordt het schildpaddenvleesch op de Antillen, de kusten van Noord- en Zuid-Amerika, in Indië, China, Japan en zelfs in Engeland voor een smakelijk en zelfs lekker voedsel gehouden.

Groot-Brittanje is eigenlijk het eenige land van Europa, waar het schildpaddenvleesch naar waarde geschat wordt: de aanvoer te Liverpool, Southampton en Londen bedraagt jaarlijks honderd twee en dertig engelsche tonnen of omstreeks honderd twee en dertigduizend kilogrammen.

Om de schildpadden levend over te brengen, plaatst men ze veelal in rechtopstaande tonnen; vele scheeps-kapiteins volgen daarin echter tegenwoordig den eenvoudigsten weg: zij leggen de dieren op het dek op hunnen rug en begieten ze 's morgens en 's avonds met eenige emmers zeewater.

Zoodra de schildpadden op hare bestemming aankomen, worden zij in groote bewaarbakken geplaatst, waar men ze voedt met zeeplanten, afval van groenten en overblijfselen van visschen en gevogelte. Aldus worden zij bewaard tot den winter, waarvan zij de strengheid niet kunnen verdragen. De engelsche admiraal Anson bracht de eerste schildpad meê, die in 1762 te Londen gegeten werd. De prijs van het schildpaddenvleesch wisselt af, naar gelang den meerderen of minderen aanvoer, tusschen twee en vijf frank per kilogram.

Een bekend fransch reiziger zegt, dat ‘men niet weet wat lekker is, als men nooit het vleesch van schildpadden heeft gegeten,’ en voegt daarbij de volgende beschrijving van een maaltijd, waarbij hem voor 't eerst van zijn leven gebraden schildpaddenvleesch werd voorgezet.

‘De schotel zag er smakelijk en lekker uit; ik moet bekennen, dat het wel een zonderling gezicht was, doch men gewent zich daaraan, zoodra men slechts weet hoe zij gereed gemaakt wordt. Op het borstschild der schildpad, of, zooals men

gewoonlijk zegt, op het buikschild van dit eierleggend dier laat men drie of vier centimeters vleesch zitten en al het vet, dat er bij behoort. Het vleesch was groen en riekt aangenaam. Men had het begoten met citroensap en gekruid met spaansche peper, zout, knoflook en eieren. Daarna werd het in den oven gezet, onder toezicht van een mulat, die met een kleine spies nu en dan door het vleesch stak, opdat de saus overal zou doordringen. Toen het vleesch gaar was, werd het warm opgediend en aldus gegeten.'

Op de fransche, engelsche en spaansche Antillen wordt het schildpaddenvleesch met verschillende sauzen gebruikt. Men kookt er soep van, roostert het en maakt er ragout of pastei van. De lever, ingewanden en zelfs de beenderen der schildpad worden gegeten, zoodat de Amerikanen haar niet ten onrechte het varken der zee noemen.

Het vleesch dezer dieren is niet alleen aangenaam voor den smaak, maar het verteert ook zeer gemakkelijk. Men kan, zonder er last van te hebben, twee en zelfs drie kilogrammen van dat vleesch eten.

Op het eiland Martinique worden de schildpadden voor fr. 2 tot fr. 3 het kilogram verkocht. Er worden daarom aldaar veel jachten op de schildpad gehouden, waardoor haar aantal sterk afneemt.

Het eiland Hetera, een der Bahama-eilanden, is bekend om zijne schildpaddenvangst en aldaar hadden de avonturen plaats, welke wij onzen lezers willen meedeelen. De held dezer avonturen is de meergemelde fransche reiziger, aan wien wij gaarne het woord geven.

De bekwaamste visscher van Key-West, verhaalt hij, bij wien ik eenige dagen gedurende den zomer van 1848 doorbracht, heet Downing. Van Charlestown tot Savannah, van St.-Augustin tot Talahassee, van Port-Musqueto tot de baai van Chaham, met andere woorden in geheel Florida kende men Downing, den mulat, als den grootsten leverancier van schildpadden op alle markten der Zuidelijke Staten.

De heer Elliott uit Savannah, aan wien ik door een mijner vrienden uit New-York was aanbevolen, had mij een briefje meêgegeven voor Downing, door wien ik met open armen ontvangen werd.

'Zulk eene aanbeveling, mijnheer, is eene eer voor mij,' zeide Downing, 'en ik zal alles doen wat mogelijk is om u aangenaam te zijn. Daar gij zeker tien dagen hier zult blijven, zal ik te Hetera eene jacht beginnen, en ik ben overtuigd, dat wij beiden veel genoegen zullen hebben. De tijd is daarenboven zeer gunstig: het is volle maan, en ik heb hier eenige vrienden onder de kustloopers, die gaarne van de partij zullen zijn.'

'Kustloopers!' riep ik uit. 'Maar kent gij die menschen dan? Ik heb u zeker verkeerd verstaan. Bij ons te lande zijn dat moordenaars, dieven.....'

'Vergeef mij, mijnheer, in Amerika zijn de kustloopers zeer gezien; het zijn visschers, gereed om overal hunne medemenschen te helpen, doch de wetten van het land geven hun het recht om alles, wat op zee rondzwerft en wat door de golven op de kust wordt geworpen, te behouden. De verzekeringmaatschappijen betalen de geleden schade; dat is hier zoo het gebruik.'

'Goed, ik ben tevreden met uwe verklaring, mister Downing. Doch spreken wij nu over onze schildpadden.'

'Mag ik u mijn museum laten zien, mijnheer?'

'Uw museum?'

'Ja, mijne verzameling schildpadden. Zij zijn niet levend, doch gij kunt er een overzicht door krijgen van de soorten, welke op deze kusten leven. Sedert veertig

jaren ben ik visscher en heb altijd de schoonste exemplaren mijner vangst bewaard en langs de wanden van mijn salon opgehangen.'

'Ik ben inderdaad nieuwsgierig om uwe galerij te zien, Downing.'

Hij bracht mij naar eene kamer van zijn huis, langs welker muren meer dan tweehonderd schilden van schildpadden hingen.

Nooit in mijn leven had ik in zulk eene kleine ruimte zooveel van die dieren bijeen gezien.

'Hier,' zeide Downing, 'zijn de groene zeeschildpadden; zij zijn verdeeld in vier soorten: de kofferschildpadden, de dikkoppen, de valkensnavels en de groenen. Zooals gij ziet, zijn de eerstgenoemden veel grooter dan de anderen, doch haar vleesch is slecht en ongezond. Hetzelfde is het geval met de dikkoppen, die alleen in grooten nood gegeten worden. Deze twee soorten leven alleen van het mos, dat op de onder water gelegen zeerotsen groeit. De valkensnavels, aldus genoemd om den vorm van haar kop, worden door de fabrikanten van kammen en snijwerken gebruikt. Haar vleesch is niet eetbaar en meer dan eens heb ik visschers, die in weerwil mijner waarschuwing dat vleesch aten, ziek zien worden, als of zij vergiftigd waren. Dit zijn twee groene schildpadden, die ik, toen zij nog leefden, voor honderd piasters per stuk heb kunnen verkoopen. Doch verveel ik u niet met mijn gesnap?'

'In 't geheel niet, Downing; ga voort,' zeide ik, de twee schilden nauwkeurig beziende.

'De groene schildpadden,' vervolgde de visscher, 'hebben een groener schild dan hare geslachtsgenooten; vandaar haar naam. Zij zijn

de grootsten van alle schildpadden en men heeft er ooit gevangen, die zes- à zevenhonderd pond wogen. Deze wegen niet meer dan 380 en 400 pond, doch haar regelmatige vormen en de doorschijnendheid van haar 'huis' deden mij besluiten de schilden te bewaren. Indien mijn gepraat u verveelt, mijnheer, zal....'

Ik schudde van neen.

'De groene schildpadden leven van zeeplanten, waaraan zij de kleur van haar vleesch en schild te danken hebben. Het vet van haar vleesch is echter geel, welke bijzonderheid insgelijks eene eigenschap is van alle schildpadden.'

'Deze vier schildpadden,' vervolgde hij, 'zijn van Gallopagos afkomstig, de eilanden, die aan Europa de guano leveren: haar schild is dikker dan dat van de andere.

'Hier heb ik de schilden van al de zoetwater-schildpadden uit ons land. Eerst de *reuzenschildpadden,* aldus genoemd om haar buitengewone grootte. De *hecaten,* die zich altijd in de zoetwatervijvers ophouden en slechts zelden aan land komen. De *terrapijnen* kan men kennen aan haar zonderling gekleurd schild. Zij leven op vochtige of moerassige plaatsen. Deze komen van het Pijneneiland bij Cuba. Zooals gij ziet,' vervolgde Downing, 'hebben zij op den rug vele insnijdingen. Dat is het werk der spaansche jagers, die, als zij het dier in de bosschen vinden, het naar hunne hutten brengen, en het daar weêr laten loopen na het eerst geteekend te hebben, opdat zij het zouden herkennen. Wanneer de jagers naar Cuba terugkeeren, hebben zij gewoonlijk vierà vijfhonderd schildpadden bijeen, die zij verkoopen. Elke jager herkent de zijnen aan zijn merk.

'De Mahamala-schildpadden, welke in de zoete wateren der Vereenigde Staten gevonden worden, en waarvan ik hier een schoon exemplaar heb,' vervolgde de visscher, 'gelijken zeer veel op kikvorschen. Zij hebben nog de eigenaardigheid, dat, zoodra zij hare ledematen intrekken, het schild zich sluit als eene doos, zoodat zij geheel verborgen zijn.'

'Ik herinner mij die soort van schildpad in de moerassen van New-Jersey gezien te hebben,' zeide ik.

'Juist,' antwoordde de mulat, 'in alle moerassen kan men haar vinden, zoowel als de bijtende schildpad, aldus genoemd omdat zij zoo ondeugend is en naar den jager, die haar vangt, bijt. Deze laatsten leven van visschen en eenden. Zij hebben slechts drie nagels in de plaats van vier of vijf en haar schild is niet als van de andere schildpadden hard en sterk, doch zacht en dik; het wordt harder naarmate het dier in jaren toeneemt. Ten slotte moet ik u nog wijzen op die slijmachtige schildpad, die, zooals men weet, honderd jaar oud wordt.'

Terwijl de mulat mij die leerrijke les in de natuurlijke historie gaf, bewonderde ik nog eenige oogenblikken zijne kostbare verzameling en maakte mij toen gereed om naar mijn hotel terug te keeren.

'Mijnheer,' sprak hij mij aan, ''t is misschien te brutaal van mij om een blanke aan mijne tafel te noodigen, doch indien gij mijn gast zoudt willen zijn, kan ik u een smakelijker souper aanbieden, dan gij in uw hotel zult krijgen.'

'Ik heb geen vooroordeel tegen menschen van eene andere kleur dan ik,' antwoordde ik, 'en om u dit te bewijzen, neem ik uwe uitnoodiging aan.'

'Dank u, mijnheer, ik dank u voor die eer!' riep Downing verheugd; 'ik vraag u slechts een half uurtje om alles gereed te maken, en beloof u een volledig schildpaddenmaal.'

‘Een schildpaddenmaal!’

‘Ja, mijnheer: soep, eerste schotel, gebraad en nagerecht; eene groene schildpad zal ons souper zijn. Vertrouw op mijne bekwaamheid. Ik word voor een goeden kok gehouden en ben daar trotsch op.’

Downing liet mij plaats nemen in zijn schommelstoel en verliet mij. Weldra hoorde ik hem bevelen geven aan zijne dienstmeid, eene oude negerin, en daarna met tellooren, messen, vorketten en lepels rammelen, eene welluidende muziek voor mijne ooren, want ik was hongerig.

Eindelijk kwam mijn gastheer terug.

‘Het maal is gereed,’ zeide hij. ‘Wilt gij hier eten of in de keuken?’

‘Hier, indien gij er niets tegen hebt,’ antwoordde ik.

‘Goed,’ zeide hij vergenoegd.

Weldra was de tafel gedekt, waarop tevens twee groote kannen schuimend bier stonden.

Toen ik aan tafel ging, kwam Downing weêr binnen met eene groote soepterrine in de handen, waaruit een geur steeg, die mij aangenaam aandeed.

‘Kom bij mij zitten,’ zeide ik, want ik bemerkte, dat hij uit eerbied voor mijne huid niet meê zou eten.

De visscher liet het zich geen tweemaal zeggen; hij bediende mij van de soep, waarin groene balletjes zwommen, en ik kan verzekeren nooit zulke schildpaddensoep gegeten te hebben.

Ik zal wel niet hoeven te zeggen, dat ik de soep alle eer aandeed, zoodat er weldra noch in de terrine noch op onze borden iets meer van was te vinden.

Na de soep kwam een stuk gebraden schildpad, met citroensap en spaansche peper toebereid, een smakelijk gerecht, dat spoedig den weg van de soep was gevolgd.

Daarna bracht de mulatin een gerecht van eieren der groene schildpad, hetgeen ik, wat den smaak aangaat, nog boven het vleesch stel. Eerst aan het dessert begonnen wij weer te spreken en vroeg ik Downing, of hij aan onze jacht gedacht had.

‘Nog niet, maar over een half uur kunnen wij reeds op weg zijn, of gij zoudt tot morgen willen wachten? Dat zou ook beter zijn, in het belang onzer vangst.’

‘Doe zoo als gij goedvindt,’ antwoordde ik.

‘Ziehier, wat ik u voorstel,’ zeide hij opnieuw. ‘Morgen vroeg vertrekken wij twee uren van hier naar eene streek, waar vele zoetwaterschildpadden zijn. Wij blijven daar den geheelen dag en gaan den volgenden dag te Hetera slapen. Ik heb daar eene goede hut, en gij zult er de stoutste kustloopers der Unie ontmoeten.’

Ik verliet Downing en in mijn hotel aangekomen, begaf ik mij terstond te bed, want ik moest vroeg bij de hand zijn.

Op het afgesproken uur begaven wij ons op weg.

Wij bereikten weldra de oevers van een stroomend water, dat in een hollen weg liep en bijna verborgen was door hooge boomen. Dezen stroom volgend kwamen wij aan een groot meer, omzoomd met gras.

Downing had lijnen bij zich, zoodat wij nog slechts stokken noodig hadden om ze er aan vast te maken; dat was echter een zeer gemakkelijk werk. Toen we gereed waren, wierpen we onze angels in het meer. Vijf minuten later bemerkten wij eene kleine beweging in het water en te midden van kleine kringen, die de oppervlakte rimpelden, zag ik zwarte stippen verschijnen, welke ik eerst voor de koppen van waterslangen hield.

Downing had zich niet vergist.

‘Dat zijn de schildpadden,’ fluisterde hij mij in 't oor. ‘Let op, zij zullen wel bijten.’

En inderdaad, een der schildpadden naderde den oever op de plaats, waar wij zaten; ik zag duidelijk haar langen kop boven het water uitsteken, als om te zien of er geen gevaar dreigde.

Ik keerde mij om, ten einde Downing te vragen, hoe wij het dier zouden vangen, toen ik aan mijne lijn een ruk voelde. Ik dacht dat een visch zich van mijn aas meester maakte, doch hoe groot was mijne verrassing, toen ik ontwaarde, dat het een schildpad was, die ik met veel moeite aan land haalde.

Downing legde haar op den rug om te beletten, dat zij ontsnapte.

Onze vangst was overvloedig en spoedig telde ik op het gras veertien schildpadden, waarvan de kleinste vijf kilogrammen woog.

Eensklaps riep Downing mij zacht, en wees mij op honderd meters afstand, aan den hoek eener open bocht, bij de monding van eene beek, een grooten waschbeer, met bruinen rug, spitsen snuit en wit en zwart gestreepten staart.

(Slot volgt.)

Avond-muziek.

Wat zingt mij, moeder, uit den slaap
Daar buiten op de straat?
Och, zie eens even wat het is...
Muziek, en dat zoo laat...

‘'k Hoor niets, mijn kind, ik zie ook niets;
Och, sluimer rustig voort!
De koorts, die in uw hoofdje gloeit,
Maakt dat ge zoo iets hoort.’

Neen, moederlief, het is geen droom!
Hoor, 't klinkt weer zoet en zacht...
Gods Englen roepen zingend, mij.
O moeder, G o e d e n n a c h t !

Germania's.
B.V. MEURS.

Julius Cesar.

II.

Het eerste ambt, dat Cesar in den staat bekleedde, was dat van krijgstribuun. Daar hij reeds de partij des volks gekozen had, de eenige die eerzuchtigen aantrekt, kwam hij onmiddellijk met plannen en voorstellen voor den dag, die hem de gunst der menigte moesten doen verwerven. Zijn eerste pogen was om het volkstribunaat, door Sylla afgeschaft, weêr in zijne macht en zijne waardigheid te herstellen. Behalve dat hij zich daardoor den vriend des volks toonde en de toekomstige volkstribunen aan zich verplichtte, had hij nog het doel hierbij, de laatste sporen van Sylla's overheersching uit te wisschen. Wat Sylla geweest was, wilde hij worden en misschien nog meer, maar het zou zijn door de voetstappen van Marius te drukken, aan wien hij met zoo enge familiebanden verbonden was, en het was op de schouders van de partij van Sylla's grooten tegenstander, dat hij zich omhoog wilde heffen. Vooreerst

was het hem slechts te doen om opspraak te verwekken en populair in Rome te worden. Hiertoe was hem ieder middel welkom, al druischte het nog zoozeer aan tegen de Romeinsche zeden en gewoonten. Toen zijne vrouw, Cornelia, de dochter van Cinna, Marius bondgenoot, gestorven was, hield hij op het forum een lijkrede op haar, al was het ook geen gebruik te Rome jonge vrouwen met lijkredenen te vereeren. Hij had hiermede geen ander doel, dan de teedere liefde uit te stallen, die hij voor zijne vrouw gevoeld had, opdat het volk zoude zeggen: ‘zie, welk een gelukkig familie-leven leidt Cesar!’ Hetzelfde deed hij, toen zijne tante Julia, de vrouw van Marius, gestorven was. Bij deze gelegenheid sprak hij van den luister en de oudheid van zijn geslacht, dat van den eenen kant, afstamt van koningen, ‘het grootste en heiligste wat de menschen kennen,’ van den anderen kant van de goden zelven, van Venus. Zoo als Alexander van Zeus wilde afstammen, zoo bracht Cesar den oorsprong der Juliussen terug tot de cyprische godin, echtgenoote van Anchises en moeder van Eneas, en de dichters, zijn lof bezingende, zijn niet in gebreke gebleven dezen geslachtsboom te vereeuwigen.

Spoedig hierop trok hij als questor naar Spanje. Te Gades zag hij het beeld van Alexander en klaagde zijnen vrienden, dat deze op zijn leeftijd reeds de wereld veroverd had, terwijl zijn naam nog slechts onder zijne vrienden bekend was. Even goed als Alexander heeft ook Cesar zijn historischen droom gehad en het was hier, te Gades, dat hem zijne groote toekomst, de overheersching der wereld, zoo als zijne vrienden het droomgezicht verklaarden,

werd aangekondigd. Lang bleef hij in deze provincie niet, daar hem een onweêrstaanbare aandrang naar Rome trok. Hier trad hij het eerste weêr op als edilis, een ambt, dat meer dan eenig ander de gelegenheid bood om de gunst des volks te winnen. Brood en spelen waren de behoeften des volks en aan deze trachtte hij op alle mogelijke wijze te voldoen. Nieuwe gebouwen werden te Rome opgericht, het comitium, het forum, de basilieken werden verfraaid en ook aan het Capitool besteedde hij groote schatten.

Terwijl hij het volk dus werk verschafte, zorgde hij ook voor uitspanningen der menigte, eene even groote behoefte geworden als brood. Jachten op wilde dieren, schouwtooneelen, zwaardvechtersspelen, welker regeling tot de bevoegdheid van den edilis behoorde, en die hij zoo dikwijls en met zulk een luister en grootheid gaf, dat de Senaat er kwaad vermoeden door kreeg, stalen hem het hart der beluste schare en maakten hem spoedig tot den meest populairen man te Rome. Zijn collega Bibulus, met wien hij bovendien nog op slechten voet leefde, stelde hij geheel in de schaduw, en voor al de gunsten, door beiden over het volk uitgestort, oogstte hij alleen den dank in.

Eenmaal de gunst der menigte in zoo hooge mate verworven hebbende, meende hij verder te mogen gaan. Op een morgen toen Rome ontwaakte, stond het eensklaps voor een geheel nieuw schouwspel... Cesar had de beelden van Marius en zijn wapentropeeën, in den cimbrischen en andere oorlogen behaald, die door Sylla waren weggeruimd en op doodstraf verboden ze weêr in het openbaar te vertoonen, op nieuw te voorschijn gehaald en ze gedurende den nacht op het Kapitool doen plaatsen. De partij van Marius, die zich zoo lang schuil had moeten houden, was dronken van blijdschap en stortte vreugdetranen bij het zien van het standbeeld van den grooten aanvoerder. Oude veteranen omhelsden elkander bij het zien dezer tropeeën; moeders beurden haar kinderen omhoog om hen het beeld te laten zien van den volksman. Maar aan den naam van Marius verbond het volk thans ook den naam van Cesar, en van dit oogen blik kon Cesar zeggen, dat hij eene partij te Rome gevormd had. De Senaat toornde en Catulus zeide zelfs openlijk, dat Cesar de republiek niet belaagde maar bestormde; de gunst des volks beschermde hem echter voor iedere aanranding.

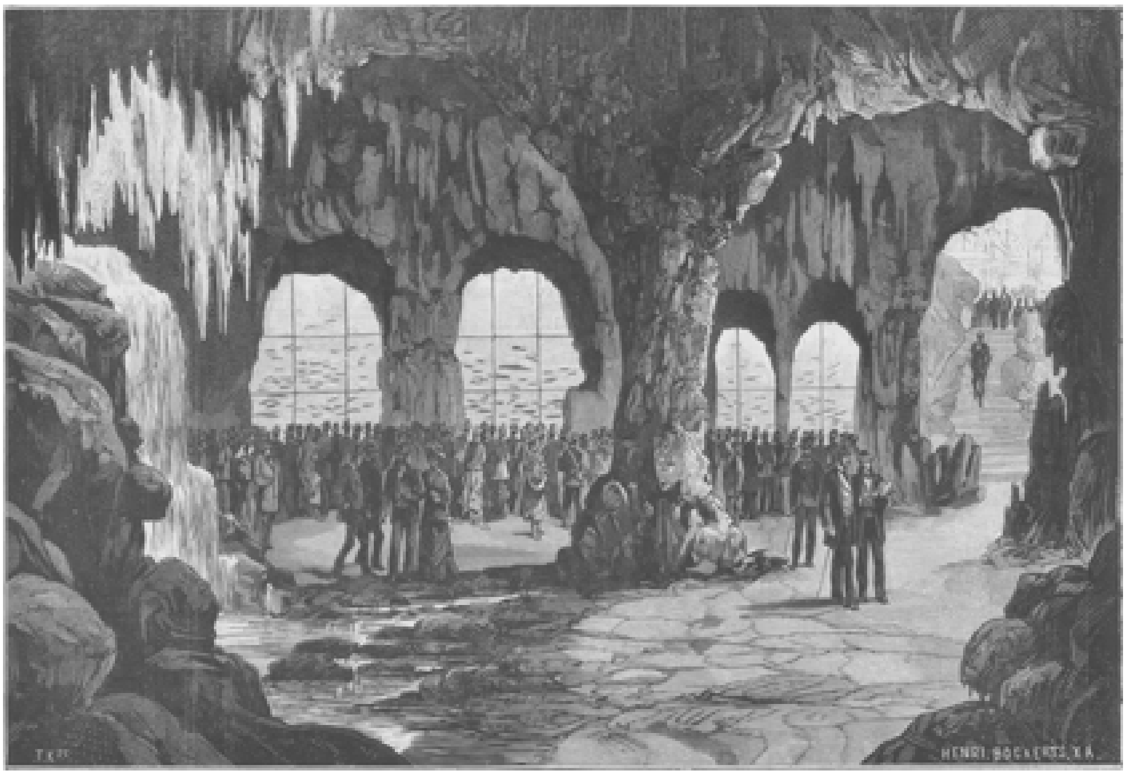

DE PARIJZER TENTOONSTELLING. - HET AQUARIUM.

Spoedig hierop viel het ambt open van pontifex-maximus. Cesar was een der mededingers en had geld noch moeite gespaard om de meerderheid der comitiën voor zich te winnen. De optimaten hadden echter openlijk de partij van zijn tegenstander gekozen, zoodat de strijd hevig beloofde te zijn.

Op den morgen van den dag, dat de stemming zoude plaats hebben, afscheid nemend van zijne moeder, die hem tot de deur uitgeleide deed, zeide hij: 'gij ziet mij als pontifex-maximus of als balling weder.' Maar de uitslag besliste te zijne gunste en met eene verpletterende meerderheid werd hij tot opperpriester gekozen. Zoo doorliep Cesar achtereenvolgens alle rangen en waardigheden, maar altijd de macht van zijn ambt gebruikend om aanhang te verwerven en zijn partij te vergrooten.

Cesar was echter de eenige man niet met eerzuchtige bedoelingen te Rome, zoo als spoedig bleek uit de ontdekte samenzwering van Catalina, die al het bederf van het romeinsche staats- en familieleven aan het licht bracht. Catalina toch bedoelde niets anders dan den geheelen omkeer der romeinsche republiek, een omkeer echter, die zou aanvangen met de verwoesting en den ondergang der stad. Maar zoo als Rome eens gered was geworden door ganzen, zoo werd het thans behouden door eene slecht befaamde vrouw. Deze, het geheele en vreeselijke geheim vernomen hebbende, spoedde zich naar Cicero, die dit jaar consul was, en ontdekte de geheele samenzwering. Catalina wist met eenige aanhangers nog bij tijds de stad te verlaten, om het bevel op zich te nemen over het leger van Manlius, dat buiten Rome wachtte; de andere samenzweerders echter, waaronder Lentulus en Cathegus, werden op bevel van Cicero gevangen genomen en in de Mamertijnsche gevangenis opgesloten.

Onmiddellijk hierop vingen in den Senaat de beraadslagingen aan over wat men met de gevangenen zoude doen. Cicero was voor de doodstraf; hierna stond Cesar op, die door velen als medeplichtig aan de samenzwering werd beschouwd en tegen wien spoedig eene formeele aanklacht zou worden ingediend, om een ander voorstel te bepleiten, volgens hetwelk de gevangenen over de verschillende steden van Italië

zouden verdeeld worden en levenslang gevangen zouden blijven. Zijn voorstel zou de meerderheid verworven hebben, zelfs Cicero's broeder verklaarde zich er voor, toen Cato, de onkreukbare rechter, de vrijheidlievende vaderlander, de strenge stoïcijn, van zijn zetel opstond en Cesars voorstel bestrijdende, zich voor onmiddellijke terechtstelling uitsprak. De Senaat schonk zijne toestemming en nog denzelfden avond werden alle gevangenen in den carcer bij het Capitool geworgd. Cesar, na deze zitting den Senaat verlatende, werd door eenige ridders opgewacht, die een aanslag tegen zijn leven wegens zijne houding in het vraagstuk der gevangenen in den zin hadden, en het was slechts met moeite dat hij, dank zij de tusschenkomst zijner vrienden, aan de reeds opgeheven dolken ontsnapte.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 39]

Vreemde eenden in de bijt.
Eene vertelling van den Ouden Valentijn.

(Vervolg.)

Men ging nu over tot de dienstboden, de winkeliers en de huisvaders. Uit de wisseling der denkbeelden, die daarbij plaats had, zou ongetwijfeld veel te leeren vallen, doch wij moeten dat voorrecht derven, dewijl wij door de mededeeling te ver van ons onderwerp gevoerd zouden worden.

Toen die zaken afgehandeld waren, begreep mevrouw Hapspoel, dat zij den dans niet kon ontspringen, en wetende dat de eerste slag geld waard is, richtte zij zich aanstonds tot mevrouw Van Diggelen, met de vraag:

'Mag ik nu weten, lieve vriendin, wat u bekend is van de nieuwe bewoners in het grijze huis?'

De lieve vriendin zag haar met groote oogen aan. 'Die vraag moeten wij u doen,' antwoordde zij.

'Ik ken de menschen niet,' sprak mevrouw Hapspoel, haar kopje koffie aan den mond brengende, 'maar ik heb straks de jonge dame een liedjeszangster hooren noemen en dat moet ik tegenspreken.'

VREEMDE EENDEN IN DE BIJT. - OP HET DAMESKRANSJE.

Zij slurpte langzaam den warmen drank op en zeide tot mevrouw Klinkhaver:

'Ik geloof dat er een valsche boon in de koffie is.'

'En ik geloof dat gij voornemens zijt van avond hier een valschen rol te spelen, Mimi, doch gij kunt er verzekerd van zijn, dat wij niet met ons laten sollen,' sprak mevrouw Van Diggelen.

'Maar, lieve vriendin....'

‘Laat dat “lieve vriendin” maar daar. Het is zeker schande voor een man als de notaris, die een goed voorbeeld moest geven, dat hij inbreuk heeft gemaakt op de zeden en gewoonten van ons dorp en daarenboven uit geldzucht zijn huis verhuurt aan zulk vreemd gespuis; de mannen zijn nu echter niet anders, maar jij hadt dit kunnen en moeten voorkomen.’

‘Ik?’

‘Zeker!’

‘Maar ik meng mij nooit in zaken, die den notaris aangaan.’

‘Dat is ongelukkig genoeg, want de ondervinding leert, dat de mannen niet op hun eigen beenen kunnen staan en zonder den invloed der vrouw tot de grootste dwaasheden in staat zijn.

‘De opvoeding, welke ik genoten heb, heeft geen aanleiding gegeven tot zoodanige burgerlijke opvatting van de plichten der vrouw; ik laat die aan anderen over.’

‘Mevrouw!’

‘Mevrouw!’

‘Geen insolenties, als ik u verzoeken mag. Wij weten wel, dat gij een geboren freule Van Papelhoven zijt, maar het is ons ook evengoed bekend, dat die adellijke titel niet veel bezwaar opleverde, toen een candidaat-notaris van zeer burgerlijke afkomst op kwam dagen.’

Mevrouw Hapspoel werd bleek van veront-

waardiging en zou waarschijnlijk aan die verontwaardiging lucht gegeven hebben, zoo dit niet door mevrouw Klinkhaver voorkomen was.

'Laat ons toch den lieven vrede bewaren,' sprak deze gemoedelijke dame; 'dergelijke woordenwisselingen vergallen onze gezellige bijeenkomst. Ik ga zelden uit, zoo als gij weet, en heb dus de menschen, waarvan gij spreekt, nog niet gezien, maar het komt mij voor, dat wij hen moeten laten gaan, voor 't geen zij zijn.'

'Maar *wij* gaan wel uit, lieve mevrouw,' sprak Leocadie, 'en gij zult begrijpen, dat het ons niet onverschillig kan zijn hier en daar lieden te ontmoeten, die gegronde redenen schijnen te hebben om hunne afkomst te verbergen. Laat ons niet vergeten, dat de moordenaar Jut zoo ook eens te Vught, in Noord-Brabant, een schuilplaats heeft gezocht.'

'Lieve hemel, ja, daar heb ik nog niet eens aan gedacht', riep mevrouw Van Pafferden.

'Daarenboven blijkt het nu reeds, dat zij zich willen indringen,' hernam Leocadie. 'Zij woondon nog slechts een paar dagen hier, toen die oude doove meid reeds soep bracht bij een behoeftige kraamvrouw in de buurt. Dat mag men nu liefdadigheid noemen, ik voor mij zie er niets anders in dan een middel om van zich te doen spreken, om een wit voetje bij ons te krijgen en ik geloof, dat de dames het wel met mij eens zullen zijn.'

'Zeker, zeker!' klonk het uit meer dan één mond.

'Gisteren,' zoo vervolgde Leocadie, 'is den bewoner van het grijze huis de inteekenlijst gepresenteerd ten behoeve van het op te richten gesticht voor oude mannen en vrouwen, en voor welk bedrag meent gij dat hij heeft ingeschreven?'

'Misschien wel voor vijftig gulden,' zeî mevrouw Van Pafferden.

'Voor tweehonderd en vijftig gulden,' hernam Leocadie. 'Is dat niet verschrikkelijk overdreven?'

'Het komt mij voor, dat dit een reden is om die vreemdelingen lief te krijgen,' sprak mevrouw Hapspoel.

''t Mocht wat,' hernam Leocadie. 'Zij wonen slechts een blauwen maandag hier, kennen nog niemand en kunnen dus onmogelijk belang stellen in onze behoeftigen; zulk een buitensporige gift dient dus alleen om van zich te doen sprekon, om zich in te dringen, en wij moeten niet vergeten, dat Jut ook het geld bij handen vol wegwierp.'

'Maar wie zijn dan toch die menschen?' vroeg de gemoedelijke mevrouw Klinkhaver.

'Ik zal u vertellen wat ik van hen weet,' antwoordde Leocadie. 'Het huishouden bestaat uit een bejaard heer, die Van Tiggelen heet en leverancier van remplaçanten is, een jong verlept meisje, dat op een harp speelt, een jongen man met een italiaansch gezicht en een italiaanschen naam, en een oude meid die zich houdt als of zij doof is, om vrij te blijven van te antwoorden op de vragen, die haar gedaan worden.'

'Dat vertelt men, maar het is niet waar,' sprak mevrouw Hapspoel.

'En waarom zegt gij het dan niet, wanneer gij het beter weet?' kraaide mevrouw Van Diggelen vinnig.

'De nieuwe bewoner heet Van Tagelen,' vervolgde de vrouw van den notaris, zonder zich tot hare lieve vriendin te wenden; 'hij heeft niets om handen en is hier komen wonen voor de gezondheid zijner dochter. Dat is alles wat ik weet.'

'En dan die jonge man met zijn italiaansch gezicht en zijn italiaanschen naam?' vroeg Leocadie.

‘En die harp?’ vroeg de bewoonster van Soekabrenti.

‘De jonge man schijnt niet tot het gezin te behooren, want hij heeft in de *Roskam* gelogeerd en is reeds vertrokken,’ antwoordde mevrouw Hapspoel; ‘voor het overige begrijp ik niet waarom iemand geen harp in huis mag hebben.’

‘’t Is anders wel verdacht, niet waar, mevrouw Klinkhaver?’ vroeg de echtgenoote van den apotheker; ‘want wie heeft ooit gehoord, dat een welopgevoed meisje op zoo'n kermisding speelt.’

De gemoedelijke dame haalde de schouders op.

‘In mijn jongen tijd was dat zeker het geval niet,’ antwoordde zij, ‘maar 't is zoo erg veranderd in de wereld......’

‘Die tijd is er nooit geweest en zal ook wel nimmer komen,’ sprak de vrouw van den dokter. ‘Mevrouw Hapspoel weet dit zoo goed als wij, doch zij wil er niet voor uitkomen, omdat haar man ons die landloopers op het dak heeft gehaald.’

‘Landloopers!’ riep de vrouw van den notaris.

‘Twijfelt gij daar nog aan?’ vroeg mevrouw Van Diggelen. ‘Die oude vent - of hij Van Tegelen, Van Tiggelen of Van Tagelen heet doet er niets toe - heeft ongetwijfeld zijn geld op de kermissen verdiend en wil nu hier den voornamen man komen spelen.’

‘Hoe komt gij in 's hemels naam aan die gedachte?’ vroeg mevrouw Hapspoel.

‘Er zou meer grond zijn om te vragen hoe de notaris zoo onbeschaamd durft zijn aan zulke lieden een der mooiste huizen van het dorp te verhuren,’ hernam mevrouw Van Diggelen. ‘Men moet wel stekeblind zijn om niet te zien, dat achter die vreemdelingen iets schuilt wat niet pluis is. Vooreerst kon men bij hunne aankomst aan den ouden vent heel goed bespeuren, dat hij zich niet op zijn gemak gevoelde, hij groette ook als iemand, die gewoon is het publiek te bedanken. Zoo doet geen deftig man. Dan kon men ook aan de meubelen wel zien, dat zij nog niet lang dienst gedaan hebben, maar aan een *parvenu* behooren. Een man van dien leeftijd bezit ook stukken van waarde, die aan vroegere dagen van welvaart herinneren, wanneer hij van goede afkomst is.’

‘Daar is iets van aan,’ sprak mevrouw Klinkhaver, die reeds op leeftijd is en in de laatste vijf en twintig jaren niets had aangekocht.

‘Ik zou het ook denken,’ hernam mevrouw Van Diggelen. ‘Ik hoor daar even, dat de jonge man met zijn italiaansch gezicht en zijn italiaanschen naam reeds weder vertrokken is. Des te beter, dan zijn wij ten minste van hem ontslagen. Een zoon is die Francesco niet, want hij zegt mijnheer tegen den ouden man; het zou mij niet verwonderen of hij is een koorddanser of een clown, daar ziet hij precies naar uit, en wie weet of hij van avond niet hier of daar met een pluim op zijn hoofd staat te springen.’

‘Hoe is het mogelijk!’ riep de vrouw van den notaris.

‘Hebt gij dan ooit gehoord, dat iemand, die uit Friesland komt, den naam van Francesco draagt en een voorkomen heeft als een opgeschoten Savoyaard?’ vroeg mevrouw Van Diggelen. Zij wachtte het antwoord niet af, maar ging onmiddellijk voort. ‘Dan zal het ook nog te bezien staan, of dat verlepte jonge meisje wel een dochter is. Ja, lach maar,’ vervolgde zij, ziende dat mevrouw Klinkhaver glimlachend de schouders ophaalde. ‘Toen de voerman des avonds nog in den gang bezig was, heeft hij duidelijk gezien, dat zij den ouden vent heel lang omhelsde. Ik bid u, welke dochter zal zoo iets midden in een verhuisboêl in het hoofd krijgen?’

‘Hoe weet gij dat?’ vroeg mademoiselle Leocadie, terwijl zij het uitschaterde van pret.

‘De voerman heeft het in de *Vergulde Roskam* verteld, toen men hem daar op een borrel onthaalde.’

‘'t Is zeker zonderling,’ sprak de dame van Soekabrenti, ‘maar men moet niet vergeten, dat kermis-menschen altijd zeer vreemd zijn in hun optreden.’

‘Dat stem ik gaarne toe,’ hernam mevrouw Van Diggelen. ‘Als zij uit een honden- en apenspel of een café-chantant komen, steekt er niets vreemds in, maar dan had men voor hen ook het mooiste huis uit het dorp niet moeten bederven - dat is het, waar ik op neêr wil komen. En dat die verlepte meid niet veel bijzonders is, heeft zij reeds den eersten avond bewezen. Zij heeft toen nog heel laat op het kermisding gespeeld en gegild, dat de buren er schande van spreken. Men kon niet duidelijk hooren wat zij zong, maar er kwam in van ‘hart’ en van ‘smart;’ 't zal dus niet veel bijzonders zijn geweest. En dan durft mevrouw Hapspoel nog wel van een zieke dochter spreken! 't Is wat moois! een meisje, dat ziek is, zal midden tusschen kisten en koffers op de harp gaan spelen en minneliedjes zingen!’

‘Zij moet toch wel ziekelijk zijn,’ sprak de vrouw van den apotheker, ‘want mijn man heeft gisteren nog een drankje voor haar klaar gemaakt.’

‘En wie had dat drankje voorgeschreven?’ vroeg mevrouw Van Diggelen.

‘Ik geloof dat de doove meid een recept van een vreemden dokter meebracht.’

‘Zoo, van een vreemden dokter, waarschijnlijk van een kwakzalver,’ hernam mevrouw Van Diggelen met verontwaardiging. ‘Als die vrijgevige en liefdadige vreemdelingen werkelijk fatsoenlijke menschen waren en zich in het dorp bemind wilden maken, hadden zij zich tot mijn man moeten wenden, want onder de deftige familiën is het algemeen bekend, dat hij zeer gerenommeerd is en reeds meer dan twintig jaren geleden voor een professoraat bedankt heeft. Maar zoo gaat het: soort zoekt soort!’

‘Wellicht durft men er niet goed voor uitkomen wat het meisje deert,’ bemerkte Leocadie.

‘Niet onmogelijk,’ sprak mevrouw Van Diggelen.

‘Ik heb ook al hooren zeggen, dat er heel wat anders achter steekt,’ hernam Leocadie, die zich over de tafel boog, als had zij een zeer belangrijke mededeeling te doen.

‘Wat dan?’ vroegen verschillende stemmen.

‘In het dorp gaat het praatje rond, dat het meisje een rijk huwelijk dacht te sluiten met iemand, die haar per slot van rekening in den steek gelaten heeft. Hebt gij dat ook al niet gehoord, Betje?’

Die vraag was gericht tot de dienstmeid van mevrouw Klinkhaver, die juist de koffiekan van de tafel nam om nog een nieuwen voorraad te halen.

‘Ja, juffrouw,’ antwoordde Betje, ‘hij moet een baron zijn.’

‘Dan is het zeker vrij waarschijnlijk, dat er meer achter zit,’ sprak mevrouw Van Diggelen. ‘Men ziet het in onzen tijd meer, dat actrices en zangeressen zich zulke dingen in het hoofd halen en maar al te laat de gevolgen daarvan ondervinden.’

Mevrouw Klinkhaver vouwde de handen op de borst, sloeg de oogen naar boven en loosde een zucht aan het adres van de jeugdige verdorvenheid.

Leocadie zette zich in postuur en reciteerde:

‘Niet steeds is de liefde bestendig van duur, Hoe snel zij den boezem deed jagen.’

‘Ach,’ sprak mevrouw Schlabonne-Drimmel van Soekabrenti in verrukking, ‘dat doet mij denken aan uwe schitterende overwinning van dezen winter.’

‘Waar dient die uitgelatenheid voor?’ riep mevrouw Van Diggelen, die weinig dichterlijk gevoel bezat en veel meer waarde hechtte aan de kleinste vanille-pudding

volgens haar eigen recept, dan aan al de voortbrengselen der poëten van vroegeren en lateren tijd. 'Laten wij toch zulke malle manieren niet aannemen als die landloopers in het grijze huis.' En zich nu vrij knorrig tot de vrouw van den apotheker wendende, vroeg zij:

'Heeft je man niet gezegd wat die liedjeszangster scheelde?'

Mevrouw Van Pafferden schudde het hoofd.

'Van Pafferden had de medicijnen moeten weigeren, dat was zijn plicht,' hernam zij meer en meer opgewonden. 'Als de mannen zoo karakterloos niet waren, zou zulk vreemd gespuis evenmin medicijnen als een woning kunnen krijgen.'

Mevrouw Van Pafferden kreeg een kleur, doch zweeg, wel wetende dat haar man prijs stelde op een goede verstandhouding met de vrouw van den geneesheer.

Mevrouw Hapspoel achtte zich echter dermate gecompromitteerd, dat zij opstond en verklaarde niet langer in een gezelschap te willen blijven, waar men haar ongestraft liet beleedigen. Mevrouw Klinkhaver deed nog wel eene poging om het geschil bij te leggen, doch zij mocht daarin niet slagen. Mevrouw Schlabonne van Soekabrenti bracht geen woord in het midden; het was dan ook niet licht te vergeten, dat de vrouw van den notaris eens haar nederige afkomst openbaar had gemaakt toen iedereen in het dorp nog meende, dat zij tot eene voorname familie behoorde.

Mevrouw Van Diggelen had haar doel bereikt; het was niet de eerste overwinning van dien aard, waarop zij zich mocht beroemen.

Een half uur later ging de gezellige kring uiteen. De dames vonden in de keuken de meiden, die haar naar huis moesten vergezellen, en zij vonden onder weg ook nog gelegenheid om aan die meiden vertrouwelijke mededeelingen te doen betreffende de nieuwe bewoners van het grijze huis.

III.
Balken en splinters.

Toen de Vinkheuvelaars den volgenden zondag, zwierig gekleed, de kerk verlieten, kon niemand aan hen zien, dat zij om hunne zonden scherp doorgehaald waren en meer dan een half uur lang onder de tuchtroede gezeten hadden, 't Was zelfs of bijna allen zich verlustigden in het bewustzijn, dat zij niet waren ‘gelijk andere menschen’, die deze kastijding verdiend hadden en gemakkelijk met den vinger aangewezen konden worden. Er zullen ongetwijfeld ook wel enkele Tollenaars onder geweest zijn, doch zij liepen niet in het oog.

De pastoor had gepreekt naar aanleiding der bekende gelijkenis van den splinter en den balk. Dit was met afwijking van het Evangelie van den dag, doch de pastoors doen dit wel meer en zij zullen wel weten waarom.

Als men die gelijkenis van den splinter en den balk goed in zich opneemt en in het gemoed verwerkt, is zij zeer leerzaam, doch dat gebeurt zelden, omdat haast niemand zich zelven wil kennen zoo als hij werkelijk is. Wij menschen, die meest allen een grooten balk in onze oogen zouden zien, wanneer de eigenliefde niet in den weg stond, bezitten een buitengewone handigheid in het ontdekken van splinters bij anderen, om ze daarna met den microscoop te vergrooten. Men wil zelfs weten dat zij, die gaarne voor vroom te boek staan, daarin wel de meeste bedrevenheid bezitten, doch ik wil de zegsman niet zijn.

Door sommigen was reeds gedurende de predikatie jacht gemaakt op splinters. Mademoiselle Leocadie zag onafgebroken de dames Van Toonderen aan, twee zusters, die vroeger in de naburige stad handschoenen en kraagjes verkochten en gemeenlijk de eksters genoemd werden, omdat zij erg babbelziek waren. ‘Zij krijgen van daag eens goed haar vet,’ dacht Leocadie. De dames Van Toonderen meenden op hare beurt, dat de geheele preek op het kransje gemunt was, waarvan haar het lidmaatschap herhaaldelijk geweigerd was, en mevrouw Van Diggelen keek onophoudelijk de vrouw van den notaris aan, alsof zij wilde zeggen: ‘die hoogadellijke balk zal in den eersten tijd wel niet naar splinters van lage afkomst zoeken.’

Het zou zeker te wenschen zijn, dat zij tot de uitzonderingen behoorden, ik mag dit echter niet constateeren.

't Is dus zeer natuurlijk, dat bij het uitgaan der kerk de bekende gelijkenis niet over den drempel kwam. In de eerste plaats blijkt het menschelijk geheugen op 't punt van preeken al zeer zwak te zijn - daar is de balk wederom de schuld van - en ten andere moeten wij niet vergeten, dat op dien eersten zondag der maand mei buitengewone splinters op te sporen vielen. De bewoners van het grijze huis waren in de kerk en de jonge man met het italiaansche gezicht en den italiaanschen naam

was ook weder aanwezig; men had hen gedurende de godsdienstoefening reeds van onder tot boven opgenomen, zooals men gewoon is elken vreemdeling te doen en, het zal wel niemand verwonderen, dat velen op het kerkplein een praatje aanknoopten, ten einde ongemerkt de geheimzinnige familie gade te kunnen slaan.

De heer Van Tagelen zal net waarschijnlijk zeer vreemd gevonden hebben, dat hij door een haag van menschen moest gaan om den weg naar zijne woning in te slaan, doch zoo iets kon tot de eigenaardige gebruiken van het dorp behooren. Dit was niet het eerste en eenige wat hem hinderde, maar men moet zich onder vreemden aan alles gewennen. Hij groette een paar malen beleefd, bood 't jonge meisje zijn arm aan en ging zijn weg. Francesco droeg twee kerkboeken, die Melanie hem bij den uitgang der kerk had toegereikt.

Dat gaf natuurlijk reeds veel stof tot denken en het zoeken van splinters, want wie heeft ooit een vader met zijne dochter gearmd uit de kerk zien gaan! Waarvoor had het bleeke schepsel, dat tot laat in den avond romances bij een harp zong, twee kerkboeken noodig? Waarom liet zij zich die door een soort van lakei achterna dragen? Om opzien te baren, natuurlijk, anders niet. Aan dergelijke tooneelmanieren kon men zeer goed zien wat soort van volk het was, dat zich te Vinkheuvel gevestigd had.

Wat vlogen de splinters over het kerkplein!

Toen de notaris en zijne vrouw voorbij gingen, sprak mevrouw Van Diggelen zoo hard mogelijk tegen hare vriendin uit de apotheek:

‘Ik zeg maar, dat zij heel wat op hun geweten hebben, die zulke vreemde snoeshanen in het dorp gehaald hebben.’

‘Ja, ik moet het bekennen,’ antwoordde mevrouw Van Pafferden, ‘ik kon van morgen geen devotie hebben: ik dacht aanhoudend aan de harp en wat daar achter steekt. Dat zit in de kerk als een kwezel en wie weet wat zij vroeger geweest is. De pastoor had liever over de ergernis moeten preeken, dat zou beter te pas gekomen zijn.’

‘Och,’ hernam mevrouw Van Diggelen, terwijl zij de schouders ophaalde, ‘met den pastoor is niets aan te vangen, hij weet niet wat in de wereld te koop is. Ik heb hem vóór een paar dagen geducht het mijne gezegd over den notaris en die vreemdelingen, maar....’

‘En wat gaf hij ten antwoord?’ vroeg de vrouw van den apotheker.

‘Hij zeî glimlachend, dat ik van daag eens goed naar de preek moest luisteren.’

‘Dat was maar om van de zaak af te komen, niet waar?’

‘Natuurlijk! De pastoor is een goed man, doch hij kent de wereld niet, men kan niets met hem beginnen.... Maar,’ zoo vervolgde mevrouw Van Diggelen, wier oogen overal rondgingen, ‘daar staat Leocadie weêr met de Van Toonderens te praten; ik heb haar reeds zoo dikwijls gewaarschuwd, dat zij zich voor die oude juffers in acht moet nemen, want het is niet te gelooven welk een kwaden tong zij in den mond hebben, doch zij schijnt zich daar niet aan te storen.’

‘Maar gij weet ook wel, dat Leocadie erg nieuwsgierig is, en zich gaarne met zaken bemoeit, die haar niet aangaan,’ bemerkte de vrouw van den apotheker.

‘'t Is waar,’ bevestigde mevrouw Van Diggelen, ‘en dat is een leelijk gebrek in haar.’

Wat kunnen sommige menschen toch scherp zien, al hebben zij ook een zwaren balk dwars door de oogen!

(Wordt vervolgd.)

Helena Kotanner ontvoert de Hongaarsche kroon.

Het verhaal der lotgevallen van de hongaarsche kroon-insigniën, waarbij de geschiedenis der hongaarsche koningskroon een eerste plaats inneemt, zou een geheel boekdeel kunnen vullen. Wij zullen echter alleen die episode daaruit mededeelen, waarop onze gravure betrekking heeft.

De hongaarsche koningskroon of de kroon van den H. Stephanus kwam bij den dood van keizer Albertus II, die tevens koning van Hongarije was, vacant en daar zijne vrouw Elisabeth wist, dat de hongaarsche Rijksraad deze kroon een vreemdeling zou aanbieden, met voorbijgaan van haar nog ongeboren kind, besloot zij de kroon aan hunne handen te onttrekken en te verbergen.

Het verhaal van de ontvoering der kroon is een der roerendste uit de hongaarsche geschiedenis, waarin Helena Kotanner, een harer edelvrouwen, en een aan Elisabeth verknochte Magyaar de hoofdrollen spelen. Bijna aan het wonderdadige grenzen de voorvallen, welke bij deze ontvoering plaats hadden. Deuren moesten opengebroken, kisten en kelders doorzocht worden, in weerwil dat de wachters van het kasteel Vissegrad in last hadden niemand toe te laten en alle verdachte bewegingen na te gaan.

Het waagstuk gelukte echter volkomen en werkelijk werd de zoon van Elisabeth tot koning gekroond. Eene reeks oorlogen waren het gevolg van deze daad, in welke de kroon een grooten rol speelde. Tot op onzen tijd hadden de hongaarsche twisten het bezit der kroon ten doel, tot hij den tegenwoordigen keizer van Oostenrijk, tevens koning van Hongarije, in het begin zijner regeering plechtig werd aangeboden.

Onze gravure stelt Helena Kotanner en den Magyaar in het slot Vissegrad voor, waar zij de kroon in een zak doen om haar naar Stulweissenburg te vervoeren, waar later het kind, eerst twee maanden oud, tot koning van Hongarije gekroond werd.

Op de schildpaddenjacht in den Atlantischen Oceaan.

(Slot.)

'Let op,' mompelde de mulat, wiens oogen van vreugde blonken; want er is geen enkel dier, dat de kleurlingen liever plagen dan den armen waschbeer.

Wat de vos voor de honden in Europa is, is de waschbeer voor de negers en mulatten in Amerika. Het dier had ons niet gezien, want ware dit het geval geweest, dan zou het eensklaps de vlucht genomen hebben. Onbekend met het gevaar dat het bedreigde, kroop het langs den steilen oever en sprong nu en dan op een boomstam om beter in het water te kunnen zien.

'Het dier is gekomen om te visschen,' vervolgde mijn gids.

'Kom!'

'Zoo als ik u zeg. De waschbeer houdt veel van schildpaddenvleesch.'

'Daar twijfel ik niet aan. Maar hoe maakt hij zich van zijn prooi meester?'

'Dat zult gij zien; heb slechts een weinig geduld.'

Ik volgde den raad van Downing, die mij nog toeriep, mijne schuilplaats niet te verlaten. Ik kon echter niet begrijpen hoe de beer het zou aanleggen. Zou hij in het water springen om eene schildpad te vatten, of wachten tot een dezer aan land kwam?

De waschbeer maakte al mijne vermoedens te schande.

Langzaam liep hij naar een boomstam, die boven het water hing, waar een aantal schildpadden den kop boven het water uitstaken: hij verloor ze niet uit het oog en toen hij tusschen de takken was gekomen, plaatste hij den kop tusschen zijne voorpooten, liet den staart in het water hangen en sloeg daarmeê zachtjes op en neêr.

Het lichaam van het listige dier was zoo ineen gedoken, dat niemand dan wij zouden hebben kunnen zeggen aan welk soort van schepsel het toebehoorde.

Weldra bemerkte een der schildpadden den staart; zij zwom er langzaam heen, opende den muil en beet in de uiterste haren.

Nauwelijks voelde de waschbeer den beet, of hij richtte zich op, trok met een hevigen ruk de schildpad uit het water en wierp haar met een zwaai op het land, waar hij haar met zijn snuit omkeerde, er voor zorgende dat hij niet gebeten werd.

De schildpad bevond zich nu in de macht van den waschbeer, die zich gereed maakte haar op zijne manier op te eten, toen Downing opstond en mij een teeken gaf hem te volgen. Hij nam zijn geweer, laadde het en sprong met een kreet uit het houtgewas.

Op den kreet van den mulat, vluchtte de waschbeer op een boom, waar hij zich achter de bladeren zocht te verbergen. De visscher

legde echter aan, gaf vuur en het dier rolde naar beneden.

Toen dit jacht-incident was afgeloopen, begonnen wij op nieuw onze vangst, doch vingen niet meer dan vier schildpadden, zoodat wij, met het dier dat de waschbeer voor ons gevangen had, negentien schildpadden hadden.

Onze buit werd op eenen wagen geladen en weldra keerden wij naar huis terug, waar ons weêr een heerlijk schildpaddenmaal wachtte.

Den volgenden dag zouden wij naar Hetera vertrekken, waar wij een aantal kustloopers zouden ontmoeten, die ons wilden vergezellen op de schildpaddenvangst. Mijn gastheer was in het bezit van eene ranke boot, waarin wij plaats namen. De zeilen werden geheschen, en spoedig waren wij in volle zee.

HELENA KOTANNER ONTVOERT DE HONGAARSCHE KROON, NAAR F. PILOTY.

Na eene vaart van drie uren kwamen wij te Hetera, waar het anker werd uitgeworpen tegenover eene hut, welke, zooals Downing mij zeide, aan de kustloopers toebehoorde.

Wij werden hartelijk door hen ontvangen en men begon terstond toebereidselen te maken voor den tocht. Wij moesten vertrekken, ten einde voor den tijd dat de schildpadden de zee verlieten om hare eieren in het zand der kust te komen leggen, op die plaatsen te zijn.

Wij vertrokken midden in den nacht en kwamen tegen zonsondergang op eene groote zandbank aan. Daar namen wij allen onze

plaatsen in en hadden er ongeveer een half uur gezeten, toen Downing mij op eenigeschildpadden wees, die langzaam naar de zandbank zwommen en nu en dan den kop boven water staken.

'Zij zijn groot van stuk en juist van de goede soort,' zeide Downing.

Op de gladde oppervlakte der zee zag ik duidelijk hare groote schilden en hoorde zelfs hare versnelde ademhaling, een bewijs van hare ongerustheid en schrik.

Eensklaps kwam de maan dit fantastisch tooneel verlichten. Eene schildpad trok tegen het zand op en sleepte haar zwaar lichaam op het land, want hare pooten zijn meer geschikt om te zwemmen dan om te loopen. Zij begon eerst een kuil te graven in het zand, en toen deze diep genoeg was, legde zij er hare eieren in, welke zij met zand bedekte.

Toen zij zich gereed maakte om weêr de zee op te zoeken, sprong Downing te voorschijn en sloeg met een stok het dier op den kop; van de bedwelming van het dier maakte hij gebruik om het omver te werpen, zoodat het niet meer kon vluchten.

Nauwelijks zaten wij weêr in onzen schuilhoek, of Downing wees mij op eene kolossale schildpad, die naar de zandbank kwam gezwommen. Op dertig meters van bedoelde bank stak zij den kop boven water en keek in het rond. Ze uitte toen een soort van gefluit, dat, zoo als Downing mij zeide, ten doel had hare vijanden te verjagen. Vervolgens zwom zij naar de bank en werkte er zich tegen op.

OP DE SCHILDPADDENJACHT IN DEN ATLANTISCHEN OCEAAN. - HOE DE WASCHBEER SCHILDPADDEN VANGT.

Zij ging te werk even als hare voorgangster, die geborgen was achter het heuveltje, waar wij zaten. In minder dan vijf minuten had zij een gat gegraven, waarin zij hare eieren begon te leggen, zeven en zeventig in getal, zooals wij later telden. De eieren hadden de grootte van een hoenderei, waren zeer rond en met een witte en leêrachtige huid bedekt.

De schildpad had een grooten kop, en Downing, die hare gewoonten kende, wierp zich, tot mijne groote verbazing, op haar, zonder het overeengekomen teeken gegeven

te hebben. Hij vertelde mij later, dat die soort, als zij bezig zijn met het leggen harer eieren, er niet meê kunnen ophouden.

Hij plaatste zich voor de schildpad, steunde met zijn schouder tegen een harer voorpooten, lichtte het dier op, en al zijne krachten inspannende, wierp hij het op den rug. Daar het dier buitengewoon groot was, spartelde het hevig, tot Downing haar de pooten afsneed, om het te beletten zich te bewegen.

Toen dat gedaan was, borgen wij het reusachtig monster bij zijnen makker en gingen voort met onze vangst, tot zich geene schildpadden meer vertoonden.

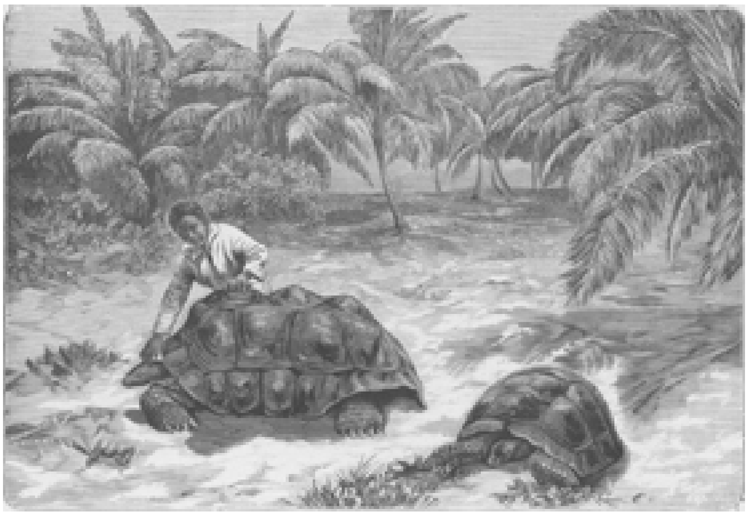

OP DE SCHILDPADDENJACHT IN DEN ATLANTISCHEN OCEAAN. - DE REUZENSCHILDPADDEN VAN [...]EN OCEAAN.

De kustloopers en Downing hadden op die wijze in drie uren tijds niet minder dan zes en vijftig schildpadden gevangen.

Nadat men den buit in de booten had geborgen, gingen we eieren zoeken. Gewapend met een stok, verspreidden zich allen over de zandbank en peilden het zand, waar sporen van schildpadden te zien waren. Het is echter niet altijd eene gemakkelijke taak ze te ontdekken, want de golven en ook de wind vegen deze sporen bijna geheel uit. Alvorens naar Hetera terug te keeren, hadden wij achttien nesten gevonden, waarin zich bijna zevenhonderd eieren bevonden.

De vangst was goed geweest, waarom het maal gekruid werd met allerlei vroolijke gesprekken. Het meest werd echter gesproken over de schildpaddenvangst en ik hoorde er menige merkwaardige bijzonderheid.

De schildpadden met den groenen mantel zijn in die streken zoo overvloedig, dat vijf of zes mannen gedurende zes maanden alleen van hare vangst zouden kunnen leven.

De schildpaddenjacht op de kusten van Florida geschiedt niet altijd op dezelfde wijze. Aan de mondingen der rivieren spannen de schildpad visschers somtijds groote netten met wijde mazen, waarin de schildpadden gevangen worden.

Anderen gebruiken een harpoen, doch de schildpadden hebben in dat geval zulk eene groote kracht, dat men mij de geschiedenis van een Caraibiër mededeelde, wiens boot gedurende twee nachten en een dag door een geharpoende schildpad werd medegesleept. De arme Indiaan kon bij gebrek aan een snijdend voorwerp de koord, waaraan de harpoen met de schildpad was verbonden, niet doorsnijden.

Den volgenden morgen wekte Downing mij reeds vroeg en bracht mij naar zijn vergaarbak, waar de schildpadden geborgen waren, die wij den vorigen dag hadden gevangen. Daarna gingen wij met het geweer op de fazantenjacht, en keerden 's avonds vermoeid, doch met gevulde tasch naar huis terug.

Den tweeden dag nam de mulat mij mede in volle zee en wees mij een groot aantal schildpadden, die slapend op de stille wateren van den oceaan dreven. Downing had een zijner duikers meêgenomen, die zich nu gereed maakte te water te gaan.

Toen wij zes of zeven meters van de schildpad verwijderd waren, dook de duiker in de diepte en kwam naast de schildpad weêr boven water. Hij greep haar bij den staart en trok het dier aldus onder water. De schildpad ontwaakte en sloeg met de achterpooten: die beweging was voldoende om haar zoowel als den duiker boven water te houden, tot de boot genaderd was en mensch en dier daarin werden opgenomen.

Ik ga stilzwijgend mijn afscheid van de kunstloopers voorbij.

Toen ik mijn gastheer verliet, gaf hij mij eene groote schildpad, die driehonderd twee en vijftig kilogrammen woog, welke ik meê op de stoomboot nam, welke mij naar Savannah zou brengen. Ik bevool de zorg voor mijne schildpad een der matrozen aan.

Toen wij in de baai van New-York landden, vroeg ik:

'Johnny, hoe gaat het met mijne schildpad?'

'Ach, mijnheer!'

'Wat wilt gij zeggen?'

'Ach, mijnheer!'

'Spreek, Johnny! Is zij dood?'

'Neen, mijnheer!'

‘Wat is er dan gebeurd?’

‘Niets goeds! Zij is....’

‘Maar zeg dan toch, wat er gebeurd is!’

‘Zij is onderweg in zee gevallen.’

Ik geloofde dat slechte nieuws maar ten halve, waarom ik mij bij den kapitein beklaagde, die mij echter afscheepte met de woorden, dat hij niet verantwoordelijk was voor de bagage zijner passagiers.

Ik was boos, doch kon er niets tegen doen.

Toen ik den volgenden dag te New-York langs den Broadway wandelde, zag ik voor een hotel eene schildpad liggen, welke sprekend geleek op het dier, dat ik van Downing ten geschenke had gekregen en dat volgens Johnny in zee was gevallen.

‘Vergeef mij, mijnheer,’ zeide ik tot den eigenaar van het hotel, die voor zijne deur stond, ‘is het onbescheiden u te vragen, hoe gij aan deze schildpad zijt gekomen?’

‘In 't geheel niet, mijnheer; zij werd gisteren avond door twee matrozen hier gebracht, van wie ik ze kocht voor dertig dollars, goedkoop dus!’

‘Dat geloof ik wel, doch die schildpad is mij ontstolen en ik zal u die som terug betalen om mijn eigendom weêr in bezit te hebben.’

Ik vertelde hem wat er gebeurd was, doch hij wilde niets hooren van eene teruggave.

Een beroep op den rechter hielp mij nog minder, want hij lachte mij uit. Ik moest dus zwijgen, doch nam mij voor, een amerikaanschen matroos nooit meer mijn vertrouwen te schenken.

De Parijzer tentoonstelling.
De Engelsche afdeeling in de straat der volken.

Engeland neemt op de parijzer tentoonstelling eene groote plaats in, zoowel in de figuurlijke als letterlijke beteekenis van het woord. Wanneer men het gebouw van het Champ de Mars langs de groote vestibule, welke tegenover het Trocadero is gelegen, binnen treedt, staat men terstond voor een huis uit de zeventiende eeuw, dat door zijne netheid de aandacht trekt. Daar zijn de bureelen van de engelsche jury gevestigd.

Vlak daar naast bevindt zich het paviljoen van den prins van Wallis, dat een juist denkbeeld geeft van het uit- en inwendige van een rijk engelsch huis. Vooral de eetzaal is een wonder van rijkdom. Zonder te spreken van het kostbare porselein, dat op tafels en buffetten is ten toon gesteld, biedt het mobilair voor de liefhebbers van schoone zaken eene grondige studie aan. Ook de behangsels, waarop tafereelen geborduurd zijn uit de *Merry wives of Windsor* van Shakespeare zijn der bezichtiging overwaardig. Rechts van de eetzaal bevindt zich het boudoir van de prinses van Wallis, dat geheel met blauw satijn behangen is. Op den achtergrond heeft men door eene porte-brisée het gezicht op eene grot, gevormd uit rotsen, die uit een waterbekken oprijst, waarin reigers op kikvorschen jacht maken. Dit alles is van porselein gemaakt. Aan het andere einde der eetzaal gaat men in een werkkabinet, behangen met groen fluweel en keurig gemeubeld.

De eerste verdieping is zeer eenvoudig ingericht en geeft toegang tot de galerij, die rondom het geheel loopt.

Twee andere oude huizen, het een in gothieken stijl, het andere van hout opgetimmerd, grenzen daaraan.

Al deze gebouwen zijn ontworpen door den londenschen architect Gilbert Redgrave, die ook op het vaste land een grooten naam heeft.

De vloek van het ridderslot Charnaie.
Eene legende uit de 13e eeuw.

In het voormalige fransche graafschap Berry verheft zich te midden eener uitgestrekte vlakte eene kleine kapel, die echter niets merkwaardigs heeft dan haar hoogen ouderdom. Inderdaad, de muren dor kapel zijn overal gescheurd en dreigen in te storten; de zware eikenhouten deur is door den tand des tijds geheel vermolmd en staat dag en nacht open: overigens zal geen roover er binnen dringen, want de geheele kapel bevat niets dan een eenvoudig houten Maria-beeld, nu en dan door de zorg der godvreezende landlieden uit den omtrek met een krans van natuurlijke bloemen versierd. Het torentje aan den gevel is geheel verdwenen en geen zilveren klokgeklep roept de geloovigen meer ten gebed op.

Toch wordt de kleine, bouwvallige kapel door de bewoners der omstreken in hooge eer gehouden, en de vreemdeling, die het oord bezoekt, verneemt er uit den mond van het landvolk eene treffende legende, aan de stichting der eeuwenheugende kapel verbonden.

In het begin der dertiende eeuw verhief zich op de plek, waar thans de vervallen kapel staat, een uitgestrekt ridderkasteel. Als geduchte reuzen verhieven zich de hooge hoektorens en de ontzaglijke wallen van het machtige slot in de lucht, en wanneer de avondzon het aardrijk met hare laatste stralen verlichtte, spreidde zich de schaduw van het geduchte kasteel ver over de eindelooze vlakte uit, als om te bewijzen dat het den geheelen omtrek beheerschte.

De bezitter van dit slot was de ridder Uldaric de la Charnaie, en het kasteel met zijne zware torens en onneembare wallen was eene afbeelding van de macht des eigenaars. Inderdaad, van alle ridders, die gedurende dat tijdvak het hertogdom Berry bewoonden, was Uldaric de la Charnaie de meest geduchte, maar ook de meest gevreesde. Zoover het oog reikte van de hooge transen, behoorde alles - heide, bouwland, bosschen, hoeven - den ridder toe; ontelbaar schier was het getal zijner lijfeigenen, en de toegangen tot het slot werden bewaakt door eene talrijke bende welgewapende manschappen, die door de sterke banden van vrees en eigenbelang innig aan hun heer gehecht waren.

Toch bepaalden de gewapenden er zich niet toe het slot te bewaken en tegen een vijandelijken overval te beschermen; dikwijls gingen zij onder aanvoering van Uldaric op strooptochten uit, de sloten der naburige ridders bestokende, de hoeven en dorpen platbrandende en buit en gevangenen als zegeteekenen naar het rovershol mede voerende. Wat baatte het, dat de bezitters der geplunderde kasteelen zich bijwijle vereenigden en hunne benden tegen den gemeenschappelijken vijand aanvoerden? Uldaric de la Charnaie was even dapper en listig als trouweloos en wreed. Zijne talrijke goed gewapende en goed geoefende krijgsbende sloeg onder zijne aanvoering iederen aanval af, en waar het getal der vijanden te groot was, wist de aanvoerder behendig verdeeldheid onder de verbondenen te zaaien, zoodat deze, 't zij door het zwaard, 't zij door de kuiperijen van Uldaric verwonnen, moesten aftrekken zonder ooit hun doel bereikt te hebben.

Wee ook den reiziger, die het waagde den omtrek van het geduchte slot te betreden; hij werd door de medegezellen van den roofridder opgevangen en voor hun heer gevoerd. Zijne koopwaren of kostbaarheden werden door den gevreesden bewoner onherroepelijk voor goeden prijs verklaard en den armen beroofde wachtte bovendien

gewoonlijk nog een rampzalig lot. In de onderaardsche kerkers van het kasteel geworpen, versmachtte hij er in een vunzig hol, tot de luim van den vreeselijken ridder hem er uitvoerde, om tot speelbal te dienen der woeste wapenknechten en onder uitgezochte martelingen den geest te geven. Want Uldaric voegde bij zijn dorst naar schatten eene verfijnde wreedheid. Op zekeren dag dreigde hij een zijner lijfeigenen met den dood, indien het hem niet gelukte over eene twintig voet breede gracht te springen. Het doodsgevaar waarin hij verkeerde verdubbelde de krachten van den armen man, zoodat hij den stouten sprong gelukkig volvoerde. Uldaric deed hem echter ombrengen wegens zijne al te groote behendigheid.

Op een anderen tijd ontmoette hij een buitengewoon zwaarlijvigen reiziger; hij deed hem in een der torens opsluiten en liet in het gewelf eene opening maken, waardoor den gevangene zijn voedsel werd toegereikt. Om dit echter te kunnen bereiken, moest hij sprongen maken als een hazewindhond, zoodat de arme man spoedig mager werd als een geraamte.

Alleen Uldarics wapenknechten werden uitstekend door hem behandeld: zij waren toch de onmisbare werktuigen tot volvoering zijner roof- en moordzuchtige plannen. Zij deelden in den buit en zaten mede aan bij de slemppartijen, die dikwijls geheele nachten aanhielden.

Op het onverwachtst had er echter een geheele omkeer plaats in het karakter en

het gedrag van ridder Uldaric de la Charnaie. Zijn vader, een afgeleefde grijsaard, die zich sedert eenige jaren in een der vleugels van het slot had terug getrokken en, door een enkelen bediende verzorgd, niets vernam van de hemeltergende bedrijven zijns zoons, was plotseling overleden en in stilte in de naburige abdij van Fongombault begraven. Geen der lijfeigenen, die Uldarics goederen bewoonden, had de eigenlijke oorzaak van dat afsterven kunnen te weten komen; de zaak bleef in een geheimzinnig duister gehuld, en toch fluisterde men, - maar heel zacht, - van bloed- en moordtooneelen, zonder dat die verhalen bepaalde vormen konden aannemen, zelfs zonder dat men de ware bron der loopende geruchten kon te weten komen.

Hoe het zij, sedert zijns vaders dood was Uldaric een geheel ander mensch geworden. De poort van zijn slot opende zich niet meer om zijne roof- en plunderzieke bende uitgang te verleenen; integendeel, de bezetting bracht hare dagen in volkomene werkeloosheid door en de zwaarden, de scheeden niet meer verlatende, verroestten, als waren het nuttelooze werktuigen geworden. Berry's ridderschap werd niet meer door den gevreesden Uldaric verontrust en de reizigers waagden zich weêr in het gezicht dier torens, welke jaren lang bloed en moord voorspeld hadden. Zelfs de eigenhoorigen sidderden niet meer, wanneer zij hun heer naderden, sedert deze zijn oog bestendig ten gronde hield gericht en het vuur van zijn vlammend oog niet meer het bloed in hunne aders verstijven deed.

Zijn mond scheen het uitspreken van doodvonnissen verleerd te hebben, noch spoorde meer tot roef- en strooptocht aan. Een ongekende vrede en gerustheid was over het landschap neêrgedaald.

Uldaric de la Charnaie bleef den geheelen dag in zijne vertrekken opgesloten; de toon der krijgstrompet was hem onverdraaglijk geworden, even als het geklinkklank der bokalen bij de vroeger zoo geliefkoosde nachtelijke slemppartijen; hij had zich in het afgelegenste gedeelte van het slot terug getrokken, en slechts wanneer de avond gevallen was, waagde hij zich te voet en onverzeld buiten de poort van zijn kasteel. Dan dwaalde hij soms uren lang over de donkere vlakte en menigmaal sloeg hij den weg in naar de abdij van Fongombault, om echter telkens, als ware hij voor zijn eigen schaduw bevreesd, haastig terug te keeren en zoo spoedig mogelijk weêr zijn slot op te zoeken.

De veiligheid, die sedert eenigen tijd in de omstreken van Uldarics kasteel heerschte en de hoop, door het gewijde kleed eene genoegzame bescherming te vinden, gaven Peter, een ouden monnik der abdij van Fongombault, den moed zich op zekeren avond op de uitgestrekte vlakte te wagen, welke het gevreesde slot omringde. Hij had ten behoeve van zijn klooster eene bede gedaan bij de grondbezitters van den omtrek, en thans keerde hij, op het gemeenschappelijke paard der vrome stichting gezeten, naar de abdij terug. De talrijke bezoeken, welke hij had afgelegd, hadden den dag en een gedeelte van den avond doen voorbijgaan, zoodat hij, om te spoediger het klooster te bereiken, het besluit nam langs den kortsten weg huiswaarts te keeren. Die weg voerde over Uldarics gebied, doch zooals wij zeiden, 's ridders veranderd gedrag en de monnikspij, die hij droeg, stelden den braven kloosterling gerust, zoodat hij, moedig en onverschrokken, zijn paard over de eenmaal zoo onveilige vlakte stuurde.

Het was een heerlijke zomeravond. Geen windje bewoog de bloempjes en het struikgewas der heide, geen zuchtje stoorde de indrukwekkende stilte; slechts een enkele vogel zong zijn avondlied en bracht eene zoete betoovering te weeg, die de

zinnen onwillekeurig meêsleepte. Heerlijk goot de volle maan aan den donkerblauwen hemel haar zilveren licht over de bruine vlakte; het sombere slot van ridder Uldaric de la Charnaie geleek in de verte op een dier vreeselijke reuzen der oudheid, zijne geweldige armen uitbreidende om te omvatten wie hem naderde. Geen wonder dat de oude monnik zich door eene onwillekeurige huivering voelde aangegrepen, toen hij in de nabijheid dier zwarte torens kwam, en een kruis slaande, zijn paard tot grooter spoed aanspoorde.

Doch weldra was het kasteel verre; de vlakte bleef eenzaam en verlaten, en zoover het oog reikte zag men niets dan laag struikgewas en het donkere groen der heide; het hart van den kloosterling sloeg weêr rustig, en den gang van zijn paard vertragende, viel hij door dien gelijkmatigen stap en de kalmte der hem omringende natuur in eene halve sluimering.

Hoe lang hij aldus, half wakend, half droomend was voortgegaan, zou de monnik niet hebben kunnen zeggen, maar plotseling ontwaakte hij uit zijne dommeling en vol ontzetting maakte hij het teeken des kruises. Half geknield, half staande had een man het paard bij den toom gegrepen, en toen de arme ruiter den aanrander herkende, liet hij een schreeuw van ontzetting; de gevreesde ridder Uldaric de la Charnaie stond voor hem en versperde hem den weg.

(Wordt vervolgd.)

Julius Cesar.
III.

(Vervolg.)

Nauwelijks was Cesar aan het gevaar ontsnapt, voortspruitende uit de tegen hem ingebrachte beschuldiging als was hij medeplichtig aan Catalina's samenzwering, of hij verviel in een ander gevaar. Spoedig hierna toch haalde hij zich den toorn op den hals van den senaat door de partij te kiezen van den volkstribuun Metellus, waarom hij door de optimaten van zijne waardigheid van pretor vervallen werd verklaard. Niettemin zijn ambt blijvende uitoefenen en zitting blijvende nemen in den Senaat, werd hem de ernstige wenk gegeven zich te hoeden voor den dolk, die de Gracchen had weten te vinden, waarop hij zich in zijne woning opsloot uit vrees voor sluipmoord. Maar het volk geraakte op de been en de senaat was verplicht hem in zijne waardigheid te herstellen en hem door eenigen uit hun midden verontschuldigingen te laten aanbieden.

Cesar zou thans als pretor naar Spanje gaan, maar zijne schuldeischers hielden hem te Rome gevangen. De gunst des volks had hij duur moeten betalen; zijn geheele vermogen was verloren gegaan in de volksspelen, die hij voor een gedeelte zelf bekostigde, terwijl het herstel van den Appischen weg, waarmede hij zich als aedilis had beziggehouden, hem eveneens enorme schatten gekost had. Gelukkig behoorde de rijkste man van Rome, Crassus, onder zijne vrienden; deze stelde zich borg voor Cesar, zoodat de greep der schuldeischers losliet en hij thans veilig het pretorschap over de hem toegewezen provincie kon aanvaarden.

In Spanje maakte hij zich op een bijzondere wijze verdienstelijk; behalve dat hij gelukkig oorlog voerde tegen de Lusitaniërs en tot aan den Oceaan doordrong, herstelde hij ook binnenslands de rust der steden, voerde nieuwe wetten in, hief de oude, die in verval waren gekomen, weder op en bevorderde handel en verkeer door

alle hem ten dienste staande middelen, zoodat Spanje onder zijn bestuur tot eene van de bloeiendste provinciën werd van den romeinschen Staat. Het was ook in Spanje tijdens zijn pretorschap, dat hem dit merkwaardig woord ontsnapte, hetwelk zijn houding en gedrag in de toekomst zou kenschetsen. Met zijn gevolg een der kleine steden doortrekkende, werd de vraag gesteld of hier ook zoovele partijschappen zouden zijn als te Rome, waarop Cesar antwoordde: ‘ik wilde in dit dorp liever de eerste, dan te Rome de tweede zijn’

Lang rust had hij echter niet in deze provincie; hij verlangde weêr naar Rome terug, waar hij wenschte zich candidaat te stellen voor het consulaat. Wegens zijne verrichtingen in Spanje had hij recht op den triomftocht, maar daar de wet voorschreef, dat een triumphator niet voor zijn plechtigen intocht in de stad mocht vertoeven en zijn mededingen naar het consulaat zijne tegenwoordigheid te Rome noodzakelijk maakte, gaf hij zijn triomftocht er aan, ten einde tijd en gelegenheid te hebben om voor zijne verkiezing te werken. Zijne afwezigheid had de genegenheid van het volk niet het minste bekoeld, maar ook de wrok, dien de senaat en de optimaten tegen hem voedden, was eer toedan afgenomen. Zijne mededingers naar het consulaat waren Lucius Luccenius en Marcus Bibulus. Hij sloot zich echter bij Luccenius aan, wiens rijkdom tegen zijne mindere populariteit wel opwoog. Nauwelijks had de Senaat dit vernomen, of hij verklaarde zich eenstemmig voor Marcus Bibulus, vast besloten dezen door alle middelen, zelfs met geld van den Staat te ondersteunen. Cesar, die geloofde in Luccenius een geschikt werktuig te zullen vinden voor zijne plannen, stelde eveneens alle pogingen in het werk om den uitslag der stemming te verzekeren en begon daarom naar bondgenootschappen om te zien.

Pompejus was weêrgekeerd uit het Oosten, waar hij de romeinsche standaarden van overwinning tot overwinning gedragen en zich zelven met roem overladen had. De krijgstalenten, die de overwinnaar van Mithridates in zijne verschillende veldtochten had ten toon gespreid, deden hem niet slechts begroeten als den eersten veldheer van zijn tijd, maar schonken hem ook een grooten invloed op het bestuur en bezorgden hem eene groote partij in het land. Tot nu toe had Pompejus slechts als veldheer geschitterd, om de eenvoudige reden dat hij slechts voor soldaat was in de wieg gelegd; maar deze zelfkennis moest hij echter nog altijd opdoen. De gelegenheid had hem steeds ontbroken zijne krachten aan de binnenlandsche staatkunde te beproeven, daar het vaderland voortdurend zijn zwaard noodig had gehad.

Tijdens de paniek, door Catalina's samenzwering verwekt, had men een oogenblik in beraad gestaan, Pompejus met zijn leger naar Italië te laten overkomen ter uitdelging van 's lands pest, toen de nederlaag van Manlius den staat eensklaps van zorg en gevaar kwam bevrijden. Pompejus had zich tot nog toe bij geen enkele partij aangesloten, alleen het vaderland diende hij, tot tijd en wijlen hij genoeg aanzien en macht verworven had om een tegenpartij te vormen. Rome's veldheeren van dien tijd leden evenmin als Rome's burgers veel last van voorvaderlijke deugden en allen waren van meening, dat het welzijn van het vaderland volstrekt niet hooger moest aangeslagen worden dan eigen welzijn. Eene persoonlijke beleediging of krenking was dan ook dikwijls genoeg, om veldheer of magistraat van partij te doen verwisselen, en het uitzicht op grooter eer, grooter rijkdommen deed de eerzuchtigen van dien tijd met een gerust geweten over alle eeden en beloften heenstappen. Nog voor dat Pompejus te Rome terug kwam, was hij door den senaat op eene ernstige wijze gegriefd geworden. De optimaten weigerden namelijk zijne in het Oosten genomen beslissingen en maatregelen goed te keuren, en evenmin wilden zij zijn

leger als belooning voor zijne opoffering en doorgestane gevaren eene tegemoetkoming geven in landerijen, zooals de gewoonte was na zware veldtochten. Er waren er dan ook niet weinigen in Rome, die meenden dat Pompejus wraakplannen hierover smeedde, en hij, Sylla's voorbeeld volgend, met zijn leger naar Rome zou oprukken om met geweld af te dwingen, wat hij langs den weg der billijkheid niet had kunnen verkrijgen.

Niets van dat alles echter gebeurde. Toen Pompejus in Brundisium geland was, ontbond hij zijn leger en keerde na de eer van het triumviraat weêr als ambteloos burger naar Rome terug, al was het ook met spijt en bitterheid in de ziel en met het vaste plan, om, verzadigd van oorlogslauweren, een staatkundigen rol in Rome te spelen. Cesar stelde onmiddellijk alle pogingen in het werk om zijn bondgenootschap te verwerven, vooral met het oog op de aanstaande verkiezing voor het consulaat, waarbij hij, zoo als men weet, een der mededingers was Hij bracht ook eene verzoening tot stand tusschen Pompejus en Crassus, die tot nu toe bittere vijanden waren geweest, en legde alzoo den grondslag tot dat eerste beroemde driemanschap, waarnaar een tijdvak

der romeinsche geschiedenis zou genoemd worden.

Pompejus de veldheer zonder gelijke, Cesar de populairste man van Rome, Crassus een Cresus in rijkdommen, deze drie sloten thans een innig verbond, dat zonder hun wil geen waardigheid te Rome zou verschonken worden, geen legioen ten oorlog zou optrekken. Toen Cesar op den morgen der verkiezingen naar het veld der comitiën ging, had hij Pompejus aan zijne zijde en Cesar werd met Bibulus tot consul van het jaar verkozen. Nauwelijks bevond hij zich in het bezit dezer waardigheid, of hij trad onmiddellijk op, niet als consul, maar als volkstribuun. Zijn eerste werk was, in afspraak met Pompejus en Crassus, het indienen van de agrarische wet. De wet werd aangenomen ten spijt van den tegenstand van den senaat, en Pompejus' soldaten ontvingen hun krijgsmansloon, zoo als reeds sedert eenige geslachten de gewoonte was. Van nu af geraakte de romeinsche staat geheel en al in de macht der driemannen; Cesars ambtgenoot Bibulus bezat geen schaduw van gezag; hem werd zelfs de macht niet gegeven om een tweeden rol te spelen, en ziende hoe zijne machteloosheid ieders spot opwekte, sloot hij zich in zijne woning op, zijne waardigheid slechts in naam bekleedende. Daar de Romeinen gewoon waren, hunne jaren te rekenen naar de consuls, teekenden spotters hunne stukken met: ‘onder de consuls Julius en Cesar,’ van een naam er dus twee makend, als willende aanduiden, dat Bibulus als consul niet in aanmerking kwam, niet bestaan had. Om het bondgenootschap tusschen hem en Pompejus nog hechter en inniger te maken, gaf hij den laatste zijne dochter Julia tot vrouw. Hij zelf hertrouwde met Calpurnia, dochter van Piso, wien hij bestemde tot opvolger in zijn consulaat.

Hoezeer de eerzucht bij hem alle andere gevoelens overheerschte en hoezeer hij ter wille van zijn doel zelfs zijn haat en wraakzucht het stilzwijgen oplegde, blijkt uit het feit van Clodius' benoeming tot krijgstribuun, dat door zijne bemiddeling tot stand kwam.

DE PARIJZER TENTOONSTELLING. - DE ENGELSCHE AFDEELING IN DE STRAAT DER VOLKEN.

Clodius had hem voorheen in zijn huiselijk leven eene openbare beleediging aangedaan, die tevens gepaard was gegaan met een schandelijk vergrijp tegen de godsdienst. Dit alles vergat hij echter om zich in de benoeming van Clodius op Cicero, Clodius' openbaren vijand, te wreken. Om vóór den tijd dat het consulaat ten einde liep geborgen te zijn, begon hij thans pogingen in het werk te stellen ter verkrijging van een wingewest. Hij had zijne begeerte gevestigd op Gallië, waar, naar hij meende, voor hem een onmetelijk veld van oorlogsroem lag en tevens een vruchtbare bron van rijkdommen, de twee bondgenooten die zijne eerzucht noodig had om alles te durven wagen. Te gemakkelijker was het hem dit wingewest te verkrijgen, daar niet slechts zijne vijanden, maar ook zij, die zich voor zijne vrienden en medestanders uitgaven, waaronder voornamelijk Pompejus, hem uit Rome wenschten te verwijderen. De eerzucht is baatzuchtig en Pompejus kon Cesar evenmin naast zich dulden als Cesar Pompejus. Men geloofde niet veel aan de daden, die hij in het nog wilde Gallië zou verrichten en men was dus spoedig bereid hem het Cisalpijnsche Gallië met Illyricum op te dragen, waarbij de senaat nog Cimato voegde, uit vrees dat het volk hem dit anders zoude geven. Hij bleef echter nog zoo lang in Rome, tot de raad uitspraak had gedaan in het proces, door Clodius tegen Cicero gevoerd, en hij beschouwde het als eene overwinning, toen de ballingschap over den grooten redenaar werd uitgesproken.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 9.

De geabonneerden op den TIENDEN JAARGANG, wier oplossing, vóór den 26 Mei 1878 ingezonden, nauwkeurig overeenkomt met die, welke in het nummer der *Belgische Illustratie* van dien dag verschijnt, hebben tegen inzending van een postmandaat van frs 2.60 recht op een der zeven eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie,* behalve den 5^{en} en 7^{en} jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie,* Madouplaats 1, te Brussel.

Oplossing van Rebus No. 8: HIJ SPANT DE PAARDEN ACHTER DEN WAGEN.

[Nummer 40]

Na den slag van Waterloo.

Het verschrikkelijke krijgsgewoel heeft opgehouden. De uhlanen van Bluchers leger hebben zich over het laatste carré der garde een weg gebaand, om de vluchtende Franschen tot aan hunne grenzen te vervolgen en de brandende hoeven Hougomont en Haie-Sainte zijn de eenige teekenen van de oorlogfakkel, welke hier in al hare verschrikkingen gezwa[...]id werd.

Het slagveld is echter niet verlaten. Daar liggen zij, de dapperen, die zich vol moed tot den strijd gereed maakten, toen de dageraad van dezen merkwaardigen dag aanbrak. De grond, welken zij zoo moedigen hoopvol betraden, zal hun graf worden.

Doch welk een graf! Zij zien de maan boven hunne hoofden, de koude nachtwind doet hen rillen, eene ondraaglijke pijn doet hunne leden ineenkrimpen, en toch zij liggen in een graf, want al jaagt door hun koortsig brein de akelige spookgestalte van den verschrikkeljjksten dood heen, zij missen zelfs de kracht om de hand aan de afzichtelijke wonde te brengen, die hen zooveel doet lijden.

NA DEN SLAG VAN WATERLOO, NAAR E. BAYARD.

De liefde volgt echter het zwaard op den voet. Waar laatstgenoemde heeft uitgewoed, begint hare taak. En zij kent geene nationaliteit, geene rangen of standen. De pruisische uhlaan, de schotsche jager, de fransche grenadier, de nederlandsche lansier, allen reikt zij de hand, en ook nu vliegt zij, in duizenden vormen gehuld, over het slagveld en biedt hare hulp, waar een angstkreet haar heenroept.

Het worat levendig in het reusachtige graf. De gewonden worden naar de ambulances vervoerd, den stervenden wordt het scheiden van de wereld lichter gemaakt, de lijken zorgvuldig onderzocht of zij nog een sprankel leven in zich hebben.

De liefde werkt voort totdat het slagveld een wezenlijk graf is geworden, waar alleen de dooden sluimeren, die met hun bloed de zege van den overwinnaar gekocht of de nederlaag van den overwonnene betaald hebben.

Waar echter met de gewonden te blijven?

De ambulances zijn opgepropt en ook de huizen der omliggende dorpen, allen in lazaretten herschapen, kunnen geen enkelen gewonde meer bergen. Schuren, stallen en alles wat slechts eenige beschutting aanbiedt, worden nu tot hospitalen gemaakt en al kan men de ongelukkigen daar slechts een bos stroo tot leger geven, zij vinden er ten minste eene plaats om in vrede te sterven.

In vrede sterven! Wreede oorlog, welke voor zijn dapperen, die zijne slachtoffers werden, slechts zulk een einde heeft!

Zij worden daar naast elkaar gelegd, de vijanden van gisteren, de overwinnaars en overwonnenen, allen soldaten van hun plicht. Hunne ondraaglijke smarten hebben hen doen bezwijmen, doch na eenigen tijd ontwaken zij en geven lucht aan de kreten, welke de smart hun ontlokt.

Zij ontwaken en zien de ruimte in het ronde. Al hunne lotgenooten zijn hun onbekend, doch de uniform verraadt, dat men niet onder vrienden is; ook vijanden liggen rechts en links verstrooid.

Zie, daar ligt een grenadier der oude garde. Op het slagveld heeft hij den Hemel gebeden, dat een kogel hem moge treffen, opdat hij geen getuige zou behoeven te zijn der neêrlaag van *la grande armée* en zijn afgod Napoleon.

Zijn wensch is vervuld, doch de dood dien hij zocht, is nog niet gekomen. Hij voelt hem reeds in zijne aderen woelen, hij voelt hoe zijne polsslagen verminderen, hoe zijn oog beneveld wordt: de dood, dien hij zoo zeer wenscht, komt met rassche schreden nader.

Is dat geene verwensching tegen Napoleon, welke hij daar hoort uitbrengen? Zijn gehoor is niet zoo scherp meer, doch duidelijk ziet hij een Duitscher, die naast hem ligt, de vuisten ballen. Ja, hij moet de verwensching hebben laten hooren.

Dat gaat het begrip van een franschen grenadier te boven. Een overwinnaar scheldt niet op zijn overwonnene. Hij denkt er niet aan, dat de Duitscher aan den Rijn een vader, een moeder, wellicht eene echtgenoote en kinderen heeft achtergelaten. Een fransche grenadier der oude garde kent geen andere banden dan die, welke hem aan zijn keizer binden.

Met een loeiend wraakgehuil raapt hij zijne laatste krachten bijeen, richt zich half op en grijpt den Duitscher bij de keel, om hem in zijne beschimpingen te verstikken. Eene poging van den Duitscher om zijn vijand af te weren doet nu een ontzettend gevecht ontstaan, waarin de woedende smartkreten der beide kampioenen akelig weêrklinken. Met een ruk heeft de Duitscher het verband van het hoofd des grenadiers getrokken en het nieuwe smartgebrul vuurt de beide tegenstanders nog meer aan.

Verschrikkelijk gevecht, duizendmaal verschrikkelijker dan waaraan zij op het slagveld deelnamen. Daar dunde het kartetsvuur de gelederen of nam een bom eene geheele compagnie meê in zijne vaart; daar gaarde de dood zijne offers langs alle zijden, doch de levensdraden welke daar afgesneden werden behoorden toe aan levenden.

En hier? Hier streden twee lijken!

Een wapen kunnen zij niet meer hanteeren, hoogstens vermogen zij de hand samen te drukken, doch die hand heeft den weg naar de keel zijns vijands gezocht, en haar druk veroorzaakt meer smarten dan het schrootvuur op het slagveld.

Het moordgehuil heeft intusschen ook de andere ongelukkigen doen ontwaken. Angstig en verbaasd staren zij rond. Begint het gevecht op nieuw? Zij zien de twee vijanden, en de oorlogswoede, de haat van het gevecht ontwaakt weder.

Elk heeft zijne partij reeds gekozen. Een Duitscher, wiens knieschijf door een kolfslag verbrijzeld is, sleept zich ondanks zijne wonde tot bij de twee strijdenden en heft reeds de vuist op om den grenadier te treffen, die schreeuwend van pijn, zijn vijand nog steeds vasthoudt. Een vierde heeft zich tot achter de strijdenden kunnen wringen en maakt zich gereed om aan die wreede worsteling deel te nemen. Een schotsche jager blijft, met het hoofd in de hand geleund, de stomme toeschouwer van dit ijzingwekkend tooneel. Zou hij nog kracht genoeg bezitten om er een einde aan te maken?

't ls Goddank niet meer noodig. Daar komen twee landlieden met een nieuwen gewonde binnen. Zij aanschouwen den strijd, maken er een einde aan en zien daarna angstig naar buiten, waar vele wagens met gekwetsten midden in den slagregen naar de schuren komen gereden.

De bruidssieraden.

De bruidsdagen van een jong meisje gelijken niet oneigenaardig op een stil water, dat door een steen in beroering is gebracht. Rondom de plaats, waar de steen gevallen is, vormen zich kringen, die zich hoe langer hoe meer verwijden, totdat het watervlak weêr effen is geworden gelijk te voren. Zoo ook is het met het meisje. Rondom haar vormen zich kringen van zorgen en gewoel, die, naarmate de huwelijksdag nadert, grootere afmetingen aannemen tot dat het huwelijk gesloten en haar leven weêr effen wordt. De bruidssieraden en huwelijksgeschenken nemen onder die kringen van zorgen geene kleine plaats in. Onophoudelijk regent het geschenken, en voor alles heeft zij oogen, aan alles moet zij hare bewondering schenken, en nauwelijks heeft zij het eene stuk uit de hand gelegd, of er komen weêr nieuwe, welke hare aandacht vragen. Gelukkig zij, die, in weerwil dezer storingen, het gewicht van haar besluit in het oog houdt en hare bruidsdagen zoo doorbrengt, dat de groote stap, welken zij op het punt is te doen, strekke tot haar tijdelijk en eeuwig welzijn.

De Parijzer tentoonstelling.

De afdeeling Canada.

Wanneer men het paleis op het Champ de Mars door den grooten ingang binnentreedt en vervolgens rechts afslaat, bevindt men zich in de engelsche afdeeling. Naast het paviljoen van den prins van Wallis, waarover wij in ons vorig nummer spraken, staat juist tegenover het standbeeld van Karel den Groote de canadasche trofee. Zij heeft den vorm van een toren met een zeer verheven dak en is meer dan dertig meters hoog. Deze toren is verdeeld in vier verdiepingen. De eerste bevat de gemaakte producten, terwijl drie andere galerijen voortbrengselen uit de mijnen en bosschen te zien geven. Alle landen, die boschrijk zijn, hebben de zonderlingste producten daarvan ten toon gesteld, doch geen enkel land, dat ze zoo netjes heeft gerangschikt als Canada, zoodat de liefhebbers van vreemde gewassen daar zeer zeker veel zullen vinden, wat opmerkenswaardig is.

De afdeeling Rusland.

De russische gevel trekt niet het minst de aandacht der vreemdelingen, die de tentoonstelling bezoeken. Het gebouw is geheel van hout. in het midden is een hoofdgebouw, dat ééne verdieping heeft en waarvan de wanden geheel bestaan uit met vernis bestreken ronde denneboomen, die op elkander gestapeld zijn. Evenals alle grieksche gebouwen heeft het dak den vorm eener peer.

De uitwendige versiering der nevengebouwen is zeer eigenaardig. Hier en daar vindt men ruw beeldhouwwerk en allerlei koddige figuren, die met alle mogelijke kleuren prijken, hetgeen een even kluchtig als zonderling gezicht oplevert.

Eetbare vogelnestjes.

Onder de zonderlinge lekkernijen, die in China op de tafels der grooten voorkomen, behooren ongetwijfeld de aldaar en Indië thuis behoorende eetbare vogelnestjes, welke in den Indischen Oceaan een niet te versmaden handelsartikel zijn, zoo zelfs, dat jaarlijks niet minder dan 84.000 kilogrammen omgezet worden, welke ongeveer een kapitaal van acht millioen frances vertegenwoordigen. Deze eetbare vogelnestjes hebben den vorm van het vierde gedeelte eener eierschaal en zien er uit als lijm, gelatine of andere verdroogde vette vloeibare stoffen. Zij zijn daarenboven zeer dun en licht, zoodat er vele honderden in een kilogram gaan.

Deze nestjes zijn afkomstig van een kleinen vogel, niet ongelijk aan de zwaluw, die aan de steile kusten der eilanden van den Indischen Oceaan, op Ceylon en aan die van China leeft, en zijn nest groepsgewijze bouwt, zooals op onze gravure te zien is. Het vogeltje bouwt zijn nestje tegen de rots, doch zoodanig, dat de naakte rotswand tevens eene zijde van 't nest uitmaakt, terwijl het diertje met zijn slijmachtig speeksel het daartegen vastlijmt. Zoodra de nesten gereed zijn, worden zij met levensgevaar weggehaald: vandaar wellicht hunne duurte.

Deze oogst van nesten heeft driemaal per jaar plaats, daar men den vogel het vierde nestje, dat hij bouwt, laat behouden, om er zijne eieren in te leggen. De gastronomische waarde van deze nesten, die bijna uitsluitend naar China gevoerd of aan de rijke Chineezen in andere landen verkocht worden, is zeer klein, want in water gekookt hebben zij een zeer bijzonderen lijmsmaak; de Chineezen lossen ze echter in sterk gekruid vleesch op en koken er eene soep van, welke zij voor zeer krachtig houden.

De vloek van het ridderslot Charnaie.

(Vervolg.)

Op het gezicht van den vreeselijken ridder liet de arme monnik een schreeuw van ontzetting hooren, doch zich zoo goed mogelijk herstellend, riep hij met sidderende stem:

‘Heilige Maagd, wat doet gij, *messire* Uldarie de la Charnaie?’

De ridder bleef nog altijd de teugels van het paard vasthouden, zoodat de monnik voornoch achterwaarts kon. Het bleek echter weldra, dat Uldaric zich niet als aanrander, maar als smeekeling daar bevond, want deemoedig klonk het van zijne lippen:

‘O, mijn vader, een woord uit uw mond, opdat ik den ouden mensch aflegge en mijne ziel van alle vlekken gezuiverd worde.’

Peter de monnik begreep, dat men een beroep deed op zijne waardigheid als priester, als godsgezant, zoodat hij plotseling alle vrees van zich afschudde en in den knielenden Uldaric niet meer den gevreesden roofridder, maar slechts den strafbaren zondaar erkende. Streng klonk het daarom van zijne lippen:

'Hoe! een woord van mij zou voldoende zijn om de vlekken uwer ziel uit te wisschen, die nauwelijks door jarenlange boete kunnen weggenomen worden! Maar begrijpt gij dan niet, ongelukkige, dat ik mijn eigen geweten zou bezwaren, door het woord van vergiffenis over uwe misdrijven uit te spreken.'

'Verleen mij de absolutie, vader,' vleide Uldaric; 'o, gij weet niet welke rijkdommen ik er u in ruil voor geven kan.'

De gloed der verontwaardiging steeg den vromen priester bij dien voorslag naar de wangen.

'Meent gij dan, *messire*,' riep hij in heiligen toorn uit, 'dat het voldoende is God om vergiffenis te vragen, opdat Hij u die verleene, wijl gjj uitgestrekte landerijen en sterke slottorens bezit! Ga weg van hier, want uwe ziel is te zwart, dan dat een enkel woord haar zou kunnen schoon wasschen! Uwe onderhoorigen mogen uwe slaven zijn, maar gij zijt de slaaf van Satan. Zij mogen voor het tijdelijke op de aarde te lijden hebben - gij zult eeuwig in de hel lijden, zoo gij geene boetvaardigheid doet en u niet rechtzinnig bekeert!'

'Vader, vader, ik smeek het u, geef mij de absolutie; de last mijner zonden drukt te zwaar op mij; ik zal mijn kasteel in eene hoofdkerk herscheppen ter eere van uw heiligen patroon. Ik zal u doen benoemen tot prior der abdij van Fongombault, of tot abt van het klooster Argenton.'

'Gij biedt mij aardsche schatten aan, als meendet gij de goddelijke barmhartigheid te kunnen omkoopen, doch gij denkt noch aan eene rouwmoedige belijdenis uwer zonden, noch aan het doen van boete voor uwe tallooze misdrijven.'

‘Welnu! ik zal mij door vasten en gebed met God verzoenen! Blootsvoets zal ik op de trappen van het altaar de mis dienen; ik zal een pelgrimstocht ondernemen naar Rome en het Heilige Land, maar verleen mij eerst de absolutie!’

‘De beloften zijn ijdel in uw mond; boete alleen kan uw ziel niet redden: een oprecht berouw en eene rouwmoedige belijdenis uwer zonden moeten haar vergezellen. Overigens hebt gij bij de smet der erfzonde die eener misdaad gevoegd, zoo afschuwelijk, dat zelfs het graf er wraak over roept in den hoogen hemel.’

‘Het doopsel heeft mij van de erfsmet schoon gewasschen, een woord uit uw mond zal mij van mijne overige schulden vrijspreken en mij zuiver maken in de oogen van God.’

‘Neen, neen! Beschouw uw zwaard, nog rood van bloed; herinner u den rampzaligen grijsaard, die in het hart gewond, in de abdij van Fongombault rust, en denk er aan dat de rechtvaardige God niet zóó den vadermoord vergeeft.’

Dat woord maakte op den ridder den indruk van een elektrischen schok; zijne deemoedige houding verlatende, stond hij recht overeind; het oog, dat straks nog smeekend stond, schoot thans vuurstralen van woede en vertwijfeling. De boeteling was ondergegaan, om plaats te maken voor den vreeselijken roofridder en oppermachtigen gebieder van vroeger dagen. Het lam was een leeuw geworden, maar een leeuw, wien eene diepe hartewonde is toegebracht.

‘Monnik,’ sprak hij hooghartig, ‘gij hebt daar een woord gesproken, dat u onheil zal aanbrengen! - Luister wel,’ vervolgde hij, 's monniks vermagerde hand in de zijne grijpend, ‘wilt gij de absolutie uitspreken over al mijne zonden?’

‘Neen!’

Uldarics gelaat werd bleek als dat van een lijk, en de hand van den priester krampachtig in de zijne drukkend, vervolgde hij:

‘Man Gods, verleen mij 'tgeen ik u vraag, want weet het, arm en broos schepsel, gij stoot u op sterkeren dan gij zijt; zoo gij aan dien schok tracht te wederstaan, zult gij verbrijzeld worden.’

‘Messire, laat mijne hand los, gij doet mij pijn,’ sprak de priester, vruchtelooze pogingen doende zijne hand vrij te krijgen, welke in die des ridders als tusschen eene schroef bekneld zat.

‘Geef mij de absolutie, monnik,’ hervatte Uldaric, ‘want zoo gij mij in mijne doodzonden laat, zal ik u dwingen op uwe beurt den rol op te nemen, waartoe ik mij verlaagde door voor u neêr te knielen. Onze krachten zijn niet gelijk; zoo gij wilt kunt gij van mij een lam maken, terwijl ik in het tegenovergestelde geval Satan in persoon zal zijn en gewis de sterkste van ons beiden: uwe macht toch is niet van deze wereld. Geef mij dus de absolutie voor de andere wereld, ik spreek u vrij voor deze.’

‘Neen! neen, *messire,* vloek over u zoo gij in uwe boosheid volhardt!’

‘Het zij zoo, maar dan ook vloek over u!’

De ridder had aan een gouden keten om den hals een zilveren jachthoren hangen; als had hij plotseling een onwankelbaar besluit genomen, bracht hij den horen aan den mond en ontlokte er een scherpen, doordringenden toon aan, die door de echo's van den stillen nacht honderdvoudig weêrkaatst werd.

‘En thans ben ik de duivel in persoon,’ grijnsde de booze ridder; ‘bereid er u op voor even moedig te zijn als uw neef Sint-Antonius. Nog eenmaal zal ik u mijne vraag herhalen, maar dan, in den naam van Beëlzebub, mijn patroon, willen wij zien of gij er weêrstand aan zult bieden.’

Uldaric zweeg en ook de monnik achtte het beneden zich zijne godslasterende woorden te beantwoorden, maar spoedig hoorde men een geluid van voetstappen in het struikgewas en verschenen eenige gewapende manschappen, met terugstootend, afzichtelijk uiterlijk, waardige dienaars van Uldaric de la Charnaie.

De wapenknechten bleven voor hun heer staan, zijne bevelen afwachtend, doch om hun mond speelde een duivelachtige glimlach, als begrepen zij een welkom slachtoffer te zullen gevonden hebben. Zoo ongeveer moet ook de blik van den tieger der aziatische bosschen zijn, die, uitgehongerd, eene begeerlijke prooi ruikt.

'Mijne vrienden,' riep Uldaric hun toe, 'geleidt dezen heiligen man met al den verschuldigden eerbied naar het slot, en zorgt dat er een warm bad wordt gereed gemaakt. Ik wil aan zijn lichaam den dienst bewijzen, welken hij aan mijne ziel weigert.'

Met één sprong waren Uldarics waardige metgezellen den grijzen monnik genaderd, die met hemelsche kalmte het teeken des heiligen kruizes maakte en zich, zonder weêrstand te bieden, als een lam, dat ter slachtbank geleid wordt, liet medevoeren. De weg was lang en eerst in het holle van den nacht bereikte men het kasteel van Charnaie. Het signaal werd gegeven, dat onmiddellijk door den wachter op den slottoren beantwoord werd, en een oogenblik later knarste de zware met ijzer beslagen poort op hare hengsels en werd de lange valbrug over de slotgracht neêrgelaten.

De vreeselijke ridder was den armen gevangene steeds ter zijde gebleven; toen de stoet door de donkere overwelfde poort trad, hield Uldaric den vromen priester staande.

'Het is nog tijd, monnik,' sprak hij; 'de poort is nog achter ons geopend en de ophaalbrug neêrgelaten. Gij hebt de keuze vrij naar de abdij terug te keeren. Het eenige wat ik u in ruil voor uwe vrijheid vraag is, mij de absolutie te verleenen.'

'Neen, verworpeling!' antwoordde de monnik met vaste stem.

'Neem u in acht, want de palm der martelaren is voor u weggelegd! Voor het laatst dus, mijn vader, scheld mij mijne zonden kwijt en gij wordt prior van Fongombault en ik verdubbel de inkomsten der abdij.'

'Neen, neen, verworpeling!' riep de monnik door een heiligen toorn bezield.

'Ha!' klonk het sissend van Uldarics lippen, en zich tot zijne wapenknechten wendend, huilde hij:

'Naar de badzaal, gezellen!'

(Slot volgt.)

Julius Cesar.
IV.

(Vervolg.)

Voor dat Cesar naar Gallië trok, moesten zijne krijgslauweren nog bloesem schieten; niemand had het minste vermoeden, dat in hem de grootste veldheer stak, dien Rome zou voortbrengen, in de oude geschiedenis slechts in een naam te noemen met dien van Alexander den Groote. Hij had zich tot nu toe slechts als een weekeling doen kennen, en zijne zeden onderscheidden zich in niets van die van zijn tijd. Eens dat men hem openlijk zijne verwijfdheid verweet, waarom men hem voor een onschadelijk persoon meende te mogen houden, gaf hij ten antwoord, dat Semiramis eens als koningin in Assyrië geheerscht had, en dat de Amazonen eens het grootste gedeelte

van Azië overheerscht hadden. Zijne gezondheid was volstrekt niet romeinsch, hij leed zelfs aan vallende ziekte; zijn gezicht was schraal en bleek, zijn lichaamsvorm eer tenger dan krachtig. Alleen was hij bekend als een goed ruiter; hij had zich gewend met de handen op den rug in vliegende vaart voort te rennen, zoodat zijn zadelvastheid in Rome bekend was. Maar al die zwakheden zijns lichaams kwam hij door verharding en inspanning te boven; de held van Gallië die onder den blooten hemel sliep, in alle ontberingen en gevaren zjjner soldaten deelde, was een geheel ander man dan de Cesar der romeinsche badstoven en der lucullische slemppartijen.

Met het optreden van Julius Cesar neemt de mythen-geschiedenis van het noordwesten van Europa een einde en staan wij op historischen bodem. Zijne gedenkschriften deden den Romeinen het eerste licht opgaan over de volkerenfamilie, die ten noorden der Alpen en ten westen der Rhône het onbewuste leven der natuurkrachten leidde en bestemd was over eenige eeuwen het romeinsche rijk onder hare bergstorting te begraven.

Het kan ons doel niet zijn den romeinschen veldheer op al zijne tochten te volgen, 'tgeen de kleine ruimte, waarover wij beschikken, ook al te ver zou overschrijden. Hij zelf heeft voor zijne daden een onvergankelijk monument gebouwd in zijne gedenkschriften, die ook voor ons nog altijd een der beste bronnen zijn om het leven der germaansche volken te leeren kennen. Zijne eerste lauweren als veldheer bezorgden hem de Helvetiërs, die Zwitserland, hun geboorteland, verlaten hebbende om andere woonsteden op te zoeken, in een bloedigen veldslag door zijne legioenen verslagen werden. Reeds in zijn tweelen veldtocht had hij met Germanen te doen, die onder Ariovistus den Rijn waren overgetrokken en in Gallië als in een veroverd land huis hielden. Vreeselijk waren de verhalen, welke in het Romeinsche leger over de Germanen liepen, die werden afgeschilderd als reuzen, ontzagwekkend, onoverwinnelijk, en Cesar moest al zijne welsprekendheid en een op het doel berekend tooneel aanwenden, om zijne onderbevelhebbers te bewegen met hem tegen de Barbaren op te trekken. Ariovistus en zijne Germanen werden verslagen, en wat het zwaard ontsnapte, kwam voor het grootste gedeelte in de golven van den Rijn om. Zijn bloedigste veldtocht echter was tegen de Nerviërs of liever tegen de gallische stammen, die dat gedeelte des lands, wat men tegenwoordig het noorden van Frankrijk en België heet, bewoonden. Alleen zijne persoonlijke dapperheid redde hier het leger van den ondergang. Reeds begonnen de zijnen te wijken, reeds waren zijne ruiters overhoop geworpen, toen hij, een adelaar uit de handen van een der standaarddragers rukkend, zich midden tusschen de vijanden stortte en zijne soldaten door zijn heldhaltig voorbeeld medesleepte.

Maar in het onherbergzame Gallië vergat Cesar daarom Rome niet; hij bleef in voortdurende briefwisseling met zijne vrienden en partijgangers en zorgde wel, dat het volk van Rome hem niet vergat. Hij maakte genoeg schatten buit om den gouddorst zijns legers te voldoen en toch den rijkdom met kwistige hand in Rome te verspreiden. De reeks zegepralen die hij behaalde, begon den naam van Pompejus te verdringen en diens roem in de schaduw te stellen. Toch had hij nog altijd met machtige vijanden in Rome te rekenen en de optimaten konden door zijne schitterende overwinningen niet verzoend worden. Integendeel begonnen zij hem juist daarom zooveel te meer te vreezen en Marcellus, een aanhanger van den senaat, die zich als mededinger stelde voor het consulaat van het volgende jaar, dreigde zelfs, wanneer hij tot consul verheven werd, Cesar het opperbevel over de legioenen te zullen ontnemen.

Nauwelijks had Cesar hiervan kennis gekregen of hij ontbood zijne partijgenooten, waaronder Pompejus en Crassus de machtigsten waren, naar Pavia in Opper-Italië,

om met hen een *plan de campagne* voor Rome op te stellen. Hij overreedde zijne twee bondgenooten om zich candidaat te stellen voor het consulaat, ten einde de intriges zijner vijanden onschadelijk te maken en zich zelven nog vijf jaren het opperbewind in Gallië te verzekeren. Met deze afspraak gingen zij uit elkander. Cesar achtte den tijd nog niet rijp om in Rome op te treden; nog meer volkeren moesten er voor zijn zegekar gespannen worden, voordat hij als triomphator de wereldstad kon binnentrekken.

Rome's toestand van dien tijd was waarlijk wel eene rechtvaardiging van de groote, eerzuchtige plannen, welke Cesar koesterde. Het romeinsche volk bewees door zijn gedrag, dat het langer de vrijheid onwaardig was, en de algemeene ondergang kon slechts tegengehouden worden door eene machtige hand, die wist te streelen, te beloonen, maar tevens te straffen. Ook staatkundige stelsels kunnen verslijten, zijn onderworpen aan de wet van bloei en verval. Rome's staatsstelsel had uitgebloeid; het burgerlijke bewustzijn was ten gronde gegaan; de vrijheid bestond nog slechts als spreuk. Met den eerbied voor de wetten was het gedaan, en persoonlijke eerzucht was de eenige drijfveer der menschelijke handelingen geworden. Het recht te Rome huisde bij wien de meeste zwaardvechters onderhield, bij wien de meeste

en krachtigste middelen bezat tot omkoop en verleiding. De senaat trachtte wel is waar de oude staatsinstellingen te handhaven, maar het was van den senaat vooral dat het verderf was uitgegaan en nog altijd uitging. Rome's edelen en senatoren waren de eerzuchtigen, die voor de leus de partjj des volks kozen om hooge ambten en waardigheden te verkrijgen, die voortgingen de wetten met voeten te treden om hunne eerzucht door geene belemmeringen te laten binden, die scholen van zwaardvechters onderhielden, om over eene lijfwacht en tevens over moordenaars van beroep te kunnen beschikken.

Waar de adel zoo voorging, moesten ook de gewone burgers geen andere wet meer doen gelden dan die van het zelfbehoud; de gouden regen, onverschillig wie de schenker, de Jupiter was, werd hun eenige god; hunne stemmen waren evenzeer te koop als hunne zwaarden; wie naar eene waardigheid streefde, had slechts de comitiën om te koopen en hij was zeker dat hij gekozen zou worden. De burgeroorlogen van Marius en Sylla hadden bovendien het volk verwilderd, dat in de beroering en ontsteltenis der tijden zich als in zijn element thuis bevond en slechts heil verwachtte van regeeringloosheid en omwentelingen.

DE BRUIDSSIERADEN, NAAR A. LUMLEY.

Te Rome had te dezen tijd de regeeringloosheid haar toppunt bereikt en waren er nog

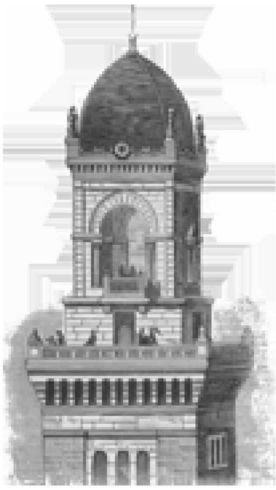

DE PARIJZER TENTOONSTELLING.
HET BELVEDERE VAN HET TROCADERO.

niet tijdige maatregelen genomen door den senaat, dan zouden de straten der stad een bloedbad aanschouwd hebben, zoo als zij na de tijden van Marius en Sylla niet meer gezien hadden. Clodius, alstoen de meest beruchte man te Rome, maar die over een grooten aanhang beschikte, een Catalina in losbandigheid, was door Milo, een hevig optimaat en vriend van Cicero, vermoord geworden. Voor Milo waren verzachtende omstandigheden te pleiten, daar Clodius de aanvaller geweest was, en Cicero voerde zijne schitterendste welsprekendheid aan, om zijn vriend van alle schuld schoon te wasschen; maar de Clodianon, het lijk van hun aanvoerder in optocht langs de straten voerende, riepen eene beweging in het leven, die slechts door de tusschenkomst van Pompejus verhinderd werd een bloedbad en een burgeroorlog te worden. De optimaten bezwoeren Pompejus bij alle goden toch een einde te maken aan de opschudding en de stadsberoering, en Pompejus, die slechts eene geschikte gelegenheid wachtte om de partij des volks te verlaten, waarmede hij nooit ernstig ingenomen was geweest, gaf volgaarne gehoor aan de oproeping van den senaat en stelde zich als onverantwoordelijk dictator aan het hoofd van het bewind. Van nu af was het met de oproerige beweging te Rome gedaan; de samenscholingen werden verboden, de straten en pleinen door soldaten afgezet en eene gerechtelijke vervolging werd ingesteld tegen de onruststokers en oproermakers, waarbij noch de aanhangers van Clodius noch die van Milo gespaard werden. Dank zij Pompejus, was de rust spoedig in de stad hersteld; eenige verbanningen werden uitgesproken, sommige raddraaiers aan den lictor overgeleverd en daarmede keerde de stad wêer tot haar normalen toestand terug.

Pompejus had intusschen de volkspartij voor

DE PARIJZER TEXTOONSTELLING.
DE TROFEE VAN CANADA.

DE RUSSISCHE AFDEELING.

goed er aan gegeven en was met hart en ziel tot zijne natuurlijke vrienden en bondgenooten, de optimaten, bekeerd. Dit bracht natuurlijk onmiddellijk een groote verkoeling tusschen hem en de volkspartij te weeg. Cesar, die zich op de hoogte hield van alles wat er in Rome voorviel, wist op eene zeer behendige wijze van de ten opzichte van Pompejus veranderde volksstemming gebruik te maken, om zich zelven hooger op het voetstuk te plaatsen en de van Pompejus afgevallen gemoederen voor zich te winnen. De oorlogsbuit, dien hij naar Rome opzond, verblindde door zijn rijkdom de oogen des volks, maar versterkte den senaat hoe langer hoe meer in zijn kwaad vermoeden tegenover hem. Het driemanschap was reeds zoo goed als ontbonden; de dood van Julia, Cesars dochter en Pompejus' echtgenoote, die gestorven was, had de vriendschap tusschen de twee mannen reeds verstoord en de verwijdering zou door beider eerzucht, het graf van beider vriendschap, spoedig tot eene onoverkomelijke kloof worden. Crassus had in de wildernissen van Klein-Azië door de hand der Parthen een vroegtijdigen dood gevonden, zoodat reeds daardoor het driemanschap feitelijk was ontbonden geworden. Pompejus' optreden in Rome had Cesar intusschen niet weinig bezorgdheid ingeboezemd en legde den eersten grondslag tot hunne latere openbare vijandschap. Het was toch tegen de volkspartij, Cesars steun en hoop, dat Pompejus zijne krachtigste maatregelen aanwendde, en Pompejus' partij-kiezen voor den senaat was eene bedekte oorlogsverklaring aan Cesar zelven.

Toen Pompejus zijn dictatorschap nederlegde, bleef hij niettemin imperator en behield de macht om de legioenen, in Italië gelegerd, ieder oogenblik om zich te verzamelen. Pompejus' opvolger als consul, Marcellus, was evenzeer bekend als een vurig aanhanger van den senaat, en een hevig tegenstander van Cesar. Hij dreigde dan ook onmiddellijk Cesar zijn commandement in Gallië te ontnemen, *et hinc lacrymae,* dit gaf den eersten stoot tot de groote omwenteling, die het romeinsche gemoenebest omver wierp en eindigde in het romeinsche keizerrijk. Geheel Gallië en België tot Nederland toe hadden onder de romeinsche wapenen moeten bukken, tot in Brittannië toe had Cesar zijne legers gevoerd, zoodat zijne krijgsmansloopbaan in het noorden als voleindigd kon beschouwd worden. Thans kon hij al zijne aandacht vestigen op de romeinsche zaken; met zijne schatten had hij zich een grooten aanhang onder het volk verworven, en door de volkstribunen, door hem als zoodanig aangewezen en omgekocht, wist hij de partij der optimaten in bedwang te houden. Maar juist hierdoor voedde hij te meer den wrok van den senaat, die besloot hem thans voorgoed onschadelijk te maken.

Daar de tijd van zijn stadhouderschap bijna verstreken was, werd hem aanzegging gedaan zijn bevelhebberschap neêr te leggen en zijn leger te ontbinden. Cesar antwoordde in een brief aan den senaat; hierin verklaarde hij, dat hij bereid was zijn ambt neder te leggen en zijn leger te ontbinden, op voorwaarde, dat ook anderen en met name Pompejus afstand zouden doen van het bewind; hij bezwoer den senaat bij de onsterfelijke goden, dit zijn voorstel toch aan te nemen, omdat dit de eenige kans was om van de gruwelen des burgeroorlogs bevrijd te blijven. Dit antwoord van Cesar getuigde zonder twijfel van zijne sluwheid en zijn scherpen staatsmansblik. Ofschoon hij voorzag, dat het tusschen hem en Pompejus tot een strijd moest komen, wilde hij toch den schijn vermijden, als had hij 't eerst den brandfakkel geslingerd. Kwam het tot een strijd, dan zou het hem veel gemakkelijker vallen zijne veteranen op te roepen, dan Pompejus nieuwe soldaten. Weigerde de senaat of Pompejus zijn voorstel aan te nemen, dan had hij schijnbaar het recht aan zijne zijde en kon hij voor

zijn te plegen geweld de geschonden wet en de dreigende eerzucht en [...]noed van Pompejus en de optimaten als [...] rechtvaardiging doen gelden.

(Wordt vervolgd.)

Vreemde eenden in de bijt. Eene vertelling van den Ouden Valentijn.

(Vervolg.)

Leocadie had werkelijk een gesprek met de dames Van Toonderen aangeknoopt. Zij, die na de oordeelvelling in de kerk zich daarover verwonderen, kennen de roerselen van het menschelijk gemoed niet. In de politiek bemint en betaalt men het verraad, al veracht men ook den verrader; op dezelfde wijze bedient men zich in het maatschappelijk leven, zelfs in gezellige kringen, van kwade tongen, al verfoeit men ook de harten, die deze tongen in beweging brengen. Wat men soms voor innige verstandhouding en overeenstemming aanziet, is niets dan een masker, waarachter de weefgetouwen van eigenbelang en liefdeloosheid in beweging worden gehouden.

Leocadie had een paar woorden van de dames Van Toonderen in betrekking tot de nieuwe bewoners opgevangen.

‘De eksters weten er meer van,’ dacht zij, en terstond was haar plan gemaakt.

‘Ik heb u van morgen met pleizier in de kerk gezien,’ zoo sprak zij de oudste der dames aan; ‘hoe gaat het tegenwoordig met de rheumatiek?’

Die belangstellende vraag werd beantwoord met eenige klachten over het verledene en verwachtingen voor de toekomst, nu de winter voorbij was.

‘Ja, ja, gij moet maar goeden moed houden,’ hernam Leocadie, ‘als de nachtegalen terugkeeren, gaat de rheumatiek gewoonlijk op de vlucht.’

‘Gij zijt toch altijd even dichterlijk,’ sprak de jongste juffrouw Van Toonderen, die Louise heette; ‘ik heb vóór een paar dagen nog aan mijn zuster Suze gezegd: mademoiselle Leocadie zal wel met open armen in het grijze huis ontvangen worden, want die jonge dame schijnt ook zoo dichterlijk te zijn en zij speelt op de harp, naar ik hoor.’

‘Hoe kunt gij daaraan denken,’ zeide Leocadie met veel vertoon van minachting. ‘Als men ook maar de helft mag gelooven van 't geen van die menschen verteld wordt, geloof ik niet dat deze nachtegaal hier de rheumatiek zal kunnen verdrijven.’

‘Hoe aardig gezegd!’ sprak Louise..... ‘Willen wij samen opwandelen, mademoiselle?’

‘Zeer gaarne,’ antwoordde Leocadie.

‘Ik geloof dat gij gelijk hebt,’ bemerkte Suze met een ernstig gelaat. ‘Men kan niet te voorzichtig zijn tegenover vreemdelingen, en daar uwe liefde voor de kunst bekend is, meen ik u voor overijling te mogen waarschuwen.’

‘Ik ben u wel verplicht voor uwe belangstelling,’ hernam Leocadie met een lichte buiging; ‘dames van zekeren leeftijd hebben ondervinding en die mogen wij, jonge hekkenspringsters, niet in den wind slaan. Vrijdagavond heb ik van die vreemde menschen meer gehoord dan mij lief was.’

‘Op het kransje?’ vroeg Suze.

Leocadie knikte met het hoofd. ‘Het gansche dorp is er vol van,’ sprak zij, ‘en ofschoon niemand het rechte schijnt te weten, is het toch maar al te waar, dat men geen koe bont noemt, of er moet een vlek op aan te wijzen zijn.’

‘En dit koetje moet al zeer groote vlekken hebben,’ bemerkte Suze.

‘Ik geloof het ook, want hoe zouden anders al die praatjes in de wereld komen?’ zei Leocadie, die nu bleef staan, dewijl zij de woning der dames Van Toonderen genaderd waren.

‘Kom binnen, Leocadie,’ sprak Louise op meer vertrouwelijken toon, ‘blijf koffie bij ons drinken.’

‘Wanneer ik u niet mocht derangeeren......’

‘Toch niet.’

‘Nu, dan recht gaarne.’

De drie groote balken schenen overtuigd te zijn, dat zij elkander wederkeerig op splinters te wijzen hadden, en dit gaf natuurlijk aanleiding tot de innige vertrouwelijkheid, die zoo vaak uit wederzijdsche belangen voortspruit.

't Is den lezer reeds bekend, dat de dames Van Toonderen het kleine fortuin, waarvan zij nu te Vinkheuvel rentenierden, aan een handelszaak in de naburige stad te danken hadden. Haar winkel was in meer dan één opzicht gerenommeerd, want waren de artikelen, die zij verkochten, solide, de gansche stad wist dat achter de toonbank niet slechts handschoenen en kraagjes, maar ook nieuwtjes van den dag werden uitgestald, en men kan niet gelooven hoe dit vaak de klandizie in de hand werkt.

De overtuiging, dat de firma Gezusters Van Toonderen geheel op de hoogte was van al de loopende geruchten, deed menige jonge dame onverwacht tot de overtuiging geraken, dat zij groote behoefte had aan een paar nieuwe handschoenen, en loopende geruchten zijn in een stad veelvuldig.

Er kon geen engagement gesloten worden, waarvan de dames Van Toonderen niet alle bijzonderheden kenden; zij wisten zelfs hoe groot of hoe klein de bruidschat zou zijn, welke hinderpalen men had moeten overwinnen en hoe sommige leden der familie over het engagement dachten. Was eene verkeering buiten de stad aangeknoopt, dan kenden zij haarfijn de afkomst der eene partij en wisten antecedenten op te sommen, die vele koopsters van handschoenen en kraagjes gelegenheid schonk, om in vertrouwelijke kringen hare jaloezie achter afkeer en minachting te verbergen.

't Was vooral bij het afspringen van een engagement, of wanneer het gerucht liep dat deze of gene firma in financieele moeielijkheden verkeerde, dat de dames Van Toonderen zich genoodzaakt zagen telkens nieuwe bestellingen te doen, want in zulk een tijd was de behoefte aan handschoenen en kraagjes algemeen. Nu bleek het wel zeer dikwijls dat zij slecht ingelicht waren, of wellicht, uit welwillendheid tegenover zooveel belangstelling de kwade geruchten erg overdreven, doch dit kon de sympathie, welke men voor haar gevoelde, niet doen verminderen. Het hehoort tot de menschelijke zwakheden, dat men zich niet ongaarne laat misleiden, wanneer dit slechts geschiedt ten koste van den goeden naam van anderen. Voor zulk een misleiding behoeft men nimmer vergiffenis te vragen en niemand zal er dan ook het vertrouwen om verliezen.

Dit een en ander was oorzaak, dat de dames Van Toonderen zeer gezien waren en zich mochten beroemen op de sympathie harer stadgenooten, want dat zij de eksters genoemd werden, bleef natuurlijk voor haar een geheim. Ook te Vinkheuvel waren zij altijd bereid hare rijpe ondervinding en uitgebreide relatiën ten algemeenen nutte aan te wenden, doch nu natuurlijk zonder handschoenen en kraagjes, geheel gratis.

Middelerwijl toebereidselen werden gemaakt tot het genieten van een smakelijk kopje koffie, vroeg Suze:

‘Ik heb gehoord, dat eergisteren op het kransje moeielijkheden gerezen zijn..... is daar iets van aan?’

‘Och, een misverstand, anders niet’, antwoordde Leocadie, die dit onderwerp ongaarne aanroerde. Zij had echter moeten weten, dat de dames Van Toonderen hare koffie niet renteloos konden geven.

‘Toch niet weder over een vanille-pudding?’ vroeg Louise vrij spottend.

‘Neen, over de nieuwe bewoners van het grijze huis,’ antwoordde Leocadie. ‘Mevrouw Hapspoel meende partij voor die menschen te moeten trekken en dat zette kwaad bloed. 't Is ergelijk, dat die lieden reeds onmiddellijk na hunne aankomst oorzaak zijn van oneenigheid in onze gezellige kringen.’

‘Ik heb er van gehoord,’ sprak Suze, ‘maar zou mevrouw Van Diggelen niet naar eene gelegenheid gezocht hebben, om mevrouw Hapspoel uit den krans te verwijderen? Die vrouw heeft op iedereen wat te zeggen en gij moest, eens weten welke schandalen ik van hare naaste familie zou kunnen vertellen.’

‘Zoo!’ riep Leocadie met groote belangstelling, ‘daar zou ik wel eens wat meer van willen weten.’

‘Ik kom deze week een uurtje met u praten,’ hernam Suze, ‘maar zeg mij nu eerst eens waarover het geschil liep.’

‘Het gesprek kwam op de bewoners van het

grijze huis, zoo als gij wel kunt denken.'

'Natuurlijk.'

'Iedereen gevoelde zich verplicht mede te deelen wat zij van die vreemdelingen gehoord had.'

'Natuurlijk.'

'En toen bestreed mevrouw Hapspoel al de loopende geruchten, zonder eenig motief.'

''t Is goed, dat ik er niet bij tegenwoordig was, want ik zou haar zoo vast gezet hebben als een muur,' sprak Suze. 'Maar zeg mij nu eens wat men al zoo van die menschen wist te vertellen.'

'Men meende gegronde reden te hebben om te gelooven dat zij parvenu's zijn, dat zij hun geld op de kermissen verdiend hebben, of nog verdienen, dat het verlepte jonge meisje geen dochter is van dien man en.....'

Suze knikte herhaaldelijk met het hoofd.

'Gij schijnt er meer van te weten,' riep Leocadie eensklaps.

Suze glimlachte geheimzinnig. 'Maar op welke gronden werd dat gezegd?' vroeg zij.

'Hoe kunt gij zoo iets vragen?' vroeg Leocadie teleurgesteld. 'Is het dan niet waar, dat het jonge meisje zich allerzotst aanstelt? Zij speelt tot laat in den avond op een harp, zij omhelst haar vader, of ten minste den man die voor haar vader doorgaat, midden tusschen kisten en koffers, daar koetsiers bij staan. Dan is er nog een jonge vent, met een italiaansch gezicht en een italiaanschen naam, die precies op een jongleur of een springer gelijkt en niet tot de familie schijnt te behooren. Dat die menschen zonderlinge manieren hebben en niet onder ons thuis behooren, hebben wij daareven gezien; want wie drommel heeft het ooit gehoord, dat een meisje met haar vader gearmd uit de kerk komt en twee kerkboeken meêneemt, die zij door een ander laat dragen.'

'Kerkboeken!' riep Suze lachend.

'Wat dan?'

'Wat zijt gij nog eenvoudig, Leocadie. Ik heb dicht genoeg bij het jonge meisje gezeten om te zien, dat in dat eene mooie boekje gedichten stonden; waarschijnlijk romances, die zij bij de harp zingt. Wist men op het kransje anders niets te vertellen?'

'Ja, nog iets, wat vooral aanleiding gaf tot de vredebreuk. Mevrouw Van Pappelen zeî, dat haar man drankjes voor het meisje klaar maakte, die door een vreemden dokter waren voorgeschreven.'

De dames Van Toonderen wisselden een veelbeteekenenden blik met elkander.

'Maar gij schijnt mij uit te hooren!' riep Leocadie geraakt.

'Toch niet, lieve Leocadie' sprak nu Louise, 'wij luisteren slechts met belangstelling om een en ander in verband te brengen met 't geen ons van die vreemdelingen bekend is. Maar willen wij eerst niet een kopje drinken, alvorens verder te gaan?'

Toen aan die uitnoodiging gevolg was gegeven, kwam Leocadie aanstonds op het onderwerp terug en gaf haar verlangen te kennen om - natuurlijk zonder indiscreet te willen zijn - iets meer van de bewoners uit hel grijze huis te hooren.

'Ik zal u in vertrouwen zeggen wat ik weet,' sprak Suze, 'doch geheel in vertrouwen, hoor, want wij mogen die menschen niet bezwaren en ik wil ook geen onaangenaamheden krijgen met den pastoor, die, naar ik vernomen heb, zeer gebelgd

is over de praatjes welke rondgaan. Maar neem eerst nog een taartje, juffrouw Leocadie; het zijn echter kranstaartjes.'

Leocadie wees het aanbod niet van de hand, maar men kon zeer goed aan haar zien, dat zij brandend nieuwsgierig was.

'Wij hebben een nicht te Leeuwarden, die ook in modes handelt', zoo begon Suze. 'Toen ik nu dinsdag vernam, dat de vreemdelingen uit die stad afkomstig waren - de doove meid had er zich in een winkel over uitgelaten - schreef ik haar terstond en gisteren avond had ik reeds antwoord.'

Leocadie zette zich in postuur en was in gespannen verwachting.

'Mijne nicht kende de meeste menschen uit het grijze huis niet persoonlijk, doch zij is toch achter de geheimen gekomen, waarin hier zooveel belang wordt gesteld,' vervolgde Suze. 'Haar meid heeft namelijk een getrouwde broer, wiens zwagers vrouws moeder bij het verhuizen het aardewerk heeft helpen inpakken, begrijpt ge!'

'Zeer goed,' antwoordde Leocadie, ofschoon het haar bij die explicatie voor de oogen schemerde.

'Die oude vrouw nu,' zoo ging Suze voort, 'heeft aan mijn nicht alles verteld, wat haar ter oore gekomen was van den bakkersknecht, die daar dagelijks aan huis kwam. Mijne nicht schrijft mij nu, dat de familie Van Tagelen, - want de menschen heeten eigenlijk Van Tagelen - des zomers altijd afwezig was.'

'Waarschijnlijk om de kermissen te bezoeken.... dat komt ten minste al vast uit,' sprak Leocadie.

'Wel mogelijk, maar daar kan ik niets van zeggen,' hernam Suze. 'Die oude man moet echter een verkwister zijn, want hij leefde vroeger altijd op een grooten voet, doch heeft zich geruïneerd en moest nu op een verafgelegen dorp gaan wonen, omdat hij op zwart zaad zit, zoo als men het noemt.'

'Ah, zoo!' riep Leocadie; zij scheen zich zeer gelukkig te gevoelen bij die ontdekking, doch men mag niet vergeten, dat het dikwijls minder pijnlijk is zekerheid te hebben van een ongeluk, dan voortdurend in angstige onzekerheid te leven.

'De jonge man met zijn italiaansch gezicht moet een vondeling zijn, althans zoo heette het, maar de overledene vrouw van Van Tagelen was aan hem gehecht als ware hij haar eigen kind; ik kan daar echter niets meer van zeggen en mag de menschen niet bezwaren. Het jonge meisje deed te Leeuwarden even mal als hier, maar het zonderlingste van alles is, dat zij gedurende den winter even hard voor de kerk borduurde als op de harp speelde; waarschijnlijk om de oogen te verblinden, zoudt gij dar ook niet denken?'

'Natuurlijk! sprak Leocadie uit volle borst.

'Nu komt er echter iets, wat ik in verband mag brengen met 't geen mevrouw Van Diggelen heeft verteld. Het jonge meisje moet den vorigen zomer op haar buitenlandsche reis, zoo als het heet, maar den hemel weet waar, kennis hebben aangeknoopt met iemand van hooge afkomst.'

'Dat verlepte kind!' riep Leocadie met minachting.

Suze haalde de schouders op. 'Laat u dat niet bevreemden,' sprak zij, 'de ondervindingleert, dat de meeste mannen eigenlijk geen goede keus weten te doen,'

'Dat is zoo!' sprak Leocadie, wellicht in het volle bewustzijn, dat haar ongehuwde staat daarvan een sprekend bewijs leverde.

'Het meisje dacht spoedig te trouwen, er waren reeds meubelen aangekocht, toen de galant eensklaps verdween en niets meer van zich liet hooren,' hernam Suze. 'Het meisje was radeloos en begon van dat oogenblik af te sukkelen; de vader moet een poosje krankzinnig zijn geweest en de moeder stierf van verdriet. Dat alles komt mij

zeer vreemd voor. Er springen zooveel engagementen af, zonder dat de menschen er gek van worden of dood van gaan, en nu gij mij weet te vertellen, dat in 't geheim drankjes gereed gemaakt worden en geen dokter in huis mag komen, zal ik maar niet zeggen wat ik van de zaak geloof.'

De drie dames wisselden zeer vriendelijke blikken van verstandhouding en eenstemmigheid van gevoelen.

'Wanneer wij nu alles samenvattenen,' sprak Leocadie, 'dan blijkt het toch, dat de gevolgtrekkingen, door mevrouw Van Diggelen en anderen gemaakt, zeer juist waren. Die Van Tagelen gaat waarschijnlijk met het meisje en den italiaanschen jongen des zomers naar het buitenland, om aan de badplaatsen of op kermissen geld te verdienen met zingen en dansen of wie weet waarmeê. Daar zullen zij waarschijnlijk den een of anderen onbezonnen jongeling van fortuin ingepakt hebben, die echter zoo verstandig is geweest zich nog bijtijds terug te trekken. 't Is inderdaad een kluchtige historie.'

Zij trok hare handschoenen aan.

'Wilt gij nu reeds vertrekken?' vroeg Suze.

'Ik moet wel,' klonk het antwoord, 'want er is om één uur vergadering van *Hulpbetoon* en een werk van naastenliefde mag men niet verzuimen.'

'Wat ik u verteld heb blijft onder ons, niet waar?' sprak Suze.

'Zeker, zeker!'

'En als gij op *Hulpbetoon* of elders nog een of ander mocht vernemen, houd ik mij aanbevolen.'

'Daar kunt gij op rekenen. Adieu, tot wederziens, denk aan 't geen gij mij hebt beloofd.'

Mademoiselle Leocadie deelde natuurlijk op de vergadering van *Hulpbetoon* en later aan eenige vriendinnen, ook in vertrouwen, mede wat zij vernomen had. Het waren belangrijke splinters, buitengewoon groote splinters die zij ontdekt had, en de eksters waren bij haar zeer in aanzien gestegen.

Op de sociëteit *De Eendracht* hielden zich inmiddels eenige mannelijke bewoners van Vinkheuvel met hetzelfde belangrijke onderwerp bezig. Dat de notaris afwezig was werd door velen als een bewijs van schuld beschouwd. Men wreekte zich nu zooveel mogelijk op zijn klerk, den bekenden candidaat, die zich intusschen dapper wist te verdedigen door aan te toonen, dat de getrouwde leden van *Eendracht* sukkels waren, die zich door hunne vrouwen en dochters lieten opwarmen.

'Opwarmen?' vroeg Van Pafferden, 'wat meent gij daarmeê?'

'Gij zult de beteekenis van dat woord zeer goed kennen, al staat het ook niet in de pharmacopoea, waarde apotheker,' antwoordde de candidaat. 'De dames van het kransje hebben een vuurtje gestookt en nu worden de eerzame huisvaders gebruikt, om er de kastanjes uit te halen.'

'Mooi!' riep de aannemer Driesten, die met een queue in de hand bij het biljart stond.

De apotheker haalde de schouders op. 'Ik zou wel eens willen weten waar men de bestanddeelen voor dergelijk vermoeden vandaan moest halen,' zeide hij.

'Ik wil u terstond het recept leveren,' hernam de candidaat. 'Er zijn vreemdelingen in het dorp gekomen. Dat geeft natuurlijk aanstonds een ontzettend gekwaak onder de vrouwen, evenals wanneer des winters vreemde eenden in een bijt vliegen. Die vreemdelingen zijn van de malle gewoonte afgeweken, die ons dorp in een weeshuispak steekt. Horribel! Die vreemdelingen hebben niet uitgebazuind wie zij

waren en waar zij vandaan kwamen. Dat is een crime, want nu weet men niet hoe het aan te leggen om die vreemde eenden behoorlijk te plukken. Wat echter de dames het meest hindert is het lieve, zedige en toch zoo hoogst elegante voorkomen van het vreemde meisje, dat haar een doorn in het oog is, en nu worden de echtgenooten en papa's opgehitst, om die menschen het leven zoo onaangenaam, zoo ondraaglijk mogelijk te maken.'

'Prachtig!' riep de aannemer, en hij stampte met het achtereind van zijn queue op den rand van het biljart alsof er een zevenstoot gemaakt was.

'Men kan hard blazen, als men niet weet wat er te koop is,' zeî de apotheker.

'Is dat op mij gemunt?' vroeg de aannemer.

'Natuurlijk,' antwoordde Van Pafferden. 'Gij zijt drie weken afwezig geweest en eerst gisteren avond laat thuis gekomen; hoe kunt gij dus weten wat ons hier van die vreemdelingen bekend is geworden?'

'Wacht even, dan ben ik tot je dienst,' sprak Driesten, en zich toen tot zijn tegenspeler wondende, vroeg hij: 'Hoe staan wij?'

'Carambole twintig,' klonk het antwoord.

'Daar gaat hij dan, hernam de aannemer, met een vaste hand een stoot gevende aan zijn bal, die, na tweemaal den band te hebben geraakt, achtervolgens zeer bedaard een bezoek aan de beide andere ballen bracht. Toen legde hij zijn queue op het biljart en mengde zich in het gezelschap.

'Laat nu eens hooren wat gij op het hart hebt,' sprak hij, terwijl hij een versche sigaar aanstak.

De apotheker vertelde daarop wat de lezer reeds op het kransje heeft vernomen. Toen hij

geëindigd had, werd dat nieuws nog aangevuld door eenige bijzonderheden, waaruit bleek dat de kransdames niet geheel op de hoogte waren en zelfs de collectie splinters van mevrouw Van Diggelen en de dames Van Toonderen alles behalve compleet was.

'En is dit nu alles?' vroeg de aannemer.

'Is het niet meer dan genoeg, om nier de algemeene verontwaardiging gaande te maken?' klonk de wedervraag van den apotheker.

'Aannemen!' riep Driesten....... 'Geef nog een bittere, Jan, maar maak dat het glas van boven vol is; van onderen komt het er niet op aan.'

'Als gij die malle historie op die wijze weg wilt spoelen, zal het nog heel wat bitter kosten,' bemerkte een uit het gezelschap.

'Vrij wat gemakkelijker, dan wanneer ik er de lamlendige muggenzifterij hier uit het dorp meê moest verdrijven,' antwoordde de ruwe aannemer. 'Gij zijt allen onnoozele heikneuters, die niet weten wat er in de wereld te koop is. Wanneer die mijnheer Van Tagelen te Parijs, te Brussel of te Amsterdam was gaan wonen, zou hij door niemand lastig gevallen zijn en hij kon zich vertoonen waar hij wilde, zonder eenig opzien te baren; maar als zich hier een vreemdeling neërzet, wordt hij ongeveer op dezelfde wijze verwelkomd als een kraai op een ooievaarsnest. Wat kan het mij schelen wie mijn buurman is of wat hij gedaan heeft of nog doet! Maar gij komt ook nergens, gij weet niet wat in de wereld te koop is, gij leest geen andere kranten dan het *Weekblad van Vinkheuvel en omstreken,* gij wilt in het gansche dorp den baas spelen als in uw eigen huis, gij zijt niet cosmopolitisch genoeg en loopt, als de mieren altijd denzelfden weg. Ik weet beter dan gij een van allen wie die vreemdelingen zijn, maar wat gaat mij dat aan! Ik zeg altijd maar, men moet leven en laten leven, en zoo lang men niet aan mijn beurs of mijn lijf komt, laat ik ieder loopen voor hetgeen hij is.'

'Bluf, anders niet!' riepen een paar van het gezelschap, die zeer goed begrepen, dat zij op die wijze 't beste het geheim aan hem konden ontlokken.

'Is het dan niet waar, dat die vreemdelingen kermismenschen zijn, dat er iets aan de hand is geweest met die zoogenaamde dochter?'

Wat weet ik daarvan, sprak de aannemer. 'Ik wil alleen maar zeggen dat ik beter dan gij een van allen weet hoe zwaar die Van Tagelen tegenwoordig weegt.'

'Bluf, anders niet!' herhaalden de overigen.

'Als ik Wilde zou ik het met zwart op wit kunnen bewijzen,' sprak de aannemer. 'De zaak is doodeenvoudig. Die van Tagelen is over den kop gegaan. Wie daar iets bijzonders in ziet, moet wel een uilskuiken zijn, want wanneer ieder, die dat overkomt, te Vinkheuvel kwam wonen, zou men van daag wel mogen beginnen met het dorp uit te leggen.'

'Hoe weet gij dat?' vroeg de apotheker.

'Ik hoorde het gisteren morgen bij mijn bankier. Van Tagelen moet rijk geweest, maar nu geruïneerd zijn. Het gerucht loopt ook rond, dat hij meubelen verduisterd heeft; bezit hij iets bijzonders?'

Dat geloof ik,' sprak de apotheker, die opstond, 'het is een rijke inboedel, en nu begrijp ik waarom alles zoo geheimzinnig in zijn werk gegaan is. Bonjour, heeren!'

'En dat noemt gij doodeenvoudig!' riep een der aanwezigen.

'Natuurlijk,' antwoordde de aannemer, 'zoo iets gebeurt elken dag; zulke menschen moeten toch ergens blijven en waarom dan ook niet te Vinkheuvel?'

De sociëteit in de *Vergulde Roskam* was dien zondag veel vroeger dan anders verlaten, de leden schenen allen zeer veel haast te hebben. 't Was wellicht daaraan toe te schrijven, dat des middags, toen het lof uitging, nog veel meer splinters over het kerkplein vlogen en des avonds nu en dan met een vuist op de grijze luiken geslagen werd door lieden, die uit belangstelling in hetgeen men dien dag van verschillende kanten vernomen had, wat later dan gewoonlijk in de gezellige kringen hadden doorgebracht.

(Wordt vervolgd.)

De doodsvijand van den zeeman.

Janmaat is over het geheel goedig van inborst en karakter, wat zich uit, niet alleen jegens zijne medemenschen, maar ook jegens alle dieren, die hij nooit moedwillig zal kwellen. Zoo het maar eenigszins mogelijk is, neemt de matroos het een of ander huisdier op de verre zeereis mede, dat hij oppast en verzorgt als zijn kind en waarmede hij zijn toch niet te groote kooi-ruimte broederlijk deelt.

Slechts één dier vervolgt hij met den bittersten en doodelijksten haat. Zoodra hij er eenig spoor van ontdekt, geraakt hij in de grootste opgewondenheid, zijn bloed begint te gisten en de roep: ‘Een haai!’ brengt aan boord alles onmiddellijk in verwarring. De strenge tucht, welke op het schip heerscht, is voor het oogenblik geheel verdwenen; de gedachte aan een haai stoot alles omver: de matrozen betreden ongestraft het gewoonlijk voor hen verboden achterdek, zij springen ongegeneerd op de verschansing, en zelfs als hunne schoenzolen de blinkende verf beschadigen, doen de officieren bij deze gelegenheid altijd een oog toe, - ja, een haai bij het schip doet zelfs voor een wijl de boeien der gestraften vallen, want het zou hemeltergend zijn, eenig levend schepsel aan boord van het pleizier te berooven den doodsvijand te zien sterven.

EETBARE VOGELNESTJES.

De haat van janmaat tegen het gevreesde zeemonster is volkomen gewettigd. Reeds de enkele verschijning van den geduchten roover jaagt hot bloed naar het hart terug. De breede vormlooze kop met de kleine, diep liggende oogen en den geweldigen muil met, vijf tot acht rijen scherpe tanden voorzien; zijne ongeëvenaarde vreetzucht,

waarmede hij alles verslindt wat in zijne nabijheid komt, dit alles boezemt den matroos den grootsten afschuw voor den geduchten roover in. Die haat wordt natuurlijk aangewakkerd door de vele voorkomende gevallen, dat overboord geslagen manschappen door het vreetzuchtige monster verscheurd werden.

De haai houdt zich in alle zeeën op, zij het dan ook in verschillende soorten. Men vindt hem in even groot aantal bij Groenland en Spitsbergen, om de overblijfselen der gedoode walvisschen en robben te verslinden, als in de verzengende luchtstreek; terwijl hij hier echter dicht bij de oppervlakte zwemt, houdt hij zich bij de polen meer in de diepere waterlagen op. De grootte van het dier is zeer verschillend: terwijl hij in de zuidelijke zeeën gewoonlijk niet grooter dan 6 of 8 voet wordt en slechts zelden de lengte van 15 voet bereikt, vindt men in de Pool-zeeën meermalen haaien, die 20 voet lang worden. In Japan wordt het vleesch dezer dieren tamelijk algemeen gegeten en worden zij dan ook bij honderden op de markt ten verkoop aangeboden.

De beet der haaien is verschrikkelijk. Op de reede van Batavia werden door een haai plotseling een zich onvoorzichtig in zee badenden matroos van een Duitsch schip de beide beenen boven de knie afgebeten. Zoo snel ging dit in zijn werk, dat zelfs de verminkte zulks niet bemerkte en zijnen kameraden toeriep: ‘Stapt in de boot; ik heb het bezoek van een haai gehad, die mij, gelukkig, niet erg verwond heeft.’ Onmiddellijk daarna zagen zijne makkers het water rood worden, en hem het touw, waaraan hij zich vasthield, loslaten. Toen men hem in de boot trok, bemerkte men met ontzetting, dat hem de beide beenen letterlijk afgesneden waren; vijf minuten later was de ongelukkige een lijk.

De vreetzucht van de haai is ongeloofelijk: hij verslindt alles wat overboord valt, leder, touwwerk, wollen lappen en houten voorwerpen; toch wordt dit alles zoo snel verteerd, dat men in de maag van de haai nauwelijks eenig spoor van voedsel ontdekken kan. Zelfs wanneer de haai tot stikkens toe verzadigd is, bijt hij nog vreetzuchtig aan het aas, dat men hem toewerpt.

Zonderling is het, dat de haai gewoonlijk van een kleinen visch wordt voorafgegaan, die hem den weg schijnt te wijzen, en daarom ook eigenaardig de loodsvisch genoemd wordt. De zeelieden beweren, dat de haai niet kan zien - zijne oogen zijn zeer klein en liggen zoo diep, dat ze nauwelijks zichtbaar zijn - en dat het loodsvischje hem daarom den weg wijst. Eene daadzaak is het, dat de haai sterk aan zijn stuurman gehecht is, en zeer onrustig en angstig wordt, wanneer de zeelieden het aan den angel gevangen hebben. Niet zelden heft het zeemonster zich bij dergelijke gelegenheden eenige voeten boven het water op en zoekt dan nog uren lang naar den verloren vriend.

De haai wordt met den angel gevangen; een haai-angel ontbreekt zelfs niet op het slechtst uitgeruste vaartuig. Deze angels hebben den gewonen vorm, doch zijn niet minder dan een duim dik, een voet lang en van een ijzeren ketting voorzien, daar een koord ongetwijfeld door het ondier zou doorgebeten worden. Het aas bestaat gewoonlijk uit een pond spek, dat zonder eenige voorzorg aan den angel vastgemaakt wordt, daar de vreetzucht van het dier hem iederen buit welkom doet zijn. Bevindt zich een haai in de nabijheid van het schip, dan is hij meestal binnen weinige minuten gevangen. Het is natuurlijk geen gemakkelijke taak het gevangen dier, dat dikwijls 500 à 600 pond zwaar is, op het dek te brengen; men slaat daartoe nog een tweeden strik om de vinnen en alle man hijscht nu den welkomen buit op. Thans haast men zich om een langen houten stang door den muil van den haai te drijven, die tot de maag doordringt; hierdoor wordt het geweldig spartelen van het ondier verhinderd, en het kan nu verder veilig afgemaakt worden.

Het vleesch der haaien wordt door de zeelieden verworpen, alleen de lever kan gebruikt worden: deze levert dikwijls een vat traan, die zonder koken vanzelf uitloopt. Sedert een tiental jaren worden in Noorwegen vaartuigen uitgerust, om met oog op de traan ter haaienvangst te gaan; de vangst is dikwijls zeer voordeelig.

[Nummer 41]

De Sedia Gestatoria.

Zooals den meesten onzer lezers bekend is, wordt de Paus bij groote kerkelijke plechtigheden in de *sedia gestatoria*, zoo als zijn naam aanduidt, gedragen. De *sedia* van Pius IX, waarvan wij in deze aflevering eene gravure geven, was een geschenk van de stad Marseille. Onder de talrijke attributen, waarmeê hij versierd is, bemerkt men links die, welke aan de priesterwijding des Pausen in 1819, rechts die aan de bisschopswijding in 1827 herinneren. Op de banden van de tiaar zijn zes medaillons aangebracht, bevattende de portretten van zes Pausen in email en daaronder het wapen der familie Mastaï, eveneens in email. Op de voorzijde van den stoel is het wapen der stad Marseille gesneden. De twee rechtopstaande leeuwen dragen de wereldbollen, symbolen van het katholicisme - des Kristendoms. In den rug is de overgeving der sleutels geborduurd. Het is een echt pronkstuk, en alles van de kostbaarste stoffen bewerkt.

NA DE BEGRAFENIS, NAAR JACQUES LEISTEN.

Eene redding.

Deze kleine scene van Passini, een kunstenaar, die een goeden naam heeft, valt voor op den kant van een der talrijke venetiaansche kanalen. De personen, die in dit drama een rol spelen, namelijk de kleine wier pop in het water is gevallen en de jongen die het speelgoed redt, zijn naar de natuur genomen. Het is alsof Passini onze *camera*

obscura van Hildebrand kent, daar hij den jongen zulk een medelijdend hart toekent. De kleine redder bewijst niet alleen dat hij een medelijdend hart heeft, doch de angst, op het gelaat van het meisje geteekend, toont dat deze met dezelfde gevoelens bezield is.

Na de begrafenis.

Haar eenig kindje, de hoop haars levens is opgeroepen tot een beter leven en heeft in het moederhart eene leegte nagelaten, welke onpeilbaar is. Wat baten tranen voor den onverbiddelijken dood! De wreede maaier kent geen onderscheid tusschen standen, spaart geen moederhart, maar zet zijne verwoestende taak onverpoosd voort. Gelukkig echter bestaat er een troost, zoo zoet en zoo zalig, dat zelfs de dood zijne verschrikkingen verliest. In een zijner onsterfelijke gedichten heeft Vondel ons dien troost geschilderd, waar hij zingt:

Constantijntje, 't zalig kijndje,
Cherubijntje van om hoog,
d'IJdelheden, hier beneden,
Uitlacht met een lodderoog.

‘Moeder!’ zeit hij, ‘waarom schreit gij?
Waarom greit gij op mijn lijk?
Boven leef ik, boven zweef ik,
Engeltje van 't Hemelrijk:

En ik blink er, en ik drink er,
't Geen de schinker alles goeds
Schenkt de zielen, die daar krielen,
Dertel van veel overvloeds.

Leer dan reizen met gepeizen
Naar paleizen, uit het slik
Dezer werreld, die zoo dwerrelt; -
Eeuwig gaat voor oogenblik!’

Onze gravure geeft een trouw beeld van de moedersmart. Het kinderlijkje is zoo even de deur uitgedragen en de achtergeblevene ligt nu in smart over het leêge wiegje gebogen. Moge zij de troostreden van onzen Vondel in zich voelen neêrdalen, hare smart zal dan spoedig in eene zalige berusting verkeeren.

De Parijzer tentoonstelling.
De Spaansche afdeeling.

De Spanjaarden hebben hun gevel gebouwd naar den beroemden moorschen stijl. Hij bestaat uit drie paviljoenen, welke door korte galerijen aan elkander verbonden zijn. Het geheel stelt verschillende fragmenten voor, ontleend aan het Alcazar te Granada, het Alhambra, de kathedraal van Cordova en andere paleizen en kerken uit het schoone moorsche tijdperk. De hoekpaviljoens zijn twee torens, zooals de moorsche grooten ze op hunne kasteelen bouwden; beneden zijn ze stevig en groot, doch nemen boven de rijkste en elegantste vormen aan. De ingang heeft den vorm van een hoefijzer, het hoofdkenmerk van dezen bouwstijl. Op de verdiepingen speelt de hoefijzervorm nog den eersten rol, doch aan de spits gaat hij over in den spitsbogenstijl. De galerijen zijn rijk versierd, doch het centraal paviljoen is buiten twijfel het schoonste gedeelte. Daar ziet men tot in de kleinste verhoudingen de verwezenlijking van een systeem van evenwicht, dat bestaat om boven het ledige,

op zeer dunne kolommen, geheele gevels te bouwen, en de moorsche architect heeft alles gedaan om zijn arbeid moeielijker te maken, terwijl hij zijne kolommen niet groepeert, zooals in onzen gothischen stijl, doch geheel onafhankelijk van elkaar plaatst. Men denke niet, dat deze stijl eene fantazie is, want de architecten behoefden slechts te kopiëeren, daar zij ons iets gaven, wat men bijna in alle oude spaansche steden kan vinden.

Vreemde eenden in de bijt.
Eene vertelling van den Ouden Valentijn.

(Vervolg.)

Een maand later.

't Is zaterdagmiddag. De maand Juni had met eenige heerlijke, zonnige dagen gedebuteerd en aan de nalatenschap van haar voorgangster nieuwe bekoorlijkheid bijgezet. Een zoel windje droeg de geuren der bloesems ver, zeer ver weg; de vogels dartelden op de takken en de bijtjes kropen uit de bloesemkelkjes en de bloeiende heesters en keerden met zwaar bevrachte pootjes naar hunne korven terug. Wie weet hoe ver zij nog moesten vliegen, alvorens die voorraadschuren van was en honig bereikt zouden zijn.

Ook in den achtertuin van het grijze huis staan de boomen in vollen bloei, terwijl de maandrozen hare blaadjes ontplooien en de vogels tjilpen en op de takken huppelen. De koning der zangers hoort men echter niet. Zou hij wachten totdat de roode zonneschijf aan den horizon gaat verdwijnen?

Men behoeft thans niet bevreesd te zijn voor den ruwen noordewind, want uit het zuiden komt een ademtocht, die verkwikking brengt aan menschen, dieren en planten. Toch zijn de deuren der tuinkamer gesloten, en het jonge meisje, dat op den eersten mei zoo in verrukking was over haren lusthof, zit treurend in een fauteuil. Toen het nog guur was, verlangde zij buiten te zijn, en nu de maandrozen begeerig hare knopjes opsteken om de verkwikkende lentelucht in zich op te nemen, zit zij in een gesloten kamer en laat mistroostig het hoofd op de borst zinken. Men kan aan hare oogen zien dat zij geweend heeft, en op hare handen, die gevouwen in haar schoot rusten, liggen nog een paar versche tranen.

Waarom zwijgt de nachtegaal, waarom schreit het jonge meisje?

Zij hebben elkander, nog zoo kort geleden, begroet met een jubellied, waaruit levensvreugde galmde; thans zwijgt de een, en de ander sluit de deuren en weent.

Waarom?

De nachtegaal wacht wellicht zijn tijd af, maar een jong meisje heeft nooit een tijd van sshreien; als zij zulke tranen laat vallen, moet het hart bloeden, dan knaagt er iets, wat ook de roos in den knop doet verdorren.

Vóór, in den gang, was de oude doove meid met luiwagen en dweil bezig, om ook dat gedeelte van het grijze huis in het zondagspak te steken.

‘Dag, Ybeltje,’ zeide de jonkman met den italiaanschen naam en het italiaansche gezicht, die met een klein reistaschje over den linkerschouder door het voortuintje gekomen was en het huis binnentrad.

‘Heere mijn tijd, zijt gij her, mijnheer Francesco?’ sprak de meid, die wel iets gehoord, maar de stem niet herkend had.

‘Is hier alles wel?’ vroeg Francesco.

‘Wat belieft?’

‘Is de familie achter?’ hernam hij nu, dewijl hij zijn eerste vraag niet luid wilde herhalen.

‘Juffrouw Melanie zal wel in de tuinkamer zijn,’ antwoordde Ybeltje, ‘maar mijnheer is zoo even naar den burgemeester gegaan.’

Zij wierp met een zwierigen zwaai de dweil een eind den gang in; de jonkman scheen te begrijpen wat zij bedoelde, want hij veegde behoorlijk zijne voeten af, hing zijn taschje aan den stommeknecht en begaf zich naar de tuinkamer.

‘Zoo, zijt gij daar reeds, Francesco?’ sprak het jonge meisje, terwijl zij ijlings opstond en hem de hand bood met een trek om den mond, die van een mislukte poging tot glimlachen getuigde.

‘Wat deert u, Melanie?’ vroeg de jonkman, die haar strak in de oogen zag...... ‘hebt gij geweend?........ wat is er nu weêr gebeurd?’

‘Ach, Francesco, 't is hier niet meer om uit te houden,’ antwoordde zij, ‘'t is geen leven meer, en nu is Pa zoo boos, zoo erg boos.....’

Er volgden geen woorden meer, maar er kwamen weder een paar tranen in hare oogen.

‘Boos..... op u?’ vroeg Francesco.

‘Op mij niet,’ hernam Melanie, ‘maar over 't geen mij hier aangedaan wordt.’

‘Wat is er dan in 's hemels naam nu weder voorgevallen?’ vroeg de jonkman.

‘Ga zitten, Francesco, dan zal ik u alles vertellen,’ hernam het meisje, ‘want ik spreek er liever niet over als papa er bij is, en hij kan elk oogenblik terugkomen. Gij weet dat een nachtegaal in den tuin nestelde, die zoo heerlijk zong. Den eersten avond toen ik hier kwam begroette hij mij reeds, en hij scheen elken dag vertrouwelijker te worden. 't Was of dat dier mij liefhad, of hij bij voorkeur voor mij wilde zingen, want zoodra ik maar een paar accoorden op de harp aansloeg, begon hij luidkeels zijn verrukkend lied. 't Is deze week elken dag heerlijk weêr geweest, en als ik des avonds de lamp aanstak en mijn harp te voorschijn haalde, wipte de lieve vogel tot in het boompje. Wat was dat een genot!’

‘En heeft men den nachtegaal gevangen?’ vroeg Francesco.

‘Gevangen?........ Doodgeschoten!’ riep het meisje snikkend.

‘Doodgeschoten...... en waarom?’

‘Natuurlijk om mij te plagen, te grieven,’ sprak Melanie smartelijk. ‘Vanmorgen vroeg in den tuin zijnde, dacht ik: kom, ik wil eens zien of de nachtegaal ook nu naar mij zal luisteren. Ik haalde mijn harp, speelde een oogenblik en zie, daar kwam het lieve dier werkelijk vlak boven mij in het boompje zitten, draaide een oogenblik met zijn kopje en begon te zingen. De menschen, die mij haten, ofschoon ik hen nooit eenig kwaad heb gedaan, hebben zeker kunnen hooren of zien dat ik mij gelukkig gevoelde, want eensklaps deed een schot uit een der tuinen hier naast mij ontstellen, en voordat ik begreep wat er gebeurd was, lag de nachtegaal dood onder het boompje.’

‘Maar dat is afschuwelijk!’ riep Francesco, en in zijne oogen blonk iets, wat nog meer dan zijn gelaat zijne afkomst verraadde.

‘Hier is het arme dier,’ hernam Melanie, terwijl zij de lade van haar werktafeltje opende. Hare oogen zwommen in tranen. ‘Arm, lief dier,’ vervolgde zij, toen zij den dooden vogel in de hand had en het slap neêrhangend kopje met den vinger ophief, ‘is dat nu het loon voor uw heerlijk gezang? Ik weet het echter wel, de menschen hebben niet u, maar mij willen vermoorden, zij wisten dat ik u liefhad en daarvan moest gij het slachtoffer worden. Francesco,’ sprak zij, met de hand op het hart wijzende, ‘het was of er iets brak hier van binnen, toen ik den vogel dood op den

grond zag liggen; de menschen wilden mij eene wond toebrengen en zij hebben goed getroffen.'

Zij legde den dooden vogel op haar schoot, sloeg de handen voor het gelaat en snikte luid.

Een oogenblik later trad de heer Van Tagelen de tuinkamer binnen. Francesco ging hem tegemoet met de beleefdheid van een beschermeling en de vertrouwelijkheid van een zoon.

'Ik zie tot mijn leedwezen, dat de onbetamelijkheden nog niet opgehouden hebben,' sprak hij, den ouden heer een stoel aanbiedend.

'Opgehouden?' sprak Van Tagelen, en men kon wel zien dat hij zeer opgewonden was. 'Opgehouden?...... de beleedigingen van dat onbeschofte volk nemen dagelijks toe, doch ik zal er een eind aan maken, daar kunt gij verzekerd van zijn, want de maat is nu vol.'

Melanie was ontsteld opgestaan zoodra haar vader begon te spreken en had den dooden vogel op haar werktafeltje gelegd.

'Wees bedaard, papa,' sprak zij de handen op zijn schouders leggende. ''t Is ook erg kinderachtig van mij, dat ik zoo bedroefd ben; ik had verstandiger moeten zijn, want het is toch altijd maar een vogel, niet waar? en wie weet of hij niet bij ongeluk geraakt is.'

'Bij ongeluk!' herhaalde de oude heer, het hoofd schuddend.

'Zeker, dat zou toch zeer goed het geval

kunnen zijn,' hernam zij. 'Ik moest mij schamen, dat ik zoo bedroefd ben geworden om een kleinigheid. Ik zal niet meer over dien vogel spreken, dat beloof ik u, maar wees dan ook niet meer zoo boos, papa, want dat maakt mij erg zenuwachtig.'

Zij zag hem in de oogen en deed moeite om te glimlachen. Toen vervolgde zij: 'Ik heb boven nog wat te doen, papa, maar als ik weêr beneden kom, zal ik een flesch medebrengen, want Francesco zal wel dorst hebben en gij wilt zeker een partijtje met hem schaken.'

Zonder eenig antwoord af te wachten, kuste zij haar vader op zijn wang en wipte de kamer uit.

De oude heer staarde haar na en schudde het hoofd.

'Zij verlaat alleen het vertrek, omdat zij zich niet langer weet te beheerschen,' sprak hij. 'Al verbergt zij haar lijden zooveel mogelijk voor mij, ik zie toch zeer goed, dat zij er onder gebukt gaat. De gansche week hebben de ellendelingen ons geplaagd en getergd, doch het schot van dezen morgen heeft Melanie diep geschokt; zij zullen haar nog den dood aandoen.'

'Maar wat kan dan toch de reden zijn van zulke verregaande onbetamelijkheden?' vroeg Francesco.

'Ik weet het niet,' antwoordde Van Tagelen. 'Het een of ander moet waar zijn: men duldt hier geene vreemdelingen, of er zijn lasterlijke geruchten over ons in omloop. Ik heb, zoo ver mij bekend is, van den beginne af niemand aanstoot gegeven. Wij leven stil en ingetogen, ik verleen hulp waar die gevraagd wordt, geen arme klopt te vergeefs aan mijn deur en toch!.... Elken morgen, wanneer Ybeltje het huis opent, staat met groote letters het woord "bankroetier" op de luiken geschreven.'

'Hoe is het mogelijk!' riep Francesco uit.

'Sinds zondag is elken avond onze rust gestoord, nu eens door een geweldig kloppen op de luiken, dan weder geschreeuw voor de deur. Gisteren avond duurde het getier langer dan gewoonlijk, er werd ook gezongen, en toen ik dezen morgen naar de kerk wilde gaan, vond ik het schimpliedje, dat men gezongen had, in den gang; men heeft het door de reet van de deur geschoven.'

De oude heer haalde uit zijn zak een geschreven schimpdicht te voorschijn, dat gezongen kon worden op de bekende wijze van het lied van Levi Zadoc. Hij reikte het Francesco toe, die halfluid las:

Komt, vrienden, luistert naar mijn lied!
    Wize, wize, wiet, bom, bom!
Zegt, kent gij heer Van Taaglen niet?
    Wize, wize, wiet, bom, bom!
Hij woont hier thans voor zijn pleizier,
    Al is hij ook een bankroetier.
Van lirum, larum, enz., enz.

'Dat is schandelijk!' sprak Francesco, terwijl hij diep verontwaardigd het liedje in kleine stukjes scheurde, zonder een oog te slaan op hetgeen nog verder volgde. 'Waarom bewaart gij zulk een ellendig ding, mijnheer!'

'Ik heb het den burgemeester laten zien,' antwoordde de oude heer, 'en hem tevens kennis gegeven van hetgeen hier dagelijks plaats grijpt.'

'Welnu, dan zullen die schandalen spoedig een einde nemen,' bemerkte Francesco.

Van Tagelen haalde de schouders op. ‘Wat zal het baten!’ sprak hij. ‘De burgemeester heeft mij wel beloofd dat hij onderzoek zou doen naar den schrijver en verspreider van het lied en des avonds mijn huis zal laten bewaken, doch dat zal, naar ik vrees, nog meer verbittering geven.’

‘Ik ben het niet met u eens,’ sprak Francesco. ‘De kwaadwilligen zullen zich langzamerhand terugtrekken, en wanneer de inwoners u eens goed hebben leeren kennen, zullen zij u met de achting bejegenen, waarop ieder fatsoenlijk mensch aanspraak heeft.’

‘'t Is mogelijk,’ hernam van Tagelen, ‘maar gij vergeet, dat Melanie onder dat alles zeer gebukt gaat. Ik ben voornamelijk hier gaan wonen voor hare gezondheid, om haar de buitenlucht te doen genieten. Nu zit zij den ganschen dag in hare kamer, des avonds is zij angstig en gejaagd, zij ziet bleeker dan ooit, en sinds het geval van dezen morgen beeft zij bij het minste gerucht. Zulk een toestand is onhoudbaar.’

‘'t Is waar, Melanie ziet vandaag buitengewoon bleek, mijnheer,’ sprak Francesco deelnemend; ‘ik ontstelde toen ik haar straks voor 't eerst weder ontmoette. 't Zou, dunkt mij, niet kwaad zijn, dat zij eens in de buitenlucht ging. Het is nu zacht weder en na een flinke wandeling zal zij ook geruster slapen.’

De oude heer gaf geen antwoord, maar legde den vinger op den mond, want hij hoorde zijn dochter komen.

Het meisje had zich kennelijk alle moeite gegeven om hare gemoedsaandoening achter een masker te verbergen, doch de sporen van verdriet laten zich niet door een glimlach uitwisschen.

‘Francesco heeft mij voorgesteld een wandeling met u te doen,’ sprak Van Tagelen. ‘Mij dunkt dat zou niet kwaad zijn, want 't is zeer mooi weer; hebt ge lust, Melanie?’

‘Zeker, papa,’ antwoordde zij, verheugd als zij was dat zij eene gelegenheid vond, om voor het oogenblik verdere gesprekken over de aangelegenheden van den dag te ontloopen. ‘Gij gaat toch ook meê, papa?’

‘Neen, kind,’ antwoordde de oude heer, ‘ik moet nog een paar brieven schrijven, en zal met het souper wachten tot gij terug zijt.’

‘Dan ga ik even mijn hoed halen,’ antwoordde zij, ‘maar wees zoo goed Francesco een glas in te schenken, want de arme jongen heeft daar waarlijk al veel te lang op moeten wachten.’

Eenige oogenblikken later wandelden Francesco en Melanie gearmd door het dorp. Het was een van die bekoorlijke namiddagen, zooals de maand juni die kan geven, wanneer de blinkende haan van den kerktoren onbeweeglijk naar het zuiden heen ziet. De muggen dansten en dartelden op de zonnige plekjes, de ooievaar zweefde hoog in de lucht in groote kringen boven zijn nest, als maakte hij ook een wandeling in zijn uitgestrekt gebied.

Daar hadden echter de bewoonsters van Vinkheuvel geen oogen voor, toen zij de gordijntjes oplichtten om eens even naar buiten te zien. De twee personen uit het grijze huis gingen in een oogenblik allerwege over de tong, velen kwamen naar buiten om hen na te staren en alvorens zij nog het dorp achter den rug hadden, hoorde men hier en daar reeds het bekende liedje zingen, waarvan ieder een afschrift scheen te bezitten.

Wat was het heerlijk buiten het dorp in de vrije lucht. De grasvelden prijkten met weelderig groen, de slanke rogge schoot hoog op en wiegde zich zacht op den ademtocht van den wind; de merel en de lijster wedijverden bij het kweelen van hun avondzang, en de zon daalde langzaam aan den effen blauwen hemel.

De frissche lucht scheen een weldadigen invloed op Melanie uit te oefenen, want er kwam nu een zacht rood op hare wangen, doch desniettemin bleven hare gelaatstrekken de zwaarmoedigheid, die haar beheerschte, afspiegelen.

'Gij zucht, Melanie,' sprak Francesco, nadat zij eenigen tijd zwijgend voortgewandeld waren.

'Ik kan het niet helpen, Francesco,' antwoordde het meisje, 'er ligt iets op mijn hart, dat loodzwaar is en waarvan ik mij met den besten wil niet kan ontdoen. Het is mij of ons nogmaals een groot ongeluk te wachten staat.'

'Gij moet die sombere gedachten verdrijven, Melanie,' hernam de jongeling; 'zij ondermijnen uwe gezondheid en bedroeven uwen vader, die er onder gebukt gaat.'

'Gij hebt gelijk,' sprak zij, 'maar men kan het onmogelijke niet vergen. Voor mijn lieven papa zou ik gaarne mijn leven ten offer brengen; ik verberg voor hem, zooveel ik kan, wat ik te lijden heb, maar eens zal dat toch een einde nemen. Ik gevoel zeer goed, dat mijne gezondheid voor altijd verwoest is, dat mijne krachten langzamerhand verminderen, dat.......'

'Wat haalt gij u in het hoofd, Melanie,' riep de jongeling ontsteld.

'Luister, Sesco,' hernam zij, 'Ik ben jong en zou gaarne, o zoo gaarne blijven leven, maar wat de lieve God doet is welgedaan. Wat mij het meeste pijnigt is de gedachte aan papa, die zich zoo geheel verlaten zal gevoelen wanneer ik er niet meer zijn zal.'

'Maar, Melanie!......'

Zij liet hem niet uitspreken. 'Ik weet wat gij zeggen wilt, goede Sesco,' zoo viel zij hem in de rede, 'en ik begrijp ook zeer goed, dat ik u leed aandoe, want gij hebt mij altijd als een broeder liefgehad, maar ik mag u niet verzwijgen wat ik nog altijd tracht voor papa verborgen te houden, en het is juist om mijn vader, dat ik vertrouwelijk met u wil spreken, vooral dewijl ik een voorgevoel heb van een naderend onheil.'

Welke pogingen de jongeling ook aanwendde, om haar nogmaals in de rede te vallen, zij liet hem niet aan het woord komen.

'Tracht niet de gedachte uit mij te verdrijven, dat ik nimmer zal genezen van de kwaal, die mijne krachten sloopt,' sprak zij, 'maar wat ik u bidden mag, verlaat mijn vader niet, wanneer hij eenmaal alleen zal zijn; blijf voor hem wat gij altijd geweest zijt, dat zal mij een groote troost zijn, wanneer....'

Het scheen, dat het meisje te veel op hare geestkracht gesteund had, want hare stem weigerde de woorden uit te brengen, die in haar gemoed opwelden, en toen Francesco nogmaals trachtte haar tot de overtuiging te brengen, dat hare zwaarmoedigheid uit allerlei noodlottige gebeurtenissen voortsproot, wenkte zij hem met de hand, dat hij dit onderwerp niet meer zou aanroeren.

De zon nam een grootere afmeting aan en zou spoedig aan den horizon gaan verdwijnen, de avondkoelte deed zich bereids gevoelen en daarom keerden zij langs den kortsten weg naar de kom van het dorp terug.

Wat was dat daar voor een joelende menigte bij de kleine herberg, waar *de Roode Leeuw* uithing? Jonge werklieden, knapen en ook enkele meisjes stonden in een groep bij de tafeltjes buiten. Waarschijnlijk werd een gedeelte van het zuurverdiende weekgeld verteerd en men zong er luchtig op los.

'Dat is het lied van Levi Zadoc,' zeî Melanie, die de melodie in de verte hoorde.

Francesco ontstelde; hij gaf geen antwoord, hij zag naar een anderen weg om, doch die was er niet.

Hoe meer beiden naderden, des te luidruchtiger werd de beweging bij de herberg, des te luider klonk het lied. Thans konden zij duidelijk de woorden verstaan:

Komt, vrienden, luistert naar mijn lied!
Wize, wize, wiet, bom, bom!
Zegt, kent gij heer Van Taaglen niet?
Wize, wize, wiet, bom, bom!
Hij woont hier thans voor zijn pleizier
Al is hij ook een bankroetier.
Van lirum, larum enz., enz.

'Mijn God, wat is dat!' riep Melanie, hevig ontsteld.

Francesco sprak geen woord, doch zijne oogen vlamden en hij balde de vuist.

Aan terugkeeren viel niet meer te denken, want de omweg was te groot en Melanie was zoo geschokt, dat zij zich nauwelijks staande kon houden. Zij naderden meer en meer de *Roode Leeuw.* Daar klonk het andermaal:

Zijn dochter, die verlepte meid,
Wize, wize, wiet, bom bom!
Is nu haar rijken vrijer kwijt.
Wize, wize, wiet, bom, bom!

Dat was te veel. 'Ellendelingen!' riep Francesco verontwaardigd en hij bracht een der drinkebroers, die hem dicht genaderd was, met de linkerhand een slag toe.

Onmiddellijk werd het gezang gestaakt, doch nu raapte men modder en ander vuil van de straat op en wierp die onder allerlei scheldnamen op Melanie, terwijl Francesco beide handen moest gebruiken om het gemeen van zich af te houden.

Gelukkig snelden eenige inwoners toe, die verontwaardigd waren over zulk een verregaande schaamteloosheid, al hadden wellicht ook vroeger medegewerkt om het vuurtje aan te blazen.

Melanie was bewusteloos op den grond neêrgezegen. Toen men haar wilde opnemen, had zij den zakdoek voor den mond en die zakdoek was vol bloed.

Kort daarna zag men dokter Van Diggelen haastig naar het grijze huis stappen. Hij was geroepen door de doove oude meid, die luid weeklagende langs de straat liep.

(Slot volgt.)

Pater Angelo Secchi.

Elf jaren zijn er verloopen sedert de onvergetelijke Pius IX, in een zijner waardigste zonen, een schitterende zege op de mannen der wetenschap behaalde. *L'empire c'est la paix*, sprak de toenmalige wereldbeheerscher, Napoleon III, en die machtspreuk riep de tentoonstelling van 1867 te voorschijn, en deed de volken van bijna alle stammen en talen met hunne gekroonde hoofden naar Frankrijks hoofdstad te samen stroomen. Daar legden nijverheid, wetenschap en kunst in de schoonste werken getuigenis af van de reuzenstappen, door den menschelijken geest op elk gebied gezet, en moet al onze hedendaagsche kunst in vele opzichten aan hare oudere zuster den voorrang afstaan, nijverheid en wetenschap hebben de menschelijke vindingen der vervlogen eeuwen zoozeer in de schaduw gesteld, dat een terugblik in de geschiedenis van vóór vijftig jaren onwillekeurig een medelijdenden glimlach om onze lippen brengt. Het parijzer *Champ de Mars* was in den zomer van 1867 getuige van dezen wedstrijd der menschelijke energie, en indien de wetenschap de krachtigste uitdrukking heeten mag van 's menschen edeler vermogens, dan heeft de Kerk in dien vreedzamen strijd de hoogste zege bevochten, toen de uitvinding van een priester, P. Secchi, als ‘de wetenschappelijke perel der tentoonstelling,’ door de geleerden van alle werelddeelen werd begroet.

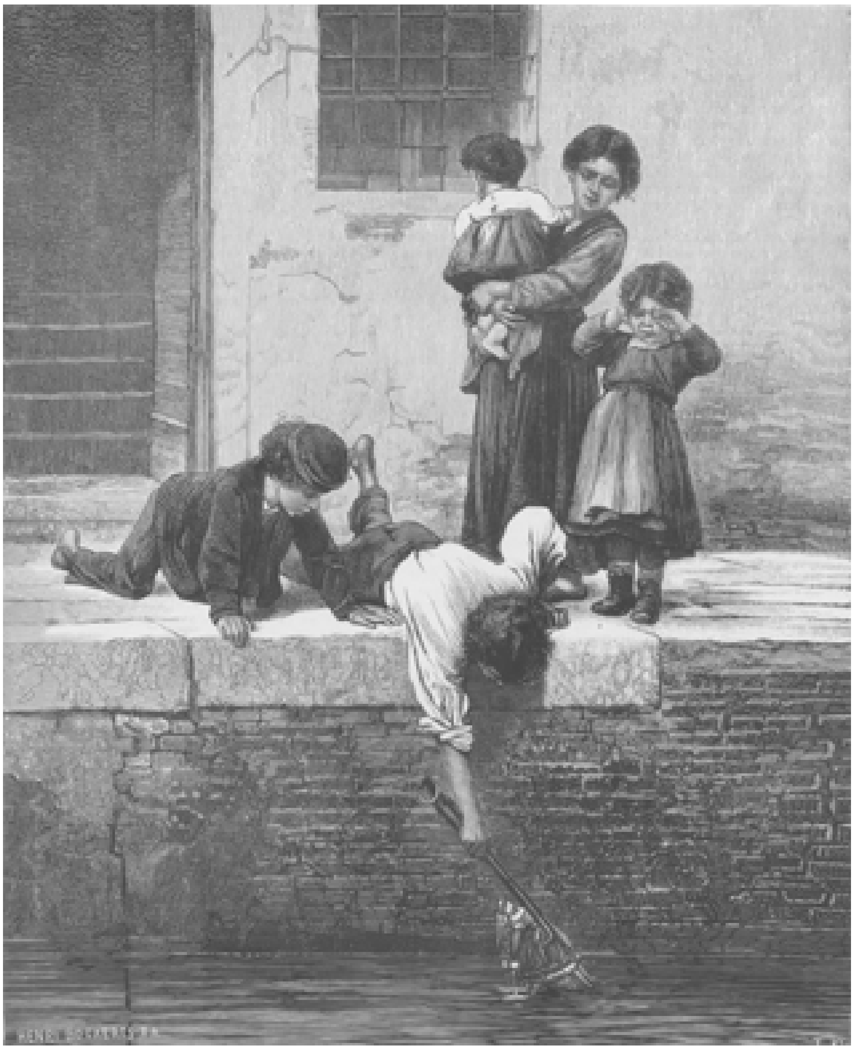

EENE REDDING, NAAR L. PASSINI.

Door zijne geschriften had P. Secchi reeds grooten roem verworven in het geleerd Europa, doch zijne uitvinding van de meteorograaf en hare luisterrijke bekroning zijn de voornaamste oorzaak, dat zijn naam over geheel de wereld met bewondering genoemd werd. Dat werktuig, hetwelk Secchi reeds in 1852 had uitgevonden, doch aan welks volmaking hij vele jaren gearbeid heeft, is door den verdienstelijken arbeid van Pater L. De Sonnaville te goed bekend, dan dat wij er lang bij zouden vertoeven. Slechts wenschten wij in herinnering te brengen, hoe een jury, samenge-

steld uit geleerden van alle natiën, aan P. Secchi bij acclamatie den prijs eerste klas en de gouden medaille toewees; hoe de vorstelijke bekroner hem onder het jubelend handgeklap van duizenden tot ridder van 't Legioen van Eer benoemde, welk eerekruis keizerin Eugenie zelve hem wilde overhandigen; hoe de keizer van Brazilië hem benoemde tot groot-dignitaris van de Gouden Roos, en eindelijk, hoe na deze plechtigheid de nederige geleerde op een te zijner eer gegeven feestmaal verklaarde: ‘dat hij zich verheugde over de eer, die in zijn persoon der H. Kerk werd aangedaan.’

Wederom is Parijs het middelpunt der wereldbeschaving geworden, weêr toonen duizenden voorwerpen tot welk een schitterende hoogte de wetenschap vooral den menschelijken geest heeft opgevoerd; maar de groote geleerde, wiens uitvinding vóór elf jaren aller oogen tot zich trok, maar de machtige keizer, die op dien gedenkwaardigen 1^{n} juli den eenvoudigen ordesgeestelijke de hoogste onderscheiding waardig keurde, beiden zijn voor immer van het groote wereldtooneel verdwenen, de prins der astronomen als een rechtvaardige door allen betreurd, door velen benijd, de onttroonde wereldbedwinger als een ‘sphinx’ door millioenen gevloekt, door slechts weinigen beklaagd.

PATER ANGELO SECCHI.

In korte, algemeene trekken willen wij het leven en den arbeid van den helaas! te vroeg ontslapen Secchi onzen lezers schetsen, want de roem van dien geleerden priester was de roem der katholieke Kerk.

Angelo Secchi aanschouwde op den 29^{n} juni 1818 het eerste levenslicht te Reggio, een oude bisschopsstad in het voormalig hertogdom Modena, tevens de geboorteplaats van den italiaanschen dichter Ariosto. In het college van zijn vaderstad legde de jeugdige Secchi zich op de studie der nieuwe en oude talen toe, en reeds op vijftienjarigen leeftijd had hij alle vakken van het college-onderwijs met goed gevolg beoefend. Hij vroeg zijnen leermeesters, de zonen van den H. Ignatius, de gunst hunne levenswijze te mogen volgen, en zij, die den talentvollen jongeling met liefde

in hun midden opnamen, hebben zich immer op de innige verkleefdheid van hun allengs beroemd geworden medebroeder mogen verheugen.

Toen Secchi zijne studiën voltooide aan het Romeinsch College, waar hij den geleerden Andreas Caraffa tot leermeester had, legde hij eene zoo bijzondere voorliefde

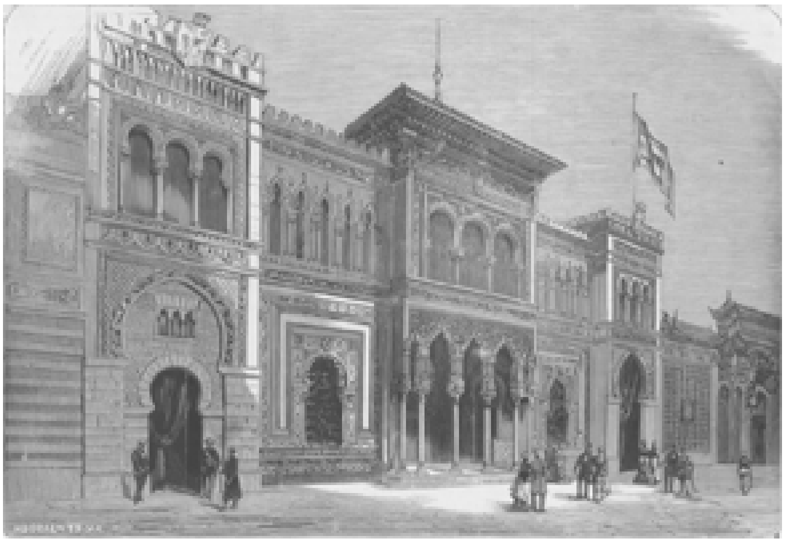

DE PARIJSCHE TENTOONSTELLING. - DE SPAANSCHE AFDEELING.

aan den dag voor mathematische en natuurkundige onderzoekingen, en gelukte hij daarin zoo uitmuntend, dat zijne oversten hem, nog vóór zijne priesterwijding, tot professor in de natuurkunde aan 't college van Lorette benoemden.

De revolutie van 1847 verdreef de Jesuïeten uit Rome en Secchi volgde als balling zijne ordebroeders naar Engeland, om daar, in het college van Stonyhurst zijne theologische studiën te voltooien. In den ouderdom van negen en twintig jaren ontving hij de priesterwijding en kort daarna vertrok hij naar Noord-Amerika, om in het college van Georgetown, in 't district Columbia, de wiskunde te onderwijzen. Daar mocht de jeugdige geleerde den beroemden pater Curley op de sterrenwacht ter zijde staan; en aan dezen man vooral heeft Secchi dien practischen blik te danken, waarmede hij later zoo juist het wereldruim doorschouwde. Toen de fransche wapenen Rome voor den Paus-Koning heroverd hadden, mochten ook de Jesuïeten naar hun vaderland wederkeeren, en Secchi, wiens naam als wetenschappelijk man reeds een goeden klank begon te krijgen, werd in 1849 door Z.H. Pius IX naar de eeuwige stad geroepen, om den te vroeg ontslapen en onder de sterrenkundigen beroemden pater De Vico, als directeur der romeinsche sterrenwacht en professor in de astronomie op te volgen. Met wantrouwenden blik werden zijne daden door velen bespied: een grooten naam, dien van den leerstoel der sterrenkunde te Rome, had Secchi op te houden, en slechts weinigen hadden iets van zijne buitengewone talenten bespeurd. Maar zijn krachtige, ondernemende geest aarzelde geen oogenblik: Secchi aanvaardde den post, die hem werd toevertrouwd, en de weg, dien hij sedert bewandeld heeft, leidde hem immer tot nieuwe en luistervolle overwinningen.

Het leven van dezen uitstekenden priester is van dat der gewone stervelingen door geene groote, aangrijpende feiten onderscheiden. Pater Secchi zat op de sterrenwacht - die hij door den grooten telescoop van Merz uit Munchen tot een observatorium van den eersten rang verheven had, - en beschouwde den loop of bepaalde de bestanddeelen der hemellichamen, hij gaf les in de zalen van 't hem zoo dierbaar Romeinsch College, hij verborg zich in zijn studeer-vertrek: - ziedaar de plaatsen, waar hij zijn grooten en moeielijken strijd volstreden, zijne schoonste lauweren geplukt heeft. Doch die lauweren zullen ook nimmer verwelken. In zijne talrijke geschriften, in zijne beroemde ontdekkingen heeft hij een rijkdom van kennis ten toon gespreid, een juistheid van blik en een kracht van betoog doen bewonderen, dat hij door alle eeuwen heen als een der grootste sieraden der menschelijke wetenschap geprezen zal worden.

Daar zijn er, die Secchi wel een empirisch geleerde, maar geen bespiegelenden wijsgeer heeten willen. Deze sterrekundige heeft den titel van philosoof nooit voor zich zelven bedongen; maar hem de bevoegdheid te ontzeggen eene uitspraak te doen, waar natuurwetenschap en wijsbegeerte de handen ineen moeten slaan om den laatsten grond der dingen te verklaren, dat is eene aanmatiging, die de overigens zoo nederige geleerde aan sommigen zijner voortvarende bestrijders als ongepast altijd verweten heeft. Geen terugstootende verwaandheid heeft men den beroemden professor ooit kunnen verwijten, geen schijn zelfs van onfeilbaarheid, die andere geleerden zich zoo dikwijls geven, was in hem te ontdekken; maar zijnen beknibbelaars toe te roepen: stelt geen bloot metaphysische bespiegelingen tegenover feiten, doch bestudeert eerst de natuur en weegt dan uwe bezwaren, - zie, zulk een recht mag aan een geleerde van den eersten rang niet worden ontzegd. En dat Secchi zulk een geleerde was, bewees zijn boek: *L'unité des forces physiques*: 'de eenheid

der natuurkrachten,' hetwelk als het resultaat van een reusachtigen arbeid, als de vrucht van een jarenlange studie, van navorschingen in alle vakken der natuurkunde moet beschouwd worden.

Door bijna alle geleerde genootschappen van Europa, die hierin 't voorbeeld van Parijs en Londen volgden, werd de professor van het Pauselijk College tot buitenlandsch correspondeerend lid benoemd; en talrijk zijn dan ook de artikelen van zijne hand, die in de voornaamste wetenschappelijke tijdschriften met gretigheid werden opgenomen. Het eigenlijk werk, dat zijn roem voor altijd gevestigd heeft, is zijn classieke studie over de zon, die onder den titel van *Le Soleil*, ten tweeden male in Frankrijk gedrukt, als *Die Sonne* in Duitschland verspreid werd, en in de geleerde wereld zulk een opzien verwekte, dat men den schrijver daardoor als den *koning der zon* begroette.

De spectraal-analyse had Secchi reeds lang goede diensten bewezen, om de scheikundige bestanddeelen der vaste sterren en nevelvlekken te onderzoeken; en ten jare 1867 dankten hem de geleerden de ware kennis van vijfhonderd vaste sterren. Datzelfde middel van onderzoek paste de professor ook op de zon toe, en het mocht hem gelukken, tot eene zeer bevredigende oplossing te geraken. Tijdens zijn verblijf te Parijs in de dagen der tentoonstelling hield hij in het college der H. Genoveva eenige hoogst belangrijke voorlezingen over de bestanddeelen, vlekken en protuberansen der zon, en toonde aan, dat in dit hemellichaam alle aardsche, ons bekende bestanddeelen gevonden worden, welke een gloeiende kern vormen en door een gloeiende gasmassa omringd zijn.

Te Rome was hij gewoon des winters natuurkundige voorlezingen te houden, met het doel den armen door de opbrengst daarvan te hulp te komen. Al wat Italië's hoofdstad aan geleerde en voorname personen bezat, stroomde dan naar de leerzaal van Secchi te samen, en bewonderde - even als immer zijne leerlingen - de buitengewone eenvoudigheid, waarmede hij over de verhevenste en dikwijls zeer moeielijk te verklaren natuurverschijnselen uren lang spreken kon, zonder ooit het geduld zijner hoorders op de proef te stellen. Niet spoedig zullen die genotvolle en hoogst leerrijke avonden vergeten worden, lang nog zullen de armen het verlies van hun weldoener betreuren.

Gelijk wij reeds zeiden, was de uitstekende geleerde - die tevens als een buitengewoon leermeester door allen geroemd werd - voor de mannen der wetenschap zoowel als voor zijne leerlingen altijd 't voorwerp van groote vereering, maar ook van de zijde des gewonen volks mocht hij menig blijk van toegenegenheid ontvangen. Met bewondering staarden de goede Romeinen hem na, wanneer hij de straten der eeuwige stad doorliep; en de kleinen wezen hem elkander aan als den man, van wien hunne ouders zooveel wonderbaarlijks wisten te verhalen, als den profeet, die 'alle groote gebeurtenissen uit de sterren lezen kon.' Toen Secchi, nog kort geleden, een reis naar Zuid-Italië deed, werd hij op bijna alle plaatsen, waar hij doortrok, door het te samen gestroomde volk begroet, want groot en klein wilde den beroemden pater van naderbij be schouwen.

'Is dat nu Pater Secchi?' klonk het uit den mond der duizenden, die zoowel te Rome als te Parijs en elders verwonderd opzagen naar den priester, van wiens naam, vooral sedert 1867, geheel de wereld vervuld was: en daar aanschouwden zij een man van middelbare grootte, wiens zeer gewone wezenstrekken zoo geheel in strijd schenen met het wetenschappelijk reuzenwerk door hem tot stand gebracht. De eenvoudige romeinsche toga met mantel zette het alledaagsch figuur des paters geen grooter luister bij; maar de geleerden, die Secchi op zijn sterrenwacht bezochten, die

alle bijzonderheden zijner schoone en vernuftige werktuigen wilden kennen, die den astronoom de moeielijkste vraagstukken omtrent het heelal en zijne verborgen krachten ter oplossing voorlegden, zij konden er van getuigen wat tintelende gloed die levendige italiaansche oogen bezielde, wanneer hij de verborgen schoonheden van Gods schepping aan anderen openbaarde, wat wonderbare kracht die nederige figuur tot een buitengewoon wezen vormde, wanneer de wetenschap haar oprichtte uit den slentergang onzer gewone beschouwingen.

In de laatste jaren zijns levens gevoelde de romeinsche professor hoe zijne krachten hem allengs begaven; langzamerhand liet hij dan ook de waarnemingen op de sterrenwacht aan zijne helpers over, en wijdde hij zich nog alleen aan de studie der waargenomen feiten. Aan dien laatsten arbeid is de geleerde wereld het boek over *'De Sterren'* verplicht, welks verschijning de schrijver nog korten tijd overleven mocht.

Reeds in augustus van het vorige jaar vertoonden zich de eerste verschijnselen der ziekte, die Secchi ten grave voeren zou. De maagverzwering, die zijne krachten ondermijnde, wierp hem reeds in de eerste dagen van januari op 't ziekbed neder; en de mare, dat zijn kostbaar leven bedreigd werd, ontstelde allen die de wetenschap liefhebben. De nu gezaligde Pius IX, die den astronoom groote achting toedroeg - en ook wederkeerig van dezen zoo vele schitterende blijken van toegenegenheid en kinderlijke liefde ontvangen had - toonde herhaalde malen hoe vurig hij verlangde, den grooten man tot luister der H. Kerk behouden te zien. Pius echter bezweek alvorens Secchi zijn strijd volstreden had; doch toen de zieke den dood van zijn geliefden Vader vernam, zeide hij tot eenige kardinalen, die hem vóór 't Conclave bezochten: 'de Paus is gestorven, ik zal hem spoedig volgen.' Dat woord ging weldra in vervulling. In den morgen van den 26^{n} februari riep de lijder in vervoering uit: 'Ik sterf katholiek, ik sterf Jesuïet, ik sterf in 't Romeinsch Collegie,' en verloor spoedig daarna zijn bewustzijn; des avonds ten zeven ure, kort nadat Z.H. Leo XIII den stervende zijn pauselijken zegen *in articulo mortis* gezonden had, terwijl zijne bedroefde ordebroeders het ziekbed omringden en de gebeden der stervenden baden, gaf Pater Angelo Secchi zijne schoone ziel aan zijn Schepper terug. Hij had den ouderdom van 59 jaren en bijna 8 maanden bereikt.

Toen P. Secchi in 1872 andermaal Parijs bezocht, om aan de beraadslaging der internationale meter-commissie deel te nemen, verklaarde hij uitdrukkelijk, niet slechts als sterrenkundige, maar ook als gezant van den Paus-Koning in de vergadering te verschijnen. Ziedaar den grondtrek van dezen uitstekenden geleerde, die, gelijk een duitsch schrijver aanmerkt, zonder eenige overdrijving de Newton onzer eeuw mag genoemd worden. Gehechtheid aan den Paus, gehechtheid aan zijne orde, en daarom: in alles en voor alles het bevorderen van DE EER EN VERDEDIGING DER KATHOLIEKE KERK, dat was Secchi's leuze, dat is altijd zijn streven geweest.

Geen monument uit brons gegoten, geen reuzenbeeld gehouwen uit marmer zal wellicht ooit zijne nagedachtenis verheerlijken; maar de geleerde, die voortaan een onderzoekenden blik wil werpen in 't, onmetelijk wereldruim, zal in zon bij zon, wier schitterende pracht van Gods grootheid en majesteit getuigen, den verheerlijkten naam geschreven vinden van den genialen sterrenkundige ANGELO SECCHI.

H.v.W.

De vloek van het ridderslot Charnaie.
Eene legende uit de 13^{e} eeuw.

(Slot.)

De woeste wapenknechten berstten in een langen schaterlach uit, en den armen geestelijke omringend, sleurden zij hem door de breede gangen van het slot naar de door hun meester aangeduide plaats.

Schimpend en joelend en tierend was de stoet, de badzaal genaderd. Het water dat met kracht door de geleiding liep, borrelde en bruiste en steeg steeds hooger. Uldaric gaf den zijnen een wenk en bij het gelach der ruwe soldaten lag de arme monnik in het water te spartelen.

De onmenschelijke ridder zag met wellust den kloosterling van Fongombault tegen het hem

langs alle zijden omringende water worstelen; wanneer de drenkeling, uit zucht naar zelfbehoud gedreven, eene poging aanwendde om den rand der reuzenbadkuip te bereiken, hitste Uldaric de zijnen aan om den rampzalige te midden van het borrelende water terug te drijven.

Maar de doodstrijd van den monnik duurde lang, te lang zelfs voor het ongeduld der woeste gezellen, want de drenkeling verhief telkens het hoofd boven de oppervlakte van het water, en met de lucht dronk hij weêr het leven in, dat hem dreigde te ontvluchten. Peinzend aanschouwde de booze ridder zijn slachtoffer; hij zocht naar een middel, dat den rampzalige te zekerder treffen zou.

Eensklaps trok hij zijn zwaard en dat langs de oppervlakte van het water zwaaiende, dwong hij den priester het hoofd omlaag te houden; de geringste beweging zou hem een vreeselijke wonde hebben toegebracht. Uldaric schaterlachte over den gelukkigen inval en bleef met zijne beweging voortgaan tot zijn arm vermoeid was. Toen verhief de martelaar nog eenmaal zijn hoofd boven het water, en plechtig klonk het van zijne lippen:

'Gevloekt zij dit slot, waar onderdrukking, misdaad en moord heerschen! En gij, *messire* Uldaric de la Charnaie, weet het, de goddelijke gerechtigheid drukt zwaar op uw hoofd, de dag der wrake is nabij; bekeer u, alvorens voor Gods rechterstoel te verschijnen!'

Nauwelijks had de monnik deze onheilspellende woorden gesproken, of hij viel op den bodem der badkuip terug en bleef er roerloos liggen.

De ridder was doodsbleek geworden, doch in plaats van een bede om ontferming en vergiffenis, steeg eene ijselijke verwensching uit zijne borst op; toen dompelde de verstokte zondaar zijn arm in het water en den martelaar bij de haren grijpend, sleepte hij het lijk buiten de badkuip.

'Thans is de beurt aan mij,' sprak hij met een duivelenlach; 'het water, dat diende om het lichaam van den heiligen man te wasschen, moet gewis het vermogen bezitten ook mijne ziel te reinigen.'

Na die godslasterende woorden stapte hij in de badkuip en de kraan der waterleiding openende, deed hij het borrelende vocht met geweld naar binnen stroomen. Het water reikte hem weldra tot de borst, tot de schouders, en toen hij beproefde de kraan af te sluiten, bleek het, dat daartoe zijne krachten tekort schoten.

'Ter hulp, mijne getrouwen!' schreeuwde de bange Uldaric, doch de woeste gezellen zijner drinkgelagen lieten hem in de ure des gevaars in den steek en namen langs alle kanten de vlucht. Weldra bevond de ridder zich alleen, omringd en omgeven van het bruisende water, dat door de geleiding in eene miraculeuse bron veranderd, in de badkuip stroomde.

Het vertrek was inmiddels met water gevuld en Uldaric had nauwelijks den tijd het dreigend doodsgevaar te ontsnappen. Als een waanzinnige ijlde hij door de eenzame gangen van zijn slot, zijne wapengezellen oproepend. Vergeefs! alles had in woeste vaart de vlucht genomen en de gevloekte plek verlaten. Alleen de echo's der hooge kruisbogen beantwoordden zijne noodkreten, en achter hem drong het schuimende en spattende water op, gelijk de slang der bosschen zich aan de schreden van den vluchteling vasthecht.

Van gang tot zaal, van zaal tot gang ijlde Uldaric voort, doch het wrekende water liet zijne prooi niet los; het stapelde zich achter hem opeen, gereed om hem in zijne koude armen te omvatten. Een oogenblik dacht de ridder er aan, den vreeselijken

vijand tegen te treden en aldus een einde te maken aan zijne waanzinnige smart, maar de moed ontbrak hem daartoe, en verder vluchtte hij en altijd hooger steeg hij, tot hij den top van den hoogsten slottoren bereikt had, vanwaar hij het ijselijke schouwspel in zijn geheel overzien kon.

Zoover het oog reikte, strekte zich beneden zijne voeten eene onoverzienbare zee uit. Verdwenen waren akkers en velden en wegen; de golven klotsten, waar nog pas het vee graasde en de onderhoorigen de ploeg door de voren dreven. Een enkele lange streep was droog: het was de weg, waarlangs de vluchtelingen zich voor het wrekende element in vrijheid stelden, terwijl het water zich langs beide zijden tot een dubbelen muur verhief.

Intusschen beukten de opgejaagde golven de zware wallen van het in een eiland herschapen slot en zoo hevig was het geweld der branding, dat de zware muren ieder oogenblik dreigden in te storten. Eenzaam, van God en de menschen verlaten, stond Uldaric op den hoogen slottoren; met klimmenden angst zag hij het water al hooger en hooger stijgen; met geweld stroomde het de kruisvensters en galmgaten van den toren binnen en spoedig klotste het bruisend aan zijne voeten.

Maar zie, de wateren hielden eensklaps op te rijzen. Was het eene uitwerking der goddelijke barmhartigheid, die den dood van den zondaar niet wil? Was het de voorbede van den priester-martelaar, die in den hemel ongetwijfeld de bekeering van den misdadigen ridder afsmeekte? Zeker is het, dat de wateren zich niet meer verhieven en den vader- en priestermoorder nog de tijd gelaten werd tot berouw en bekeering. Maar de booze Uldaric begreep den wenk niet van den God der barmhartigheid, en zich in zijne volle lengte verheffend, wierp hij zich onder het uiten eener vreeselijke verwensching in het meer, dat zijne erfgoederen verzwolgen had.

Op hetzelfde oogenblik viel het kasteel met een donderend geraas ineen en waren muren en torens in een oogwenk in het golvende water verdwenen.

Den volgenden dag vonden de monniken der abdij van Fongombault op den oever van het nieuwgevormde meer het lijk van hunnen waardigen medebroeder; maar hoewel de wateren binnen weinige dagen wegliepen, heeft men de overblijfselen van Uldaric de la Charnaie nimmer terug gevonden. Het slot was geheel verdwenen; zelfs de fondamenten werden niet meer ontdekt; het water had ze uit den grond geslagen en de puinen over velden en heiden verstrooid: doch op de plek, waar het gevloekte kasteel gestaan had, bouwden de monniken van Fongombault eene kapel, in welker onderaardsche gewelven het lijk van den heiligen martelaar bijgezet werd.

De vermaarde abdij is sedert lang verdwenen; de kleine kapel echter heeft aan alle stormen van den tijd weêrstand geboden, en nog altijd komen de landlieden van den omtrek voor het houten Lieve- Vrouwen-beeld hunne gebeden storten.

J.A.V.

Julius Cesar.
V.

(Slot.)

De overmoed echter van Pompejus en zijne vrienden maakte iedere overeenkomst onmogelijk. Cesar werd openlijk in den senaat als landverrader aangeklaagd, die het recht verbeurd had, dat de Staat nog langer acht sloeg op zijne eischen, en zijn legaat

en een volkstribuun, die zijne belangen verdedigden, waren zelfs verplicht, om aan de handen der wo[...]dende senaatspartij te ontkomen, vermomd en met levensgevaar uit Rome te ontvluchten. Cesar had zijne maatregelen reeds getroffen en stond voor een deel reeds slagvaardig aan den Rubicon, de grensrivier, die Cisalpinië van Italië scheidde. Zijn naam heeft aan dezen kleinen stroom eene wereldvermaardheid geschonken, die nog altijd voortleeft tot zelfs in de spreekwoorden der natiën: 'Den Rubicon overtrekken en zijne partij nemen, de beslissing vellen, den teerling werpen.' Het was aan den oever dezer rivier, dat hij den historischen gemoedsstrijd doorleefde, die worsteling tusschen vrees en hoop, die republikeinen een strijd noemen tusschen eerzucht en vaderlandsliefde. *Alea Jacta est:* met dit gedenkwaardig woord beval hij zijne cohorten de rivier over te trekken. De vrees en verslagenheid gingen de voetstappen zijner soldaten voor; wat vluchten kon, vluchtte; steden en dorpen liepen leeg, en de wegen, die naar Rome voerden, waren bedekt met vluchtelingen. Ook te Rome brak eene paniek los, toen het bekend werd, dat Cesar den Rubicon was overgetrokken; men was voor het oogenblik rade-, redde- en redeloos. 'Waar zijn nu de legioenen, die gij uit den grond kunt stampen?' vroeg men spottend aan Pompejus, die tot nu toe met een soort verachting op Cesar had nêergezien, maar thans plotseling uit zijn goed vertrouwen en zijn gevoel van zekerheid werd wakker geschud. Toch stelde de macht, waarover hij beschikte, die van Cesar verre in de schaduw; in Spanje en Afrika onderhield hij als proconsul twee groote legers, die alleen van hem afhankelijk waren, terwijl alleen zijne italiaansche strijdkrachten die van Cesar verre te boven gingen. Toch durfde hij hem bij Rome of in een ander deel van Italië niet afwachten; hij trok met zijn leger naar Brandisium en Cesar kon niet beletten, dat hij met zijne vloot de Grieksche Zee overstak, om in Epirus of Thessalië stelling te nemen. Cesar spoedde zich niettemin naar Rome, dat hij verlaten en uitgestorven vond; de senaat en de ridders waren voor het meerendeel Pompejus gevolgd en hadden de stad in de grootste verslagenheid en hulpeloosheid achtergelaten. Daar de strijd was aangevangen, besloot hij eerst met het Pompejaansche leger van Spanje, dat door Varro en Afranius werd aangevoerd, af te rekenen. Nadat hij met groote verliezen en meer nog door omkooping de provincie aan zich onderworpen had, toog hij naar Griekenland op weg om Pompejus te achtervolgen. Hij was met de voorhoede te Brandisium scheep gegaan en had zijne legerplaats aan de kusten van Epirus opgeslagen. De macht, waarover hij beschikte, was echter veel te gering om er een ernstig treffen meê te wagen, en toch kon hij iederen dag een aanval van Pompejus verwachten.

Hij besloot toen in eigen persoon op nieuw naar Italië over te steken, om de achtergebleven troepen tot spoed aan te manen; want het gevaar was dringend en zijne tegenwoordigheid alleen kon den uitgeputten moed zijner afgematte en reeds morrende veteranen bevleugelen. Vermomd begaf hij zich scheep aan de kusten van Epirus; de schipper, die hem zoude overvoeren, kende hem niet en stak van land. Nauwelijks in zee gekomen, brak een hevige storm over hen los. De schipper durfde zich niet vertrouwen in den strijd der elementen en gelastte den schepelingen naar strand terug te keeren. Toen trad Cesar vooruit, die zich tot zoo lang in een hoek van het schip verborgen had gehouden, en maakte zich aan den scheepsbevelhebber bekend. Deze schrikte een zoo hoog persoon aan boord te hebben, maar Cesar stelde den schipper gerust en op den woedenden orkaan wijzend, zeide hij: 'Vrees niet, want gij voert Cesar en zijn geluk.' Ook dit gevleugelde woord heeft de eeuwen overleefd en is mede oorzaak geweest, dat het nageslacht aan den naam van den grooten romeinschen dictator iets fatalistisch heeft verbonden. Zijn geheel leger thans

in Griekenland ontscheept zijnde, vatte hij weêr moed en maakte zich op ter vervolging van Pompejus. Deze had een vaste en bijna onneembare stelling in Thessalië ingenomen en wachtte daar Cesar af. Den eersten tijd bracht men door met groote en kleine schermutselingen, waarvan het voordeel meestal aan de zijde van Cesar bleef. Bij een dezer ontmoetingen echter scheen de krijgskans ten gunste van Pompejus te willen keeren; Cesars troepen werden met zware verliezen tot in hunne legerplaatsen teruggeworpen en alleen Pompejus' besluiteloosheid redde Cesar van den ondergang; in plaats toch van zijn voordeel te vervolgen en de legerplaats te bestormen, gelastte hij den zijnen terug te keeren. Het ging hem in dit opzicht als Hannibal na den slag van Canne, die zich liet afschrikken door Rome's burgers, voor de wallen hunner vaderstad geschaard. Niet slechts werd dit tijdelijke voordeel niet

vervolgd, maar het werd ook de oorzaak van Pompejus' ondergang. Zijne mede- en onderbevelhebbers begonnen er thans op aan te dringen, dat hij zijne voordeelige positie prijs zou geven, en ofschoon hij en Cato er zich met al hunne macht tegen verzetten, moest hij toch voor den algemeenen aandrang zwichten en met zijn leger opbreken. Dit was de wenschen van Cesar te gemoet komen, die vooral na de laatste nederlaag den moed niet had Pompejus in zijne legerplaats aan te tasten. Hij had zich thans weêr genoegzaam hersteld en was bereid den hem aangeboden slag aan te nemen. Op de velden van Pharsalus in Thessalië kwam het tot een geduchten veldslag, die over het lot van Rome en het romeinsche gemeenebest besliste. Cesars soldaten, gehard op zoovele slagvelden, bijgestaan door zijne Gallische en Bataafsche hulptroepen, die in gehardheid en onverschrokkenheid hun weêrga niet hadden, behaalden hier eene gemakkelijke overwinning op de prachtig uitgedoste, maar minder geharde romeinsche ridders en voetknechten. Pompejus' leger werd reddeloos verslagen, zijn legerkamp bestormd en met al zijne schatten buit gemaakt. Hij zelf en ook de andere bevelhebbers, waaronder Cato en Scipio, redden zich door de vlucht. Al was de veldslag ook niet bloedig geweest, toch was hij bijzonder rijk in gelukkige gevolgen. De meerderheid van het leger had zich aan Cesar overgegeven, en deze was staatsman genoeg om zijne vergiffenis over allen uit te strekken, die haar wilden aannemen. Na van zijne overwinning zooveel profijt te hebben getrokken als mogelijk was, begaf hij zich op weg ter achterhaling van den voortvluchtigen Pompejus. Maar over dezen had de Nemesis reeds uitspraak gedaan, hadden de schikgodinnen reeds besloten. Hij had zich toevertrouwd aan Ptolemaeus, koning van Egypte, en wilde den oorlog voortzetten in Afrika, waar hij nog altijd over een slagvaardig leger beschikte. Ptolemaeus echter zag in, dat het getij voor Pompejus verloopen was en het tijd werd naar de gunst van Cesar te dingen. Hij meende, dat hem niets meer welkom zou zijn dan de dood van Pompejus en gaf daarom bevel dezen ter dood te brengen die zich als gast aan hem had toevertrouwd. Hij ontkwam echter het loon niet van zijne schanddaad, en Cesar zelf deed zich op als de wrekende vergelding. Cesar, het lijk van zijn verslagen vijand ziende, weende en meende zijne schim niet beter te kunnen verzoenen dan door den dood van Ptolemaeus. Hier in Egypte wachtte hem echter nog een zware veldtocht, die hem veel offers kostte, maar welken hij gelukkig te boven kwam. Na Cleopatra in het bewind bevestigd te hebben, keerde hij met zijn zegevierend leger naar Rome terug. Nooit was een veldheer Rome als triomphator binnen getrokken, met zooveel gloriën en overwinningen omlauwerd. Lang echter zou zijn verblijf in de hoofdstad niet zijn. Aan de noordkust van Afrika stonden nog altijd Scipio en Cato onder de wapenen. Hij voerde zijn leger dus andermaal de Middellandsche Zee over, om de laatste macht, waarover zijne vijanden beschikten, te breken. Scipio en zijn leger werden verslagen en Cato, naar Utica gevlucht en de vrijheid van zijn vaderland niet willende overleven, legde de hand aan zich zelven en stierf den romeinschen dood.

DE SEDIA GESTATORIA VAN WIJLEN Z.H. PIUS IX.

Thans was Cesar heer en meester der bekende wereld; geen arm verhief zich meer om hem het recht der verovering te betwisten; hij had het toppunt bereikt van menschelijke grootheid en Rome, met zijne grenzen langs drie werelddeelen getrokken, lag aan zijne voeten. Toch duizelde Cesar niet als eens Alexander van zijne eigene grootheid; rijpheid van jaren en ondervinding verhinderden hem zich te bedwelmen aan de roes zijner eigene overwinning. Cesar, de grootste in den oorlog, zou ook de grootste in den vrede zijn. Reusachtig waren de hervormingsplannen, waarvan dat machtige hoofd zwanger ging; hij wilde den Staat op nieuwe grondvesten opbouwen, en al lichtte hem in het verschiet ook al een gouden kroon toe, hij wilde die kroon verdienen, en het nageslacht mocht hem ook al den eerzuchtigsten der stervelingen heeten, het zou hem tevens ook den grootsten noemen. Nadat hij den staatsvrede hersteld, glorie en schatten over Rome uitgestort en het volk door de mildheid zijner gaven en de pracht en rijkdom zijner spelen voorgoed aan zich gekluisterd had, begon hij zijne hervormingsplannen ten uitvoer te brengen. De bevoegdheid van den senaat werd op nieuw omschreven en de rechten der ridders werden opnieuw vastgesteld; degenen, die zich in zijn dienst onderscheiden hadden, onverschillig of zij Romeinen of barbaren waren, beloonde hij door ze eene plaats te geven in eene van deze twee orden, zoodat Rome voor het eerst het schouwspel zag van grieksche en gallische senatoren. De wetten van den Staat werden aan eene herziening onderworpen, sommige als verouderd uitgeworpen, andere nieuwe er bijgevoegd; hij stelde eene nieuwe tijdrekenkunde in, naar hem de italiaansche genoemd; deelden de Romeinen vroeger het jaar in maandagen, hij stelde de zon als tijdmeter vast; wel bleek het later dat hij zijn jaar te lang had genomen, maar dit verkleint zijne verdiensten niet voor het nageslacht. Zijn blik ging over de geheele uitgestrektheid van het romeinsche gebied, en had hij langer geleefd, dan zou hij nog

grootere sporen van zijn bestaan op aarde hebben achtergelaten. Reusachtige werken ten algemeene nutte, welker plan reeds bij hem vaststond, wachtten nog slechts op de uitvoering; hij wilde den isthmus van Corinthe doorgraven, den Tiber uitdiepen en met een kanaal verlengen, de Pontijnsche moerassen, die pest van Italië, dempen en uitdroogen; maar de dood, die zijn levensdraad doorsneed, verhinderde ook de uitvoering dezer werken, en niets bleef er van over dan de plannen, welker grootheid het nageslacht nog met eerbied voor zijn persoon vervult. Het was echter voor Cesar niet weggelégd de rij der romeinsche keizers te openen. De kroon hing reeds gespannen; vleiers en vrienden drongen hem naar den keizerstroon, maar nog voor hij den tijd rijp achtte tot het aannemen dezer waardigheid, werd hij getroffen door den dolk der samenzweerders. Men had uit de sibyllijnsche boeken opgevischt, dat alleen een gekroond hoofd de Parthen kon overwinnen, en daar Rome toen juist in oorlog was met deze volkerengroep, meende men dat Cesar, voor ten strijde op te trekken, zich eerst de keizerskroon op het hoofd zoude zetten, maar de geweldige dood voorkwam zoowel dit plan als andere plannen. Eene republikeinsche samenzwering, aan wier hoofd Brutus en Cassius stonden, maakte in het jaar 44 v.C., den 15 maart, een einde aan zijn groot en roemvol leven.

[Nummer 42]

Jagerslatijn.

Jagerslatijn is eene taal, voor welke tot heden, in weerwil van de uitbreiding der talenstudiën, nog nergens een leerstoel is opgericht. Ter onderscheiding van het gouden latijn, zilveren latijn, monnikenlatijn en keukenlatijn is het jagerslatijn geen latijn, want elk land spreekt zijn jagerslatijn in zijne eigen taal.

JAGERSLATIJN, NAAR GRÜTZNER.

Jagerslatijn wordt gesproken door alle zonen van Nimrod van af den hoogste tot den laagste, en toch zijn hunne praatjes zeer gewild, daar hunne verhalen gewoonlijk zulke kluchtige zaken aan het daglicht brengen, dat men er hartelijk om lacht. Onze gravure geeft daarvan een beeld, hetwelk wel geene nadere verklaring zal behoeven. Alleen willen wij opmerken dat de oude jachthond meer van de jacht weet dan zijn heer, want bij het schateren van het gezelschap bewaart hij eene wijsgeerige rust, als wllde hij te kennen geven, dat de grappen van zijn heer reeds oude en versleten kost voor hem zijn.

Nederland op de Parijzer tentoonstelling.

De groote roep, welke de parijzer Tentoonstelling is vooraf gegaan, heeft in alle landen der beschaafde wereld een heilzamen naiever opgewekt, om op dat wereldconcours uit te munten. Van alle hoeken der aarde zijn de schatten van kunst

en nijverheid naar de groote wereldstad gezonden, om daar getuigenis af te leggen van den vooruitgang in kunst en industrie.

Ook Nederland dingt in dien vreedzamen strijd meê.

De heer Van den Brink, architect te 's-Hage, is

de ontwerper van dezen voorgevel, die een model is van het schoone stadhuis van Emden, dat door een hollandschen architect werd gebouwd en waarnaar zelfs het stadhuis van Antwerpen is ontworpen.

De beelden in de nissen, voorstellende de Koophandel, Zeevaart, Landbouw en Nijverheid, alsmede het beeld der Schoone Kunsten boven den hoofdingang zijn van de heeren Lacomblé en Molkenboer. De zaal, gelijkvloers, is bestemd tot de expositie der beelden, voorstellende de verschillende typen en kleederdrachten, terwijl de bureaux boven zijn gevestigd. Geheel de versiering is echt nederlandsch of herinnert aan het vaderland en werd ook door Nederlanders vervaardigd.

De fransche hoofdcommissie ontving het plan met de meest vleiende betuigingen van goedkeuring, en het maakt tusschen de gevels van andere landen, wat oorspronkelijkheid en zuiverheid van smaak aangaat, ook een goed figuur.

In het rotsgebergte.

Wanneer wij, bewoners van de oude wereld, over Amerika hooren spreken of van zijne wonderen lezen, kan het wel niet anders of wij moeten nu en dan door een gevoel van jaloezie overvallen worden. Uit alles schijnt het ons toe, dat de natuur de nieuwe wereld met hare schoonste kleuren en kostbaarste verven gesierd heeft, dat de hemel aldaar hooger is en de wolken witter zijn, terwijl de sterren er met een glans fonkelen, waarbij onze helderste hemellichamen slechts schaduwvlekken zijn. Ook de landschappen schijnen in die voorrechten te deelen. De rivieren zijn daar grooter en breeder, de bosschen uitgestrekter en dichter, in een woord, al hetgeen de nieuwe wereld oplevert, al hetgeen de blik aldaar ontmoet, schijnt geheel en al in overeenstemming te zijn met de wonderbare ontdekkingen, waarvan Amerika de bakermat was.

Intusschen is het laatste woord over de natuurwonderen van Amerika nog niet gezegd. Nog altijd zijn daar streken, waar de voetstap van den blanke even vreemd is als het wilde dier in de beschaafde wereld, en naarmate deze meer en meer bekend worden, neemt onze bewondering voor de onbeschrijfelijk schoone natuurwonderen toe.

Het Rotsgebergte is een van die streken, welker schoonheid men nog niet eens vermoedde, toen de groote statenbond van Noord-Amerika zich reeds had vrijgemaakt van de oude wereld; eerst jaren later mochten enkele stoutmoedigen er in gelukten, tot daartoe door te dringen. Onder deze stoutmoedigen komt de eerste plaats toe aan den onvergetelijken pater De Smet, wiens geschriften ook meer licht verspreidden over de onbekende schoonheden der natuur.

Dit onmetelijk gebergte ontleent zijn naam aan zijne vorming. Overal een harde steenbodem, welke nu eens dient tot vergaarbak voor de talrijke bronnen, die van de kruin naar beneden stroomen, en dan weêr in diepe kloven veranderen, de natuurlijke wegen, welke het water zich zelven gevormd heeft, om den weg naar de dalen te vinden.

Slechts enkele gedeelten van het Rotsgebergte zijn voor den mensch bereikbaar, en op deze punten heeft hij zich met zulk eene woede geworpen, dat zich deze alleen laat verklaren door de schatten, welke die rotsblokken bedekten, namelijk goud en zilver.

Niet zoodra werd deze mare bekend of tallooze avonturiers uit alle werelddeelen togen op weg, om een gedeele van den buit machtig te worden, en weldra beukten duizenden hamers de rotsblokken, welke tot heden in hunne volle schoonheid aan het oog van den blanke onttrokken waren.

Goudzoekers zijn voor geene natuurschoonheid vatbaar en toch konden zij aldaar tafereelen bewonderen, welke alle beschrijving uitdagen. Onze beide gravures mogen daarvan een denkbeeld geven. ‘De stad der goden,’ zooals de schilderachtige rotsenmassa genoemd werd, waar de onnavolgbare bouwmeester, het water, zijne macht toonde, moet van verre gezien wel een treffend gezicht aanbieden voor hen, die het eerst de streek bezoeken.

Zij zijn op weg getogen om het kostbare goud en zilver te zoeken en doorkruisen reeds maanden de eenzame wildernis, elken avond te vergeefs naar den horizon ziende of men het einddoel van den tocht nog niet bereikt had. Op eens zien zij de toppen van het Rotsgebergte; met spoed en koortsachtigen haast wordt de reis vervolgd, de dagmarschen verlengd en altijd nader komen de gelukbelovende bergen.

Welk eene begoocheling wacht hen! Zij zijn het gebergte genaderd, doch wat zij zien, doet hen ontstellen. Zij zijn te laat gekomen, anderen, ja, duizenden anderen zijn hen voor geweest, en hebben wellicht elken goudkorrel reeds uit den grond opgehaald, want zie, daar voor hen ligt eene reusachtige stad, met torens en groote gebouwen, met havenwerken en waterleidingen.

Hoe is het mogelijk, vraagt men zich verbaasd af, dat zij van het bestaan van die reusachtige stad geen kennis kregen, dit alles heeft toch minstens eene eeuw noodig gehad om tot wording te komen?

Zij naderen ontsteld, doch hoe dichter zij de slad nabij komen, hoe meer hunne verbazing toeneemt. De stad schijnt uitgestorven, geen enkel gerucht gaat er uit op. Heeft de dood daar zijn gevreesd rijk gevestigd of droomen zij?

Eindelijk bereiken zij de vermeende stad doch wat zien zij? Wat zij geloofden eene stad te zijn, zijn de zoo zeer verlangde rotsbergen. 't Is of de natuur met hen heeft willen spotten. Het van alle kanten neêrstroomende water heeft de rotsen vervormd en verkneed en haar het aanzien gegeven van eene stad.

De roep over het wonderdadige land verbreidde zich weldra over geheel de wereld en lokte er de natuurkenners heen, die de rotsenmassa den naam van de stad der goden gaven. Elke rotspunt kreeg nu haar eigen naam en zoo ontstond ook de kathedraal-rots, welke boven alle anderen uitsteekt en gelegen is in het gedeelte, dat men den hof der goden heeft genoemd.

Wij zouden hier van ons onderwerp kunnen afstappen, daar de beide gravures van dit nommer den lezer het overige verhalen, doch met genoegen nemen wij deze gelegenheid aan, om onze lezers een oogslag te gunnen in het leven der oorspronkelijke bewoners van het Rotsgebergte, waarbij wij ons bepalen moeten tot eene enkele streek, daar men de geschiedenis van alle stammen, die dezen schilderachtigen bodem bewonen, niet kent.

De Indianen van het Rotsgebergte zijn donkerbruin, hebben een lang voorhoofd, een lange breede kin en een vol gelaat, dat met gelijkloopende zwarte strepen getatouëerd is. Van hun karakter wordt niets gunstigs gemeld, terwijl zij hunne vrouwen zeer hard behandelen. De gedurige arbeid en het gebrek doet haar reeds vroeg verouderen en zij, die de zwaarste lasten kan dragen, is bij hen het hoogste gewaardeerd.

Zelfs de vrouwen van opperhoofden krijgen niets te eten, tot de mannen, wier eenig bedrijf de jacht is, allen verzadigd zijn. Eerbied voor den ouderdom, medelijden

voor ongelukkigen zijn bij hen onbekende gevoelens, daar hun stelregel is, dat wie niet meer werken kan, ook niet behoeft te eten. Vele mannen en vrouwen komen dan ook van gebrek om, hetgeen bij hen niets ongewoons is.

Men begrijpt gereedelijk, dat de godsdienstige begrippen van zulk een volk zeer ruw moeten zijn. Zij gelooven in een soort van dienende geesten en hebben toovenaars en goochelaars, die tevens hunne doctors zijn. De schepping der wereld wordt door hen op de volgende wijze voorgesteld:

De aarde was eens eene ontzettende, alles bedekkende zee; geen enkel levend wezen woonde daar, behalve een groote vogel, wiens oogen uit vuur, wiens blikken uit bliksems bestonden en wiens klapwieken donders voortbracht.

Toen hij naar beneden vloog en de zee aanraakte, rees dadelijk het land en bleef boven de oppervlakte des waters. Hij riep alle dieren uit de aarde, waarvan de bewoners afstammen. Na dit werk voltooid te hebben, maakte de vogel een pijl, die zorgvuldig bewaard werd en nooit aangeraakt mocht worden. De bewoners namen hem echter weg en dit misdrijf vertoornde den grooten vogel zoo zeer, dat hij nooit weêr verscheen.

Na den dood komen zij in de andere wereld aan een stroom; waarop zij zich in steenen booten inschepen. Zij bereiken dan een groot meer, te midden waarvan een heerlijk eiland ligt. Hier worden zij geoordeeld. De goeden mogen op het eiland komen en genieten daar in overvloed alles, wat de Indianen voor geluk houden. De kwaden zinken echter met de steenen boot in de diepte. Zij staan tot aan de kin in het water en spannen zich vruchteloos in om het gezegende eiland te bereiken.

De hond, waarvan zij meenen af te stammen, is een heilig dier, doch juist daarom hebben zij ze allen gedood, daar zij het voor ongepast hielden, dat deze hunne sleden trokken en sedert dien trekken zij hunne sleden zelven, en de reeds zoo zwaar geplaagde vrouwen hebben het nog harder.

Hunne jachten moeten in hun onderhoud voorzien. Zoodra zij dan ook in de lente een weinig geploegd en gezaaid hebben, begeven zij zich op de buffeljacht, vergezeld van vrouw en kinderen. Zij regelen hunne tochten als trokken zij ten oorlog en staan allen onder een opperhoofd.

Elke jager heeft ten minste zes karren en dikwijls veel meer bij zich, zoodat doorgaans een trein van vijfduizend wagens bij elkander is. Wanneer des morgens de klank der hoorns weêrgalmt, snellen de jagers naar hunne paarden, terwijl de vrouwen en bedienden de tenten opbreken en de goederen in orde brengen. Zijn de paarden allen te samen, dan geeft een tweede schetteren der hoorns het teeken om op te breken en de karren zetten zich, vier aan vier in de rij, in beweging.

Des nachts worden de karren in een kring geplaatst en daar binnen de tenten in een geregeld kamp opgeslagen. Den volgenden dag breekt men weêr op en gaat aldus voort tot men op de weideplaatsen der buffels aankomt. Nu wordt het terrein verkend en naar gelang van bevinding het kamp opgeslagen. De jagers bestijgen hunne paarden en in galop gaat het voorwaarts.

Tot op een geweerschot der buffelkudde genaderd, houden allen stil, laten als uit een keel den indiaanschen wapenkreet weêrklinken en stormen op de buffels los. Elke jager zoekt zich een dier uit, en vervolgt het tot hij het met zekerheid kan vellen. Heeft hij het neêrgestrekt, dan voorziet hij het snel van een teeken, waaraan men zijn recht van eigendom herkent, en zoekt een nieuwen buit.

Jagers, die goede paarden hebben van het echte ras, maken op zulk eene jacht somtijds tien buffels buit, terwijl de minst geoefende ruiter er minstens vier doodt, want alleen van de vlugheid en veerkracht van het paard hangt alles af. Het is toch

genoeg bekend, dat alle Indianen-stammen op eene uitnemende wijze het hanteeren der wapenen verstaan, zoodat een buffel niet meer kan ontkomen, als hij zijn gevreesden vijand voor zich ziet.

Zoodra de jacht is afgeloopen, komen de vrouwen en kinderen met de karren aangereden, houwen het vleesch in stukken en brengen het naar de legerplaats.

Na ongeveer drie dagen zet de jachtstoet zich wederom in beweging, en menigmaal geeft een en dezelfde kudde een zoo rijke opbrengst, dat alle karren, waarvan elke met eene vracht van ongeveer tien centenaars buffelvleesch beladen is, vol zijn. Deze verwoestingen onder de buffels zouden moeten uitloopen op eene verdwijning dezer dieren, doch de Indianen weten zeer goed, dat zij daarvoor geene vrees behoeven te hebben, want de voorbeeldelooze slachtingen onder hen aangericht, hebben hun getal niet zoodanig verminderd, dat dit in het oog valt.

Intusschen is deze jacht niet zonder eenige gevaren. Dikwijls toch werpt het getergde dier zich op zijn vervolger en wordt van vervolgde vervolger en aanvaller. De Indiaan heeft dan al zijne stoutmoedigheid noodig om meester

te blijven in den strijd, en niet zelden gebeurt het, dat de getergde stier het paard met de horens in het lijf boort of hetzelfde lot den ruiter doet ondergaan. Zulke gevallen behooren echter tot de uitzonderingen, daar er geen stouter en vlugger ruiters zijn dan de Indianen.

De prairie is op sommige plaatsen met dassenholen ondermijnd, waarover het paard struikelt, indien het in zijn snellen loop daarop drukt, en in de hevige begeerte om de eerste schoten te lossen, treffen allen niet altijd hun doel, zoo dat er bijna geene jacht is, waar het niet tot een strijd van man tegen dier komt.

Het gebeurt echter dikwijls, dat twee indiaansche stammen elkander een jachtgebied betwisten, en wanneer het daarbij niet tot bloedige botsingen komt, is toch de jacht verijdeld, want de minst sterke troep wreekt zich bijna altijd op zijne mededingers door de prairie in brand te steken, waardoor de buffels naar eene andere streek verdreven worden.

Deze onderlinge twisten zijn ook de oorzaak, dat het buffelras zich in weerwil van de aanvallen, welke het te verduren heeft, op ongeloofelijke wijze vermenigvuldigt; doch na zulk een mislukten tocht sterft in den regel een halve stam uit, daar zij geen ander voedsel hebben dan het buffelvleesch.

Gewoonlijk echter moeten het dan andere stammen misgelden, zoowel als de blanke landverhuizers, die zich op hun gebied wagen; deze zien al hunne levensmiddelen wegrooven met een list en stoutmoedigheid, welke alles overtreft, wat men daarvan in de beschaafde wereld verneemt.

Het reuzengordeldier.

Gordeldier (Dasypus), ook schildvarken, tatou en armadil geheeten, is de naam van een dierengeslacht, hetwelk tot de orde der tandelooze zoogdieren behoort. Bij deze ontbreken al de tanden of althans die van het voorste gedeelte der kaken. Men vindt verscheidene soorten van deze gordeldieren in onze tegenwoordige dierwereld, van de gordelmuis af, die de grootte en de levenswijze heeft van een mol, tot den grooten tatou of 't reuzengordeldier, dat de grootte bereikt van een varken en waarvan wij op bladzijde 336 een afbeelding geven. Men moet dit echter niet verwisselen met het reuzengordeldier der voorwereld of glyptodon, dat den omvang van een rhinoceros had, maar in beenderen- en tandenbouw en andere kenmerken geheel overeenkomt met de gordeldieren van den tegenwoordigen tijd. Deze laatste nu zijn plompe dieren met spitse koppen, groote varkensooren, lange staarten en korte krachtige pooten met sterke graafklauwen voorzien. Het lichaam is bedekt met harde, schubbige schilden, die kop, schouders, rug en lendenen bedekken. De bekleeding van den kop, de schouders en het achterdeel bestaat uit zes- en ook wel achthoekige platen en die van den rug en de zijden uit over elkander beweegbare ringen van vierhoekige platen, waartusschen eenige haren uitsteken. Tusschen die hardere gedeelten van het lichaamsbekleedsel bevindt zich eene weeke eenigzins wratachtige huid. Alle gordeldieren zijn nachtdieren en leven van dierlijk voedsel, de kleinere voornamelijk van mieren en termieten, de grootere ook van vogels en kruipende dieren; buiten den paartijd leven allen afzonderlijk, schuw en eenzaam in onderaardsche holen in de nabijheid van groote mieren- of termietennesten, zijn traag en langzaam en alleen in graven en wroeten ongemeen vlug en behendig. Het reuzengordeldier of tatou, bij de natuuronderzoekers onder den naam van *Euphractus giganteus* bekend, komt

slechts in de bosschen van Paraguay en zuidelijk Brazilië voor. De lengte van het lichaam is bij volwassenen 1 meter, waarbij nog 40 centimeters voor den kop en 50 centimeters voor den staart komen zoodat het dier nagenoeg twee meters lang is. Bij de inboorlingen van Brazilië en Paraguay geldt hun vleesch voor eene lekkernij hoewel zij ook op doode dieren azen en zich gretig hiermede voeden. Een opmerkelijke bijzonderheid van dit dier is zijn gebit, dat van voren uit dunne schubben bestaat, die langzamerhand in dubbele rijen kiezen overgaan, zoodat de groote tatou in de bovenste rij aan weêrszijden 24-26, in de onderste rij aan weêrszijden 22-24 kiezen of tandachtige knobbels heeft, waarvan er wel vele uitvallen, doch bij het volwassen dier toch altijd een gezamenlijk getal van 90-100 tanden bedragen.

Vreemde eenden in de bijt.
Eene vertelling van den Ouden Valentijn.
(Slot.)

Het grijze huis is gesloten.

Toen den volgenden morgen de kerk uitging, stonden de Vinkheuvelaars weder in groepjes als een maand vroeger en de gesprekken liepen insgelijks over den bewoner van het grijze huis, die nu echter niet beleefd groette, maar met een ernstig gelaat en zonder naar iemand om te zien, zijn weg ging.

Allen spraken over het tooneel van den vorigen avond en' zij, die er getuigen van waren geweest, stonden verbaasd over de overdrijving, waaraan de loopende geruchten zich schuldig maakten.

Dat is meestal het geval, doch de meeste menschen schijnen het aantrekkelijke hooger te schatten dan de waarheid; van daar dan ook, dat in den wedstrijd tusschen waarheid en verdichting, laatstgenoemde bijna altijd prijs en premie behaalt.

Ware het niet bekend geworden, dat het jonge meisje, ten gevolge van den schok, in zeer bedenkelijken toestand verkeerde, men zou waarschijnlijk op het kerkplein velen het gemoed lucht hebben hooren geven over de onbeschaamdheid van een verlepte liedjeszangster, die op zaterdagavond met zoo'n vreemden snoeshaan gearmd buiten het dorp wandelde. Nu wist men, dat Melanie een bloedspuwing gekregen had en gevaarlijk ziek lag, en het beweeglijk gemoed, dat zoo licht van het eene uiterste in het andere overgaat, zocht nu naar middelen, om zijne verontwaardiging lucht te geven over de schandelijke aanranding en over hen, die daartoe aanleiding hadden gegeven.

Wat is het menschelijk gemoed toch een raadselachtig ding!

De aannemer Driesten, die ook uit de kerk kwam, smaalde op de bekrompenheid zijner dorpsgenooten, die niet wisten wat in de wereld te koop was en overal den neus tusschen staken; hij was van oordeel, dat aan die ellendige bekrompenheid geen einde zou komen, alvorens Vinkheuvel rechtstreeks met een spoorweg en daardoor met de beschaafde wereld verbonden werd. Anderen namen de gelegenheid te baat, om oppositie te maken tegen burgemeester en wethouders, die niets deden voor de ontwikkeling van Vinkheuvel en de bekrompenheid in de hand werkten; nog anderen eindelijk meenden, dat aan die oude sleur geen einde zou komen, alvorens in de behoefte aan een meer ontwikkeld onderwijs was voorzien.

Onder al die weldenkenden zijn gemakkelijk eenigen te herkennen, die een maand vroeger, na de mededeelingen van den aannemer, snel de sociëteit *De Eendracht* verlieten, om hunne huisgenooten met het belangrijke nieuws bekend te maken.

Mademoiselle Leocadie scheen geheel niet te zien, dat de dames Van Toonderen haar wenkten, maar zij wipte met lichten tred een harer vriendinnen van *Hulpbetoon* achterna, die mevrouw Van Diggelen vergezelde, en vond weldra gelegenheid om hare rechtmatige verontwaardiging lucht te geven over de 'eksters,' die door het verspreiden der geruchten uit Leeuwarden aanleiding hadden gegeven tot het vervaardigen van het bekende schimpliedje, terwijl mevrouw Van Diggelen van haren kant niet verzuimde, Leocadie met moederlijken ernst te herinneren aan de herhaalde waarschuwingen, om zich toch niet in te laten met de Van Toonderens, die als kwaadspreeksters bekend stonden.

Aan het grijze huis waren de gordijnen neêrgelaten. De meeste menschen die voorbij kwamen bleven een oogenblik staan. Zij spraken zacht, keken nu en dan ook naar de belendende woning, wisselden gedachten en vermoedens over den dichter van het schimplied en over den dooden nachtegaal, schudden het hoofd en gingen dan verder.

Daar binnen heerschte een doodsche stilte. De oude meid liep bijna onhoorbaar de trap op en af; de vader was reeds thuis, hij zat boven voor het ledikant, waarop zijne dochter lag, die op dat oogenblik scheen te sluimeren. Hare ademhaling was benauwd, haar gelaat vaalbleek en rondom hare oogen vertoonden zich bruine kringen. De oude heer staarde haar lang met groote bezorgdheid aan; toen stond hij op en begaf zich naar het venster, waarbij Francesco zat, fluisterde den jongeling iets in de ooren en ging weder even stil weg als hij gekomen was. Onder aan de trap hoorde men hem echter luid snikken en zoodra hij in de tuinkamer gekomen was, waar nog de doode nachtegaal op het werktafeltje lag, riep hij op weemoedigen toon uit: 'Mijn kind is verloren, reddeloos verloren!'

Kort daarna zag men de oude meid haastiger dan zij gewoon was door de straat gaan en spoedig, vergezeld van dokter Van Diggelen, terugkomen. Dit gaf natuurlijk in de buurt aanleiding tot het vermoeden, dat men zich in het grijze huis ernstig bezorgd maakte over de jeugdige zieke. De dokter bleef niet lang, en iemand, die aan de overzijde der straat woonde, zag dat hij bij zijne terugkomst, op een vraag aan hem gedaan, ernstig het hoofd schudde. De menschen bleven weder voor het grijze huis staan, zij spraken zacht met elkander en het gerucht ging weldra van mond tot mond, dat Melanie andermaal een bloedspuwing had gekregen en in groot gevaar verkeerde. Geheel Vinkheuvel hield zich weder met de bewoners van het grijze huis bezig; Men wist dat de apotheker uit de sociëteit gehaald was, dat de dokter, toen hij naar huis ging, een bezoek had gebracht op de pastorie, en mademoiselle Leocadie, die, als gewoonlijk, eene vergadering van *Hulpbetoon* ging bijwonen, kwam daar de tijding brengen, dat zij den pastoor ijlings den weg naar het grijze huis had zien inslaan.

Spraken al die geruchten waarheid? Sommigen, die beweerden dat zij geheel op de hoogte der zaak waren, betuigden, dat zij voor de waarheid konden instaan; anderen daarentegen meenden, dat men te Vinkheuvel op dergelijke praatjes niet veel kon rekenen en zoo bleef men in het onzekere tot kort na het luiden van den *Angelus Domini* een snijdende smartkreet in het grijze huis weêrklonk, en weinig tijds daarna door de oude, doove meid, die luid weende, de luiken gesloten werden.

Toen begreep iedereen le Vinkheuvel, dat de geruchten waarheid hadden gesproken. Den ganschen avond hield men zich in het dorp bezig met de familie Van Tagelen, doch niemand gebruikte nu het leelijke woord 'liedjeszangster' en de menschen gingen stil en ingetogen het grijze huis voorbij.

Men wist te vertellen, dat Melanie na de tweede bloedbraking, toen dokter Van Diggelen het gevaarlijke van haar toestand had geopenbaard, met de innigste godsvrucht de HH. Sacramenten der stervenden had ontvangen; men deelde zelfs elkander mede hoe zij haar vader had gesmeekt, hunnen vijanden en vervolgers, even als zij, vergiffenis te schenken en hoe zij met de uitdrukking ‘moeder, lieve moeder, ik kom!’ op de lippen was gestorven.

En men sprak toen de waarheid. Waarom moest echter de dood het grijze huis binnentreden, waarom het leven van een vader voor altijd verwoest zijn alvorens de laster zweeg? Ik heb vrede met de spreuk: *De mortuis nil nisi bene*, doch vele menschen schijnen te denken, dat zij door die concessie aan de dooden naar hartelust de levenden mogen plukharen, en dat is zeer te betreuren.

Sedert drie dagen is het grijze huis gesloten.

De heer Van Tagelen zit bijna den ganschen dag in stomme smart bij het lijk van zijne dochter, zijn eenig kind. Hij is doof voor al 't geen om hem plaats grijpt en laat alles, wat in betrekking staat tot de begrafenis, aan Francesco over, die zeker, onbekend als hij was met de gebruiken in dat vreemde dorp, voor een onuitvoerbare taak zou hebben gestaan, indien hij niet bijgestaan was door den notaris.

Ook de pastoor was, sinds men in de buurt den snijdenden wanhoopskreet gehoord had, meermalen het grijze huis binnengegaan en dat was inderdaad hoog noodig, want waarin kon de arme vader troost vinden tenzij in de godsdienst, die onuitputtelijke bron voor de lijdende menschheid?

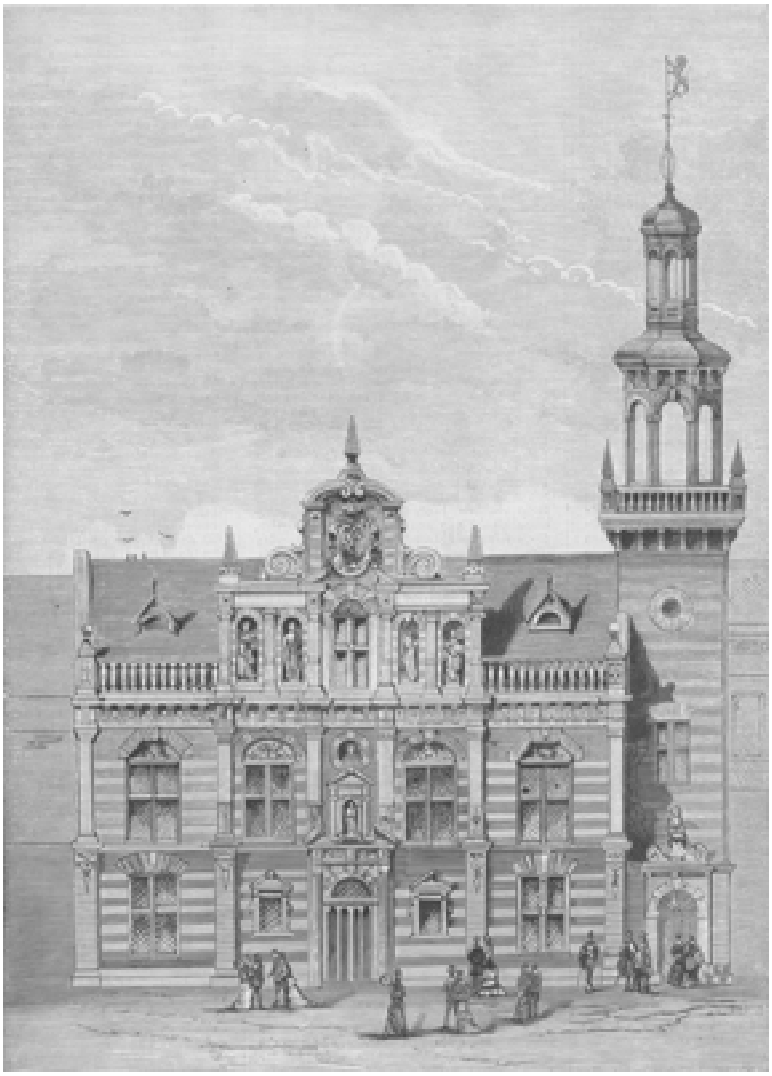

DE VOORGEVEL DER NEDERLANDSCHE AFDEELING OP DE PARIJZER TENTOONSTELLING.

Wij vinden beiden in de tuinkamer, die er nu somber uitziet, want ook daar zijn de gordijnen neêrgelaten. Midden in het vertrek staat de kist, waarin de jeugdige doode ligt. Hare schoone oogen zijn thans gesloten, voor altijd gesloten, maar over haar gelaat, dat bijna zoo wit is als het lijkkleed, schijnt nog een glimlach te zweven, het merkteeken dat de reine ziel naliet, toen zij heenvloog naar haren Schepper. In hare handen houdt zij het kleine kruis geklemd, dat zij nog in de laatste oogenblikken van

haar leven vurig aan de lippen drukte, en aan hare voeten rust de doode nachtegaal, het eenige levende wezen, dat haar het verblijf te Vinkheuvel aangenaam

had gemaakt en dat nog plotselinger dan zij uit het leven werd gerukt. In een hoek der kamer zag men de kostbare harp, met rouwfloers overdekt.

De oude heer stond bij de lijkkist met de oogen onafgewend op Melanie's gelaat gericht, toen de pastoor, die eenigen tijd in het gebed had doorgebracht, hem bij den arm nam en verzocht hem te volgen. Van Tagelen boog het hoofd voorover, drukte een kus op het koude voorhoofd zijner dochter en volgde den priester gedwee naar zijne kamer, waar beide plaats namen.

'Morgen zal mijn kind voor altijd aan mij ontrukt worden,' sprak hij, met de kenteekenen van de diepste droefheid op het gelaat, 'en dan sta ik alleen, geheel alleen in de wereld. Waarom hebt gij mij dien schat ontnomen, mijn God, waarom?'

'De raadsbesluiten der Voorzienigheid zijn ondoorgrondelijk,' antwoordde de priester, 'en wij moeten niet vergeten, dat God soms degenen kastijdt die Hij liefheeft.'

'O, had God mijn leven gevraagd, ik zou het gaarne gegeven hebben, maar waarom moest die engel zoo jong en onder zulke omstandigheden sterven?' hernam hij.

'God heeft haar wellicht tot zich geroepen, opdat zij niet besmet zou worden door de boosheden en ijdelheden dezer wereld,' troostte de priester. 'Het geluk dat zij geniet is grooter dan al het aardsche haar kan schenken, want zij is in de vreeze des Heeren gestorven, en wat u betreft, mijn vriend, laat toch geen bitterheid over het verleden in uwe ziel toe en eert de nagedachtenis van uw kind vooral door haar laatste wenschen op te volgen, dan zal God u den troost en de gemoedsrust schenken, die de wereld niet geven kan.'

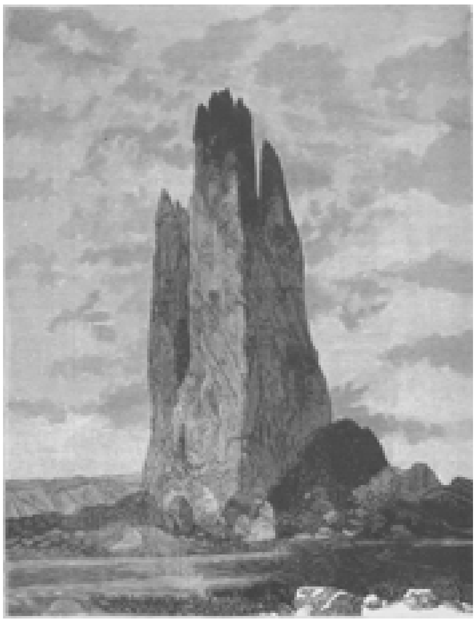

IN HET ROTSGEBRRGTE. - DE KATHEDRAAL-ROTS IN DEN HOF DER GODEN.

De oude man vatte de hand van den priester en sprak diep ontroerd:

'Ik moet gelooven, dat mijn kind reeds voor mij heeft gebeden voor den troon van God, want al ontglipt mij ook al in een smartkreet een woord, dat weinig getuigt van onderworpenheid aan Gods heiligen wil, de wanhoop, die mij in de eerste oogenblikken beheerschte, is geheel geweken en ik weet bij ondervinding, dat dit alleen door bovennatuurlijke kracht mogelijk is. Ik heb nog eens zulk een onherstelbaar verlies moeten ondergaan; toen was ik niet zoo diep ongelukkig, zoo geheel verlaten als thans, en toch was ik minder vatbaar voor vertroosting.'

‘Blijf daarom steeds de herinnering aan de laatste woorden van uwe dochter levendig houden,’ zeide de pastoor, ‘zij zullen een balsem zijn voor uw gefolterd hart; gij zult door onderworpenheid aan Gods heiligen wil een schat van troost voor u vergaderen en daaruit tevens de kracht putten om, even als zij, het ongelijk te vergeven, dat haar en u door de menschen is aangedaan.’

‘God geve het,’ sprak Van Tagelen, ‘want bij het ziekbed en

IN HET ROTSGEBERGTE. - DE STAD DER GODEN.

tijdens het sterven van mijn kind werd ik door gedachten aan wraak bezield, waarvoor ik thans huiver. Maar dat is nu voorbij,' vervolgde hij, ziende dat de priester met bezorgdheid het hoofd ophief. 'Het is voorbij en God geve dat ik er van verlost moge blijven, want wanneer ik alleen het menschelijk gevoel raadpleegde, zou ik tot alles in staat zijn. Ik wil u in het kort meêdeelen wat mij in den laatsten tijd wedervaren is, en dan kunt gij oordeelen hoe schandelijk de vervolging is geweest, waaraan ik hier heb blootgestaan en die geëindigd is met den dood van mijn kind.

'Twee jaren geleden,' zoo begon de oude heer, 'mocht ik mij nog onder de gelukkigste stervelingen rekenen. Ik bezat eene brave vrouw, die slechts voor mij en ons eenig kind leefde. Een aanzienlijk vermogen stelde mij in staat al onze wenschen te bevredigen, en daar Melanie een teeder gestel had, woonden wij gemeenlijk slechts weinige maanden van het jaar in ons land en leefden meesttijds in de badplaatsen of andere oorden, die voor hare gezondheid en de ontwikkeling harer krachten het meest dienstig waren. Een broeder van mij had eens, op eene reis in Italië, een ouderloozen knaap tot zich genomen. Kort na zijne terugkomst stierf hij. Het was juist bij de geboorte van mijne Melanie en mijne vrouw meende, dat wij God daarvoor niet dankbaarder konden zijn dan door dien knaap tot ons te nemen en de plaats zijner ouders te vervullen. Nooit is een weldaad beter beloond geworden, want Francesco is altijd met kindelijke liefde aan ons gehecht geweest en zijne verkleefdheid aan Melanie grensde aan vereering. Hij was de lust en de vreugde van ons gezin, hij speelde aan de wieg van ons kind en bewaakte het als een trouwe poedel. Toen wij voor de gezondheid van ons dochtertje naar het buitenland gingen, bracht ik Francesco naar eene kostschool, waar hij bleef tot zijne opvoeding voltooid was. Later vergezelde hij ons enkele malen op onze buitenlandsche reizen en was tijdens ons verblijf hier te lande altijd om ons heen. Thans bekleedt hij eene eervolle betrekking, waarvan hij, ook zonder mij, onbekrompen zou kunnen leven, doch hij bleef dezelfde gehechtheid aan ons betoonen en elken zondag zagen wij hem ook in dit afgelegen dorp in ons midden. Nu ik alles verloren heb, - deze laatste woorden gingen vergezeld van een diepen zucht - zal hij mijn eenige erfgenaam zijn en ik hoop, dat hij eenmaal getuige zal zijn van mijn laatste ademhaling.

''t Is nu twee jaren geleden, dat de hemel van mijn geluk met donkere wolken bezet werd, ofschoon ik daarvan toen nog niets vermoedde. Tijdens ons laatste verblijf te Wiesbaden maakten wij kennis met eene duitsche familie. De man bezat uitgebreide fabrieken en hij scheen het niet ongaarne te zien, dat zijn zoon vele uren in ons gezelschap sleet. De jongeling had blijkbaar een goede opvoeding genoten, bezat veel begaafdheden en had een innemend voorkomen, zoodat wij hem gaarne in ons midden zagen. Francesco, die toen juist eenigen tijd bij ons doorbracht, maakte daarop echter een uitzondering en ik betreur het nog, dat wij niet meer waarde hebben gehecht aan zijn wantrouwen, doch wij schreven destijds zijn gedrag aan naijver toe. Er volgde nu na eenigen tijd een aanzoek om de hand van Melanie, die toen gezonder en sterker was dan ooit, en na eenigen tijd, toen het mij door de noodige informatiën voldoende gebleken was dat geen billijke redenen tot weigering bestonden en de jongeling de volle genegenheid mijner dochter bezat, had de verloving plaats.

'Wie had kunnen denken, dat kort daarna zulk een geweldig onweder over ons zou losbarsten!' sprak Van Tagelen na eenige oogenblikken. 'Na een bezoek bij den fabrikant, die ons vorstelijk onthaalde en de bepalingen omtrent de huwelijksgift van mijne dochter met mij vaststelde, keerden wij naar het vaderland terug en mijne

vrouw kon zich naar hartelust overgeven aan de bemoeiingen voor het uitzet onzer Melanie, want welke moeder ziet hare dochter niet met vreugde in het huwelijk treden, wanneer de vooruitzichten in alle opzichten aantrekkelijk zijn, ook zelfs wanneer zij slechts met smart aan de scheiding denkt! Het huwelijk werd vastgesteld tegen het volgende voorjaar en ik had reeds aanzienlijke aankoopen gedaan, toen op zekeren dag een bericht in de dagbladen mij hevig deed ontstellen. Er werd namelijk in gemeld, dat de bankier, die een groot gedeelte van mijn vermogen beheerde, zijne betalingen had gestaakt. Toen ik na den eersten schok tot kalmte gekomen was, hechtte ik geen geloof aan die tijding, want mijn vertrouwen in die firma was onbeperkt, doch de telegraaf ontrukte mij maar al te spoedig aan mijne begoochelingen. Al was intusschen de slag ook zeer groot, ik zou mij getroost hebben in het verlies, want mijn vermogen was nog altijd zeer aanzienlijk, doch ik had met den vader van mijn toekomstigen schoonzoon bepalingen gemaakt en ik achtte mij verplicht hem kennis te geven van het ongeluk, dat mij getroffen had; immers, ofschoon mijn verlies wel geen invloed uitoefende op de bepaalde huwelijksgift, trof dat verlies toch ook zeker mijne dochter als eenige erfgename. Mocht ik als eerlijk man anders handelen, heer pastoor?'

De priester, die met belangstelling geluisterd had, gaf zijne tevredenheid te kennen.

'Toen moest ik ondervinden,' zoo vervolgde de oude heer, 'dat er menschen zijn, die meer waarde hechten aan geld dan aan levensgeluk. De fabrikant antwoordde mij, dat hij de zaak, die van zoo groot belang was, in overweging moest nemen; hij achtte het intusschen raadzaam, dat voorloopig elke briefwisseling tusschen zijn zoon en mijne dochter gestaakt werd. Dit alles werd mij zoo koel voor het hoofd geworpen, dat ik mij in mijne eer gekrenkt gevoelde en dit onbewimpeld te kennen gaf. Het gevolg hiervan was een antwoord van den fabrikant, waarbij hij zich ontslagen achtte van zijn gegeven woord.

'Ik zal kort zijn over 't geen ik nu nog wil mededeelen,' hernam Van Tagelen, na eenige oogenblikken. 'Het tijdperk, dat nu volgt, heeft mijn levensgeluk verwoest en mij tot een grijsaard gemaakt. Het is zeer natuurlijk, dat mijne dochter door dit alles diep geschokt was. Zij had zich met al de argeloosheid van een jeugdig gemoed overgegeven aan de droombeelden eener schoone toekomst, zij had gemeend dat de ouders van haar toekomstigen echtgenoot haar nu reeds als eene dochter liefhadden; thans gevoelde zij dat zij was beschouwd als een koopwaar, als een handelsartikel. Daarenboven zag zij zeer goed dat de vernedering, welke ik had ondergaan, mij diep krenkte, en die dubbele knaging ondermijnde hare gezondheid zoodanig, dat wij haar met bezorgdheid gadesloegen. Toen kwam een onzalig denkbeeld in mij op. Ik wilde mijn geldelijk verlies herstellen, al was het dan ook slechts om dien ellendigen fabrikant te doen gelooven, dat ik hem op de proef gesteld en hij zich in zijn eigen strikken verward had. Ik stak mij in gewaagde speculatiën, die allen op verlies uitliepen en mijn vermogen deden wegsmelten als sneeuw voor de zon. Toen ik eindelijk tot bezinning kwam, was het mij alsof ik uit een vreeselijken droom ontwaakte. Ik zat uren lang op hetzelfde voorwerp te staren, ik gaf geen antwoord wanneer men mij iets vroeg, ik sprak verwarde taal, in één woord, men had gegronde vrees dat ik krankzinnig zou worden. In dien toestand werd mijne vrouw door eene beroerte getroffen; zij stierf weinige dagen daarna en ik bleef nu alleen met mijne Melanie. Niemand weet, niemand kan beseffen wat zij in die droevige dagen en ook later voor mij geweest is. Zij was van den vroegen morgen tot den laten avond aan mijne zijde, zij las mij boeken voor om mij afleiding te bezorgen, zij zong bij de harp, haar geliefkoosd instrument, dat zij meesterlijk had leeren bespelen, doch ik

zag zeer goed, dat hare krachten steeds verminderden. 't Was dan ook voornamelijk voor haar, dat ik in dit gezonde oord een woning heb gezocht, want van mijn groot vermogen is genoeg overgebleven om onbekrompen te leven. Ik had gehoopt hier rust te vinden voor mijn gemoed, gezondheid en kalmte voor mijn lief kind, doch helaas! Gij weet nu alles, heer pastoor, gij kent mijne onbezonnenheid en mijn lijden; ik heb die vernederingen, die teleurstellingen verdiend, ik kus de straffende hand Gods, maar mijn kind, mijn arm lief kind.....!'

De ongelukkige vader kon niet verder spreken, hij liet het hoofd op de borst zinken en tranen gleden langs zijne wangen, doch die tranen schonken hem verlichting even als de vertroostende woorden van den priester, die nog lang bij hem bleef.

De lezer weet nu ook alles en wat hij thans weet, dat was ook aan vele inwoners van Vinkheuvel bekend, toen den volgenden morgen een lijkstoet van het grijze huis den weg naar het kerkhof insloeg. Daarom zag men de gordijntjes niet oplichten toen de oude heer, schier bezwijkend onder de smart, door Francesco in het rijtuig werd geholpen, maar achter die gordijntjes verborg zich menigeen, die tot de ontdekking was gekomen, dat een groote balk zijne oogen had verduisterd, en op de straat bleef men eerbiedig, met ongedekt hoofd staan, tot de droevige stoet voorbij gegaan was.

't Is zeker zeer te betreuren, dat het beter gevoel in den mensch eerst door zulke geweldige schokken moet worden wakker geschud, alvorens zich te doen gelden, doch daar wij weten dat schuldbekentenis de eerste stap is tot zelfverbetering, mogen wij hopen, dat de Vinkheuvelaars in 't vervolg wat meer acht zullen geven op de balken in hunne oogen, alvorens bij anderen splinters te gaan zoeken. Die hoop wordt versterkt door het feit, dat 't bekende dameskransje bezweken is onder de zweepslagen der algemeene verontwaardiging. Mevrouw Van Diggelen heeft wel alles aangewend om hare stichting in het leven te houden en deinsde zelfs niet terug voor een bondgenootschap met de 'eksters', doch zij mocht niet slagen en die gezellige kring te Vinkheuvel heeft niets nagelaten dan den naam, die in de bekende taartjes blijft voortleven.

Wij zijn andermaal in de meimaand; de bloemen en bloeiende heesters geuren meer dan ooit en de bijtjes gonzen en leggen buigewone bedrijvigheid aan den dag, want de Lente is veel vroeger ingetreden dan gewoonlijk. Vroolijk huppelen de vogels van tak tot tak, 't is of zij een orgeltje in de keel hebben, doch in den bekenden achtertuin te Vinkheuvel, waar een lief boompje vlak voor de *porte-brisée* staat, laat geen nachtegaal zich thans hooren en de luiken van het grijze huis zijn reeds maanden lang gesloten, want de heer Van Tagelen, die kort na den dood zijner dochter van daar vertrokken is, heeft gewenscht dat die woning twee jaren lang te zijner beschikking zou blijven. Slechts eens in de week wordt de deur geopend en wel op zaterdag. Dan wordt het grijze huis bezocht door een jonkman met een italiaansch voorkomen, die regelmatig versche bloemen naar het kerkhof draagt en daar dikwijls lang geknield ligt bij een fraaie grafzerk, waarop boven den naam Melanie een roos met geknakten stengel gebeiteld is.

Bescherm-engelen.

Buiten, een vervelende stofregen, een gevernist voetpad, flauw brandend straatlicht en soms klepperende gazlantaarns; een paar rijtuigen - misschien gaat het meervoudig niet hooger in ons stadje.

Binnen, een met bougiën verlichte zaal, een donderend orkest - iets grootscher, zegt iedereen, dan dat gesjierp van een enkele viool en het gefluit van een enkele clarinet, nauwelijks sterk genoeg om eene quadrille vlooien te doen dansen.

Binnen, bloemen van verschillende soort: sprekende en lachende, natuurlijke en kunstbloemen; frissche en verlepte bloemen; ontluikende rozen pas in de kostschool uitgebroeid, en over twintig jaar reeds gedroogde penseeën tusschen de bladen van het liefde-boek....

Binnen, dans, galanterie en Champagne-water.

In de vestibuul een zwart geverfde blikken bak, en zoo dikwijls er een paar binnentreedt, begeleid door eenen beschermengel, die op straat zijne zijden vleugels menschlievend boven het koppeltje heeft uitgespreid, trekt de

engel zijne vleugels in, duikelt, met het hoofd naar beneden, in den bak en geeft er op de japansche wijze, dat is met den neus, den groet aan zijn confraters.

Op het hoofd? vraagt wellicht de lezer. Ja, die soort van engelen is zelden in eene normale positie. Ze houden zelfs niet van een warmen zonneschijn; slecht weêr en dan royaal in de opene lucht, dat is hun leven. In het tegenovergestelde geval wandelen of rusten zij koppig, gedurig op hun hoofd en laten zich de lange vleugels, anders zoo breed uitgezet als eene crinoline, aan den voet toebinden.

Nu, de bak in de vestibuul is reeds vol geduikeld.

Daar staat de bescherm engel van de jonkvrouw van 't kasteel, met hemelsblauw zijden vleugels, met een keurig wit beentje en een gouden schoentje, aan 't welk een blauw zijden kwispeltje hangt.

Die der burgemeesters-vrouw steekt haren voet, een wit ivoren ganzenpoot, uit 't bruin zijden vleugelgewaad, terwijl de engel der docters-vrouw de groene zijden mouwen zoo dicht mogelijk te samen trekt, ofschoon hij er niet in gelukken zal zijn voet, een slangenkop, met het gouden schoentje te doen wedieveren.

Die der apothekers-vrouw heeft, helaas! geen voetje meer en tracht ook zooveel mogelijk het stompje te verbergen, hetgeen den engel der kruideniers-weduwe, op den hoek der straat, nog fier doet zijn op den vreeselijk kolossalen voet in den vorm van een kwetterenden eendenbek.

Nog andere engelen zijn in den bak geduikeld.

Wonderlijke mengeling! Maar als de beschermelingen binnen zoo gemeenzaam met elkaar dansen, kunnen de beschermers ook wel familiair naast elkander staan.

Overigens, die engelen zijn juist niet zoo vreemd aan elkander: bij visites, thee- en koffiepartijen hebben zij reeds zoo dikwijls denzelfden bak gedeeld! Alleen de blauw zijden engel van de hoogadellijke jonkvrouw trekt eenigzins den neus op, maar bij gebrek aan engelen van adellijken bloede - want die kunnen er onder de parapluën, zoowel als onder de menschen zijn - moet men zich wel met *roturiers* en *parvenus* getroosten.

Nu spreken ze zoo heel fideel, en vertellen elkaar hunne lotgevallen, sedert de laatste koffij-partij bij de kruideniersvrouw - maar als 't dáár partij is, heeft de beschermelinge van de blauw zijden engel altijd de *migraine*, en dat is geen wonder!

Bof! daar duikelt in 't midden van den zwarten bak, een zware, lompe bescherm-engel. De kerel heeft versleten groen katoenen vleugels, en die zóó versleten zijn, alsof het die waren van den engel-greffier der hemel-rechtbank, waarvan Byron spreekt, die zoo veel menschelijke schelmerijen had op te teekenen, dat hij ten laatste al de schachten had uitgetrokken, en dus zijne deerlijk gehavende vleugels mismoedig liet neêrhangen.

Nu, die bescherm-engel met zijn gemeen uitzicht, zijn zwaren zwart hoornen voet, die er uitzag als de poot van Asmodée, of liever als een harde, grove, leelijke boerenschoen, was voor het minst een engel in zedelijk en stoffelijk verval. 't Was geen balpaar dat hem duikelen deed, maar wel een grof gebouwde en waggelende koetsier, met een ouden, gelapten kraagmantel, een geblutsten witten castoren hoed en een jeneverneus, zoo sterk gekleurd als een kampernoelie.

'Pouah!' riepen de min of meer aristocratische bescherm-engelen, en ze trokken gekwetst in hunne eigenliefde, de plooien van hunne zijden vleugels in.

'Pouah! wat valt die boer van een engel daar onbeschoft in ons midden! Wat is hij gescheurd en gehavend! Wat een gemeene straatengel!'

En mij dunkt dat al de beschermers de oogen afwenden en de neus toenijpen voor de jeneverlucht, die de kerel van zich gaf.

‘'k Vraag excuus!’ heeft de lompert onder het duikelen gezegd, maar dat is zoo omtrent als de kus, die men aan de huilende kinderen geeft, nadat men hen een fermen tik op de vingers heeft toegediend.

‘Ik geloof dat de ellendeling dronken is!’ zegt de beschermer der burgemeesterin.

‘Ach, wat liederlijk volk!’ mompelt de jonkvrouw, en die weinige woorden gingen over in een gefluister van misnoegen, onder in den bak. Nu, ik herhaal het, de nieuw binnen gekomene was ook zoo lomp mogelijk; 't was iets als een ossenkooper, die, met nagelkoppen versierde schoenen, in natten kiel, met tabaksreuk, enz. voor parfumerie, plotseling in eene salon zou komen plaats nemen.

De katoenen engel merkte wel dat hij niet bijzonder welkom was, en een weinig in zijn eigenliefde - die dikwijls misplaatste qualiteit - gestoord, liet hij op tamelijk brutalen toon hooren:

‘Och, ge moet zoo fier niet zijn, confraters! Wat gij waart, was ik eens. 't Is waar, ik ben tot verval gekomen; maar philosooph ben ik ook geworden, en als uw vleugels nog enkel tot boenlap kunnen dienen, en ge dan nog een sterk tamelijk karkas hebt, zal men u ook nog wel eens in een gemeen katoenen kleed steken’

‘Liever den dood!’ fezelde de blauw zijden beschermer; trotsch zwol hem de borst op en met meer verachting dan vroeger, zag hij op den lagen indringer neêr.

‘Liever den dood!’ zwoeren al de andere parapluën - engelen wil ik zeggen; maar in zekere parapluën-wereld wordt, och hemeltje! een eed al zoo weinig geteld als in de wereld der menschen, welke laatsten zoo dikwijls geroepen worden om te zweren, tot zelfs over het wegnemen van een onnoozelen knoop en eenen knip voor den neus, dat het eedafleggen voor velen, helaas! een tweede natuur geworden is.

‘Zweer niet!’ riep nu de katoenen engel; want er staat geschreven: ‘zeg nooit, *fontaine, de ton eau je ne boirai pas*. 't Is ons lot, stoffelijk gesproken, te dalen, nooit te klimmen. De aanvang van ons leven is een *gloria*, dat langzaam wegsterft en eindigt in een *requiem*. Waar ik nu ben, met uw welnemen, zult gij, blauwe en gij, bruine, al vroeger komen dan ge wenschen mogt; ja, indien ge nog niet vroeger den nek gekrookt wordt.’

‘Die aanhaling,’ zegde de groene engel, ‘bevat toch eene diepzinnige wijsgeerige waarheid!’

Ik weet niet, maar mij dacht dat de geleerde teksten, welke de boerachtige indringer aanhaalde, een diepen indruk op de vergadering maakten. Nu, in die kwakzalverij zijn onze geleerde auteurs ruim zoo goed thuis als onze engelen in den waterbak.

‘In wat conditie zijt ge dan wel geweest? vroeg de burgemeesterin met den ganzenpoot.

‘Bah, dat is reeds zoo lang geleden!’

‘Nu, vertel dat maar eens!’ liet er de doktersvrouw met haren slangenkop op volgen.

‘Toen ik jong was, had ik sierlijke, zwart zijden vleugels; ik werd alleen voor de rijke wereld gemonsterd en eindelijk gekocht.... raadt eens!’

‘Toch niet door een staatsman!’ zegde met spottende minachting de blauwe.

‘Juist, gij wijsneus! juist door een staatsman, die over het lot van een deel der wereld beschikte.’

‘Hè, door een minister!’ was de algemeene uitroep en de minachting maakt plaats voor bewondering.

‘Dan beschermdet gij een groot en deftig personaadje!’ zegde de groene engel.

‘Ja, ja!’ spotte de katoenen engel, ‘ja, een eerlijk en deftig man, die het woord ‘volksgeluk’ gedurig op de lippen had; maar als men achter de blinkende sterren en kruisen op de borst, achter den gegalonneerden rok en op de plaats waar gewoonlijk het hart zit, had mogen loeren, zou men er eene gansch andere spreuk gevonden hebben, en die zoo wat gelijk staat met de dichtregelen van Barthelemy:

‘J'ai dans ma main un trésor que rien n'use C'est la ruse, la ruse et puis encore la ruse.

O ja, een eerlijk, een deftig, een doorslepen staatsman; een fijn, keurig en aangenaam man, met een ruggraat, zoo zwak als een wollen kous voor al wat gekroond hoofd was; maar zoo onbuigbaar als een ijzeren kolom voor den souverein met de teenen door de schoenen en het neuswarmerke in den mond - voor het *plebs!’*

En de democratische engel lachte ruw, onbeschoft zelfs.

‘Doch ik ga voort: fier was ik in den aanvang een zoo gekruist en gesternd heerschap te beschermen; maar de ondervinding leert en de oogen gingen open, toen ik eens, bij het verlaten van het Paleis der Natie, zijn duivelschen glimlach moest verbergen, omdat hij aan het meerendeel der gebrilde Kamerheeren had doen gelooven, dat zij wel is waar uilen - maar niet de uilen van Minerva waren.’

‘Gij zijt een infaam revolutie-maker!’ riep de blauwe gestoord.

‘Och, ik was vroeger een aristocratische; maar als men zoo eens een kijkje achter de schermen gedaan heeft, zou men van engel wel duivel worden. Hè, wat kon die slimme, doortrapte staatsman vleiend een dier warme, volbloedige, driftige en hervormingsgezinde plannengieters, pas de universiteits-bank ontloopen, onder den arm nemen, en hem een eldorado van zoeten honig om den mond smeren, naar welk zoet de vroeger hardnekkige oppositieman, al spoedig begon te lekken! Satan kan aan Christus zooveel schoons niet hebben voorgespiegeld, zooveel prachtigs, liefelijks en wellustigs niet in het verschiet hebben doen zien, als die behendige diplomaat aan den bloed, die gezonden werd om als een tweede Beyling zijn woord gestand te doen! En de jonge hervormer dacht aan zich zelf, aan kroost en bloedverwant, en

Oh, pour faire au budjet une constante guerre,
Il faudrait n'avoir point de parents sur la terre,
Et vivre dans le célibat.

En nu lachte de blauwe nog ruwer.

‘Maar ik spreek gedurig eene vreemde taal en zou u even goed dit alles in ons rond neerduitsch kunnen zeggen; doch ik heb die gewoonte behouden uit den omgang met de bescherm-engelen der hooge diplomatische wereld.’

‘En hoe verliet gij de portefeuille?’

‘Niet zoo als meestal een staatsman - dus armer dan toen ik het kabinet betrok.’

‘Och, gij raast gelijk het straatvolk, bij welk al wat hoog en verheven is gedurig met kromme vingers in de geldkist zit te rammelen!’ zegde de blauwe andermaal.

‘Ik vraag excuus! Er zijn misschien wel deftige menschen; maar ik, geachte confrater, ik heb er zoo zelden ontmoet! Neen, ik bedrieg me - maar dat zal ik u later vertellen.

‘Ik verliet dan de portefeuille....

‘Eens zette mij de staatsman in de voorkamer neêr, en ik zag daar eene parade van sollicitanten, intriguanten, onderkruipers, bedelaars in 't groot, vooral was er een zoo bleek als een lijk, zoo mager als het geraamte van een paling en zoo slingerachtig als deze. 't Was een gediplomeerd genie, zoo als hij zelf zegde. Het genie kwam een plaats vragen van - wat weet ik al! misschien wel van grenskommies; want geniën willen meestal ambten en posten hebben - en wie is er in onzen tijd niet al een genie!

‘Toen het genie in het kabinet stapte, was zijn aangezicht nog door een straaltje hoop gepurperd; maar toen hij heen ging, zag het zoo akelig bleek, dat ik rilde. In zijne verwarring - ik geloof dat het in zijne verwarring was - greep het genie den engel des staatsmans bij het been en liet den zijne middelerwijl de wacht houden.... Misschien deed hij het uit beleefdheid, indien de minister wellicht nog iets aan zijnen beschermeling te zeggen had.’

‘Nu, om 't even.’

‘Ik werd alzoo de bescherm-engel van een genie, dat zijn hart lucht gaf in vreeselijke Alexandrijnen en zijn vloek tegen de wereld uitbraakte, welke vergat hem, het genie, gebraden kwakkels in den mond te laten vallen, terwijl hij zelfs niet eens de moeite deed den mond te openen.... Wat al misplaatsten hoogmoed heb ik toen beschermd!

‘En dan, hoe behandelde mij dat genie! Ik was gewoon geweest met eene soort van eerbied verzorgd te worden: het bleeke, hongerige en langharige genie hield integendeel van een *beau désordre*. Als het in zijn hangkamerke terug kwam, werd ik in eenen hoek, op de tafel, achter eenen stoel geworpen, en ik kwam overdekt met spinneweb, stof, plekken van allerlei soort weêr te voorschijn. Nu dat is genie-

achtig! Genie-menschen zijn, zoo het schijnt, meestal vuile kerels: verwilderde haren, geblutste vale hoeden, met snuif bestippelde overhemden, gepolijste kragen en ongewasschen vingers.'

'Was het soms een archivarius of een oudheidkundige?' vroeg de apothekers-engel op eenen toon, die genoeg deed gevoelen dat hij ook wel eens eene kleine opmerking had hooren maken.

'En toen?' vroeg de nieuwsgierige bruine beschermer.

'Het genie verkocht me voor een stuk brood en ik viel in de handen van een jongen muskadijn, een van die blonde, bleeke, karnemelkachtige jonkers, met bajonnetachtige knevels, en een lijnrechte wandelweg over het hoofd, die in den hals verloren loopt; een van die welke den oud-vaderlandschen jongen willen uitschudden, om als een parijzer *coiffeur* op te treden.

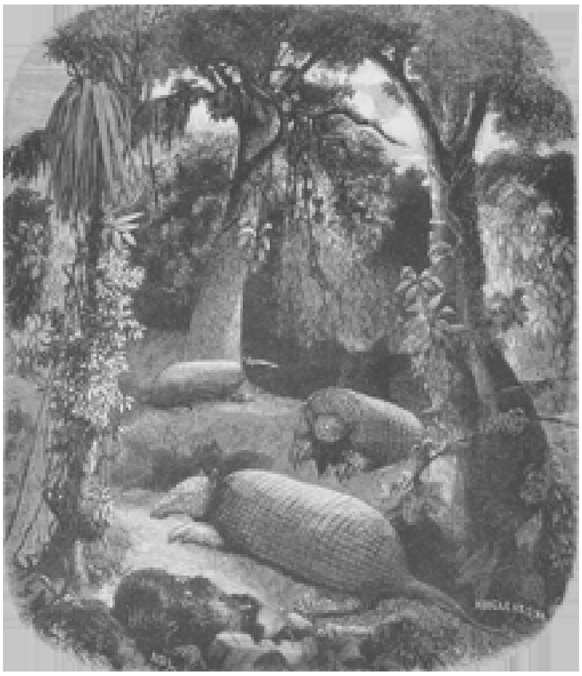

HET REUZEN-GORDELDIER.

Die knaap nam mij 's avonds altijd meê, als er maar een wolkje van een vinger groot aan den hemel dreef. Ik slenterde met hem op de wandeling, op de pleinen, door de straten. Gewoonlijk diende ik tot steunsel, echter ook wel om een straatbengel eenen tik in de lenden te geven, of eenen hond jankend en met den staart tusschen de pooten te doen vluchten; maar vooral trad ik in dienst als de blonde melkmuil zeker onnoozel volksmeisje ontmoette. Dan moest ik onder mijne vleugelen het koppeltje beschermen en ik luisterde naar de Zoete woordekens, fluweelen boordekens met zijden koordekens.

Maar eens, op zekeren avond, regende het onder en niet boven mij. De regen was heet en de hemel, die hem vallen liet, waren de blauwe oogen van het arme blondje, en van dat oogenblik kreeg ik mijn paspoort. Laffer schurk dan die pronker heb ik nooit beschermd, en waarachtig, gelukkig was ik, toen ik op zekeren nacht het venster van de kamer waar ik stond, zachtjes zag openstooten, eene zwarte gestalte geheimzinnig binnen sluipen en ik, met andere snuisterijen, door eenen huisdief werd meêgenomen.

Nu die dief was minder gevaarlijk dan de vorige! Deze toch nam slechts hier een pot, daar een stuk vleesch, hier een zilveren couvert, ginds een horlogie meê; ook bleef er hem wel eens een enkel bankbillet aan de vingers plekken; maar wat kon hij daaraan doen! Ze maken die dingetjes ook zoo vreeselijk dun en vloeiachtig, zeide hij eens lachend, dat men gemakkelijk 1000 francs in een hollen tand kan bergen.

De dief met de paraplu, zoo als het volk *ons* gemeenzaam noemt, kreeg welhaast eene algemeene vermaardheid. Niemand kende hem, dank aan mij. Als wij samen bij maneschijn of regen, op speculatie uitgingen, hing ik aan een koordje onder zijn wijd kleed en had hij een bezoek in dit of dat huis afgelegd, spreidde de speculant mij open en ik onttrok hem aan de oogen der met witte slaapmutsen gekroonde burgers, die soms wakker schoten en heel impertinent en voor de goede zeden zeer aanstootelijk, hunne vensters openrukten. Dan zagen zij langs de muren een vreeselijk zwart monster drijven, dat welhaast aan den hoek der straat verdween. Oorspronkelijk was ik minister - en toen was ik dief. Welke verandering!

Thuis gekomen lichtte mijn toevallige eigenaar eene plank in den vloer op, en stak mij in een donker hol. De ondankbare! Ik moest, dus nog de gevangenisstraf ondergaan, die hij zelf verdiende! Och, trekt uwen neus zoo niet op, collegas. Wat hebt gij al niet in uw leven beschermd! Zijn het juist geen dievenbankiers geweest, dan waren het toch zeker wel, vervalschers van kruidenierswaren, schriftvervalschers, vervalschers van Evangelie en zedeleer...'

De ruwe katoenen engel lachte alweêr.

'Bah!' zegde de blauwe met diepe verontwaardiging, 'ik geloof dat de kerel dronken is!'

'Neen, blauwe ridder, dat is laster. Ik ben op mijn woord zoo present als gij. Maar dat was op zekeren avond mijn eigenaar niet nadat hij de herberg bezocht en het in hem geweldig jenever geregend had. Stil, nu word ik sentimenteel: wischt nu de tranen weg, die uwe oogen gaan verdonkeren!

''s Morgens lag ik voor een klein, net huisje dat even buiten den stadswal gelegen is. Ik herinner mij wel dat ik 's nachts over den weg gesukkeld was, dat ik gestruikeld, getuimeld, gerold had - enkel tengevolge der diepe ontroering - maar verwonderd wreef ik mijne oogen, toen ik zag dat ik door mijnen speculant verlaten en nu alleen, helaas alléén! - 't is zoo'n ijselijk woord - in de wereld was. Toen heb ik berouw gevoeld over al het liederlijke dat ik beschermde, en ik smeekte den grooten geest der regenschermen: 'laat mij, alvorens den laatsten snik te geven, mijne schaduw toch eens werpen op een eerlijk mensch!'

''k Ben zeker, confraters, dat de groote geest op die vraag drommels in de verlegenheid zat en zich duchtig achter het oor krabde, want 't is bewezen dat dáár de steen der wijsheid verborgen zit. Stamelende redenaars, op leugen betrapte pleiters, bedrogen meesters, bij den neus gegrepen crediteurs en debiteurs, hongerige poeëten - al wat voor een moeilijk problema zit, krabt dáár het reddend genie wakker! Ge ziet, ik heb ook zoo al wat gelavaterd in mijn leven.....

'Nu deed eene zindelijk gekleedde vrouw de vensterblinden open; ze zag in 't rond, eens naar den hemel en eindelijk naar mij en gaf me eerst een schup rechts, toen een schup links. Daarna bukte de vrouw zich, nam me met de toppen der vingers op, en toen ze mij zoo bevuild en bemorst zag, liet ze mij met een 'foei!' weêr vallen. Na eene poos raapte ze mij weêr op, spreidde mijne vleugels uit, inspekteerde mij langs binnen en langs buiten en zuinig als ze was, dacht ze: 'dat kan nog voor iets dienen!'

'Ik werd in een schommelhok geworpen, en daar bleef ik zeer lang liggen. Ik hoorde den winter langs het hok loeien en allengs wegdrijven en eindelijk piepte de

zon door de spleten der planken, en toen ik een oogslag door de traliën mijner gevangenis waagde, zag ik een klein, lief hofke met frischgroene planten, kleurige bloemen, een kriekenboom wit besneeuwd, een als een vleêrmuis aan de planken genagelden abrikozenboom, met roosachtige bloemen bestippeld.

'Eens dat het reeds een heel warme zonneschijn was, geen parade-weêr voor eenen paraplu, bracht een jong paar een wiegske met een lief kindje buiten, en na lang naar eene plaats gezocht te hebben, zette men het op eenigen afstand van mij en bij een park van maandrozen neêr. De moeder ging haar naaiwerk halen en zette zich bij den zuigeling, en lachte en knikte en koutte met haren kleinen 'reus,' zooals ze zegde.

'Maar het zonneke werd scherper en plaagde den kleinen bengel. Toen kwam de vader, een lange, magere boekhouder, weêr buiten en zocht eene scherm tegen de vurige plaagster. 'Wel neem den ouden paraplu uit het schommelhok!' riep de moeder, en zoo kwam het dat ik boven het wiegske werd vastgemaakt en ik beschermde op mijn woord, voor de eerste maal in mijn leven een eerlijk mensch; maar vergeet niet dat hij nog machteloos in de kussens lag. 't Was nog een pluimloos jong; maar morgen - morgen zou dat schepsel ook reeds havik of klampvogel zijn, gewapend met klauw en bek, en zijne prooi zoeken en verscheuren even als de andere menschenkinderen. Elk is een dief in zijn nering; en het geweten? - is, zoo staat er geschreven, een nijpende schoen in den aanvang, maar die rekt en gemakkelijk wordt naarmate men er meê loopt!

De sceptische paraplu liet op dat oogenblik een gelach hooren, dat tot in de danszaal zou geklonken hebben, had de contrebasse niet *fortissimo* gegromd.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 43]

Taillefer in den veldslag bij Hastings.

Den 30 september 1066 scheepte Willem de Veroveraar, natuurlijke zoon van Robert den Duivel, zich met zijn leger te Calais in en zeilde naar Engeland, om bezit te gaan nemen van dat rijk, hetwelk hem door koning Eduard als erfenis overgelaten was. De Angel-Saksers, die Willem niet wilden, riepen een voornaam edelman uit het land, Harold geheeten, tot koning uit. Deze bracht een leger op de been en trok tegen de Noormannen op, die kort te voren ontscheept waren.

De vijandelijke legers ontmoetten elkander den 14 october in de nabijheid van het dorp Hastings. Na een verwoedden strijd die twaalf uren duurde, werd het leger der Engelschen in de pan gehakt; vijftig duizend der hunnen vonden den dood bij die vreeselijke worsteling, welke over het lot van het koninkrijk besliste. Het lijk van Harold werd op het slagveld gevonden.

De legende heeft zich van die groote historische gebeurtenis meester gemaakt en er bestaan zoowel in het fansch als in het engelsch een aantal balladen, die de wapenfeiten bezingen der edelen, die zich bij Hastings onderscheidden.

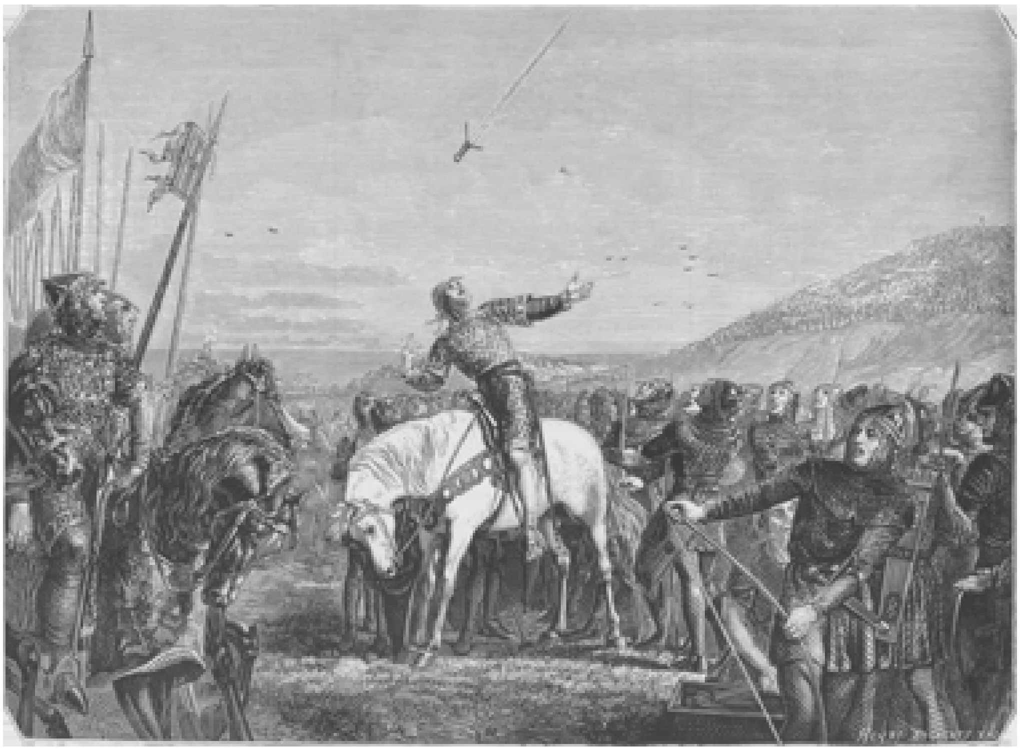

TAILLEFER IN DEN VELDSLAG BIJ HASTINGS, NAAR E.H. COURBOULD.

Een der populairste helden van het leger der Noormannen was Taillefer, een man van een reusachtige gestalte, die een onverschrokken strijder en tevens een voortreffelijk minnezanger was. Vóór den slag, terwijl de legers tegenover elkander stonden, hief hij een lied aan, waarin hij de heldenfeiten van Karel den Groote en de Paladijns bezong. Onder het zingen wierp hij zijn zwaar slagzwaard in de lucht omhoog en ving het behendig weder op. Al de soldaten stonden verstomd en Taillefer

verwierf het voorrecht den vijand het eerste aan te vallen. Na wonderen van dapperheid verricht te hebben, sneuvelde hij op het veld van eer.

Abd-el-Kaders worstelstrijd tegen de Franschen. (26 Juli 1835.)

De herinneringsdag van den vernieuwden worstelstrijd, door den eenmaal zoo beroemden emir van Mascara tegen de fransche veroveraars in Algerië begonnen (26 juli 1835), welke geduchte worsteling twaalf jaren schier onafgebroken voortgezet werd, geeft ons aanleiding eenige bijzonderheden in herinnering te brengen van Abd-el-Kader, wiens naam voor dertig, veertig jaar door gansch Europa van mond tot mond ging, doch die thans als een gebroken grijsaard in een verloren hoekje van Syrië leeft en wien zelfs de laatste krijgsgebeurtenissen in het Oosten niet meer uit zijne werkelooze rust konden doen opschrikken.

Toch was er een tijd, dat de dweepzieke maraboet, de vroegere ieveraar voor den Islam en zijn vaderland Algiers, de onverzoenlijke bestrijder van de overweldigende Franschen, leefde in de gezangen van alle Mahomedanen, toen hij den standaard van den profeet hoog hield opgeheven en zijn kromzwaard zelfs de beste soldaten der wereld den weg versperde.

Koning Karel X van Frankrijk had den 30 april 1830 den dey van den roofstaat Algiers den oorlog verklaard, en den 25 mei 1830 scheepte generaal Bourmont zich met een leger van 32.000 man te Toulon in, om reeds 6 weken later (5 juli) de hoofdstad Algiers als overwinnaar binnen te trekken en de fransche vlag op de citadel van de eenmaal zoo gevreesde hoofdstad te planten, een buit veroverend van zeventig millioen franken in geld en, wat nog hooger waarde had, van duizenden kristenslaven.

Snel breidden de Franschen thans hunne veroveringen in den voormaligen roofstaat uit; van alle leiding beroofd, werden de arabische volksstammen, ondanks den wanhopigsten tegenweer, gedwongen zich aan de fransche wapenen te onderwerpen, zoodat de gewichtigste vestingen en bergpassen zich weldra in de macht der aanvallers bevonden. Het scheen alsof Mahomeds halve maan voor goed in de algerijnsche vlakten was ondergegaan, om weldra in de brandende zandwoestijn van het zuiden haar laatsten glans te verliezen.

In het district Oran, niet ver van Mascara, leefde echter een jongeling, die de overweldigers van zijn schoon vaderland haatte, zooals een ander burger van Afrika's noordkust, Hannibal, meert dan tweeduizend jaar vroeger zulks de zegevierende Romeinen deed. In het jaar 1808 geboren uit den machtigen stam, der Hachem-Cherega, was hij reeds op twaalfjarigen leeftijd met zijn vader Sid-el-Hady-Mahi-Eddin, een beroemd maraboet of mahomedaansch priester, naar Mecca ter bedevaart gegaan, om er zijne gebeden uit te storten voor het graf van den profeet. Bij zijne terugkomst werd de vurige knaap door zijn stamgenooten spoedig als een buitengewoon wezen beschouwd, en nauwelijks was hij tot jongeling opgegroeid, of hij werd tot den gewichtigen post verheven van emir van Mascara.

Het voortdringen der Franschen ging hij echter slechts slap te keer: niet uit gebrek aan moed, maar omdat hij het oogenblik niet gunstig achtte om zijne ver reikende plannen tot uitvoering te brengen. Verwarring en radeloosheid toch heerschten onder de arabische stammen en eene ware paniek had zich van het gansche land meester gemaakt. Al zijne krachten dus tot het beslissende oogenblik willende sparen, had

hij zelfs met den vijand van zijn land een verbond van vrede en vriendschap gesloten, waardoor hij tevens de waakzaamheid der Franschen bedroog.

De dag zou echter komen, dat de slapende leeuw van Afrika zich in zijn gansche lengte zou verheffen en zijn onheilspellend gebrul van de kusten der Middellandsche Zee tot den zoom der groote woestijn doen weergalmen. Het was den 26 juli 1835. De jeugdige emir van Mascara riep al zijne stamgenooten te wapen, om den vaderlandschen grond te bevrijden van het gehate juk der Franschen, en den standaard van den profeet ontplooiend, had hij weldra duizenden volgelingen om zich verzameld. Hij wilde den overweldiger van zijn vaderland den tijd niet gunnen van zijne verrassing te bekomen en toog met zijne getrouwen naar het noorden; hoe verder hij trok, hoe meer zijn leger aangroeide, als ware het een sneeuwlawine der zwitsersche bergen, - even onweêrstaanbaar in het begin, want wat zich op zijn weg bevond werd verpletterd.

Van toen af ving de lange en bloedige worsteling aan tusschen het turksche fanatisme en de fransche krijgskunst, tusschen den standaard van Mahomed en de fransche driekleur, tusschen het kromzwaard van de Arabieren der woestijn en de bajonet der zonen van het noorden. De algerijnsche grond dronk bij stroomen het bloed der beide geduchte tegenstanders, en het geheele land, van de groene wateren der Middellandsche Zee tot het witte zand der woestijn van Sahara, was jaren lang getuige van ongeëvenaarde tooneelen van strijd en moord, van wreedheid en heldenmoed tevens. Noord-Afrika was begeesterd; Tunis en Marokko zonden hunne hulpbenden, om den kloeken emir van Mascara te ondersteunen in den heiligen oorlog tegen de ongeloovigen en de verdrukkers van den vaderlandschen grond; Abd-el-Kaders vlugge arabische ruiterbenden waren opgewassen tegen de wereldvermaarde kavalerie der Franschen, en de door het godsdienstig fanatisme tot doodsverachting opgezweepte moed der in hunne lange witte boernoes te voet strijdende Algerijnen, deed hen waardige tegenstanders zijn van de bewonderenswaardige fransche infanterie, zoodat de worsteling niet anders dan bloedig en langdurig zijn kon.

In 1836 stiet zelfs maarschalk Clauzel het hoofd voor het gewichtige Constantine, waar Achmet-Bey het bevel voerde, terwijl Abd-el-Kader in het geheel district alles te vuur en te zwaard verwoestte, zoodat de Franschen, na overgroote verliezen geleden te hebben, genoodzaakt waren voor de halve maan van den profeet den aftocht aan te nemen.

Wel was het leger van generaal Damrémont het volgende jaar gelukkiger, daar het de gewichtige stad na eene geweldige worsteling stormenderhand innam, maar niet dan nadat de bevelhebber voor de verschansingen van Constantine den dood had gevonden. Abd-el-Kader was nu wel van zijn voornaamste steunpunt beroofd, doch daarom nog niet overwonnen. Aan eene niets ontziende dapperheid paarde hij eene wijze voorzichtigheid, zoodat hij zich, na elken tegenspoed, òf in de ontoegankelijke woestijn òf in de woeste rotsgebergten terugtrok, om ter gelegener tijd zijne vijanden op het onverwachts aan te vallen, hun gevoelige verliezen toe te brengen, of na eene nederlaag, snel als de bliksem en even gevaarlijk als ooit, de wijk te nemen langs wildernissen en bergpassen, waarin geen fransch bataljon durfde doordringen.

De eene fransche aanvoerder volgde den ander op in den strijd tegen Abd-el-Kader. Generaal Valée had de plaats van den gesneuvelden Damrémont ingenomen, en toen deze er niet in gelukte den onvermoeiden emir ten onder te brengen, werd hij in 1841 door generaal Bugcaud vervangen, die wel groote voordeelen behaalde, aan Abd-el-Kader het gewichtige Mascara ontnam en de benden van den heldhaftigen

muzelman in steeds zuidelijker richting terugdrong, maar vernietigen kon hij hem niet, ja, weldra verscheen Abd-el-Kader, door het naburige Marokko ondersteund, met nieuwen moed in het veld, wist op nieuw de harten der zijnen met geestdrift en hoop te vervullen en deed nogmaals den standaard van den profeet wapperen, zoo wel van de toppen van het hooge Atlasgebergte, als op de vlakten, die zich tusschen Tunis en het keizerrijk Marokko uitstrekken.

Vreeselijk was weder de worsteling; het scheen of Noord-Afrika in een onmetelijk slagveld herschapen was als ten tijde van Carthago en de Romeinen; maar toen generaal Bugeaud de legers van Marokko verslagen en den keizer tot een vrede gedwongen had, waarbij deze de verplichting op zich moest nemen zijn vroegeren bondgenoot te zullen beoorlogen, was Abd-el-Kaders val beslist, en zoo hij nog drie jaren lang - van 1844 tot 1847 - de worsteling volhield, kon dit nog slechts gelden als de laatste stuiptrekkingen der stervende woede. Het was in december van het laatstgenoemde jaar, dat de emir van Mascara, door de Marokkanen en de Franschen tevens tot het uiterste gedreven, zich aan generaal Lamoricière overgaf, om na een pijnlijke gevangenschap te Parijs, naar Klein-Azië in ballingschap gezonden te worden, waar hij sedert verbleef, zich verre houdende van alle staatkundige of godsdienstige twisten, die het Oosten beroerden.

De heilige Elisabeth van Hongarije, landgravin van Thuringen.

Het ideaal des menschelijken levens, alles wat de geest zich schoons en liefelijks kan denken, al het groote en verhevene, waarvoor een menschelijk hart kan kloppen, zachtaardigheid, opoffering, vergevensgezindheid, liefde, heldenmoed vindt men terug in de heiligenwereld der katholieke Kerk. In die geheiligde namen herbloeit ons het paradijs; zij zijn de welsprekende getuigen van den hoogeren oorsprongvan het menschelijk geslacht; hunne levens zijn als de draden, door God in de geschiedenis derwereld geweven, maar wier einden men in den hemel terugvindt; uit dien bloemenhof stijgen geuren op, zooals slechts kunnen opstijgen uit de beemden van het paradijs; in een wereld, waarin het profane al het edele en groote in den mensch zou verstikken, zijn hunne namen als wijsvingers naar omhoog; zij herinneren ons aan de kracht van den geest, aan de kracht van de liefde, aan de levendmakende kracht des geloofs, en mogen zij ons ook beschamend in de ooren klinken, zij houden niettemin den moed en het vertrouwen levendig en wekken nu en dan ons heimwee naar wat wij menschen in onze taal het ideaal heeten, maar wat slechts een heimwee is naar de ons aangeboren bestemming.

Begrijpen wij allen wel wat een heiligenleven is? Wij kunnen ons een beeld scheppen van wie de wereld groote mannen noemt, van de werking van hun geest, van den strijd hunner driften, van de drijfveer hunner handelingen; maar dat geheimzinnig bestaan van wat men een heiligenleven noemt, zal den meesten wel een geheim, een verborgenheid zijn.

Hier opent zich een afgrond van het gemoedsleven, dien zeker niet het oog van den ongewijde vermag in te dringen; hier staat men voor eene verhevenheid van zieleleven, ter welker beschrijving zich alleen de Dantes mogen aangorden; hier staat men op geheiligden grond, dien men slechts blootvoets mag betreden. De meerderheid der menschen, alleen stoffelijke behoeften vierend, mist het orgaan om zulke grootheden zelfs waar te nemen, grootheden, die slechts leven in het geloof, wier tempel zich de Kerk van Kristus heet.

Maar deze grootheid paart zich in de meeste gevallen aan beminnelijkheid en liefelijkheid. Verlangt gij een beeld van deze harmonische samensmelting van kristelijke deugden, de weemoedig schoone figuur van de heilige Elisabeth van Hongarije, aan den schoonen naam van heilige trouw, den schoonen naam van moeder en echtgenoote parende, rijst voor ons oog op. Wat zijn bij deze figuur al de geïdealiseerde gestalten der dichtkunst, zij wier leven een Kristelijk epos was, vol zielegrootheid en heldenmoed, die den luister der wereld kende, de verrukkingen voelde van echtgenoote en moeder, maar ze adelde in de liefde Gods; die, koningin geboren, de armen als broeders en zusters aanzag, die den smaad en de verdrukking gekend heeft, maar in plaats

van te morren groot ging op haar kruis. Kortstondig is dit bestaan geweest maar daarom zooveel te liefelijker; een bloemenleven, maar een bloem zooals de legende laat groeien aan den voet van het kruis. Wij bieden onzen lezers in dit nommer eene gravure aan, de H. Elisabeth voorstellende in een der gewichtigste tijdperken van haar leven, en zullen trachten dat veelbewogen leven in een paar nommers van dit tijdschrift te beschrijven.

Smulders' carillon.

Het mag zijn, dat in onzen tijd van koortsig winstbejag en brutale stofvergoding, in onze eeuw van goud en ijzer, de kunst van haren hoogen troon is afgetreden, dat de zachte en vreedzame muze der poëzij gevlucht is voor de overheersching van ratelende spoortreinen en smokende fabrieken. Waar zich echter de industrie leent tot veredeling van het schoone, waar zij zich dienstbaar maakt aan hare oudere zuster, de schoone kunst, daar begint ook zij het gebied der schoone kunst te betreden, en wordt haar eene plaats in de hoogachting der kunstenaars ingeruimd.

De photographie geelt de hand aan de schilderkunst, de galvanoplastie aan de beeldhouwkunst, de mechaniek aan de bouwkunst, de scheikunde aan de glasschilderkunst,.... de werktuigkunde aan de toonkunst. Van dit laatste geeft ons het op blz. 341 voorkomend klaviertoestel tot het bespelen van het carillon een even nieuw als welkom bewijs. Gerust mogen wij dan den talentvollen maastrichtschen mechanicus, den heer F. Smulders, reeds zoo gunstig bekend om het fabrikaat zijner piano's en van zijn uitstekenden kristallophoon, na zijne gelukkig geslaagde uitvinding van het carillon-toestel als kunstenaar begroeten.

Al wie ooit een klokkenspeler aan den arbeid heeft gezien, zal zich zeker over onze gravure verwonderen. Hoe zou een meisje, een kind, het centenaarzware materieel van een klokkenspel kunnen doen werken, terwijl al de spierkracht van een stevigen klokkenist vereischt wordt om de zware ijzeren hamers te werpen? Hoe zou een kind dat zware werk kunnen verrichten, waarbij den forschen man het zweet van inspanning en vermoeienis op het voorhoofd staat? En toch, Smulders' toestel heeft het ondoenlijke doenlijk gemaakt; onze gravure is noch fantasie, noch overdrijving, maar de zuivere wezenlijkheid. De opgave van het principieele, waarop het toestel berust, moge eenige opheldering geven.

Door middel van twee voettrappers, als bij het harmonium, worden twee vliegwielen, ter zwaarte van ongeveer 100 kilogram, met het grootste gemak in beweging gezet; op de as, welke de vliegwielen verbindt, bevinden zich negen aan de as evenwijdig loopende rijen stalen tanden, waarvan elke rij zooveel tanden telt als er klokken aanwezig zijn; dus vliegt bij elke omwenteling der as voor iedere correspondeerende kram, die in verbinding staat met den klepel der klok, negenmaal een stalen tand voorbij. Zoodra men de tegenoverliggende klaviertoets neêrdrukt, wordt door een zeer eenvoudig hefboomstel de kram, die met den klepel verbonden is, even opgelicht en komt in aanraking met een der voorbijvliegende stalen tanden; door de drijfkracht der snel draaiende vliegwielen wordt zoodoende de klepel met kracht tegen de klok geworpen.

Het waarlijk kunstige van het toestel (het neusje van den zalm, in een gesloten kas voor het nieuwsgierig oog verborgen) bestaat hierin, dat bij het nederdrukken der klaviertoets de opgelichte kram, die met den klepel verbonden is, slechts door één

der voorbijvliegende tanden gegrepen wordt, terwijl de navolgende tanden hem ongehinderd voorbijvliegen, zoolang totdat de toets, na eerst losgelaten te zijn, andermaal wordt neêrgedrukt. Dat was de groote moeielijkheid, dat bij het neêrdrukken der toets de kram door elke der voorbijvliegende tanden zou gegrepen worden, waardoor alsdan de klepel niet één maar meerdere slagen zou geven. Die moeielijkheid is niet allleen door den heer Smulders op kunstige wijze overwonnen, maar het is juist van die moeielijkheid, dat de bekwame mechanicus partij heeft weten te trekken, om aan zijn toestel eene nieuwe schoonheid te geven.

Aan de twintig hoogste klokken is, benevens het doorloopend mechanismus tot voorkoming der herhaling, een tweede, hooger liggend klaviertje toegevoegd, waarbij die herhaling niet verhinderd wordt, en hetgeen aldus een repetitie-klavier vormt. Zoolang men eene toets van het repetitieklavier nederhoudt, blijven zich in de respectieve klok de slagen zeer snel volgen, waardoor aldus het spelen der sleependste melodiën mogelijk wordt, die alsdan het effect maken, als b.v. de laatste variatie der *Prière* van Th. Bardezewska, of als de *Prière du Soir* van Lefébure-Wély.

Als staaltje der onuitputtelijke vindingrijkheid des heeren Smulders zij hier nog bijgevoegd, dat hij op de meest eenvoudige wijze, alleenlijk door het verbreken van de evenwijdigheid der tandenrijen, bewerkt heeft, dat bij het nederdrukken van twee toetsen van het repetitie-klavier, de twee correspondeerende klokken tegen elkander *trillen*.

Ten einde de snelheid van de wenteling der vliegwielen te bepalen, heeft de uitvinder aan het toestel een regulateur of verklikker toegevoegd, aan het carillon der St-Servaas-kerk te Maastricht onder den vorm eener bel, die bij te groote snelheid begint te schellen, en aan het stadscarillon, op den toren der O.L. Vrouwe-kerk te Antwerpen onder den vorm van een trompetje, hetgeen bij meer dan voldoende snelheid door een klein windtoestel wordt aangeblazen.

Zou de klokkenist, in weerwil der uiterst gemakkelijke bespeling, nochtans bij een langdurig spel vermoeid worden, of wel zou een pianist of organist, ongewoon aan het voettrappen, het dubbele werk met handen en voeten moeielijk kunnen verrichten, in alles heeft de schrandere uitvinder voorzien; door middel van een zwingel, op het vliegwiel vastgemaakt, kan de voetenarbeid des spelers als handenarbeid op een tweeden worden overgedragen.

Ook in de wijze der ophanging van den klepel is door den heer Smulders eene zeer doeltreffende verandering aangebracht, waardoor èn de arbeid voor zijne beweging, èn de af te leggen slagruimte is verminderd, zonder nochtans de intensiteit van den schok te verzwakken.

Men ziet, dat de scherpzinnige uitvinder (die niet enkel een theoreticus, maar een met alle slag van handwerk bekend practicus is) tot de kleinste bijzonderheden is afgedaald, om zijn systeem tot de hoogst mogelijke volkomenheid te brengen, en wij zijn van oordeel, dat, ondanks de scheppende vindingrijkheid des uitvinders, Smulders' klavierklokkenspel voor geene merkbare verbetering vatbaar is. Twijfelt men aan de gemakkelijkheid van bespeling? - een meisje, een kind heeft kracht te over om een carillon van 40,000 pond te hanteeren; - kracht in het aanslaan? snelheid in het aanspreken der noten? - dat heeft het zoo vleiend rapport bewezen, hetgeen bij de inwijding van het St-Servaascarillon te Maastricht de verschillende deskundige afgevaardigden van Antwerpen, Brugge, Utrecht, enz., over het systeem hebben uitgebracht, dat heeft ook de klokkenist getoond, die alstoen de *Carnaval de Vénise* met variaties heeft ten gehoore gebracht met een gemak, een sierlijkheid, een snelheid, een 'brille', waarvoor zich geen pianist had behoeven te schamen; - degelijkheid van

constructie? dat zien wij in de twee toestellen te Maastricht, die, ofschoon wekelijks flink bespeeld, ja, ‘berammeld,’ onder dit opzicht niets te wenschen overlaten; - kortom - eene onschatbare aanwinst voor de in onze gewesten zoo overvloedige klokkenspelen, dat was het oordeel der jury, die op de expositie van 1877 te Amsterdam aan den heer Smulders de gouden eeremedaille toekende.

Niemand wane echter, dat de eerste de beste pianist of harmonist zoo maar in eens als bij tooverslag in een puik klokkenist is omgeschapen. Indien Listz of Rubinstein voor het eerst Smulders' systeem bespeelden, wij durven wedden dat zij, in plaats van melodieus klokkenspel, niets anders zouden voortbrengen dan een oorverdoovend geklinkklank. Bespeelt men een carillon met dienzelfden rijkdom van begeleiding, met dezelfde gevuldheid van akkoorden, waarmede men een piano of orgel bespeelt, dan verliest zich de melodie, dan worden de zangerige tonen der bovenoctaven totaal verdronken in den zwaren galm der brommende basklokken, en dan maakt het geheel een helsch effect, als of in elke klok vijf en twintig bezetenen gebannen waren.

Accentueering en zelfs verdubbeling der melodie, een niet te spaarzaam gebruik van het repetitie-klavier, vooral in sleepende tempo's, soberheid in de begeleiding, (tenzij soms bij aanhoudende noten op het repetitie-klavier eene gelukkige basroulade plaats hebbe,) veel fioritures in de melodie, eene keuze vooral van niet al te ernstige muziek, dat zijn, naar ons gevoelen, eenige niet straffeloos te overschrijden regels voor de bespeling van Smulders' carillon.

Dat er op het veld der compositie voor carillon hoegenaamd niets geleverd is, mag ons niet bevreemden, daar zich het oude vuistklavier voor niets dergelijks leende. Nu echter de heer Smulders den weg gebaand heeft, hopen wij, dat onze nederlandsche toonzetters zich zullen beijveren om mede te werken tot de waardeering van deze voortreffelijke uitvinding.

Maastricht.

M.T.C.

Parijs en de Wereldtentoonstelling.

I.

Als titel mijner schetsen had ik reeds het onvermijdelijke: ‘de wereldtentoonstelling te Parijs’ in de pen; ik bedacht echter dat die titel een onjuiste zijn zou, daar het mijn doel niet is mij uitsluitend tot de tentoonstelling te bepalen, doch mijne lezers in de wereldstad - ook buiten de overigens reusachtige tentoonstellingsgebouwen - overal heen te leiden, waar iets merkwaardigs of schoons te beschouwen valt, voor zoover namelijk het bestek van ons tijdschrift zulks gedoogt. Dorre beschrijvingen en afgetrokken beschouwingen daarlatende, wil ik trachten het leerzame met het onderhoudende, het nuttige met het aangename te verbinden.

Deze weinige woorden bevatten mijn geheel programma; aan den lezer zij later het oordeel overgelaten of de schrijver er in geslaagd mag heeten.

Het gaat den schrijver van een schets als den lezer van een boek: hij behoort te beginnen met het begin; het woord begin is echter zeer elastiek: het kan bijna zoover worden uitgerekt als men wil ja, ik heb boeken gelezen, die bijna geheel en al eene inleiding waren: een reusachtige kop zonder lichaam schier en gansch zonder staart. Dat is het door ons voorgestelde grondbegin wel wat ver drijven, wat ik natuurlijk niet van zin ben na te volgen; doch daar het zelfs in onze eeuw van stoom en

electriciteit onmogelijk is zich in levenden lijve zoo eensklaps ‘met de snelheid der gedachte’ uit Noordbrabant naar Parijs te verplaatsen, behoor ik ten minste iets van mijne reis te zeggen, te meer daar ik onderweg kennis maakte met een zeer interessant persoon, dien ik in Parijs nog menigmaal ontmoeten zou en wien ik dus volgens de gebruikelijke vormen mijnen lezers behoor voor te stellen.

Het was op een snikheeten dag van het laatst der maand juni, dat ik in den spoortrein stapte om het reisje naar Parijs te aanvaarden. Ik wil bij deze gelegenheid het voor en tegen eener spoorwegreis niet op nieuw te berde brengen; overigens in dit opzicht is het gras reeds lang voor de voeten weggemaaid en het is minder aangenaam - voor

schrijver en lezer beiden - de echo te zijn van zoovele anderen vóór ons. Die versleten opmerkingen dus daarlatend, spring ik in eens tot het station Breda over, waar ik, voor zoover het mijn coupé betreft, mijn eersten reisgezel kreeg in den persoon van een deftigen, zwaarlijvigen heer, zooals ik later vernam, notaris in een der dorpen van de baronie, 't welk ik om zekere redenen Nergenshuizen wensch te noemen.

Mijn reisgenoot zag er in alle opzichten als een gentleman uit - echter niet als een gentleman op reis; - glimmend zwart was zijn hoed; zijn jas, broek en laarzen dito; overhemd en manchetten zouden de beste strijkster eer hebben aangedaan en zijne hooge halsboorden, waarover de netgestrikte das zich sierlijk slingerde, sloten zoo nauw om de vleezige kin en stonden zoo kaarsrecht in de hoogte, dat ik niet wist of ik den man om zijne zelfopoffering - want dat is het ware woord - bewonderen zou, dan wel of ik medelijden met hem moest hebben. Hoe het zij, mijn reisgezel was door het oog eener naald te halen, - in figuurlijken zin natuurlijk, want in de letterlijke beteekenis was zulks door zijne ongewone zwaarlijvigheid te meer onmogelijk.

DE HEILIGE ELISABETH VAN HONGARIJE, LANDGRAVIN VAN THURINGEN, NAAR V. ZIER.

‘Een warm weêr, mijnheer,’ begon ik, zoo als ieder gesprek met een onbekende begint, nadat de man aan het portier, dat dicht gebleven was, had plaats genomen.

‘Warm, dat geloof ik!’ zuchtte de gevangene in zijne halsboorden; ‘het zegt iets, mijnheer, nog tien uur sporens vóór zich te hebben.’

‘U gaat naar Parijs, mijnheer?’ vroeg ik, dit uit den opgegeven duur van den afstand afleidend.

‘Jawel, naar de parijsche wereldtentoonstelling,’ antwoordde mijn reisgenoot met eenigen trots.

‘Dan reizen wij samen: ik begeef er mij ook heen,’ hernam ik.

‘Mijn hemeltje; hoe toevallig!’ riep de andere, ofschoon ik bij mij zelven de opmerking maakte, dat het toeval niet groot kon zijn, wanneer twee elkander geheel onbekende personen naar eene zelfde stad moesten.

Voort stoomden wij intusschen en het werd al heeter en heeter, want de zon had bijna haar toppunt bereikt, en ik zag mijn zwaarlijvigen reisgenoot, die intusschen zijn hoed voor een lichte muts verwisseld had, telkens het zweet van het voorhoofd wisschen. Ik kreeg hartelijk medelijden met den man en vroeg hem of ik het raampke wilde openen.

‘Dank u, mijnheer, was het antwoord. ‘U moet weten, mijne goede vrouw heeft mij wèl op het hart gedrukt, te zorgen, dat ik geen koû zou vatten, en daar ik zeer vatbaar ben, kon de tocht mij licht kwaad doen; daar komt nog bij, mijnheer, dat het met die droogte geweldig stuift, zoodat ik, om de waarheid te zeggen, wel wat bang ben voor mijn linnen en mijne kleeren, te meer daar mij aan het station te Parijs een neef mijner vrouw wacht, die ingenieur is te Nantes, doch zich thans in de hoofdstad bevindt om de tentoonstelling te zien, en mijne vrouw zou om den dood niet gaarne zien, dat ik als een schooier bij hem kwam. Als u het dus goedvindt, zal ik het raampke maar dicht laten.’

SMULDERS' CARILLON.

Ik vond het, voor zoover het mij zelven betrof, te meer goed, daar ik aan den tegenovergestelden kant voor het geopende raam gezeten was, maar beklaagde er mijn zwaarlijvigen reisgenoot niet te minder om. Het gesprek bleef hierbij steken tot Roozendaal, waar ik in de gelegenheid was den notaris een kleine dienst te bewijzen, door hem bij het overstappen in een anderen trein zijn paraplu, die hij vergeten had,

na te dragen. Dit bracht eene groote toenadering tusschen hem en mij te weeg, en nu onthaalde hij mij op meer uitvoerige dan belangwekkende mededeelingen omtrent de ongeëvenaarde bezorgdheid zijner vrouw en de allergewichtigste betrekking, welke zijn vrouws neef, die tevens ridder van het Legioen van Eer was, te Nantes bekleedde, en welk een voorrecht het voor hem was, met zulk een beroemd persoon te Parijs nader kennis te zullen maken.

De hitte was intusschen drukkender geworden; de arme notaris baadde in zijn zweet; zijn hoog opstaande halsboord begon eene onrustbarende neiging tot vallen te

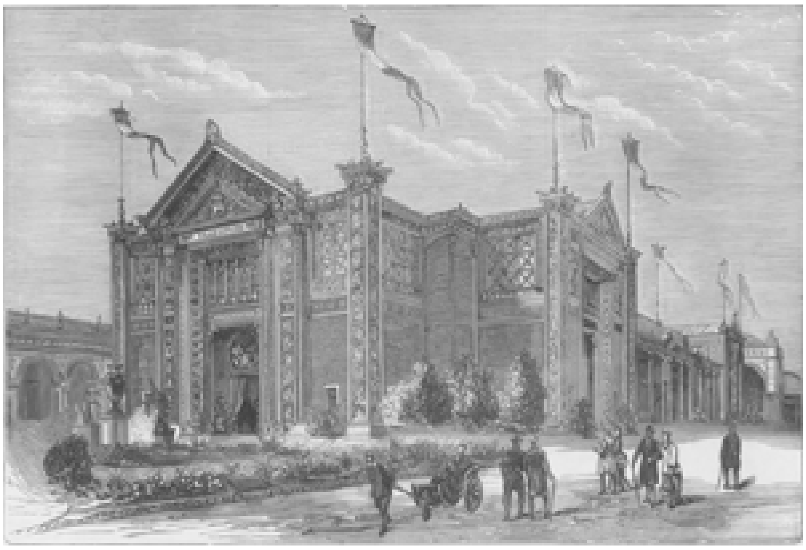

PARIJZER TENTOONSTELLING. - HET PAVILJOEN DER STAD PARIJS.

toonen en vruchteloos bleven alle pogingen van den bezitter, om den weerspannige tot staan te brengen, want spoedig had zich het doorweekte linnen voor goed neêrgelegd en hingen de lange punten slap langs het vest neder. Het was bedroevend zeker, vooral met het oog op de vroegere ongeëvenaarde stijfheid en witheid van het linnen, doch de punctueele man was wel genoodzaakt zich in het onvermijdelijke te schikken en den strijd tegen den oproerigen halsboord op te geven.

Wij naderden Brussel, waar wij nogmaals van trein moesten verwisselen, iets wat den notaris reeds eenmaal noodlottig dreigde te worden en het ditmaal wezenlijk was. Toen ik hem te Roozendaal zijn paraplu had overgegeven, had hij mij plechtig verzekerd nooit iets te vergeten, zoodat dit geval, door de haast van het overstappen overigens verklaarbaar, geheel eenig daar stond in de geschiedenis zijner lotgevallen; doch thans te Brussel reeds overkwam hem een tweede dergelijk geval, ditmaal met zijn hoed en met noodlottiger afloop, daar ik thans niet zoo gelukkig was geweest het verzuim te ontdekken. Nauwelijks overgestapt bemerkte hij, tot zijn onuitsprekelijke ontsteltenis, dat hij zijn blinkend zijden hoofddeksel had achtergelaten, en juist wilde hij eene poging doen om het portier te openen, toen de locomotief haar hevig gefluit deed hooren en onze trein zich in beweging zette.

‘Onverantwoordelijk, dat hier geen bel in den waggon is, zoo als in andere landen,’ zuchtte de notaris, ‘zoodat mij alle kans benomen is den machinist te waarschuwen om den trein te doen stilhouden. Wat zou mijne goede vrouw zeggen als zij wist, dat ik haar neef, den ridder van het Legioen van Eer, zonder hoed ontmoeten moet!’

Ik poogde den wanhopende te troosten, maar vergeefs; ook had ik spoedig genoeg met mij zelven te doen, want de hitte werd weldra onverdraaglijk en tappelings liep mij het zweet langs het gelaat. Wat mijn reisgezel betreft, plotseling nam hij een besluit, dat men, naarmate men het van een verschillend standpunt beschouwt, zoowel onvoorzichtig als heldhaftig zou kunnen noemen: zoo als het meer gaat, van het eene uiterste tot het andere overslaande, zette de van zweet druipende man plotseling het raam aan zijn kant laag en wijd open, aldus de raadgevingen zijner vrouw, zijne vrees voor verkoudheid en de zorg voor zijne kleederen vergetend, en de zwarte en fijne stofwolken van het steenkolendistrict, hetwelk wij doorstoomden, gelegenheid gevend, tot hem door te dringen.

De uitwerking liet niet op zich wachten, ten minste voor zoo ver het zijn linnengoed betrof, want het kolenstof hechtte zich bij voorkeur aan het doorweekte overhemd en den dito halsboord vast, zoodat beiden, plus het gelaat en de handen van den rampzaligen man, weldra met een dikke laag bedekt waren, 't geen hem spoedig meer het voorkomen van een schoorsteenveger dan van een ordelievenden notaris uit de baronie van Breda gaf.

Wel had de man op fransch grondgebied gelegenheid in een der kleine stations, tegen betaling van 50 centimes, gelaat en handen te wasschen, maar boord en overhemd werden er niet schooner door, en om van beiden te verwisselen was geen gelegenheid, daar zijn vrouw hem er niet van voorzien had, wijl zij hem had aanbevolen ze in Parijs te koopen, waar ze, volgens alle advertentiën, voor een kleinigheid te verkrijgen waren; daarenboven was zijne schoone, blinkende hoed verdwenen, hetgeen echter niet verhinderde dat hij bij aankomst aan het Noorderstation te Parijs naar allen schijn door zijn vronws neef, den ingenieur en ridder van het Legioen van Eer, allerhartelijkst verwelkomd werd.

Na mij inderhaast nog te hebben toegeroepen, dat ik hem den volgenden dag op de tentoonstelling ontmoeten zou, waren wij in de groote wereldstad elk onzen weg gegaan.[(1)]

Bescherm-engelen.

(Vervolg).

Er heerschte een diep stilzwijgen bij de andere engelen; want al de beschermers onderzochten hun geweten, en ieder vond dat ook bij hen het blanke lelie-blad hier en daar al zoo wat gespikkeld was; maar niemand waagde 't luid op te spreken gelijk die ruwe realist.

‘Gij aanziet de wereld als een wespennest?’ zegde de engel der professorin.

‘He ja! dat is nog altijd gepast.’

‘Geloof me, confrater, dat het veeleer een bieënnest is; angels zijn er, dat is waar, doch honig is er ook....’

Maar dat heeft de purpere engel zoo wonderlijk gezegd, alsof er zoo'n kleine verontschuldiging onder schuilde.

‘Nu, zegt de katoenen bullekak, ‘neem dat het een bieënnest is, en dat de oprechte kunst hierin bestaat om den honig te rooven, zonder dat men den angel in den vinger voelt kittelen. Nu dat verstond mijn eerste beschermeling, de minister, opperbest - en dan was hij ook zeker de volmaaktste mensch der wereld. ‘Ik zie het wel,’ sprak hij lachend voort, ‘ik had minister moeten blijven!..... Maar luistert, ik had nog een ander geval in mijn leven, dat me inderdaad geen goeden dunk van den heer der schepping, zoo als de worm zich noemt, moest geven.

‘Op zekeren dag - mijn vleugels waren gescheurd en ontkleurd; mijn sierlijk voetje had ik sedert lang verloren en ik kon me dus in geen fatsoenlijk gezelschap meer aanbieden’ - en die woorden deden den engel van de apothekers-vrouw rood worden tot in de punt harer ooren. - ‘Op zekeren dag wierp mij de meid op een rijtuig, 't was eene hottende en stootende mestkar, en ik werd, ziek en ellendig, voor een slokje verkocht aan een kerel, wiens gelaat en pak er zoo gehavend uitzagen als ik.

‘Bij regen en zonneschijn moest ik toen mijne voorheen zoo prachtige vleugels, die eens een minister beschermden, uitspreiden boven de tafel van eenen goochelaar op de jaarmarkt, bij wien de kinderen hunne speelduiten kwamen wagen: - de eerste cursus voor het hooger onderwijs, dat men later geniet in de universiteit van Wiesbaden en Homburg, waar Satan, door eenen knip van zijnen vinger de roulette draaien doet.

‘Ik bleef naast stukken hout, lompen, scherven, lappen en wat weet ik al niet op de jaarmarkt liggen ten speelbal der straatjongens. Die rakkers beukten, krookten, rukten en plukten mij en er zou geen brokje overgeschoten zijn had de oude Jood mij niet uit de hand van dat Vandalen-volk gered. ‘Jij, smeerlappen,’ gromde hij, ‘zoo'n goede, mooie paraplu bederven! Nah, je zult gelukkig zijn als j'er je heele leven zoo eentje hebben mag!’ En de economische Levi raapt mijne verstrooide lidmaten saam en thuis gekomen, zette hij een grooten koperen bril op en begon te hameren, te kloppen, te passen, te meten en toen hij mijn romp weêr zoo fatsoenlijk mogelijk had saêm geflanst, spreidde hij er katoenen vleugels over en gaf mij een sterken, hoornen voet - iets dat klopt als een life-protector.’

(1) Wij geven voorloopig de afbeelding van het paviljoen der stad Parijs, in het midden der tentoonstellingsgebouwen gelegen, ons voorbehoudende later op deze merkwaardige inrichting - eene volledige tentoonstelling op zich zelve - terug te komen.

En dat bewees bijna op hetzelfde oogenblik zijn beschermeling, die dronken, dreigend en vloekend was binnen gewaggeld, en zijnen kameraad uit den bak trekkend, den gegalonneerden knecht der danszaal er eene saluade meê toediende.

'Wat heb ik u gezegd?' riep de ruwe engel tot zijne makkers in den bak, op het oogenblik dat de koetsier de vestibuul verliet.

'Pouah, wat gemeen gezelschap! heeft de blauwe gezegd. 'Ik zal het nog op de zenuwen krijgen.'

'Men moest zulke gedegradeerde schepsels uit eene fatsoenlijke samenleving verbannen!' liet er de groene op volgen.

'Waarom zet men zoo'n misdadige paraplu niet in het tuchthuis,' riep de purpere.

'Gij hebt gelijk, zoo'n creatuur verdient den naam van engel niet meer!' meent de bruine.

'O hemel! daar krijgt de blauwe het op de zenuwen!'

Gelukkig op dat oogenblik verlaat de freule de danszaal, en haar galant cavalier trekt dien weeken en zenuwachtigen engel uit den waterbak. En hij, de katoenen democraat? Voor de deur staat de vigilant, met den rood geneusden koetsier op den bok. Op het rijtuig ligt de katoenen rakker recht uit op den rug en schijnt de blinkende sterren te zien; maar hij luistert niettemin naar de schoone en vleiende woorden, die de balgasten elkaar toefluisteren.

'Ha, ha, ha!' lacht de brutale kerel plotseling; 'nu flluistert men elkander al wat liefs, al wat zoets is in het oor - en straks trekt en scheurt men elkander aan stukken, men hekelt niet alleen het kleed, de linkschheid, den dans; men scheurt zelfs de eer van deze, den goeden naam van genen. Dat bal is een nieuw uitgangspunt om, gedurende langen tijd, weêr te cabaleeren en te intrigueeren - en dit voortdurend onder het masker der heiligste vriendschap.... Wat ik droom, is, het open veld, het groen en de bloemen, een eenvoudig dorp, eene halve boerenfamilie, die mij met eerbied in eenen linnen zak bewaart en mij slechts voor den dag haalt als het zondag is en men ter kerke gaat.... Ik wil er aan denken.... De sterren pinken; mijne oogen pinken ook.... Ik leg mijne twee ooren op het harde kussen en.... goeden nach!

Antwerpen.

YOURS.

Een kristene Robinson.

De aandacht blijft in verschillende landen, doch bovenal in België, op Centraal-Afrika gevestigd en de eerste expeditie, om tot de grondlegging van nieuwe stations in dat werelddeel over te gaan, is onlangs vertrokken. Het zijn echter de eerste Zuid-Nederlanders niet die deze gevaarvolle tochten wagen. Een aantal zendelingen zijn hun in de laatste jaren voorgegaan, doch dit was reeds het geval in de 17e eeuw, toen onder ander een Gentenaar, een Minderbroeder, Peter Fardé, zich op den ongastvrijen bodem van dit nog geheimzinnige werelddeel waagde.

Pater Servatius Dirks, een man van talent, heeft dezer dagen de lotgevallen van den Minderbroeder op eene recht treffende wijze beschreven, en deze zouden inderdaad het onderwerp kunnen vormen voor het schrijven van een kristelijken Robinson Crusoë. Het was den 3^en^ augustus 1686, dat twee nederlandsche schepen, door eene fregat begeleid, met gunstigen wind, de reede van Lissabon verlieten om naar Alexandrië te stevenen. Aan boord van een dezer bevond zich broeder Fardé, die, na twee jaren in het klooster van het H. Graf te Jerusalem te hebben gewoond,

door zijne oversten naar de Nederlanden werd gezonden, om aldaar aalmoezen in te zamelen tot vrijmaking van christen slaven te Palestina.

Fardé gelukte volkomen in zijne zending; van Gent begaf hij zich naar Amsterdam en van deze koopstad naar Texel, alwaar hij zich inscheepte. Vijf jongelingen, twee rijke Amsterdammers en drie Engelschen, die eene pelgrimaadje naar het H. Graf ondernamen, sloten zich bij den Minderbroeder aan. De welhebbende pelgrims verkozen den waterweg dewijl deze, alle moeielijkheden te samen genomen, minder ge vaarlijk was dan wel de landweg.

Door tegenwinden waren de nederlandsche schepen gedwongen de Kanarische eilanden aan te doen, doch bespeurden weldra dat zij door algerijnsche zeeroovers vervolgd werden, dat de vlucht onmogelijk was en men eindelijk het gevecht zou moeten aannemen. In dien strijd werd de Minderbroeder aan den rug, en andere zijner gezellen veel gevaarlijker gekwetst. Het vaartuig werd zwaar geteisterd en toen, na een donkeren nacht, de dageraad aanbrak, bemerkte m[...]

geen spoor meer van de overige schepen, die dan ook gewis in den losgebroken storm waren vergaan.

Na het schip aan het eiland St.-Michiel te hebben doen kalfateren, ging men andermaal onder zeil. De uren van rust had de ieverige Minderbroeder weten te benuttigen, met de katholieke waarheden te verkondigen en verscheidene calvinisten gingen, onder zijn welsprekend woord, tot het aloude roomsche geloof over. Den 19en october werden de Nederlanders andermaal door roovers aangetast en vloog het schip in brand. Wie zich redden wilde moest in zee springen. Nog eenige oogenblikken en het vuur zou de kruitkamer bereiken en de vernieling van het vaartuig het onvermijdelijk gevolg hiervan zijn.

Broeder Fardé sprong dan ook in zee om aan het vuur te ontkomen, en weinige oogenblikken later had de ontploffing van den kruitvoorraad plaats. De zeeroovers zetten hunne booten uit om de drenkelingen op te visschen en zevenendertig ongelukkigen werden weldra twee aan twee geketend, en in het donkere ruim geworpen, om later als slaven verkocht te worden. Te Bona, op de barbarijsche kust, werden de buitgemaakten bij opbod verkocht. De Minderbroeder en Daniel van Breukel, schrijver van het schip, werden door een rijken Moor, Soura-Belyn, die uit Perzië kwam en naar zijn land, aan gene zij der Sahara in Centraal-Afrika gelegen, terugkeerde, aangekocht. De kloekmoedige missionnaris nam afscheid van zijne lotgenooten, die hij deels tot het Katholicism had weten te bekeeren. Hij zelf ving met zijnen heer den weg door de woestijn aan.

Soura-Belyn was slaat in Livorno geweest en sprak zeer vlot de italiaansche taal. Hij kon dus zijn slaaf, die ook geen vreemdeling was in de arabische spraak, over vele zaken spreken en vóórdat zij Targa, het uiteinde der groote woestijn bereikt hadden, was hij de vriend zijns meesters. Te Targa ontmoette Fardé een landgenoot van Zaandam, die sedert drie jaren aldaar in slavernij verkeerde, en eene belangrijke bijzonderheid is voorzeker deze: dat die man hem aanbood een brief aan zijne bloedverwanten te Gent te doen geworden. Hij zelf maakte van de karavanen, die van Targa uitgingen, gebruik om zijne familie tijdingen te geven en deze brieven kwamen immer op hare bestemming. Fardé schreef den 27en november een brief aan zijne zusters te Gent, en deze werd den 6en juli van het daarop volgende jaar, dus in 1687, aan zijn adres bezorgd.

Na eene reis door een heerlijk, vrucht- en bloemrijk land, bereikte de karavane Agades, waar Fardé voor zich zelf zoo als voor zijnen gezel, de vrijheid erlangde, nadat zij voor Soura-Belyn eene villa hadden gebouwd. Het werk vorderde, doch de Minderbroeder maakte heimelijk propaganda voor het Katholicism tusschen de werklieden, en een Judas onder hen, Louis Delaplace, een Franschman en Hugenoot, verried hem lafhartig, en nadat hij gemarteld was, wilde men hem ter dood brengen indien zijn meester niet eene som, die met 300 rijksdaalders gelijk stond, betaalde. Die gunst werd nog slechts op deze voorwaarde toegestaan dat, na de voltrekking der villa, de Minderbroeder buiten het land moest gebracht of verkocht worden.

Soura-Belyn kwam met de overheden voor den losprijs van 200 rijksdaalders overeen. In het huis van zijn meester gebracht, werd hij door dezen vaderlijk verzorgd: immers de marteling had den edelen man erg verwond. Toen Fardé genezen was hervatte hij het toezicht over de bouwing, doch onder bewaking van Mahomedanen. In de vrije uren werd hij in een hok, nabij de bouwplaats gelegen, opgesloten. Wat

den toestand nog afschuwelijker maakte, was de aanstelling van den renegaat Delaplace tot algemeen toezichter over de slaven en dus ook over den armen pater. De haat dien Delaplace dezen laatsten toedroeg, straalde op ieder oogenblik in woorden en daden uit.

(Wordt vervolgd.)

Juliaan en Juliane.
eene novelle
door Mathilde.

I.

Geen aardiger, geen liever, geen opmerkenswaardiger kinderpaar werd in het stadje Breukvliet gevonden dan de twee pleegkinderen van den ouden heer en mevrouw Miollet, de eerste rustend ontvanger, beiden bewoners van een keurig net landhuis, even buiten de stad gelegen.

't Was een fraaie, sneeuwwite woning, en door die witheid en ook omdat ze zich op een hoogte tegenover de voornaamste stadspoort bevond, reeds van verre zichtbaar.

Die hoogte was aan weêrszijden met kreupelhout begroeid; in het midden vanaf de hooge stoep van het woonhuis, daalde een glad geschoren grasperk tot aan den grooten weg neder; achter het hoofdgebouw stonden vele en hooge boomen, meest, eiken en beuken, dit was het zoogenaamde bosch, door een niet grooten, maar met de meeste zorg onderhouden tuin, gescheiden van de villa, of zooals mijnheer Miollet het noemde, tot ergernis zijner goede vrouw, van de ‘Rarekiek.’

En toch, 't huis had wel iets zonderlings aan zich; de heer Miollet was in niets als een gewoon mensch (altijd volgens zijne vrouw). Jaren geleden, toen zijn eenige zoon het ouderlijke huis verlaten had om zich aan God te wijden en als missionaris het Evangelie in andere werelddeelen te verkondigen, en de eenige dochter, na een lang ziekbed, in den bloei harer jaren kalm en zacht ontslapen was, vond de oude heer het in zijn witte woning al te stil.

Drie of vier jaren lang was hij als 't ware bezeten door een hartstocht, die hem tot bouwen aandreef. Dan werd weêr deze vleugel tot aan den grond toe afgebroken, dan aan gene zijde van 't huis een warande opgetrokken, of het dak met een hoog terras versierd; zijne vrouw en de eenvoudig lieve witte villa werden de offers van dezen hartstocht.

De eerste, daar zij, zoo lang al die werklieden over den vloer gingen, er niet aan denken kon haar liefste droomen van een net, zindelijk tehuis te verwezenlijken, en daardoor menig onaangenaam uur doorbracht; de tweede daar zij, toen die lief hebberij plaats maakte voor een andere, half voltooid bleef staan, een wonderlijk mengelmoes toonende van alle mogelijke bouwstijlen.

Wat den heer Miollet van zijn bouwhartstocht genas, was juist de aankomst der twee lieve kindertjes, van wie wij reeds begonnen te spreken.

Juliaan en Juliane de Werve waren kinderen van mevrouw Miollets jongste zuster, weduwe van een indisch officier; beide ouders waren vroeg gestorven, vier jaren telden de tweelingen pas, toen de door zoovele slagen neêrgedrukte moeder uit Java komende, hen in de ‘Rarekiek’ bracht, om kort daarna te sterven; van dat oogenblik af was het daar binnen veranderd.

Juliaan en Juliane, hoe jong zij ook waren, genazen hun ouden oom geheel van zijn bouwmanie en leerden hun tante weêr langzamerhand belangstellen in het leven, en hoe kon 't ook anders?

In welk huis, hoe ledig en verlaten het voorheen ook kon zijn, zoude geen zon van geluk opgaan, wanneer twee engelen als Jules en Liane - zooals men hen bij voorkeur noemde, of ook wel bij verkorting Ju-Liane - daar hun intrek namen?

Hoe zou men nog belangstelling kunnen voelen voor architectenplannen en ruwe, stomme steenen, als twee blonde kinderkopjes ieder oogenblik nu eens bij die deur, dan weêr door dat venster naar buiten gluurden?

Hoe was het mogelijk aan geluk, zonneschijn, liefde van een goeden, almachtigen God te twijfelen, wanneer twee paar oogen, blauw als vergeet-mij-nietjes uit het gras opduikend, op het vermagerde, afgematte gelaat der kinderlooze moeder staarden en twee mondjes, frisch als rozenknopjes, haar toelispelden: ‘Tante, och toe, tantelief! ga met ons meê naar buiten, 't is daar zoo mooi.’

Het was nu juist tien jaren geleden, dat de tweelingen 't stille huis tot een paradijs hadden gemaakt, toen mevrouw Miollet, met haar man en haar zoo juist uit Amerika teruggekeerden zieken zoon, onder de warande zaten, die uitzicht gaf op het grasperk.

Jules en Liane vervolgden daar eenige fladderende vlinders tusschen de struiken en het kreupelhout. Ze waren niet meer als tien jaar te voren in gelijke witte jurkjes gekleed, het eene met roode, het andere met blauwe strikjes versierd om ze te onderscheiden; maar toch viel hun sprekende gelijkenis nog altijd op. Liane's blonde lokken vielen even als de zijne in natuurlijke krullen over hare schouders; zijn gelaatskleur was nog niet door den invloed der lucht gebruind, zijn lippen hadden nog geen mannelijken trek, geen wonder dus dat de abbé Miollet (zijn vader was van geboorte een Belg en de zoon had ook in België zijne studies gemaakt) tot zijne moeder zeide:

‘Ik zag nog nimmer zulk een overeenkomst in alles; in elke beweging, in elken trek van het gelaat.’

‘Ja, maar wat is die uiterlijke gelijkenis bij die van hun karakter, hun neigingen, hun wenschen!’ haastte zich de moeder te antwoorden, want zij werd nooit zoo welsprekend dan wanneer zij van hare lievelingen sprak.

De abbé glimlachte.

‘Maar is dat wel zulk een groot geluk, moeder?’

‘Noemde ik het dan een geluk?’

‘Neen, dat niet, maar u schijnt dit te beschouwen als iets, waarop u trotsch kan gaan, even trotsch als op hun eigenaardige uiterlijke gelijkenis.’

‘En is 't dan ook niet iets vreemd, iets wat men misschien in heel Holland niet ziet?’

‘Het kan zijn, moederlief, maar niet alles, wat vreemd is, moet daarom juist goed zijn.’

‘Natuurlijk, wanneer hun aard slecht was of lastig of valsch, dan zou het des te ongelukkiger zijn, omdat men met een dubbel akelig kind te doen zou hebben, maar nu... vraag eens aan wien gij wilt in Breukvliet, of er kinderen zijn, liever, gehoorzamer, gewilliger, zachter, vriendelijker, aanhaliger, ja, ik zou niet weten wat al meer, dan Jules en Liane.’

‘Des te beter, hoe kan het ook anders, wanneer mijn goede vader en moeder hunne opvoeding op zich genomen hebben?’

‘Neen, eervol is het niet voor ons, maar bekennen moet ik het toch, vader en ik zijn niet meer, wat we vroeger waren, toen wij ons bezig hielden u en mijn lieve

zalige Elize groot te brengen. 't Is of men met de jaren zwakker en weeker wordt, toegevender en zachter; met Elize hebben wij niet veel moeite gehad, 't is waar.'

'Doch met mij des te meer, ik weet het wel, moedertje!'

'Ja, gij waart een wilde, ruwe jongen, een hart van goud, een hoofd van zilver, maar als ik u vergelijk met Jules, wat een verschil!'

'Ja, op zijn leeftijd zou ik liever hoog in den kerse- of pereboom zitten, dan met mijn zusje die arme kapelletjes te vangen.'

'Maar ze doen hun geen kwaad, volstrekt niet! 't Is een gezonde beweging voor hen, dat op en neêr loopen. We hebben Jules en Liane nooit behoeven te straften; bederven, dat deden we hen van alle kanten, doch ze bleven altijd even lief, even gehoorzaam, even zacht.'

'Niet moeilijk, als zij steeds hun zin hebben. Kinderen zijn slim; als ze merken, dat zij door een stil bedroefd gezicht meer gedaan krijgen dan door hard te schreeuwen en te dwingen, zijn zij wel zoo verstandig, om zich de moeite te sparen dit laatste te doen.'

'Ge zijt tegen mijn engelen ingenomen, Heerzoon?'

'God beware mij daarvoor, moeder! Ik ben dankbaar en gelukkig, dat Onze Lieve Heer u in hen een vergoeding geschonken heeft voor uwe eigen kinderen, die Hij alle beide voor Zich begeerde, dat ze u een aangenamen ouden dag bezorgen, maar juist omdat ik uw werkelijk geluk in het oog houd, ben ik bang of de opvoeding, die u hun geeft, wel geschikt is om hen voor te bereiden tot den grooten strijd, dien zij even goed als ieder ander in het leven zullen moeten voeren.'

‘En wat kunnen wij anders doen? Nooit geven zij ons eenige reden tot ontevredenheid; moeten we hen toch straffen, toch hard behandelen, toch slaan misschien? Neem me niet kwalijk, Heerzoon, bij die Roodhuiden hebt ge, zoo veel ik er van overtuigd ben, veel goeds gedaan, maar voor uzelven zijt ge wel wat vergeten hoe men met beschaafde kinderen....’

JULIAAN EN JULIANE.
Uren- en urenlang zat zij voor het raam naar buiten te staren.

‘Hoe, moedertje, zie ik u niet wat opgewonden?’ zoo onderbrak de vroo lijke stem van haar man haar wel wat scherpe redeneering.

‘Och, vader,’ zeide de abbé, voor zijn vader plaats makend, ‘moeder en ik verschillen een weinig van meening.’

‘Zoo, zoo, dat is niet, behoorlijk, en waarover loopt de twist? Moeder, moeder, die naast ons zit, is niet meer onze woelige Frans van vroeger; dat vergeet ge wat al te dikwijls.’

‘Maar er zijn dingen, waarvan hij weinig of geen verstand heeft, zoo als van het karakter onzer lievelingen.’

‘Hm, hm!’

‘Hij zou willen dat we hen onverdiend straften, beknorden, ja, ik weet al niet wat zouden doen, alleen omdat het zoo behoort te zijn bij jonge kinderen.’

‘Kom, kom!’

‘Neen, vader! u begrijpt wel, dat ik dit niet verlang; Jules en Liane schijnen een gelukkige natuur te bezitten, maar die natuurlijke neiging tot het goede moet ook geleid worden.’

‘En doen we dat niet?’

‘Zeker, zeker,’ beaamde mevrouw, ‘ze zijn zoo weldadig, zoo medelijdend.’

‘Omdat het met hun aard overeenkomt, maar zie, wat ik zou willen is, dat zij niet zoo uitsluitend opgevoed werden in de gedachte, als of de wereld alleen voor hen beiden bestaat, of oom, tante, de meid, al de kennissen en vrienden slechts in de familie zijn om Jules en Liane gelukkig te maken, of Onze Lieve Heer zelf het er op toelegt, al 't onaangename van hen verre te verwijderen.’

‘Maar kunnen wij daar iets aan doen?’

‘Waarom niet? Tot nu toe leven Jules en Liane in een droom voort, een heerlijken droom, de wereld schijnt hun een tuin toe vol bloemen en zonneschijn; dat daar geleden, geweend, gestreden wordt, dat begrijpen zij niet.’

‘Ze zullen het wel leeren als 't tijd daartoe is,’ sprak Miollet weemoedig.

‘Maar is 't dan niet te laat? Kan men vroeg genoeg leeren zich te wapenen tegen de algemeene wet, waaronder wij na Adams zonde gebukt gaan?’

‘Ge zijt te zwaartillend, 't is of gij zooveel hoogdravends aan 't hoofd had op hun leeftijd en of ge daarmede zooveel uitgestaan hebt.’

De abbé haalde diep adem en glimlachte.

Ja, toen hij zoo oud was als Jules, toen had de levenslustige, soms brooddronken knaap reeds begonnen den strijd te voeren tusschen de twee krachten, die hem aan de eene zijde riep naar de opoffering, de toewijding aan God, aan de andere zijde tot genieten, tot de wereld en haar geluk.

De eerste stem had gezegevierd, maar ten koste van hoeveel strijd, hoeveel tranen!

Die herinnering was hem nu zoet als die van een behaalde groote overwinning; hij had onder de heidenen gewerkt zoolang hij kon en mocht; eerst toen hij te kiezen had tusschen een vroegen dood en den terugkeer naar Europa, had hij de strijdplaats verlaten. Neen, de genegenheid tot haar beide pleegkinderen moest zijn goede moeder wel zeer verblind hebben, dat zij zulk een oordeel velde over haar eenigen zoon, de trots en vreugde harer oogen.

Maar daar kwamen de tweelingen nader en brachten oom, tante en Heeroom een oogst van bloemen en vruchten. Bij hun naïef vroolijk gekeuvel verdween de wolk van tante's voorhoofd en zelfs de bezorgde trek om Heerooms lippen.

Doch toen vader en moeder Miollet voor 't eerst weder alleen waren, vroeg de oude heer:

‘Zeg, moeder, zou het onzen Frans onaangenaam zijn, dat wij zooveel van Ju en Liane houden? Zou hij een beetje..... want een mensch blijft een mensch..... een beetje jaloersch wezen?’

‘Jaloersch!’ - en 't moedergevoel dreef weêr boven - ‘jaloersch! onze Heerzoon jaloersch? Foei, vader, de gedachte is reeds een zonde. Neen, zal ik u zeggen wat hem op ons doet vitten? Hij is zoo aan 't preeken gewoon geraakt, dat hij 't onwillekeurig tegen zijne ouders doet.’

II.

‘Neen, tante, dank u, ik heb geen lust tot eten; laat mij hier wat blijven zitten.’

‘Maar, kind-lief! ge maakt u ziek door dat overdreven treuren; er is niets aan te doen, Jules is een jongen en kan niet altijd thuis blijven. Hij moet toch iets worden in de wereld.’

‘Ach! 't is pas 10 uur, ik dacht dat het reeds bijna avond was.’

‘Kom, laten we een wandeling maken naar de kerk.’

‘Neen!’

‘Zal ik Anna en Dorine verzoeken u eens op te vroolijken.’

'Dank u!'
'Wilt ge wat illustraties zien?'
'Neen!'
'Kom, ge zijt flauw van het vasten; ik zal een lekkere taart voor u maken; daar houdt ge immers zoo veel van?'
'Dank u!'
'Hebt ge liever wat oesterpastijtjes?'
'Neen!'
'Maar zeg me dan toch wat gij verlangt!'
'Ik wil naar Jules gaan.'
'Maar, Liane-lief, wees toch niet zoo onverstandig. Ge wilt toch niet aan de hoogeschool studeeren voor advocaat?
'Waarom niet, als ik bij Jules ben?'
''t Kan niet, jongens moeten de wereld in, meisjes blijven thuis en houden zich daar nuttig bezig.'
'Ik wil het niet, ik wil naar Jules.'
'Liane, foei, wat zijt ge toch ondeugend; ik heb u nog nooit zoo gezien; dat is dwingen, dat staat zeer leelijk in kinderen, maar nog leelijker in een meisje van over de achttien jaar. Ge zijt altijd zoo'n lief, zacht kind geweest, foei!'
'Dan was Jules bij mij! Ik kan niet leven zonder hem!'
'En denkt ge, dat het voor hem pleizierig is, te weten, dat gij hier zoo onverstandig zijt, niet eten, niet drinken, niet werken wilt?'
'Hij verlangt ook naar mij.'
'Ja, maar Jules is veel verstandiger dan Liane, hij had bij 't afscheid wel tranen in de oogen, maar toch zorgde hij wel dat zijn zusje 't niet merkte, hij begrijpt dat die scheiding tot zijn bestwil is.'
'Ik begrijp het niet.'
'Laat ons ten minste wat in den tuin wandelen.'
'Ach, plaag mij niet; laat mij maar begaan.'
Tante stond verbaasd.
Op zulk een toon had geen der tweelingen ooit haar toegesproken, altijd waren ze even zacht, even lief, even gewillig geweest, maar was het ook de eerste keer niet, dat de lieve Liane ondervinden moest, dat haar willetje geen vaste wet was?
Onwillekeurig dacht mevrouw terug aan haar zoon, die nu weêr aan gene zijde van den Oceaan was; hij had immers ook zoo iets gezegd van een mogelijken omkeer in het karakter der lieve tweelingen, als de omstandigheden anders werden.
Het was een treurige taak, het troostelooze zusje op te beuren. Uren- en urenlang zat zij voor het raam naar buiten te staren, zonder andere bezigheid dan hare dik geweende oogjes af te wasschen en met een gelaat of alle smarten der wereld haar drukten.
Dat dit den eersten dag zóó duurde was niets meer dan natuurlijk en kon vooral de teedere tante niet verwonderen, die het dag aan dag aan moest zien, hoe innig de tweelingen aan elkander gehecht waren, hoe geen gedachte in Jules' hoofd opkwam, die niet ter zelfder tijd door Liane gedeeld werd; hoe een uur afwezigheid van den eenen de andere een eeuwigheid toescheen, maar wat de flinke, vlugge vrouw ergerde was, dat Liane niet de minste moeite deed om hare smart te overwinnen, dat zij door een laf toegeven daaraan die nog vermeerderde.
Die ergernis maakte soms wel plaats voor medelijden, maar toen oom terugkwam en de groeten van Jules, dien hij goed in de academiestad geïnstalleerd had,

terugbracht met de lieve cadeautjes voor Liane, en zij altijd even onverschillig, even koel voor alles bleef, toen werd tante een beetje scherp, tot groot verdriet van oom die 't arme meisje diep beklaagde.

‘Frans had gelijk, wij hebben haar verwend,’ zeide zij zelve eens zeer rouwmoedig, toen ze eindelijk aan Liane's tranen moest toegeven, om met haar aan den studeerenden broeder een bezoek te brengen; ‘gelukkig dat Jules heel anders is!’

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 44]

Een gezang.

Waar gezongen en gedronken wordt, heerscht vroolijkheid en ook de jagersknechts van het kasteel vieren de terugkomst van de jacht met een glas bier en gezang. Het zijn hier allen bekenden onder elkaar, die elkanders jachtavonturen zeker meermalen gehoord hebben, zoodat van het snoeven en pochen daarmeê geen sprake kan zijn, doch dit hindert het vroolijk bijeenzijn niet en het oudste jagersliedje wordt weêr nieuw zoodra men gezellig bijeen zit.

Jagersroem, jagersgrootheid, zoowel als de onnoozelheid van het wild dat hun buit wordt, zijn de onderwerpen van deze liedjes en het gewone, in refrein herhaalde hallo! zal er evenmin aan ontbreken.

EEN GEZANG, NAAR E. DAVID.

De solozanger onzer gravure zit ongegeneerd op de tafel, hetgeen niet belet, dat zijn gehoor aan zijne lippen hangt, en zelfs de jager van het kasteel luistert met een streelend genoegen naar de verheerlijking van de edele zonen van Nimrod.

Wie de oude heer is, die voor den monumentalen schoorsteen staande, glimlachend het gezang aanhoort, zegt ons de schilder niet, doch zijne meer deftige houding en kleeding, waarmeê de klompen wel een wat al te groot contrast maken, doen ons vermoeden, dat hij een der hooger geplaatste dienaren van het kasteel is, die, op

het land wonende, de gewoonten van het land aanneemt.
Het is een lief tooneeltje, vol leven en vroolijkheid, dat op het Parijsche *salon* van 1877 zeer de aandacht trok en zijn schilder, den heer E. David, alle eer aandoet.

In de bibliotheek.

De oude professor heeft voor eene poos de doffe studeerkamer verlaten om in den hof een luchtje te scheppen, en van dat oogenblik maken de drie nichtjes van den geleerden oom gebruik, om een blik te werpen in het heiligdom, welks toegang voor haar onverbiddelijk gesloten is gebleven.
Zij doen meer dan dat, zij sluipen de sierlijke bibliotheek binnen, zetten zich behaaglijk op de fauteuils neêr en zien nieuwsgierig rond. Weldra is haar oog verzadigd van de boekenrijen, het marmeren borstbeeld, de globe en de kaarten, die langs de wanden hangen, en een stap verder doende, wordt een der folianten ter hand genomen, om te zien, waarmeê oom zijn tijd doorbrengt.
Verbeeld u haar vroolijke verbazing. De foliant bevat slechts hiëroglyphen en cabalistische teekens, welke volgens haar denkbeeld eer bij een waarzegger of toovenaar dan bij een professor thuis hooren, en schaterlachende beschouwen twee van haar hare vriendin, die op de geheimzinnige teekens blijft staren, als vormden zij voor haar een leesbaar schrift.
De meisjes spelen daar een onschuldig spel en toch bevinden zij zich in eene gevaarlijke omgeving. Zij zijn als de kleine kinderen, die een oogenblik ontsnapt aan de waakzaamheid hunner ouders, naar een snoepwinkel loopen om er bonbons en karamellen te koopen, welke in schoone groene papiertjes zijn gewikkeld, en gretig de lekkernijen in den mond steken, zonder te weten, dat het schoone groen der papiertjes, waarmeê zij spelen, een doodelijk gift bevat of minstens zoo schadelijk voor de gezondheid is, dat, wanneer het met hun speeksel vermengd wordt, eene gevaarlijke ziekte er het gevolg van kan zijn.
De boekenkamer van een geleerde bevat giftige bestanddeelen voor hen, die onbedacht en onschuldig van harte zijn. De geleerde neemt zoowel kennis van 't geen er schoon en goed is in de wetenschap, als van 't geen zich wetenschap noemt, en in wezenlijkheid niet meer is dan wanhopige pogingen van afgedwaalden om hunne schijngeleerdheid een cachet te geven, of - nog erger - van door en door bedorven gemoederen, die anderen in den modderpoel willen slepen, waarin zij gezonken zijn. De geleerde kent echter zijne waar, hij weet waar het vergift schuilt, en blijft, ofschoon er meê omgaande, onbesmet, evenals de verkooper der bonbons en karamellen, die zijn waar zelf niet gebruikt.
Onbekend echter met het gift, is een blik voldoende om een schuldeloos hart te besmetten. 't Is daarom te wenschen dat de geleerde niet lang uitblijve, want de jonge dames zullen weldra verzadigd zijn van de hiëroglyphen en naar ander voedsel voor hare nieuwsgierigheid zoeken, en dan?.......
Ach, als men 't toch wat meer wilde beseffen, dat in de boekenwereld een vergift steekt, veel schadelijker voor jeugdige harten dan de gekleurde lekkernijen, waaraan kleine kinderen zich ziek eten.

Parijs en de Wereldtentoonstelling.

II.

Zoo bevond ik mij dan te Parijs, de onmetelijke wereldstad, de stad der paleizen, der boulevards en der tuinen, de toongeefster der mode, het middelpunt van al wat goed is en kwaad; wel de grootste niet, maar de prachtigste, de schitterendste, de rijkste stad der wereld. Ik zal niet pogen den indruk te beschrijven, dien Parijs bij haar eerste binnentreden op mij maakte; ik wil op deze plaats niet spreken van de breede straten met hare woelige menschenzee en haar langen sleep van rijtuigen, met hare hooge huizen, die als zoovele paleizen mochten gelden, - eerst later zal ik gelegenheid vinden mijnen lezers stuksgewijze iets naders van de reuzenstad te doen kennen, want ik moet eerlijk bekennen, dat ik mij haastte mij naar mijn hotel te begeven, om in de letterlijke beteekenis van het woord het reisstof van mij af te schudden, door een tocht van bijna twaalf uren gedurende een brandend heeten dag in overvloed opgedaan.

Gansch Parijs is eene opeenhooping van prachtvolle partieele tentoonstellingen: tentoonstellingen van kunst en nijverheid, van oudheidkunde en geschiedenis; elk museum en paleis, ieder magazijn of winkel schier is eene expositie op zich zelve, opgevuld met de schatten der natuur en der kunst, met de producten uit alle deelen der aarde en uit alle eeuwen hier bijeengebracht. Mij voorbehoudende in mijne latere schetsen op de merkwaardigheden van Parijs terug te komen, verwachten mijne lezers van mij, dat ik hen in de eerste plaats binnenleid in de tentoonstelling der tentoonstellingen, in de groote, de internationale, de zoogenaamde universeele expositie op het Champ de Mars en het Trocadéro. Ik wil dan ook gulweg bekennen, dat het den morgen na mijne aankomst mijn eerste werk was de grootsche en uitgestrekte gebouwen te bezoeken, waar de geheele wereld elkander rendez-vous gegeven heeft en dat dagelijks ongeveer honderdduizend bezoekers tot zich trekt.

De terreinen der parijzer wereldtentoonstelling zijn gelegen in het westelijk gedeelte der stad, onmiddellijk aan de Seine grenzende, welke Parijs over haar geheele lengte van het oosten naar het westen doorsnijdt. De terreinen zelven bestaan uit twee uitgestrekte pleinen: het Marsveld (Champ de Mars) en het Trocadéro-plein, door de Seine van elkander gescheiden en met elkaar verbonden door de Jénabrug, een der zeventien of achttien vaste bruggen in Parijs, die over de geheele lengte der rivier de beide Seine-oevers met elkander in gemeenschap brengen.

De eigenlijke tentoonstellingsgebouwen met hunne reusachtige ingangen en overdekte galerijen bevinden zich op het Marsveld, waar al de voortbrengselen der kunst en nijverheid van de geheele wereld vercenigd zijn; gedeeltelijk in steen, hoofdzakelijk van glas en ijzer gebouwd, beslaat het langwerpig vierkant van het tentoonstellingspaleis eene kolossale ruimte, groot genoeg om niet alleen de duizenden en duizenden voorwerpen, uit alle deelen der aarde hier samengebracht, eene behoorlijke en doelmatige plaats te verschaffen, maar ook om de tienduizenden bezoekers te bevatten, zonder gevaar voor de minste stremming in de passage. De onmetelijke ruimte neemt die tienduizendtallen in zich op, zoo als de zee de tallooze vaartuigen bevat, zonder dat men voor eenige botsing behoeft te vreezen.

Het Trocadéro met zijne hooge koepels en torens is geheel in steen gebouwd in den vorm van een hoefijzer, en bestemd om als een blijvend aandenken aan de wereldtentoonstelling van 1878 behouden te blijven; de gemeenteraad van Parijs heeft het reusachtige gebouw, de stad der paleizen waardig, voor drie millioen franken

van het Gouvernement overgenomen. Tusschen beide hoofdgebouwen, met de Seine in het midden, verheffen zich eene menigte kiosken, paviljoenen, werkplaatsen, annexen en andere inrichtingen, ieder op zich zelven merkwaardig wegens den rijkdom of de zeldzaamheid der voorwerpen, welke zij bevatten, terwijl heerlijk groene aanplantingen, bloemperken, waterpartijen en fonteinen eene bekoorlijke afwisseling aanbieden.

De lezer vergeve mij deze eenigszirs droge opsomming, die tevens als inleiding kan dienen voor onze verdere tentoonstellings-bezoeken; ik meende dat ze tot recht verstand van mijne verdere schetsen noodzakelijk, en dus ter plaatse was.

Jules Verne heeft in een zijner romantische werken eene reis om de wereld in 80 dagen beschreven; wezenlijke reizigers met vleesch en been - natuurlijk Amerikanen en Engelschen - hebben eene dergelijke reis sedert nog in korter tijd volbracht. Van de parijzer wereldtentoonstelling kan men zeggen, dat zij de mogelijkheid geopend heeft in twee of drie dagen eene reis om de wereld te maken, en niet op de vleugelen van de stoomkracht, maar op zijne eigen beenen, of, wanneer men zulks te vermoeiend vindt, in een gemakkelijken leunstoel gezeten, voortgeduwd door een geduldigen commissionair, tegen zooveel en zooveel sous per uur.

Inderdaad, wanneer men de gebouwen der tentoonstelling doorgewandeld is, heeft men ten naastenbij alles gezien, wat natuur en kunst in alle wereldstreken onzer uitgestrekte aarde aanbiedt, als droeg eene wonderkracht ons snel als de gedachte en veilig, als bewoog men zich in zijne kamer, van land tot land, van volk tot volk; ja, ik ben overtuigd, dat een opmerkzaam beschouwer in een paar omwandelingen door de tentoonstelling meer zal weten te vertellen, dan John Bull of de Yankee, die om eene weddenschap van zooveel duizend ponden of dollars in vijftig of zestig dagen de wereld rond gestoomd is.

Bij mijn eerste bezoek op de expositie had ik geen vast plan, dan alleen dit, dat ik mij onledig hield voor mijne volgende bezoeken een eenigszins geregeld plan te maken. Ik liet mij dus leiden, bijna waar het toeval het wilde of mijne phantasie mij heenvoerde: ik wilde het terrein verkennen en trachtte dus zooveel wegs mogelijk af te leggen. Daarom hield ik mij dien dag nergens lang op; noch voor de zoo aantrekkelijke zalen der schoone kunsten, noch voor de mij toewenkende in volle werking zijnde stoommachines, noch voor de duizenden kostbare of vreemdsoortige voorwerpen der industrie, noch zelfs in de nederlandsche expositie, in den uitersten hoek van het paleis; ik was een zwerver gelijk, alles oppervlakkig ziende, doch niets diep in mij opnemende; het was eene spoorwegreis door de tentoonstelling..... op mijne eigen beenen.

Toch had ik een doel: het ontmoeten van een ouden kennis. *Niet* mijn zwaarlijvigen reisgezel van den vorigen dag, aan wien ik op dat oogenblik zelfs niet dacht, die waarschijnlijk evenals ik op het Marsveld rondwandelde en bij nader inzien zich wel overtuigd zal hebben, dat het even licht is zich zonder nadere aanwijzing in de baronie van Breda rendez-vous te geven als op de parijzer wereldtentoonstelling, zoodat het in 't geheel geen verwondering kan wekken, dat ik den gemoedelijken notaris dien dag en de eerstvolgende dagen volstrekt niet te zien kreeg: - wien ik echter zocht, was een vriend mijner jongelingsjaren, dien ik sedert lang uit het oog verloren had, en van wien ik eerst onlangs bij toeval vernam, dat hij in het uiterste westen van Amerika een tweede vaderland gevonden had en door den Staat Oregon met de eervolle taak belast was, dien jeugdigen Staat op de wereldtentoonstelling te Parijs te vertegenwoordigen.

Mijne lezers zullen het gevoel billijken, dat mij, zelfs te midden der mij omringende wonderen, naar den ouden vriend dreef, dien ik in geen tien jaren gezien had, even als mijne vreugde toen ik hem weêrzag, gerijpt door de ervaring en de jaren wel is waar, maar in zijn hart nog de loyale vriend van eertijds, mededeelzaam en opgeruimd en vóór alles sprekende van den tijd der jeugd en van het wel verlaten, maar niet vergeten vaderland.

Hoewel als vertegenwoordiger van een Noord-Amerikaanschen Staat met bezigheden overladen, bood hij mij gulweg zijne diensten aan, om mij zoo dikwijls mogelijk in die wereld der parijzer expositie tot wegwijzer te strekken en mij door zijne inlichtingen van dienst te zijn, wat ik natuurlijk met graagte aannam, een weinig voor

mij zelven, ik erken zulks, hoofdzakelijk echter in het belang van de lezers der *Illustratie.* Later zal ik meermalen gelegenheid hebben van de hooggewaardeerde en practische aanwijzingen van mijn vriend bij mijne omwandelingen op de tentoonstelling een nuttig gebruik te maken. Voor het oogenblik slechts dit: degenen onzer lezers, die de wereldtentoonstelling mochten bezoeken, zullen in den bedoelden persoon, den heer *J. van Beurden, commissaris der Vereenigde Staten, annexe Americaine (Agriculture),* een Nederlander vinden, die volgaarne bereid zal zijn de meest voldoende en zeer wetenswaardige inlichtingen te verschaffen omtrent den Staat dien hij vertegenwoordigt, benevens alle verdere bijzonderheden over de tentoonstelling, voor zoover het in zijne macht is die te verleenen.

Intusschen wandelde ik met den op zoo merkwaardige wijze teruggevonden vriend verder de tentoonstelling door, en mijne lezers zullen mij begrijpen, wanneer ik zeg, dat ons beider vaderland en de herinneringen onzer jeugd het eerste half uur meer onzen geest en onze tong bezig hielden, dan al de wonderen, hier met zoo kwistige hand bijeen gebracht; ja, ik ben vast overtuigd, dat, zoo ik op dit oogenblik den schah van Perzië ontmoet had, Zijne Majesteit voor mij ongemerkt zou voorbij gegaan zijn. Noch de kortvoetige Japaneezen met hunne schuin in het voorhoofd staande oogen, noch de gele Chineezen met hunne lange haarstaarten, noch de deftige Turk met zijn vervaarlijken tulband, noch eenige andere type van ver afwonende volksstammen, trokken bijzonder mijn aandacht, en eerst toen wij ons hart hadden uitgestort, kon ik weder aandacht schenken aan hetgeen er rondom mij omging. Wij bevonden ons in de zoogenaamde *Rue des Nations,* 't welk men met ‘de straat der volken’ heeft overgezet, eene zonderlinge straat waarlijk, want ze bevat de gevels van bijna alle volken der aarde, grooter of kleiner naar gelang de meerdere of mindere ruimte, welke voor ieder land beschikbaar gesteld is; iedere gevel het een of ander gebouw voorstellende, 't zij van vroegere eeuwen of van jonger dagteekening; naar het karakter en den bouwstijl der verschillende volken, hier deftig en ernstig in rooden baksteen opgetrokken, daar den gevel eener kerk voorstellende, met zijn snijwerk en standbeelden, ginds versierd met alle kleuren van den regenboog, elders in vurig rood met goud, afgewisseld en bekroond met den peervormigen koepel en de halve maan. In één woord, eene wonderbare mengeling van allerlei vormen, meer opzichtig en schreeuwend veelal dan dat ze in hare al te kleurige verscheidenheid het oog aangenaam aandoet, maar toch iedere gevel bezienswaardig op zich zelven, en niet het minst dien van Nederland, waarvan reeds vroeger in de *Illustratie* eene afbeelding en beschrijving gegeven is; in de hoogste mate wel de Belgische gevel, de schoonste gewis van de geheele ‘straat der volken,’ waarop mijn vriend mij met recht als een juweeltje van bouwkunst wees en dat dien naam inderdaad verdient.

Voor ditmaal echter onthoud ik mij van een meer volledige beschrijving en zwijg dus voorloopig evenzeer van het reuzenvat, en de in den vorm van kerken, schepen, enz. geleide en geschoren prieëltjes, waarvan wij in deze aflevering een afbeelding geven. Ik voeg er alleen bij, dat mijn eerste wandeling door de tentoonstelling mij uitermate vermoeide en ik dus gaarne den voorslag van den heer Van Beurden aannam om ons naar een der talrijke koffiehuizen te begeven, met het doel om uit te rusten en hoogst noodige verfrissching te gebruiken. Daar wij ons niet ver van het *Buffet Hollandais* bevonden, stapten wij er heen - wat aan het vaderland herinnert, treft altijd, al is het slechts een koffiehuis - en zoo besloot ik met een ‘bock’ amsterdamsch beiersch mijn eerste bezoek aan de tentoonstelling.

J.A.V.

Een kristene Robinson.

(Vervolg).

Fardé verloor bij het hernemen der werkzaamheden zijn gezel Daniël van Breukel, die onder de vermoeienissen en de drukkende warmte bezweek, en hij zelf zag de hoop zijner vrijheid allengs al meer verflauwen, dewijl Soura-Belyn hem wel de vrijheid had beloofd, bij het voltooien van het gebouw, maar de 200 rijksdaalders terug eischte, die hij voor zijnen losprijs te Agades zelve had moeten betalen.

De arme pater schreef een brief aan zijn broeder te Gent en aan een ander broeder, den pastoor van Windelghem, hen biddende dien losprijs te willen zenden aan zeker koopman Colck te Amsterdam, die op zijne beurt de som aan zijn broeder, welke op St.-George-d'Elmina, een hollandsch fort op de kust van Guinea, woonde, zou overmaken. De twee broeders traden in overeenkomst met het huis Colck te Amsterdam en den 29 april 1688 werd de losprijs te Agades betaald.

Eene aardbeving had de villa van Soura-Belyn erg beschadigd en de pater wilde niet vertrekken voordat het daaraan toegebrachte nadeel hersteld was. Hij had het geluk zijnen meester tot het kristelijk geloof over te halen en ook deze gaf den gewezen slaaf twee der zijnen meê om hem tot gene zij van den Niger te geleiden. Daar gekomen zou Fardé door Dahomey tot aan de Goudkust, waar het hollandsche fort St.-Georged'Elmina gelegen was, de reis alleen voortzetten.

Reeds te Gouber weigerden die twee Mooren den ongelukkige verder te vergezellen. Tot overmaat van ramp had men hem eene verkeerde richting aangeduid: zijn meester meende dat het fort zuidelijk van Agades gelegen was, terwijl het zuidwestelijk lag. Na den Niger te zijn overgetrokken, volgde hij dus een weg die hem eindelijk in eene gansch onbewoonde streek zou brengen, begrensd en als ingesloten, zegt pater Dirks, door de Tchadda en de Kouara. Die landstreek welke de dwaler doorreisde was door een prachtigen plantengroei bezet; aan voedsel ontbrak het hem niet, doch menschen ontmoette hij niet.

Na drie dagen te zijn voortgegaan bereikte Fardé het gebergte, dat Soudan van Lager-Guinea scheidt, en had meer dan eens met de wilde dieren te kampen. In zijn brieven beschrijft hij deze gevaarlijke tochten zeer eenvoudig, zelfs hoogst naïf. Na eenige dagen zag hij een weg, waarschijnlijk zegt zijn geleerde levensbeschrijver, den weg der karavanen tusschen de Niger en de Bournou: Fardé verwijderde zich dus van het doel zijner reis en naderde integendeel zijn uitgangspunt. De mensch is de grootste vijand d[...]men in die streken ontmoeten kan: ook [...]en onze Gentenaar op zekeren dag vier inlanders ontmoette, schudden dezen hem naakt uit en lieten hem zelfs het hemd niet over.

De hitte der zon, de frischheid van den nacht waren hem in dien toestand noodlottig. Toch zette hij den weg voort, 's Avonds klom hij in een boom, verschool zich in het gebladerte en hoorde rondom en beneden zich het gegons van boosaardige insekten, het gebrul van den leeuw, het geblaf der hyena en den jakhals. Bidden was het eenige hulpmiddel dat hem overbleef. Toen de morgen aanbrak, zette hij zijnen weg voort. Op het einde van den tweeden dag was hij afgebeuld door het nachtwaken, den honger en het gebrek.

Ongelukkiglijk voor hem, waagde hij het van de hem ongekende vruchten, die langs den weg groeiden, te eten. In hevige krampen kroop hij over den grond. De brakingen volgden en deze redden zijn leven, doch brachten hem in een toestand van volledige uitputting. Machteloos lag hij neêr. De avond daalde en het was niet te betwijfelen, de wilde dieren zouden weldra opdagen en in hem eene gemakkelijke prooi vinden. De Minderbroeder bad om redding - en ziet, in de verte steeg eene stofwolk op en uit deze ontwikkelde zich weldra eene karavane van oliphanten en kameelen.

De negers gingen hem echter onverschillig voorbij en de hoop van redding ontsnapte andermaal aan den Gentenaar, toen het opperhoofd der karavane, ook een neger, voor hem stilhield en hem in het Portugeesch aansprak. Fardé antwoordde in het Italiaansch, doch in hoofdzaak verstond men elkander en weldra was de Vlaming gedekt en lag hij op een der lastdieren. Na een langen tocht bereikte men Banza-Congo, door de Portugeezen San-Salvador geheeten. Verwonderlijk is het wel, dat de dwaler niet wist dat dáár, in die stad, destijds belgische Franciskaners in missie gevestigd waren!

Met eene karavaan van denzelfden meester, bereikte de Gentenaar Loanda, destijds eene kristene stad en in bezit van Portugal. Daar ging hij aan boord van een vaartuig dat hem naar Elmina zou brengen, waar hij den kapitein beloofde den vervoerprijs door den heer Colck te doen betalen. Men zeilde den 19 october uit; doch reeds den 26 werd het vaartuig door eenen storm overvallen; men leed schipbreuk en broeder Fardé redde zich met zwemmen. Hij legde inderdaad zooveel tegenwoordigheid van geest aan den dag als een Bontekoe, en treffend zijn de eigenhandige brieven waarin de Minderbroeder zijne ongelukken vertelt. Al zwemmende had hij een klein vlot van de overblijfsels van het schip kunnen samen binden en bereikte, op dit brooze vaartuig gezeten, eene rots, waar echter noch gras noch water te vinden was.

Hier vangt een leven van Robinson aan, dat echter van andere ontberingen getuigde als dat door Daniël Foe beschreven. In zeven dagen had de ongelukkige niets meer genuttigd. In dien toestand zag Fardé eene massa aanspoelen, en hij onderscheidde weldra het lijk van een schipbreukeling dat echter in staat van verre ontbinding verkeerde. Hoe walgelijk het lijk ook ware, maakte Fardé zich gereed hetzelve te ontleden; doch het denkbeeld dat het zonde zijn kon zich aan menschenvleesch te verzadigen rees in hem op, en hij stiet het lijk andermaal in zee, na uit de zakken een mes, een blikken doos en een engelsch psalmboek gehaald te hebben.

Een kolossaal groote visch, insgelijks in staat van ontbinding, viel hem daarna ten deel; hij sneed deze in stukken en voedde zich tevens met versche visch die door den golfslag op de rotsen geworpen werd. Van eenige aangespoelde balken maakte hij eene hut en ving het regenwater op telkens dat de wolken zich ontlastten. Honderd vijf en veertig dagen leefde de Gentenaar daar alleen, zonder eenig onder gezicht dan den hemel boven en de loeiende zee beneden. Na dat tijdverloop zag hij een zeil. Gewis had men hem van boord bemerkt; doch na eenige aarzeling zette het vaartuig den weg voort.

Verwonderlijk en hier benadert de geschiedenis den roman: zekere Van Rampel, een door den broeder bekeerd zeilmaker, had zich jegens den heer Fardé van Gent verbonden, zijne hollandsche vrienden, die destijds alle zeeën bezochten, uit te noodigen, opsporingen naar den vermiste te doen. Het vaartuig dat den ongelukkige op de klip gezien had, hoorde te Harlingen thuis en stevende van Madagaskar naar het vaderland. Van Rampel vernam die tijdingen eenige maanden na de maand april 1689, en deelde zijne onderstelling aan de Gentsche familie mede.

Zes maanden na dit geval ontwaarde broeder Peter een ander zeil; het gebeurde inderdaad zeldzaam, doch de plaats waar hij zich bevond lag gansch buiten den gewonen scheepsweg en was uithoofde der gevaarlijke klippen niet te benaderen. Ditmaal redde hem een zeeroover; doch het treffendst van al was dat de man met den tulband die hem toesprak, een Vlaming en uit den omtrek van Veurne geboortig was. Fardé integendeel die reden had dien renegaat te wantrouwen, verklaarde uit de Nederlanden geboortig te zijn en zich te Amsterdam voor eene reis van lange omvaart te hebben ingescheept.

Toen Fardé in eene schuit aan boord gebracht

was, weigerde de kapitein hem op te nemen, indien hij niet kon verzekeren dat de overtocht zou betaald worden. Het was slechts na lang smeeken dat hij aan boord toegelaten werd. De voorwaarde bestond in eene verbintenis gedurende drie jaren, tijdens welke de broeder zich met timmerwerk bezig houden en den piraat dagelijks vier stuivers betalen zou.

IN DE BIBLIOTHEEK, NAAR CONRAD KIESEL.

Den 9en april 1690 ontmoette Fardé, in de haven van Salee, twee hollandsche schepen. Onze Gentenaar omhelsde eindelijk landgenooten; maar nog gelukkiger was hij, toen een lid der bemanning hem een brief en een wissel van zijn broeder te Gent overhandigde. Van dit oogenblik was de terugkeer naar het vaderland slechts eene quaestie van tijd. In den aanvang van october 1690 verliet hij de afrikaansche kust en bereikte na eene lange reis Hamburg, van waar hij per vaartuig naar Holland terugkeerde en eindelijk te Gent arriveerde, na eene afwezigheid van vier jaren. Den 16en juni 1690, te Aken op missie zijnde, stierf broeder Fardé aldaar aan eene kwaadaardige koorts in den weinig gevorderden ouderdom van 41 jaar. Heeft pater Dirks niet een goed werk gedaan, dien nederigen apostel uit de vergetelheid te

trekken? Wij bevelen dan ook zijn welbeschreven boekje: *Voyages et Aventures du père Pierre Fardé,* bij elken Nederlander aan.

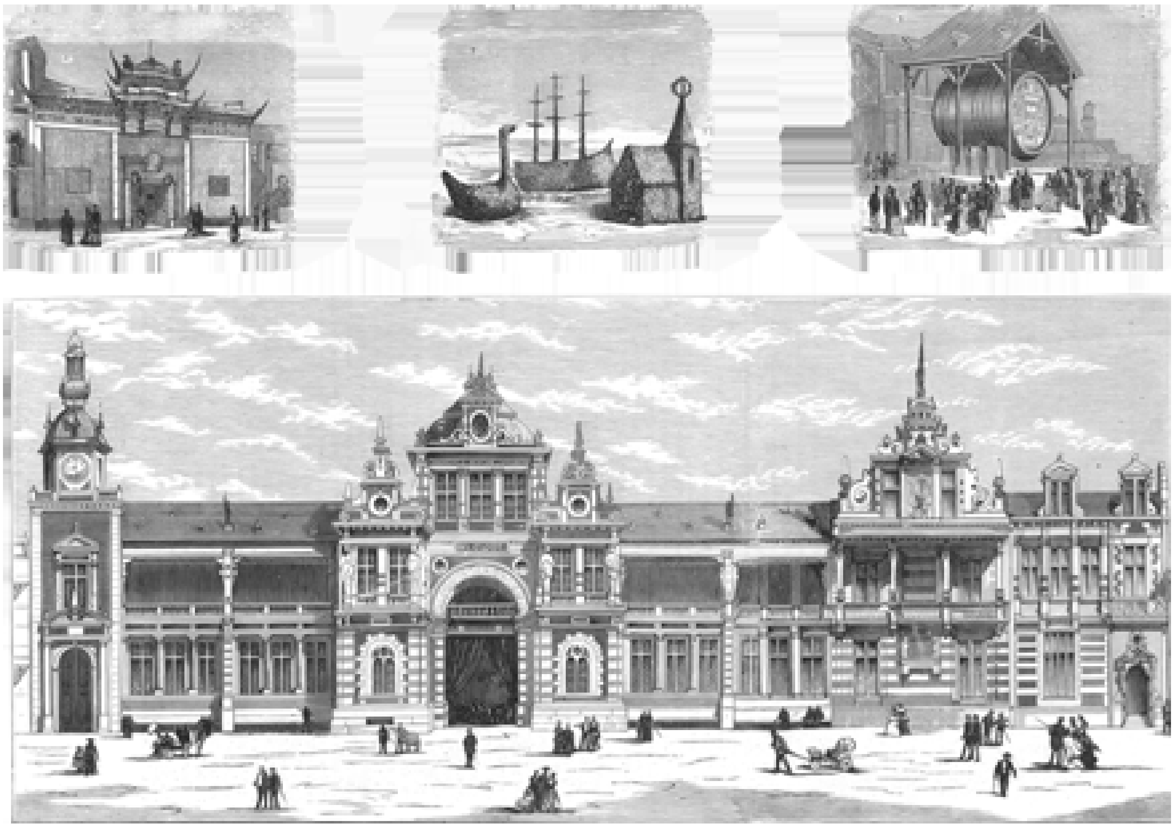

WERELDTENTOONSTELLING TE PARIJS.
1. Chineesch Paviljoen. 2. Priëelen in den Nederlandschen tuin. 3. De Belgische gevel in de straat der volken. 4. Het monstervat in de Hongaarsche afdeeling.

De Heilige Elisabeth van Hongarië.

II.

De heilige Elisabeth, dochter van Andreas den Tweede, koning van Hongarië en Geertruida van Meraner of Presburg, kwam in het jaar 1207 als koningskind te Presburg ter wereld. Nog voor haar bestaan bleek het kind onder de bijzondere zorg en bescherming der Voorzienigheid te staan, daar Zij meester Klingohr, den beroemden sterrenkundige van zijn tijd en eveneens ervaren in de zeven vrije kunsten, gebruikte, om de komst van het wonderdadige kind aan de wereld aan te kondigen.

Het was in die dagen groot feest op den Wartburg; Duitschlands beroemde minnestreels, waaronder ook Walther von der Vogelweide, waren door den landgraaf Herman van Thuringen aldaar tot een grooten zangwedstrijd beroepen. Reeds dagen hadden de zalen van de beroemde burcht weêrklonken van de liederen der dichters, zingende van godsdienst en ridderdeugden, van oorlogsmoed en *Frauenlob* en de hooge gasten en de schoone edelvrouwen waren wel geroerd en bewogen, maar durfden toch geen uitspraak doen wie den palm wegdroeg in het rijk der kunst. Toen werd de beroemde meester Klingohr ontboden, om zijn oordeel als kunstrechter uit te spreken. Nog vóór hij op de burcht kwam openbaarde hij de groote gebeurtenis, die dien nacht te Presburg zoude plaats hebben. Daar zou een koningskind geboren worden, dat grooten luister over Duitschland verspreiden en met Lodewijk, den zoon van den landgraaf Herman, in het huwelijk treden zou.

De landgraaf Herman, wien de voorspelling ter oore kwam, zond onmiddellijk boden af naar Presburg, om meester Klingohrs voorspelling te onderzoeken. Daar was wezenlijk een kind geboren, dat eenmaal de heilige Elisabeth zoude heeten. Landgraaf Herman zag hierin eene wonderbare inwerking der Voorzienigheid en liet onmiddellijk naar de heerschende gewoonte dier tijden, om de kinderen reeds in de wieg aan elkander te verloven, het profetisch aangekondigde meisje voor zijn zoon Lodewijk ten huwelijk vragen. Het koninklijk paar schonk zijne toestemming en de voorwaarde werd gemaakt, dat het kind aan het hof van den landgraaf zou opgevoed worden en wanneer het den leeftijd van vier jaren bereikt had naar den Wartburg zou vertrekken.

De innige godsvrucht van de heilige Elisabeth openbaarde zich reeds op dien jeugdigen leeftijd, en waar bij andere kinderen nog nauwelijks het bewustzijn aanvangt, staarde zij reeds de geheimzinnige wereld van het bovennatuurlijke in, gevoelde zij reeds de zielvormende kracht van de godsdienst op eene wijze, die men slechts aan de inwerking der goddelijke genade kon toeschrijven. De moord, aan haar moeder gepleegd als zuster van den markgraaf Hendrik van Andichs, die in vermoeden stond Philips van Swaben omgebracht te hebben, zal ook den kinderlijken geest machtig gerijpt en de gedachte aan 's werelds ijdelheid, het voorbijgaande van alle grootheid, de bedorvenheid der aarde spoedig bij haar hebben doen post vatten.

Daar zijn slagen, die vooral op kinderlijken leeftijd de wolken van het verstand scheuren en van de hulpbehoevendheid van alle menschelijk zijn doen heenvluchten naar die liefde, die alle nooden en behoeften des harten voldoet omdat zij uit God is. Toen zij vier jaar oud was, werd zij door Herman van Thuringen met een schitterend gevolg als de verloofde van zijn zoon Lodewijk afgehaald, en de jeugdige bruid toog naar haar trouw vaderland, waar haar zooveel verdriet en ellende, maar ook zooveel

geluk en glorie wachtte. Zij betrok den Wartburg met nog andere adellijke jonkvrouwen, waaronder Agnes, de zuster van haar verloofde, met wie zij tegelijk werd opgevoed. De overgeplante bloem begon zich onmiddellijk in al de weelde en rijkheid van hare kleuren te ontsluieren, mystieke lelie, niet bloeiende aan de boorden van stille wateren, maar hier haar stengel beurende te midden van een koningshof.

Het vreemde doen van het kind begon onmiddellijk de aandacht te trekken, al kon men zich ook juist geen rekenschap geven, van wat er in dat hoofdje omging; ofschoon vroolijk onder hare speelmakkertjes, had zij van die oogenblikken, dat het aardsche van voor hare blikken scheen weg te drijven en hare oogen lichtten van den weerglans der vizioenen. Dikwijls sloop zij stil van hare vriendinnen weg en vond men haar later terug in de slotkapel, voor het altaar geknield, in gebeden of overwegingen verzonken. Zoolang zij nog kind was, kon dit onopgemerkt voorbijgaan, maar tot jonkvrouw opgegroeid, werd hare tegenwoordigheid nu en dan gemist, en daar de wereld niet altijd de goddelijke dingen begrijpt, moest zij van hare omgeving menig hard woord hooren over haar vreemd gedrag.

Het was vooral op de armen en ongelukkigen dat zich al het erbarmen en medelijden van haar liefdevol hart overstortte; zij was geen onbekende in de hutten noch aan de legersteden der zieken en de gelden, die zij haren koninklijken vader wist af te bedelen, werden besteed aan menschenmin en naastenliefde. Daarom verzuimde zij echter de plichten niet van haren staat, deed zij geen afstand van wat de wereld als geluk aanbood; alleen wist zij de genoegens des levens te heiligen. Naar duitsche zeden maakte zij op feestdagen, het hoofd met rozen gekranst, den duitschen rondedans mede, maar dikwijls hoorde men haar zeggen, als de eerste dans afgeloopen was, dat zij nu haar vreugde genoeg had gevierd en zij de overige wilde laten ter liefde van Jesus Christus. Het duurde dan ook niet lang of de verhevenheid van haren levenswandel begon hare wereldsche omgeving te ergeren; hare heiligheid, die nu en dan den vorm van onthouding en versterving aannam, vond men voor een vorstelijk kind en de toekomstige echtgenoote van den landgraaf onwaardig; men bespotte en krenkte haar en hare oogen schoten dikwijls vol tranen bij de vernedering, die zij van den nijd of de wereldsgezindheid te verduren had.

Men zocht den jongen landgraaf te bewegen afstand van haar te doen, maar deze bleef zijne heilige en schoone bruid getrouw; hij was het die haar troostte en opbeurde, die haar bij hun gelukkig samenzijn zijne innige liefde betuigde en, ridderlijke jonkman die hij was, de tranen wist te doen verdwijnen, die onverdiende grieving had doen storten.

De jonge landgraaf maakte voor goed een einde aan de onverdiende kwellingen, waarvan Elisabeth het slachtoffer was, door haar tot zijne gemalin te verheffen. Het huwelijk had plaats in 1220. Het werd gevierd met den luister van dien tijd, met toernooien en andere ridderspelen en de jonge, schoone bruid, schitterend van goud, purper en edelgesteenten, was de koningin van het feest, ter wier eer de lansen splinterden en de helmbossen wuifden. Lodewijk, markgraaf van Thuringen, haar echtgenoot, was de type van een volmaakt ridder, en de heilige in ieder opzicht waardig. Geene driften hadden een schaduw geworpen op de reine ziel zijner jonge jaren; zoo als zijn lichaam geharnast was voor de zwaardslagen, zoo was zijn hart beveiligd tegen de verleiding, die onder allerlei vormen het jonge gemoed had zoeken te bestoken. Zelden vereenigde zich een paar, elkaar zoo gelijk in schoonheid van ziel en lichaam, en schoonheid, reinheid en onschuld sloten hier den echtelijken band en zelfs de hemel moest medejuichen, waar de aardsche liefde zoo samensmolt met de hemelsche.

Tot markgravin van Thuringen verheven, had Elisabeth thans meer vrijheid dan vroeger zich aan het kristelijke en evangelische leven te wijden. Haar leven werd van nu af een voortdurende versterving, een kruisiging der zinnen, een volkomen toewijding aan haren echtgenoot, wien zij naast God als haar eenigen heer en meester erkende. De jonge Lodewijk, die deze teederheid met eene ridderlijke toewijding beantwoordde, liet zijne jonge vrouw volkomen vrij in hare werken van kristelijke liefde en kristelijken deemoed. Het gebed was een feest voor haar en de versterving een wellust. 's Nachts, wanneer haar echtgenoot sliep, verliet zij haar leger, om op den grond geknield te bidden en meer dan eens ontwaakte hij, en zag aldan de heilige in de houding van gebed en overweging geknield liggen. Zij verzocht hem dan niet boos te zijn en greep zijne hand, die zij met tranen besproeide.

Onder de armen, die in de nabijheid van het kasteel woonden, was zij bekend als een weldoende engel. Haar grootste zaligheid was het, ongemerkt het kasteel te kunnen verlaten, om in de hutten, waarin geleden werd, troost en ondersteuning te brengen. Eens gebeurde het, dat de graaf op jacht was. Dit waren voor Elisabeth eens geheel vrije dagen om hare engelachtige deugden te vieren. Zij ging uit, beladen met brood, eieren en vleesch, om hongerigen te spijzen, dorstigen te laven en bedroefden te troosten. Zij spoedde zich eene berghelling af op weg naar de welbekende hutten; eensklaps echter ziet zij haar echtgenoot voor zich staan. ‘Wat hebt gij daar, Elisabeth?’ vroeg deze. De heilige verschrikte en opende haren schoot; maar zie, een bloemenstruik groende en bloeide hem tegen, een bloemenstruik van leliën en rozen; tezelfdertijd zag hij boven haar hoofd een kruis lichten en zwijgend en met eerbied getroffen voor zijne jonge vrouw, ging hij verder.

Als koninklijke dochter en markgravin van Thuringen had zij den luister der wereld op te houden, maar haar hart klopte onrustig onder die purperen kleeren; de eenvoud behaagde haar beter en niet gelukkiger was zij, dan wanneer zij onder hare edelvrouwen zat, vlas spinnende voor de armen. Was haar echtgenoot van huis, op jacht, naar den rijksdag of ten oorlog, dan trok zij haar staatsiekleederen uit, om zich in het weduwkleed te steken. Dan was het hoogtijd voor de armen en zieken en dan ging zij rond onder de haren, dan zette zij zich neêr aan de ziekbedden, verlichtte en hielp haar, die juist moeder geworden waren, nam hare kinderen in den arm en kleedde ze met de kleederen, door haar zelve gemaakt. Kwam haar echtgenoot weêr terug, dan trok zij hare prachtige kleederen weder aan, om hem te behagen, wien zij naast God het meeste op de wereld wilde behagen, en hare schoone oogen zwommen dan in liefde en haar aangezicht straalde van echtelijk geluk.

Eens dat Lodewijk van huis was, had zij zich geheel bezig gehouden met het verplegen van zieken. Een melaatsche had zij zelve mede naar de burcht genomen, die zij eigenhandig verpleegde, zelfs niet voor de afzichtelijkheid terugschrikkend. Zij legde hem zelfs in het bed van haren echtgenoot. Toen deze terugkwam, werd hij ontvangen met klachten van zijn moeder over het gedrag van Elisabeth, die zich niet ontzag melaatschen in huis te halen en zelfs in zijn eigen bed te leggen, om misschien hem door dezelfde ziekte te laten aantasten. Deze spoedde zich misnoegd naar zijn slaapkamer om zich van dit feit te overtuigen. Maar toen hij de gordijnen wegsloeg, zag hij in plaats van den melaatsche een bloedend kruisbeeld, waarover hij niet weinig verslagen stond.

Het leven van Elisabeth is vol van dergelijke wonderbare gebeurtenissen. De markgraaf gaf een groot feest ter eere van het huwelijk zijner zuster Agnes met Lodewijk van Oostenrijk. De hoogste adel van Duitschland was op het feest genoodigd. De hooge gasten waren aan tafel bijeen, niemand ontbrak meer dan de

gastvrouw. Deze bevond zich in benarde omstandigheden. Bij een bezoek aan de behoeftigen in den omtrek, had zij haar staatsiemantel onder de armen verdeeld. Zij kon niet behoorlijk in het hooge gezelschap verschijnen en toch moest zij komen; haar echtgenoot had reeds tweemaal naar haar doen vragen. Toen bad zij God om bijstand en vol bemoediging begaf zij zich in haar eenvoudig gewaad naar de feestzaal. Maar hoe stonden allen verbaasd, toen zij Elisabeth zagen met een purperen mantel omhangen, flikkerend van edelsteenen, een gouden kroon op de schoone haren gedrukt en stralend van een bovennatuurlijke

schoonheid. Haar echtgenoot, van alles onderricht, begreep het groote wonder, aan haar toegebracht en dankte in zijn hart de Voorzienigheid, die hem zulk een bevoorrechte heilige tot echtgenoote gegeven had.

(Wordt vervolgd.)

Juliaan en Juliane. Eene novelle door Mathilde. *(Vervolg.)*

III.

Bij het afscheid nemen van zijn tweelingzusje had Jules zich inderdaad goed gehouden; maar toen hij met oom in 't rijtuig zat, dat hem naar het naaste station moest brengen, verdween zijn schijnbare fermeteit en gaf hij Liane in het storten van waterlanders niets toe.

Oom had bij hem dezelfde taak te vervullen als tante bij Liane.

'Foei, is me dat een student; wat zullen ze je in Utrecht uitlachen; kom, veeg je gezicht gauw af, voor dat je aan het station komt.'

'Ach, die arme Liane!'

'Liane is goed en wel bij tante; zorg maar dat je flink studeert, dan kan je spoedig thuis komen en verlaat ge Liane nooit meer.'

Doch Jules had het voorrecht zich in een nieuwe omgeving te bewegen, elke kromming van den weg bracht versche indrukken en al kan afwisseling de oorzaak van het verdriet niet wegnemen, toch brengt zij een omkeer in de gedachten te weeg, die niet anders dan heilzaam werken moet.

Eentoonigheid doet de smart dieper wortelen in den geest, afwisseling belet, vooral in oppervlakkige naturen, dat de bekommering zich voortdurend in een hoekje van het hart nestelt.

Na het tweede station, dat zij voorbij gespoord waren, had Jules den zakdoek voor goed weggeborgen en het vaste besluit opgevat zich als een man te gedragen; hoeveel jongens moesten naar de academie gaande hun zusje verlaten, en waren dikwijls door de zee van hen verwijderd? In drie of vier uur tijds kon hij naar Breukvliet komen om bij Liane terug te zijn.

Had tante hem nu met alle belangstelling uit het raampje zien staren naar de fabrieksschoorsteenen eener groote stad die ze voorbij stoomden, ze zou stellig hebben gezegd: 'Wat die karakters toch veel verschillen, Jules is een heel andere jongen dan Liane een meisje is.'

Toch had de goede vrouw zich vergist.

Bij het station dier groote stad kwam een jongmensch in den waggon zitten bij den oom en neef.

't Was een flinke, rijzige jongen met een paar heldere oogen, een prettig open gelaat, blozend uiterlijk, een donkere krullebol en zeer netjes gekleed.

'Utrecht!' had hij den conducteur gezegd.

'Moet u ook naar Utrecht?' vroeg oom, toen de trein zich in beweging zette.

‘Om u te dienen, mijnheer!’

‘Als ik het vragen mag.... 't is misschien onbescheiden, maar ik vraag u wel excuus, als student?’

‘In de medicijnen, ja!’

‘Wel dat treft goed.’

‘Die jongenheer ook een student *in spé?*’

‘Maar in de rechten.’

‘Dat zou ik niet gedacht hebben; hij ziet er jong uit.’

‘Hij wordt toch al negentien.’

‘Zoo, dus wordt hij een groen?’

‘Och ja, daar ziet hij zoo tegen op.’

‘Kom, wat zou dat, ik ben het ook geweest.’

‘O, maar u is een flinke, vierkante man en hij een zwak, bleek ventje.’

‘Die zwakheid en die bleekneuzigheid moet hij verliezen en zijn roode oogen ook.’

‘Ja, die heeft hij niet altijd.’

‘Dat begrijp ik wel, mama moeten verlaten, niet waar, kameraad?’

‘Ik heb geen mama meer,’ antwoordde Jules bedeesd, en hij kreeg de tranen weêr in de oogen, niet omdat hij het betreurde, zijne moeder niet te hebben gekend, want dit gemis had noch hij, noch Liane ooit gevoeld, maar omdat de gedachte aan zijn treurig afscheid weêr boven kwam.... ‘mijn zusje....’

‘Een zusje? en ik heb mijne mama zoo juist verlaten; prettig vond ik 't ook niet, maar een moeder is toch meer dan een zuster.’

‘Ja, maar zulk een zusje als het mijne.’

‘Och, mijnheer, het zijn tweelingen; ze waren altijd bij mekaar, hadden om zoo te zeggen maar één gedachte, één wil, en 't is nu voor het eerst dat ze gescheiden worden.’

‘Zoo, ja, ik begrijp 't wel, maar, beste jongen, laat mij je een raad geven; droog je oogen voor goed af, als je in Utrecht komt, of anders zult ge veel spot en grappen moeten hooren van uwe aanstaande kameraden; wie huilt er om een zusje?’

Hij ging een weinig ontroerd voort:

‘Toen ik voor het eerst aan de academie kwam, had ik ook pas mijne moeder verlaten en ik was allesbehalve vroolijk, maar nauwelijks had ik kennis gemaakt met een paar jolige, uitgelaten bengels of ik dacht: Neen, het gevoel dat ge voor uwe moeder hebt is te heilig, dan dat die kameraden er kennis meê mogen maken; sluit het diep in uw hart en laat het daarbinnen een heilige herinnering zijn, een schild tegen de verleiding, maar ge moet niet daarmeê te pronk loopen, dat zijn ze niet waard.’

Oom knikte goedkeurend met het hoofd.

‘Ik ben blijde u ontmoet te hebben,’ sprak hij, ‘ge zijt een flinke jongen; mag ik mijn armen Jules in uw zorg aanbevelen; hij is nog zoo jong, zoo meisjesachtig.’

‘Met alle genoegen, maar ik denk niet dat ik lang in de gelegenheid wezen zal, u te beschermen, vriendje, want over een paar maanden hoop ik mijn graad te halen.’

‘Och, als u hem maar wat de hand boven het hoofd houdt in die ongelukkige ontgroeningsdagen.’

‘Dat beloof ik u. Mijn hand er op; en met wien heb ik het genoegen kennis te maken?’

De namen werden genoemd en de student maakte zich wederkeerig bekend als Max Walhorst.

‘Toch niet de zoon van den notaris van Sijpveld?’

‘Juist, mijn vader zaliger was notaris Karel Walhorst.’

‘Maar dat was een mijner beste vrienden; Max, ja, ja, ge zijt de tweede zoon, wel zeker, ik heb je honderdmaal op den arm gehad; we hebben mekaar uit het oog verloren, zijn weduwe woonde in Amsterdam, meen ik.’

‘Niet meer, sedert den dood van een mijner ooms is mama in beter doen gekomen en kon mij laten studeeren. Ja, ik herinner het me zeer goed; zij heeft me dikwijls van een mevrouw Miollet gesproken en van haar zoon, een missionaris, geloof ik, in Amerika.’

‘Wel zeker, dat is onze Frans. Maar waarom gaat ge nu dokter worden en niet notaris zooals uw vader was?’

‘Och, ik had reeds een paar jaar voor notaris gestudeerd maar van jongs af aan had ik een hartstocht, een roeping kan ik het wel noemen, voor de geneeskunde, ik was al drie en twintig jaar, toen mama een erfenis kreeg (mijn oudste broer, getrouwd met een rijke vrouw, is burgemeester en mama woont bij hem in). 't Was wat laat om te beginnen, maar toch, toen kon ik het niet langer uithouden en met mama's goedvinden verliet ik het kantoor en begon te studeeren.’

‘En nu reeds bijna klaar?’

‘In 't voorjaar hoop ik dokter te zijn.’

‘Van belang, zoo gauw.’

‘Ik had altijd door gestudeerd, en kon dus dadelijk mijn admissie-examen aan de academie afleggen; ik ben blij, dat ik het volgehouden heb.’

‘Ja, ja, zulk een roeping is een wonderbaar ding, ik zag het aan onzen Frans; hij wilde met alle geweld in de wereld blijven, officier worden, maar er was iets sterkers, dan hij zelf, dat hem wegtrok ver van ons naar Amerika!’

Gerustgesteld liet oom zijn pleegkind aan de goede zorgen over van Max Walhorst en ging met verlicht hart terug naar zijn ‘Rarekiek’, waar hij helaas! getuige moest wezen van Liane's ontroostbare droef heid.

IV.

Maar er zijn wel meer smarten, grooter en naar het scheen ongeneeslijker, geheeld door den grooten dokter ‘de Tijd.’ Nadat Liane Jules eens teruggezien en hij te Breukvliet op zijn beurt eenige dagen had doorgebracht, bleef van Liane's moedelooze onhandelbaarheid niets meer over dan de herinnering.

Een treurige herinnering in tante's geest, want na dien tijd pochte zij lang zoo veel niet meer op het goede, lieve karakter van Liane.

Jules schikte zich boven verwachting in het academieleven, dank vooral den degelijken beschermer, dien hij in Max Walhorst gevonden had.

De aanstaande dokter hechtte zich aan den teederen, zwakken Jules, met zijn schoon, maar al te vrouwelijk gelaat, zijn naïeveteit en dwepende liefde voor zijn tweelingzuster. Als het waar is dat verschillende naturen elkander het meest aantrekken, dan was dit nergens zoo duidelijk waar te nemen als tusschen de beide vrienden.

Toen het voorjaar kwam, had Max na eene belangrijke dissertatie zijn doktersgraad behaald en wist hij zijn vreugde en geluk niet luide genoeg aan den dag te leggen.

‘En nu is het spoedig vacantie, en dan gaat gij met mij mede naar oom en tante,’ juichte Jules.

‘Als zij mij ontvangen willen.’

‘O ja, Liane is zoo nieuwsgierig u te zien; in elken brief vraagt zij mij u toch mede te brengen.’

Max glimlachte; men moest eenvoudig zijn als Jules, om voor die zusterlijke nieuwsgierigheid zoo oprecht uit te komen.

Na zijn familie opgezocht te hebben, vertrok hij naar Breukvliet, waarheen een hartelijke uitnoodiging van oom en tante Miollet hem riep.

Hij wandelde - 't was een schoone lentemorgen - van het station naar buiten, vroolijk, levenslustig en opgewekt als altijd.

Daar roerde zich iets achter een haag, die hij langs moest gaan, hij schoof het gebladerte weg en zag slechts een blond hoofd, en toen dit zich ophief om verschrikt den rustverstoorder aan te zien, herkende hij de blauwe oogen en het frissche gelaat van zijn jongen vriend.

‘Jules,.... jij hier, ik dacht dat je nog in Utrecht was.’

Daar rees het hoofd geheel op en Max zag tot zijne groote verbazing, dat het aan een vrouwengestalte behoorde, die op de knieën gezeten, bloemen tusschen het gras zocht, nu echter ijlings tusschen het kreupelhout verdween.

‘'t Was zijne zuster! Jongens, wat heb ik toch een gek figuur geslagen! Maar is me dat dan ook een gelijkenis?’

Een kwartier later werd hij hartelijk verwelkomd in de villa, en hernieuwde er de kennis met de blozende, verlegene Liane.

Jules kwam eenige dagen later ook thuis, en nu begonnen voor de bewoners van 't landgoed de aangename en schoone dagen.

Men wandelde veel, maakte uitstapjes naar fraaie punten in den omtrek, musiceerde, zong en speelde samen; in één woord, meer dan vast waren Ju-Liane er van overtuigd, dat de wereld een rozengaarde was.

Maar aan alles komt een einde, ook aan een prettige vacantie; Max moest het eerst vertrekken.

Diep in gedachten stond hij onder de linker colonnade van het huis, die een terras met bloemen overladen op zijn kokette zuiltjes droeg.

‘Scheelt er wat aan?’ vroeg Miollet nader komende.

‘Ik betreur den schoonen tijd, dien ik hier heb doorgebracht. Wat zou aan mijn geluk ontbreken als ik mij vestigen kon in deze heerlijke streek en mama bij mij kwam inwonen!’

Hij zuchtte, neen, het volmaakte geluk was dat nog niet. Wat hem ontbreken zou als hij dit alles had, wist Max nog niet maar, maar.... daarmeê zou hij gaarne voorloopig willen beginnen.

'En wat zou het ons veel waard zijn, zulke vrienden als u en mevrouw in de nabijheid te hebben.'

'Maar, beste jongen, ook mijn vrouw zeî me nog van morgen: wat stel ik in Max toch veel vertrouwen, sedert dat hij mij radicaal van mijn oorpijn heeft afgeholpen; als hij zich in Breukvliet vestigde, wat een zegen zou dat wezen!'

'Doch er zijn hier twee doctoren?'

'En in Rozenstein, ge weet wel, anderhalf uur van hier, is er geen. Daar wonen veel rijke lui op de buitenplaatsen; vestig u daar.'

Ze wandelden al pratende den tuin op en Max zag: toevallig naar het terras.

Daar zat tusschen de bloemen als eene fee de blonde Liane in haar wit morgengewaad; zij had het gesprek afgeluisterd en ofschoon hare lippen zich niet bewogen, zoo kon Max toch duidelijk genoeg in hare vergeet-mij-nietjes oogen lezen:

JULIAAN EN JULIANE.
De Breukvlieters zouden het nooit vergeten, wat een allerliefst paar die Ju-Liane waren.

'Blijf, blijf!'

'Ik zal er met mama over spreken,' zeide hij na kort beraad tot zijn ouden vriend.

Zoo werd de afwezigheid van Max een zeer korte, want zijne mama, die niet gaarne bij hare schoondochter was, zou hem gaarne zelfs naar Rusland gevolgd zijn; het was veel waard voor Max in de nabijheid van zulke goede vrienden te wonen; zij was niet jong meer en werd zwak; daar vond hij, zoodra zij hem verlaten moest, ten minste een steun.

Niemand gelukkiger dan Jules.

'Zeg eens, oude jongen,' fluisterde hij Max geheimzinnig in het oor, 'zeg eens, ik vind dat je tot onze familie behoort alsof je altijd bij ons geweest waart.'

'Dat vind ik ook,' antwoordde Max lachend.

‘Maar je kunt wel lid worden van onze familie, weet je dat wel?’

Max werd vuurrood.

‘Hoe zoo dan?’

‘Wel door Liane's man en mijn broeder te worden. Heb je daar nooit aan gedacht?’

Of Max er aan gedacht had? hoe goed en vriendschappelijk oom en tante Miollet ook waren, zij zouden hem nooit naar het stille Rozenstein hebben gelokt, zonder dat lieve, blonde kind tusschen hen.

‘Zal ik haar vragen, of zij het wil?’

‘Gekke jongen, dat zult ge wel laten.’

‘En waarom?’

‘Dat gaat zoo gauw niet, ik moet eerst praktijk hebben, voor dien tijd mag ik niet aan trouwen denken.’

‘Maar dan?’

‘Het zou te veel geluk voor mij zijn!’

‘Neen, volstrekt niet. Dat ik er niet vroeger aan gedacht heb; wat zou dat toch heerlijk zijn, als gij samen getrouwd waart en ik hier advocaat ben; mettertijd zal wel een der doctoren van Breukvliet verdwijnen en dan zijn we zelfs door geen anderhalf uurtje meer gescheiden.’ Hij klapte in de handen van genot en sprong weg.

Zonderling, sedert Max Liane had leeren kennen en zelfs liefkrijgen, was zijn vriendschap voor Jules aanmerkelijk bekoeld.

Die naïeveteit, welke hij vroeger zoo bekoorlijk in hem gevonden had en die hij nu in Liane als allerliefst bewonderde, stond hem tegen; 't kwam hem schier onmogelijk voor, dat Jules, na zijn omgang met zijn medestudenten, nog niets van zijn kinderachtige opvatting der wereld verloren had.

Eens ontmoette hij een vriend, die nog in Utrecht studeerde, en toen hij over de tweelingen en Jules' naïeve manieren sprak, begon deze luid te lachen en vroeg:

‘Houdt hij zich thuis zoo dom en onnoozel? Nu, ik kan je verzekeren, dat onze De Werve onder zijn kameraden den naam heeft van een schalk, die zich op alles behalve op onnoozele naïeveteit beroemen kan.’

Daar overigens op Jules' gedrag niets aan te merken viel, hield Max deze opmerking voor zich.

Toen het weêr lente was, had Breukvliet zich in feestdos getooid.

Een der tweelingen, Breukvliets trots en glorie, zou zich gaan verbinden met den man harer keuze.

De straten, waarlangs de bruiloftsstoet zou voorbijgaan, waren met vlaggen en slingers getooid, de kerk zag er feestelijk en vroolijk uit, in één woord, alles vereenigde zich, tot zelfs de lieve zon, die hare gouden stralen over stad en villa uitgoot, om Liane een aangename herinnering te schenken van haren bruiloftsdag.

Volgens belgisch gebruik, moest de bruid door haren broeder als plaatsvervanger van haren vader naar het altaar geleid worden, terwijl de bruidegom zijne moeder den arm gaf.

De Breukvlieters zouden het nooit vergeten, wat een allerliefst paar die Ju-Liane waren, zoo als zij daar gingen, zij in sneeuwwitte wolken gehuld, geurend van oranjebloesem en rozen, hij, helaas! in een prozaïschen zwarten rok, maar toch niet minder schoon, niet minder bevallig en fijn dan het van aandoening trillend meisje aan zijn zijde.

De zon, die door de gekleurde glazen in de kerk scheen, zoomde hunne bevallige gestalten met veelsoortige kleuren en het volk, dat eerbiedig voor den stoet uitweek, fluisterde bewonderend:

‘Wat moet Onze Lieve Heer die twee schoone kinderen toch lief hebben!’

Ja, waarlijk, als schoonheid voldoende was om gelukkige, brave menschen te maken, wat ontbrak Jules en Liane dan nog?

Men vond het jammer, dat de bruidegom alles behalve een ideale verschijning was, zoo als broeder en zuster, zulk een dikke, gezonde boerenjongen, zeide men hier en daar, paste niet aan de zijde van zulk een doorschijnende lelieblanke figuur als Liane. De zoon van den apotheker, die soms verzen schreef in pracht-almanakken, zeide echter op hoogwijzen toon:

‘Haar naam zegt genoeg wat haar bestemming is. Even als de slanke liane zich, naar bescherming zoekend, kronkelt om den knoestigen woudreus, zoo heeft zij zich gehecht aan den sterken dokter Walhorst; beteren steun kan zij niet vinden.’

‘Nu, als de jongen ook een Liane is,’ zeide de ruwe stem van zijn vader, ‘dan zou er geen beter vrouw voor hem te vinden zijn dan dikke Bertha. Ik zeg maar, 't is jammer van het meisje, zij had wel iets beters kunnen vinden dan een dorpsdokter met weinig praktijk.’

Misschien dacht hij aan zijn eigen poëtischen zoon.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 10.

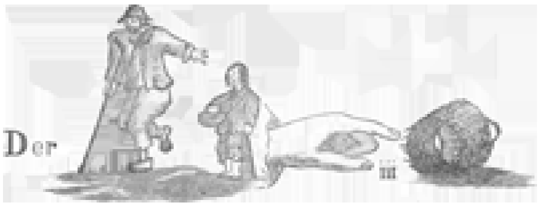

De geabonneerden op den TIENDEN JAARGANG, wier oplossing, vóór den 24 augustus 1878 ingezonden, nauwkeurig overeenkomt met die, welke in het nummer der *Belgische Illustratie* van dien dag verschijnt, hebben tegen inzending van een postmandaat van frs. 2.60 recht op een der zeven eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie,* behalve den 5^en^ en 7^en^ jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie,* Madouplaats 1, te Brusssl.

Oplossing van Rebus No. 9: DE AANHOUDER WINT.

[Nummer 45]

De zeeslag van Duinkerken.
(4 en 5 Augustus 1666.)

Den 4 augustus van het jaar 1666 zag de zon, bij haar opstaan, bij den ingang van het kanaal, dat Engeland van Frankrijk scheidt, een grootsch en verheven schouwspel voor hare alziende oogen. De god van den dag, zijn blonde pruik uit zee beurende, zooals de dichters van dien tijd zongen, zag op de golven van de Noordzee een tweehonderdtal oorlogsschepen geschaard, waarvan de eene helft de nederlandsche of staatsche kleuren, de andere de engelsche kleuren in top droeg. Den afstand tusschen beide vloten kan nog geen kanonschot overschrijden, toch ziet men aan het

MEISJES VAN AMPEZZO, NAAR L. PASSINI.

manoeuvreeren der schepen, dat zij elkander pogen te naderen en dat men van weêrskanten voeling met den vijand zoekt. 's Lands bestevaâr, De Ruiter, voert de Nederlanders aan; nog groenen de lauweren om zijne slapen, zoo pas in den roemvollen vierdaagschen zeeslag bevochten, en hij, aan de overwinning gewoon, heeft met vertrouwen den morgen zien aanbreken. Het zal er van daag spannen, heeft zijn zekere en geoefende blik reeds gemerkt; de vijandelijke vloot, nog zoo korts door hem gehavend, kwam gisteren, sterker dan ooit, onder Monk, den hertog

van Albemarle, de Theems afzetten en heeft zich voor den slag geschaard. De vloten wegen in sterkte, ook wat de branders betreft, tegen elkaar op.

Gisteren avond is er groote raad gehouden in de hut van den admiraal en de orders zijn uitgedeeld. De vloot is in drie eskaders of smaldeelen ingedeeld: Jan Evertsen voert de voorhoede aan, Cornelis Tromp zal de achterhoede uitmaken, terwijl De Ruiter zelf op zijn schip *de Zeven Provinciën* den middeltocht zal bevelen.

Ook de vijand heeft dezelfde indeeling gevolgd. Allen voert de voorhoede aan, Monk den middeltocht en Jeremias Stephen de achterhoede. 'Het zal een warme dag worden, in dubbele beteekenis,' bromt bestevaâr, van zijn vlaggeschip den kijker naar de engelsche vloot richtend: 'een warme dag, maats, want de zon brandt nu al heet en daar straks wordt nog een ander vuurtje gestookt.' Zoover het oog strekte, was de zee eene glinstering, het was of de golven stralen kruiden, zoo weerlichtte de zon op de golvende massa. De wind was echter slap en dit was oorzaak, dat het reeds middag was voor het eerste kanonschot de monsters in het diep kwam opschrikken. Jan Evertsen, die de voorhoede aanvoerde, stevende op de engelsche voorhoede aan en spoedig verdween zijn eskader in rookwolken en geschutgedonder. Monk greep thans den middeltocht onder De Ruiter aan en er ontbrandde een woedende strijd. De *Zeven Provinciën* manoeuvreerde echter zoo, dat het telkens het engelsche vlaggeschip onder schot kreeg. 'Jongens, denkt aan het vaderland; ik verwacht dat ieder zijn plicht zal doen,' met deze eenvoudige woorden electriseerde de hollandsche vlootvoogd zijne kloeke maats, en uitbarsting op uitbarsting volgde en het engelsche vlaggeschip kraakte en steunde, en masten en takelwerk ploften over boord en stervenskreten klonken door het gedreun heen.

De *Royal charles,* het engelsche admiraalschip, was spoedig ontredderd en door en door geschoten; De Ruiter bemerkte aan het verplaatsen der vlag, dat Monk zijn schip voor een ander verlaten had. Ook de andere hollandsche schepen weerden zich even geducht en de Engelschen zagen zich verplicht af te deinzen. Het was reeds ver in den namiddag, toen de strijd hier voor een oogenblik tot staan kwam. De kruitdamp trok op en liet het gezicht op de zee en het overige gedeelte der vloot weêr vrij. De Ruiter zag echter met ontsteltenis, dat de voorhoede onder Jan Evertsen aan 't wijken was. Wat hiervan de reden mocht zijn? Ook de Engelschen onder Monk hadden het opgemerkt en vielen thans met vernieuwde woede op de Hollanders aan. De kogels vlogen door het want, rukten het takelwerk weg, drongen door de planken heen, deden de balken kraken, maar salvo werd beantwoord met salvo. 'Denkt aan Holland!' en de Janmaats stonden onbeweeglijk bij hunne stukken en vuurden zoo rustig als gold het eene oefening; De Ruiter bewaarde zijne oude koelbloedigheid, en stortten zijne onderbevelhebbers en manschappen ook doodelijk getroffen naast hem neêr, hij ging rustig door zijne bevelen te geven en woorden van moed te spreken, en de Engelschen moesten ten tweede maal wijken.

'Waarom komt Tromp niet tot ontzet opdagen?' had hij reeds herhaaldelijk gebromd in de hitte van den strijd, wanneer zijne getroffen manschappen naar beneden werden gedragen en hij ieder oogenblik meer benauwd en omsingeld werd, maar Tromp, die over het sterkste eskader bevel voerde, bleef onzichtbaar. Hij richtte den kijker bij het optrekken der wolken naar de achterhoede, maar hij kon niet bespeuren, dat Tromp pogingen aanwendde om hem ter hulp te komen.

Het ongelukkigst had het de voorhoede onder Jan Evertsen getroffen. Deze was het eerst slaags geraakt met den vijand en had den slag ingeleid. Ongelukkig was de

wind slap en kon Evertsen weinig of niet manoeuvreeren. De kanonnen donderden, hier en daar greep de vlam in het want, vloog een brander in de lucht, doch de Hollanders hielden zich wakker. Daar kwam een kogel en nam den vlootvoogd weg, den vierden Evertsen die in 's lands dienst sneuvelde; ook de onderbevelhebber Tjeenk Willink stortte doodelijk getroffen neêr. Dit verwekte eene paniek onder de schepen; de Engelschen drongen intusschen krachtiger aan en de Nederlanders begonnen af te deinzen. Op dit oogenblik werden zij door De Ruiter ontdekt, die echter de handen te vol had met Monk, om ze te hulp te komen.

Na den aanval van Monk echter op nieuw te hebben afgeslagen, zag hij dat het slecht stond met de voorhoede en liet zijne schepen eene andere slagorde aannemen, om haren aftocht zooveel mogelijk te dekken en te beletten, dat 's lands schepen in 's vijands handen vielen. De nacht was intusschen op zee neêrgedaald.

Voor het oogenblik had natuurlijk elke strijd opgehouden. Het tooneel op de meeste hollandsche schepen was verschrikkelijk; op het dek plaste men in bloed, en dooden en gewonden lagen ondereen. De Ruiter was troosteloos. ‘God, God, wie had dat kunnen denken!’ zeide hij. ‘Ik wenschte dat ik dood ware!’ hij vergat echter niet bevelen te geven, om de scheuren in de schepen te stoppen en te kalfateren wat er te kalfateren was. Des nachts kwam admiraal Van Nes, een van de bevelhebbers zijner schepen, bij hem en men besloot bij elkaar te blijven en al terugtrekkend den vijand van het lijf te houden. Waar was intusschen Tromp gebleven, wiens gedrag bij deze gelegenheid men zoozeer gelaakt heeft? Tromp was, zoo als men weet, een aanhanger van den prins van Oranje, en men vermoedde, dat hij De Ruiter, die door Jan de Witt en de Staten van Holland tot admiraal op 's lands vloot was aangesteld, met opzet in den steek gelaten had, hetgeen men echter niet heeft kunnen bewijzen. Tromp was geen werkeloos toeschouwer van den slag geweest. Hij was op zijne beurt door de engelsche achterhoede onder Jeremias Stephen aangegrepen geworden. De strijd was kort maar hevig geweest; de engelsche vlootvoogd zocht met zijne branders Tromp te lijf te komen, maar deze weerde zich zoo, dat twee branders in de lucht vlogen en de anderen moesten wijken. Tromp zette de aftrekkende Engelschen achterna, zonder zich om het overige gedeelte der vloot te bekommeren, en dit schijnt de eenige ernstige beschuldiging te zijn, die men tegen hem heeft kunnen aanvoeren.

Intusschen begon de morgen op zee te lichten en De Ruiter bevond zich in den meest gevaarlijken toestand ter wereld; de engelsche schepen hadden zich als een halve maan om hem heengeschaard en de strijd ving onmiddellijk opnieuw aan. Zijne manschappen waren echter doodelijk vermoeid; de paar uren slapens op het bebloede dek hadden hun de kracht niet kunnen terug geven; toch werden zij onmiddellijk ten dienst geprest. Monk geloofde den nederlandschen vlootvoogd gevangen te kunnen nemen, wat geen geringe glorie voor hem zou geweest zijn. Hij gaf bevel aan een grooten brander, het hollandsche vlaggeschip te naderen. De Ruiter zag het gevaar aankomen en gelastte vier sloepen uit te zetten, die hij met musketiers deed bemannen om den brander te weren. Het gold hier de redding of den ondergang van 's lands vloot. Onder de bemanning der booten bevonden zich vier fransche edellieden, die aan De Ruiter vrijwillig hunne diensten hadden aangeboden en thans het koene stuk mede hielpen uitvoeren. De brander, de onmogelijkheid ziende om te naderen, stak zich zelf in brand, terwijl de bemanning in sloepen naar de andere engelsche schepen vluchtte. Het admiraalschip was gered en de vier booten kwamen zegevierend terug. De engelsche admiraal, hierdoor woedend geworden, besloot thans een algemeenen aanval te wagen. De kanonnen donderden en een regen van kogels begon de aftrekkende hollandsche schepen te teisteren. De Ruiter werd wanhopend. ‘Is er dan

geen een kogel, die mij treft?' riep hij, langs het dek rennende, waarop de verwarring thans haar toppunt bereikt had. De engelsche kogels veegden het dek der schepen schoon, de masten ploften met want en takelwerk overboord en sommige schepen geleken karkassen, zoozeer waren zij gehavend. De Hollanders trachtten zoo goed en kwaad mogelijk te antwoorden en een geluk voor hen, dat zij thans in 's lands wateren waren aangekomen, waar de Engelschen hen niet verder durfden volgen. De Ruiter deed thans zijn best, zijne schepen in veiligheid te brengen; ook Tromp was weêr opgedaagd van zijne vervolging en kende reeds den geheelen omvang der ramp; hij had het onttakelde vlaggeschip van Jan Evertsen ontmoet en vernomen, dat deze vlootvoogd gesneuveld en zijn eskader op de vlucht geslagen was. Toen de schepen in veiligheid waren gebracht, bleek de ramp echter minder groot te zijn dan men eerst gedacht had; men had in het geheel slechts drie schepen verloren, en ook het verlies der manschappen was betrekkelijk gering.

Dit is de beroemde zeeslag, door de Engelschen en Hollanders den 4 en 5 augustus van het jaar 1666 tusschen Duinkerken en Voorland geleverd, en tevens de beroemde terugtocht, waarbij De Ruiter zich even groot toonde als in zijne grootste overwinning, en door zijn kloekheid en beleid 's lands vloot wist te redden.

Meisjes van Ampezzo.

De italiaansche meisjes uit het dal San Pietro zijn op den rug der Alpen geklommen, om te samen een dier schoone bergliedjes te zingen, welke vermaard zijn in bijna alle talen. Van de hoogte waar zij staan, heeft men een gezicht op het oude *Forum Julii,* welks talrijke oudheden, als urnen, instrumenten, mozaïeken, altaren en standbeelden, die daar van tijd tot tijd werden opgegraven, in een belangrijk museum zijn vereenigd. Het dal zelf prijkt met den weelderigsten plantengroei, waarop men van de Alpen het schoonste panorama heeft, dat men zich kan voorstellen, en waarmeê de schilderachtige groep, welke onze gravure ons voorstelt, volkomen in harmonie is.

Te laat gekomen.

De drie bengels onzer gravure verkeeren in het geval, dat zelfs den ieverigsten leerlingen wel eens kan overkomen, want hoeveel schrik het onheilspellend gezicht van den meester ook inboezemt, toch wordt daaraan niet gedacht, zoolang men op weg naar de school zooveel verstrooiingen vindt, als een landelijke weg kan aanbieden. Daar staan zij nu buiten de schooldeur, - berouwhebbend over hunne misdaad? Och neen, de middelste jongen vindt zijne positie verre van onaangenaam, doch hij zal zeker moeders lieveling wel zijn, zoodat hij geen pak slaag heeft te vreezen, hetgeen het geval schijnt te zijn met de twee andere kleinen, die met een donker gezicht de toekomst inzien. De tooneelen uit de kinderwereld zijn en blijven altijd even aantrekkelijk: - zou de oorzaak daarvan niet in de omstandigheid liggen, dat alle menschen daarover kunnen meêpraten, omdat wij zelven zulke campagnes hebben meêgemaakt?

Parijs en de Wereldtentoonstelling.

III.

Bij het verlaten van het tentoonstellingspaleis na mijn eerste bezoek, had ik mijn vriend uit Amerika een 'tot morgen' toegeroepen, want den volgenden dag vooral zou het er druk en woe-

lig zijn: het was dan de 30 juni, de dag van het nationale feest; tienduizenden vreemdelingen waren reeds aangekomen en het entree voor de tentoonstelling was voor deze bijzondere gelegenheid op een vierde verminderd, dus op 25 centimes gebracht.

Ik mocht daarom op 30 juni niet aan de groote reünie van Parijzenaars en niet-Parijzenaars, van Franschen en niet-Franschen op het Marsveld ontbreken, en toch... ik ontbrak er. In mijn hotel had ik reeds kennis gemaakt met een Franschman uit de omstreken der hoofdstad, doch die Parijs door en door kende. Op den morgen van het nationale feest - een zondag - ontmoette ik hem in de restauratiezaal van ons hotel, juist toen ik mij gereed maakte om uit te gaan.

'Gij zijt wel matineus van morgen,' sprak hij, mij naar mijn hoed ziende grijpen: 'zou het onbescheiden zijn te vragen waar dat zoo vroeg op afgaat?'

'Eerst naar de kerk en van daar naar de tentoonstelling natuurlijk,' antwoordde ik.

'Veroorloof mij dit laatste zoo heel natuurlijk niet te vinden, vooral voor een vreemdeling, die een heele poos in Parijs denkt te blijven.'

'Gij schertst, mijnheer; bedenk toch, er zal heden een fameuze toeloop van volk op het Champ de Mars zijn en dan, gij weet dat de minister daar het standbeeld der republiek moet onthullen en eene redevoering uitspreken...'

'Maar dat is het juist wat u moet terughouden: onze Marcère heeft den goeden Parijzenaars in zijne proclamatie verkondigd, dat het groote feest van heden ter eere der vreemdelingen zou gegeven worden, doch nu vraag ik u, wat hebben de vreemdelingen, wat hebt gij met het standbeeld der Republiek en met de ronkende officieele redevoeringen te maken? Overigens is de expositie nog vier of vijf maanden open, en komt er dit jaar maar één 30 juni. Kom, ga mede de stad en hare versieringen zien; als gij er niets op tegen hebt, zal ik uw cicerone zijn.'

Ik was reeds half vóór de woorden van mijn nieuwen kennis overtuigd, en zijn verplichtend aanbod deed mij voorgoed van het tentoonstellings-bezoek afzien, zoodat wij ons weldra op de straat bevonden, zonder doel voortflaneerend, ten zij alleen om zooveel mogelijk van de inderdaad prachtige versieringen en de grootsche toebereidselen tot de algemeene illuminatie voor den avond te zien. Onvergelijkelijk was de aanblik, dien de feestelijk getooide stad aanbood. Ieder huis, iedere verdieping, elk venster schier was met de fransche driekleur getooid, en kransen, looffestoenen en eerepoorten schenen de breede straten van Parijs in hangende tuinen herschapen te hebben.

Het toeval leidde ons op het Bastille-plein, op welks midden de zoogenaamde Juli-kolom zich als een metalen reus hoog boven de omringende huizen verheft.

'Hebt ge trek en moed naar boven te klimmen tot waar het gindsche vergulde standbeeld zijn fakkel in de lucht steekt en onze vlag vroolijk in den wind fladdert?' vroeg mijn geleider, naar den top der Juli-kolom wijzend: 'Met twintig centimes en eene overigens gezonde gymnastische oefening zijt gij er af.'

Op mijn toestemmend antwoord begonnen wij de 238 treden van de donkere wenteltrap in het binnenste der zuil te beklimmen, eene gezonde oefening, ik wil het gelooven, maar niet minder vermoeiend, zoodat ik blijde was op het *plate-forme* te zijn aangekomen, waar mij echter een verrukkelijk schouwspel wachtte. Diep beneden onzen voet wriemelde de krioelende menschenmassa en zoo ver de gezichteinder reikte breidde zich voor ons oog een ontzaglijke zee van huizen en paleizen uit. De wereldstad lag aan onze voeten. En dan de herinnering aan het verleden! Op de plaats,

waar wij ons bevonden, stond voor eene eeuw nog de geduchte Bastille, en dezelfde plaats zou weinige jaren later het tooneel zijn van woedende gevechten en afgrijselijke tooneelen van moord en bloedstorting. Hier zou de revolutie hare eerste bloedige overwinningen vieren en er zich telkens verzamelen, wanneer zij nieuwe plannen en aanslagen smeden wilde.

In gedachten verdiept stond ik daar, tot mijn geleider mij uit mijne mijmering opwekte.

'Ziet gij daar, nauwelijks honderd schreden van ons verwijderd, die breede straat,' sprak hij met ernst; 'dat is de faubourg Saint-Antoine, en daar vlak over den ingang, viel, dertig jaar geleden - het was op den 25 juni 1848 - te midden van het strijdgewoel een heilige en een martelaar.'

Ik zag mijn geleider vragend aan.

'Zie, vlak bij den ingang van dit plein, hadden de opstandelingen gedurende de juni-dagen hunne voornaamste barrikade opgericht, en toen de aartsbisschop Affre met den vredepalm in de hand de oproerlingen te gemoet trad, viel hij ginds neder, door een hunner kogels in het hart getroffen.'

Ik ontblootte het hoofd en mijn geleider, die mij begreep, drukte mij met warmte de hand.

'En ginds, oostwaarts, breidt zich het kerkhof Père Lachaise uit,' vervolgde de Franschman na een oogenblik zwijgens; 'daar rusten Frankrijks meest beroemde mannen.'

Père Lachaise! Ik had zooveel van dat beroemde kerkhof gelezen en thans breidde het zich in zijne gansche uitgestrektheid voor mijne verbaasde blikken uit. Was het wonder, dat ik bij dat aanschouwen plotseling den lust in mij voelde ontwaken, om er mij heen te begeven, om rond te doolen langs die graven, waarvan elke naam eene herinnering in den geest terugroept!

'Ik moet Père Lachaise zien - heden nog!' riep ik een weinig opgewonden uit.

'Heden, terwijl Parijs zich tooit als eene bruid en feest viert, - welk een zonderling denkbeeld! Maar ik vergat dat gij schrijver zijt en dus van tegenstellingen houdt... Ja, ja, ga er heen, het oogenblik is goed gekozen.'

'En gij gaat mede?' vroeg ik hem.

'Ik ben den geheelen dag ter uwer beschikking, doch ik acht het beter, dat gij *dezen* tocht alleen maakt. Op Père Lachaise is men het best alleen, met de graven rondom zich en zijne eigene gedachten; elk geleide zou den indruk van het onmetelijk doodenveld slechts kunnen verzwakken. Volg dus mijn raad; in de kapel van het kerkhof vindt gij tevens gelegenheid mis te hooren; ik wil zulks elders doen en zal u tegen twaalf uur in ons hotel wachten. Wij kunnen dan verder ons plan voor het overige gedeelte van den dag maken. Sla de straat daar vóór ons in, zij brengt u vlak bij Père Lachaise.'

Aan den raad van mijn vriendelijken geleider gehoor gevende, sloeg ik de lange rue de la Roquette in, welke door hare talrijke winkels, opgevuld met grafmonumenten, engelengroepen, bloemenruikers en immortellenkransen genoegzaam aanduidde, dat ik mij op weg naar eene doodenstad bevond. Na een wandelweg van ruim vijftien minuten bevond ik mij aan den hoofdingang van het beroemde kerkhof, die tot opschrift draagt de hoopvolle woorden:

'Spes illorum immortalitate plena est *(sapient.* III, IV). Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet *(Joh.* IX*)*:' 'Hunne hoop is vol onsterfelijkheid. - Wie in mij geloofd zal hebben, zal leven, al ware hij gestorven.'

Niet lang hield ik mij echter aan den ingang op en weldra volgde ik de breede opgaande laan, die naar de kapel, tevens het hoogste punt van het kerkhof, geleidt. Ik was niet alleen: voor mij uit gingen zwaar gesluierde vrouwen en mannen met rouwfloers om den hoed, bloemenruikers of immortellenkransen dragende, ongetwijfeld bestemd voor de graven hunner verloren geliefden. Anderen zag ik de zijlanen inslaan, kleine gieters met versch bronwater medevoerend, om de bloemenstruiken op de tombes hunner echtgenooten, vaders of moeders frisch en levendig te houden, zooals het de herinnering aan de beminde overledenen in hunne harten was. Het was een aandoenlijk, een aangrijpend schouwspel, nog verhoogd door de statige en indrukwekkende graftombes, kapellen, pyramiden, naalden en zuilen ter weerszijden van de breede laan, die bijna allen het symbool van rouw en droefheid droegen, maar tevens dat der hoop en der opstanding: - het kruis, het teeken der verlossing.

Langzaam vervolgde ik mijnen weg; al die graven daar voor mij spraken zulk een welsprekende, dikwijls zoo hartroerende taal; zij fluisterden de namen van zoovele beroemde dooden, die eenmaal zulk een grooten rol speelden in de geschiedenis van Frankrijk en der wereld; zij spraken bovenal van de broosheid van het menschelijk leven en de ijdelheid van al het ondermaansche. Hier, onder dat bijna nederig monument rust de asch van Thiers naast die zijner overige familieleden, zoo kort geleden eerst en zoo onverwacht uit het leven weggerukt; daar sluimert de asch van zoovele beroemde maarschalken en generaals uit het eerste keizerrijk, wier namen eenmaal door gansch de wereld weêrklonken; ginds verheft zich de graftombe en het borstbeeld van den dichter Alfred de Musset, overschaduwd door een groenen treurwilg, terwijl de zerk tot opschrift draagt:

> ‘Mes chers amis, quand je mourrai,
> Plantez un saule au cimetière,
> J'aime son feuillage éploré,
> La paleur m'en est douce et chère,
> Et son ombre sera légère
> A la terre où je dormirai.’(1)

Andere inscripties las ik, sprekende van God en de eeuwigheid, van een weêrzien in een beter leven; een enkele maal trof wel een snijdende wanklank oog en oor, zoo als bijv. bij het reuzenmonument van den beruchten republikein Raspail, bedekt met immortellenkransen, niet het symbool der verlossing en der opstanding, maar dat der vrijmetselarij voerende, doch die indruk ging spoedig weêr verloren bij het aanschouwen van zoovele andere monumenten, de taal sprekende van het heilaanbrengend en levendmakend Kristendom.

Intusschen riep de zilveren toon van de klok der kapel tot het heilig officie der mis op, en mij te midden der graven voortspoedende, begaf ik mij derwaarts en knielde neder te midden van zoovele rouwdragenden, die op dezen doodenakker ongetwijfeld zoovele hunner dierbare betrekkingen hadden liggen. Diep geroerd bad ik met de treurenden mede, en toen de mis geëindigd was, betrad ik, ernstig en in mij zelven gekeerd, weêr het kerkhof.

Maar op dit hooge punt van den uitgestrekten doodenakker verraste mij een aanblik, die mij op iederen anderen tijd zou verrukt hebben, en mij nu slechts trof door de treffende tegenstelling. Daar, diep beneden mij en zoover het oog reikte, breidde

(1) Wanneer ik zal gestorven zijn, mijne geliefde vrienden, plant dan een treurwilg op het kerkhof. Ik heb zijn gebladerte lief; aangenaam is mij zijn bleeke tint en een zachte schaduw zal de aarde dekben, waar ik sluimeren zal.

zich de onmetelijke wereldstad uit: een horizon van huizen. En ik meende het verwarde gejoel der feestvierende menigte te hooren, en de donder van het geschut kondigde de zegepraal der republiek aan, en de lustige tonen der honderden klokken zongen van levenslust en feestgenot, terwijl hier, op den doodenakker, alles stilte was en rouw, alles fluisterde van aardsche vergankelijkheid en van het ijdele van menschelijken roem en grootheid. En terwijl ginds in de verte het republikeinsche Parijs zijn vredefeest vierde, viel mijn blik op den marmergroep der graftombe van de eerste slachtoffers der commune, de generaals Lecomte en Clément. De commune! Zou Parijs thans wederom juichen en dansen op den vulkaan, die in 1871 zijne vlammen over de hoofdstad samensloeg en licht nog niet uitgebrand is?

Wie weet!....

Nog weemoediger gestemd, wierp ik mij in de dwarswegen der doodenstad, om voor het oogen-

blik het gezicht van de stad der levenden te ontvlieden; lang dwaalde ik langs die bekende en onbekende graven rond, maar die toch allen tot mijn gemoed spraken als de bladen van een opengeslagen boek voor het oog. Zal ik van de eersten spreken: van de roerende graftombe van Abélard en Héloïse, onder bloemenkransen begraven; van de sarcophaag van maarschalk Mortier, in 1853 onder Fichie's helsche machine gevallen; van Kellerman, hertog van Valmy, van Macdonald, hertog van Tarente, van Ney, prins van de Moscowa, ‘le brave des braves’ en van zoovele andere wapenmakkers van den eersten Napoleon? Zal ik de namen van zoovele beroemde schrijvers en geleerden in herinnering brengen, die op dit

TE LAAT GEKOMEN, NAAR E. SCHULZ.

doodenveld slapen, of gewagen van de trotsche monumenten, die hunne marmeren spitsen hoog in de lucht verheffen? Maar men beschrijft Frankrijks geschiedenis der laatste eeuw niet in weinige kolommen en daarenboven, het grootsche en rijke roert niet altijd het meest, vooral niet op een kerkhof. Ik heb het reusachtige honderd voet hooge grafgesticht van Félix de Beaujour bewonderd, maar gemijmerd heb ik en gepeinsd bij een eenvoudig graf, met brandnetelen begroeid. Ik was in verrukking over het genie van den beeldhouwer, dat sprak uit de onmetelijke sarcophaag, gedekt

met een hoogen marmeren tempel op dorische zuilen rustend, tot opschrift voerend: ‘Elisabeth Demedoff, née ba-

ronne de Straganoff,' maar ik voelde mijn oog vochtig worden, waar ik voor een onooglijken grafsteen een jeugdigen knaap zag neêrknielen naast eene in het zwart gekleede vrouw, die zoo even op het graf een immortellenkrans had neêrgelegd met het opschrift: 'Aan mijn echtgenoot op zijn verjaardag.'

Hoe lang ik op dat doodenveld gedwaald, gemijmerd en... gebeden heb, zou ik niet kunnen zeggen, doch toen ik in mijn hotel terugkwam, sprak mijn geleider van dien morgen, zijn horloge te voorschijn halend:

'Één uur, lang over tijd; ik mag het u echter niet kwalijk nemen: gij zijt op Père Lachaise geweest.'

J.A.V.

De Heilige Elisabeth van Hongarije, landgravin van Thuringen.

(Slot.)

In 1223 werd Elisabeth voor de eerste maal moeder. Den 12 maart schonk zij op het kasteel kreuznach bij Eisenach het eerste levenslicht aan een zoon, die naar zijn vader Lodewijk genoemd werd. Wie waagt het de heilige moederliefde te beschrijven, die in dezen jeugdigen telg nog meer dan zich zelve aan God ten offer bood!

Ook de landgraaf voelde zich zooveel te gelukkiger en fierder nu hem een zoon geboren was, en geheel Thuringen en vooral zijne armen ontvingen den weerglans van het hooge geluk, dat over het landgrafelijk huis was aangebroken. Ook deze moederliefde vermocht het hart van Elisabeth geen oogenblik van de liefde Gods af te trekken; er waren thans twee wezens, op wie zij al de volheid harer liefde op aarde mocht uitstorten, maar door die aardsche straalde eene hemelsche liefde heen, en haar hart bleef aan God behooren, ook al beminde het zoo als eene echtgenoote en moeder kan beminnen. Zoo zelfzuchtig was die groote ziel ook niet, zelfs niet in de liefde, om te vergeten, dat er nog honderden en duizenden wezens bestonden, die aanspraak maakten op hare milddadigheid en liefde.

WERELDTENTOONSTELLING TE PARIJS. - HET NOORWEEGSCHE HUIS.

Landgraaf Lodewijk was met den keizer Frederik II de Alpen overgetrokken ten krijgstocht naar Italië. Tijdens zijne afwezigheid brak er in Thuringen een hevige hongersnood uit. De oogst was tegengevallen en dat was in die tijden, toen de middelen tot onderling verkeer der landen nog zoo gebrekkig waren, genoeg om een hongersnood te verwekken. Heerlijke gelegenheid voor Elisabeth, om in al den glans harer edelmoedigheid en opoffering te schitteren en haar land een tweeden Jozef te verstrekken. Zij gaf

WERELDTENTOONSTELLING TE PARIJS. - HET INWENDIGE VAN HET PAVILJOEN VAN DEN PRINS VAN WALLIS.

onmiddellijk bevel, dat de voorraadschuren des lands zouden geopend worden en dat men den nood van het volk zooveel zou verlichten als men kon. Alles moest met orde en regelmaat geschieden. Zij zelve ging in het ondersteuningswerk voor, en na al den voorraad der schatkist te hebben uitgeput, sprak zij hare eigene kleinoodiën en kostbaarheden aan. Onder hare omgeving op den Wartburg ging een gemor op, dat zij zoo lichtzinnig de goederen haars gemaals verspilde, maar de heilige hoorde slechts naar de kreten des hongers en des gebreks, en ging voort met geven, zoo lang er nog iets voorhanden was. Zij vreesde geene verantwoording voor den landgraaf, maar ook de Voorzienigheid zorgde, dat haar deze gemakkelijk zoude vallen. Want het loon der vermenigvuldiging als loon voor de weldaad vervulde zich ook hier, en toen Lodewijk wederkeerde van den veldtocht, vond hij alle voorraadschuren voller en overvloediger voorzien dan hij ze verlaten had. Elisabeth behoefde dan ook geen woord te spreken: God zelf had hare verdediging en rechtvaardiging op zich genomen.

In dezen tijd had zich de heilige laten opnemen in den regel van den H. Franciscus. Deze serafijn van nederigheid en armoede had zijne beroemde orde reeds gesticht en zag nog gedurende zijn leven het nederig plantje opgroeien tot een boom, de geheele Kristelijke wereld overschaduwende. Behalve zijne mannenen vrouwenbroederschap had hij nog eene derde orde gesticht, de orde van den derden regel voor gehuwde lieden en menschen van de wereld. De H. Elisabeth, wier hart slechts nederigheid en deemoed was, haastte zich om bij de gemeenschap dier heilige keurlingen ingelijfd te worden. Ook nam zij een nieuwen geestelijken leidsman in dienst, meester Koenraad van Marburg, die haar door den Paus zelven was aanbevolen geworden. De tijd der beproeving stond intusschen voor de H. Elisabeth aan te breken. God had haar zoo lief, dat Hij haar den levensweg zijner uitverkorenen wilde laten wandelen; hare liefde zou de wijding ontvangen van het lijden en de vernedering. De geschiedenis van Job herhaalt zich in de meeste heiligenlevens, en ook het leven van Elisabeth was bestemd de vuurproef te worden der godsvrucht en der liefde.

Frederik II, keizer van Duitschland, zou eindelijk zijn woord uitvoeren en ter kruistocht trekken naar het Heilige Land. Hij riep Duitschlands hertogen en graven op, om zich bij zijn tocht aan te sluiten en als een der eersten meldde zich Lodewijk van Thuringen aan. Dit was een vreeselijke slag voor de H. Elisabeth, die haren echtgenoot zoo teeder beminde. Toen hij zijn besluit om naar het H. Land te trekken, haar voor het eerst kenbaar maakte, was zij buiten zich zelve van droefheid en slechts met een verbrijzeld hart vermocht zij haren wil aan dien van den hemelschen Vader te onderwerpen. De uittocht des graven met zijne vazallen scheurde op nieuw hare wonden open; het geheele hof deed hen uitgeleide, ook zij ging mede, uren en uren ver, weenende aan zijne zijde, maar zij kon zich niet van hem losrukken. Eindelijk moest het er toch toe komen; zij had een voorgevoel, dat zij hem nooit zoude wederzien en dit maakte hare droefheid te grooter. Maar het scheidingsuur sloeg en deze twee heilige en groote zielen groetten elkander voor het laatst, om elkaar slechts in den hemel weder te vinden. Landgraaf Lodewijk bereikte het H. Land niet. Op zee werd hij door eene hevige ziekte aangegrepen, die binnen een paar dagen aan zijn schoon, maar kortstondig leven een einde maakte.

Wie zou deze treurmare naar den Wartburg brengen? Vreeselijke tijding, die het geheele hof, het geheele land in rouw zoude dompelen en het hart van haar, die thans weduwe was, zoude verbrijzelen. Elisabeth was ontroostbaar. ‘Ach, Heer, mijn God, Heer, mijn God! nu is de gansche wereld dood voor mij, de gansche wereld en al

wat zij zoets heeft,' riep zij uit. 'Gestorven, gestorven, gestorven!' kreet zij, ontroostbaar door de gangen en zalen van het slot ijlend. 'Nu heb ik alles verloren, o mijn welbeminde broeder, o mijn liefste hartevriend, o mijn goede en vrome man! gij zijt dan gestorven en hebt mij in ellende achtergelaten. Hoe zal ik zonder u kunnen leven! Ach, arme, verlatene weduwe, ongelukkige vrouw die ik ben! Dat Hij, die de weduwen en de weezen niet verlaat, mij trooste! O mijn God, troost mij, o mijn Jesus, versterk mij in mijne zwakheid.'

Voor zulke slagen is geene vertroosting bij de menschen te vinden; dit begreep onze heilige ook en met eene ziel, door droefheid verscheurd, stortte zij zich aan de voeten van Hem, die het hevigste lijden tot een bron van zaligheid weet te maken. Troost en berusting daalden dan ook ten laatste in dat verslagen hart; zij had zich met haar lot verzoend, het offer van hare grootste liefde op aarde was gebracht. Maar dit ongeluk was slechts de voorbode van andere en nog grootere. Hendrik en Koenraad, de twee broeders van den overleden landgraaf, aan wie hij, ten kruistocht trekkend, zoo zeer de zorg voor zijne Elisabeth en hare kinderen had aanbevolen, toonden zich in niets den grooten broeder waardig. Nauwelijks was de mare van zijn overlijden bij hen bekend, of persoonlijke eerzucht begon bij hen te ontwaken; vlammend op het bezit van 's broeders erfenis, zagen zij naar middelen uit, om de weduwe en hare kinderen te verwijderen; de moord schrikte hen af, maar niet de laster, de zedelijke moord en al de grieven, die men ooit tegen Elisabeth had gehad. Grieven, meestal voortspruitend uit haar ootmoed, naastenliefde, versterving en kristelijke gezindheid, werden op nieuw uitgesproken en werden in den mond dier wereldsche lieden als zoovele beschuldigingen, die de verbanning van de H. Elisabeth en hare kinderen van den Wartburg ten gevolge hadden.

Onze gravure, op bladzijde 340 van dezen jaargang, geeft dit verheven moment weer. Onze heilige, wie een stralenkrans om het voorhoofd licht, draagt haar oudsten zoon op de armen; de kamervrouwen, die haar in het ongeluk niet verlaten willen, geleiden hare drie dochtertjes. Waarheen zal de ongelukkige, de smadelijk verjaagde, hare schreden richten? Het is den inwoners van Eisenach op zware straffen verboden haar onderstand te geven. Toch spoedt zij zich, verheven ballinge, naar deze stad. Die zij met weldaden heeft overladen, smaden haar, maar werd haar *groot voorbeeld* ook niet door Zijn eigen volk gekruist? Te Eisenach betrekt zij een armoedig huisje; weldadige zielen erbarmen zich over hare kinderen en zoo blijft zij daar alleen met hare kamervrouwen achter. O smaad der wereld, stralen schietend van onsterfelijke glorie, o lijden, waaruit fonteinen van zaligheid ontspringen, o nederigheid, die zich een kroon verovert in het paradijs! In die nederige woning, door allen verlaten, bezochten haar de Engelen des hemels; het schamel hutje welfde zich tot een dom, waar de geest Gods wilde wonen; voor de afgerukte kroon straalde haar de aureool der heiligen om de slapen. Toen de abdis van Kitzingen haar ongeluk vernam en den diepen smaad haar aangedaan, haastte zij zich de barmhartige hand over de heilige uit te strekken. Zij ontbood haar naar Kitzingen, waar zij haar een pand der abdij afstond tot woning voor haar en hare kinderen. Ook de bisschop van Bamberg trok zich de zaak der mishandelde onschuld aan en wilde haar onmiddellijk tot de grootheid der wereld terugvoeren, maar zij weigerde.

Intusschen waren de wapengezellen van haar overleden gemaal van het H. Land teruggekeerd, de kostbare beenderen medevoerend van hem, die eens hun aanvoerder geweest was. Toen zij den smaad vernamen, waarmede de echtgenoote van den beminden landgraaf Lodewijk was behandeld geworden, maakte zich eene grenzelooze verontwaardiging van hen meester en zij zwoeren het schandelijk onrecht te zullen

herstellen. Vargila, de vriend en raadsman van den overleden landgraaf, die Elisabeth als vierjarig meisje en verloofde van Lodewijk van Presburg had gehaald, stelde zich aan het hoofd der thuringsche ridders, met hem van den kruistocht wedergekeerd. Vargila was de tolk van aller gevoelens, toen hij in woorden, door de verontwaardiging ingegeven, aan Hendrik en zijn broeder Koenraad hun schandelijk gedrag ten opzichte van de echtgenoote en kinderen huns overleden broeders onder het oog bracht. Het geweten der schuldigen ontwaakte en zij beloofden aan hunne schoonzuster en hare kinderen weêr goed te maken wat zij misdaan hadden.

Elisabeth verscheen weêr op den Wartburg, van hare kinderen vergezeld. Maar de wereld had haren glans en liefelijkheid voor haar verloren, de vrouw en moeder was in de heilige reeds ondergegaan; haar geest had haar aardschheid afgelegd en verlangde slechts te verkeeren met God en zijne heiligen. Toen zij haar besluit, om zich van de wereld terug te trekken, had kenbaar gemaakt, schonk graaf Hendrik haar de stad Marburg tot woon en hare opbrengsten tot levensonderhoud, met toezegging van 500 mark zilver, die haar als huwelijksgoed zouden uitgekeerd worden. Zij betrok echter de stad niet, waar de eer, die men haar aandeed, haar hinderde; zij wenschte gestorven te zijn voor de wereld en liet in de nabijheid van Marburg eene woning bouwen, welke hare tegenwoordigheid echter spoedig tot een klooster heiligde. Zij behield haren zielszorger Koenraad van Marburg bij zich en ook hare kamervrouwen, die haar niet wilden verlaten en spoedig met haar het ordeskleed van den H. Franciscus aannamen. En hier ving dat leven aan van boetedoening en versterving, van weldadigheid en nederigheid, waaraan men de heiligen Gods erkent.

Haar huwelijksgift deelde zij met eigen hand onder de armen rond en haar leven was van nu af slechts weldoen en gebed. Zij vreesde noch melaatschheid noch pest, waar zij meende dat haar dienst noodig was; waar geleden werd, zat zij aan de sponde, en welke afzichtelijkheid de ziekte ook aannam, deze vermocht haar niet af te schrikken. Vooral hare laatste levensjaren zijn rijk aan wonderen; melaatschen werden door hare aanraking genezen, blinden kregen door hare voorspraak het gezicht terug. Haar bidden was een vizioen, eene verrukking, vol verblindende stralen, eene gemeenschap van God, zoo innig als had zij het lichaam reeds afgelegd. God had aan die ziel slechts eene kortstondige aardsche loutering bestemd; op vier en twintig jarigen leeftijd werd zij reeds rein genoeg bevonden, om, schoone bloem die zij was, in het hemelsche vaderhuis te worden overgeplant. Deze Heilige stierf in den nacht van den 19 november van het jaar onzes Heeren 1231.

Juliaan en Juliane.
Eene novelle
door Mathilde.

(Vervolg.)
Tweede gedeelte.
V.

Een jaar later zaten Max Walhorst en zijne jonge vrouw in hun kleine, maar lieve tuinkamer aan het ontbijt.

Liane was nog in halven rouw over hare schoonmoeder, die eenige maanden te voren overleden was.

‘Och, geef me spoedig een kopje thee, vrouwlief,’ sprak Max, ‘ik moet uit.’

‘Alweêr,’ en een mismoedig trekje teekende zich om hare lippen, ‘wij kunnen nooit eens rustig aan tafel zitten.’

‘Dat komt er van als men een dokter tot man heeft.’

‘Ja, 't is een akelig vak, dat dokteren.’

‘Een mooi en edel vak, Liaantje.’

‘Neen, een vuile, lastige betrekking, foei!’

‘Kom, kindlief, kijk toch zoo ontevreden niet, ge zult mij daardoor den smaak van mijn kopje thee bederven.’

‘En denkt ge dan, dat ik nog lust heb om op mijn gemak te ontbijten, wanneer gij zoo'n haast hebt om mij alleen te laten?’

En zij zag ontevreden naar buiten.

‘Maar, Liane, kan ik er iets aan doen? Ik ben nu eenmaal verplicht mijn patiënten op te zoeken en mag ze toch niet verwaarloozen om....’

‘Om mij, ja, natuurlijk, ik begrijp het wel.’

‘Och, kom, vrouwtjelief, zie me eens vroolijk aan! Nog een broodje, niet? Foei, foei, zie naar mij, hoe gezond ik eet.’

‘Dat geloof ik gaarne, ge bekommert u ook om niets; hoe meer zieken er zijn, hoe liever gij het hebt.’

‘Wel dat spreekt.’

‘En niets brengt u meer in geestdrift dan een wonderlijk ziektegeval van een ouden boer.’

‘Nu overdrijft ge het, Liane!’

‘Neen, ik overdrijf nooit; ik wilde dat ge het nooit in uw hoofd hadt gekregen voor dokter te spelen.’

‘Is het u dan ernst, dat boos worden?’

‘Zeker is 't mij ernst. Foei, 't is zoo vervelend, nooit te weten of men op zijn man rekenen mag, geen oogenblik er van zeker te wezen, of men rustig ontbijten of dineeren kan. Waart ge maar ontvanger geworden.’

‘Ik moet nu weg, Lianelief, maar ik zal heel spoedig gedaan maken en dan gaan we een mooie wandeling doen.’

‘'t Is wat moois, een wandeling door de heide!’

‘Zullen we het rijtuigje laten inspannen, om naar oom te rijden? maar neen, dat kan niet. Ik moet Bruintje gebruiken, om naar de Steenenhoef te gaan.’

‘Ja, alles wat ik gaarne doe, is niet mogelijk, om die akelige dokterij.’

‘Morgen zullen we naar Breukvliet rijden.’

‘Morgen heb ik geen lust.’

‘Maar, lieve schat, wat moet ik dan doen om u tevreden te stellen?’

‘Niets, ik weet het zeer goed, dat ge niets voor mij over hebt, dat gij alleen leeft voor uw patiënten.’

Het gemoed schoot Max vol, hij zeide zijn vrouw koel goeden dag en verliet het vertrek.

Ja, hij was op zijn bruiloftsdag benijd als een gelukkig sterveling; hij had immers de schoonste, de bevalligste bloem van de stad mogen plukken; zij scheen hem innig lief te hebben, hare familie verheugde zich in hun geluk.

Een slechts had hem waarschuwend gezegd:

‘Max, Max, bedenk u goed, laat het verstand ook een woordje meêspreken; niet altijd is het hart een veilige gids; zou Juliane wel de rechte vrouw voor u zijn?’

En hij, de dwaze, had zijn moeder teeder gekust en haar verzekerd, dat er geen liever, geen zachter, minzamer kind te vinden was dan Jules' tweelingzuster, en bij zich zelven dacht hij:

‘Mama ziet mij niet gaarne trouwen. Geen wonder ook! Zij heeft geen goede herinnering overgehouden van eene schoondochter; maar hoe heel anders zal Liane voor haar wezen dan mijn broeders vrouw.’

Onverwacht ging mevrouw Walhorst ter ruste, nooit had Max een wolkje tusschen haar en Liane zien zweven, maar toch was de laatste bede der waardige vrouw geweest:

'Heer, geef mijn armen zoon kracht voor twee, want hij zal die weldra dubbel noodig hebben.'

En langzamerhand begon de jonge dokter het ook te begrijpen, dat de teedere Liane, die zich aan hem wilde hechten en waarop hij eerst zoo trotsch geweest was, een woekerplant was, die zijne beste krachten dreigde te verstikken, zijn sterkte allengs begon te verzwakken.

Na zijn vertrek begon Liane bitter te weenen.

Ach, wat was ze toch ongelukkig! Hoe had zij zich toch zoo kunnen vergissen in dien Max. In de eerste weken, toen was elke wensch van haar hem een gebod, maar toch, soms vond zij, dat hij iets aan den dag legde, alsof hij haar slechts voorloopig het een en ander toegaf, dat hij scheen te begrijpen, dat het niet altijd zoo mocht voortgaan, later begon hij vaster op zijn stuk te staan, en toch, zij vroeg hem niets onredelijks. Neen, onredelijk was zij nooit geweest, maar welke jonge vrouw noemde zich niet diep beklagenswaardig, als zij wonen moest op een klein heidedorp, alleen met haar bijna altijd afwezigen man?

Het was iets nieuws voor Liane een wensch in het hart te hebben, die niet vervuld kon worden.

Iets nieuws, een ontevredenheid, ja zelfs een voortdurend verdriet in het hart te voelen; na de verschrikkelijke smart, die zij ondervonden had bij Jules' vertrek naar de academie, had zij geen leed meer gevoeld.

En nu? Nu zag zij dien lieven, goeden, besten jongen zelden meer; eens had Max hem flink onder handen genomen, omdat het duidelijk geworden was, dat hij meer geld verteerde dan wel studeerde, en toen had Jules zeer terecht geantwoord, dat dit zijn zwager niet aanging, en na dien tijd kwam die arme Jules slechts zelden en dan maar heel vluchtig bij zijn zuster aan huis, niet om haar, maar om dien pedanten tongkijker, zooals hij Max verachtelijk noemde. Liane had het haar man zeer kwalijk genomen, dat hij zich in Jules' zaken mengde, hij verklaarde wel, dat hij dit slechts gedaan had op ooms verzoek, maar dit vond Liane zeer ongeloofelijk; oom had nooit Jules beknord, hij wist zeer goed, dat een jonge student zich amuseeren moet, en Max alleen had op alles wat aan te merken.

Lusteloos zat Liane op de sofa; aan arbeid had tante haar nooit gewend; in Breukvliet was het haar eenige bezigheid geweest, nadat zij de prettige, vroolijke meisjesschool ontgroeid was, in den tuin bij mooi weêr met Castor, den grooten hond, rond te dolen, bloemen plukkend, kransen vlechtend, of was het minder aangenaam buiten, dan speelde zij met oom schaak, borduurde zeer fijne zakdoekjes en kraagjes, of schilderde albumblaadjes in waterverf, wanneer zij ten minste geen lust had om romances en rêveries te spelen of te zingen.

Maar zulke prettige dingen doet men niet als het hart bezwaard is.

De huishouding eischte wel hare zorgen; och ja, de eerste maanden had ze het heel aardig gevonden met een kanten morgenmutsje op de blonde krullen en een lief voorschootje met gekleurde zakjes voor, keuken en kelder door te loopen, het sleutelmandje aan den arm. Doch spoedig merkte zij, dat haar opzicht de bejaarde meid eigenlijk onaangenaam was, dat deze haar behandelde of zij een wijsneuzig meisje was en dat het er even goed om ging, als zij stil in de tuinkamer bleef.

Lezen, daar had Liane nooit veel aan gedaan en dus ook dit kon haar geen troost geven.

Moê van het leegzitten, nam zij eindelijk haar schrijfcassette en begon een langen brief aan Jules.

Tegen hem kon zij oprecht wezen, hij hoorde hare klachten altijd zoo gaarne aan; ze begon zijn laatsten brief weêr over te lezen.

‘'t Is een schande,’ schreef hij, ‘dat ge uwe schoone jeugd in dat ongelukkige Rozenstein moet doorbrengen, 't is God geklaagd; 't is tyrannie. Ik heb er tante over geschreven en gezegd, dat het uw dood zou wezen, nog een winter in die ellendige hei door te brengen.

‘Schrijf me dikwijls, lieve, beste zus, dat zal u goed doen. O, wat bittere verwijtingen doe ik mij, als ik bedenk, dat ik u dit huwelijk heb aangeraden.’

En Liane, in plaats van haren broeder ernstig over zijne onbesuisde taal te onderhouden, volgde zijn raad op, schreef hem alles nauwkeurig, wat tusschen haar en Max voorgevallen was en vergat alzoo haar verveling.

Daar hoorde zij het rijtuigje van Walhorst over het kiezelzand; wel werd het schrijfkussen toegeslagen en de cassette gesloten, maar de dokter zag toch dadelijk aan de blanke vingertjes zijner vrouw dat zij geschreven had.

‘Aan Jules?’ vroeg hij.

‘Ja,’ lispelde zij, en wist niet waarom zij den blik zijner trouwe oogen ontweek.

Aangenaam was 't Max wel niet, te weten dat zijn vrouw ellenlange brieven aan haar broer schreef, en te begrijpen, dat hij het hoofdonderwerp daarvan was, maar om des vredes wille sprak hij er verder niet over.

VI.

‘Gij moet er in toestemmen, Max, als gij uw vrouw liefhebt.’

‘Haar liefhebben, ik heb het genoeg bewezen, maar mijn roeping aan haar opofferen.........’

‘Wilt ge haar dan dooden?’

‘Tante, wat een woord!’

‘'t Is het rechte, zij is erg zwak, de dokter van Breukvliet zegt, dat gemoedsaandoening alleen de oorzaak is van haar lijden en dus.......’

‘Die oude man weet er niets van; 't is zeer vleiend voor mij, dat zij hem meer schijnt te vertrouwen dan haar eigen man.’

‘Och, men heeft in zulke gevallen liever met een vreemde te doen, dat is altijd zoo.’

‘Maar, wat wil Liane dan toch eigenlijk?’

‘Och, dat ge uw doktersbaantje, dat u toch niet veel opbrengt, er aan geeft en........’

‘Mijn dagen in ledigheid voor hare voeten doorbrenge!’

‘Wat zijt ge toch heftig, neen, dat niet! Er zijn immers andere manieren om zich nuttig bezig te houden.’

‘Notaris worden, misschien?’

‘Nu ja, waarom niet?’

‘Dat is weêr een van die lieve, broederlijke diensten, welke ik van Jules gewoon ben; hij heeft mijn arme Liane het tot moê wordens toe voorgepraat, dat ik het maar behoefde te willen om notaris te Breukvliet te worden.’

‘En 't is ook zóó.’

‘Ik geloof het niet; nu heeft dat onnoozel schepsel er hare zinnen op gezet, en ik kan er haar niet meer van afbrengen.’

‘'t Was ook veel beter.’

‘Voor wie?’

‘Voor u beiden; gij kunt dadelijk uwen intrek bij ons nemen....’

Max maakte een beweging van schrik, doch zijn aangehuwde tante zag het niet.

‘Uw kantoor blijft in de stad; we maken één huishouden; zij kan Jules meer zien.’

‘Jules!’ riep Max verontwaardigd, ‘Jules is het juist, die mijn huiselijk geluk tracht te vernietigen.’

‘Maar, barmhartige hemel, welke gedachte hebt gij van Jules, Jules, den lieven, zachten jongen, hij zou geen vlieg kwaad kunnen doen, en dan u zijn besten vriend.’

‘Die vriendschap behoort sinds lang tot de voorbijgegane dingen.’

‘Arme kinderen; ze zijn altijd zoo aan elkander gehecht geweest; ze kunnen geen scheiding verdragen.’

‘En ik wil hier in Rozenstein blijven, ik wil mijn met moeite verworven doktersambt niet vergooien.’

‘Ja, Liane zal wel altijd hier moeten blijven, als ge zoo op uw willen gesteld zijt. Arm kind! Waarom hebben we haar niet voor ons alleen behouden!’

Max ging het vertrek uit en wierp driftig de deur toe; hij liep den tuin door de straat op, daar ontmoette hij den ouden heer Miollet.

‘Hoe is 't er meê?’ vroeg deze bezorgd.

‘Och, 't kan niet beter gaan, zoo lang zij haar de ooren plagen met het verhalen, dat de eenige oorzaak van hare zwakheid het eenzame wonen in dit dorp is.’

‘Er is wel iets van aan?’

‘U ook, oom, ik dacht dat u toch verstandiger was.’

‘Hm, hm, wat zal ik je zeggen, Max? Dat arme kind was bij ons aan een vroolijk, onbezorgd leventje gewoon.’

‘Onbezorgd? Welke zorgen heeft ze dan nu hier?’

‘Och, dat ze altijd alleen is, dat haalt haar muizenissen in het hoofd.’

‘Altijd alleen! Zooveel heb ik waarlijk niet te doen, dat ik haar altijd alleen moet laten.’

‘Wat zou er tegen zijn, dat ge u in Breukvliet kwaamt vestigen.’

‘Ik wil geen concurrentie beginnen met twee vergrijsde dokters.’

‘Ja, dat begrijp ik wel, maar, hm! hm! dat andere?’

‘Dat wil ik niet.’

‘Dan vrees ik, als ge zoo koppig blijft, dat....

dat ja, gij er toe over moet gaan, om ons Liane voor eenige maanden af te staan.'

'Mij scheiden van haar?... neen, dat nooit.'

'Ik wist niet, Walhorst, dat ge zoo op uw stuk kondet staan; ge ziet het, die arme Liane neemt bij den dag af en 't kost u, om zoo te zeggen, maar een woordje haar te genezen.'

'Oom, oom, dat ook u mij zulk een raad durft geven. 't Is verschrikkelijk, tusschen het leven te staan van zijne vrouw en zijn roeping.'

En hij verliet den ouden heer om doelloos over de hei te gaan dwalen. Zijn hoofd stond in vuur; verontwaardiging, verbittering, medelijden, liefde voerden een geweldigen strijd in zijn borst; hij voelde dat zijne vrouw met hare geheele familie tegen hem samenspande, dat zij zelfs den verstandigen ouden heer hadden overgehaald, om tegen zijn eigen innige overtuiging in hem een raad te geven, dien hij dwaas, onzinnig zelfs vond.

JULIAAN EN JULIANE.
Hij liep in de heide rond, met hangend hoofd, met zwaar ademende borst.

Notaris worden, hij, die eerst zijn toekomst had opgeofferd om op betrekkelijk gevorderden leeftijd zich aan de studie der medicijnen te wijden; de roeping, welke hij dagelijks liever kreeg, opgeven, waarom?

Omdat die flauwe, schijnheilige Jules zich op hem wreken wilde over eenige gegronde verwijten, want dat het Jules was, die zijne zuster, oom en tante tegen hem opstookte, had Max sinds lang begrepen.

Neen, hij zou sterk blijven, hij zou toonen, dat hij een man was van karakter, dat al die vrouwenpraatjes hem onverschillig lieten.

Maar als het werkelijk waar was, als Liane nu ging sterven, welk bitter zelfverwijt zou hij zich doen, en die anderen, hoe luide zouden zij hem vervolgen met dat woord, door zijne tante reeds uitgesproken:

't Is uw schuld.'

Hij liep in de heide rond, met hangend hoofd, met zwaar ademende borst. 'O, moeder, gij hadt gelijk, groot gelijk! Zij paste niet voor mij, zij is niet geschikt voor den strijd des levens. Slechts door bloemengeur en zonneschijn wordt haar teeder gestel in kracht en bloei gehouden.'

't Viel hem nog niet van de lippen:

'Zij is slechts een onbeduidend, bedorven kind, haar schoone gestalte en lieve oogen, haar naïef gepraat hebben u bedrogen, gij hebt niet onderzocht naar haar karakter.'

Doch hij had haar liefde en trouw gezworen, aan hem was het ook om haar zoo gelukkig mogelijk te maken en reeds was hij in de oogen van tante en Jules een tyran, een barbaarsch echtgenoot een Blauwbaard; zij zelve dacht er ook misschien zoo over.

Een poos peinsde hij over ooms voorstel.

'Doch na eenige maanden zal Liane nog meer het stille dorp ontwend zijn; nog dieper zal zij het leven bij haar oom betreuren, nog sterker zal de invloed van Jules op haar worden (want hij brengt, zoo het heet voor zijn teere gezondheid, drie kwart van zijn tijd in de Breukvlietsche sociëteit door), en als ik er niet bij ben om haar dagelijks aan mijn bestaan te herinneren. O, mijn God, leefde onze engel toch slechts; waarom hem voor een poos slechts aan ons vertoond en toen weêr tot U geroepen?'

En bij de herinnering aan zijn arm zoontje, dat slechts eenige uren op aarde geweest was, ontglipten een paar tranen aan zijne mannelijke oogen.

Hij zette zijn wandeling voort, altijd strijdend, altijd diep gebukt onder den last, die hem opgelegd werd, maar niet te vergeefs had hij zijne twee liefste en heiligste herinneringen opgeroepen; zijne moeder en zijn kind.

Het was hem of beider geest als troostende engelen tot hem nederdaalden en al kon het besluit, dat hij nam, wijzer en verstandiger geweest zijn, hij had het genomen uit het beste wat in een menschen hart wonen kan: terzijdestelling van alle egoïsme.

VII.

'Och neen, beste Jules, ik kan het niet van Max vergen, 't is beter dat ik blijf en......'

'Naar het kerkhof gedragen word, niet waar?'

'Er is zoo weinig aan mij verloren.'

'Weinig? Liane, zeg dat woord niet meer! Ge hebt gelijk, ik zal mij niet in de zaken van u en Max mengen, ik deed verkeerd, hier te komen, maar het verlangen om u te zien was sterker; adieu, zusjelief, tracht zoo goed mogelijk beter te worden. Ik mag niets voor u doen.'

'Och, Jules, blijf nog een poosje.'

'Waartoe zou het dienen, Liane? Als gij niet, de vrouw waart van dien wijsneus, dan zou ik u mogen vergezellen naar een zachter klimaat, naar een badplaats, waar ge spoedig uw krachten zoudt terugkrijgen.'

'Ach, ik verlang naar geen ander land, als ik dit akelig dorp maar kon verlaten.'

'Dat moogt ge niet wenschen, Liane, uw man heeft hier zijn betrekking, gij moet bij hem blijven, gij moet zijn belangen hooger stellen dan de uwe.'

‘Ach, Jules, nu helpt gij hem weêr.’

‘Hem helpen? De Hemel beware mij er voor; ik heb het u altijd gezegd: mijn vaste overtuiging is, dat ge niet beter kunt worden, zoolang ge hier blijft, maar ik heb er ook altijd bijgevoegd: Van uw man moogt gij zulk een offer niet eischen.’

‘En toch denkt hij, dat gij mij aanzet om zijn verhuizing te vragen.’

‘Natuurlijk, ik krijg de schuld van al het onaangename, dat hem overkomt. Max heeft een haat tegen mij opgevat. Waarom, weet ik niet.’

‘Zeg dat niet, hij is wel eens wat streng tegen u geweest.’

‘Lieve zuster, wat zijt ge goed om hem nog te verdedigen die oorzaak is van....... maar neen, ik wil geen kwaad spreken van hem, die u het naaste is. God schenke u spoedig herstel, arme Liane!’

‘Zeg, Jules, hebt gij Max er reeds over gesproken, dat ik gaarne in Breukvliet zou zijn?’

‘Wel neen, zeker niet; als oom en tante het goedvinden hem dat te zeggen, dan is 't hun zaak, maar ik wil zelfs den schijn niet op mij laden, alsof ik u iets aanried, dat hem onaangenaam was.’

‘Ach, Jules, wat miskent hij u toch!’

‘Dat is 's werelds loop, zusje; houd u goed! Doe uw best maar om spoedig beter te worden.’

Max kwam binnen, hij groette Jules zeer stijf en ging naar de canapé, waarop zijne vrouw rustte.

‘Hoe is 't, kindlief?’ vroeg hij.

‘'t Zal spoedig gedaan zijn, Max,’ antwoordde zij en zag hem diep treurig aan.

‘O Liane,’ en hij knielde aan hare zijde neder om haar beter toe te fluisteren: ‘zijt ge er vast van overtuigd, dat een verblijf te Breukvliet u herstellen zal?’

In haar bekrompen egoïstisch hartje sloop een gevoel van medelijden voor den armen Max, die er zoo bedroefd uitzag. ‘Maar dan moet ge hier alleen blijven?’

Zoo weinig was de dokter er aan gewoon, dat zijn lief vrouwtje rekening hield met hetgeen hem meer of minder aangenaam was, dat dit klein bewijs van belangstelling hem de tranen naar de oogen dreef.

‘Neen, Liane, neen, dan zal ik met u meêgaan.’

Hij streek haar langs de zijdeachtige lokken en het bleeke voorhoofd, dat eensklaps door een frissche rozenkleur overtogen werd.

‘En we zullen nooit meer in dit treurig dorp terug komen, en ge zult niet meer voor dokter spelen?’

Dit had Max nu juist niet bedoeld, maar hoe zou hij dadelijk weêr haar doen verbleeken en de vroolijke uitdrukking van hare oogen wegtooveren, door haar zijn besluit uitvoerig mede te deelen?

‘Ge zult tevreden zijn, beste vrouw, en dan ook uw best doen beter en sterk te worden, niet waar?’

‘Zeker, zeker, o hoe heerlijk, teruggaan naar de Rakekiek, altijd oom en tante bij mij hebben en Jules.’

Max keek somberder.

‘En dan niet meer te vreezen, dat men u wegroept, als het etenstijd is of midden in den nacht, en geen morsige boeren in het spreekkamertje ontvangen, o, Max, wat zijt ge toch goed!’

En hij trachtte hare vreugde te genieten en verdreef verre van hem de gedachte, hoe zoet het leven toch zijn moest, wanneer het gedeeld werd door eene verstandige

vrouw, die belang stelde in zijn werk en wier hart warm klopte voor alles, wat er schoons en verhevens schuilde in de roeping, die hij de zijne noemde.

Vroeger had hij gehoopt, wanneer Liane geheel en al onder zijn invloed stond, dat zij gaandeweg flinker en ontwikkelder zou worden, dat door het aanschouwen van den ernst des levens zij dat kinderlijk naïeve verliezen zou, wat haar als kind wel versierd had, maar dat bij eene vrouw licht in domheid of ten minste flauwe onnoozelheid ontaardt.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 46]

De verrassing in de morgenschemering.

Deze beroemde schilderij van den franschen schilder De Neuville stelt eene episode uit den fransch-duitschen oorlog voor. Eene afdeeling fransche soldaten heeft na een dag van vermoeiende marschen en voortdurende vijandelijke aanvallen in den laten avondstond een dorp bereikt, waar het den slaap voor de vermoeide oogleden en de rust voor het afgematte lichaam hoopt te vinden. De Pruisen zijn teruggeslagen en de velden met sneeuw bedekt: de transche soldaten hopen dus met recht ten minste een rustigen nacht te zullen doorbrengen.

De vijand waakt echter en na een afmattenden nachtelijken tocht door de hooge sneeuw heeft hij het sluimerende dorp bereikt. Zie, daar teekenen zich bij de vale morgenschemering lange zwarte lijnen op het witte winterkleed af, - het zijn de zachtkens naderende pruisische bataljons. Het dorp is op het punt overrompeld te worden, maar de schildwacht aan den ingang van het dorp heeft den vijand bemerkt en lost het noodschot. De aldus onzacht uit hun slaap gewekte Franschen stormen naar buiten, maar met een oogslag zien zij hoe talrijk de vijand is. Een fransch soldaat geeft zich echter niet over, zelfs als hij verrast is, en tot den laatsten man zullen de Franschen zich tegen den overmachtigen vijand verdedigen. De trompetter doet nog het alarmsignaal hooren, om de verspreide posten tot zich te trekken, maar als zij aankomen, zal de strijd wel reeds beslist zijn.

DE VERRASSING IN DE MORGENSCHEMERING, NAAR A. DE NEUVILLE.

Dit tooneel heeft de in Frankrijk zoo populaire schilder A. de Neuville op het doek gemaald en voor de tentoonstelling bestemd. Daar het fransche gouvernement echter beslist heeft, dat geene schilderijen zouden toegelaten worden, welke op den fransch-duitschen oorlog betrekking hebben, werd het doek van de Neuville eveneens geweigerd; het publiek schijnt den schilder voor dit ongeval echter schadeloos te stellen, daar het in massa de schilderij gaat bewonderen in de galerij van de heeren Goupil, rue Chaptal, waar alle doeken vereenigd zijn, door den gemelden maatregel van het fransche gouvernement van de tentoonstelling buiten gesloten.

Afgetroefd.

Toen Thackeray zijn *Book of the snobs* schreef, achtte hij het der moeite niet waard een extra artikel te wijden aan de klasse, die wij met den naam van gegalonneerde *snobs* zouden kunnen bestempelen, ofschoon zij bij de behandeling der andere *snobs* ruim hun deel krijgen. Dit neemt echter niet weg, dat eene nadere beschouwing van die klasse evenzeer aanspraak heeft op belangstelling als al de andere; want al heeft zij geen vrienden die voor haar kruipen, geen leveranciers die glimlachend voor haar staan te knipmessen, toch heeft de grootelui's-aanbidding haar niet zoo diep doen zinken, dat zij op hare beurt van hen, die zij als hare minderen beschouwt, niet evenveel eerbied vordert als de hoogst geboren edelman van zijne even hooggeboren slaven.

De klassieke houding van den gegalonneerden *snob* is tegen den deurstijl te leunen met over elkander geslagen armen, en daarbij zoo verachtelijk mogelijk neêr te zien op het werkvolk, dat in den hof slaaft en nu en dan het heerschap hindert door zijn luidruchtig gesnap of gezang.

Met welbehagen neemt hij de nederige groeten aan van de ‘menschen,’ die op het kasteel zaken te verrichten hebben, en heeft zelfs een vriendelijk lachje over voor de kinderen, die voor den ‘schoonen man’ de muts afnemen. Hij neemt het volstrekt niet kwalijk als men zijne schoon gevormde beenen, die in helderwitte kousen steken, met bewondering aanstaart, en elke bedelaar, die hem met een titel aanspreekt, kan er zeker van zijn eene milde fooi te ontvangen, als eene belooning voor zijne slimheid.

De ‘schoone man’ heeft echter ook zijne vijanden of liever zijne vijandinnen, en geene enkele, welke hem meer kan plagen, dan het meisje van den ‘groenboer,’ dat hem in weerwil van zijn gepoederd haar, zijn fluweelen vest, dito broek en gegalonneerden rok hoogstens met een hoofdknik groet, en wanneer zij hem aanspreekt, den gemeenzamen titel van ‘vrindje’ geeft.

‘Vrindje!’ 't is ongehoord! Doch wat zal hij er tegen doen! Het meisje is geen katje om zonder handschoenen aan te pakken, en toch broeit er onder die gepoederde haren een plan, om die meid hare praatjes eens voor goed af te leeren.

Het plan is eindelijk gerijpt, en op zekeren zonnigen morgen vat hij aan de poort van het kasteel post, om het uit te voeren. De eerste aanval is reeds lang overdacht, en argeloos nadert het slachtoffer met de gevulde mand op het hoofd en den rechterarm in de zijde.

Het meisje schijnt dien morgen veel haast te hebben, want zij ziet haar loerenden vijand nauwelijks aan en stapt hem vlug voorbij. Daarop heeft ons heerschap niet gerekend, want met de woorden op de lippen blijft hij haar nastaren, zich zelven

zijne blooheid verwijtende en het vaste besluit nemend zijne vijandin bij haar terugkeer tot staan te brengen.

Nog eer deze gedachte in zijn hoofd tot een plan gerijpt is, keert het meisje zingende, met de ledige mand op het hoofd, terug en wil weêr vertrekken zoo als zij gekomen is.

‘Hé, meisje!’

‘Wel?’ is het onverschillige antwoord.

‘Ik moet u eens iets zeggen. Weet gij wel, dat er verschillende standen op de wereld zijn, waarvan de eene met recht den eerbied van den anderen vraagtt?’

‘Wat blief je?’ vraagt het meisje onnoozel.

‘Ja, ge weet wel wat ik bedoel, kleine heks,’ is het nijdige antwoord op die ondeugende vraag. ‘Denkt ge dat ge even goed zijt als de genadige baronessen en moogt doen als of al het land hier in den omtrek u toebehoorde?’

‘Wel neen, man, dat weet ik wel beter, geen hoekje is er van ons beiden bij, doch daar ginder staat een huisje, dat het eigendom is van mijn vader, en het mijne zal worden zoodra ik trouw.’

‘Dat bedoel ik niet,’ roept de gegalonneerde, hoe langer hoe meer geërgerd. ‘Hoe durft gij dat hutje met *ons* goed te vergelijken! En daarenboven, moet gij niet den ganschen dag slaven en wroeten om een stukje brood te verdienen, terwijl wij uit rijden en jagen gaan en den overigen tijd slijten met wandelen en allerlei genoegens?’

‘Luister eens, vrindje,’ antwoordt het meisje, ‘ik begrijp waar u de schoen prangt. Wat gij noemt *ons* goed, is het goed van uw meester, en uwe hoogste genoegens bestaan in een genadig knikje van uw heer. Hoe! ge durft een hoogen toon aanslaan, omdat ge een schoonen jas en gepoederde haren draagt, terwijl dit juist de teekenen zijn uwer dienstbaarheid! Neen, man, uw dwaas hoofd moge gevuld zijn met allerhande kwasterijen, denk er nooit aan een vrij mensch met uw poespas lastig te vallen,’ en meteen verlaat de ‘ondeugende heks’ den verslagen vijand, die haar met een trek van misprijzen op den mond naoogt.

Hij is geslagen, maar niet genezen van zijne kwaal, want zoolang er nog arme drommels zijn, die hem siroop om den mond smeren ter bereiking van het een of ander doel, waarbij zij zijne hulp noodig meenen te hebben, zoo lang zal hij praten van *ons* goed en jagen en rijden. Het meisje zelve zal hij echter voortaan wel met rust laten.

De tabak.

Het was in 1492. Christophorus Columbus landde met zijne nietige vloot voor het eiland Hispaniola, een der Antillen, en zond terstond eenigen zijner manschappen aan wal om het land te gaan verkennen.

Toen de boden van den grooten Gennees aan boord terugkeerden, konden zij niet genoeg vertellen van de wonderen, welke zij op het eiland gezien hadden. De rijkdom van den plantengroei, de schoonheid van het land, de vreemde bewoners, hunne edele houding, de koperkleur hunner huid, de zachtheid hunner taal, dit alles had hen verbaasd. Doch van alles wat zij gezien hadden, was niets hun zoo vreemd voorgekomen als 'tgeen, waarvan Columbus in het verslag zijner eerste reis aldus spreekt:

‘De manschappen die ik aan land zond, ontmoetten onderweg vele mannen en vrouwen, die kleine rolletjes in den mond hadden, gemaakt van een wonderkruid, dat zij aanstaken en welks rook zij opsnoven.’

Las Casas, die destijds negentien jaar oud was en later de zoo beroemde missionaris werd, maakte deel uit van de expeditie en beschreef die vreemde gewoonte als volgt:

'Het kruid, dat de Indianen rooken, wordt in een droog maïsblad gerold, aan den eenen kant aangestoken, terwijl aan den anderen kant met het ophalen van den adem de rook in den mond wordt getrokken en alsdan weêr uitgeblazen, waardoor zij in eene soort van dronkenschap vervallen.....

'.....Ik begrijp waarlijk niet welk genoegen of welk nut deze rollekens hebben, welke zij *tabacos* noemen.'

Aldus werd de tabak door de Europeanen ontdekt, eene plant, die sedert vierhonderd jaren zooveel gerucht heeft gemaakt in de wereld, die eerst als een geneesmiddel beschouwd voor alle destijds bestaande kwalen, daarna vervolgd werd met eene woede, als of zij alle ongemakken en ongelukken der zeven plagen van Egypte in zich vereenigde, en ten slotte toch overal, waar zij verscheen, het burgerrecht verkreeg.

De geschiedenis der tabak is dan ook niet onbelangrijk, en wij gelooven onzen lezers genoegen te doen hun er het een en ander van mede te deelen.

Wij beginnen met eene oude spaansche kroniek open te slaan, welke geschreven werd door don Gonzalo Hernandez de Oviedo y Valdez, die, kort na de verovering van San-Domingo, gouverneur was van deze sterkte. Uit deze kroniek kunnen wij leeren hoe de Indianen van Cuba de tabak gebruikten.

'Onder de vele ondeugden, waarmee de inboorlingen behebt zijn,' heet het daar, 'behoort het veelvuldig opsnuiven van rook, door middel van een kruid, dat zij *petum* of *tabaco* noemen; die rooksnuivingen doen hun hunne zinnen verliezen. Ziehier hoe zij te werk gaan:

'De *caziks,* zoo als de aanzienlijkste inboorlingen genoemd worden, bedienen zich van een klein buisje, dat vier of vijf duimen lang is en de dikte heeft van een pink. Dit buisje loopt uit in twee andere buisjes welker uiteinden zij in hunne neusgaten steken. Zij steken nu een grooten bos *tabaco* aan en snuiven met het buisje den dikken rook op, welke door die verbranding ontstaat. Zij blijven zoo lang den rook opsnuiven, tot zij bedwelmd neêrvallen en dan in een looden slaap verkeeren. Zoodra de cazik dien toestand bereikt heeft, snellen zijne vrouwen toe, nemen haar opperhoofd op en leggen hem op zijne legerstede, waar zij hem alleen laten tot hij ontwaakt.'

Men mag gerust aannemen, dat niet alle Europeanen dezelfde minachting aan den dag legden voor de slechte gewoonten der indische caziks, want weldra waren de kolonisten even driftige liefhebbers van de *tabaco* als de eilanders zelven.

Eenige geleerden hebben Amerika de 'eer' betwist het vaderland te zijn van deze liefhebberij. Sommigen beweren, dat de tabaksplant herkomstig was van het eiland Tabago of uit de provincie Tabasco, in Centraal-Amerika, terwijl nog anderen het eiland Haïti het moederland der tabak noemen. Het is toch zeker, dat in Yucatan en Mexico het rooken van tabak, vóór de komst der Europeanen aldaar, bekend was.

Ook bij de Indianen van Noord-Amerika was dit gebruik zeer oud, zooals de talrijke gevonden pijpen bewijzen. Nog heden ten dage zijn deze driftige rookers er trotsch op het bezit van schoone pijpen. De tabak was bij hen aanzien als een heilig kruid en het rooken was eene godsdienstige plechtigheid, een offer aan de zon en den Grooten Geest gebracht.

Nog anderen hebben beweerd, dat de tabak reeds in het Oosten bekend was, voordat de ontdekking van Amerika haar bestaan aan de Europeanen leerde. Allen echter, die de oostersche boeken bestudeerd hebben, weten, dat noch in deze, noch in de reisverhalen van Azië, sprake is van de tabak, vóór zij in Amerika werd gevonden. Er zijn geleerden die zeggen, dat de Chineezen reeds sedert vele eeuwen rookten,

doch zij voegen er bij, dat hun rookmiddel niet de tabak, maar eene andere plant was. De meest authentieke documenten bevestigen dan ook, dat de zonen van het Hemelsche Rijk de tabak eerst leerden kennen van de Portugeezen, eene eeuw nadat Amerika was ontdekt, namelijk in 1599.

Daar deze tabak portugeesche tabak was, dat wil zeggen op Portugeeschen bodem gegroeid, willen wij eens nagaan hoe de tabak Europa is binnen gedrongen.

In 1518 bracht Cortez, de geduchte veroveraar van Mexico, de eerste zaden meê en gaf deze aan een zijner vrienden, die in de omstreken van Toledo woonde en ze aldaar plantte. In Portugal schijnt zij insgelijks omstreeks dien tijd te zijn gekomen, want toen in 1599 Jehan Nicot er als gezant kwam, gebruikte hij er de tabak.

Jehan Nicot was naar Portugal gezonden om te onderhandelen over het huwelijk van Zijne Majesteit, die destijds vijf jaren oud was, met

Margaretha van Valois, die juist haar eersten tand had gekregen, en bij deze zending ontving de gezant onder meer geschenken een kistje met snuif.

Door tusschenkomst van den gezant ontving Catharina de Medicis, koningin van Frankrijk, van den portugeeschen gezant het eerste pakje snuif, dat in Frankrijk ingevoerd is. De koninginmoeder nam een snuifje en van af dat oogenblik was de baan voor de tabak geopend. Catharina had, zoo als bekend is, zeer veel op met hekserij, en indien men de kroniekschrijvers van dien tijd mag gelooven, zou zij de tabak niet in hare bescherming hebben genomen, indien zij niet geloofd had, dat het kruid de toovermacht bezat, om alle kwalen te genezen.

Wat er ook van zij, iedereen wilde de koningin nadoen en uit vleierij gaf men de tabak den naam van *Cathérinaire* of *poeder der koningin.*

(Wordt vervolgd.)

De helsche machine van Fieschi.

Sedert de fransche revolutie van 1789 het rampzalige voorbeeld van den koningsmoord gaf en deze zelfs een schijn van wettigheid ontving, is het getal der aanslagen op het leven der vorsten onrustbarend toegenomen. Dit ligt overigens in de natuur der dingen. Niet alleen toch dat de groote revolutie tot den koningsmoord opwekte, maar ook het feit, dat zij met den eerbied voor den persoon der vorsten de godsdienst, het eenig radicale voorbehoedmiddel tegen de misdaad, bij het volk ondermijnde en afbrak, moest in haar gevolg noodzakelijkerwijze de leer voeren, dat het leven eens konings geen hooger waarde heeft dan dat van een gewoon sterveling, en dat alle middelen goed zijn om zich van een heerscher te ontdoen, die men om de eene of andere reden moede wordt.

Geen vorst schier heeft in onze eeuw geregeerd, of hij stond eens of meermalen ten doel aan den loerenden kogel of den scherpgewetten dolk van den sluipmoordenaar, en telkens werden er duizenden bij duizenden gevonden, die den koningsmoorder van ganscher harte toejuichten en zijn misdaad als een verheven voorbeeld van zelfopoffering en vaderlandsliefde verheerlijkten.

De twee zoo kort op elkander gevolgde aanslagen op den Duitschen keizer heeft op nieuw de aandacht op den onzaligen vorstenmoord, ook op dien van voorgaande jaren, gevestigd, en inderdaad schrikbarend zijn de statistieken, over deze vreeselijkste, maar helaas in menig opzicht verleidelijkste aller misdaden, gedurende de negentiende eeuw gepleegd.

Wij laten hier eene beschrijving volgen van een der meest beruchte moordaanslagen, waarvan de nieuwere geschiedenis gewaagt, al bleef ook de persoon, op wien de aanslag gepleegd werd, als door een wonder ongedeerd; wij bedoelen den moordaanslag op het leven van koning Louis Philippe van Orleans, door middel van de helsche machine van Fieschi, op den 28 juli 1835.

Juist vijf jaar vroeger, dag voor dag, was in Parijs de Juli-omwenteling uitgebersten, die aan Karel X, den wettigen afstammeling der aloude fransche koningsfamilie, de kroon kostte. De zuurdeesem der groote revolutie deed nog altijd zijne werking gevoelen, en toen de koning de liberale en revolutionaire neigingen van een weêrspannig Parlement durfde weêrstaan, brak het lang voorbereide oproer over Parijs los, en zich als een vreeselijke vlam over de met brandstoffen opgevulde stad

verspreidende, stond de hoofdstad weldra in vollen gloed, zoo dat het kleine leger der verdedigers weldra genoodzaakt was Parijs te ontruimen, wilde het niet in de vurige omarming verstikt worden.

Karel X deed afstand van den troon en begaf zich in ballingschap. Louis Philippe, de zoon van den onder de guillotine gevallen Philippe Egalité, werd eerst tot regent, later tot koning uitgeroepen, en de zoogenaamde burgerkoning aanvaardd kroon en scepter onder de gelukkigste voorteekenen. Het liberale Frankrijk meende in hem een modelkoning gevonden te hebben, - eene gelukkige vereeniging van het prestige eens vorsten en de vrijgevigheid van den president eener republiek. Louis Philippe werd dan ook met geestdrift toegejuicht door al wat liberaal heette, om achttien jaren later als een nutteloos werktuig door zijne vroegere bewonderaars te worden weggeworpen.

De ‘burgerkoning’ zou echter niet voor de revolutie vallen, alvorens gedurende zijne achttienjarige regeering niet minder dan zesmaal door de hand van sluipmoordenaars bedreigd te zijn. De moordaanslag, welke de rij opende, was die van Fieschi, zooals wij boven zeiden, op 28 juli 1835 gepleegd.

Josefo Marco Fieschi was een Corsicaan, die een tamelijk woelig leven geleid had, en eenmaal zelfs, bij gelegenheid van Murats mislukte expeditie naar Napels, ter dood veroordeeld was. Begenadigd, vestigde hij zich later metterwoon te Parijs, en bracht zijn tijd deels in armoede, deels in de gevangenis door; doch hij bezat eene groote mate van ijdele eerzucht, en zijn *idée fixe* om zijn naam door eene geruchtmakende daad te vereeuwigen, gevoegd bij een volslagen gemis van godsdienstige grondbeginselen, bracht hem op het denkbeeld een moordaanslag te beproeven op het leven van Louis Philippe. Een enkele kogel of een dolksteek was echter niet voldoende: zijne daad en daarmede zijn naam moesten door de geheele wereld weêrklinken; de aanslag moest dus iets buitengewoons, iets ongehoords zijn; weken lang spitste hij zijn verstand op de daad, welke hij zich voorgenomen had te volvoeren. Hij had echter raad en geld noodig en daartoe wendde hij zich tot twee leden van een geheim genootschap, die hem een en ander verschaften.

In een huis van den Boulevard du Temple werd toen een moordwapen samengesteld en gereed gemaakt, dat uit niet minder dan twee en twintig geweerloopen bestond, en naar den ontwerper in de geschiedenis bekend is onder den naam van *machine infernale* of helsch werktuig van Fieschi. De met schroot en kogels geladen geweerloopen zouden gelijktijdig losbersten, en met den koning, zijne familie en de hooggeplaatste personen zijner omgeving treffen.

Het was in den voormiddag van den 28 juli, den vijfden verjaardag van de omwenteling, die Louis Philippe op den troon van Frankrijk gebracht had. Het woelige, levenslustige Parijs had een feestelijk aanzien, vlaggen en wimpels versierden de huizen; het volk verdrong zich bij duizenden langs de breede boulevards en de carillons der openbare gebouwen deden hunne welluidende metalen toonen over de wereldstad weêrgalmen. Het was of de vriendelijke zomerzon zich bij de feestelijke stemming der Parijzenaars wilde aansluiten, want onbewolkt goot zij hare koesterende stralen over de feestvierende stad uit, de koepels en torenspitsen verguldende en de opgewekte stemming van het publiek verhoogende.

In breede rijen stonden de te Parijs in garnizoen liggende troepen langs de boulevards geschaard. Niet minder dan 30.000 man linietroepen en 20.000 man nationale garden, te voet en te paard, wachtten met ongeduld de aankomst van den burgerkoning, veilig gewis te midden zijner juichende onderdanen, beschermd door

vijftigduizend bajonetten. Louis Philippe zou dien voor hem gedenkwaardigen verjaardag eene wapenschouwing over zijne troepen houden; hij zou, van een schitterenden stoet omringd, de lange rijen zijner soldaten langs rijden en zich verheugen in zijne waardigheid, welke hij vijf jaar geleden uit de handen van burgers en soldaten ontvangen had.

Met stijgend ongeduld wordt de koning en zijn gevolg gewacht. Daar dondert het kanon: het is het sein dat Louis Philippe zijn paleis verlaten heeft. Van zijne zonen vergezeld en omringd van een schitterenden staf, waaronder men vooral den krijgshaftigen maarschalk Mortier opmerkte, nadert de gevierde vorst den Boulevard du Temple, waar de linietroepen en nationale garden hem wachten. Het is een onbeschrijfelijk tooneel; de lucht trilt van het kanongedonder en het feestelijk gelui der honderden klokken; duizendvoudige kreten stijgen uit de joelende volksmenigte op, dronken van geestdrift en in hun vorst den gevierden burgerkoning, den Hendrik IV der negentiende eeuw, begroetend; naar mate Louis Philippe de rangen zijner soldaten langs rijdt, doen ook dezen hun donderend: *Vive le roi!* weêrgalmen. Waarlijk, de koning der Juli-omwenteling genoot een schoonen triomf!

Doch hoor, daar klinkt te midden van en boven zoovele vereenigde geluiden een onheilspellende losbersting, thans niet van de kanonnen der Tuilerieën, maar gansch in de nabijheid, maar op den Boulevard du Temple zelf, maar te midden van den niets kwaads vermoedenden hofstoet. Het gejubel des volks is verstomd en een akelige angstkreet stijgt uit duizenden keelen op. Welk eene verwarring, welk een onrust! Het volk vermengt zich met het gevolg des konings, linie-soldaten en nationale garden verlaten hunne gelederen en smelten samen met de maarschalken en generaals van het koninkrijk. Gekwetsten kermen, dooden liggen op den grond uitgestrekt, soldaten en burgers verdringen en vertreden elkander.

Wat is er gebeurd? ‘Een moordaanslag op den koning!’ klinkt het eindelijk uit honderden monden: ‘waar, waar is de moordenaar?’ En de torenklokken van Parijs beantwoordden die treurmare met vroolijke, lustige tonen, en de kanonnen der Tuilerieën doen nog steeds hunne vreugdeschoten hooren. Bittere spotternij! Zonderling toeval nochtans: velen liggen dood ofstervend naast hunne stuiptrekkende paarden op de steenen van den boulevard uitgestrekt, de met hooggepluimde vederbossen getooide hoofden van 's konings volgelingen zijn plotseling verdwenen, ook maarschalk Mortier ligt levenloos voor de voeten van zijn vorst uitgestrekt, - maar hij, wien de aanslag betrof, koning Louis Philippe van Frankrijk, is ongedeerd en van al zijne zonen omringd, zet hij bedaard zijn tocht voort.

Het volk heeft intusschen de dreigende geweerloopen van Fieschi's helsche machine aan een venster van een der huizen opgemerkt. Met onstuimigen aandrang dringt het naar binnen. De *machine infernale* bevindt zich nog in het vertrek, maar ontladen en gedeeltelijk door de losbersting gesprongen. De moordenaar is echter verdwenen. Hoewel zelf in het aangezicht gekwetst, had hij zich aan de achterzijde van het huis langs een koord neêrgelaten, en reeds waande hij zich in veiligheid, toen hij door een schildwacht gegrepen, erkend en naar de gevangenis gevoerd werd. Een half jaar later (16 februari 1836) boette hij met zijne beide medeplichtigen, Morey en Pepin, zijne misdaad op het schavot.

Parijs en de Wereldtentoonstelling.

IV.

‘En nu?’ vroeg ik mijnen voorkomenden franschen bekende, nadat ik de kreten van mijne oproerig geworden maag door een sterk parijzer ontbijt gestild had.

‘En uurtje rust nemen en dan Parijs en hare wonderen (in dubbele beteekenis) gaan zien.’

‘Maar ik heb er volstrekt geen zin in, dat gewoel, die feesten en illuminaties te beschouwen, na Père Lachaise en zijn graven gezien te hebben,’ antwoordde ik, nog geheel vervuld met de herinneringen aan de vermaarde doodenstad.

‘Ik eerbiedig uw gevoel, maar, permitteer mij, niet uw besluit, zoo gij ten minste een serieus besluit genomen hebt,’ hernam de Franschman. ‘Op 30 juni in Parijs zijn en het feest niet gezien te hebben, zou gelijk staan met de tentoonstelling te bezoeken en hare gebouwen niet

binnen te treden. Weet gij wel, dat honderden Engelschen en Amerikanen de zee zijn overgestoken, uitsluitend om heden onze feesten te zien?'

'Goed mogelijk, maar ten eerste ben ik niet in de stemming om de feesten bij te wonen, en ten andere lokt mij het feest der republiek zeer weinig aan.'

'Mij evenmin, want ik behoor niet tot degenen, die van de republiek Frankrijks heil verwachten, 't geen mij echter niet verhindert het grootsche schouwspel te genieten, dat de hoofdstad thans aanbiedt. En wat u betreft, gij hebt nog een andere reden om u niet aan het feest te onttrekken. De minister heeft het, 'tzij dan terecht of ten onrechte, als het vreemdelingenfeest voorgesteld: uit een gevoel van *courtoisie* zijt gij dus wel verplicht het eer aan te doen.'

AFGETROEFD, NAAR B. VAUTIER.

Natuurlijk schoot mij niets anders over, dan mij naar het verlangen van mijn nieuwen vriend te schikken, en weldra wandelden wij weder te midden der woelende en krioelende menschenzee, met vlaggen, wimpels en looffestoenen boven en bezijden ons. Mijn mentor geleidde mij in de Halles Centrales, de overdekte reuzenmarkt der wereldstad, waar twee millioen menschen dagelijks hun voorraad groenten, vleesch en visch opdoen, waar gedurende zeven dagen van de week kolossale voorraden

levensmiddelen zijn opgestapeld en duizenden zich voortdurend bewegen om de piramiden van vruchten en groenten. Thans was dit alles

als bij tooverslag verdwenen in de onmetelijke kelders, die zich onder de geheele oppervlakte der Halles uitstrekken, en zoo men er nog groen zag, waren het de kransen en loovers, die zich als reusachtige slangen bevallig kronkelden om het rood, wit en blauw der tallooze vlaggen. De markt was in eene onoverzienbare balzaal herschapen, waar de bekende *dames de la Halle* lustig ronddansten te midden der duizenden toeschouwers.

Van daar begaven wij ons naar den prachtigen hof der Tuilerieën, die thans reeds verraadde - het was vijf uur van den namiddag - wat de avond brengen zou, als die tienduizenden lampions en gekleurde glazen, slingerend te midden der hooge boomenrijen, zouden ontstoken zijn. Voor het oogenblik speelde een concert van honderden muzikanten de Marseillaise, met de nog gapende puinhoopen van het paleis der Tuilerieën op den achtergrond, dat trotsche gebouw, nog zoo weinige jaren geleden bij het gezang derzelfde Marseillaise in brand gestoken; het mocht inderdaad bij een der vele wanklanken van het 'Nationale feest' van 30 juni tellen, en mijn geleider, die mijne gedachte begreep, zuchtte diep, en ofschoon hij mij zijne opmerkingen niet meêdeelde, meende ik hem te hooren fluisteren: *Pauvre France!*

Wij waren bijtijds van onze wandeling in het hotel terug, daar wij onze krachten wilden sparen voor den avond, het glanspunt van het feest. Nadat wij ons diner gebruikt en een uurtje of wat uitgerust hadden, sprak mijn geleider van dien dag:

WERELDTENTOONSTELLING TE PARIJS. - GEVEL VAN LUXEMBURG EN SAN MARINO.

'Het begint donker te worden, de illuminatie zal ontstoken zijn en de tijd is dus daar om een der feesten uit den *Duizenden-een nacht* bij te wonen. Vooraf echter eene vraag: ziet gij tegen een lange en vermoeiende wandeling op?'

'Niet het minst, doch Parijs heeft zijne veertigduizend rijtuigen.....'

'Waarvan er heden avond geen enkele ter onzer beschikking zal zijn. Ik bereken, dat heden minstens een millioen niet-Parijzenaars in de stad zijn; daarenboven is het rijden dezen avond verboden langs die straten, waar ik u heen wilde geleiden, en.....'

'Meer dan genoeg,' viel ik mijn vriendelijken bekende glimlachend in de rede; 'mij dunkt dat de beiden aangehaalde motieven ruimschoots voldoende zijn, om ons te doen besluiten den weg maar te voet af te leggen.'

Het eerst wat wij te zien kregen, waren de particuliere verlichtingen in de meer afgelegen straten. Tusschen het groen der guirlandes, welke de straten omspanden, glansden hoog boven onze hoofden de honderden en duizenden papieren ballons in

WERELDTENTOONSTELLING TE PARIJS. - GEVEL VAN DE AFDEELING CENTRAAL- EN ZUID-AMERIKA.

allerlei kleur en vorm, heerlijk afstekend tegen het donkerblauw van den hemel en, door het avondwindje bewogen, zacht op en neêr wiegelend. Langs de gevels der huizen liepen vurige rijen van gaspitten of gekleurde glazen en de vele eerepoorten staken hare lichtende armen hoog in de lucht op. Het gezicht was verrukkelijk en de voortdurende afwisseling van gas, illuminatieglazen en venetiaansche lantaarns deed het oog weldadig aan. Daar rezen de onmetelijke gebouwen van de wereldbekende ‘Grands magasins du Louvre’ voor het oog op, schitterend verlicht zelfs in gewone tijden, met hunne kolossale uitstallingen van 'tgeen de Parijsche mode kostbaars en grilligs oplevert, doch thans zich in een zee van licht badend, daar de hooge gevels omringd waren van reusachtige ballons met electrische verlichting, die hun zilverwit licht ver in het ronde verspreidden, - een volle middag bij ondergegane zon. Onuitwischbaar is de indruk, dien het eerste aanschouwen der electrische verlichting in haren vollen glans te weeg brengt. Onwillekeurig staart men naar den hemel, of van daar uit die stroom van schitterend en toch zoo zacht en weldoend licht uitstraalt, maar de hemel is donker en het schijnt of de sterren verbleeken uit schaamte van door aardschen glans in de schaduw gesteld te zijn. Ook de gasvlammen krimpen weg en schijnen in onooglijke nachtpitjes herschapen te zijn, als zagen zij in de electriciteit haar zegevierende mededingster voor de toekomst.

Ik deelde mijne opmerkingen aan mijn geleider mede.

‘Ongetwijfeld,’ antwoordde hij, ‘behoort de toekomst aan het electrisch licht, nu de bezwaren, om de werking der electriciteit gelijkmatig over verschillende pitten te verdeelen, zegevierend overwonnen zijn. Reeds zijn enkele straten van Parijs uitsluitend door haar verlicht, en wanneer men bedenkt, dat de onkosten nauwelijks het vierde gedeelte van die van het gas bedragen, lijdt het geen twijfel, of binnen weinige jaren zal het electrisch licht over geheel Europa het gaslicht vervangen hebben, zooals dit laatste het voor ruim een kwart eeuw de olielampen deed.’

Intusschen vervolgden wij onzen weg door de breede rue de Rivoli, met het palais du Louvre en de in hare ruïnen nog ontzagwekkende Tuilerieën ter linkerhand. Voor de tweede maal traden wij den beroemden hof van het laatstgenoemde paleis binnen. Welk eene herschepping echter in weinige uren! Ja, dit was waarlijk een hof uit de arabische vertellingen met zijne tallooze lichtpoorten, in vurige gewelven samensmeltend, met zijne lange kronkelende en slingerende lijnen van veelkleurige glazen, als zoovele duizenden diamanten en robijnen fonkelend op den smaragdgroenen achtergrond der boomen. De gansche hof was in een vurigen tempel herschapen, waarboven de hooge masten met hare tintelende zonnen als zoovele torens uitstaken, met vlaggen en wimpels in top. En in de verte verhief zich de obelisk van Luxor, de grijze reus, die duizenden jaren geleden aan de boorden van den Nijl de feesten der egyptische pharaö's aanschouwde, en zich thans aan de oevers van de Seine baadde in den vollen glans van het feestvierende moderne Parijs; en ginds in het verschiet, zoo ver het oog reikte, blonk de wereldberoemde Arc de triomphe de l'Etoile, welks zuivere en grootsche omtrekken scherp afgeteekend werden door de breede vuurlijnen, den triomfboog als een diadeem omslingerend.

Langzaam naderden wij van den tuin der Tuilerieën naar de Luxor-obelisk, op de place de la Concorde, het schoonste plein der wereld. Nieuwe verrassingen wachtten ons daar. Rondom het grootsche plein slingerden zich vurige guirlandes van matglazen gasballons, elkander in onafgebroken reeks opvolgend en den nacht in een helderen dag herscheppend, zoodat de paleizen rondom het plein en de steenen wachter in het

midden zich in een zee van licht baadden, terwijl de eenvormigheid der vuurlijnen op eene aangename wijze werd afgebroken door groote gaskronen, die haar veelarmige lichten vroolijk omhoog staken. Betooverend boven alles was het gezicht der klaterende fonteinen, in volle werking thans, beschenen door de *foyers* van twee en dertig electrische toestellen, zoodat het scheen als wierpen de ijzeren draken en monsters, in de plaats van water, enkel paarlen en fonkelende diamanten omhoog.

Maar verder voerde de menschenstroom ons mede, en de place de la Concorde den rug toekeerend, bevonden wij ons in de avenue des Champs-Elysées, lang als de hoofdstraat eener provinciestad en breed als een uitgestrekt plein, - de beroemde Champs-Elysées, waarvan elk huis een paleis schijnt, omschaduwd door prachtige boomenrijen, thans schitterend in veelkleurigen glans, want iedere boomtak droeg een last van roode en groene en gele venetiaansche lantaarns, - hoog omhoog tot de breede kruinen, waar de heldere lichten als glimwormen tusschen het groene loover schitterden. Onvergelijkelijk schoon bovenal was de aanblik der illuminatie onder en langs de boomen. Van de place de la Concorde tot de Arc de triomphe verhief zich van afstand tot afstand een vierdubbele rij reusachtige ballons met electrisch licht, over de geheele lengte aan elkander geschakeld door guirlandes van overdekte gaspitten, - heldere zonnen, omgeven van duizenden flikkerende sterren; fonkelende reuzendiamanten, door een keten van kleiner edelgesteenten aan elkander geschakeld. De geheele avenue des Champs-Elysées zwom in eene zee van licht, en te midden van al die betoovering woelde en krioelde de dichte volksmenigte, ontelbaar als de bladeren der breedgetakte boomen, voorzien van driekleurige vlaggen, van op stokken gedragen lantaarns, van standaarden en zelfs parapluies, waaraan eene menigte bontgeschilderde lampions hingen. Kinderlijk, vroolijk, tot het kinderachtige toe, mocht men zijn, - toch moet het ter eere der Parijzenaars gezegd worden, dat de orde nergens ook maar een oogenblik gestoord werd en de policie dien avond eene gemakkelijke taak had.

Te midden der betoovering naderden wij meer en meer den hooggelegen Arc de triomphe met zijne schitterende vuurlijnen. Met iederen stap werden de onvergelijkelijke vormen van het trotsche bouwwerk duidelijker zichtbaar, overgoten door licht, stralende in den glans eener schitterende illuminatie. Onbeschrijfelijk schoon en indrukwekkend was de aanblik, dien men van den Arc de triomphe de l'Étoile genoot. Oostwaarts, zoover het oog reikte, beschouwde men van de verheven standplaats de eindelooze guirlandes van gasballons, die door den afstand al kleiner en kleiner schenen te worden, voortloopende langs de avenue des Champs-Elysées, de place de la Concorde tot aan de ruïnen der Tuilerieën, waar eene schitterende zon de illuminatie besloot. Westwaarts kronkelden zich de vurige slangen langs de avenue de la grande Armée en de avenue du Bois de Boulogne, tot het Bois de Boulogne zelf, uit welks midden verblindende stralen opschoten van vuurpijlen en bommen, die de lucht met een regen van veelkleurige sterren vervulden. Nu en dan goot het ontstoken bengaalsche vuur een nog heller glans over die tienduizenden uit, de krioelende menschenzee in een rooden, witten of groenen gloed hullend, en aan het geheel iets spookachtigs gevend.

En weêr wandelden wij verder, de avenue du Bois de Boulogne door, het vermaarde bosch, de lievelingsplek der Parijzenaars, te gemoet. Overal licht, overal de volle middag in het holle van den nacht. Hooge piramiden uit licht geweven, glanzende zuilen van vuur, guirlandes van schitterende diamanten, alles elkander opvolgend en zich vermengend tot één zee van licht, - 't was betooverend, duizelingwekkend. Zelfs het rijk van het schemerdonker, het uitgestrekte Bois de Boulogne, met zijn

ondoordringbaar struikgewas en zijn dichte boomgroepen, straalde thans van het licht des vollen middags. De breede lanen tintelden van de tienduizenden lichten; uit het dichtst van het gebladerte glansde het zilverwit van het electrisch licht, en de effen oppervlakte der statige meren van het bosch, door een dubbelen gordel van lampions omsloten, kaatste al dien glans terug en droeg de honderden vaartuigen en gondels, van den boeg tot den top der masten met ballons in alle kleuren van den regenboog behangen. En als wilde men den blauwen hemel mede illumineeren, vlogen zwermen vuurpijlen omhoog, die, uit elkander vliegend, zich met de sterren aan het uitspansel schenen te vermengen.

Schoon was het te zien hoe de vreemdsoortige fakkeloptocht zich door de lanen van het bosch bewoog, - afdeelingen kurassiers te paard, wier blinkende helmen glansden in het licht der honderden fakkels, welke hoog boven de koppen der paarden uitstaken. Doch hoe zal ik al de wonderen van dien toovernacht beschrijven? De reusachtige wereldstad badend in licht, de twee millioen feestvierenden en toeschouwers, ongetwijfeld instemmend met den uitroep van mijn geleider: *Mais, c'est féerique!*

Wat mij echter ontnuchterde, was de gedachte, dat al die uiterlijke glans eene donkere toekomst bedekte, ja, maar niet kon afwenden; doch een woord van mijn bekende hergaf mij den moed:

‘Het katholieke Frankrijk moge misschien een tijd van beproeving te gemoet treden, het kan niet verloren gaan. In een land als het onze moeten recht en godsdienst op den duur zegevieren.’

Hopen wij, dat die woorden spoedig in vervulling komen.

J.A.V.

Juliaan en Juliane. Eene novelle door Mathilde.

(Vervolg).

Dien droom had hij met vele anderen moeten opgeven en nu begreep hij slechts al te duidelijk, dat zij, geheel terugkomende onder den vroegeren invloed, nog minder in haar voordeel zou veranderen.

Maar wat zou dit! Hij had immers Liane lief zooals zij was, niet zooals zij moest zijn; hij gaf haar gezondheid en geluk weêr, was dit geen voldoening genoeg?

‘En weten de anderen het al?’ vroeg zij.

‘Nog niet!’

‘O wat zullen ze blijde wezen, en die goede Jules!’

‘Liane, mag ik u een raad geven, een vriendelijken, een minzamen raad? Ik kan het niet anders dan goedkeuren, dat ge zoo innig veel van uw broeder houdt, maar ge zijt nog zeer jong en Jules is, ofschoon even oud als gij, door zijn manieren, karakter en weinige ondervinding een kind in vergelijking van u. Luister toch niet te veel naar zijn raad; laat zijn invloed op u niet te groot worden, want geloof me, hoe goed hij ook voor u is, hij is niets meer dan een soms zeer onverstandige knaap.’

‘Ge houdt niet van Jules, ge zijt onrechtvaardig tegen hem; ge hadt eens moeten hooren, Max, hoe hij me trachtte te overtuigen, dat ik zulk groot offer niet van u vragen mocht.’

Max stond op en vroeg alleen:
‘Zult ge altijd in mij meer vertrouwen hebben dan in hem, Liane?’
‘Ja,’ antwoordde zij, maar was inwendig er vast van overtuigd, dat Max dien armen Jules niet lijden mocht en zich dus een zeer verkeerd oordeel vormde over zijn verstand en doorzicht.

VIII.

Zoo keerde Liane dus jubelend en vroolijk als een kind in de geliefde woning harer jeugd terug.
‘'t Is een genot dat kind te zien opleven,’ zeiden oom en tante, als zij aan den arm van Jules of Max over het grasperk wandelde en in het voorbijgaan de oude lui gelukkig toelachte.
‘Ja, 't is goed, dat wij het doorgezet hebben,’ sprak de tante, ‘langer in Rozenstein blijven, zou haar dood zijn geweest.’

‘'t Is of alles een droom is,’ sprak Liane tot haar broeder, ‘'t is of wij nog kinderen zijn.’

Jules was zeer tevreden, dat hij zijn verwaanden zwager eens op zijn plaats had gezet, en dat hij zijn geliefde zuster, die hij na zijn eigen persoontje het meest beminde, nu alweêr tehuis vond, als hij zijne vervelende studiën voor een paar dagen vaarwel kwam zeggen.

‘Goed en wel, maar ge moet u niet al te veel aan dit pleizierig leventje gewennen, Liane.’

‘En waarom niet?’

‘Och, ik zeg 't zoo maar.’

‘Wat zegt ge dan?’

‘Men kan nooit weten.’

‘Wat kan men niet weten?’

‘Al 't aardsche geluk gaat voorbij.’

Dat was waarlijk niet naar zijn diepe ondervinding gesproken.

‘Dat zegt men ten minste, maar waarop doelt dit, Jules? Och, gij meent zeker iets anders.’

‘Niets anders. Ik heb mij voorgenomen nooit een genoegen of een geluk te genieten, zonder te denken: wie weet wat er morgen gebeuren zal?’

Liane zag haar philosophischen broeder met bewondering aan.

‘Ik ben daar te dom voor, om aan zoo iets te denken, Jules, maar ik zou wel willen weten, wat iets aan mijn tegenwoordig geluk veranderen kan.’

‘Och, zooveel.’

‘Bij voorbeeld?’

‘Ge zijt uw eigen meesteres niet, Liane, en kunt dus niet beschikken over de toekomst.’

‘Max is zoo goed!’

‘Laat hem een engel zijn, zoo gij het wilt, maar....’

‘Nu, wat maar?’

‘Daarom kan hij wel eens veranderen.’

‘Veranderen?.... hoe veranderen?’

‘Zijt ge daar niet bang voor? Nu, dan ik ook niet. Laat ons van iets anders spreken, wat zijn ze met het bouwen van die fabriek ver gevorderd, sedert ik het laatst hier was.’

‘Neen, Jules, nu moet ge alles zeggen. Ge zijt al te voorzichtig; wat ge ook zegt of niet zegt, Max denkt toch, dat gij even dom en onverstandig zijt als ik en mij dus slechten raad geeft.’

‘Denkt ge, dat ik dit pleizierig vind?’

‘Nu, ge zult er niet grijs van worden. Zal ik u eens zeggen waarvoor ge bang zijt?’

‘Dat weet ge niet.’

‘Jawel, jawel, wilt ge het hooren?’

‘Nu, begin maar op.’

‘Ge zijt bang, dat Max zich verveelt en weêr aan het dokteren zal gaan, en dat ik dan weer onze allerliefste Rarekiek moet verlaten. Is 't dat niet?’

‘Hoe kunt ge dat zoo goed raden! En dan noemt ge u zelve nog dom.’

‘Dat ben ik ook in vergelijking van u en Max.’

‘Van hem ja, maar van mij.... Alle gekheid op zij, mocht Max er ooit naar vragen, dan hebt gij dit gezegd en niet ik, hoor.’

‘Natuurlijk, ik heb er ook wel eens aan gedacht, hij ziet er zoo vervelend uit, vindt ge niet?’

‘Hij mist zijn waterzuchtige boeren en teringachtige boerinnetjes.’

‘Maar hij zal de praktijk toch niet meer hervatten, neen, Jules, neen, hij heeft het mij beloofd.’

‘Toen ge ziek waart ja, en hij bang was u te verliezen, maar is het gevaar voorbij, dan, weet ge, vergeet men de beloofde kaars te offeren.’

‘Zoo is Max niet.’

‘Neen, neen, hij is geen gewoon menschenkind, maar, Liane, denkt ge wel aan uw toekomst? Altijd leven op ooms en tante's zak, dat gaat ook niet, ik zal het u ronduit zeggen, Liaantje, oom is erg achteruit gegaan sedert het vorig jaar.’

‘Dat heb ik ook gemerkt.’

‘En geloof me, zus, rijk zijn ze niet; de Rarekiek en onze opvoeding (hij had wel mogen zeggen de mijne alleen) heeft zeer veel gekost en de abbé moet alles van hen erven; wij hebben recht op niets.’

‘Daaraan dacht ik nooit; wat zijt ge toch veel verstandiger dan ik, Jules.’

‘Walhorst moet dus een goed bestaan hebben, tegen dat zoo iets gebeuren mocht; ik hoop het volgende jaar gereed te zijn en zal me natuurlijk hier vestigen.’

‘Hoe heerlijk!’

‘Maar uw man moet iets aan de hand hebben; dat notarispostje is nu weg, maar een broêr van zijn schoonzuster is de neef van den minister van Financiën, zou die hem niet kunnen helpen b.v. aan een ontvangersplaats? en ook oom heeft vele vrienden in Den Haag.’

‘Ja, 't zou een groote gerustheid voor mij zijn, als hij een vaste betrekking had.’

‘Nu heb ik me weêr in jullie zaken gemengd en ik had mij toch vast voorgenomen het nooit meer te doen. 't Is zeer dwaas van mij, Max zal er me toch geen dank voor weten.’

‘Maar ik ben er u dankbaar voor, zeer dankbaar; och, toe, spreek er eens met oom over, ik zal Max er heel slim op voorbereiden.’

‘Laat hem niet denken, dat het een idee is van mij.’

‘Neen, neen, zeker niet.’

‘Hij moet zich haasten, gisteren hoorde ik in de sociëteit, dat de rijksontvanger overgeplaatst is naar Zeeland, dus moet hij spoedig zijn best doen om hier te komen, want ge zoudt immers hier het liefste zijn?’

‘Zeker.’

Waar zou zij ook beter kunnen wezen, dan hier, waar zij door iedereen gekend, bemind en bewonderd werd als een der tweelingen, eens een der merkwaardigheden van het stadje?

De arme Max raakte spoedig weêr in een nieuwen strijd gewikkeld, dien hij reeds lang voorzien had en zoo als het nog eerder te voorzien was; hij moest, evenals vroeger, er weêr onder bezwijken, maar, dacht hij: ik zal 't wel niet, worden, en dan zijn ze tevreden.

Twee maanden later hoorde dokter Walhorst echter onder een diepen zucht, dat hij ontvanger van Breukvliet geworden was.

IX.

‘Ja, vriendlief, of je me nu dreigt of niet, ik kan er niets aan doen, aan geld kan ik je niet helpen voor en aleer je die oude schuld afgedaan hebt.’

‘Dat zal ik ook doen, royaal, met rente en kapitaal, maar eerst moet ge er een rond sommetje van maken.’

‘O ja, om alles tegelijk te verliezen, zeker.’

‘Er is geen spraak van verliezen: ik verwacht, een erfenis.’

‘Is het dezelfde nog, waarvan je onlangs praatte?’

‘Neen, neen, een andere, deze is me erg tegengeloopen.’

‘Ja, dat zou ik denken, jaren en jarenlang hebt ge schulden gemaakt op de hoop van een rijke erfenis, en nu sterven de oom en tante een maand na mekaar, en wat heb ik er bij gewonnen? Niets, letterlijk niets!’

‘En ik nog minder, dan alleen dat ge mij nu volstrekt niet meer vertrouwt.’

‘Ik zou toch wel eens willen weten, waar gij al uw geld laat; ik heb hier alle mogelijke soorten van schuldenaren, doch geen enkel met zoo'n fijn, door en door braaf gezichtje als het uwe; drinken doet ge niet, spelen geloof ik ook niet.’

‘Nu, dat gaat u niet aan; hoe zult gij het ooit weten als ik zelf er niets van begrijp? De guldens glijden me door de vingers.’

‘Ja, ik zie het wel, gij hebt daar weêr een nieuw horloge gekocht, een duur ding, hé?’

‘Ja, gij aast er op, ik zie het aan uw oogen, oude zielverkooper, maar neen, ge krijgt het niet, ik heb niets anders; mijn vorig horloge, een lief souvenir, hebben ze mij op onbegrijpelijke wijze ontstolen.’

‘Even als uw portefeuille?’

‘O, praat me daar niet van! Een portefeuille met het geld, waarvan ik een jaar verteren kon, zoo uit mijn zak gerold. Ge ziet me ongeloovig aan, Mozer, maar het is toch werkelijk waar, ik heb het verloren.’

‘Om mij niet te betalen, zeker.’

‘Neen, gij hebt steeds de eerste rechten. Och, laat mij hier mijn tijd niet verspillen. In mei hoop ik advocaat te zijn en dan....’

‘Moet ge praktijk zien te zoeken, hé, voor en aleer ge er aan denken kunt mij te betalen?’

‘Neen, dat is niet noodig, ik heb een zwager.’

‘In zwagers stel ik geen vertrouwen.’

‘De mijne is er een van buitengewoon model; hij heeft de erfenis van mijn oom en tante bijna geheel ontvangen, omdat hun eenige zoon er afstand van gedaan had, want ik had reeds meer opgemaakt, geliefden zij te zeggen, dan het aandeel mijner zuster bedroeg.’

‘Een lieve zwager, inderdaad!’

‘Hij is vreemd gebleven aan die beschikkingen, daarvan ben ik overtuigd, daarom koester ik, zoo al geen vriendschap, dan toch ook geen wrok tegen dien zwager en tracht zooveel mogelijk goede vrienden met hem te zijn.’

‘En zou die zwager genegen zijn uwe schuld bij mij te betalen?’

‘Als ik gepromoveerd ben stellig.’

‘Nu, dan is 't een puikje van een zwager.’

‘Volstrekt niet, hij acht zich verplicht de onrechtvaardigheid, door zijn oom aan mij gepleegd, weêr goed te maken.’

‘Zoo, zoo, hm! hm!’

‘Welnu dan, Mozer?’

‘Ja, zie je, ik moet nog wat nadenken.’

‘Goed en wel, maar niet te lang, als het je belieft.’

‘Och, mijnheer De Werve, denk nu niet: ‘geld is maar geld,’ zoo als de dichters zeggen, ‘slijk van de aarde,’ maar om de waarheid te spreken, 't zou er raar op diezelfde aarde uitzien, als er geen slijk was, want dan had je ook nooit regen gezien, en zonder regen.... ergo....’

‘Houd je philosophische beschouwingen maar voor je, vriend, en zeg me ronduit: krijg ik de 1500 guldens, ja of neen?’

‘Mijn beste mijnheer De Werve, bedenk dat ik ook vrouw en kinderen heb.’

‘Dat is mijn zaak niet; ik moet en zal van avond dat geld hebben, of anders word ik ongelukkig.’

‘Wat is er dan gebeurd?’

‘Och, niets..... een jongensroekeloosheid.’

‘Dat zal wat wezen!’

‘Hebt ge er nog niet van gehoord?’

‘Neen, niets.’

‘Dan schijnt het gelukkig nog niet overal bekend te zijn. Nu, 't was een weddenschap om een dozijn flesschen Champagne, dat ik zonder ongelukken den grooten porselcinwinkel van Doorneman te paard zou gaan binnenrijden......’

‘Te paard?’

‘Nu, ja, 't was niets; te paard dan inkomen en de toonbank omrijden. Gisteravond zou het waagstuk plaats hebben. Ik reed brutaal binnen en alles ging goed, ofschoon de winkeldametjes aan het schreeuwen, de jufvrouw aan het flauwvallen en de baas aan het schelden was, maar daar komt me zoo'n verwaand kantoorklerkje en grijpt het paard bij den toom; het dier laat zich dat niet doen, steigert, slaat achteruit tegen een kast vol porselein......’

‘Wat een confusie!’

‘....... rent dan weêr naar de middelste étalage, werpt een geheele pyramide serviezen tot gruis, terwijl het gegil nog heviger wordt en zich met het breken en rammelen van de scherven mengt. 't Dier wordt dol, breekt alles op zijn weg en baant zich een doortocht naar buiten, 't slimste wat het doen kon.’

‘En nu is al 't gebrokene voor uw rekening?’

‘Dat spreekt, bovendien heb ik mijn weddenschap verloren, moest het gelach en de spotternijen van mijn kameraden hooren, maar dat is minder, de Champagne heeft er niet slechter om gesmaakt.’

‘Verdiend loon.’

‘Van morgen vroeg kreeg ik een visite van Doorneman; hij was zeer beleefd en presenteerde mij een rekening van 3000 gulden. Omdat hij mijn-

heer mijn oom zaliger uit Breukvliet kende, had hij nog geen rapport van het gebeurde aan de politie gemaakt en zou het ook niet doen, als ik hem voor van avond 1500 gulden bracht; deed ik het niet....... dan zou hij genoodzaakt zijn tot maatregelen, die hem zeer speten en zoo voort, en zoo voort.'

'Dan moet ik op slot van rekening voor uwe brooddronkenheid boeten?'

JULIAAN EN JULIANE.
'Booze geest!' riep Jules driftig uit, en schreef met weinig moeite het regelmatig ronde schrift van zijn zwager na.

'Zeker niet, brave, edele Mozer! Voorloopig slechts. Tot wien zoude ik mij wenden, zoo niet tot u, edelste der Utrechtsche zak-waarnemers?'

'En mij nog beleedigen!'

'Een lettertje, heeft dat dan zoo'n macht op u?'

'Ik blijf bij mijn woord, ge krijgt geen cent.'

'En dat zegt ge nu, nadat je mij een rouwmoedige bekentenis hebt laten doen van al mijne dwaasheden? O, gij...... ja, welken naam zou u kunnen afschilderen in al uwe list en geslepenheid?'

'Zonder vasten waarborg kan ik uwe schuld niet vergrooten.'

'Een waarborg, maar welken waarborg verlangt gij?...... mijn woord?'

'Daar stel ik geen vertrouwen in.'

'Arme Jules, hoe diep zijt gij gezonken, dat zelf een Mozer, de eerlijkste der........ eerlijken, geen vertrouwen meer in u stelt. Mijn vrijheid, mijn lichaam, ge kunt me laten gijzelen als ik u niet betaal.'

'Dat gijzelen kost geld en ik laat er mij niet meê in.'

'En het geld van mijn zwager?'

'O ja, als ik daarop rekenen kon.'

‘Dat kunt gij, ik verzeker het u.’

‘Gij zijt het alweer, die het zegt.’

‘Nu ja, is dat dan niet voldoende?’

‘Wel neen, evenmin als uw woord.’

‘Moet hij het dan zeggen, moet hij dan hier in deze achterbuurt komen, om u te verzekeren, dat ik geen leugenaar ben?’

‘Dat is niet noodig, ik heb veel liever een verklaring op schrift, met zijn handteekening er onder.’

‘Zijn handteekening?’

‘Ja, of zijn stempel, ik wil zeer toegevend zijn, als ik maar iets heb wat mij bij de rechtbank verantwoordt.’

Jules dacht na, de oogen van den listigen woekeraar lieten meer raden dan zijne woorden zeiden.

Hij moest het geld hebben; alleen als het dezen avond in het bezit van den winkelier was, kon deze bescheidenheid beloven, zoo niet, dan zou het Walhorst ter oore komen, en alle kans op diens tusschenkomst om zijn schulden te betalen, was verloren.

‘Maar hoe kom ik aan de handteekening?’

‘O, niets eenvoudiger. Hebt gij geen ouden brief?’

Snel als de gedachte haalde Jules een portefeuille voor den dag en zocht den laatsten brief van Max.

‘Laat eens zien! Wat een eenvoudige handteekening! Een paar letters, en van die paar strepen hangt uw geluk en uw veiligheid af!’

Jules' keel scheen als dichtgeschroefd; de lichtzinnige, onbesuisde knaap voelde zich als door een onzichtbare hand vastgegrepen, die hem tegenhield van een gapenden afgrond.

Hij duizelde en viel op een stoel neder.

‘Neen, Mozer, neen, dat kunt ge niet bedoelen. Een valsche handteekening! wat hebt ge er aan?’

‘Niets, niets, en daaraan ziet ge hoe goed ik ben. Een bloote formaliteit, niets minder en niets meer, alleen om mijne vrouw tevreden te stellen; ge weet, vrouwen kunnen soms erg lastig zijn; ja, ja, dat kunnen ze.’

‘'t Is dus alleen om uw vrouw, dat ge dat stuk wenscht te hebben?’

‘Zeker, alleen om haar.’

‘O zoo, dan is 't ook zoo erg niet.’

‘Hier is pen en papier, als ge het noodig hebt,’ en de schurk wilde het vertrek verlaten.

Bij de deur keerde hij zich om.

‘Ja, ziet ge, mijn waarde mijnheer De Werve, ge zult me soms erg onbarmhartig en wantrouwend vinden, maar als u eens getrouwd is, dan zal u dat natuurlijk schijnen. Dat geld leenen, weet u, is eigenlijk een liefhebberijtje van mijne vrouw; als ik iets voorschiet, dan wil ze gaarne weten wat voor waarborgen ik er voor heb. Och, vrouwen zijn op dat punt veel wantrouwender dan mannen.’

‘Mozer, als ik u dus een briefje van mijn zwager bezorg, kan ik er zeker van zijn, niet waar, dat ge daarvan geen misbruik maken zult? 't Is alleen voor uw vrouw, geef me er uw *eerewoord* op!’

‘Voor haar alleen, heb ik u immers reeds gezegd. Tot straks, ik heb nog wat te beredderen.’

De magere in een verkleurde kamerjas gehulde gestalte van den woekeraar gleed door de geopende deur weg en Jules was alleen met zijn gedachten.

Een valsche handteekening, 't was een slechte daad, een strafbare handeling zelfs. Hoeveel stond er ook op? Had hij niet onlangs gelezen, dat zekere kantoorklerk, wegens valschheid in geschriften, veroordeeld was tot vijf jaren gevangenisstraf?

Vijf jaren lang opgesloten zijn; vijf jaar niemand spreken; vijf jaren niets meer zien dan vier muren, geen beweging kunnen maken, geen feestjes vieren, geen tochtjes te paard of te water. O! dat was schrikkelijk! Maar Mozer wilde er geen gebruik van maken; de man was welwillend jegens hem gestemd, en hij zat zeer onder den duim zijner vrouw. Hij had gelijk een waarborg te willen hebben voor haar, en voor haar alleen, want hij zelf was er van overtuigd, dat Jules zijne schulden betalen zou, anders zou hij immers geen genoegen nemen met een nagemaakt stuk?

Nog dacht Jules na over wat hem te doen stond, toen de spitse neus van Mozer zich weêr tusschen de deur vertoonde.

‘Zeg eens, mijnheer De Werve, als uw zwager maar zoo goed wil zijn in heel algemeene woorden borg te blijven, de rest schikt zich van zelf. Hier is een stuk, dat hem tot model zou kunnen dienen. Ik heb meer van die briefjes in mijn portefeuille.’

‘Och, Mozer, ik doe 't liever niet.’

‘Ook goed! Je zult zoo gemakkelijk ergens anders klaar kunnen komen vóór van avond. Wanneer moet je bij Doorneman zijn?’

‘Booze geest!’ riep Jules driftig uit, nam papier, pen en inkt, legde den brief van Walhorst en Mozers model naast zich en schreef met weinig moeite het regelmatig ronde schrift van zijn zwager na.

‘Daar, oude schurk!’ riep hij, toen hij geëindigd had, en reikte den binnenkomende het stuk toe.

‘Heeft u het al in handen? Hé, dat is gauw, had u mij dit eerder gezegd, dat het ding in uw bezit was, ik had uw geduld niet zoo op de proef gesteld. Laat mij den brief van uw zwager zien, als het u belieft!... Wel zeker, 't is zijn hand! 't Was een formaliteit, maar neem me niet kwalijk...’

‘En 't geld?’ vroeg Jules, bleek en hijgend.

‘Dat is bij de hand,’ en een oud zakboekje uithalend, legde hij voor Jules een paar bankbiljetten op tafel.

Met koortsachtig ongeduld strekte hij de handen er reeds naar uit, maar de koude, klamme vingeren van den geldschieter legden zich op de zijne.

‘Nog niet, mijnheer, nog niet! Wil u nu, dit is voor mij zelf, ziet u, - dat andere ding is voor mijne vrouw, - dit stuk teekenen?’

‘Geef, geef!’ riep Jules en teekende haastig, zonder ze eerst te lezen, de vooruitgeschreven quitantie. Dus viel het hem niet op, dat hij bekende aan Mozer schuldig te zijn 1600 gulden, betaalbaar in mei van het volgende jaar, met de verschenen interesten.

Nu was het geld te zijner beschikking, hij legde de bankbiljetten in zijne portefeuille, Mozer streek de twee bewijzen zorgvuldig op en begon een weerpraatje.

Jules antwoordde niet en na een vluchtigen groet verliet hij het huis, smachtend naar de vrije lucht, die zijn gloeiend voorhoofd zou verfrisschen.

's Avonds bracht hij den porseleinfabrikant het geld en voelde zich van een zwaren last bevrijd; dien nacht droomde hij van gevangenissen, gerechtsdienaars en woekeraars, maar gelukkig voor hem, werd hij den volgenden middag op een buitenpartij verzocht en vergat na eenige dagen het geheele tooneel bij Mozer aan huis; 't scheelde weinig of hij kon zich nauwelijks herinneren, dat hij een valsche verklaring had afgegeven.

Die Jules de Werve, zeiden sommige zwaartillende menschen, had een gelukkig humeur, want het was toch zeker een groot voorrecht zich alle onaangename dingen, als men 't maar wilde, uit het hoofd te kunnen zetten en van het leven niets anders te zien dan de aangename schitterende zijde.

Zulke menschen kunnen niet oud worden, ze blijven altijd jong van harte en van gelaat

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 47]

De moord van Johan en Cornelis De Wit.
(20 Augustus 1672.)

De staatkunde is van oudsher een vruchtbare bron geweest van nationale rampen en ook de nederlandsche geschiedenis levert bladzijde op bladzijde, door den gruwel der partijschap met bloedige letters geschreven. Iedereen denkt hier onmiddellijk aan het rampzalige lot van een Floris den Vijfde, aan de nederlandsche beroeringen in de zestiende eeuw, aan de terechtstelling van een Oldenbarneveld, aan den laaghartigen moord, aan de gebroeders Johan en Cornelis de Wit gepleegd. Grooter gruwel dan deze laatste moord komt in onze geschiedenis niet voor; hierbij trad het volk als rechter en beul op, en wij weten uit de geschiedenis, dat, wanneer de redelooze massa is losgelaten, de wilde dieren erbarmen en dankbaarheid kennen, maar de menschen niet.

Het was zaterdag, de 20 Augustus van het jaar 1672. Reeds ten zeven ure in den morgen

DE NIEUWE KURSAAL TE OSTENDE.

waren de rechters, die over Cornelis de Wit hadden gezeten, beschuldigd van poging en opzet tot prinsenmoord, op weg naar de Voorpoort op het Binnenhof, om den gevangene zijn vonnis, dat tevens zijne verlossing was, aan te kondigen. De beschuldiging, door Tichelaer tegen hem uitgebracht, was niet bewezen kunnen worden; toch had men aanleiding gevonden, om over hem het vonnis der verbanning te kunnen uitspreken. Was het voorstel tot zoo gruwelijk een misdrijf, als het vermoorden des prinsen was, werkelijk van Tichelaer uitgegaan, dan was het, oordeelde men, in de eerste plaats de plicht geweest van den burgemeester van Dordrecht, om de plannen van dien gevaarlijken kerel bij de rechterlijke macht bekend te maken. Wegens dit verzuim, dat met misdaad gelijk gesteld werd, werd Cornelis de Wit, burgemeester van Dordrecht en ruwaard van Putten, voor altijd van het grondgebied verbannen der vereenigde provinciën en werden tevens al zijne goederen ten behoeve van den staat verbeurd verklaard. Zwaarder vonnis echter zou de lynchwet des volks over hem vellen. Tichelaer, zijn aanklager, die de gevangenis met hem gedeeld had, werd eveneens op vrije voeten gesteld, maar was daarom nog niet besloten zijne offers op te geven.

Reeds vroeg in den morgen had zich eene groote schare voor de gevangenis op het Binnenhof verzameld, die daar zeker niet met vreedzame bedoelingen was te samen gestroomd. De De Witten toch hadden zich tijdens hun bestuur reeds hevige vijanden in het land gemaakt; de smalle gemeente, door predikanten opgezet, had in hen nooit anders dan kinderen Belials gezien, die den uitverkorene, waarmede men den prins bedoelde, altijd van zijn rechtmatig erfdeel hadden verstoken gehouden. Nu hunne staatkunde, die echter ook spoedig de staatkunde van Willem III werd, door een niet te voorziene uitkomst van gebeurtenissen was overvleugeld geworden, werden ze door den volkshaat aangeduid als de oorsprong van al de rampen, over het land uitgestort; men vergat hunne groote diensten aan den staat bewezen, hunne belangeloosheid en vaderlandsliefde, waarvan hun geheele bestuur de sporen droeg; onredelijke verdenkingen en beschuldigingen werden in pamfletten uitgesproken en het volk durfde hen openlijk landverraders noemen.

Het is hier de plaats niet om in eene beschouwing te treden van de staatkunde der beide De Witten of liever van de geheele loevensteinsche factie, waarvan zij de waardige nazaten en vertegenwoordigers waren. Jan de Wit was een groot patriot, een groot staatsman, eerlijk, belangeloos, arbeidzaam, eene antieke figuur, overgebracht in het heldentijdvak, dat zoo rijk was aan krachtige, stoïcijnsche gemoederen, maar daarom niet buiten de menschheid staande en door zijn haat tegen het stadhouderlijk geslacht wel degelijk aan het algemeen menschelijke offerend. De exclusie-akte moge hem door Cromwell zijn afgedwongen, toch zal hij dezen eisch niet onder de zwaarste offers van het vaderland gerekend hebben; Buat moge een landverrader zijn geweest, zijne onthalzing heeft hem niet de minste gewetenswroeging gekost; hij moge even min als Oldenbarneveld Judasloon van Frankrijk genoten hebben, zonder twijfel was de troonsbeklimming van Karel II van Engeland een streep door zijne rekening en helde hij sedert dien tijd meer naar Frankrijk dan naar Engeland over. De politiek van Lodewijk XIV heeft hij niet kunnen voorzien, maar wel heeft hij van het eerste oogenblik af voorzien, dat het den franschen koning om de Spaansche Nederlanden te doen was en daarom was het zijne staatkunde, al vroeg Frankrijk als schild tegen Engeland, Engeland als schild tegen Frankrijk te gebruiken. Zijn broeder Cornelis heeft zulk een grooten rol in de

Nederlanden niet gespeeld; ook kan hem de geschiedenis zulk een eervolle getuigenis niet nageven als zijn broeder. Meer dan de raadpensionaris schijnt hij door booze driften bezeten te zijn geweest, en de erfelijke haat van zijn geslacht schijnt hem op eene wijze te hebben geblaakt, die moeielijk overeen te brengen is met een rol als staatsman.

Men behoeft daarom nog geen geloof te slaan aan de beschuldiging, door Tichelaer tegen hem ingebracht; zelfs zijne rechters, die zeker niet onder zijne vrienden gekozen waren, vonden geen gronden om hem naar aanleiding dezer beschuldiging te vonnissen, maar de voorvallen uit zijn leven zijn legio, waarbij deze haat op eene minder eervolle wijze aan het licht treedt. Deze gevoelens, als met de moedermelk ingezogen, gingen echter bij hem evenzeer als bij zijn broeder met eene gloeiende vaderlandsliefde gepaard; voor de grootheid, den voorspoed en den roem van den staat, maar nog meer voor zijne vrijheid hadden zij alles veil; het schitterendste gedeelte van de nederlandsche geschiedenis valt tijdens hun bewind; zij wisten den Engelschen eerbied in te boezemen voor den hollandschen naam, de Franschen met bewondering te vervullen voor de vlootvoogden en de hollandsche vlag te doen eerbiedigen door geheel Europa. Zij spoorden nieuwe bronnen van handel en welvaart op, schonken uitbreiding aan de koloniën, ondersteunden kunsten en wetenschappen, - Jan de Wit was zelf een van de grootste wiskundigen van zijn tijd, - en deden Nederland eene eervolle plaats innemen onder de Staten van Europa.

Johan, die zich op den morgen van den 20 augustus ten huize van zijn zwager Zwijndrecht op den Kneuterdijk bevond, werd door de dienstmaagd van den gevangenbewaarder in kennis gesteld van de sententie over zijn broeder uitgesproken, en spoedde zich met twee zijner klerken naar de Voorpoort, om zijn broeder af te halen. Voor de gevangenis had zich, zoo als wij reeds zeiden, een groote menigte volks verzameld, die door Tichelaer en andere raddraaiers tegen de beide broeders werd opgezet. Deze menigte groeide van uur tot uur aan en begon zulk een dreigende houding aan te nemen, dat de Staten van Holland, op dat oogenblik in Den Haag vergaderd om een nieuwen raadpensionaris te kiezen, ongerust begonnen te worden over het lot der beide De Witten en op voorzorgsen veiligheidsmaatregelen aandrongen. Spoedig hierop werden eenige vendels ruiterij onder de wapenen geroepen, met last om den toegang der gevangenis af te zetten en te zorgen, dat de orde en rust bewaard bleef. Nauwelijks echter hadden de ruiters hun standplaats gekozen, of de schuttersvendels begonnen zich te bewegen en vatten vlak naast de ruiterij post, zoo dat de paarden zelfs schichtig werden en de ruiters zich niet vrij meer konden bewegen. Onder de haagsche schutters telden de beide broeders hunne hevigste vijanden. Verhoef, die een der aanvoerders was, bekende later, dat hij dien morgen den Heer gebeden had tot den moord der beide De Witten te mogen bijdragen of zelf om te komen.

Deze godzalige zilversmid, die den naam van den Heer aanriep om bandietenwerk te verrichten, wendde onmiddellijk zijn fanatieke welsprekendheid aan, om zijn helschen toeleg en laaghartige plannen ook onder de zijnen te doen ingang vinden, en daar er maar een enkele adem noodig was om het vuur aan te blazen, liep de moord der beide De Witten spoedig als een wachtwoord van het eene gelid naar het andere. Alvorens echter uitvoering aan de plannen te geven, moest men eerst de ruitersvendels trachten te verwijderen. Hierbij kwam het toeval hen - of was het ook al helsch opzet? - op een bijzondere wijze te hulp. In de laatste dagen had zich eene groote gisting geopenbaard in de dorpen rondom Den Haag; de boeren waren op aanhitsing hunner leeraars in opstand gekomen en hadden te Delft reeds op eene ergerlijke wijze huis

gehouden. Thans kwam de beurt aan Den Haag, van waar juist het bericht was gekomen, dat Cornelis de Wit, die in het oog van den fanatieken eenvoud voor den anti-christ gehouden werd, was vrijgesproken geworden. In Den Haag ten minste verspreidde zich het gerucht, dat de boeren op de stad aanrukten. Zij, die dat gerucht hielpen verspreiden, zullen wel gezorgd hebben er iets van hunne verbeelding bij te hangen, ter wille van hun opzet, om de ruiterij van de Voorpoort te verwijderen. Deze boerenstorm toch bleek later niet veel anders te zijn geweest dan een bloot alarm. De raad der stad achtte den toestand echter ernstig genoeg om onmiddellijk voorzorgsmaatregelen te nemen, en hij gelastte dienovereenkomstig de ruitersvendels, die bij de Voorpoort op post stonden, sommige uiterste stadskwartieren te bezetten, om de aanstormende boerenschaar af te weren.

Dit was het juist wat het grauw, dat zich haagsche schutterij noemde, verlangde; het kreeg daardoor de handen vrij en kon spoedig aan zijn bloedig werk beginnen. De dreigende samenscholing was natuurlijk ook in de gevangenis niet onopgemerkt gebleven en Johan de Wit bemerkte spoedig, dat hem de terugtocht was afgesneden. Hij had reeds eenmaal beproefd de gevangenis te verlaten, maar was dreigend terug gewezen, waarbij het maar weinig scheelde of hij had een vol salvo in zijn lichaam gekregen, daar de kreet reeds ging: ‘Schiet! schiet!’ Aan een achteruitgang viel evenmin te denken. ‘Ik wenschte dat ik hier weg was,’ zeide hij tot zijn broeder, maar hij moest zich in zijn lot schikken. Daar de middag was aangebroken, zette hij zich met zijn broeder aan tafel; na den maaltijd legde Cornelis zich voor eenige oogenblikken ter ruste, terwijl Johan den bijbel open sloeg en in het boek der Rechteren bladerde. Een helsch getier aan den ingang schrikte hem echter spoedig uit zijn aandacht op; de woeste menigte was bezig de voordeur te rameien; zij was reeds met kogels doorboord, maar bleef niettemin de aanvallen weerstand bieden. Eindelijk werden werktuigen gehaald bij den smid des prinsen; de deur vloog uit hare hengsels en de schare drong naar binnen.

Het bloed- en moordtooneel ving hierop spoedig aan; men gunde Cornelis de Wit zelfs den tijd niet om zich behoorlijk aan te kleeden; in zijn slaaprok sleurde men hem de trappen af naar het ‘groene zootje’ op het Binnenhof, bekend als de plaats des gerechts. Hij bereikte echter het groene zootje niet; reeds onder weg blies hij den laatsten adem uit, door kolfslagen en degensteken afgemaakt. Ook Johan de Wit werd tegelijk met zijn broeder de trappen afgesleurd; nog voor hij beneden was, gaapte er reeds een diepe wonde aan zijn hoofd, door een kolfslag hem toegebracht; met zijn zakdoek trachtte hij het stroomende bloed te stelpen; beneden gekomen, ontving hij een pistoolschot in den hals; hij viel op zijne knieën neer en werd hierop door de monsters voor goed afgemaakt. De beide lijken werden op een hoop geworpen en men loste er nog een laatste salvo op, dat de lichamen in honderd stukken zou verscheurd hebben, zoo de meeste kogels, door het voorover buigen der geweren, niet uit de loopen gevallen waren. Hierop werden de lijken opgenomen en naar het groene zootje gedragen, waar zij aan de galg werden opgehangen. De gruwelen, nog verder aan de lijken gepleegd, gaan wij voorbij, uit eerbied voor het gevoel onzer lezers.

Zoo kwamen twee mannen aan hun einde, die het vaderland altijd trouw gediend hadden en wier eenige misdaad was, de gevoelens van het grauw en der predikanten niet altijd ontzien te hebben.

De ‘Kursaal’ te Oostende.

Op den 23[en] juni van dit jaar werd te Oostende de nieuwe ‘Kursaal’ met ongemeene plechtigheid geopend. De koning was er bij tegenwoordig, er had een zeil- en roeiwedstrijd ter zee plaats, geheel de stad vlagde en was 's avonds schitterend geïllumineerd, terwijl duizenden vreemdelingen zich bij de Oostendenaars hadden aangesloten, om met hen deel te nemen aan de feestvreugde van dezen gedenkwaardigen dag.

De 'Kursaal' is de plaats waar de danspartijen en koncerten plaats hebben, waar men eene leeszaal en andere uitspanningsinrichtingen vindt.

Men vergete niet, dat de badplaatsen tegenwoordig meer oorden van uitspanning en vermaak zijn, dan plaatsen waar de zieke genezing voor zijne kwalen zoekt. Trouwens Huygens zeide het reeds voor meer dan twee eeuwen, waar hij op de 'Krachtige Baden' het puntdicht vervaardigde:

> Reinier is met zijn stramme leden
> Naer Akens baden toe gereden;
> Daer heeft hij geld en sael en peerd
> In alle vrolickheit verteert.
> Siet wat de wateren vermogen:
> Hij is te paerd na 't bad getogen,
> En op sijn voeten weer gekeert.

Overigens is de 'Kursaal' van Oostende een merkwaardig gebouw, en zoo als onze gravure doet zien, grootsch opgevat en uitgevoerd; het eigenaardigste kenmerk mag wel heeten, dat het gebouw tot geen enkelen bouwstijl behoort, doch eene samenkoppeling is van alle bouwstijlen, als zijnde een *rendez-vous* voor alle nationaliteiten. Den bouwmeester, den heer J.J. Naert, komt allen lof toe voor de voortreffelijke opvatting en uitvoering van het plan.

Opzitten en pootjes geven.

De oude heer van onze gravure laat Fidel allerlei kunstjes maken, tot groot genoegen van de kleine, die alle aandacht schenkt aan het spel met den hond en zeer zeker wenscht insgelijks een Fidel af te richten, die op hare wenken zal opzitten en pootjes geven. Een juister beeld van de tegenwoordige maatschappij zal men moeilijk kunnen vinden. De mensch staat tegenover den hond als het beeld der macht en vraagt er niet naar of de hond gaarne zijne kunstjes vertoont; hij heft den vinger op en de hond zet zich in de verlangde postuur, wetende dat de stok zijn deel is wanneer hij weigert. De geavanceerden onzer dagen vragen insgelijks niet naar het goedvinden van hen, die hunne beginselen niet zijn toegedaan, maar zouden met een vingerwenk de wereld willen regeeren. Gelukkig bestaat er voor den mensch een hoogere macht, die het eeuwige recht zal weten te handhaven tegen de willekeur en het misbruik van elke aardsche macht.

Het eiland Cyprus.

Het overgaan van het eiland Cyprus van turksche in engelsche handen vestigt de aandacht van geheel de wereld op dat in de oudheid zoo beroemde eiland; wij meenen daarom, dat een enkel woord daarover in onze *Illustratie* niet mag ontbreken.

Even als zooveel andere landen werd Cyprus het eerst bekend, toen de Pheniciërs het eiland koloniseerden. Hoe lang zij het bezeten hebben, op welke wijze hun bestuur was ingericht en hoe het later aan de Egyptische koningen overging, daarvan is niets met zekerheid bekend en eerst op het tijdstip dat Alexander de Groote het bij zijn uitgestrekt rijk voegde, begint zijne geregelde geschiedenis. Na den dood van dezen wereldveroveraar kwam Cyprus op nieuw aan Egypte, dat destijds door de

Ptolomeüssen geregeerd werd, en onderging onder deze dynastie evenveel veranderingen als er opvolgers van den eersten Ptolomeüs op den egyptischen koningstroon zaten.

De laatste dezer vorsten haalde zich de vijandschap op den hals van den romeinschen veldheer Claudius Pulcher, die door siciliaansche zeeroovers was gevangen genomen en den koning van Cyprus verzocht het rantsoen voor zijne vrijlating te betalen. De koning voldeed slechts ten halve aan dat verlangen, daar hij wel geld zond, doch minder dan de roovers eischten.

In dien tusschentijd had Claudius zijne vrijheid weten te verwerven en vertrok, met haat tegen den koning van Cyprus bezield, naar Rome. Toen hij kort daarop tot volkstribuun werd verheven, bewerkte hij dan ook, dat een decreet werd uitgevaardigd, waarbij Cyprus tot eene romeinsche provincie werd verklaard.

Marcus Cato werd toen naar het eiland gezonden, om het namens Rome in bezit te nemen, wat hem volkomen gelukte, en talrijke schatten, die hij naar Rome zond, waren de buit van deze onderneming.

Onder Romeinsche heerschappij ging het later aan de byzantijnsche keizers over, en na de lotgevallen van deze dynastie meêgeleefd te hebben, werd het weêr een afzonderlijk vorstendom onder een tak der Commeni's.

Gedurende de kruistochten werd het door Richard Leeuwenhart, koning van Engeland, in 1191 veroverd, die het aan de Tempelridders verkocht, wier bestuur echter een opstand uitlokte. Richard nam het ten gevolge daarvan weêr in bezit en schonk het in 1192 aan Guido de Lusignan, den laatsten koning van Jerusalem.

Gedurende de driehonderd jaren, dat de dynastie De Lusignan het eiland regeerde, genoot Cyprus een tijdperk van rust en vrede, zooals tot dan toe in zijne geschiedenis onbekend was. Joannes III De Lusignan stierf in 1458 en liet zijn koninkrijk na aan zijne eenige dochter Charlotte, die met haar neef, Lodewijk, graaf van Geneve, den tweeden zoon van den hertog van Savoye en van Anna van Cyprus, in het huwelijk trad.

Koningin Charlotte werd in 1468 plechtig Nicosia gekroond, doch kort daarop door haar halven broeder Jacobus, aan het hoofd der Mammelukken van Egypte, verdreven. Zij nam de wijk naar Rome, waar zij in 1487 stierf, hare rechten op den troon van Cyprus nalatende aan Karel, hertog van Savoye, wiens nakomelingen daarom nog heden den titel voeren van koningen van Cyprus en Jerusalem.

Jacobus huwde met Catharina Cornaro, de dochter van een venetiaansch koopman, die hem 100.000 gouden dukaten als huwelijksgift aanbracht. De venetiaansche Senaat nam Catharina Cornaro bij haar huwelijk in 1471 aan, als ‘dochter van St. Marcus.’

In 1473 stierf Jacobus, waarop de venetiaansche republiek de voogdij over zijn zoon op zich nam en in de steden van het eiland venetiaansche troepen als garnizoen legde. Het kind stierf echter nog eer het een begrip had van de waardigheid, waarin het was geboren, waarop in 1489 de venetiaansche Senaat Catharina overhaalde afstand te doen van haar troon ten behoeve van de republiek.

Zij trok zich terug naar Treviso, waar zij hare overige dagen als vorstin sleet, op kosten van hare vaderstad Venetië.

De Venetianen hielden Cyprus slechts eene eeuw in bezit, namelijk van 1471 tot 1571, in welk jaar Selim II een groot leger naar het eiland zond, om het, in bezit te nemen. De Turken namen Nicosia stormenderhand in en joegen omstreeks 20.000 man over de kling. Zij sloegen vervolgens het beleg voor Famagosta (eertijds de

tweede stad van het eiland), welke lang en moedig door generaal Marcantonio Bragadino verdedigd werd.

In het laatst van augustus 1571 waren de Venetianen genoodzaakt te capituleeren. Dit geschiedde onder voorwaarde, dat de verdedigers der vesting met wapenen en goederen, alsmede alle gezinnen van Cyprus, die zich bij hen wilden voegen, op de turksche vloot ingescheept zouden worden en overgebracht naar Candia. De vrouwen en kinderen waren reeds aan boord, doch het garnizoen was nog in de stad.

Wat had er toen plaats? De Turken beweren, dat drie mu[...]ansche pelgrims, die door de bres in de stad wilden gaan, door de Venetianen vermoord werden. Dit klinkt echter zeer onwaarschijnlijk en liever nemen wij aan, dat de Turken een voorwendsel zochten om het geteekende verdrag te verbreken, zooals het venetiaansch verhaal van deze gebeurtenis luidt.

Wat er ook van zij, de capitulatie werd geschonden, de generale staf vermoord en het overige van het garnizoen schandelijk verminkt. Zoodra de vrouwen, die reeds op de turksche vloot waren, vernamen, dat zij in plaats van naar Candia naar Constantinopel zouden gebracht worden, om daar als slavinnen verkocht te worden, staken zij de vloot in brand, die op de reede dan ook geheel door het vuur verteerd werd.

Generaal Bragadino werd op eene onmenschelijke wijze gemarteld; men sneed hem neus, ooren en oogleden af, bond hem op een ezel en liet hem aldus drie dagen door het gemeen bespotten; den vierden dag werd hij levend gevild. Onder die verschrikkelijke foltering wankelde zijn moed geen oogenblik en toen hij den geest gaf, bad hij nog voor zijne beulen.

De huid van Bragadino werd met stroo opgevuld en aan den mast eener galei opgehangen, waar dit afschuwelijk zegeteeken twee jaren bleef hangen; vervolgens werd het door zijne familie gekocht, die het plechtig begroef in de kerk van St.-Giovanni e Paulo te Venetië.

Van af dat oogenblik is Cyprus onder turksche heerschappij gebleven en den invloed daarvan kan men overal waarnemen. De dorpen zijn er dun gezaaid, terwijl de bewoners te lui en te vadsig zijn om het braak liggende land, dat slechts op de ploeg wacht om den rijksten oogst voort te brengen, te bewerken.

De bodem van dit rijk gezegende land brengt bij de minste bewerking een overvloed van vruchten voort en bovendien een groote hoeveelheid wilde kruiden, waarvan het blad, de steel en de vrucht zeer voedende eigenschappen bezitten. Kinderen en volwassenen ziet men dagelijks allerlei planten uit de hand eten.

Onder de Venetianen werden nijverheid, landen bergbouw, zoutproductie en handel tot de grootste hoogte opgevoerd, doch niet zoodra waren de kerken in moskeeën herschapen of alles ging achteruit.

Grieken, Perzen, Egyptenaren, Romeinen, Byzantijnen, allen trokken voordeel uit den weêrgaloozen rijkdom aan allerlei houtsoorten, zoo als pijnboomen, eiken, platanen en noten; de bosschen strekten zich tot aan zee uit, en ook uit het binnenland kon het hout gemakkelijk naar de kust vervoerd worden. Zeer goed werd het eiland bestuurd door de Byzantijnen en Venetiërs, wier wijze van behandeling der bosschen nog heden bestudeerd wordt; de domste zorgeloosheid heerschte natuurlijk onder het bestuur der Turksche pacha's. Terecht merkt een reiziger op, dat, als men den boschgrond onaangeroerd laat, loofen naaldboomen van zelf weder te voorschijn komen, want, zegt hij, de groeikracht, die in den cyperschen grond zit, is haast ongeloofelijk. Zelfs op hooge rotsen, hoe droog zij ook schijnen, spruit veelbelovend jong naaldhout uit. Het valt echter te bejammeren, dat het vee overal vrij rondloopt

en alles wat pas ontloken is, afweidt. Met buitengewoon succes teelt men er den olijfboom. Toen de Venetiërs Cyprus bezaten, betaalden zij, volgens de overleveringen, om de opbrengst te verhoogen, voor elken nieuw geplanten olijfboon vijf en een halve gulden.

Dat een land, waar in de oudheid reeds beschaafde volken elkaar opvolgden, een rijke bron voor kunstschatten en gedenkteekenen zou zijn, was alleszins te verwachten; maar men moet niet vergeten, hoe elke opvolger van de werken zijns voorgangers partij trok, de Turk in de eerste plaats. De prachtigste opschriften in marmer, door de Venetiërs vervaardigd, vindt men nu ingemetseld in de stallen der Turken, terwijl nog heden in turksche huisgezinnen zilveren vaatwerk wordt aangetroffen, dat den leeuw der venetiaansche republiek draagt.

De *Ilias* en de *Odyssea* zijn de eerste bronnen,

die wij voor het bestaan van Grieksche volkplantingen op Cyprus bezitten. Kingras, de koning van Cyprus, schonk Agamemnon een prachtig versierde wapenrusting. Feitelijk kan men den oorsprong der grieksche kunst tot op Cyprus nagaan. Ook bestond er op Cyprus een oude zangschool, en '*Cypria*' heet een der oudste heldendichten, waarvan Homerus als de vervaardiger wordt genoemd.

Welke stormen hebben echter over Cyprus gewoed! Hoe kon daar een grieksch kunstwerk bewaard blijven?

Wij willen eindigen met de hoop, dat de Engelschen met moed de dankbare en rentegevende taak zullen aanvaarden, om het eiland weêr tot de goudmijn te maken, die het vroeger was, en de ondernemende aard van dat volk spreekt er borg voor, dat zij hunne beste pogingen zullen aanwenden, om deze parel van de Middellandsche Zee weêr in al haar luister te doen schitteren.

DE GELEERDE HOND, NAAR J. WEINER.

Parijs en de Wereldtentoonstelling.

V.

De lezer eischt van mij niet, dat ik hem dag voor dag en uur voor uur rekenschap van mijne omwandelingen door Parijs en de wereldtentoonstelling afleg. Zoodoende zouden mijne schetsen een dagboek worden, dat is, de vervelendste lectuur ter wereld en een staalkaart, waarop wel alle kleu-

ren en vormen vertegenwoordigd zijn, doch zoo wonderlijk door elkander gehaspeld, dat ze vermoeien en door de onharmonische kleurschakeering tegenzin verwekken in de plaats van het oog aangenaam aan te doen. En daar ik mijne lezers althans voor verveling wil behoeden, zal ik zooveel mogelijk eene aaneengeschakelde beschrijving geven van de groote onderdeelen èn van de wereldtentoonstelling èn van Parijs zelve. Zonder de minste gewetenswroeging ga ik daarom de vier of vijf eerste dagen van mijn verblijf in de hoofdstad voorbij, om over te gaan tot het geven van een verslag mijner bevindingen in de Nederlandsche afdeeling der groote tentoonstelling, mij voorbehoudende om op de merkwaardigheden van Parijs en het Parijzer leven later terug te komen.

Doch mij dunkt, ik hoor mijne lezers vragen: Welhoe, gij waart reeds zooveel dagen te Parijs, alvorens er aan te denken onze vaderlandsche expositie te gaan opnemen en.... Nu ja, ik weet wat er volgen moet: nationaliteitsgevoel, vaderlandsliefde, enz.; ik acht dus eene korte verklaring vooraf noodig. Het is geen kleinigheid om een terrein als dat der Parijsche wereldtentoonstelling voldoende te verkennen, zonder 'twelk het bijna ondoenlijk is met vrucht de verschillende onderdeelen in zich op te nemen en te verwerken; daarom was ik er tot dan toe slechts op uit geweest mij een draaglijk beeld van het geheel te vormen. Eerst bij mijn zooveelst bezoek kon ik er aan denken, mij meer in het bijzonder met de verschillende groepen bezig te houden, en daar ik ons lieve vaderland boven alle rijken de voorkeur geef, vervalt natuurlijk van zelf het verwijt, als zou ik mij aan gemis van nationaliteitsgevoel schuldig gemaakt hebben.

WERELDTENTOONSTELLING TE PARIJS. - HOOFD VAN HET STANDBEELD DER VRIJHEID.

Vooraf moet ik mijnen lezers de merkwaardige wederontmoeting van mijn reis- en landgenoot, den zwaarlijvigen notaris uit de Baronie van Breda, mededeelen.

Te acht uur ongeveer van den voormiddag had ik mij uit mijn hotel naar het middelpunt der stad op weg begeven; daar dit uur nog te vroeg voor een Parijsch ontbijt was, trad ik een der vele crêmeries (roomhuizen) binnen en bestelde een tas koffie. Toen ik goed en wel gezeten was en de zaal even rond zag, bemerkte ik in een anderen hoek den deftigen notaris, met een slagersjongen en een naaistertje aan

dezelfde tafel gezeten en met hen broederlijk en zusterlijk broodjes uit dezelfde mand nemende. Met het wijsgeerigste gezicht der wereld was hij bezig een der broodjes in een onmetelijke tas chocolade te brokkelen en de kostbare pap met een lepel in den mond te brengen. Deze zeker zeer gewichtige, maar voor een hollandschen notaris minder gebruikelijke bezigheid, vooral in het openbaar en bij een dergelijk gezelschap, was echter niet het eenige, wat mij in

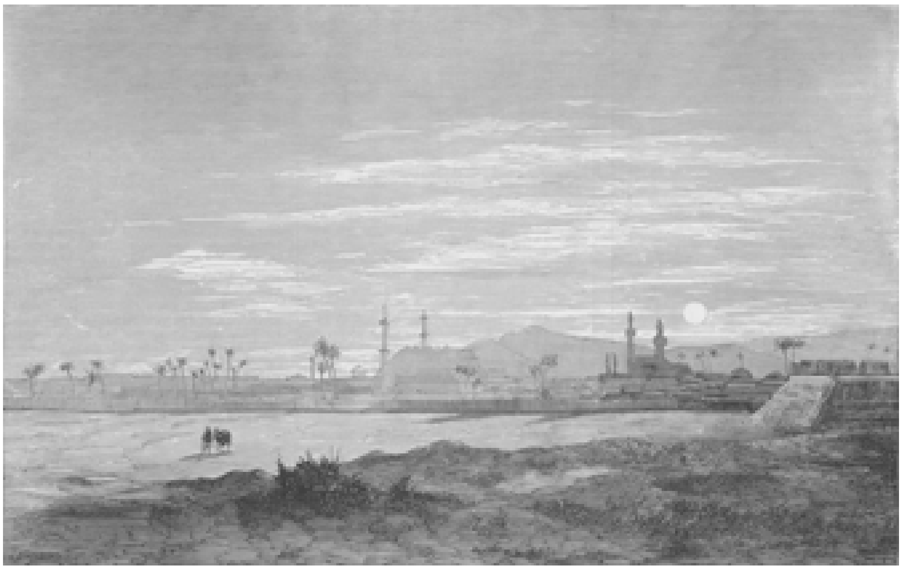

CYPRUS. - GEZICHT OP DE HOOFDSTAD NICOSIA.

den braven man opviel. Verdwenen waren zijn glimmend laken pak en hooge stijve boorden; hij droeg integendeel een kort, licht fantasiejasje en dito broek, terwijl zijn hoofd met een strooien hoed gedekt was met dubbele klep, wat den vorm betreft niet ongelijk aan een kurassiershelm. Zoo zijne zwaarlijvigheid hem niet bijgebleven was, zou ik moeite gehad hebben den eerzamen en deftigen notaris van Nergenshuizen onder die verrassende gedaanteverwisseling te herkennen.

Daar mijn gewezen reisgenoot het te druk met de zorg voor zijn maag had om mij te zien, ging ik naar hem toe en legde de hand op zijn schouder. Verwonderd keek hij op, doch nauwelijks had hij mij herkend, of hij sprong zoo snel van zijn stoel op als zijn lichaamsbouw hem veroorloofde, schudde mij hartelijk de hand, doch als begreep hij, dat de gedaanteverwisseling welke hij ondergaan had eene nadere verklaring behoefde, haastte hij zich de schuld er van lachend op zijn neef te werpen:

‘Ik heb het genoegen, mijn waarde landgenoot, u hier mijn neef voor te stellen, van wien ik u gedurende onze reis reeds gesproken heb, een besten man, maar die mij in die paar dagen reeds totaal verfranscht heeft. Verbeeld u, mijnheer, hij dwingt mij zoo ongegeneerd hier neer te zitten; goede hemel, als mijne vrouw en de statige burgemeester van Nergenshuizen dat eens zien konden! En dan, welk een bespottelijk arlequinspak heeft hij mij doen aantrekken; doch ‘'s lands wijs, 's lands eer,’ zegt hij; daarom ben ik dan ook begonnen mij in het onvermijdelijke en naar zijne luimen te schikken, en - ik bevind er mij niet slecht bij.’

Eerst na dit lange excuus, doch dat door den toon, waarop het gesproken werd, bewees, dat de gemoedelijke notaris de zaak van den practischen kant had opgenomen, had ik gelegenheid den franschen ingenieur en ridder van het Eere-legioen te begroeten, waarna wij spoedig in een druk gesprek gewikkeld waren, waarvan de slotsom was, dat wij ons gezamenlijk naar de tentoonstelling zouden begeven.

‘Zeg mij eens, notaris,’ vroeg ik lachend, nadat wij ons naar ons doel op weg begeven hadden, ‘hebt gij nog meer rendez-vous op de tentoonstelling gegeven?’

‘Gelukkig neen, doch wie had zich eene tentoonstelling ook zóó uitgestrekt, zóó kolossaal kunnen voorstellen als die op het Champ de Mars! Ik wanhoopte er dan ook reeds aan u nog terug te vinden.’

Wij gingen de Halles Centrales voorbij; de ingenieur stelde voor, een der overdekte markten even door te loopen, wat wij bereidwillig aannamen, daar de tentoonstelling toch eerst te tien uur geopend werd. Weldra bleef de Franschman voor eene uitstalling staan, waar onder meer eenige opengesneden meloenen het oog bekoorden.

‘Als ik meloenen zie, moet ik er van proeven,’ sprak de ingenieur, en zich tot den notaris wendend: ‘Gij zijt er ook een aartsliefhebber van, verkiest gij één of twee sneden?’

‘Hier op de markt....’ stamelde de notaris.

‘Hier op de markt of ergens anders, het doet er niets toe; de hoofdzaak is, dat ge er trek in hebt; wij zijn hier gelukkig niet te Nergenshuizen.’

Nog sprekende, reikte de ingenieur zijn neef een malsche meloen-schijf over, gaf er mij zonder iets te vragen ook een, als of het zoo hoorde, en na de achttien sous betaald te hebben, vervolgden wij onzen weg, ons *en passant* op het zachte roode vleesch der heerlijke vrucht vergastend.

Al etende en pratende waren wij de groene Seine genaderd, waar wij ons tegen betaling van twintig centimes per persoon op een der Hirondelles of Seine-stoombootjes inscheepten, en onder de reusachtige bruggen door langzamerhand

het Champ de Mars naderden. Onder weg hielden wij eene korte conferentie: het gold het gedeelte der tentoonstelling, dat wij bezoeken zouden. Ik verklaarde plan te hebben mijne speciale bezoeken met Nederland te beginnen; de ingenieur zeide nog altijd aan de fransche afdeeling te zijn, even als de notaris; maar daar de laatste verzekerde zich naar de uitspraak van zijn neef te zullen schikken en de eerste ook met Nederland wel eens kennis wilde maken, was het eindresultaat van het debat, dat mijne beide gezellen zich bij mijn plan aansloten en de Nederlandsche afdeeling dus de prioriteit verwierf.

Het was eene lange wandeling, van den aanleg der stoombooten over den tuin van het Marsveld en door de 'straat der volken,' eer wij op nederlandsch terrein kwamen. Onze brave notaris, die wel zijn stijven zwarten jas en witte staande boorden, doch niet zijne zwaarlijvigheid had kunnen afleggen, zweette en hijgde; met smachtenden blik zag hij om naar de engelsche *miss*, die zich, tegen 2.50 frank per uur, de weelde veroorloofde zich in de gemakkelijke rolstoelen te laten rondleiden; doch zijn mannelijk gevoel kwam er tegen op om van die heerlijke vinding gebruik te maken, zoo dat hij zich kloekmoedig de bezwaren en vermoeienissen van de voetreis getrooste.

Aan alle zaken komt een einde, dus ook aan een tocht op de wereldtentoonstelling, en zoo bevonden wij ons eindelijk aan het einde der lange cosmopolitische 'straat,' waar zich de nederlandsche 'gevel' met zijn lichten toren, den klimmenden en glimmenden hollandschen leeuw in top, bevallig in de lucht verheft.

'Mais, c'est très bien,' sprak de ingenieur met ingenomenheid; 'waarlijk, zooal niet een der sierlijkste, dan toch een der merkwaardigste gevels van alle hier vertegenwoordigde natiën. Het doet uw land eer aan.... en onze expositie ook,' voegde hij er vleiend bij. 'Nu, zoo het innerlijke geeft, wat het uitwendige belooft, dan moet ik u wel mijn compliment maken over den kunstzin uwer landgenooten.'

De notaris die het oordeel van zijn neef op hoogen prijs stelde, zwom in genot en wreef zich vergenoegd de handen, ja, in zijn overmoed waagde hij het eene aanmerking tegen de fransche hoofdcommissie te berde te brengen:

'Ja, ja, ik wist wel, dat Nederland zijn naam roemrijk zoude ophouden; maar wat ik me niet begrijp is, dat de ontwerpers van de tentoonstelling juist aan *ons* de laatste plaats gegeven hebben; zoo heel, heel achteraan in het paleis....'

'Of zoo heel vooraan,' viel de ingenieur lachend in; 'het is maar naar gelang men de tentoonstelling langs de noord- of de zuidzijde binnentreedt. Overigens, de eersten zullen de laatsten, de laatsten de eersten zijn.'

Ik had op de woorden van den verplichtenden Franschman eene dubbele aanmerking, doch mijn nationaliteitsgevoel fluisterde mij in, de zaak voorloopig maar blauw-blauw te laten en onzen naam op te houden.... zoo lang zulks mogelijk was.

Wij waren intusschen rechts afgeslagen en deden weldra onze intrede in de vestibule der nederlandsche afdeeling, waar twee reusachtige piramiden de wacht schenen te houden. Zonderlinge wachters, inderdaad, doch helaas! het trouwe beeld van een onzer grootste en gevaarlijkste volksondeugden; die piramiden toch bestonden uit wonderlijke trofeën van jeneveren likeurflesschen. Hoog omhoog, bijna tot aan het drie en twintig meters hooge glazendak, reikten die vreemdsoortige reuzen - de inzendingen van de heeren Van Zuijlekom Levert & Co. en Wijnand Fockink. Vormde de eerste trofee, zeer eigenaardig op een stellaadje van tonnen rustend, cirkelronde kringen van flesschen en kruiken, die steeds kleiner werden naarmate ze het dak naderden, de tweede gaf het denkbeeld van een onmetelijke slang van flesschen, zich

in tallooze kronkelingen spiraalvormig om het houten geraamte slingerend, met den staart dicht naar den grond, met den kop schier aan de hooge nok reikend. De glazen en steenen schubben van het monster waren echter ledig, anders hadden ze bij een eventueelen jenevernood Parijs gemakkelijk voor veertien dagen van het hollandsche vocht kunnen voorzien.

De ingenieur stond verbluft die torenhooge trofeën aan te staren, doch sprak geen woord.... uit beleefdheid jegens ons gewis. De enthusiastischgezinde notaris klapte in de handen en meende, dat ook hier Nederland uitstekend vertegenwoordigd was, terwijl ik mij niet weêrhouden kon, Bonaparte parodiëerende, uit te roepen: ‘Van de hoogte dezer piramiden ziet.... Neêrlands drankduivel op ons neder!’

De Franschman lachte nogmaals en knikte; wij hadden elkander begrepen, doch voorzichtigheidshalve hield ik het geraden, den bewonderenden uitroep van mijn licht ontvlambaren landgenoot maar ongemerkt te laten passeeren.

‘Kijk, een opschrift,’ sprak de notaris, en een der beide piramiden naderende, las hij: *Dégustation des liqueurs au buffet Hollandais.’*

‘Kosteloos toch?’ vroeg de ingenieur; ‘ten minste van sommige afdeelingen weet ik, dat door de commissiën gratis een glas wijn of een likeurtje wordt aangeboden aan wie ze proeven wil.’

‘Pardon,’ sprak ik, ‘tegen vijftig centiemen het glaasje.’

‘O, ik vergat dat gij, Hollanders, practische menschen zijt en een volk van kooplieden,’ merkte de Franschman aan.

‘Maar dat vind ik toch wel wat *al té,’* gaf thans de notaris als zijne meening te kennen; ‘een kwartje voor een glaasje, als men het elders voor niets kan krijgen; ik voor mij ga ten minste niet naar het ‘buffet Hollandais,’ al stond het hier vlak bij. Waar blijft toch in vredesnaam onze oud-hollandsche gastvrijheid?’

‘Voor het oogenblik in de hollandsche afdeeling zelve, waarvan wij nog zoo weinig gezien hebben, en het volgend jaar bij u in Nergenshuizen, neef!’ schertste de ingenieur.

Haastig gingen wij nu de wonderlijke schildwachten voorbij en traden thans het hart der nederlandsche expositie binnen.

Wat wij daar zagen en opmerkten, deel ik in een volgende aflevering mede.

J.A.V.

Juliaan en Juliane.
Eene novelle
door Mathilde.

(Vervolg.)
X.

Op het terras van de villa Juliane (zoo als oom Miollet's Rarekiek thans heette) zat mevrouw Walhorst met twee harer vriendinnen bij een glas limonade aan fijn kerkgoed te werken.

Liane zag er frisch, gezond en bloeiend uit; waarom zou ze ook niet? Er ontbrak niets aan haar geluk; haar man had haar zin gedaan, hij behoefde niet meer voor elken boer gereed te staan bij nacht en ontijd; ze woonde in haar geliefd Breukvliet, werd door hare kennissen gezocht, bemind en benijd.

Oom en tante waren niet meer; ja, dat was wel verdrietig; zij had menig traantje voor die goede menschen vergoten en nog had zij de rouwkleederen voor hen niet afgelegd, die haar, ter loops gezegd, allerliefst stonden, maar wel beschouwd was het voor oom een geluk geweest, dat hij nu maar was heengegaan; in den laatsten tijd verzwakten zijn gehoor en gezicht bovenmate, en wat zou dat een leven voor hem geweest zijn, als een doove en ook blinde zijne dagen voort te slepen?

Tante overleefde hem slechts weinige weken en in dien tijd had de zwakke Liane veel met de diepgebogen, treurende vrouw te doen gehad. Zij kon zonder haar man niet leven en 't was een weldaad geweest, dat zij hem zoo spoedig mocht volgen.

Zoo troostte zich Liane en was er ook wel een weinig boos om, dat oom en tante alles aan Max en niets aan Jules bij hun leven reeds geschonken hadden. Slechts de uitdrukkelijke ver-

klaring van Max, dat Jules er geen schade bij lijden zou, verzoende haar eenigszins met hun nagedachtenis.

Jules, daarentegen, scheen diep beleedigd, maar geldnood dwong hem zijn rol van verongelijkte onschuld te laten varen en zeer nederig zijn zwager om voorschot te smeeken.

Dat Max stiller en teruggetrokkener was sedert hij zijne roeping ontrouw werd, viel Liane niet op; zij had het te druk met zich zelve, met haar eigen welzijn en geluk.

Zoo zaten zij dan aan een zeer fraai kerkborduursel, waarin Liane groot genoegen had; zij werkte gaarne aan zoo iets, waarvoor zij van den heer pastoor van Breukvliet menig complimentje ontving en van alle zijden hooren moest: ‘wat heeft die mijnheer Walhorst toch een godvruchtig, knap vrouwtje!’

Niemand zou dit tegenspreken; sedert zij een lief mandenwagentje had, kwam Liane elken morgen, als het ten minste geen ruw weêr was, in de kerk; elke veertien dagen ging zij geregeld biechten en zeer dikwijls bracht zij de dorpsarmen bezoeken, mits zij hun huisjes netjes en propertjes in orde hadden.

‘Jammer,’ werd er nog genoeg gezegd, ‘dat haar man geen ander mensch is, ze vormen geen geschikt paar met elkander. Alleen aan haar lief karakter is het te danken, dat zij zoo gelukkig zijn.’

Er werd aan de villa gescheld, en een oogenblik later bracht de meid een telegram bij de dames.

Met eenigszins bevende handen maakte Liane het couvert open, las en riep met van geestdrift trillende stem en vochtige oogen:

‘Jules gepromoveerd, Goddank! Goddank!’ De vriendinnen wenschten haar geluk en verhieven Jules' vlugheid hemelhoog.

‘Wat zal Max blijde zijn,’ ging zij voort, hare oogen afwisschende, en toen de dames afscheid namen, geleidde zij haar een eind weegs om Walhorst tegen te komen.

Zij ontmoette hem bij den ingang van het stadje, en altijd even verrukt, verhaalde zij hem de blijde tijding. Max slaakte een zucht van verlichting.

‘Dat is een heele zorg minder.’

‘En anders niets? Wat zijt ge toch een egoïst! altijd denkt ge aan u zelven, nooit aan anderen.’

‘Zeker wel, beste Liane! Ik ben blijde, dat gij er zoo gelukkig uitziet.’

‘En vindt ge dat dan niet knap en vlug van hem? Hebt gij niet altijd gezegd, dat gij niet geloofdet, dat Jules ooit een graad zou bekomen?’

‘Zeker valt het mij nu meê.’

‘Beken het dan toch, dat ge hem verkeerd hebt beoordeeld, niet waar; hoeveel zullen we hem nu zenden? Een flink cadeau toch?’

‘Daar zullen we nader over spreken.’

‘Neen, hoe spoediger hij het krijgt, hoe beter. Misschien heeft die arme jongen schulden, die zijn genoegen nu vergallen. Die moet hij spoedig betalen en dan maar dadelijk hier komen.’

Inwendig bewonderde Liane zich zelve, dat zij een zoo verstandig, aan alles denkend vrouwtje geworden was.

Max glimlachte.

‘Wat zijt ge toch vol vuur als het Jules betreft!’

‘Zeker, had hij niet evenveel recht op het geld van oom en tante als......’

‘Lieve, beste Liane, dat zijn immers dingen, waarvan gij geen verstand hebt.’

Beleedigd zag zij hem aan, liet zijn arm los en ging met een pruilend stemmetje voort:

'O ja, dat denkt gij altijd! Ik word nooit een mensch in uw oog. 't Is Liane-lief voor en na, maar u een raad geven, een opmerking maken, hoe verstandig ook, als die van mij komt deugt ze niet. En toch ik geloof, dat ik evenveel over het geld van *mijn* oom te zeggen heb als gij.'

Max beet zich bij dit scherp verwijt op de lippen, maar antwoordde niets; hoe diep het hem ook griefde en vernederde, was hij toch te verstandig het te laten blijken. Hij vergenoegde zich alleen zijne vrouw te verzoeken, wanneer zij Jules schreef, hem te vragen hoeveel geld hij noodig had.

Deze vraag bracht den jongen meester in de rechten in verlegenheid; hoe weinig hij ook de waarde van het geld kende, toch begreep hij wel, dat het totaal zijner schuld verre de raming van zijn zwager moest overtreffen.

De rekening van Mozer was wel het dringendst, maar ook de porselein-winkelier vervolgde hem nu eens meer dan weêr minder beleefd met zijn nota.

In zijn kamer lagen vele dure plaatwerken, kostbare staalgravures en andere voorwerpen, die hij in zijn kooplust zonder naar den prijs te vragen had gekocht; hij trachtte deze wel aan eenige schuldeischers in betaling te geven, maar de meeste hadden hunne waarde verloren, hetzij omdat ze beschadigd, of wel uit de mode waren.

'Waaraan verdien ik nu al dit verdriet!' zuchtte Jules. ''t Is alleen maar die akelige Max, de schuld van alles; had ik mijn erfdeel slechts, dan kon ik alles afdoen, een reis door Europa maken en mij vestigen waar ik wilde. In afwachting van praktijk had ik genoeg om er voorloopig van te leven.'

Er werd aan de deur getikt.

'Binnen!' sprak hij lusteloos.

'Derangeer ik u niet?' en de hoekige gestalte van Mozer trad binnen.

'wat is 't nu weêr?' vroeg Jules gemelijk.

'Och, niets, mijnheer De Werve, niets, ik wilde u vragen of 't u gelegen kwam, van daag of anders morgen deze kleinigheid af te doen?'

'Van daag kan ik niet.'

'Nu, dan kom ik morgen terug.'

'Neen, neen, morgen ook niet. Laat me zien, wat gij hebt, woekerjood! Is dat uw nota?'

'De helft voorloopig; de andere ontvangt u eerst na een paar maanden, als u gevestigd is.'

Jules moest de tafel vasthouden, zoo schrikte hij van het totaal.

'Maar, 't is niet waar! Zooveel ben ik u niet schuldig.'

Een valsche lach plooide Mozer's lippen.

'Wil mijnheer de quitanties zien? ik heb ze allen bij me.'

'Maar, Mozer, hoe kom ik aan dat geld? Ge maakt me diep ongelukkig.'

'En uw zwager?'

'Mijn zwager?'

En Jules zag verpletterd naar den grond.

'Maar zeker! U behoeft zich niet ongerust te maken, wanneer u er tegen op ziet zich rechtstreeks te wenden tot mijnheer uw zwager, dan wil ik er mij, hoe ongaarne ook, wel meê belasten.'

'Zwijg, kerel!'

''t Is niets. U hoeft er zich niet ongerust over te maken. Dit papiertje, zonder datum, geeft me volle vrijheid - ten minste als mijnheer uw zwager, zooals ik wel denk, een

fatsoenlijk man is - u gedurende uw studentenleven zooveel geld voor te schieten, als het u belieft.'

Met verwilderde oogen barstte Jules los:

'Eervergeten schurk! Hebt gij mij dan niet gezegd, dat dit stuk niets beteekende, dat het een formaliteit was om uw vrouw tevreden te stellen?'

'Mijne vrouw? Wat heeft die er meê te maken? Heb ik dat gezegd? Wel, neen, dat is een vergissing.'

Toen werd het Jules duidelijk wat hij verricht had; met dit wapen in de hand zou hij naar Max gaan, dezen dwingen hem te betalen en, zoo hij ontkende het stuk geschreven te hebben....

De beklagenswaardige jongen viel op de canapé neer en Stotterde:

'Och, Mozer, een paar dagen geduld. Gij weet even goed als ik, dat het stuk valsch is.'

'Valsch, daar weet ik niets van! u heeft het mij gegeven als van uw zwager komende. Het overige is een zaak tusschen u en uw zwager, of liever tusschen u beiden en het gerecht.'

Het koude zweet brak Jules van alle kanten uit.

'O, foei, Mozer, hoe kunt ge toch zoo laag zijn!' jammerde hij bijna schreiend, tot den altijd even bedaarden zielverkooper. 'Zijt gij het dan niet, die mij aangezet hebt tot dien streek?'

'Ik, ik zou u aangezet hebben tot valschheid in geschrifte? Ik, Gerard Mozer Dirkszoon? Foei, mijnheer De Werve, 't is goed dat ik weet, dat u een beetje buiten u zelven is, anders nam ik het u stellig kwalijk.'

'Ga heen! ga heen! Ge zult het geld hebben, maar laat mij met vrede!'

'Ook goed! Dat is 's werelds loop; een paar maanden geleden, toen dit jonge mensch in dringenden geldnood was, zou hij gaarne op zijne knieën gevallen zijn om van mij een kleinigheid te vragen, en nu? Maar zoo gaat het! Ik heb de eer u te groeten. Tot aanstaanden zaterdag, niet waar? Mijnheer uw zwager is immers ontvanger te Breukvliet, als ik mij niet bedrieg.'

Jules antwoordde niets; zijn lichtzinnige natuur was eindelijk eens tot bezinning gekomen en helaas! hij voelde zich met duizelingwekkende snelheid in een afgrond zinken.

XI.

Wel moesten Jules de aardsche zorgen zwaar drukken, dat noch de reis naar Breukvliet, noch Liane's opgetogenheid, noch Max's vriendelijke ontvangst, noch de hartelijke felicitatiën en vriendschapsbetuigingen van zijne stadgenooten de herinnering daaraan verdrijven konden, 't Viel dan ook Max en Liane zeer op, dat hij stiller en nadenkender was geworden; de eerste was er tevreden, de andere ongerust over.

De gevreesde zaterdag naderde meer en meer, en nog had Jules niets over de zaak met zijn zwager gesproken. Waartoe zou het ook dienen? Dat Max de groote vordering van Mozer niet wilde en zelfs niet kon voldoen, begreep Jules maar al te goed; hij had een zeer aanzienlijke som door tusschenkomst van Liane ontvangen; na afbetaling zijner schulden, had ze er bij gevoegd, kon hij met het overige een reis maken door Europa, volgens oom's laatsten wil.

Was Jules niet zoo neêrgedrukt geweest, hij had om Liane's naïveteit gelachen; wat hij ontving, was nauwelijks voldoende om de helft van Mozer's eersten termijn te betalen.

Maar toch, hij moest zaterdag het geld hebben, hij moest ook op reis gaan, al was het dan maar de grenzen over.

Een vreeselijk denkbeeld folterde hem dag en nacht; even als alle bekoringen was het aanvankelijk een opkomende gedachte; toen werd het wel eerst verworpen, ver van hem afgeslingerd, doch het kwam telkens terug en hij begon het te overwegen, te bestrijden, te vergoelijken en eindelijk kwam het hem aannemelijk voor, maar nog steeds sidderde hij voor de uitvoering er van. De duivel der bekoring liet hem niet los; de eerste stap was gedaan, hij gleed af, verder en verder en ten laatste droomde hij nacht en dag van niets anders dan van de wijze, waarop hij zijn plan zou uitvoeren.

Op een zoelen namiddag zaten broeder en zuster onder de veranda vóór het huis. Max was nog in de stad.

‘Jules, wat zijt ge toch ernstig geworden na uw promotie!’ begon Liane.

‘Vindt ge? Och, 't is verbeelding, zusje.’

‘Neen, zeker niet! Zal ik je het ware woord eens zeggen? Ge zijt vervelend.’

‘Dat spijt me, beste meid; een troost is 't voor je, dat ik niet langer in um bijzijn zal wezen. Ik vertrek morgen.’

‘Morgen, Jules, 't is toch niet waar?’

‘Jawel, Liane, ik moet heen.’

‘Kom, kom, dat zal me ook een moeten er naar zijn. Er scheelt u iets. Ja, kom, zeg mij wat het is. Niemand hoort ons.’

‘Och, ik kan 't je niet zeggen.’

‘Beschouwt ge me ook als een kind, zoo als Max het doet?’

‘Dat weet ge wel beter, neen, Liaantjelief, ik wil u niet bedroeven en verontrusten. Dat is niet goed voor je.’

Liane glimlachte, boog zich naar hem en fluisterde zeer geheimzinnig:
‘Zal ik je zeggen, wat er is?’
‘Nu wat dan?’
‘Je hebt schulden.’
Jules deed of hij door hare scherpzinnigheid verbaasd was en riep uit:
‘Durft Max u nog altijd kind noemen?’
‘Ja, altijd.’
‘Foei, 't is een schande, maar ik wilde nog wel kind zijn, Liane, een onbezorgd, gelukkig kind; weet je wel hoe gelukkig wij daar op dat perk speelden, zusje, weet ge dat nog? Toen kende ik nog geen vrees, geen angst voor ongelukkige geldzaken, toen was mijn slaap nog frisch en ongestoord, maar nu?’
Hij bracht de handen aan zijn hoofd en begon te snikken; natuurlijk schreide Liane op het hardst meê.

JULIAAN EN JULIANE.
Op het terras van de villa zat mevrouw Walhorst met twee harer vriendinnen aan fijn kerkgoed te werken.

‘Jules, is er dan niets aan te doen? Waarom spreek je Max er niet over?’
‘Max? Kent gij uw man nog niet, Liane? Max is een man zonder hart, een geldschraper, die mij het wettig erfdeel van oom en tante ontfutseld heeft. Elke cent, die hij mij schenkt, brandt me op de vingers, en dan zou ik hem vragen mijn schulden te betalen, mij blootstellen aan een weigering? Neen, dat nooit!’
Liane zweeg en zuchtte diep.
‘Heb ik reden om treurig te zijn, Liane?’
‘En hoe groot is de som, die gij schuldig zijt?’
Jules noemde de geheele schuld.

‘Dat is evenveel als Mina Megen geërfd heeft van haar grootpapa en ze noemen haar nu een goede partij. O, Jules, hoe hebt gij dat opgemaakt!’

‘Kan ik het helpen, dat men mij besteelt? Eens heb ik een portefeuille met 2000 gulden verloren, het kostgeld en mijn zakgeld voor een jaar, en dan heb ik zeer veel boeken noodig. Geloof mij, zusje, ik drink, ik speel niet, ik breng mijn geld niet op een schandelijke manier er door, het vliegt mij tusschen de vingers weg; ik weet niet waar het blijft.’

‘Als ik dat nu aan Max zeî?’

‘Ik wil het niet, ik stel vertrouwen in uw bescheidenheid en daarom heb ik u alles openhartig gezegd, maar geen woord aan hem. Veroorzaakt het u geen onaangenaamheden als er sprake is van het geld, dat ik hem kost?

‘Ja, somtijds.’

‘En ik wil geen oneenigheid stoken tusschen u en uw man. Dus geen woord er over! Ik verbied het je.’

‘Maar wat wilt ge dan doen?’

‘Mij verdrinken.’

‘O Jules, Jules, maar dat is zelfmoord, dat is u in de hel storten.’

‘Dit is de hel reeds, die mij nu omringt.’

‘Jules, gij denkt te weinig aan den goeden God, ge zijt een ongeloovige geworden.’

‘Gij hebt gemakkelijk praten, gelukkig schepsel, dat zorgen noch verdriet kent.’

‘Geen zorgen en geen verdriet, wat is 't dan hetgeen ik nu ondervind? Al uw lasten drukken ook op mij.’

‘Gij hebt mij die bekentenis ontlokt, of liever gij hebt haar door uw scherpzinnigheid voorkomen.’

‘Kon ik iemand om raad vragen!’

‘Dat is niet noodig; vraag liever iemand om geld, raad kan ik ontberen.’

‘Ik zal u mijn juweelen geven, neem die meê naar Utrecht, laat ze daar vervangen door valsche steenen. Dat doen de deftige dames uit de groote wereld, heb ik laatst in een verhaal gelezen.’

Jules lachte medelijdend.

‘Arme Liane, met uwe juweeltjes, een druppel in een ledig glas.’

‘Maar Max zal niet dulden dat gij vervolgd en gegijzeld wordt.’

‘Ik wil niet, dat Max er iets van hoort.’

‘Jules, ge maakt mij radeloos!’

‘Laat mij mijn weg gaan, Liane.’

‘En dan zoudt ge een zelfmoord begaan! O foei, Jules, hebt ge dan geen godsdienst meer?’

‘Had ik maar wat meer geld, en wat minder.....’

‘O, Jules, leert men die taal op de academie...? Als God mij ooit een zoon geeft, dan zal hij nimmer naar de hoogeschool gaan.’

‘Hij zal dan minder ongelukkig worden.’

‘Maar laat ons toch een plan maken.’

‘Wat voor een?’

‘Dat u redt.’

‘Ge kunt het niet.’ Onwillekeurig had Jules al pratende met Liane's sleutelmandje gespeeld en haalde haar klein bosje sleutels er uit.

‘Als ge met die dingen alle kasten open kondt maken, dan zou ik geholpen zijn.’

‘Kan ik dat niet?’

‘Wat een wonderlijk modelletje! Dezen toch moogt ge niet gebruiken!’

'Welke?'

'Den sleutel der brandkast van Max.'

'Ach, neen, daar ligt rijksgeld in.'

'Een akelige gedachte, terwijl daar duizenden en duizenden liggen, zonder dat men ze noodig heeft, moet ik arme duivel om een betrekkelijke kleinigheid mij gaan verdrinken.'

'Zeg dat toch niet meer, Jules! ik bid er u om.'

''t Is mijn schuld niet, Liane, waarlijk niet. De onrechtvaardigheid der wereld is er schuld van; wat zou het land er nu onder lijden, als ik eens wat uit die brandkast nam, de helft van wat ik schuldig ben b.v. en het later er weêr in deed?'

'Maar, Jules, dat zou diefstal zijn.'

'Diefstal? wel neen! eenvoudig leenen, anders niet.'

'Spreek er toch niet van. Ge maakt mij huiverig; en als het eens ontdekt werd!'

'Ben ik dan voornemens het te doen? Dwaas kind, Max kent u goed! 't Verwondert me dat hij u die sleutels van zijn geldkist toevertrouwt. Hij is anders zoo secuur.'

Liane bloosde en herinnerde zich, dat zij Max met heel veel tranen en een zuur gezicht had geplaagd, om haar ook dien sleutel af te staan, en de al te zwakke man was er onder bezweken.

'Dus ziet ge,' antwoordde zij 'dat hij mij niet geheel en al behandelt als een kind.'

''t Is ten minste een blijk van groot vertrouwen, maar openmaken kunt gij die kast toch niet.'

'Ik kom er ten minste nimmer aan en Max heeft een anderen sleutel, maar ik kan het daarom wel.'

'O ja, 't is waar ook; er is aan zulke kasten gewoonlijk een letterslot, en als men 't woord niet kent van zoo'n ding, dan is het ook niet mogelijk de kast te openen. Dat woord zal Max u zeker niet gezegd hebben.'

'Wel ja, ik weet het.'

'Dat zal het rechte niet zijn.'

'En hij heeft de kast dikwijls genoeg in mijn bijzijn geopend; mij het rechte woord niet gezegd! Dat is wat moois, als of ik het zelf niet verscheidene malen op het slot gelezen had.'

'Ik weet wat het is.'

'Dat geloof ik niet.'

''t Is van vier letters, hé?'

'Neen, van vijf.'

'Een mannennaam, niet?'

'Neen, geen menschennaam.'

'Ja, van een land, wacht eens, laat eens kijken.'

'Neen, geen land....'

'Een stad, ik ben er.'

'Och! Jules, ik mag het niemand zeggen.'

'Maar ik zeg het; vijf letters, Parijs?'

'Neen, Parijs niet.'

Jules was teleurgesteld.

'Werkelijk niet, Liane? Zeg me dan maar alleen, ligt die stad in Holland?'

'Neen 't is een engelsche brandkast.'

'O zoo, dus een engelsche stad! Wacht een oogenblik, ik heb mijn geographie zoo'n beetje vergeten.'

'Je raadt het nooit.'

‘Ik heb het raden wat verleerd. Vroeger deden we het dikwijls. Liane, weet ge nog wel, dat ge de dwaaste dingen niet kondt verzinnen, of ik raadde ze toch.’

‘En ik antwoordde niets anders dan: Ja, neen, betrekkelijk.’

De pret van het raadseltje scheen bij de twee groote kinderen alle herinnering aan hunne zorgen te hebben verdreven.

‘Een stad van vijf letters in Engeland, Londen, Bristol, dat zijn zes, zeven letters.’

‘Eigenlijk is het ook geen stad,’ fluisterde Liane schalks.

‘Geen stad, nu wat dan?’

‘Ja, ik geloof een eiland,’ antwoordde zij, verlegen over hare weinige kennis in de aardrijkskunde.

‘Een eiland! o mevrouw Walhorst, wat zal uw geleerde man er van zeggen, dat ge geen eiland van een stad onderscheiden kunt!’

‘Weet ge het nu? Ik heb u reeds veel te veel gezegd.’

‘Wight?’

‘Juist; maar laat niemand er iets van merken, dat gij het weet, hoor, niemand!’

‘'t Zou ook wat; meent ge misschien, dat ik er misbruik van maken zal?’

‘Foei, Jules, foei!’

Juist kwam Max, en Liane dacht nauwelijks meer aan het gevoerde gesprek en wat er aanleiding toe had gegeven.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 48]

De zilveren bruiloft.

Het zilveren bruiloftsfeest van HH. MM. den koning en de koningin is inderdaad een gansch nieuw feit in de geschiedenis van het koninkrijk België; ook viert dit land die plechtigheid met eene treffende algemeenheid. Men had aanvankelijk besloten dien jubeldag aan het Hof alleen te gedenken; doch sedert lang was het beslist dat het land dit feest niet ongemerkt zou laten voorbijgaan. Het denkbeeld dat men, bij middel eener inschrijving van 25 centiemen en niet hooger, een prachtig geschenk aan de koningin zou overhandigen, vond gereedelijk ingang. De vrouwen en meisjes alleen werden tot die inschrijving toegelaten en deze bracht ook eene zoo ronde som op, dat men Hare Majesteit, eene schitterende kroon met diamanten bezet mocht aanbieden.

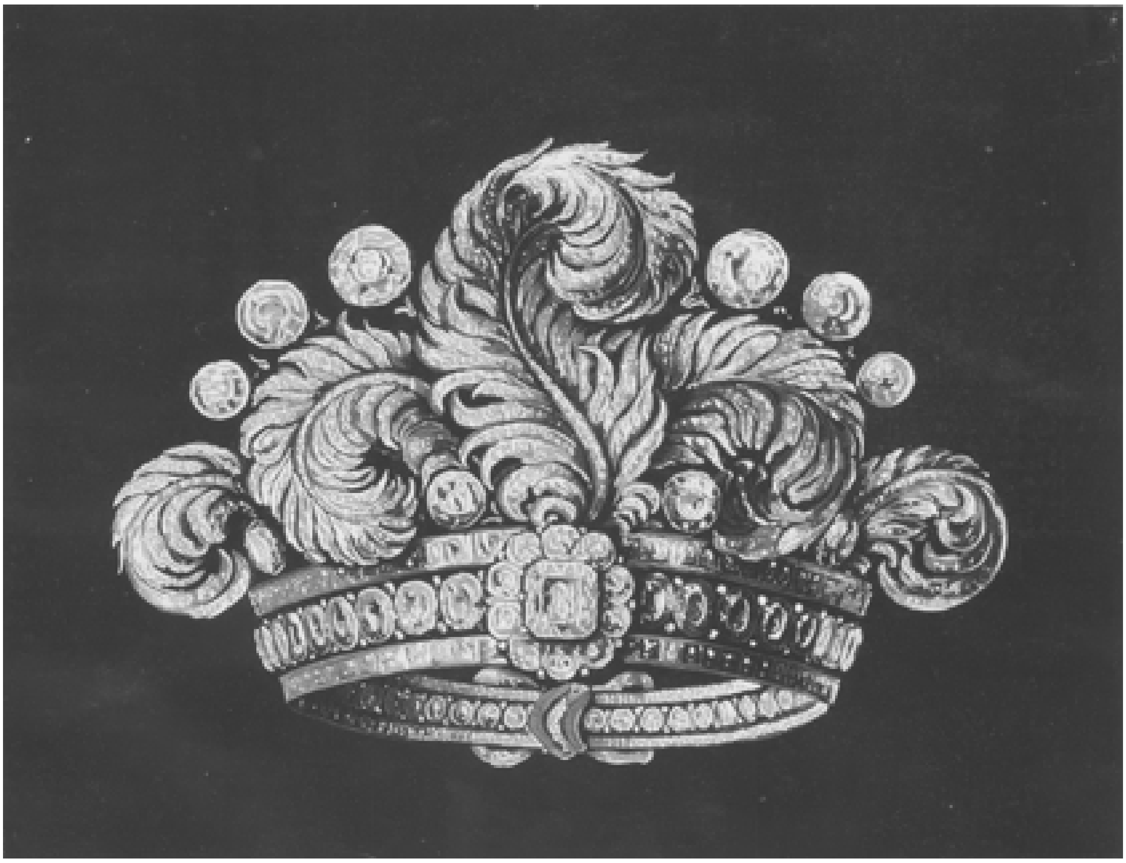

DE KROON DOOR DE VROUWEN VAN BELGIË AAN H.M. DE KONINGIN AANGEBODEN.

(Naar een photographie van de H.H. Gebr. Géruzet.)

Het werk werd toevertrouwd aan den heer Charles Buls, te Brussel.

Na veel moeielijkheden overwonnen, na vooral - iets wat in België zeer ongewoon is - de politieke partijschap buiten gesloten te hebben, werd er een comité van burgemeesters ingesteld, dat weldra met ijver doortastende tot een bepaald programma geraakte. Van eene andere zijde was men in de kerkelijke wereld insgelijks op het

feest bedacht, want men bespeurde weldra dat juist dit gedeelte uit het officieel program zou verbannen worden.

Die uitsluiting was echter niet vlaamsch, niet

belgisch! De Kerk heeft immer, en tot op onze dagen, een ruim deel in dergelijke feesten gehad. Geen zilveren, geen gouden bruiloftsfeest wordt in België gevierd, of de echtgenooten gaan ter kerke en gedenken aan den voet des altaars den dag toen zij door den priester in den echt werden verbonden. Het vlaamsche volk begrijpt dergelijk feest niet zonder dank- en bededag en wat het officieel program ter zijde liet, heeft de Kerk aangevuld. In alle steden is eene plechtige dienst gecelebreerd en in S^{t}. Gudula te Brussel is deze mis bijzonder pontificaal.

Doch laat ons stap voor stap, voor zooveel ons bestek dit toelaat, de verschillende plechtigheden volgen.

De toebereidselen, sedert vele dagen te Brussel gemaakt, hebben eene onmeetlijke uitbreiding genomen. De nijverheid, altijd zoo scherpzichtig in dergelijke omstandigheden, heeft zich op duizenderlei wijze uitgeput, en men staat verbaasd als men langs de prachtige magazijnen wandelt, wat al snuisterijen van allen aard dáár ten toon gespreid liggen, van het eenvoudige driekleurige lintje, cocard en rozette tot het blikken toestel voor de illuminatie; trofeeën van vetpotten, gekleurde glazen en lichtslingers; guirlanden van vlaggedoek; uitstallingen van transparanten, waarop juist niet altijd zeer gelijkende portretten van de feestelingen. Hoe het zij, de nijverheid heeft, gezorgd dat de vaderlandsliefde zich op de schitterendste wijze zal kunnen uiten!

Donderdag den 22 des morgens verkondigen vijf-en-twintig kanonschoten, alsmede het statige klokgelui het aanbreken des verjaardags; doch wij zijn overtuigd dat juist dit oogenblik voor het publiek nog niet erg plechtig, in het paleis zelve het plechtigst van al wezen zal: dan wanneer de twee echtgenoten elkander den eersten heilgroet zullen toebrengen.

Te half elf hield de Koninklijke Philantropische Vereeniging eene vergadering in de gekende gothische zaal van het stadhuis, en wat als het schoonste deel van haar program mag beschouwd worden, is voorzeker de uitdeeling van 3000 brooden aan de armen der hoofdstad.

Te half drie heeft de overhandiging van het geschenk aan Hare Majesteit de koningin plaats gehad. De gemeenten hebben de vrouwen aangewezen welke zich op dien dag naar de hoofdstad moesten begeven en men dacht dat er wel 2500 vrouwen uit alle standen zouden tegenwoordig zijn. Dit cijfer blijkt echter overdreven. De stoet levert een eigenaardig gezicht op. De burgemeesters openen denzelve, de speciale korpsen der burgerwacht vormen de haag en beschermen tevens de dames aan het einde van den stoet. Het publiek is ontelbaar; er is geestdrift in de massa's, die van alle zijden van België zijn toegestroomd.

De dames hebben zich in de groote dreef van het Park, langs de Wetstraat vereenigd; sedert half twee zijn zij daar. Langs de centrale dreef richt men zich, onder den algemeenen geestdrift, naar het paleis des konings, waar de overhandiging plaats heeft. De ontvangst van wege HH. MM. was gekenmerkt door de grootste lieftalligheid. De koningin drukte herhaalde malen haren levendigen dank uit voor het schitterend bewijs van verkleefdheid, haar door het belgische volk bewezen.

Slechts een enkel adres werd de koningin toegericht; het was stiptelijk verboden de koningin petitiën, bouquetten en wat het ook zij, te overhandigen; de vrouwen, na de voordracht van het adres, defileerden voor Hare Majesteit en toen de deputatie het paleis andermaal verliet, weêrgalmden de vroolijke toonen der muziekkorpsen

door het lommerrijke park: *la société chorale* en de militaire muziek gaven daar een concert, dat door duizenden en duizenden werd bijgewoond en meer dan eens barstte de geestdrift in de massa's los, wanneer het nationaal lied werd aangeheven en vooral toen het koninklijke paar zich op het balkon vertoonde.

In den namiddag werd het groote banket, door de Provinciale Raden des lands ingericht, in het prachtige Beurslokaal gegeven; niet minder dan een duizendtal provinciale raadsleden, eenige burgemeesters en de vertegenwoordigers der buitenlandsche gouvernementen te Brussel, namen er deel aan. Een prachtiger gezicht dan de beurs oplevert, zou moeielijk te vinden zijn, het doet aan de arabische tooververtellingen denken! Van dit feestmaal begaven zich de vorstelijke feestvierders naar de gala-voorstelling.

Ten 8 ure des avonds had in de Muntschouwburg deze vertooning plaats, tot welke men niet alle vrouwen - want de theater kon deze niet bevatten - had uitgenoodigd, maar die welke het eerst eene plaats hadden aangevraagd. Vele dames verlieten echter Brussel bij het vallen van den avond en zagen de heuvelige hoofdstad nog in hare schitterende en veelkleurige verlichting, welke door het dalen en klimmen van het terrein een heerlijk en recht dichterlijk gezicht opleverde.

Brussel was algemeen verlicht in de kleine buurten gelijk in zijne prachtige straten: in zijne schoone gebouwen en paleizen gelijk in zijne nederige werkmanswoning.

De tweede dag was een dag van geestdrift. HH. MM. hielden een revue over de burgerwacht van Brussel en voorsteden, alsmede over die, welke als deputatie uit de anders steden waren gekomen. Brussel was letterlijk door paradeerende burgerwachten opgepropt. De ontelbare koffiehuizen en restaurants konden de massa's vreemdelingen niet bevatten, en velen, geen onderkomen vindende, campeerden eenige oogenblikken vermoeid op de trottoirs en onder den open hemel.

Des avonds had de groote stoet der gymnasten met fakkellicht plaats. Recht feestelijk en tooverachtig schouwspel! voorwaar! Honderdduizenden ter been! Opwekkende en juichende muziek! Op de Paleisplaats, waar een serenade in het bijwezen van HH. MM. gegeven werd, en waar de geestdrift niet zelden alle mogelijke saxophones overstemde, zou men letterlijk over de hoofden hebben kunnen wandelen. De serenade wordt gegeven door de zangen instrumentale muziekgezelschappen van den stoet zelve.

Zaterdag den 24^en^ augustus heeft de schoolrevue plaats, welke echter niet nieuw is in onze geschiedenis en die zich reeds tijdens Leopold I zagen ingericht worden. Dat jonge volkje met wimpels en bloemruikers levert gewis een levendig en recht origineel tooneel op, om weldra in de tuinen der Diergaarde, in de concerten en nachtfeesten weg te sterven, terwijl zondag de turners en de *sport* hunne talenten en tevens de laatste hunne kracht zullen ten toon spreiden, om 's avonds het schitterende feest van vier dagen door een vuurwerk te zien besluiten, zoo als zelden te Brussel werd aanschouwd. De kleurige vuurwerken zullen in den donkeren nacht verdwijnen; doch de herinnering aan die plechtige dagen zal in de harten van het belgische volk gegrift blijven.

Nog een woord over het geschenk dat men der koningin heeft aangeboden, en waarvan wij hier eene teekening meêdeelen. De vorstelijke kroon is in zilver, rijk van edelgesteenten voorzien. De daaraan verbonden *traine* is een brusselsche kanten-applicatie, waarin de wapens der negen provinciën zijn aangebracht - voorwaar recht koninklijk! - De beide voorwerpen zijn vergezeld van een album, waarin de namen van alle de vrouwen die voor het cadeau ingeteekend hebben, werden

opgenomen, ofschoon wij denken dat juist die namen voor Hare Majesteit niet veel belang opleveren.

De *Belgische Illustratie* vereenigt zich met het Zilveren jubelfeest en brengt het hare bij om het aandenken van hetzelve in de harten des volks te doen bewaren.

De goochelaar.

D[r]. J. Renier Snieders geeft op dit oogenblik bij bemiddeling van het *Davidsfonds,* een boek uit dat, zonder den minsten twijfel, diepe sensatie maken zal, omdat daarin alle de brandende vraagpunten aan het orde van den dag, worden behandeld. Het verhaal in twee deelen, en dat in september aanstaande volledig zijn zal, is getiteld *de Goochelaar, uit het bestaan der vrijdenkers in onzen tijd.* In later jaren zal men, zonder weêrsproken te worden, van dit boek zeggen, dat het eene photographie is van onzen tijd en die met veel waarheid is weêrgegeven. In afwachting dat het verhaal in zijn geheel verschijnt, deelen wij hier eenige bladzijden uit hetzelve meê, en wel die in welke het 'mirakel' beschreven wordt, dat in onze dagen zooveel aanleiding tot loochening geeft;

LENNEKE MARE.

Lezers, kent gij de geschiedenis van Lenneke Mare? Het is eene treurige geschiedenis, die ik u in het kort ga verhalen.

In het jaar 1270 leefde er in Sint-Peters-Woluwe eene jonge dochter, Maria genaamd. Engelachtig schoon van lichaam was zij, en hare ziel was rein als de dauwdroppel op het blad der lelie. Mijne lezeressen zullen mij bezwaarlijk gelooven, wanneer ik haar zeg, dat op zekeren dag de schoone maagd van Woluwe afscheid nam van hare ouders en vrienden, en haren intrek nam in eene kleine kluis dicht bij eene kapel, welke als in het bosch geborgen, niet ver van het dorp was gelegen. Daar zoude het jonge meisje geheel alleen, afgezonderd van de wereld, voortaan verblijven; in de nabijgelegen kapel, aan Gods Moeder toegewijd, zoude zij gaan bidden; haar brood zoude zij bedelen, en met het water der Woluwe haren dorst laven. Haar leven zoude zij in bidden, vasten, waken, in een woord in strenge boetvaardigheid doorbrengen; dat was hare gelofte, den Heere gedaan.

Deze handelwijze had niets vreemds, niets zonderlings in de dertiende eeuw; men treft in de geschiedenis, vooral in de vroegere tijden van het christendom, zeer vele voorbeelden aan, zelfs van voorname vrouwen, die de wereld verlieten, om evenals de kluizenaars en de eremijten het overige harer dagen in eene eenzame kluis, midden tusschen de rotsen of in het diepste van het woud gelegen, door te brengen.

- Dat is akelig en bijna niet om te gelooven, hoor ik uitroepen door mijne lezeresse, die op eene gemakkelijke rustbank in haar salon liggend, deze regelen gelezen heeft; is dat niet dwaas en uitzinnig?

- Ja, dat mijne lezeressen (men neme niet kwalijk, dat ik niemand hoegenaamd uitzonder), niet genegen zijn het gemak en het aangename van het hedendaagsch, gezellig leven te verlaten, om de vrijwillige armoede in eene akelige kluis te gaan zoeken, geloof ik volgaarne; doch de schoone Maria van Woluwe deed het, zooals vele jonge dochters van dien tijd. Nu, het arme meisje leefde in haar enge kluis tevreden en gelukkig. Wanneer de schoone bedelares met hare blonde lokken, groote blauwe oogen en lachend gelaat, daar aankwam, gingen alle deuren open en werd

haar het genadebrood, door vriendelijke handen, van alle zijden toegestoken. Bewonderd werd zij door iedereen, door allen als eene heilige, die zij ook wezenlijk was, vereerd

Daar ginds in die prachtige woning, dat kasteel, hetwelk zich statig tusschen het geboomte verheft, kwam Maria van tijd tot tijd aankloppen, en ook daar werd het levensbrood aan 'die vrouwe van die cluyse' nooit geweigerd. En telkens, wanneer de schoone kluizenaarster het kasteel verliet, zagen twee brandende oogen haar achterna; het waren de oogen van Theodoric, de zoon van het adellijk kasteel. Overal, waar zij ging, volgden haar die twee brandende oogen: wanneer zij hare kluis binnenging, of dezelve verliet, op hare bedeltochten, of als zij op de zodenbank vóór de kapel nederknielde, bespiedde haar de eerlooze Theodoric.

Op een avond zat Maria in het stofzand harer kluis neêrgeknield te bidden. Zij bad lang en vurig, zoo lang, zoo vurig, dat haar opgetogen geest, langzamerhand in vervoering gebracht, bijna alsof hij reeds aan de aardsche schors was ontheven, aan den troon van den Almachtige met de engelen het Alleluia had meêgezongen.

- Maria! fluistert zacht eene stem door het loof van den treurwilg, die evenals een overgroote vederbos boven en om de kluis hangt.

- Wie heeft daar gesproken? vraagt het meisje, zonder den starlings naar boven gevestigden blik af te wenden.

- Maria, betooverend meisje, wat ligt gij daar in het stof dier arme kluis te bidden?

- Bidden! wat is het daar schoon rondom dien troon, in het aanschijn van het eeuwig Licht! spreekt zij opgetogen; en beweegloos als een beeld, blijft zij in dezelfde houding zitten.

- Droombeelden, niets anders, herneemt de stem door het gebladert van den treurwilg; droombeelden, Maria, keer weder tot de werkelijkheid, tot het genoegen des levens, de vrijheid, het genot der zinnen; of weet gij niet, bekoorlijke Maria, wat er in het hart van Theodoric omgaat?

- Theodoric? herhaalt het meisje, wie eensklaps, even alsof zij uit een diepen droom ontwaakte, de geestvervoering verlaat; Theodoric, ongelukkige! waarom eerbiedigt gij de bidplaats des Heeren niet? En met eenen gil vlucht de kluizenaarster door het bosch weg.

Dikwijls verscheen naderhand de eerlooze verzoeker, dan aan hare kluis, dan bij de zodenbank vóór de kapel, waar de maagd kwam nederknielen om te bidden, dan op hare bedeltochten, en eens op een namiddag, toen zij, bij eene stikkende hitte, vermoeid tegen een boom zat te rusten.

- Maria! sprak hij vleiend.

- Weg van hier! riep de verontwaardigde vrouw opspringend; terug, eerlooze, terug!

- Waarom verstoot gij mij? Waarom verstoot gij zoo halstarrig uw geluk? vroeg de jonge man.

- Ik ken slechts één geluk, een enkel.

- En waar vindt gij dat geluk?

- In mijne nederige kluis.

- Er is een ander, veel grooter geluk.

- Ik heb de gelofte gedaan, geen ander dan dat mijner kluis te beminnen.

- Weet gij wel, dat uw leven in mijne handen is?

- Mijn leven? Dat behoort aan God alleen, antwoordde zij glimlachend, en zij verwijderde zich.

- Schijnheilige! riep Theodoric haar achterna; draag nu ook de verantwoordelijkheid uwer stijfhoofdigheid...... voortaan veracht en haat ik u even diep, als ik u altijd beminde. Dit zeggende, wierp hij een dreigenden blik naar de kluis, daar ginds in de verte, en ging heen.

(Wordt vervolgd.)

De jaarlijksche overstroomingen van den Nijl.

Egypte is een van die landen, waarop zich het oog der wereld met eene bijzondere voorliefde vestigt, zoowel om hetgeen het eertijds was als om hetgeen het thans nog is. De beroemdste dichters der oudheid hebben gezongen van de pracht en de schittering van die oostersche perel, welke men den Nijl noemt, en indien het ons vergund is dat beeld verder te mogen uitwerken, zouden wij het land zelf de schelp willen noemen, welke die kostbaarste aller peerlen - den Nijl - omsluit.

Reeds in de oudheid werd het water van den Nijl als bijzonder weldadig, gezond en aangenaam geroemd, en alle reizigers van onzen tijd bevestigen deze kostbare eigenschappen, terwijl zij tevens verzekeren, dat het nimmer bederft.

In een land, waar de regen onbekend en dus alle groei onmogelijk is, moet de stroom, die aan het land vruchtbaarheid en eene ongehoorde groeikracht geeft, wel als een wonder beschouwd worden, en inderdaad, de Egyptenaren kennen hunne rivier geene mindere eigenschap toe.

In alle andere landen worden overstroomingen als rampen beschouwd, wanneer zij het vruchtbare land met hare wateren bedekken, de gebouwen in hare vaart meêslepen en dikwijls menschenoffers eischen; doch in Egypte worden de jaarlijksche overstroomingen van den Nijl met feesten en plechtigheden gevierd, en hoe hooger hij zijne wateren opjaagt, hoe weldadiger de invloed is, dien hij op het land uitoefent.

De Egyptenaars hebben den Nijl altijd een godsdienstigen eerbied toegedragen; zij noemen hem heilig, en bij de opening der kanalen voor de overstrooming dompelen de moeders hare kleinen in den vloed, daar zij gelooven dat zijne wateren een zuiverend en goddelijk karakter hebben. In de oudheid vierde men ter eere der rivier, als zij buiten hare oevers trad, een feest, waarbij haar zwarte stieren werden opgeofferd, terwijl men op hare oppervlakte lotusbloemen strooide.

De tijd, waarop het wassen van den Nijl een aanvang neemt, is altijd omstreeks den 17 juni, terwijl hij in het midden van september zijn hoogste peil bereikt. Antes, dit feit vermeldende, voegt er het volgende bij:

‘Volgens den koptischen kalender, is de 17 juni de feestdag van den aartsengel Michaël, en deze omstandigheid heeft aanleiding gegeven tot eene fabel, die door alle bewoners onvoorwaardelijk geloofd wordt, namelijk, dat de aartsengel Michaël op dien dag een druppel water van eene zoo gistende eigenschap in de rivier werpt, dat deze opzwelt en het geheele land overstroomt. Om deze reden wordt de 17 juni door al de inwoners *nockta* (druppel) genoemd. Wie aan de waarheid van het verhaal mocht twijfelen, zou als hoogst onwetend worden beschouwd, even als hij, die de eigenschap mocht miskennen der profetische bron te El-Garme in Midden-Egypte, welke volgens de algemeene meening door eene wonderdadige verheffing van hare wateren in de eerste maanden des jaars aantoont, tot welke hoogte de rivier zich in dat jaar verheffen zal.’

Wanneer de Nijl buiten zijne oevers getreden is, gelijkt geheel Egypte eene uitgestrekte zee, waarin tallooze steden, vlekken en dorpen als zooveel eilanden verspreid liggen en die geene andere gemeenschap met elkaar hebben dan de dijken, welke tot dat doel zijn opgeworpen.

‘Egypte is een geschenk van den Nijl,’ zeide reeds Herodotus, en inderdaad heeft de rivier de delta gevormd, die in oude tijden ongetwijfeld een golf was van de Middellandsche Zee. Zonder den Nijl zou Egypte een woestijn zijn als de Sahara, en het zijn juist de overstroomingen, die het land zulke verschillende veranderingen doen ondergaan. De arabische veroveraar van Egypte, Amru, heeft die verscheidene gedaanteverwisselingen goed beschreven in een brief aan den kalif Omar: ‘Denk u een land, o vorst der geloovigen, dat beurtelings eene stofwoestijn en eene uitgestrekte

watervlakte is, dat van een zwart moeras in eene vruchtbare en groene vlakte verandert, en gij kunt u een denkbeeld vormen van Egypte.'

De toenemende was van het water wordt in de voormalige moskee te Oud-Kaïro aan een pilaar van granietsteen, die als algemeene peilschaal dienst doet, met altijd aangroeiende vreugde waargenomen, en de blijdschap stijgt ten top, wanneer de pilaar geheel onder het water verdwijnt.

Zoodra het water zijn hoogste toppunt bereikt heeft, begint het weêr langzamerhand weg te vloeien zooals het gekomen is, doch laat op de velden de slib achter, waaraan de bodem van Egypte zijne voorbeeldelooze vruchtbaarheid te danken heeft.

De geleerden van alle tijden hebben zich bezig gehouden met het onderzoek naar de oorzaken der onbegrijpelijke groeikracht, welke die slijk aan den grond meêdeelt en eerst in onzen tijd heeft men daaromtrent eenige zekerheid gekregen.

De fransche consul Maillet te Kaïro heeft daaromtrent het volgende meêgedeeld. 'Alle Abyssiniërs,' zegt hij, 'welke ik in Egypte ontmoette, verzekerden mij, dat in de onmetelijke vlakten tusschen Ethiopië en Nubië gelegen, zulk eene groote hoeveelheid zwaar en buitengewoon dik riet groeit, dat, wanneer de zonnestralen het water, door zware slagregens veroorzaakt, heeft doen opdroogen, toch alle gemeenschap tusschen beide rijken is verbroken, waarom men verplicht is de ondoordringbare rietbosschen in brand te steken, die soms weken achtereen branden. De asch, welke daarvan overblijft, wordt door de volgende regens naar de wateren van den Nijl gedreven, die ze met graagte in zich opnemen, ze meê noordwaarts voeren, om ze op den egyptischen bodem achter te laten.'

Wanneer nu het water binnen zijne oevers is terug gekeerd, komen de vriendelijke zonnestralen de vette slijk droogen, waarop de landbouwer zonder veel moeite een rijken oogst wint en in zijne voorraadschuren bergt, tot eene nieuwe overstrooming op nieuw het land komt bemesten.

De oorzaak dezer overstroomingen bleef den ouden, ondanks alle nasporingen, onverklaarbaar. Wel hebben zich vele schrijvers in gissingen verdiept, die de waarheid zeer nabij kwamen, doch hunne aardrijkskundige kennis was te gering om er een juist denkbeeld van te hebben.

Tegenwoordig weet men met genoegzame zekerheid, dat het wassen van den Nijl veroorzaakt wordt door de keerkringsregens in Abyssinië, die altijd in het begin van juni een aanvang nemen en tot op het einde van september voortduren. In deze landstreek regent het elken dag eenige uren met zulk eene hevigheid, dat volgens Bruce, die zijne waarnemingen te Gondar deed, een vat van slechts twaalf duim in doorsnede binnen den tijd van een uur vijftien liters water opvangt. Deze groote watermassa, die zich over eene uitgestrekte oppervlakte lands verspreidt, heeft slechts één uitweg, langs welken zij in de zee kan uitloopen, en terwijl zij van de bergen van Abyssinië naar den Nijl afstroomt, moet het water zich natuurlijkerwijze over de effene oppervlakte van Egypte verspreiden, daar het bed der rivier te nauw is, om zelfs het honderdste gedeelte van het opstijgende water te doen afvloeien.

De spraak der dieren.

De spraak is, in den ruimsten zin van het woord, iedere uiting desgeestes door teekenen. De gebaren-, oog- en vingerspraak, vervangen de stem of vullen deze aan. Vermits nu de dieren het vermogen bezitten om in bepaalde toestanden, òf door stemgeluid, òf gebaren hun gevoel en gewaarwording te vertolken, kan men gewagen van de spraak der dieren.

Maar de eigenlijke spraak is den mensch alleen gegeven, dat is, het vermogen om, door middel van zijn stemgeluid, bepaalde woorden voort te brengen en daardoor zijne gedachten en gewaarwordingen te openbaren. De spraak is derhalve de tolk van 's menschen verstand. Dewijl de eerste mensch, naar zijne levensbestemming, volmaakt is geschapen, ontving hij bij zijne schepping verstand, geest en spraakorganen, zoodat de spraak een onmiddellijk geschenk van Gods hand is. Hij sprak, omdat hem verstand, geest, een sprankel van de Godheid en kenmerk van zijne verhevene natuur, werd toebedeeld en hij toegerust werd met spraakorganen, die dat verstand beheerschen. Hij toch beschikt met verbazende behendigheid over die organen. Het stemgeluid der dieren is beperkt en brengt slechts enkele, onveranderlijke klanken voort, 's Menschen stem daarentegen is als eene onuitputtelijke bron van beteekenisvolle klanken, die de spreekorganen naar believen buigen en plooien en, naar den aard van het onderwerp dat hij bespreekt, in

verschillende toonen van de lippen vloeien. En welken invloed oefent 's menschen stem niet uit! De stem van den grooten redenaar is albeheerschend in de maatschappij, terwijl die van den beroemden zanger eene grenzenlooze bewondering afdwingt. Trouwens de Almachtige kan geen onvolmaakt wezen scheppen, dat is in strijd met Zijne almacht en het doel, het voortbestaan der geheele schepping. En gelijk God het licht en het hemelruim met al zijnen luister schiep, zoo als wij het thans nog bewonderen, zoo ook werden de schepsels, volmaakte gewrochten Zijner handen, op de aarde geplaatst.

Te vergeefs hebben de geleerden van alle eeuwen, het bijbelsche verhaal van de schepping verwerpende, door spitsvinnigheden getracht het te ontzenuwen; die bedrieglijke stelsels zullen der vergetelheid prijs gegeven worden: het bijbelsch verhaal blijft ongerept. Grootsche en kostbare gaven heeft alzoo de mensch ontvangen. Zij zijn de bron, waaruit hij de kennis van zijn Schepper, van zijn bestaan, van zijn einde en zijne macht en kracht op aarde put. En wat vooral ons deze gaven als een onwaardeerbaar geschenk moet doen beschouwen, is, dat zij den mensch de wetenschap van het ware geluk leeren.

De dieren intusschen, hoe diep zij ook beneden den mensch staan, bezitten het vermogen, om door stemgeluid of gebaren hunne gevoelens en gewaarwordingen te openbaren. Zij zijn, in dit opzicht, mitsdien in zooverre volmaakt, dat zij van den Schepper het voorrecht ontvangen hebben elkander te verstaan. Sommige soorten van vogels zelfs overtreffen, wat de ontwikkeling van de stemorganen betreft, den mensch. Hij toch wordt hulpeloos geboren; de spraak, het verstand liggen diep verscholen, gelijk een diamant met ruwe korst omsloten; de eerste klank, die van zijne lippen vloeit, is een smart-, een hulpkreet. Zijn ondergang ware onvermijdelijk, indien de Schepper niet een onuitbluschbaar vuur van liefde in het moederhart, had ontstoken. En hoeveel tijd vereischt zijne ontwikkeling niet! De vogels echter, zoo als de watervogels b.v., bezitten, onmiddellijk na het verlaten van den eierdop, dus zonder opleiding of ontwikkeling, hunne eigendommelijke spraak, voldoende, betrekkelijk volmaakt voor de noodwendigheden van hun dierlijk leven.

LEOPOLD II, KONING VAN BELGIE.
(Naar een photographie van de H.H. Gebr. Ghémar.)

Maar ook de mensch verstaat, begrijpt het stemgeluid van de dieren, vooral van diegenen, welke aan zijne macht onderworpen zijn. Hoort gij het gebalk van de koe op stal? Hare stem klinkt smeekend en klagend; het is duidelijk: zij smeekt. Zij, de hulpelooze, wier leven geheel van u afhangt, roept uwe hulp in; zij beklaagt zich, dat gij haar verwaarloost; het uur immers, waarop zij gewoon is het voedsel uit uwe handen te ontvangen, is verstreken; 'kom en help mij.' En het hinniken van het paard? Hoe verscheiden is zijn stemgeluid! Dan is het als een zacht gemurmel, dat vreugde of een teeder gevoel verraadt; dan weder klinkt het roerend en trillend, scherp en schel als een trompetgeschal.

Buffon onderscheidt vijf verschillende toonen in het hinniken van het paard, die verlangen, verwondering, gramschap, vrees of vreugde uitdrukken en den paardenkenners wel bekend zijn. Ziedaar het lam onder eene talrijke kudde schapen, die als twee druppelen water op elkander gelijken, van zijne moeder gescheiden. Zal het zijne moeder terug vinden? Ja, het heeft

dien geheimzinnig teederen angstkreet van zijne moeder onder talrijke blatende schapen gehoord; het dringt huppelend, dartelend door de menigte en, zonder aarzelen, staat het aan de zijde van zijne beangste moeder. Ook de herder verstaat die spraak.

Zullen wij ook van 's menschen trouwsten vriend, den hond gewagen, die hem over de geheele aarde vergezelt, die, alleen onder de dieren, het maatschappelijk en huiselijk leven werkelijk deelt? Wij merken alleen op, dat zijn stemgeluid talrijker in klanken is, dan dat van eenig ander dier, de zang der vogels uitgezonderd. Het is als of zijne hartstochtelijke liefde en trouw jegens den mensch zijne spraak hebben verrijkt; want het is niet aannemelijk dat hij, in de wildernis levende, zoo velerlei klanken zou voortbrengen. Zijn gehuil is een langgerekte kreet, die een door droefheid en smart diep geschokt gemoed verraadt, en den mensch, vooral des nachts, zelfs weemoedig stemt; zoodat de bijgeloovige daaruit wel eens een voorteeken van den naderenden dood trekt. In vreugde is hij uitgelaten; zijne stem klinkt als een schaterlach. Ook zijne gebaren zijn onbedrieglijke tolken van zijne gemoedsaandoeningen. Het is wellicht daaraan toe te schrijven, dat de mensch, als door die liefde en trouw overmeesterd, dit dier dikwerf eene overdrevene, eene hem onwaardige teederheid betoont.

MARIA HENRIETTA VAN OOSTENRIJK, KONINGIN VAN BELGIË.
(Naar een photographie van de H.H. Gebr. Ghémar.)

En hoe ontzagwekkend is het gebrul van den, zelfs in zijne kooi opgesloten, leeuw! Het is den rollenden donderslag gelijk; het is de stem van den machtige, van den sterke, die den angst om het hart slaat.

Er bestaat intusschen een groot verschil in de spraak van de dieren, wat den rijkdom van klanken betreft. De dieren, die een eenzaam leven leiden, zijn arm aan klanken, maar hunne zintuigen zijn scherper ontwikkeld. Waartoe zou hun de spraak ook

dienen? Zij behoeven slechts voor eigen persoonlijke veiligheid te waken. Zij spreken derhalve meer door gebaren en houding, omdat zij op hunne scherpe zintuigen, het gezicht, het gehoor, den reuk enz. bogen. De vos is hiervan een treffend voorbeeld. De dieren, daarentegen, die een gezellig leven leiden, zijn door een hechten band, waarvan hun bestaan afhangt, verbonden. Dat maatschappelijk leven eischt eigendommelijke karaktertrekken, vermogens, noodzakelijk tot behoud en bescherming der leden onderling. De Schepper heeft ze deze dieren met milde hand toebedeeld: onderlinge toegenegenheid, die tweespalt uitsluit en den gemeenschappelijken arbeid bevordert; trouw, die waakzaamheid; zorg, die opwekking, waarschuwing kweekt. Deze dieren openbaren die karaktertrekken door hun eigenaardig stemgeluid, dat ook ons niet misleidt.

De perken van dit opstel, waarin wij slechts een vluchtigen blik op de spraak der dieren werpen, laten niet toe, over de levenswijze en zeden van verschillende dieren breed uit te weiden, en het besprokene door feiten te staven. Het zal intusschen voldoende zijn, enkele ons welbekende dieren te noemen, den invloed van hun stemgeluid en hunne samenleving eenigermate aan te toonen.

Op het erf, onder het pluimgedierte, schittert de fiere, prachtige haan. Hoe beteekenisvol is zijn taal en zijn gekraai! Hij roept, hij vermaant, hij waarschuwt en wekt de hennen op.

Zij verstaan hem, het is duidelijk zichtbaar. Zijn gekraai klinkt als een triomf kreet, terwijl het des nachts als het krijgsgeschreeuw van den schildwacht weêrgalmt en verschillende nachtelijke stonden aankondigt. En let eens op de door hare jongen omringde hen. Het is als of zij een toespraak tot haar kroost houdt, waarin angstige zorg en teedere liefde doorschemeren.

De bewonderenswaardige orde, die de vogels bij hunne verre tochten in acht nemen; de veiligheidsmaatregelen, waarmede zij hunne rust- of legerplaats omringen, worden door verschillende klanken van hunne stem bepaald en geregeld. De zwanen, ganzen, kraanvogels bijv. volbrengen hunne reizen, gerangschikt in den vorm van een scherpen hoek, een vorm juist berekend, om den tegenstand van de lucht te breken. De aan de spits geplaatste vogel klieft, breekt den luchtstroom en opent, als 't ware, de baan voor de hem volgenden. Het is eene zware, vermoeiende taak, die zijne krachten zou uitputten; maar, vermits de arbeid onder hen billijk is verdeeld, neemt ieder op zijne beurt deze taak over; de volgende treedt in zijne plaats en hij sluit zich bij de laatsten aan. Hunne rust- of legerplaats, waarin honderdtallen zich vereenigen, omringen zij met schildwachten, die, terwijl de bende in diepe rust is verzonken, waken, een scherpen blik over de vlakte werpen en het hemelruim schijnen te peilen. Dreigt de vijand of naakt het gevaar, een schrille kreet, door den schildwacht geslaakt, wekt de bende, als of een bliksemschicht haar trof.

En de zang van de vogels? Hebt gij den nachtegaal gehoord, terwijl de natuur in diepe rust is verzonken en de maan haar zacht, liefelijk licht over de aarde uitspreidt? Wie schetst die beurtelings krachtige, diepe, roerende toonen? Zij zijn voor geen vorm vatbaar; zij zijn onnavolgbaar, en toch grijpen zij diep in 't gemoed; zij roeren en overstelpen ons met een onbeschrijfelijk gevoel.

Naarmate wij de dieren kennen, zullen wij ze ook leeren waardeeren en mitsdien elke onwaardige behandeling of liever mishandeling vermijden. Dat is het doel van dit opstel.

's Bosch, Juli 1878.
MR. HUBERT SASSEN.

Juliaan en Juliane. Eene novelle door Mathilde. *(Vervolg.)*

XII.

De eetzaal der villa Juliane kwam door een glazen deur in het kantoor van Max uit; ofschoon het uitsluitend zijn kantoor heette, mocht het eigenlijk wel Liane's zitkamer genoemd worden.

Daar lagen immers hare huisboeken, die zij met echte kostschoolmeisjes nauwkeurigheid aanhield; hare naaimachine stond aan het raam, het eenige dat, behalve de keukenvensters, op den bloementuin uitzicht gaf; verder rustte hare verlakt japansche cassette op een hoektafeltje. Daarin bergde zij hare belangrijke

correspondenties; wanneer zij zich aan het schrijven zette, plaatste zij zich voor haar mans lessenaar, die midden in de kamer stond.

Dit was een notenhouten meubel, een breede tafel, door een laag kastje aan drie zijden omgeven; wanneer Liane er voor zat te schrijven en men door de glazen deur naar binnen zag, kon men juist haar blond hoofdje daarboven zien uitsteken.

De brandkast stond er vlak achter, zoodat degene, die voor de schrijftafel zat, zich juist in het midden van die twee voorwerpen bevond en men uit de eetkamer beide meubels in een rechte lijn kon overzien.

Dien avond gingen Max en Jules naar de stad; de eerste had een zieken kennis, die hij voor zijn pleizier onder behandeling nam; de tweede richtte zich natuurlijk naar de sociëteit. Liane deed beide heeren uitgeleide tot aan het tuinhek.

‘Ik geloof dat ik u zal wachten, als ge niet te lang wegblijft’ zeide ze afscheid van hen nemende.

‘Als ik u was, ging ik vroeg naar uw kamer,’ meende Max.

‘Ik moet nog een paar brieven schrijven,’ hernam zij glimlachend, ‘als gij beiden thuis zijt, komt er niets van. Die Jules vooral is zoo'n rustverstoorder.’

In de sociëteit was het bijzonder leeg; Jules voelde, zonderling genoeg voor hem, volstrekt geen lust om zich te amuseeren, en besloot, na daar een half uurtje over eenige couranten gesuft te hebben, heen te gaan.

Hij gevoelde zich zwaarder dan ooit door zijne zorgen gedrukt. Max stak nog geen drie kwartier later den huissleutel in de deur en ging zacht en schier onbemerkt, want hij vreesde Liane te wekken, den gang door naar de eetkamer.

De meid had hier het souper voor de twee heeren klaar gezet; bij de keukendeur ontmoette hij Trientje.

‘Mijnheer De Werve is zeker niet tehuis!’

‘Neen, mijnheer.’

‘En is mevrouw reeds naar hare kamer?’

‘Ik geloof dat mevrouw nog in het kantoor is, zoo pas heb ik haar nog zien schrijven.’

Max trad in en zag door het raam van de glazen deur naar binnen, op den lessenaar stond een kantoorlamp met groenen abat jour, die al hare stralen op de tafel wierp en het overige der kamer in duisternis liet.

Hij draaide aan het slot der deur, maar deze was gesloten, bij dat geluid hief de persoon, die aan het schrijven was, het hoofd op en onder het fijne, witte tullen mutsje, dat Liane 's morgens op had en dat gedurende den dag bij de naaimachine hing, verscheen haar kleurloos gelaat.

‘Wat is ze bleek!’ dacht Max.

‘Zal ik maar soupeeren, kindlief?’ vroeg hij. ‘Gij hebt het zeker al gedaan.’

‘Ja, laat me dien brief eerst afmaken,’ antwoordde zij.

Als Max een weinig achterdocht had willen koesteren, dan zou 't hem opgevallen zijn, dat Liane's stem anders klonk dan gewoonlijk en ook dat zij haar morgenmutsje op had; dit gebeurde 's avonds nooit.

Maar hij dacht aan niets, en keerde zich om; een oogenblik later wierp hij weêr een blik door het glas; hij had even gedacht dat de brand kast open stond, maar dat was zeker verbeelding geweest; nu zag hij duidelijk de koperen knoppen boven Liane's mutsje blinken.

Op het kastje van den lessenaar stond haar wit sleutelmandje en de cassette.

Hij begon te soupeeren; van zijn plaats kon hij niet in het kantoor zien; zoodra hij dus na eenige minuten een broodje met kaas op had, ging hij weêr naar de deur, en het verwonderde hem, dat de lamp uitgeblazen en Liane heengegaan was.

'Lief is het toch niet van haar,' dacht hij, 'mij geen gezelschap te komen houden, maar och! ze zal moê en slaperig zijn. Wat 'n dwaas kind toch, om die deur altijd van binnen te sluiten.'

Door de keuken maakte hij een omweg en trad zoo het kantoor in; het sleutelmandje en de cassette stonden nog waar hij ze zoo even had gezien.

Hij plaatste de cassette op het daarvoor bestemde tafeltje, maar nam het mandje meê naar boven.

Liane lag in stille overweging voor haar altaartje geknield, en stond juist op, toen Max met het mandje binnen kwam.

'Wat komt ge vroeg thuis!' zeide zij.

'Ja, ik had gedacht later weg te blijven; zijn uw brieven af?'

'Ik heb er maar één geschreven; ik had er geen lust meer toe.'

'Och, Liane, wees toch wat zorgvuldiger op uw sleutels; toen ge naar boven gingt, hebt gij ze weêr op den lessenaar laten liggen. Bedenk, kind, dat het rijksgeld in de brandkast ligt.'

'Nu, wat zou dat, het zijn immers allen vertrouwde menschen hier in huis?'

'O ja, ik zeg 't ook niet voor Trientje en Antje, maar ge weet, het huis is wat afgelegen en het raam van het kantoor komt in den tuin uit.'

'Ze hebben niet veel aan dien sleutel als ze het woord niet kennen.'

'Dat is waar, maar men kan nooit te voorzichtig zijn.'

'Is Jules al naar boven?'

't Was zeker slechts toeval, dat Liane van de brandkastquaestie plotseling op haar broeder overging; 't viel Max dan ook in 't minste niet op.

'Hij is niet thuis.'

'Niet? Dan heb ik me vergist; juist toen ik op mijn kamer kwam, meende ik hem te hooren binnen komen.'

'Dat kan niet, lieve, want hij heeft geen sleutel en moet dus schellen.'

'Och neen, ik geloof dat hij door de terraskamer naar boven gaat.'

'En heeft hij daar een sleutel van? 't Is eigenlijk ook beter, wie weet hoe laat hij thuis komt en de meiden kunnen voor hem niet opblijven.'

Den volgenden morgen aan het ontbijt verklaarde Jules, dat hij dien middag vertrekken wilde in plaats van morgen. Max maakte bij zich zelven de opmerking, dat zijn zwager zeker laat in den nacht was thuis gekomen, want hij zag er bleek en flets uit. Liane daarentegen was veel frisscher en blozender dan gisterenavond in het kantoor.

'Het kwam zeker door de lamp, dat ik mij verbeeldde, dat zij er uitzag als een lijk,' dacht hij.

Dien middag brachten Max en Liane den jongen advocaat naar de diligence.

Toen broeder en zuster voor een oogenblik alleen waren, vroeg zij hem bezorgd:

'Hoe zal 't gaan met uwe zaken, Ju?'

'O! maak u met ongerust; het komt terecht.'

Daar Jules dien heelen dag zeer vroolijk en zelfs opgewonden geweest was, slaakte Liane een zucht van verlichting.

'Kom, het zal zoo erg niet zijn,' dacht ze. 'Jules wordt gaarne beklaagd; Goddank, dat ik gisteren avond niet met Max over zijne zaken gesproken heb. Ieder mensch is immers voor zijne eigen daden verantwoordelijk.'

De diligence reed weg en man en vrouw keerden langs een omweg door de korenvelden naar huis.

Het was een heerlijke avond na een zeer warmen dag. Het frissche koeltje deed de rijpe korenaren golven als waren zij een zee van goud, de heide en het bosch zonden verkwikkende geuren tot de beide wandelaars, die daar arm in arm gingen, recht vertrouwelijk en aangenaam pratende.

‘Ik twijfel er niet aan,’ dacht Max, ‘of, als we een paar jaren verder zijn, zal Liane een veel degelijker vrouwtje zijn, die mij beter begrijpt en er zelve op aandringen zal, dat ik mijn roeping volg. Maar ze heeft zonnelicht en geluk noodig, dat lieve, teere kind, om zich in dit tranendal op haar gemak te gevoelen.’

En Liane terwijl zij den steun van zijn arm met bevallige zwakheid geheel in beslag nam, maakte in 't diepst van haar hart vergelijkingen tusschen Max en Jules. ‘'t Is toch eigenlijk beter, dat Max niet even als Jules in alles denkt en gevoelt zoo als ik; 't is prettiger te denken, dat Max veel, veel verstandiger is dan ik. Slimmer dan Jules ben ik zeker, en hoe zou ik van hem dan raad kunnen krijgen? Foei, wat ware dat akelig, als Max zoo slecht met het geld kon omgaan als Jules! We zouden spoedig arm zijn. Neen, ik zou Max wel een beetje anders willen hebben, maar toch niet veel; 't voornaamste was als die twee maar van elkander hielden; als dat gebeurde dan zou ik niets meer te wenschen hebben; daarom moet ik alles, wat Jules gisteren verteld heeft, niet aan Max overbrengen; maar

't is ook volstrekt niet mooi van me, dat ik Jules niet op zijne plaats zet, wanneer hij leelijke dingen van mijn man zegt. Dat zal in 't vervolg niet meer gebeuren.'

'Zie eens, Liane, hoe mooi de zon ondergaat,' riep Max. En ze bleven beiden een poos staan om de gulde zee te bewonderen, waar de vuurroode, ontzaglijke bol in al zijne glorie ging wegzinken.

'O Max, zoo moet de hemel er uitzien, als we deze aarde gaan verlaten. Was ik maar de zon!'

'Foei, Liane,' zeide hij en trok haar zacht naar zich toe, 'zeg dat niet meer; voor mij zijt ge de zon; als ik u niet heb, dan wordt de aarde voor mij donker als een winternacht.'

Zij zag hem aan en glimlachte met een minzame uitdrukking, die Max gelukkig had moeten maken, maar onwillekeurig was hij treurig te moede geworden, als had die schoone zon een gedeelte van zijn toekomst medegevoerd.

Liane daarentegen glimlachte en leunde nog sterker op zijn arm; sedert haar huwelijk had zij nog niet gevoeld, dat zij zooveel van Max hield.

Waarlijk, wat zij vroeger voor ongerijmd had gehouden, kwam haar nu mogelijk en zelfs zeer waarschijnlijk voor, dat zij namelijk haar man meer beminde dan haar tweelingbroeder.

XIII.

Drie dagen later kwam er een brief van Jules, waarin hij zijne zuster schreef, dat hij een vriend had ontmoet, die een reis langs den Rijn ging doen en dat hij nu maar van die gelegenheid gebruik maakte om met dezen mede te gaan.

Tijd om van haar afscheid te nemen had hij niet meer en hoopte dus haar na zijne reis in welstand weêr te zien.

'Lief is dat niet,' zeide Liane met een hangend lipje. 'Ik had gaarne gezien, dat hij een week of drie wachtte, niet waar, Max, dan zouden wij met hem een eind meêgegaan zijn?'

'Zeker, Liaantje, ik had er niets tegen; ge zijt tegenwoordig frisch en gezond, zoo'n uitstapje zou ons beiden goed hebben gedaan; maar we kunnen het nog wel eens ondernemen.'

'Och, nu Jules weg is, komt er niet veel meer van.'

'Dat geld brandt hem in de vingers, het moet en zal op, hoe spoediger, hoe beter.'

Juist dacht Liane er aan hoe Jules' zaken zeker een goeden keer hadden genomen, daar hij met het geld, hem door Max ter hand gesteld, op reis ging.

'Ja, 't is treurig,' zuchtte zij hardop, 'hij kan niet met geld omgaan, volstrekt niet.'

Max zweeg een poos nadenkend en vroeg toen:

'Liane, denkt ge nog altijd, dat oom eene onrechtvaardigheid jegens Jules begaan heeft?'

'Onrechtvaardig weet ik niet of ik 't noemen mag, maar liefdeloos zeker.'

'Neen, Liane, 't was een zeer verstandige daad. Kan ik er op rekenen, dat ge er niets van aan Jules zegt?'

'Zeker, Max, zeker.'

'Nu dan, in de laatste maanden van zijne ziekte gingen ooms oogen open, hoe weet ik niet, maar hij wist, dat Jules te veel geld aan de academie verteerde; in zijn

onrust sprak oom er met mij over en schreef aan heeroom Frans ook over de zaak. En weet ge wat de abbé antwoordde? “Geef al uw geld tijdens uw leven aan Max en laat op hem de verplichting rusten zijn zwager van het noodige, maar ook van niets meer dan het noodige te voorzien; Jules moet echter in den waan gelaten worden, dat hij arm is. Eerst, wanneer hij verstandig en zuinig geworden is, kan Max hem rekening en verantwoording zijner zaken doen.” Was dat niet goed overlegd, Liane, en had ik ongelijk hem niet al te mild te behandelen?’

‘Ik denk het wel, Max, het zal wel goed zijn......’

Zulke antwoorden deden Max altijd pijnlijk aan, ze deden hem al te duidelijk de onbeduidendheid zijner vrouw zien.

En na een oogenblik zwijgens:

‘Maar, Max, als hij nu bij gebrek aan geld schulden ging maken?’

‘Schulden? Kom, die zal hij niet gemaakt hebben, en zoo ja, dan moet ik in het ergste geval zijn eigen kas aanspreken.’

‘En is dat vermogen groot?’

‘Niet zoo groot als het onze; wij hebben de villa immers en overigens niet veel meer, en dan heb ik natuurlijk een groote gift moeten zenden aan oom Frans.’

Liane nam met bevende vingeren den brief op en las dien over.

Een verschrikkelijk vermoeden trad in hare ziel op. Als Jules eens zijn plan uitgevoerd, als hij, in plaats van op reis te gaan, een einde aan zijn leven gemaakt had. Maar neen, de brief was zoo opgeruimd, zoo vroolijk, zoo vol gekheid; en stond er niet in: mijn eerste adres is: Hotel Robert, Cleef? Zoodra Walhorst zich verwijderd had, begon zijne vrouw na te denken; hij moet het toch weten, al heeft Max 't mij verboden, 't is mijn plicht het hem te zeggen. Arme jongen! Wie weet welke dwaze dingen hij doet, alleen omdat hij denkt van Max afhankelijk te zijn.

‘Als ik toch oprecht kon wezen en Max alles zeggen, misschien geeft hij me raad, misschien helpt hij Jules dadelijk uit den nood. Schreef hij me toch maar een woord over zijne zaken. Een, een enkel woord! Hij zal uitstel hebben gekregen, maar betalen moet hij het toch eens.’

Zoo diep in gedachten verzonken, welke oogenschijnlijk haar altijd vreemd hadden moeten zijn, ging Liane aan haar lessenaartje zitten en begon te schrijven.

Een uurtje verliep en zij was juist bezig het kladje, dat zij gemaakt had, heel net over te schrijven, toen de tuinman, een oude bediende van oom Miollet, aan het raam tikte.

‘Wat is er, Bram?’ vroeg zij.

‘Als mevrouw even de sjeloezie wil optrekken.’

Liane wist niet wat haar overkwam, zij beefde aan al hare leden, met zenuwachtige haast trok zij de stores op en stond toen voor het ontstelde gelaat van den tuinman.

‘Is er iets gebeurd, Bram?’ vroeg zij.

‘Ja..... neen..... och, 't beteekent niets, maar.....’

‘Jules, Jules, wat is er toch met hem? Ik had 't gedacht. Is hij dood, Bram?’

‘Meneer Sjuul, neen, mevrouw, neen, 't is niet om meneer Sjuul, neen, zeker niet.’

‘Mijn man, waar is hij?’

‘Ja, mevrouw, 't zal wel overgaan, 't is niets, 't zal een flauwte wezen, anders niet.’

‘Maar spreek toch, Bram, wat is dan mijnheer overkomen?’

‘Ja, 'k en weet het niet, ik kwam aan het kantoor van mijnheer in de stad om te spreken over mijn zoon Teun, die zooveel als aan lamme beenen lijdt, en mijnheer Walhorst is zoo goed om hem voor niks en niemendal......’

‘Ik weet het, Bram, maar ga voort.’

‘Nu, ik kwam dan aan 't kantoor en vroeg om mijnheer den ontvanger te spreken, maar jawel, 't was daar een confusie; daar waren de heeren controleur en inspecteur op 't kantoor en ze zeiden, dat onze meneer zooveel als flauw lag. De dokter was gehaald. Maar mevrouw ziet er ook zoo wit uit alsof zij ook gaat vallen; 't zal niets zijn, heeren kunnen ook wel een toeval krijgen. Weet je wat, dacht ik: Bram, ga gauw naar juffer, ik wou zeggen mevrouw Jaantje toe, en dan......’

Maar Liane was het vertrek reeds uit, had een tuinhoed opgezet en vloog den weg naar de stad in.

De voorbijgangers zagen haar verrast aan en begrepen niet hoe de teere ontvangersvrouw in deze hitte en op dat uur zich buiten de stad waagde.

Bij het kantoor van haar man gekomen, was de eerste, dien zij ontmoette, de controleur Van Hout, die Walhorst zeer ongenegen was, daar hij de ontvangersplaats van Breukvliet voor zich zelven had verlangd.

Met een valschen lach vroeg hij:

‘Komt mevrouw naar den toestand van haar man informeeren? Och 't, is niets! Was hij maar dokter gebleven, ziet u! Dokters genezen zichzelven; maar ontvangers.... 't is een apart vak en er kan licht iets gebeuren, een vergissing of zoo.’

‘Was de kas niet in orde?’

‘Och neen, er mankeerde een kleinigheid aan en dat heeft mijnheer uw man zich aangetrokken; 't was zeker gestolen, zeî hij, en hij bewaarde het liefst bij zich aan huis, niet waar?’

‘En wat zal er nu gebeuren?’ vroeg Liane met gevouwen handen.

‘We zullen het beste hopen, mevrouwtje; hoe toevallig, dat juist van daag de kas moest geïnspecteerd worden; mijnheer de inspecteur is zeer secuur. Ik zou er niet eens op gelet hebben, dat begrijpt u wel! Nu, ik hoop dat het gerecht.....’

‘Het gerecht........’ en met een snijdenden gil zakte Liane ineen.

‘O je, wie had dat gedacht! Binnen een uur heb ik met man en vrouw te doen gehad,’ grinnikte de controleur.

De deur sprong open en Max, die den kreet zijner vrouw had opgevangen, stormde naar buiten. Hij was doodsbleek en wankelde nog. De slag was ook vreeselijk geweest. In het volle vertrouwen op zijn nauwkeurige administratie had hij dien morgen het ongesloten kastje, dat in de brandkast bewaard werd, naar zijn kantoor meegenomen, het geen oogenblik uit het oog verloren en rustig de inspecteerenden te woord gestaan.

Wie schetst zijn schrik, toen er f 6000.- uit vermist werd; en toch lag alles even ordelijk, even netjes als gewoonlijk.

De inspecteur was een redelijk, verstandig man, maar hij was, zonder het te vermoeden en te willen, eenigszins onder den invloed van den controleur.

Men zeide, dat er vroeger iets gebeurd was, waardoor de chef zijn ondergeschikte tot vriend moest houden.

‘We zullen het zien te schikken,’ zoo troostte hij Max, ‘als het u ontstolen is en gij het spoedig wilt bijpassen, dan hoop ik dat de zaak geen gevolgen zal hebben. Maar ik kan het nietontveinzen, uw schrik van daareven....’

‘Is een bewijs te meer van mijn onschuld; indien ik wist dat het geld ontbrak, zou 't me niets verwonderd hebben.’

‘Ja, men verwacht niet altijd een nauwkeurig onderzoek. Enfin, u is een fatsoenlijk man, maar ziet u, 't is uw vak eigenlijk niet.’

Juist klonk de snijdende gil van Liane en beiden stormden de kamer uit.

's Avonds was het overal in de stad bekend, dat er zich een belangrijk tekort in de kas van den ontvanger Walhorst bevond.

Liane lag doodsbleek op de canapé in de huiskamer, hare oogen waren gesloten; haar borst haalde moeielijk adem, eenige stappen verder zat Max in een fauteuil gedoken, als 't kon nog bleeker dan zij; hij hield een begonnen brief in de hand, dien hij op den lessenaar had zien liggen, van Liane aan Jules.

Soms tuurde hij gedachteloos op de letters, dan weêr richtte hij het hoofd omhoog en zag strak voor zich uit als verzamelde hij zijne gedachten, om dan weêr den blik op zijne arme vrouw te laten rusten.

'Liane,' zeide hij zacht.

Zij hief zich een weinig op.

'Waarom zijt ge me ongehoorzaam geweest en hebt ge alles, wat ik u van morgen zeide, aan Jules geschreven?'

'O Max, hoe kunt ge, na al het verschrikkelijke wat er sedert van morgen gebeurd is, mij om zoo'n kleinigheid beknorren!'

'Ik beknor u niet, lieve, maar zie! m zulke droevige dagen heb ik meer dan ooit behoefte er overtuigd van te zijn, dat ik op mijne Liane vertrouwen kan.'

'Vertrouwt ge mij dan niet?' vroeg zij op zulk een smartvollen toon, dat Max opstond en naast haar zittend met de hand over hare krullende lokken streek.

'Zeker vertrouw ik u, Liane, maar....'

‘Als ik meende dat aan Jules te moeten schrijven, had ik er goede redenen voor; doch laten we nu niet meer van Jules spreken. Als ge dien brief niet verzenden wilt, verscheur hem dan.’

Max zuchtte diep; hij had groot medelijden met het arme vrouwtje, dat zoo verpletterd was onder den eersten slag van een ongekende smart en zoo weinig kracht bezat om haar verdriet te dragen.

‘Hoe zal 't toch afloopen, Max?’

‘Maak u niet ongerust, Liaantje, God zal 't wel ten beste schikken.’

‘Wat wilt ge doen?’

‘Het te kort betalen; 't is waar, dat ik eenige landerijen van u en Jules zal moeten verkoopen, doch wat is er aan te doen?’

‘En 't gerecht, waarvan die akelige controleur sprak?’

‘'t Gerecht blijft er buiten.’

‘Maar zouden de menschen er reeds van weten en u aanzien voor... voor.... een dief?’

‘Houdt ge mij er ook voor, Liane?’

‘Ik? o foei, Max, hoe kunt ge mij dat vragen?’

En zij drukte in vervoering zijn hand aan hare lippen. Max was getroffen en verheugd door dit bewijs van vertrouwelijkheid.

‘Deze smart brengt ons nader aan elkander,’ dacht hij ‘als zij ten minste dit voordeel heeft, zal ik niet treuren.’

‘Maar wie kan het gestolen hebben, Max?’

‘Uw sleutelmandje lag zoo dikwijls in het kantoor.’

‘O neen, dat kan niet; wie zou het slot zonder het woord dan kunnen openmaken?’

Max voelde wel dat de kleine hand, die hij in de zijne hield, ijskoud werd, maar hij schreef dit aan hare zenuwachtigheid toe en 't verwonderde hem zelfs niet, dat zij bevend haar gelaat op zijne schouders verborg.

‘Daarenboven,’ ging hij met de schaduw van een glimlach voort, ‘Trientje kan niet lezen, Antje en Bram zijn nog nooit in 't kantoor geweest.’

‘Wanneer hebt gij het geld ontvangen?’

INTOCHT VAN LEOPOLD II IN BRUSSEL OP DEN 17 DECEMBER 1865.

'Van daag juist een week geleden.'

'En was toen alles goed?'

'O zeker!'

'Dan begrijp ik er niets van.'

Maar een vreeselijk vermoeden had zich in haar geest genesteld; 't was nog slechts een vonk, die zij trachtte te verstikken, zij vermoedde echter dat die grooter en grooter ging worden.

'Breng mij naar boven, Max,' bad zij met een zwak fluisterend stemmetje.

In hare kamer gekomen, viel zij voor haar altaartje op de knieën neder en trachtte te bidden.

Maar ach! Liane's godsvrucht, behoorde tot die soort, welke slechts in volle kracht was, wanneer alles rondom haar schittert en glanst; zij was zoo gewoon geweest in haar kort leven altijd den goeden God te danken voor al zijne weldaden, dat het haar zeer vreemd voorkwam, nu iets te moeten vragen.

'Laat het goed afloopen, lieve God!' was alles wat zij herhalen kon en inwendig dacht zij, dat, als de zaak een verkeerde richting nam, dit volstrekt niet goed en rechtvaardig was van Onzen Lieven Heer.

En waarom moest Hij haar zoo zwaar treffen? Haar, eens het voorbeeld der jonge meisjes en thans der jonge vrouwen in de stad; haar, die zoo goed was voor de armen, zulk mooi kerkgoed maken kon; haar, die zich nooit te beschuldigen had van nalatigheid of andere tekortkomingen tegenover hare huisgenooten?

En nu moest zij zoo bezocht worden; wat zouden hare vriendinnen zeggen, over wier jaloezie zij zich zoo vaak in 't, binnenste van haar hart had verheugd? Maar als 't waar was dat vermoeden! o neen 't kon niet zijn; en voor alles Max mocht en zou 't niet weten, 't Was zonde van haar zoo iets te denken, en daar die gedachte haar pijnlijk kwelde, trachtte zij, egoïstisch als altijd, die met geweld van zich af te zetten.

Doch het arme kind was nog zoo ongewoon aan elke kwelling van den geest, dat het haar niet spoedig duidelijk werd, dat juist, die gedachte, welke men het verste van zich verdringen wil, met de grootste kracht in den geest terugkeert.

Zij stond op en merkte dat zij eigenlijk nog niets had gebeden; sterkte had zij nog minder aan den voet van haar altaartje gevonden.

'Max,' vroeg ze weêr, 'dus het gerecht heeft niets in deze zaak te maken?'

Hij was er ook de man niet naar, haar op te beuren en te versterken door degelijke troostgronden, in den godsdienst geput, en vond niets gemakkelijker en beter dan haar te herhalen:

'Neen, Liane, volstrekt niet,!'

'Max, en wanneer dit alles afgeloopen is, moeten wij dan de villa verkoopen en gij uw ontslag vragen, en wordt ge dan weer dokter ergens anders in een groote stad, in Amsterdam bij voorbeeld...?'

Hoe zou dit voorstel hem anders verheugd hebben! nu glimlachte hij treurig, terwijl hij antwoordde:

'Ja, Liane, dat zullen we doen, maar ga nu wat rusten, mijn arm kind!'

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 49]

De H. Stephanus, koning van Hongarië.
(2 September 1038.)

Tijdens Hendrik I de duitsche keizerskroon droeg, verscheen op de zuid-oostelijke grenzen van zijn rijk een volkerengroep, wier naam tot nu toe aan het westen van Europa onbekend was gebleven. Van waar kwamen zij die Centauren, met boog en pijl gewapend, snel in den aanval, maar ook even vaardig om terug te trekken, wier bewegingen de snelheid des bliksems geleken, Parthen, als op het paard geboren, met hun paard levende en stervende? De Magyaren! dreunde het als een kreet der verschrikking langs de duitsche grenzen; de Magyaren! riep de beangstigde moeder, naar hare kinderen grijpende en vluchtende langs de ongebaande wegen. Zou Europa nogmaals onder eene overstrooming van barbaren begraven wor-

NERO OP DE PUINEN VAN ROME, NAAR KARL PILOTY.

den? Moord, brand en verwoesting vergezelden de schreden der nieuwe Hunnen; de plaats, hoe bloeiend, waar zij waren doorgetrokken, was een woestijn geworden. Duitschlands weerbare bevolking greep naar de wapens, Duitschlands groote keizer, Hendrik I, verzamelde zijne ridderschap rond zich, maar hun lot was het lot van Crassus. De Magyaren of Hongaren, op hunne vlugge paarden gezeten, den altijd treffenden pijl op den boog, zwermden om de zware duitsche voetknechten heen, hunne pijlen afschietende op weerlooze scharen; de Duitschers konden van hunne wapenen geen gebruik maken en zagen zich vermoorden zonder weerstand te kunnen bieden. Zij moesten terugtrekken en hadden hun behoud te

danken aan een bevestigde stad, die hen opnam.

Op deze wijze maakten de Duitschers voor het eerst kennis met de Magyaren. Een gelukkig toeval kwam de eersten echter te hulp, om den storm, die het land bedreigde, te bezweren. Een der magyaarsche vorsten was in een der gevechten in duitsche handen gevallen. Keizer Hendrik wilde den hoogen gevangene slechts uitleveren, onder voorwaarde van een negenjarigen wapenstilstand. Hij beloofde echter ieder jaar van den wapenstilstand eene aanzienlijke schatting aan de Hongaren op te brengen. Het voorstel werd aangenomen en de vrede hersteld. Hendrik maakte van dezen tijd gebruik, om zijn leger op een nieuwen voet in te richten, ruiterij te scheppen en - waarom hij zich het verdienstelijkst gemaakt heeft - door geheel Duitschland en vooral op de zuid-oostelijke grenzen versterkte steden in het leven te roepen. Het is hierom, dat de tijdgenooten en nakomelingschap hem den bijnaam van Stedebouwer geschonken hebben. Bij de strooptochten dier horden kon zich de bevolking in deze versterkte plaatsen terug trekken, terwijl hij tevens voor zijn leger in die steden versterkte steunpunten had.

Toen de tijd van den wapenstilstand verstreken was, berstte de oorlog op nieuw uit. Maar ditmaal waren de Duitschers beter voorbereid en bezorgden zij den Hongaren bij Merseburg een neêrlaag, die hun voor goed den lust benam om nog meer strooptochten in Duitschland te wagen.

Wie waren echter de Hongaren, tot welke volksfamilie behoorden zij? De geschiedenis lost deze vraag maar aarzelend op. Ook hunne bakermat was Azië en zij waren door Sarmatië, even als de vroegere volksstammen, Europa binnen gedrongen. Men houdt algemeen, dat zij Hunnen waren, die op het voetspoor hunner vaderen hun zwerftocht hadden begonnen. Slaven waren zij niet, al hadden zij zich ook een weg door Slaven moeten banen en al waren zij ook voor een groot gedeelte door Slaven omringd. Zij bewoonden reeds toen dat gedeelte van Europa tusschen de Save en de Theiss gelegen, dat zij nu nog bewonen en naar hen Hongarië genoemd wordt. Na hunne neêrlaag bij Merseburg dachten zij er slechts aan, hun grondgebied tegen de indringers te bevestigen en hun land zooveel mogelijk in een weerbaren toestand te brengen.

Sinds begonnen zij zich aan rust en orde te gewennen en verlieten sedert dien tijd hunne woonsteden niet meer. Hunne bekeering tot het kristendom vangt aan bij de regeering van Geisa, hun vierden hertog. Even als Clovis ging hij zijn volk voor in de aanneming van het kruis en omstreeks het jaar 975 of 976 liet hij zich met zijne vrouw Sarloth en een aantal grooten door het doopsel in de gemeenschap der H. Kerk opnemen. Geisa maakte zich nog in andere opzichten verdienstelijk tegenover zijn land. Hij liet uit het naburige Bulgarië kunstenaars en handwerkers komen, om zijn volk in de kunsten der beschaving in te wijden. Het werk, door hem aangevangen, zou echter slechts door zijn zoon, Stephanus I, dien de Kerk onder het getal der Heiligen zou opnemen, voltooid worden.

Dit bevoorrechte kind kwam in het jaar 977 te Gran of Strigonium, dat toen de hoofdstad des lands was, ter wereld. Hij ontving bij het doopsel, hem door den heiligen Adelbert, bisschop van Praag, toegediend, den naam van Stephanus naar aanleiding van een visioen, dat zijne moeder vóór zijne geboorte had. In dit visioen verscheen haar de martelaar, de H. Stephanus, die haar verzekerde, dat haar kind het werk, door haar en haren echtgenoot begonnen, zoude voortzetten en voltooien en het heidendom bij zijn volk zou uitroeien.

Toen Geisa in 997 gestorven was, nam zijn zoon Stephanus, onder den naam van waywode, of hertog of legeraanvoerder, de teugels van het bewind in handen. Het eerste werk, wat hij als vorst verrichtte, was vrede te sluiten met de naburige staten, waarmede zijn vader in oorlog was geweest. Vervolgens nam hij de noodige maatregelen door het ontbieden van missionarissen, om de afgoderij voor goed bij zijn volk uit te delgen.

Hij ontzag zich niet met de missionarissen op te trekken, waar zij hun geloofstochten aanvingen, om door zijne tegenwoordigheid aan hunne leering kracht bij te zetten en hun een vrijgeleide te geven door de onherbergzame oorden van zijn land. De Hongaren waren echter voor een gedeelte met den saksischen geest bezeten en weigerden halsstarrig zich in het Kristendom te laten opnemen. Hier en daar kwam het zelfs tot een opstand. Graaf Zegzan verzamelde eene groote schaar dezer ontevredenen om zich, en vermaard als hij was door zijn moed en groot door zijn aanzien, wist hij een goed deel der strijdbare bevolking tot den afval van Stephanus te bewegen. Zich krachtig genoeg wanende om aanvallend op te treden, sloeg hij het beleg voor Vesprin.

Stephanus verzamelde zijne getrouwen en trok den opstandelingen te gemoet. Hij had zich voorbereid door vasten en bidden, en ofschoon het leger der opstandelingen veel talrijker was dan het zijne, nam hij in vertrouwen op God en de goede zaak, waarvoor hij streed, den slag aan. Hij behaalde eene volledige overwinning; het vijandelijk leger werd verstrooid en de opstand was voorgoed overwonnen. Op de plaats des gevechts, sedert bekend onder den naam van den ‘Heiligen Berg,’ stichtte hij een klooster, dat hij met vele schenkingen vereerde.

Thans kon hij met nieuwen moed het bekeeringswerk voortzetten. Priesters en missionarissen trokken in alle richtingen het land door en duizenden lieten zich tot de Blijde Boodschap bekeeren. Kloosters werden gesticht en kerken gebouwd, maar ook menig geloofsheld moest zijn heiligen iever met den marteldood boeten. De vorst stichtte tien bisdommen en één aartsbisdom, het aartsbisdom van Gran of Strigonium. Daarna zond hij Astricus of Anastatius, dien hij voor den bisschopszetel van Coloetz beroepen had, naar Rome om de bekrachtiging des H. Vaders, Paus Sylvester, te erlangen voor de godsdienstige stichtingen, door hem in het leven geroepen. Tevens droeg hij hem op den H. Vader te verzoeken hem de koningskroon te willen schenken. Hiertoe werd hij niet door eerzucht of andere wereldsche oogmerken geleid; hij wilde zijn gezag in het oog zijner onderdanen slechts doorluchtiger maken, om aldus meer op hen te kunnen vermogen en met meer vrucht aan het werk van Hongarië's bekeering te arbeiden. Paus Sylvester verleende niet slechts zijne bekrachtiging en den koningstitel, maar deed de kroon ook nog van een kruis vergezeld gaan, met verlof om dit kruis als standaard aan het hoofd van zijn leger te mogen dragen.

Stephanus werd tot koning van Hongarië gekroond in het jaar 1000, door den gezant, inmiddels tot bisschop van Coloetz benoemd, die hem de koningskroon mede van Rome had terug gebracht. Na deze plechtigheid verklaarde hij in een akte aan zijn volk, dat hij zijn rijk stelde onder de hoede der H. Maagd, voor wie hij eene bijzondere vereering gevoelde. Te Alba, dat hij tot residentie inrichtte, deed hij eene prachtige kerk bouwen, welke hij tevens tot begraafplaats der koninklijke familie bestemde. Budapest dankt hem de stichting van het klooster der HH. Petrus en Paulus, terwijl hij te Rome op den berg Coelio de kerk van den H. Stephanus liet bouwen. Ook te Jerusalem verrees eene kerk uit zijn middelen gebouwd, terwijl hij door zijn geheele rijk de tienden invoerde als opbrengst voor het onderhoud der geestelijken.

Spoedig hierna trad hij in het huwelijk met Giecla, zuster van Hendrik II, den Heilige, keizer van Duitschland. Thans ving hij aan met zijn groote hervormingsplannen. De heidensche gebruiken, die bij zijn volk nog in zwang waren, werden afgeschaft; barbaarsche instellingen, nog overblijfsels van het heidendom, uitgeroeid, terwijl hij wetten invoerde tegen moord, diefstal, godslastering en andere ondeugden en misdaden. Zijn leven als mensch, als Kristen, als koning was een voorbeeld voor zijn volk; hij handhaafde het recht van den zwakke tegen den sterkere en erbarmde zich over de armen, de ongelukkigen, de weduwen en weezen, wien hij naar zijn eigen woorden een vader wilde zijn. Zijn hooge rang belette hem niet alle kristelijke deugden van nederigheid, zachtmoedigheid en naastenliefde in al hare strengheid te beoefenen. Ook zond hem de Voorzienigheid vele kwellingen ter beproeving over. Al zijne kinderen zag hij sterven, en daaronder Emeric, zijn oudsten zoon, wien het vaderlijke voorbeeld reeds vroeg ter navolging aandreef en die reeds in zijne jonge jaren het leven van een heilige leidde.

Stephanus geraakte in oorlog met den vorst van Transsylvanië, die, ofschoon een bloedverwant, telkens zijne staten verontrustte. Hij leverde hem slag en overwon hem. Daar hij hem gevangen genomen had, kon hij zijne vredesvoorwaarden zoo hoog stellen als hij zelf wilde. Hij verlangde echter geen anderen prijs voor zijn bevrijding, dan dat hij den missionarissen zou toestaan in zijne staten het kristendom te prediken. Later geraakte hij nog in oorlog met Koenraad II, keizer van Duitschland, die reeds met een talrijk leger naar zijne grenzen was opgetrokken, doch plotseling weeê den terugtocht aannam, daar binnenlandsche verwikkelingen hem naar zijn eigen staten riepen. Op hoogen ouderdom zou Stephanus nog bijna het slachtoffer van sluipmoord zijn geworden; reeds was de moordenaar zijn slaapkamer binnen gedrongen, toen hij plotseling op de stem van den heilige door schrik werd bevangen. Stephanus stierf den 15 Augustus van het jaar 1038. Benedictus IX liet hem onder de heiligen opnemen, terwijl Innocentius zijn feestdag vaststelde op den 2 september.

Nero en de brand van Rome.

De geschiedenis van den romeinschen keizerstijd is met zeldzame uitzonderingen de geschiedenis van een romeinsch bacchanaal, een bloedbruiloft van alle menschelijke lusten, de heerschappij van de furiën en verschrikkingen; met een achtergrond van brandende steden, van eene instortende beschaving en aanrukkende wereld veroverende volken, die het aanschijn der aarde komen vernieuwen. Hier zinkt eene wereld in elkaar om het leven te geven aan eene nieuwe orde van zaken; uit de puinhoopen komt een jong en nieuw leven voort, en nadat wij het romeinsche wereldgebouw stuk voor stuk hebben zien bezwijken onder de hamerslagen der barbaren, zien wij eensklaps voor onze oogen een nieuw wereldrijk opdagen, met evenveel kiemen van vruchtbaarheid en onuitputtelijk leven in zich, als het andere afgeleefd en levend dood was; wij staan op den dorpel der middel-eeuwen.

Vele romeinsche keizers hebben ons door hun leven getoond, welk een vreeselijk monster de menschelijke ondeugd zijn kan; velen, ja de meesten waren een belichaming van de misdaad, het gekroonde en almachtige kwaad. Maar uit de geheele rij van wezens, wier weergaê men vergeefs in de wereldgeschiedenis zoekt, staart ons geen zoo raadselachtig aan als de figuur van Nero. De misdaden van dit wangedrocht waren zoo onmenschelijk en verschrikkelijk, dat men hiervoor naar eene andere verklaring gezocht heeft dan die de bedorven natuur aan de hand geeft:

door de natuur bestemd om een halfgod te worden, hebben de opvoeding en omstandigheden hem tot een monster gemaakt. Wij kunnen niet beslissen in hoever deze opvatting eenige waarheid bevat; er zijn in het jeugdig leven van Nero eenige bijzonderheden, die eenig recht geven tot deze karakterverklaring; in ieder geval is het een gedacht, Sheakspeare waardig, dat het eerst door Bilderdijk aan de hand is gedaan en in den laatsten tijd door den oostenrijkschen dichter Robert Hamerling in krachtige, doch wat al te naakte beelden is voorgedragen. De kindsheid toch en de eerste regeeringsja-

ren van Nero doen in het minste niet het monster van later dagteekening vermoeden; en deze welwillendheid was bij hem niet gehuicheld zoo als bij Tiberius; zij scheen veeleer voort te komen uit een rechtschapen gemoed, vatbaar voor alle grootsche en verhevene indrukken. Het slaafsche Rome, waarop hij zich later zoo vreeselijk zoude wreken, zou hem het eerst bedorven hebben. Nero werd opgevoed door de wijsgeeren Seneca en Burrus. Seneca behoort tot die wijsgeeren, die veel schoons over het beoefenen der deugd geschreven hebben, maar die de menschelijke natuur te zwak hielden om hun eigen voorschriften op te volgen. Hij was juist de man om eene natuur als Nero verachting voor de deugd in te boezemen. Later deed hij trouw mede bij Nero's brasppartijen. Nero's moeder, Agrippina, behoorde tot het geslacht der Messalina's en aan haar dankte de zoon het bezit van het romeinsch purper, al had zij er voor zich zelve de voorwaarde aan verbonden, om onder den naam van haar zoon zelve te regeeren, een verwaandheid die haar eerst de ballingschap, later den dood zou toebrengen.

Onze gravure, Nero te midden van de ruïnen van Rome, geeft ons een tooneel uit dat door misdaden bezoedeld leven weêr. Er is geen twijfel aan of hij is het geweest, die de stad in brand liet steken, om later een nieuw Rome te bouwen. Het gezicht van de brandende stad herinnerde hem aan den brand van Troje en men stelt hem voor - geschiedenis of legende? - op een hoogte staande die de stad bestreek, de harp tokkelende bij het stijgen der vlammen, die het oude Rome tot den grond toe afbrandden.

De geschiedschrijver Tacitus geeft ons de volgende schets van deze vreeselijke gebeurtenis:

- ‘Thans volgde een ramp, waarvan het onbekend is of zij bij toeval of door opzet des vorsten ontstond (de geschiedschrijvers geven beide oorzaken naar verschil van zienswijze op), maar die ernstiger en vreeselijker was dan alles wat der stad ooit door het geweld des brands overkwam. Hij ontstond in dat gedeelte van den Circus, dat het naast aan den Palatinus en den Caelius grenst. Hier ving hij aan bij de winkels, met koopwaren gevuld, die als zooveel voedsel waren voor de vlammen; door den wind aangewakkerd, verspreidde hij zich spoedig over de geheele lengte van den Circus. Want noch de huizen waren met staketsels afgesloten noch de tempels met muren omringd, noch iets was er wat den voortgang der vlammen kon belemmeren. Eerst verspreidde zich de brand langs het laag gelegen terrein; toen naar de hoogte opklimmend, daarna weder het lager gelegen gedeelte aangrijpend, maakte hij door de snelheid, waarmede hij om zich greep, iedere hulp onmogelijk, terwijl de stad door hare nauwe, hier en daar gebogen straten en groote wijken, zoo als het oude Rome gebouwd was, zoo goed als weerloos daar neêrlag. Het jammeren der verschrikte vrouwen, het hulpgeroep van grijsaards en weerlooze kinderen, zij, die voor zich zelven of voor anderen zorgden, terwijl zij de zwakken voortslepen, of opwachten, een deel wachtend, een ander deel zich haastend, waren allen en alles als zoovele belemmeringen; dikwijls, terwijl zij slechts het oog hadden op wat achter hen geschiedde, werden zij van ter zijde en van voren omringd; of terwijl zij zich in de naaste omgeving gered hebben, vinden zij zich, nadat ook dat gedeelte, wat zij veilig rekenden, door de vlammen werd aangetast, in een zelfde lot medegesleept. Daarbij niet wetend wat te mijden, waarheen zich te begeven, versperren zij de straten of verstrooien zich in de velden; eenigen kwamen om, na hun geheele fortuin, tot zelfs hunne dagelijksche benoodigdheden verloren te hebben; anderen uit liefde tot

de hunnen, die zij niet konden redden, ofschoon zij voor hen zelven hadden kunnen vluchten. En niemand durfde pogingen aanwenden, wegens de bedreigingen van velen, om den brand te blusschen, en omdat sommigen openlijk fakkels zwaaiden en hoog opgaven dat de keizer de dader was, hetzij om geruster roof te plegen of op hooger bevel.

'Het is niet doenlijk het getal op te geven der huizen, heiligdommen en tempels, die verwoest werden, maar het oudste van de godsdienst, wat Servius Tullius aan de Maan, het groote altaar en den tempel, die Arcas Evander aan Hercules had gewijd, het heiligdom van Jupiter Stator, het aan Romulus toegeheiligde, het paleis van Numa en de tempel van Vesta met de penaten van het romeinsche volk werden verbrand; daarbij de schatten, door zoo vele overwinningen verworven, de gloriën der grieksche kunsten, de oude en ongeschonden monumenten der groote vernuften en ofschoon de stad weêr in nieuwen luister werd opgebouwd, herinneren zich de ouden van dagen nog veel wat niet meer is kunnen hersteld worden.'

In de moskee van Broussa.

Broussa is een der schoonste steden van Aziatisch Turkije en telt omstreeks honderd duizend inwoners. Zij werd gesticht in de 2e eeuw vóór Kristus en droeg toen den naam van Prusa ad Olympum, omdat de stad op de helling van den berg Anadoli ligt, die eertijds de Olympus heette. De groote moskee is het schoonste gebouw der stad en zoowel als de andere moskeeën van Broussa eene voormalige kristen kerk. Abd-elkader vestigde er zijn verblijf, nadat hij door Napoleon III in vrijheid was gesteld.

De Ballon Captif der Parijsche Wereldtentoonstelling.

Wanneer men een goed denkbeeld zou willen hebben van den ballon captif, die dagelijks op het binnenplein der Tuilerieën enkele malen naar de wolken opstijgt, zou men het gevaarte moeten zien met eigen oogen en niet door den bril, welken een verslaggever het lezende publiek voorhoudt. Dit zij niet gezegd om de taak van een verslaggever in minachting te brengen, maar alleen om de onmogelijkheid aan te toonen, door woorden de verbeelding onzer lezers zoodanig te kunnen opvoeren, dat zij den ballon geen centimeter grooter of kleiner denken. Wanneer men van een monster-ei spreekt van een meter diameter, laat zich dit met de hand gemakkelijk aanwijzen en dus ook begrijpen, doch bij een ballon van 36 meters diameter is die taak geheel en al onmogelijk. En toch is 36 meters niet zulk eene verbazende lengte, zal men wellicht zeggen, en wij geven dit gaarne toe, doch meenen hierbij te moeten opmerken, dat wij over een ballon spreken. Eene kerk van 36 meters lang zou ons kin derachtig klein toeschijnen, daar zelfs de kleinste dorpskerk die lengte te boven gaat doch met een ballon is dat geheel iets anders. Een ballon van 10 meters in doorsneê en geëvenredigde hoogte mag reeds den naam van een gevaarte dragen, doch met welke woorden moet dan de ballon aangeduid worden van 36 meters in doorsneê en 55 meters hoog? Wanneer hij voor uwe oogen opstijgt, veroorzaakt hij aan zijne schaduwzijde eene eclips, waarin men niets anders ziet dan eene wolk van linnen en koordewerk, en men moet aan dat gezicht eenige malen gewend zijn om de juichende luchtpassagiers van het schuitje den groet terug te geven, dien zij bij het stijgen de aarde toeschreeuwen, want de losgelaten en toch vastgehouden ballon

stijgt sneller op dan uwe verwondering duurt over die plotselinge afwisseling van het licht en het donker en het donker en het licht.

De 'arc de triomphe du Carrousel,' welke tot dusverre uwe bewondering trok, zoowel om zijn sierlijken bouw als om zijne hoogte, schijnt u nu een stukje speelgoed uit eene neurenburger doos toe, en zelfs het grootsche palais du Louvre heeft die uitgestrektheid niet meer, welke men er vroeger aan toeschreef. De ingenieur Giffard heeft zijn doel volkomen bereikt, als hij den Parijzenaars en den vreemdelingen, behalve het ongewone eener luchtvaart, ook het gezicht van een ongewonen ballon heeft willen schenken.

Voor liefhebbers van cijfers geven wij ten slotte eenige getallen, waaruit zij in hunne verbeelding een ballon-Giffard mogen opbouwen.

Het netwerk, waarmeê de ballon omgeven is, weegt 3000 kilogrammen en telt 52000 mazen. De ballon zelf bestaat uit een zevendubbelen ballon, vier van linnen en drie van caoutchouc, zoodanig op elkaar volgende, dat de ballons van caoutchouc tusschen twee ballons van linnen besloten liggen. Het linnen daartoe gebruikt meet 4000 meters, elke meter weegt een kilogram en kostte 14 franken. Het schuitje is 6 meters in doorsneê en kan 50 personen bergen. De ballon stijgt 600 meters op en wordt vastgehouden door een touw, dat 3000 kilogrammen weegt. De draagkracht van het gevaarte bedraagt 25.000 kilogrammen.

De tabak.

(Vervolg en slot.)

Eenigen tijd daarna bezocht een reiziger het eiland Malta en vond er logies bij den prior der Maltezer-orde, wien hij uit dankbaarheid een pakje snuif aanbood. Men mag gerust aannemen, dat de tabak op Malta spoedig naar waarde werd geschat, want welda was er het *poeder van den prior* even populair geworden als dat *van de koningin* in Frankrijk.

In Italië werd de nieuwe plant ingevoerd door prelaten uit den vreemde, die in Frankrijks hoofdstad met Jehan Nicot kennis hadden gemaakt, en de Italianen herdoopten de keerkringplant zoo dikwijls en gaven haar zulke zonderlinge namen, dat de grootste liefhebber van het nieskruid haar onder die namen onmogelijk zou herkend hebben.

In 1656 werd de tabak door John Hawkins in Engeland ingevoerd en kort daarna liepen de hoogste personnages van het land door de straten van Londen met een smeulend tabaksblad in de hand, welks rook zij opsnoven. Men moet hierbij wel in aanmerking nemen, dat de wereldbekende lange pijpen nog niet bestonden.

Wat de Turken aangaat, wier hartstocht voor de tabak spreekwoordelijk is geworden, zij leerden het gebruik er van eerst in het begin der zeventiende eeuw kennen, te gelijker tijd met de Perzen.

Niet zoodra begon zich de tabak algemeen te verspreiden of zij haalde zich den haat van alle wetgevers op den hals. Koningin Elisabeth verbood er het gebruik van in haar rijk en machtigde alle rijksbeambten de snuifdoozen, waar zij ze vonden, in beslag te nemen. In Transsylvanië bedreigde in 1689 eene ordonnantie de planters van tabak met verlies hunner goederen en strafte de gebruikers met eene boete van 2 tot 300 florijnen. Sultan Amurad IV, de schach van Perzië, en de groothertog van Moscovië wisten geen beter middel om de snuivers van hunne drift te genezen dan hun den neus te laten afsnijden, doch het kruid van Nicot kwam al die vervolgingen

roemrijk te boven, vooral toen de fransche koningen het in bescherming namen en er een handelsartikel van maakten.

Hoe het mogelijk geweest is, dat de tabak zich zoo algemeen heeft kunnen verspreiden, in weerwil van de hardste wetten, is een geheim, dat nog niemand heeft kunnen oplossen, doch een der machtigste oorzaken van die verspreiding is wellicht in de ijdelheid van den menschelijken geest te zoeken.

'De ondervinding,' zegt een fransch schrijver, 'leert, dat de meeste menschen niet voor hun vermaak rookers zijn geworden, - want de eerste proeven worden gestraft met eene smartelijke hoofdpijn en misselijkheid, - doch meer om de groote menschen na te apen. De jonge Romeinen mochten zich eertijds niet met de mannelijke toga bekleeden dan nadat zij pijnlijke proeven

hadden afgelegd; tegenwoordig is de pijp een bewijs van mannelijkheid.' En waarlijk, wanneer men tegenwoordig in de groote steden komt, ontmoet men bijna geen enkelen jongen, hetzij arm of rijk, of hij heeft eene pijp of eene sigaar in den mond, alsof zij door dit teeken het bewijs willen leveren 'dat er geen kinderen meer zijn.'

En toch bevat de tabak een doodelijk vergif, hetgeen de ondervinding maar al te zeer bewezen heeft. Als wij bij oude schrijvers te rade moeten gaan, dan is de doodelijke werking der tabaksplant zoo hevig, dat felle rookers op zijn minst genomen allen zonder uitzondering zelfmoordenaars zijn, die moedwillig hun leven door het gebruik van de tabak verkorten.

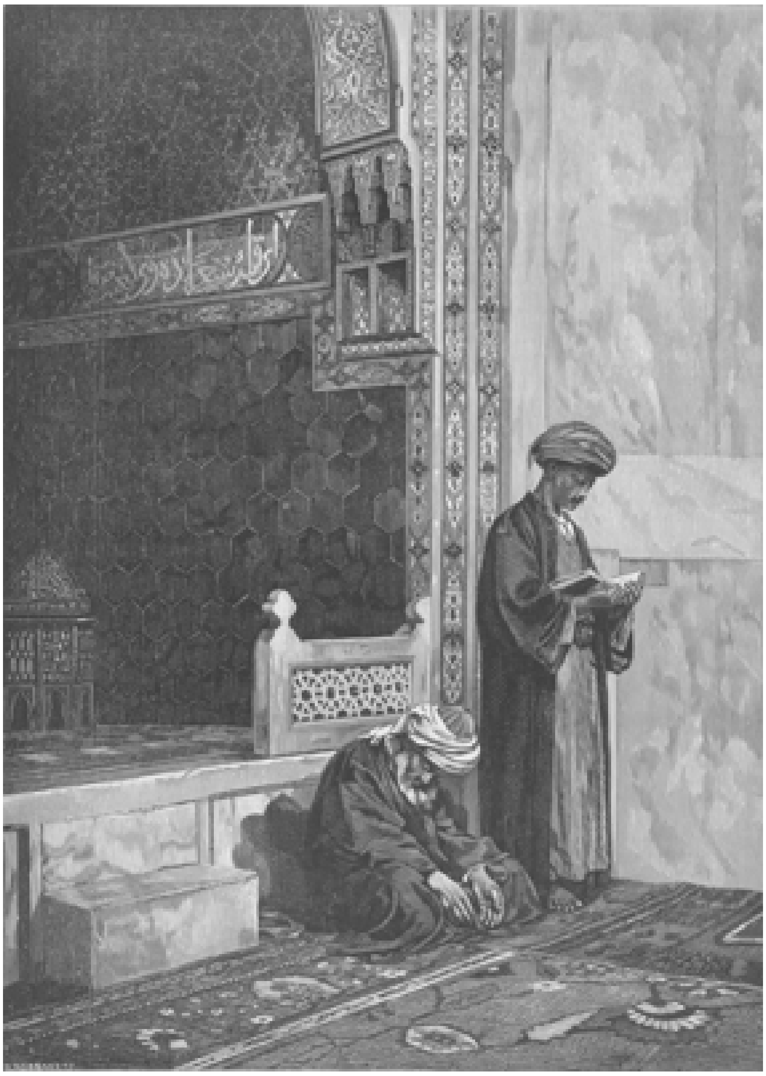

IN DE MOSKEE VAN BROUSSA, NAAR S. CHLEBOWSKI.

Zoo erg is het intusschen niet, ofschoon de nicotine, zoo als het vergif der plant genoemd wordt, een schadelijken invloed uitoefent op het gestel van den rooker of snuiver. Fourcroy verhaalt, dat een meisje het slapen in een pakhuis, waar snuif werd gemaakt, met den dood moest betalen. Percy vertelt, dat fransche soldaten, die op een zeer warmen dag op het Marsveld exerceerden, in eene doodelijke bezwijming vielen en bij onderzoek bleek het, dat de bezwekenen rooktabak in hunne schako's hadden geborgen.

Zulke gevallen zijn gelukkig zeldzaam en daar tegenover staat ook, dat de tabak in vele gevallen eene genezende kracht heeft. Vooral is dit het geval met de tabak, welke niet bewerkt

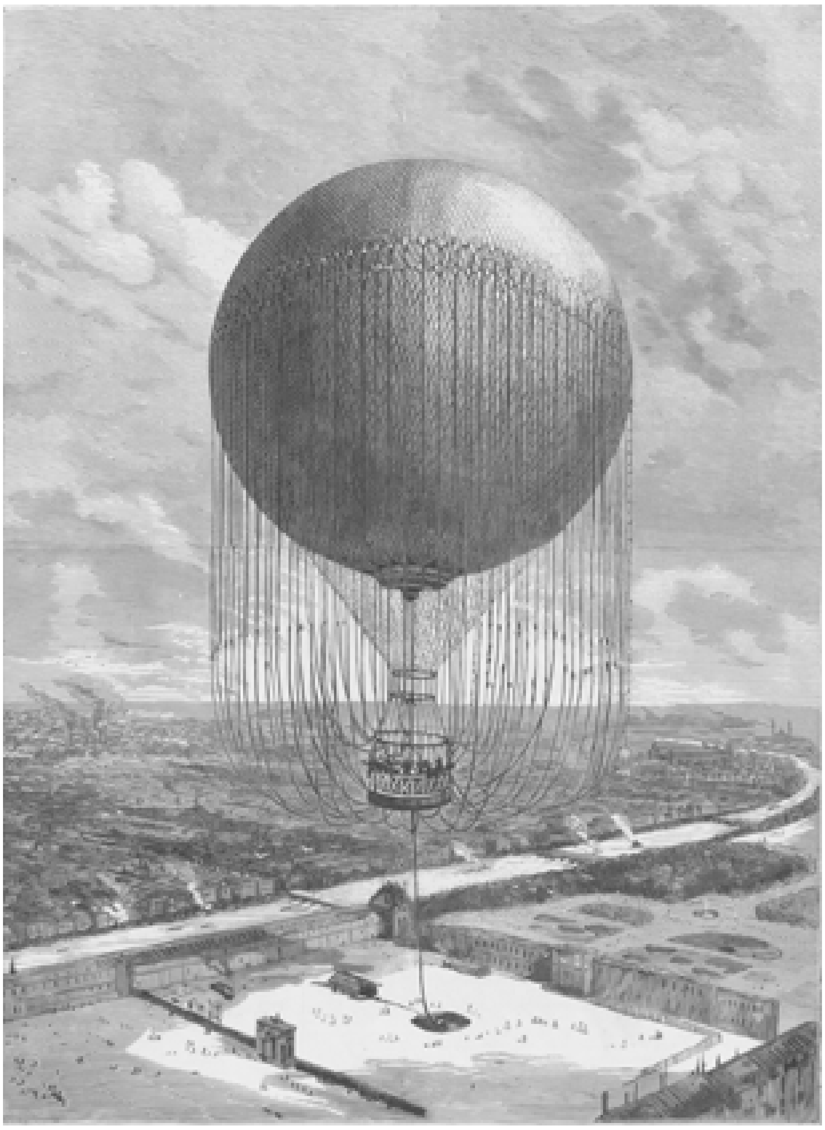

WERELDTENTOONSTELLING TE PARIJS. - DE BALLON CAPTIF.

is, dewijl de nicotine in de plant met een zuur is verbonden, dat haar vasthoudt, doch in de bewerkte tabak is dit vergif in den vrijen toestand aanwezig.

Rookers moeten dus altijd eenige voorzorgen nemen, wil hun gestel den schadelijken invloed van de nicotine ontgaan. Het is daarom goed uit pijpen te rooken, die van een waterzak voorzien zijn, en de pijp nooit geheel leeg te rooken, maar er altijd iets in te laten, dat men wegwerpt, hetgeen dan de zelfde dienst doet. Vooral echter mag het met tabaksdeelen vermengde speeksel niet ingeslikt worden, hetgeen aan velen eene kwaadaardige ziekte bezorgd heeft.

De goochelaar.
Lenneke Mare.
(Vervolg.)

Eenige dagen later was op het kasteel alles in rep en roer; waarom? Men miste den zilveren drinkbeker, het kostbaar drinkvat, dat alleen bij plechtige omstandigheden, op de feesttafel te voorschijn werd gehaald. Terwijl de plaatselijke overheid overal rondzoekt, om den dader van dien ongehoorden diefstal op te sporen, geeft de booze Theodoric heimelijk te verstaan, dat hij wel vermoeden kan, waar de diel zich ophoudt. Gisteren, toch was ‘die vrouwe uyt die cluyse’ hier nog op het kasteel, waar men haar zoo vriendelijk behandelt, zoo vertrouwelijk met haar omgaat. Die schooister is zoo geslepen, haar zedelijk gedrag zoo twijfelachtig, dat men haar tot alles bekwaam acht; daarom zou het geraden zijn, nog dezen nacht, hare kluis, die, zooals zij zelve weet, voor onschendbaar wordt gehouden, nauwkeurig af te zoeken.

Rustig slaapt de schuldelooze kluizenaarster, wanneer omstreeks middernacht eenige gewapende mannen zich aan de kluis vertoonen. De deur wordt met geweld opengestooten, en bij het licht eener lantaarn doorzoekt men de kleine, nederige woning; het stroobed der kluizenaarster wordt opgelicht, zij zelve van alle zijden betast, doch niets wordt gevonden. Daar aan den leemen wand hangt de bedelzak, die het meisje op hare tochten om den hals hangt. Terwijl een der gewapende mannen er de hand in steekt, ontvalt hem een kreet van verbazing; het gestolen voorwerp, de kostbare, zilveren drinkbeker, het oude familiestuk der feesttafel is weêrgevonden; en bij een gedurig herhaalde kreet van verontwaardiging, wordt de huichelende kluizenaarster gebonden en weggevoerd.

- Lezeresse, zijt gij niet bewogen om het lot der onschuldige Maria?

- Zonder twijfel; doch het zal haar niet moeilijk vallen, hare onschuld te bewijzen, en in hare eer hersteld, in hare nederige kluis weder te keeren. Zij behoeft slechts met den vinger den eerloozen jongman aan te toonen, die hare eer belaagd, haar met bedeigingen vervolgd, en waarschijnlijk ook zelf den zilveren drinkbeker, als een bewijs van diefstal, in den bedelzak heeft gestoken.

- Ja, het is de eerlooze Theodoric, die des nachts naar het bosch kwam, gelijk een hagedis door het kreupelhout sloop, en van den eersten slaap der kluizenaarster gebruik makende, den drinkbeker in den bedelzak wegborg.

- En dat wraakroepende schelmstuk.....

- Zal niet uitkomen, lezeresse; want nooit zal het heilig meisje aan het gerecht bekend maken, dat de godvergeten zoon van het kasteel er reeds lang had op

aangelegd, om haar op het pad der verleiding te lokken; de maagdelijke schaamte zal haar dit beletten.

Terwijl Maria geboeid vóór den rechter staat, is heel het dorp door het diepste medelijden bewogen.

- Ach, hoe ellendig is zij toch! riep men overal met tranen in de oogen. 'Ellendige Maria!' Doch in de dertiende eeuw zegde men te Woluwe: 'Lenneke Mare!'

Wij gaan de omstandigheden van het rechtsgeding stilzwijgend voorbij, en willen alleen zeggen, dat de arme Lenneke Mare als diefegge veroordeeld werd om levend begraven te worden; zoo luidde in dien tijd het strafwetboek voor de vrouwen, terwijl de mannen, die zich aan een aanzienlijken diefstal hadden schuldig gemaakt, aan de galg hunne misdaad boetten.

Tot in de zestiende eeuw bleet dit al te streng, afschuwelijk artikel van het wetboek onzer voorvaderen bestaan.

Het is nacht; overal zijn de vuren uitgedoofd; nergens brandt nog het olielampje.

De kerker wordt ontsloten en de onschuldige 'Lenneke Mare,' de handen op den rug gebonden, wordt naar buiten gestooten en ter strafplaats geleid.

- Houdt stil! gebiedt de stem des beuls, toen de stoet op een naakt akkerveld, nevens den weg gelegen, was aangekomen.

Het lieve maanlicht borg zich achter eene grauwe wolk, om geen ooggetuige te zijn van hetgeen er ging plaats hebben. Het veld was eensklaps pikdonker geworden; een paar lantaarns verlichtten het kleine plekje, waar een afschuwlijk moordtooneel ging plaats grijpen. Reeds hebben een paar mannen een graf ter diepte van een elleboog gegraven.

- Gebonden aan de voeten! beveelt de scherprechter.

De voeten worden met koorden vast tegen elkander gekneld; ook die waarmede de handen op den rug zijn gebonden, worden stevig bij gehaald.

- En nu, beveel uwe ziel in de handen van den oppersten Rechter, spreekt de stem van daareven.

Doch Lenneke Mare hoort die stem niet meer; de arme martelares staat daar bewegeloos, de oogen starlings naar boven gericht; hare lippen, waarvan de rozen reeds zijn afgeplukt, schijnen zich nog even trillend te bewegen. Bidt de ellendige Maria nog, of is hare reine ziel reeds daarboven?

De beul geeft een gebiedend teeken met de hand; op hetzelfde oogenblik grijpen vier stevige handen de martelares vast, en leggen, haar met het aangezicht naar den grond gekeerd, in het graf neder.

- Spoedt u! gebiedt de beul.

Twee minuten later is het graf dicht geschoten.

- Brengt den staak! klonk zijne stem opnieuw, terwijl hij met een stok, midden in het graf gestoken, de plaats aanwees, waar men het arme slachtoffer in den rug konde treffen.

Een zijner knechten trad nader met een scherpgepunten eiken staak, welke op de aangeduide plaats, bij middel van zware houten hamers, dwars door het lichaam der begravene werd heen geslagen.

Het rechtsgeding der schuldelooze Maria, met al zijne ongehoorde barbaarschheid, was ten einde.

En nu verder? Niet lang bleef het lichaam der arme Lenneke Mare in den moordkuil liggen. Den volgenden dag werd de eerlooze Theodoric, op de plaats zelve, waar de marteling van het slachtoffer zijner booze wraak had plaats gehad, door den helschen

geest bezeten. De hand Gods was zichtbaar voor allen; voor allen de onschuld der ‘vrouwe van die cluyse’ bewezen. Haar lichaam werd ontgraven, en met groote plechtigheid, en bij de verschijning van dertien blanke engelen, zoo luidt de geschiedenis, gedragen naar de kapel, waar de ongelukkige martelares zoo dikwijls had gebeden, en daar, onder het altaar, in een steenen graf nedergelegd.

En de snoode Theodoric, de door Statan bezeten aanklager? Gedurende zeven lange jaren bleef hij onder den klauw van den hellegeest, en werd eindelijk uit dien afgrijselijken toestand verlost, men raadt het misschien? Op het graf van zijn slachtoffer, op het graf der ellendige Maria.

Bij dezelfde kapel, waar ongeveer zeshonderd jaren geleden, de treurige geschiedenis van Lenneke Mare plaats greep, ontmoeten wij heden eene andere ‘ellendige’; wij bedoelen de kleine blinde Godelieve.

Het is nog vroeg in den morgen; het purper der opkomende zon verwt de toppen der heuvelen, de koppen der boomen, den bodem der dalen, de bloemen, de bladeren, heel de natuur. De dauwdroppelen, waarin het morgenpurper zich spiegelt, hangen nog aan de bladeren, de grashalmen en den bloesem der boomen; door het geboomte ruischt nog de morgenwind, die weldra, bij het klimmen der hemeltoorts, zijn adem zal inhouden.

Ginds in de verte ziet gij een kruis naderen, dat boven het hakhout even uitsteekt; daar achter komen twee rijen bedevaarders, mannen en vrouwen; de mannen zijn met ontdekte hoofde. Beurtelings bidden zij den rozenkrans, en zingen een loflied aan de Koningin der Engelen toegewijd. Achter de twee lange rijen bedevaarders komt een priester, die aan elke hand een kind heeft; het is Bonifacius Halmer, de eerbiedwaardige geestelijke der hoofdstad; de kinderen, die biddend nevens hem gaan, zijn Dard Feldijk en de blinde Godelieve.

(Wordt vervolgd.)

Juliaan en Juliane.
Eene novelle
door Mathilde.

(Vervolg.)
XIV.

Helaas! zijne beloften en verzekeringen bleken ijdel te zijn; niettegenstaande alle pogingen van Max en zijne vrienden, werd de zaak bij het gerecht aangegeven en zijne arrestatie volgde.

Max bleef kalm, waardig, in het volle vertrouwen zijner onschuld; wat hem het meeste pijnigde, was de toestand zijner ongelukkige vrouw.

Daar zat zij, traan- en beweegloos stil in zijn kantoor, het hoofd op de handen geleund, bij den lessenaar.

't Was zoo iets vreemds voor haar, dat nu alles anders ging worden, omdat hij in de gevangenis was.

‘Gevangenis’ en zij herhaalde telkens langzaam, lettergreep voor lettergreep, dat sombere woord en huiverde; toen zij klein was, durfde zij 's avonds nooit door de straat gaan waar dat akelig huis stond, en nu woonde haar man daarin.

Zij was nu, even als het arme Mietje, dat zij dikwijls ging bezoeken, de vrouw van een gevangene.

O, wat zouden Anna en Mina en Rosalia, hare vriendinnen, zeggen en denken; ze waren gekomen om haar te bezoeken; zij had ze niet willen ontvangen, zelfs de pastoor, in wien zij anders zulk een vertrouwen had, liet zij weten, dat ze ongesteld was.

Zij kende slechts één verlangen: niemand zien, niemand hooren, verborgen zijn door die muren voor al het aanstaren en praten der menschen, die Max voor een schuldige hielden.

Hij was niet schuldig, neen hij niet,... maar wie dan?

En een onderdrukte kreet ontsnapte Liane 's lippen.

‘Hij ook niet, neen, hij ook niet, o God! 't Is niet mogelijk! Tot, zoo iets is hij niet in staat. Was er toch ooit iemand, die zoo iets verschrikkelijks dragen moet? Waaraan heb ik het verdiend?’

En dit was de telkens terugkomende vraag, die, in plaats van een ootmoedig gebed, haar hart ontgleed.

Iedereen was ook tot nu toe zoo goed voor

Liane geweest, Onze Lieve Heer, oom Frans, oom en tante Miollet, Jules, Max, hare kennissen en vriendinnen, en nu zoo te lijden, zonder dat iemand ter wereld wist wat haar onophoudelijk aan het hart knaagde, iets erger nog dan het overal bekende ongeluk.

'Dan zou 't mijn schuld wezen, als 't waar was,' - begon zij een poos later weêr; - 'maar 't is niet waar, neen neen! Ik mag daaraan niet denken. Als Max het wist!'

Ze stond op, deed waggelend eenige stappen tot aan het raam en haalde toen een verfrommelden brief voor den dag. Voor de tiende of twintigste maal herlas zij het haar zoo bekende schrift.

'Wat een vroolijke, lieve brief is dat toch. Neen, zoo schrijft geen..... geen....'

Het was donker in huis; Trientje kwam binnen en vroeg of zij het licht in de eetkamer zou aansteken, maar Liane keerde zich om.

'Neen, laat het zoo blijven,' antwoordde zij gejaagd. Zij had een afschuw van het licht, van alles wat naar helderheid zweemde; ze wilde door niemand gezien worden, en toch, hoe verlangde zij naar een woordje van troost, naar een koesterende teederheid, naar een zachte stem, die haar moed en hoop insprak.

Ach, nu Trientje weêr in de keuken was, vond ze alles zoo stil in dat akelig kantoor. Wie weet of er geen geesten in het spel waren, die de brandkast opengebroken hadden!.. bij deze gedachte stond zij rillend op en vloog de eetkamer in, daar was het iets lichter; de maan viel door het raam naar binnen en teekende een groote ruit op het vloerkleed.

Zou ze nu altijd zoo alleen moeten blijven, alle avonden zoo rillen van angst, met niemand meer spreken, altijd bang zijn hare vriendinnen te ontmoeten en zou de villa Juliane verkocht moeten worden?

Nooit meer zou aan haar gedacht worden, Trientje ging ook zeker heen, en dan bleef ze alleen, stervend van verdriet en honger.

Arme Liane, aan hetgeen haar man lijden moest dacht zij nauwelijks, haar eigen ongelukkig lot hield haar onophoudelijk bezig, haar oogen zagen niet verder dan den kleinen kring, waarvan zij het middelpunt was.

Hoe langer Liane daar alleen zat in de flauw door de stralen der maan verlichte kamer, hoe dieper medelijden zij begon te voelen met het arme vrouwtje, dat zoo eenzaam en verlaten daar zat, terwijl haar man in de gevangenis en haar eenige broeder het land uit was.

Wat zouden oom en tante zeggen, als zij hun kleine Liane daar zoo stil, zoo ongelukkig konden zien zitten! en uit louter medelijden met zich zelve begon zij te schreien en te snikken, tot dat ze er zelf moe van werd en in slaap viel.

Plotseling werd zij wakker; 't was of duizend stemmen haar toeriepen: 'Wight! Wight!'

Neen, ze hadden maar gespeeld, ze hadden elkander slechts raadseltjes opgegeven zoo als vroeger in hunne jeugd; gevolgen kon dat niet hebben.

Ze wilde Jules alles schrijven en zij stond op, doch zij gevoelde zich zoo zwak, dat zij weêr op de sofa terug viel; de ruit op het vloerkleed was verdwenen, de maan achter wolken verscholen; 't zag er alles even spookachtig uit.

Misschien hadden spoken het woord van hare lippen opgevangen en dan 's nachts de kast opengemaakt, doch zij had vroeger zoo dikwijls gelachen om spoken, die bestonden toch zeker niet; neen, dat was onmogelijk, even onmogelijk als dat andere.

Moest Max het niet weten? Dan zou er misschien een licht opgaan in zijn hoofd, maar hij kon het toch niet aan het gerecht bekend maken, want dan zou ook Jules in dat sombere gebouw komen, en zij werd niet alleen de vrouw maar ook de zuster van een gevangene.

Haar eenige hoop was op een samenkomst met Jules gevestigd; Jules zou zeggen dat het niet waar was, Jules was immers advocaat; hij zou voor Max pleiten, en dan werd Max zeker vrij gesproken; doch zij had het meer gehoord, al was iemand uit de gevangenis ontslagen door de knapheid van zijn advocaat, geloofden andere menschen toch niet alles wat aangevoerd was om zijn onschuld te bewijzen. Zij zelve, hoe had zij niet dikwijls zich uitgelaten over vrijgesprokenen!

Trientje trad weêr binnen:

‘Zal ik 't licht nu aansteken, mevrouw?’ vroeg zij kortaf. Trientje was eerst sinds Paschen in dienst en vond het allesbehalve pleizierig, dat zij diende bij een mijnheer, die achter de gevangenisgrendels zat; wat zou haar familie er van zeggen?

Niet later dan morgen zou zij haar ontslag vragen uit die nare dienst.

Liane, verlegen voor hare roodgeweende oogen, trachtte nog eens op te staan en maakte de luiken dicht, als een bewijs dat het licht moest aangestoken worden.

Wanneer Trientje een andere meid geweest was, zou Liane reeds sinds lang de vraag hebben gedaan, die haar op de lippen zweefde; maar zij schaamde zich iets van hare geheimste gedachten aan een meid bekend te maken, al ware zij ook door Trientje's antwoord van haar vermoeden genezen.

Nauwelijks was de dienstbode vertrokken, of weêr ging Liane stil en eenzaam zitten.

Zou dat nu altijd zoo voortduren? Zou niets verandering brengen in haar lot? Niets?

De komst van Jules, een ontmoeting met hem, wat gaf dit? En zij pijnigde haar aan denken zoo weinig gewend hoofdje, om iets te vinden, wat haar eenigen steun, eenigen troost geven kon.

Als Jules nu heilig verzekerde en beweerde, dat hij het niet gedaan kon hebben, dan bleef de toestand van Max en de hare (want die bleef toch in haar oog de hoofdzaak) juist dezelfde; en als 't waar was, ach! wat zou dat weêr nieuw gepraat geven, en dan moest die arme Jules in de gevangenis, en wat zou Max boos worden op hen beiden!....

In een kringetje wentelden zich hare gedachten rond, nergens zag zij een uitweg; haar hoofd gloeide, haar geest werd hoe langer hoe duisterder.

‘O, had ik hem maar niet laten raden!’ herhaalde zij soms; ‘maar dan was hij heengegaan om een eind aan zijn leven te maken, en nu moeten Max en ik lijden om zijn schulden, wij, die er onschuldig aan zijn.’

Ze voelde zich toornig worden; als ze Jules sprak, wat zou zij hem dan de waarheid zeggen! Weêr stond zij op om papier, pen en inkt te halen, maar bij de deur van het kantoor bleef zij staan; zij durfde niet binnen treden.

‘Wat zal ik hem ook schrijven?’ klaagde ze, ‘ik kan geen twee regels op het papier brengen; kwam hij maar hier. Neen, als hij schuldig is, zal hij dat niet doen, al schrijf ik 't hem ook, en is hij onschuldig, dan helpt het niets. Hij is over de grenzen en dus in veiligheid.’

Plotseling doorkruiste iets, dat op een lichtstraal geleek, haar vermoeid brein. Dat was ten minste iets, wat op een uitkomst leek, ja, dat moest ze hem schrijven, of zij 't kon of niet, Jules zou blijven waar hij was en van daaruit schrijven, dat hij het geld had weggehaald, en dan zou Max vrijgelaten worden en Jules behoefde niet in de gevangenis te zitten.

't Is waar, dan mocht hij wel nooit terugkomen in Holland, maar dat was minder. België, het geboorteland van oom, was even pleizierig, Jules kon zich in Brussel vestigen en waarom zouden Max en zij daar ook niet heen gaan?

Er waren zulke mooie kerken en parken in Brussel; haar verdrietig gelaat verhelderde zich en werd vroolijk.

‘Dat was goed; dat zou Jules uitmuntend vinden en Max werd uit de gevangenis ontslagen; al was haar broer nu ook onschuldig, zij zou hem wel zeggen, dat hij de schuld maar op zich moest nemen, en haar angst overwinnende, trad zij in het kantoor, haalde schrijfgereedschap en zette zich bij de tafel in de andere kamer neêr, om alles uitvoerig aan Jules te schrijven.

Doch nauwelijks stond het ‘Waarde Jules’ (vriendelijker wilde zij hem niet toespreken) op het papier, of een nieuwe vrees bekroop haar.

Zij had wel eens gehoord, dat de brieven der beschuldigden en van hunne familie bij de post aangehouden en onderschept werden, en als deze brief nu eens in de handen van het gerecht viel, dan was haar laatste hoop verdwenen.

‘Wat word ik toch verstandig en nadenkend,’ dacht zij, zonder het zelve te weten of te willen. ‘Waarlijk, ik ben in de laatste week geheel en al een groot mensch geworden. Maar, wat te doen?’

En langzamerhand werd het haar duidelijker en duidelijker. ‘Ik moet zelve gaan, stilletjes vertrekken naar Cleef. Niemand mag het weten, noch de bedienden, noch Max, noch de pastoor, noch iemand anders in de stad,’ en zij begon met frisschen moed dit plan te overwegen.

Zij wilde niet met de diligence vertrekken, want in het logement, van waar deze afreed, kende ieder haar; en altijd gingen er Breukvlieters met het rijtuig mede.

Aan het station, waar deze de reizigers bracht, wilde zij om dezelfde redenen niet komen; het lag twee uren van de stad af; den vorigen zomer was zij een enkelen keer met Max en eenige vriendinnen daarheen gewandeld, maar zij was erg moê en drie dagen later nog ongesteld geweest van de lange wandeling.

Liane bestudeerde het spoorwegboekje en eindelijk herinnerde zij zich, dat dwars door de heide een weg moest loopen naar een ander klein station of liever een halt; de binnenweg duurde iets langer dan twee uren, maar dan was ze ook zeker door niemand opgemerkt te worden.

Geheel en al opgebeurd door haar plan, dat haar om het vreemde en avontuurlijke zelfs toelachte, maakte zij stil haar toebereidselen, nam eenige broodjes uit de kast en een klein worstje, die ze zorgvuldig verborg in een groote tasch, waarmede ze vroeger naar school ging, en begaf zich toen naar hare kamer, zoo als zij Trientje zeide, om te gaan slapen, eigenlijk om daar alles gereed te maken voor haar tocht.

XV.

Haar eerste zorg betrof hare kleeding; in het elegant toilet van mevrouw Walhorst, begreep haar ijdelheid zeer goed, zou ze overal de aandacht trekken; zij moest er dus uitzien als een boerin of een burgervrouwtje, en daarom besloot zij de garde-robe van hare tante zaliger eens na te zien.

Spoedig vond zij wat ze noodig had: een donker damast zijden kleed, dat haar wat te lang was, maar dat zij door opnemen en opspelden zich van pas wist te maken, een ouderwetschen omslagdoek, waarin zij zich geheel wikkelen kon, en eene zwart kanten muts, waarom zij haar rouwsluier speldde.

Liane paste voor den spiegel dit wonderlijk toilet aan en kon een lach niet weêrhouden; als Jules en Max haar zagen, wat zouden ze om haar lachen!

Verder zorgde zij voor het noodige geld, Eau de Cologne, pepermuntjes, in één woord, zij vergat niets en besloot een weinig te gaan slapen; 's morgens om halfvijf moest zij vertrekken, ten einde om zeven uur aan de halt te kunnen wezen.

Haar slaap was zeer onrustig en reeds om drie uur was zij opgestaan en kleedde zich in haar samengeflanst reistoilet. Een oogenblik stond zij nog in beraad Max te schrijven, maar zij weerhield zich, want elke brief aan hem zou immers ook gelezen moeten worden, en 't was beter dat Max niets van hare reis wist voor zij terug en alles in orde was. De pendules sloegen de een na de ander vier slagen, toen Liane stil en ongemerkt langs een zijdeur het huis verliet, waarin zij zoo gelukkig jaren achtereen geleefd had; toch vond zij er niets akeligs in; 't arme kind was geheel door de hoop verlevendigd, 't scheen haar onmogelijk toe, dat niet alles goed afloopen en Onze Lieve Heer deze zaak ten beste schikken zou; ze was immers gewoon, dat alles om haar een goeden keer nam?

Het begon reeds licht te worden en door een achterpoortje ging zij snel de kreupelbosschen door naar buiten, naar de opene, vrije hei; een beklemd gevoel overviel haar, toen ze die kale

vlakte zag; slechts zeer weinig kende zij den weg.

'Ik zal wel eens vragen,' dacht zij, 'als ik verder ben, dit voetpad is toch zeker wel goed.'

Dapper stapte zij voort; niemand zag haar dan de vogeltjes des hemels, die soms tot hare voeten neêrdaalden, om dadelijk weêr verschrikt wete vliegen. Het was haar zeer aangenaam; 't was zoo frisch buiten, de zon kwam op en voorspelde een mooien dag, zij was tevreden over zich zelve, vol hoop op den goeden uitslag van haar stap.

Na volgens hare, gedachten reeds zeer lang geloopen te hebben zag zij eens op haar horloge; het was juist twintig minuten over vieren.

Dit was de eerste teleurstelling; toen begon zij te twijfelen of zij wel op den goeden weg was.

Zij zag eens om, doch er was niets te zien. Breukvliet en villa Juliane waren door een met dennen begroeiden heuvel aan haar oog onttrokken.

JULIAAN EN JULIANE.
'Ja, hier recht door, en als je bij den eersten karreweg komt, rechtsaf, dan kom je er van zelf.'

Nu begon zij zich wat eenzaam te voelen en de angst bekroop haar, het werd haar duidelijk dat zij alleen was, heel alleen; 't scheen of er niemand op de wereld was dan zij, en zij alleen. Max zuchtte in de gevangenis en hoe kon zij ooit Jules vinden? Liane was nog geen half uur op weg of reeds zat zij aan den rand van den weg, met het hoofd in de handen, bitter te snikken.

Een mannenstem, die zij een straatliedje hoorde zingen, deed haar weêr opschrikken.

Dat was misschien een dronken man, en na spoken en dieven vreesde Liane niets meer dan beschonkenen. Waar zou zij zich verbergen? doch daar verscheen hij reeds voor haar; hij was zeer goed nuchter, al zong hij juist geen fijn morgenlied.

'Ik zal hem den weg vragen,' dacht Liane, 'maar hij zal me misschien herkennen.'

Verbaasd zag de andere haar aan; een dame in zulk een vreemde kleeding en op dat vroege morgenuur was zoo iets zeer ongewoons.

'Goeden morgen!' zeide de landman, 'mooi weêr van daag.'

'O, ja! Och, vriendschap, is dit de weg naar Moorveen?'

'Moorveen! moet je aan de statie wezen? Nu dan had ik ook liever den wagen gepakt, dan hier in de hei te zwerven. Ja, hier recht door, en als je bij den eersten karreweg komt, rechtsaf, dan kom je er van zelf.'

'Dank je wel!'

'Kom je van Breukvliet?'

'Neen'

'Van Rozenstein?'

'Ja, van dien kant af.'

'Zoo, dan moet je nog een heelen loop maken. Ik ga ook naar Moorveen.'

De gedachte met dien man altijd te loopen, maakte Liane huiverig.

'Ik moet eigenlijk niet naar Moorveen, ik moet naar dat.... dat.... dorp, je weet wel, het ligt op den weg naar Moorveen.'

'Zoo, naar Elsdorp, nu dan gaan we zou ver samen.'

'Als dat pluis is,' dacht de man, 'dan heet ik geen Japik meer; als ik de zachte stem niet hoorde, zou ik denken, dat het een verkleede man was.'

Liane liep langzamer en langzamer.

'Kan je het niet gauwer doen?' vroeg ae man.

'Neen, ik heb den tijd.'

'O zoo, ik niet, ik moet om zeven uur in Moorveen bij de statie zijn en me dus haasten. Ik groet je.'

Haasten, hij met zijn vluggen stap zich nog haasten, wat moest zij dan wel doen, zij, die zelfs, als zij zoo vlug mogelijk liep, hem niet kon bijhouden?

Een troost bleef haar over, als zij hem maar in 't oog hield, kon zij niet verdwalen.

En zoo ging zij voort, altijd met den blik op den zich meer en meer verwijderenden reiziger gevestigd; ze liep vlugger en vlugger, maar zijn gestalte werd hoe langer hoe kleiner en eindelijk onttrok een heuveltje hem geheel aan haar gezicht, en toen voelde zij zich weer alleen, eenzamer en verlatener nog dan zoo even.

De bekoring kwam in haar op om terug te keeren naar de villa, maar de meiden zouden daar dan wel zijn, er waren zeker reeds wandelaars op de been en wat zou men dan zeggen, als zij in hare wonderlijke kleeding terugkwam?

En weêr ging ze voort, totdat ze eindelijk den karreweg zag, en hieruit nieuwe hoop putte om voort te gaan; maar ach! spoedig betreurde zij weêr het voetpad op de heide; 't had in de laatste weken niet geregend, en nu was deze weg niets dan mul zand.

Liane voelde hare krachten afnemen; hoe zou zij sterk kunnen blijven op zulk een tocht, zij, die het te vermoeiend vond te voet naar de kerk van Breukvliet te gaan?

De hoop, die haar bij het verlaten van huis toeschitterde, was verdwenen of liever zij dacht er niet meer aan; éene gedachte slechts vervulde haar, zij kon, zij wilde niet meer terug naar huis, want dan zou zij haar geheim bekend moeten maken anders ieders oordeel over haar vreemd gedrag moeten hooren.

De tasch met reisbenoodigheden werd haar te zwaar, de rok begon door het mulle zand te slepen, de omslagdoek was zoo warm, zoo lastig; zij gevoelde instinctmatig, dat zij zich nooit meer herstellen kon van de vermoeienissen, die zij nu ondervond.

Een ding wachtte haar op het einde van dezen langen weg: de dood, en ach! Liane was zoo bang voor dien akeligen, leelijken dood, al had zij ook in Rozenstein in haar

tuinkamertje, op haar gemakkelijke rustbank liggende, verscheidene malen Max daarmeê bang gemaakt; al had zij, de zon ziende ondergaan, eenige dagen te voren nog gezegd, dat ook zij naar den hemel verlangde.

Zoo sleepte zij zich voort; er kwamen nu en dan eens voerlieden langs met hunne karren en wierpen in 't voorbijgaan nieuwsgierige blikken op de zonderlinge reizigster, ze deed echter als de struisvogels en sloeg de oogen neêr, om hen niet te zien, denkende dat zij dan ook niet opgemerkt werd.

'Is het nog ver van hier naar Moorveen?' vroeg zij eindelijk aan een hunner.

'O Heere ja, jufvrouw, nog een dik uur.'

Moedeloos bleef zij staan en zag hem van onder haar sluier strak in 't gelaat.

'Wil de juffer met mij meêvaren ik ga tot Elsdorp,' vroeg de voerman, die medelijden met haat begon te krijgen.

Zij knikte van ja en hij hielp haar in de hotsende, morsige kar stijgen; zij zette zich op een zak met, beestenvoer neêr en op alle vragen, die de man, even nieuwsgierig als de vorige, haar deed, antwoordde zij slechts kortaf en zelfs een weinig norsch.

'Dat is mooi,' dacht hij, 'ik bewijs haar een dienst en 't is haar te veel mij te antwoorden.'

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 11.

WAAR VINDT GIJ DEN RAM?

De geabonneerden op den TIENDEN JAARGANG, wier oplossing, vóór den 28 september 1878 ingezonden, nauwkeurig overeenkomt met die, welke in het nummer der *Belgische illustratie* van dien dag verschijnt, hebben tegen inzending van een postmandaat van frs 2.60 recht op een der zeven eerste jaargangen van de *Belgische Illustratie,* behalve den 5[en] en 7[en] jaargang, die uitverkocht zijn.

De postmandaten moeten geadresseerd worden aan het bureel der *Administratie,* Madouplaats 1, te Brusssl.

Oplossing van Rebus No 10:

DER BEDELAARS HAND IS EEN BODEM LOOZE MAND.

[Nummer 50]

Bericht.

In het nummer van heden vinden onze geachte inschrijvers een inschrijvingsbiljet voor de premieplaat van den 10^en^ jaargang, voorstellende ‘Op de Kermis,’ naar eene schilderij van O. Eerelman, waarvan in deze aflevering de verkleinde afbeelding voorkomt. Het is een uitmuntende oleographie, die een schoon pendant vormt van de premieplaat van vorig jaar.

De premieplaten worden naar verkiezing onzer geabonneerden afgeleverd gespannen op doek, op een raampje, gevernist en gezet in een schoone gouden lijst, franco thuis tot den prijs van frcs. 4.25, afgehaald aan ons Bureel frcs. 3.75, of wel zonder lijst tusschen twee cartonbladen, om ze voor beschadiging te bewaren, tot den prijs van 70 centiemen franco thuis, zijnde dit een tegemoetkoming in de onkosten der verpakking en franco verzending.

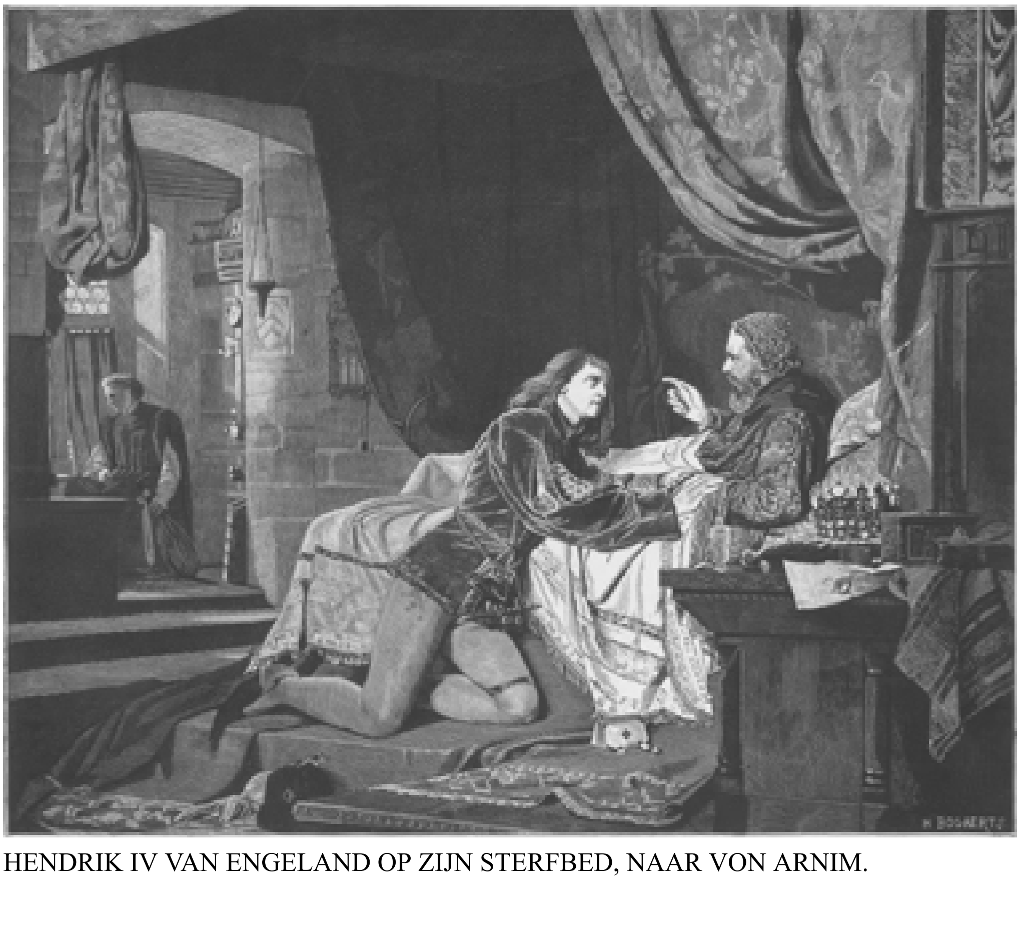

HENDRIK IV VAN ENGELAND OP ZIJN STERFBED, NAAR VON ARNIM.

Hendrik IV van Engeland op zijn sterfbed.

De regeering van Hendrik IV, die van 1399 tot 1412 op den engelschen troon zetelde, heeft dat land vele rampen op den hals gehaald. Als eerste vorst uit het huis van Lancaster heeft hij zich de kroon moeten veroveren, waarbij hij zich

tegenover den afgezetten Eduard II niet op eene zeer vorstelijke wijze gedroeg. Zijne oorlogen tegen de Schotten en zijn veldtocht in Frankrijk, de voortdurende binnenlandsche twisten, die meer dan eens een bloedigen afloop hadden, dit alles vorderde van het engelsche volk groote offers, welke de vorst met dezelfde woestheid eischte, als hij zich de kroon op het hoofd gezet had.

Daarbij was hij van karakter juist niet wat men edel noemt, en de Engelsche geschiedschrijver Henry geeft een welgelijkend portret van dezen vorst, waar hij zegt:

'Zijn hoofd was beter dan zijn hart; zijne ontwerpen werden met voorzichtigheid gemaakt en gelukten bijna altijd, al waren zij niet altijd onschuldig en zelden edelmoedig. Geheel zijn streven was de uitgestrektste macht in zijn persoon te vereenigen en om dat doel te bereiken, lette hij niet op hinderpalen, die hem in den weg stonden. Ieverzucht was zijne hoofdondeugd en deze, door eene volksgunst van een enkel oogenblik ondersteund, bracht hem ook op den troon, welken hij onteerde door vele misdaden, zoowel als hij zijn land ten ramp verstrekte. Hij zou een beter en gelukkiger mensch geweest zijn, indien hij nooit koning was geweest.'

Toen hij zijn einde voelde naderen, ontbood hij zijn zoon, den prins van Wallis, bij zich, die met zijn vader in onmin leefde, daar deze hem de populariteit benijdde, welke hem ten deel viel.

'Welk recht hebt gij op de kroon?' vroeg hem de stervende koning; 'uwe vaderen droegen er immers geene!'

'Met het zwaard hebt gij haar gewonnen,' antwoordde de prins, 'en met het zwaard zal ik haar weten te behouden.'

Door dit antwoord verrast, verzoende de stervende zich met zijn zoon en deze beklom dan ook na den dood zijns vaders den engelschen troon onder den naam van Hendrik V.

Op de kermis.

De heer O. Eerelman is geen onbekende voor onze lezers. Meermalen gaven wij schilderijen van dien schilder en onze premie van den vorigen jaargang, de schoone oleographie 'Het Visschersmeisje van Volendam' was eene getrouwe copie van een zijner doeken. Deze premie is met graagte ontvangen, waarom wij besloten hebben er een pendant van te geven. Wij hebben daartoe bestemd de schilderij getiteld: 'Op de Kermis.' Naar bijgaande gravure kunnen onze lezers oordeelen over de pracht van dit doek.

Wij zijn in Holland, in een der Friesche dorpen. De kermis is er in vollen gang: op den achtergrond zien wij een gedeelte van een dier tenten waar de kunstenmakers hunne toeren verrichten; zij is omringd door een aantal dorpelingen, die naar den potsenmaker aan de deur staan te luisteren. Op den voorgrond zien wij een boer gearmd met zijne vrouw en dochter. Zij wandelen langs eene 'poffertjeskraam' en zullen er zeker binnen gaan, want een friesche kermis zonder 'poffertjes' is geen kermis.

Het zal wel niet noodig zijn de aandacht op de oorspronkelijke voorstelling zoowel als op de figuren te vestigen, zoodat wij overtuigd zijn dat deze premie een zelfde onthaal zal te beurt vallen als 'Het Visschersmeisje van Volendam.'

Het nieuwe Belgische ministerie.

Wij geven de portretten der ministers, die den 19 juni aan het bewind zijn gekomen, evenals wij dat hunner voorgangers gaven. De meesten leden zullen onzen lezers bij naam wel bekend zijn, zoodat wij daarbij wel geen woord behoeven te voegen.

De opstand van Polen.
(8 September 1831.)

In het nationaliteitsgevoel der volken zoekt men niet ten onrechte de verklaring der taaie en buigzame veerkracht, welke enkele volken onderscheiden, en al ligt zulk eene natie in het hart gewond en zieltogend ter neêr, er hoeft slechts een enkel hoopvol windje te waaien, dat van vaderland en vrijheid spreekt, om weêr verjongd bloed in de aderen te voelen stroomen, en de schijnbaar stervende natie verbaast de geheele wereld door hare onstuimige dapperheid en wonderen van vaderlandsliefde.

Geheel de geschiedenis van het ongelukkige Polen - *le peuple martyr,* zooals de Franschen het noemen, ofschoon zij nimmer iets deden om het ter hulpe te komen - zou men in bovenstaande woorden kunnen samenvatten, indien wij er bijvoegden, dat zijne opstanden telkens in bloed zijn gesmoord en deze geen andere gevolgen hebben gehad dan het vaster klinken der slavenketens, die het onderworpen draagt, met het oog op den dageraad der vrijheid gericht, welke over het thans zoo rampzalige Polen eenmaal zal opgaan.

Vele geschiedschrijvers van onzen tijd, die van den geest onzer eeuw - macht is recht - geheel doordrongen zijn, hebben de Polen, toen zij in 1830 op nieuw hun *Boze cos Polske!* deden hooren, ondankbaren genoemd, daar hun vaderland met de vaderlijke constitutie van 1815 en het zacht en gematigd bestuur van grootvorst Constantijn, een bloei genoot als het tot dan toe niet gekend had; doch zij vergeten er bij te voegen, dat die constitutie niets meer dan eene enkele schaduw was geworden, terwijl daarenboven grootvorst Constantijn, om zijn huwelijk met eene poolsche, te St.-Petersburg gewantrouwd werd.

Wat beteekent echter welvaart voor een poolsch hart, zoo deze slechts ten goede komt aan den beul van zijn vaderland, den verdrukker van zijn godsdienst. Nauwelijks vernam men dan ook te Warschau de tijding van de veranderde toestanden in Frankrijk, of in schitterende kleuren plaatste zich datgene, wat de smachtend verlangende droom van ieder poolsch hart was: de vrijheid en onafhankelijkheid van het poolsche vaderland, voor de levendige phantasie van het ontvlambaarste aller oostelijke volken.

De grondslag voor den opstand was reeds in 1828 gelegd, zoodat nog slechts de nader te nemen maatregelen behoefden bepaald te worden, en reeds den 29 november 1830 drongen de verbondenen onder den kreet: ‘Dood aan den tiran!’ het landhuis Belvedere, buiten Warschau, waar de grootvorst resideerde, binnen. Deze wist echter aan die eerste opwelling van woede te ontsnappen, doch het sein was gegeven en de geheele stad verkeerde in een angstige spanning.

Grootvorst Constantijn verliet met het russische leger de stad, er vormde zich een raad van administratie, die generaal Chlopizky tot opperbevelhebber van het poolsche leger benoemde, terwijl de Polen de handen ineen sloegen om zich gereed te maken de russische legerscharen, die weldra zouden komen opdagen, naar behooren te ontvangen.

In den tijd van tien maanden, welke de opstand duurde, had het poolsche leger niet minder dan zes bevelhebbers, doch in niet één hunner blaakte eene ziel van Sobiesky, terwijl zij daarenboven niet geloofden aan de heilige zaak, waarvoor door alles, wat den naam van Pool droeg, goed en bloed werd ten offer gebracht.

Joseph Chlopizky weigerde reeds terstond zich te onderwerpen aan den eisch, door den Rijksdag gesteld, om de voormalige poolsche provinciën, welke bij de verdeeling aan Rusland waren gekomen, weer af te staan, en steunende op zijne groote populariteit, wierp hij zich als dictator op en stond alleen aan den rijksdag toe hem eene commissie toe te voegen, die zijne daden zou controleeren. In plaats van nu zelf de hand aan den ploeg te slaan, betrad hij den weg der onderhandelingen, zond gezanten naar St.-Petersburg, alsmede naar Parijs en Londen, doch moest weldra aftreden, na aan zijn land onberekenbare schade te hebben toegebracht.

Hij was niettemin een echte Pool, wien men niets anders kon verwijten dan geen genie te zijn, want ware hij dat geweest, hij zou de redder van zijn vaderland geworden zijn. Indien wij ons aan bespiegelingen wilden overgeven, zou het hier de plaats zijn uit te wijden over de talrijke gelegenheden, die Chlopizky liet voorbijgaan om den opstand over de oude poolsche provinciën, Lithauen, Volhynië en Podolië, uit te breiden, waartoe hem de weg gebaand was, en wat het russische leger onder graaf Diebitsch zou gedwongen hebben zich te verdeelen. Wij willen ons echter bij feiten bepalen, na alvorens hulde gebracht te hebben aan Chlopizky, die onder den nieuwen opperbevelhebber, vorst Michaël Radziwil, als gemeen soldaat in dienst trad.

De nieuw vergaderde rijksdag verklaarde nu het russische keizerlijk geslacht wel vervallen van den poolschen troon, doch daarmeê was het aanrukkend leger niet verslagen. Deze geduchte macht bestond uit 86.000 man infanterie, 26.000 cavalerie en 336 kanonnen, waar tegenover de Polen nauwelijks 60.000 man in het veld konden brengen. En toch, de geestdrift der Polen maakte hen tot zulke helden, dat zij in drie kort op elkaar volgende gevechten het russische leger vreeselijke verliezen toebrachten, zoodat dit laatste eerbied begon te krijgen voor de ongeëvenaarde dapperheid der mannen, die voor godsdienst, vaderland en huisgezin streden.

Graaf Diebitsch trok echter langzaam, maar zeker naar Warschau op en het was te voorzien, dat aldaar een beslissende slag zou geleverd worden. Bemoedigd door de eerste gelukkige gevechten, trokken de Polen den vijand te gemoet en op den 19 februari 1831 kwam het bij Grochow tot een treffen.

Den geheelen dag streden daar 45.000 Polen tegen 70.000 Russen, en met angst zag de niet weerbare bevolking van Warschau den strijd aan, doch toen 's avonds het poolsche leger achter de wallen van Praga, de voorstad van Warschau, moest terugtrekken, bedekten 10.000 russische lijken en gekwetsten het slagveld, en Diebitsch waagde het niet met zijne gedunde gelederen de hoofdstad te bestormen, zoo als men te Warschau vreesde.

De nieuwe opperbevelhebber, vorst Radziwil, had in den slag zijn factotum Chlopizky, die bloedend van het slagveld was weggedragen, verloren en legde daarom zijne waardigheid neêr. Hij werd vervangen door generaal Johannes Skrzynecky, doch ook deze geloofde niet aan de leus: ‘Overwinning of de dood!’ die hij zijnen soldaten toeriep. Hij sloeg insgelijks den weg der onderhandelingen in, zonder echter te kunnen slagen.

In den chef van zijn generalen staf, Prondzynsky, bezat hij echter een man, als Chlopizky voor Radziwil geweest was, en het was op zijn raad, dat hij zich op de 20.000 man wierp, die Diebitsch als observatieleger voor Warschau had achtergelaten,

daar deze laatste meende, dat de kracht des opstands door den slag bij Grochow gebroken was.

De onderneming gelukte en 5000 gevangenen, 100 officieren, 5 vaandels en 9 kanonnen waren de eerste vrucht der overwinning. Doch de voordeelen, welke geheel Polen daar bevochten had, mochten beslissend heeten. Diebitsch toch moest zijn voorgenomen tocht over de Weichsel staken en alles in het werk stellen, om niet van zijne meestal in kantonnement liggende troepen afgesneden te worden, en de bewegingen, welke hij daartoe moest maken, brachten hem dichter bij de grenzen van Lithauen dan bij Warschau, welke stad hij bij het treffen bij Grochow reeds in zijne macht waande.

Hadden de Polen van deze omstandigheid gebruik gemaakt, ware Skrzynecky niet een zwakhoofd geweest, het land zou wellicht gered zijn geweest of minstens de russische soldaten zouden

hebben moeten terugtrekken. Skrzynecky echter talmde op de gunstige geruchten, welke uit Parijs, Weenen en Berlijn tot hem doordrongen, want hij verwachtte alles van deze Mogendheden, en terwijl hij zich nog in eene blijde hoop wiegelde, drongen de Russen onder Rüdiger een gedeelte van zijn leger, 4000 man sterk, over de Gallicische grenzen, waar de Polen, die in de Oostenrijkers vrienden meenden te vinden, door hen ontwapend werden.

Alles was echter nog niet verloren en indien Skrzynecky slechts den moed had bezeten om te handelen, zou de neêrlaag aan de gallicische grenzen van geen invloed zijn geweest. In plaats van naar Lithauen te trekken om den opstand aldaar de hand te bieden, trok hij op Warschau terug, doch stootte den 25 mei bij Ostrolenka op den vijand, die met versnelde marschen was aangerukt. De Polen vochten als leeuwen en deden op elk punt van het slagveld de Russen verbaasd staan over hunne aan waanzin grenzende dapperheid, doch de overmacht was te groot en de invallende duisternis redde hen van volslagen vernietiging. 9000 Strijders lagen op het slagveld, 12.000 waren afgesneden en slechts 10.000 kwamen in strijdvaardigen toestand te Praga aan en dit nog maar alleen, omdat de russische veldheer met zijne vermoeide troepen de overwinning niet had kunnen voortzetten.

Kort daarop stierf graaf Diebitsch aan de cholera, die in beide legers vreeselijk woedde, en ook grootvorst Constantijn werd door die gevreesde ziekte weggemaaid; wederom bood zich de gelegenheid aan het korps van Rüdiger te vernietigen. Skrzynecky bleef echter werkeloos. Het bij Ostrolenka afgesneden deel van zijn leger onder Gielgud en Dombinsky geen kans meer ziende om zich met hunne broeders te vereenigen, werd door eerstgenoemde naar de pruisische grenzen geleid. Toen echter het plan bekend werd, ontstond er een oproer in het leger, waarbij Gielgud van zijn paard werd geschoten. Afdeeling op afdeeling, radeloos en zonder aanvoerders, trok over de grenzen en liet zich door de Pruisische landweer ontwapenen. Dombinsky daarentegen mocht het gelukken in een roemijken marsch van 20 dagen, eenig in de geschiedenis, met 4000 man Warschau te bereiken, waar hij met geestdrift werd ontvangen.

Polens vonnis was echter reeds geteekend. De nieuwe russische bevelhebber Paskiewitzsch rukte op Warschau aan en sloot het geheel in, terwijl ook generaal Rüdiger met versnelde marschen kwam aanrukken. Te vergeefs zette men Skrzynecky af en stelde Dombinsky, den held van den beroemden terugtocht, in zijne plaats; te vergeefs riep men geheel de mannelijke bevolking van Polen op; te vergeefs wist men Warchau in een ongeloofelijk korten tijd met nieuwe vestingwerken te omringen.

Tot overmaat van ramp ontstond er een opstand onder de Polen, waarvan het gevolg was, dat de oude generaal Krukowiecky zich geheel van het gezag meester maakte. De nieuwe president benoemde den 70jarigen generaal Malachowsky tot bevelhebber van het leger, dat 30.000 man met 92 kanonnen sterk was en zond Lubrinsky en Romarino met 22.000 man en 40 kanonnen naar de Weichsel, om daar hun geluk te beproeven.

Paskiewitzsch viel den 6 september de stellingen der Polen aan; in weerwil hunner onstuimige dapperheid moesten zij echter 's avonds achter de tweede linie terug trekken. Toch gaf men den strijd nog niet op, en ondanks de begonnen onderhandelingen dwongen de vrouwen, kinderen en grijsaards hunne mannen, vaders en zonen den strijd door te zetten, en tot den laatsten druppel bloed weêrstand te blijven bieden. De strijd woedde op nieuw, Paskiewitzsch werd gewond, doch met

het vallen van den nacht stonden de Russen onder de muren van Warschau, hetgeen hun echter 10.000 man gekost had.

Krukowiecky, die de onderhandelingen wilde doordrijven, werd afgezet, doch nauwelijks was dit besluit genomen, of op den 8 september verscheen Malachowsky in de stad met het bericht van een door hem gesloten verdrag, dat Praga aan den russischen veldheer overgaf.

De wanhoop was algemeen. Malachowsky legde het opperbevel neêr en werd vervangen door Rybinsky. Zelfs met de wanhoop in het hart wilde men den strijd voortzetten, al kwam ook het bericht, dat Romarino met eene rest van 10.000 man over de gallicische grenzen getrokken was, den laatsten steun onder hunne voeten wegnemen. Men trok terug de Weichsel over, doch van alle kanten rukten de Russen ter vervolging aan en 24.000 man met 95 kanonnen trokken den 5 october 1831 over de pruisische grenzen, waar zij de wapenen neêrlegden, die zij zoo roemvol maar ook zoo ongelukkig gevoerd hadden.

Polen was weêr onderdrukt en dieper dan ooit werd het gekrenkt in alle gevoelens, die het heilig en dierbaar waren. Zijn godsdienst, landsbestuur, leger, de opvoeding zijner kinderen, alles werd aan eene vreeselijke tirannie onderworpen, terwijl duizenden zijner zonen of in den vreemde dwaalden of op weg naar het ijzige Siberië waren.

Wat deden echter de Mogendheden, van wie het zooveel verwachtte? Zij, die het hadden kunnen helpen, hielden zich onzijdig, want Polens eisch: de vrijmaking van geheel het poolsche vaderland, herinnerde hen er aan, dat zij zelven een deel van Polen zich hadden toegeëigend, terwijl zij, die het wilden helpen, terug gehouden werden door het machtsvertoon van hen, die zich de vrienden van Polen noemden en uit eigenbelang de handen in den schoot lieten rusten.

En zoo werd dan een der edelste natiën van Europa uitgemoord en op nieuw steviger in de slavenboeien geklonken, nu bewaakt door duizenden beulen, die het martelden met eene verfijnde wreedheid, welke alleen kan opkomen in het brein van een volk, dat nimmer eene schaduw van vrijheid gekend heeft.

De oordeelen Gods zijn echter rechtvaardig, want in plaats dat Polen voor Rusland een bron van welvaart en vermeerderde macht zou zijn, werd het eene bron van zwakheid voor den kolos, hetgeen de latere geschiedenis op elke bladzijde te lezen geeft.

Uit het dagboek van een dokter.

Het was vinnig koud, want het vroor dat het kraakte. Een scherpe noordenwind sneed als het ware de ooren van 't hoofd en maakte neus en vingertoppen gevoelloos. Ik was van mijn zieken bezoek, een uur geleden, thuis gekomen en daar ik geen ernstige patiënten bediende, zette ik mij, in mijn slaaprok en pantoffels gestoken, gemakkelijk bij het gezellige haardvuur neêr, om een pas verschenen geneeskundig werk open te snijden en in te zien.

Niet lang was ik daarmeê bezig, toen de meid mij een briefke bracht van mevrouw de weduwe Van Beek, waarin deze mij beleefd en vriendelijk verzocht voor hare rekening vrouw De Vries te willen bezoeken, die, moeder van een talrijk gezin, een ziekelijk gestel had en, naar mevrouws meening, door den armendokter niet met genoegzame zorg werd behandeld.

Zij verontschuldigde zich, dat zij zóó laat op den dag (het was reeds meer dan negen uur) mijne diensten inriep, maar zij rekende, schreef zij, op mijn bekende

bereidwilligheid om te helpen dáár, waar het den armen lijdenden natuurgenoot betrof.

Zij zoude verder voor versterkende middelen zorg dragen en het zou haar zeer aangenaam zijn, wanneer het niet te veel van mij gevraagd was, in den loop van den volgenden dag mijne meening over de zieke en haren toestand te mogen vernemen.

De brief eindigde met de opgaaf van het straatje, waarin ik vrouw De Vries zoude vinden en nog eenige hoofsche woorden en verontschuldigingen.

Hoe aangenaam ik het ook vond bij het koesterend vuur te blijven, toch aarzelde ik niet aan de roepstem van mevrouw Van Beek, tevens die van den plicht gehoor te geven.

Ik verwisselde mijn gemakkelijke slaaprok en pantoffels voor pelsjas en zware laarzen en toog, warm toegestopt, naar het aangeduide straatje, dat in eene der achterbuurten lag.

De felle koude hield ieder binnen, die niet, zoo als ik, noodzakelijk buiten moest zijn; ik ontmoette dan ook niemand dan een jongske van 9 à 10 jaar, op klompen, die met dit drooge weêr nog wel dienst konden doen, maar, naar den klank te oordeelen, zwáár gebersten waren. Van jas of warme muts was geen sprake. Reeds van verre had ik hem, door het licht van een lantaarn, onder welke hij stond, gezien: de beenen gekromd, trappelend van koude, zijn verkleumde vingers trachtende te verwarmen door ze in den mond te houden, zijn dun, o, zoo dun kieltje in den wind fladderend, was hij een beeld der diepste ellende.

Niet zoodra zag de kleine mij aankomen, of hij verliet zijn standplaats en kwam, door koude verkleumd en daardoor gebrekkig gaande, mij te gemoet. Met een zwak en bevend stemmeke bood hij mij een dooske lucifers te koop aan; ‘toe, mijnheerke, koopt u als 't u belieft een dooske, wij zijn zoo arm en hebben den geheelen dag nog niets te eten gehad!’

Ofschoon ik, hoe warm ook toegetakeld, last had van de koude en ik dergelijke kooplieê, zoowel groote als kleine, mannelijke zoowel als vrouwelijke meer gezien en hunne op medelijden berekende aanroepingen dikwijls gehoord had, gaven houding, stem en voorkomen van dit jongske zoozeer een geheele lijdensgeschiedenis te kennen, dat ik niet aarzelde even stil te staan om hem een aalmoes toe te reiken. Ik wachtte mij echter wel hem te ondervragen, overtuigd, alsdan een verhaal van allerlei rampen en wederwaardigheden te hooren, en daar ik onmogelijk iedereen kan helpen, meende ik voor hem genoeg gedaan te hebben met het geven van een paar zilverstukskes.

Mijn jas, die ik door in mijn zak te tasten had losgemaakt, weder toeknoopend, vervolgde ik met versnelde schreden mijn weg en dacht niet meer aan het arme jongske.

Er rees namelijk voor mijn geest een zwarigheid op, die de gedachte aan den kleinen luciferskoopman geheel verdrong. Mevrouw Van Beek had mij wel het straatje aangeduid, waarin ik vrouw De Vries zou vinden, maar verzuimd mij het nummer van het huis op te geven, een verzuim, dat het voor mij, die geen armendokter ben en dus deze wijk alléén bij naam ken, zeer lastig maakte. Eindelijk kwam ik in die gezegde straat, die aan beide zijden een twintigtal huiskes lang was en doorsneden werd door vier of vijf dwarsstraatjes. In welk van die veertig huiskes moest ik zijn? Ik ontwaarde niemand, aan wien ik het konde vragen en besloot dus in het herbergje op den hoek navraag te doen.

Dit herbergje was voor *die* buurt zeer goed verlicht en had, om het nieuwsgierig oog te beletten een blik naar binnen te slaan, voor deur en venster blauw-geschilderde

blindekens, waarop in witte letters te lezen stond: ‘Werkmans welvaren, wijn, bier en sterkendrank.’

Er waren geen bezoekers, schoon een paar vuile jenever-glazen op de toonbank bewezen, dat er nog kort geleden dáár waren.

Op het gerucht dat de deur bij het openen maakte, kwam een man in blauwen kiel en zwarte broek gekleed, van uit het woonvertrek achter den winkel. Mij ziende, scheen hij te begrijpen, dat ik niet kwam om met den inhoud van zijn flesschen kennis te maken; hij ging dan ook niet achter, maar vóór de toonbank staan en nam zijn muts bedremmeld af, zonder nochtans iets te zeggen.

‘Vriendje,’ begon ik, ‘zoudt ge me ook kunnen zeggen, waar vrouw De Vries woont?’

De man zag mij strak aan, staarde toen naar den vloer, gedurig mompelend: ‘Vrouw De Vries,... De Vries,...’ en bracht ten laatste zijn rechter wijsvinger aan 't voorhoofd.

‘Wacht,’ sprak hij eensklaps, terwijl hij uitging en op den dorpel bleef staan, naar mij ziende, als om mij uit te noodigen zijn voorbeeld te volgen.

Toen ik buiten naast hem stond vervolgde hij, zijn rechter wijsvinger vóór zich uitstrekkend: ‘Ziet ge dáár dat tweede dwarsstraatje aan uw linkerhand?’

Ik kon in deze slecht verlichte wijk niet zoo dadelijk ‘ja’ zeggen; na echter eenigen tijd in het schemerduister getuurd te hebben, kon ik bevestigend antwoorden.

ONZE PREMIEPLAAT ‘OP DE KERMIS,’ NAAR O. EERELMAN.

‘Goed zoo,’ sprak hij: ‘nu, als ge dat voorbij zijt, dan is 't het vierde of vijfde huiske: - heel secuur ben ik er niet van.’

Ik dankte den man en begaf mij in de aangewezen richting, terwijl ik den herbergier nog hoorde roepen: ‘links, het vierde of vijfde huiske, hoor!’

Ik besloot eerst het vierde huiske binnen te gaan, dáár te vragen of ik bij vrouw De Vries was, en mocht ik een ontkennend antwoord ontvangen, het vijfde te betreden, zijnde dàt dan het doel mijner bestemming.

Ik trad binnen en had de vraag: ‘woont hier ook vrouw De Vries?’ op de lippen, toen ik, een

DE NIEUWE LEDEN VAN HET BELGISCHE MINISTERIE.
JULES BARA,
minister van Justitie.
SAINCTELETTE,
minister van Openbare Werken.
GENERAAL RENARD,
minister van Oorlog.
FRÈRE-ORBAN,
minister van Buitenlandsche Zaken, Hoofd van den Ministerraad.
ROLIN-JACQUEMYNS,
minister van Binnenlandsche Zaken.
GRAUX,
minister van Financiën.
VAN HUMBEEK,
minister van Openbaar Onderwijs.

blik slaande in dat vertrek, besloot te blijven of ik àl dan niet terecht was.

Het vertrek was geen vier meters in 't vierkant groot. Het was er koud en ik zag geen schijn van vuur. Op de tafel stond een glaaske, waarin op een weinig olie een nachtpitje brandde. Bij het schijnsel van dat nietig lichtje zag ik een vrouw zitten, net, maar armoedig gekleed en oogenschijnlijk 38 à 40 jaar oud. Hare gelaatstrekken waren regelmatig, doch ingevallen, en hare donkere oogen stonden hol en waren onnatuurlijk groot. Beter gevoed en gekleed zoude die vrouw schoon zijn te noemen, nù echter was zij een levend beeld der diepste ellende. Op haar schoot lag een kindje van 10 à 11 maanden, zóó bleek, zóó roerloos, dat ik bij den eersten oogslag niet kon zeggen of het nog leefde, dan wel reeds dood was. Verder kon ik bij het flauwe licht niets duidelijk onderscheiden. Wèl zag ik, toen mijne oogen een weinig aan het schemerduister waren gewend, een schraagkribbe en een bedstede, maar of *één* dier twee of wel *beide* schamele legersteden op dat oogenblik in gebruik waren, kon ik niet met zekerheid bepalen. De vrouw was noch verrast door, noch verlegen met mijne komst, klaarblijkelijk was zij in een staat van gevoelloosheid, waarin men zich over niets verwondert; een toestand, die, wanneer de geest niet is gekrenkt, vaak het gevolg is van naamloos lijden.

‘Goeden avond, moeder, hoe gaat het?’ sprak ik, als ware ik met haar bekend, ofschoon ik haar heden voor het eerst zag.

Zij keek mij met hare groote, donkere oogen strak aan, als scheen zij het gesprokene wèl gehoord, maar niet begrepen te hebben; eindelijk schudde zij treurig het hoofd, zonder nochtans te spreken.

‘Is dat kindje ziek?’ vroeg ik verder: ‘ik ben geneesheer en wil u gaarne helpen.’

Inmiddels was ik tot bij de vrouw genaderd, die, op 't hooren van het woord ‘geneesheer’ eene beweging met haar schoot maakte, waardoor het kind naar mij werd toegekeerd, terwijl zij mij zwijgend, maar met hoop in 't oog aanstaarde.

Ik zocht, doch vond geen polsje, het was zeker, het wicht was stervend.

‘Het kindje is gevaarlijk, zeer gevaarlijk ziek, goede vrouw, ja, ik mag u *niet* vleien, dat gij het in 't leven zult behouden,’ sprak ik aarzelend.

Geen teeken van verwondering of droefheid, alleen drukte het oog niet meer ‘hoop’ uit.

‘Hebt ge nog meer kinderen?’ waagde ik te vragen.

Toen zij ‘ja’ knikte, vestigde zich haar kwijnende blik zóó smartelijk op mij en vervolgens op de schraagkribbe, dat ik er van ontroerde.

Ik nam het nachtlichtje van de tafel en begaf mij naar de kribbe.

Geheel ontsteld liet ik het licht bijna uit de hand vallen. In die kribbe lag een bleek, doch aanvallig meisje van 3 à 4 jaar gerust te slapen naast haar dood broertje van ongeveer 6 jaar.

Naar allen schijn was het knaapje reeds eeinge uren overleden, het was geheel koud en verstijfd.

Ik had van veel tegenspoed gehoord, vele treffende gevallen van armoede gelezen, doch zulk een maat van ellende had ik mij nooit kunnen voorstellen.

Ik durfde geen verdere vragen doen uit vrees even verpletterende antwoorden, als tot dus verre ontvangen, te zullen hooren.

Eindelijk vroeg ik: ‘Hebt ge geen man?’ en terwijl ik deze vraag deed, wendde ik mij met het lichtje naar de bedstede en zag daarin een man met geelachtige gelaatskleur; zijn zwarte baard, die in langen tijd niet geschoren was, maakte zijn

ingevallen wangen nog holler en deed de waskleur er van nog meer uitkomen. Hij lag roerloos en met de oogen gesloten, onder het hoofd een bos sroo, waarover een lap, het lichaam bedekt door een stuk tapijt. Ik voelde zijn pols, die zwak, doch regelmatig sloeg; die man had zeer waarschijnlijk een zware ziekte gehad, was nu herstellende, doch wanneer de ingesluimerde levensgeesten niet werden opgewekt en door versterkende middelen onderhouden, zoude hij aan uitputting bezwijken. Ik behoefde niet te vragen of er iets (hetzij spijs of drank) in huis was om den lijder toe te dienen, er was gebrek aan alles.

(Wordt vervolgd.)

De goochelaar.
Lenneke Mare.
(Vervolg en slot.)

- Godelieve, daar ginds is de kapel, fluisterde Dard, terwijl hij achter den rug van Bonifacius Halmer naar zijne kleine speelgenoot zag; ziet gij de kapel niet, Godelieve lieve?

- Alles is donker voor mijne oogen, antwoordde het blinde kind; is het hier, dat wij gaan bidden, opdat het wederom licht zoude worden in mijn hoofd?

- Bidt, lieve kinderen, fluisterde de priester, terwijl hij half lachend, rechts en links een blik op hen wierp.

- Zal Godelieve haar gezicht dan wederkrijgen? vroeg de knaap.

- Wie weet dat, lieve jongen? Ja, God alleen weet het.... Doch laat ons bidden, Dardje, en gij ook, Godeliefje.

En de kinderen baden met hunne helle stemmetjes weêr met de bedevaarders mede.

Men trok de kapel binnen.

- Gaat daar zitten nevens het altaar, lieve kinderen, sprak de priester; zult gij nu aandachtig en eerbiedig bidden, gedurende de mis?

De kinderen knikten ja, en knielden neêr op den altaartrap. Zij moesten van hun geestelijken onderwijzer reeds goede lessen hebben gehad, want zij zaten daar zoo engelachtig neêrgeknield, hunne oogen zagen zoo eerbiedig smeekend naar boven, dat Bonifacius Halmer bij zich zelven vroeg, of de goede God wel anders doen kon, dan hunne beden verhooren. De priester droeg het misoffer op; en nooit misschien hadden er bedevaarders zoo vurig, zoo vol betrouwen gebeden.

Lenneke Mare rustte daar immers onder het altaar der kapel aan Gods Moeder toegewijd; er waren in den loop der eeuwen reeds zoovele wonderen gebeurd op het graf der arme kluizenaarster.

De kleine Dard, die de kralen van zijn rozenkrans zoo moedig voortschoof, had de arme blinde reeds meer dan eens met den elleboog in de zijde gestooten en telkens gevraagd, of het nog niet licht werd in haar oogen.

- Neen, antwoordde Godelieve fluisterend; het was nog altijd voor haar oogen zwart gelijk de donkerste nacht.

- En of zij dan niets, in het geheel niets ontwaarde van dat licht, van die heldere zonnestraal die langs het venster binnenkwam en het altaar verlichtte?

- Neen, schudde het meisje met het hoofd; het was en bleef donker.

De mis was ten einde; toen keerde de priester zich om op den altaartrap, en sprak tot de menigte, dat hij den rozenkrans ging voorbidden, ten einde voor elken bedevaarder die gunsten af te smeeken, welke hem zoo voor zijn tijdelijk als eeuwig

geluk dienstig konden wezen. In dit gebed, zeide de priester, zoude iedereen voornamelijk diegenen herdenken, welke door ziekten of gebreken diep ongelukkig geworden, naar Lenneke Mare's graf waren gekomen, om door hare voorspraak Gods goedheid af te smeeken.

Dit zeggende, legde hij de hand op het hoofd der kleine Godelieve, op dat doodarm kind, als het ware veroordeeld om door iedereen verstooten, en met reddelooze blindheid geslagen, door de wereld rond te doolen.

- Bidden wij voor haar, bidden wij ook voor anderen, die misschien even ongelukkig zijn als mijn arm beschermkind, en de Heer verhoore onze bede!

Zoo sprak de priester, en ging daarna op den altaartrap tusschen de twee kinderen nederknielen. De rozenkrans begon.

Nooit misschien werden het Symbolum, het gebed des Heeren, en het Wees gegroet Maria met meerder godsvrucht en betrouwen gebeden, en steeds herhaald. De stem van den voorbidder scheen diep ontroerd, zoo dikwijls hij het 'Wees gegroet' al wederom herhaalde, en iedereen bemerkte, dat hij van tijd tot tijd een traan uit zijne oogen wischte. - Terwijl hij de litanie der heilige Maagd bad, kon hij het oog niet meer van de kleine Godelieve afwenden; verwachtte de brave man, dat hier werkelijk een wonder ging plaats grijpen? De rozenkrans was ten einde; de voorbiddende priester sloot het gebed met het teeken des heiligen kruizes, en de bedevaarders spraken het 'Amen' uit.

Op hetzelfde oogenblik was de blinde rechtgesprongen, en had zich, het gezicht naar de menigte gekeerd, midden op den altaartrap geplaatst; zij had de twee armen in de hoogte geheven; er rolden tranen uit hare groote, blauwe oogen; een engelachtige lach zweefde op hare lippen.

- Godelieve, mijn lief kind! sprak Halmer met bevende stem.

- O, ik zie u wel, mijnheer Halmer, antwoordde het kind glimlachend.

- Is het nog donker in uwe oogen? vroeg hij. Halmer was diep ontsteld; een vloed van tranen vloeide over zijne wangen, het waren tranen van aandoening, door een ongekend gevoel uit de oogen geperst.

- Ja, het is licht in mijne oogen, antwoordde Godelieve; o, het is bijna veel te licht...., wie heeft dat gedaan, mijnheer Halmer? Is dat nu Lenneke Mare? Dardje, mijn hartje, fluisterde het kind lachend, hem hare handjes toestekend.

Kleine Dard zat te weenen; de arme jongen, ofschoon nog maar een kind, scheen volkomen te beseffen wat er gebeurd was.

- Godelieve lieve! nokte hij, en greep met de eene hand die zijner gezellin; met de andere die van zijn edelen beschermer.

- Licht, licht! wat is het toch helder in mijne oogen! juichte Godelieve rondziende; ik zie alles: altaar, beelden, menschen, en u ook, mijnheer Halmer.... Goeden dag, mijnheer Halmer! voegde zij er bij, terwijl zij hem lachend toeknikte. Er was eene ontzettende beweging in de kapel; iedereen drong naar voren; iedereen wilde het kind zien, bij wie de Heer daar op het oogenblik een zichtbaar wonder deed gebeuren; iedereen wilde Godelieve met de hand aanraken, alsof de aanraking van het bevoorrecht kind iets van het hemelwonder op anderen zou doen overgaan.

Geen bedevaarder, die niet beefde van ongekende vrees, van ontzag en eerbied, bij het zien van dat arme schepsel op wiens hoofd daareven de hand van den Almogende gerust had.

Bleek van ontsteltenis, met betraande oogen, en bevend door geheel zijn lichaam, trad Bonifacius Halmer vooruit en riep tot de menigte:

- Ja, de Heer is goed en almachtig! Groot is zijne heilige Moeder, en krachtig is de voorspraak zijner Heiligen! De knieën gebogen en het danklied gezongen aan het eeuwige Licht, aan de eeuwige Waarheid!

Op zijn voorbeeld buigen al de bedevaarders de knieën; het statig ‘Te Deum laudamus’ klinkt langs de gewelven van den tempel.

De dienst is geëindigd; de bedevaarders maken zich gereed om huiswaarts te keeren.

In een oogenblik hebben eenige vrouwen en jonge meisjes hier en daar loover en bloemen geplukt, en een krans gemaakt, dien zij de wonderbaar genezene op het hoofd drukken. Daarna gaan twee jonge mannen naast elkander staan, en tillen kleine Godelieve op hunne schouders; zij zullen het kind dragen, en zegepralend binnen brengen. Heel de omtrek, de hoodstad zelve moeten het meisje zien, die men bijna als eene heilige beschouwt en wil vereeren. Achter de twee dragers, met hun gekroonde vracht beladen, gaat Bonifacius Halmer met den kleinen Dard Feldijk aan de hand; voorop stappen de twee rijen bedevaarders, voorafgegaan door den kruis

drager - en zoo trekt men biddend en lofliederen zingend naar de stad terug.

Doch de bedevaarders zijn reeds veel talrijker geworden; want het wonder, dat daareven in de kapel plaats had, heeft zich met de snelheid des bliksems in den omtrek verspreid. Van alle zijden komt men aansnellen om het kind te zien en te bewonderen, dat dezen morgen blind ter bedevaart ging, en met klaar ziende oogen naar huis wederkeert.

Godelieve met haar bloemkrans op het hoofd, met haar van blijdschap stralende oogen en met haar onschuldig lachje op de lippen, lokt ieders nieuwsgierigheid, ieders bewondering uit; iedereen groet het meisje, die daar, op de schouders der twee dragers zittend, in vollen zegepraal naar huis wederkeert

Broeder en zuster.

't Vroeg mij eene aalmoes, - het meisje, en sloeg zijne schoone zwarte kijkers, die met tranen overgoten waren, naar mij op. Het had lokken, zwarter dan de ravenveêr, en die in wilde bochten in zijnen hals neêrvielen. In zijne veelkleurige, vuile lompen was het niettemin schoon, en ik huiverde bij het denkbeeld, dat die schoonheid welke de natuur haar gegeven had, haar eens in een poel van jammeren zou kunnen storten.

Naast haar ging een klein broêrke, jonger dan zij en dat nauwelijks, zoo min als het meisje, met zijne lompen de naaktheid van het lichaam bedekken kon. Wat leden zij koude en wat hadden zij honger!..... Waarom laat de hemel soms hagelsteenen en geen brood vallen voor de ongelukkigen? Waarom wordt de sneeuw, zoowel als voor de aarde, niet tot een warm donzenkleed geweven om de ongelukkigen der samenleving te verwarmen? Omdat God den rijke eene zending wilde geven op de wereld.

Van waar kwamen zij hand aan hand - die broeder en zuster? Zij kwamen van buiten, uit een dorp in den omtrek, waar zij vader en moeder hadden zien ten grave dragen; zij zagen bij hunnen terugkeer van het doodenveld hun ouderlijk huis ledig, de graanzolder ledig, de kleine stalling ledig en niemand meer hebbende dan den goeden God om op te betrouwen, zijn zij gaan bedelen van huis tot huis. Aan de hoeven echter was weinig te geven en het *God helpt u* alleen stilt geen honger of geeft geene warmte aan het afgeteerde lijf!

Van verre - zeer verre zagen broeder en zuster hoe de majestueuse toren van eene groote stad zich zwart tegen de witte wolken afteekende, en ‘daarheen! daarheen!’ had de kleine broeder met blijdschap uitgeroepen.

De stad rees voor de kinderoogen op. Wat al rijke huizen, wat al hooge torens, wat al rijke menschen, warm gekleede en gezonde kinderen ontmoetten zij daar! O, hier moet gewis niemand honger lijden, noch van koude bezwijken. Zie, hoe warm en prachtig men zelfs de paarden tooit, die over het glinsterende sneeuwveld draven! Als men de dieren hier zoo goed verzorgt, dan toch zal men er ook de kinderen van den hemelschen Vader wel genadig zijn?...

Arme kinderen, bedriegt u niet! In de stad is het medelijden vreemder dan bij u, in uw nederig dorp, en de rijkdom dien gij hier ziet, is niet zelden een bedriegelijk klatergoud, waarachter zich ontbeering en gebrek verschuilen! Klopt hier, kinderen, op vele van de prachtige huizen, en men zal u zelfs niet openen. Vraagt hier aan vele van die rijke heeren en dames eene aalmoes, en zij zullen zich haasten u voorbij te

stappen. Roept in het midden der straten: 'ik heb honger!' en de strenge policie zal u antwoorden... met de gevangenis.

Men is hier in zoo hooge mate vereenzelvigd met het lijden, dat het maar zelden tranen in de oogen toovert!

Samenleving, wanneer zult gij eens weêr waarachtig moeder worden, en zal er geen arm weeskind meer hulpeloos dwalrn; wanneer zult gij, in het midden van den voorspoed, aan den boord van rijke korenvelden, geen enkel gebrekkelijk grijsaard van honger meer laten sterven? Wanneer zult gij u ontdoen van dat verschrikkelijk, van dat verpletterend vooroordeel, dat 'arm zijn' bijna eene misdaad is? Ja, ik zie er wel, in kristelijken iever, aan dat reuzenwerk arbeiden, doch de laatste der ongelukkigen is nog niet van smart en lijden bezweken?

Ik droomde lang aan het toekomstige lot der arme kinderen, en in mijne grillige verbeelding zag ik hen van een gescheurd worden, hoewel hunne moeder, op haar doodsbed misschien gebeden had dat God hen in glimlachen en tranen, in vreugde en in smart zou hebben laten vereenigd zijn, en echter hoor ik het broêrke met de tranen in de oogen zeggen: 'Zuster, vaarwel, en God zegene u!'

Onverbiddelijk wordt het levenspad in twee gescheurd, en wie weet of broeder en zuster weldra niet vreemd voor elkander zullen zijn, gelijk de honden uit hetzelfde nest en die echter dezelfde moederborst gezogen hebben.

Zie, grillige verbeelding, zie daar bedelt de broeder nu alleen: hij heeft willen werken, doch er is geen werk en zelden heeft hij nu een stuk brood om den honger te stillen.

(Wordt vervolgd.)

Juliaan en Juliane.
Eene novelle
door Mathilde.

(Vervolg.)

In Elsdorp, een treurig gehucht, bestaande uit een herberg en hier en daar eenige huizen, bleef hij stilstaan en zeide dat hij niet verder ging.

Zuchtend stond Liane op en stopte den voerman een gulden in de hand; dit verzoende hem geheel met die trotsche juffer.

''t Is jammer,' zeide hij, 'ik zou de juffer nog wel graag verder varen, maar ik moet hier wezen, als de juffer echter wil zal ik haar een binnenweg wijzen, doch eerst zullen we hier samen een glaasje drinken.'

'Ik heb geen tijd,' mompelde Liane, 'ik moet met den trein van zeven uur vertrekken.'

'O zoo, dan moet u je haasten, 't is bij zessen. Kom maar meê.'

En weêr moesten Liane's vermoeide voeten zich in beweging stellen; hij wees haar een kronkelend voetpad, dat moest zij maar volgen en dan kwam zij bepaald nog op tijd.

Liane bedankte den vriendelijken landman en zette haar reis voort, altijd vermoeider, altijd moedeloozer.

Nergens was nog 't einde van haar tocht te zien, toen het schrille fluitje der locomotief over de hei klonk.

'De trein, de trein, 't is te laat!' en hare laatste krachten verzamelende, snelde zij vooruit; de doek zwierde haar langs de schouders, eens viel zij over hare rokken lang

uit op den grond; zij richtte zich weêr op en vloog verder, overmand door hitte, duizelig door vermoeidheid, verblind door het sterke zonlicht.

Eindelijk zonk ze neêr.

'Ik kan niet verder,' snikte zij, 'hier moet ik sterven!...' En zij dacht aan morgen, of overmorgen, of misschien de volgende week, de volgende maand, wanneer landlieden haar lijk zouden vinden; en wat zou Max dan zeggen, en wat Jules?

Ach, wie had het haar ooit voorspeld, dat zij op een zomermorgen in de hei haar dood zou vinden, door niemand bijgestaan, door niemand gezien, door geen priester versterkt, wie was er ongelukkiger dan zij! En weêr begon zij uit louter medelijden met zich zelve brandende tranen te storten.

't Gefluit klonk duidelijker en duidelijker; zij waagde een krachtige poging, stond weêr op en deed wankelend eenige schreden; daar zag zij iets lichtblauws schemeren, was dat het dak van het station?

Eenige stappen verder en geen twijfel meer; dat was Moorveen; met nieuwen moed gewapend ging zij voort.

Als zij maar eens aan 't station was; kon zij met dezen trein niet vertrekken, dan met den volgenden en eindelijk, nadat ook dit laatste eind haar bitter door zijn afstand bedrogen had, stond ze hijgend en uitgeput voor het hulpstation. Ze moest er zeker verschrikkelijk uitzien, want de kinderen van den stationschef, die tusschen kippen en honden in 't zand speelden, liepen hard weg, uitroepende:

'Moeder, kijk eens wat een rare tante daar staat!' En daar herkende zij ook in de wachtkamer den boer van straks, die haar spottend en gemeenzaam groette:

'Nu, je komt ook net bijtijds. Daar is de trein al.'

Liane kon nog slechts een kaartje nemen en zonder den tijd te hebben iets aan haar toilet te veranderen, moest zij instappen.

Gelukkig zat zij alleen in de coupé; behalve den boer en haar had de trein geen andere reizigers te Moorveen opgenomen.

XVI.

Eerst twee stations verder, toen het haar gelukt was eenige veranderingen in hare kleeding te maken en van hare grootste afmatting te bekomen, kwamen er twee heeren en een dame bij haar in de coupé zitten.

Zij trok dadelijk haar sluier neêr en veinsde te slapen. De reizigers waren vroolijk en spraakzaam; zonder zich te bekommeren om de vreemde vrouw in den hoek van den waggon, behandelden zij allerlei zaken, die Liane niet het minste belang inboezemden en waarnaar zij ook niet luisterde.

Ze voelde zich zwak, vermoeid, zelfs ziek, nooit, zelfs toen zij in Rozenstein meende te moeten sterven, had zij zich zoo als thans gevoeld. Plotseling hief zij echter het hoofd op, maar liet het dadelijk weêr onverschillig op de borst vallen.

'Wat een geval is dat met dien ontvanger te Breukvliet.'

'Verschrikkelijk; het heeft mij zeer getroffen, vooral om dat ik hem persoonlijk ken.'

'Ah zoo, u kent hem bijzonder?'

'Ja, ik heb met hem gestudeerd.'

'Hij is dokter geweest, zegt men.'

'Ja, maar hij was niet gelukkig met zijn patiënten en heeft toen zijn geluk in een landsbetrekking gezocht.'

'En daar heeft hij 't ook niet beter gemaakt, schijnt het.'

‘Och neen, mijn neef, die surnumerair was te Breukvliet, zeî het vooruit, dat het nooit goed zou gaan. Door bijzondere voorspraak heeft hij dien post gekregen, omdat het dokter spelen hem slecht van de hand ging, en dan moet hij een heel onbeduidende vrouw hebben.’

‘Ja, natuurlijk krijgt de vrouw weêr de schuld van alles,’ merkte de dame aan.

‘Och, zoo gaat het, juffrouw, de dames moet men in elke gerechtszaak zoeken, placht mijn oom te zeggen, die officier van justitie geweest is.’

‘Maakte zij dan het geld op?’

‘'t Schijnt zoo; hij was een sukkel en zij had hem onder den duim, zoo als alle vrouwen het trachten gedaan te krijgen; als ze het dan nog op een verstandige wijze doen, heb ik er niets tegen, maar wanneer ze den man aanzetten, om te hoog te vliegen en schulden te maken, zoodat het eindigt met de gevangenis, dan zeg ik aan de vrouwen: Hoort eens, dames, ik vind het heel goed en lief van u, dat u zich zooveel om ons mannen bekommert; maar tot zoo ver en niet verder; bedenkt dat u oorspronkelijk voor de kinderkamer en de keuken geschapen zijt. Dus keert als 't u belieft daarheen terug, ik blijf op mijn kantoor.’

‘Zeer beleefd, werkelijk!’ mompelde de juffrouw.
‘En wat zegt u er van, mijnheer?’
‘Ik zeg dat altijd de man baas moet blijven.’
‘Hm, hm, juffrouw! mijnheer uw man is niet veel beleefder dan ik.
De dame glimlachte en knipte met de oogen, alsof zij zeggen wilde:
‘Ik weet wat die grootspraak beteekent.’
‘Ze zeggen zelfs,’ ging de andere voort, ‘dat die mijnheer aan zijn vrouw de sleutels zijner brandkast in bewaring gaf.’
‘Dan heeft hij ook zijn verdiend loon.’
‘Ja, en dat mevrouw naar hartelust hare fijne handjes in het rijksgeld stak om japonnen en lintjes daarvoor te koopen.’

JULIAAN EN JULIANE. Zij trok dadelijk haar sluier neêr en veinsde te slapen.

‘Foei, foei!’ riep verontwaardigd de juffrouw, ‘zulke vrouwen bederven onze reputatie; die halen de mannen altijd aan, als wij hun eens vragen ons wat meer te vertrouwen. Maanden-, jarenlang zullen wij dat nog moeten hooren, foei, 't is om zich dood te ergeren. Als ik dat mensch eens onder handen kreeg, zou ik haar flink de waarheid zeggen; flink, hoor!’
‘'t Zou u niets meer helpen; 't is toch te laat.’
‘Maar zal dat dien armen kerel niet aangerekend worden, dat niet hij, maar zijn gekke vrouw het geld - ik zal het ware woord maar zeggen - gestolen heeft?’
‘Wel neen, hij is de verantwoordelijke persoon, mijn waarde! Hij en hij alleen; waarom is hij niet wijzer geweest, en bewaarde hij niet zelf zijne sleutels? De wet kent mevrouw niet in deze zaak, hoeveel zij ook anders te zeggen heeft.’
‘Nu, ze moesten, dunkt me, haar het strengste straffen. Wie weet hoe zij aan de ooren van haar man heeft gezeurd, om die sleutels te mogen bewaren.’

‘Maar hij is zwak geweest, hij had zijn vrouw beter moeten kennen.’

‘En is ze lief en mooi?’

‘Ja, juffrouw, dat weet ik niet, ik heb nooit de eer gehad haar te zien.’

‘Een mooie eer! Wat zal ze nu pleizier hebben van hare keurige japonnen; me dunkt, ze moet zich niet op straat durven vertoonen.’

‘Hoeveel straf zou hij krijgen?’

‘Een jaar of drie, vier, ten minste; de ontvanger van G., mijn.... ik wil zeggen de neef van mijn zuster's man's broêr's vrouw, heeft voor een mindere som twee jaar moeten zitten.’

‘Zoo, twee jaar! Ja, ja, 't is een heele tijd, maar de schurk verdiende dat ook. Foei, hoe durven zij het wagen? Uitkomen moest het immers toch eens. Weet u ook zijn naam?’

‘Walhorst.’

‘Walhorst?’

‘Hé! níet waar, Coba, heet de man van je vriendin Catharina Toezang ook geen Walhorst?’

‘Zeker, daarom viel de naam mij op; ach, ach! ik zal Cato dadelijk schrijven en vragen of dat haar zwager is. 't Zou toch wat zijn! Cato is van zoo'n goede familie en dan een veroordeelde tot zwager te hebben! Laat ons hopen, dat het niet waar is. Die arme Cato!’

‘Weet u ook of ze kinderen hebben?’

‘Nu vraag je mij toch te veel, beste heer! Ik meen, ik meen van niet!’

‘Des te beter! O wat moet zoo'n moeder voelen, als ze zulke wurmpjes ziet, hun geheele leven lang geschandvlekt door haar schuld! Wat 'n mensch!’

Uit het raampje keek stijf en strak dat *mensch* naar buiten, haar gelaat tegen de ruiten gedrukt.

Was 't wel over haar en over Max, dat ze spraken? Hoe dikwijls had zij niet willen roepen: ‘'t Is niet waar! hoe kunt ge zoo spreken, afschuwelijke menschen!’ Dan had ze het wel uit willen gillen:

‘Ge beklaagt die *arme* Cato, en voor ons ongelukkigen hebt gij geen woord van medelijden, van beklag. Zoo zal dus de wereld altijd over ons spreken; altijd, nooit meer met opgeheven hoofd kan ik tusschen Max en Jules gaan; en ze geven mij de schuld van alles!’

Doch bij de laatste woorden was het haar, of de geheele aarde rondom haar in rook opging, of haar alles ontzonk, of er niets beters voor haar te doen was dan te verdwijnen, zoodat nooit meer iemand hooren kon, waar zij gebleven was.

Arme Liane! Nog nimmer had zij er aan gedacht hare tranen in te houden; wanneer ze thuis reden of lust had om te schreien, weêrhield zij zich nooit, maar nu moest zij elken traan verbergen, verstikken zelfs, terwijl haar gemoed vol schoot, haar arm hartje door het ontstuimig kloppen dreigde te breken.

Zij zag daar buiten het landschap voorbij vliegen en als in een droom hoorde zij het gebabbel der reizigers.

‘O God! waarom zijt Ge zoo wreed, waaraan heb ik dit verdiend?’ was het eenige wat zij wist te zeggen aan den Vertrooster der bedrukten, aan Hem, die gezegd heeft: ‘Komt tot mij, gij allen die belast en beladen zijt, en ik zal u verkwikken.’

Gisteren, toen zij hoop had op uitkomst, toen kon zij bidden en beloven, thans echter, nu zij verlaten en eenzaam was, wist zij niet meer hoe zich tot haren hemelschen Vader te richten.

Helaas! wanneer oom en tante Miollet getuigen waren van het lijden hunner lieveling, moesten zij het wel met bitteren rouw bekennen:

‘Wij deden verkeerd, dit kind slechts voor het geluk op te voeden; het zijn alleen de sterke karakters, die door de eerste smart, welke zij lijden moeten, niet neêrgedrukt, maar opgeheven worden.’

Eindelijk gingen hare reisgezellen heen, en werden door andere vervangen; zij moest overstappen, zij deed het werktuiglijk en eerst laat in den namiddag, toen zij aan de deur van haar coupé hoorde roepen: ‘Cleef!’ stond zij op en voelde iets, dat naar hoop zweemde, in haar van het angstig kloppen afgematte hart opstijgen.

Zij gleed zacht doch niet onopgemerkt door de menigte reizigers op het station.

Hare dwaze kleeding deed menigeen glimlachen, men hield haar echter voor een oude vrouw, want door den dichten sluier schemerde haar bleek gelaat, hare rood omkringde oogen en hare eenigszins verwarde blonde lokken, die door de kanten van de muts bijna grijs schenen.

Zij huurde een vigilante en riep den koetsier toe: ‘Hôtel Robert!’ Een zucht van verlichting ontsnapte haar.

Ja, nu ging zij Jules ontmoeten; nu zou ze woorden van troost hooren, nu eindelijk eens een bevriend gelaat zien en niet meer alleen zijn.

‘Alleen!’ dat woord galmde nog steeds akelig als een doodsklok in hare ooren.

Ze zag niet naar buiten, naar die fraaie natuur, naar die mooie huizen, zij vond het wreed van die zon zoo helder te schijnen, van die menschen zoo vroolijk, zoo onbekommerd te zijn, terwijl zij leed en diep rampzalig was.

Geen ander gevoel kon haar vervullen dan haar eigen smart. De vigilante hield stil.

‘Hier is 't, madam!’ zeide de koetsier.

De colonnade van het hotel was gevuld met elegante heeren en dames, die vroolijk pratende op en neer wandelden, en de schuwe Liane schrikte van hen terug.

Welk een figuur zou zij tusschen hen maken in haar toegetakeld en daarenboven verfrommeld reiskostuum?

En wat zou Jules een schrik krijgen als hij haar zoo ontmoette!

‘Vraag aan den portier of ik mijnheer De Werve even kan spreken,’ zeide zij den koetsier.

Een oogenblik later kwam de eigenaar van het hotel zelf aan de vigilante en vroeg op den beleefden, onderworpen toon der Duitschers:

‘Bitte, Madame, heb ik goed verstaan; vroeg u naar Herr De......

‘De Werve, Jules de Werve.’

Verscheidene menschen kwamen nader; elke verstrooiing in een badplaats rekent meê.

‘Wil madame niet uitstappen, ik zal het vreemdelingenboek eens nazien.’

‘Neen, ik blijf hier,’ en een nog niet opgevatte gedachte doorboorde haar ziel:

‘Misschien is Jules hier niet, misschien is hij weg.’

Daar kwam de eigenaar terug. ‘'t Spijt me, madame, mijnheer De Werve is hier volstrekt niet geweest.’

‘Zal hij ook niet komen?’ vroeg ze haast onhoorbaar.

‘Dat weet ik niet, madame, ik geloof niet dat er iets van bekend is.’

‘Naar het station!’ fluisterde Liane zwakker en zwakker wordende.

De koetsier sprong weêr op den bok en maakte tegen een paar vrienden van hem een beteekenisvol gebaar, met de vingers naar zijn voorhoofd wijzend. Hij keerde

om en reed de stad door, vroolijk, lustig, soms door de onregelmatigheden van den weg stootend en hotsend, maar zij, die in zijn rijtuig zat, bemerkte het niet.

Bleek en roerloos lag zij zonder eenig bewustzijn op de versleten kussens.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 51]

De Ramadan, de heilige maand der Turken.
(8 September - 5 October.)

De heilige maand der Turken, welke dit jaar van den 8sten September tot den 5en October gevierd wordt, heeft op de Mahomedaansche wereld nog altijd dien uitgestrekten invloed, welken Mahomed er van voorzag toen hij haar instelde. Zooals men weet, mag de ware volgeling van den profeet gedurende de dertig op elkaar volgende dagen dezer maand, van het opkomen der zon tot haar ondergang, in 't geheel geen voedsel gebruiken, en deze strenge vasten wordt nauwkeurig onderhouden.

Wij willen onzen lezers een denkbeeld geven van het leven der Mahomedanen gedurende deze maand en voeren hen daarom naar Algiers, de oude hoofdstad der roofvorsten, die hunne plaats in het Paradijs meenden te verdienen door alle ‘ongeloovigen’ te berooven en niet zelden te vermoorden

Laat ons de straat, die naar de moskee van Sidi Mahomed Cherif leidt, inslaan op het oogenblik dat de zon ondergaat. Algiers

LODEWIJK DE MALE VLUCHT VOOR DE GENTENAARS, NAAR MRS. SPARKES.

heeft haar schilderachtig voorkomen behouden: nauwe, kronkelende en hobbelige straten, aan beide zijden bezet met winkels van barbiers en kooplieden in tabak, groenten en vruchten. In de groote winkels, waar het aan lucht en licht geheel ontbreekt, bemerkt het geoefend oog steeds den koopman, die met gekruiste beenen onbeweeglijk zit, die vanaf zijne plaats alle koopers bedient en zelfs voor de hoogste bezoekers van zijn winkel niet meer dan eene buiging met het hoofd over heeft. Verder vindt men er koffiehuizen, welker eenige versierselen in banken bestaan, die met matten bekleed zijn.

Het geraas en gewoel zijn onbeschrijfelijk. Hier dragen negerinnen korven met inlandsch brood, daar venten kooplieden hunne visschen, kinderen hunne bloemen, en allen vervullen de lucht met hun geschreeuw. De bevolking verdringt zich intusschen voor de winkels en stormt de koffiehuizen binnen, en aan hare verscheidenheid in kleederdracht ziet men, dat zij uit verschillende natiën bestaat, waarvan velen alleen gekomen zijn om de Ramadan in de stad te vieren.

Er komt echter een oogenblik, waarop alle gerucht verstomt en men slechts ongeduld leest op de gelaatstrekken der door het waken en den honger afgematte mannen, tot een kanonschot het ondergaan der zon en dus ook het eindigen der vasten aankondigt.

Nauwelijks is de klank weggestorven, of een vreugdekreet ontsnapt aan aller borst en duizenden armen zetten zich in beweging. De van te voren gereed gelegde pijpen worden aangestoken en de geurige koffie doet de ronde. Hier steekt een maraboet of een vrome muzelman langzaam de drie dadels in den mond welke de profeet aanraadde om na de vasten als eerste voedsel te nemen. Daar zitten eenige rookers den bedwelmenden rook in te ademen van de tabak, die met opium vermengd is.

Verder werpen de arme drommels, die den geheelen dag onder honger en dorst hard hebben moeten werken, zich op de openbare fonteinen en eten daarbij een stuk brood. Anderen eindelijk loopen naar hunne huizen, waar een overvloedige maaltijd hen wacht.

De mannen blijven als naar gewoonte van de vrouwen gescheiden, doch beiden doen zich aan hetgeen hunne tafel aanbiedt te goed, waarna de deuren voor de armen worden geopend, opdat deze ook hun deel zouden hebben in de heilige dagen.

Zoodra de maaltijd geëindigd is, worden de straten opnieuw bevolkt en luidruchtiger dan ooit verstrooit zich de menigte rechts en links. Het uur der bezoeken, der wandelingen en der vermaken is aangebroken. Daar de muzelman den geheelen dag gevast heeft, gelooft hij, dat zijn geweten zuiver is: de nacht behoort hem toe en hij maakt er zoogoed mogelijk gebruik van, het aan de ernstige ulema's, aan de priesters en geleerden overlatende te bidden voor het welzijn der kinderen van den profeet. Terwijl de vrouwen in het moorsch voorhof dansen op de maat van eene tamboerijn, of eene tooverheks over haar toekomstig lot raadplegen, vullen de mannen de koffiehuizen, de moorsche baden en de barbierswinkels. Iedereen vindt daar zijne spelen, zijne vermaken en geliefkoosde tooneelen.

Als de baders de marmeren zalen verlaten, slurpen zij hunne koffie en rooken hunne pijp. Anderen zetten zich op de matten tusschen de marmeren kolommen van de vestibule neêr en houden daar lange gesprekken, waarvan de Arabieren zulke dolle liefhebbers zijn, terwijl weêr anderen zich vermaken met naar vertooningen van een tooverlantaarn te zien, waar de eene of andere oude Moor zijne poppen sprekend opvoert.

Niet zelden gebeurt het echter, dat een muzelman in een barbierswinkel een talrijk publiek rondom zich verzamelt, dat hij met het stokje, hetwelk hij in de hand houdt, als het ware, betoovert: het is de Arabische verteller der *Duizend en een nacht,* die doet droomen van harems en gesluierde vrouwen en de krijgshaftige legenden van zijn land niet vergeet. De stem van den verhaler rijst en daalt, zijne bewegingen zetten kracht bij aan zijne woorden, en voor hem die het Arabisch slechts half verstaat, klinken zijne woorden als muziek. Is de verhaler bij de hand, dan hangt het gehoor spoedig aan zijne lippen. Geene enkele woord- of zinspeling gaat onbemerkt voorbij; zij worden ontvangen met een zacht gemompel of uitbundig gelach. Telkens, wanneer hij den naam van den profeet uitspreekt, buigen zich aller hoofden met eerbied, en wanneer hij bij het verhaal eener verschrikking een diepen zucht loost, kan men er zeker van zijn, dat allen met hem meê doen, wel een bewijs van de spanning, waarmeê het gehoor het verhaal volgt.

De uitlokkendste tonen der muziek, welke uit de naburige koffiehuizen weêrklinken, kunnen zulk een verhaal niet onderbreken en eerst na afloop daarvan verstrooit zich het publiek, om plaats te maken voor een ander, dat reeds ongeduldig heeft staan wachten.

De moorsche koffiehuizen zijn vol bezoekers; men speelt er dam en schaak en drinkt daarbij eene tas koffie, ‘dien drank der vrienden van God, dien wijn die alle bekommernissen verdrijft, die bron van gezondheid, die den geur van muskus en de kleur van inkt heeft,’ terwijl eene voor den Europeaan oorscheurende muziek wordt aangeheven.

Gedurende de Ramadan blijven de winkels en koffiehuizen tot één uur 's nachts open. Op dat uur begeeft zich iedereen naar huis om een laatsten maaltijd te nemen en verder in stilte den eersten dageraad af te wachten. Den volgenden morgen schijnt de stad uitgestorven te zijn; weinig winkels staan vóór elf uur open; de markten en bazars zijn bijna geheel verlaten. De muzelman rust alsdan van de vermoeienissen van den vorigen dag uit en verkort door den slaap de pijnlijke uren van de vasten. Men ontmoet in de straten slechts degenen die verplicht zijn van den vroegen morgen tot den laten avond te werken, degenen die op reis gaan en mogen eten, eenige negerinnen, die onbeweeglijk bij het brood zitten dat zij verkoopen, en den Jood, die geene enkele gelegenheid laat voorbijgaan, om zaken te maken. Tegen den middag heeft de stad weêr haar gewoon aanschijn herkregen; de mannen doen hunne zaken en de vrouwen begeven zich op hare beurt naar de moorsche baden, deelen aalmoezen uit en brengen bezoeken aan bloedverwanten en vriendinnen.

Zoo wordt de dag tijdens de Ramadan doorgebracht: gedurende den dag onthouding en des avonds carnaval, welke voortduurt totdat het oog een witten van een zwarten draad onderscheiden kan.

Voor de muzelmannen, die streng hun vasten houden, zoowel als voor hen, die den dag eerbiedigen en den nacht in vermaken doorbrengen, is de afmatting zeer groot, zoodat de wassende maan met spanning wordt nagegaan. De kadi kondigt haar met dezelfde plechtigheid aan, als de maan van de Ramadan, en op den avond waarop de maan vol is, verkondigt een kanonschot het einde van den boetetijd.

Bij dit geluid geraakt alles in de stad in beweging. De moskeeën, die schitterend verlicht zijn, vullen zich met geloovigen en van middernacht tot twee uren roepen de muëzzins van de minarets onophoudelijk:

‘God is groot. Komt bidden. Er is slechts één God, en Mahomed is zijn profeet. God is groot. Het gebed is heilzamer dan de slaap!’

Op dit geroep snelt de menigte naar de moskeeën om te bidden en blijft daar tot het verschijnen van den dageraad. De mufti bestijgt nu den preekstoel om God te bedanken, waarna de muëzzin de zijden vlag, die versierd is met sterren en halve manen, op de minaret steekt. Op dit teeken kondigt een salvo van een en twintig schoten het einde der vasten aan en de geloovigen bidden, alvorens uit een te gaan, het voorgeschreven gebed:

'Lof zij God, den meester van het heelal!

Den goedertierene, den barmhartige!

Oppermachtig op den dag der vergelding!

U aanbidden wij, Uwe hulp roepen wij in: leid ons op het rechte pad!

Op het pad van hen, die Gij met weldaden overladen hebt, en niet op dat van degenen, die zich Uwe woede op den hals gehaald hebben of zich van U afkeeren.'

De vrouwen, aan wie de toegang tot de moskee verboden is, kleeden zich intusschen in hare pracht-gewaden en ontvangen hare mannen aan de deur hunner woningen om hen naar den maaltijd te geleiden. In de stad is de drukte weldra onbeschrijfelijk. Overal worden gelukwenschen gewisseld, welke niet zelden vergezeld gaan van rijke geschenken, doch de ware volgers van den profeet gaan op de graven hunner dooden of op dat van een vermaarden maraboet bidden.

Lodewijk de Male vlucht voor de Gentenaars.

De geschiedenis van het oude Vlaanderen beslaat in de annalen der middeleeuwen eene schitterende bladzijde. Welken greep men daarin ook doet, overal ontmoet men die fiere burgers, die, trotsch op hunne voorrechten en vrijheden, goed en bloed veil hebben om deze te verdedigen en geen grooter schande kennen, dan den nek te moeten krommen onder eene tirannieke overheersching. Zelfs in hunne onderlinge twisten dwingen zij bewondering af voor de liefde tot hunne geboortestad, welker roem en welzijn te bevorderen het eenige doel van hun leven schijnt te zijn.

Naar aanleiding onzer gravure willen we thans een oog slaan op Vlaanderen onder Lodewijk de Male, een der onwaardigste opvolgers in het erfdeel van Boudewijn met den IJzeren Arm. Die vorst heeft het land in eene ellende gedompeld, als het nog niet gekend had.

Zijne prachtlievendheid zoowel als zijne zucht tot verkwisting kostten aan het volk zulke ongehoorde schatten, dat zelfs de rijkste steden morden over de hooge belastingen. Feest op feest werd ingericht, waarop de fransche en hollandsche adel genoodigd werd, en nauwelijks was het eene feest geëindigd, of Lodewijk zon weêr op iets anders om zijne zinnen te streelen, zonder er naar te vragen, welke sommen dit kostte, daar het volk toch alles moest betalen.

Zoo had hij tegen het Pinksterfeest van het jaar 1379 een tornooi uitgeschreven, te houden op de Graanmarkt te Gent, en kondigde daartoe eene nieuwe belasting af. Ditmaal had Lodewijk echter buiten den waard gerekend. Het volk weigerde iets daartoe bij te dragen, waarop de graaf naar Brugge trok en daar denzelfden eisch deed. De Bruggenaren wilden gaarne aan den wensch van den graaf voldoen, doch alleen op voorwaarde, dat Lodewijk hun vergunde een kanaal te graven tusschen de Lys en de Deynze, - dat voor den Gentschen handel een doodsteek was, - welke gunst Lodewijk de Male hun verleende.

Zoodra men te Gent de beschikking van den vorst vernam, greep alles naar de wapenen, om de Bruggenaren te beletten een schup in den grond te steken, en ziedaar

de twee elkaar meest vijandige steden tegen elkander gewapend. De onlusten welke er het gevolg van waren, brachten geheel het land in opschudding, want overal verklaarde men zich tegen den vorst en voor het bestuur der gemeenten, waarop Lodewijk zijn woord, aan Brugge gegeven, terugnam en den 1 december 1379 een verdrag sloot met zijne onderdanen.

De vrede was nu wel hersteld, doch van korten duur. Het in beslag nemen van vier gentsche schepen door edelen deed de onlusten opnieuw ontbranden en weldra belegerde Lodewijk de Male met huurtroepen de stad Gent. De gevechten aldaar geleverd kostten veel bloed en na een uitval der Gentenaars, die de belegeraars in wanorde bracht, kwam er opnieuw een vrede tot stand, die echter slechts weinige dagen duurde.

De Gentenaars hadden intusschen Philips van Artevelde, den zoon van den Wijzen Man van Gent, tot ruwaart van Vlaanderen gekozen en diens maatregelen herstelden de verstoorde orde

onder zijne medeburgers. Hij zond schepen naar Holland en Zeeland, om de stad van levensmiddelen te voorzien, die echter weldra uitgeput waren, zoodat zich de hongersnood onder de bevolking begon te vertoonen.

Artevelde zocht daarom den vrede en bood den graaf geheele onderwerping aan, indien hij slechts de oude vrijheden der Gentenaars eerbiedigde. Doch deze eischte eene overgave op genade of ongenade.

Den 29 april 1382 kwam Artevelde in Gent terug en bracht hun het antwoord van den graaf over. De woede daarover kende thans geen palen. Alles wat Gent aan strijdbare mannen bezat, kwam op de Markt bijeen, waar het besluit werd genomen naar Brugge te trekken en daar den vijand aan te vallen.

5000 Gentenaren trokken onder Artevelde naar Brugge en hielden stand in de vlakte van Beverhoutsveld op een uur afstands van Brugge, van waar zij nogmaals een gezantschap naar den graaf zonden, om eene laatste poging te doen.

In Brugge vierde men dien dag een groot feest en onder het gejuich van de niets vermoedende Bruggenaren, bereidde zich het Gentsche leger tot den slag voor, daarbij niet weinig bemoedigd door de opwekkende taal van Artevelde, die hun den nood hunner broeders in de zwartste kleuren schilderde.

Eenige verspieders hadden intusschen de Bruggenaren gewaarschuwd en alvorens het Gentsche leger kon optrekken, traden eerstgenoemden gewapend hunne poort uit om de Gentenaren te verjagen. Te vergeefs merkten enkele ridders op, dat het onvoorzichtig was, met een leger van door den feestwijn bedwelmde burgers een vijand aan te vallen die op zijne hoede was; men luisterde niet naar hen en de graaf was verplicht zich met zijne achthonderd ruiters bij de veertigduizend man te voegen, die in wanorde door elkander liepen.

De aanval had zonder de minste orde plaats, en bij de eerste losbranding der Gentsche kanonnen vlood alles naar de stad terug, op den voet gevolgd door de Gentenaren. Lodewijk de Male vluchtte insgelijks en kon zijn hotel nog bereiken, doch alvorens eenigen maatregel te kunnen nemen, waren de Gentenaars reeds meester van de stad.

Hij wisselde daarom met een zijner dienaars van kleeding, daar hij het gevaar inzag dat hem dreigde, en zocht te ontsnappen. Reeds was hij onbemerkt in de straten gekomen, toen hem een Gentenaar te gemoet kwam die hem herkende. Die man had te Beverhoutsveld gestreden en heette Renier Campioen. Het schouwspel van zulk eene diepe vernedering trof hem, en wetende dat er geen oogenblik te verliezen was om den graaf te redden, nam hij hem meê naar een huis, welks deur open stond.

Het was eene arme woning met slechts ééne kamer, die tevens tot keuken diende. In een breeden schoorsteen brandde een turfvuur, welks rook zoo dik was, dat men nauwelijks de ladder kon bemerken die naar den zolder leidde.

Bij den haard zat eene vrouw; zij ontstelde toen zij de twee mannen zag.

'Vrouw, red mij,' zeide Lodewijk de Male; 'ik ben uw heer, de graaf van Vlaanderen.'

'Ik ken u,' antwoordde de vrouw; 'ik heb dikwijls een aalmoes van u ontvangen. Klim naar den zolder en verberg u onder het bed mijner kinderen.'

Nauwelijks had Campioen eenige stappen op straat gedaan, of hij ontmoette eene bende Gentenaren, die van huis tot huis den graaf zochten. Hij voegde zich bij hen om alle gebeurlijkheden te voorkomen en trad met de bende de nederige woning binnen, waar de graaf eene schuilplaats had gevonden. De arme vrouw was bezig

haar jongste kind te wiegen; zij antwoordde met tegenwoordigheid van geest op de vragen, die men haar deed. Campioen klom op de ladder, om, zooals hij zeide, op den zolder te zoeken, doch kwam spoedig naar beneden, zeggende, dat hij niets gezien had; zijne gezellen vertrokken en zetten hunne onderzoekingen voort.

Welk een nacht moet de graaf van Vlaanderen daar doorgebracht hebben! Buiten heerschte een hartbrekend gesteen, want de Gentenaars spaarden niemand, die den graaf naar Beverhoutsveld vergezeld had; men berekent, dat er dien nacht twaalfhonderd dooden vielen. Het eigenlijke volk werd echter gespaard en dit verkreeg spoedig van Artevelde het moorden en plunderen te staken. Hij vereenigde alle burgers van Brugge op de Markt en sloot daar een bondgenootschap met hen. Onder de vreugdekreten over deze uitkomst vluchtte Lodewijk de Male uit de stad en van daar naar Rijssel.

De afrekening.

Boer Hannes is naar de stad ter markt geweest. Tot op een cent heeft hem zijne vrouw voorgerekend wat hij moet vragen voor de groote en kleine boonen, voor de appelen, peren en pruimen, welke hij op zijn rug heeft meê genomen en waarvoor hij verschillende kruidenierswaren moet meê brengen. Hij heeft goede zaken gedaan, doch van het stuivertje dat er overgeschoten is, hoeft vrouwlief niets te weten; nu het echter op afrekenen aankomt, schiet hem zijn geheugen te kort. Hij weet alles nog wel, maar hij kan toch niet bekennen, dat hij een paar halfkens gedronken heeft, en de sukkel zit in benauwdheid nu zijne dierbare wederhelft hem aantoont, dat er nog wat aan te kort komt. De beurs is echter leêg en het geheugen laat hem in den steek, zoodat hij ten slotte wel tot bekentenis zal moeten komen. Het triomfantelijk gezicht der vrouw over de ontdekking van het tekort en het peinzend gelaat van den man zijn zuiver weêrgegeven en laten niet den minsten twijfel over beider gevoelens mogelijk.

De groote hitte in Amerika.

De zomer heeft dit jaar in Amerika op eene buitengewone wijze huisgehouden. Terwijl men er in het begin van mei dagen had, waarop men verplicht was zijn overjas te dragen, werden deze spoedig gevolgd door eene temperatuur, waarin de thermometer in de schaduw honderd graden F. teekende. De gevolgen bleven dan ook niet uit. In de groote steden van het westen werd spoedig een tiental gevallen van zonnesteek met doodelijken afloop dagelijksch nieuws. In enkele steden klom dit cijfer op een dag tot negen en veertig, terwijl honderden eveneens getroffenen er het leven nauwelijks afbrachten.

Zulk een toestand moest zeer natuurlijk van invloed zijn op het dagelijksch leven en spoedig werden dan ook alle werkzaamheden verricht gedurende den tijd, dat de zon het andere gedeelte der aarde ging verlichten en verwarmen. Met dat al moesten van overheidswege maatregelen genomen worden, om de getroffen ongelukkigen naar een daarvoor bestemd lokaal te vervoeren, waar pogingen werden aangewend om de levensgeesten weêr op te wekken en van waar de lijken naar de *morgue* vervoerd werden, om door hunne familiën herkend te worden.

De tijd daartoe bestemd kon bij zulk eene temperatuur niet anders dan zeer kort zijn en niet zelden gebeurde het, dat in het gedrang om de lijken te zien, nieuwe lijken vielen van ongelukkigen, die door de onuitstaanbare hitte overmand werden.

De stedelijke ambtenaren zelven vielen dikwijls als slachtoffers van hun plicht, in één woord, als in zulk eene druk bezochte stad de pest of eenige andere gevreesde ziekte had geheerscht, zou men niet in grooter angst hebben kunnen verkeeren.

Deze hitte heeft slechts zes dagen geduurd van den 10 tot en met den 16 Juli, doch in vele steden zijn geheele gezinnen er aan bezweken, terwijl het aantal rouwdragenden zoo groot is, dat men meent een nationaal rouwbetoon van een volk bij te wonen.

De Amerikaansche veestapel.

Sedert eenigen tijd worden de wereldbekende londensche veemarkten niet meer zoo druk bezocht als weleer het geval was, hetgeen voornamelijk moet toegeschreven worden aan den aanvoer van amerikaansch vleesch, dat met geheele scheepsladingen naar Engeland gevoerd en daar tot veel lagere prijzen verkocht wordt dan het vleesch der europeesche koeien en schapen. Texas, Colorado, Nieuw-Mexico en Kansas bezitten een veestapel, waarover men verbaasd staat, zoowel om zijne talrijkheid als om de schoone dieren, die deze landen opleveren.

Het texaansche vee is nog afkomstig van het spaansche, dat in de vlakten van Andaluzië door moorsche herders geweid werd. De Spanjaarden, die Mexico ontdekten en zich daarna in Texas neêrzetten, brachten hun vee meê en de afstammelingen zijn zoo onvermengd gebleven, dat het texaansche vee mag beschouwd worden als van volbloed spaansch ras, dat alle teekenen van zijn oorspronkelijk ras bewaard heeft. Het aldus in Texas ingevoerde vee was oorspronkelijk tam en aan den mensch gewend, doch de uitgestrekte vlakten, welke het daar vond, heeft het gedeeltelijk zijne wilde natuur teruggegeven, zoodat het in den mensch een vijand begon te zien en deze het thans niet meer kan naderen dan te paard. De texaansche herders zijn dan ook allen goede ruiters, die op hunne vlugge paarden het vee in bedwang houden.

Eerst in de laatste jaren heeft men eenige aandacht aan dit vee geschonken en wel met zulk een gunstig gevolg, dat de nieuwbegonnen handel weinig gevaar loopt spoedig opgegeven te worden. Duizenden en duizenden dieren worden geregeld ter markt gevoerd, waar de kooplieden elkaar verdringen en weldra hoopt men, dat niet alleen het vleesch, maar ook de verdere producten de handelszucht zullen opwekken, zoodat Texas, in dit opzicht, eene schoone toekomst te gemoet gaat.

Uit het dagboek van een dokter.

(Vervolg.)

Ik overwoog eenige oogenblikken dezen akeligen toestand en kon niet nalaten tot de vrouw te zeggen: ‘Gij zijt wèl ongelukkig, moedertje!’ Zij sloeg hare groote oogen ten hemel, als wilde zij zeggen: ‘'t is God bekend wat ik lijd,’ en barstte toen in tranen uit. Dat was eene verlichting voor haar. Wie weet, in hoe langen tijd die bron van troost niet had gevloeid. Dat oog, dat droog bleef bij mijne aankondiging van het aanstaand overlijden harer jongste lieveling, droog, toen het zich naar het lijkje van haar kind in de krib wendde, die mond, die zich niet had geopend tot het uiten van een enkele klacht, dat oog werd vochtig, die mond opende zich, nu zij, door mij opmerkzaam gemaakt, hare rampen overzag. ‘Dat zegt ge wèl, mijnheer, wij zijn zéér ongelukkig,’ bracht zij snikkend uit.

‘En hebt ge u tot niemand gewend om hulp of ondersteuning?’ vroeg ik.

‘Och, mijnheer,’ antwoordde zij, ‘tot wien zouden wij gaan? Wij hebben, Goddank! nog nooit hoeven te vragen en missen dus de stoutigheid. Ge moet weten, dat wij niet altijd in dezen staat ben geweest. Mijn man is van beroep schoenmaker en verdiende goed zijn brood, ik boorde pantoffels voor een winkel en won zóó ook nog een paar centjes er bij. Wij hadden nergens schuld, iets wat voor ons soort van menschen al een groote is. Nu wil het ongeluk, dat mijn man zich met zijne els in de hand steekt. In 't eerst lette hij er niet op, maar spoedig werd het een verzwering, zoodat hij niet kon werken. Hij is zeker een week of acht met die hand geplaagd geweest. Al gauw raakten wij ten achter met de huur, en moesten wij borgen

bij kruidenier en bakker. Mijn man trok zich dat alles zóó aan, dat hij zware zenuwkoortsen er door kreeg en een paar maanden het bed moest houden. Natuurlijk had ik druk werk mijn zieken man op te passen en vier kinderen heel en schoon te houden, ik kon er dus geen cent bij verdienen. Het eene kleedingstuk vóór en het andere stuk huisraad na ging naar den Berg. Verleden zaterdag - ja, het wordt overmorgen een week - heb ik mijn laatste pand er in gebracht en daarvoor twee frank ont vangen. Nu heb ik niets meer om er in te brengen. Sedert gisteravond hebben wij niet te eten gehad. Geen wonder dus, dat mijn lieve Hein, die toch niet heel sterk van natuur was, van gebrek is gestorven;' en hier begon zij weêr luide te snikken.

DE AFREKENING, NAAR B. WOLTZE.

'Geloof mij,' begon ik na eenigen tijd, 'er zijn nog wel goede menschen, die u gaarne zouden geholpen hebben, zoo zij uw toestand slechts hadden gekend.'

'Mijnheer,' was haar antwoord, 'dat geloof ik best, maar zie, het is zoo schoon als ge oud zijt te kunnen getuigen, nooit een cent onderstand genoten te hebben; en ook, dan zijn er nog zoo veel menschen die het noodiger hebben, dat ik bang ben, die sukkelaars te benadeelen.'

Ik zette groote oogen op: nog erger behoeften dan dáár, dat ging mijn begrip te boven.

De groote hitte te St.-Louis

VOETGANGERS DOOR DE HITTE OVERVALLEN.

WERKLIEDEN DOOR HUNNE VRIENDEN GEHOLPEN.

IN HET HOSPITAAL VOOR DE DOOR DEN ZONNESTEEK GETROFFEN SLACHTOFFERS.

BURGERS IN DE ‘MORGUE’ OM DE LIJKEN TE HERKENNEN.

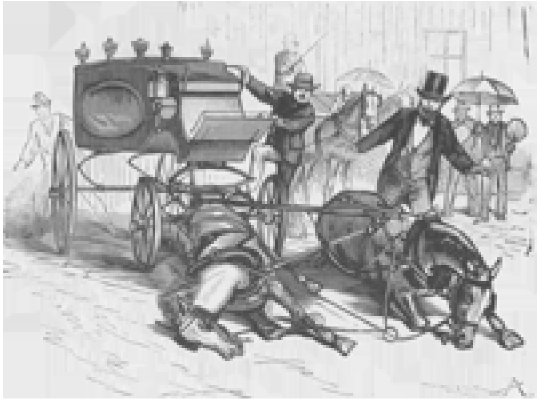

HET BEZWIJKEN VAN PAARDEN DOOR ZONNESTEKEN.

[Vervolg Uit het dagboek van een dokter]

De vrouw zag mijne verwondering en vervolgde: ‘Ja, mijnheer, daar hebt ge vrouw Hoek, die ongelukkige heeft vijf kinderen, waarvan het oudste acht jaar en het jongste even oud is als mijn Willem, ook tien maanden. Die vrouw heeft haar man verloren, die zeker drie viereljaars gesukkeld heeft, waardoor zij erg in de schuld zit, twee kinderen liggen aan de mazelen, twee hebben den kinkhoest op een gruwelijke manier, 't doet zeer als men hoort, zoo als ze hoesten. Van 't tobben en verdriet ligt de hals nu zelve reeds een week of drie te bed. Heeft nu zoo'n ziel het niet erger dan wij? Als mijn man maar kan werken, kunnen wij er weêr bovenop komen,’ besloot zij opgewekt, ‘maar zoo'n ongelukkige?!’

Ik bewonderde in stilte de echt kristelijke naastenliefde van die vrouw.

O, gij rijken, die de armen nooit opzoekt en deze slechts van hun onvoordeeligste zijde, in het bedelvolk, hebt leeren kennen; die niet begrijpt, dat de arme óók eergevoel heeft en niet vraagt, deels, omdat hij een weigering vreest, deels, omdat hij nog *nooit* (en hij zegt dit met een van rechtmatigen trots ontroerde stem) ondersteuning genoten heeft, waart gij op dàt oogenblik aan mijne zijde geweest, hoe geheel anders zoudt gij den arme beoordeelen, hoe gaarne hem in het geheim ondersteunen, door uwe giften aan vereenigingen te schenken, wier werkkring het is den arme op te zoeken en hem bij de aalmoes een hartelijk woord te geven, dat hem opbeurt, troost en versterkt.

‘Welke dokter behandelt uwen man?’ vroeg ik.

‘Doordien wij, Goddank, geen ondersteuning genieten of anders gezegd, niet bedeeld worden, konden wij geen stadsdokter krijgen; wij hebben dus dokter Schaffen gehaald en hem elk bezoek betaald. De dokter heeft ons schikkelijk behandeld en aan mijn man gedaan wat hij kon; eerst sedert een dag of vijf heeft hij ons verlaten, daar, zoo hij zegde, de natuur het verdere werk moest doen en de zieke alléén behoefte had aan versterkende middelen.’ Hier zweeg zij en zuchtte; zij durfde er niet bijvoegen: ‘Van waar zullen wij die middelen halen?’ daar zij dit zou beschouwen als een zijdelingsch verzoek om onderstand, en dàt *nooit!* Ik begreep haar en zocht in mijn geest naar een middel om haar te helpen, zonder haar te kwetsen. Mij dacht daartoe het beste op haar gevoel en liefde tot haar man te werken; misschien liet zij dáárdoor zich verlokken eenige gaven aan te nemen, die hier hoogst noodig waren.

‘En wat hebt ge uw man daartoe gegeven?’ begon ik.

‘Wat tarwebrood met melk, mijnheer; van middag heeft hij 't laatste beetje gehad; wij zelven aten roggebrood en 's middags een paar rauwe boonen of wortels er bij; aan een beetje vet mochten wij niet denken. De arme Hein kon dien kost niet verdragen; het kind is nooit sterk van natuur geweest; van morgen is hij gestorven en zijn laatste woorden waren nog: ‘Moeder, het spijt mij wèl, dat ik het eten moet weigeren, maar ik kan er niet tegen... Ge zult spoedig een mond minder te vullen hebben en voor mijn andere broerke en zusterke meer overhouden.’

Op dit oogenblik ging de deur open en de kleine luciferskoopman, dien ik zoo even had ontmoet, kwam binnen, in de eene hand een melkkan, onder den rechterarm een tarwebrood, in de andere hand een bos hout en een zakje, en onder den linkerarm eenige turven dragend. ‘Moeder,’ riep hij blijde en toch met gedempte stem om den zieke niet te storen, ‘moeder, zie eens, ik heb brood en melk voor vader, en koffie en brand voor u meêgebracht!’

‘Piet, hoe komt ge aan die waren?’ was de strenge vraag der moeder.

‘Een heer, wien ik lucifers te koop bood, heeft mij twee zilverstukken gegeven, moeder,’ was het antwoord, ‘en nu heb ik bij Van Dalen den bakker een broodje van 18 cent gekocht, een kan melk voor 8 cent (want ik woû goeie voor vader hebben) bij Piet Bakker (zijn vrouw heeft mij de kan geleend en ruime maat gegeven), een bos hout voor 3 centen, voor een stuiver turf bij Mie Klos en een ons koffie voor 15 cent bij De Bruin, en hier, moeder, hebt ge de cent die er overschoot.’

‘Hebt ge niet gebedeld, Piet?’ klonk het streng.

‘Ik verzeker u,’ sprak ik, van bij de bedstede tredend, waar de kleine koopman mij niet had opgemerkt, ‘dat uw zoontje de waarheid spreekt.’

‘Ja, moeder, dat is die mijnheer,’ zei Piet, op *mij* wijzend.

(Wordt vervolgd.)

Broeder en zuster.

(Vervolg en slot.)

Zelden heeft hij een anderen peluw dan den harden steen; zelden een anderen druppel nat om zijnen dorst te lesschen, dan dien, welken de goede God uit den hemel vallen laat. Hij ziet de weelde van anderen; hij ziet hen lachen en dartelen, en denkt zelfs dat zij spotten met zijne ellende. De haat, de brandendste haat daalt in zijne ziel, en in zijne verblindheid denkt hij te kunnen nemen wat anderen bezitten.

‘Brood, brood!’ buldert hij uit en stormt een winkel binnen en grijpt met vlammend oog, bijna razend van honger, een der brooden, die er te koop liggen. Daar liggen er immers zooveel: is er dan niet een enkel voor hem bij?

Het eerste misdrijf is ongestraft gebleven, doch het kleine vlokje sneeuw dat van den top des bergs valt, wordt welhaast eene verpletterende lawien.

Mij dunkt, ik zie hoe men hem eens het brandmerk van ‘dief’ met gloeiende letteren op het voorhoofd prent; ik hoor hem achter de zware ijzeren traliën in zijne verblindheid het menschdom en zelfs den hemel vervloeken.

Daar komt een lange en akelige stoet voor mijn droomend oog heen trekken. Het zijn mannen, arm aan arm geboeid, met ruwe gelaatstrekken, met verwarde haren, verwarden baard en in stinkende lompen gehuld...... Mannen van de wet, met blinkende sabels en dreigend, vergezellen den verschrikkelijken stoet.... Waarheen? naar de gevangenissen. En toch lachen die rampzaligen, - en zij hebben, van hun standpunt genomen, gelijk, want in de gevangenis zullen zij eene schuilplaats en brood vinden, hetgeen in de samenleving, in zekere rampzalige oogenblikken, veel eerlijke menschen niet mogen genieten.

IJselijke waarheid!

Mijn oog dwaalt door den stoet: de jonge broeder is in dezen en bij hem ook komt een lach, een verschrikkelijke lach over zijn aangezicht zweven. Arm kind! gij zijt nu als een dief gebrandmerkt; gij hebt geen vertrouwen van de samenleving meer te hopen; de gevangenis wordt voor u de school der misdaad.....

Mij dunkt, ik zie u groot en sterk worden, en wie weet of gij niet eens in uw eigen dorp, waar uwe moeder op het kerkhof rust, zult terugkeeren om er schrik en dood te verspreiden. Wie weet of ik u niet een aalmoes zie afsmeeken aan het huis, waar gij van uwe moeder de eerste liefdekussen ontvingt; of gij het niet, uit wraak voor eene weigering, aan den brand zult ten prooi geven. Wie weet of gij, het wapen in de vuist, den weerloozen reiziger niet zult vermoorden in datzelfde somber bosch, waar gij als kind op het mos gespeeld hebt! Of gij de kerk niet schenden en bestelen

zult, waar gij het eerst het *'onze vader'* hebt leeren stamelen, en waar gij als knaap aan den voet des altaars geknield hebt....

O, indien gij vóór het plegen der misdaad in uzelve, tot uwe jeugd terugkeerdet, indien gij eenen oogslag kondet werpen op het graf uwer moeder - gij zoudt de Godspraak herdenken: 'GIJ ZULT NIET STELEN!... GIJ ZULT NIET DOODSLAAN! *want dat is een gruwel in mijn oog.*'

Doch helaas! hij hoort niet meer naar de stem van de godsdienst: zij was de eerste welke hij verstikte.

En de jaren vliegen heen, en ik zie in mijne verbeelding de gevangenkar, somber en akelig, door onze straten rollen en ik volg haar met een benepen hart met het oog vol tranen. Het kind dat mij eene aalmoes vroeg, is een krachtig, wild en misdadig man geworden, wiens vlammend oog, wiens ijzeren vuist, op de bank der beschuldiging, nog siddering wil verwekken. Maar zijn rijk is ten einde, en het gerecht wijst met een onverbiddelijken vinger naar de openbare plein, waar het bloedroode schavot is opgericht.

Dáár zal hij sterven - straks, nog een oogenblik, en men voert hem langzaam en doodsch, door eene digte menigte met benauwde boezems, de trappen op. Één oogslag en het bloed van den schuldige spat bruisend in het ronde... Mij dunkt dat de aarde zucht onder het bonzen van het afgeslagen hoofd.

Ik wend het oog van dat bloedtooneel af, om aan u te droomen, lief zusterke!

Kind, met uwe zwarte oogen, met uwe zwarte haren, die in wilde bochten om uwen hals golven - gij zijt schoon... Staar in het heldere fonteinwater, en de waterspiegel zal het u zeggen - of neen! kom in onze rijke woningen; staar in onze glinsterende spiegels en zij zullen u toefluisteren: 'Gij zijt schoon!'

Inderdaad, de kleine bedelaarster van over eenige jaren is eene schoone maagd geworden. Zij werd niet verstooten, niet vertrapt, zoo als haar broeder - neen! men heeft haar gestreeld, geliefd, verheerlijkt, en op haren levensweg werd goud, maar ook valsch geparelte en valsch gebloemte gestrooid.

Op het oogenblik dat ik dit schrijf, klinken fantastische zangen uit onze straten tot mijn eenzaam studeervertrek door: grillige toonen, schelle kreten, gedans en gejoel van eene bonte menigte, die zich onder den schijn van het gaslicht beweegt. Dit gewoel stijgt op, sterft weg en wordt weêr door dat van nog woeliger groepen opgevolgd. Het is vasten-avond, die dag van brasserij, dien ik in het midden des winters beschouw als een hatelijken spotlach voor de armoede die ons omringt.

Dezen morgen gaf ik aan de kleine bedelaarster een aalmoes. Binnen eenige jaren als zij eene schoone maagd zal geworden zijn, als gebrek en armoede haar zullen gedwongen hebben van hare schoonheid eene tijdelijke levensrente te maken, zal ik haar wellicht onder die groepen dwaze vrouwen zien, welke naar de helder verlichte balzaal vliegen, om van daar niet zelden in het slijk der schande te tuimelen.

Kind, hoe zijt gij hier gekomen?

Luister:

Kort geleden zag ik haar langs onze openbare wandelingen bloemen te koop aanbieden; in den winter trad zij bang en schuchter herbergen in en zij zong er liederen - helaas, dikwijls liederen der schande, die nooit hare zuivere lippen hadden mogen bezoedelen. Dáár werd zij gezien door menschen zonder hart, zonder geweten.... Ja, de armoede joeg haar tot de schande, en de naaktheid der schande tracht zij nu te bedekken, onder het schitterende kleed, onder den bloemkrans der haren.

Dwarl in den uitzinnigen wals, op de dartele toonen der muziek rond; drink den bruisenden wijn, die u het bloed verhit en het hoofd bedwelmt; steun op de liefde

van dien man die u de dierste eeden van trouw gezworen heeft - maar, gevallen engel! de wals houdt op, de wijn vervliegt, de bloemen verdorren en de liefde van dien man is zeepbelglans... Gij zijt een verlaten schepsel, en de beenderige wang uwer moeder bloost nog over u, in het vergeten graf...

Was dat de weg, die de moeder aan dat nederig dorpskind had voorgeschreven? Was dat het doelwit, waarop zij in haren laatsten snak de aandacht van haar kind inriep: ‘God’ - een

doelwit, dat het wichtje verstond, want het richtte zijne zwarte kijkers, door tranen bedauwd, naar het Kristus-beeld, hetwelk de stervende vrouw in hare ijskoude handen drukte. Zie, mij dunkt die moeder rijst, te midden van die helder verlichte balzaal, in haar wit lijkkleed voor mijne oopen op...

Arm kind, zij ziet u aan, gij wendt het hoofd om; zij roept u den zoeten naam toe, dien zij u als kind gaf - gij luistert alleen naar de verleidende stem van uwen danser; zij zweeft u achterna, om u te grijpen - maar de dwarlende wals is te vlug voor de oude gebrekkelijke doode.

Kind! mijn kind!

De praalzieke vrouw denkt zich gelukkig en zij wil niet zien, dat de verachting der wereld op haar drukt, en dat de tijd voorbij snort... Zoo wordt zij oud, hare schoone oogen van voorheen staan mat en verglaasd in het hoofd, hare wangen zijn weggeteerd en dor, en beenderig zijn nu haar hoofd en hare handen. De dood woelt akelig rond haar heen, en toont haar spottend het lijkkleed, waarin zij haar ten grave slepen zal...

Zij ligt nu in het gasthuis, niet rustig en kalm den dood te gemoet ziende, maar zich wringend op hare legerstede als wilde zij, de ongelukkige! tegen den dood worstelen. De wanhoop foltert haar, de wroeging knaagt haar als een adder aan het hart, en het is haar alsof zij reeds met gloeiende geesels gemarteld wordt. ‘O!’ roept zij uit, ‘geef mij mijne eerste jeugd, mijne armoede, mijn gebrek, mijne onnoozelheid terug!’

't Is nacht; men voert zonder waslicht, zonder kruis, zonder priester, een lijk weg... Slechts één gebed om genade stijgt op tot vóór den troon van den Allerhoogste: het is dat der gasthuisnon, die de rampzalige in haar afsterven bijstond.

IJselijke toekomst! doch neen, kinderen, ik heb een liefderijk oog op u zien neêrdalen... Eene menschlievende hand heeft uwe verkleumde handjes gevat, en leidt u naar een huis van kristelijke liefdadigheid. Neen, men zal u voor die verschrikkelijke toekomst, welke velen van uws gelijken ingingen, behoeden en uwe moeder zal uit den hemel, met eene blik van liefde, op uwe weldoeners neêrzien. Men zal uwe hartjes vormen tot deugd en godsdienstzin, en uw pad zal doornen, maar toch ook rozen hebben, welke aan eene engelenhand zullen ontvallen.

O, ik zegen u, kristelijke liefdadigheid, zoo dikwijls miskend door den geest onzer eeuw; ik zegen u, in uwe duizendvoudige instellingen! Gij weet diegenen op te beuren welke gevallen zijn, en den val van anderen te verhoeden!

Dat deedt gij met de twee ongelukkige weeskinderen.

1856.

Juliaan en Juliane.
Eene novelle
door Mathilde.

(Vervolg.)
XVII.

De abbé Miollet bevond zich sedert eenige weken in België; hij had voorgoed zijne geliefde missiën vaarwel moeten zeggen en woonde nu, zwak en ziekelijk, ten huize van een vriend te Antwerpen.

Hij wilde wachten met zijne familie een bezoek te brengen totdat zijn gezondheid geheel zou hersteld zijn; toen echter de pastoor van Breukvliet hem op verzoek van Max de treurige geschiedenis schreef, aarzelde hij geen oogenblik en kwam juist in het stadje op den dag, toen alles daar in rep en roer was over de verdwijning der jonge mevrouw Walhorst.

Niemand begreep iets van die zaak.

Om tien uur was Trientje naar boven gegaan en vond op mevrouws kamer alles naar gewoonte; zij scheen geslapen te hebben, maar geen harer kleederen ontbrak; de kasten en deuren waren gesloten, nergens sporen van geweld, zelfs niet van ontvluchting.

Men doorzocht het huis van kelder tot zolder, doch nergens verried iets haar tegenwoordigheid.

Zij ging een der beste kennissen waarschuwen, liep toen naar den commissaris van politie en weldra ging het overal rond, dat zij verdwenen was.

Hoe verschrikt de missionaris was toen hij die tijding ontving is licht te denken.

Men verzocht hem Max daarop voor te bereiden, en ofschoon zijn hart bloedde bij deze zware taak, nam de waardige man haar toch moedig op zich.

In 't spreekkamertje der gevangenis trad Max bij hem in; lang hielden ze sprakeloos elkanders handen omklemd.

‘Max,’ begon de missionaris eindelijk, ‘ge durft mij moedig en vrij in de oogen zien?’

‘Ja, Heeroom, ik heb geen smet geworpen op uwe nicht, wat er ook gebeuren moge, ik ben sterk door mijn onschuld.’

‘En hebt gij geene vermoedens?’

‘O, spreek me daar niet van.’

‘Waarom dan kwelt u iets?’

‘Ja, dag en nacht, een verschrikkelijke gedachte.’

‘En die is?’

‘Het is eene zonde die gedachte te voeden, nog meer ze uit te spreken.’

‘Waarom? gij moet alles zeggen wat uw onschuld kan bewijzen.’

‘Voor 't gerecht zal ik zwijgen als het graf, het onrechtvaardigste vonnis kalm en gelaten dragen, maar u zal ik vertrouwen, wat mij meer pijnigt dan het feit zelf, die beschuldiging, die opsluiting, dan alles, alles ter wereld.’

‘Spreek, Max, spreek!’

‘Zult gij mij vergeven?’

‘Ik heb u niets te vergeven! Welke misslag is het te denken aan een vermoedelijken schuldige, voor wiens fout gij boeten moet?’

‘Misschien komt het door mijn overspannen geest, maar ik kan die gedachte niet van mij afzetten. Laat mij verzekerd zijn, dat het geheim bij u veiliger bewaard zij dan in mijn eigen hart.’

‘Ik beloof het u.’

‘Ge zult er van gruwen, ik ben er zeker van. Welnu! ik vrees, dat Jules mij bestolen heeft in overleg met.... zijn zuster.’

Diep geschokt liet Max het hoofd in de handen vallen als een schuldige, die zijn vonnis afwacht.

Lang zweeg de abbé en eindelijk sprak hij met een stem, die door ontroering diep en somber klonk:

‘Het kan zijn.’

‘Gij zegt dat, gij?... de zoon van hun pleegouders, gij?’ riep Max verwonderd uit.

‘Uwe redenen moeten wel zeer gewichtig zijn, daar zij u uw eigen vrouw en zwager doen verdenken.’

‘Ik weet niet of ze gewichtig en voor een onpartijdig persoon geldig zullen zijn, maar genoeg, dat die gedachte mij verschrikkelijk, bovenmenschelijk doet lijden.’

En hij verhaalde zijn oom alles, wat in den laatsten tijd voorgevallen was: de invloed van Jules op zijn zuster; het gebeurde van dien avond, toen Liane in het gesloten kantoor zat te schrijven en vroeg of Jules reeds terug was; verder het overhaast vertrek van den broeder; zijn brief, dien Liane hem voorgelezen en niet ter hand gesteld had, de onvoltooide brief, welken hij op den lessenaar vond en waarin Liane tegen zijn uitdrukkelijken wil Jules bekend maakte met het geheim zijner financiën; haar angst, haar tranen, haar zenuwachtige aanvallen van berouw en vooral eenige kreten, die in den droom haar ontglipt waren:

‘Neen, Jules, 't is mijn schuld niet! Max, Max, vergeef mij, want..... ik heb het niet gedaan, Jules' schulden, duizend guldens...... het was mijn bedoeling niet.’

Alles in hare manieren en woorden scheen op een verborgen schuld te duiden, op een wroeging, die haar verschrikkelijk deed lijden.

Nadat Max geëindigd had, staarde hij met een blik van bittere smart den priester aan, die nog steeds vermeed zijn oordeel uit te spreken.

‘En weet ge waar Jules nu is?’ vroeg hij ten laatste.

‘Neen, hij zou naar Duitschland gaan.’

‘Weet Liane zijn adres?’

‘Misschien heeft hij het haar opgegeven in dien brief, waarnaar ik niet gevraagd heb.’

‘Laat Liane altijd hare brieven aan u lezen?’

‘Neen, bijna nooit heb ik die van Jules in handen gehad.’

‘Zoo! Dus dan verwonderde haar handelwijze u op dat oogenblik niet.’

‘O neen, volstrekt niet. Maar zeg mij toch, Heeroom, dat ge die beschuldiging ongegrond, belachelijk vindt. Ik heb er behoefte aan, dat gij mij dit herhaalt.’

‘Ik tracht mij hun karakter te binnen te brengen en hoe meer ik alles in verband zoek te.....’

‘Hoe dwazer gij mij vindt.’

‘Integendeel, de zaak wordt mij steeds helderder en ik schrik terug voor de gevolgen.’

‘Het kan niet wezen.’

‘Helaas! Jules en Liane zijn twee groote kinderen. Hij is aan de academie in schulden geraakt en heeft het haar bekend, zij beschouwde hem als een orakel en liet zich overhalen wat geld van het rijk te leenen....’

‘O neen, neen! ik kan, ik wil 't niet gelooven,’ en snikkend liet hij het hoofd vallen op den schouder van zijn oom.

‘Arme Max, en gij zijt het offer van die twee kinderen geworden! Mijne goede ouders wilden niet begrijpen, dat te veel liefde eer een ramp dan een geluk is.’

‘Doch 't schijnt dat gij mijn wreede verdenking goedkeurt, dat gij die zelfs deelt. Begrijpt ge niet, dat juist dit mijn verdriet verzwaart, want niets vrees ik meer dan dat de rechtbank iets van mijne meening ontdekt; ik wil alles met Gods hulp dragen, om haar naam ten minste ongerept te bewaren. Vraag haar dus niets, bid ik u! Hebt gij haar reeds gesproken?’

En nu herinnerde de heer Miollet zich weer, welke taak hij te vervullen had; door de bekentenis van Max was deze geheel en al in zijn geest teruggedrongen; maar nu moest hij spreken, al vermoedde hij dat een nieuwe, bittere smart in het gemoed van

den armen gevangene door zijne woorden gestort en te gelijk een nieuwe versterking aan zijne verdenking geschonken werd.

'En waar vermoedt men dat zij is?' vroeg de ongelukkige, toen hij den beker tot aan den bodem toe had geledigd.

'Ik denk dat zij naar Jules gegaan is; eerst dacht ik hem te verzoeken uw verdediging op zich te nemen, nu echter om met hem te beraadslagen.'

'Gelooft ge niets anders of liever vreest ge niet het ergste?'

'Zelfmoord?'

'Ze was zoo opgewonden, zij wilde niemand spreken, zij scheen door allerlei gedachten in tweestrijd. Arme Liane, het ging haar zoo moeielijk af een geheim te verbergen! O, mijn God, ik mag er niet aan denken, hoe zwaar beproeft Gij mij!'

En nu begon de priester met al het gewicht zijner bediening tot hem te spreken, om hem te leeren hoe hij zijn leed dragen, zijn kruis torsen moest, en Max hoorde hem aan; die taal deed zijn gefolterd hart goed, en iets dat naar onderwerping, naar kalme overgeving aan den wil Gods geleek, vervulde langzamerhand zijne ziel.

Het uur voor het onderhoud bepaald was verstreken, en beiden namen afscheid.

'Ik dank u, Heeroom,' zei Max diep bedrukt maar kalm, 'gij hebt mij nieuw lijden gebracht, en toch heeft uw bezoek mij goed gedaan. Bid voor mij en voor Liane.'

XVIII.

Alle nasporingen, om mevrouw Walhorst te vinden, bleven vruchteloos; men zocht in het riviertje, dat Breukvliet besproeide, in de putten, die zich op de omliggende boerenplaatsen bevonden. Men ondervroeg alle bewoners in den omtrek, doch het viel moeielijk een spoor te

vinden van haar; een signalement van haar opgeven, was immers onmogelijk?

Niemand miste de zwarte japon en de muts van tante Miollet; Trientje noch Antje kenden die kleeren. Vriendinnen van Liane, die hare garde-robe nazagen, misten geen enkel kleed en daar zij niets wisten van hetgeen er met de nagelaten japonnen van de oude mevrouw gebeurd was, viel het haar niet in, dat zij zich daarmede kon verkleed hebben. De verklaring der meiden, dat mevrouw dien avond niets gebruikt, maar alleen en zeer opgewonden in de eetkamer en het kantoor op en neêr geloopen had, hare korte, barsche antwoorden, hetgeen tegen hare gewoonte zeer streed, het feit dat zij dien nacht geslapen moest hebben, deden langzamerhand het vermoeden rijp worden, dat Liane, met schrik wakker geworden, de kamer uitgeloopen en toen misschien, na in den tuin gedwaald te hebben, in de rivier haar dood gevonden had.

JULIAAN EN JULIANE.
Lang hielden ze sprakeloos elkanders handen omklemd.

Een dameszakdoekje, dat men in het vochtige gras vond, gaf aan het vermoeden nog meer gewicht; doch waar was dan haar lichaam gebleven?

De heide werd van alle kanten doorzocht, maar niemand wist iets van een jonge dame zonder hoed en in nachtgewaad, want daar dit in Liane's kamer ontbrak, hield men het voor 't waarschijnlijkste, dat zij daarin ontvlucht was. In Elsdorp wist men te vertellen van een dame, die op een boerenkar dien morgen naar Moorveen was vertrokken; de voerman, die ook ondervraagd werd, gaf eene persoonsbeschrijving van haar, die echter geheel en al van Liane's signalement afweek.

De stationschef van Moorveen sprak ook van een oude dame, die aankwam juist toen de trein op vertrekken stond en er allerdwaast uitzag; de eenige, die misschien het vermoeden had kunnen doen ontstaan, dat de oude dame en Liane een en dezelfde persoon waren, was de boer, wiens ontmoeting met haar had plaats gevonden vrij dicht bij Breukvliet.

Maar deze was niet uit de streek en niemand kende hem.

Toen werd er aan Jules gedacht; zijn brief met het adres naar Cleef vond men nergens.

Te Utrecht had hij bevel gegeven al zijne brieven te adresseeren aan het ‘Hôtel d'Europe te Keulen.’

Dus werd er naar Keulen geschreven; hier ook was niets bekend van een vreemde dame, de heer De Werve was met de Rijnboot naar Coblentz vertrokken.

Hier kwam een brief van zijn oom Miollet aan, doch juist te laat; hij was den vorigen avond heengegaan zonder een adres achter te laten.

Geen wonder, dat het vermoeden van beider medeplichtigheid in den geest van Max en zijn oom rijper en rijper werd.

Doch de eerste treurde slechts om Liane's jammerlijk lot, stellig meenende dat zij of in de rivier of in de heide een treurigen dood gevonden had; oom Miollet daarentegen, wiens vaste meening het was, dat de hedendaagsche beschaafde wereld een mengsel is van bedrog, leugen en list, in tegenstelling met zijne geliefde, onschuldige Indianen, hield het voor zeker, dat Liane haren broeder opgezocht en met hem gevlucht was, haar ongelukkigen man overlatende aan de beschuldiging, die hem drukte.

Beiden ontbrak de moed zich schuldig te verklaren en de gevolgen vreezende van hun slechte daad, wisten zij niets beters te doen dan zich in een eeuwig stilzwijgen te hullen.

Ondertusschen werd de zaak van walhorst voortgezet, er kwamen verzwarende omstandigheden: het feit, dat hij slechts in schijn erfgenaam was van zijn oom en ondertusschen zijn zwager in bekrompenheid deed leven; eenige kleine speculaties, die hij op de beurs gemaakt had, een paar fouten in zijne administratie, maar vooral zijn hardnekkig stilzwijgen om iets te zijner verontschuldiging aan te voeren.

Mozer in Utrecht, tevreden dat zijn schuld betaald was, begreep, de dagbladen lezende, zeer goed hoe dit geschied was, maar achtte het 't voorzichtigst zich doodstil te houden en ver van het gerecht te blijven. Men hoorde wel van de vele verteringen, die Jules gemaakt had en verwonderde zich, dat deze ook verdwenen was, maar over het algemeen werd hij niet in de zaak betrokken.

Omstreeks drie weken na Liane's verdwijning ontving de abbé een brief van Jules, waarin deze hem mededeelde, dat hij, eerst na een voetreis van verscheidene dagen te Heidelberg aangekomen, tot zijn grootste ontzetting de verschrikkelijke gebeurtenissen had gelezen, te Breukvliet voorgevallen; hij vroeg om eenige inlichtingen, vooral over het lot zijner arme Liane. Wat Max betrof, over dezen schelm, die zijn arme zuster ongelukkig had gemaakt, schreef hij liever niets; zoolang het proces duurde, wilde hij niet naar Holland terugkeeren, ofschoon de onrust over Liane's lot hem verteerde; hij bleef nu de lessen aan de hoogeschool bijwonen en verzocht zooveel mogelijk op de hoogte der zaak gehouden te worden.

Er was in den toon van dien brief iets, wat den abbé in zijn eens opgevat vermoeden versterkte; hij was gaarne naar Heidelberg gereisd om persoonlijk de zaak te onderzoeken, doch al die aandoeningen en schokken werkten noodlottig op zijne gezondheid. Reizen werd hem verboden en hij stelde zich tevreden met Jules onbewimpeld te schrijven, welke zijne gevoelens en vermoedens omtrent de treurige zaak waren.

Het antwoord liet zich niet wachten en bevatte slechts deze enkele regels:

‘Indien de zoon mijner innig geliefde pleegouders mij niets anders te zeggen heeft in de verschrikkelijke ramp, die mij overstelpt, dan een lage beschuldiging, moet ik daaruit opmaken, dat de priesterlijke bediening, verre van zijn hart en karakter te

veredelen, daarin alles gedood heeft wat het oorspronkelijk goeds en teeders bevatte. Na deze daad acht ik het noodig alle betrekking met hem af te breken.

Anderen zullen mij beter op de hoogte houden van het lot mijner ongelukkige zuster, die echter bewaard schijnt door een gunstig noodlot, haar man met schande bedekt te zien.

Jules de Werve.'

De abbé was nooit meer overtuigd van de gegrondheid zijner vermoedens dan na het ontvangen dezer regelen.

'Het gunstig noodlot' schonk hem de verzekering, dat Jules de gedachte aan een alles beschikkende Voorzienigheid reeds als lastig op zijde geschoven had. Hij ging naar de gevangenis en verhaalde Max alles wat hij dacht en vreesde.

De gevangene schudde treurig het hoofd.

'Neen,' zeide hij, 'ik ben er verzekerd van, dat Jules niets meer van Liane weet dan gij en ik. Zijn schuld staat echter bij mij vast; wat baat het mij? Ik wil geduldig mijn straf dragen, anders kan ik immers niets doen?'

De abbé zweeg diep ontroerd, en hij ging voort:

'Ik zal ze dragen als een boete voor mijn misdadige zwakheid, die mij deed verzaken aan de roeping, welke mij voorschreef mijn kennis en krachten aan de lijdende menschheid te wijden. Noch vrouw, noch kind zullen door de schande, die mijn naam overdekt, te lijden hebben. Daarvoor dank ik God! De dood, in welken vorm ook, is voor Liane beter dan een leven, in oneer doorgebracht. Gij hebt mij geleerd, oom, hoe ik dit leven heiligen kan als een martelaarschap.'

De priester drukte zijn beide handen aan de borst.

'Ik bewonder u, Max,' sprak hij met een door tranen verstikte stem, 'gij verheft u door dit onverdiend lijden.'

'O neen,' zeide hij berouwvol, 'gij vermoedt niet hoe vaak verontwaardiging, toorn, haat zelfs mij vervullen tegen dien verwoester van mijn geluk, dien lichtzinnigen knaap met zijn noodlottigen invloed op mijne Liane... en ik, die hoopte, dat langzamerhand die invloed verminderen ging, dat zij behoefte voelde zich meer bij mij dan bij hem aan te sluiten! O, hem kan ik nog niet vergeven! Later misschien, doch nu? De gedachte alleen aan hem doet mij van verbittering trillen.'

Het stond vast bij Max en ook bij den abbé, dat Jules en Liane op dien avond samen de brandkast geopend en daaruit gelden hadden geput; dit verklaarde Liane's angst om Max te ontmoeten, hare dwaze vraag boven en andere oogenschijnlijke kleinigheden, maar vooral Jules' onverwacht en verhaast vertrek.

Het proces werd voortgezet en na een paar maanden preventieve gevangenisstraf werd het vonnis over Max uitgesproken:

'Een jaar eenzame opsluiting.'

Hij hoorde het kalm en waardig aan; niemand was er, die geen sympathie met hem gevoelde en ieder was er van overtuigd, dat zijn eigene, raadselachtige houding het voornaamste beletsel was tegen een geheele vrijspraak.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 52]

De hondendokter.

Wanneer men een oog laat gaan over nevenstaande gravure, zou men meenen een man voor zich te zien in dienst van die ziekelijke richting onzer dagen, welke de *dier*lievendheid als een der hoogste wetten van het leven voorop stelt en daarbij zoo ver afstand doet van de menschelijke rede, dat de dierenbescherming eene dierenvereering wordt. En toch is onze hondendokter een man, wiens stof reeds lang vergaan was, toen de vereeniging tot bescherming van dieren geboren werd. In vroegere dagen was de hondendokter eene bekende figuur, die zijn vak uitoefende met al de deftigheid welke aan een geneesheer past, en daar de honden-Esculaap gewoonlijk tevens barbier was, zal het niemand verwonderen, dat zulk een man algemeen in aanzien stond en dit ophield door zijne klanten wijd en breed te verhalen van de wonderbare genezingen, door hem in de hondenwereld tot stand gebracht. Zijn hoogste roem bestond echter in het vertrouwelijk omgaan met hertogen, baronnen, graven, enz., want hoofdzakelijk onder hen telde hij zijne klanten, en niet zelden behandelde hij de viervoetige adellijke patiënten met even grooten eerbied als waarmeê hij hunne meesters ontving. De hondendokter van onze gravure schijnt zulk eene figuur te zijn, en naar de vogelkooien te oordeelen, ook nog zijne zorgen over de gevleugelde luchtbewoners uit te strekken. Wij zien hem juist bezig met het onderzoek van den wonderdrank, welke den kranken patiënt, op den stoel voor hem, den levenslust moet teruggeven.

DE HONDENDOKTER, NAAR J.C. DOLLMAN.

Maria van Bourgondië kondigt het groot privilege af.

Bij den dood van den geduchten Karel den Stoute ging bij velen in de nederlandsche gewesten

een kreet van vreugde op, als nog zelden over den dood van een vorst geslaakt was. En toch, de held, die op het slagveld bij Nancy gevallen was, had de geheele Kristenheid met den roem van zijn naam vervuld, de grootste koningen van Europa in ontzag gehouden en genoeg heldendaden bedreven, om zijn naam en geslacht voor altijd in de geschiedenis te doen voortleven.

De verblindende glans van zijne grootheid was hem echter te sterk geweest en had zijn karakter zulke veranderingen doen ondergaan, dat de roem, welken zijne onderdanen op hem konden dragen, en de eerbied, welken zij hem verschuldigd waren, overgingen in verachting, en zeer zeker dikwijls opstanden zouden veroorzaakt hebben, indien men niet bevreesd ware geweest voor de ijzeren vuist, die onmeêdoogend elken opstand tegen zijn gezag bloedig zou gewroken hebben.

Gedurende zijne regeering begonnen de steden te ontluiken en door uitbreiding van handelsbetrekkingen eene macht te vormen, welke dikwijls met de wapenen hare rechten en vrijheden verdedigde. Karel echter had de poorters steeds in bedwang gehouden en hunne rechten en vrijheden zoozeer ingekrompen, dat de meeste vlaamsche en hollandsche steden in hun vorst eene nationale ramp zagen, dewijl de rijke winsten van handel en nijverheid de altijd ledige kas van den hertog moesten stijven.

Geen wonder dus dat zijn dood eene algemeene verlichting was. Nauwelijks was deze tijding in de Nederlanden bekend, of in alle steden stak men de hoofden bijeen en begon men te denken aan het herkrijgen der verloren vrijheden en het afschaffen der belastingen, haar zonder hare bewilliging opgelegd.

De belastingen werden niet langer betaald, de ontvangers mishandeld, de stedelijke regenten beleedigd en de edelen meer dan ooit blootgesteld aan den haat en het wantrouwen des volks, dat hen als de handlangers des hertogs en onderdrukkers van het vaderland beschouwde.

Het oog van allen was intusschen gevestigd op de eenige erfgename van den overleden hertog, zijne dochter Maria, die onbetwist in al de rechten van haar gevreesden vader trad. Op haar had ieder zijne hoop gebouwd, en spoedig verschenen de afgevaardigden van de Staten der Nederlanden te Gent, de verblijfplaats van Maria, en legden hunne hooge gebiedster den nood en ramspoed van het land bloot.

Maria van Bourgondië is een van die verschijningen in de geschiedenis, welke om de deugden die zij ten toon spreiden en den eenvoud van levenswandel meer sympathie verwekken dan de geduchtste oorlogshelden, en zeer zeker haar land meer zegeningen schenken dan de roemrijkste veroveringen het geven kunnen. Meer gehoor gevende aan haar goed hart dan aan de raadgevingen van hare raadslieden, ontving zij de afgevaardigden met hare bekende lieftalligheid en schonk hun het beroemde staatsstuk, in de geschiedenis bekend onder den naam van het Groot Privilege.

De bepalingen van het Groot Privilege herstelden de steden niet alleen in al hare rechten en vrijheden, maar vermeerderden deze met zulk eene vrijgevigheid, dat, zoo als Bilderdijk opmerkt, 'vrouwe Maria weinig meer behield dan haar titel en geen middel zelfs om dien titel te beschermen; want in plaats van geld te dien einde toe te staan, deed men zich vrij verklaren van de reeds aan Karel bewilligde beden en jaarlijksche opbrengsten.'

Het land bleef echter voor oorlogsrampen bewaard, hetgeen ook Maria's verlangen was, en gaarne deed zij van hare macht afstand als het geluk harer onderdanen daardoor bevorderd werd.

Treden wij nu de stad Gent binnen op den dag voor het bezweren van het Groot Privilege vastgesteld. Gent wemelt van vreemdelingen, zoowel adellijken als poorters, en dezen laatsten ligt de glans der innigste voldoening op het gelaat. Het Groot Privilege is eene overwinning der poorters op den adel behaald, en fier stappen zij naar de hoofdkerk, waar de plechtigheid zal plaats hebben.

Nu mogen de adellijke heeren het van de poorters winnen in pracht van uitrusting en tal van in livrei gestoken dienaren, in de houding der talrijke poorters leest men: ‘wij maken te zamen één burchtgezin uit, de stad is ons kas teel, omringd als zij is door hooge wallen, diepe grachten en versterkte poorten. Der stede privilege is *onze* adelbrief, der stede wapen is *ons* blazoen, der stede kleuren zijn *onze* livrei, waarop wij even trotsch zijn als de beste edelman dat op zijn voorvaderlijk wapenschild wezen moge’[1].

In de kerk zelve, waar voor de vorstin een prachtige troon van goud en fluweel is opgeslagen, kan men over de hoofden loopen en heerscht eene groote drukte, welke echter een einde neemt bij het schallen der bazuinen en klaroenen, dat de komst der vorstin aankondigt.

Maria is gezeten op eene witte hakkenei en omgeven door een schitterenden hofstoet. Overal, waar zij zich vertoont, buigen zich de hoofden vol eerbied en liefde, en slechts stapvoets kan zij de kerk naderen. Weldra heeft zij op den troon plaats genomen en neemt de H. Dienst een aanvang. Na afloop daarvan worden de bepalingen van het Groot Privilege met luide stem voorgelezen, en alleen eerbied voor de heiligheid der plaats weêrhoudt de poorters bij elk artikel in een luid gejuich los te bersten.

Na de lezing staat Maria op en legt de handen op het Evangelieboek, dat haar de priester voorhoudt, om het zoo even gelezen staatsstuk te bezweren. Met heldere en duidelijke stem klinkt de belofte, om de bepalingen van het Privilege stipt na te komen, van hare lippen, en nauwelijks is de laatste klank harer stem langs de gewelven verstorven, of een jubelend *Te Deum* galmt door de kerk.

De stad Gent en geheel de Nederlanden vieren dien dag feest en roemen luide hare genadige gebiedster, die zelve zich in de algemeene vervoering verheugt.

De Parijzer tentoonstelling.
Het paviljoen van den Prins van Wallis.

Reeds in een voorgaand nummer stelden wij onze lezers in de gelegenheid zich een denkbeeld te vormen van de pracht die het paviljoen van den engelschen kroonprins te aanschouwen geeft. Wij gaven toen een afbeelding van het inwendige der zaal waarin de menigvuldige geschenken ten toon gesteld worden die de prins van Wallis op zijn reis door Indië van de verschillende opperhoofden in dat land ontving. Thans geven wij een gravure van een ander vertrek uit dat merkwaardig gebouw, hetwelk, ondanks zijn geringen omvang, zeer de aandacht trekt.

Het paviljoen onderscheidt zich door buitengewone sierlijkheid en pleit sterk voor den goeden smaak van de engelsche bouwmeesters die het ontworpen hebben. De kleur van het houtwerk is lichtgroen op een donkergeelen grond. Bij den ingang ziet men twee notenhouten kasjes waarin men talrijke voorwerpen van engelsch porselein

(1) Hofdijk.

en aardewerk benevens eenig keurig geciseleerd zilverwerk vindt. Boven de deur prijkt een raam waarop in rijke kleuren de ‘Vier Jaargetijden’ en de ‘Teekens van den Dierenriem’ zijn geschilderd.

Buiten de twee zalen waarvan wij een gravure hebben opgenomen, behoort ook nog vermeld te worden de eetkamer, die met prachtig tapijtwerk behangen is, alsook een kabinet dat men het ‘boudoir van de prinses van Wallis’ genoemd heeft en dat om zijne weelde de bewondering van elk bezoeker in de hoogste mate opwekt.

De blufwagen van Barnum.

De Amerikanen, zoo bekend om hunne liefde voor alles wat practisch is, al is dit ook in strijd met alle wetten van gewoonten en gebruiken, geven van den anderen kant zich over aan liefhebberijen, waarin het waarlijk practische zoo zeer gemist wordt, dat men verbaasd zou staan over de onnoozelheid van die hoogst verstandige Yankees, indien men niet dacht aan de waarheid van de spreekwijze: ‘de uitersten raken elkaar.’

Barnum, de grrrrroote Barnum, is een van de sprekende bewijzen voor de liefhebberij der Amerikanen voor wat wij eenvoudig boerenbedrog zouden noemen. Zijn groot vermogen, dat bijeen gegaard is met speculaties op de beurzen van zijne landgenooten, groeit nog met den dag aan en heeft in den laatsten tijd zulk eene hoogte bereikt, dat hij met recht den titel van Zijne Majesteit Barnum mag dragen, welken hem een amerikaansch dagblad eens spottend toevoegde.

Gelijk bekend is, bezit die slimme Amerikaan in New-York een verzameling van alles wat maar eenigszins de openbare nieuwsgierigheid kan opwekken. Zijne menagerie is de uitgebreidste welke bestaat; altijd ziet men er de beroemdste beestentemmers. Zangers en potsenmakers van naam, meisjes met twee hoofden en befaamde goochelaars, acrobaten en wonderen uit de dierenwereld, alles wat maar eenigszins door talenten of misvormde leden uitmunt, is van zijne gading.

Intusschen blijft Barnum niet altijd in New-York. Zoodra het zomer geworden is, bezoekt hij de groote steden en badplaatsen van de Vereenigde Staten. Dan worden zijne verzamelingen verdeeld: naar de eene stad gaan wilde dieren en beestentemmers; naar een andere de fossiele overblijfselen van reusachtige dieren; wederom naar een andere reuzen, dwergen en herculessen. Barnum, die zeer slim is, heeft begrepen, dat men aan ieder afzonderlijk moet laten zien wat het beste bevalt.

Om zijne aankomst in een stad aan te kondigen, neemde hij zijn toevlucht niet tot strooibiljetten of aankondigingen in de dagbladen, neen, hij bedient zich van een spoorwegwaggon, die uiterst prachtig is en die hij naar de stad zendt, waar hij zijne vertooningen gaat geven. Zoo als men op onze gravure zien kan, is hij beschilderd met een reclame voor den grooten bluffer, en zijn borstbeeld maakt daarvan geen oneigenaardig middelpunt uit.

Merkwaardige spelingen der natuur.

Het gebeurt dikwijls, dat voortbrengselen der natuur zoo zeer op kunstproducten gelijken, dat de oningewijde moeite heeft zich te overtuigen, dat ze niet het werk zijn van menschenhanden. Wij laten eenige der belangrijkste feiten, die dat kunnen staven, hier volgen.

Men heeft steenen bewaard, die duidelijk geteekende figuren voorstellen waaraan de kunst geheel vreemd is gebleven.

Plinius maakt melding van een agaat, waarop de natuur de gedaante van Apollo, met een harp in de hand en omringd van de negen Musen, zuiver had afgebeeld.

Majoli verzekert, dat men er te Venetië een had, waarop het beeld van een mensch in al zijn deelen volkomen zichtbaar was.

Te Pisa treft men in de kerk van Sint Jan een soortgelijk natuurvoortbrengsel aan, dat het konterfeitsel van een ouden kluizenaar te aanschouwen geeft, die, met een kleine bel in de hand, op den oever eener beek zit. Juist op dezelfde wijze stelt men gewoonlijk den H. Antonius voor.

In den tempel van de H. Sophia te Constantinopel vond men voorheen op wit marmer eene

afbeelding van den H. Johannes den Dooper, die alleen deze onvolmaaktheid had dat de natuur den heilige slechts één been had gegeven.

In Italië heeft men een stuk marmer ontdekt waarop de natuur met zooveel zorg een kruisbeeld heeft geschilderd dat men de verschillende deelen volkomen juist kan onderscheiden en het 't werk van een uitstekenden kunstenaar schijnt.

Te Sneilberg in Duitschland is in een mijn een brok ruw metaal gevonden geworden, waarop men een man ziet die een kind op den rug draagt.

In een zuidelijk departement van Frankrijk heeft men bij een opgraving op een aanzienlijke hoeveelheid door de natuur vervaardigde beelden van vogels, boomen, ratten en slangen gestooten.

Reizigers verhalen dat men in sommige westelijke streken van Tartarië op verschillende rotsen afbeeldingen van kameelen, schapen en paarden ontwaart.

Het Britsch museum te Londen bezit een steen waarop de natuur een zeer welgelijkend portret van een jager geschetst heeft.

Pancirolle deelt in zijn ‘Verloren Oudheden’ mede dat in een der kerken van Rome op een marmeren blad een volmaakte afbeelding van een priester stond die de mis opdraagt. Dezelfde schrijver voegt er bij dat Paulus III, meenende dat de kunst aan dit gewrocht eenig deel had gehad, het marmer afschrapte om te zien of het geschilderd was, doch geen spoor van verf vond.

In de bergachtige gedeelten van de engelsche graafschappen Lincoln en Kent treft men steenen aan waarop de natuur eene bij geteekend heeft die honig uit den kelk eener bloem schijnt te zuigen; zoo juist is de gelijkenis dat het zelfs op geringen afstand bijna onmogelijk is de misleiding te ontgaan.

Niet minder opmerkelijk is ook de speling der natuur die valt op te merken bij de mandragora, eene plant die, wanneer men ze van hare bladeren ontdoet, de gedaante van een mensch aanneemt.

Wij zouden het getal voorbeelden nog aanmerkelijk kunnen vermeerderen; wij bepalen ons echter tot de aangehaalde, terwijl we ten slotte aan verzamelaars den raad geven om goed op hunne hoede te zijn, daar in vele gevallen de kunst een grootere rol speelt dan de natuur.

Uit het dagboek van een dokter.

(Slot.)

‘Hij bood mij,’ vervolgde ik, ‘lucifers te koop aan en ik heb hem, geheel uit vrije beweging, dat geld gegeven, omdat.....’ hier haperde ik; ik durfde niet zeggen: ‘omdat hij er zoo armoedig uitzag’ en vulde dus aan: ‘omdat ik hem zoo'n aardigen koopman vond, en mijn gevoelen is bevestigd,’ voegde ik er bij, ‘want hij heeft het geld zoo nuttig mogelijk besteed en eerlijke verantwoording gedaan.’

Zijne moeder glimlachte, streek Piet over de wang en begon vuur aan te leggen, om de melk voor den zieke een weinig te verwarmen en voor haar zelve een kop koffie gereed te maken. Zij reikte het doodzieke wicht aan Piet, die, als een volleerde kindermeid, het kind op zijn knieën en in zijn armen nam.

‘Hoor eens, moeder,’ sprak ik ernstig tot de vrouw, ‘hier is krachtdadige hulp noodig. Uw man moet, zoo als dokter Schaffen te recht heeft gezegd, versterkende middelen gebruiken, om spoedig te herstellen en zijn werk te hervatten. Gij kunt u

die niet bezorgen en het strijdt tegen uw eergevoel aalmoezen aan te nemen. Ik moet het prijzen, dat gij liever door eigen middelen u tracht te verheffen, dan wel op de openbare liefdadigheid te azen, doch voor 't oogenblik vermoogt ge uit u zelve nog niets. Ik wil u helpen en in betere tijden kunt ge mij het geleende bij gedeelten teruggeven. Voor uw zoontje Piet heb ik, dunkt mij, een goede betrekking bij een mijner vrienden, waar hij allicht zestien stuivers per week zal verdienen. Uw kindje zal ik met liefde in behandeling nemen en voor de geneesmiddelen zorg dragen en u als werkster eenige huizen trachten te bezorgen, waar gij, als uw man hersteld is, een paar dagen in de week kunt werken, hetwelk u meer zal opbrengen, dan pantoffelboren. En nu, Piet, geef mij broêrke eens, dan zal ik er wel op passen, en haal dan eens spoedig bij den beenhouwer wat hier op het briefke staat, en bij den heer De Graaff, den wijnkooper, geeft ge dit briefke over en wacht op antwoord.'

Dit zeggende gaf ik hem, benevens eenig geld, een op recepten-papier geschreven verzoek om een paar pond bouillon-vleesch, en een zelfde ver zoek om een paar flesschen wijn voor mijne rekening.

De jongen liet zich dit geen twee maal zeggen en vloog als 't ware de deur uit. De vrouw was sprakeloos van verwondering en dankbaarheid. Den tijd, die verliep met het wachten op het vleesch en den wijn, besteedde ik door te laten opsommen aan welke kleedingstukken, aan welk huisraad en keukengerief het meest behoefte was, alsmede tot welk bedrag aan goederen er beleend was. De gelden om de laatsten in te lossen verstrekte ik haar, terwijl ik mij voornam haar het eerste te doen toekomen. Middelerwijl was de melk warm geworden en wilde de vrouw deze aan haar man toedienen. Ik raadde haar, liever op den wijn te wachten, deed een weinig melk in een tas en gaf het aan het zieke kind, dat het gretig inzwolg. Ik maakte de koffie gereed voor de vrouw, die van het ons koffie een zeer, zeer kleine hoeveelheid had afgenomen, welke ik zoo vrij was te verdrievoudigen, en dwong haar met zacht geweld een tas er van te gebruiken, wat haar blijkbaar goed deed.

Daar kwam Piet terug. Mijn naam had bewerkt, dat de beenhouwer voor het geld uitmuntend vleesch had verschaft. Ik zette het te vuur en onderrichtte de vrouw, hoe zij handelen moest, om een krachtigen drank voor haar man te bekomen. Ik ontkurkte een flesch en gaf den zwakke een kopke wijn. De man voelde het versterkend vocht weldadig door zijn ingewanden vloeien en sloeg de oogen op. Verbaasd een vreemde te zien en den geur van het vleesch opsnuivende, richtte hij zich overeind, doch om machteloos op het stroo terug te zinken. Toen scheen hij te begrijpen, dat ik hem redding bood, want een blik, sprekende van dankbaarheid, en een warme handdruk overtuigden mij er van.

Ook het kleine meisje in de schraagkribbe werd door de ongewone drukte wakker en zag verbaasd rond. Ik haastte mij, haar een snede van het door Piet meêgebrachte tarwebrood te geven; ook Piet vergat ik niet.

De kinderen aten het drooge brood (boter was er niet) met graagte als eene lekkernij. Wie weet in hoe langen tijd zij het niet genoten hadden! De moeder liep, van vreugde als dronken, nu eens naar de bedstede, dan weêr naar de schraagkribbe, om vervolgens naar het vleesch te zien.

Toen ik allen zóó verheugd zag, nam ik afscheid van die goede, arme menschen. De vrouw neep mij, met tranen in de oogen, dankbaar in de handen, de kleine meid, in haar kribbeke, riep herhaaldelijk: 'dag, mijnheer, dag, mijnheer!' de man wendde vol moeite zijn aangezicht naar den kant waar ik stond, en Piet, met de jongste in zijn arm, staarde mij met zekeren eerbied aan.

‘Nu, goede vrouw,’ sprak ik bewogen, ‘ik ben morgen terug, hoor, en mocht ge mij eerder noodig hebben, dan komt ge maar gerust bij mij; hier is mijn kaartje, zóó heet ik, en hoe is uw naam?’ besloot ik.

‘Mijn man heet Piet Zwart, mijnheer.’

‘Nu dan, vrouw Zwart, tot morgen,’ sprak ik en was meteen de deur uit.

En vrouw De Vries? vraagt ge nieuwsgierig. Vrouw De Vries woonde naast Piet Zwart en was zeer zeker niet rijk te noemen, doch verstond de kunst het medelijden op te wekken en was, zooals men dat noemt: ‘erg in beklag.’ De armendokter behandelde haar zeer goed en ik achtte mij niet geroepen zijn voorschriften te verbeteren of aan te vullen. Ik maakte mijn bezoek aan mevrouw Van Beek bekend en verzuimde natuurlijk niet haar het gezin van Zwart ten sterkste aan te bevelen.

Na eenige weken kwam Zwart mij bedanken voor hetgeen ik voor hem gedaan had, hoewel hij met schaamte moest bekennen, dat hij nog niet in staat was het geleende terug te geven, ‘maar,’ verzekerde hij, ‘hij zou het zoo spoedig mogelijk trachten in te winnen.’ Piet is bij mijn vriend den notaris als loopjongen geplaatst en wij hebben geen reden ons over hem te beklagen.

Zoo had het kleine verzuim van het vermelden van het huisnummer de zegenrijkste gevolgen voor een arm huisgezin gehad en ons de zoete voldoening geschonken wèl gedaan te hebben.

W.

Juliaan en Juliane.
Eene novelle
door Mathilde.

(Vervolg.)

Derde Gedeelte.
XIX.

Op eenige uren afstand van Batavia in het gebergte ligt het fraaie, schilderachtige Buitenzorg, de residentieplaats van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

Door de Javanen wordt het Bogor genaamd d.i. vergane en zwart geworden boom.

Bij de invoering van het Mahomedisme in het begin der 15e eeuw en de vernietiging van den hoofdzetel van het rijk Padjadjarang, dat zich op de plaats bevond van het tegenwoordige Buitenzorg, werd deze landstreek geheel ontvolkt en verwoest.

Eerst tweehonderd vijftig jaren later werden door den Gouverneur-Generaal Maatsuijker de velden ontgonnen en de wildernissen opgeruimd; bij deze gelegenheid vond men een menigte overblijfselen van zwart geworden boomstammen, waaraan de inlanders den naam van Bogor gaven.

Deze benaming bleef het liefelijke plaatsje dragen tot in 1745, toen het den Gouverneurs-Generaal als buitenverblijf geschonken werd; deze noemden het in 't vervolg Buitenzorg, door de Javanen echter werd het nooit anders dan Bogor genoemd.

Het paleis van den Grooten Heer, zoo als de inlanders den Landvoogd aanduiden, is reeds van verre te zien.

Rondom dit paleis, een groot en luchtig gebouw, door breede zuilengalerijen omringd en een koepeltje op zijn hoog dak dragende, strekt zich de beroemde Buitenzorgsche plantentuin uit.

Niet ten onrechte wordt deze tuin misschien eenig op de wereld genoemd; 't is geen besloten park als de dieren- en plantentuinen van Amsterdam, Brussel, Keulen

en Parijs; geen tuin door nette paden doorsneden, met glad geschoren perken en woningen voor de vreemde dieren, die zooveel mogelijk hun land te binnen brengen, kunstmatige vijvers en rotsen, maar het is een bosch van verscheidene mijlen oppervlakte, nu eens zich hoog verheffende met de heuvels, dan weder afdalende in valleien, waarin een bergstroom bruist, met meren in plaats van vijvers, breede lanen en boschwegen voor de regelmatige voetpaden.

De hooge boschreuzen, door orchideeën tot aan hun kruin begroeid, hebben reeds eeuwenlang daar gestaan; geen menschenhand heeft die rots opgeworpen, van waar men het schoonste gezicht genieten kan. De kunst heeft aan dit doolhof van wegen en bladerengewelven zijn schoonheid niet ontnomen, integendeel, zich overal verbergende, ontnam zij het landschap al zijn woestheid en schonk het verfraaiingen, die zoowel het nuttige als het schoone ten doel hadden. Een

hertenkamp, een groot perk met honderden en honderden verschillende soorten van rozen, een vanille-aanplanting, een menigte waterplanten, reusachtig van afmetingen en zonderling in vormen, die zich op de vijvers wiegelen, en vooral duizenden plantjes, met grieksch-latijnsche plantennamen prijkend, toonen genoeg aan, dat ook de mensch zijn deel heeft in dit wonderbare park, tusschen bergen en bosschen aangelegd, en dat wellicht beter dan iets anders ter wereld een denkbeeld kan geven van hetgeen 't aardsche paradijs was.

Het was een heerlijke ochtend, de zon goot hare krachtige, vurige stralen over de bergen en dalen; de tuin, reeds sedert eenige uren ontwaakt, scheen met een nieuw genot die koesterende warmte in te ademen.

MARIA VAN BOURGONDIË KONDIGT HET GROOT PRIVILEGE AF, NAAR E. WAUTERS.

De nacht was koud geweest; een onweêr, zooals de tropische gewesten slechts kennen, had zich gisterenavond boven Buitenzorg ontlast en er trilden nog allerwege kristallen droppels aan de bladeren der hooge boomen en in de kelkjes der veldbloempjes, die zich bescheiden in het gras verscholen.

De vogels tjilpen zoo hard mogelijk, in hunne bladerrijke woningen verscholen; de apen slingeren zich schalk en vroolijk van tak tot tak, de herten steken het gewei

omhoog en schijnen ook de frissche zuivere lucht te willen drinken, en de bamboesstruiken wiegen hunne matte, buigzame

stammen zacht dooreen, als waren ze nog vermoeid van het geweld van den storm, die hen gisteren wild dooreen zweepte.

Onder de schaduw dier bamboes liggen de leden der Gouverneursfamiliën begraven; het zijn eenvoudige steenen monumenten waaronder zij rusten.

Twee knaapjes speelden op eenigen afstand van dit kerkhof; het eene was een javaansch jongentje van misschien twaalf jaren oud, maar forsch en, hoewel mager, goed ontwikkeld, het andere een teêr, blank, bleek en blond europeesch kind, dat peinzend en naar het scheen vermoeid op een houten bank neêrzat en strak voor zich uit zag.

'Zie eens, Sinjo'[(1)], riep het andere knaapje uit, 'wat een mooie kapel ik hier heb.'

De andere wendde zijn hoofd om en vestigde den blik op zijn kameraad.

Nu eerst viel het op, dat die blik vastheid miste, dat zijn groote blauwe oogen glansloos en dof schenen, in één woord, dat het knaapje blind was.

'Ach, Amat,' antwoordde hij op diep weemoedigen toon, 'waarom laat ge mij altijd zulke mooie dingen zien; ge weet immers dat alles om mij donker is.'

'Ja, maar u kunt het toch voelen. Daar, houd eens vast; is dat niet een groote kapel; en o! als ge haar eens zien kondt, ze heeft zulke mooie kleuren!'

'Laat ze los, Amat, en geef mij uw hand, ik zou gaarne wat verder gaan, het ruischen van dat bamboes maakt mij verdrietig.'

WERELDTENTOONSTELLING TE PARIJS. - DE ZAAL IN HET PAVILJOEN VAN DEN PRINS VAN WALLIS.

'Waar wil Sinjo naar toe? Naar de herten?'

'Neen, Amat, ik wil naar huis. 't Is zoo koud.'

'En de zon schijnt zoo helder.'

'Schijnt de zon? Ja, ik voel haar wel, maar 't gras is toch nat, niet waar? Het heeft gisteravond immers ook geregend; zeg eens Amat, vertel mij hoe de boomen er vandaag uitzien.'

'Ze zijn groen.'

(1) Jongeheer.

‘Ja, groen, wat is dat groen? Als ik 's nachts droom, dan zie ik alles ook wel in bonte kleuren, maar over dag zou ik zoo gaarne willen weten wat groen was en wat rood, maar ik kan 't mij niet herinneren.’

‘De rozen zijn rood.’

‘De rozen? Ik geloot als ik zien kon, Amat, dat ik spoedig een roos van een kenanga zou kunnen onderscheiden.’

‘Zal ik voor Sinjo wat rozen plukken?’

‘Neen, dank je, Amat, vandaag zijn ze nat en geuren niet.’

‘Waar zal ik Sinjo brengen? Naar de apen, die zijn zoo aardig! als ik ze een pisang geef, dan doen ze als de menschen en schillen die eerst half af en dan doen ze zoo er meê en dan zoo; o 't is zoo aardig!’

‘Och, Amat, wat zou ik graag zoo'n dier willen zien, maar liever nog zag ik die lieve vogeltjes, die kleine vliegvogeltjes bij voorbeeld.’

‘O die zijn zoo klein, even klein als de pink van Sinjo en ze hebben kleuren als de blâren en als

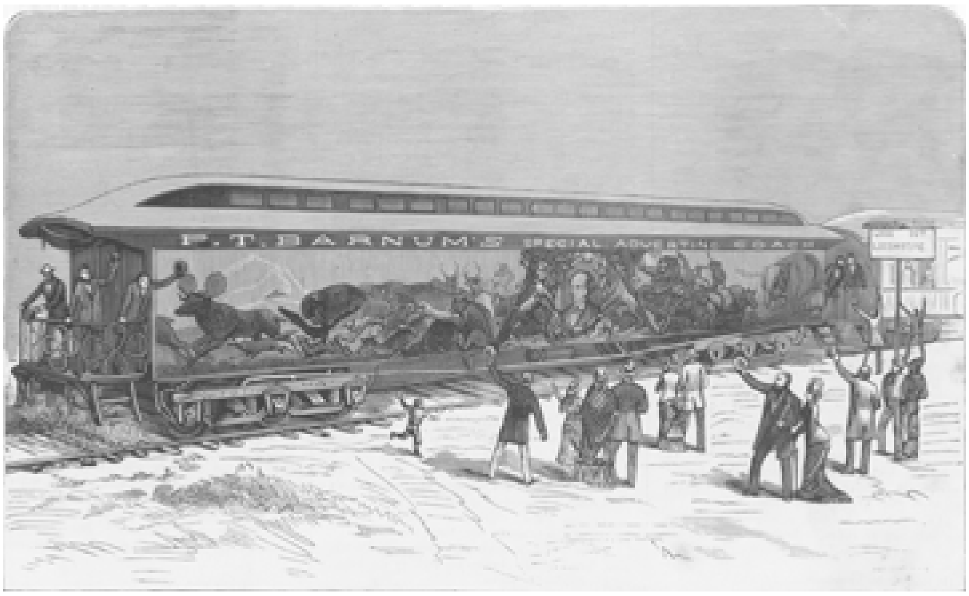

DE BLUFWAGEN VAN BARNUM.

de rozen en als de kapel van zoo even. Ik wou dat ik zoo'n vogeltje vangen kon.'

'Neen, Amat, dat moet gij niet trachten te doen; die vogeltjes zouden sterven, als gij ze in een kooi opsloot.'

'Ik zou ze niet opsluiten; ik wilde ze maar eens van nabij bekijken en eens weten of de kleuren er ook van af vliegen even als van de vlinders.'

'Ziet gij die vogeltjes nu?'

'Ja, maar ze zijn zoo vlug, ik zal ze nooit kunnen vangen.'

'Des te beter, ik zou graag zoo'n vogeltje willen zijn, Amat; maar het liefst zou ik een mensch wezen, een mensch echter, zoo als gij, die zien kan.'

'Ja, maar ik ben geen Sinjo blanda'[(1)].

'Ik geloof dat ik tevreden zou zijn, wanneer ik maar eventjes dezen tuin kon zien, die boomen en die rozen, die apen en die kapellen en het gezicht van mijn vader. Even maar en als ik dan weêr blind werd, dan zou ik altijd aan dat oogenblikje denken.'

'Maar dan zal Sinjo nog meer verlangen om altijd te kunnen zien.'

'Neen, neen, Amat; dan zouden mijne droomen duidelijker worden. Zeg eens, Amat, als je een van je oogen dicht maakt, kunt ge dan nog zien?'

'O ja,' en 't knaapje hield een vinger op een zijner oogen, 'even goed als met twee.'

'Wat zou het toch pleizierig zijn, als ik een van jou oogen met een der mijnen ruilen kon.'

'Hé ja,' riep Amat, als had hij een ingeving ontvangen.

'Dan konden wij beiden zien. Dat ik er nooit aan gedacht heb, maar als papa hier komt, dan zal ik hem verzoeken het te doen.'

'Ik heb er nooit aan gedacht; zou ik het niet kunnen?'

'Neen, Amat, het zal pijn doen, als je zelf het probeert!'

'Dat is niets; als ik maar een mes had.'

'Wat zou je dan beginnen, Amat?'

'Ik zou eerst mijn oog er uithalen en dan het uwe en we gingen dan ruilen.'

'Neen, Amat, wacht tot dat papa weêr hier komt; ik ben bang dat het niet goed is.'

'Dan behoefde ik u niet meer te vertellen hoe alles er uitziet en dan kon u het zelf opmerken.'

'Wat zou het prettig zijn, Amat! Ik hoop dat papa spoedig komt.'

'Dat zal zoo gauw niet gebeuren, Sinjo, u zal nog lang moeten wachten, maar we konden eens naar den dokter gaan.'

'Ja, en dien vragen het te doen, dat was misschien nog het beste, Amat, maar naar welken dokter?'

'Ik weet iets,' sprak Amat na een oogenblik van diepe overpeinzing; 'er is een zeer knappe dokter uit Holland in het logement; hij moet de kinderen van den Toewan Besaar[(2)] genezen hebben en ik heb van mijn vader gehoord....'

'Wat dan, Amat?'

'Ja, er was een jongen vrijdags in een klapperboom geklommen; mijn moeder heeft mij altijd gezegd dat dit verboden was; als men het doet, dan krijgt men zeker een ongeluk.'

'Zou dat waar zijn, Amat?'

(1) Hollansche jongeheer.

(2) Groote Heer, Gouverneur-Generaal.

‘Zeker, Sinjo; nu, die jongen, ik weet niet hoe hij heet, is van den boom gevallen en toen had hij zijn been gebreken.’

‘Arme jongen, kassian![3]

‘Die jongen woonde dicht bij het logement, en door de beweging, die de menschen maakten, hoorde de dokter wat het was; hij kwam zonder dat men hem geroepen had en heeft het been zoo goed genezen, dat de jongen weêr in de boomen kan klimmen, maar hij doet het nooit meer vrijdags, dat verzeker ik u.’

‘En een been is toch moeilijker te genezen dan een oog te ruilen, gelooft ge niet, Amat?’

‘Betoel[4], Sinjo.’

‘Zullen we dan naar dien dokter gaan?’

‘Heel goed, Sinjo.’

‘Ben je niet bang pijn te lijden, Amat?’

‘O neen, Sinjo, de pijn duurt slechts een oogenblik, maar u dan?’

‘Och, ik zal dan kunnen zien; wat zal papa blij zijn, als ik hem alleen te gemoet kan loopen. Kom, Amat, laten wij maar zoo gauw mogelijk naar het logement gaan.’

Dokter Rutscher was eene duitsche specialiteit in de geneeskunde, eerst sedert eenige maanden op Java aangekomen, en had daar op zijne reis menige gelukkige genezing mogen doen.

Toch had zijn tocht op het eiland meer zijn eigen onderrichting dan wel iets anders ten doel: hij wilde de geneeskundige planten, waaraan het eiland zoo rijk is, bestudeeren en grondig leeren kennen.

In de hoofdplaatsen had hij eenige spreekdagen gegeven en de toevloed tot zijn studeervertrek was altijd buitengewoon groot geweest, ofschoon er nog velen waren die geen vertrouwen stelden in die vreemde grootheden, en van kwakzalverij mompelende, verzekerden zij hunne gezondheid veel te lief te hebben, dan dat zij die aan zoo'n duitschen rondreizenden dokter zouden willen toevertrouwen.

Maar er waren anderen, die zijn naam slechts met dankbaarheid konden noemen, die door hem van jarenlange ziekten genezen, de benijders en ongeloovigen lieten praten en het oogenblik zegenden, waarop dokter Rutscher Java bereikt had.

De plantentuin van Buitenzorg leverde hem vooral een uitgebreid veld van studie op; uren en uren bracht hij in de lanen door, aan weêrszijde door boomen gezoomd, die òf verschrikkelijke vergiften, òf wonderbare geneesmiddelen in hun sap en bladeren verscholen hielden.

Op den morgen toen Amat en zijn Sinjo den tuin verlieten om hem in 't logement op te zoeken, zat de dokter in zijn kamer te schrijven.

Hij was een man van middelbaren leeftijd, sterk gebouwd en met een vertrouwen inboezemend gelaat. Donkere, maar nu reeds bijna geheel vergrijsde lokken omgaven te gelijk met zijn zwaren baard zijn bleeke trekken; op zijn voorhoofd, dat van verstand en nadenken getuigde, zetelde iets dat scheen aan te duiden, hoe niet slechts de jaren schuld hadden aan het vergrijzen van haar en baard, in zijn oogen lag een goedige, maar soms diep treurige uitdrukking.

Misschien had het aanschouwen van zooveel menschelijke ellende dien smartelijken trek op het voorhoofd en dien blik in de oogen te voorschijn geroepen.

Een javaansche bediende trad binnen en zeide, dat er twee kinderen den toewan dokter spreken wilden.

(3) Een uitroep van medelijden.

(4) Zeker.

‘Twee kinderen?’ en de geneesheer sloeg vragend den blik op, ‘zoo vroeg in den morgen! laat ze binnen komen.’

Hij legde eenigszins verstoord zijn pen neêr en streek met de hand langs het voorhoofd; 't was jammer, hij had daar een zeer moeilijke berekening moeten onderbreken.

Daar trad Amat, zijn jongen meester bij de hand voerende, binnen.

‘Gij moet spreken, misschien kent de toewan dokter geen maleisch,’ had het ventje gezegd vóór zij binnen kwamen, en in zuiver hollandsch sprak het blinde knaapje:

‘Ik wensch u goeden morgen.’

‘En ik u insgelijks,’ antwoordde met een vriendelijken glimlach de dokter, ‘en wat wilt ge van mij?’

‘Is u die knappe man, die het been van den jongen, die uit een klapperboom gevallen is, hebt recht gezet?’

‘Ja, dat heb ik gedaan.’

Tot nu toe had het jongentje zijne oogen steeds neêrgeslagen gehouden, nu hief hij ze op.

‘Ik ben blind, mijnheer de dokter,’ hernam hij, en liet het handje van Amat los.

‘Blind!’ en de dokter trok hem naar zich toe, nam hem op de knieën en keek in de fraaie, doch uitgedoofde oogen.

‘Ja, ik kan niet zien; ik heb nooit de bosschen gezien of de vogels of de kapellen, of het gezicht van mijn papa, en ik zou zoo gaarne eens voor een oogenblik dat alles willen zien.’

‘En nu wilt ge door mij genezen worden?’

Er was niemand, die het gesprek tusschen den geneesheer en het blinde knaapje afluisterde, anders zou het ongetwijfeld een onbescheiden toehoorder zijn opgevallen, dat de dokter, die nooit een andere taal dan duitsch of fransch met zijne patiënten sprak, zich nu in zuiver hollandsch met den kleine onderhield.

‘Dat zal wel niet kunnen, want papa heeft reeds vele doctoren over mij gesproken, maar Amat, mijn javaansche speelkameraad, heeft mij gezegd, dat hij even goed kan zien met één als met twee oogen, en nu hebben we zamen afgesproken, dat ik hem een blind oog zou geven en hij mij een van de zijne, maar we durfden dat niet zelf doen en daarom kwamen we hier.’

‘Beste jongen, dat zal niet gaan!’

‘En waarom niet?

Al hebt ge het oog van Amat ook in plaats van 't uwe, dan nog zult ge, daarmede niet kunnen zien.’

‘Kan dat niet?’

‘Neen, onmogelijk, ieder mensch moet met zijne eigene oogen zien; dat wil Onze Lieve Heer zoo.’

‘Tra boleh, Amat!’(1) sprak de blinde met een smartelijk zuchtje tot zijn makker, ‘tra boleh! Ik zal dus nooit iets kunnen zien. Nu, dan moet ik maar geduldig wachten tot ik dood ben. In den hemel, niet waar, dokter, zal ik wel mijn oogen kunnen gebruiken, en daar zijn zeker nog wel mooier boomen?’

Die ernstige taal van het knaapje en de treurige uitdrukking van zijn fijn besneden gelaat troffen den dokter diep.

‘Kom hier, vriendje,’ zeide hij verteederd, ‘bij het raam in 't licht staan; we zullen zien of er iets, een kleinigheid, een vonkje licht nog in uwe oogen is, en zoo ja... dan helpe God ons verder.’

(1) Het kan niet, Amat.

En hij droeg het knaapje naar de vensterbank, nam eenige instrumenten en onderzocht de doffe oogen.

'Hoe heet ge?' vroeg hij na een poos.

'Johan.'

'En woont ge hier?'

'Ja, in de Pledang, bij mevrouw Saarveldt.'

'Waar is uw vader?'

'Hij woont op Batavia en komt me dikwijls bezoeken, maar nu zal hij in lang niet komen, want hij is op reis naar Sumatra.'

'Hoe oud zijt gij?' klonk het eindelijk weêr.

'Negen jaren.'

'Waar zijt ge geboren, hier?'

'Neen, in Holland.'

'Leeft uw moeder nog?'

'Ik heb haar nooit gekend.'

De dokter nam het kind, nog altijd diep in nadenken verzonken weêr van de vensterbank en zette het op den grond.

'Ik zal u morgen om dezen tijd weêr verwachten, Johan.'

'En zal ik dan morgen zien?'

'Ik weet het niet, jongenlief, misschien kom ik van middag u bezoeken. Mevrouw Saarveldt, zegt ge, in de Pledang?'

'Ja, dokter.'

'Nu, 't is goed, tot van middag!'

De beide jongetjes verwijderden zich.

'Een moeilijk geval,' mompelde de dokter; 'blind geboren is hij wel niet, maar die ziekte zal hem kort na de geboorte op de oogen zijn geslagen; wat een lief kind! Arm schepsel met zijn blonde haren en blauwe oogen! Dwaze, die ik ben, om nog aan het verleden te denken! Dat bestaat immers niet meer, ik ben niet eenzaam, niet verlaten, ik heb een groot huisgezin, al de ongelukkigen, de lijdenden, die in mij een redder zien, zelfs kinderen kennen mij, God heeft mijn hand gezegend, ik vervul mijn roeping. Wat kan ik meer wenschen? Het zoete genot van een huiselijken haard is niet voor mij bestemd.'

(Wordt vervolgd.)

Bladwijzer.

Aan den lezer	1
Bericht.	17, 18, 73, 98, 257, 394

Schetsen, novellen, legenden.

Afscheid van de moeder (Het	290
Barbier van Neuremberg (De	271, 278
Beeldstormers te 's Hertogenbosch (De	39, 47, 55, 62, 70, 78, 86, 102, 110, 118, 126, 130, 142, 146, 158, 166, 173, 179, 186, 195, 202, 214, 219, 238, 246, 254, 262
Beschermengelen.	334
Bieke der heide is dood (Het	279
Broeder en zuster	399, 406
Dagboek van een dokter (Uit het	395, 403, 411
Dominicaan (Een	138
Goochelaar (De	378, 390, 399
Juliaan en Juliane	343, 351, 358, 366, 374, 382, 390, 399, 407, 411
Moordenaar (De legende van den goeden	226
Nathalie	6, 15, 22, 30
Robinson (Een kristene	342, 347
Twee Engelen	283
Verkiezingscampagne (Een	191, 199, 206, 211, 223, 235, 242, 254, 263, 267, 278
Verraad van Utrecht (Het	287, 292
Visschersdorp (In het	59
Vloek van het ridderslot Charnaie (De	310, 315, 326
Vreemde eenden in de bijt	295, 298, 305, 318, 322, 331
Vrouwen-oproer	44, 53

Levensschetsen.

Daubigny (Charles	250
Grant (Ulysses.	75
Humbert I	145
Jottrand (Luciaan	138
Leo XIII (Paus	178
Liedts (Baron	242
Oostenrijk (De aartshertog Franz Karel van	234
Pecci (Kardinaal Joachim	42
Secchi (Pater Angelo	324
Smits (Eugène.	186
Victor Emmanuel	134

Godsdienst.

Bethlehem	95
Elisabeth van Hongarije (De H.	338, 350, 356
Goede Vrijdag.	326
Jaïrus (De opwekking van het dochterke van	233
Jerusalem in de lijdensdagen	230
Jozef (De H.	179
Land (Het H.) en zijne monumenten.	275
Leeuw (De) uit Juda's stam	210
Maria (De opdracht aan	265
Olijfberg (De	231
Thomas van Kantelberg (De H.	274

Land- en volkenkunde.

Abyssinische (Eene) slangenbezweerster	195
Ampezzo (Meisjes van	354

Afrika (Stanley in de binnenlanden van	153
Albrecht Durer, schetsen makende van Antwerpen	201
Antwerpen (Werf en dokken te	34
Aruba (Het eiland	35
Broussa (In de moskee van	387
Carracas (De eerewacht voor het presidentshuis te	202
Chineesche tooverspiegels	122
Chineesche merkwaardigheden.	241
Chineezen, Annamieten en Siameezen (De nagels van de vingers bij de.	186
Circassiër (De.	146
Cyprus (Het eiland	371
Finistère (Eene school in	249
Gibraltar.	234
Grieksche oudheden.	266
Japan.	53, 273
Janansche ambtenaars.	42
Jaypore (Een straat te	74
Kaïro	218
Leeuwarden	18
Madrid (Een stierengevecht te.	162
Monaco	282
Mongolen (De eeredienst der	258
Mongolië en de Mongolen	245
Napolitaansche visschers.	266
Nieuw-Zeeland (Het meer Rotomahana op	186
Nijl (De jaarlijksche overstroomingen van den	379
Oberwesel met den Ochsenthurm	67
Oostende (De kursaal te	370
Porto-Maurizio (Gezicht op) in de golf van Genua	250
Ramadan (De), de heilige maand der Turken	461

Reisschetsen (Geïllustreerde	3, 13, 42, 50, 62, 79, 83, 99, 106, 115, 123, 135, 140, 150, 163, 190
Rotsgebergte (In het	330
Sardinië (Oude torens op.	194
Sedia Gestatoria (De	321
Torbole aan het Garda-meer	162
Transnitz (De burcht) bij Landshut.	209
Vaticaan (Het	210
Vlaamsche boer (De	155
Vogelnestjes (Eetbare	314
Woestijn (De post in de	218

Natuurlijke historie.

Brilslang (De) en de Ichneumon.	276
Das (De	99
Doodsvijand (De) van den zeeman	320
Drama in het bosch (Een	286
Kameleons (De kleurveranderingen bij de	211
Moloch (De	253
Reuzengordeldier (Het	331
Spraak der dieren (De	379
Stekelbaarsjes (De) en hun nest	234
Vleescheters onder de planten.	242
Vijgeboom (De Indische	250

Natuurkunde.

Drilboor (De) van Selig Jr. en Cie te Londen	163
Phonograaf (De	218
Spelingen der natuur (Merkwaardige	410
Telegraaf (De militaire) van Trouvé.	115

Telephon (De	72
Water (De invloed van het) op de gesteenten	171

Oezie

Avond-muziek	303
Beschermengel (De	171
Dood van een kind (Op den	139
Iets en niets	199
Kerstfeest.	95
Klacht van een ouden professor	287
Klokje (Het) van het hart	183
Kreten des harten	271
Leugenaar (Aan een	199
Moeder (De jonge	19
Morgenlied	39
Naar omhoog	287
Oude Vrouw (De	183
Pergolese	30
Pius IX	162
Pijpekop (De	139
Rat en kat	139
Wat gedaan is, blijft gedaan	19

Muziek.

Kerstlied.	92

Sport.

Alligatorjacht (De) op de Mississippi.	202

Berenjacht (Eene) in Amerika.	170
Schildpaddenjacht (Eene) in den grooten Oceaan	302, 307
Walvischvangst (De	266

Geschiedenis.

Abd-el-Kaders worsteling tegen de Franschen	338
Alfred de Groote en de wees	298
Cromwell en zijne dochter lady Claypole	194
De Wit (De moord van Johan en Cornelis	369
Fieschi (De helsche machine van	363
Fransche Omwenteling (De	59, 68, 75, 87, 108, 119, 127, 131, 151, 155, 167, 175, 183, 198, 207, 215, 222, 239, 247, 251, 259, 270
Helena Kotanner ontvoert de Hongaarsche kroon	307
Hendrik IV van Engeland op zijn sterfbed	393
Julius Caesar	290, 303, 311, 315, 327
Karel I en Olivier Cromwell	26
Lodewijk de Male vlucht voor de Gentenaars	402
Marceau (De dood van generaal	193
Maria van Bourgondië kondigt het groot privilege af	409
Marseillaise zingende (Rouget de l'Isle voor het eerst de.	217
Ministerie (Het nieuwe belgische	394
Nero en de brand van Rome	386
Profeet (De vaan van den	118
Opstand van Polen (De	394
Otto de Groote (Keizer) bij het lijk van zijn broeder Thankumar.	66
Robespierre	10
Rome (De inneming van) door de Galliërs	98

Stephanus (De H.), koning van Hongarije	385
Taillefer in den veldslag bij Hastings	337
Waterloo (Na den slag van	313

Verscheidenheden.

Abdij in puin (Een.	38
Afgetroefd	362
Afrekening (De	403
Bach (Johan Sebastiaan) bij den Ouden Fritz	289
Belgisch-Afrikaansche expeditie (De.	179
Blufwagen (De) van Barnum	410
Bogaerts (De bekrooning van den heer Henri	3
Bokkingvrouw (De	114
Brood (Om het dagelijksch	242
Broodnijd.	41
Bruidssieraden	314
Bruiloft (Op de	297
Bruiloft (De zilveren	377
Carillon (Smulders'	339
Daniel O'Connell te Dublin (De graftombe van	199
Dierenwereld (De strijd in de	282
Drinkbak langs den weg (De	74
Eerbied voor de gewonden	185
Gevangenen (De	145
Gezang (Een	345
Graftombe te Hannover (Een oude	170
Iets over natuurlijken en kunstslaap	19, 27
Hitte (De groote) in Amerika	403
Hondendokter (De	409
In de bibliotheek	346
Jagerslatijn	329

John Bull in Zwitserland	32
Kapittel (Een belangwekkend	42
Katholieke Vereenigingen (De	139
Kerkhof (Op het	250
Kinderen (De) bij de kaartlegster	238
Knoop in den zakd ek (Een	64
Konijntje op den muur	27
Kookkunst te Londen (De	75
Koopman van Venetië (De	257
Kruis in het gebergte (Het	35
Lieveling (De	201
Moedervreugd	3
Mozaïek	24, 40, 49, 57, 65, 80, 113, 121, 129, 137, 144, 153, 160
Mozart (De laatste dagen van	169
Na de begrafenis	322
Natuuronderzoekers of menscheneters?	51
Nieuwjaar	98
Nieuwjaarsdag.	104
Noorden (In het hooge	146
Oorlog in het Oosten (De	2, 9, 18, 25, 33, 41, 73, 97, 178
Opstand in de zestiende eeuw (Een	114
Opzitten en pootjes geven	370
Poelierster (De	3
Poppenkas in de huiskamer (De	209
Premieplaten (Onze.	258
Redding (Eene	321
Reddingsboot (De	156
Regent het?	282
Repos (Le) de la Bohémienne	19
Schelde bij hoog getij (De	83
Sneeuwbal in den nek (Een	139
Stilte des doods (De	83
Tabak (De	362, 387
Tanden (Natuurlijke) en kunstgebitten	259

Te laat gekomen	354
Ten dans	106
Tentoonstelling (De Parijzer	281, 298, 310, 314, 317 322, 329, 339, 346, 355, 363, 372, 387, 410
Terugkeer van de universiteit	179
Tuchthuis (Het) te New-York	291
Veestapel (De amerikaansche	403
Verloren.	170
Verrassing (De) in de morgenschemering	361
Verzoend.	90
Vischvangst (De	185
Vrijspraak (De	58
Wandeling in den winter (Een	122
Wat heeft moeder van de markt medegebracht?.	298
Zeerobben (Onze	50

Alphabetische lijst der gravures.

Abyssinische slangenbezweerster (Een	200
Afgetroefd	364
Afrekening (De	404
Afscheid van de moeder (Het	292
Afscheid van den napolitaanschen visscher (Het	268
Alfred de Groote en de wees	301
Alligatorjacht op de Mississippi	205
Alligatorjacht De Reuzen-alligator	205
Alphonso XII, koning van Spanje.	165
Antwerpen (Werf en dokken te.	33
Aquarium (Het) der parijsche tentoonstelling	304
Bach speelt voor den ouden Frits eene fuga	289
Ballon Captif (De	389
Barometer van Bozérian	80
Beer in de klem (De	173
Begrafenis (Na de	321
Belangwekkend kapittel (Een	44
Belgische gevel (De) in de straat der volken.	349
Belvedère van het Trocadero der parijsche tentoonstelling	317
Blufwagen De) van Barnum	413
Boa-constrictor en hare jongen (De	112
Bokkingvrouw (De	116
Brilslang en de ichneumon (De	280
Bronnen van Yellowstone (De kokende	85
Broodnijd	41
Bruidssieraden (De	316
Bruiloft (Op de	297
Burcht Trausnitz bij Landshut (De.	212

Caesar (Julius	293
Californië. De sequoya gigantia	117
Carillon (Smulders'	341
Cassette-tooneel (De) uit ‘De Koopman van Venetië.’	257
Chineesche Muur (De groote	245
Chineesch paviljoen.	349
Chineesche tooverspiegel (Een.	128
Circassiër (De	152
Circassiër vrijwilligers in den Kaukasus	13
Claypole (Lady) smeekt haren vader om genade voor Dr. Hewet.	197
Cleopatranaald in den storm (De	61
Crespel (L.	181
Cyprus. Gezicht op de hoofdstad Nicosia.	373
Dameskransje (Op het	305
Dans (Ten	105
Das (De	101
Daubigny (Charles	253
Drilboor van Selig Jr. & C. te Londen (De nieuwe	168
Drinkbak langs den weg (De	76
Durer (Albrecht), schetsen makende van Antwerpen	201
Eerbied voor de gewonden	185
Eerewacht voor het presidentshuis te Carracas	208
Elisabeth van Hongarije (De H.	340
Engelsche afdeeling op de parijsche tentoonstelling	312
Eulalia Perrez, de oudste vrouw der wereld	160
Franz Karel van Oostenrijk (De aartshertog	237
Geboorte des Heeren (De	96
Gevangenen (De	145

Gevel van de afdeeling Centraal- en Zuid-Amerika	365
Gevel van Luxemburg en San Marino	365
Gezang (Een	345
Gibraltar	237
Graftombe van Daniel O'Connell te Dublin	197
Grant (Ulysses	17
Grieksche Oudheden. De boog van Adrianus	269
Grieksche Oudheden. De tempel van Jupiter.	269
Handen van een dandy uit Cochin-China	192
Heilig-Land. De kerk van het H. Graf.	277
Heilig-Land. Het graf der H. Maagd en de grot van den doodsangst	277
Hendrik IV van Engeland op zijn sterfbed	393
Hitte (De groote) te St. Louis.	405
Hond (De geleerde	372
Hondendokter (De	409
Hongaarsche kroon (Helena Kotanner ontvoert de	308
Hoofd van het standbeeld der vrijheid	373
Humbert I	149
Huwelijksaanzoek (Het	261
In de bibliotheek	348
In het hooge Noorden	149
In het visschersdorp	60
Indische vijgeboom (De	256
Inneming van Rome door de Galliërs (De	100
Intocht van Leopold II in Brussel op den 17 december 1865	384
Jacht (Een zonderlinge	288
Jagerslatijn	329
Japan. De brug van Iwakuni.	53
Japansch veer (Een	273
Japansche ambtenaars	48

Japansche postbeambten	56
Jaypore (Eene straat te	73
Jesus met doornen gekroond	228
Jesus bezwijkende onder het kruis	229
Jesus in het graf gelegd	232
John Bull in Zwitserland	32
Jottrand (Luciaan	137
Jozef (De H.	180
Judas (Het verraad van	225
Juliaan en Juliane.	344, 352, 360, 368, 376, 392, 400, 408
Kaap Colonna	125
Kaïro. De Citadel	221
Kaïro. De moskee van Hassan	221
Kameleon (Het	216
Kapel van de gevangenis te Singsing bij New-York (De	296
Karel I en Olivier Cromwell	25
Kashgar (De citadel van	141
Kashgar (Herberg te	85
Kasteel van Semiramis te Van	117
Kinderen bij de kaartlegster (De	236
Knoop in den zakdoek (Een	64
Konijntje op den muur (Het	28
Kookkunst in Londen (De	77
Kroon (De) door de vrouwen van België aan H.M. de koningin aangeboden	377
Kruis in het gebergte (Het	36
Kursaal te Ostende (De nieuwe	369
Leeuwarden	17
Leo XIII (Z.H. Paus	177
Leo XIII (De krooning van Z.H. Paus	213
Leopold II, koning van België	380
Leuchtenberg (De prins Von	69
Liedts (Baron	245
Lieveling (De	205

Lodewijk de Male vlucht voor de Gentenaars	401
Maes (A.	181
Maria Henriëtta van Oostenrijk, koningin van België	381
Meer Rotomahana op Nieuw-Zeeland (Het	190
Maria van Bourgondië kondigt het groote privilege af	412
Meisjes van Ampezzo	353
Menscheneters of natuurvorschers?	53
Mercedes, koningin van Spanje (Dona	165
Militaire telegraaf van Trouvé (De.	120
Ministerie (De nieuwe leden van het belgische	397
Moedervreugd	4
Moloch (De	264
Monaco. De tuin van Monte Carlo.	285
Monaco. Het Viaduct.	285
Monstervat (Het) in de hongaarsche afdeeling	349
Moskee van Broussa (In de	388
Mozart (De laatste dagen van	169
Munchen (Panorama van	124
Nero op de puinen van Rome.	385
Neurenberg	148
Nicopolis (Ruïnen van	69
Nieuwjaar	97
Nieuwjaarsdag	104
Noorweegsch huis (Het	357
Oberwesel met den Ochsenthurm	68
Om het dagelijksch brood	243
Oostenrijksche generale staf bij het lijk van generaal Marceau	193
Op de kermis	396
Op het kerkhof	253
Opdracht aan Maria (De.	265

Opstand in de zestiende eeuw	113
Opwekking van het dochtertje van Jaïrus (De	233
Otto de Groote (Keizer) bij 't lijk van zijn broeder Thankmar	65
Oude graftombe te Hannover (Een	176
Oude toren op Sardinië (Een	197
Paviljoen (Het) der stad Parijs	341
Paviljoen van den prins van Wallis (Het inwendige van het	357
Paviljoen van den prins van Wallis (De zaal in het	413
Pecci (Z. Emin. kardinaal	45
Peking. De tempel des hemels	241
Piano-les (De onderbroken	260
Pius IX (Z.H. Paus	161
Phonograaf (De	224
Poelierster (De	1
Pompeji (Panorama van	12
Poppenkast in de huiskamer (De	209
Porto-Maurizio in Italië (Gezicht op	253
Post in de woestijn (De	220
Priëelen in den nederlandschen tuin	349
Redding (Eene.	324
Reddingsboot	153
Reddingstoestel te Londen	125
Regent het?	284
Rekenmachine van Georges B. Grant.	24
Repos de la Bohémienne (Le	20
Reuzen gordeldier (Het	336
Reuzenpoliep	88
Robespierre. De 10 Thermidor	9
Roode Kruis op het slagveld (Het.	5
Roodhuiden op jacht.	133
Roodhuiden (Een opperhoofd der.	136

Rotsgebergte (In het). De kathedrale rots in den tuin der goden	333
Rotsgebergte (In het). De stad der goden	333
Rouget de l'Isle voor het eerst de Marseillaise zingende	217
Russische afdeeling der parijsche tentoonstelling	317
Russische gesneuvelden bij Plevna (Begrafenis van	109
Russische parlementairs in het Turksche kamp	45
Russische soldaten op post bij Adrianopel	184
Russische versterkingstroepen in den Schipkapas	21
Schelde bij hoog getij (De	81
Schildpaddenjacht in den Atlantischen Oceaan (Op de	309
School in Finistère (Eene	249
Secchi (Pater Angelo	325
Sedia gestatoria van wijlen Z.H. Pius IX (De	328
Serviërs en Turken bij Nisch (Eerste schermutseling der	109
Skobeloff (Luitenant-generaal	28
Slag van Hassankioï	37
Slag bij Kizil-Tepe	28
Smits (Eugène.	189
Sneeuwbal in den nek (Een	144
Spaansche afdeeling op de parijsche tentoonstelling (De	325
Stanley (Henri	157
Stanley en Livingstone te Oujiji (Ontmoeting van	157
Stekelbaarsjes en hun nest (De	240
Stierengevecht te Madrid (Het	l65
Stilte des doods (De	84
Stoomhamer van Mass te Manchester.	40
Subiaco (O.L. Vrouw van	133

Spoorwegbrug over de Tay (De 61

Taillefer in den veldslag bij Hastings 337

Te laat gekomen 356

Telegraaf zonder draad 133

Telephon van Reis en van Graham Bell 72

Teleskoop te Parijs (De groote 141

Terugkeer van de universiteit. 181

Thomas van Kantelberg (Het vermoorden van den H. 276

Torbole aan het Garda-meer 164

Tornooiveld van Ambras, bij Innsbrück (Het 108

Trocadero (Het). De parijsche wereldtentoonstelling 281

Tropee van Canada (De). Parijsche tentoonstelling. 317

Turksche paarden bij Schumla 37

Turksche troepen van Lotcha naar Plevna (Terugtocht van 5

Vaticaan bij vogelvlucht gezien (Het 213

Venetië 52

Verloren 172

Verrassing in de morgenschemering 361

Victor Emmanuel 129

Vischvangst (De 188

Vlaamsche boer (De 156

Vleeschetende planten 248

Vogelnestjes (Eetbare 320

Voorgevel der nederlandsche afdeeling op de parijsche tentoonstelling 332

Vorst of bedelaar? 140

Vrijspraak (De 57

Walvischvangst (De 272

Wandeling in den winter (Eene 121

Wat heeft moeder van de markt medegebracht? 300

Waterloo (Na den slag van 313

Windmolen van Halladay (De	16
Zeerobben (Onze	49
Zetten der klem (Het	173
Zimmermann (Generaal	13
Zoo lief heeft God den mensch gehad.	89